

IJA # 1487

כתבי קדש עשרים וארבעה נביאים אחרונים

Kitve Kodesh 'Esrin ye-Arba'ah Nevi'im Ahronim

Warsaw, 1889

חֲלָשׁ וְלֹא רִכְבָּה בְּשָׂמֶן : י אֲרֻצְכֶם שְׂמֵרָה עֲרִיכֶם שְׂרָפֹת אֵינִי
 אֲדַשְׁתֶּכֶם לְגַנְדְּכֶם וְרִים אֲכָרִים אֲתָה וְשִׁמְמָה כְּמִהַפְכַת יָדַי :
 וְגִזְרָה בְּתִצִּיּוֹן כְּסִפָּה בְּכֶרֶם כְּמִלוּנָה בְּטָקֶשֶׁה כְּעִיר נְצוּרָה :
 לְדֹלֵי יְדֵיהָ צְבָאוֹת הוֹתִיר לָנוּ שְׂרִיד כְּמַעַם כְּסֵדִם הַיִּינוּ לַעֲמִידָה
 דְּמִינוּ : שָׁמְעוּ דְּבַר יְהוָה קִצְיָי סֵדִם הָאֵינוּ תוֹרַת אֱלֹהֵינוּ עִם

רע"ז

פחותה ומרפסת. טריה דלילידיה גופו וכלאון גמרא ים עריב לריסו ומתנס פירש לאון למח
 כלומר לתם וכסופס תמיד טופת מייבט"א גופו : לא קרו. הנפס סאלה לא זורו על יד
 דפאלים אכקי סממי תמונת ל' יורה על וכו. גמיות (לויב יח) ומתנס פירש לאון דפאלים
 און דן דיק למור (רמיס ל) : ולא חכמו. לאון רכסו : ולא רכסו כמתן. לא רוכסו ממש
 כמתן כמפס שאר מכות ואין נוכל לאן לומר לא רוככו כמתן שאין מתכני אלא כמתן סאלה
 אכל המור והכויס נוסל לאונס על כל סנוף לסיכ טפל כס לאון רכסו לא זורו סגפסו ולא
 שפסו ויומן פחר כל המקרא בלאון דוגמא על ספס מלובלס ומנוגס כמתן ומרנס סכף רגל
 וחד רכס מקנס ועד גוילס און כו מתנס און טוב כו עלמ ומכורס ספסו וטונו ומסלס :
 לא זרו וגו'. לומר לא נתפסו לבוב כמכוס שלימס ולא רוכסו כמתן אפילו לא כהורס
 תכוס און כלס : (ז) לגנדכס זריס אכליס אהס. לפיכס יאכלוס חויכוס : ושכמה. חכס
 כמתל סכסכס לוריס והוא סמתס מעלס כך ת"י : (ח) וגזרחה כת ליון. ריקנית מיוכוס
 כי יגלו מוכס כלכר תוחר סוכס סכרס ספסלס טולר זכעס יגלו סוכס מניח סוככו והולך.
 כמר דקטפוסי לאחר סכלרו אותס : כמלוגה כמקס. כלכר ספוב סמלוס ספסס מולר לראס
 המקס למור קיבואין שלס ומשתלקט מניחס והולך וו סככס קרוי סוכס כי ספוא רג של
 זורס וילס כיוס סומרס מן סעופת וכלילס מן סנגיס אכל סקיבואין קסיס סס ואין לורס מן
 סעופת ואין לורך לממרס כיוס לסיכ קרלח מלוס על סביא ליע סלילס כשרלס ממתחל
 כמככס מלוס כמקסיא (כמקס) כתר דאכפוסי לאחר שלקפוסי והוא לאון סממיס של
 אכפוסי כיוס : כעיר לורס. כעיר סכרו עליס ועוין סוכוס סכיס לס לספתח סממיס
 וכסמלקין מעלס מניחין אותס והולכין כל וס ת"י : (ט) לולד ס' נכוח סומיר וגו'. מלחי
 זכרמי ולא בלדקוטי : כמעט כסדס סיינו. סולו כלס : (י) קצינו סדס. סריס סממיכס

מצודת דוד

סכות : ולא רכסו. לא נתרכסו המכס כמתן
 כדרך סמככין סמטת רל' הלא עדיין לא
 נפתחס סממכות אכר כלא עליכס מזוי על
 ספניות ספסיס ומדוע חורסו לפתח סוב
 איוו דרך מכל לומר הלא מזוי כה ספורעיות
 על סכרס ועל יתר העס ועדיין שמשכ ככס
 ולח סמטוי סוב : (ז) אריכס. לכן תהי
 ארלכס סממס : אדמרכס. פרי אדמתכס :
 יגנדכס. כעיוכס תרלו ואין לאל ידכס למדור
 כנדס : ושטמר והסיס סממס כחך אכר
 מספסיס ומחריכיס הל ועוסיס סממס על כי
 סאלך התיא וסמך אליס : (ח) וגזרחה. תאלר ריקנית מיוכסיס כמו סוכס סכרס מס ספסוס
 יכד סס כי כעס יגלר כרמו מניח סוככו ריקן והולך לו : כמלוגה כמקס. כמו סמלוס ספסו
 ככס קבואין כי משתלקט מניחס ריקן והולך לו
 וממרס מפני סעופת וכלילס מפני סנגיס אכל סקיבואין קסיס סס למלכל סעופת וחי סומרס
 אלא מפני סביא וכלילס ולכן קרלח מלוס סעוסיס ליוס) : כעיר לורס. כמו סביא חוי
 סלחי"ס י"ס עליס סעוסיס סוכוס לעלמס לספתח ככס וכסממלקין מעלס מניחין סממיס סוכוס חוי
 (ט) לולד ס'. אס לא סיכ סקוס מלחי לו כחכרו סלחיס כממני וממע : ככרס סיינו
 זורס ונחוס כלס כסדוס ועמרס מכלי סלחיס חס : (י) קצינו סדס. סריס סממיכס

כ"ב

עמרה: יי למה לי רכזבחיכם יאמר יהוה שבעתי ערות
אילים ותלב מריאים ודם פרים וכבשים ועתודים לא הפצתי:
יבני תבאו לראות פני מי בקש זאת מידכם רמס הצרי: יי לא
תוקיפו הביא מנחת שוא קמרת תועבה היא לי חדש ושבת
קרא מקרא לא אוכל און ועצרה: יי תרשיכם ומיעדיכם שגאה
נפשי היו עלי לטורח נלאיתי נשא: יי ובפרשיכם פפיקם אעלים
עיני מכם גם כירתרבו תפלה אינני שמע יריכם דמים מהאו:
יי רחצו הכזו הסירו רע מעלליכם מנגד עיני חדלו הרע: יי למדו

רשי

כסודם מכהן אמרו אל יפתח אדם פיו לשון: (יא) שבעתי פולח אילים. כמו פן יכעס
ושהתך (משלי כה): מריאים. בהמות לאן פטמות: לא תפלת. אחר שאתם עובדים על
תורת' זאת דבעים תועבה: (יב) מי בקש זאת מידכם רמס חצרי. לרמוס את חצרי אחרי שאין
לכבכם בלם עמי: (יג) און תופישו הביא מנחת שוא. מתרה אני בכס לא תביאו לי מנחת שוא
בלכם שבעתן העולם ממה קיעור של תשובה הוא לי ולא למת רוח: חרש וצבת קרא מקרא לא
אוכל וגו'. ולקרו מקרא חדש וצבת שאתם מוסיפים לקרא עלהם ואסיפה כהם לא אוכל לסבול
און שבלככם הטועה לע"ו והעלרת עמו שאין שני הדברים הללו ראוין יחד לקראו פלרת ולאסף
לפני והסון שבלככם לע"ו ואין אתם מולוין אותו מתוך לככם: (טו) ובפרשיכם כפיסם אעלים
עמי מכם. לפי שידכם דמים מלאו: דמים. רליחה: (טז) רחצו הכזו. (פתח הוא) לבן לוי
לפי שהוא מגורת רחץ אבל רחצו קמץ לשון עכר שהוא מגורת רחץ. רחצו הכזו הסירו חדלו למד
דרכו אשרו בשפטו ריבו לכו. עשר אזהרות של לשון תשובה יש כאן כנגד עשרת ימי תשובה וכנגד
עשרה מלכות וזכויות וזפורות: חדלו הרע. חדלו ממעשיכם כרעים: הרע. כמו להרע
ואין לריך לכתוב (אלהים) כן לשון המקרא נוכל על לשון חדל וחדל לעשות הפסח (במדבר ט)
עד כי חדל לספור (כראשית מה) כלומר חדלה הספירה חללה העשייה אף כאן תחדלו הרע:
(ח) למדו. הפי נקוד הוא מגורת לישוד היו למדן לסיטיב התלמד לעלמו הוא משקולת לשו

מצודת ציון

עמי שררה כמו כל קליף נדדו (לקמן כב): לשרי פדום: (יא) למה לי וגו'. הוא כל עמ
(יא) מריאים. פטומים ופטומים וכן ובלם הכנה כל להתוודות עם הכאלו והתם הוא
מחוייב (עמוס ה) ועתודים. הם הזכרים מן ואויבם שבים למה לי הוכח: שבעתי וגו'. ריי
העום: (יב) פני. כמו לפני ותחחר הלמיד: אי קן כהם כאלים השכע שהוא קן דכבר שהוא
רסס. עיני דריכם כרגל כמו ורמח בחומר שבע ממנו: לא תפלתו. הואיל ואויבם פטום
(יג) (יג) קמרת. עיני העלאת עין הוא מלי קעור החרץ כעבור הכנען (כראשית ט): כרגל או אומר לכם מי בקש זאת מידכם לדרכי
אוכל. מלבן וכלאו: און. עיני מחשבת שקר ולגיוט בחצוי: (יב) מנחת שוא. כי הוא
כמו הנה ויחל און (תהלים ז): ועצרה. עיני העלאת עין הוא ממה שוא כי אין כן
קבלת אגפים כמו עלתה בוגדים (ירמיה ט) הועלת כי שקרתה קומץ הוא תועבה לפני:
ע"ם כהם עלוים ועובדים באקוס אחד: חרש וצבת. בני כראש רגם בנין צבת בנין בית
(יד) נלאיתי. עיני יגיעה כמו ומה הלאהין המועד אשר תקדלו מקרא קדש ואתם עלוים
(יז) (יז) נשא. מלי משה: (טז) אעלים. מלי לפני שהכאת קרבות כהם לא אוכל לסבול האון
שלמה והסתרה: (טז) חצרו. מלי וצבת וצבת שלכם עם העלרת שאתם עלוים לפני כי אין
וכסיות שני חלו רלוים להתחקו: (יד) חרשיכם. וצרי
השוכים וגו'. למרה. למשך כנגד השערת עד שני עוף לשאת את הכמה ואמר כלבון הנהל
כאלים להשועי האון בני שהוללה: (טז) ובפרשיכם פפיקם. בעת התפלה: יריבם וגו'. לפי שידכם
נאלים משפיתם דם: רחצו הכזו הסירו. כחמת השון בתשובה: הסירו וגו'. לפי שרוע מפללי
כזו ששמים אל ק' ל' קורבן עינו לוח אחר עמו תשובה וזהו הסירוס מנגד פני: הרע. מלרים:
סיק

היתב רישו משפט אשרו חמיון שפטו יתום ריבו אלמנה:
יי לכונתא ונוכחה יאמר יהוה אסייהו חמאיכם פשנים בשגב
לבינו אסיידימו כחולע בצמר יהיו: יי אמתאבו ושמעתי
טוב הארץ האכלו: יי ואסייתמאנו ומריתם חרב האכלו כי פי
יהוה דבר: יי איתת היתה לזונה קריה נאמנה מלאתי משפט
צדק יליו ביה ועתה מרצחים: יי כספך היה לסגים כבאך מהול

רשי

קל לסיך לוי לשון רבים שלו נקוד בחי"ק כמו אמרו שמעו אבל התלמד לאחרים הוא ממקולת
לשון כנגד המודגש ולא כל לזות את הרבים הוא נסוד למדו וכן דרשו מגורת דרום אבל אשר
השטין מודגשת משקולת לשון כנגד ומגורת אשר למיך לשון לוי לרבים נקוד פתח (כמו אשר
דברו ספרו בשרו): אשרו חמון. החיוקר את הפזול והוא לשון משכה אשרטו. אי אישר חילי
יבר כחך לשון אחר דכריסוכו כתיב אמת לזכות בשלו לשון באשורו אחוס רגלי (לוי כג) ואשר
בדרך לכך (משלי כג): חמוץ. גזול ודומה לו מכף משול וחומץ (תהלים ע"ה): שפטו ותם.
פלוגי וכלי ופלוגי חייב: ריבו אלמנה. הכתלוו בריכה להתוכח בעדם שאינם יולאת לחזור אחרי
פעלי דינה (ס"א): (יח) לכו לא ונוכח. יחד אני והתם ונדע מי סרה על מי ולא אתם
סרחתם עלי עודני נותן לכם תקוה לשב: אם יכיו תחוייבם כענים. כתומים לפני כאלים שני
אלהים כשלו: יאמר ס'. תמיד הוא אומר לכם כן כמו על פי ס' יהוה (במדבר ט) ד"א לכו לא
ונוכח מה כתוב למשל ממנו חדלו הרע למדו סיבט ואחר שתשובו אלי לכו לא ונוכח יחד
להודיעני פטו מה שעלינו פשה מהם שפלין ואני אומר אם יהיו תחוייבם כענים כשלו וגו':
בחולע. גנע שזכפיין בו אלוס גרפטיים הם ויש תולעים בכל אחד ואחד: (כ) כי מי' דבר.
יסיבן דבר והכאתי עליכם חרב (ויקרא כו): (כא) לזונה. תופע ממל אלמנה: קריה. שהיתה
נאמנה ומלאה משפט ולדק ריט לו כס ועתה מלמדים: מלאתי משפט. כמו רבתי עם (לוי)
א): צדק יליו כס. תמיד של שחר הים מכפר על פכרות של הלילה וכל בין הערבים מכפר על כל
סיום ד"א שבו מלויין כס דיוי נפשות כאלו היו עולאין לו זכות ביום הראשון לא היו נמדין את
דיו עד לתחרת אליו ימלאו לו זכות ועתה נעשו רולחין ומלתי בפסקתא רבי מנחם בר אבטיב
אמר ארבע מאות ושמנים וא' פתי כנפיות היו בירושלים פגין מלאתי בנימקריא ופתה מלמדים
פרט את אוריס והרבו את זכריה: (כב) כספך היה לסגים. שפטיין מעות נחשת ומלמין ארשו

מצודת רוד

(ח) דייב. לסיטיב משפיק: דיישי. הקרו וכוונות: חדלו. מנע. (ח) אשרו. מלי הכ
השפט לדעת כדיון עם מי ובינו מישרים את העקוב ושפטו משפט היותו וריבו ריב כאלמנה
כי הסם כעשקים ע"פ רוב: (יח) ונוכח. חמוץ. עקוב כמו מכף משול וחומץ (תהלים
ג) ונכר הכברים לדעת מי סרה על מי: אם יסיו לבט ונכנסו (כראשית ז) והוא לא כלבו אליו:
יגו'. ריל וכלאת תורו שדיין עמדי וחשבו לי או אם יכיו החוייבם אדומים כשני תולעת וילכנו
שכל ריל אכפר על תחתיכם (דומה השון לכתם אלוס שהוא נכע חוק ונראה למרחוק ולא יוסר
פס ככוס): (יח) אם תכלו. להיות מוכניים יי ושמעתם בקולי או תאכלו פטיב חלץ:
(כ) ואם תמלנו. ואם חסיו מנאלים לשמוע חלפי וחמרו פי: הרב תאכלו. לא תהיו חוללים
אלא חוללים חרע: כי פי' דבר. וכירו לקיים מהאמר: (כא) חייב. מתחוקן למר ח"ך
ידעלים עד אמונם נכפסה לטיות משקרת כס' נזומה השקרת כעלם: מלאתי. מעולם סיהם
מלאם שפטו ולדקן קתמיד כס ופתה נכפסו אבנים (סוים מלמדים) (כ) כספך היה לסגים

במים: יי ערף סודרים וחברי נגלים כל ארבע שנה ורף
שלמים יתום לא ישפטו וריב אלמנה לא יבוא אליהם:
כי לכן נאם האדון יהוה צבאות אביר ישראל הוי אנתם מצוי
ואנקמה מאיבי: כי ואשיבה ידי עליך ואצרה כבוד סג'ך
ואסירה כל בדילתך: כי ואשיבה שפמוך ככראשנה ויעצור
בבתולה אתריכון יקרא קר עיר הצדק קריה נאמנה: כי ציון
קטשפט תפדה ושביה בצדקה: כי ושב פשעים וחמאים

רש"י

כנף (סוחר כסף): סבאך מסול גמים. מקיים שלכם מעורבים כמים כדליתא כפוקחא:
סודר. מעורב ואף לו דמיון בתקרא ובמדרש אגדה פוחב לשמוק אמתי מהולל (קהלת ג)
מעורב: (בג) סודרים. סרים מן סדרך טיטרה: ורף שלמים. השלומין ת"י אמרין גבר
למריה עבד ל"י טב דמינא ואלם קר דדיך טוטט טהים גולל וסגולל זועק עליו כפי טוטט אחר
זה אומר לו דקדי טוים ואני אלם גמולך כשילעקו עליך כפי טו ורף טעום גמולות: וריב
אלמנה לא יבא אליהם. האלמנה כלם לזעוק ויהיטם ויאל וזו טוגעת וזו וסולתו מה ופולת
כזעקת לפני השופט. וסוף אומר כל סוים הוה יעפתי לו במלאכה וסופי לא וסעלתי וזו מורה
לאחריה וסומרת ומס זה סהול איה לא סויעל איה לא כ"ס סויו ומס לא יספוט ויביא אלמנה לא
יבוא אליהם כלל: (כד) נאם האדון. סככל סלו ויבדו לעקוב אחכם מלרובס ולעטוב כה פתרים:
אביר ישראל. חוקפו לו ישראל: הוי. לשון סומט וסכרס ודומס לו סויו וסויו מאך לשון
(וכריס ג) ידעו סכל כי אנתם מלרי סכסכסוי כמעשים: (בה) ואשיבה ידי עליך. סכס אחר
מכס עד כלות סוטשים: ככר. לשון כורית סכ"ו גלפ"ו (וכן לסו רש"י ככריות דף ו'
פ"א כריס כורית) ולסויו לשון קיוון כמו וכר לכ (סל"ו כד) על סס סהול מנהק סככד סכסכסוי:
סניך. סהולר למעלס כמו כספך סיה לביגים סערוכס נחשט כספך קרוי סג אף כלל סערוכס
כספים עס סכספים איה אכלס סוטשים סכס ססיג: כל בדילתך. כדיל סמעורכ ככספ כלמכ
סכספים סך כדיל איסטי"ס גלפ"ו: (כו) ככראשנה. אשמיד לכס סופטים ככרים: עיו
סלדך. ככרתלס דק ליון כס: (כו) ככראשנה. פ"י סיהו כה סופי מספט: ספרה.
ספוטות: רשביה. טפי סהוס סנחוס: בצדקה. ככריוקים פלמס כמעט וכדקה סנחוס:
(כז) ושב פשעים וני. סכטלן סוכין למעלס. וסס פשעו כי. גיו טעל. סויו איה ס':
פשיעים. סודרים ומיון לפש"ס: וחמאים. אל פכריים ספוכים סל סל איסורין:

סצורת ציון

סכפך סו סויים כפך סיו (יחזקאל כ): סלמס עטן גולל סו סויים סו סלמס וסלמס
סכפך. כן נקלויס סמקים סמכרים כמו וסלמס אוחו: (כג) סודרים. סרים סדך סטוב
וככסל סכר (לקמן כו): סחל. מווג ומטורב ומסכרים עס סניגים: כלו. כל כסס: שלמים.
דומס לו לפסוק אמרתי מהולל (קהלת ג): סלדך אומר למכרו כדוקי סוים כדיו וסלמס
(כג) שלמים. סלמסן סלמטין: (כד) אביר. אדוקי כדיו: לו יבוא. ככרסס סלף סיוס
סיו סווק כמו מדי אביר וסכ (כרלסית טע): לא סויעל עס כי סו סו וסכ"ס סו וסדל
(כה) ואצרה. עיון עטן וקוק: ככר. ככריות לכז: (כז) האצרה. סככל סלו ויבדו סיון
סמקין כו ככרדים סממיהס: כרילך. סו סווס: אנתם. ככס סלסלס כמולס אנתם סל
סין סמסיה כמו וסל סכדיל (כמדכר ל): סכסס סכסכסוי: (בה) ואשיבה. להוטר
מלילס
כמו סמפיריס כתיב סככד פ"י ככריות. ור"ל
סכס סך סכסכס וסמלרים: (כז) ואשיבה. אשמיד עליך סופטים ככרים ודוקים סו סכס
סלו: (כז) ככראשנה. פ"י סכסס סכס סו כה סכס סלדי סן סלמט: וסביה. סכסכס סן
סכס סוים פ"י סלדך פ"י יסו: (כז) ושב. סכסכס וסמלרים סכסס יסכרו יסדי וס סס

ידעו ולקבו יתה יכח: כס כי יבשו מאימים אשר חמדתם
ותחפרו מהגנות אשר בחרתם: כי תהיו כאלה נבלת ענה
ונגנה אשרמים אין לה: כי יהיה החסן לנערת ופעלו לניצוץ
ובערו שניהם יחדו ואין מכבה:

ב " הדבר אשר חזה ישעיהו בראמוץ עליהודה וירושלם:
באחרית הימים נכון יהיה הר בית יתה בראש ההרים
ונשא מנבעות ונהרו איוו כלי הגוים: והלכו עמים רבים
ואמרו לכו ונעשה אלהי יהוה אלהי יעקב וירנו
סדרכיו ונרבה בארחתיו כי מציון תצא תורה ודבר יהוה

רש"י

(כס) מאימים. לשון אלה מין אילן סקורל אולמ"א כלפ"ו: אשר חמדתם. לפגוד סממיהס
סליליס כעטן סלמכר סחל אילן ולכס ואלס כי טוב ללס (סוטס ד): מהגנות. סס סויו סוכידס
פ"ו כמו דלס אחר סמקדסוים וסמסרסוים אל סגנות (לקמן כו): (ל) גבלת עלס. סעלס סלס
טובלת כמס פליטית"ט כלפ"ו ככל עליו סכר לו קרס סו ס כמס וסלמלו אכד וכלס ואין טובל
לסון ריקון כמו כלס סלון נ"ו נופלת כחותו ל' אלא ככל לשון דכר סגללס וכלס כמו מוגנת
גבול סכול (סמות ית) כמו סככול ומסרמטין מיללס סללס: אשר מוים אין לה. לסקוק ורפס
דככר ספוטוס כו סשוה סורעווס: (למ) חסן. סוקף ססיו אונס"ס איה ספטיס וגולין
אוחו וסמסכני כממנו כמו סחורר גכיס סיה סויו וסויו מוון לעוורט סממטין סן
ספסכן סהול קל וסח לסיכך: ופעלו. וסעוס אוחו סוקף סיה לניצוץ אס וסערו זכ כוס:
ניצוץ. איסעליל"ל כלפ"ו ת"י וסוכד וסון. ואין זה אחר לשון סעכרית סל"כ סיה לו לקוד
וסעלו סקף סקן וסל נכאר לשון פעול עכסיו סהול נקוד מלפוס (כ"ל סולס) נכאר לשון סעל:

ואין מכבה. ת"י ואל יבא עליהן מים:
ב (ב) באחרית הימים. לאחר שיכלו הסופטים: גבון. מתוקן: בראש ההרים. כהר סהול
ראש לכל ההרים כחשובות סריס: ונשא מנבעות. יגדל לס כעכס כו מניס סויו
וכרמל וסכור: ונהרו. יסמקלו ומסס אלו ככריות: (ג) אל בית אלתי יעקב. לפי סהול קרלו

סצורת דוד

איה לא נעדר: יכרו. כלי סלרית: (כס) כי
יבשו. סויו ס' יכוסו או מוס סממדו סלילס
להעמיד סעכ"ס כלס כמ"ס סחל אילן ולכס
ואלס כי טוב ללס (סוטס ד): מהגנות. מוס
ככרו גנות להעמיד כס ספכ"ס כעיון סלמכר
סמקדסוים וסמסרסוים אל סגנות (לקמן כו):
(ל) כי תהיו. כככור סכרסס כלס סויו
דומים לסס כככר סעווס כי תהיו כמסוים סכלי
לסומות עוכס כעיו אילן סללס ככמסוים
כיוור: אין לה. לסקוקתס ולכווס למאונס:
(למ) חסן. סכסל סעכו מען חוק כמ"ס ען
לא יקכ יכר (לקמן ט): לנערת. סהול דכר
סלס וקל סככר: ופעלו. סכרס סעוס סכסל סיהו דומס לניצוץ אס: סכסל וסכרס:
ואין מכבה. לא ימל"א מי מככס ואין כיד סכסל לעור וסך לא לעלמו:

ב (ג) באחרית הימים. כיוו סמסיה: הר כות ס'. סכר סעמוד עליו ככמ"ק: בראש
ההרים. כהר סמסו וסרלס סככל סריס. ונשא יסכל כמעלס וסכסכות:
(ג) והלכו. עס לעס: וסכר. אלו לללו: ויררו. סמקוס ילמ אוחו עיו וודעי סכרס:
סרפיו. עס מלכיו: כי סלון כ' סכרס סלמית סיה סולל"ל מליו ואין וסלס כעלס:
וסכס

סודו שלם י ושמע בין הגוים והוכיח לעמים רבים וכתבו
תריבותם לאתים ותניחותיהם למזמרות לא ישיא נוי ארצו
חרב ולא ילמדו עוד מדחמה בית יעקב לבו וגלכה באור
יהוה י כי נמשיתה עמך בית יעקב כי מלא מקדם ועננים
בפלשתים ובילדי נכרים ישפיקו ותמלא ארצו כסף והרב
ואין קצה לאצרתיו ותמלא ארצו סוסים ואין קצה למרכביו
ותמלא ארצו אדירים למעשה ידיו ישתחו לאשר עשו
אצבעתיו י וישח אדם וישפלא איש ואל תשא להם י בוא
בצור והטמן בעפר מפני פחד יהוה ומתדר גאנו י עני

רשי

בית אל לשיך יקרא על שמו אבל הכרסם קראו הר כסר י יראה יתק קראו שדה לשוח כשם
(ד) לאתים קולטרש בלעז: למזמרות שרש בלעז שומרון ככן הכרמים: (ה) בית
יעקב וגו' האומות יאמרו להם כן והמקרא הם הוא מוסב על והלכו עמים רבים וגו' לבו
וגלכה באור ה' יאמרו להם כן ויהי ימרון דבית יעקב אהו וגו' (ו) כי נעשתה עמך כיה
יעקב הניח מוסב הדבור אל הכסיה ואומר כי פד הגם עזבת את עמך כשגיל עונם ד"א הניח
דוכיחו ואמר להם כן כי נעשתה עמך בית יעקב וגו' עזבת את מעשה הטוב אשר על ידו נהיית
לעם אתם בית יעקב: כי מלאו מקדם נתמלאו לבאותה ממעשי ארמיהם הוסיבם כמורה שהם
ממשיים וממחשיים כשם הטומאה: ובילדי נכרים ישפיקו כועלים הם אל נכר ומתעורבים
כגוים ויולדת להם ילדים נכרים וככה הם מספיקים תמיד ומתסקין ומתפרקין וערמחים כשם
לשון כן ויתק כספק (אוב לו) דיכעמ"ט בלעז: (ז) ואין קצה לשון קן (ח) ישתחו
כמו משתחווים: (ט) וישח אדם וישפלא איש הגדולים והגבורים אנשי ההיל
ואל תשא להם הניח ואמר להקב"ה וידעתי כי לא תכלה להם מלהפרע מהם: (י) בוא בצור
לבוש בצור לכרות בנקרת הלוים: והטמן בעפר ולפטמן בעפר: (יא) עיני נכרהה אדם

מצורת ציון

נח: ענין למוד: (ד) הוכיח ענין (ד) ושמע ר"ל ובאשר ונקבו כן יהיה כי
בדור דברים: ובתתו ענין כתיב: לאתים הסופט והוא מלך כמשיח הוא יסופט בין האומות
שם כלי תפירה וכן את מהשתתו ואת אהו (ש"א) בדברי ריבונות והוא יברר המספט לעמים רבים
(ג) למזמרות שם הכלי שזרזין בו המזמורת ובתתו יבכרו כלי המלחמה לעשות מהם כלי
מל' וכבר לא תזמור (ויקרא כה): (ז) נששתה עבודת אהמה כי לא יעשו עוד מלחמה ויא
טובת: ועננים הוא מין כסף כמו לא תתבו ואל תענונו (ויקרא יט): ובילדי כן יקראו
המחשבות והעלות לפי שכל מוליד אותם: יהיה נלכה לא באור ה' ר"ל באור התורה
ישפיקו ענין די הלוך כמו אם ישפוק עפר והמלוט כי יש תקום: (ז) כי נעשתה הניח
שומרון (מ"א כ): (ז) ואין קצה אין סוף: מוסב הדבור כלפי המקום ואמר כי עד הגם
(ט) וישח ענין השפלה ובניסם כשם רשע בדין טובת עמך כי מלאו כספים יאר מבני
לפני עוניהם (משלי יד): וישח ענין מתיא קדם המלאים כספים: ובילדי נכרים ישפיקו
מספיקים עלים במחשבות ופלות האומות ואינם
חושבים למחשבת תורה ועלם: (י) והטמן בעבור שאלט של הסם סוכר נתמלאה כספק וזכוכ וגו' וכעבור שנתמלאה ארצו סוסים וגו'
(יא) והטמן מוסב למעלה לומר כעבור שנתמלאה ארצו כסף וגו' לכן נתמלאה ארצו חלילים וכן
תמלא וכסף הכיני להם וחס עמו לבעל (באש כ): ישתחו כולם ישתחו כ"א למעשה ידיו
(ט) וישח כעבור זה יהיה כ"א כסוף וסגל: וישפלא ככל הדבר במ"ט: ואל תשא כן
ידיעתי מלא תשא לכן הענין (י) בוא אל ואמר אדם לאחיו בוא להטמן בנקיקי הבור זכמחילת
שפער עשרי פחדו והוא ענין מליט כי אין מתהדר למיו (יא) דיני נבטה וגו' או ישפלא

שפי

בבגות אדם שפ"ל וישח רום אנשים וישגב יהוה לבדו ביום
שדוא: י כי יום ליהוה צבאות על פרי גאה ורם ועד פל נשיא
ושפלא: י ועל פל ארצו הקבנון הרמים והנשאים ועל פל ארצו
הפישן: י ועל פל ההרים הרמים ועל פל הנבעות הנשאות:
י ועל פל מגדל גבה ועל פל חומה בצורה: י ועל פל אגיות
תרשיש ועל פל שכיות החמדה: י וישח גבהות האדם ושפלא
רום אנשים וישגב יהוה לבדו ביום ההוא: י והאילנים כפלי
חלה: י ובאו במערות צרים ובמחצות עפר מפני פחד יהוה
ומתדר גאנו בקומו לערץ הארץ: כ ביום ההוא ישלך האדם
את איליו כספו ואת איליו ויהו אשר עשו לו להשתחות
לחפר פרות ולעמקפים: כי לבוא בנקרות הצרים ובמסעי

רשי

גמות הרוח וכן כל ל' גובה עינים שגמקרא כמה דלת אחר גבה עינים ורחב לבב (תהלים קא)
(ג) ארצו הלבנון דוממה היא על הגבורים: ארצו הכסן סלסוים כמו סלסוים פרוטים מ
הארום: (ד) ועל כל ההרים הרמים על יושביהם: (טז) ועל כל אמות ת"י ועל כל דיתר
כספי ימא כזוי כספי מוולחן ומובלן באניות: תרשיש שם ים שמו תרשיש: שכיות החמדה
מלערין לזופין במשכית לפת שים כמו ואלן משכית (ויקרא טו) ע"ש סוכוכין בו את הקרקע
(יז) ביום ההוא הוא יום הדיון: (יח) בלול יתק כולו יתלוף כולם יאכלו: (יט) ובאו וישבו
הארץ: במערות לרים ובמחלות הם הם מערות: בקומו ליום הדיון: לערץ הארץ לשבור
רשעי הארץ: (כ) להשתחות לחפר פרות אלמי אלהים כדמות חפרפרות מוני שרשים שחופין
הארץ שקוין סלס"ט בלעז עולטים קולפ"א שור"ץ בלעז וכן יש לפתור עוד את איליו אשר
עש ט להשתחות ישלך האדם כהריון וכענין שיואל לפניו בשוהך לכרות ולהטמן:

מצורת דוד

פינו נבטה כבאדם ר"ל בעלי הגאון: וישח
וגו' כפל הדבר במ"ט: וישגב וגו' אז יודע
לכל שבת הוא לה לבדו: (ב) כי יום יש
יום מוקן לה' לבלס לכ"א כפי הגמול: (ג) ארצו
הלבנון וגו' הוא משל על המלכים והסלסוים:
(ד) ועל כל ההרים וגו' ר"ל על היושבים
במה: (טז) מגדל גבה ר"ל הכועמים במגדל
חוק המגדל: (טז) אגיות תרשיש הסולס
באניות על ים תרשיש: שכיות החמדה השרים
היושבים בהפלי עונם הלוטפים כולפת אגנים
תמודים: (יז) ושה אז וישפל גבהות האדם:
(יח) כליל יתקף את כולם יעבר מן הפולס:
(יט) ובאו עובדי האליל יבואו להטמן במערות
וגו': הארץ יושבי הארץ: (כ) אשר עמו לו
אשר עמו כולם כ"א לעלמו להשתחות חלילים:
החפר פרות מוסב על מלת ישלך לומר האלילים
ישלך אל החפירות העמוקות ואל חורי העלפים:
(כא) לבוא ר"ל כשיך לבוא בנקרת הלוים וגו' אז כדך מהלכו ישלך האלילים ח"א
הדל

משן

הסלעים מפני פחד יתה וקהר נאנו בקומו יעלין הארץ :
 כ חרלו לכם מיהאדם אשר נשמה באפו כירמה נחשב הוא :
 ג כהנה הארץ יתה צבאות מסיר מירושלם ומיהודה
 משען ומשענה כל משען רחם וכל משען ימים : ב גבור ואיש
 מלחמה שופט וגבוי וקסם וזקן : ג שררה משיש ונשוא פנים
 ויועץ וחכם הרשים וגבון לחש : ד ונתתי נערים שריהם ותעלולים
 ימשורכם : ה ונגש העם איש באיש ואיש ברעהו ירחיב הנה
 בונן ותנקלה בנבבד : ו כירפוש איש באחיו בית אביו שמלה

רשי

(כב) חדלו לכם מן האדם. שלא לשמוע לאותן המעשים אתכם מאחרי ולסתמחות למעשה ידיו :
 אשר נשמה באפו. אשר כל חייתו וכלו תלויה בנשמה אפו שהוא רוח פורח בסיוע יגש ט
 ומחר תלא ממנו וקל וחומר לדמות הפרפרות שאין בו עמה ירא חלו לכם מכל הדרכים רעים :
 אמדו מן האדם אשר נשמה באפו כראיתם לזה נחש הוא וקל וחומר לע"ז שאין נחש כלום :
 ג מסיר מירושלים וגו'. כולם מפורשת במ"ו חגיגה טמה עשר קלות קלל ישעיה אה
 (א) שראל ולא תקרסו דעתו עד שאמר ירחיבו הער בוקן והקלה בנכבד : (ב) וקסם. זה
 מלך שנאלץ קסם על שפתי מלך (משלי עו) : (ג) ויועץ. יודע לעצב טעם ולקבוע חכמים :
 וזכבם חרשים. שכשמותה דכרי חורס ועשו ככל כתרשים : ונבון לחש. ראוי לחסור לו סתרי
 חורס שנתנו בלחש כגון מפשע כראשית ומעשה מרכב : (ד) ונתתי נערים שריהם. אלו בני
 חכם המנוערין מן המדות : ותעלולים ותעלול כס. שפלים בני חכם חלשים ואינו חומר לפי
 שאינו תעלול לילני בני חכם התעלולים כגון ומבין אותם כמו (איוב טו) ועולתי בעבר קרני.
 את אשר התעללתי (שמות י) : (ה) ונגש העם. יסיו דחוקין ונבוכין זה על זה כתיבזר ויחירם
 ירחיבו הער בוקן. יתגדל העער על הוקן : והקלה בנכבד. כשפוטו ומדרשו יבא מי שאמורות
 דמותו עליו קלות וירכב כמי שפלות דמותו עליו ככבוד : (ו) כי יתפש איש באחיו. כאשר

מצודת דוד

מצודת ציון
 ג (א) משען לכם. על כי חיות האדם תלויה
 בנשמה ובמים ומשען כבס אחר משען לחם
 וכמ"ש כל מעשה לחם סכר (תהלים קה) :
 וקסם. הוא החושב בנבוכים ויודע מה מעתידות :
 ג חרשים. הוא ענין מחשבה כמו אל תחרש
 על רעך רעס (משלי ג) ור"ל חכמים כי החכמה
 היא במחשבה : לחש. ענין קול נמוך שנאמר
 בלוויטה סאון : (ד) ותעלולים. ענין שחוק
 אלעג כמו כי התפעלת בני (במדבר כב) :
 (ה) ונגש. ענין לחץ כמו טעני עובדי (שמות
 ג) : ירחיבו. ענין שתחזקות וצלוה כמו רכב
 על סבה (לקמן ט) : בוקן. סביבת היא במקום
 על כמו וכן יתכן (ו) וקלה כד' ומשפטו עליו
 כי על עושה ממנו ידבר : (ו) ותפש
 איש

מצודת דוד

(כב) חדלו לכם. מנעו את עמיתים שפסדת
 הארץ כי הארץ היא כחיינו כדבר מן האדם אשר יש
 נשמה באפו כראיתם כמה נחשב הוא כלה תלא
 רוחו ישוב לאדמתו ואין א"כ ראוי לעבוד האליל
 שאפילו נשמת חיים אין בו :
 ג (א) מסיר וגו'. ר"ל לא ימלא כבס לא איש
 ולא אשה אשר יתאן דלים להספיק לכם
 לחם ומים : (ב) גבור וגו'. מוסר על מלח
 מסיר שר חמשים כי יטפל ספרים מכל וכל :
 ונשוא פנים. איש נכבד שכל נשואים לו פנים :
 וזכבם חרשים. חכם על חכמים אחרים כלומר
 שיש לו תלמידים חכמים : ונבון לחש. סמנין
 סתרי חורס החאמרים בלחש וסם מפשע כראשית
 ומעשה מרכב : (ד) נערים שריהם. כי הנער
 לפי ענות נעורו יאמר כסם : ותעלולים
 (ה) ונגש העם. כ"א יסו טעם בחיבורו על פי
 חכמי יתגדל על הוקן ואדם נקלם על איש ככבד : (ו) כי יתפש
 איש באחיו ורחיב הנה אלא הקרוי ארץ אבות ואימם לו הלא יש

כלה קצין תהיה לנו והמכשלה תחת ידך : י ישא כיום
 תהוא : לאמר לא יהיה חבש ובביתי אין לחם ואין שמלה לא
 תשימיני קצין עם : כ כי כשלה ירושלם ויהודה נבל כירשונים
 ומעלליהם אלו יהיה למרות עני כבודו : ה הברת פניהם ענתה
 כם ותפאתם פסדם הגידו לא כהדו אוי לנפשם כירגמוו להם
 רעה : י אמרו צדיק כירמזוב כירפרי מעלליהם יאכרו : יא אוי
 לרשע רע כירגמוו ידיו יעשה לו : יב עמי נגשיו מעולל ונששים

רשי

יחוס איש בלחיו כבית אביו לחמך עשור אהם כחורם ומתארת הוא בידך כשאלם : קצין תהיה
 לו. והלמדנו : והמכשלה תחת. שאלו נשלים כס בליוסור או ביהרר בטומאה או בטכרה תחת
 ידך הוא שאלה יודע להוציא לנו ד"א שמה לך להלכות ערום והמכשלה פילול"א בלע"ז מחסרו
 שאני מחוסר לחם תחת ידך להספיקי ולכך קצין תהיה לנו שהוא משיב בביתו אין לחם ואין שמלה
 ומה טובי לקצין : (ו) ישא כיום הסוד. אין ישא אלא לשון שבעה הוא שבע להם : לא אהים
 חבש. לא אהים מחובבי בית המדרש : ובביתי אין לחם ואין שמלה. אין בדי לא עסם משכר
 ולא עסם אגדס דבר אחר לפי פשוטו לא אהים חובש לא אהים שופט שהוא חובש את הבריות
 בבית הספר : (ח) כי כשלה ירושלים. כולם חסרים ועלולים ואין עוזר זה לזה זלמה כי מאט
 לשמוע ועמה כולם חכמים : כי לאגוס ומעלליהם אל ה'. לנגדו להכעיסו : לברות עני כבודו.
 להקיש לפני כבודו ד"א עניני כבודו : (ט) הברת פניהם. עון ססס מיקרים פנים כדון פיה
 ענתה כס לפני ל"א סכרה פניסם וכירים הם כענות פניהם : כסדם הגידו לא כהדו. כפרסוף
 עשו : (י) אמרו. לחי שהוא לדיק כי טוב עשה : (יא) אוי לרשע רע. שהוא רע לפגמו ורע
 לאחרים גורם רעס לו ולאחרים כחוחוא והמקרא מוסר על אמרו לדיק כי טוב לו ואין לו לרשע
 רע : (יב) נגשיו מעולל. לילנים הם : ונגשם משלו בו. נשים נואמות משלו בו כמו שאמר
 למטה יפן כי נבנה כמות איין וסני לכם לרעס (לפיכך כל חלשים משלו בו) ויוצא מירגם לשון

מצודת דוד

מצודת ציון
 חמיוס : שפלה. ענין מלכות : לכה. כמו ק' :
 קצין. סר : (ו) ישא. ענין שבעה כמו לא
 תשח (שמות כ) : חבש. ענין מחסר כלא כמו
 חבש בטמון (איוב ט) : (ח) ומעלליהם.
 ועשייהם : לפרות. כמו להמרות והוא מלשון
 תמורה וחלוק : (ט) ענתה. הטידה כמו לא
 תענה (שמות כ) : לא כהדו. לא מנעו :
 (י) אמרו. ענין שכת ודוממות כמו את ה'
 כחמרת (דברים כו) והוא לשון מושאל מהקוף
 פעלוין כרוס האילו הקרא חמיר כמ"ש בראש
 חמיר (לקמן ט) : (יב) נגשיו. לוחיו : שפיל.
 ענין

מצודת ציון

מצודת דוד
 חמיוס : שפלה. ענין מלכות : לכה. כמו ק' :
 קצין. סר : (ו) ישא. ענין שבעה כמו לא
 תשח (שמות כ) : חבש. ענין מחסר כלא כמו
 חבש בטמון (איוב ט) : (ח) ומעלליהם.
 ועשייהם : לפרות. כמו להמרות והוא מלשון
 תמורה וחלוק : (ט) ענתה. הטידה כמו לא
 תענה (שמות כ) : לא כהדו. לא מנעו :
 (י) אמרו. ענין שכת ודוממות כמו את ה'
 כחמרת (דברים כו) והוא לשון מושאל מהקוף
 פעלוין כרוס האילו הקרא חמיר כמ"ש בראש
 חמיר (לקמן ט) : (יב) נגשיו. לוחיו : שפיל.
 ענין

מִשְׁלוֹ בּוֹ עָמִי מֵאַשּׁוּרָה מִתְעִים דְרָךְ אֲחֵיהֶם בְּדַעַת
 יִנָּצֵב לְרִיב יְהוָה וְעַמְד לְדָוִן עַמּוּם: יי יהוה בְּמִשְׁפָּט יוֹאֵ עִם זִמְנֵי
 עַמּוֹ וְשָׂרוּ וְאַתֶּם בְּעֵרְתֶם הַפָּרֶס גִּזְלַת הַעֲנִי בְּבִתְיֵיכֶם: טו מִלְכָּם
 תִּדְבְּקוּ עִמִּי וּפְנֵי עֵינָיִם תִּמְחַנְנוּ נֹאמְרֵי אֲדֹנָי יְהוִה צְבָאוֹת: סו וַיֹּאמֶר
 יְהוָה יֵשֶׁן כִּי נִבְהוּ בְּנֵי צִיּוֹן וְתִלְכְּנָה נְמוֹת גְּרוֹן וּמִשְׁקֵרוֹת עֵינָיִם
 תִּלְכּוּ וּמִפֹּה תִלְכְּנָה וּבְרַגְלֵיהֶם תַּעֲבֹמְנָה: יי וְשִׁפַּח אֲדֹנָי קִדְקֵד

מִה לִבֵּם ק' נִפְוִיחַ ק'
 רש"י

(נוסח): **מאשריך**. מדרכיך שיש להם לאשך כדרך עובי הם מתעבים אותך: **בלעו**. קלוקלו.
 (יג) **נצב לריב**. של ישראל משומד שלא לדקדק בדיוס: **ועמד לדון עמו**. מתעבב ומאריך
 בדיוס של אומות עמידה זו לשון עכבה: (יד) **ה' במשפט יבוא עם זקי עמו**. סהיה לם למשפט
 ולע"ז אומר אתם בערתם את כרמי חיי קלפתי מעט ואתם עורתם לרעה: **גזלת העני**. דה
 שהיו עניים כמעשים עובים כל זה כמדבר הגדס ולפי משמעות פשוטו משמע כל הענין על ישראל:
 וְעָמְד לְדוֹן עַמּוּם. כמו מה לם: **תמחנו**. תכחנה ותמעטו לכותם בדיוס: (טו) **ויאמר ה'**. על הגשם
 (טו) **מלכם**. כמו מה לם: **תמחנו**. תכחנה ותמעטו לכותם בדיוס: **הוא** הגשם
 אשר משלו נעמו יען כי נבחו וגו': **ומשקרות עינים**. לשון הכנה ד"ה זוכעות עינים
 כשיקרה וכחול: **הדרך** וטופח תלכנה. לשון דבר קץ על גבי בזיוו כמו (דברים ח) **אשר** אֵיך
 ומתרגמין דלתיך כך היתה ארובה מהלכת בין שתי קירות כדי שתהא נראית לפע למעלה מהם
 ויונתן תירגם ובפתחן מקפן היו קשרות פירות נכרות קלעות פירות תלושין כורכות עם קלעותיוסן
 שיראו נכות וטפופות: **וברגליהם תעבסנה**. כשהיו עובדות בשוק אלל בחורי ישראל דורסתי
 כרגלו וזמחו לה חיות ונאפוח כדי להבזיר בו יזר הרע כעבס זה של נחש עבס הוא ארס של
 נחש: (יז) **ושפח**. לשון לרעה כמו (ויקרא יג) **מכסתה** היא ועל שככת בש"ן דרשו ע רעותם
 שתעטשה שפוח מודות ויש שדרשבו שהרכה כן משפוח משפוח של כניס:

מצורת דוד

מצורת ציון

ענין שחוק ולעג: **באשריך**. ענין דרך והלך המנוסגים המדרכים אותך המה מתעבים אותך
 כמו אם תטה אבורי (אויב לא): **מתעבים**. מדרך בוסר: **בלעו**. משמיתים דרך הישר
 מלי הופה: **בלעו**. ענין הכתחה: (יד) **ואתם**. שבלכת בו מלא לענין לא תשוב אליו וכפי הדבר
 סו"ו הוא במקום הכל כמו ועכדיך בלו **כמ"ג**: (יג) **נצב**. לכן נצב לעשות מריבה עם
 (בראשית מכ): **בערתם**. רעיתם כמו ועבר העמים ולדון אותם (ולפי שכל שכת לעלמו קרוי
 כדעת אחר **שמות כב**): (טו) **גרון**. אורח כמו קרא לומר **לקמן נח**: **ומשקרות עיניו**
 כעטה קרינה ומזמס כי עין שפתו (אויב כ) **ועמד לדון עמו** ויבין וכה יאמר לא האומות השחיתו עמי אלל
 אתם בפנימיכם רעיתם את כרמי ר"ל ישראל אתם בפנימיכם רעיתם את כרמי ר"ל ישראל
 ממעל כי אשר ה"ף (דברים י) **ת"א דלתיך**: **הקרואים כס ה'** נבאות (לקמן ס) **כס ה'ו** לם
תעבסנה. ענין ארס כמו וכעבס אל מוסר חיל **למרעה** כי אלפת אתם ככל פה: **גזלת העני**.
 לא הסתם אף על טעני וגולתם ויהו והנה **עדין כבתיכם ולא תחורטם לו**: (טו) **הוא** לם.
ר"ל מדוע תדכאו את עמי ומדוע תעטו פני עמי: (טו) **יען כי נבחו**. כעבור שהולכת
 בקומה וקופס: **בפירות גרון**. נועות בגרון אֵיך **ואיך**

ואיך להרחות יפיו: **ומשקרות עינים**. רוממות עם העינים אל הנואמים: **הדרך** וטופח. הולכות
 דרך גלוח נוחה כדבר ה"ף ע"פ המיט: **תעבסנה**. כשהיא עובדת אלל בחורי ישראל
 דורסת במעל אשר גרלה וטענדה בו את הולס"ר כלרם של נחש: (יז) **ושפח**. כגמול

בָּנֵי צִיּוֹן וְהָיָה פִתְחוֹן יַעֲרָה: יי בָּיּוֹם הַהוּא יִסַּר אֲדֹנָי אֶת
 הַפְּאֵרֹת הַעֲבָסִים וְהַשְּׂבִיטִים וְהַשְּׂדֵרָנִים: יי הַנְּמַפּוֹת וְהַמְשָׁחוֹת
 הַדְּרָעוֹת: כ הַפְּאֵרִים וְהַצְּעֵדוֹת וְהַקְּשָׁרִים וּבִתְנֵי הַגְּבֻשׁ וְהַתְּלַחְשִׁים:
 כג הַמְּבַעֲוֹת וְנֹזְמֵי הָאָף: כד הַמְּהַלְצֹת וְהַמְעַטְפּוֹת וְהַמְמַפְּחוֹת
 וְהַתְּרִימִים: כה הַגְּלִיגִים וְהַסְּדִינִים וְהַדְּרִידִים: כו וְהָיָה

רש"י

פתחן יערה. כליוסן יערס ל' ארמי הוה פתחן אוכמא הן היו אומרות ימכר ימיסה מעטשו דוכוס
 רואה אותי וטעל אותי כשכח ספורענות היו שרי כוכדלגר נועלין אותן לבווח לבסיס מתמת יוסין רמ
 הקב"ה למשיחות שלהן וסיו סופעות דס זיכה כלרם המערס מכלי אל כלו וסיו נמלסות פליסן
 וסגליכין אותן לארץ מעל קרנות שלהן ויונתן תירגס יקרבן יעדי: **פתחן**. לשון רוחס לשון גודל:
 (יח) **ביום ההוא**. לעתיד לבא כשיבא הקב"ה להשיב את ישראל אליו יסר ה' מהם את הפארות
 הפעכסיס שלא יהו חולין הפארתס כנוי תכשיטי נעיס ודברי נבלה: **העבסום**. המנעליס אשר
 כרגליהס אשר כהס תעכסנה: **השביטום**. מווי שככי לתכשיטי הראש והרכה זכ בלשון משנה
 גביס של שככה: **ההשרניס**. ויונתן תירגס כסכיא: (יט) **הנמפוחות**. סנקיח לשון ענקיס
 לגרגרתיך (משלי א) ולשון נעיסות על שס שחלויות על הלוחר וטפופות על החוס וסס כמין מרגליות
 נקובות וחזרות כחוט מוסיפולא"ס בלע"ז: **ההשרות**. למידי כונוס דמתרגס וסריח: **והרעלות**.
 לניץ שחלופיות בו כל פרלופוסין חוץ מגלגל השין כדי שיתאוו אדם ליוון במראות הלכות (ס"א)
 (ב) **והרעלות מווי סרגליס נאליס** להתעקף כהס ובלשון משנה יס ערבוות רעלות כמסכת שבת:
הפארים. תרגוס כליליח כמו (שמות לט) פארי המגבעות: **והצערות**. אלעדה של שוקיסי:
והקשורים. כמעטו שקורים קלריס שקוסרין כסן סערין ויב שטוסין אותן מווסכין פרשי"ג
 בלע"ז: **ובתי הנפש**. סכנגד הלכ נוטק"א בלע"ז: **והלחשים**. מווי סאון מקוס שלחשין לפ
 סס: (כב) **המהלצות**. כיתוילי כמו (שמואל ב) **וקח לך את חילתים** סגנוף מלוגס כהס
 וכשפוטין אותס חולין אותס מן סנוף: **והמעטפות**. מלעט סמטה כתרגומו שוסיפאי:
והממפחות. מפות: **והתרימים**. כתרגומו מוסיפאי דפוס של בית כרסס כדמתרגמין וכומו
 (שמות לה) **מחור**: (כג) **הגלויגים**. סן המראות כתרגומו מחוייתס ספיקין בלע"ז ועל סס
 סגולות נורת ספניס קרויין גלויגיס או סמח מראות שלהס גללות: **הו**: **והסדיניס**. של פתחן

מצורת דוד

מצורת ציון

זס תהיינכ מוכות כלרעת על סקדק: **פתחן** וליך: **פתחן**. כליוסן וכדנר"ל פתחן אוכמא
 יערה. לפי שחמרו ימכר ימיסה מעטשו ומה ככך **פסחים פח** ועל בית כרסס יאמר ואמר כל
 דוכס רואה אותי ביופי ויקחני כמרככתו וכן ה' **זכ ע"ג** שכל הנפחה בילרו נפתס כה או הוא
 כלימת ורמו הקב"ה למשיחותיוסן וסיו סופעות מלי וספוטות לללות (מ"א ז): **יערה**. ענין
 דס זיכה ונמלסו וסלשו מן המרכבה או ר"ל כרסס וספוכס כמו ופתס כדס (בראשית כד)
 שילט בגולה ערמות בגלוי ערוס: (יח) **יסר** או הוא. ענין גילוי ערוס כמו מקרס סערס
 ס (ויקרא כ): (יח) **העבסום**. המנעליס סגרגליסן
 אשר כהס תעכסנה: **ההשביטום**. מין שככה לתכשיטי הראש וכדנר"ל וסניס של שככה (נגעיס
 פ"א): **וההשרניס**. תכשיטי עטוי כדמות ירח כי תרגוס של ירח הוא סיסרל וכן לבד מן
 ססרגליס (סופטיס ח): (יט) **הנמפוחות**. מרגליות חרות כחוט חתלוי כולור וטקף על
 סחוס: **ההשרות**. למידי כונוס כי תרגוס של למידיס סוף שיריח: **והרעלות**. סרגליס נאליס
 פשוין להתעקף וכדנר"ל ערבוות רעלות (שבת סס): (ב) **הפארים**. כשין כפסת טכע כח
 פארי המגבעות (שמות לט): **והצערות**. סעדי שמשמות כשוקיסן כמו אלעדה ולמיד (כמדכ
 לז): **הקשורים**. חוטי משי שקוסרות כהס סער ראשן: **ובתי הנפש**. גדי וכו סהכסיס הלות
 פן סדיסן על לכן: **והלחשים**. מווי סאון חתלוי כמקוס שלחשין סס: (כב) **המהלצות**.
 עין מלוגס נלס וכן וסלכס אותך מחללות (זכריס ג): **המעטפות**. כמות שמתעטפות ס:
הממפחות. ענין למיך וכן כני המתפתת (רות ג): **ההררימים**. מין כיסוס נליס וכן ר"ל וע'
דריעס (מ"ב ס): (כג) **הגלויגים**. סס סמרלות פ"ס שפני פאלס גלגס אליו ככרסס

תחת בלשם מק יתלה ותחת תגורה נקבה ותחת מעשה מקשה
 קרחה ותחת פתגיל מחנה שק בירתחת יפי: כח מתוך בתרב
 יפלו ונגברתך בפלחמה: ט ואנו ואבלו פתחיה ונקחה לארץ
 תישב:

ד יתחזיקו שבע נשים באיש אחד ביום הריא לאמר לחצו

רש"י

ספ שמעטפין כסס: והצניפות. מולק"ט כלפי: ותרדדים. וכנחתא פרמ"ץ כלפי" וספ
 של זכב שמכניין כס הסרכל שהכס מתעטפו בו: (בר) והיה תחת כסס מק יסוי. מקוס שסוי
 מהכשמות בו יסוי ימח: ותחת תגורה נקס. מקוס שמגרת שס יסוי ניקף נחתך בתגורות
 ורשמי מכות כמו (איוב יט) ואחר עורי נקפו ונקף סכני סיכך (לקמן י): ותחת מעשה מקשה.
 מקוס שסוי עושה בו כמעשה האמור למעלה סלך וטוסף חלגה וסוף כגובה הראש שס תסוס
 מקשה קרחה מכה המקרתה את הראש מקשה ל' דל' נקסן (דניאל ס). ואני הייתי מפרשו תחת
 מעשה מקשה מקוס שסוי שס תגורות נותנת טסי סוכב כעשויות מקשה כערו"ץ כלפי" אלא
 ססוף נקוד פת"ח והוא במסורת כעשרה נקודות פת"ח ואין אחד מהם דבוק לחיכה של אחרי
 וכל מעשה שסוף דבוק לחיכה של אחרי נקוד קמ"ץ: ותחת פתגיל. כרי כשתי מיכות פתי גיל
 כלי ססוף מכיחן לדי גילה והוא בית הרחם האמור למעלה פתחן חילוף אותה גילה תסוס מתגורה
 שק בכל מתני: כי תחת טי. כי זאת סוגנת לסיכות לספ תחת ופי שסוי מתחלות בו:
 (בה) שח"ך. גבורין מתי מלהמתוך סיואלים כלכל כמנין: (בו) ואנו. לבון לחיכה: פתחיה.
 שפרי עיירות ונתים בכל שפריסם יסא סספד: ונקחה. ותתרוקן תכל כמו וגם לתי נתתי לכס
 נקיון סניס (עמוס ד) ולכשון משה יסא פלסוי נקי מנכסיו: לארץ חשב. מטבס לפסלות יסא
 לארץ ידמו (איוב כ) כחשפה כלל:

ד (מ) ותחזיקו. ויחלו. שבע נשים כלש אחד. מרוב אלהות רבות. כלש אחד מהקשיות

מצודת דוד

ט וכן יקרה האבנו (וכפדיות פ"ג) גלגולין
 (ופ"ג כתי"ט): והסרדים. סדיני פשתן בשוין
 להתעטף: והצניפות. מלפנת הראש: ותרדדים.
 הכשית מה מרודד ודק כמו כשאו את רדידי
 (ג"ס ס): (בר) טק. ענין המסס והמנה כמו
 סחק כמו (זכריה יד): נקשה. פנין שפירס
 ורליה כמו ואחר עורי נקפו (איוב יט):
 מקשה. תכשית טעמה כסקתה סקורה:
 קרחה. ענין נפילת השער כמו קרה הוא (ויקרא
 יג): פתגיל. תגורה רחבה של משי ואין לו
 דומה ויתכן ססוף לשון מורכב כי פתי הוא
 כגומה של רחב כי יחסי ס' את כנודך (דברים
 יד) ת"א ופתי וגיל הוא ענין שמה כי סדך
 לתור כס כשמוחת לרקד כס במחולות. או
 כוא מל' מורכבת לשון פתיל גיל רל' אכנס
 כעשה מפתילים (ושין כתי"ט כפדיות פ"ג)
 ופתיל. ענין טעם כמו פתיל חללת (במדבר
 כח) וגיל ענין אכנס מל' כגלוינים שנאמר
 (תהלים: (בה) שח"ך. ואכין כמו מתי מספר
 (בראשית לד): (בו) ואנו. מלשון אינות
 ואבילי. מלשון חללות: ונקחה. ע"י נקי:
 ד (מ) ותחזיקו. ענין לחיכו: אסף
 סאלמות יחזיקו שבע נשים כלש אחד (ספ"ג)
 לומר. וכה תמננה אל תחשו ללמד על סדך

נאכל ושמחתנו ולבש רק יקרא שחק עלינו אסף חרפתנו:
 ב ביום הריא יהיה צמח יהיה לצבי ולכבוד ופרי הארץ לראש
 ותפארת לפדישת ישראל: ויהיה הנשאר בציון והגותר
 בירושלם קדוש יאמר לו כל הפתוב לחיים בירושלם: ד אס
 רתין אדני את צאת פנות ציון ואת דמי ירושלם ידים מברכה
 ביום משפט וברוח בצער: ויקרא יהיה על כל טבון הר ציון
 ועל מבראה עין וימס וששן ונהא אש להכה לילה כי על כל

רש"י

שמי טיחא לוח: אסף. העמן חרפתנו כמו (דברים כל) ואספתו אל תוך ביתך שהאס
 כסיהא כואס אין וסגין כה מהג הסקר ומדרס הגדס ככודללר גור טלל יעטלו אשח אשח טלל
 יעטלו לך סיו מהקשות טיחא עליון שס איכות: (ב) ביום ססוף. לאחר טיכלו טווי תכשיתי
 מאחזות וסנלות לא (תספ) עוד לני תפארת עמי ולני טוי ככודס כללס: יהיה למס ס'. לכס
 ע"י: לציבי ולכבוד. סס סלדוקים סהאריס כס וסחמסי תלמידי סתורה כסס יסלו חת לני
 ככודס: ופרי הארץ. סס גמי סלדוקים פרי עין חיים סס יסיו לגלון ולהפארה אשר כסס יספארה
 וסללו פלישת ישראל: צבי. כוא טוי דכר לציון טיש ססן בו: (ג) והיה האשאר כסס כלשון
 יתייבב: והגותר. ככל מקוס יכטו כיוטלים: קדוש ואמר לו. כולס יסיו לדיקים וסס תלמד
 לדיקים סתחיס לפני אותו סיוס אכד ככודס תלמוד לומר כל כסחוט לחיי סתו"כ יסיו כיוטלים
 ק"י: (ד) אס רתן. כי רתן יס אס שממס כן כלשון כי וכן (איוב ח) אס יעלטו ממקומו
 כי יעלטו עד אס כלו לסחות (בראשית כד): צאת. תגלות כתרנמו כלומר ספכיר עווס פ"י
 יסורין וגיטור מן העולם: ידית. לשון רחיס כלשון שסנס וכמקרא וסס ידיתו את סעולס (יחזקאל
 ח): ברוח משפט. על ידי סכורין סלר"ס כלפי" סעולס על וסס לפסוט אותס: וברוח כער
 לבערס מן העולם: בער. כמו לבער דיסקומנכר"ט כלפי" לבא סעול סלך: (ה) ועל מקראס.
 סקרוסוס כחוכס: ענין יומס ועסן. להגין מן האומות: בו פל כל ככוד. סאמור לסס תסא

מצודת דוד

הספוק והמזון כי נאכל לחמנו ונלכס שמלתנו
 ואין לנו עליון כלום: רק יקרא שמך עלינו.
 לומר שאתה בעל שלט ואני כשואות לך: אסף.
 ז: לגאון. למשול רב וכן לפני סכר גלון
 (משלי טז): לפלישת. לשארית: (ד) אס.
 ענינו כמו כאשר וכן ואס יסיה סיוכל (במדבר
 ג) ביום ססוף. רל' אחר שיתמר עון ישראל
 דקושו ספספד והמרתית סוסרס או תסיה
 כחולה פליחה חסיה לפת ה' להדר ולכבוד והוא
 תסיה כן דוד הנקרא למח כמס'ס וסקימותי
 לדוד למח לדיק (איוב כג): ופרי הארץ. גס
 ה על השמית יאמר: לפלישת ישראל. לסהאריס
 סתוס כמקוס ועספדו כלחונתס: (ג) חנישאר
 בציון. הנשאר מישראל יכב כליון וסוטהר מהס
 יסון כיוטלים וסל' דכר כמ"ס: יאמר לו
 כסחוב. כל מי כסחוב כסכר לסיכות מי כעולס
 סכר סיה יסיה ככשר וסח"ה' את לואת וגו' רל' כסוסיר מהס לגלופי ססון: דמי ירוסלם.
 דס סקו הנכסך כס: ברוח משפט. כהנין
 סלחלותים כן וסכרו סכורין לתלומית ססון: וברוח כער. כוסורין יכסר סחמלס מן סעולס:
 (ח) וברא וגו'. או יכסר ס' פון חרס לריות כוכן כיוס על כל מקושות סחוכן לפשת אשר
 סכס כער ציון: ועל מקראס על סהכוס סקרוסוס לפוח כסיה: וישן וגר טלס. כל
 אלה יתקט פליקס כליק: ונהא אש להכה. החרת לפשת אס: כי על כל וגו'. מולד סככוד
 שיש

שעיה דה

כבוד חפה : ו יסכה תהיה לצדיומם מחדב ולמחסה ולמסאור
מזרם וממטר :

ה * אשירה נא לידדי שירת הדי לכרמו כרם היה לידדי
בקרן בן-שמן : ו יענהו ויסקנהו וישעהו עדין ויבן מגדל
בתוכו ויגסיקב חצב בו ויקן לעשות ענבים ויעש באשנים :
ו יענהו וישב ירושלם ואיש יהודה שפטו-נא ביני ובין ברמי :
ו מהלעשות עזר לכרמי ולא עשיתי בו מדוע קניתי לעשות

רשי

החופה החלופה שכימי עליהם ובעט חופות ים כאן פני ופני חגס אש להכה חופה שמים :
(ז) וסכה תהיה לל יומס מחרכ . להנין אלהט יום הכא שאלמך כרעפים וליהפ אותם היום הכא
(מלאכי ג) שהק"ס מניח חמס מנרתקס ומקדרס עליהם : ולמחסה . לשון כוסיו : ולמסאור .
לסכתר כס : מורס . אש המקלחת מנהר דינור על הרעפים כנייהם שאל על ראש רעפים יתול
(ירמיה כג) כמסכת חניגס : ובמטר . מער היורד על הרעפים כענין שאלמך ימטר על רעפים
פחים (תהלים יא) :

ה (א) אשירה נא לידדי . הנכיל אומר אשירה נא לידדי החת ידדי ומקומו וכללותו כמו
ה' ילחם לכם (שמות יד) כשנילכם : שירת דודי . היא זו אשר שר כשניל כרמו על פסקי
כרמו כמו וישאלו אבני המקוס לנשתי (בראשית כו) : כרם היה לידדי כקנן בן שמן . כונית העובש
פירות שמיים כשמן טוב : בן שמן . זית רחוי לשמן לוחים לפשות שמן כמו בן מות (שמואל ב יב)
רחוי למי' ודוגמא היא זו וסכופ הענין יפרסם : (ב) ויעקרהו . סייגו וגדרו סביב חוקק כמין
שכעה דמחנתינין עוקא : ויסקלהו . הוליא אבניס מתוכו כרעיס לגפנים כמו קלון מאלין (לקמן
כט) : וישעהו שרק . סס ומורות היפות לנטיעה תבאר ומופות : ויבן מגדל כמותו . גת לעזור
ענינים : וגם יקב חצב בו . הכור שלפני הגת לקבל היין וכן כל יקב שנקרא לשון כור הוא וכן
פד יקבי המלך (זכריה יד) ת"י פד שיחיל דמלכא הוא עומק אוקיינוס ולכן טופל בו כאן לשון
חניגה כמו ומורות חלונס (דברים ו) : ויקן לעשות ענבים . ויקן ידדי לעשות הכרם היה ענבים

מצורת ציון

חליחה : חמה . ענין מכסה : (ו) מתרב . ענין
יושב כמו ותתי ירושלים חרבה (יחזקאל ל)
ויזל משרכ וחום המצוא היוכס : מורס . ענין
שעירה ומורלת הכמים :

ה (א) לידדי . אהובו וכן דודי : בקרן . פנה
חיות וכן על קרנות המזבח (ויקרא ד) :

בן שמן . הרחיל לעשות פירות שמיים וכן בן
מות הוא (ש"ח כ) שרולה לומר רחוי למות :
(ג) ויעקרהו . חרבוס של ענבת עוקא ור"ל
גדר סביבו כהיקף ענין ענבת : ויסקלהו .
סביב האכניס מתוכו וכן קלון מאלין (לקמן
כט) : שרק . ומורות נהרעיס כמו ואניני נעעתיך
שורק (ירמיה ג) : כגדל . הוא הגת שעולרים
בו ענבים להוליא היין : יקב . הוא הכור
שלפני הגת והיין יורד בו : חצב . החפירה
באכניס נקראת חניגס כלהון סמקרא : ויקן .
מל

הכרעיס ששדס לכרס ולא עשיתי לו חותן כדכרעיס : מדוע קניתי . ר"ל מדוע לא היה לי

שעיה ה

ענבים ויעש באשנים : ו יענהו אוריעה-נא אתכם את אשר
אני עשה לכרמי הסך משוכתו יהיה לבער פרין גדרו יהיה
למרמס : ו ואשיתוהו בתה לא יומר ולא יעדר ועלה שמיר
ושית ועל העבים אצוה מהממיר עליו ממר : ו כי כרם יהיה
צבאות בית ישראל ואיש יהודה נמע שעשועיו ויבן למשפט

רשי

רשע לו כלאשים דומים לענבים וקורין אותם לנכרוניס כלפי' : (ה) הסך משוכתו . להסך גדר
המסךר ומנין עליו משוכה הוא סייג קוליס גדר הוא גדר אכניס : והיה לבער . שרע ט
כמהס דומס : (ו) ואשיתוהו בתה . לשון שמימה ורקנות הוא וכן (לקמן ז) כחלי כמות : ולא
יעדר . ל' חפירות כרס הוא : ועלה שמיר ושיח . מנין קוליס פתר ככס מנחם בן סרוק ואמ
אומר שמיר לשון חולעת חוק הוא המבקע אכניס שבו כנה שלמה את כ"ה כענין שנאלמר (יחזקאל ג)
כשדר חוק מזור : ושית . ל' השאת וסבכר (איכה ג) ולי' תשאה שמימה (לקמן ו) לזו מלין דוכס
ליכנס בו ומתוך כך תעלה בו חולעת : (ז) כי כרם ס' נבלות בית ישראל . לכרס הוא אהס משוליס
בית ישראל כי לו מה שעשה לכרס הוא עשה לישראל וככרס הוא אהס הרבאין כי מלינו כח"א
במקוסות הרכס בתחומא וככ"ר שמקראות הללו נדרשין עליו לא נערד אהס הרבאין עד שמירף
וגירף שאל' ויקן לפשות ענבים ג'ו' ובמקוס אחר מלינו הושיב עליו שומרים שאל' ויחל מעץ המיים
שאל' ועל העבי' אלוה סן נדרשנו עליו : (ח) כרס זס אהד"ר . לידדי זה הקב"ה . בן שמן כג"ע .
(ג) ויעקרהו . בעשר חופות האמרות (ביחזקאל כ"ח) כפי חורס מלך זור : ויסקלהו . מילך הכפ
פד שאלכ מן העץ ונכנס בו וזכר הכע : וישעשו שרק . תחלת יצירתו ממקוס המזבח : ויבן מגדל
בתוכו . וישח באלפיו נשמת חיים מן העלוינים : וגם יקב חצב בו . מעיין טובע מקור חכמה :
ויקן לעשות ענבים . שומד שן וישבת לפניו : וישח באשנים . דכרס כבאשים חירף וגירף : שפטו זא .
לפי' סכופ המשל בא לומר שאף סס עשו כמותו שאלכ לסס המשפט : (ה) אודיעה נא אתכם . מה
נראה כענין לפשות לו ושחתי : הסך משוכתו . ערדתיו מתוך חופותיו : והיה לבער . סופו למות
ולמשל בו חיות רעות : פרין גדרו . ערדתיו ממחיתו בן פדן : (ז) ואשיתוהו בתה . לזו הושכתי
שאל' נחתי חורס כנינו : לא יומר ולא יעדר . לא ילמדו ממנו לא זכות ולא מעשה טוב : ועלס
שמיר ושיח . שלט בו יזכר הכע וגדורותיו אחריו לעשות מעשים מקולקלים : ועל העבים אלוה .
חיותי עליו שומרים לשמור את דרך עץ המיים : (ז) כי כרס ס' נבלות בית ישראל . כי כמותו
ככרס לי בית ישראל עשרת השנטיס סס לי ככרס יין ככרס זית כקנן שמן בלרין שמיים שמן

מצורת רדו

כמו שקימי : (ה) את אשר אני עושה . את אשר
בלגבי לעשות לכרמי : דמר . להסך גדרו ויהיה
למרמס : פרק . לפרון גדרו ויהיה למרמס כרגל
הוא כפל ענין כרמס : (ו) ואשיתוהו . אשית
אחתי שמימה : לא יומר . לא יתכבו המורות
לכרעיס ענבים כדרך שעובים לכרעיס : ולא
יעדר . לא יתפרו תחת סחולנות כדרך שחופרים
ככרמים לתקון גפנים : ועלה שמיר ושיח .
יגדל קוליס כדרך שהיה שמיים נעשדת : מהממיר .
ר"ל שאל' לממיר עליו מער והמ"ס היא מ"ס
השילוש וכן מעבור מי נח (לקמן נד) : (ז) כי
כרס זנו' . ככרסו מפרס המשל ואמר שנית
ישראל סס כרס : ככס ששועיו . הנטיעה סכוא
שחפשע ושמה כס : ויקן . לפי מרבית הטובס
ששפטו לסס סיה סקס שישח משפט וקנס לא בן

מצורת ציון

מל' תקוס : באשנים . פירות דומים לענבים
וגרועים מסן וכן נחתה שפורה בלשח (איוב לא)
שריל שפורה גרועס : (ה) משוכתו . הוא הגדר
הסוכך ומנין בעדו כמז' הלא אהס סכת בעדו
(איוב א) : והיה . כמו ויהיה : לבער . למרעס
כמו וכער כשדה אחר (שמות כב) : לטרמס .
למדריך כרגל : אשיתוהו . אשית אחתי :
בתה . ענין שממון כמו כחלי כמות (לקמן
ז) : יומר . בן יקרא קוליא ענפי גסן כמו
ואכרתי לא חופור (ויקרא כב) : יערד . ענין
חפירה כמו וכל הכרעיס אשר כמעדר יעדרן
(לקמן ז) : שמיר ושיח . שמות שרי קוליס :
(ז) שעשועיו . ענינו שהפסקות כדכר סס
(שמה
פול כי אכפו מחלים רגיס לו טבו משפט

והנה משפח לצדקה והנה צעקה: והיו מציעי בית כפית שדה
בעדה קרבו עד אפס מקום והושבתם לבדכם בקרב הארץ:
באחי יהודה צבאות אס לא פתים רבים לשמה יהיו גרלים
וסוקים מאין יושב: כי עשרת צמדי כרם יעשו פת אחת

רשי

כסוה שמן מלוח שמן מורס שמן מנחה עוקתס חחילס כסיקפ מני כבוד כמדבר וסקולחיס
ויקיתס מוסעשי הדור נעפתיס שרק שס מלוח ושס מלוח כמנין שורק כוספתי פליסס על שס
מלוח שלטנו כני נח: כניתי מגדל כחורו: חככנו ומקדשו: וגם יקב: הסוכה וסחינו: ויסס
כחסיס: קקלו מעפסיס: ופתס יושב ירושלים ויש סודס: אשר לא כגלתיס פדיון וספסו נח
שי וגינסיס על כרפס סככחתי פליסס מי פרח על מי סיס לי לפשות פוד טובה לכרתי ולי
פכתי לו: אודיעס נח לחכס: גם אחס המכעיסים אותי אח אשר טנו כעתי לפשות לכרתי כבי
לכר פכתי לאדסי: סכר השוכרו: אסקל ככיתי מעליסס סמסככא פליסס כמה סנאמר לקח:
ככ) ויגל אח סמר יסודס: סרך גדרו: אחון חומותיו: וסחיפס ככס: וסחינו רעישין: לא
זמר ולא יערד: לא אסחפרון ולא יסחמכון: ופלס סמיר וסית: ויכון מטלטלין וסבוקין דוגמס
סמיר וסית של כרס ואלל כרסס חמס כמקום אחר הוא מחורגס סוכלי וסור: ופל סעביס אלוס:
ועל כנייה אסקד דלל יתגטון עליוסון סככוכס מנשלו למסר סספניסס מקבלין אותס מן סשמיס כן
סניכויס מקבלין סככוכס מפי סקדוסי: נעס סעטעויו: כמו נעס ופלי סהול דכוק נקוד פתיס
כמו כקר ונח ונח כניסין (כמדכר ז): ויקו: ישיעו מעפס וססס סמפס אסיתס מעס על חטא כש
מססספס (סחולל א סו) ספתי נח (סס כ) ד"ח לטון נעס ופלי סהול ל נופל על סל כקריחלו דומס
מעפס למספס וכן נפקס לדקס נפל כו רוח סקודס כפי סכוכס: (ח) הו עניני בית כניס:
פשיס ושיס אכרי נאחר כסמר כחליס על מקיפתי סהורס ופשיסו וסניס כווי אחר ישיעו פל
סרעטסי: סוי: ל נפקת אחס על פורענות סעמידס לכח: מניעי בית כניס: מקריס כתיסס
זכ אלו זכ ומתוך כן נולדס קרקס סעניס סחלסיס סכך כ' כתיסס וכן סדס כסדס וקריבו: עד
אפס מקוס: סלין מקוס לפני ליכ: והושבתם לכדסס כקרב סרין: כסנוריס אחס סלין חלק
ולכק"ס ואל לגנייס כרין חלקו כעשירות אחס נולדיס ולגנייס אח ארלס סכוכי אחס לכדסס
יוכסי סס: (ס) באזני ס' לככות: אחר כניתי סחי אחי סמעו כסנורס פליסס גיורס מלח
ס' וסכוכסס אס על סל דכס זכ כתיס רכיס לשמס יסו וכתיס גדוליס וסוכיס יסו מלין יושב:
(ו) כו עברת למדי כרס: ומני סרענ יגלו יושבי כתיסס מלין יושב כס וגס זאת סתיס לכס
עדס כמדס על הקרכת סקדס כסדס סגולתס חלקו של מקוס כעשיר סרין: עשירת למדי כרס
לרעיר"ס כנפ"ו ואומר אחי כדי פכודת יוס אחד כמד כקר קרוי למד: יעשו כת אחת: מדס

מצודת ציון

לשמות כו: משפח: ר"ל אסיתס חטא כמו
וספחו על כיוס ייקב לקמן יד) לו סוה מל'
וסכס לכרעס ונפי סלחון מעפס נופל על לטון
פעפס אחר כן: (ח) אפס: סוה כמו חין:
(ז) צמדי: ענין זוג כמו למד כקר (ז"ח יח)
ועבודת יוס אחד כמד כקר קרוי למד כרס:
פת

מצודת דוד

מגויס כנעס לרעס: לצדקה: סיס מקוס שיעשו
דקס וסנכס כמעס נפקת עוקוס: (ח) חיי:
ר"ל יס לסחלון על מס סכמס מניעיס בית כניס
כסלסס חלס סיס לו בית כין כתי אכוכיס חוקי
כפלי רכוס סיס כהון סמלד זכ פניע כתי
כתיך גכול בית כחלס ולקח מנכולו וכן זכ סמלד
סני עד סלח נאחר מקוס לסחלס סניעוס:
ודשיבתם: אפר כניתי לכפלי סוכוס וכי סוכרי
אחס כקר אחס לכדסס כעכו ותקיינו כקרב סרין
לככות: כלויי אכרי ס' לככות ותחכר מלח אחר ומחליו יוכן: אס לא: סוה ענין לטון אכוכס
פלדס כלומר אס לא יכיס כן אחי יכיס ענשי כן וכן ומגוס וחיט: חומר וכן אס לא כסלח
דשתי לקמן יד): כתיס רכיס וגו': וכלומר חוליל וכן מס חעולת לכס מס סקריסס סד
הכול סכסיס: (ז) כו פלרת וגו': מקס סכרס פכרת וגו': יכסס פת אחת יין וקוס וסחלס

חכמי יעשה איפה: והיו משפחם בבקר שער דרפו
מאחרי בנשף יין ידליקס: והיה כנור ונבל תף וחליל ונח
משתייהם ואת פעל יהודה לא יביטו ומעשה ידיו לא ראו: י לכן
גלה עמי מבלי ידעת וכבודו מתי רעב והמוני צחה צמא:
י לכן הרחיבה שאול נפשה ופערה פיה לבלי חק וערד הדרה
והמונה ושאוניה ועלו בה: מי וישח אדם וישפל איש ועיני
גבהים תשפלה: מי וינבא יהודה צבאות במשפט והאל הקדוש
יקדש בצדקה: י ורעו כבשים כדרכם וחרבות מתיס גרים

רשי

אחת של יין כח שלס סלין: חרש חמר: בית כור סהול שלסיס סלין של פכוכס יעפס חופס של
סלין: (יא) מסחרי כנפף: לפחות יין כנלות: יין ידליקס: עשיר כס: (יב) כבוד וגבל:
ימיון יחירות יס כנל מן סלכר ולמס גקרא סמו נבל סמנבל כל מני כלי זמר כמדסס סחליס:
חף: של עור סוה: וחליל: אכוב סל קנס אלמיי"ל כלפי: ואת פעל ס' לא יביטו: וכלוריחמ
דס' לא אסחכלו: ומעשה ידיו לא ראו: עכו מלמס כלוי"ל לא ראו אח גבורותיו ד"ח לא קלסו
סחכרת יולר אור ולא סכרית סמרענ פניסס: (יג) מבלי דמס: לפי סכיס לכס כלי דמס:
וכברדו מתי רעב: וככרו ימיוו כרענ: צחה למל: למח כנגד רוב מסחויסס: צחה: כרעס
של למחס: (יד) לכן כרתיכס: מדס כמדס סס כרתיכו נפסס לכלוס מאלל ומסנת לרוב וספחו
סס לכלוס חף סלול תרתיכו נפסס לכלוס: זמערס: זמחח: לבלי חף: כלין סוף ולמס לכלי
חף על סלח סיס כידס של אלו חף וקלסס לחמוקיסס: וירד: סס סרדס על יוכוליס: ועלו
כס: סעליס ססס: (טו) וישח: ויחלס חקוק גכרין ולפי מדרשו זכ הקביס ססס כרמו לו
לכרות כליס נדסס וכן סוה אומר אור ילך חסי (דכריס לב) ואלמר כעלתיס ירך סוקרס (קסלס
(ז): (טז) ויגבה ס' לככות כמספס: כשיעפס סמפטיס כסס יגכס סמו כעולס כמספס יוסטיח
לפי: והאל סקדוס: יתקדס כתיך סלדיקס ססלריס כסס: (יז) ורעו ככסיס כדכרס:

מצודת דוד

יעפס חופס אחת וכעכור כרענ יעונו כתיסס
דלכו לכס וסחרי סממס כמעלין: (יא) כשיכריס
ככקר: ורודפיס לכקס יין סמככר וסחריס
לסכת כרענ לסחות רכיס על אשר סין דלק
וכופר כסס: (יב) ויהי כנור וגו': כידס סיס
סכורו וגו' לנגן כמס כתיסס לנענוג וגס יין
מסחיס סיס כדס: פעל ס': חניס נותמיס לב
לססחכל פועל ס' פעל סכל יכוח כמספס:
ועשיר וגו': סכל סדכר כתיס: (יג) מבלי
דמס: על סמלול לדמס דכרי סמקוס: וכברדו
אכוי סככוד וסחכוכיס יסו מתי רעב וסמון
ססס ימיוו כרענ יושב כמחלון ומלח מתי
זממח ככתיס: (יד) הרחיבה מדס כמדס
על סכרתיכו נפסס לספננ ויתר לכן תרתיכו
סלחול נפסס לכלוס אח סכל: חרדה סחכרת
דמס: כח: כסלחול ומוכס על חרד: ור"ל
סכל חרד אל כסלחול: (טז) וישח אים: ככל סדכר כתיס:
אכויס לססחכל כלפי מעלס כדקר גפי כרוח: תשפלת: לססחכל למסס כדקר ככתי כליס
אכר: (טז) ויגבה וגו' כמספס: כשיעפס סמפס יתמכס ויחעול סמו: נקיש כדקס: יתקדס
סמו כסס שיעפס דקס לסכריס סכרד: (יז) ככסיס: סלדיקס סמסליס למד סרתיס

מצודת ציון

בית: מדת סלח מחוקת ג' סלין: חמר: סוה
כור מחוק סלסיס סלין: איפס: מדת סייכס
מחוקת שלסס סלין: (יא) כנשף: כמסכת
סלילס כמו כסף סמקי לקמן כח): (יב) כבוד
וככל חף וחליל: סס סמות כלי נגון: (יג) מתי
רעב: אכסי רעב: צחה: ענין יוכס וסחלון
כמו על לדיח סלע (יחוקל כד): (יד) ועשרה:
פחחס כיוחר כמו פי פערתי (סכליס קיט)
לבלי חף: כלח קלכס: והמונה: סמון עמס:
ושאוניה: סוה כמו חמונכ וכלל סדכר כתיס:
ועלו: ענין סמחס: (טז) וישח: ענין סכיסס
כמו סמו רעיס לפני סוכיס (מבלי יד):
(יז) כרדכס: כמסכסס כי ויכנס סכנימו ודכר
וכן ולי אשיעס דכרות כיס (ז"ח ס) סלח
ענין סכסס: פודיס: רעטיס סממסיס כפלי
סמות

יאכלו: יי רחי משכי העון בחבלי השוא וכעבות העולה חטאה:
האמרים ימהר ויחיש מעשהו למען נראה ותקרב ותבואה
עצת קדוש ישראל ונדעה: כ הוי האמרים לרע טוב ולטוב רע
שמים חשך לאור ואור לחשך שמים מר למתוק ומתוק למר:
כא הוי חכמים בעיניהם ונגד פניהם גבונים: כ הוי גברים לשתות
יין ואנשי חיל למסך שכר: כ מצדיקי רשע עקב שחד וצדקת
צדיקים יסירו ממנו: כי לבן באכל קש רשון אש וחשש להכל
ירפה שרשם פמק יהיה ופרחם באבק יעדה כי מאסו את

רש"י

לדקום הנמשלים כעדר שהלים: בדברם. כמנהגם כיושר ונמדה מכללים ודברים נמשם
ככשמים הללו: והרבות מחים כמו הרשעים שהן שמים: גרים יאכלו הדקיקים שהם
גברים יאכלו: מוחים. שמים כמו עולות מהים (ההלים טו) ורבותיו דרכו כדרכו כמדוכר
כס נמחה הנדכרות להם: (יה) הוי משכי העון. גורמים יר הרע עליהם מעט מעט בתחילה:
בבבלי השוא. מחוט של קורי עכבים ומצחגרים כהם מתגבר וסוף עד שפעם כעבות העגלה
שקושרין בו את הקרון למשך: השוא. דבר שאין בו ממש: חטאה. חטא: (יש) יחישא
משכרו. פורענות שהוא אומר לבבוא: למען נראה. דבר מו יקום: (ב) האומרים לרע טוב
מקלסין מר"ג ורע בעיניהם לעבוד הקב"ה שהוא טוב: שמים חשך לאור. דבר שהוא עתיד להביא
עליהם חשך אומרים שאור להם: שמים מר ומתוק. עון שהוא עתיד להביא עליהם פורענות
מר אומרים שימתיק להם: ומתוק למר עבודת הקב"ה המתוקה אומרים מרה היא:
(כב) למסך שכר. לתמוג עכר תיקון המשקה קרוי מסך: (כג) וצדקת דיקים. שהן ראויין
לזכות ככד יסירו ממנו ומחייבין אותן בדון וגולין ממונו: (כד) לבן. והיה הדבר הזה להם
וגו: באכל קש למון אש. כאכלו את הקש לשון האש: וחשש. תי עמידה קשין של שכולין
וכמשש אשר להביא חרמו ותעשו אשר: במק. כדבר הנימוק: ופרחם גדולתם כאבק העלה

מצודת רוד

המות: (יה) וכעבות. תהלים עבים:
(יש) יחישא. הוא כמו ימהר וכן אחישא מפני
לי (ההלים טו) וכפל הדבר בשמות נרדפים וכן
אדמת עפר (דניאל י): (כב) למסך. מוגנת
היין קרוי מסך: (כג) עקב. כשכר כמו והיה
עקב תשמעו (דברים ז): (כד) קש. תבן:
לשון אש. להכ אש ע"ש עומך קלסון: חשש.
הוא תבן הדק וכן תהרו חשש (לקמן ג):
ירשה. מל רשון: כמק. מל המקור והמסה:
ופרחם. המשיל הגדולה למרחי האילן: יעלה.
יפתק
ותבואה. כפל הדבר במ"ש: ונדעה. שיש טירו הכה: (כ) לרע. על עבודת ההללו אומרים
שהוא טוב: ויחשב. הוא עבודת המקום: שמים חשך וגו'. כפל הדבר פעמים וכל כדרך המליצה
ולשתדלת הדבר: (כא) בעיניהם. מחזיקים א"ע לחכמים: ונגד פניהם. לפי סתכלות עיניהם
וכפל הדבר במ"ש: (כב) לשתות יין. מרחיט גבורות לשתות יין הרבה: ואנשי יגו'. כפל
במ"ש: (כג) מצדיקי. מלזיקים בדון את הכסף בכשר שוחד: יסירו ממנו. מ"א מן הדקיקים
המכירים צדקת לומר עליו שאינו לזיק בדיונו: (כד) לבן. כעבור השית הממשט: כאכל קש
לשון אש. כמו לשון אש סוף את הקש ובמו להביא מרסה את החשב ומלאוהו עד שי יאכ
לאמר ק יחשש שרשם לזית דגור הנמק. ופרחם. גדולתם יחלקו חלק דן המשתלק

תודת ידה צבאות ואת אמרת קדוש ישראל נאצו: כה על-פן
הרה אף יהיה בעמך ויט ידו עליו ויבהו וירגזו ההרים ותהי
גבלתם פסוחה בקרב חצות בכר ואת לא שב אפו ועוד ידו
גמויה: כי ונשאנם לגוים מרחוק ושבר לו סקצה הארץ והנה
מהרה קל יבוא: כי אידענת ואין פושל בו לא ינום ולא יישן
ולא נפתח אזור חלציו ולא נתק שרוך געליו: כה אשר חציו
שנונים וכל קשתותיו דרכות פרסות סוסיו כצד נחשבו ונגלגלו
פסופה: כש שאנה לו פלביא ושאג בפפירים וינהם ויאתו מרת
ויפליט ואין מציל: ל וינהם עליו ביום ההוא פנהמתיים ונפמ

ישאן ק"י

רש"י

ואפי רוח ומסתלק ק החתק: (כח) על כן. על מפשיהם הללו: וירגזו ההרים. מלכיים
ושריס: כמסות. כרוק וקוף טיפה מתוך גופו של אדם שהוא מאוס וכלסון הכמים קרוים סדי
וכן סחי ומאוס (איס ג): בקרב חצות. כן יהיו מאוסים בין האומות: בכל זמא. הכלם
עליס: לא שב אפו. לא נחקנו כמפשיהם להביא אפו מהם: גשויה. להרע להם: (כד) ונשא.
הקב"ה גם לגוים ורמו להם רמוס להחלף ולכא עליהם כזאת גם הוא כמו כלוגם ארוך ונותן
בראשו גזד ועולין בראש הר גבוה ורואין אותם מרחוק וסוף סימן לקיבוז בני אדם וכן ואל עמים
ארים יוסי (לקמן טע) וכן וסוס אותו על גם (כמדכר כד) כלוגם פירק"א כלפ"א ועל שם שהוא
לאות קרוי גם: וישרק. שוליי"ר כלפ"א חף הוא סימן לקיבוז: מוקצה הארץ. שובאו מרחוק
לאר על ישראל: קל יבוא. החויב עליהם כמו שמפרס וסוף: (כז) אין סיף ואין סבל ט.
לא יספק ולא יכשל במראתו לקיים ימרה ויחשה שם אומרים לפניו: גתח. ל מהר כמו
ויפתח הגמלים (בראשית כד): ולא נתק. ולא יראה שום סי' כשגון לרא ממנו מלא: (כח) כצד.
תי כטיינא כמו נר: ונגלגלו. אופי מרכבותיו: (כט) שאנה. אומס חסיס ל פליס כמו
לביא: ויפליט. יזלט למרפו מיד כל הבאים להלילו ופליט אישקפוליי"ר כלפ"א: (ל) וינהם.
אותו החויב על סם ה' סוכר למעלה: בנהמות ים. אשר יבשו גליו כן יבא כחילות המות:
וגבט לארץ. ל' כעטה יבשו ישראל וישו שיעורום מלכי ארץ שם סוכמין פליסם בעין שאלמר

מצודת רוד

כרוח הקצף: (כח) עליו. על פמו: חרייב.
המליטס והסדים: כסתח. כרוח המושלך בקרב
העלות: בכל זמא. עס כל השורעיות שזאת לא
שב אף ה' ועוד ידו עליו נעויה להטות כהם:
(כז) ונשא גם. ר"ל ועורר נעויה להטות כהם:
לרמו ט ולהחלף ולכוא: וישרק. הוא קול
הממשש בקבוץ שפתיים וסוף סימן להחלף וכן
השרק להם והקלס (וכריס י): (כז) גתח.
פיין החרה הקבר כמו יתרו חתא (איוב ל)
נתק. נעתק עמקיש: שירך. עיין קפאריס
כמו אש מוחט ופי' שרוך נעל (בראשית יד):
(כח) שנונים. חודוים: רדבות. שדכן לרדך
כרגט על קשת למתח יטע: שרשית. הוא
כעין מעלים: כצד. ככלע: גלגלו. חשן
העגלה: כמסופה. רוח חוק: (כט) כלביש.
שם משמות סארים: וינהם. מלכט סייס:
ויפליט. עיין הלה: (ל) בנהמות. מל סייס:
גבט. שכלן סנסט ורלוי: גשיריה. ק

יין ודעה חשקה צד ואור חשקה בערפיה:

בשנת-מת הפלך עזרה ואראה את-אדני ישב על-כסא
ונשא ושאליו מלאים את-ההיכל: ב-שנים עמדים מפעל
שש כנפים שש כנפים לאחד בשתים | יבסה פניו ובשתים
פה רגליו ובשתים יעופה: וקרא זה אלה ואמר קדושו
קדוש קדוש יהוה צבאות מלא כל-הארץ קבודו: י ונגעו

רש"י

יכולים חזרים לעזרה (לקמן לה): והנה חשך. שלא יסיה עוד לנס: ונכס. ל נסל כמו לה
נפוח ולא נתק וכו' נורמה לו להסב הדיבור להכל אוריע אוסגרי כלעז: צד ואור חשך.
כמו וככל עוד ונפל מור (סג). מי עזר לו שכלה עליו סלרס חס שבא להאיר לו סביס חשט
ויש פתחים לר היה סלכנס שנתמעס ואור הוא החמס: בערפיה. ככל חלפסיה שלם לכן
עירק חמקר (דכרס לכ) וכן דרך כפרוק מטר האור חלפס:

א) בשנת. סימן זה תהלת הספר ותחלת כוחות ישפיה ותחפש סתמים סקדופים נאמר חמר
זה הסיון חלה שחין מוקדם ומאוחר כחורס והלויס לדבר ישפיה נכל ונחמס בת יחן
כסכה וגו' זה סיה לאחר ססחריכ והגלה סמחכ את פשרת ססכפס וסכלרו רק יודס וירסלס
לכן חמר חשן ישפס וגו' על יודס וירסלס וגו' על מה חכו עוד חופשו סרס וגו' (אכרסולא:)
א) בשנת מות. כסלטרס: רשולו. כמו שולו סמעל (שמות כח) תחיתו רלחיו יושב על
כסלו כשמים ורגליו כסול סדוס חרגליוס כססתיק לרון על עויוס סכל ליעול כמר כסוס:
ב) שרפס סוחרים סמעל. כשמים. לו לסתס כן ח"י סמסין קרשין כרומה קדמוס: בשרפס
יבסה פניו. שלא יניס לדר סכיוס: ובשחיס יבסה רגליו. ללניעות סלא ירסל כל גוסו לפי
גורלו ובתחומה רלחיו כיוסו כרגליוס לפי ססס ככף רגל עגל סלא לסוכר לשרלל עון סעגל:
ובשחיס יוספ. ובתרון סמסס: א) וקרא זה אל וס. סעלן רסות זו סל וס. סלא יקדים סלחד
יחולו ויחתיב סרפס חל"כ סתחו כולס סלחד וסו סיסר כיומר אור קדוסה כולס סלחד פסוס
עו' וצדס חגדה סעסס מרכס סול וכן תירסס קק"ק ג' ספסס כתרסו: ד) ונגעו חמות
ספסס. חילוט סיוס סס חוונות סתסס סנמדדן כמדוח חמות לגוכס ולרוכס וכן מחדות סכיול:
סקול הקורל. מקול סמלכוס סקורלס וסול סיה יוס הרפס סלחמר ון וסחסס כסלר כססס
ספסי הרפס כיוס עויוסו (וכרס ד) כן כיוס עמד שויכו לסקעיר ככיול ורעשו ספסס לסורו
למר דיו ככרפס כמו סלא ותכלל את חמסס ומלחיס חיס (כמדכ עו) וסו סקלרס סרפס

מצורת ציון

ספרים סתמים על כי ישרו ויזלו את סגל
פירש חף שמו ישרו סל (דכרס לג) או
ר"ל כמלפסיה:
א) ושוליו. תחיתו ר"ל רגליו. סללס.
מלפסיה: ד) ונגעו. מלפון חנוטס:
חמות
ד) כי כו' כי כמלוצס חסוכ כמות: ב) סמעל. כשמים: לו. לסמסו: לאמר. לכל חמד וף:
יבסה פניו. לכל יניס כלפי סכיוס: יבסה רגליו. ללניעות סלא ירסל ככל גוסו לפי גורלו
חזלו חמוס סלא להוכיר סססס סעגל כי כף רגלסס ככף רגל סעגל: יוספ. יעוף כשליחות
סמקוס: א) וקרא וגו'. סרף קורל לחכירו לומר קדוס סלחד ולא יקדים סלחד לחכירו:
סמר. סקול וסל מנין כולס סלחד כללו סול קול חמד: קדוש וגו'. ככורו מלל ככל סלפס:
סחוסס כעולס סמלכוס וכעולס סנגליוס וכעולס סספל: סלא ור. ככורו מלל ככל סלפס:
ד) רגשו. מרופס סתסס כיו יניס מרופק קל סקרוסס וסרס סקוסס סרסס חמות אל סירס

מצורת רוד

ימלא מסס עורס: והנה חשך כל. יפ לו הפך
מסכו והלויס סכל עליו כי לא מלא עור: ואמר
חשך ככרפסיה. אור ססמס ככוד ס: כי חיס
סלרס. או ככרפסיה ר"ל כוח חלפסיה ועל כי
כעת יסרוק סמטר חלפסיה האור חמר ככרפסיה:
א) בשנת מות. סלטרס ככנסס סכיול
לסקעיר כמ"ס והרעס ורסס כעלחו

אמנת הספים מקול הקורא ותבית ימלא עשן: ה ואבד ארלי
כי נדמתי כי איש ממא שפתים אנכי ובתוך ערסמבא שפתים
אנכי ישב כי את המלך יהוה צבאות ראו עיני: י וניעת אל
אחד מן הערפים ובדו רצפה במלקחים לקח מעל המזבח:
ו נגע על פי ואמר הנה נגע זה על שפתיו וסר ענה וספאתה
תכפר: ה ואשמע את קול אדני אמר אתמי אשלה ופי יגיד
לנו ואמר הנה שלחני: ה ואמר לך ואמרת לעם הזה שמעו
שמעו ואלתבינו וראו ראו ואלתדעו: י השמן לבית העם הנה

רש"י

סכלו לסורו רפסס חלרן לגולסו וסכורס דיוו ללנוס קרסס סערער על הכסוסס ילחס כח קול
חלמסס וכרון לגני וסרלל וגו' (סס) ולא יסיה עוד חלס סמעורר על סכסוס קקרת ככלפסס וסערתו
ככרפסיה חלל כלמר דכר ס' כיד חסס כפסס סכל נח ידך כחיקך (שמות ד) והוליס חמורסס
כסגל. חף סלן לרסס פתסס כמלחו: והבוית ימלא עשן. סיה נמלא עשן: ח) כן נדמוסו.
הרני מל סלא סיותי כדלי סלרלס פני סכיוסס ודוגמתו מלניו כמנות מות נמות כן חלפסיה רלחיו
(סופטוס יג): בדמוסו. כמו כי נדמס כל עס כעגן (לפסיה ח): סמס ספסוס. דמנעל כחוכין:
ו) רצפס. גחלת וכן עוגת רלפס (מ"ל יט) כמו עוגת רלפס ונלמר כספסו וכלכיו ככר"י
ללסס ספסו סלחמו דילטוריו על וסרלל וס קרלס עס עמ"ל ספסוס וכו חמר כי עוכו כיוסך (סס)
חמר סקכ"ס למלחך לרון פס סלמר דילטוריו על בני ויוקתן ררסס וכו חמר כי ללסס וסכסוסס ממלל
לו רלפס דכר הרלוק כסס וכלפון: במלקחיס. כלכס: לקח מעל המזבח. קכל סדוכר מפי
סקכ"ס מכסלו כשמים ססוס מכיון כנגד המזבח סככיול: (י) ונגע על פי וגו' וסר פוק. וס
לסכך לכפר עוגך סרפסס חל וסרלל וגדול כמו סמללך ירל לקחתי כי חס כמלקחיס והעסס
על שפתי סכיול ולא סוק כתחומה וכו סלחמר כי רכ מלד מנחה (ויחל ג) חלו מלכוס
כי עלוס עוסי דכרו (סס) סס סכיוסס: ח) את מי אשלה. לסכיוס חל וסרלל סלחתי חל
עמוס וסו קורין חותו ספסלות לפי ססוס ככד לטון וסול חתכ"ל סמסס לפסי הרפס וסו וסרלל
חמרוס חית סקכ"ס חל סעולס והרפס סכיוסו על סדיון קעיע לישלל וכו' כדלוחת ככסוקתח:
א) שמועו שמוע. חל חמר לכס סמעו שמוע וחלס חון חלס נותניס לכ להכין ורלו כסוס
ספסיה לכס חלניכס נותניס לכ לספת חותי: א) חשמן לכ העס סוס. כמו וסככד חל לנו

מצורת רוד

כמה: והבוית. היכול: ימלא עשן. סיה נמלא
עשן: ד) ואמר. חמכתי חויוס לו וגו' כי פחד
עין ומוט על סלרס מלרס ככוד ס: כי חיס
וגו'. על כי חלס חיס עמ"ל ספסוס וגו' חלניו
ח"כ כדלי חל מלד מעשיו ולא מלד מוסס סעס
אכס חלס ככרפו: כי חל סמך וגו'. מוסכ
למעלה כלומר חו לו וגו' כי חל סמך וגו' כן
חיס וגו': ו) במלקחיס. כלכס לקח סתלות
מעל המזבח: (י) ונגע. סרף נגע סתלות
על פי: הנה נגע. ר"ל ככיות נניעות סתלות
קכלת סקוסס וכו סר עוקן וסרלל סססון סיה כמה סלחמר ובתוך עס עמ"ל ספסוס וגו' ולא
סיה רלחו לומר כן על וסרלל: ח) אשלה. לדבר דכרו לשרלל: לו. כשליחותיו וכללו
חדכר עס סרפסס ונחך כסס: חמני. ססס חלס מוכן לככס וסלחתי: א) שמועו שמוע.
לל חיס סווחוס דכרו מפי סכיוסס חלניכס נותניס לכ להכין: ורלו. סלא חלס
יותס נפלותי חלניכס סמסס על לכ לדעת ולסכור כסס: (י) חשמן. סילר סנעוס סכסו

מצורת ציון

אמות הספים. סס סמוונות סנמדדנות כלחוח
כמ"ס והספ קיס חמד (חוקחלס): ח) נדמתי.
עין סחוקס כמו וידוס חכרן (חוקחל) וכל
נלכדתי כי סלחכר מן סעולס סול מוסתך כי לא
ישמע קולו וכן ער מוחל נדמס (לקמן ט):
י) רצפס. גחלת וסול כמו רלפס ככר"י כי
וסכר"ך מתחלף וכן עוגת רלפס (מ"ל יט):
במלקחיס. כלכס כמו מלקחיס ומחחוחיס
סמות

ואניי הכבד ועניי השע פוראח בעיני ובאניי ישמעו ודבנו
 יבין ושב ורפא לו: ויאמר עד-מתי אדוני ויאמר עד אשר
 אסשו ערים מאין וישב ובהים מאין אדם והארמה תשאה
 שממה: י ורחק יהיה את-האדם ורבה העוובה בקרב הארץ:
 י ועוד בה עשוריה ושובה והיתה לבער באלה ובאלון אשר
 בשלכת מצבת בס זרע קדש מצבתה:

ז ויהי בימי אחז בדיותם בך ועירו מכה יהודה עלה רצין
 מלך-ארם ופקח בן-דמליהו מלך-ישראל ירושלים למדהמה

רשי

(שמות ח) ל הוך (לשון) פמול לכס הוך הוך והשמן אנגריטרס כנפז ואניו סולכס סוך
 והכבד משמוש: ועניו השפ. טחוס כעניו שח' לקמן מד' כי טח מרחות שויבס הטוח מתרגמי
 דלימשט: פן יראה כעיניו. נתנו לכס שלח ישמשו דכרי נכילות שהס ירחיס שמה יעטבו כעיניה
 דכריו ויביתו כלכס ויאבדו אלי והיא רפואתם: (יא) עד מתי. יכבדו את לכס ולא ישמשו.
 ויאמר. לוי שוכנו עד תבא פועות כליהס וילכו כגולה ושאו מריכס מאין יושב:
 שאו תשאה. לוי גלמוד מאין יושב: (יב) ורבה העוובה. שהארץ תשוב מהס וכך הלשון ירבו
 מתקוות עווביס בקרב הארץ: (יג) ועוד כה עשוריה. גם אותה השארית שאבי ידי עליס כירוף
 אחר לירוף ויתנה לבער עד שלח ישראו אלל לדיקוס גמורים שישובו אלי ככל לכס: באלה
 ובאלון. אשר בעת זמן ולא יוכנו עד תבא פועות כליהס ענין שלכן בימי הסתי פילוך אחר פילוך עד שאין
 נותר כה וזלתי המצבת. חף הס זרע הקדש הנמצאין כה עומדין בקדושתן סס יהיו למצבת.
 ד'ח מצבתה נעטפתה לכך חיינו מצבתה אותס שנטעתיס זרע קודש ויש פותחיס שער שלכת ביתה
 בירושלים כמו שאמר (כד'ס חו) והיו סס חלה ואלון נעוטיס:

ז (א) ויהי בימי אחז. מה ראה הכתוב ליתמו אלף מפני שבוטו של הכתוב לומר ולא יכל
 להלחם עליס ולמך זכות אבות עמדה לו אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה וי' (ס"ח)

מצורת דוד

(שמות סב): (י) השע. ענין הסרה כמו השפ
 ממנו ואכלונה (תלים לג): (יא) אם. כעו
 אשר וכל המלס כשמות נרדפיס כמו אדמת
 ספר (דניאל יג): שאו תשאה. ענין שממון
 וכן ושאיה וכת סער (לקמן כד): (יג) לבער.
 לבליון כמו אם יוכי לבער קין (נמדכר כד):
 גאלה ובאלון. שמות חילני סרק: בשלכת.
 ובלשון שכלס: ששבת. הוא הנעוטיס הלכ
 ומקוים והתרגום של עש הוא ונליב:
 נסס

כריכס ובתיס שממה: (יג) ורחק וגו' האדם. ישראל הקרואיס אדם יהיו גולה למקום רחוק:
 רבה העוובה. זמן מרובס תסיס הארץ עוובה מהס: (ג) ועוד כה עשוריס. עוד ימלטו כה
 שפריס מתיס כי זס נאמר אחר שנגרע עוויס ונלכו אחרייו יתם אחו חוקיס מנכס אמון
 ישבו ויחלו ויובינו ויסיקוס לדיקוס וכמוי תשוב להיות לבער ובליון או ר"ל תשעה חלקיס
 יהיו אבודיס והשאר חלק עשורי וחף יהי תשוב להיות לבער: אשר בשלכת. בימי הסתי סת
 שמשליטין עניין דרכס השליך מעט מעט עד שלח ישרא כ"ח הנעוטיס אשר כס כמות סת
 ואמר עני יהי ישראל לבער אחר בעור: ויש וגו'. שובל כה יהי זרע קדש ולי' שהשכל
 לאנות אחר מצבתה לשון הטפל בליין ור"ל שארית:

ז (א) למדהמה עליס. לשמות מדהמה עליס:

ענייה ולא יכל להלחם עליה: ב ויגד לבית דוד לאמר נחה ארם
 ער-אפרים ונגע רבבו ורבו עמו כנוע עצי-יער מפני-דוד:
 ג ויאמר יהוה אל-ישעיהו צאינא לקראת אחז אתה וישאר ישב
 בגדה אל קצה תעלת הברכה העליונה אל-מסלת שדה כובס:
 ד ויאמרת אליו השמר והשקט אל-תיקרא ולבכה אל-ילך משגלי
 זנבות האודים העלשנים האלה בחרי-אף רצין וארם וכו'
 רמליהו: י יען כרי-עני עניך ארם רעה אפרים וכו' רמליהו

רשי

מי הוא זה שמך רשע זה אמר ללס כן יתם הוא כן פחיס סוף חכמו פיו לדיקוס לסיכר לי
 אשפי לפשט ודי כן הדא הוא ולא יוכל להלחם עליס מפני זכות אבותו ככ"ד: (ב) ויגד לבית
 דוד. לפי שרשע היה לא הזכיר שמו: נחה ארם על אפרים. נתחכל מלך ארם על מלך ישראל
 לבא עיך נחה ל' נקבה על סס שהמלכות נחה פושי'ר בלע"ז ל' יומה ככל גבול מזריס (שמות ו):
 ויבט לבנו. לפי שכבר נלחם על כל אחד מהס בפני עצמו ויכול ל' שגל' ויתחסי ס' חלסי
 כיד מלך ארם וגו' (דס"ד כח) ואומר ויסר סקת וגו' ק"כ אלף איש ביום אחד שניסס כדס'
 (עס): כנוע עמי יער. קול חילנו סרק נשעט ויחר מקול חילני פירי כדליתא ככ"ד: (ג) וישאר
 ישב כן. שארית מעט שישובו אלי על ירך וסס כנכך: אל קצה תעלת. סס תמלאהו: תעלת.
 פושי'ר בלע"ז: הברכה. ענין מקום מים שצובין לגדים: העליונה. כמורד הכר ויש כריכס
 אחרת למעט הימה כחתמיו: שדה כובס. שדס שהכוכביס שומחיס סס בגדים לנגסס כך
 ת"ו וכוונתו דרשו כנעס אחו לפני ישעיוס וסס על רלשו חובלה דקרי כסס עליו כלי פ"י כג'
 מוקד סל כוכביס שמוציין בו מים על כנגדיס: (ד) השמר. שג כשלוס כיון על שמיו:
 אבות האודיס העשניס. יביו בעיניך כנאות אודיס שכתה שלהבת שלסס. אודיס. טילוניס

מצורת דוד

ולא יוכל. מוכס על ריין כי הוא סיס
 בעיקר במלחמה: להלחם עליס. להתנגר
 ולהתחוק במלחמה עם כי מאו כעגלהס פקח
 לבד התנגר במלחמה כמ"ס כדס"כ כ"ח או
 מוכס הוא על אחו לומר שהוא לא היה יכול
 לכמוד למוטס להלחם בעבור טעיר: (ג) ויגד.
 ערס עלה למלחמה: לבית דוד. הוא אחו ועל
 סביס רשע לא ראה להזכירו כסמו: נחה ארם
 וגו'. ארם עם אפרים חנו עליסס להלחם כסס:
 ויבט. מגדול ספתה נעה לבכו כמו עמי סיכר
 כעיניס כרוח: (ג) וישאר ישב כן. גם
 אחת לא לקראתו גם כן אשר נקרא שמו שאל
 יאזכ לאות וסימן אשר שארית יודכס ישבו סן
 כגלות בימי עזרא: אל קצה וגו'. כי סס
 תמלאו: העליונה. כי שתיס סוף אחת מעפל

מצורת ציון

ז (א) נחה. ענין חנייה: על אפרים. סס
 אפרים כמו ויבואו האנשים על הנשים
 (שמות לה): ויגע. מלי טעוטיס: (ג) תעלת
 סכרס. סכרסס הוא מקום כנוי בלכניס ובסיד
 זסס מתכנסיס פמיס והתעלה סוף חפריס סעך
 לס ובעת הלוך ממשיכיס לה אחת סמיס סן
 סכרסס וכן נתפלת סכרסס (מ"ג יח): מסלת.
 מלשון סמלס וזכיל: (ד) וזבחו. מלי זכב:
 דאודיס סס ספליס שמנדדיין כסס סלס ליטבו
 על מקומו וכסרף מעט מעט פ"י סתיחיס כלס
 וכמפורס לסיח קטן ואינו עוד לכהחו כיד
 מעליכיס חומו ומעלה עטן רכ וכו' קרא זכ
 סלוד וכן סלוד מולל משרפס (פמ"ס ד).
 וקליטס

ואחת מתחת: שדה כובס. סדסס ססיו שומחיס שסס לא מול שמשות אח כנגדיס סמכססיס:
 (ד) השמר והשקט. סמכר מעשיות מלחמס וסשקט לכך לא תירא ולא יבוא מורך כנגכך:
 ונחה האודיס. שסמס כמו האודיס סללס שאין כסס כה לבכר אלל לשון כך אין כה כדס'
 לשמות ל' מלומד רע רק סמס מסודריס: ביהי חף. כנליס כחי חף: רצין. ששכ
 סתתו י' סס סלודיס: וכן רמליהו. פ"י סס אפרים עמ"ס רצין ארסס ומסן על סככין:
 (א) יק. סעבר ציון סעעבת סוף סען
 סעעבת

כאמר: י נעלה ביהודה ונקיצנה ונבקענה אמינו ונמליך מלך בתוכה את בן-טבאל: י פה אמר אדני יהוה לא תקום ולא תקמה: ה פי ראש ארם דמשק וראש דמשק רצין ובעוד ששים ודמשק שנה יתת אפרים מעם: ט וראש אפרים שמרון וראש שמרון בן-דמליהו אם לא תאמינו פי לא תאמינו: י יוסף יהוה

רשי

גלג': (ו) ונקיצנה. שוררם כחלמס: ונבקענה אלו. כעס אחס עמו כקמס ו סחי סוס וכן ה"ו וכוונת עמם סחיו טוין עם עשרת הסכטים כמלך אחד: את בן טבאל. בן טבול אלו בן ת"ו ויש לפרש טוב אל אשר לא טוב בעיני המקום ובגמטריא של אותיות אל"ס טבאל הוא רמלה ע"ר כ"ס ח"ל בן טבאל בן רמלה: (ז) לא תקום. פלגם וזה שכתב יודם כעוס החתום: (ח) פי ראש ארם דמשק. ואין לירושלים עמס כלום: וראש דמשק רצין. דמשק יביה ראש ולא ירושלים וגם פקח ועשרת הסכטים כעוד שנים וחמש שנה ליום שנגזר כימי עמוס וירחל גלה יגלה מעל אדמתו (עמוס ז): יותת אפרים. תרוץ אפרים מעם סיגלם כמתיב עם מלכס כוסע בן אלס אז וחשוב מנכוחת עמוס עד גלגל עשרת הסכטים ותמללם ס"ס שנים כנכוחת עמוס יביה שתי שנים לפני שנתגשע עוהבו שנה' (בגמטוס ח) שתיים לפני הרעש ועוהבו נתגשע עשרים וחמש שנה כרי כ"ו וי"ו של יוסם וי"ו של אחז ושש של חזקיהו שנה' (מ"ב יח) וילכדס וגו' כשנת שש לחזקיהו סיה שנת תשע לסושע וגו' ויגל וגו' את ישראל אשור כרי ס"ה ומנין סימי חלוטו של עוהב כ"ה שנים שנה' (סס טו) בשנת עשרים ושבע שנה לירבעם בן יואש מלך ישראל מלך עורים בן חלמיס מלך יודם אפסר לחזר והלא עוהבו וירבעם מלכו כחלמיס לשבון שנתמלך כ"ו מלכים אלא שמלך מלכות מנוגעת כשנת כ"ו לחלוטו והגשע והוא מלך המצרים וסחיס שנה ותי אפסר לימנות וכעוד ששים וחמש שנה מיזם שאלמר יעטיב נכוחה זו סכרי כימי אחז אחרס וסס גלו בשנת שש לחזקיהו וכך שפורש כסדר עולם שמשם ככתוב לנחמתי על עמוס: (ט) אם לא תאמינו. לנכוחתי ארם וחזו ועמו אשר ידפתי כי רשעים אהם: לא תאמינו. לא תאמן כעם:

מצורת ציון

(ו) ונקיצנה. ענין מלחם כמו קלחי כדתי סגלמס תלמיס ככח חכמתו: (ז) ונבקענה. (בראשית כו): ונבקענה. מלשון בקוע: ד"ל געשע גס מזור עד שיקולו מפניו ויפתחו (ח) ובעוד. ר"ל כתיב מלך וזן: יוח. יבכר. לנו שגור העיר: ונבקענה. אז נקיש חומתה סעו חתמה קשומת (ירמיה נח): (ט) תאמינו. לרבעו ליכנס כס וזהוה ח"כ תחת ממשלתו: פנין קיס כמו אמונת שפד' (לקמן ג): ובמלך כחוכה את בן טבאל. והוא סיה ארם אנסט עטר אפרים: (ז) לא תקום. לא תקיים עמס ולא תהיס בן וסוח כסול כמ"ס: (ח) ראש

מצורת דוד

ארם. עיר סמולכס של ארם סיה דמשק ואין לה כלום על ירושלים: וראש דמשק רצין. והוא ראש ומלך של דמשק ולא של ירושלים: ובשד. ר"ל וחק מה סכידו לא יסאר כי כמשך זמן ס"ס שנה משה שנגזר לכרס כנכוחת עמוס שאלמר וסכרתי ערית דמשק (עמוס ח) יתח יסכר מלכות ארם וכמ"ס ויגל וגו' דמשק ויפתסס (ס"ב ט) זה סיה כימי אחז וסכריו סתן כעבור סכר ארם אפרים מעם: תחכר סח"ו ומשפטו וספרים מעם ור"ל גם מלכות אפרים תשכר כמשך זמן ס"ה שנה מסיבות מוד עם כי יגלו גולה כימי כוסע בן אלס וסחיס בשנה ששית לחזקיס כתיב זמן ס"ס שנה מנכוחת עמוס שניגש על ארם ועל מלכות אפרים כמ"ס כנס ארמי מיעק וגו' (עמוס כ) וירחל גלה יגלה (סס ז) כי נשאלו סיה שתי שנים קודם שנתגשע עוהב כמ"ס שתיים לפני הרעש (סס ח) וירבעם סיהם כשנתגשע עוהב ככ"ו מלכו כמ"ס בשנת עשרים ושבע וגו' (מ"ב טו) ומ"ש עם וכל ימי מלכותו י"ב כרי יסאר כ"ס ומתי"ס לפיכס כרי כ"ו ימי יוסם ע"ו ימי אחז וי"ו של חזקיהו וי"ו של חזקיהו ס"ה סיהם לחזק זמן ס"ס שנה כי יוסם וחזו מלכ סחיס סקועות כמ"ס כמ"ס ומ"ס כמשבון כדודת' (ט) וראש. וחק עמס עיר סמולכס של אפרים סיה כמזמן ואין לה עמס על ירושלים: וראש דמשק רצין. וחק סיהם מלך של שמרון ולא של ירושלים: אם יסכר מלכותו לרבי

בכר אל-אחזו לאמר: י שאר-ד"ה אות מעם יהוה אלהיך העמק שאלה או הנבה למעלה: י ויאמר אחז לא-אישאל ולא-אנסה את-יהוה: י ויאמר שמעונוא בית דוד המעט מכסם הלאות אנשים כי תלאו גם את-אלהי: י ידכן יתן אדני הוא לבס את הנה העלמה הרה וילדת בן וקראת שמו עמנואל: י הו המאה ודבש יאכל לדעתו מאוס ברע ובחור בשוב: י פי כמרים ידע הנער מאוס ברע ובחור בשוב תעוב הארמה אשר-אתה קץ

רשי

(ו) ויוסף ס. ואוסף נביאי דס': (יא) שאל לך אות. לדכר סוס כי ידפתך סחין אהס חלמין לרברו סקכ"ס: העמק סאלס. העמק וסאל: שאלה. כמו (דניאל ט) שמש סלחס סאל אות כשחקי חכוס סחיות לך מת אז סגשס למעלה לישאל אות כשמיס: (יב) ולא אנסה. אין לוטו שיתקדס שמו על ידי: (יג) הלאות אנשים. נביאי ס': כי תלאו וגו'. לפי סחוז וידע סחלסס אין מלמיניס זו וסופפתס לפני כרשעכס: (יד) יתן ס' סוח לכס אות. יתן סוח מלחי על כרחס: הרה. ל' עמיד סוח כמו סמלינו כשנת מנות שאלמר לה סמלך (שופטים יג) וסרית וילדת בן וסתיב (סס) ויחמר לה סקך הרה וילדת בן: הנה סמלסס. אסחי סרס סמס סוח וסחי סיה שנת ארבע לחזו: וילדת בן וקראת שמו. רוח סקדס תסכר עליס: וקראת שמו פמואל. לומר סיה אוריטו לפני וסס סחיות סכרי נפרס סיה ולא נתכנסה מימיס וכוס. תסכר כס רס"ק וסו. שאלמר למסע וסרקב אל סכיוסס וגו'. ולא מלינו אסת נביא סנקרלת נביאה אלא א"כ נתכנסה וסס פוטריס שעל חזקיהו סלמר ותי אפסר סכרי כשאלס מונס סטחיו סמל סולל חזקיהו לפני מלכות ארמי תשע שנים ויש פותריס סוס סחיות שעלמה סוחה וסניס לרזיס לילד: (טו) חבאהו ודכס ויכל. הוולד סתסר ארלו סמלס כל סוכ: לדעתו מלחם כרע וכחור כעוב. כסודע למלחם כרע וכחור כעוב ומחין לנו סטוכס סוחת סלל עתס סלךך חכסס כגדודי מלכי ארם וספק בן רמליהו: (טז) כי כפרס ידע הנער מלחם כרע וכחור כעוב תעוב סלדמס. פיוסכיס אדמת רצין וסדמת סקח: אשר אהס קן. ויגור מפני שני מלכיס רצין וספק סכאוסת סנס עלס מלך אכור על דמשק כי סכרו חזו כתס שאלמר כספר (מלכים ב טו) ויפתסס וסלס קיס וזה רצין סחית וסותס כנס (סס) ויקשר קשר שושע בן אלס על פקח בן רמליהו ויכסו

מצורת דוד

אלס וכו לפי מצות אהס חלמיס וקיימס כחמונת סלל: (ו) דבר. ע"י יסעיו: (ז) אות. לעשות אות למען דעת סתקימו דכרי: הסיק סלסס. סלל סללה לעשות אות כעומק סחוסס אז ככרתי סכמיס מנעל: (יב) לא אשאל וגו'. ל' אשאל אות ולא חרומס סה סמקוס כעשית סחיות כי לא רלס שיתקדס עם עמוס על ידו:

מצורת ציון

(יב) אנסה. מלי כס וענינו סתכסלות ורוממות כנס וסוח כלונס חרך: (יג) הלאות. ענין יגשעס כמו וסס סלחך (מכס ו): (יד) העלמה. בן סקדס סכסס וסס סיה כעולה וכן דרך גכר כעלמה (מלכי ל): (טז) קן. ענין מחוס

(יב) חמסס מכס. וכו משע לכס מה סתלסס פיוגיסס חכסיס כנלוס ורמות רוח כי גס תלס לייגע לפני סמקוס כ"ס כדכרי עות כללה: (יד) לכן. כוול ואין לרוץ שיתקדס ס"ש גוס וכן סמקוס אות מלחי ויתקדס שמו: העלמה. סיה אסת חזו: חרף. עדיין לא סיה נודע אז סיה סכס: וקראת. סעלמס ענוה סקדס כתס עמנואל וככס סוס וידע סכלל יסיה עמנו ולא סכלמט כמו וד סלויס. (טו) סמאה ודכס ויכל. מעת הולדו ויכל סמלס ודכס כי יתחוס כלה: לדעתו. לדעת עמנו ויחלס כרע ויכר כעוב עווד לא יכל למסכר סיומיס סרזיס לדעת וסכרין בן רס לטוב: (טז) כי כפרס וגו'. אכר עד לא יכול זס סחיות תעוב אדמתכס עסס כי ילס ויגל יכוס סוכ חמר לו סחיות: אשר אהס קן. סלדמתס אכר אהס קן כס סכרתי מפני שני סמלמיס סחוכסיס לסח מלכיס ומכול כס:

מפני שני מלכות: י יביא יהוה עירך ועל צמך ועל בית אבך
 ימים אשר לא יבאו למיזם סוד אפרים מעד יהודה את מלך
 אשר: י והיה ביום ההוא ישרק יהוה לזבוב אשר בקצה
 יארי מצרים ודבורה אשר בארץ אשר: י ויבאו ויחזו כדם
 בנחלי הפתות ובנקיקי הסלעים ובכל הנעצוצים ובכל
 הנחלקים: כ ביום ההוא יגלח אדני בתער השכירה בעברי נהר
 במלך אשר אתה ראש ושער הנגלים וגם את חזקן הספה:

רש"י

ימיחשו וגו' כשנת עשרים ליותם (סס) שהיא שנת ארבע לאחז: (יז) וביא ה' מלך ועל ספק
 של חוקים כן המלך אחריו ולפי שהוא לדיק לא קראו כנו: ימים אשר לא באו. מיום שהלוקס
 מלכות בית דוד וסר אפרים מעל יהודה ומה סק סימנים ימי חיל מלך אשר ואף כהם יפסס
 לסיסה גם וכן מנינו (כד"י ב) שנה מתחילה על אחו דכתיב ויבא עליו תגלת פלאסר וגו'
 וזל לו ולא חזקו וכימי חוקים כנו נעשה סם: (יח) ישרק ה'. לפי שכל ארץ מצרים עשויה
 חילות רבות כוננים מארץ מצרים יבאו עם סתרכ: יארי מצרים. לפי שכל ארץ מצרים עשויה
 יאורים שאין בהם יודים הם אלה כולם עולה ומסקה: ולדבורה. חיל נבורים עוקים
 כדבורים: (יט) כחלי ככתות. נחלי עמקים שדות כורים: ובנקיקי הסלעים. לזרוב נקיקי
 נקרות הנו: ובבל הנעלולים. מקום הסירים שקורין ברזלם בלע"ז וכן תחת הנעלון יעלה
 כרום (קמן נס): הנהללים. כתי חושכתחא: (ב) יגלח ה' כתער כסכירה. הגדולה וכן גם
 שכירה כקרכה (ימיס מו) ת"י כרככה: בעברי נהר. כיושני עבר הנהר ונמי וכן גם
 במלכות אשר את הראש יגלח ואת שער הנגלים לפי שהוא דבוק נשתנה ליקד פתח: הספה
 חלה והתגלחת היא הכריעה והתער היא התרכ: את הראש. הוא המלך: הרגלים. מצרימים:
 חזקן. כשעליו ורבותיו ארזו גלות ממש ושפת סוקן חריכתה באש: חזקן. וכן סתרכ

מצודת דוד

מאוס: (א) ישרק. ענין השמעת קול כקבון
 השפמים וכן שרקו ויניעו ראשם (איהם כ):
 יארי. כתיבה ת"א נהרא: (ב) בנחלי. ענין
 עמק וכן ויהפדו עבדי יחק בנהל (כראשית
 כו): הברות. השוממות כמו ואשתיהו כתיב
 (לעיל ה): ובנקיקי. ענינו שן הסלע וכן נקיק
 הסלע (ימיס יג): הנעצוצים. מין קוליס וכן
 תחת הנעלון (קמן נס): הנהללים. הם חילוי
 שרק פתחים ונורים: (ב) השכירה. מל שכר
 או הוא ענין גדלות ומשיבות וכן גם שכירה
 כקרכה (ימיס מו): הספה. ענין כליון כמו
 סס
 יבאו כעזרת סתריב: יארי מצרים. אמר קן לפי
 שכל ארץ מצרים עשויה יאורים יאורים
 וסגולם עולה דרך שם להסקות שדות: ולדבורה.
 חילות נבורים עוקים כדבורים: (יט) כחלי
 ככתות. על כי יסו רבים לוח יתו אף כמקומות סס:
 (ב) ביום ההוא. לאומר אלל אחריהו
 פרי אובד כי ביום ההוא יגלח וגו' והתער הוא
 מל על התר והתגלחת על הסר: השכירה
 כי התער שאוכרין אותה כדמים היא חדם מאד:
 בעברי נהר. בארזי עבר הנהר ונמי כמלך
 אשר: את הראש. יגלח את שער הראש ואת
 שער הנגלים ר"ל הסירים ויתר הסם: וגם את
 סוקן הספה. כשער הסוף חלה גם שער סוקן
 וסו החלף כי גם הוא נסרז או סתרכ:

יהיה ביום ההוא יהיה איש עגלת בקר ושתר צאן: כג והיה
 מרב עשיות חלב יאכל חמאה פיהמאה ודבש יאכל כל הנותר
 בקרב הארץ: ט והיה ביום ההוא יהיה כל מקום אשר יהיה
 שם אלק גפן באלק כסם לשמיר ולשית יהיה: כג פחצים
 יבקשת יבא שמה פיישמיר ושית תהיה כל הארץ: כה וכל
 ההרים אשר בפעדר יעדרון לא תבוא שמה יראת שמיר ושית
 והיה למשלח שור ולמרמס שח:

ח ויאמר יהוה אלי קח צדק גליון גדול וכתב עליו בחרם
 אגוש לסתר שלל תש בו: י ואעידה קי עדים נאמנים את

רש"י

כדתיחא כגזרת חלק: (כא) ויהי איש וגו'. לפי שחא ארלס ריקית שיכונו החילות את
 כסמאות וכמעט נותר אתו כרכס: (כב) והיה מרב עשיות חלב. שפשו כי הלאו הללו יבאו
 כענינים החלב ויאכלו החמאה כוח שומן החלב: כל הנותר. הסדקים הסלעים מתרכ סתריב
 כשורס גדולה סיה מככר לסס שמוזמן לסס פרכסס אחר כל השממון ססוף: (כג) והיה כיוס
 ססוף. אכר תסיס סררר שפסס יסיה מקוס ססיו סס לפני כל חילות: אלק גפן. שוות אלף
 כספ יסיו לסמיר ולשית כי ייאספ כפליסס וכרחין וסס מעלות קסמסס ותולסיס וקרכסיס:
 (כד) בחצים וכקסח יסח פסס. כל סרולס ליכנס לתוכו יסח לרין קסח ותליס כידו למלס
 פלמו מתיוות רעוה ונחסיס וקרכסיס: (כה) וכל הסירים. אשר שס שזוה לכן לתכואס: אשר
 כמפדר יסדקון. סיה כמין מרוב שקורין פושייר בלע"ז: לא תבוא שמש יראת שמויר וסית.
 כי כסס יתעסקו לזרוע תכואס למאכל שאי אפשר כלא סתכואס אכל כספסיס יסיו לנו כי אותו
 סדור של חוקים יסוכו אלי לעסוק כתורס ולא לתתו יין וכן סיתס כדתיחא בחלק כדקו מדן
 ועד ככר כעט ולא מלאו איש סלח סיה כקי כסלכות איסור וסיתר וטומאס וכסרסס וסל אותו סדור
 סוף אומר וסיה כל מקוס וגו' סוף שחמסר (משלי כס) אשר ספתיקו אגבי חוקים מלך יסודס:
 והיה למשלח שור. שס ירשו כסמתיסס מרעס שפן:

ח (א) גליון. מגילת: בחרש אגוש. כמתכת כתיב אשר ירוך כל אגוש קורקו כו חסילו אגוש
 כל שהוא ואפילו איש חכם וכן ת"י כתב ספרס: למודר שלל. לכל סתריב ולסלול
 את כל סון עשרת הסכטיס ולסחסיס לבנו כוכדלר אחריו את לדיקסו ודורו: (ב) ואעידת ל'.

מצודת דוד

(כא) ויהי איש. כל אחד יגדל ככיתו עגלת
 כקר וסחי לאן ומרוב כרכסס יהיה די לו כסס:
 (כב) טרב. מתמת רוב עשיות החלב לא יחוש
 על החלב ויאכל החמאה: כי תחמס וגו'. מרוב
 כל: (כג) באלק כספ. סנמכר כולס כספ:
 לשמיר ולשית. לא יעכדו ככפסיס וקוליס ילמחו
 שם כי לא יחשו על סין כי דורו של חוקים
 סרזו לעסוק כתורסס וחדלו מן סין: (כד) בחצים
 וקכסח. סרולס ליכנס סחסיס ירין ללוי זיין
 למלט נפשו מסחיות כסורפות אכר יסכנו סחסיס
 ססרסיס וגו'. ר"ל אלל שדות סתכואס סתכרסיס ככלי מחריסס: יראת שמויר. ר"ל לא יסחד
 פן יגדל סס קוליס וסו סואיל ואיח לסיות כלא תכואס: למשלח שור. כסמתיס ירשו סס ויאכסו
 כולנוס וירמסו כרגליסס ולא יחשו כי יגדל סככס תכואס:
 ח (א) בחרש אגוש. לפי שסיס וס כמלרס סככואס אכר לו סיכתיב וס כתיב וס אכס
 ככפסס ממש ולא כמלרס סככואס לנד: למודר שלל. ר"ל למלחות סליון כמלרסיס ססיס
 זריס פל ספררס כול אגש ככל מן דכסק וסל ססירות כול אגש סספס סל שומרן: (ב) ואעידת.

אוריה הבהן ואת זכרתיך בך יברכיהו : ואת קרב אליהו יאח
 ובהר ותלך בן ויאמר יהוה אלי קרא שמו מהר של חש בן :
 י כי במרם ידע הער קרא אבי ואפי ישא ו אתהיל במשק
 ואת שלל שמרין לפני מלך אשור : ה וימס יהוה דבר אלי עוד
 לאמר : י יען כי מאס העם הזה את מי השליח ההלכים לאמ
 ומשוש את רצין וכן רמיהו : י ולכן הגה אדני מעלה עליהם
 את מי הנהר העצומים והרבים את מלך אשור ואת כל כבודו

רשי

גם באופן סימני ויסקוס על אותו סורענות בני עדים נאמנים האחד לנכרם רפה הפחד
 לבא עליהם אוריה סכסן שטרנו ויסקוס נאלמר (ימיהו כו) וגם אים היה מתנחל בשם סי
 אוריהו בן משעיו מקרות סימנים וינח על השיח הואת ועל הארץ הואת כלל דברי ימיהו :
 ואת זכריו בן זכריו . . . בשנת שנים לדריש עוד יטבו זקנים וזקנת ברחובות ירושלים (זכרים
 ח) אוריה סימן זכרים אם הראו שתקיים נבואת אוריה תבין מלפנים שתקיים נבואת זכרים
 כשם שהפודתי ככל פתחיו עמוס וישעיו . עמוס לפורענותן של עשרת הכנענים וישאל גלה
 יגלה (עמוס ז) וישעיה (לקמן לב) להנעתו של הויסקו בשמולך : (ג) ותלך בן . הוא הכן
 שלמו שקראו הנביאה עמוס על שם שיהיה בקצה כעורו של הויסקו בשמולך ואף אפשר לומר
 שכן שני הוא שיהיה שניו בשנת ד' לאחז נאמר ונבואה זו ובשנת ארבע לאחז נבנה פקח ואף
 אפשר לשני כשם להולד בשנת האת כזה אחר זה וישעיה אביו קרא שמו מהר של על שם
 סורענות הפחדים לבא על רצין וכן רמלוכו שכיו כאן לישול מלוכה מכת דוד ושטות מלכות של
 חזקיהו : (ד) ישא את חיל דמשק וגו' . וישל דמשק והתפסה (מלכים טו) : ואת שלל שמרון
 לאחר שנהב פקח ומלך כושע עלה עליו שלמנאמר מלך אשור ויבילו כושע עבד וישל לו מתנח
 (שם יז) הוא שלל שמרון כל אלה (יהוה) בשנת ארבע לאחז : (ו) את מי שלח הסלבים לאש .
 נמלכות דכות דוד דמדבר לטון בניית כמו שלוחה דנגדון בניית : שלח . משין הוא וצמו ניתון
 מילתו שרץ להפך את מלכות בית דוד כימי אחז לפקח בן רפליטו ועוד יניח כאן על שנת

מצודת ציון

בין מסירות : (ג) ואקרב . ענין תשמיש : אלה דברי ישעיה שאמר אחר שנתתי סדכרם
 וצפיהו . בן תקרא אשת הנביא : (ד) חיל . אלה העדתי לי עדים נאמנים ר"ל התמים עליו
 טון ועשיר : (ו) השלח . שם נחל קטן : לאש . אלה העדים שהיה כחוכה וחומהם בעדים
 וכן התכלס לאש (בראשית ג) : אשקו . אוריה כיג שיהיה כימי אחז : זכריה . יתב
 שכן היה שם אחד מהנביאים וירושלים כותם הווא

וחיל אשור האוריה הוא שיעבד כימי ויסקוס זכריו הוא שיהיה בתחלת בית כשני ופרשו
 שאמר המקום כאשר תקיים נבואת סורעיות אוריה תביה לעדות נבואת ונבואת תחמת
 זכריו : (ג) ויקרב . אחזי קרבתו אל אשתו ותסר וגו' : שור שלל וגו' . להיות לאות על
 דברי סגליון : (ד) במרם ידע . עדיין לא יסיה בו דעת לקרוא אבי וחמי : ישא . הנשא ישא
 הוא מקרא קלם : לפני מלך אשור . כי הוא יכלל כמיש ועל מלך אשור אל דמשק והתפסה
 וגו' (ע"כ טו) ונאמר עליו עלה שלמנאמר מלך אשור וגו' וישל לו מתנח : (שם יז) וזהו השלל
 שיהיה בו כימי אחז : (ח) ויסק וגו' . עוד סופך לדבר עוד דכר רצין וכן רמלוכו : (י) כי
 עמל . רבים מאלכי יודים מאסו במלכות בית דוד כי היתה תלושה מול מלכות אפרים ויה
 דלית במלכות פקח בן רמלוכו : חת מי השלח . הסמול מלכות בית דוד למי השלוח הסלבים כנחם
 כשני סרמט קול וכן כוב מלכי בית דוד הסניגו במלכות כנחם ויכנסו : וישעיה . ר"ל כותרת
 שנתה ושתהרות אשר שם רצין וכן רמלוכו : (ו) ולכן . על שאלו כנחל קטן : העצומים .
 העצומים בקול גדול : חת מלך אשור . ר"ל הוא שמתכל לסמים העצומים וחזו יעלה עליהם :
 חת כל כבודו . ישל שמו כל כימי שפני כי יהיה לבו נטון בעומ להתנגד על כל וצין פקח

ועלה על כל אפיקיו ותלך על כל גדותיו : ואת כל ביהודה
 עמך ועבר עד צואר יגיע והיה סמנות פנפיו מלא דרב ארצה
 עמנו אל : י רעו עמים וחזו והאזינו כל מרחקי ארץ התאזרו
 וחזו התאזרו וחזו : י עצו עצו וחפרו דברו דבר ולא יקום כי
 עמנו אל : י כי כה אפר יהוה אלי בתוקפת תיד ויספני מלכת

רשי

א פתו שרלו למרוד בחזקתו שאלכו בו על שראוהו שלא היה בחר בשלוח מלכים אלא אוכל
 לישראל ויק וסוכן בתורה עליו לאמר לדיק אוכל לטובע נפשו (משלי יג) ודלו חת פקח בן רמלוכו
 אוכל הרבעים כהם גולות בקיות סעודה וכו' מליזין על חזקתו ואופרין זה סגון להיות עקב
 חין (זו) מלך חלף רצין וכן רמלוכו היו רצוין למלך בחיפון וחו ומשוש את רצין וגו' אמר להם
 הקב"ה אוכלין אחם לשכפה כחזא אני עליכם אוכלין הרבה כהם סי מעלה עליכם את מי הנכר
 כעצומים תחת מי השלוח סמלבים ובגומים : (ז) ועלה . הנכר : על כל אפיקיו . ובגדו מימיו
 לעלות על כל אפיקו מולא מימיו : והלך . הנכר מולא : על כל גדותיו . על גדותיו הן
 שפתותיו הזקופות במקום שהכר מושך בין גידודין וקופין הוא ככתוך מרוב : (ח) והלך ביהודה .
 בארץ יודים וטעם בחוקה : עד לואר . עד שיקר חזק לוארם ותי' עד ירושלים ימיו : משנות
 כנפיו . פקח קטן שבסוף הכף קרוי מוטע ורזותו בתחומה כמה הם מוטות כפי התרעול
 אחד מן שנים אחד מן סי באוכלוסי כמחריב מלא רוחב ארץ יודים : עמנו אל . הוא שבט יודים
 שהכתיבו הקב"ה להיות עמם כימי חזקיהו כדברי הנביאה שקראת שם כהם עמט אל : (ט) רעד
 עמם . לבון רעבו דרך כתי' איתכרו . התחכרו יחד לפלסים כמחריב : וחזו . ותשכרו :
 התאזרו וחזו . התאזרו בכל מיני גבורה וסופכם להיות חמים : (י) עצו . לבון חזי :
 (יא) בחזקת סיד . כהתנגד סגולתם עלי כשסופך לדבר אלו בדבר זה כמו שכתוב למעלה ויסק
 סי דבר אלו (לשיל ז) . וכלשוו זה אמר (יוחאל לו) ויד סי עלי חזק לבון נבואה :
 וספרני מלכת וגו' . הוסיפו שלא להיות בעלת שכל הסופר ושיעוה שוקדו למרוד על חזקתו
 כמו שמוסרם כפיסדורין וכן כמו כספר הוה (לקמן ככ) לך כה אל הסוכן וגו' : ויסרני . מש

מצודת ציון

(ז) אפיקיו . הוא המקום שנגרם שם הים
 כחזק וכן באפיקים כנגב (תהלים קדו) :
 גדותיו . הם שפתי האפיקים וכן וסידורן מלא
 על כל גדותיו (יושע ג) : (ח) וחלף : ופטר :
 סמות . מלבוש כתיב : כנפיו . מלבוש כתיב :
 (ט) רשו . ענינו שביה ורזליה כמו חזקתם
 כשכט כחל (תהלים כ) : וחזו . גם הוא ענין
 שביה כמו יתה אפרים מעט (על ז) :
 התאזרו . התחזקו כי כשחזר במלכותו הוא
 מתחזק

מצודת חרד

אלתמה לנגד עיניו : ועלה וגו' . ר"ל במרבות
 אכשיו יכסה כפי תכל : (ח) וחלף ביהודה .
 יעבור בארץ יודים וישטוף ויעצור להלן ר"ל
 יכסה ערי גלילות ויזור על אחרות : עד לואר
 יגיע . יואר עד חזק הולך והוא ירושלים ועל
 שהמבול ימי הנכר אחז לבון סגרת מוס שטופים
 המגיע אל הולך : סמות כנפיו . הפשעות
 מתכוו ויהי מולא רוחב ארץ אתה עמוטול
 והוא יודים שהכתיבו המקום להיות עמם כאשר
 יודע שם עמוטול בן העלמה אשת אחז :
 (ט) רשו . אחם חיל כמחריב שברו עמים רבים
 וחלזו תשכרו גם אחם : והאזינו וגו' . הכאים
 יתאזרו . שהחזקו במלחמה ובסוף תשכרו וכל
 לעשות ומה כפך כי כלה חופר : דברו וגו' .
 ולא יעצבו בירכס : (יא) כי כה אמר סי אלי . חזר למעלה שאמר עליו סלם ותופר וגו' כי כה
 אמר סי אלי שקופר יתחכם וגו' : בחזקת סיד . ר"ל יער עלתם כחזק יד וכוונתו נעיה כנכוד
 ואים מלחמה כי יכס את כל מליו הרב : ויסרני . גם סופית והסיכר אחתי מלכב כדבר כהם הוא
 שם כנחם ושיעוה שטת מתחמדים ממיל כמחריב ושכתיב למרוד בחזקתו מלכם וסלבים שם

הגדה העמיתה לאמר: י לא תאמרו קשר לכל אשר יאמר
תעם הזה קשר ואת מוראו לא תיראו ולא תעריצו: י אד
יהיה צבאות אתו תקדישו והוא מוראכם והוא מעריצכם:
י יהיה למקדש ולאבן נגף ולצור מכשול לשני בתי ישראל
לפח ולמזקש ליושב ירושלים: יי וכשלו במ רבים ופלו ונשברו
ותקשו ונלכדו: יי צור תעודה חתום תורה בלמדי: יי והכיתו

רשי

ולירמי: (יב) לא תאמרו קשר. אהם סייעו של חוקים אפי' אהם מועטין מסיבת כננה
לא תאמרו אחרי רבים לטעות: לכל אשר יאמר כעם כזה. שפס שננה לפי שהוא קשר רשעים
ואינו מן המינין. וכן בקשר על עשרת הכנעים שיתקשרו עם מלכי מצרים: ואת מוראו.
כעם כזה כעם הזמרים לכס ליה מסתרי. ולשלים עמו: לא תיראו ולא תעריצו. לא תאמרו
חוק הוא לן ת"י לא תימרו תיקף: (יג) והוא מעריצכם: מחזיקכם: (יד) והיה למקדש. אהם
עלה שיען כננה ושיען פקח להשכיח מלכות בית דוד יהיה לוימון שורפנות לכל עליהם:
לבקדש. כמו התקדשו למחר (יושע ג): ולאבן נגף. שהרגלים נכסים בו לשון מכשול כמו
וכתורם יתגפנו רגליהם (ירמיה יג) מן חנוף באבן רגליהם (תהלים א): ולצור מכשול. הוא לשון
אבן נגף כשזור הוא אבן: לשני בתי ישראל. שכלו להיות לפח ולמזקש ליושבי ירושלים ומי הם
שני הכתים פקח מן רמאים וסייעו וסננה וסייעו: (טז) ובשלו כעם רבים. באותן האגנים
יבטלו אלו וסייעתם שמים יפלו ביד שונאיהם פקח נהרג שהרגו שופע וי' הכנעים נפלו ביד
הכלך לו: (טז) צור תעודה. כל זה מן הכנענה שנאמר למעלה כי כעם אהר' אלו ועוד זאת
אמר לי צור תעודה לשון פעדותי כעם כיום (דברים ל) לשון התראה קשור התראתי ותתע
התורם על לב למודי המיודין וירלי שמים הנקראים למודי ס' והם תאמר אין לשון קשיט
נופל בלימוד תורה. נופל הוא בו שנאמר קשרם על לך המיד (משלי ו): (יז) והכיתו לך. אמר

מצודת דוד

מחוק ומזוה ביותר: (יב) קשר. ענין אגודת
א': תעריצו. ענין חזק כמו כנכור ערין
(ירמיה כ): (יד) למקדש. ענין ארמון משגב
וכן כי מקדש מלך הוא (עמוס ז): נגף. ענין
שכלה: (טז) וניקשו. יפלו כהמוקש: (טז) צור.
ענין קשרים כמו מי זכר (משלי ז): השודרה.
ענין התראה ש"ס בדרך להתרות בעדים לכל
יחוס והתורה נקראת כן על שיהא מלאכה
מתבררות והזכרות: דהיום. ענין סגורה כמו
הסכר החמוש (לקמן ט) בלמדי. ר"ל
בתלמידים וכן וכל בלך למודי ס' (לקמן ד):
(יז) חכמי. ענין תקוה כמו אשרי כל חוט לו
לקמן
עו להשגב בו והוא חוקים וסייעו כי יללו מיד
המחייב ולאחד יחיה לאבן נגף ולצור מכשול והוא כננה וסייעו כי חתר שהשליחו עם מהחייב
יללו אלו נכדור כולם. לפח ולמזקש. חזר למעלה לומר למה יהיה לאחד לאבן נגף וגו'
לפי שהוא סיס לפח ולמזקש להלך הויכע בירושלים והוא חוקים: (יג) רשעו כעם כדאבן נגף:
והסור התכשול ויכשו רבים ויכשו כננה: כעל הדבר נגף. כדאבן נגף:
(טז) צור תעודה. אולם קשור התעודה וכל כח' ואמר חתום התורה כלל התלמידים לממן
עו יעבדו אהם כי לולו זאת לא אהיה לכם למקדש וארמון משגב: (ח) חכמי. כחמישי
לעבר דבר ס' אמר אהם לפי ס' עתה הוא המהמיר פניו מניה יאמר ס' שמה
כעשתי

יהיה המסחר פניו יעקב וקויתי לו: יי הנה אנכי
והיגדים אשר נתרלי יהיה לאותות ולמופתים בישראל מעם
יהיה צבאות השכן בבת ציון: יי וכי יאמרו אליכם דרשו אל
האבות ואל הידוענים המצפצפים והמהגים הלא עם אלהיהו
ירש בעד קמים אל המפתים: י לתורה ולתעודה אמר לא

רשי

ישיב אלו המהמיר פניו מעשרת הכנעים וקויתי לו לאמה דברי אלה ולפושף אה
בית דוד: (יה) הנה אנכי וסילדים וגו' לאותות. לשני אותות שורפנות פקח כמו שנקרא
הילד מהר שלל חש בו ושפוט בית דוד כמו שנקרא הילד עמנו אל וכו' השוב כענין לפי פשוט
ומדרש אגדה כד"ר על אהו שאלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שנה ילמדו חינוקות של בית רבן
תורה אמר אהם אין אהם גדיים אין תשיש אהם אין אהם חין רועה אגרום לו ללקח שכנתו אמר לו
כניח כל מה שאהם קושר בהשדד ותוחם הכתורם לכותמה שאל המלא בישראל לא יועיל לך.
וחכיתו לך' המהמיר פניו וגו' אין לך נבואה קשה כמותה שפה שאמר משפ (דברים לא) ואנכי
הסתר אסתיר פני ביום ההוא ואף ט ביום הכנעיים וענתה השירים פואת לפניו לעד כי לא תשכח
מפי ורשו (שם). הנה אנכי וסילדים וגו' הם תלמידים שחכמים עליו כננים יסיו לאותות ולמופתים
בתחתיים תורם בישראל על ידם: (יט) וכי יאמרו אליכם. אמר ר' סימון בחרה אהיו של הושע
כן בחרה נכח שני מקראות הללו ולא היה כעם כדי פסר ונעפלו בישיעיה ונכח אותם לגלות
עשרת הכנעים כשהגלה מהרוב לראובני ולגדי (והגלוהו עמהם) כמה שנאמר (ד"ס א ס) בחרה
כגו אשר בגלה תגלת פלאחר וגו' הוא נשיא לראובני: וכי יאמרו אליכם. האמות: דרשו אל
האבות וגו' המלפושפים והכנעים. לשון נבואה הדבור אין כעם אלה כעפות הללו
שמטפסין בקולם לשלף והגם לשון נופל כעפות (לקמן ט) ככום עגור כן אפסך אהנה כיונס
וכן מליט לשון יפלוץ בקול נמוך שנאמר (לקמן כט) ויהי כאבז מלך קולך ומשפר המרתך
המלפך: הלא עם אל אלהיו ידרש. זו תהא המוכתם הלוט עם כמוו אשר לו אלהים כאלהים
אל אלהיו ידרש שמה תאמרו לו להיות כמותכם לדורם לורכי חמים מן המתים: (ב) לתורה
ולתעודה. מתוכר למעלה סימנו שמה נדרוש אל המתים לתורה ולתעודה בעד חמים לפרה.
לנו מה נעשה כל זה לפי שדברם ולפי פשוטו יש לפתור וכי יאמרו אליכם ולי נמר נבואתה הוא
שאתם ויפרינו מלכת בדרך כעם כזה וסוכיותו קב"ס לגיור ולפיעתו של חוקים שיהאמרו אליכם
כננה וסייעו שיראו את חוקים כמעט כעפ"ס דרשו אל האבות ואל סידעוים ובמרו כעש"ס
כאשר עשו אבות הראשונים והסיוטה את המלוגם אל סחתיב: הלא עם אל אלהיו ידרש.
שכדים לע"ס ודורשים כעד חמים אל המתים אף אהם יש לכם לעשות כן: לתורה ולתעודה.

מצודת דוד

הכנעים לא יחיתו פניו מניה יהודם אהם ישמרו
התורה: וקויתי לו. כעל הדבר כח"ס לחזק
הענין: (יה) וגוה אנכי. ר"ל טנה המעשה
שעשיתי אנכי והוא חכירת בגליון וזמות הילדים
אשר נתן לי ה' והם שאר ישוב ומחר שלל חש
בו כעסם לאותות ולמופתים בישראל ר"ל לרמו
על הקורות אותם דעו שהכל נאמר משפ ס'
וגו' ולא מלכי נעשה סדכים: (יט) וכי יאמרו
אליכם. ואם המפושפים יאמרו אליכם דרשו
הדבר אל האבות ואל סידעוים וס' יגידו לכם
אהם האמת כן הוא כי יטה אהם לומר הלא
תראו כעם מלפושפים ומגמים וא"כ יש מהם
כעם ויוסיפו עוד לומר הלא כל עם מהאמות דורש אל אלהיו ופכ"ו בעד דברי חמים ידרשו
אל המתים ר"ל ישאלו באבות לדעת אהם האמת הוא כדברי חמים ולא יפושפו זאת לשון ולמכחיש
באלויו ופדשו לא הפטו כעש"ס: (ב) לתורה ולתעודה. ר"ל פריי שפס בתורה אהם לא יפושפו

אמר ברכך יהוה אשר אינני יודע : כי ועבר בה נקמה ורעב
 ותיה כי ירעב והתקצה וקבל במלכו ובאלהיו ופנה למעלה :
 כי ואל ארץ יביט והנה צרה והשכה מעוף צוקה ואפלה מנחה :
 כי לא טעף באשך טעף לה בעת הראשון הקל ארצה

רשי

הוא השוכה שמשמרו את המור כח שנאמר למעלה לור העודה חתום תורח ולא חתום
 לדכריס : אם לא יאמר כדבר כזה אשר אין לו שחר . מאחר שחשבו להם השוכה זו תראו
 ותשמעו אם לא יכיו מודים כשרים שכהם לדכריט ויאמרו כדבר כזה אמת אשר אין לו לאלוה
 אוב ודפויו כוס שחר אין רחוי לשחר פניו כן ת"י ומדרש אגדה על עזמו אינו מורח השחר
 כשרי פניו לו ואינו רוחה ואין יזירה על אחריים . ענין אחר אם לא יאמרו כדבר כזה עתה
 תראו אם לא יאמרו אליכם כדבר כזה אל האבות אפי"פ שאין לו שחר ולא ממש כדבר
 כזה לא יבואו מלומר אליכם כן : (בא) ועבר בה נקשה ורעב . מוסב למעלה מה האור
 בתחלת הענין ויכרתי מלכת בדרך כעס כזה ופי' מה הוא הדבר לא האחרון קשר לקשר עשרת
 השכטים שיתקשרו עם מלכי מזרים ופירש את פושטן וסיוס ומקדש וכשלו כס וכל הענין : ועבר
 בה . השוכר כחותה סדך שטעוניה את הקב"ה ופומכין על מלכי מזרים : נקשה . מוארש
 קשה : נקשה ורעב . נללה כחיות קשות ורעב כי קושי ומור ומזוק ורעב יכא עליהם כימי
 מאור שלש שנים שחר כהחרכ על שומרון : והיה כי ירעב וקלל . בפגלים ובעלים שהיו עובדים
 לאל : והנה למעלה . לבקש מאת הקב"ה ולא יעמע כי יתחכם גור דין וכן ת"י : (בב) ואל
 ארץ יביט . אולי ימלא עור אשר שלח מלאכיהם (השוכה כן אלה) אל סוף מלך מזרים (מלכיהם ב' זו) :
 והנה יכרה . כי לא יאמר ונס שנגזר יאל להחריב לרעה לו : מועף אוקה . שיפוט אוקה :
 ואפלה מנחה . על ידי אפילה הוא מנחה שכן לשון נידות נופל כהפלה כמו (ירמיה כג) לכן
 יסיה דרכם לנס כהתקלקלה כהפילה ידחו ונפלו כה ואלפילה הם מנודתים : (בב) כי לא מועף
 לאשר מואק לה . כי מלך אשר אחר ניהן למזוק ולהכר לה לארצם אינו-עף ואינו עלל מלכה
 שליהם עד שלש פעמים אחת בימי סוף (מ"ב טו) ויקח את עיני וזאת אכל בית משי' וזאת ובי
 וזאת בגליל כל ארץ נפתלי והגלות היתה כשנת ד' לאתו ובשנת ששים עשרה ויער אלהי ישראל את
 דוח מלך אשר וגו' ויגלה לראובני ולגדי ולחתי ויבנה ויבנה מקרא זה (בדכרי יסיהם א ה)
 וגלות זה בשנת ששים עשרה לאתו תחלת מדרו של יוסף בן אלה כענין שנאמר (מ"ב יו) ויחל
 מלך אשר כהשע קבר וגו' לאחר שמתעבד לו שמתו שנה ואין התעבדו מפורש במקרא בגלוי אבל
 יס ללמד מכריחא דסדר עולם והשלישית בשנת ז"ה לתחיקו שנת תשע למדרו של הושע אשר
 בלכס שומרון היא עיר המלוכה וגלו כולם וזה כהמור כהן כי לא שיפוט לאובי אשר הוא מהלך
 לה לא"י החמורה כענין ואל ארץ יביט : בעת הראשון הקל ארצה וזלון . בגלות הא האלמשיח

מצורח ציון

דניאל יב) ודומים : שחר . ענין זוהר ואורח
 והוא מלשון אור ששחר : (בא) נקשה . מל'
 קשה : התקצה . מל' קץ וכעס : (בב) מועף .
 ענין שחר כמו העושה כקצר תהיה (אויב יח) :
 (בב) מועף . מל' שיפוט : מועף . מל' אוקה
 וזכר

באבות וכן בני עשרת השבטים : נקשה ורעב .
 לאמו : וקלל כמלכו ובאלהיו . כי לא מלא עור לא מהפך ולא מעגלי סוסם והכעלים שעבדו :
 אפלה למעלה . לבקש עור מאלוה האמתי וכאומר הוא פנה אבל לא הועיל כי ככר נתחם הנו"ד :
 (בב) ואל ארץ יביט . אולי ימלא עור ממלכי ארץ : והנה יכרה ותשכח . כי לא מלא עור :
 שפוף אוקה . נרס המוסב וככל כדבר כמ"ס : ואפלה מנחה . יסיה מנודת אל האפלה : (בב) כי
 לא מועף כי לא יסיה שיפוט ואפלה כה לטעם אשר הועמד לטיוה לה למזוק ולהכר כי שלש

זבלון וארצה נפתלי והאחרון הכנעני ברחף הים עבר מידו
 זליל הגוים :

ט * העם החלקים בחשקה ראו אור גדול ישבי בארץ צלמות
 אור נגד עליהם : ה הרבית הנו"י לא הגדלת השמחה שמחתו
 לפניך בשמחת בקציר באשך יגילו בחלקם שלל : כי ואת

רשי

קלס תהיה כחותה של פח ראשון אשר הקל להגלות את ארץ זבולון ונפתלי שחף כענייה לא
 בגלה אלא שם המטות וחלי המטה שנעבר הירדן אבל האחרון ממש האלפי הוא : הכבוד .
 עיוש את הכל כמכבד את סביתי ויש לפרשו חף לשון כובד לפי ענין המקרא שפתח ראשונה כל
 הקל ארצה וזבולון והאחרון הכנעני ובשאר ישיביו גוואה ו ככר גלו הראשונים דרך הים . אותן
 היושבי על ימה של עבריה הוא ארץ נפתלי שאמר ים ודרום ירבה (דכריס לג) : עבר הירדן .
 היא גלות סביה של ראובן וגד : גליל הגוים . היא כל א"י שהיה גוללת אלהי כל הגוים שסבל
 מתחזין לה ובזון לה לסחורה כענין שאל' (ירמיה ג) נחלת לבי נכחות גוים ויאת לי אחר :
 (א) העם ההללים בחשך . הם יושבי ירושלים שהיו האבנים מדהגת סתחריב כענין שנאמר
 יחזיקוהו (לקמן לו) יום נרס ותוכחה ואלה היום הוא : דאו אור גדול . כמשלתו שג
 פתחיו : (ב) הרבית הגוי . נעשו גדולים לכל שומעיהם כששמעו האומות הכינים שנעשו להם
 לו הגדלת השמחה . ולא לאויביו וכתב לה בלמ"ד אפי"פ לפי שלא היתה שמחת חוקים שלמה
 לפי שבאותו הפרק נאמר לו הנה ימים באים וגשאל כל אשר בביתך (לקמן לו) : כששמחת בקציר .
 ח"י כדחות נחתי קרב שהוא כענין הקציר הורגי אדם קולני אחרים ושיניה הכתוב בלשוננו לדרוש
 שהיה אותו הנס גליל קציר העומר : באשר יגילו בחלקם שלל . מזרים כימי משה שאף כהן
 חלקו שלל כוס ומזרים וחמדת כל הגוים (במ"ט לקמן לו) שכחור מעל הרהקה מלך כוס כהן
 לירושלים עם כל האזרות כוס ומזרים כענין שנאמר (לקמן מה) יגיע מזרים ויכר כוס ופכאלים
 וגו' והכל בזון חוקים ועמו : (ג) כי את של פגלו . פול שהיה סבל לחוקים ושהיה משה את

מצורח ציון

פזמים יבוא אליהם : בעת הראשון . גלות
 האלמשיח תהיה קלה כחותה של עת ראשון אשר
 הקל להגלות את ארץ זבולון וארץ נפתלי וכן
 בגלות האלמשיח לא יגלה רק אותם שנעבר
 הירדן : והאחרון הכנעני . אבל גלות האחרון
 יכבד מהם כי הכל יגלו : דרך הים . עכשיו
 מוסב סדר גלותם ואמר בתחלה גלו היושבים דרך ימה של עבריה והוא ארץ נפתלי שנאמר
 גו ים ודרום ירבה (דכריס לג) וזה היה כימי פקח בן רמליהו כמ"ס (מ"ב טו) והוא בשנת
 ד' לאתו : עבר הירדן . חז"י גלו אותם שנעבר הירדן כמ"ס ויער וגו' ויגלה לראובני וגו' (דס"א)
 גו זה היה כימי הושע בן אלהי והוא בשנת י"ב לאתו כן משמע כמ"ס : גליל הגוים . אח"י
 גלו כולם בסוף ימי הושע והוא בשנת י' לתחיקו מעשיב' (במ"ב יו) אפי"פ בגלותם נקראם גליל
 הגוים שהיתה גוללת אלהי כל הגוים שסבל היו מתחזים לה ובאים לה לסחורה כענין שנאמר
 נחלת לבי נכחות גוים (ירמיה ג) וכ"י חוזר למעלה שאמר לא תהיו נפתים אחרת המסותים
 לדרוש באבות כי בני עשרת השבטים דרשו באבות והגיע להם הכרה מהרעות) :
 (א) העם ההללים בחשך . מוסב למעלה לומר אבל הפס סוף על שלא היו כמותם עם כי חף
 הם הלכו בחשך מחדד סתחריב הנה בסוף ראו אור גדול בעת משלתו : ישיביו וגו'
 כפל הדבר כמ"ס : (ב) הרבית הגוי . כיה נעשו גדולים ומתחזים כענין הכל : לו הגדלת השמחה .
 ר"ל אם לגלותם ויבדל הים מלך אפלה הנה ליהודה הגדלת השמחה : שמחתו לפניך . כהפיק
 נחמו שבת ובחמו שמחה גדולה : כששמחת בקציר . כמו סדך השולל לשמחה בעת הקציר :
 באשר יגילו . כמו שמחתו בעת שחלקו שלל סתחריב כן הרבו לשמחה לפניך כעניימך :
 (ג) כי את של פגלו . הפול שהיה סבל לחוקים ופי שהיה שסבל לחוקים עליו משה ככז

על סבלי ואת מטה שכם שבת הנגש בו חתית יום מהן :
 י כי כל סאון סאון פרעש ושמה מנולה בדמים והיתה לשרפה
 מאכלת אש : ה כי ילד ידלנו בן נתן לנו ותהי המשרה על
 שכם ויקרא שמו פלא יועץ אל גבור אביעד שר שלום :
 י וסרפה המשרה ולשלים אידקין על כפא דוד ועל ממלכתו
 להבין אתה ולסעדה במשפט ובצדקה מעמה ועד עולם קנאת

סם סתומה באמצע תיבה

רש"י

כעמו למא כד להטות מס קסה ואת שבת יסודע סהי נוגש בו בחוקים : החתת . סכרת
 יחד נלילה אחת : כיום מדין . כימי גזעון סאף הס נעלו יחד נלילה אחת וכליל קלוד סעמר
 כמ"ס וכה לליל להם סעורים מהסכך כמחנה מדין (סופטים ז) : (ד) כי כל סאון סאון כרעש . יש
 סותרין אותו לסון סאה וסדה כמו סדרסוהו רכותיו אך לפי פסג לסון סמקרא לא יתכן לפרש
 מגורו מאחר סאין הו"ו וסנ"ן סעיקר סהיכס אלכ כמו סאון מן סאה וסנין מן סהי וסרון
 מן סרה לא יספעל עם סנ"ן לומר סאון אלכ סוהס כמו מן סמון סוהס ומן סאון סוהס ולא
 יאמר סואן סומן סורן ואני סומר סוהן סוהס סוהס לפי סענין ואין לו דומה מן סמקרא וסטרנוו לסון
 להלכה נלחון כמלחמה : כי כל סאון סאון כרעש . קול נלחון סוס סוהק כמלחמה כרעש סעטת
 סוסים וסגפת סרסין סוה . וסמלה סרובי מלחמה מגולה כדמים אלכ נלחון זה אין בו רעש
 ואין בו דס : ודויהה לפרש . יקד יקוד מלכות : (ה) כי ילד ילד לנו . אע"פ סאחו רעש סוה
 כחו סולל לו זה כמח שמי לסוה לו סחתי לומר לדיק וסיה וסיהי סמרת סקרא וסולו סל
 סכמו סהי סוסק כסודס וסומר מלות וסעס סכס למסוה סל סקרא ויקרא סמו סקרא סוה
 ספלה עסה ואל גבור ואני עד קרא סמו סל חוקים סר סלוס כי סלוס וסמתי ימי בימי :
 (ו) למרובה סמרה . למי יקרא ססס סוה למך סמרה סמרה סל סקרא על פנמו לרס
 ספניו . סמרה . לסון סרה זו לסמנת סולוקים אך י"ל סאף סר סלוס סממתי סל סקרא
 וקריאת סס זה אינה לסס ממש אלכ לסס גדולה וסרה כמו וקרא סס כנית לסס (רות ד) וכמו
 וספתי לך סס (ס"ז ז) אף כאן ויקרא סמו ויתן לו סס וממסלה : ולשלום . סיתן לו אין קן
 סהי לו סלוס מכל סערי וסין קן זה לסון ספסס עולמית אלכ אין קן לסנינו על כסס מלכות
 דוד וסיה סלוס זה כמספט וקדקס עספס יחוקים : ולשלום . וי"ו זו סיקון סמלה סוה סרה
 סמרה על סמלה גמול יסלס לו ססס שלומו אין לו קן ואין קכס : מעתה ועד עולם

מצורת דוד

יכמים לת) : (ג) סבלי . מלשון סכל ומסא : להטות מס קסה ואת סכנט סהי נוגש וסודע
 שכם . כן יקרא סוהסל כמו לא יסוד סכס בו וסוה אסור וסכל סדכר כמ"ס לספלה
 מיסודס (כרלסית מט) : הנגש . ענין לתן כמלוא : החתת . סעס סוה סכרת כלילה אחת
 ודקת : דחצת . ענין סכרון : (ד) סאון . כמו עת מפלת מדין כימי דעון כי סס סהס
 סאון כס"ן וסוה סמיית מלחמה : וסמלה . נאכדו כלילה אחת : (ד) כי כל סאון . סל סאון
 ענין מלכות : סנוילה . מלשון גנולו וסכוב : סמיית מלחמה סדק לסוה סמיית כרעש גדול
 (ה) סמרה . מלשון סרה ומסל : אבי עד . וסמלת סררוים סגולת כדמים וסולוכתה בו :
 אכ עולם : (ו) ולסעדה . ענין סענס : ודויהה . אלכ נלחון סמלחמה סוה סוה דומה
 וסרה סהלל כסא כי לא נסמע רעש מלחמה ולא נראה דס כי סמללך סכה כסס : (ח) כי
 ילד ילד לנו . כל זה סוכות סילד אסר ילד לנו וסו חוקים סנימו סיה סמלת סמריכ : וסחי
 סמרה . מסמלת סל סהי על סכמו ר"ל יסס סכמו לסכול עול סורס וסמלו : ויקרא סמו
 סלא וסען וגי . ר"ל ס' ססוה וסען סלא ואל גבור ואני עד יקרא סס סילד סילד סר סלוס :
 (ו) למרובה סמרה . ר"ל ססס סר סלוס וסר על מרביית סממלס ועל מרביית סלוס סד א"י
 סוף : על כסס דוד . מרביית סממלס וסלוס יסיה על כסס דוד ר"ל על סמלך סיוכס סל
 ססא : וסל סמלסו . סס על אס"י סמלכסו יסיה מרביית סממלס וסלוס : לחקך אותה . לססל
 פסד

יהוה צבאות תעשה זאת : י דבר שכה ארני בעקב ונפך
 בישראל : ה ידעו העם כלו אפרים וישב שמרון בנאוה ובנדל
 לבב יאמר : ס לבנים נפלו וגזית נבנה שקמים גדעו וארזים
 נחריף : י וישגב יהוה את צרי רצין עליו ואת איביו יסכסך :
 י ארם מקדם ופלשתים מאחור ויאכרו את ישראל בכלפה
 בכל זאת לא ישוב אפוי ועוד ידו נטויה : י והעם לא ישוב עד

רש"י

עולמו סל יחוקים סלוה כל ימיו וכן מלניו סמרה סוה על סמולל ויסכ ספ סולס (ס"א ח)
 ולסמנת סולוקים סולמרוס לדעסס יס להסיכס סוה מעסה וסלל לא כס אלכ עד סוף סמס
 מלות סנה ויחתי : קנאת ס' נכחות . סקרא לזינו על אסר יסן עליה ארס וסקת : תעשה וסח . וסח
 ולא אסו רסיו לכך וסף וכות אכות סמה (סופסות) וסמרו רכותיו כקס סקרא לסמנת חוקים
 ססוה וסכתיכוב סוג וסגול אסרו מלכסי סמרת לפני סקרא מי סקקן לדלות סהיכל וסגין למלך
 אסור יססה מסיח מיד סממו כסחוב : (ז) דבר סלה ס' יעקב . סגולס סמלכס לספורענות
 סקת כן רמליו : וספל יסרלל . מעסה סחקיים כסס : (ח) בגולוה וסנדל לככ לאמר . סה
 סהי סולמרוס כגולוה וסנדל לככ : (ט) לבנים נפלו וגזית נכס . סמלכס סהי לו קודס סמלך
 סקת כגון וסחולו כן יסוה סכמוו נסמעסו כענין סנא' (מ"ב יג) כי אכדס מלך ארס ספלוס סו
 וסס לככו לסס כענין לכניס רעסו סוהל אלכ זה סהוה עכסו חוק סוה כענין אכני גזית וכן
 ארזים עוכים משקמים לכני : (י) וישגב ס' אה לרי רליו עליו . סס כועמים כמה ססמכו על
 רליו מלך ארס וסקרא יסגב אה מלך אכור עליו (וסכסך רליו ולריו זה כוה ומסוך כך לא יסיה
 ליסרלל עסור ס"א) כך סמעתי . ואני סומר אה איביו כלפי סכנינה סוה סומר סקרא יסכסך
 אה איביו זה כוה גוי כענין ארס ופלשתים יסרלל זה כוה כמו סנאמר למעס כענין
 מנשה אה ספרים וגו' : (יא) ארם מקדם . ארס סרעו לסס מקדס כימי וסחולו ויחש ופלשתים
 סרעו לסס מאחור ספסלסס לסס כמסרס : בכל זאת וסו וסוד ידו נטויה . עד סיוכס עליסס
 אה סכתיכוב ד"א ארס מקדס ופלשתים מאחור כיו סמחיתים כיוסודס כימי אסו כמו סמפורס
 (כד"ה ב סה) ועל יסרלל ועל יסודס סוה יעסיה סמחון על סכרת סלו : (יב) עד סמכסו .

מצורת דוד

עומד על כנה וכסיה וחורר על כסס ועל (ט) וגויה . אכניס גזוים ומסועים כיוסר ככ :
 עדה : ולסעדה . לכל סהי סופלת : כשפסס שקמים . מין אילן סהי סו וסולס סקמים
 וכלדק . ר"ל אס כמספט לכד לא יסו כדללים (עמוס ז) : גדעו . נכרתו כמו וסרסוים
 לזה כי אין כוכות רכ כ"כ מ"מ יעסה עוד ידקת : סעטה ועד עולם . כל ימי חוקים :
 קנאת ס' . כ"ו סלדקס יעסה על כי יחוקה על מה סכרף סכתיכוב כלפי מעסה : (ז) דבר וגו' . זה אמר על מלכות אפרים דעו כי ספורענות
 סכסס עליסס לא כמקרה כסס כי סדכר כוה סלה ס' ע"י סגניוים סקודמים לסכנלכות עליסס
 וכן סה כי נפל וסחקיים כי ככר גלו מקלסן : (ח) וירעו . כל סעס סכסרסי ידעו סלל כן
 כדריסס אסר ידכרו כגולוה וסנדל לככ וסוה מקרא קלד וסונכן מליו : (ט) לבנים נפלו .
 מה ככר סגול כנין לכניס סלל כסוה סמורכין ככני גזית ר"ל אס סלויב סגול סמקלת כסו
 עסה וסחוק כיוסר כי חוכים סכס כמקרה וסוה לא סמחיד : שקמים נדעו . אס נכרתו סקמקיים
 כחלף ארזים סמעולים ססס וספל סדכר כמ"ס : (י) וישגב . כסומר סנה כל עולם לא סמכו
 אלכ על רליו נדעו סס' יסגב וסחוק אה לרי רליו עליו וס"כ כסל עסור וספל עסור : וסח
 איביו וסכסך . וכוה יסלכל דעס איביו סס רכסי יסרלל : (יא) ארם מקדם . אף כי מי מלח כימי
 וסחולו סרעו לסס ארס סיוכס כמזרס א"י וסס פלשתים סיוכים כמסרס סרעו לסס : בכל סה .
 ר"ל מללו כל סחוקים ססס : בכל זאת . ככל ספורענות סככר כס אלכ אף ס' וסרלל ועוד
 ידו נטויה לסרות עוד כסס : (יב) לא סג . לא עסה סכוכס סמנעת עד ס' סכרה כס

הפכה ואת יהוה צבאות לא דרשו: י ויברת יהוה מישראל
ראש ונגב כפה ואגמון יום אחד: יי וכן וגשוא פנים הוא הראש
ונביא מורה שקר הוא הנגב: יי ויהיו מאשרי העמידה מתעים
ומאשריו מבעים: יי עלין על בחריו לא ישמח אדני ואת
יתמו ואת אלמנותיו לא ירחם כי כלו הגת ומרע וכלפה הבר
נברה בכלזאת לא שב אפו ועוד ידו נטויה: יי פי בערה כאש
רשעה שמיר ושת האכל ותצת בסככי הער ויתאכבו גאות
עשו: יי בעברת יהוה צבאות נעתם ארץ ויהי העם כמאכלת

רשי

עד הקב"ה שחז מביא עליו המכות האלה: (ג) כפה ואגמון. לשון מלוכה ושלטון: כפה.
הקונטרס נלע"ז כלומר אותם המופים פליס ככופה זו: ואגמון. אף הוא כופה קטנה וע"כ
שכופה כאגמון קורא לה אגמון. ובכתיבת דמחול מלני שיש מלות כרעק ממונים ואלה
שמותם וכן אמר הגיה של המופים המתבאים להם ומזוים בכוכבים את הכחות עליהם יברת
ס' מהם: (טו) מאשרי. מדרכי כמו כחשורי אחוה רגלי (איוב כג): (ומאשריו. שלמדו
בדרכי מדרכי המועים הא"ה): (ומאשריו מבלעים. הדוכים כדרך המתעם המאשרים אותם
בדרכים הללו דרכים מסותרים ונכוכים שאין פתח לנאת מהם ולשון צלוע ושל על הדרך כענין
שאר במקום אחר עמי מחשך מתעם ודרך אורחותין בלשו (לעיל ג): (טז) ומרע. רעע כמו
ודע מרע"ס (לעיל ה): (יז) כי נערס כאש רעעה. רעעתה תכער כהם והאכלם כאש: שמור
ושות. שלם האכל המורדים והפושעים שכם: בסככי הער. גדלה העם: סככי. ענינים:
ויתאכבו גאות עין. יסו נכוכים ומסוגרים כחוק עין התבערה: ויתאכבו. כל לשון נכך אין
יסוד תיבה אלא כך כמו מכני נטרות (איוב כח) עמק הכבא (הלים פד) והטין באה לו לפקדים
וכאן נא לו אל"ף במקום ט"ן כמו אל"ף של אכנת חרב (יחזקאל כח) ואל"ף של אחותי
כאויבם (איוב יג): (יח) נעתם ארץ. יונתן תרגם חרובת ארעא וקשה בעיני לפרס כן שסיס

מצודת דוד

וכן וסככתי מלרים (לקמן יט): (ג) ראש. כי חושבים הכל למקרה ואינם דורשים את ס'
ר"ל השבוב: ונגב. ר"ל השפל: כפה. כן (יג) ויברת ס'. לכן יברת הכל ביום אחד
יקרא הענף כמו ופתחו לא רעננה (איוב עו) השבוב והספל: כפה ואגמון. השרים הדומים
לפי שהיא כפופה: ואגמון. הוא הגומא הגדל לעק יפה והנכוס הדומים לגומא הגדל במים
במים: (יד) מורה. מלמד כמו את מי יורה: וכל הדבר במ"ס (יד) ונשוא עינים. מי
דעה (לקמן כח): (טו) מאשרי. מדרכי כמו ואל החשבות: מורה. המלמד לעשות שקר: היא הנגב. הוא
והמקום תועה: ומאשריו. השפל כענין: (טו) מאשרי. המדרכים את
האל"ף במקום הו"ד וכן אשרי חמוץ (לעיל ה): העם המה מתעם אותם ללכת כדרך לא ישר:
מבלעים. ענין שהתהה כמו כלל ס' (איוב ג) ומאשריו. אותם שהיו ומתעם בעיני העם כהם
כמה: (טז) ומרע. מרע"ס. נבלה. לדבר מנוגע: וכתבים: (טז) כי ימח. כי יכאדם חושף
נמיה. מלשון טעיה: (יז) שמיר ושות. וכה עליו העונש אין שמה לפני המקום: בלו
מיי קולו: ותצת. מלשון הלת והבערה: חק. כולם מתעושים לרעעים: ועוד ידו נטויה.
בסככי הער. הענינים המכוכים והאחיים זה להכות בהם עוד ואת: (יז) כי בערה. הרעעה
גיה כמו עד כירוס סוכים: (יח) חם אף: שטושים תכער כמו אף ובתמיה בעיני הפחיתים
ויתאכבו. הוא ענין התזומות ואין לו דומה: כענין ואת"י בהגדלים שבהם ר"ל השון עצמו
גאות. מ"ל גאות: (יח) בעברת. מ"ל עברה וקטרע עליהם ויפרע מהם: ויתאכבו. נעשת
ומה: נעתם ארץ. ה"ל תוכת ארעא: אל למעלה למעלה ר"ל הפורענות הגדל מאל:
אחיו (יח) בעברת ס'. נעמם ס' התחד ותשרף שאין: כמאכלת אש. כמו הדג הנאכל כאש

איש אל יאחיו לא יחמלו: יי ויעוד עלימין ורעב ויאכל על
שמאל ולא שבעו איש בשר ורעו יאכלו: יי מנשה אחי אהרן
ואפרים את מנשה יחדו הפה עליהנה בקלזאת לא שב אפו
ועוד ידו נטויה:

היי החקקים חקקי און ומכתבים עמל כתבו: יי להפוח
סדון בדים וגדל משפט עני עמי להיות אלמנות שלכם ואת
יתומים יבאו: יי ומה תעשו ליום פקדה ולשואה ממרחק תבוא
עלמי תנוסו לעזרה ואנה תעובו כבודכם: יי בלתי כרע תחת
אפיר ותחת הרונים יפלו בקלזאת לא שב אפו ועוד ידו נטויה:

רשי

לו לומר נעתם הארץ ואחרי שאין לו דמיון כמקרא (לא אחר לשון סתרוס ולא לשון אחר)
אחי מפרסו לפי ענינו בעברת הקב"ה נעתם הפסן סוכ לארץ וכו' לשון נגור על סלרן או לשון
נתן ונטיף לארץ: (יט) ויעוד של מין. יכוון וישללו זה את זה על ימין או על שמאל ולא
ימלא להם: איש כשר ורעו. ת"י גבר נכסי קריבים יכוון: (כ) מנשה את אפרים. מנשה
יתחבר עם אפרים: ואפרים את מנשה. עם מנשה יהודי המה יתחברו על יסודם:
(א) חקקי און. שטיי און סערות מווייסן: ומכתבים. לשון ערבי הוא כמו מכתבים בלשון
שכרי: (ב) להפוח. על ידי סערות שקר את הדלים מדין וכות הדלוים להם: (ג) ליום
פקדה. שפקד הקב"ה עליכם עוויכס: ולשואה. לשון חרבן: על מי תנוסו לעורס. סקב"ס
איש כפורתכם: ואנה תעובו. את כל הכבוד אשר אתם קונאים מן הגול כשתלכו בגולה:
(ד) בלתי כרע תחת אחי. במקום אשר לא כרע ולא יכין אחד מכם שלא היה עם כרעית
ממך עס בלחות המקום תהיו אסורים כלומר חזן מאלכס תאכרו וכן ת"י כר מן ארעבון אסורי
תאכרו: תחת. מקום כמו שבו איש תתיו (שמות עו): ותחת הרונים יפלו. ובלחות מקום

מצודת ציון

האחי. על אחיו: (יט) ויעוד. עניני טעויה כי
החוטף דבר מה גזבו וכרתו ממקומו: על ימין.
כימין על במקום בית כמו עמדתם על הדרכם
(יחזקאל ג):
(א) חקקים. ענין כתיבה: (ג) פקדה.
ענין זכרון כמו תפקוד עלי עון האשה
(ש"כ ג): ולשואה. ענין חושך כמו אמש שואב
(איוב ז): על מי כמו אל מי: ואנה. איה:
בבודכם. כן יקרא העובר וכן עשה את כל
הכבוד הים (בראשית לא): (ד) בלתי. ענין
כמו לא: תחת. במקום כמו שבו איש
תתיו
ספסן שנאחו בו האם מדליק את העץ האחר
כן כהם כזה איש על אחיו לא יתמלו ולא יסו
די להם העם ששם האויב: (יט) ויעוד. יתוסף
ממי שטומד כימין וישאר עדיין רעב ויאכל ממי
שטומד בשמאל ולא יבעשו כי מעט ימלא כהם:
(כ) מנשה את אפרים. מנשה יבון וישלול את
אפרים: יהודי המה. שניטם יחד ילכו על יהודה
לשולל שלל: ועוד ידו נטויה. להכות עוד:
(א) חקקי. ש' להתחונן על החוקקים הם אסורי
סדוים על כי הם חוקקים און ר"ל
כאחיס דבר שאינו הגון וכשר: ומכתבים.
סדויוין עלמס התלוים לפוריים לכתוב המה יא' לכתוב דברי עמל: (ב) להפוח. שכתבה
יהי ס' כיהם להטות את הדלים מן הדיו הראוי להם: וגדל. להעביר משפט האמת
מן העניים: להרוח. על ידי זה הטיבה האלמות שללם להם לומר כר' כללו סס בניים וכולל
את האלמות ויתומוים: (ג) ומה תעשו. כלומר אם אין כה יבד האלמות ויתומוים אכל
מש תשיכו להמקום כיה כפת יפקוד עליכם כעון המה: ולשואה. לעת תבוא עליכם הכהן
משחקן ויהי מלך אשר: לעזרה. לעזור להם: ואנה תעובו. כשתלכו בגולה איש תעובו הדין
אשר השפסם בגול האל לא יבאר לאן לא יבא: (ד) בלתי כרע. במקום אשר לא כרע דרישת
המדכן עס בלחות המקום יהי אחר להם לומר חזן מאלכס תאכרו: תחת. ובלחות

ה הדי אשור שבט אפי ומטה הוא כידם ועמי : י בני הנה
 אשלחנו ועל עם עברתי אצוני לשלל ולבזו וישומו
 טרמם כחמר חוצות : והוא לא יבן ידמה ולבבו לא יבן יחשב
 פי ה'שמיד בלבבו ולהכרית נזים לא מעט : ה פי יאמר הלא
 שרי יחדו מלכים : ה הלא ככרביש פלנו אמר לא כארפד המת
 אמר לא כדמשק שמרון : ה הלא מציאה ידי למלכת הארץ
 ופסידהם מירושלם ומשמרון : ה הלא באשר עשיתי לשמרון
 ולאליה בן אעשה לירושלם ולעצביה : י והיה פי כבצע אדני
 אתיכר מעשהו בחר ציון ובירושלם אפקד על פריגתו לבב
 ילשוטו קרי

רש"י

יפלו הכונים : (ה) הוי : כי עשיתי את האור שבת אפי לרדות בו את עמי ומטה הוא ועמי
 בידם של בני אשור : (ו) בני חקף : ישראל : (ז) והוא : כנחריב : לא כן ידמה : שהגורם
 תלתי ואני שולחו : ירמה : קווידידי כלע"ז : ולבבו לא כן יחשב : ששלחתי על עסקי ממון
 לשלול סלל ולבזו : כי להשמיד בלבבו : להשמיד את הכל בגאווה : (ח) בני יאמר וגי' : לכן
 גבס לבו : (ט) הלא ככרביש : כאשר בני כרכמיש סרים ושלטוים כן בני כלנו ע"כ אם לא
 כארפד אשר הוא מלשונות חמת שלחתי מחרס : אם לא כדמשק : שלחתי מיד ארס כן עשיתי
 לשמרון : אם לא כדמשק חמת : דבוק הוא כארפד על חמת לכן נקוד פתח : (י) ופסידהם :
 סיו מירושלים ומשמרון מלחן שרשי ישראל : היו מספיקין דמות סכ"ס שלם לכל האומות ואתי
 שוכדי פסילו שמרון וירושלים ופלו ידיו ולא כילוס פסילוס כן שמרון וירושלים לא הנלל :
 (יא) כאשר עשיתי לשמרון וגי' : זאת יאמר לאחר שיכבוש את שמרון : (יב) והיה כי יבצע
 וגי' : אבל לא יסו כמו שדימה אלא מתאר שימור הקב"ה את כל מעשיו ונקמתו בישראל
 ונקמת עמי יסודה ומאותה יראה יכבוש בני ציון וירושלים לשבז אלי אודים למלך אשור כי לא
 ככחו גבר : אפקוד על פני גדל לבב מלך אשור : על אשר סרס והרסם גודל לבב מלך אשור
 להחלל ככחו על שקד : פרי גדל : קרישנים דברנדייא כלע"ז על לב פתחריב : תפארת רחם

מצורת ציון

תחתיו (שמות יב) : (ז) ידמה : מלשון דמיון מקום יפלו הכונים : ועוד ידו נשים : לטות
 המחכה : (ח) יבצע : ענין השלמה כמו וידיו כסס כסותם בחרן אוביטס : (ה) ודי אשר
 תלכנסה (זכריה ב) : אפקד : ענין השגחה כמו פקדו לעשות כסס אפי לטות ולרדות אותם : ופחה
 כוסם מה שאני ועם על ישראל הוא ביד אשור
 לתת כי ע"ז יכס כסם כלאו : (ז) בני חקף : סס ישראל המתיישים לירם למלות שאלתו
 ופתיו : עברתי : מה שאני מלך ע"ז עברה חסם : ולשויו מרמס : לרמסו ברגל כע"ט
 השולך בחלות : (ז) והוא : אבל כנחריב מלך אשור לא ידמה כן כמו שפיט שגורה סוף מלתי :
 ילבבו וגי' : כפל הדבר במ"ס : כי להשמיד בלבבו : כי חושב בלבבו להשמיד הכל ואף ירושלים
 כאלו נעשה השלחון ככה וזעו : ולהכרית : מושב להכרית הכל לכל יאחזי חף מעט : (ח) ידדיו :
 זה כוס י"ח תשוב כמלך לפי מרכיב כסס שיש לבי"א : (ט) הלא ככרביש : הלא כמו שכבשתי
 את כרכמיש כן כבשתי את כלנו : אם לא וגי' : האם לא כמו שכבשתי את ארפד אשר סוף משלנות חמת
 האם לא כמו שכבשתי את כלנו : (יא) הלא כאשור וגי' : אתר שיכבוש שמרון כטורו כל
 התלכות האלה עובדי האליל והלא פסילוס חוקים מפסילי ירושלים ומפסילי שמרון וכאומר אי"כ כל
 שכן שאכבוש את ירושלים ואת שמרון : (יב) הלא כאשור וגי' : ואליליה : כי גם האלילים שבו לקח פמו לאשור : (יג) פי
 כלא : כאשר יבי"י את שפסו (כסיו חיל כנחריב על ציון וירושלים : שפקד : או האני

מלך אשור ועל תפארת רום עיניו : י פי אמר בכח ידי עשיתי
 ובחכמתי פי נבנותי ואמיר : נבולת עמים ועתידתיים שושתי
 ואוריד באביר יושבים : י ותמצא בקן ידי לחיל העמים ובאסף
 פיצים עובות כל הארץ אני אספתי ולא היה נדד בנה ופצה פה
 ומצפחה : פי היתפאר הגרון על החצב בו אסיתגדל המשורר
 על גפינו בדיקתו שבט את מרימו בנדרים מטה לא ענין : פי לבן
 יערתותיהם קרי כביר קרי
 רש"י

פינו : על שתפאר בגאווה : תפארת : ונטמיע כלע"ז : רום עיניו : גסות רוחו כענין שאל
 גבס עינים ורחב לבב (תהלים קח) : (יג) כי אמר בכח ידי עשיתי : כל גבורתי לא מלח הקדוש
 כ"ס : בגבורתי : חכמתי : וערתותיהם : מעמד ומלכס : ואוריד : הורדותי מגדולתם :
 כביר יושבים : יושבים רבים : כביר : פלאר"ש כלע"ז : (יד) בקן : קקוי עפות הסקר :
 ובאסף כליים עובות : וכאשר יאסוף איש כליים עובות שזוכם חמם ואין מוחם כידם לכפות
 עליהם : גדר כקף ופלה סס ומלפף : כל הלשון סוס נופל בעופות לפי שדימה אותם הגולים לקן
 אפיים ולכליים עובות אמר לשון זה לא נלפפו עליהם הסב והאם : (טו) היתפאר הגרון :
 הקב"ה אומר לא סיס לך להחלל גואת כי איך אלא כנרון שלי ואני החולב כך נפרע על ידך
 מאויבי אתה המשורר ואני המניסו : ופי דרך המשורר להחלל על מניסו : משורר : מניח"ל
 כלע"ז : בהניף שבת את מרימו : כאלו סיס שכבט מניף את עלמו ואת יד מרימו והלא חין
 שכט מניסו אלא האדם : כנחריב מעט לא פן : לא טען הוא המרים אלא האדם הוא המרים :

מצורת דוד

על מה שספרם והרסם גודל לבב : ועל תפארת
 של תפארות גאווה : (יג) עשיתי : כל מה
 שעשיתי כדבר הלחון עשיתי בכח ידי ובחכמתי
 כי אני נכון : ואמיר : כי לכל עם יש גבול
 לארץ לפי התפשטות המלכות בארצם ע"כ גבול
 מלכות זו וע"כ וגי' : וכיון שכבש הכל סביב
 סבבוליס כי נחשב כל הארצות כמלכות אחת :
 ותהדותיהם ששתי : שלתי ארצותיהם : ואוריד
 אורדתי הישבים במקום חוק ומזור על תהלת
 המקרא שאומר את כל אלה עשה בכח הזרוע
 ובחכמה נפלאה : (יד) ותמצא בקן ידי : ר"ל
 השיגה ידי לנכח העמים כמו שיד כל משגת קן
 אשר הנוסקר : ובאסף וגי' : אספתי אלי את
 כל איש הארץ כמו המאסף כליים שזוכתם חמם
 והלכה לה : ולא היה נודד כקף : לפי שדימה
 הגולים לקן אמר ולכליים עובות אמר לשון הטופל
 בעופות שמנודים ככנפיהם ופתחיהם פיסם
 ומלפפיהם בחושכס שבו ויללו ור"ל שאל עמד
 פי למנו למחות בידו : (טו) היתפאר : אמר
 כי לומר אני החולב ולא אתה ר"ל הלא אשור
 יתגדל וגי' : כפל הדבר במ"ס : בהניף שבת : כ"ס
 כאלו המטה סרים וגי' ופלא הדבר במ"ס : לא פן
 ואת יד המרים אותו : כנחריב מעט : כאלו
 סוס המרים ר"ל האדם הוא המרים ור"ל סוס
 כן לא אשור הוא כפל
 שפמ"טו (טו) לכן : ככבוד גדל לבבו : בשפמ"טו
 רון : ירעב את
 שפמ"טו

מצורת ציון

פקדו לא ואלו (ש"א יד) : (יג) וערתותיהם
 ארצותיהם המוזמן לעת הנוכח והוא מלשון
 התעדתו לגלים (חיוב טו) שהוא ענין הזמנה :
 שושתי : כמו שוכתי כמ"ר וסוף ענין כוס
 ושלל כמו שוכתי את סגרות (ש"א כג) : כביר :
 ענין חוקן כמו כביר כה לב (חיוב לו) :
 (יד) בקן : הוא מדור הטפות כמו ודורו קן
 לה (תהלים פד) : לחיל : ענין לבא כסם :
 ופצה : ענין פתיחה כמו פתחי פי (שופטים
 יח) : ומצפחה : כן נקרא השמעת קול הטפות :
 (טו) הגרון : שם הכלי שמועבים בו העינים
 כמו ונדחה ידו בגרון (זכריה ט) : החצב :
 ענין טיביה וקיעה ודומה לו וגם יקב חלב טו
 (לפי ט) : המישור : שם כלו מלח פנימות
 עשוי להחון בו העינים וכן ישר כנחריב (דבי
 א כ) : שניסור : מלשון כספה וכסמה : כנחריב :
 מלשון

ישלח הארון אלני צבאות במשכניו רוח ותחת כבודו יקד יקד
 ביקוד אש: י והיה אור ישראל לאש וקדושו לקהבה ובערה
 ואכלה שיתו ושמירו ביום אחד: י וכבוד יערו וכרמלז מנפש
 ועד בשר יכלה והיה כמסם נכס: י ושאר עין יערו מספר יהיו
 ונער יכתבם: כ והיה ביום ההוא לא יוסיף עוד שאר ישראל
 ופלימת בית יעקב להשען על מפתח ונשען על יהודה קדוש
 ישראל באמת: כא שאר ישוב שאר יעקב אל אל גבור: כב כי
 אסי יהיה עמך ישראל כחול הים שאר ישוב בו קליון תרוץ
 כס"א כמו כנס סמיווד וגם כמסורה רכתי לא והצב כמספר שמות של אלות:

רש"י

(טו) והתחת כבודו. תחת כבודים יסיו כשרפין הכנדים הם מכנדים את האדם: יקד יקד.
 יקד שרפה כשרפת את ומדרש אגדה כחן שרף לכני עם הכבוד ששעה עם לאכיו כשכסה ערות
 נח אכיו שנאמר (בראשית עו) ויקח עם ויפת וגו': (ו) אור ישראל. התורה כמספר כס
 חוקיו שהיה לאם לסמריב: וקדושו. הקב"ה ד"א וקדושו. לזיקוס כדבור: שיתו
 ושמירו. שריו וגבוריו: (ח) כרמל. יער גבוה: וכבוד יערו וכרמלו. הם רבו חילותיו:
 כמסם נכס. לפי שדומה אותם לעץ יער דימה פורענותם לחולעת הסוס כפי ועוון הפע
 וקדוה עם כמו נאמר ויכלם עם (לקמן ח): כמסם נכס. כמגור חמגור: כמסם נכס.
 כמסם כל ונכס כחול עתה דק דק כהתולעת עוון כך היה האפר וכרפת גופן דק: מסום.
 הוא העטוף ונפול על ידי התולעת. נכסם הוא התולעת: (יט) ושאר עין יערו. הנתרים
 כחילותיו: כמספר יסיו. נוחים לספור כי מעט הם ונער ויכל להכנס ואמרו רבותינו י באשר
 מהם שאין לך קטן שאינו כותב יו"ד קטנה: (ב) להשען על מכו. לסמוך על מלוי מלוי
 שם היו תחלת החזיקים להם: (כא) שאר ישוב. השארית שבה ישובו אל הקב"ה: אל גבור.
 שהכילה להם גבורה כסמריב: (כב) כי אם יהיה עמך. לחזקוהו אמר הניחא אם יהיה עמך
 כחול הים ששאר ישוב בו למועב יספק את בליון התרוץ לבוא עליהם ויעבגו מלאב בלדקס

מצודת ציון

מלשון הרמה והגבהה: (טו) כמשמנו. מלי השמים שבעמו ר"ל ואדנו מן העולם: ותחת
 שמן: רוח. מלי רוח וכחכות: והחת. כבוד. ובמקום שהיה מתכבד בעלמו לתלות
 במקום: יקד. ענין הכבוד כמו על מוקדס הדבר נכח זרועו כמקום זה והיה ללעג וקלם
 (ויקרא ו): (יז) שיתו ושמירו. מיני קוליס: כי תבער הכערה כתבערת את ר"ל כל האשוי
 (יח) וכרמלו. הם כרמל הונח למקום שדות ימותו ע"י המלך המכה בהם כליו כשרפו כחם
 ותדומים וכמ"ס והיה מדבר לברזל (לקמן לב): וכן לאחר בו והיתה נרפה ומלכות את לעיל
 כמסם נכס. עם התולעת האוכל ועוון את
 שכן קדוש נכס ודומה לו והלמם יאכלם עם ישראל: וקדושו. הוא האל קדוש ישראל וכל
 (לקמן נח) הנשען עלמו קראת מסום: הדבר כמ"ס: שיתו ושמירו. הם השלטונים
 (כב) תרוץ. גבור ותחזק כמו כן משפטון והסגנים וקראם כן לפי שבהם היה מאכזי
 אהת העמים כקרון מלכות: (יח) וכבוד יערו. מרכיב
 אשוי ענין היער אשר היה מתכבד בהם: ותרמלו. ר"ל בעלי העושר ככרמל היה שהיה
 מלא כרמל ה' שדות וכרמיו: סנפיש וגו'. כי יספק גופם ונפשם: והיה. הם ההוא והיה
 כהענות מן התולעת אשר יעוון כפיו את העלים דק דק ופי שהמשיגם לענין היער אשר לשון
 סנפיל כהשתחת העלים: (יט) ושאר. שאל העץ הנשאר ביערו ר"ל הגבאל בתחיה: סנפיש
 יסיו. יסיו מעט מתי מספר: ונער. אף כעור לא ילאם לכתם ונפרעם כי מעטים יסיו:
 (כ) ביום ההוא. כמורלו גודל הים הים: על מכו. על מלוי שם היו תחלת החזיקים
 להם: באמת. ככל נכס: (כא) שאר ישוב. השארית ישובו והתוספות ביאור אשר שאל יספק
 ע"י ר"ל השארית מגני יספק הם יבטו לה' שהכחם נכרות נאסור: (כב) כי אם יו"ד.

שומע צדקה: כג כי מלה ונחרצה אדני יהוה צבאות עשה בקרב
 כל הארץ: כי לכן מה אמר אדני יהוה צבאות אל מתיבא עמי
 ישב ציון מאשור בשבט יפפת וממהו ישא עלה בדרך מצרים:
 כה כירעוד מעט מוער וכלה ועם ואפי על תבלותם: טי ועורר
 עליו יהוה צבאות שוט כמפת מדון בצור עורב וממהו עלתים
 ונשאו בדרך מצרים: כי והיה ביום ההוא יסור סבלו מעל
 שכמך וערו מעל צוארך וחבל על מפני שכן: כה בא על צעית

רש"י

שומע צדקה: כג כי מלה ונחרצה. תחלו סתקב"ה עושה (ד"ן) כרשעים ותמנו ותשובו אליו:
 (כד) לכן. לפי שידעתי שחשובו אליו חוקיו וסיעתו (ד"א) לכן לשון כמספר לכן באמת: (כה)
 אמר ה' וגו' אל מתיבא וגו' מאשור כשכט יכסה. כשכט פיו יחרף ויגדף אתכם ע"י רשקה:
 ימטוהו ויא עליו. לאיים כדרך ששם למלרים ועוד ים לפרש כשכט יכסה אשר עד היה הכן
 כשכטו והורגל לבאת עליך מטשו והימותו כדרך האלרים משום ר' מנחם אמר לו ר' יוסף:
 (כה) כי עוד. ימים: מעט מוער וכלה: הועם עלי שיתן למטה ביד אשור כמו שאמרו למעלה
 ומטה הוא בידם ועמי: ואפי. שהיה נכשט יבטו: על תבלותם. לשון תבל עשו (ויקרא כ)
 על חירופים וגדופים אשר גדפו נערי מלך אשור אותי: (כד) ועורר עליו. ולפודר עליו: שוט.
 מכת יסורין: כמכת מדון. שנהרגו בליה אחת והמלכים שברחו מהם ועמלו נהרג עורב כלאר
 עורב כדמפורש בספר (בשופטים ז) אף זה לאחר שיבוב ימות עם בחרב: ובמדרש על הים
 ועוד יעורר עליו את מטשו אשר היה על הים כפרעה ובחילו: ונשאו. ויטלעו מן הטולם כדרך
 שנשא את מלרים: (כד) וחבל על. כמחריב מפני חוקיו שהיה נוח לדורו כשמן וככותיו פירשו
 מפני שמנו על חוקיו שהיה דולק כתיב כנסות וכנתי מדרשות שהיהם לפסוק בתורה כענין
 שנאמר אשר העתיקו אלתי חוקיו וגו' (משלי כה): (כה) בא על עות. מונט והולך משעות
 כשכט כמחריב וכל על ערי יסודה לבא ויחלים ביום מפתו. שית מגרון ומכמס רמס כבעת שאול

מצודת דוד

ר"ל אפי' שבוים מרובים לא ישאר בהם כ"א
 שארית אשר ישוב לה' כי כליון תרוץ יבוא
 כחול שוטף כמשפט דק ואמת כי יהיו רחויים
 לכליון: (כג) כי כלה ונחרצה. ר"ל כלה תהיה
 נחרזה מה שיעשה ה' בקרב הארץ ולזה ישאלו
 מעט מהכנס: (כד) לכן. לפי שידעתי אשר
 חוקיו וסיעתו המה ישובו אלי: בשבט יכסה.
 ר"ל לא יעשה כך כלה רק יכסה אותך כשכט
 האבאזי וישא עליך מטשו לאיים והסחוד:
 בדרך. כענין ששבו מלרים שהכחילו לישראל
 ואיימו עליהם ולא כלו אותם: (כה) וכלה ועם.
 הועם שני הפתון ביד אשור להיות לו למטה
 כמ"ס למעלה ומטה הוא בידם ועמי הנה כמעט זמן יכלה הועם: ואפי. חמתו תשוב על החבל
 ששבו הם החרושין והגדופין אשר גדפו נערי מלך אשור ור"ל חמרה תחול עליהם לבוא
 תבל: (כד) ועורר. ה' יעורר עליו שוט החיכה דוגמת מכת מדון כומו גשעו שנפלו בליה אחד
 והמלכים שברחו נהרגו עורב כלאר עורב וכן כולם כמ"ס (בשופטים ז) וקלר לא זכר אלף אחד
 מהם ור"ל כמסופס והיה כמחריב אתר שיבוב ימות עם בחרב: ושטרו. תחזר על מלת
 כדרך לומר שיפורר עליו מטשו אשר היה על הים כפרעה ובחילו: ונשאו. ויטלעו מן הטולם
 ועלו. היות שכן על צוארך יוסר וכל הדבר כמ"ס: וחבל על. הוא מאמר כללי על כי
 כדרך אשר שומן הולך נבחה מפני העול אשר שיהיה כהסין שיזחחה העול מפני השומן ר"ל

פתיח

עבר במרחק למכמש יקריד גריו: כס עברו מעברה נבע מין
לנו חרדה הרמה גבעת שאול נסה: ל צהלי קולך בתגלים
הקשיבי לישנה עניה ענתות: ל נדרה מדמנה ישבי הנגים
העיו: ל עור היום בנב לעמר ינפף ידו הר פית ציון גבעת
ירושם: ל הנה הארון יהיה צבאות מסעה פארה במערצה
ורמי הקומה גרעים ותגבהים ישפלו: ל ונקף סבלי היער בפרק

בח ק רשי

נת גלים ליבה פנתות מדמנה גנים טולן מקומות כן: (כס) לנו. לאון ליה: נסה. ברהס
נרחו טולן ממני חילוחי: (ל) צהלי קולך. להסיר לפס: הקשיבו ליה. את קול השופר
זכרתי לכס וכן פניה פנתות: (מ) העיו. נאספו לברות ורכותיו דרכו לפני קולך וכל המקרא
במדבר אחר כאגדת חלק והעמידו הכסעות על פסר אכל ימתו תירגס את טולן שמות מקומות:
(לב) עוד היום כנוב למד. כל סדך סה נחלבט כדי לעמוד כבוד היום כנוב לפי שאלרו לו
אוליטגניו חס תלחס כה היום תכסעה וכשעמד כנוב ורהס את ירושלים קנסה לא חס לדברי
אוליטגניו והסחלו להניף ידו נבואה וכי על פיר כוז הרגשה כל החילות הללו ליה פס הילוף
ולמחר יעלין כה איה אכנו: דר בת ליון. לפר בת ליון: (לג) הנה הארון. כיליה סהוא:
בסעה פארה במערצה. ישפה פארתיו עוקר פניו אילוחיו: במערצה. במשור המקץ פניוים
אין פארה ו ל נת סברי לא נכתב בוירי כמו פורה דרכתי לקמן כג) וכמו לחפץ תחשים פורה
תגי כ) אלה כאלף כמו ותארכנס פארתיו (יחוקאל לה) ומספס פה ל מקץ פניוים אישכנכר יד
לפי כמו וכלס סעפיה לקמן כו) וכן בפעפיה פורה לקמן ח) במערצה. ככלי משחיל
סעורן וזוכר אותם: ורמי סקומה. הסבורים: גרעים. אין לאון גידוס נופל אלה
חלילנות ודבר קסה: (לד) ונקף. חף עה לאון קליטה כמו כנוקף חין: ונקף. לאון ונעלה:

מצורת ציון

שמו ותכל את מטסה יודין (קבלת פ):
(כה) למכמש. וכל הנמד במקום
ציה וכן יצבת לכסא (תהלים ט) ומשפס ככסא
וכמוהו רבים: יקריד. מלשן סקידה וגניוס:
(כס) נסה. ענין כריתה: (ל) צהלי. ענין
המשעת קול גדול וכן אכלו מוס לקמן כד):
(מ) העיו. ענין חסיפה כמו שנה כעו (שמות
ט): (לב) ינפף. ענין כרחה: (לג) מספס.
ענין ענפים כמו וכלס סעפיה לקמן כו) ורל סכיר
יסיר סעפיה וכן ויסקלוהו (לעיל פ) ורל סכיר
סאגניוס: פארה. גם הוא ענין פנף כמו
ותארכנס פארתיו (יחוקאל לה) ועס כי אמר
מספס אמר גם פארתה לתוספת כיוצו וכן רתקו
צוקים (תמוס ג): במערצה. כן שס סכלי
סמשחית ומשכר וסוא מלשון כקומו לערוך הארץ
(לעיל ב): ורמי סקומה. פניו רוממות וגבחות:
גרעים. ענין כריתה כמו שקמים גדעו (לעיל ט):
(לד) ונקף. ענין כריתה כמו כנוקף חין: סבלי.
ענין

ולעג כחומר הלז נקלל אכסנס: חר וגו'. גבעת וגו'. כפל סדכר בפ"ס: (לג) הנה הארון
כחומר אכל לא הים כמו סחב ס' כרת ענפיו כלי משחית רל שלה סגול
וסכס כנס: ורמי סקומה. חיליות גבתי סקופס נשפו כרחים רל מו הסבורים
(לד) ונקף. כענפים כסבורים וס כס יכרשו כנרל רל חין סרז יחיו על ידי סגול:

מלשון

הלכנו באריר יפול:

יא ויצא חמר כנוע ישו ונצר משרשיו יפרה: ג יתחה עליך
רוח יהוה רוח חכמה ובינה רוח עצה וגבורה רוח דעת ויראת
יהוה: ג וחריתו ביראת יהוה ולא למראה עיניו ישפוט ולא
למשמע אזניו יוכיח: ד ושפט בצדק בלים והוכיח במישור
לעגור ארץ והבה ארץ בשבת פיו וברוח שפתיו ימית רשע:
ה והיה צדק אזור מתנו והאטונה אזור חלציו: ו וגר זאב עם
בבש ונמר עם נדב ירפץ ועגל וכפיר וטריא יחדו ונער קמן נהג

רשי

סבכי סיער. הספנים כסוכים והסבורים: והלבנון. פוזי יסרו וכרמילו סוכרתי חילוחי:
באריר יפול. על ידי מלך יפול ד"א בלדיר כוכה מוקיבו ססוא אדירס ומסלס על יסרלל
כסס שחמלר וסיס אדירו ממנו (רמיס ל):

א יצא חמר מגוע ישי. וחס חמרו כרי מתחמין לתוקיבו ועמו שלא יפול גידו ומס
תכא על גסולס אשר כגלס פנתות סמא אכד סכרס לא אכד סוף סוכל מלך
המשה ויגאלס: חמר. סכט מלכות: ונצר. ל יונק אילן: ונצר משרשיו יפרה. וכל פנין
זכסו וסיס כיוס סכוא יופוס ס' שיה ידו כרי שחמרה נכואס זו לנתמת הגוליס מלשור:
(ג) וחריתו ביראת ס'. ימלל רוח ירלחט ס' וכלפי' אירלומיכיליו: ולא למראה עיניו ישפוט.
פי פחמח סקדיס כרבו ידע ויבין מי זכאי ומי חייב: (ד) במישור. לאון טוח ורן: והבה
ארץ כשכט פיו. פתרגמו וימחי חייבי ארעל: וברוח שפתיו. וכמללל ססוחיס: (ה) והיה
צדק אזור מתנו. ויסון לדיקית פחור סחור ליה דפקיס טו כחור: (ו) וטריא. שור פסס:

מצורת רוד

והלבנון. פלי סלכנון יפלו פ"י אדיר ותוסי סכוא
סמללר וכסל סדכר כמ"ס לחווק סענין ולסחכרת
סמילס:
א יצא חמר. כחומר אל תתמוס סספול
גדול סוס כי יכוא זמן סיפילוי לפשות
עוד יותר טוב כי ילל שכט מלוכה משורס ישי
ארע דוד וסוא מלך המסחי: ונצר וגו'. כפל
הדבר כמ"ס: (ב) רוח ס'. רוח נכואס: רוח
חכמה וגו'. כל אלה ימותו עליו וכו ימללו:
(ג) חריתו. לפי סכריה סוא כרנשס קלס מלד
לכן קארל להרגשס קלס כסס ריה ורל נעסע
סנהס והסנוונות ירגיש ויכתין ככריל סוכים
סמס אס רעים: ביראת ח'. סהרגשס סחל
תסוס לו כעבור סירחט מו': חל למרלס וגו'.
לשמוס כחיוני כי בלכבו יבין מדשנו: (ד) ושפט
בלדק לויס. יקה משפט הדלס בלדק מן
סכפיריס ולא יסדר פני סגוליס וחל סחוקיס
זכיר כמיסור כסי וסריו כעבור פניו סרין סלל
יכס כקללת פיו סכרי סוא כשכט מכס: וברוח וגו'. כפל סדכר כמ"ס: (ה) והיה צדק וגו'
סלדק וסלמוס שיהק כסן יסין לו לחווק כלדס סכרד אשר כמתיו סכוא סכור וסחיו
(ו) חר וגו'. חף סחיות לא יסרשו מרף וסלכ ידו ימד עס סכסב ולא יסרפנו יד:

מצורת ציון

פנין סתחחות כמו על סכריס סכוכיס (מחס
ח): והלבנון. כן סס יסר כלי:
א חמר. ענינו כמו מסה וכן חוטר גלשס
(משלי יד) ורל שכט מלוכה: סגוד מלכות
וכדדדל געו מלחין (תפנית פס) וכן חף כל סורס
כארץ גושס לקמן ט): ונצר. ענף כמו סלכר
נתעב לקמן ז): יפרה. ישפס פרי:
(ג) חריתו. מלשון ריה: יוכיח. ענין ככול
דכר: (ד) חריתו. מלשון תוכחת ומוסר.
במשור. מלי יסר: לענין. סלמד סוא
כמקוס כעבור כמו פתח פין לאלס (משלי ח)
זכרות. סוא סדכור ככא כספתת רוח ספס:
אחד. חגורה: סמיו. חלציו. פתרון
אחד לסס: (ו) וגר. ידיר: וטריא. סס חיס:
ירפץ. פניס סכריה לטח: וכפיר. סס
סמשות סאריס: וטריא. כסמס סמסס וכן
וחלב סריאוס (לעיל ח): נחור כס יולד
לחוס

רשמי סחור
יכס כקללת פיו סכרי סוא כשכט מכס: וברוח וגו'. כפל סדכר כמ"ס: (ה) והיה צדק וגו'
סלדק וסלמוס שיהק כסן יסין לו לחווק כלדס סכרד אשר כמתיו סכוא סכור וסחיו
(ו) חר וגו'. חף סחיות לא יסרשו מרף וסלכ ידו ימד עס סכסב ולא יסרפנו יד:

בם יופרה דב תרעינה יחדו ירבעו ידניהו וצריה כפמך יאכל
 הקבו ה וששע יונק על יחדו ועל מאורת צפעוני גמול ידו
 הדה ה לא ירעו ולא ישחיתו בכל יתר קדשי פי מלאה הארץ
 דעה את יהוה בפנים לים מכפים : והיה ביום ההוא שרש ישי
 אשר עמד לגם עמים אליו גוים ידרשו והיתה מנחתו כבוד :
 יהוה ביום ההוא יוסף אדני ושנית ידו לקנות את שאר עמו
 אשר ישאר מאשור וממצרים ומפתרום ומכוש ומעילם ומשנער
 ומחמת ומאוי הים : יי ונשא גם לגוים ואסף נדתי ישראל ונפצות
 יהודה יקבץ מארבע פנפות הארץ : יי וסרה קנאת אפרים וצדרי

רש"י

(ח) וששע . וסח : על סר פתן . על חור עפר שהתחמם מקץ כחצו קרוי טע"ז : פתן .
 תחם משהקין געש חכם ונקרא פתן וטוב אין לו לחם שנה' (תהלים נח) אשר לא יתעל לקול
 מלהשם : ועל מאורת לפשוני . ית חוץ בגלגלי טעוהי חיוי חורמן ומחם פתן כי לטון יקב
 וחורי עפר וכן אור כשדים (בראשית יא) וכן באורים כדוד ה' (לקמן כד) : גמול . תיטק
 כגמול משדי אמו : ידו סוס . ת"י ידוהי וישיט כמו סד הכ"י (וחקל ה') ושמו סידד (לקמן טו)
 שכול : לשון סמנת קול אף לו ה' הכמה וס"א אחרונה באל בחוכה יסוד ונפל כמו עשה כזה קוס :
 (ט) דעה את ה' . דעת את ה' : (י) לגם עמים . לטות עמוס מתימים כס להקבץ אליו :
 (יא) שנית . כמו שקאם ממלרים שסיתה גולתהם כדורס מאין טעבוד חלל גולתה בית שר
 ארומן מן משדי אמו : משנער סברי משנערים סיו לכודם : ובאוי סוס : הן אלו סכתיס ויוסי : (יב) ונשא
 גם . סירקא בלע"ז וסיה לטות לקבץ אליו ולכבוה את גלות ישראל מנחה לו : (יג) אפרים לא

מצודת ציון

אוחס : (ח) וששע . ענין התפסקות לשמות ויכזו יחדיו ולא ירעדו זה מזה : נתג כס . אל
 כמו אזי חוכקך ששעתי (תהלים קט) : יד . יזיקו את הנוער : (י) תרעינה . כל אחת תרעינה
 נקב כמו ונכנס חור אחד בקיר (וחקל ה') : במקום מרעה ואף כדוב לא יסרף ערף : יחדו .
 פתן . מין תחם רע : מאורת . ענינו כקוס וחריץ כמו באורים כדוד ה' (לקמן כד) :
 צפעוני . מין תחם רע : גמול . סיונק כעשתק מקרוב משדי אמו נקרא גמול כמו ביום כפול
 את יתקן (בראשית כא) : חדה . ענין סמנת סיד להושיע והוא קרוב מלשון סידד השכתי
 (י) לגם . הוא כלונס חרוך וברחבו כגד וטעו הנחשים הרעים לא ירעו עוד ולא ישיחיתו את
 להושיע לפני אשכי סחל וכלס סולגים אחריו : מי : כי מלאה וגו' . וכעבוד זה יסיה סעובס
 (יא) לקבות . מלניו לאון קנין בלא מחיר ואף האת : מכפים לים מכפים . מקום המים קרד
 אס חין חוכר וכן קונס שמים אחרן (בראשית יד) : (יב) ונפצות . ענין פזר : כנפוצת
 קלות יסיו כולס מכטיס וממולאס דעס : (יג) שרש

ישי . משות כולס משורס ישי אשר יסיה עומד ביום ההוא הוא יוס קטון גלות : לגם עמים .
 יסיה הוא לכל שמיס כמו עשא סוס הדרכ הוא שכל אשכי סחיל סולגים אחריו מן
 ידכשו כל סעכ"ס אל סכתיס וחארו ילכו לעשות מה סעיוס : ודיתה מנוחתו כבוד . לפי שהמנוחה
 למלכים היא לו כנפוח ולכלמה כי מקולר יד כומר כמנוחה ולא יתגרס בניי אכל מנוחה
 סכתיס סיה לו יכבוד כי כולס יסיו כשמשין אליו : (יא) יסרף ה' וגו' . כי מלוי קנה אותס
 פניו עבדים מיד צלרים וסמה יוסף סתת ידו לקנות את סכאריס בגולס אשר לא סתו :
 סולד) וגו' . חורר על מנה לקנות לוח לקנות אותס מאשור וגו' : (יב) ונשא גם : ר"ל יסודר
 אל סמנוס לטות את ישראל מן בגולה וכלו וסא לפס גם פרה על סדנ : וסח . וסח
 יוסף סדו ישראל וגו' : (יג) חרה קנאת אפרים

יהודה יכרתו אפרים לא יקנא את יהודה והיה לא יצור את
 אפרים : י ועפו ככתף פלשתים ימה יחדו יכו את בני יקדם
 אדום ומזאב משכוח ידם ובני עמון משמעתם : יי והחרים יהוה
 את לשון ים מצרים והנף ידו על הגנה בעים רוחו והבהו
 לשבעה נחלים והדרך בנעלים : יי והיתה מסלה לשאר עמו
 אשר ישאר מאשור כאשר היתה לישראל ביום עלתו מארץ
 מצרים :

יב * ואמרת ביום ההוא אודך יהוה כי אנפת בי ישוב אפך
 ותחמני : ב הנה אל ישועתי אבמת ולא אפחד בי עני וחמרת

רש"י

יקנא את יסודס . משיח בן יוסף ומשיח בן דוד לא יקנאו זה בזה : (יד) ועפו ככתף פלשתים
 סס . יעופו וירצו ויכאל סכס אחד על ספלסתיס אשר סס כמערכס על א"י וככשו את ארלס
 כשו דרך ירלחו סכמה (סופס ו) סכס אחד (ספס ג) וכן ת"י ויתחכרון כתף חד למתי סלישתא
 די כמערכ' : ובני עמון משמעתם . כתרנמו וסתמשון להון מקלניו מלכות סליסס : (טו) והחרים
 ליכשו כדי שיעכרו בו גלות ישראל ממלרים : על סכסר . ככר פרת לעבוד בו גלות אשור
 בעים רוחו . אין לו גמול כמקרא ופי סעיני יסתר כחוק רוחו : לשבעה נחלים . לשבעס
 גוליס לעבור בו סכס גלות סלמורות למעלס מאשור וממלרים וגו' ומלוי סיה חיו מלוחו יד :
 והדריך . כתוכו אח בגלות : בנעלים . כיבסס : (טז) והיתה מסלה . כחוק סיס לטלר עמו :
 יב (א) ואמרת . כרלחך את סלומות דעונין למרסות ולדרלון : אודך ה' כי חנפתי
 וסגילתי וכפר גלותי עלי ועתה נלה עמי וישוב אפך ולחמתי וי"ת אודך ה' כי חנפתי
 קל ועל כן חנפתי כי וולתי כחמך לא סייתי כדלוי לשוב אפך ולחמתי וסכס סכ אפך חמתי :
 (ב) עני וחמרת יס' ה' . עני וסכת של סקכ"ס הוא סיה לו ליטופס ואין לפרס עמי עת שלי בלל

מצודת דוד

אפרים . לא יתקנאו ביודס על כי יסיה סמטיח
 מהספתס לא כמו סיהס לעכר כעת נחלקס
 סמלוכה כיומי רחכסס : וצריי יסודס . סס בני
 אפרים סופר וכפל סדכר כמ"ס : יכרתו . ר"ל
 לא יסיו עוד צורכס כי סגולה סכרת וליניס :
 חמרים וגו' . ר"ל משיח בן יוסף סכא מחאפרים
 ומשיח בן דוד לא יתקנאו זה בזה ולא יגורו זה
 פלשתיס כיוסכ כמערכס על א"י : יחדו . יסודס
 ואפרים : משלות ידם . יסיו משלות ידם ר"ל
 עלתו ידם כסס לכחוס : ששמעתס . יסכרו אל
 שסמעתס . ר"ל יסיו כשמיס לסס לקבל מלותס :
 (טז) חחרים . יכרת מי כסר מלרים לטות
 בו דרך לעבור בו גלוליס : על סכסר . זה ככר פרת : וחכוד . את כל אחד יכס לטות כחלק
 לכסס נחלים ויסיה סכיל ודך בין נחל לנחל : חדרך . דרך סככילס סכס ודריך כני סכולס
 נדריך כנעלס אשר כגלוליס כי חכוב לטות יכסס : (טז) והיתה מסלה . סיהס דרך כולס
 סללו סיה סס דרך מעולס : אשר וסכר . סלל חתו כגולס : מאשור . חורר על מלת חכסס
 לטור סכסס כדרך ישי יסיה מאשור : כאשור וגו' . כמו סכתיס מסלה בים סוף ביום ספלתו
 וגו' כן סכיס מסלס ככס פרת וככר מלרים :

יב (א) * אנפת . כעסתי כמו פן ואנף (תהלים
 ג) : (ב) עני . ענין חוק וכויו' יתעלה

רש"י

יב (א) * אנפת . כעסתי כמו פן ואנף (תהלים
 ג) : (ב) עני . ענין חוק וכויו' יתעלה

יה יהיה נהרלי לישועה : וישאבתם מים בשושן ממשעיה
 הלישועה : ויאמרתם ביום ההוא הודו יהוה קראו בשמו הודיעו
 בעמים עלייתו הזכירו כי נשגב שמו : וזמרו יהוה כי גאות
 עשה מידעת זאת בכל הארץ : וצהלי רדני ישבת ציון כירגדול
 בקרנך קדוש ישראל :

יג * משיא בכל אשר חזה ישעיהו בראמוץ : בעל מרגשפה
 שאר גם הרימו קול להם הניפו יד ויבאו פתחי גדיקים : יאני
 שרעת קיי

רשי

מלכו במקרה עזי נקוד חס"ק קמ"ז אלא שריק פזי מן פני פוסקתם סוף סמוך אלא חמרת
 ולא חמרת כמו וחמתי אלא פ"ב וחמרת דבוק הוא לתיבס שלחמרו לך אני אומר שאין יו"ד אל
 עזי אלא כמו יו"ד של סכני פסג (דברים ג) : יה ה' . עד הכה סיה שמו חלוק וכמלחו של
 עמלק נעשה שלם וכן הוא אומר כי יד על כס ים (שמות יז) אין הכסף שלם ואין השם שלם על
 הסוף מלחמה לה' בעמלק : ויהי לי ליבוש . כמו היה לי ליבוש ודך מקדמות לדבר כן כמו
 [שם ט] ואשר לא שם לבו וגו' ויעזב את עבדיו ואת מקדו ועוד (בדכ"ב י) וכי ישראל היושבים
 בעשירי יסודו ויעל עליהם רחמכם היה לו לומר מלך עליהם רחמכם : (ג) ושואבתם . ותקבלון
 אולפן חת : ממעונו סיבוש . כי ירחיב לכם על די יבושם הכהם להם ויתגלו להם ריו התורה
 שגשגתו בגלות פ"י פסוק : (ד) עלילותיו . מעללו : הזכירו . לשבח כי נשגב הוא :
 יג (א) משיא ככל . משיא פורענות שכל ככל : (ב) על הר גשפה שאז נס . להקצף על הר
 שקט ונוטה כזופי : שאז נס . לגוים : והריבוי קול . לנקבלים שיבאו עליו : הניפו
 יד . לנחמתי שאין יכולים לשמוע וירלו אותם הנהם היד ויבאו בפתחי גדיקים של כרי ככל : פתחי
 כמו בפתחי כמו ותכב בית אביס (בראשית לח) הנפתר לבית אביס ומנחם כן סרוק פתח הכרות
 כמו והסם פתיחות (תהלים נב) : (ג) אני איתי למקדשי . שיבאו ויתחילו להגנות כס וספ

מצורת רדו

יזכור : חמרת . מל ומר ושבת : ידלי .
 כמו היה לי וכן ויעזב את עבדיו (שמות ט)
 ומשפטו עוב : (ג) וישאבתם מים
 נקראת שפופה : עלילותיו . נששו : נשגב .
 חוק : (ו) צהלי . ענין הרמת קול וכן להלי
 קולך כה גלים (לעיל י)
 יג (א) משיא . כן נקראת הכנראה ע"ש כיהא
 נשאה כפי הארס : הוה . ראה כמראה
 הכנראה : (ב) נשמה . ענין גבהות כמו אפתח
 על שפיים נכרות (לקמן מא) : פתחי . כפתחי :
 גדיקים . כן יקראו בעלי השער כי ע"ש רוב
 פסם
 ככל הארץ : (ו) צהלי . כרימי קולך כרני כי קדוש ישראל גדול בקרנך ר"ל ע"י הנפלאות
 שפשה בקרנך ותגדל שמו והוא מקרא מפורסם
 יג (א) משיא ככל . ה הכנראה על ככל : על הר גשפה . כרימו נס על הר גבוה שיפס
 גלשו למרחוק וקראו קולו כס לאנשי פסג ומדי : הריפו יד . גרמו לפס
 שפופה לנחתי ויבאו בפתחי גדיקים ככל :

שפ

צדתי למקדשו גם קראתי נבוכרי לאפי עליו גאותי : י קול המזן
 בהרים דמות עמ"רב קול שאון ממלכות גוים נאמפים יהוה
 צבאות מפקד צבא מלחמה : ה פאים מארץ מרחק מקצה
 השמים יהוה וכרי ועמו לחבל כל הארץ : יהלילו כי קרוב יום
 יהוה כשד משדי יבוא : ועל-כן פל ידים תרפניה וכל לבב
 אנוש ימס : ה ונבהרו ו צירים וחבלים יאחזון פיוצדה יהיון איש
 אלהעו ותמהו פני להבים פניהם : ה הנה יום יהוה בא אכזרי
 ועברה וחרק את לשום הארץ לשפיה וחפאיה ישמיד מפנה :
 י פירכובכי השמים וכסליתיהם לא יהלו אורם חשה השמש
 בצאתו וירח לא יגיה אורו : יא ופקדתי על תבל רעה ועל דרשעים

רשי

פסג ומדי אנשי כורס ודרוים שומתים לך : קראתי נבוכרי לאפי . לשפות חרון אפי כהם שפס
 עליו גאותי שאני מתפאר כסם : (ה) וכלי ועמו . סם גבורי מדי ופסג : לחבל כל הארץ .
 של ככל : (ו) כשד . כיום כיום מאת סקריס יבא : (ז) כל ידים . של ככל : (ח) צירים
 וחבלים . סם לי יבורי אשה סכרפת לילד שצרי דלתי כנסה מתפרקים להפסח : יהיון . חיל
 ותלחה לבון רתח סם : איש אל רעשו יתמסו . כני ככל על הסוכלים עליהם כי ממוים סם :
 פני להבים פניהם . אומר אני שפיהם נכונים ותאיימין מאד . או י"ל שסם פס חושיני מחשבות
 ואת כני ככל דמה להם על סם הכתימסון : (א) ובפליחה . מולות ספיהם : מולות סם :
 יהלו . יאירו וכן ככלו נרו (איוב כט) וק אור כי יאל (שם לא) : חן השמש . מתוך רתחם

מצורת רדו

מצורת ציון
 סמה נדויו לכ : (א) למקדשי . ענין חמנט
 כמו התקדשו למחר (במדבר יא) : עליו . ענין
 שמתה כמו יפלו שדי (תהלים ז) : (ד) דמות .
 מלשון דמיון : שאון . המייה : משקד . ענין
 מספר ומרן כמו וסקדם כעללים (ש"א ז)
 (ח) לחבל . להשחית כמו וחובל פול (לעיל י)
 (ו) הילילו . מלשון ילל : כשד . מלשון שרדס
 ופושק הכפש וכן מתקט יסוד להרים (תהלים
 לא) : (ז) תרפינא . מל' רפיון : (ח) צירים .
 סם יבורי אשה סכרפת לילד שצירי דלתי כנסה
 מתפרקין להפסח וכן כי נכספו עליה צירים
 (ש"א ד) וחבלים . גם סוף ענין מחלוצי לידס
 כמו חבלו יולדס (כושב ז) : יהיון . מלשון
 חיל ותלחה : (ז) ובפליחה . מולות ספיהם
 וכן כסיל וימס (איוב ט) : יהלו . ויסיירו כמו
 כסלו מדי (שם כט) : יגיה . ענין הארס כמו
 וס' יגיה חשבי (ש"כ כג) : (יא) ופקדתי . ענין
 וזכרון כמו וס' פקד את שרס (בראשית כא) :

תבל

רעשו . כני ככל יתמסו זס מול זס על הסוכלים עליהם כי יסיו פניהם נכונים כלכנת אש :
 (א) כשד . כיום כיום מאת סקריס יבא : (ז) כל ידים . של ככל : (ח) צירים
 וחבלים . סם לי יבורי אשה סכרפת לילד שצרי דלתי כנסה מתפרקים להפסח : יהיון . חיל
 ותלחה לבון רתח סם : איש אל רעשו יתמסו . כני ככל על הסוכלים עליהם כי ממוים סם :
 פני להבים פניהם . אומר אני שפיהם נכונים ותאיימין מאד . או י"ל שסם פס חושיני מחשבות
 ואת כני ככל דמה להם על סם הכתימסון : (א) ובפליחה . מולות ספיהם : מולות סם :
 יהלו . יאירו וכן ככלו נרו (איוב כט) וק אור כי יאל (שם לא) : חן השמש . מתוך רתחם

תבל

משעיה יד

עונם והשבתו נאמן ודום וגאנות עריצים אשפיל: י אוקיר אנש
כפו ואדם מבתם אופיר: י עלרין שמום ארניו ותרעש הארץ
ממקומה בעברת יהוה צבאות וביום חרון אפו: י יהיה כצב
מדה וכצאן ואין מקבץ איש אל עמו יכפו ואיש אל ארצו ינוסו:
או כללהנמצא ודקר וכלהנספה יפול בתרב: י ועלליהם ירפשו
לעיניהם יששו בתיהם ונשיהם תשגלנה: י הנני מעיר עליהם
אתמרי אשר כסף לא יהשכו וזהב לא יחפצו: י וקשתות

יתשכנה קרי
רשי

נדמה להם כאלו חסד השמש: (יא) על תכל. על ארס: (יב) אוקיר אנוס משו. בו כליס
אכדז את דניאל חסד. כשהיחוסו לקרות מכתב טוג מנח תקל וסרסין. בליון אמר בלאלר
והלנישו ית דניאל ארנוגו וגו' (דניאל ס): מבתם אופיר. קבולת וזכ אופיר: (ג) שמים
ארניו. כל נכסה ירגו כשחיל שרים של ככל. שאין סקב"ס נפרע מן האומות עד שפרס משריס
תחלה שאלמר (לקמן כד) יפקוד סי על נכס המרוס במרוס ואחר כך ועל מלכי המדס ואומר
(לקמן יד) חץ נפלה משמים בילן בן שחר ואח"כ נגדפת לאלך חולט על גוים. אף כאל תחלס
לשום ארניו ואח"כ ותרעש הארץ ירעשו וישביה לקול מפתס סיחמסו בדבר: (יד) והיה. יושכ
בכל: בצבוי מדה. מקומו: (טו) כל הנמלא. בחון ידקר: וכל הספס. על בני העיר לזיות
נקלט עמיהם כחורו: יפול תרבי. כשתלכד העיר: הנספה. לי פסות הרוב (דכריס כט) ספו
סנה סל שנה (לקמן כט). ספו על וצמיס (ירמיהו ז) אקוויילר בלע"ז: (טז) ורששו. יתבקשו
וכן נעריס תרעשס: (יז) הנני מעיר עליס את מדי. דרוש סמדי סנג את בלאלר וכן הוא
אומר כיה כלייל קטיל בלאלר (דניאל ס) ודרוים מדה קבל מלכותא (ס ו): וזהב לא יחפצי
ט. אין חוששים כי אם להרוג ולהנסק על כל הכסס אשר עשו מלכי ככל לכל העמים:
(ח) וקשתות. על בני מדי: נערים. על ככל: תרששנה. תקפסנה כחלוס אשר יורו

מצורת ציון

חבל. בן קקרא הארץ: והשבתי. ענין בטול
כמו שבת גוגס (לקמן יד): נאמן. ענין כח
גלוס: דיים. רשעים: עריצים. חוקים כמו
בגבור מרין (ירמיהו כ): (יב) אוקיר. מלי יקר
והשוב: משו. סוף וזכ סטוב: מבתם אופיר.
ענין טוב ככל מלופיר: (יג) ארניו. ענין
ישרס כמו רגז ואל תחטאו (תהלים ד):
בעברת. מלי טכס וועס: (טו) ידקר. ענין
נשיס ותחיבת מרב כגוף כמו וכנישו אלי את
אשר דקרו (זכריס יג): (טו) ירששו. ענין
בקופס וכן אם על כניס קופס (הכנס י):
ישמו. ענין כזה וכל: תשגלנה. מלי משגל
ונשכ: (ח) שפיר. מלגסן הספערות:

מצורת רוד

ככל את הכסס שעשו לשראל ואשלו להם נמול:
ועל רשעים. ועל אנשי ככל אוקיר עונס:
(יב) אוקיר. או אשים בן אנוס יותר יקר משו
כי האויב לא יקח פו מתורו לכל יסכגו:
ואדם וגו'. ככל הדבר במ"ס: (יג) על בן
כעבור הכסס כנכס על ככל ארניו כנכס השמים
כשילי שרס של ככל שאין סקב"ס נפרע מן
האומס עד שפיל שרס תחלס כמ"ס ופקוד סי
על נכס המרוס במרוס ואח"כ על מלכי המדס
בלמדס (לקמן כד): ותרעש הארץ. מתדדה
מפלס ככל ירעשו וישבי הארץ ביום בוא עברת
סי ותרון אפו: (יד) חרית וגו'. ככול הכסס
על ככל או כסס סוכרי אשר כככל יסי כלני
סמודה מקומו מ"י רדשים שאל רן מניסס
ככל כמו בן אשר כככל טפס אחר יליו כחמון
תוד

מחוס אדם אל עמו וגו' ולא ישוב עוד כלאן כדנחס מהסדר ואין מי מקבלס: (טו) כל
סנאל. כי כל סנאל כחוכס ידקר כחרכ ואם סוף מ"ס נכרי: וכל הספס. כל סטוב על
בני סוכר לסית פסכס וסול כחרכ והוא ככל ענין במ"ס: (כז) ועלליהם. קמניס יתבקשו
לעיניס ואין סוף יס למחוט: ישמו כתיסס. יכשו וישללו כתיסס ויאנסו כתיסס: (ח) זה
מדי לבי סכול אכר ביאגר אס סוכר אנוס לנדו: לא יחפצי. לקחת כפריו נסס: חרש
אף וזכ לא יחפצי: (יח) וקשתות. ספירס על אב"י פרס ומדי תתקפס את סופי

משעיה יד

נערים תרששנה ופרי כמן לא ירחמו על פנים לא תחוס עינם:
יס יהיתה ככל צבי ממלכות תפארת נאמן בשדים כמהפכת
אלהים את סדס ואת עמרה: י לא תשכב לנצח ולא תשבון עד
דור דור ולא יחיל שם ערבי ורעים לא ירבעו שם: יא ורבעו
שם ציים ומלאו בתיהם אחים ושכנו שם בנות יענה ושעירים
ירקדו שם: יי וענה אים באלמנותיו ותנים כהיכלי ענג וקרב
לבוא עתה וימיה לא ימשכו:

יד כי ירחם יהוה את יעקב וכבר עמד בישאל ותניחם על

רשי

בקשתותיס: ופרי כמן. עוללים דקים: (יט) והיתה ככל. שתי פורענות כאלו לה שתי גוים
דרוים הרב בלאלר ומלך שנה ולנסה שניים נספס כמהפכת סדס מן השמים וכן שניו ככד
טולס (ירמיהו נח) וזכ כנסה השמועס הולח של דרוים ואחריו כנסה השמועס והיתה ככל לני
ממלכות וגו' סהיה מלכ ורלס הממלכות וסהיה תפארת גלון כדסיס עתה וסיה כמהפכת סדס:
(כ) ולא יחיל שם ערבי. כמו לא יחיל לא יפרס שם אהל אשילו ערביים שדרס לישכ כהלסיס
ולספס מוחסיס ממקוס למקוס לא תמלא מן כעוטיס לקבוע שס אהליסס לי אף למרעס ללן לא
חסיס רלויס ואל תחמה על לא יסל כנכאל כאלו חיתס בו אל"ף כי סרסס מקומות יס סהכרת
קיל סלות כמקוס אות וכן (אויב לה) מלפט מכהמות ארץ כמו מאלפט וכן (מסלי יו) סקר מיון
על לי סות כמו סקר מאיון: (כא) ציום. ת"י חמון סס גמיות מרטרני"ס בלע"ז: אחוים. לא
ידעתי מה מין חיה סס (אחים לבון קוליס ודרדריס): ושעירים. שדים: (כב) וענה.
כמו וענה שמה (הכנס כ) ומעוטיס כרפס (חמוס ג) יס לפרס עוד וענה לי עמיות קול: ותנים
יענו כהיכל ענג שלס: יו ויבחר. ימי עונתס. כי ככר כוכעשו ישראל (ירמיהו כט)
לפי מלאת לככל מ' שנה אפקד אחכס וזותס פקידס פ"י כורס מלך פרס שיטול סמלוס מככל
אחר דרוים סמדו כי שניס מדי ופרס נתחכרו עליסס וסנתו כניסס לי מיון מלכי מנייבו מפרסי:
יד (א) כי ירחם סי את יעקב. לשמור להס ככעחה גלולתס מיד ככל: ובחר עוד ישראל.

מצורת רוד

ככל כחליסס אשר יורו עליסס: ופרי כמן.
עוללים דקים: על גוים. ר"ל בניס קטיס:
(יט) צבי ממלכות. אשר היל על כל הממלכות:
תפארת. אשר היל תפארת לבני כדסיס אנוסיס
כי הו תתפאריס ומתגליס כה: כמהפכת
ככול עתה חסיס כמהפכת אשר ספק סי את
סדוס וגו': (ב) לא תשכ. לא חסיס מיושבת
עד טולס: ולא תשבון. ולא חסיס סטוה מני
ארס עד סוף ימי סדורות וככל הדבר במ"ס:
לא יחיל. אף כערכי סבוקן כהליס על פני
סדסס לא יסע שס אהלו לגולל השממון: לא
ירבעו שם. את מקייסס: (כא) ורבעו סס.
בלגולל סממון ירבעו שס מיות סיער: (כב) וענה.
כ"א חליסס יעקב כהלמדנות וסתיס יעקו כס
ססה כהליססס סכוי מתענגיס כסס (דקר חליסס
והתיס לנעוק כתימות): קרוב. חמון קרוב
נכול פליס עת פורענות וימי סלות לא יסי נמשכין לזמן מצוב וככל הדבר כמ"ס לחוק הענין.

יד (א) כי ירחם סי. חרש למעלה לומר להס יקרב פת קן ככל כי ירחם וגו' ותחוסק
ככל חסיס סופס לשראל: ובחר עוד. כחומר וחקקן עוד זלח כפני סי כי עוד ובחר
ככל

אדמתם ונלוה הגר עליהם ונספחו על בית יעקב : וילקחום
עמיהם והביאום אל מקומם והתנחלום בית ישראל על אדמת
יהודה לעבדים ולשפחות והיו שבים לשביהם ורדו בגנשיהם :
והיה ביום הניח יהוה לה מעצבה ומרונה ומדהעבדה הקשה
אשר עבדוה : ונשאת המושל הזה על מלה בבל ואמרת איה
שבת נגש שבתה מדהבה : ה שבר יהוה מפה רשעים שבט
משלים : ו מכה עמים בעברה מכת בלתי סרה רדה באף גוים
מרדה בלי חשה : ו נחה שקמה פלהארץ פצחו רנה : ה גמר
ברושים שמהו לה ארצו לבנון מאו שבת לא יעלה הכרת
עלינו : ש שאול מתחת רנה לה לקראת בואה עדר לה רפאים

ב' המסים בחירק

רשי

לעתיד יגאלם גאולה שלימה : ונספחו : ונספחו וכן ספתי נח (אמאל א כ) וכן מסתמא
בנחלת סי (כס כו) : (ב) והתנחלום : יהיו נחלים מהם וכן והתנחלום אותם (ויקרא כב)
ורדו : לי רדים וגישה כמו לא תרדה בו (ויקרא כס) : (ג) ביום הניח סי לך : לישאל הכחוב
מדבר : מעצבך ומרונך : מעצבך והרנין מלך ככל וכחוחך מפלתי יום לך כי תלא מפטי :
(ד) מדהבה : לי מרובה גאולה ומשא כדל : וכ"ד האומרים מדוד והכא : (ה) שבר סי מטס
רעעים : שהיה מכה עמים בעברה : (ו) מרדה בלי חשה : מורדך כל גוי וגוי על ידו בלי חשך
פלו מרדוך ומלדוך אשר כל אומם ואומם : (ז) פצחו רנה : זאת רנה פלחו נחה שקמה כל
סאך : (ח) גם כרושם שמהו : אף שלטוני חדיוו שמהו על מתלך : (ט) לקראת בואך :

מצורת ציון

וגלוח : ענין תכור כמו כי לית חן (משלי
א) : ונספחו : ענין אסיפה וקבוץ כמו תחת
חרול וספחו (איוב ל) : (ב) שבים : מלי שבי :
ודרו : ענין ממעלה כמו וירד מיעקב (במדבר
כד) : (ג) ורניןך : ענין תנועה החרדה כמו
ותחתי ארנו (תקוה ג) : (ד) שבת : ענין בעול
כמו רכב הס שבת (לקמן ל) : מדהבה :
תרגום של ובה הוא דהכא וכן נאמר בו את
ראשה די דהכא (דניאל ב) : (ו) רדה : ענין
ממלה : ענין מניעה כמו ולא תשבת
(בראשית כב) : (ז) נחה : שקט : עתרון אחד
לסם וכפל המלה בשמות נרדסים כמו אדמת
פסר (דניאל יב) והדומים : פצחו : ענין פתחו
סח והרמת קול שמהם וכן פלחי רנה וכלי
(לקמן כד) : (ט) שאול : גויסם : רגוח : ענין
תנועה

רשעים : ר"ל הסם שהיו מכים לאומם כמנהג הים : שכם וגו' : כפל הדבר במ"ש : (ח) בעברה
בחרון אף : מכת בלתי סרה : הנה מכה מתחדת שלא תסור מן המוסר : רדה באף גוים וגו' :
ר"ל על כי הוא משל על העושים באף ובחמיה שפוסק לכן היה הוא מורדך מבלי מניעה כי היה
מורדך עד לבלם : (ז) נחה : הנה פתח בתפלותו הקשה הארץ ואנשים פלחו רנה : (ח) גם
כרושים וגו' : הוא משל על השרים והשלטונים : כח : יאמרו בשמחהם הנה מאו שמת ר"ל לא
שלה עוד השרה עלינו ופ"י השפיע אותם לברואים וארדס אתך לכן הטעם כס : (ט) שאול
מחשך

בדעתך ארץ הקים סכסאותם כל מלכי גוים : פלגם יענו
ויאמרו אליך נסראתה הלית כמנו אלינו נמשלת : יי הירד
שאור נאונה המית נבלך פחתיה יצע רפה ומכסה תולעה :
כ איה נפלת משמים היכל ברשחר נברעת לארץ חולש על
גוים : י נאפה אמרת בלבבך השמים אעלה מפעל לכוכבי אר
ארים כסאי ואשב בדרמועד בירכתי צפון : י אעלה על בנתיו

רשי

כבחרד (גינסם ומה סיה כרגוס לעורר לקראתך : רפאים : עניקס סאוכים סס : כל
פתודי ארץ : כל מלכי אומות השרים והסרות כתוב מושלם לפיכ ולפרות ולפתודים כש
(תהלים כב) כי סכנוי פדים וכמו (פמוס ד) פרות הכנן אשר בשומרון וכלן משלם לפתודים :
הקים : סכסאותם : סכסאותם כל מלכי גוים : (ו) גם אתה הלית כמות
תמיכיס אתו איה נחת פליך רעס סנס אתה נהלית לטות כמות למות : (זא) המית נבלך
נגלים וכטרות סהיו מומרים לפיך ויש לפתור ספית נבלך : המית כמי נבל ופטי נבלס
בכחילומין וכמדומס אתי סכסאורס הגדולס חירב את זה ואת זמרת נבלך (פמוס ס)
באליף גיית של ג' לשונות : (יב) היולל בן שחר : כוכב סונס המאיר אור ככוכב סבורך
ו סהית חולש על גוים : פעיל גורל פליכס על המלכים מי סס ישרחון ביום פלוני ומי ביום
פלוני וכ"ד סהיס מעיל גורל על המלכים למשכך אור : (ג) כמעל לכוכבי אל : ישראל : בתי
מועד : סר סהכל מתפדים סח סר ליון : בעורס מקוס סנכרת בו ירך סאפוי
כפין סנחא (ויקרא א) של ירך סנחא לטונס : (ד) אעלה על בנתיו סכ : איני כדלי לזוכ ספ

מצורת רוד

מתחת : בני שאול אשר מנחת לארץ חרדו לקראת
בואך שמה והוא ענין מליסם וספסלס כאלו יפתדו
מסנו גם שמש : עורר לך : שאלו הקין כפוכך
את המתיס מן ספתודים סס השרים סמנכונים
את ספס כפתודים ספולכיס בראש סערד :
הקים : שאלו סקוס כל סמלכיס מכסאותם
לזאת לקראתך וענין מליסם הוא : (י) כלם
יענו : כולם ירמו קול ויאמרו אליך גם אתם
עם רוב זממלתך סנס נפסית חולס כמכאובי
סמיתס וסכורי גויסנס כמותו : (יא) הורד : סס
סמית מתגאה עורך מי סנס סורד סגנוס אל
סשאלו כי סקר כחאת סנס : המית נבלך : קול
סמית נבלס וכלי נגון סמית נשמע ככיתר סנס
גס סיה ירדה שאלוה די ספקו אותן סממתות :
חתחיר : סרנס סמית לך עלמס והחולס למכסס
מתפל : (יב) משפיה : ר"ל מרום סמטלס
והסמפלס : הייל בן שחר : אתה ר"ל אשר

סמית דומס לזוכ סכקר סמאיר כיותר : נגדעת : נכרת לנפול בלך אתה ספעיל טרלס על סאומ
על מי יך לבלסם כר"ס כי עמד מלך ככל וגו' לקסוס קסס וגו' (יח) ויקרא כל : (יג) חשש
סמלס : ר"ל אעלס כמעלס רמס למשול על כולם עד ומי מולס : ספעיל זר : סאל סדכר כמ"ס
כרד מועד : כול סר לך כי סס סיו טועדים כל ישראל וסכסנס סמסס : בירטר ספון : סיו
כך סמפסל סל סס ידוריס וסל סדכר סרס : (ד) סל סמטו ספ : סל נכתי ססל
סרס

עב ארמיה לעציון : אה אל שאול תורד אר צרפת בוד :
סו ראיה אלה ישניחו אלה יתבוננו הנה האיש מרניו הארץ
מרעיש ממלכות : י שם תבד כבוד בר וערני הרם אמריו לא
פתח בותה : י כל מרבי גוים כלם שכבו בכבוד איש בביתו :
י ואתה השלכת מקברך פנצד נתעב לבש הרגים מטעני הרב
זרדי אל אבני בוד פנצד טובם : כ לא תחד אתם בקבורה
ארצה שחת עמך הרגת לא יקרא לעולם זרע קרעים : כה הקיט

רשי

ער אה אעשה לי סב קטנה כאור ואשכ כס ויה אק עליו כל עמא : (פז) ישניחו : יביטו
דך חרין וחרכין אבוטיר בעלז : (יז) לא פתח בותה : לא פתח לסם בית אפוריסם להוליאם
כל ימי חייכם לפוערם ללכת לביחם כל חיכה שזריכה למד כחלתם הטיל לה ס"א כסופה :
(יח) איש כבחה : נקברו וכן ת"י בבית פלמיס : (יט) כנצד נתעב : כיוון חילן הנתעב כשני
פעלו בחורב ומשכס ומולאו כך הובלכת מקברך : אמרו חכמים כשעשה בהמה ומיה ו' שנים
כמליבו עם הארץ אה חיל מרודך וכחחר למלכותו פעלו ותכבו בבית האסורין עד יום מותו
כשמה הולאו חיל מרודך מבית הסוכר להמליכו ולא קבל עליו אמר אס יבוב למלכותו יכרני
אמר לו פת ונקבר ולא האמין עד שהולאוהו מקברו וזכרוהו : לבוש הרגים : לבוש מלוכלך
כמו לבוש הרגום : מטעני הרב : מדוקרי רחמים מדוקר בל ערבי מוקטן : יורדי אל אבני בוד
אל עמקי כור מקוס שהכניסם לוליס שם ירדת : כפגד מוכס : ת"י מדשדש כמו נכוס קמיט
(תהלים טז) ועל סרי אבוטיר (ה) מתנוססת בדמיון (יחזקאל עז) כהדוס כעיש חולות :
(כ) אל תחד אתם כקבורה : לא תשוב לשאר מוליס לנח בקברך : בי ארץ שחת : כרוב עטרה
ושמן כרנת חוס כמו שמפוס כדניאל ואמר להודיע לכל חיומי ככל לכן שארין יעצנו כן ביוון להשליך
מקברך : לא יקרא לעולם זרע מרעים : ואף כניך ילקו כעוין ולא יתקיימו אחרין ימים רבים כי

מצודת ציון

וכן על כמותו הדריך (דברים לג) : עב . ארמיה לעיון . להיות כמותו לשכת מועד מני
פניו : ארמיה . מלשון דמיון : (פז) ירכתי . אדם והוא ענין מליצה על מרבית הנאום שהיה
ענינו סוף ותחיתו וכן ירכתי על ידוון (בראשית
טז) : (פז) ישניחו : ענין הכנסה כמותו שלכ :
יתבוננו : ענין כמלכותו כענין רב כמו ותבונן
אליו כבוקר (מ"א ג) : מרניו : ענין תועת
ספדס : (יז) תבד : כן נקרא מקוס סיבוב :
כדחה : איה כסופה כמקוס למד כחלתם :
(יח) כנצד : כעף וכן וזל משרשו ירס
(לעיל יח) : מטעני הרב : מדוקרי הרב והוא
לאון ערבי : אבני בוד : עמק הבור מקוס
שהכניסם לוליס וירדס : כפגד : כן נקרא
גוף הסוד וכן רב ספד (עמוס ח) : מוכס :
נמס וזכרם כמו יבוס ריעו (תהלים ט) :
(כ) תחד : על חד אחד : עטבה
למלכותו פעלו חרבו בבית האסורים עד יום מותו
כשמה הולאו חיל מרודך אה חיל מרודך
ולא קבל אמר אס יבוב למלכותו יכרני ולא האמין שמה עד שהולאוהו מקברו וזכרוהו :
לבוש הרגים : לבוש מלוכלך כמו לבוש הכניסו מדוקרי הרב כמוב הללון : יורדי אל אבני
בוד : ר"ל אשר מרוב הללון וירדס כמלבושם כאלה כעמק הבור כנצד ספגד סורחם כי
גודל המאום לא יעשו המלבושים מפליס ואמר כמלבוש כה יכרו פגד יני ללב ולקס :
(כ) לא תחד : לא תחיה לאחד להיות אה למלי הסוכים כדני הקבורה לנח כפגד : כי ארץ
שחת : ואס חחד מחד ממנו עד שהולאוהו מקברו : עמד כרנת : פמ"ס ואמר להודיע לכל
כפיש נבל (דניאל ט) : לא יקרא ער . בני עכס ער מרעים לא יקרא עמך רב טרד אה

מצודת דוד

אדם ויה ענין מליצה על מרבית הנאום שהיה
ענינו סוף ותחיתו וכן ירכתי על ידוון (בראשית
טז) : (פז) ישניחו : ענין הכנסה כמותו שלכ :
יתבוננו : ענין כמלכותו כענין רב כמו ותבונן
אליו כבוקר (מ"א ג) : מרניו : ענין תועת
ספדס : (יז) תבד : כן נקרא מקוס סיבוב :
כדחה : איה כסופה כמקוס למד כחלתם :
(יח) כנצד : כעף וכן וזל משרשו ירס
(לעיל יח) : מטעני הרב : מדוקרי הרב והוא
לאון ערבי : אבני בוד : עמק הבור מקוס
שהכניסם לוליס וירדס : כפגד : כן נקרא
גוף הסוד וכן רב ספד (עמוס ח) : מוכס :
נמס וזכרם כמו יבוס ריעו (תהלים ט) :
(כ) תחד : על חד אחד : עטבה
למלכותו פעלו חרבו בבית האסורים עד יום מותו
כשמה הולאו חיל מרודך אה חיל מרודך
ולא קבל אמר אס יבוב למלכותו יכרני ולא האמין שמה עד שהולאוהו מקברו וזכרוהו :
לבוש הרגים : לבוש מלוכלך כמו לבוש הכניסו מדוקרי הרב כמוב הללון : יורדי אל אבני
בוד : ר"ל אשר מרוב הללון וירדס כמלבושם כאלה כעמק הבור כנצד ספגד סורחם כי
גודל המאום לא יעשו המלבושים מפליס ואמר כמלבוש כה יכרו פגד יני ללב ולקס :
(כ) לא תחד : לא תחיה לאחד להיות אה למלי הסוכים כדני הקבורה לנח כפגד : כי ארץ
שחת : ואס חחד מחד ממנו עד שהולאוהו מקברו : עמד כרנת : פמ"ס ואמר להודיע לכל
כפיש נבל (דניאל ט) : לא יקרא ער . בני עכס ער מרעים לא יקרא עמך רב טרד אה

לבניו ממנח בענין אבתם בליקטו וירשו ארץ ומלא פגד תבד
ערים : כד וקמתי עליהם נאם יהוה צבאות והכרתי לבבך שם
ישאר ונין ונכד נאם יהוה : כג ושמתיה למורש קפד ואגמירמים
ומאמאתיה בממאמא השמד נאם יהוה צבאות : כד נשבע יהוה
צבאות לאמר אם לא פאשר דמיתי בן היתה וכאשר יעצתי
היא תקום : כה לשבד אשור בארצי ועל דברי אבוטנו וכר מעליהם
עלו וסבלו מעד שכבו יסוד : כו זאת העצה היעוצה על כל הארץ
וזאת הדרך הנמניה על כל הגוים : כז כרי יהוה צבאות יעץ ומי יפר
ודרו הנמניה ומי ישיבנה : כח בשנת ימות המלך אהו היה המשא

רשי

יתחברו פליסם שולחן וישחיתום . ויאמרו זה לזה : (כא) חבינו לבניו מטכה . לכל יקומו וירשו
ארץ ותמלא הארץ שולחים מלוקים וכן ת"י בעלי דבנין כמו (שמואל א כח) ויסי פדך ועוד יס
לפתור ומלאו פני חבל ערים כלפי שאמרנו למעלה שם חבל כמדבר ועריו הרם חור ואמר יכלס
וער ויתחו ויכבי ערים למקומן ומלאו פני חבל עיריות : (כב) ושאר : שארית : ונין . כן
מושל כמלכות אביו : ונכד . בן הבן . וכן זה בלשאלר ונכד זו נשתי : (כג) קפד . הכיילן בעלז :
ומאמאתיה . לשון כיבוד לשקונ"ר בעלז כמו שאמרנו כדמותו לא פנו ידשי רבנין מלו ופאמאתיה
עד דשפטיה וכו' : (כד) באשר דמיתי : באשר כן היתה . אהם נבוכד נלר רליותם שנתקיימו
דברי נבואי ישאלל כמחשבות : (כה) לשבד אשור באלני . ובזאת הדע כי אה אשר יעצתי
אלך גם היא תקום : לשכר אשור וגו' מוכב על כאשר דמיתי כן היתה : אבוטנו . אשר אמרתי
לדומם ולנכוסו : (כו) על כל הגוים . פל אשור כשפתו ועל ככל כשפתם : (כז) בשנת מות

מצודת דוד

אדם ויה ענין מליצה על מרבית הנאום שהיה
ענינו סוף ותחיתו וכן ירכתי על ידוון (בראשית
טז) : (פז) ישניחו : ענין הכנסה כמותו שלכ :
יתבוננו : ענין כמלכותו כענין רב כמו ותבונן
אליו כבוקר (מ"א ג) : מרניו : ענין תועת
ספדס : (יז) תבד : כן נקרא מקוס סיבוב :
כדחה : איה כסופה כמקוס למד כחלתם :
(יח) כנצד : כעף וכן וזל משרשו ירס
(לעיל יח) : מטעני הרב : מדוקרי הרב והוא
לאון ערבי : אבני בוד : עמק הבור מקוס
שהכניסם לוליס וירדס : כפגד : כן נקרא
גוף הסוד וכן רב ספד (עמוס ח) : מוכס :
נמס וזכרם כמו יבוס ריעו (תהלים ט) :
(כ) תחד : על חד אחד : עטבה
למלכותו פעלו חרבו בבית האסורים עד יום מותו
כשמה הולאו חיל מרודך אה חיל מרודך
ולא קבל אמר אס יבוב למלכותו יכרני ולא האמין שמה עד שהולאוהו מקברו וזכרוהו :
לבוש הרגים : לבוש מלוכלך כמו לבוש הכניסו מדוקרי הרב כמוב הללון : יורדי אל אבני
בוד : ר"ל אשר מרוב הללון וירדס כמלבושם כאלה כעמק הבור כנצד ספגד סורחם כי
גודל המאום לא יעשו המלבושים מפליס ואמר כמלבוש כה יכרו פגד יני ללב ולקס :
(כ) לא תחד : לא תחיה לאחד להיות אה למלי הסוכים כדני הקבורה לנח כפגד : כי ארץ
שחת : ואס חחד מחד ממנו עד שהולאוהו מקברו : עמד כרנת : פמ"ס ואמר להודיע לכל
כפיש נבל (דניאל ט) : לא יקרא ער . בני עכס ער מרעים לא יקרא עמך רב טרד אה

אדם ויה ענין מליצה על מרבית הנאום שהיה
ענינו סוף ותחיתו וכן ירכתי על ידוון (בראשית
טז) : (פז) ישניחו : ענין הכנסה כמותו שלכ :
יתבוננו : ענין כמלכותו כענין רב כמו ותבונן
אליו כבוקר (מ"א ג) : מרניו : ענין תועת
ספדס : (יז) תבד : כן נקרא מקוס סיבוב :
כדחה : איה כסופה כמקוס למד כחלתם :
(יח) כנצד : כעף וכן וזל משרשו ירס
(לעיל יח) : מטעני הרב : מדוקרי הרב והוא
לאון ערבי : אבני בוד : עמק הבור מקוס
שהכניסם לוליס וירדס : כפגד : כן נקרא
גוף הסוד וכן רב ספד (עמוס ח) : מוכס :
נמס וזכרם כמו יבוס ריעו (תהלים ט) :
(כ) תחד : על חד אחד : עטבה
למלכותו פעלו חרבו בבית האסורים עד יום מותו
כשמה הולאו חיל מרודך אה חיל מרודך
ולא קבל אמר אס יבוב למלכותו יכרני ולא האמין שמה עד שהולאוהו מקברו וזכרוהו :
לבוש הרגים : לבוש מלוכלך כמו לבוש הכניסו מדוקרי הרב כמוב הללון : יורדי אל אבני
בוד : ר"ל אשר מרוב הללון וירדס כמלבושם כאלה כעמק הבור כנצד ספגד סורחם כי
גודל המאום לא יעשו המלבושים מפליס ואמר כמלבוש כה יכרו פגד יני ללב ולקס :
(כ) לא תחד : לא תחיה לאחד להיות אה למלי הסוכים כדני הקבורה לנח כפגד : כי ארץ
שחת : ואס חחד מחד ממנו עד שהולאוהו מקברו : עמד כרנת : פמ"ס ואמר להודיע לכל
כפיש נבל (דניאל ט) : לא יקרא ער . בני עכס ער מרעים לא יקרא עמך רב טרד אה

ישעיה יד

הזהר: לא תשמתו פלשת בגד פי גשפר שקבת בגד פי משרש
נחש יצא צפע ופריו שרף מעופף: לו רעו בכורג דלים ואביונים
קבטח ירבעו והמתי ברעב שרשף ושאריתך יתרו: לא הליל
שער ועמיעיר נמוג פלשת בגד פי מצפון עשן בא ואן בודד
במיעדיו: לב ומה יענה מלאכיגוי כי יהיה יסר ציון ובה יחסו
עני עמ:

רשי

סמך אהו. ומלך חוקיו עט סיה סמא סיה על פלשתים: (כא) אל תשמיז פלשת כלך.
סמריחתיך רחש כימי אהו סהי רעט שגרה לו רשמו שמוכר נידסם כמין שאלמר (דס"י ב כח)
ופלשתים פשטו כפרי הספלס נוי: כי נשכר שכט מכך. כי תחלש ונפלה מלכות בית דוד
שהיו למודים להכות בכס כמו שמתנו כדוד וכן עוויזו מלך יהודה שהכס אהכס כענין שאלמר
(ד"ס ב כו) וילא וילחם כפלשתים ויפסון אה תומת גה: כי שפכס נחש. מכרס אהו נחש ילא
לפס כהוא קסה מנחש ומי סיה זה זה חוקיו שאלמר בו (פלגים ב יח) הוא סה אה פלשתים
בדן עוה ואת גבולים ממגדל נולדים עד פיר מעלל: ופריו סרף מעופף. ת"י ויהאן עובדו
לכון כהיו: (ל) ורעו ככורי דלים. ורעו כימי טרי ישראל סהן עכשו דלים משפכים: בבכורי.
לי טרים כמו (תהלים פט) אף אמי ככור אהנסו: (לא) כי מלפון עשן בא. פורענות קסה כעשן
תכא עליכס מלפון עוה וגבולס שהכס חוקיו סיו כדרומה על א"י כקלט דרומית מערכית
נאלאת א"י לה מלפון וכן מלניו כספרי בהלוינו כקשו לכרות כלפי דרום סיו מסגידין אהון שא'
(מחוס ב) על הלשכ פשטי עוה למדנו עשום כדרכו: ואין בודד כמועדיו. ת"י ויהי דמחר
נמוטוי כנדודים שיפד לנא עליכס ואין מחחר פעמיו להיות בודד וכה בודד לכדו אלא כולם
כאלה יבואון כחוקה: (לב) ומה יענה מלאכי גוי. ומה יגידו כימי חוקיו מלאכי ישראל ההולכים
לנכר כשורות כן יגידו ס' יסר ציון וסקים כס מלך הגון וחוק וס' עמו: ובה יחסו עני עמו.
אף משערת השכטים כה"ס שס כמו שמוכרס (בד"ס ב ל) שאלח חוקיו מלאכיס ככל נבול ישראל
לשכ לסקיפס:

מצודת ציון

צפע סרף. מימי תחסי רעים: (ל) בבכורי. ענין ימלא מי יטיב ידו: (כא) פלשת כלך. כל ארץ
גדולים ותחזיקים וכן ככור אהנכו (תהלים פט): פלשתים: פי נשכר. כי המלכים שמתנו קודם
ירבעו. ענין השכיכה לנח: (לא) חלילו. אהו סיו מכוס כך ובימי אהו נחלש המלכות:
מלפון יללה: נמוג. ענין המסס והמקס: כי משכרס נחש. ר"ל מנוגס המלכים המכיס כך
בודד. מל כדד יומידי: במועדיו. מלי מועד. עזא ילא מלך מועל כדומה לנפע וכהו חוקים
והון: (לב) יענה. ענין תשובה: שלאכי. פרו כשורס סיה
ענין תלומים:

דד

כישורחל אשר סהס עסה עס דל ואכיון: ואביונים. כל סהס ככללס: שרישך. כוסוד
והטיקך של מנחשים: ושאריתך. כשכארים מן כעכס יסרוב חוקים: (לא) חלילי שער. עשי
יללה על חורכך ששער ושקיי מרס על כוממות סעור: נמוג. נחם ונחרכ כל פלשת: כי מלפון.
מח"י סיושכת ללפון מחרת פלשת כה עליס פורעניות הקסה כעשן: ויחן בודד כמועדיו.
אין מי כאלכי חוקים יכוא כדד כומן המועד שקבע להלחם בו כי כולם יחד יכואו: (לב) ומה
עשם מלאכי גוי. כל אהד ממלאכי האומות הסולכים כשלותות מלכך לחרך כשיכאלו אהו
מדתה מס יענה לשלום: כי ס' וגי. כהומר אה זה יענה לומר דעו אשר ס' יסר אה ארץ
תל נכר פליס סמריכי: יבה יחסו ציון יחסו לסקחחר מפני סמריכי ב' לא ככסס:
סמ

ישעיה ט

מו - משא מואב פי בגליל שרד ער כואב נדמה פי בגליל
שרד קיר-מואב נדמה: ב עדה הבית ודיבון הבמות לכבי
על-גבו ועל מידבא מואב יליל כבלראשו קרהה כל-זקן
גדועה: יבחו צותיו חנרו שק על גנותיה וברהבתיה פלה ייחיה
י"ד בבכי: ו ותועק חשבון ואלעלה עד-יחן נשמע קולם על-כן
חלצי מואב יריעו נפשו ירעה לו: ה לפי למואב יזעק בריחה
עד-צער עגבת שלשיה פי ו מעלה הלוותית בבכי יעלה-בו פי
דרך חרנים ועקת-שבר יעצרו: ו כימי נמרים משמות יהיו כר

רשי

מו (א) משא מואב. נחנכא ישעיה שיבא כהנכר על מואב ויגלס כמו שאלמר (לקמן פז) כג'
שנים כשני ככור ונקלס ככוד מואב: כי בגליל סדד ער מואב נדמה. מואב כאלו יסן
דומה ואין יכול להלחם וכליל אחר אחר סודד בו קור מואב נדמה ת"י ואינון דמיון ער וקור
שמי מדיות מואב סס: (ב) עלה הבית ודיבון. פלה מואב הבית ואכסי דיבון פלו הבמות:
לכבי. אלו כוכים כבית ואלו כוכים כראשי כמותיסס: (ג) ירד ככבי. גונת ונוסס ככבי כמו
(שופטים יא) וירדתי על סהרים וכן (איכה ג) זכור עניי ומרדוי: (ד) על כן חלצי מואב יריעו.
על אשר מווימי מואב יריעו לקרחת המלחמה ונפשו של מואב ירעה לו מתרועעת כאלה על עלמו:
(ה) לבי למואב יזעק. נכילי ישראל אינס כנכילי אומות העולם כלפס סיה מכקס לפקור אה
ישראל על לא דבר וביחילי ישראל מתאוננים על פורעניות כהלס על האומות: בריחה עד לוטר.
על כל חוקת של מואב יזעק לבי עד לוטר סהיא עגלה שלישיס עיקר תווק סלהס כעגלס סהיא
שלישית לבטן ל"א שלישיס גברתיית וי"ח כריחה כמו בורחים יכרתו מהס למלט עד לוטר כמו
שעסה לוט אכיסס סכרת לוטר: מעלה סלומית. מקוס מעלות סר שסמו. מעלה סלומית וכן
כחורד חורניס (ירמיה מח) יכפו הבורחים דרך סס וכל המקומות סלהס ממואב סס: יעצרו.
יעקו ולפון ארמי סה"י לא ידרך הדרך סידד (לקמן עז) לא יעשרון כקלסון: (ו) מי

מצודת דוד

מו (א) משא מואב. נכואס ו על מואב
אשר בגליל כעת סהינס כה סודד
וסדד אה עשור ער סעומדת כמואב וככרת
עמה: קיר מואב. סעיך קיר סעומדת כמואב
גס סיה נסדדה בגליל וככרתה עמה: (ב) עלה
סיה: מואב עלה לבית סעבו"ס ואכסי דיבון
עלו על הכתם לככות שמה כהשכס סהעבו"ס
תרחס עליסס ותלילס: על נכו. על חורכך נכו
ומידבא יליל מואב: קרהה. כי ימרטו שערות
רחסו וישר קרה: גרועה. תלבו סהערות
ונחרסו מהס: (ג) ברוחתי. כפרסוס חגרו
שקיס לחבל וצער: בלה יליל. ככל מקוס
מהקומות סלהס יסמע קול יללה ויהיסי ככבי: (ד) ותועק חשבון. עדת חשבון: קולם. קול
ועקתס: על-כן. כעבור ועקת סהס גס חלוי סלכא סכמואב יריעו גס כמה סרועת ככבי
וסייללה ולא סחו לגס להלחם עוד: נפשו ירעס לו. נפשו של מואב ירעה תרועת שבר על עלמו:
(ה) לבי למואב יזעק. סהיניס מדכר כן על לטון סהס שיאמר כל אהד ואהד לבי למואב יזעק
ר"ל אועק ממריכות לג ולא לפנים: בריחה נגי. ר"ל סהס מעולס סיהס מואב מד"ה סהשכס
כעגל סשלישי לבטן המעולה כיותר ועסה כרתו מפני המלחמה וכואו הבורחים עד לוטר וסרס
המקרה: כי פעלה סלומית. כי נעת יכרתו דרך מעלה סר סלומית סהס יעלו סס ככבי:
דרך חרנים. כדרך חרנים ישורו ועקת סכר: (ו) מי נמרים. מי נכר נמרים יסיה סמס ר"ל

יבש תציר בלה לשא ירק לא יהיה : י על כן יתרה עשה ופקדתם
 על גחל הערבים ישאום : ה פיר הקיפה הועקה את צנבול מאב
 עד יגלים יללתה ובאר אלים יללתה : ו פי מי דימון מלאו דם
 בראשית ער דימון נוספות לפלישת מאב אגיה ולשארת
 אדמה :

מז * שלחבר מישל ארץ מפלע מדברה אל דר בת ציון :

רשי

נמרים . נסר של אחוז מקום : משמות יהו . מדס תללים המתעבר ומפל כס : כי יבש חלר
 וזו . כלומר גבורים ומליכים ופליטים ולפי שנכתב על ארץ מואב הוא מרעה טבוב שבה כמו
 ששנינו אלים ממואב לפיכך משל את פורענותם בחורבן מרעה שלה : (ח) על כן יתרה עשה .
 על אשר יתרה עשה תבא עליו הפורענות הוה שהיו כפויי עוכה שהרי בכמה מקומות עמד אברהם
 לעז כלאחו מהרן ובלכתו למנרים ובזכותו שולח מתוך ההפכה ונלחם עליו עם אמרפל וחכירו
 והיה להם לגמול עוכה לרעה וסם היו מונים אותם כשהגלה כמתרב לראובני ולגדי והיו ישראל
 נזכרים ומתאוננים והיו אומרים להם על מה אתם מתאוננים והלא לבית אביכם אתם הולכים
 אברהם אביכם לא מעבר הנסר בא וזהו שנאמר (פסוק ב) שמעתי חרפת מואב וגדופי בני עמון
 ועוד שסייפו את סנהרב שלם שנים שלר על שומרון הוא שנאמר (לקמן טו) כגלם שנים כשני שכיר
 ונקלה כל כבוד מואב : ופקדתם . ת"י ותחומיו . דעל ימא מערכה ותנסיב והוא מלאון מינו
 כמו (כמדבר ד) ופקודת אלעזר בן הכהן הכהן כלומר ארלם שפקדתם עליה תלקח מהם : על
 נחל הערבים ישאום . יתקו החיובים אותם את הגבולין ועוד יש פירש ופקדתם שאביה עליהם :
 הוה על נחל הערבים ישאום החיובים יגלו אותם אל ארץ ככל שהוא נחל ערבים שא"י (תהלים
 קלו) על פרכיה כתוכה תלינו כנורחיו : (ח) אגלים ובאר אלים . מקומות הם בגבול מואב :
 וללתה . של מואב : באר אלים . כמו ולבאר אלים : (ט) מי דימון . שם הנסר : מלאו דם
 כסם הנסר : כי אהיה על דימון נוספות . דס שמו ודס תללים אוסיף למלאחו והוא לשון ספו
 שסם על ענה (לקמן כט) כמות הרוב (דברים כט) וי"ח נוספות כסם משיריין מחמת הנאפשות
 יתד : לפלישת מואב ארבי . הפליטה שישאיר סנהריב יבא נכודלנר בשמו וישיתיה והוא נקרא
 ארבי כענין שנאמר (ירמיה ד) עלה ארבי מוכוכו : ולשארת . ישראל : אדמה . אדמתכם :
 מז (א) שלחו כר מושל ארץ . אל התגאו בגלותכם הלא ידעתם שמושל ארץ שלכם מיכס

מצודת ציון

(א) יתרה . מלי יתרון והוא ענין רבני עשה . יתרכו מימים : יבש תציר . לפי של שבת ארץ
 ענינו הקבון והכאסופ וכן וישראל עשה חיל מואב במרעה שמו ודען לכן אמר בחורבנה
 (כמדבר כד) ופקדתם . מלי פקדון ונניח : שחריב מימיסה ויכלה המרעה : דיק לא היה .
 (ח) הקיפה . ענין כבוד : אהיה : (ט) אשית . אהיה : (ז) על כן . כעבור כובד המלחמה : יהוה עשה .
 לפלישת . ענין שארית :

מז (א) בר . קבולה כרים והמה כנשים
 השמיים
 הערבים : (ח) כי הקיפה . כלל הגבול מסביב ישמע קול זעק : עד אגלים יללתה . יללת מואב
 שהיה כמעט עד אגלים ועד באר אלים שמדדו כסוף גבול ארלם : (ט) מי דימון . שם נסר .
 בלאו דם . מדס הרובים : כי אהיה על דימון נוספות . שמו דימון מלאון דס וחוסף עליו דס
 תללים והוא ענין מליח לאון נוסף על לאון : לפלישת מואב ארבי . על הפליטים ממואב יבוא
 הארבי ותיתו יער וככל הדבר במ"ש לחוק הענין :

מז (א) שלחו כר . אמר הנביא אותם הכרים שהייתם רגילים לשלוח מלאו דם למלך ישראל
 כמ"ס ומיכס מלך מואב וגו' והשיב למלך ישראל מהם ארץ כרים (ח"ב ג) ובמות אחאב
 שספ ואמר הנביא סיה לך לשלוח אותם הכרים למלך יהודה אל סר כה ליון סיהם עק כשר
 אלס כ פ שנית לא קרס לך עשה : פישל ארץ . אתה שפולב בדרך מואב סיה לך לשלוח סכרים
 שפולב

י ויהי כעוף נודד מן משגח ההינה בנות מאב מעברות
 לארנון : ה הביאו עצה עשו פלילה שיתי כליל צלך בתוך צהרוב
 סתרי נדחים נודד אל תגלי : י יגורו כה נדתי מאב הירי סתור
 למו מפני שודך פיראפס הפין בלה שד תפנו רמס מן הארץ :
 ה והובן בחדס כסא וישב עליו באמת באהר דוד שפמ וד"ש
 משפט וסתר צדק : י שמענו גאון מאב גאון מאד גאוננו וגאוננו

רשי

מלך מואב בתלכיס (ב ג) סיה נוקד והשיב למלך ישראל מהם ארץ כרים שלחו אותו
 כר המושל שלכם מסלס מדברה אל סר כה ליון : (ב) כעוף נודד . מקינו : קן משלה .
 כאפרוחים משולמים מקינס שהולכים מטולטלין כן תהיינס בנות מואב למעברות ארנון : (ג) עשי
 פלילה . דכריימנס בל"ז הוא לאון ויכות משפט לבחר לך את הטוב כמו (איוב לד) משפט
 נבחרס לנו : שיתי כליל לך . שיתי לך אל נבחרים שיתשיך לך כלילה להסתר כו מפני אויביך :
 סתרי נדחים . אס יברחו שוד נדתי עמי דרך פליכס מימי נכודלנר אל הסגרים אלה הסתרים :
 (ד) יגורו כה נדתי . בני ישראל סבורים : היו סתר לנו . כי גם את הדעי נפש הוודדים מה
 הוא לרלם : כי אסם המן . כמן שלך פסרך וכבודך שסיה לך על ידי אלקר וקבך שאת מוללת
 מהס חלג ותמהס : בלה שד . ל' שדים הסמסיוקין חלג כמו (לקמן ט) ודג מליכס חיקי : חבו
 רמס . סכסמות שלך סרוחטות בחרן : (ה) והובן בחדס כסא . כשיבא עליך הסבר הוה אז יבון
 כסא דוד ויגדל שכלוחו ספרק וסול סנהריב על ידי חוקיכו ויהיה נכון כסאו כחדס שיעשה כמו
 שמינו סהיה גומל חסד שנאמר (בדב"ב ל) כי חוקיכו מלך יסודס כרים לקבל ארץ פרים ובכעת
 אלפי לאן : וישב עליו וגו' . שופט ודורס משפט ומסיר לך ת"י ועבדו קאטו : (ו) גא מאד .
 הגאח מאד : גאותרו וגאוננו . שלא כדון סוה כי פיקר גידולי כניו ע"י ממוכות ויחלוף הכנות

מצודת רוד

מסלס מדברה סיה כעיר סמלוכס בגמואב : (א) קן . הוא מדור הכפרותים :
 (ב) יהיה כעוף נודד . וכעבור שלא כן פשית לכן תהיה ארץ מואב כעוף נודד סמדורו :
 קן משלה . כאפרוחים הקן הסמולמים מהס ונעזבים ברלון פלמס והולכים מטולטלים נעים
 ונדים : תחינה . כן תהיינס בנות מואב משולמות מסה לפס כי השכלים ישכירו אותן לארנון שהוא
 גבול מואב לחקס שמה ביניס ומסס יפכרון כגולה : (ג) הביאו עשה . אמר הנביא סיה לך
 להביא ענה ולעשות משפט בעמך להללת ישראל כי אכרסס אביכס עשה סרכס להללת לנו :
 שיתי . סיה לך להסית לך להכות חשך כחשכת

כלילה לססתור כו את ישראל שהיו בורחים מפני האויב דרך ארץ : במדך אכרים . שהוא פת
 חוקף סחמימות רלי בעת שסיו וישראל סרה לך לססתרים : סתרי נדחים . סתרי נדחים
 לססתור הנדחים מהללס ולא סיה לך לגלות איהם העמין הנודד את פלמו : (ד) יגורו וגו' .
 אהס מואב הלא הנכון סיה אשר נדתי עמי יגורו כאלרך ותהיה סתר להס מפני הסודד וכפל
 סכר פעמים רבות לחפירת המוללה ולגודל סהרעמות : כי אסם המן . ריל אס הכין
 מסתרים סיו יבולס עשה לחזור למקום כי עשה אפס המוץ דמס וכלה הסודד אותם
 וסרוומס ארלם ספו תמו כי סנהריב ועמו נעלו סביב ירושלים : (ה) והובן בחדס . הפקום הכין
 כסא המלוכה בירושלים : וישב עליו באמת . המלך הושב על הכסא וכוונ חוקיכו הוה יבס
 עליו באמת ומתקיים : באהל דוד . בכות המלוכות : שפס . לכל הכא למשפט : ודרש .
 יפקוד מעלנו לעשות משפט הפשוט וקף אס לא יעקו לפניו : וסתר צדק . סיהם חסיר
 חיינו לעשות לך זכר וסוכב למעלה לומר החיל ועל סנהריב והוכן כסא חוקיכו ירכי יבולס סיו
 למדד למקום אס סיהם ססתרים : (ו) שפמנו . מאמר סגריא כסם סלוחות שיתארו סנס מעולם

ועברתו לא-יכן פהיו: ו לכן יוליל מואב למואב בלה ייחיל
לאשישי קיר-הרשת תהנו אך-נכאים: ה כי שדמות השבון
אמלל גפן שבמה בעלי גוים הלמו שרופיה עד-יעזר נגעו תעו
מדבר שלהחיה נמשו עברוים: ע על-כן אכפה בככי יעזר גפן
שבמה ארניה דמעתי השבון ואעלה כי עדיקצך ועדיקציהך

רש

מאכין: ועברתו. עיבורו והריון שלו ד"א ועברתו תחתו שומר לשהלל: לא כן בדיו. לא כן
גבריו פשו שהיו כפויי טובה: (ז) יוליל מואב למואב. על מואב: לאשישי קיר הרשת. אל
תמות קיר הרשת. אשישי כמו (רמיה ל) נפלו אשיותיה: תהנו אך נכאים. שדמים: תהנו
תקונתו: (ח) שדמות. שדות תבואה: גפן שמה. יש ללמד שתשכון ביתה מקום שדות ושמה
מקום כרמים והם תלמה כל אלה פרי עבר הירדן הם ושהלל לקחום מיד סיוון ואיתתי חזרו
לד מואב כשהגלה סתריב לרלובני ולגדי כחו המואבים הסמוכים להם וישבו בהם: אמלל.
הרב: שרוקיה. נעיסות שורק שם: עד יעזר נגעו. שדמות הגפן ושורק הזכרים כאן אינם
אלא משל והם חמות וסיעות ושלטונים וכו': עד יעזר נגעו. הלל: נבואה: תעו מדבר.
למדבר: שלהחיה. זמורותיה והם משל גלותיה: נמשו. נפלו כמו ונשתחך המדברה (תזקאל
כט) והם נטשים (שמואל א ל) וינעשו בעמק רפאים (שם כה): (ט) אכפה בככי יעזר. ת"י כח
לדיתתי משריון על יעזר כן איתתי קטולין על שמה ול' המקרה הנביא אומר כעין קיוות יעזר
יש לי לקות עליך את הגפן שמה: ארוך דמעתי. אחרום עליך דמעתי יש תיכס משמעת כתי
חיבות כמו דברו לשלום (בראשית לו) אך הנג נתתי (יובע טז) בני ילאוני (ירמיה ו):

מצודת ציון

מצודת דוד

כן. עניו כמו אמת כמו כן כמות לפחד דוכרות
(במדבר כז): בדיו. ענין דבר כוז בדיו מן
הלך כמו כדרך מתים ויחינו (איוב יא):
(ז) לאשישי. הם היסודות כמו נפלו אשיותיה
(רמיה ג): קיר הרשת. שם מקום: תהנו.
ענין המים כמו המלפפים והמהגים (לעיל ה):
נכאים. ענין שביה כמו נאספו עלי נכים
(תהלים לה): (ח) שדמות. שדות תבואה כמו
ושדמות לא עשה אוכל (חבקוק ג): אמלל.
ענין כריתה כמו יומלל ויש (תהלים פ):
בעלי. ענין ארון ובר כמו הם בעליו עמו
(שמות כג): המשו. ענין שביה כמו והלום
סיכא (שופטים ה): שרוקיה. זמורות נבתיים
כמו וישעיה שורק (לעיל ה): נגעו. תל' נגע
ורל' נגעו וכן וינגעו ויבועו וכל ישרא' (יובע
ה): שלהחיה. ענין התפשטות הענפים וכן
עליון פרס רמונים (ש"פ ד): נמשו. ענין
פזר והתפשטות כמו וינעשו בלתי (שופטים טו):
(ט) ארוך. ענין שביעה כמו כגן רוב (לקמן
נח): קיצך. פירות הקץ: נפל. ענין תיה
כמו על פני כל אחיו נפל (בראשית כה):
ולאסף

נדמעתי עיני ולחו במשל כאלו הוא מער המדוס את הארץ: על קיצך. על תליפת פירות הקץ
ופל

הידד נפל: ונאסף שמחה וגייל מן-הפרמל ובפרמנים לא-ירגן
לא ירע יין ביקבים לא ידרך הירך הירד השבתי: י על-כן
מעו למואב ככבוד יהמו וקרבי לקיר חרשו: י יהיה כי-הנהא
כי-נגלעה מואב על-הבמה ובא אר-מקדשו להחפלה ולא יוכל:
י זה מדבר אשר דבר יהוה אר-מואב מאו: יי ועתה דבר יהוה
לאמר בשלש שנים בשני שכיב ונקלה כבוד מואב ככל ההמון
הרב ושאר מעט מוער הוא כבוד:

רש

קיצך. תאנים שמייבשין בקץ: הידר. קול טודדים ובזוים: (י) מן הכרמל. הוא מקום יער
ושדות תבואה: לא ירעפ. לטון תרועת שמחה: הידר השכתי. קול המהלפפים להטיל הקורס
לעאר הפננים: (יא) יהמו. נקייה: (יב) כי נלאח מואב. להלחם על צמות המנדלים: ובא
אל מקדשו. אל מקום אשר הם מתקדשים הם ומוזמנים הם להתפלל: (יג) זה הדבר. סוף
כלייתו של מואב כיד וכוונתו: אשר דבר ה' אל מואב מאו. מומים רבים לפני כל הרעה
עליו יבא לו ישיעו את זאת. ד"א מאו. מעת אשר שכר בלק את כללם: (יד) ועתה דבר
ה'. לקרב את הפורענות להם: בשלש שנים בשני שכיב. כשכיל ג' שנים שפיעו את סתריב
כשאר על שומרון ועזרוסו כלי בלם כאלו היה לו שכירים לפיכך ונקלה כבוד מואב בין כל שאר
האומות של סתריב שיעפעפ בשני שותך אותו החיל ויך לו וכן מפורסם בסדר עולם ששק עמומים
ומואבים שהיו מסיפין אותן כשאר על שומרון ג' שנים לקיים מה שאלתר ג' שנים בשני שכיב וגי
יעוד יש לפעם ג' שנים בשני שכיב ג' שנים נגודו עליהם לאורך זמן אבל מלואמנין יסיו ולא תחת
פוד סוכרנות כאשר ידקדק ששכיר בשני שכיבותו ללשם: ונקלה כבוד מואב. בפני כל המון
המתיב נצח: רשמי. פליטה שאלתר למואב מעט מוער הים: לוא כבוד: נפל: רב:

מצודת דוד

מצודת ציון

על קירי שך תגע קול הידר וסוף קריאת
לעקת השוללים הסחים פתחום: (י) ונאסף.
מעשה כבש שמתה מן הכרמל כי לא יגדל שם
מאומה: לא ירען. לא ישמע שם קול רנס
וקול תרועת שמחה: יין ביקבים. להוליא יין
לפסחך ביקבים לא ידכון מי שבים רגיל לדכון
די החיוב ילה הכל: הידר השכתי. כעלת
את קול לעקת הידר כי גם הוא לטון קריאת
לעקת דוכי יין לרוז זה את זה וכן נלמד הידר
כדורכים יעס (ירמיה כה): (יא) על כן.
כעבור גדול סתריבן ואתר בלשון מואב: מעי
למואב. בני מעי יהמו ככבוד על שומרון מואב:
וקרבי וגו'. הוא ככל ענין כמ"ג: (יב) כי
נראה. כאשר יראה מואב אשר הוא נלאח ועיף
לעמוד על הכמה להלחם שמה מול החיוב: אל
מקדשו. לית העט"ס עלו להתפלל לפני לעזור
ל: ולא יוכל. ע"כ לא יוכל להתחוק כי און
פזר לטור: (יג) מאו. מומים סוכרם נבזרם פלו: (ד) ועתה דבר ה'. פתח סוסף לקבוע
שם: כשני שכיב. ר"ל מלומות כשכיר הים המלמלם בשני שכיב: מקלה. כבודו יהיה
עליו ונבט שם כל סמון סיי שיש לו כי לא יעשו לו: רשמי. שאלתר שישם לו סגם ישי
וככל הדבר להחיות:

שמיני ז

ז * מלא דמשק הגה דמשק כוסך מעיר והיתה מעי מפלה:
 * עובות ערי ערער לעדרים תהינה ורכצו ואין מחריד * ונשבת
 מכצר מאפרים וממלכה מדמשק ושאר ארם ככבוד בגר
 ישראל יהיו נאם יהיה צבאות: * יהיה ביום ההוא ידל כבוד
 יע קב ומשבן בשר ורוח: * והיה באספק קציר קמה וזרעו שבלים
 יקצור והיה כמלקט שבלים בעמק רפאים: * ונשאר צב עפרות
 בנקב זית שנים שלשה זרגרים בראש אמר ארבעה המשה

רשי

ז (א) מוסר מעיר. לשון סכס: מעיר. מכוון פיר: מצי. ל' סגלות (כמו מפות ימים):
 (ב) עובות פרי פער. ית ל' חורבן כמו פער תהפער (ירמיה נא) ופירשו על פרי
 ארם ומ"א מתמים לפי שערוער מארץ ישראל היתה שאלה (במדבר לב) ואת ערוער שומד
 דמשק ומכריו בערוער אלה סביו כדמשק שוקים כמין ימות חמה וכל אחת יש בה ע"ז
 ועובדים לה ויש אחד בשנה וישראל עשו את כולן קידון אחר והיו עובדין את כולם בכל יום
 לכך הוכיח מפתל ערוער אלה דמשק ואני מפירו לפי פטת התקלה על שנתחברו לזין ופקה
 בן רמלוהו יחד והנניו הים התגבא על מפתל דמשק ואומר שה דמשק מוסר מעיר פרי פערוער
 סביו של פקח ככר היו פזכות בגלו הרלוכה וגרדי ככר והכי המיד לערדי אלן הם תמוס
 ורובלים הם אלן מוצא ואין מחריד עוד תהי מלכות פקח הולכת וכלה ותלכד גם שומרון כימי
 שבע וזו ונשבת מכר מאפרים וממלכה מדמשק שיהכר לזין: (ג) ככבוד. עשרת הכנסים
 ישו בם אלו גלו גלו לתלת ותכור ואלו יגלו לקיר שנתאר ויגלה קירם ואת לזין המות (מלכים ב
 פו): (ד) ומשבן בשר ירום. וזאת יקרים יגלה: (ה) והיה בראש קציר קמה. כמו שבעת
 קצירת קמה אופק הקולר לכת הקמה בידו אחת וזרועו שנייה שלים יקצור כמגל. בן יעקב
 כנעריב ויגלה סבל וחק לקע הנושר בשעת קציר יקט וישאנו כלומר חף הנוכחים לא ישלטו
 פירו וילקטום (כמו שמלקט שלים): בעמק רפאים. הוא בני אשר ג"ס ירושלים כספר יהושע
 (טו) תחלה שמק רפאים סמוכה לירושלים: (ו) ונשאר צב. חוקיקו וסייעתו שם תוך ירושלים
 ארשים מעט כעוללות כרס וכנוקף וית המסאיר גנים שלשה גרגרים: בנקב זית. קולן זיתים

מצורת ציון

ז (א) מצי. הל ודגור כמו לעי הסדה (מיכה ז) (א) מוסר מעיר. זיה סר מהיות פיר:
 (א) (ב) ונשבת. ענין כעול: ככבוד. מצי מפלה. ימלא תלים מן משולת
 העוקר יקרא כבוד כמו ומאשר לזינו עשה. הבתים: (ב) עובות. הלל הערים הסמוכות
 אל כל כבוד הים (בראשית לא): (ג) עללות. לערוער ככר עובות הנה כי גלו מהם הרלוכי
 סם הענבים הקטנים הנשחרים בחילן ואין מי והגדי: לעדרים. וכי סם הנוטות לפדרי אלן
 חושב להם והוא מלשון עולל ויוק: בנקב. והמה רובלים שם ואין מי מחרידס כי שמה
 ענין כריתם כמו ונקף סכני סיער (לעיל ז): סנה ואין מי בא שמה: (ג) ונשבת. וכן ונשבת
 גרגרים. בן יקצורו מירות דקים יחידים: כל ערי מכר מאפרים וכן ונשבת הממלכה
 אמיר. הוא טף סעליון וכן כעובות המורש מדמשק ולפי שרליו מלך ארם ופקת מלך ישראל
 התחברו להלחם על ירושלים לכן אמר שמה
 סביב ופלו ביד כנעריב וירושלים תגלו: ושאר ארם. הפליטה הכשרת מארם יהיו ככבוד בני
 ישראל כי גם כנעריב יל: (ד) ידל כבוד יעקב. יהיה דל ורם כי יוקה עשה: וששבן. שמונית
 כשרו יהיה דו וכמוס ר"ל לא ישארו בידו מלומס: (ה) והיה בראש קציר קמה. הדגרי יהיה
 דומה כמו הקולר אשר בידו האחת אופק שבלי הקמה וכזרועו שנייה השנית יקלסו בן האויב יקלס
 ויבלם מן סעולס: וזאת חמלקט. ר"ל חף הנוכחים לא ישלטו מידו כי יקלסו אחד אחד
 חמלקט שלים: בעמק רפאים. וזוא הגיא הסמוך לירושלים כמ"ס בירושע (טו) והמקום
 פיר רוב וכמות ומעט תחלה נמח עם אחת הנה וזאת הנה ונקלטים אחת אחת: (ו) ונשאר
 צב עלות. עם חוקים וסייעתו פשו תוך ירושלים והמה מעט כעוללות הכרס: בנקב זית. כעלרה

שמיני ז

במעמיה פרוה נאסדיהו אלהי ישראל: * ביום ההוא ישעה
 האדם צדעשורו ועיניו אל קדוש ישראל תראינה: * ולא ישעה
 אל המזבחות מעשה ידיו ואשר עשו אצבעתיו לא יראה
 והאשרים והחמנים: * ביום ההוא יהיו ערי מעוזו פעובות החרש
 והאמיר אשר עזבו מפני בני ישראל והיותה שוממה: * בני שבתה
 אלהי ישעך וצוד מעוך לא זכרת על בן המעי גמעי נעמנים
 וזמרת זך תזרענו: * ביום נמעה תשגשגי ובבקר זרעה תפריח

רשי

ללוקטן מן החילן וכן ונקף סכני סיער (לעיל ז). וכ"ד ושאר בו כמסון סתחריב ארשים מעט
 כנוקף זית כדלוחה כלגדת חלק: בראש אמיר. בראש סנף: בסעשיה. כענפיו וכן וכלה
 ספסיה (לקמן כז) וכן מסנף פארס (לעיל ז): (ז) ישעה. יפסס אל פוססו כמו וישע ס' אל
 סכל (בראשית ד): האדם. לדיקים שגאלרו כס: (ח) לא יראה. לא יחשבו פעיטו:
 (ט) ערי מעוזו. של ישראל: כעובות המרס וכאמיר. פזכות כיכר סוס הריכות מאלן ארם:
 חרש. הוא יער כדמחרנס כיכר כחורשא: והאמיר. פזכות כיכר סוס הריכות מאלן ארם:
 האמירי שהיחוס חריכות בימי וסופס כחורש והאמיר וכרמו להם מפני בני ישראל והיתה ארץ
 ישראל שמה: (י) על בן תפטי וגו'. ע"כ כאשר נשפתח מתחלה נעמני נעמנים ועמנים י"ב
 בני יעקב ובספלות נפטיין למוזרות נתנו ורע שלטו כעון כחוררות וזות שלמים ממין גמן אלה
 צמות לגסן: תזרענו. תמני ודמך כחאות נעט ופוד י"ל ומוזרות ר. תזרענו תתחתן כמלרים
 ותתעורר כסס: (יא) ביום נמעה תשגשגי. ל' סכסוך כשתגשגו ומוזרויך כמיני דלשים וערובים
 סתקלקלים פנסי ססון כלומר כמקום שנטעתיך ל' לכרם שם קולקלת כמעשיך הוא שומר להם
 (יחזקאל כ) ביום בחגי כיראל ואבא ידי לרוע בית יעקב ואודע להם בלרץ מלרים ונאמר (שם)
 יסרו כי ולא אצי לשמוס אלי וגו' וחק כלן תשגשגי תפריכת כחופכת המלרים: ובבקר זרעך

מצורת דוד

זיתים מן החילן אשר יבארו גנים או שלש
 זיתים יחידים כראש סנף סעליון לפי שקסס
 לכרסם שמה: ארבעה השטה. וישאלו ארבעה
 או חמשה גרגרים כענפים של אותה סוית שהיתה
 כעלה פרי ר"ל כמו בן מעט ישאלו שלא יכנס
 כנעריב: (ז) ישעה האדם. יפסס האדם אל
 ס' שפסה חותו וכו יכטה: ועיניו וגר. כפל
 סדגרי כמ"ס: (ח) אל המזבחות מעשה ידיו.
 אל המזבחות סעפסין לעכ"ס שהמה מעשה ידיו:
 ואשר וגר. לא יסתכל עוד אל סעכ"ס אשר
 עשו אלכעמויו וגם האשרים והחמנים לא יראה
 עוד: (ט) ערי מעוזו. ערי המגלר סבין גלו
 למענו וחוק: כעובות החרש והאמיר. פזכות
 ססיינה מיושביטן כמו סיער שהוא עוזב מכני
 ארם וכמו סנף סעליון מן החילן סלרוכ גכסה
 פזוכה ברא מתחשים כי אין מי עולה שמה:
 חרש עזבו. חוזר על מלה כעובות לומר וכפארה
 סהכעפסין עזבו עריכס והלכו להם מפני בני ישראל פעלותם מתלרים: וזויתה שפסה
 וספס אלסם שמה מאלן ויכב: (י) כי שבתה. כעון אשר שבתה וגו': וצוד סעוויך וגר. כפל
 סדגרי כמ"ס: על בן. מל אשר מתחלה נעמני נעמנים וערבים וסמה תורע אלרץ ומצרת
 מ' שלטו סנין ספסריס ר"ל ספסה ספודה סאל (לפזרת החילן: (יא) ביום נמעה תשגשגי ובבקר זרעך

מצורת ציון

ז והאמיר האמור למטה: בסעשיה. כענפיה כמו
 כעפפותיו קינו (יחזקאל לא): (ז) ישעה. יפסס
 כמו וישע ס' אל סכל ואל מנחתו (בראשית ד):
 על. כמו אל: (ח) והאשרים. הוא החילן
 הנסכד: והחמנים. גלס מה עשו לחמה:
 (ט) סעוזו. ענין חוק: החרש. ענינו יער
 כעל כעיסים כמו ומורכ מלל (יחזקאל לא):
 והאמיר. הוא סנף סעליון: (י) וצוד. ענין
 חוק: כענפים. מל נעים ויופי: וזמרת. בן
 יקרא פנף הנפן וכן ויכרתו ממש ומורה
 (כמדבר יג): (יא) תשגשגי. ענין גדול
 למעלה למעלה כמו כאלו כלכנון יבנה (תהלים
 זכ) ונכסלו ספ"א ופ"ין ספעל וזיכר על סהפלגה
 וכן לתצוד פרות (לעיל כ) ספורובו ספירות
 פמוקוט

גַּד קָצִיר בָּהֶם נַחֲלָה וּכְאֵב אֲנוּשׁ : יי הוּא הַמֶּן עִמָּם רַבִּים פְּהַמַּח
 יָמִים יִהְיוּ וּשְׂאוֹן לְאֲפִים פְּשִׂאוֹן מִים כְּבִירִים יִשְׂאוֹן : יי לְאֲפִים
 פְּשִׂאוֹן מִים רַבִּים יִשְׂאוֹן וְגַעַר בּוּ וְגַם מִמֶּרְתָּךְ וְרִדְף כַּמֶּץ הַרִים
 לַפְּגִירוֹת וּבְגַלְגַל לַפְּנֵי סוּפָה : יי לַעַת עֵרֵב וְהִנֵּה בָלְהָה בְּמַרְם
 בְּקֶר אֲיַנְנוּ זֶה חֶלֶק שְׂלוֹמֵנוּ וְגִזְרֵנוּ לְבַחוּנוּ :
 יח יי הוּא אֶרֶץ צִלְצַל פְּנָפָים אֲשֶׁר מַעֲבֵר לְגַרְרֵי-כּוּשׁ : יי הַשֶּׁלַח

רש"י

תפריתי. וליום הפמחה כשסולחתיך משם והכנסתיך לחק גם שם ועדך ברע הפמחה : גר קציר
 כיום נחלה. גדיש של קציר רע אשר הוזה כיום ובלילה נחלה אחו קציר בניש ליום לרע : גר
 הוא ל' גובה וכן נלכו כמו ד' נוליס (שמות טו) וכן כונם כוד (תהלים לג) ואין נד ווד שום :
 וכאב אנוש. שגלחת סכרך : אנוש. נעכר בחולי רע. וכן ויהם (שמואל ב יב) וכן כי אנושה
 מכותים (מכס א). ד"א ובקק זרעך תפריתי עד שלא בא השכר הפמחהם וזרען סכרם לפירות
 גח השכר והמפריח כבקר אינו כגון. זה כמדרש רבי תנחומא : (יב) הוּא הַמֶּן עִמָּם רַבִּים
 מדה מהלכת על פני כל הדורות כשם שישאל לוקים בו סופו ללקות. לפיכך הכיניתיס הכבאים
 שורעטנו ישאל פ"י האומות סומכין אחריו שורעטת האומה שלקם ישראל על ידס : המון עמים.
 אכולסי פמחריב : ישאון. ל' תשואה וכוטה : (יג) וְגַעַר בּוּ. סקביס כחאות שאון : כמץ הריס.
 משל את השעשעים כמקולקל כשמייסם שחאולקל ומקולקל מן הריס מן הריס : כמץ הריס.
 הוא מפרת של קוליס פרוג"ס בלע"ז הדומים לחאות שגורכיס כסן כנדי לזר וזיקן קשין וככניס
 כמון לבסוף סקין הם מתפלפלין מלחין וכרות מסורין ואחריו הכיסוף עשוי כמין גלגל פגולה כמין הסן
 כחאשכנזי וזמתינו פכיל לם : (יד) והנה בלסס. שדים כחיס של החויב ומכסלין אחו : כשרם
 בקר אינו. והחויב חין כעולם : זה חלק שמיטי. חלק סמחריב וחלק גוב ומגון כשיכחולו לבויוני :
 יח (א) הוּא אֶרֶץ צִלְצַל כְּנַפִּים. ת"י דחלק לה כספיין מחרס רחיקה וקלטיסון פריסן ככשרא
 דטחיס כככסטי. ואני אמר לפי שכן שריון גמחה והלך חמה העופות נחאסיס שם

מצודת ציון

שמוקות ביותר : גר. מלשון נידים : קציר. מללחה בתחלה כי כיום שנטעו חוקך נחללה
 ענינו פנף כמו תשלח קציריס (תהלים פ) : למללה ובקכר שחחריו תוליא פרחי סורע ר"ל
 נחלה. מלשון חובי : אנוש. כאוב ביותר וכן כתיבירור רכ כח לך כגדולה : גר קציר. אכל
 חלש חזי בלי פועל (איוב לד) : (יב) חסון עתה כשחמיתך דרכך סנה ינוד סענף מתוך כיום
 ושאון. פתרון אחי להם : כבדירם. חוקיס לו הוא עוקר נחלה ומכאוב חטם ור"ל כיום הוא
 מרוביס : (יג) כמץ. הוא פסולת התכונה כמו סחויב יכלה סכל מגלי סחריס : (יב) חזי. הכניח
 כמון אשר תדפנו רוח (תהלים ח) : ובגלגל. מתחזון של רכ כגלגול שיטסה סמחריב : חסון
 הוא פחה סקוליס טעשוי כגלגל : סופה. רוח כהניית הימים יסו : כשאון גר. כפל הדכר
 טערה : (יד) בלחה. הוא ספון מן כבלס וכן כח"ש : (יג) לאטיס גר. כפל עוד לחונק סמנין :
 כבלות הייה (יחוקאל כו) : שוטיטי. ענין כוס ונער בו. אכל סוף הכר אשר סקוקס ינער
 ובלל : גזרל. הוא כמו חלק ט"ש סדך לחלוק כו ויום מסני סקול הכר סמחך מן שמיסם
 ט"ש גזרל : ר"ל סכחריס ינוסו מפני סחלך סמחך סכסס
 יח (א) חזי. הוא פמן קריאה : צלצל כמחמה : ורדף. יסיס נרדף כמון אשר ככריס
 מלשון הכדדף מפני רוח כי לפי סמחון הוא דבר קל

והדוח שולע הכנס ככריס נרדף הוא ביותר : ובגלגל גר כפל הדכר כמ"ס : (יד) לעת ערב
 כי סחלק סנה כסה בלילה כמכה סמכסילס : אינונו. אינו כעולם כמ"ס ושיכיוו כבקכר וסנה
 כלס פכריס מתיס (לקסן י"י) : זה חלק. אמר סכניח וכו סחלק סחמלק לנאכור אשר סכס אחונו :
 תורל לבויוני. כפל הדכר כמ"ס :

יח (א) חזי ארץ כאלו קורא אליהם ואומר להם ארץ אשר סלך רכ כן יקלטיסו כספינות ספרוש
 ככני העופות : אשר כעבר. אשר סחלק סחיל יוסנה ספכר סרי סס : (ב) חשלה

בָּיִם צִדִּים וּבְכִרְגָמָא עַל-פְּגִירֵימָם לָבוּ | מְלֹאכִים קְלִים אֶל-נְוִי
 כְּמִשְׁפָּה וּמִרְמָה אֶל-עַם גֹּרָא מִן-הוּא וְהִלָּאָה נְוִי קָרְקוּ וּמְבוֹסָה
 אֲשֶׁר-בְּזָאוּ נְהָרִים אֶרְצוּ : יי פְּלִי-זְשָׁבִי תִבֵּל וְשָׁבִי אֶרֶץ כְּנַעַן-
 גַּם הָרִים תִּרְאוּ וּבְתַקְעֵי שׁוּפָר תִּשְׁמְעוּ : יי כִּי כֹה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי
 אֲשֶׁרְקֻמָּה וְאֲבִיטָה בְּמִכּוּנֵי פָחַם צֶחַ עֲלֵי-אֹזֶר כַּעֲב מַל בָּתָם
 קָצִיר : יי כִּי-לִפְנֵי קָצִיר פְּתַם-פָּרַח וּבְכֶסֶר נִמְלֵל יְהוָה נֶצְה וּכְרַת

רש"י

והוא מולגלת ככניס עופות. וכחאסו עו על אוכלוסי גוב ומגון ככנין שנחמר (ביוחוקאל לח) פמס
 כום ופוע אחס : (ב) לכו מלאכיס קליס. לרחות אס אחת הוא סחורו ישראל למקומס. אשר
 הוא גוי ממושך וממורט חל עם אשר הוא גורל כחוקתו : מן הוא והלחה. מן הוים אשר נכתר
 וסלה : גוי קו קו. שנפרע בו כפוטו מדה כמדה ויתון למכוסס ד"א קו ל' קיח סחי
 ומאוס (איוב ג) : גדרים. מלכיס : (ג) וישבו חבל גוי. אינכס לריכיס לשלות לריס. על כן
 כי : כנשא נס הריס תרלו. כהקכך סגליות וכתקופ שופר חשמטו : (א) אשקטת. מתסלוס
 סכרו של עשו אססה מכל עסקי ואכיסס כמכוני להסיב לו : כחום נח עלי אור. יאזר ויכסיף
 לו כחום שסחח נח על ידך כמו ללקס אורות (תלכיס כ ד) : כעב על. סהקולריס מתחויס ל'
 להסיב כחום קציר : (ה) כי לפני. כנצל קצירו של עשו וסל גוב טרס תמלח תחיות וסכרו
 ככח וומס לללות את אחיו : כחם פחה. סלו ויתקכר להככסל תכוכה כמלכותיהס ולהיות פמס
 נלס של פמסה כוסר וגומל. נגמל לסיות גסיס כפול סלכן : בוטר. הוא נגוע : זכרת. סכורה

מצודת רוד

אשר ישנה שלוחים דרך סיס ללכת ככספיות מלשון לל : (ב) צירים. שלוחים כמו
 בעני גומא קליס לשון צ"ס ספיס : לכו. וכה יאמר אחס מלאכיס סהולכיס כקלות וכמולוס
 לבו אל גוי ממךר גוי וזה יסיה כיומי סמחית כשישמטו סחורו ישראל ללרסס ויסלחו שלוחיסס
 חליסס לדעת אס סחמח כן הוא : ספסוך וסורס. אשר מחו חיו נמשיכיס כיומי סחומות
 ומרעו כשר כרלחס חוקיס כמכסס : אל עם גורש. ודריסס כמו יכוס לרינו (תהלים ס) : בוא.
 אשר יראה כסס מעשיס מוראס : מן הוא והלחה. מן הוים אשר סיה לעס והלחה : גוי
 קו קו ומכוסס. ככל זמן גלותס סיה מקוס לם סחומות : אשר בווא. אשר סעכיס כונו את
 חרלו ומסחוס כדגליוס : (ג) כל יסחי תבל. כאלו יאמר לסס מה לכס לבסוח ולדעת אס סחמח
 כן הוא הלך כל יוסחי תבל כעייכסס תרלו סחורת ישראל ככשר יראה כשיח סיס עם
 סהריס וכאויכסס חשמטו סדכר ככשר ישמט תקופת ססופר : (ד) אשקטת. לפי שנחמר
 לקחן ס"כ) ליה אמר כשולא כנוגס דקס ויגלו לו אשקטס ואכיסס ככח"ק סמכון לכתר
 להעיבו לו : כחם צח. כמו חוס לז וכרור ססול לעוכה ככבא על סמכר וסמך לו כי זה סחמח
 סחדמה וכמ"ס מנוגס ממטר דחא מח"ך (צ"כ כ"ג) : כעב מל. כעב סמכוי על כחוס סקולר
 כי כעבור סחוס סכפתי סקולר יסחולו סקולריס להקכר נכסס כקריעות סעל סחינו מניק סקולר
 כמו סמכר : (ה) כי לפני קציר. לפני בוח פת סקולר : כחם פחה. כשיפס ספמח ויסיה קרוב
 לסככסל : ובכר גוסל יחיה נצח. ר"ל ככסיס סקן כוסר סנגמל מעט מעט פד שיורכסלו סענכיס
 מלך וכל : זכרת. זה יכרות סכרות את חיקות ספניס כמחמרות וחת ספניס סגדוליס יסדי
 תגלד

למשן ציון גוי לא אשקוט עד ילך כנוגס דקס
 ככני העופות : אשר כעבר. אשר סחלק סחיל יוסנה ספכר סרי סס : (ב) חשלה

גל פנימים אמרתי : * ובשו עבדי פשתים שריקת ואתים חורי : והיו שתתיה מדכאים פל עשי שכר אנמי נפש : יא אך אולים שרי צען חכמי יעצי פרעה עצה נבערה אף תאמרו אל פרעה בן חכמים אני בן מלכי קדם : יב אים אפוא חכמה ונידו נאלה וידעו מהדעין יהיה צבאות על מצרים : יג נוארו שרי צען נשאו שרי נה והתעו את מצרים פנת שבטיה : יד יהיה מסך

רשי

ניאורים רבים הפשוין פנ שפתו על פני ארץ מצרים כולה מה שאין בן ככל הנהרות : חכה . אמרו כלע"ז : (א) עבדי פשתים . זרטי פשתים על הנהר : שריקות . פשתים שסורקין אותם ואוכרין מהם מזרות דנים שכן עשויות חורין חורין : חורי . כמו בהמות שדי (סס ח) וקרפ ל' תלוי (רמיה כב) : (י) והיו פשתים מדכאים פל עשי שכר . אישקלואש בלע"ז כמו (בראשית ח) ויסכרו מענות תהום שסוכרים המים פולאין חוץ לשפת הנהר ומתפשטים ועשים אגס מים הניקיים ועומדן במקומן ורבים שם דגים ואמר הכבוי סביב יסודות חפירותיהן מדכאים ויפלו אגמי השכר עששו : אגמי נפש . ל' שנת וינפש (שמות לב) שמי האגמים נוחים ועומדים במקום אחד וינתן חירגם דהוו עבדין סוכרל וכנשין מיה נכר לנפשי : (יא) איך האמרו . משתה לפרעה כל איש מהם על עצמן בן חכמים אני ומאחר שישל כנעתם אף תהללו לפניו לאמר בני חכמים אהנו אהם בן מלכי קדם : (יג) בואלו . ל' אולים : בשאו . נתמו כמו פתח השיאלי (בראשית ג) : (יד) מסך בקרנה . משקע מצ להם בתוכה עולם את רוחם לשון מסכה יינה (משלי טז)

מצורת ציון

מלשון חמיש : הדינים . הדינים את הדגים : ביאור כלי דדים ללד הדגים יתאכלו והפורדים ואבול . מ' אלות : חכה . שם כלי הדינים : רשתות פ"פ המים יכרתו וכפל הענין במ"ש . עשוי כמחט כפוף וכן תמאון ליתן בתכה (סס ח) במסכת . רשת כמו ויאלסו במחמתו (תהלים ח) : אמללו . נכרתו כמו וימולל ויכש (תהלים ז) : (א) עבדי פשתים . עושי פשתים וכן יכיר מעבדיהם (ויצו לד) : שריקות . מ' לפקידו והשליך הקמטין ממנו : חורי . נקבים וכן סלי חורי (בראשית ח) : (י) שחתייה . ענין יסודות כמו שחתייה וירסון (תהלים יא) : טרכאים . ענין תליס כמו דכל לארץ חתייה (שם קמג) : שרי . ענין שהימה כמו ויסכרו משייתת הים (בראשית ח) : אנמי . בן יקראו מים מכובדים כמו אלגם מים (תהלים קז) : נפש . ענין מנוחה והסקט כמו שנת וינפש (שמות לב) : (יא) נבערה . ענין כסילות כמו אים כער לא ידע (תהלים כג) : סלכי קדם : מלכי מרח : (יב) בואלו . ענין אילות ושעות כמו אשר נחלו (במדבר יב) : בשאו . ענין הסתה כמו כנעת השואלי (בראשית ג) : הרחשו . ש' שמונה כדשתו קרוי תועה והשאל מהתועה כדרך : גמל . דבר מחבו נקרא בשון שאלה פנס על כי סדך לשום הארץ המוכרתה פנות סכנון ליהוה נראה שחיי הדינים ונמי ארץ ונ' סיתה (נרא פיה) (תהלים קיה) : שבטיה . מ' שגט ושפחה : (יד) מסך . ענין מרכו ובלטל

רשי

בקרקה רוח ערשם ותעו את מצרים בכל מעשהו בהתעות שכור בקיאו : יא ולא יהיה למצרים מעשה אשר יעשה ראש חובב כפה ואגמון : יב ביום ההוא יהיה מצרים כנשים וחרך ופחד מפני תנופת יד יהוה צבאות אשר יהוא מגף עליו : יג והיתה אדמת יהודה למצרים לחנא כל אשר יוכיר אתה אליו יפתח מפני עצת יהוה צבאות אשר יהוא יעץ עליו : יד ביום ההוא יהיו חמש ערים בארץ מצרים מדברות שפת פגשן וישבעות ליהוה צבאות עיר הדרים יאמר לאחת : יז ביום ההוא יהיה מזבח ליהוה

רשי

עירוב משק כחזית עד ששמעו נעטמו קרוי מסך : עועים . שם חולי של טירוף הדעת : (טז) אשר יעשה ראש חובב כפה ואגמון . שם התרעומים והאטגנינים החמים ככוכבים שיש כרקיע מזלות ויכוכבים המכונים בן ועשוין דוגמת ראש חובב וסס תופים כולם ויש לפרש כהרגומו ראש והגמון שלטון ואיטרון : (יז) והיתה אדמת יהודה למצרים לחנא . כששמעו סותרים ומצרים משני סותרים את מפלגו כאלך יסודס בלא אום מלחמת זרוע כשר ידמו כי יש כינוס בישראל ומזיפים חוק ויירלו ויפתחו משני אדמת יסודס : דגמא . ל' שגר ואימה וסחד . ל' יחגו ויחשו שבטו (תהלים קז) . וכן חגו ססלס (שיר כ) : פפני פנת ס' אלמות אשר הוא שניו כסדר עולם אשר מפלגו של סותרים ממד חוקים וסטר את האוכלוסין שסביב עמו ממלרים ומטוס בקולרין לפני ירושלים וקבלו עליהם מלכות שמים וחזרו למקומן . שחלמך ביום סכוא יהיו חמש ערים ונ' סלכו וכו' מנחם ל' בלרץ מלרים ופקירינן עליו קרין לשמים לקיים מה שגאמו ביום סכוא יהיה מזבח ל' בלרץ מלרים ויש מרכושו שדרכוהו במסכת מגמות על מזבח בית חונו כנו של שמשון הלויי שברת ש' למצרים וספס שם מזבח : מדרבות שפת נעשן . כישראל שבלרץ כנען : עיר סהרם יאמר לאחת . (ת"י קרחא דכית שמש דפתיהל למיחריב יתחמר היא

מצורת רוד

ראש המלכה כי השירים הנקיות את הפס : משו חסכס יינה (מלבי ט) סכוא פרכוב סיים כדברי יוועלים לאמר שהם יסא סמלחמים ביין : עעים . מלשון עוה ועקמימות : בקיאו כמלחמה : (יד) ח' מסך . סמקום ערכב וכלכל כסס רוח פוה ועקום ר"ל כלכל דעתה בענין חקיקאו (רמיה מת) : (טז) חובב . תחתית סדבך חקיקו זכר ויורכ על השפלות : כפת . פנינו ענף חקיקו סמלחמה : חרשו . סיועלים והסברים כמו כפות המרים (ויקרא כג) : ואגמון . סוף חתשו את מלרים ככל סדכרים כמו סכור אשר יסיה נתפס כפת יקוח מאלכו בעבור רוב סככות אשר לא ידע אז מה נשמות : (טז) רש יתיה לא יסיה לו שום תועלת כלל מפכה אשר יעשה סן סרלש סן סוכר ר"ל לא ילחוו לא כפתשה כרלשתי ולא כפתשה ספתוחים : כפת ואגמון . ר"ל לא כפתשה חתוק ולא כפתשה חלש וכפל הענין במ"ש : (טז) כנשים . תאשו כח ורבי לנכ כנשים : סגף עליו . לסכות כו : (יז) חרשו וחרשו . ר"ל ספיינה סהרס חלדמת יסודס סיהס למלרים לשבר רוח וסחד לבג : כל אשר . ר"ל כל זמן אשר סחכיר יוכיר אותה אליו יתחד : ספני צפת . כי כפת סככס סחכיר את מלרים סככ סמחקה כלם אכל כשירלש ססל סחכיר סכיר ירושלים פ"י סמלחך סמכס כסס יסכיל נדעת ספיינה כפלת ס' אשר יסן עליו לפסיע סיד סחכיר : (יח) שפת כנען . לשון סקדס : תשבעות ונ' . כי משתה יאמינו כ' ויקבלו לאלוס : עיר חרשו . ר"ל יסיימו כנייטס שאלס אתה ספטרס ססס סכוב מאלתי סמקוס שולסל פליס עיר סהרס . ר"ל שישמדו פליס ויסרסו : (יט) סוכה ח' . כי מלרים יקריט קרבתם

רשי

בְּתוֹךְ אֲרָץ מִצְרַיִם וּמִצְבֵּה אֲצֶר-בְּבוּלָה לַיהוָה: כִּי יִהְיֶה לְאוֹת
 וְלֵעֵד לַיהוָה צְבָאוֹת בְּאֲרָץ מִצְרַיִם כִּי יִצְעֲקוּ אֶל-יְהוָה כִּפְּסוֹ
 לַחַצְצִים וְיִשְׁלַח לָהֶם מוֹשִׁיעַ וְרֹב וְהִצִּילֵם: כִּי וְגִדְעוּ יְהוָה לְמִצְרַיִם
 וְיִדְעוּ מִצְרַיִם אֶת-יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא וְעִבְדוּ וַבַּח וּמְנַחֵה וְנִדְרוֹ נִדְרֵי
 לַיהוָה וְשָׁכְבוּ: כִּי וְנָגַף יְהוָה אֶת-מִצְרַיִם נֶגֶף וּרְפוּאָה וְשָׁכְבוּ עַד-יְהוָה
 וְיַעֲמֵר לָהֶם וּרְפָאֵם: כִּי בַיּוֹם הַהוּא תִּהְיֶה מִסְלַח מִמִּצְרַיִם אֲשֶׁר־הָיָה
 וְכָא אֲשֶׁר בְּמִצְרַיִם וּמִצְרַיִם בְּאֲשֶׁר וְעִבְדוּ מִצְרַיִם אֶת-אֲשֶׁר:
 כִּי בַיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה יִשְׂרָאֵל שְׂלוֹשִׁיִּה לְמִצְרַיִם וּלְאֲשֶׁר בְּרִכְהָ
 בְּקִרְבֵּי הָאָרֶץ: כִּי אֲשֶׁר בְּרִכְהָ יְהוָה צְבָאוֹת לְאֹמֶר בְּרוּךְ עַמִּי
 מִצְרַיִם וּמַעֲשֵׂה יְדֵי אֲשֶׁר וְנִחַלְתִּי יִשְׂרָאֵל:

רש"י

חדא מניין: ההרם. ת"י לפני פנים לטון האומר להרים ולא יורה (איוז ט) ולכן הריסם
 וחורבן ומתיקן למדע וינתן מנחמתו של ירמיהו סיבה כחפנתם וסכר את מלכות בית שמש אשר
 בלחץ מלחם (ירמיהו מג) למדע שנית שמש בלחץ מלחם ומלכותם פתורה לחיוב ולמלכות האמורה
 שם היא ומלכה אלא בגולה לה' האמורה כאן וי"ל שסוטה בית שמש יושפת בגלות מלחם על
 הסכר לכן נאמר אלא בגולה: (ב) והיה. המונח לאות ולמד כיסו ובין המקום: מושיע ורוב
 משיע ור: (בא) ונודע ס'. יהיה כח גבורה. יבקר להם: (בב) ונגף. לטון מכה הוא:
 בגף ורפואו. ואחר המכה יבוא להם רפואה: ונעתר להם. ירלה להם: (ג) תחיה מפלס.
 וחסיה דבר כגובה שילבו כס המיד ממלחם ולאשור: ובא אשור במלחם. ת"י ויחיון אשור
 למלחיו: (כד) יהיה ישראל שלישיים למלחם ולאשור. לשלום ולברכה לפי שלא היה אומה תכובה
 בעולם כמותו המון מלחמים וכאשור. וישראל היו שלישיים בימי אחרו וכימי כושע בן אלה ואמר
 הניבא ע"י הגם שיעבד לחוקיו יגדל שם של ישראל למעלה ויסיו חבובים האחת מאלו הממלכות
 לברכה ולגדולה: (כה) אשר כרתו. לישראל: ברוך עמי. וישראל אשר כרתתי לי לשם כחייתם

מצורת צידן

(כ) לאות. לסימן: לחציו. ענין דחק כמו לשמים: ומצבה. מוכח מאבן אחת: (כ) לאות
 וגב לא תלתן (שמות כג) ורוב. ענינו גדול ולצר. המוכח יוכיח לאות ועד בלחץ מלחם
 וצבוב כמו ורוב המלך (ירמיהו מא): להם מושיע והמושיע והיה יושען לה' וגו' ושלח
 בעצרת. הוא ענין רבני כמו ועתר ענין יוליס מיד הלוחמים: (כא) ונודע. יוכיח ודע
 פקודות (יחזקאל ט) ור"ל יקבל מרביה תפלתם למלחם: ונודע. ודעה: יוכיח ודע
 (כד) שלישייה. מ"ל שלם או יתכן שהוא משנין (כב) ונגף. כאשר יתחילו לי יגזוף אותם אלה
 מתחלה ונכיתות כמו ומכרה שלישי (שמות טו): לא תתמיד כי עוד אחר הגניקים ורפאם ר"ל לא
 סכנון יאריך להם עד שתתמלא חמתם ויגופו מגלי
 תקומה כי לעונותם יביע מהם מעט ורשע:

כאשר יבשו המוכה יתרחק להם ויקבל עתה תפלתם וירפאם: (כג) תחיה מפלס. דבר כגובה
 חסיה מזה לזה כי מרוב חסבה ורחוק ירכו לבוא אלה באלם: את אשור. מלחם יבידו
 את מצודה המקום שם אשור כי המה יכירו עוד יתקן מפלחיה ס' כשהכנה כגם מלחן ס'
 (כד) שלישייה. שלישייה חסיה להם כחמונת האל או שחסייה מושבת של מלחם ועל אשור:
 ירכה. כל השלשם יסיו ברכה בקרב הארץ שחסייה להם ברכה יותר מעל האומות: (כה) אשר
 ברבו. אשר כל אחד משלשתן כרבו ס' ויאמר כרוך עמי מלחם ר"ל ברוך הוא על שגב אשור
 ממי להאמין כי: ופשיעה י"י. חודר על מלת ברוך לומר ברוך מפני י"י אשר ר"ל כרוך הוא
 על אשר סכר שמה שפלתם כגם ס' שפשיעה י"י ולא במקרה: ונחלתו ישראלי. גם זה שפשיעה

בְּשֵׁלֶת בְּאֵר תִּרְתֵּן אֲשֶׁר-דָּוָה בְּשֵׁלֶת אֹתוֹ מִדָּוָן מִלֵּךְ אֲשֶׁר־הָיָה
 וְהָיָה בְּאֲשֶׁר-דָּוָה וְיִלְכְּדֶה: בְּעֵת הַהִיא דָּבָר יִהְיֶה בְּיַד-יְשַׁעְיָהוּ
 בֶן-אֲמֹן לְאֹמֶר לָךְ וּפְתַחְתָּ הַשֵּׁק מֵעַל מַתְנֶיךָ וְנִעְלַךְ תִּחְלִין
 מֵעַל רִגְלֶךָ וַיַּעַשׂ בֶּן הַלֵּךְ עָרוֹם וַיְחַף: בְּיָמֵי יְהוָה כְּאֲשֶׁר הָלַךְ
 עֲבָדֵי יְשַׁעְיָהוּ עָרוֹם וַיְחַף שְׁלֹשׁ שָׁנִים אוֹת וּמִפְּתַת עַרְמְצָרִים
 וַעֲלֵי-כֹשֶׁף: יִכֵּן וַיִּתֵּן מִקְדַּשׁ אֲשֶׁר אֶת-שְׁלֵבֵי מִצְרַיִם וְאֶת-גִּלְתֵּי כֹשֶׁף
 גָּעָרִים וְתַקְּנִים עָרוֹם וַיְחַף וַחֲשׂוּפֵי שֵׁת עֲדוֹת מִצְרַיִם: ה' וַחֲתַנּוּ
 וַבְּשׂוּ כֹשֶׁף מִכְּבֹּסִים וּמִדְּמִצְרַיִם תִּפְאַרְתָּם: וַיֹּאמֶר יֵשׁב הֲאֵי הָיָה

רש"י

במלחם: ומעשה יד. הכחית לפס בנכרות הסלחתי בלבוש. וכל יד ללשם רמיה יטוב
 חלי ויסיו כאלו עתה עשיתם מהדס וסס יסיו נחלתי ישראל ודומה ז ת"י:
 (ב) ופתחת שק בעל מתוך. ת"י ותיכר שק בחרץ וסדכנים מוכימים סכרי עד פכשו
 לא עושו לתגור שק שהוא אומר לו להסירו ועוד שהוא אומר ונעלך תחלון וכו' ס'
 לאכנות ויכרם ופתחת כמו (שמות לט) מפותחות פתויה תוחם לתגור שק בדוחק על כשרו כד
 בתראה הקוקק בעשרו: בעל מתוך. למעלה ממתוך: ערום. ת"י פתויה כגדלים הקדושים
 ונלואים ולי ערום ממש: (ג) שלש שנים. ילך כן לאות ולמופת למלחם ולכות שלטון ג' שנים
 יבט מלך אשור את שכי מלחם וגו' למדע שככה תתקן את אשור שלם שנים לפני מפלתו אל
 כמחריב סכרי מפלתו היתה כמסביב את שכי מלחם ותרכקו מלך כוש לפני ירושלים בקולרון
 כשכל לצור על חוקיו: (ד) והישופי ש. כמו חפוף שם והי"ד יתיר כו"ד חלוי וחלוי וכו':
 שיה. בית מואל כרעי וכן (שמואל ב') ויכרות את מדויסם עד שתחיתם וגמול זה סיה להם
 תחת חס אביהם אשר ראה ערות אביו ולא כסס אותם מדס כנגד מדס: (ה) וחרתו וכשו.
 כל המבושים ומלחם על עזרת כוש והמתפלחים כמשען מלחם: תפארתם. ונע"ש כלמ"ס בעל"ז
 (ג'ל כמו לפי י וב ג'ל"ה פלאהערי"י): (ו) יושב הלי פוס. ארץ ישראל סכיו נשערים על פריסם
 לעולם: הו"י. לטון ל"י ס'ס:

מצורת רוד

על מלת ברוך לומר כרוך נחלתי וישראל ר"ל כרוך
 הוא על אשר משולם הוא נחלתי ומאמין כי:
 (א) אשור וגו'. או תחילת השור לעשות
 גבורות ולגבוה הלוחם העמים: (ב) ופתחת
 השק. כי ישעים היה מתחיל על גלות עשרת
 שבטות ולבס שק על מתניו לגער ולאכל ואמר
 לו המקום ביתיך השק מעל מתניו וישאר ערום
 כי אותו נדל להם: הלך. היה מהלך ערום
 ויחף: (ג) שלש שנים. זהו סומן מה שיהיה
 בכוף שלם שנים על מלחם ועל כוש: (ד) כן
 יהי. כמו שהלך ישעים כן יבט וגו' וישופי
 שח. מבושה עגבות וערות מלחם וכן כוש כי
 גבר זכר שיהם ואמר מלחם וכן כוש כי
 ביה נדלי כשר (יחזקאל ט"ז): (ה) וחרתו.
 י"ל סכיו מבושים לערות כוש וסיו מתפלחים
 כמשען מלחם ומלחם מבושים וישופי מבושים

מצורת ציון

על מלת ברוך לומר כרוך נחלתי וישראל ר"ל כרוך
 הוא על אשר משולם הוא נחלתי ומאמין כי:
 (א) אשור וגו'. או תחילת השור לעשות
 גבורות ולגבוה הלוחם העמים: (ב) ופתחת
 השק. כי ישעים היה מתחיל על גלות עשרת
 שבטות ולבס שק על מתניו לגער ולאכל ואמר
 לו המקום ביתיך השק מעל מתניו וישאר ערום
 כי אותו נדל להם: הלך. היה מהלך ערום
 ויחף: (ג) שלש שנים. זהו סומן מה שיהיה
 בכוף שלם שנים על מלחם ועל כוש: (ד) כן
 יהי. כמו שהלך ישעים כן יבט וגו' וישופי
 שח. מבושה עגבות וערות מלחם וכן כוש כי
 גבר זכר שיהם ואמר מלחם וכן כוש כי
 ביה נדלי כשר (יחזקאל ט"ז): (ה) וחרתו.
 י"ל סכיו מבושים לערות כוש וסיו מתפלחים
 כמשען מלחם ומלחם מבושים וישופי מבושים

ביום ההוא תהרבה סכמתו אשר נסגו שם לעזרה להקציר מפני סקל אשר ואך נקלטה אנחנו

כא * משא מדבריים בסופות בנגב לחלוף ממדבר בא מארץ נוראה : * חזות קשה הגדלי הפוגד בוגד והשוהר שוהר עלי עולם צירי מדי פל-אנתתה השבתי : * על-כן מלאו מתיני חלתי צירים אחוני בצירי וילדה געתיי משמע נבהתי

רש"י

כא (א) משא מדבריים. סכמתו סוף על כל כמו שמשמע גם ואם האמר סרי כנר טיבא פליס (לעיל יג) על סר רבסו שאו גם וכל הפרסו כולס עשמים שהכחלה כלה בפיו סיום כסוגון אחד ולאחר זמן כסוגון אחר : משא מדבריים. ת"י פעל משריין דלחון ממדברא כמי ימא : כסופות נגב. כרות טופס המתהפך בלחץ יבשה ספוח מפלס חבק רב : לחלוף. קך יהליפו לכה מתנות רבות על ככל : כמודבר. יכחו לס : מארץ נוראה. ת"י מארשא דליתעבירה כה חסיון ויש לפרס ספוח מקום נחש ועקרב כמו שואמר (דברים ח) המדבר הגדול והטרא : (ב) חזות קשה. הכיח אומר נכוחה זו קשה על ככל סוגד לי : הבוגד כוגד. ת"י אנוסיה מתאסין וכוונא מתכוון ולי העברית לפי התרגום קך פירושו את סוגד כל אחר וכוגד אותו ואת השודר כל אחר ושודר אותו אלו פרס ומדי כוונין ושודרין את ככל שסדרה וכוונא עד שעה את כל המדינות : עלי עולם. וכוחו עליה : צירי מדי. על ככל כמלור. אלפי אורי (שמואל ב כב) הטעם למעט כר"ש וזה טעמו למעלה בלד"י כמו קומי טובי : כל אנתתה שבתי. לא בלע"ז כל אנתת שביה ספוח העולם נאנת מפני עולה של מלכות ככל עתה שבתי אנתת : (ג) מלאו מתיני חלתי. הכיח הוא רחמי ומתלה על פוערות האומות ו מדרש אגדה ולפי פשוטו הכיח אומר הקינה והאנוסות כאלו זו ככל מתאונת : צירים. לי חיל ותכלית וכוונתי אמרו יש לתתם וצירים לאשם כמו שיש צירים לדלתות בית : געתיי. חולי הוא הקרוי שוית

מצורת ציון

ענין סכר : (י) כה. כמו כן : נסגו. מלשון נוסה וכניחה : כא (א) כסופות. רוח טופס וסערה : בנגב. ענין יבשה כמו חלפיקים בנגב (תהלים קכו) : לחלוף. לעבור כמו והלך כיהודה (לעיל ח) : (ב) חזות. מראה נכוחה : הבוגד. ענין מרד : השוהר. ענין עופק : עולם. סוף מדינות מדי : צירי. מלשון מלוח וכוף היקף גייכות סביב העיר לכבשה : (ג) החלחה. ענין רעדה והתה : צירים. ענין כחך כמו צירים ותכלית אחיון (לעיל ג) : געתיי. מלי שוה

מצורת דוד

נגבול סיס : כה מבסגו. כזאת עלתה לאבאומת אשר היינו מביטים עליהם לעורה אשר חבכנו לזום אליהם להגלל ממלך אשר : ואך במלש אנחנו. אם קך עלתה כהם ולא יכלו לתלע את פלמס איך נמלט אחנו בעורחת : כא (א) מדבריים. ר"ל על ככל הויכחה אשר המדבר במערכה על פרס ומדי הכאים עליה למלתמה : כסופות. כרות טופס המתהפך בלחץ געוכס ויבשה שמעלה חבק רב : לחלוף. כן סיום מרביית ספוח לפע יחלוף לכל רב להלחם על ככל : במדבר בא. מדרך המדבר יואל : מארץ נוראה. כן יקרא המדבר ספוח מקום נחשים ועקרבנים המייראים את הסוכר בו וכמ"ס נחש. כמות כמ"ס : (ב) חזות. נכוחה קשה נאנת לי על ככל : הבוגד בוגד. כל הרוצה לבגוד בוגד בו וכל הרוצה לגדוד משרד אוחו : עלי עולם. אתה מילס עלי לנתלתה ואתה מדי שיש עליה מור : כל אנחתה. כל האנתות שביהם ככל מותרות את טעמיהם עמה שסעילם עליהם על ככ הנה פתה כבוא מפלתה כעלתי כל האנתות : (ג) על כן. בעבור גודל החרס : מלא מתיני חלתי. הכיח אומר כבון ככל : צירים אחוני. כלבים לחו אחי כמו ככני יולדה : נשייתי פשוט. מתקס גופי מקל סכמיהם ונכסיהם מלחיה

פלא

מראות : * תעה לכבי פלצות בעתתי את נשף השקי שם לי לתרדה : * ערה השלחן צפה הצפית אכול שתה קומו השרים משתו מגן : * כי כה אמר אלי אדני לך העמד המצפה אשר יראה יגיד : * וראה רכב צמד פרישים רכב חמור רכב נמר ודקשיב קשב רכקושב : * ויקרא אריה על-מצפה אדני אנכי

רש"י

כל הכמים : (ד) פלצות. ככלה : את נשף חשקי. לילה שבייתי חושק כה לשמחה ולמחנה יבסמר יוסיפון מלינו סהים שמח על שלחתי גדודיו את חיל פרס אוחו לילה סס לי להרדס סאי (דניאל ה) כלאחר מלכה עבד לחס רב וגוי אחיו חמאל וגומר כים כלילתי קטיל וגוי (סס ו) דרויס מדהה קטיל מלכותא : (ה) צפה הצפית. זקוף המגורס בכ"ר צוחין למנתה לפיתא : אכול שחה. ומתוך האכילה והשתייה לעקו קומו הכרים : משחרו מגן. מגני עור שלוק כן ומשחין אותן כשמן כדי שיתקח את סויון וכך נאמר בשאלו כי סס נגלל מגן גבורים (ס"ב ח) שלט את מתיחתו ולא קיבלה ועשה מגן שאלו כללו לא נחשה כשמן : (ו) לך העמד המצפה. עמיד אחד מתמלך לקרא תגר על מדותי על אורך שלוחם של ככל וסוף חקוקו שבע שונה ועמד כחוכו ולאמר (חבקוק ב) על משמרתו אעמוד וגוי ומלפני לראות מה ידבר כי אחר הקב"ה יושביה סמדיסו ללאו מלפס והכניסוהו מלתי שיעמד על מלפניו ואשר יראה במפתלה של ככל יגיד : (י) וראה רכב. ואני אראנו סס כמיון רכב למד פרסיה אחד רוכב חמור ואחד רוכב נמר וסיומן סוף למרס ומדי : והקשיב קשב. וסס ישמע כוונתו כמיון רוב סמויות טאזות חיילות : (ח) ויקרא אריס. סוף חקוקו אריס כגימטריא כמיון חקוקו טעיה נחבא שעתיד חקוקו להספול על זאת ולומר כן : על מלפס אדני. ס' אלפי על מלפס אחי שומד חמדי זמס לכודיסי

מצורת דוד

מצורת ציון

פלאי האכדוק : (ד) תעה לכבי. לא ידע לכבי מה לעשות מרוב זעם : פלצות בעתתי. מרדס סכעית והסחיד אחי וככל מדבר כמ"ס לגדול סהרדס והספר : את נשף חשקי. היליה שבייתי חושק ומתאוס לה לעשות משהה וסמחה על אשר נלמו את חיל פרס כמ"ס כיוסיפון : שם לי לתרדה. מי שיכידו להכיס סס לי סלילה סהיא לתרדה כי כה נסרג כלאמר ונכבשה ככל ומלך כה דרויס כמפורס (דניאל ה') : (ח) ערה השלחן. נפת סהיו פורכיס סלחן על ספסחה אמרו אלו ללגו אפס סלפית ר"ל יעמוד סלפס על ספסחה לראות אס כאים חיל פרס ומדי : אכול שחה. כמוד סהיו אולכיס וסחיס אמרו אלו ללגו קומו הכרים וסחשו סמגן לרדה אל סמלתמה : (ו) לך העמד המצפה. סהיח יאמר על כשון סרי ככל שיאמרו סס לגס לך העמד המלפס צירי את אשר יראה : (י) וראה כאלו סעומד על המלפס ראה רכב סרוככיס עליו זוג פריס ורכס ג"כ : רכב חמור וגוי. ר"ל ז' רוכב על חמור ואחד רוכב על נמר ר"ל ראס סרכב מתי כפלי מלתמה : והקשיב קשב. סקכיב כלאווי אשר רב סקסב ר"ל קול סמון סעס סיס נשמע מול ויורס סיס סמון רב : (ח) ויקרא אריה על ספסחה. ר"ל סעומד על המלפס קרא לאמר סנה כלה אריס וסכסיל פרס ומדי לאריס סטורף לו סקרה לאמר סיס הכאריס על מלפס וסכסיל פרס ומדי לאריס סעומד על מלפס וסכסיל איך סיס אהי יסרוף : ח' אנכי סמור ורי. ככרלס סכסיל סל סס ככרלס סמולס סמור סמור סמור סמור

כב

עמד קמדי דמס ועל משמרת אבני נצב בלתי לוחות : והנה
 זה בא רכב איש צמד פרשים ועין ויאמר נפלה נפלה בכל
 וכל פסלי אלהיה שבר לארץ : מדשתי וברגלי אשר שמעתי
 מאת יהוה צבאות אלהי ישראל הנדתי לבם : יי משא דומה
 אזי קרא משער שמר מהמלילה שמר מהמליל : יי אמן
 שמר אתא בקר וגמליה אסתבעין בעיני שבו אתיו : יי משא
 בערב בערב תלינו ארחות דרגים : יי לקראת צמא תתי

רש"י

על זאת : (א) והנה זה בא . כשיחפלו על כך יראה כמין רכב אדם וגו' . נפלה נפלה בכל .
 ת"י נפלה והפ שחילה למפל כי נפילת שנה אחר שנה תחלה על ידי מדי וערס וכשנה בשניה על
 ידי שמים והיתה בכל לני ממלכות כהפכת כדום וכן מלינו כס"ע (ירמיה נא) וכל כשנה השופט
 ו על דרוש והחיו בשם השמחה והיתה בכל לני ממלכות וגו' כהפכת וגו' (לעיל יג) :
 (י) מדשתי וכן גרמי . תבואת קדש שלו ערימת חטיף אשר נלעוטינו מפי רוח הקדש לתקן אחסם
 בדרך סיפוס כלדס הדם וזורה תבואתו בעורן : אשר שמעתי . מלחו בגדתי לכם : (יא) רובת
 סוף אדום וכן סוף אומר מי כוזר כדומה בתוך סוס (יחזקאל כו) : אלו קורא משעיר . אמן
 הקדש אלו קורא הנביא או המלך מפול מלכות שער : שמר מה מלילה . שמר ישראל מה
 פה מן הילול וההשכח הזאת : (יב) אמן שמר . הקדש : אתא בקר . יי לפני להפריח
 לעשות בקר לכם : וגם ליל . מתוקן לרפעים לפת קן : אם תעניין בעיו . אם תבקשו קשתכם
 למטר הקן : שבו חמו . בתשובה : (יג) משא בערב . על ערכים : ביער בערב תלינו . רחמי
 מה עתים כהגלות אשר את עמי והיו מנקשים לנכאים מלס להולכים דרך עמים לפי שאתם
 בני דודים חולי הנהמו עליכם והלם סייחם יולאים ולים כיער דרך העברת שירות : ארחות
 דרגים . בני דודים' (יד) לקראת אמר . דרך לטביח מים והלם יוצי ארץ תימא לא עתים

מצודת דוד

שמועד עליו הליפס : (א) פסיל . כן יקראו בכל יום ומלפס מתי תחרך בכל על כהערו
 הגוללים כי המה נאילים והנכיים והוא מלשון ישראל : ועל משמרתו . ר"ל כלדס הוושכ
 ויפסלו בוני שלמה (פ"א פ) : (י) מדשתי . ומשמר שאינו וו מתקומן כן לא וזתי מלפוס :
 מלי דים : (יב) אתא . ענין יראה כמו והלם (א) והנה זה בא . ר"ל זמן רב כיתי מלפס
 מרכבות קדש (לכרים לב) : תבעין בעיו . ענין
 שלח ודרישם וברזיל כפי מניכס וכו' ודומה
 לו נכעו קלפסו (עובדים ה) שבו ענין דרישם
 השחוס ופלו שמתל בקסס הונח לדרישם שלח
 לדרישם השחוס כן מלה כפס הונח לשניס :
 אתיו : כולו : (יג) בערב . הכיית מתקום על
 כמו כן יתן בו (ויקרא כד) ומשפט עליו :
 תלינו . מלשון לים : ארחות . שירות סולי
 אורח
 אמן הנביא סוכר אשר שמעתי מלח סי וגו' אוחס בגדתי לכם : (יא) רובת . סוף מנר
 יחפסלו כמ"ס ומשמע ודומה ומשא (בראשית כ"ט) : חלי קרא השעיר . אמן הנביא חלי קורא
 קול ה"זכס כי שמעיר יאל הסחריכ ארלם : שמר מה מלילה . ר"ל כתי יואל סולי וישע
 שומרים בעיר וכני סעיר יקומו ויסוככו בעיר וישאלו לשומר ויאמרו חלם אומר מה סיס כללס
 סם כל סלויכ : שמר מה מליל . דרך סולאים ומתפחדים לכסול אחרים : (יב) אמן שמר .
 שומר ישיב לאמר חף סם כל כבקר וזמן פחד סלויכ חלם גם סלילס תבוא ומסוכר לשומר
 שד מסחר סלויכ סם תבעין בדי . סם תשלון לדרישם שלח סלויכ סוכו . וזולו למטר ולשמר
 כי ככל סלילס מסוכר לשומר והסלם לשלול כסלם : (יג) בערב . סל ערב וסם בני קדר :
 פ"ש בערב וגו' . סלם סייקום כיו דין סייקום תוליס לך סלילס חלם סלם סלם סלם סלם

רש"י

אמן הנביא סוכר אשר שמעתי מלח סי וגו' אוחס בגדתי לכם : (יא) רובת . סוף מנר
 יחפסלו כמ"ס ומשמע ודומה ומשא (בראשית כ"ט) : חלי קרא השעיר . אמן הנביא חלי קורא
 קול ה"זכס כי שמעיר יאל הסחריכ ארלם : שמר מה מלילה . ר"ל כתי יואל סולי וישע
 שומרים בעיר וכני סעיר יקומו ויסוככו בעיר וישאלו לשומר ויאמרו חלם אומר מה סיס כללס
 סם כל סלויכ : שמר מה מליל . דרך סולאים ומתפחדים לכסול אחרים : (יב) אמן שמר .
 שומר ישיב לאמר חף סם כל כבקר וזמן פחד סלויכ חלם גם סלילס תבוא ומסוכר לשומר
 שד מסחר סלויכ סם תבעין בדי . סם תשלון לדרישם שלח סלויכ סוכו . וזולו למטר ולשמר
 כי ככל סלילס מסוכר לשומר והסלם לשלול כסלם : (יג) בערב . סל ערב וסם בני קדר :
 פ"ש בערב וגו' . סלם סייקום כיו דין סייקום תוליס לך סלילס חלם סלם סלם סלם סלם

כים ישיב ארץ תימא בלחמו קדמו נדר : כירמפני חרבות
 נדרו מפני חרב נמושה ומפני קשת דרוכה ומפני כבד מלחמה :
 סו פרכה אמן אדני אלי בעוד שנה פשני שכיר וכנה פלכבוד
 קדר : יי וישאר מספר קשת גבורי בגי קדר ימעמו פי יהוה
 אלהי ישראל דבר :

כב * משא גיא חיון מהלך אפוא כיעלית פלך לגנות :
 י תשאות | מלאה עיר תמימה קריה עלייה חלילה לא חלילה

רש"י

ק אלא בלחמו קדמו דוד . הכינוי לסם מניי מלכים מלחום וטדות נפחים מלינו רוח וסיס
 אוכל ומנקש לשתות וזמן פי סוד לחוך פיו וסרוח נכנס כמיפו והוא מה ד"א לקראת אמר
 סתיו מים לא כן עשיתי לאכוסס כשהיס אמר גליחי לו בחר מים : (א) כי מפני חרבות נדרו .
 פמי : חרב נמושה . פשוט על פני סלרן כמו (שמול א ל) והס נמושו על סט כל סלרן
 (שמול ב ס) וינטשו כעמק רפאים ד"א נמושה כמו לעושה כל אותיות אשר מולאים קרובים
 לטיות ממקום אחד מתחלפות זו כזו ו"ן בלמ"ד כענין שנאמר (נחמיה יג) לעשות לו נשכה כמו
 לנכס : (טו) בשני סכור . אדקדק כס לנחלס סמועד כסכור כנשכר לסיס שמקדק כמועד
 תשלום סתו : (יז) וישאר . שרית : קשת נגורי בני קדר . בעלי רובי קשת ססס כלכויסס
 שנאמר בו (בראשית כא) ויסי רובס קשת :

כב (א) גיא חיון . הוא יובלס גיא סתנכלו עליס רוב כנאות : כי עלית כלך לגנות
 כשכח עליסס חיל עוליס על גמותיס לראות חמיל ולהלחם ורבותיו פירשו על כהניס
 סעלו על גז סל סוכל ומסתחות סעורס בידס כדלוחת כמסכת תענית . ומדרש אגדה אומר ססיס
 גפי סרוח כלויסס רכמי : (ב) תשאות מלאס . פיר ססיסה מליסה תשאות קול רוב אדם הומיס
 ועליוס פכסיו מס לך מתאכלת : חלילך לא חללי חרב . עוביס סיו אלו חללי חרב סיו עשכשו

מצודת דוד

צמא . לקראת ערב בלחמו בלחמו כניאו
 לו מים לשתות : ישיב וגו' . אהס סיוכניס
 בלרן תימא קדמו כל אחד בלחמו לקראת ערב
 האדד ממקומו : (א) כי ספני וגו' . סלומר
 וסם תשלול למה נדרו ממקום ססיכ לומר
 סנדרו מפני חרבות סלויכ : חרב נמושה . אהס
 פכסיה בלרלס : קשת דרוכה . סדרך לדרכן
 כרגל על קשת למותחו סיוכ לירות למרחוק :
 כבד מלחמה . חוק מלחמה : (טו) בעוד שנת .
 נעת תשלום סיס מסיס : בשני שכיר . ר"ל
 מנחלס כסכור סייקק קכני סלויכו : כל
 כבד קדר . מרכות המון עס ערבי בני קדר :
 (יז) וישאר . שרית סל מספר רובי קשת מנכורי בני קדר יסיו סולכים ומתמעיס : כי
 ה"ו וגו' . דבר וידו לקיס :

כב גיא חיון . זה יובלס ססיסה מקום סנכולס ועס כי עמדה ככר קראס גיא לכנותה
 לרעס ולומר סספילס סלויכיס כחטלמיס ומכר נעסס גיא : סח לך איפוא . מה נעסס
 לך פתס אשר עליה על סגות כי כן סדרך כשכלס סעיר כמזור עוליס על סגות לראות
 כסס ים סמון עס סלריס : (ב) תשאות . עד ססס סייח מלאס סמיית חניס : עיר הוסיח .
 סל סכר כמיס : קריה עלייה . ככר מלאס ססיסה ככרית סמחלס וכעובס : חלילך . עתס
 לך פלחס כן אהס חלילך לא חללי חרב סיס כי כענכ סיס ססיסה חסיית חרב :

לא מתי מלחמה: י כל קציעך נדרר יחד מקשת אסרו כל
 נמצאך אסרו יחדו מרחוק ברחו: י ערפן אמרתי ישעו מני
 אמרך בבכי אל תאיצו לנחמני על שד בתעמי: ה כי יום
 מהומה ומבוסה ומבוכה לאדני יהוה צבאות בני חיוון מקרקר
 קר ושוע אל ההר: י ועיכם נשא אשפה ברכב אדם פרשים
 וקר ערה מן: י ויהי מבחר עמקך מלאו רכב והפרשים שת
 שתו השערה: ח ויגל את מסך יהודה ותבט ביום ההוא אל נשק
 רש"י

שם חלוי רעב: (ג) כל קציעך נדרר יחד. לדקוים וערוו שילאו לנרות בלילה: מקשת אסרו. אסר מלחמה המוכים חלים בקשת היו נלכדים להסגר בתוך הפיר וכל הנמלאים בו חוסרו יחד נזיקים וזכרון מרחוק כרתו קודם לכן: (ד) שוע מני. חדלו ממני כך הפ' אומר למלאכי השרת: (ה) ובמוסה. מרמס כמו בוסס את חלקתי (רמיס יב) וזמו כנבזים נוסים כעוים חלונות (זכריה י): מקרקר קיר. יום קרקור קיר החומה: ושוע אל ההר. וקול שועה לזום אל ההרים להמלט: (ו) נשא אשפה. אשפות חלים קוברין בלע"ו וקור ערה מן. ת"י ועל שורא דכרו תריסין וזכא כמו פרות של יאור (לעיל יט) ומתפרה כאורח רעון (תהלים לו) ויש לפרש וקיר ערה מן קיר שם הפיר כמו (מ"ב עו) ויגלה קירה בני אוחה מדינה גלו מגויסה על ירושלים: (ז) שת שחו השערה. שמו נזכר על השערים ודוגמתו ים זמלכים במלחמות בין סדד וישומו על הפיר (ס"א כ): (ח) ויגל. ל' גילוי: מסך יהודה הוא כהמיק שהיה מן ומכך עליהם: והבט ביום ההוא. תחולות להלחם נס: אל נשק בית סיער. הם המגויס

מצודת ציון

(אש"י א): עליוה. ענין שמה: (ג) קציעך. (ב) כל קציעך. לדקוים וערוו אסרו נדרו יחד וזכרו שרץ כמו קיץ תהיה לנו (לעיל ג): (ד) שוע. מרובי הקשת כי כאשר כרתו דרך המערה הזמין ענין מגיעה וחסרה כמו שעה מעליו (איוב יד): הקב"ה לני אחד קשת על המערה ממעל ורדפו מני. ממני: אמרר. מלאון מריוח: האיכו. אחרי רובי קשת וכשכאלו לפתח המערה מלאו ענין דחק כמו זלתי לא איתי (רמיס יו): את לדקוים וערוו וזלתי והתפוס והאסרו: כל שד. עושק: בת. כנסיס: (ח) מורוטה. גזלתיך. את כל הנמלאים כולם ית"ו אסרו: ענין שברון כמו והסם גלגל פגלחו (לקמן כח): טרוחוק כרתו. אשר כרתו למרחוק מאלה האויב ובבורה. ענין רמיסה ודריסה כמו יבום לרינו והאסרם: (ד) שוע מני. חדלו ממני ואל תחמוני: (ה) ובמוסה. ענין בלכול כמו נבוכים אמר בכבי. אמרר לב השומעים במרכיב בכבי: (ו) נשא אשפה. אל חליו. אל תדחקו לנחמני על השועק של בני עמי כי רב הוא להנחם עליו וכפל סדכר כמיס אמר קיר וכן מסקף פארכ (לעיל י): רשוע. כדרך המקוין: (ה) כי יום וגו' וגו' וכו'. מוכן ענין לעקב כמו שפתי שמעת קולי (ויגה ב): לה' לטביל פל ירושלים יום מהומה וגו': מקרקר (ו) אשפה. לט. ונתק התיים כמו עליו תהיה קיר. האויב יבוסו קירות החומות: ושוע אל אשפה (איוב לו): וקיר. שם מקום כמו הבר. האויב יעק על לר לני וגו' וכבוש: ויגלה (איוב מ"ב עו): שרה. ענין הגלות וממכת חרב ומיתה: (ז) שת שחו. ענין שמה סדכר כמו מקורם טרס (ויקרא כ): מן. ענין מלבוש כרוז עשו לנכוס במלחמה להגן ענין מלבוש כרוז עשו לנכוס במלחמה להגן ממכת חרב ומיתה: (ח) מסך יהודה. ענין שמה כמו שחו עליו (תהלים ג): (ח) מסך. מלאון ספק ומכסה: נשק. כלי מלחמה כמו ועיר מכלר

ית היר: י ואת בקעי עיריך ואתם בידו ותקבצו את
 טי הברכה המהומה: י ואת בתי ירושלים ספרתם ותתנו
 הפתים לבצר החומה: י ומקדו עשייתם בין החמטים למי
 הברכה תישנה ולא הפתתם אל עשיית ויצדה מרחוק לא
 ראייתם: י ויקרא אדני יהוה צבאות ביום ההוא לבכי וגמספד
 ולקרחת ולחגר שק: י והנה י שישון ושמה הרגו בקר ושחטו
 צאן אכל בשר ושחטו יין אכול ושחטו כי מחר נמות: י ונגלת
 באוני יהוה צבאות אסיכפר העון הזה לכם עד תמותון אמר
 אדני יהוה צבאות: טו כה אמר אדני יהוה צבאות קד"בא אל
 רש"י

שם מלות ומלחמה (סס) שמה שלמה ותנס המלך בית ישר סלכמן (ס"א ז): (ט) בקיעי פיר דוד. בקיעי החומה: ראייתם כי רבו ותקבלו את מי הברכה. ית וכשתותי פמל לפי בריכתא ארעיתא שחול אלל בקיעי פיר דוד להלחם סס לפי שראיתם שיש סס חורסם לירושלים וזוהו ליכנס משם: (י) ואת בתי ירושלים ספרתם. כמה בתיים יש לכל אחד שיתנו מהם לפי השגון כדי לקחת סלכנים והעלים לנכר את החומה: לבצר. לחוק שאון פירות כלזרות (במדבר יב): (יא) ומקדו עשייתם. אגם מים לסיח חוק לעור: בין החמטים. החומות כפולות חל וחומה ובין מי הברכה סיכס: ולא הפתתם אל פסיס. ואם חלמרו חף חוקיבו פשס כן שאלו (ד"ב ג לב) ויתחוק ויכן את כל החומה כפולת ויעל על המגדלות וחלוס החומה אחרת ויתחוק את המלוא פיר דוד חוקיבו כי"י אלסי ישראל בעת וגו' (מ"ב יח) אלל אחס בנימי יסוקים ודקוים לא הפתתם אל עושיים: ויצדה מרחוק. מלאו שברא את כעולם פלחם ירושלים ובהמ"ק במחשבתם: לא ראייתם. לא פתחתם: (יג) והנה שאון ושמהס. הקב"ה כניכול אלל לפניו ואתם חוללים ובמתים: כי מחר נמות. כעולם סכא כניוויס חומרים לנו מלח הקב"ה שלא יסיו לנו חלק לעוסי"ב נפסס לנו סכאס כניווי: (יד) עד תמותון. ת"י מלח תנייח לעוסי"ב: (טו) הסכן.

מצודת ציון

הלכנו שנתן שם שלמה מגויס וגוה כמי"ש ועש המלך שלמה עתה"ס לני וגו' ושלם מלות מגויס וגו' ותנס המלך בית ישר סלכמן (מ"א י') כמו תעלה הברכה (לעיל ז): (י) ותצו. מל מכלר ור"ל לחוק: ונתת עיניך כסס להלחם עמם וכלומר הכינות עלמן למלחמה ולא לתבוסה: (יא) בקיעי פיר דוד. ראייתם שנתנו בקיעות וסדקים בחומות יוון וסיח וזחל לכבוש משם: ותקבצו. וזכו קבלתם את המים המפורים לסיח מוכן לכלל הכינות לנטות פלאת החומה: החתומה. כי היא סיחם סמוכה אל החומה: (י) ספרתם. לקחת לפי הערך להכספ לחוק כלכניסם את החומה: (יא) ומקדו. פשיחם חרין לקוות מים בין החומות כפולות לסיח נשק לפי הברכה סיכסם לסיח לחוק להפיר מול האויב: ולא הפתתם. ר"ל סכס פשיחם ככנות חוששים אלל לא הפתתם אל כ' כעושיהם ותקנס פל כנס כי לא שלחתם מור ממנו: יצדה. הוי"ו את ירושלים ממנו רחוק לסיח לחסכן לו אוחו לא ראייתם לשוב אליו בחבוסה: (יב) ויקדו ב' פ"י הניביל קודם כוח סארעיות קרא כ' להפיר להפס למען יספדו ויכשו ויקדו קרית לבוש מעוטותיהם: (יג) והנה שאון ושמהס. וסס לא פשו כ' כי סס לפניסם סיס שאון ושמהס: דרר בקר. שחטו כסמות וחללו ככר ושחטו יין וחמרו זס לפי דרך לעב מלכול ונכחה כעורס תי כי מחר נמות כוד האויב ואם לא פכשו חומי: (יד) ונגלת כאחי כ' לבלות. מלחמ סניחל נפס כ' שפאר סכס דקריכס עלם בלאו ח"י ס לבלות וקמכר מלח ח"י וס יכר.

הסֵבֶן הַחַי על שִׁבְנָא אֲשֶׁר על תְּבִיט : יי מִהִיקָה פֹה וּמִרְלָה פֹה
 כִּי חֲצִבְתָּ לָהּ פֹה קָבֵר הַצִּבִי מְרוֹם קָבְרוּ חֲקָקִי בְּסַלְעַ מִשִּׁבְן לִי :
 יי הִגֵּה יְדֵיךָ מִמִּלְטָלְךָ מִלְטָלְהָ גִבֹר וְעֵטְךָ עִמָּה : יי צִנְוָה יִצְנַפְךָ
 צִנְפָה כִּדְרוֹר אֶל־אֶרֶץ רַחֲבֵת יְדִים שְׁמַח תִּמְנוֹת וְשִׂמְחָה מִרַבְבוֹה
 קְבוּרָה קִלְוֹן בֵּית אֲדִנְיָ : יי וְהִדְפִיךָ מִמִּצְבֵּךָ וּמִמַּעַמְדֵךָ יִרְקָה :

רש"י

פעל סולות סיה וכן (שם א ה) ותבי לו סוכת ומ"א אומר מן סכני סיה וכל לו לירובים
 בוקרל רכס : אשר על הכית . פמונה סיה על כהמ"ק י"א אומרים כסן גדול וי"א אמרל :
 (פז) מזה לך פה . הסתוב מנכסו לפי שרס לסגור את חוקיו למלך אשר כדלמרי' כסנהדרין .
 כסן פותקא ושלח בגורא שגנא וסיעתו וסיעתו חוקים וסיעתו לא הסלימו : ופי לך פה . מי
 משפחתך קטור כלן : הצבי מרום קברו . שחכ לו קבר בקברי בית דוד ליקבר בין המלכים
 לך הוא אומר לו מה ירשם לך בקברות הללו : הצבי חקקי . וי"ד יתירס כמו סכני סנה
 (דברים לג) מקמי מעשר על (תהלים קז) : (ו) מלשלה גבר . כהדן תרגומא דמלעלל מאתר
 מאתר ורבותיט אמרו מלעולא דגנרא קסה מדליתתא : ועטך עסה . כמו (ש"א כה) ויעט
 כספ ל' עיס וימיתך כעוף בגלות ורבותיט אמרו לרעת מרתה בו כד"א על כספ יעטו (ויקרא
 י) : (יח) צנף יצנפך . כמלפנת המקפת את הראש וקיסוף חוקים ומלכים : כדור . כבור
 מפק ורבותיט פירשו ל' כבור שקודין פוט"א בלע"ז שורקין אותו ומקבלין מיד ליד : אל ארן
 רחנת ידים . ככספית סס המקום : שמה תמות . ולא תקבר בקברי בית דוד ומה יסיו מרככות
 ככודר הכספית לקלון בית אדוניך שנקסת : (יש) וממעמדך . ומשמועך במקדש יכרסך :

מצורת ציון

(פז) הסבן . פמונה על האלחות כמו ערי בגלות כ"א עד תמותן כהרס : (פי) אל הסבן
 מסכות (שמות א) : על שגנא : אל שגנא : אל הממונה על האלור וחורר ופירס אל שגנא
 (פז) פה . הוא כמו כלן : הצבה . הפירס אל שגנא כמלך חלוקה : מרום . מל' רס
 זכבים נקרא כללון חלוקה : מרום . מל' רס
 (ח) גבר . ר"ל גדול וחוק : ועטך פה . כאלו אמר ואמרת אליו מה לך פה וגי
 עטין עסיפה והפירס כמו וטעט אל השלל
 (יח) צנף יצנפך לנפס . מלשון
 פלגט : כדור . כמו כדור ותחסר כ"ף השמוש
 כמו ל' שמה יטוב גסה (משלי י) ומשפטו
 פפס וכדור הוא כלי מה שורקים מיד ליד
 ומקללים אותו וכן עמיד לבידור (איוב ע) :
 ידים . עיני מקום כמו והאלך רחנת ידים
 (שופטים י) : קלון . עיני חרטה : (יש) והדפיתך .
 סני דרש"י כמו אשר תדפנו רוח (תהלים א) :

מחלף

כשכרטה שאלה כס סיס וגל וירידן מי ממנה ולוה מלא לך לסגור הסיר ביד פתח
 (י) וזה פי' מחלף . ר"ל לא כן יסיה כמו שחשבת כי י' יטעול ויגלה אותך מכלן : שלשלה
 גכר . מלשול גדול וחוק : ועטך עסה יסיריך כעוף בגלות : (יח) צנף יצנפך לנפס . ר"ל תהי
 משוכב כחוקים ומלוקים מלפנת המסכת את הראש מסליל : כדור . אל ארן רחנת ידים
 תסיה מושלך בגולה למרחוק ככדור המושלך אל ארן רחנת ידים ר"ל במקום שאל ימלא דרג
 המעכני שאלו מתגלגל והולך למרחוק : שמה תמות . במקום שגבלס תמות ולא פה כהס
 שחשבת : ויסחה מרככות ככודר קלון בית אדוניך . במקום שחסיס מלעולל תדרג במרככות
 שחשבו אותן לנפסך כבוד גדול וחס הי"ח רוקב כס בבית אדוניך ר"ל בעוד היותך ארלון סיה
 ל' כס קלון ר"ל מה שסיה שחשב לך בגולה לכבוד סנה שחשב לך כמקומך לקלון :
 י"ח והדפיתך . אשר במקום שאל אהדוך אותך מן המלכ שך ר"ל לא תסיה עוד לך המעשה
 ללך אתה פה פס : וממעמדך יכרסך . זה מאמר פניחא וישכ' שסלל יכדום אותו משמח

י וְהִיָּה בַיּוֹם הַהוּא וּקְרָאתִי עֲבָדֶיךָ לְאֲדִיקִים בְּרַחֲמֶיךָ :
 כו וְהַלְבִּשְׁתִּי פָתְתֶךָ וְאֶבְגַּמְךָ אֶחְזַקְךָ וּמְשַׁלְתֶךָ אֲתָן בִּידֶיךָ
 וְהִיָּה יָאֵב לְיוֹשֵׁב יְרוּשָׁלַם וּלְבֵית יְהוּדָה : כז וְנִתְּתִי מִפְתַּח בֵּית־
 דָּוִד עַל־שִׁכְמוֹ וּפְתַח וְאֵין סֹנֵר וְסֹנֵר וְאֵין פֶּתַח : כח וְתִקְעֵתִי יָתֵד
 בְּמִקְוֵם נְאֻמָּן וְהִיָּה לְכַפֵּא כְבוֹד לְבֵית אֲבִיו : כט וְהִלְוֵו עֲלֵיו כְּדו
 כְּבוֹד בֵּית־אֲבִיו הַצִּיאָאִים וְהַצִּפְעוֹת כָּל כְּלֵי הַקִּמָּן מִכְּלֵי
 הָאֲנָנוֹת וְעַד פְּלִי־כְלֵי הַנְּבִלִים : לו בַּיּוֹם הַהוּא נָאִם יְהוָה צְבָאוֹת
 מְבַשֵּׁשׁ הַיָּתֵד הַתִּקְוָעָה בְּמִקְוֵם נְאֻמָּן וְגִדְעָה וּנְפִלָה וְנִבְרַח

רש"י

(כ) לאדקים . הוא סיה על הכית כשפל פתחיו כמו שמיט בשוליו אל רכסס וגלה לו
 שגנא וסיעתו וגרורכו בזכות סוכיס כדליתא כסנהדרין כשכר סתורכ אל תרכס מלך כוב שטף
 שגנא וסיעתו והלך לו כך שנינו כס"ע : (כב) מפתח בית דוד . מ"א מפתח בית מקדשא וכולסן
 בית דוד : (כג) ותקעתי יתד במקום נאמן . וזמניני' אמרכל מתימן משמש כאלהר קיים
 מ"א נאמן לשון קיום מקום שהוא נאמן לנשעים עליו כי לא יטעט פסם את העקרס ותקעתי
 יתד נאמן במקום : (כד) הצאצאים והלפעות . מ"א בניא וכני בניא ומתסס תכרו סס לפיסי
 הכקר (וחקאל ד) לימד שהוא ל' עוללים דקיס סיווליס ממעי אמן ויסס לפיסי ל' יליאה דכר
 סיוולא : כל פלי הקטן . הקטנים שגממפתחו סיה מתפארין בו וסמכין עליו : מכללי האגנות
 ועד כל כלי הנכלים . מ"א מכהניל לכסי אפודא ועד בני לוי אחדי נכליל ויסס אגנות לשון כלי
 שרת שמשחין כסס הכסניס ככהמ"ק הנכלים סלומרים בני לוי כסן כסיי : (כז) תמוש סיהד .

מצורת דוד

והוא כפל עיני כמלות סיוות : (ב) וקראתי וגו' . מוצבך . מל' מלכ ומעמד : (כא) כהנתך . סני
 לסיח פקיד וממונה במקומך : (כא) והלבשתיו
 כהנתך . הוא דרך מל' לפי שהכמות סיה
 מלכות הוד ותפארת לגדולס ר"ל אלכיסו כבוד
 הנדולה סייב לך עתה : ואבנך אתוקבו . לחוק
 אותו כהנורת אבנך לסיח חוק ומורו כמון
 פתה : ומשלחתך וגו' . תפרס סהשלל לתוספת
 ביאור : והיה לאל . ולא כמו אתס סרלית למסור
 סעיר ביד האויב : (כב) מפתח בית דוד . ר"ל
 הוא יסכול טורה לנורך בית המלכות : ופתח .
 כשפתח סערי כסית אין מי יסבור וגו' ר"ל
 סכל יסא נעשה על ידו : (כג) ותקעתי יתד
 במקום נאמן . ר"ל לא יסיה עתק ממשלתו
 חיתת התקוים במקום חוק ומתקיס : והיה
 לכסא כבוד וגו' . ר"ל כל משפתת בית אכיו
 יתכבדו בו : (כד) וחלל עליו . לפי שהסכיל
 ליתד אחר ותלו עליו ל' סופל ביד ור"ל כולם
 יסיו סמוכים עליו : כל כבוד וגו' . כבוד בית
 אכיו סיה סמוך עליו ונשען בו : הצאצאים
 והלפעות . סניסס והכמות : כלי הקטן . כלי

התשמיש הקטן במין ולפי שהסכיל ליתד אחר לשון סטפל ביתד שמויך בו כלס הנדוליס סס
 הקטנים ור"ל אף הקטנים יסיו מתכבדים ומתפארים בו כי סיס נדולתו מוסכמת מאר .
 ככלי האגנות . בין כלי אגנות בין כל מין כלי נכליס ור"ל כולם יתכבדו בו איס לא נעדר :
 (כז) תמוש סיהד . ר"ל שגנא שחשב לסיח קטע כממשלתו כיתד התקוים במקום סתמקיס
 כסן ביום שהוא תמור עמשלתו : וגדענה . סיסס נכרסס מסיקסס ותפול ליתך . ר"ל תכעול

השמה אשר עליה כי יהיה דבר :
כג יושא צר הילילו אניות תרשיש כי שרד מבלת מבוא
מארץ פתים נגלה למי : דמו יושבי אי סחר צידון עבר ים
מקראות : ובמסרים ירע שחר קציו יאור תבואתה ותהי סחר
גוים : בוש צידון כי אמר ים מעוז הים לאמר לא תלתה ולא

רשי

גדולתו של כנא : ובכרת הכסף אשר עליו . בני משפחתו ופיעתו הנסמכין עליו והתולים בו
כלי תפארתם ולפי שדמכו ליהד דימה כהתפארים בו ונשנים עליו למשא משעטנים על סימד
ויש סומרים אוחו ותחקים הנוחה שנתגנא עליו :

כג (א) הילילו אניות תרשיש . סבין מתעשרים פי' סומרי אור סבין מביאים אניות תרשיש
סחורה לזר : תרשיש . שם הים : כי שרד מבית כנא . כי שרד מביתם מקום
שהייתם רגילים לפונדק מלכא עוד לחזרו ולא יהיה עוד לכם מקום באור ללון שם : מארץ כתיס .
שם הכרמית : נגלה למו . הסודר לאנשי אר ד"א מארץ כתיס נגלה לאנשי תרשיש שוד של אור
שכרתו בני אור אלל כתיס ומשם נשמעה השמועה : (ב) דמו יושבי אי . התכללו ושבו דומם
יושבי אי הים למש סומרי צידון עוברי ימים היו רגילים למלאותך כל סחורה עכשו כשחפלו אור
תפול צידון עמה שמכות סיו זו לזו בחור מהלך יום : (ג) ובמים רבים . הים בא זרע ממלרים
היושבת על נהר שיחור אל אור : קציר יאור . ממלרים הים תבואה של אור : שיחור . הוא גילוף
שנאמר (וישע ג) מן סחורו אשר על פני מלרים והיו מביאים התבואה לאור באניות מלרים :
ותהי . אור סחר גוים . משם רכ שהיה בה כל הגוים מביאים לה סחורה : (ד) בוש צידון .
שעפלה לאור : כי אמר ים . כי אמרה אור היושבת כמעוז הים שהוא עיקר ראש המלכות הריש
כמו שלא תלתה ולא ילדה כחורים כי כולם נכדו . והריני כמו שלא רוממתי בחולות וכן ת"י
ורכותי אמרו בגלגל בוש צידון כי אמר ים מה אני שאין לי כניס ובטת לדלג עליהם שלא
יתפשו כפוני אחי משנה מלות קוני לעבור בגול חול אשר של ים על אחת כמה וכמה בוש צידון

מצורת ציון

כג (א) הילילו . מל יללה : שרד . נשק : שממלטה ותוספל מעלתו : ובכרת הכסף . כנאם
סבין . מהיות בית וכן מבוא ודוגמתו : יתד יסבר ויכרת משא הכלים התלוים בה
ימאכך ממלך (ש"א טו) ופי' מהיות מלך : ור"ל כמפלה שגנא תוספל משפחתו ואנשיו
יפו . לם : (ב) דמו . ענין שתיק כמו וידום
הסחכנדים בו ונשנים עליו : כי ה' דבר
ויסכן (ויקרא ז) ור"ל התעלבו כי דרך המתעלל
לשבת דומם : (ג) שחר . הוא הים : יאר .
הים נקרא יאור : (ד) מעוז . ענין חוק :
החלי . כן יקראו חבלי הים וכן חלנו כמו
ילדנו

מארץ כתיס כי שמה כרתו בני אור : (ב) דמו יושבי אי . יושבי כל אי מהאיים סביבות אור
שבו דומם והתעלבו כי עיר סחורתכם נחרבה : ר"ל וכן כל סחר מסומרי צידון :
עבר ים מלחון . כי כל מי שהיה פוער ים כספינות הים ממלא אוחך אור בהרבה סחורות
ומה הים לסחר צידון ריוח גדול ועמה שבת המסחר : (ג) ובמים רבים . כדרך מים רבים
הים בא לזר זרשים ממלרים היושבת על שיחור : קציר יאור תבואתה . התבואה הבאה אל אור
הים מקציר יאור ר"ל הנקרות משדות מלרים הגדל ע"י השקאה שיאור והיתה רבת התבואה
ועוד למחלל הוא כפל ענין כתיס : ותהי סחר גוים . אור היתה סחר גוים כולם היו כסחורים
פנים : (ד) בוש צידון . ענין שחרב מקום סחרתך בוש והכלו : כי אמר ים . כי הים
שפיקו את אור אמר ופוקן בעד אור וכה יאמר אחת אור מעוז כל הפנים היושבים לחוף הים
י' ע' למר וקטן סריה כאלו לא תלתה וכללו לא ילדתי וכו' כי נשאלתי שמה מכלי גוים

ילדתי ולא גדלתי בחורים רוממתי בתולות : ה פא אשר שמע
למצרים יחילו כשמע צר : י עברו תרשישה הילילו יושבי אי :
הואת רבם עליה מימרה קדמתה יבלות רגליה מרחוק
לגור : ה מי יעץ זאת על צד רבועימרה אשר סחריה שריר
בנעניה ובכדי ארץ : ה יהיה צבאות יעצה לחקל גאון כד צב
לחקל כל נכבדי ארץ : י עברי ארצך פיאר בתרשיש אין

רשי

שם לך לדג כל אלה : (ח) כאשר שמע למלרים . אשר שמעו על זלרים שהכתי עליהם פשר
מכות ופוך עכשו בים : יחילו . יבטלו : כשמע . השומעם כביאל באש לר . כי גם מכוחים
של אור יכיו דוגמת אוחן מכות דם ואש (יואל ג) דוגמת מכת דם קול סלון מעיר (לקמן טו) זו
קרקור הנפרדים והפכו נחלים לזפת וספרה לגפרית (לקמן לד) דוגמת מכת כניס . וירשעה קלח
וקפוד (סס) דוגמת מכת פרוז ובשפטי אוחו כדכר (יחזקאל לה) דוגמת מכת דבר המק כשרו
(זכריה יד) דוגמת מכת שחין וכרת הוללים (לעיל יח) דוגמת הכרד והכרעה וטבח גדול כחלק
אדום (לקמן לד) כנגד מכת כסרות . השטיח הואת אס אור זו הוה אדום רומי ואס אור ממש
לפי שספה אותה הים הוא אומר עליה כאשר שמע למלרים ואני אומר שכל הענין מדכר באור
העיר שהי ספוך לס צידון : (ו) עברו . אנשי אור לברוח לתרשיש : (ז) הואת לכם עלים .
הרי נפלה למכסם ויאמר לכם הואת העיר שהיתה עליזה כעיוכם אשר מימי קדם קדמתה היתה
עליזה עכשו ויגלו רגלים מרחוק לקב לם מנוח : (ח) כנעניה . תגיה כמו (הושע יב)
כנען בידו מאזוי מרמה ולא יהיה כנעני עוד (זכריה יד) : (ט) כל לני . מזכ חוק : (י) עבר
ארץ . לגולה שיאור הוה שפול ומתפשט : בת תרשיש . אור היושבת כים תרשיש : אין מוח .

מצורת דוד

מצורת ציון

בנות והואל וכן בוש צידון כי הסיך תולך ילדנו (לקמן טו) : רוממתי . ענינו כמו גדלתי :
סחורתך : רוממתי . תור על מלח ולא כאלו
אמר ולא רוממתי בתולות : (ח) כאשר שמע
כד"א התימה : עליזה . ענין שמחה : יבלות .
נמלרים . כאשר יהיה כשמע למלרים אכדן אור
יחילו מפחד האויב שלא יבוא גם עליהם וימלאו
עדה כמו שפרדו אנשי אור כששמעו אשר האויב
בא עליהם : (י) עברו תרשיש . אחס הסחורים
המסתתרים אל אור מעתה עכרו לארץ תרשיש
הסתתרה שמה והיא גם היא יושבת כחוף הים
דש מקום להסתגר שמה כשעת הדחק : יאר
אי יושבי כל אי מהאיים סביבות אור עשו
ילדתי כי מעתה לא תלכו שמה להסתגר :
(ז) הואת לכם . אמר כנגד אנשי אור וזו זאת
השבתם שהיה לכם אור שהיתה קריה עליזה מרוב שפוער והכבוד : מימי קדם קדמתה .
קדמת העיר וראשית בנייה היא מימי קדם ר"ל משנים וברכות : יבלות . חובר לתחילת
המקרא ואמר וזו השבתם שאנשי עיר כואת וילכו אותם רגליהם לארץ מרחק לגור שם
ר"ל לברוח ממני האויב וללכת רגלי למרחוק : (ח) מי יעץ זאת . כאלו כביא מתמה ואומר
פי יעץ פלס כואת על אור המעוטרת בעושר וכבוד אשר סחורים המה שרים ומכובדים ר"ל
פל דעת מי פלס להקריב עיר כואת : (ט) ה' נבאות יעלה . כאלו משיב לעלמו לומר ה' יעץ
כעלם השא ולא בא במקרה כ"א בהשגחה אור להחריבם על מרבת גאותם כשפיה : לחקל
גאון כל לני . לשון כספ"ל גאון כל ארץ תהיה והנבאות דעת הכובדים כי הכל יקחו ממש מוסר
לא יזכירו להנחלות : (י) עברי ארץ פיאר בתרשיש . את פדת תרשיש כנמלרים כאלו
[והתגר עברי מרן לארץ] כמו שיאור כסופק מסר כי ען מדפקר ברעה : אין מוח עוד . אין עוד לגור

ויהי כעם בפרץ בעבד בארצו בשפחה בנברתה בקנה
גלובר כמורה בלוח בנשה באשר נשא בו : חבוק ו חבוק
הארץ והבוז והבוז כי יהיה דבר את הדבר הזה : אכלה נבלה
הארץ אמללה נבלה תבל אמללו מרום עם הארץ : והארץ
הנפה תחת ישיבה כי עברו תורת הלמו חק הפרו ברית עולם :
ועל כן אלה אכלה ארץ ויאשמו ישיבי בה על כן חרו ישיבי

רשי

הטובים : עוה . לטון מעוה מולוכו עכדו והגברת מולוכים שפתח הארון וכדו והעבד נקלה הגבורה
כוחי דרכים שהאדון מולוכו עכדו והגברת מולוכים הכל שמים לכל לפניו : בקובה כמוכר . בזמן שהספס
וככדו והשפתה נקלית חבל כשהשכחיו מולך השכחיו הכל שמים לכל לפניו : בקובה כמוכר . בזמן שהספס
יושב על מלחמו לנעמ הקונה שמה והמוכר עכש שלח ישוב לממכרו חבל כשהשכחיו מולוכים הקונה אל
ישמה והמוכר אל יתחבל וכן מלוחם כלום שמים שמים סבלו אין לו מה לפרוע והמלוח אם לא הלוה
לוה הים שכחיו וטעמו כמו כן כנוטה כאשר טעם בו . לוח טעל בכסף וטעם טעל כלל שחר דברים
גנון יין ושמן ותבואה ודבש כדכתיב (דברים כד) כי תשע כדעך משאת מאומה ע"כ : (ג) הבוץ
תבוק . התבוקן : והבוז תכו . ל' כזה ובלל : (ד) גבלת . כמו (ירמיה ח) והעלה נבל ל' כמש וחמות
תח : אמללה . ל' שפלות כמו סיקודים האמללים (נחמיה ג) : תבל . יח ארץ ישראל שהיתה
מתובלי מלכות הרבה : מרום עם הארץ . גלון עם הארץ : (ה) והארץ תפסה . כמין חניפות
פושע פשע וחזו עושה קמה מראה קמה ואין טעון בקשים : תחת ישיבי . כשכיל וישיבי :
ברית טעם . היא החרוס שקבלו נברת : (ו) על כן אלה . בטון כטעות שא : חרו . ל'
יבש

מצורת ציון

הטובים : המיץ . ענין פור : (ב) כעם ככסן .
כפל הכסין לטעות על דמיון גמור . כנברתה .
לדלויות : בנשה . ענין הלוואת דרכים וזאת הכסף
ענין ובזמן והנראה כמיש משאת מאומה (דברים
כד) : (ג) הבוק תבוק . רקנות תבוקן : והבוז
תכו . מל' בזה ובלל : (ד) אכלה . ענין השחתה
כמו האכל הארץ (כוש ד) : נבלה . ענין כמישה
כמו ועליו לא יגלו (תהלים ח) : אמללה .
ענין קריתתה כמו יומלל ויבש (סס 5) : תבל . כן
נקראת הארץ המיושבת : מרום . ענין טענות
וגלות : (ח) תחת . ר"ל כעונש וכן תחת אשר
לא עשית (דברים כח) : חלו . ענין טענות
כמו וחלף כבודו (לעיל ח) : חק . ענין גורם :
החרי . נעלו : (ו) אלה . ענין כטעות וכן
ושמה קול אלה (ויקרא ט) : אכלה . ענין
שחתתה וזמיון : ויאשמו . מל' שמתה וכן גם
עבד האלן נאשמו (יואל ח) : חרו . ענין יושב
וגרסה

פושע וחזו עושה קמה מראה קמה ואין טעון בקשים : תחת ישיבי . כשכיל וישיבי :
ברית טעם . היא החרוס שקבלו נברת : (ו) על כן אלה . בטון כטעות שא : חרו . ל'
יבש

ארץ ונשאר אנש מעור : אבד תירוש אמללה יפן נאנחו כל
שמחיה רב : השבת משוש תפים חדר שאון עיניים שבת משוש
בגור : בשיר לא ישחורין ימך שכר לשחיו : נשברה קרית
תחו סגך כד-גית מבוא : יא צוחה על מיין בחוצות ערבה כל
ישמחה גלה משוש הארץ : יב נשאר בעיר שמה ושאיה יפת
שער : י כרכה יהיה בקרב הארץ בתוך העמים כנקה זית
בעללת אמללה בציר : יד המה ושאון קולם ירנו בגאון יהיה

רשי

יבש וזמא כחוס חורב כמו נחר מפות (ירמיה ו) : (ח) משוש תפים . שהיחס אומרים והנס
מבון ובמחה (לעיל כג) : (י) קרית חסו . כשחשכך נקראת קרית חסו : סבוא . מלכות לחוכה
חיס : (יא) ערבה . השתקס : משוש הארץ . היא ירושלים : (יב) ושאיה יכת שער . פי'
בחיית גלמוד יסוה הכתים שאלין מלון יושב ויכתו השערים על ידי סדום ומיניקין : (ג) בי כס .
יבחרו ישראל כקרב העמים אחד בעיר וישב ויכתו השערים על ידי סדום ומיניקין : (ג) בי כס .
חמיר : (יד) חסוה יבאו קולם . לאזוח המעט כשחלל תנח הטובה שנבחי למעלה : צהלו מים .

מצורת דוד

על כן . בעבור שון האלה נשפרו יושבי הארץ
ונשאר מהם מעט ארבים : (ז) אבל תירוש .
בטון ענבי היין כי אין זומר ועודר : אמללה
בטון הדבר במיש : נאנחו כל שמתי לכ .
אף הרגילים בשמחה ויאנחו כי נאנחו היין בשמחה
את הלב כמו בכתב יוין ישמה לכך אנוס (תהלים
קד) : (ח) שבת משוש תפים . כעל השמחה
ששמחו בקול תופים : שאון עליזים . החיית
השמחה : (ט) בשיר וגו' . לא ישחו לשמחה
משחה שמונים כשיר הלא השכר יסוה מר
להשחית כי ישחורו להפך האכל והלענר :
(י) נשברה קרית חסו . כל עיר חסוה שבורה
וקראה קרית חסוה ע"ש סופה כי כשהטובים נשברה
תהיה רחוק וכן ארמית על גמליו לחם (לקמן מד)
שקוראחו לחם ע"ש סופו : סגד כל בית מבוא .
הכתים יהיו נתולים ואין מי יגדלו בהם חללו כוונר
יבשו מעלי תת כל בו : (יא) צוחה על היין .
אשכח לו וילינו בחוצות על היין שחכר מסס ולוה
חשכה כל שפחה כי היין ישמה לכך ואין להם
במה ישמחו (ולפי ששמתה קרית חסו לוח חסו
כשעדרו ענין חוסין) : גלה משוש הארץ . השמחה
הלכה מהם : (יב) נשאר בציר שמש . ר"ל המשוש
הלכה ונשארם שמה : ושאיית . אעבור השליש
ויבש עדר כל עיר כי כן דרך עיר זוממה
בתקופתה : (יג) כי כס יסוה . כי כן יסוה מספר השכחים בין השכחים בל"י בין השכחים בגולס
בתוך העמים : גקף זית . חסור לתחלת שמקרה לומר מספר השכחים יהיו ככורת פרי אין זית
אשר טעם יסור אחריו וכמספר העולות השכחים צענים כאשר בלה הנבלר והאם המעט
אין מעטים יהיו השכחים מבני ישראל : (יד) חסוה יבאו קולם . כמש יבאו נחלול ויבאו קולם כרס .
בבואן סי' . צענור גלון סי' יסעלו בקול יומר ממש שיהלו בקול שמהם אל סיכ כלבר קפט מלרשי

מצורת ציון

וגרסה וכן נחר מפות (ירמיה ו) : אנש . הוא
סס משמות האדם : מוער . מעט כמו ונשאר מעט
מוער (לעיל טו) : (ז) אבל . ענין השחתה
תירוש . ענבי היין : אמללה . נאנחו
מלכון אנוס : (ח) שבה . כעל כמו שבת טעם
(לעיל יד) : משוש . ענין שמחה : חסו . מין
ענין מיעוט : שאון . ענין
כלי נגון : חדל . ענין שמחה : (ט) יסור . מל'
המייס : עליזים . ענין שמחה : (י) קרית . עיר :
מריכות : שבר . יין יסין : (י) קרית . עיר :
תחו . ענין שמונו וכן הארץ היתם חסו ונשו
(בראשית ח) : (יא) ערבה . מל' ערכ ורכל
חשכה כערב : גלה . מל' גלות : (יב) שמה .
שמה : ושאיית . כמו וכשאי' הוא מענין שמתם
כמו ש"ש ערים (לעיל ו) : יכת . מל' כתיבה :
(יג) כה . כן : כנקה . ענין כריחה וכן וקף
סככי סיגר (לעיל ו) : בעללת . הס העכבים
הקטנים השכחים בחילן ואין מי חושב עליהם
ובוא מל' עולל ויונק : כלה . נשלים : בציר .
כן וקרא תלישת העכבים כמו כי תכלור כדמך
(דברים כד) : (יד) ישא . ענין הכרם : נאך .
ענין שמשל רכ : צהלו . ענין שמתת קול גדול
וכן

וגרסה וכן נחר מפות (ירמיה ו) : אנש . הוא
סס משמות האדם : מוער . מעט כמו ונשאר מעט
מוער (לעיל טו) : (ז) אבל . ענין השחתה
תירוש . ענבי היין : אמללה . נאנחו
מלכון אנוס : (ח) שבה . כעל כמו שבת טעם
(לעיל יד) : משוש . ענין שמחה : חסו . מין
ענין מיעוט : שאון . ענין
כלי נגון : חדל . ענין שמחה : (ט) יסור . מל'
המייס : עליזים . ענין שמחה : (י) קרית . עיר :
מריכות : שבר . יין יסין : (י) קרית . עיר :
תחו . ענין שמונו וכן הארץ היתם חסו ונשו
(בראשית ח) : (יא) ערבה . מל' ערכ ורכל
חשכה כערב : גלה . מל' גלות : (יב) שמה .
שמה : ושאיית . כמו וכשאי' הוא מענין שמתם
כמו ש"ש ערים (לעיל ו) : יכת . מל' כתיבה :
(יג) כה . כן : כנקה . ענין כריחה וכן וקף
סככי סיגר (לעיל ו) : בעללת . הס העכבים
הקטנים השכחים בחילן ואין מי חושב עליהם
ובוא מל' עולל ויונק : כלה . נשלים : בציר .
כן וקרא תלישת העכבים כמו כי תכלור כדמך
(דברים כד) : (יד) ישא . ענין הכרם : נאך .
ענין שמשל רכ : צהלו . ענין שמתת קול גדול
וכן

שעיה כד

צדלו מים: מ על כן בארים בפרו יהוה באי הים שם יהוה אלתי
ישראל: מו מבנה הארץ זמרת שמענו צבי לצדיק ואמר רודף
רוידי אוי לי בגדים בגדו ובגד בגדים בגדו: יי פחד ופחת ופה
עלה וישב הארץ: יי יהיה הים מקול הפחד יפל אל הפחת
ודעולה מתוך מפחת ילכד בפח פי ארבות ממרום נפתחו
נרעשו מומדי ארץ: יי רעה התרעשה הארץ פור התפוררה ארץ
כמו התמוטטה ארץ: יי נוע תנוע ארץ בשבור ורתנדדה

רשי

יתר ממה שפלו על סוס בגאולת מנרים: (טו) על כן באי. טי בחיית נסווא לדיקוי על
שמי בשורות של גאולה בכל וכל אלוס ומנחה אמר אוריס לשון נקטיס וכסופים שבוו בוכרים סס
וכן אור כשדים (בראשית יא) בקעה כשדים וכן מאורת לפעווי (לעיל יא) נקב חור משתחו:
(טז) מבנה הארץ. טי מביט מקדשא שהוא גוואף אי במזכרה כמו שבניו לוד מן המערב
ירדן מן המזרח מאל מירושלים לירדן מהלך יום אחד ואי אומר לפי פשוטו שפעט מחזורי
שפרגוד שפתיון והעלות זמירות מכנף הארץ ומה כן המזירות צבי לדיק עתיד להיות מלכ
ותקומה לדיקים: ואמר ריו לי וגו'. או לי שנגלו לי שמי ריו פורענות וכו' ישועה וכו' הרחק
כשועה עד שיכלו אויביס כוויס אחר כוויס אחרים ובודדים אחר אודדים חמש בגידות אהורות
כלן כנגד חמשה אמות ככל ומדי וסרס ויון וקדוס שישפעדו בישראל לפני גאולתם. ואחרי
סבינות האלו: (יז) פחד ופחת ופה עליך. על העמים ויבטי הארץ: הפחת. גומאל לפול כה
כמו שפחדה ואורו: (יח) הים מקול הפחד יפול אל הפחת וגו'. גומאל מתרכ משיח כן יוכף
יפול אל הכר משיח כן דוד והגמול משם ילכד כפת במלחמות גוג: (יט) רעה התרעשה. לשון

מצודת ציון

וכן כלי קולך בה גלים (לעיל): (טו) בארדים. כפומק סיס: (טו) על כן. האילו ומובטחיס
ענין בקוע וחריץ וכן מאורת לפעווי (לעיל יא): סס על בגאולת לכן אותם הנספחים בקיטי
(טז) מבנה. מקלה כמו לאחוז בכפות הארץ
אויב את: זמרת. ענין כריחה כמו זמיר
פריים וענה (לקמן כה): צבי. ענין הדר כמו
לעשרת צבי (לקמן כח): רוי. קדמאה ענין כוד
כמו וכל רוי לא חסך לך (דטולד ד) והטייל ענין
רוח וכתשות: (יח) ופחת. חפירה עמוקה כמו
כחתח הפחמים (שמואל ב יז): ופה. רשת:
(יח) הים. ענין כריחה: ארבות. תלוות כמו
ארבות השמים (בראשית ז): ממרום: מן
שמים הרמים: מופדי. מלשון יסוד: (יט) רעה
התרעשה. ענין שבינה כמו רעו וליותו (רמי)
(יח) פור התפוררה. ענין הלאו לחכות רבות
כמו אתה פוררת (תהלים טד): מום התמוטטה.
מלבן נמים ומעיל: (כ) נוע תנוע. מל כעס
וכרה: והתגוררה. עלבון גידים: בגלוגה
כן

במל כאלו נפתחו חלוי שמים ויורדים דרך כס
וישדו מפתח הלות הירובות: (יח) רעה וגו'. כאומר אכל סוף סדכר הספר הכרה על האומות
ישראל השכר והספר לפרוים וההיס טעה לפול והוא נפל על מרביית הלות וכפל סדכר להק:
(כ) נוע וגו'. הארץ התמוטטה כשכר המתנועט ולא יוכל לפעוד ביושר מבלי כעס: והתגוררה.

שעיה כד כה

במלונה וכבד עליה משעיה ונפלה ולא תוסיף קום: כה והיה ביום
ההוא יפקד יהוה על צבא המרום במרום ועל מלכי הארמה
על הארמה: כה ואספו אספה אסיר על בור וסגרו על מסגרי
ומרב ימים יפקדו: כה וחפרה הלבנה ובושה החמה פי מלך יהוה
צבאות בהר ציון ובירושלם תגד זמני כבוד:

כה יהוה אלתי אתה ארוממה אודה שמך כי עשית פלא
עצות מרחק אמונה אמן: כ כי שמת מעיר לל קריה בצורה
למפלגה ארסון זרים מעיר לעולם לא יבנה: על כן יכבדוך עם

רשי

שכר כמו (תהלים ב) תרועם בשכר כנול: פור התפרסה. לשון פירודין: (ב) במלונה. סוכת
נוצרים שברחז האילן: (כא) צבא המרום. יפול שריס תחילה: (כב) ואספו. האומות אסיפה
שפיל לרעם להכניס אסיר אל כור המזון לו מחוייבי גיהנס לגיהנס: וסגרו על מסגרי
שכר מדורי גיהנס: ומרב ימים יפקדו. פנות ימים רבים יפקדו עליהם וזכו שיסד הקלוי
(כסילון של יולר דפרשת זכור) לרוב ימים להמות לחשוב לזס חשבותיהם: (כג) וחפרה הלבנה
וגו'. טי ויכתון דלמין לסיכורא ויתגענו דסגדין לשמש:

כה (א) עצות מרחק אמונה אמן. עלות שיעלת מרחוק לאכרסה ככריה בין הכתרים:
אמונה אמן. אמונה נאמנת ואמן כמו אוכל אוכל ואי לי פועל אלא לי מפעל
אטוירמיטיס כלפי: (ב) כי שמת. סר שפיר מעיר לגל: ארסון זרים מעיר. משון שפשו

מצודת ציון

תהיה נדה ונעם סוכות שומר הקשואין סוכה
ברוח: וכבד עליה פשעה. הפשע אשר פשעו
וישראל להלך להם יכבד על הארץ ותפול למטה
ולא תוכל לקום עוד ריל הפון כזה יקטרג על
האומות ויאכדו עדי עד: (כא) יפקדו. יפקדו
פורעניות על זכא וגו' ריל ישפיל כרי מעלה של
האומות אשר הים במרום בגבתי המעלה ואחיו
יפקדו על מלכי האומה אשר המע על האדמה כי
אין המקום נפרע מאומה עד שמספיל סרה תהלה:
(כב) ואספו וגו'. יהיו מאוסים לקבל תשלומים
כדרך שמאספין גילוח את כל האסירים אל כור
בית הסוסר וסגרין אותם במסגר עד הכוקר
שולאין איס ליעבודתו ריל האסיסה שיתאספו
יתד על סי ועל משיחו האסופים שהיו תהיה
לרעם האסופים האסירים: ומרב ימים יפקדו.
או יפקדו עליהם פורעניות על העונות שפשו

מיוס רבים: (כג) וחפרה הלבנה. אל מול האומות תחפור סלכנה ואתה ריל יתכר מאורס
בעיני האומות לפי רוב הלות הכלות עליהם וכן נאמר במשלת בכל כי כוכבי שמים וספילוסם
לא יכלו אורס (לעיל יג): כי מלך וגו'. ריל כאשר תגלה מלכותו נקס כאלו גוג
והמלכים אשר אתו יכבדו ויאכדו סביבות סר ציון וירושלים: וגדד זמני כבוד. ולנגד
זמני פמו יסוס לכבד ולהפחלת מה שהספילו לדעת מאלו סה' הוא האלמים:

כה (א) ח' אלתי אתה. כרלות הכיות הגוואה שהיא התחיל לקלם המקום ואחר ס' אלתי אתם
וגו': עצות מרחוק. העלות שיעלת מומן רחוק אשר הכעתה עיי הניחויס סיל
אמונה אמיתית וקיימת כי כן נעשה: (ב) מעיר לגל. אומו מקום שהיה עיר שמתו להיות סיל
לכנס כדרך המוכרס: קריה כורסה. עיר מלכד שמת להיות מפלה: ארסון זרים. מקום שארמונות
של סכרים יסוס נשכה מעיר ולטולס אל יכנס עוד לשוכ לקדמותו: (ג) על כן. כרלות משפלת

שעיה כה

עז קרית נים עריצים ידאוק: די כיהית מעזו לרל מעזו דאכין
בצורלו מחסה מורם על מהרב כיה רוח עריצים מורם קיר:
ה כחרב בציון שאון ורים תכניע חרב בצל עב זמיר עריצים
יענה: ועשה יהוה צבאות לכל העמים בחר הזה משתה
שמנים משתה שמרים שמנים ממחים שמרים מוקקים: יובצע
בחר הזה פני הלוט והלוט על כל העמים והמסכה הנסוכה על
כל העמים: ה בצע המות לנצח ומה ארני יהוה דמעה מעל כל

רשי

בעיר כהמרכוס חתן ארמנותיו חורבן אשר לטולס לא יכנס: (ד) מחסה מורם. כפיו אוכל
להליל מורם ואל לטען פתורכ ומורו אמו ורם הוא רוח פריים כי רוחם דומה לרם הטופף בקיר
ומטילו: (ה) כחרב גליון. כעת יוכע שמיכס הורעים להתמולל כן תכניע שאון ורים: חרב
כלל עב. כשהמים מתקשים בעק פכ בימי הסרב סהכל שמחים בו. כן יענה שיר הדיקים על
זמיר פריים ומפתן: זמיר. ל לא תזמור ויקרא כה: (י) ועשה ה' צבאות לכל העמים
כשיתואו לנכח על ירושלים: משתה שמנים. שם סבורים סיהא נוח להם ששמן יספוק להם ה'
למשתה שמרים: שמנים ממחים. נוחים וממחים כמות עממות יהיה שמרים מזוקקין מכל משקה שמן
ויין שלא יחא שם אלא שמרים לבדם וכל זה כמלחמות גוג ומגוג: (ז) הלוט. הכיסוי: הלוט על
כל העמים. המכסה את כל המים: הלוט כמו כנס. הוא לוטע בשמלה (שמאל ח א) וילט פניו
(מלכיס ח ע): והמסכה. ל נסוכות וסרר: (ח) בלע המות. יכעטו ויעלימו עולותיהם מישראל:

מצודת ציון

מבית (לעיל כג): (ג) עריצים. מוקים כמו
כגבור ערין (רמיס כ): (ד) פשו. חוק: הוחק
סורם. ענין שטיפת המים כמו כורס מים
לקמן כח: מחרב. ענין יוכע התממות כמו
בחרובי קין (תהלים לג): רוח. ענין כעס כמו
אל תהבל בדוחק (קהלת ז): קיר. כותל:
(ה) בציון. מלי יום ושמחה. שאון. ענין
המייס: ורים. בכרים וסם האומות: עב
ענין: זמיר. ענין כריתת כמו וכרמן לא תזמור
(ויקרא כה): יענה. ענין כענעה כמו מאנת
לעזת מפני (שמות י): (ו) משתה. כן נקרא
שערת שמחה וכן עשה משתה (אסתר א):
שמנים. מלשון שמן: שמרים. סכולת המשקה
בשוקט בתחתית סכלו וכן אך שמרים יטלו
(תהלים עה): ממחים. מלשון מוח העלמות:
מוקקים. ענין מפקד לפרסי הסני ואמר בלשון
שלה על הסרת המשקה: (ז) ובלע. ענין
השתה כמו בלע ה' (איכה ג): פני. רל
התשובים וכן ועשו פניה (לעיל כד): ילום.
ענין מכסה כמו לוטע בשמלה (שמאל ח א):
והמסכה. גם הוא ענין מכסה כמו קמות הסך
אשר יוסף כהן (במדבר ד): (ח) בלע. ענין
סהמתה: וישרה. ענין מוקים וקומו כמו אלה
ומתה

(ה) בלע. לו ימיה ויבטל ימיהם לטולם: וישרה

שעיה כה

פנים וחרפת שמו יסר מעל כל הארץ כי יהוה דבר: ואמר
ביום ההוא יהוה אלהינו זה קנינו לו ויושיענו זה יהוה קנינו לו
נגילה ונשמחה בישועתו: כיהתנום יד יהוה בחר הזה ונדרוש
מוצב פתחיו פחדוש מתבן במי מדמנה: ופרש ידיו בקרב
פאשר יפרש השחה לשחות והשפיל צאתו עם ארכות ידיו:
י ומבצר משגב חמתיה השח השפיל הניע לארץ עד עפר:

כו * ביום ההוא יושר השירה יהוה בארץ יהודה עיר עדלתו
ישועה ישית חומות וקל: כ פתחו שערים ויבא גוי צדיק שמר

כסמו קיי

רשי

(ט) ואמר. פמו: ביום סהוא סנס וגי קנינו לו ויושיענו. סיינו מקים לו ויושיענו: (י) כו
תנו יד ה'. נכרותו של מקום: ונדרוש. יחא ילד: תחתיו. במקומו: ונדרוש. כמו ונחן
הגלגל (קהלת יב): מתבן. תבן: מדמנה. טיש וכן לזכרון על פני האדמה (ירמיה טו):
(יא) ופרש ידיו. יסר ידיו וזרעותיו כספוק כמים בככי: השחה. השט כמים: לשחות
ל שטע וכן מי שמו (יחזקאל לו): והשפיל. השפיל את גלותו: עם ארכות ידיו. לשון
וארב לו (דברים יט) תי אשוח ידיו מקום סהוא שם לו ידים לחרוב וסם מגדלים גבוהים אשוח
חומות ומגדלים כמו (ירמיה ג) נכלו אשיותי: (יב) משגב חומתך. למוצב סהוא אומר:
כו (א) עיר עז לנו יעוה יסית. סעיר ירושלים סתיה מאו תמיד לנו לפו יעוה יסית סמושיע
את חומותיה ואת חילס: וחל. חומה נמוכה שלטי סחומה סגובה: (ב) פתחו
שערים. שלה ויבא לתוכה גוי צדיק: שמר. ששמר וספס בגלותו ימים רבים לאומתו של סקביס
שקיים סנעמתו סהנטיט על פי נביאו לגלום: שמר. ממתין וכן (בראשית לו) ואני שמר את

מצודת דוד

יכור. לא ימלא עוד מי יחפק את ישראל כי
לא יהיו עוד גולים בין האומות: מעל כל הארץ.
כי כולם ישובו איש לא עניד ולא ימלא גולה
מס כלל הארץ ולא יתרומו למו: כי ה' דבר.
וכידו לאמת דברו: (ט) ואמר. אז יאמר
ישראל סנס זה אלהיו אשר קנינו לו וסוה ויושיענו:
זה ה' וגי. וכפל סבר כמיס: נגילה. עתה
גילה ושמחה כבישועה סהאס ממנו: (י) כי
תנוה יד ה'. לנסכות בעמים אשר נכלאו על
ירושלים: ונדרוש מוצב תחתיו. מוצב יהיה נחם
וכתוב במקומו על סעורו את סכאס למלחמה
על ירושלים: ונדרוש מתבן. כמו סגורו סתבן
בחוץ האספס כי סדך לסליך תבן במקום
האספס להיות נדום כנגלי אדם וכסמה להיות
וגל לנכל כסס את סהדות: (יא) ופרש ידיו
כאשר וגי. כי שטע כמים יפרש ידיו ככל
כמו: והשפיל. הוא יספיל גלות מוצב עם
סמקומו סיהס לו לחרוב כסס וסם סמגדלים
סגבוים רל לא יועילו לו סמגדלים: (יב) חומתך.
אל מול מוצב יאמר: עד עפר. כפל סדבר
כמס רבות להכות על גודל סהספלה והאדקת.

כו (א) ביום ההוא. ביום ספלת גוג: עיר עז לנו. ירושלים סתיה לנו למען סעולם סנס
גם עתה ישים סהל יעוה סחומתה ומילס ולא תסלוק כסס יד סאיוב: (ב) פתחו
שערים

שעיה כו

אמנים: י צר סמך תצר שלום | שלום כי בך במוח: י צמח
 ביהודה שדיעד כי ביה יהודה צור עולמים: ה כי השח ישבי מרום
 קריה נשגבה ישפילנה ישפילה עד ארץ יגיענה עד עפר:
 תרמסנה רגל רגלי עני פעמי דלים: י ארץ לצדיק פישרים ישר
 מעגל צדיק תפלים: ה אף ארץ משפטיה יהיה קנינה לשמך
 וזכרה תאות נפש: ה גפשי איתך בגילה את דרתי בקרבי

רשי

דבר וכן (דברים ו) ושם ס' אלסיר לך: (ג) יצר. שים סמך על סקיה ונשן עליו כחוק
 של וז מאונתו כשכל שום איום ויטוין: תצר. שיהא שלום כי כך סיה כטוח לפיך טוין לך
 לנרו: (ד) כי בים ס'. כי יו למחך עליו סהא דמולא דס' סלפ וזר מחספ עולמים: (ה) ישבי
 מרום. כי יו ושאר ארלות: (ו) רגלי עני. מלך המשיח סמאר בו עני וזוככ על הסמור (זכריה
 ט): מעמי דלים. יסחאל שבו דלים עד סנה: (ז) ארץ לדיק פישרים. אורח סההא מישור
 לקיבול סכרו של לדיק חסה ס' סההא אל ישר תפלם מעגל לדיק להוליכו כחותו אורח שיקבל סכרו
 וסלדיק סוא יעקב וזרשו וסס פחרוט אורח לדיק לישול סכר משרים טוטס כסן: ישר. חתס
 סקיה מעגל רגלי לדיק תפלם לו חותו אורח. פולס וס לי קונטרפייס בלעזי כמלך סיושב
 ותחכב וסוקל רגלי לדיק תפלם לו חותו אורח. פולס וס לי קונטרפייס בלעזי כמלך סיושב
 סהסיג מעשו לפניך ככשוון: (ח) אף ארץ משפטיה. פולס וס לי קונטרפייס בלעזי כמלך סיושב
 מחתך אף כך קוית להרחותו אורח משפטי נקמתך ברשעים: לשמך וזכרך תאות נפש. חותס
 נפשי לראות סס סיהא לך מרו לפשות נקמס ברריך: (ט) נפשי חותיך. בגלותו שדומס לליס
 לפשות חת אלס: אף רוחי בקרבי סהמך. סחמך לך לך וס למס: כי כחשר משפטיך פליס

מצורת דוד

את סדכר (כראשית לו): (ג) יצר. ענין פעולת שפירס. מוחו שערי ירוסלים ולא תפחדו מן
 המחשבה כמו וכל יצר מחשבות לבו (סס ו): סלויב: ירבא. כפתחי השפירים יטוח ישראל
 סמך. ענין סמירס כמו שיהי סמירס שומר ומלסס להאמת הכערת האל:
 ירכסו כליסון עינו (דברים לב): (ד) עדי עד. עדי עד. ענין חווק: סלום וס זוכן עד (למן לב): (ד) עדי עד. ענין חווק: סלום וס זוכן עד (למן לב):
 פולס וכן זוכן עד (למן לב): (ד) עדי עד. ענין חווק: סלום וס זוכן עד (למן לב):
 (ח) השח. ענין סהפסל: סרוס. מלשון רוס וזוכן עד (למן לב):
 וזוכן עד (למן לב): (ח) השח. ענין סהפסל: סרוס. מלשון רוס וזוכן עד (למן לב):
 (ו) תרמסנה. ענין הרומס פתמיך (הסלס עד): סלויב: ירבא. כפתחי השפירים יטוח ישראל
 סמך. ענין סמירס כמו שיהי סמירס שומר ומלסס להאמת הכערת האל:
 ירכסו כליסון עינו (דברים לב): (ד) עדי עד. ענין חווק: סלום וס זוכן עד (למן לב):
 פולס וכן זוכן עד (למן לב): (ד) עדי עד. ענין חווק: סלום וס זוכן עד (למן לב):
 (ח) השח. ענין סהפסל: סרוס. מלשון רוס וזוכן עד (למן לב):
 וזוכן עד (למן לב): (ח) השח. ענין סהפסל: סרוס. מלשון רוס וזוכן עד (למן לב):

מצורת ציון

הסמס מוכנסים כעני וזכיון: פעמי דלים. כסל סדכר כתיב: (ו) ארץ לדיק משרים. רגל
 כל וס הגדולס ותמסלה סהיס להלדיקם בעבור כי חין אורח לכל לדיק וזדיק כי חס לזכר כדכך
 ישר ולא יטסה ממנה: ישר. חתס סהא סיסר סלל תפלם וסוקול מעגל כל לדיק וזדיק ותדע
 סכן סוא: (ה) אף ארץ משפטיה. אף כבוא לכו ארץ אורח משפטיך לייסר חותמו ניסורי סבולס
 פליז קוית לך ולא סיינו מתיאשים מן סהאולס: לשמך וזכרך. סיה סיה כי כסס זכר וסכל
 כשמות כדדפס: תאות נפש. תאות כל נפש סיהס להזכיר לנו סמך וזכר לנו דבר מחתך:
 (ט) נפשי חותיך. נפשי תפחול לך בגילס סיה עת סהמסבת סהסס פטיס מתמסבת ספורדות:
 אף רוחי בקרבי. רגל כל עד סכות בקרבי סהמך וזכרתי לך: כי כחשר וס. רגל כי סהמך

שעיה כז

אשחרה כי באשר משפטיך לארץ צדק למדו ישבי תבל: י יח
 לשע בלי למד צדק בארץ נכחות יעול ובל יראה נאות יהיה:
 יהיה רמה ידה בלי חיוון יחיו ויבשו קנאותם אף אש צרה
 תאכלם: י יהיה תושפת שלום לנו כי גפלי מעשנו פעלת לנו:
 יהיה אלהינו בעלוננו אדנים וזלתך לבד בך נזכיר שמך:

רשי

לארץ. האתם טעם מספך ברשעים: צדק למדו ישבי תבל. למודים להלדיק חת דיך ולהודות
 על מודותי סרואים סחוסא לוקס וסלדיק מקבל סכר טוב: (ו) יחיו רשע כל למד לך. וס יס
 לך לחון חת סכו סרשע סהסר דר בין שני לדיקס ולא למד לך: בארץ נכחות. ירוסלים וזית
 סמקדס: יעול. לסולו ולכח ולהסמית: ובל יראה נאות ס'. לא חכב כעניו גדלך וגאוחך וכל
 דלס לי רגילות ותמידות לא רחס ולא חכב כמו כסס יוסס חיוב (חיוב ח): (יא) ח' רמה יך
 וזי. רחתי מדרס חגדס רכיס למקדלות סל פדסס וז פליונס ותחנותו חליס מיוסבים חו סל
 דקדוק סלסון חו על סדר סמקדלות וסולרכותי לבכר חותס על חופי סדרס ומי' ח סמכס
 סככול סלל ירלו עופ' כסוכתו סל סקדיס כסיטוכו ליסרלל חמר לו פוטס כחיוו וזכבו חין וס
 חמר סלסון סאין כחוב כחן סרימס יך ופוד סלף סחיכס תלוקס מתיכס כחולל כס כל יך רמס
 סכמקדל ספסו למטס וס סל סרימס יך ופוד סלף סחיכס תלוקס מתיכס כחולל כס כל יך רמס
 סכס יכמתך סכולו לסון סכר חף וס ס' להסחלקות די גזרחתך מעל לריך כל ירלו גזרחתך כי רלו
 דרכס ללחס כבקסס חמך יחיו וזכבו קחלת פס כסוכס סחיטוכי לעמך חף כעלסס ירלו סמכס
 נקמתך סחלכסס חלס: (יב) תשפת. תכין וכן ספות סחיר (מ' ד) וכן לפסר מות סחפסתי
 (תכליס ככ) ויש לתכור חת כולן לסון סיימס חסות שלום לנו: כי גס כל מעשיו. סריפס: פעלת
 לנו ככדס לקחת מידך ככל סחלחתי: (יג) בעלוננו. נפשו לנו חדוים ונגשונו: וזלתך.
 כדכר סלל כרלונך דרוס וסלסיס חתריס לפסור על חגרות וזכרס לכד כך סוכרנו ולא מוכיר סס
 סלסונו ככל חמר חלל כו לכדו: שמך. סס סלסונו סכיר לחמר כי חליטו לכד סוא חליס

מצורת דוד

גם סמכסס לטוכס סיה כי כחשר יכוח סמכסס
 כלכך חו יסכני תכל למדו לך וסכבו סרשע סחמד
 סמכסס כסכ: (ו) יחיו רשע. רגל וזי מודין (ו) יחיו.
 סיותן סרשע סלל כל למד לך חף מירלח
 סמכסס: בארץ נכחות יעול. סס כי סוא כלכך
 סכסו לפשות נכחות וסוכרו בעבור סמכסס סכס
 סס סרשע סהס לא כן יסכס כי יחלו דרכו לשול
 פוד: ובל יראה. וזיט סמכסל בגלות ס' רגל
 חוכב סכא כמקדס ולא סמכסס ס' ססס סמכסס
 ללסס בגול: (יא) רמס יך. כסרמס יך לססס
 ככרשעס סללו חויס סמכססל ברמס יך כי
 יסככו למקדס: יחיו. לכן ירלו סחמות יסרלל ירובו חו בגלוחס סקחלו סיקח' ס' לעמו כי חו
 לא וכלו להכוב סכא כמקדס כי ירלו מפס פס סטטסס סמפסס כפסס: אף חס. רגל חף ירלו
 סמכסס יקמתך סכסס סחלל לריך וסס סלריס ליסרלל וכלסו כדו למקוס: (יב) ח' תשפת וזי
 רגל חתס ס' חמרון לנו סלום כי גס כל סמכססס סכססס עליו כך סוכר בין רס סלל סכל חתס
 פעלת לנו חל סלל כמקדס ח' ס' סחל' וסכל כידך פרוך לנו סלום: (יג) ח' חליטו וזי. סוא
 דרך רגל למר רחוס חנו ללסול כי סלל חדוים כע למכול כע כדכר סחול וזלכך רגל סלל כלכר
 ס' רל לטף סמכסס סל ככרסס: לבד כן. חבל לא סמכסס חליטס כי כך לבד סכיר סמך למר

מצורת ציון

מלשון תלוס: אשחרך. ענין דרשס כמו סמר
 טוב (מסלי ח): תבל. כן קרלח מקוס סחיוסכ:
 (ו) יחיו. מלשון חניכס וחסד: נכחות. ענין
 יסרות כמו כסוחס למכין (מסלי ח): יעול.
 על פול: (יא) יחיוון. ענין סהסכללות כמו וזחס
 תחוס (סמות ח): קנאח. ענין נקמס:
 (יב) תשפת. ענין פריכס וסדוד כמו סמות
 סכסיר (יחוקקל כד): בעלוננו. ענין חדון ומובל
 כמו חס כעליו פמו (סמות ככ): וזלתך. כמו
 גלמך

ידי מתיים בלי יחיו רפאים בלי יקמו לבן פקדת ותשמיתם ותאבד
 בלי זכר למו: כי יספת לגוי יהיה יספת לגוי נבכדת רחוקת בל
 קצו יארץ: כי יהיה בצר פקדון צקון חשש מוסרך למו: כי ימו
 הרה תקריב ללדת תחיל תועק ברחבליה בן היינו מפנה יהיה:
 יי הרינו חלנו כמי ילדנו רוח ישועת בלי נעשה יארץ ובל יפלו
 ישבי תבל: כי יחיו מתוך גבלתי יקומון הקיצו ורננו שכנו עפר

רש"י

(יד) מתים כל יחיו. יס' לאון מלפניך של יחיו הכתובים האלה (לפנים כאלו הכתובים האלה
 שריתו יודים ממנוחך כל תהי לנס תקומה: לכן פקדת ותשמיתם. הלא פקדת עליהם כבר
 ותשמיתם כמארי פוך כענין שנאמר כי מהם אמהה את ובר עמלק (שמות יז): (שו) יספת לגוי
 לשראל יספת לנס חורה וגדולה וכבוד וכל כנס שיספת להם נבכדת שם מודין ומשבחין לפניך
 על כל הטובה מה שלא היה בן מנסב סעודים ועל כן ריחוקת מלפניך כל שאר קלוי ארץ הרי
 כעונתם כך עושים ישראל לפניך קילום וביטוד וכבר לנס: (טז) דו' נלך פקדון. אינם מהרהרים
 אחר מודותיך: צקון להם. שפך שיה ותפלה: מוסרך למו. כסיות מוסר יסודיך כאין עליהם
 חרץ סוף תפלתו: (יז) כמו כנס הקריב ללדת וגו' כן כיוט מפיך. רוחין אנו לרות מתחדשות
 סכורים אנו שם מני סימני יוספה וגאולה לפי שאנו מוכתמים ליגאל מתוך זוקה ורע כיולה
 4: מפיניך. מפיני גבורותיך: (יח) דרינו חלט. חיל כיולה כאלו ילדנו כאלו קרובים אנו
 לגאל וכו' וכו' ואין יוספה: ישועת כל נפשה ארץ. ככל סכליות וכו' וכו' אין אנו מכינים לנו יוספה:
 ובל יפלו. ואין נוספין סעמים שם וישיי תכל שכבשו ומלאו את הארץ וינתן תירגם כל יסלו
 לאון ונפלונו אתי ועקר (שמות לג) אין יושבי תבל יכולין לעשות פלא: (יט) יחיו מתוך. למעלה
 כתפלה של יחיו סרעטים וכאן תפלה שיחיו סרעטים כבקשה מתוך יחיו אוחן שמומתין עליך יא
 דבר מלכות מלפניך לומר: גבלתי יקומון. נבלות עמי שנכלו עמון עלי לנס תהי תקומה 4

מצורת ציון

בלעך: (יד) רפאים. לם המתים שריתו (יד) פתים. כי אמרנו הלא סעודים סעם
 ונחלשו ע"י המיתה וכפל הדבר כמ"ס: פקדת. כמתים ואין כנס מות: בל יקמו. לא יוכל
 עין אלה ספורעניות כמו יפקוד ס' על גאל לקום על רגליהם: לבן פקדת. אלה ס' פקדת
 המרום (לעיל כד): ותשמיתם. ענין כליון: כל על סעודים ותשמיתם ותאכנס מכלי היות להם
 זכר. סוף זכר וכן לא תפסה כל מלאכה (שמות זכר וכן על מה שיספת
 כ) ור"ל סוף מלאכה: למו. להם: (ש) יספת. לומר עמך פעם אחר פעם עכ"ל סודו כבודך
 אל הספס: כל. כמו ככל ותחטר הביית: ולא מרו כך ואף כי סרחתקם ממקומם ללכת
 (שו) פקדון. ענין זכרון כמו וס' פקד אה גולה ככל קלות הארץ לא וו מתוך: (טז) בצר.
 סרה (בראשית כח): צקון. על יקום ופסיכה בעת כוא לרס עליהם זכרו כך ודורכים אליך
 אחרך כן על סרבות ספלה וכן יספור שיתו כתפלה: צקון להם. שפית תפלה מני טינים
 (תפלים קב): לחש. ר"ל תפלה סאלמרה בלחש וכאשר כלה להם מוסרך: (יח) כמר סרס. ר"ל וכה
 ויחמו כתפלתם סהם כמו אלה סרס אחר הקריב ללדת שאו תחוס תחלש ותועק כפסוד יסורי
 חגלי הלידה כן כייטו כס אחרתו חלם וכו' עדיים מני ועמך: (יח) דרינו חלט. לפי שאנו
 (יח) ד: (יח) דרינו. מלי סריון: חלתי. מוכתמים לגאל מתוך קושי סעמוד לבן אהו
 מלי חיל ותלחש: (יט) נבלתי. אף גוף סריון כמשל מאשת לידה שיש לה זכר סריון וחיל סלרס
 הומת יקרא נבלה כמו אה נבלת איס סאלרס וילדת רוח נעלמת שאין לה כנס להסתגס על
 הניר ססכלה ור"ל יחמו כתפלתם בלא דמיט לאשת לידה כואת כי סכלנו קושי סעמוד ואין
 כנס להסתגס כי עדיין לא נפשה יוספה כאלך סעבר

ועדיין לא נשט סלחמות שכבשו ומלאו סר חבל: (יט) יחיו מתוך אחר דרך תפלה ויסקס קרס
 יס

כי פל אדחת מלך וארץ רפאים תפיל: כי לך עמי בא בחדריך
 וסגר דליתך בעדך חבי כסעמך רגע עד יעבור זעם: כי בירחנה
 יהיה יצא ממקומו לפקד עון ישב הארץ עליו ונלתה הארץ
 אתדמיה ולא תבסה עוד על הרגליה:

כז * ביום ההוא יפקד יהיה בחדריו הקשה והגדולה והחזקה
 על לוינתו נחש ברה ועל לוינתו נחש עקלתו והבג אתדמנתו

ספר יחזקאל

רש"י

חילוף להם ככתוב למעלה רפאים כל יקמו אבל אלו יקומון: דקיצו ורננו. כל זס יחמר לסו
 הקכ"ס קילטו ורננו לבון לוויי הוא זס: כי טל אורח טלך. כי נחש לך לעשות כן שיסל על
 סרחרך ומלוחך לנס על טל סור: וארץ רפאים תפיל. ולאך ולעטר תפיל את ארץ רפאים
 רפאים יודים מתווחך: רפאים תפיל. לפי שאמר וכל יפלו יושבי תבל חורר ואומר אלה ספלים
 כי אין בלדקומי כדי להפילם: (כ) לך עמי בא בחדריך. תשובה זו סביטוכו לנכח לך עמי בא
 כחדריך ככתי סכסווח וככתי מדרשות דבר אחר סכסוק על מעשרך כמדרי לבך כך דרס רבי
 תמומה: וסגר דלתך כעדרך. ח"י פניד לך סוכדין ענין דיגון עלך ורבי תמומה דרס סוכו
 דלתי פוך שלא תסכסר אחר סדה סדון: חבי. סתחכאי מטע עד ועכור ועס כי אמת (אז)
 חפקד על סואניך: (כא) כי סנס ס' יאל ממקומו וגו'. פמדה סרסמס למדס"ד: ישב סארך.
 סוף פשו ובר סעיר: על סרנוס. סרסנו כירסאל:

כז (א) על לוינת נחש ברה וגו'. ח"י פל מלכא דלחברכר כפרסע מלכא קדמאה ועל מלכא
 דלחברכר כפנתריב מלכא תינא כריח ל' פסוק ככריח סוס לפי סכוא רלסון: עקלתו.
 לבון כסוף לפי ססוף שני ואומר חני לפי סאלו שלם לוינות סאונות מלרס ואומר ואלוס לבן
 אחר על אלו כמו שאמר כסוף סענין וכלו סלכודים כאלך סכודים וסכודים כאלך מלרס וס"ס
 סתמלו עכ"ל ככתבים סכוכין: דלחן נחש ברה. סוף מלרס: לוינת נחש עקלתו. סוף
 אכור: ודרג את כתינו אחר ביש. סוף זר סכוא רלס לבני פשו וסיח יוסכת בלב ימים וכן
 מצורת דוד

מצורת דוד

י"ס יעמדו בחמים אלו סמומתים על קדוש סעך:
 גבלתי יקומון. יאל דבר מלכות מלפניך לומר
 נבלתי יקומון ר"ל נבלת עמי שנכלו עמון עלי
 יקומון בחמים וחסם שובני עבר קילטו משנית
 סלחיה וסכחו לם: כי על. כי על סתחיה
 סלחיה ענין יסיה כעל סוכר על סלמחיס סמנדל
 אוחס כן יחיו סמתים ע"י על סתחיס: ארץ
 וגו'. סארך תפיל ותפילך לחון אה סמתים סקכורי
 כס: (כ) לך עמי. מאחר סכיוה כדרי מכל
 בוי כחדריך וסכור סדלת כעדרך סאל יוכל לנחש
 צו אלאך לעשות עכ"ל כעס ותלך לו ור"ל סתחי
 מועטת עד אשר יעבור כעס וסכרי כשיעור רגע
 סלחיה לעשות עכ"ל כעס ותלך לו ור"ל סתחי
 עמך ככסרת סכוס ומס"ט להגין פלך מועט
 סלחיה סיטורו קודס כוא סגאולס: (כא) יצא
 ממקומו. סוף ענין מכל ור"ס יאל ס' ונלתה
 כגוים וסכרי יד: לשפך. לומר מון יסכ סארך
 על סרסב כס ללס גמול סתפסל: תלחתי. דמי
 סרני ישראל סככלים כאלך סנס סארך תלס על
 כרנכיס. על סרנוגים סכנכריס כס:

כז (א) יפקד ס'. ישיגי לנסות כררס על סלחמות: על לוינת נחש ברה. סוף מלס על
 סתמלו ססוף סכריס כררס סיסוכ מן סקסס לא סקלס כמו סלחיה סככריה אה סיס

אשר ביום: ב פיום ההוא ברם חמר ענוה: נ אני יהיה נצרה
לרעיעם אשקנה פן יפקד עליה לילה ויום אצרנה: ד המה אין לי
מי יתנני שומר שית בפלהמה אפשעה בה אציתנה יחד: ה או
יחוק במעזי יעשה שלום לי שלום יעשה לי: ו הבאים ישרש

רשי

כתיב קרואים לוי הים וסס רומיים: (ב) ביום ההוא. בעת הגולה יסרו לישראל זו היא
כרם חמר הולאה ייה הטוב: חמר. ווייט"ס בלע"ז: (ג) אני ה' נורה. בעת הגלות:
לרעיעם אשקנה. מעט מעט חני משקה אותה כוס הפורענות כבא עליה פן אפקוד עליה כבת
אחת והכללה לכך לילה ויום אני מתכוון בה וינתן מירגס אם לא שאני פוקד עליהם עונות שהם
מרגילים לפני לילה ויום הייתי מגון עליהם: (ד) חמה אין לי. אין לי פה להגביר חמתי על
שכרם לפי שאף ישראל מוטוין ומדת הדיון מקרבת: בני יתנני שומר בית בולחמה. כבני
מלחמתי והוא עומד מי יתנני ואובל לפקוד עליהם ולא תוכל מדת הדיון למחות שובו ישראל
במשכבה והיא נשנת אותי שומר וסית בכני מלחמתי אפסע פסיסע על מדת הדיון ואפקוד עליהם
אף יתרון ונוספת על עונם ואלוהים יחד כן ת"י על האומות ורבותינו ז"ל פירשו על ישראל והוא
מוכס על הכרם חמה אין לי כל הכפסים שהכפסתי הכרם הזאת לא אוכל לשפוך חמתי לבערם
עמי הכובע ששכפתי לנבותיים מי יתנני כומים שפכרו לולי הכובע פיתחי שומר וסית ופוסע
בכרם וזו איתנה יחד: (ה) או יחוק במעזי. או לי אם כמו או נודע כי שור נגח הוא (דמות סוף)
או יחוק עמי במעזי שלא יבקע מעוזי אחר אלא מעוזי או יעשה שלום לי. להניח דבר וסית
שמחשקשה כי של שאני נוקס כלדי ואנקס כסם: שלום יעשה לי. ממתת הדיון שלא יוכל
לקטר ולומר מה נשנתו חלו מאלו: (ו) הבאים ישרש יעקב. שלא ידעם מה פשתי נבלחם

מצורת ציון

מצורת רוד

(ב) חמר. ענינו יין משובח כמו תשנה חמר
(דברים ל"ב): וענו. ענין הרמת קול כמו וענו
הלויים וגו' קול רם (סס כ"ז): לה. עליה: כוליהן שבעבור רוב ארצו מעקל עמנו במקומות
(ג) נצרה. ענין שמירה כמו נוצר חסד (שמות
לד): לרעיעים. מלשון רבע: יפקד. ענין חסרון
כמו יפקד מושבר (ש"א כ): עליה. עלי הכפנים:
אצרנה. אשמתנה: (ד) חמה. ענין כפס.
שומר בית. כמו שומר וסית ותחכר כיו"ד וסס
מני קולים וכן ועלה שומר וסית (לעיל פ):
אפשעה. כמו אפסעה בסמ"ך וענינו פסיפת
והלה אציתנה. ענין הולקה וסכערה כמו
אחיה כמו וחיוקו הלויים כידו (כנאצית יט):
בפעזי. מל' עוז וחוק וכן נקראה התורה כמ"ס
ויום להשקותה בזמנה ור"ל אחוס אף על העליון

וכתב על הפנים והוא דרך משל לומר אשפיע להם הכרם טובה מגדוליהם ועד קטניהם:
(ד) חמה אין לי. גם מאלו לא הערתי עליהם כל חמתי כי אם סתיה מעיר כל חמתי או מי הוא
שיתו לי שמיר וסית לומר זה ככרם שנתן לי מאו שמיר וסית במקום ענבים אם היה לי חמה מרובת
סיתי מופע כס פסיפה אחת והייתי שורפם כלה כחתי כמלחמה כשחני נלחם עמה להסרע ממנה
על טוונותיה: (ה) או יחוק במעזי. ר"ל או הייתי שורפם כחתי או היה כרם שב פדרכו
לאחוז כמשה שלי היה התורם שחיל לחוק ועו: יעשה שלום לי. או סיה טוסס שלום מעזי: לא
סיתי נלחם בו: שלום וגו'. ככל דרכו לחוקו הענין: (ו) הבאים. תחכר את כומים ור"ל
כייסם ככאים ועמנו יונן החסרון וכאומר אם מאלו לא הערתי כל חמתי כ"ס כיתי כמלחמה
לפנים עליהם וכן יעקב את שרש ליהיה משפסע למרסוק ישראל יצן ירשע ר"ל ישלנו עד לערסון
רשע

אשר על ראש גיא שמענים הלומי יין: ה הגה חוק ואמין לארצי
פזרם ביד שער קמב פזרם מים כבירים שופים הניח לארץ
ביד: ב ברגלים תרמסנה עמרת גאות שפורי אפרים: ד והיתה
ציצתו נבל צבי תפארתו אשר על ראש גיא שמנים כבבורה
במרים קיץ אשר יראה הראה אותה בעודה בכפו יבלענה:
ה ביום ההוא יהיה ירוה צבאות לעמרת צבי ולצפדת תפארתה
לשאר עמו: ו ולרוה משפט לישוב ער המשפט ולגבורה

רשי

על הנוצלות ופירושו כמותו כשלי כומרל וכן כן כמתרנמין וכן לין ואמין כן: אשר. נעושי:
על ראש גיא שמנים. היא כנרת שפירותיה מתוקים וסס הם הלומים עלנס בנין: הלומי יין.
כתיבי חמר ויש עוד לפתור לבי תפארתי אשר על וגו' לבי תפארתי שעל ראש עמרת השכטים
המשוחים כנאות ראשי שמנים כמ"ס (עמוס ו) ראשית שמנים ומשמו: גיא. ל' גאוח כמו (לעיל
עז) מואב גא מחד (ואותו הלין הוא כליאת נובל תהיה): הלומי יין. כך קראו על סס שכרותן
שלאחר כסם (עמוס ו) השותים במזקו יין: (ב) הגה. יש רוח חוק ואמין ל"ל שהוא פזרם
בדד ועבר קטב מרירי: הניח לארץ ביד. יניחם על ארצם כידו החוקה ופסול הנוכלות פן
תחליט: (ד) כבבורה כפרס קיץ. כבישולה של תלאת לין נובל: בשום קיץ. עת פזרם
אשר תחליטם אשר מתוך שהיא כבורה קופץ עליה ובלעה כפורה כפס כך וישקוד על הרעה
ויביאה עליו (דניאל ט) ביום ההוא. כהסם הפופים: יהיה ה' נבלות לעמרת לבי.
לציקום הכארים כה: (ו) ולרוה משפט. יהיה הקב"ה להורות משפטו: ליושב על המשפט

מצורת דוד

מצורת ציון

מחר לין השדה אשר במשע זמן יכול ויכמום
הוא כפל ענין כמ"ס: אשר על ראש. חוזר
על עמרת גאות לומר העמרה אשר על ראש
בני אפרים שהיו מתפיקים עמם למשוח ראשם
הכנה בשמן מבושם וכלו היה הראש גיא מלא
שמן: הלומי יין. אשר סיו מוכים מהיין כי לפי
רוב השכרות יסלו בלרץ ויכוו על האכנים
המושכים ע"ס האדמה ואלו היין הוא המכה:
(ב) הגה חוק ואמין. כהם יש רוח חוק ואמין
ל"ל שהוא כרם כדד המכרס חילנות: שער
קטב. כרות הערה הכרות ומשחית: שפפים.
אשר כמה שופים בחוקה: הגיה לארץ ביד.
זה הכוח יניח עמרת גאונם לארץ בחוקת ביד
ובכת רב: (ג) ברגלים תרמסנה. ברגלי החויב
תרמסנה עמרת הגאות של שכרי אפרים ר"ל
החויב יפסול גאותם: (ד) והיתה וגו'. הדד
תפארתו פדומה לליאת הנוכל אשר הוא לעמרה
על ראש גיא שמנים: כבבורה. חוזר על וסית
האומר בתחלת המקרא לומר עמרת הגאות תהיה
כחאנה שנתכרה כפרס יהיה הקיץ והוא עת
יפול התאנים כולם: אשר וראה וגו'. אשר
מיד כביראה אותה הרואה יבלענה מיד כביראה
אמר שכן ימחר החויב להכפיל גאותם: (ה) ביום
ר"ל יתלו חסוד בגאון ה' ולצפידת תפארתה. כפל הדבר כמ"ס: לשאר עמו. סס יהודה
ובנימין: (ו) ולרוה משפט. הלא יהיה לרוה משפט ר"ל יחוק דעם
נחוקים לעבות תכפס חמת: ולגבורה. הוא יהיה לגבורה לבני יהודה אשר כבו ממקום
המלחמה

ענין מלווה על הענין ואינו מתחין עד שיתלוש
ציון מפלת מלכות אפרים: לעמרת לבי.
כפל הדבר כמ"ס: לשאר עמו. סס יהודה
ובנימין: (ו) ולרוה משפט. הלא יהיה לרוה משפט ר"ל יחוק דעם
נחוקים לעבות תכפס חמת: ולגבורה. הוא יהיה לגבורה לבני יהודה אשר כבו ממקום
המלחמה

משיבני מרחמה שערה : ונבא אלה ביני שני ובשכר תלני פה
ונביא שני בשכר נבלעו מרהיני תעו מרהשכר שני בראה פקו
פליה : ח בי כל שחקנות מלאו קיא צאה בלי מקום : פ את
מי ורה רעה ואתמי יבין שמועה גמולי מחלב עתיקי משדים
בי צו לצו צו לצו קו לקו קו לקו ועיר שם ועיר שם : יי בי

רשי

ולגורס . יסיה לאותן סכס משיבי מלחמה מלחמה של תורה : (ו) וגם אלה . ישיני משפט
ומשיבי מלחמה סכדור הוה כלומר עובים ומאובים שכן ביון שגגו כי פתה אין טוב כס : שגו
דראה . כלפינו דכדרי כנביאים וייח במחלב מעדיים שראונו פונג לנס : פקו פליה . פכשלי
סמכט : פקי . לי מיק כרכים (נתוס כ) למוקס (שמחל א כס) : (ח) כי כל שלמות . שלס
של זכתי מתיס סס סכס כקיא צאה : בלי מקום . אין דעפה סובלת : (ט) את מי ירה .
שחל לחיטוקת שאין יודעין להבין כי הגדולים פנו לדרך רפה : גמולי מחלב . גדולי מחלב
עתיקי משדים . לי ויפתק משס (בראשית יב) דא גדולי מן התורה שנקראת הגב ועתיקי משדים
ומרכים מלפני ת"ח : (י) כי לו לו לו . נביא מזה לנס מלת הקב"ה וסס יש לנס לו של
פכויס כנגד לו זכ וחוור הניח ומוכיחם וסס חמיד לחוריס יש לו לו שלו חבור משלי :
קי לקו . יש לנס קו משקולת משפטי רשע כנגד קו חלק : ועיר סס . הניח חומר לנס עוד

מצודת ציון

ענין התעוררות וכן והתי על יפתח נוח סי
שופטים יא : (י) שנו . מלי שנגס ומשכב : לא יטרש לגבורת מלחמה כי האל יחס לנס
גבשבר . יין יבן : תש . מי שהוה מכוכל ויכס את האויב : (ו) וגם אלה . גם יהודה
דערתו ולינו יודע מה שפוע נקרא תועה והוא
סמכטס כדרך שאינו יודע להבין ילי : גבלש .
ענין השתה כמו וכל כהר הוה (לעיל כה) :
פקי . ענין הכשלה כמו ופיק כרכים (מחוס כ) :
פליה . ענין משפט כמו ופללו אללים (ש"ה)
כ : (ח) קיא . הוה המחלב החור מן בגוף
לך סס : צואה . כמו צואה והוא צואת הגוף :
(ט) ירה . ענין למוד כמו ולהורות יתן בללו
שמות (ה) : גמולי מחלב . כן קרא חתיק
ספדס מחקרו מן ההקפה כמו ויגדל הילד ויגמל
(בראשית יא) : עתיקי . מלי העתק והפדה וכן
ועתק משס הרהס (שס י) : (י) צו לו .
פלשון אחס : קו לקו . ענין חוט הסקולת
של סכנלי וכן זקו יעשה (זכריה א) : ועיר .
משפט כמו כתר לי ועיר (חוב לו) : שם . ר"ל
במקום שידע הסוק ללמוד שמה וכן של כל
משפטס סס (קבלת א) ומי במקום הסוק אל
סכר

לשמה לנס צאה למות סי ר"ל לשמות עוד סיג ונדר למות סי ואל הוהס והכיוג הוה
סכרה לשמות עוד לס סיג ואלס אחת : קו לקו . על סס עקו סקולת סכויס להשמד לגל
עיקמו כנין לוח קורא להשמרה בלשון קו ור"ל סכרה לשמה לנס השמרה להשמרה התורה
לעשות עוד השמרה להשמרה והכנין כולו כמ"ס : ועיר סס . ר"ל אף במקום הסוק לעשר
שרת סי אין למוד לנס כ"א משט כי לפשח יחב לנס : ועיר סס . סכנלי יכס על סכנליס
(שס) כי פלגי סס . י דער כניני ענייניס פלגי ידער פליסי בלגי סס ובלשון אחת
לחיה

תשיעה כח

ידש קצח ואפן עולה על פפן יוסב פי במשח חבט קצח וכפן
בשבת : כח לחם יודק פי לא לנצה אדוש ידושע והמס גלגל
ענדתו ופרשיו לא ידקנו : גם נסזאת מעם יהוה צבאות יצאה
הקרא עצה הגדיל תושיה :

רשי

כי לא כחרון . דשין את הפלה לפי שורטו נוח ללחא מתוך קשין פלו . וכן של כמון לא יוסב
אוסן פגלה לדובו לפי כי קל הפלה לחובטו כמסע והכמון כמנט : (כח) לחם יודק . ואת מי
דקיס כדכריס קשין את הלחם של הנוחה לפי שאינו נוחס ליהכט : כי לא ללח אדש דושנו .
כרי כי זה משמט בלשון אלה לא ללח כחשין פליו לפי שלטוס לא יכתבו גרעתי הוטע דושנו .
נדבין ליהכט ע"י סחרון ואוסן העגלה : והמס גלגל עגלתו ופרשיו . וכשמכבין פליו אוסן עגלה
לדוק ולדובו אפילו פגלגל הווס ומשכר . וכן שאר כלי הפגלה עמו המפריסים את הנוחה
הקב"ה לא ידוקנו והאמיס אינס יידוקין ליהוה נפחין : אדוש ידושנו . כמו עשה יעשה (יחזקאל
לא) לנץ ינפץ (לעיל כב) והלף יו בלס במקום ה"א כמו ואחרי כן אחתכר יושפט (ד"ס ב) .
כמו המתבר אף כאן הדוש ידושנו וכן חכרו מנחס : (כט) גם זאת מעס סי וגו' . גם זאת
כדרך דשי הנוחה וחובטי קח וממון מעס הקב"ה יאלס : הפלא עס . להראותכס רמזיס כדרך
חידות ומשל לפלא ומכוסס כי כאשר כממון והקלה אינס מכבידן עליסס במודוס רכס לפי סכס
נחטין כקל כן אלו הייחס ממחרין לקבל מוסר לא הוה מכביד עליכס גזירות וחתס קסיס לקבל
הזכות כחכמה הקב"ה לדוש לכך יכביד עליכס הרכס ולא ללח לכליסי יריב ודקס כלשר לא
ללח אדוש ידושנו ויולו חני מכותיו וחסל לא תכלו דוגמת החימה פגלגל והטעלה והחטין לא
ידוקו ואלו הייחס נוחיס ללוח לא הוה כודק אחכס כיכריס קסיס ספסחני עומ כסחול ודש
ספסחני יוסב הוה מוקס פליה :

מצודת רוד

יש הפרס בין מין למין כי הפלה לא יודש כחרון
לפי שהוא נוח וקל להפריס מהקשין ואין מהלורך
לדובו כחרון : ואוסן עגלה של כמון יוסב . מליה
לא האמור כחלת הסבוק משמשת כשמים כאלו
אמר על כמון לא יוסב ר"ל אין מהלורך לסכב
אופן עגלה על כמון להפרישו מהקשין כי גם
הוא נוח לסיפד כדבר קל : כי כמטס . אלה
כמטס יחבט קח וממון יחבט כשכט כי גם
כאלס נפרשין מן הקשין : (כח) לחם יודק .
הנוחה שטויס מנינה הלחם שאינו נוח להפריס
מהקשין כדבר קל לכן הוה נידש כחרון ובאוסן
עגלה לכת את החבן דק עד שיגולה הגרעין :
כי לא ללח . אלה לא זמן מרובס ידוש כסס
את הנוחה רק לפי לורך ספסרת סכרעין
מהקשין : והמס גלגל עגלתו . ר"ל כי אס יעשה
זה זמן רב אז אוסן מעגלה יכת יושכר אף את
הוטע : ופרשיו לא ידקו . ר"ל וכן סחרון לא
יפכור זמן רב על הנוחה ככדי פלגי יסיו שני סחרון מכתמיס את הוטע דק דק והנמשל הוה
לומר סכמו שאין דרך הרס לדוש קח ובלשון לפי שנומיס סמה להפריס מהקשין
ודי לנס כדבר קל כן אלו הייחס נוחיס לקבל מוסר כמטס רמו משפט יסויסיס לא הוה במקום
מכביד היסויסיס עליכס אלה הוה לא כן הוה מהלורך לסכביד פוסויסיס עליכס ממון מוסכו
כחכמה הוה שאינו נוח להפריס מהקשין אשר מהלורך לדובו כחרון ואוסן חולס לא ללח
ידיב ולא יעשה כליה כחכמה זה שאינו ידש זמן מרובס פלגי להסכיד הוטע : (כט) גם זאת
וגו' . כלומר עס שחמרתני שמשו קול יעו סמס' נאחר לי סמל הוה ולא מלגי חמרתני : הפלא
עס . כמסל סכרס עס נפלאס : הגדיל תושיה . כראס חכמס גדולס ומוסר נפלא :

מצודת ציון

לדוש בו וכן ובהרלי סכרול (כ"ב יב) : יהיש .
מלי דיסס : ואפן . גלגל ולחוספת עיבור פטר
עגלה מלשון עגול : יוסב . מלשון סכוב : כי
כמטס . אלה כמטס : חובס . ענין הכלה ודיסה
כמו חובט חייסיס בנת (שופטים ו) : (כח) יודק .
מלשון דק : כי לא . אלה לא : לנצה . ר"ל
למן מרובס : אדוש . מלי דיסה והלף ק נוספת :
ענין כריחה ושכירה כמו יוס מוחסה
ומכוסה (לעיל כב) : גלגל . אוסן ולחוספת
עיבור אחר עגלתו מלשון עגול : ופרשיו . סס
שני חרליסיס הפדויסיס וסכודיסיס זה מוס :
ידקנו . מלי דק : (כט) הפלא . מלשון פלא :
הגדיל . מלי גדול : תושיה . מלי יוס חכמת
הטורס נקראת כן על כי יסנה לעוסן ולא חסוב
למן כשאר סכריסיס כשעולס :

סו

כפ * נדי אריאל קרית חנה דוד ספו שנה על שנה
הנים ינקפו : * והציקותי לאריאל והיתה תאניה ואניה והיתה
לי באריאל : * והייתי בדור עליך וצדתי עליך מצב והקימתי
עליך מצרת : * ושפרת מארץ הדגרי ומעפר השש אמרתה
והיה פאוב מארץ קולך ומעפר אמרתה הצפצפת : * והיה כאבק
דק המון וגרה וכמץ עבר המון עריצים והיה לפתע פתאם :

רשי

כפ (א) הוי אריאל . ח"י מכתה דס' וף יחוקל קרלו כן שאמר (יחוקל מג) וסליאל
שחם עשרה על שם אל של מעלה שיהיה רובת כלמי פ"ג סמחה כמו ששנינו במדר
יומא ורבותינו פירשוהו על הכייל פסיס לר מחוריו ורחב מלפניו : קרית חנה דוד . דלחמי
בקרת דסר' כפ דוד . ספו שנה על שנה . והמיד שנותיכם הולכים והוקים עד שהגים שלכס
יקופו ויכרתו לשון נוקף וית (לעיל ז) : (ב) והיתה לי לאריאל . הנה מוקפת חללי חרב
לפנות המוקף ונתי כהמה : (ג) בדור . כשורה של גייסות מקיפות : מצב . לשון כרקוס כמולד
על הטיירות : מצרת . לשון מזור : (ד) מארץ הדגרי . יבא גראה כאילו דבור סיוולא מסך
יואל מתחת הקרקע : אמרתך תלפוף . לתתני אלי ומתן תחיתך ימרו רחמי : צפצוף .
הוא לשון קול לחם כקול עופות דקיס : (ה) והיה כאבק דק המון ורץ . אולגוס פותרים ויסע
למחולת אה ויעש אבק : והיה . סכר פוס : לפתע פתאם . מקרב סתאוס :

מצורת ציון

כפ (א) חצי . ענין נפקת יללה : אריאל .
המזכר נקרא אריאל וכן קראו יחוקל
כמ"ש והסביראלי שנים עשרה אורן (יחוקל מג)
ונקרא כן ע"ש שירד עליו האב מהאל מן הכמים
ורכבה עליו כלמי וכל המלה כדרך העוסק
ולעוף כמו משי מעי אוחיל (וכמיה ד) קרית .
עיר : חנה . שכן : ספו . מל' הוספה : הניש .
כן יקראו הקרבנות על כי רובם באים בחג וכן
אסרו חג (הסלים קוח) : ינקפו . ענין כריתה
וחרוק כמו ונקף סככי היער (לעיל ז) :
(ב) והציקותי . עלשון נוקב ורה : לאריאל .
קרא שם סעיר ירושלים ע"ש המזכר העומד בה :
תאניה ואניה . ענין אל וזער כמו וירכ בה
יבוסה חלטים ואניה (לויכ כ) : (ג) והייתי
לשון חניס ושפוח : בדור . כמו כדור והחבר
כ"ף שמשום וכן כדור אל ארץ רחבה ידים
(לעיל כב) והיה פלי פס שורוקין מיד ליד ומקלנין
אותו : וצדתי . מלשון מזור וכן יקראו סכנינים
שעובין ומקיסין את העור לכבשה ונקראו כן על
שם שהם מזרים ודוחקים אותם גוש : מצב .
מגדל פן גבוה ולב הקומים : מצרת . מלשון
מזור : (ד) מארץ הדגרי . ענין כפיס כמו וישא אדם
(לעיל כ) : כשבו . כן יקרא גוף המת סכניני
שהודות ע"י כשוף כמו דרשו אל הלוכות (לעיל
ח) : הצפצפת . כן נקרא קול העופות וכן ופוסה
שם ומלפוף (לעיל ז) : (ח) כאבק . כן יקרא
העפר דקדקן ויסע לנפש של כל ארץ מזרים
(שפת ט) ולתפסה בחור אחר דק : החן .

ספכה ולא רחמי למען ספוח חטאת על חטאת : * ההקכים
לדת מצרים ופי לא שאלו לעזו במעו פרעה ולחסות בצל
מצרים : * והיה לכם מעזו פרעה לבשת והחסות בצל מצרים
לכחמה : * כיהיו בצעו שריו ומלאכיו חנם יגיעו : * כלל הבאיש
על עמ לא יועילו למו לא לעזר ולא להועיל פי לבשת וגם
לחרפה : * משא בהמות נגב בארץ צרה וצנקה לביא ויש
מהם אפעה ושרף מעופף ישאו על כתר עורים חיליהם ועד
לבשת גמלים אוצרותם על עמ לא יועילו : * ומצרים הגבל ורץ

עירס ק

רשי

ומה בסוכו הוא פרעס : (ב) העלכים לדת מצרים . על שפע כן אלס אשר שלח
מלאכיו אל סוף מלך מצרים (מלכים ב יז) : לדת מצרים . ארץ ישראל גבוהה מכל הארצות
ד"א יבוסה הוא לסס : ולחסות . להחכות אכרוא"ר כלפי"ו : (ד) כי סיו נאשן סריו . של מלך
ישראל בשלותה למלך מצרים : חנם . סיו תתפוח : (ה) כל הכאש . כולס כיישו את עלמן
לקנות לסס אדונים חנם ועס סארך לא יועילו למו : על עס . כשכל עס לא יועילו למו :
לחרפה . גידוף דיספרני"ר כלפי"ו : (ו) משא בהמות נגב . מטולין על כעירוכן בארצה דרומא
לפי שארץ מצרים כדרומה של ח"י וכוו כגידוף והתפרס שמחסיין אותן ראו את אלו שטופין
בשלות ממוסם על ככתם להולך בחד למצרים חנם ומסכנין עלמן כמדכרות ארץ לרס וזוקס
וגו' : אפעה . מין נחש רע הוא ואין כעולס כי חס שנים זכר וקנה וסס יולדים לכשנים שנה
ואף שרף מטוסף מין נחש הוא ולא סיהי לו כנפס לפוך אלא קוסף ומדלג רחוק מחד וזוק
לכב מפיו : חיליהם . ממוס : רבשת . חסופרות חלדוכ"א כלפי"ו יש לו לגמל כמקוס סעינה
המשא ופ"ש שמתקבת חמיד ופסין שם דכס לרפואה קרויה דכס כדאמרין ככ"ש דכס וכדכס

מצורת חד

מצורת ציון

גחמות כללס ואין רלזוי כוס : למען ספוח .
כאלו פשט לסס כחטאות שאלו והפלים לכוסיף
עליו כי לחטאת תחשב לבקש עור ממלכי סאדמה
ואה פי' לא שאלו : (ב) החלכים . פתס יפרס
סס פשו ואמר אשר הלכו לדת למצרים לבקש
מסס עור ואל שאלו פי' ס' : לשח . להתחוק
במחוק פרעס : (ג) לבשת . כי לא יועילו :
(ד) שרף . שרי ישראל ככנישו עלמס לכוו אל
ערה לזעין (ואלס סיו מערי סכורות סכיסודס
בלא חכו כה וסאלו עור מפרסס וככסס סחריב) :
גם . סיו עיר סמלוכה : (ח) כלל הבאיש . סכל
כזבו וכלמו ככתם אל עס אשר לא יועילו לסס :
לא לעזר . ספליכס שמה לא יסוה לעזר כ"א
לכלימה : (י) משא בהמות נגב . ר"ל סכלימה
סתיס על אשר כשלו בשלות מככף וסכס על
כסחמס להולך בחד למצרים סיוסכס כנגב ח"י :
ארץ לרס וזוקס מקוס אריות : סחם . ר"ל סחמויקים סמלויס שחם יס סחם אופס וסרף
סעופף : יששו . סיו טשאים פוזר רב על פיריס וגמלים אל עס אשר לא יועילו : (ז) וסצריס
ל ורץ ישרו . ר"ל סלכד שאין סכס כידס לפער סכס עוד סודן לגס לא יעלו לעזר ס

ישורו לבן קראתי לזאת רבב הם שבת. עתה בוא כתבה על-לוח אהם ועל-ספר חקה וזהו דיום אחרון לעד עד-עולם: כי עם מרי הוא כגים פחשים פנים לא-אבו שמע עורת יהוה: אשר אמרו לראים לא תראו ולחיים לא-תחודלנו נכחות דבר-לנו חלקות חזו מהתלות: סורו מני דרך המו מגי-ארח השביתו ספגינו את-קדוש ישראל: לכן פה אמר קדש ישראל יען מאסכם בדבר הזה ותבטחו בעשק ונרוז ותשענו עליו: לכן יהיה לכם העון הזה כפרין נפל נבעה בחומה גשונה אשר-פתאם לפתע יבוא שבריה: וישבריה

רש"י

חיי וכמיש דגמול: (ו) לואת למרים: רהב. סס גפי פיות: שבת. פס כפל ומתנאים חס ד"א שבת רכסם ונכסם כולם ראו כוא לשכות: (ח) חקה. חקוק אותה כנכואה כואה: (ט) עם מרי כוא. ישראל: (י) חלקות. חספיות: חזו. התנאלו: (יא) חמו. אותם: פני ארח. חספיים אלו כנכואה שקר: (יב) דברר כוא. כנכואה חמת: ובלו. מנוס וליון: (יג) כפרין. של חומה שטול: נבעה כחומס ומגנס. מנוס ליונס כה כחומה משכנס:

מצורת דוד

מלכים סמס לאחיים לישכאל: לואת. למרים: רהב סס. מתנאים כדבר שאין זידם להכפיה שר ואין לאל ידם: שבת. וסס עם כטל ואינס רוינס לעפור: (ח) עתה כוא כהכב. אמר להגביל עתה כחוב וזה לוכרון על גלות אשר חתום וחקוק סדבר על הספר למען תהיה לוכרון למינס אחרונים פד עולם לדעת בלא על חיס הבחתי הסורעניות עליהם כ"א כעבור עונס: (ט) פי עם מרי כוא. מה שאלו עור מערעב ולא שאלו פי ס' נהכב למרד: בגינס כחשים. מכחשי' כהשנתה סמקוס: לא אכו כמות. הינס רוינס לשמוע תורתו וזה לא שאלו פינס גיס כדבר המלחמה: (י) לראים. לנבילי ספגיות אחרו לא תראו כנכואה למען כד לנו: לא תראו לע. לא תנכחו לנו דברי נכוחות: דברו לנו חלקות. דכרו כמו נבילי ככעל סמתליקין דכרינס ומתנשין לומר שלום יהיה לכם: חזו מהתלות. סס חיונס אומרים שסס תבגלות אכל סגינא קורא לדברי נבילי ספקר מהתלות וכאלו סגינא אומר לסס סוס תאמרו סנגב לנו כדברי סגינאיים סאומרים

מצורת ציון

רמק. ר"ל דבר שאין בו ממש: רהב. ענין גלות וסחוקות כמו ירסכו סנדר כזקן (לעיל ג): שבת. ענין כטול כמו שבת טובס (לעיל ד): (ח) לוח. ענין סגול עשויה לכתיבה והוא מני לוחות סטודות (סמות לכ): חקה. מלי חקיקה וכתיבה: (ט) שר. ענין מרד: כחשים. סקרים: לא אכו. לא ראו כמו לא אכס יכמי (דכריס כה): (י) ולחיים. ולנביליים: נכחות. ענין דכריס ירבים כמו כולם נכוחים למינין (משלי ט): חלקות. דכריס רינס ומנוספ: סחליות. ענין לעג כמו וזינס כרעכו יתהלו (יכמיס ט): (יא) פני. כמו מן וסירד נוספת: חשביתו. ענין כטול: (יב) ונלוח. ענין עינים דכרך סירר כמו ונלוחים כמעגלות (משלי כ): וחספיו. ענין סמיה: (יג) כפרין. ענין סבירס: נבעה. מלשון אכעכועות וכן מיס חכמה אש (לקמן סד): נשנבה. חוקס: לחספ. כמו כפתע וכן יבנת לכסא (תהלים ט) ומחשפי'

נחמו נחמו עמי יאמר אליהם: דברו עלי-לב ירושלה קראו אליה כי מלאה צבאה כי נרצה עונה כי לקחה מיד יהוה כפלים בכל-חמאתיה: קול קורא במדבר פנו דרך יהוה ישרו בערבה מסלה לאלהינו: ד-כל-גיא ינשא וכל-תר ונבעה ישפלו ויהי העקב למישור והרכסים לבקעה: ונגלה כבוד יהוה וראו כל-בשר יחדו כי פי יהוה דבר: יקול אמר קרא ואמר מה אקרא כל-הבשר חציר וכל-חסדו כציון השדה: יבש חציר נבל ציון פי יהוה נשבה בו אכן חציר תעם:

רש"י

כ (א) נחמו נחמו. חזור על נביליותו ספחידות לפי סמתאן ופד סוף סכסר דכרי נחמות ספסיון סרעב וי כניס לבין ספורענות: נחמו. אחס נבילי נחמו את עמי: (ב) כי מלאה נכאה. ת"י עמידה דתימלי מעס גלותה כמו כי מלאה מנכאס ויש פותרין נכאס כמו (איוב ז) סנא נכא לאטס עלי חרין: נרצה. נתפיים: כי לקחה וגו'. ארי קבילת כוס מתמוין מן קדם ס' כאלו לקח על חד תרין ככל התאחא ולי ספסו יתכן לפרש כי לקחה פורענות כפלים וחס חומר סירך מדתו של הקב"ה לשלם לאדם כפלים כחפשו פלינו מקרא מלא (יכמיס פז) וסלמתי רלחונס חנספ עונס ומתחאס: (א) קול. רחסיק קורא כמדבר: פנו דרך ס'. דרך ירושלים לבוב גליותים לחוכה: (ד) כל גיא ינשא. וססר ישפל סרי דרך חלקה וזכו ומוס: והרכסים. סריס ספסומינס וס לוח ומתוך סמיותן מורד סביטיס זקוף ואינו מעוקס סיכא טוח תינד ולפלות (סרכסיס מתורגס גדוים לאון גובה כמו גדודי סנדר): והרכסים. כמו ירכסו אות סהמן (סמות כח): לבקעה. קנפומייל כלפינו חרין חלקה וסוה: (ו) קול. מלת הקב"ה אומר אלי קרא ואמר. רוחי אליו מה אקרא וסקול מסיבו וזה קרא: כל הבשר חציר. כל שרי המלכות חספך גדולתס ומתי כחציר: וכל חסדו כציון סהסר. כי חסד לוחיס חסלת (משלי יד) ד"א כל הבשר

מצורת דוד

כ (א) נחמו נחמו. אלוהיכם יאמר אל סגינאיים נחמו את עמי וכפל סמלה יורס על סחוק: (א) על לב. דכריס סמקובליון על סלב: וקראו אליה. אמרו לה אשר מלאה ונשלתם זמן גלותה: כי נכלה. נתפיים עונס ר"ל נתכפר עונס: כי לקחה. כי ככר לקחה סתלומיון מיד ס' כפלים. ר"ל שתי גליות ככל וגלות אלוס: בכל חסלתיה. כעבור כל חסלתיה: (ג) קול קורא. כאלו קול מכריז ואומר פנו מלמד דרך ס' לסביב בו בני סגולס: ישרו כנרכס. פשו בערבה דרך יסרה לאלהינו כי הוה יך לעמיס: (ד) כל גיא. כל עמק ירומוס וכל סריס יספלו לסיות סדרך ישר וסוה: העקב. דרך סמעות סיס מיוסור: והרכסים. מקומות סגונותו סיון כקטס: (ח) ונגלה. או יגלה כבוד ס' וכולס ינלא כי פי ס' דבר כנחמות חלוס כאלו ונתקיימו: (ו) קול אמר קרא. קול נכואה אומר לסגינא קרא וסכר נכריס: ושמר. כאלו סגינא שאל מה אקרא וקול סגינאס מסיבו קרא לאמר כל סכבר חציר ר"ל כל עמיס סיכיוו עם גוג על ירושלים למחמה יכילו ויכסאו כחציר: וכל חסדו. ר"ל אש מי פיה ססס חסד סס לא יסכס למחמה ויסיס כיון סכסר סכמות סכר כי חיד סרש ישראל ומצריס ספין: (ז) יבש חציר. לוב יסיכב כחציר ויטולו כיון: כי כח ר"ל עספסת כח ילמדו: וכן. כלמח ססס ספס גוג יסיס כחציר וכפל סדכר למחמ:

מצורת ציון

כ (א) צבאה. ענינו זמן קטוב וכן סלל אכא לחגוס (איוב ז): נרצה. מלשון רמי ופיוס: (ג) פנו. ענין סכרת סוכסול וכן וסכני פיתוי סביס (ברלשית כד): ישרו. מלשון ישר וסוה: בערבה. פנינו כמו מדבר: ססלה. דרך ככוסה: (ד) גיא. עמק. העקב. ענין עקוס ועוות כמו עקוב סלב (יכמיס ז): למישור. מלי ישר וסוה: והרכסים. ענין גכות וכן מרכסי א"ש (תהלים לא) ופירסו מנחות סאוס ומנכחות: (ז) חציר. כחציר: כציון. סכרת: (ז) נבל. ענין כמיסה כמו ועלסו לא יכול ססס (ג) נשבה. ענין ספסת כמו יסכ רוחו (סס קמ)

מצורת דוד

כ (א) צבאה. ענינו זמן קטוב וכן סלל אכא לחגוס (איוב ז): נרצה. מלשון רמי ופיוס: (ג) פנו. ענין סכרת סוכסול וכן וסכני פיתוי סביס (ברלשית כד): ישרו. מלשון ישר וסוה: בערבה. פנינו כמו מדבר: ססלה. דרך ככוסה: (ד) גיא. עמק. העקב. ענין עקוס ועוות כמו עקוב סלב (יכמיס ז): למישור. מלי ישר וסוה: והרכסים. ענין גכות וכן מרכסי א"ש (תהלים לא) ופירסו מנחות סאוס ומנכחות: (ז) חציר. כחציר: כציון. סכרת: (ז) נבל. ענין כמיסה כמו ועלסו לא יכול ססס (ג) נשבה. ענין ספסת כמו יסכ רוחו (סס קמ)

יבש חצירי נבל ציון ודבר אלהינו יקום לעולם • על תרבות
 עיילתך מבשרת ציון הרימי בפת קולך מבשרת ירושלם הרימי
 אל תיראי אמרי לערי יהודה הגה אלהיכם • הגה אדני יהוה
 בחוק יבוא וזרעו משלה לו הגה שכרו אתו ופעלתו לפניו •
 יי פרעה עדרו ירעה בזרעו יקבץ מלאים ובהיקו ישא עלות
 ינהל • יי מי מדד בשערו מים ושמים בזרת תבן וכך בשלש
 עפר הארץ ושקל בפלם הרים וגבעות במאזנים • יי מי תבן

רשי

חצר) סוף חלם למות למיך אם חמד לעשות חסד מרי הוא כלין ספדס אשר יחולל ויכש ולי
 לסמוך פליו שאין בידו לקיים עמא ומות שכביש חלר נבל לין כן כשמת האדם כגלה הכנחח
 לכל : (ח) דובר אלהינו יקום • כי הוא חי וקום ובודו לקיים לשיך על הר גבוה עלי וכשרי
 מבשרת און כי משי חתי לעולם היא הכנחח הכבורה : נבל • כמש : (ט) מבשרת ציון • כניח
 דשכרין לציון ובמקום אשר הוא אומר רגלי מבשר (לקמן נב) וכו קל כוכר לא וכו תש כנקה
 ומאחר פעמיו עד הקן : (י) בחוק יבוא • על האומות לפרע : הגה שכרו אתו • מומן אתו
 לזדקו • ופעלתו • שגר פעולה שעלו ליתן להם : (יא) ברעה • אשר עדרו ירעה בזרעו
 מקבץ מלאים ובהיקו נושאם : עלות ונהל • מיטותא בניה מדבר האין המיניקות • ינהל • כמו
 מנהל : (יב) מי מדד וגו' • כל זה היה בו כח לעשות וכ"ש שיש בו כח לעמוד הכנחח הללו :
 בשערו • כהלכותו שאחר דרכת בים סוסר (תפקוק ג) • בשערו • כמו (כמדבר כב) כמשול
 כפ"י לשון מדה ומנין כמו ומוכן לבנים תתנו (שמות ה) • ובל כגלם • ומדד כשלושיות שלם
 מדבר שלים יבוא שלים ימים וסכרות ל"א בשלם מוגדל עד אמה שלישי לאנחות ומתה פי שהא
 שם כלי וכן ותשקמו כדמעות שלים (תהלים ס) • ושקל כפלם הרים • הכל לפי סלחך הר כד
 הקע בחלק קסה והקלים בחלק רכס : (יג) מי תבן • את רוח הקדש בני הכניאים ש' תבנו וכד

מצורת דוד

קמו) : (יא) יקבץ • עלות • קטנות והוא
 מלבן עולל וזקן • ינהל • ענין ההנהגה כנחת
 וכן התנהלה לאחי (כראשות לג) : (יב) בשערו • יתקיים לעולם ולא יוכלו לבטל דבריו : (ט) על
 בהגדוהו וכן בשעלי שטורים (יחוקאל יג) : בורות • הר גבוה • להשימש הקול למרחוק • מבשרת
 שם מדה חתי אמה וכן זרת חרכו (שמות כז) : ציון • עדה הנבואים המבשרים גאולה לציון :
 תבן • מלבן הכסס : ובל • ענין מודיה וכמו
 וימודו עומד (שם עז) ת"א וכו' : בשלש • ומשקל : הגה אלהיכם • בא המקום לגאול
 שם מדה גדולה וכן ותשקמו כדמעות שלים
 תהלים ס) : בפלם • כן קראת מעש המשקל לו • ר"ל לא יהיה לך עור וזרעו : שכרו
 הכסומן לדעת משקל הדבר השקל וכן פלם ומאזני
 משפט (משלי טז) : במאזנים • הוא קף המשקל :
 כמר
 כחלק גושאם בחיקו והקטנות שבה מנהל כנחת כן יוליים המקום כנחת כשוכס מהגולה : (יב) מי
 מדד • ר"ל מי כמחשבו הודע שומך כאלו מדד באגרופו ויודע רוחב כשמים כאלו תבן
 פדחם כורת ויודע מדה עפר הארץ כאלו מדדס כשלים ויודע משקל הכרים כאלו שקלם בפלם
 ומאזנים וכאומר היודע כל חלם ויכל הוא לעשות את זה : (יג) מי תבן • מי ספין כלונו על מקום
 ר"ל מי ספס דלון המקום אשר דעתו • ואיש מוכס על מנה מי נאמר מי הוא האיש אשר השקס
 יודיע

את דודת יתיה ואיש עצתו יודיענו : יי את דמי נועין ויביתו
 וילמדוהו בארח משפט וילמדוהו דעת ודרך תבונות יודיענו :
 יי הן גוים כמר מדלי וכשחק מאזנים נחשבו הן איים כבק יפול :
 יי ולבנון אין די בער וחתו אין די עולה : יי בלתינוים פלאן נגדו
 מאפס ותדו נחשבו ללו : יי ואל דמי תדמיון אל ומה דממת
 הערכו ללו : יי הפסל נסך חרש וצורף בותב ירקענו ורתקת
 כסף צורף : יי המספן תרומה עין לא ירקב יבחר חרש תבם

רשי

כוח להאמין : ואיש עלתו יודיענו • רוחו כן ת"י ולפי משמטו ואיש עלתו מוכס לראש המקרא
 פי חיון את רוחו ומי איש עלתו אשר יודיענו להקדים פלס : (יד) את מי טען ויביאו • האיש
 להקדים כן כל גוים לפניו כמר משלי ואך ילמדו לו) את מי פון האומות טען כמו שמען פס
 הנבואים כמו שגא' בלתינוים וס' חמר המכסה חני מאכרסס (בראשית יח) וגו' • ויביצרו וילמדו
 בלרת משפט • את מי מן האומות פס כן שלימדו חכמה כמו שפסס לאכרסס שנתן לב להכיר
 מאליו ולהכין כחוכה שגא' וישמר משמרתו ואומר למען אשר יתה וגו' (שם) וכליותיו היו מוכנות
 להכסה שגא' חף ללות יקריו כליות (תהלים טז) : (טז) הן גוים כמר מדלי • ואין תשובין לו
 להטמיר מהס לנבואים לגלות סודו : כמר מדלי • כפיסה פרה המעטפת משולי הדלי ומשקט
 עופת המים ודוקין טען לימודי"א בלפ"י : וכשחק מאזנים • שהנחת מעל טיפוס ומשחק
 בדיק • אכך דק : ישול • כאכך טיפס ועולה על ידי רוח כדק אשר יעטל : (טז) אין די בער •
 על מוכחו : וחתו • של לבנון חין די פולה ד"א ולבנון חין די כער וגו' לכפר על עון האומות :
 (יז) באין גדלו • כאין ספ כפיו • ואינם תשובין לפניו : (יט) נסך • לי מוכס • נסך חרש •
 חרש של ברזל נוסכו סמל לא מנחתה ואח"כ סלרף מרקטו כפטי זכך ומלפסו מלמעלה :
 ורתקת • שגללות : (ב) הבספן תרומה • או חס כל לעבותו של עין המלומד להכחין להכדיל בין עין
 המתקיים לשאר פלים שלא יקבץ חסד יבחר : הבספן • המלומד כמו הספן הסכמי : תרומת •

מצורת ציון

יודיענו עלתו : (יד) את מי • פס מי נתייפץ
 ומי שכיילו בינה ומי למדו ללכת בדרך משפט
 ומי למדו דעת ומי סודיעו דרך תבונות וכפל
 סדכר פעמים הרבס לתפירת המליה : (טז) הן
 גוים • מבורת הגרים נחשב למולו כעפה המרה
 הנוטף משולי הדלי סהוא דכר מועט מול מימי
 הדלי : וכשחק מאזנים נחשבו • כעני המקום
 השוכנים סס כחלק הנשחק מעפוס מאזני נחשת
 אשר יולא מפסס כנפיתס קלס : הן איים • חיי
 סיס יעליך כאכך דק ובאומר ואס כן הוא חין
 יתמדו האומות מולו לחתות בידו מלהלוא את
 ישראל מתיכס : (טז) ולבנון • לפי רוב גדלו
 חין די כפלי יער הלבנון להכעיר כסס האש על
 מוכחו ואין די נחיתס הלבנון להקריבס פולת
 לפניו : (יח) כאין • כלל דכר : נחשבו לו •
 למולו נחשבים כאלו כמס מאפס ותוסו :
 (יח) ואל מי • אל מי מפדכרים תדמו את
 המקום ותמו סדמיון אשר תמו לו וכפל כדכר
 כפ"ס : (יח) הפסל • וכי תדמיון לו את הפסל אשר האומן פחיט מנחתה והלרף ירדד פליו
 את פיסס מפסל סלרף ישאט לו סגללות ככף למשכס כסס כי מנקיש לו ידים : (כ) הבספן •
 ספסי

יבקשלו להקין ככל לא ימוט: כי הלא תדעו הלא תשמעו
הלא הנד מראש לכם הלא הבינותם מוסדות הארץ: כי הישב
על חוג הארץ וישביה בחגבים הנוטה כדק שמים ומתחתם
באהל שבת: כי הנותן רוזנים לאין שפמי ארץ פתרו עשה:
יד אף בל-נפשו אף בל-זרעו אף בל-שרש בארץ גזעם וגם
גשף בהם ויבלשו ומערה בקש תשאם: כי ואי-מי תדמוני
ואשוה יאמר קדוש: כי שאר-מרום עיניכם וראו מירבא אלה
המוציא במספר צבאם לכלם בשם יקרא מרב אינים ואמין

רשי

הפשה כרית העלים: (בא) הלאו תדעו: מוסדות הארץ מי ימסד וזוהו סיס לכם לעמוד:
(בב) חוג: לי מחוג (לקמן מד) פוגל קומס"ס כלפי: וישביה: לפני כהנים: כדק: כרישה
פיליא כלפי: (כד) אף כל נעשו: אף כד ורשו: ועוד יתר מכן
סיכורכו ויעקרו כאלו לא זורשו זריעה פחותה מנועיה: בל שרש בלחך גושם: לכשעקרו לא
ישרש כגוע הארץ סוף חלופ כל שורש שמקרא עממו בלוח רחשונה וקודם שריש פת"ח
זה עממו למעט וקוד קמין לוי שפוא לי פועל אינרטיבי כלפי: (בב) מי ברא אלה: כל האלה
אשר תראו במרום: מרב אוניס: שיש לו וקבול אמין כח אים מן האלה לא נעדר שלא יקרא

מצורת דוד

הפשה: ימוט: מלחן נעים וקולקו: (כב) דוד
הארץ: כי יקראו בשמים וכו' מושל מעגול
הנעשה בתחום שמעמידים אחד מהגלי המחוג
במקום אחד ובכשני מקיף מסביב ומקום מעמד
הכלל נקרא נקודה האמליה והסובב נקרא חוג
וכן בשמים מקיפים הארץ וכו' לה לחוג: כדק:
ענין יקרא כמו או גבן או דק (ויקרא כה):
ויחתחם: ענין משיכה ופרישה וכדל"ל המוחח
ומורס מתיילן לאילן (בלאים טו) ומעטין זה
בחתחת כתימן (בראשית מד) לוי שכו' נחתח
נעת שממלחין אותו: (בג) רחנים: שרים כמו
ורחנים וסודו יחד (תהלים ט): (כד) גושם:
שרש וכן מנוע ש"י (לשול יח): גשף: ענין
סחסה כמו נשפת כרוחך (שמות טו): כקש:
תנן: (בה) תרשימו: מל דמיון: (כו) ארבים:
ענין כח כמו וזונו כשרי כענין (ליוב ט):
ואמין: ענין חוק: איש: ר"ל אלה משה:
נעדר: ענין חסרון כמו אלה משה לא נעדר
לשיל

(בג) הנותן: הוא הנותן רחמים לכוון כאלו אינם: ברחש עשק: עושה אותם לכוון כדבר תומו:
(כד) אף כל נעשו: והרי הם אמי' כאלו לא נעשו מעולם ולא מורשו מעולם כהוא פתח מנייה:
אף כל שרש וגו': לכשעקרו לא ישרש: אפילו כגושם בלחך מתיילן לא ישרש לקדמותם:
תם ככף: ואפילו כגושם כעממת יבשו ויאכדו וזרח פתחם תשאם מעממתם כקש כסבב כחם:
(כז) ואל מי פדמוני: ר"ל כאל קדום יאמר לו מי וגו': (ח) מי ברא אלה: כהנכנס
המוטת כהנכנס במרום ומי הוא המוטת כל ימי אלה משה כהנכנס אלה: כל שיש

לח איש לא נעדר: כי למה תאמר: ילב ודבר ישראל
גמחרה דרפי מיהיה ומאלהי משפמי יעבור: כי הלא ידעת
אם לא שמעת אלהי עולם ויהיה בורא קצות הארץ לא יעשה
ולא ייגע אין חקר לתבונתו: כי נתן ליעף כח ולאין אינים עצמה
ידבה: ל יעצו נשרים ויגעו ובחורים כשול יפלו: לא וקני יהיה
תליפו כח יעלו אבר כנשרים ירוצו ולא יתעו ילכו ולא ייעפו:
מא החרישו אלי איים ולאמוס חליופו כח יגשו או ידברו
יהיו למשפמי נקרה: כי מי העיר ממזרח צדק יקראו דרגלו

רשי

נשם: (כו) למה תאמר: עמי יפקד ותדבר בגלות: נפתרה דרכי מי: העלים מגד פניו
כל מה שעבדוהו והתחיל פליט אותם שלא ידעו: ומאלהי משפמי יעבור: העביר מלפניו
חספט הנמול הטוב שהיה לו לשלם לאחיותיו ולנו: (כח) בורא קצות הארץ וגו': אין חקר
לתבונתו: ומי שיש לו כח כזה והכמה כו' הוא יודע את החתכות לפס הוא מאחר עונתכם אלא
נדי לכות את הפשע ולהסח את החטאה ע"י סיפורין: (כט) נתן ליעף כח: וסופו להחליף
חט לעייפותכם: (ל) ויעצו נשרים: גבורת אויביכם המנוערים מן המלות חושף: ובחורים כשול
כשול: אותם שהם עכשו גבורים וחזקים יכשלו ואתם קוי ש' תחליפו כח חדש וחזק:
(לא) אבר: כנף:

מא (א) החרישו אלי: כדי לשמוע דברי: איים: אומות: יהליופו כח: יתקשטו ויתחזקו
ככל גבורתם אולי יעמדו דיון כחם: יגשו: כולם וזו משגיבו ידברו: למשפט
נקדשם: להוכיחם על פניהם: (ב) מי העיר ממזרח: אותו שצדק יקראו לרגלו מי העיר את

מצורת דוד

קרא בשם הנאה והרואו לו וכאומר כאלו ש'
שופס כל אלה: מרב אוניס: כעבור רוב האון
ואמלות ככה שיש לו לכן לא נעדר אחד מהם
כל ימי עולם כי מתחלה עשאו שיהיו קיימים
לעולם: (כו) נסתרה דרכי: העלים עיניו מכל
מה שעבדוהו והטביר מלפניו משפט הנמול כי
לא שלם לנו הטוב כפי הנמול: (כח) הלא
ידעת: הלא חוכל להכיל מדעתך אם לא שמעת
ממלמד ומורה: אלהי עולם ה' ר"ל את זה

תכיל אשר ה' הוא אלהים עד עולם הוא ברא כל הארץ מסקלה אל הקסה וככל ידו משלה ולא
ייקף ולא ייגע וכזה שוב ככל זמן איך יכול הוא לשלם נמול ככל זמן וכלל מקום: אין חקר
לתבונתו: ר"ל ומה שמאחר לשלם הנמול הוא על כי אין חקר לתבונתו כי בחמת חטובתו יפשה
את זאת ואחזתי לא דע: (כט) נתן ליעף כח: יכה חומן שיתן כח לישראל הישף כגולם ולאין
אוניס וגו': ככל הדבר במ"ש: (ל) ויעצו: ואת האומות שמוסיפס כח כעניים יעצו וינעו
ובחורים וגו': ככל הדבר במ"ש: (לא) וקוי ה': אכל המקוים לסי' חליופו כח חדש ככל עת:
יעלו אבר: ינדלו כנף כעשרים להכיר לטוף אל אלהים והוא: ענין מליטה: ירוצו: כעובס לחרטם
ירצו ולא ייגעו וילכו כדרכך ולא ייעפו:

מא (א) החרישו אלי איים: יושבי האיים החרישו לשמוע אלי כי המדבר לא יאמץ ולא
יאמין: יהליופו כח: יתדשו כח להתחמך כעמנות אם יוכלו להשיבני: יגשו או ידברו
יגשו אלי לשמוע אחרי ואל אחרי שמעם ידברו דבריהם אם ימצאו מענה: יהיו: אלי והם נקדש
למשפט על מה שהם אומרים שאין סיכולת בידי להליל את עמי מידם: (ב) מי העיר ממזרח:
לגרסם שהם במרום מי שיערו ללקח פשם ופלאם כלאלי ארץ מולדתו: צדק יקראו לרגלו

יְהוָה לִפְנֵינוּ גֹזֵרִים וּמְלָכִים יָרֵד יְהוָה כַּעֲפָר חֲרִיבֵי בָקָשׁ נִדְרָף קִשְׁתּוֹ :
 י יִרְדָּם יַעֲבֹר שָׂרוֹם אֶרֶץ בְּרַגְלָיו לֹא יָבוֹא : י מִרְפַּעַל וַעֲשֵׂה
 קִדְמָה הַדְרֹת מִרְאֵשׁ אֲנִי יְהוָה רֵאשִׁון וְאֶת־אַחֲרָיִם אֲנִי־הוּא :
 י רָאוּ אֵימִם וַיִּירָאוּ קִצּוֹת הָאָרֶץ יַחֲרָדוּ קִרְבּוֹ וַיֵּאֲתָיוּ : י אִישׁ
 אֶת־רֵעֵהוּ יַעֲזֹב וּלְאָחִיו יֹאמֶר חֹזֵק : י וַיִּחַק הָרֶשׁ אֶת־צִרְיָה
 מַחְלִיק פְּטִישׁ אֶת־הוֹלֵם פָּעַם אָמַר לְדָבֶק מִזֶּב הוּא וַיַּחְקְרוּ

רש"י

אברהם להכניח מלחם שהוא ממונה ולדק סביב עושה הוא סתם לקראת רגלו ככל אשר הלך :
 יתן לפניו גוים . מי שהעירו ממקומו להסיעו הוא נתן לפניו ארבעה מלכים וחילוחיס : ירד .
 ירדה : יתן כעפר חרבו . רמז כעפרה קטולין קדם חרביה נתן את חרבו ועושה הללים רבים
 כעפר ואת קשתו נתן מרכה סרוגים ופוליס קש נדף : (א) ירדפם יעבור שלום . הלך כל מעבודתו
 בשלום לא כשלא כדפסו אותם : ארץ כרגליו לא יבוא . דרך אשר לא בא בה קודם לכן כרגלו :
 לא יבוא . לא היה רגלו לבוא : (ד) מי פעל ועשה . לו את זאת מי שסוף קורא סדוכות מראש
 גלדיהר הוא עשה לאברהם גם את זאת : אמי ה' ראשון . להפליא פלא ולעזור : ואת אחרונים
 שני הוא . אף עמכם בניס אחרונים אהיה ואעזור אתכם : (ה) ראו איים . עובדי ע"ה הגבורות
 אלהשם ויראו : קרבו ויחתינו . זה אל זה ואכפסם להלחם כשיראו הגאולה : (ו) איש את רעהו
 וגו' יאמר חוק למלחמה אולי יעמדו להם אלהים : (ז) ויחוק חש . נוסף הפסל : את לך .
 במרקע בוהב : מחליק פטיש . בלחמוה כשהוא מכה בנחה להחליק את המלחמה : את הולם
 פעם . הוא המתחיל בה כשהוא עשה ומכה בכל כמו : אמר לדבק טוב הוא . על אותן שהיו
 מתחייבין אחר קרקע עונה לדבק עם עשיות כדול : דבק . שגורו"ה בלע"ז : ויחוקרו . לללם :

מצורת רוד

מצורת ציון

התעוררות : ירד . ענין שלמות כמו רדע בקרב
 ידויב (תהלים קי) : דף . ענין כתיבה כמו אל
 ידפנו (איוב לב) : (ב) ארץ . מסילה ודרך : ר"ל מי הוא
 (ה) ויאתיו . ענין בואה כמו אחת בוקר (לעיל
 כא) : (ו) מחליק . מל' חלק : פטיש . הוא אה : ומלכים ירד . השליטו במלכים : יתן
 המקבת וכן וכפטיש ויפול הנו (וימיה כג) :
 הולם פעם . שטיס ענין הכאה כמו והלמה
 סיסר (שופטים ה) וכמו נפשמתי ולא הדבר
 (תהלים עז) וכפל כמלה בשמות נרדפים ויורה
 על
 הוא : (ד) מי פעל . מי הוא שפעל ועשה את
 זאת הלא ה' עשהו הקורא סדוכות מראש קודם
 זאת הלא ה' עשהו הקורא סדוכות מראש קודם

בסוף ר"ל שודם כל סדוכות הבאים ויקרא לכל דור לעמוד בנתי : אמי ה' ראשון . רמזו ללל
 סדוכות שעברו ואני הוא עם הדורות האחרונים אשר יבין : (ח) ראו איים . יושבי האיים
 ראו סגם עשיתי לאברהם ופחדו גם השוכנים בקצות הארץ חרדו כשמעם סגם : קרבו ויחתינו .
 קרבו ובאו לפני אברהם להחיל מאנו מהנתת תום ולא בלא מלחמה כמי"ש ויאמר מלך סדוכ וגו'
 תן לי סגמם וגו' (בראשית יד) : (י) איש את רעהו יעזרו . ועכ"ז אף שראו פלאי האל מכל
 מקום עזרו זה לזה לעשות הסעולים : ולאחיו . ר"ל אחר לחיו חוק בעשית הפסל ובכל הדבר
 במ"ש : (ז) ויחוק חש . חש השליט העושה הפסל חוק כדבריו את הדרך להיות זרי
 במלכת לפי טעם הוה אבר ילפנו : מחליק פטיש . המכה בפטיש קטן להחליק את העטין
 הים מרדו את המכה על העטין כחוק רב בהתלה הרדוד למען יחול הוא ומשבו אבי
 לדבק . כאשר דבק העטין על הפסל שמה ויאמר היה טוב הוא וכן יפה לו : ויחוקרו . מהש
 ספ"י על ידי מסמרים למען לא יתפיד מפל הפסל :

במסמרים לא ימוט : ה ואתה ישראל עבדי יעקב אשר
 בחרתיך ורע אברהם אהבי : א אשר החזקתיך מקצות הארץ
 ומאציליה קראתיך ואמר לך עבדי אתה בחרתיך ולא
 מאסתיה : א אתירא ברעפה אני אל תשמע כיר אני אלהיה
 אמציתיך אפיצורתיך אפימכתיה בימין צדקי : י הן יבשו
 ויפלטו כל הנחרים בה יהיו כאין ויאבדו אנשי ריבה : י תבקשם
 וי"א תמצאם אנשי מצתה יהיו כאין וכאפס אנשי מלחמתה :
 י כי אני יהוה אלהיה מחזיק ימינה האמר לך אל תירא אני

רש"י

במסמרים לא ימוט . כולם יחזקו זה את זה : (ה) ואתה ישראל עבדי . ופלי יש למוד לך וסוף
 האקרא אל תירא כי אתך אני כך נראה לי חיבור הענין לפי פסומו ומ"א כב"ר דורש כל הענין
 כמלכי דק ואברהם : (ס) ראו איים . אותה מלחמה ויראו סגם נתיירא מאברהם סן יאמר לו
 העמדת שטים אלו בעולם ואברהם נתיירא משם לפי שהרג את בניו את בני פילס שם משם :
 איים . כשם שא"י הים מסוימין בעולם כך אברהם ושם היו מסוימין בעולם . ד"ל : (י) איש
 את רעהו יעזרו . זה עוזר את זה כדרכו כדוך אברהם (בראשית יד) . וזה עוזר את זה במתנת
 (סג) ויתן לו מעשר שכל : (ז) ויחוק חש . זה שם שהיה נפח לעשות ממערות ובריות לתיבה :
 את לורף . זה אברהם שהוא לורף את סדוכות לקרבו אל הסמיים : את הולם פעם : זה אברהם
 שהלם כל המלכים האלה פעם אחת : אמר לדבק טוב הוא . טוב לדבק כאלוה של זה : ויחוקרו .
 שם לאברהם להיות דבק בסקבי"ש ולא ימוט : (ח) ואתה ישראל עבדי . אברהם שלא הים מושם
 נדיקים עשיתי לו כל זאת . ואתה ישראל עבדי . הקניו לי משני אבות : ורע אברהם אהבי . שלא
 סכרתי מתוך חוכמה ולימוד אבותיו אלא מתוך אהבה : (ט) אשר החזקתיך . לקחתך לחלקי .
 כמו (שמות ד) וישלח ידו ייחוק בו : מקצות הארץ . משאר האומות : ומאציליה . מן הגדולים
 שנסגם : קראתיך . כשם לחלקי בני בכורי ישראל : ולא מאסתיה . כשם שאמר בו (מלאכי א)
 ואת עשו נבאחי : (י) אל תשמע . אל ימוט לך להיות כשפוע זו וזה הכלל כל פנים שתחלת
 יסודה שיך כשפא לדבר כל מהפעל או התפעל או יתפעל התי"ו חולקת ונכנסת בין שתי אותיות

מצורת ציון

מצורת רוד
 (ח) ואתה . אכל אחם ישראל איך כמותם כי
 עבדי אתה אשר בחרתי כני לי לעם לפי שאתה
 ורע אברהם אשר אהבתי וטרם מעולם :
 (ט) אשר החזקתיך . עבר במקום עמיד כדרך
 הנואזות ור"ל לחזק בך להוציך מגלות תקלות
 הארץ : ומאציליה . מגדולי הארץ ומלכים
 קראתיך שאלה ממשותם ולא יהיה כהם כח לעמוד
 אותך : בדרתיך . מאו בחרתי כן : ולא
 מאסתיה . אע"פ שהארץ כגולה : (י) אל תשמע .
 אל תסור מעלי כמושך אשר כבר עונתך כי
 אני אלהיך כמאן : אמצתיך . כדכרס טובים
 ונחומים : אף שודתיך . כימיס סקדמוים : אף
 אמצתיך . כדיותך ביד האויב תמכתך כימיני
 לכל יעשה כן האויב ללם : בימין צדקי . ר"ל
 לא בשבול כ"ה בלדקס : (יא) הן יבשו . בלחמ
 סדוכים עמן : (יב) תבקשם . חסיליו חס תבקשם לא תמלא את אבני מונתי : יהיו כאין
 וי"א ככל הדבר פעמים רבות לגדול האכדון : (יג) מתיירא ימין . אותו ימין לכל המל
 ואמר ע' וגו' . ר"ל שואלי ואני האומר לך למה לא תירא כי האמר לך :

עורתיך י אל הירא הולעת יעקב מתי ישראל אני עורתיך
 נאם יהוה וגאלה קדוש ישראל יו הנה שמתוך למורג חרוץ
 חדש בעל פיות תדוש הרום ותדק ונבעות במין משים
 יו תורם ורוח תשאם וסערה תפיץ אתם ואתה תעיל ביהוה
 בקדוש ישראל תתהלל יו העניים והאכזרים מבקשים מים
 ואין לשונם בצמא גשתה אני יהוה אענם אלהי ישראל לא
 אעובם י אפתח על שפיים נהרות ובהוך בקעות מעינות
 אשים מדבר לאנס מים וארץ ציה למוצאי מים י אהן
 מדבר ארו שטה והרם ועין שמו אשים בערבה ברזש תדרר

רש"י

שרש סתופס כמו יעשבו נט ושתתם מיכס ו ושתתל חוקות פמרי ש"א ח) השתכרין איוכ
 ל) השתפר נפשו יד) הולעת יעקב משפיה יעקב החלטה כחולעת שאין לה גבורה אלא
 כפיס. הולעת וירמיה' בלע"ז: מתי ישראל. מספר ישראל: (טו) לבורג חרוץ. כלו הוא של
 פן וכדו ועשו חריטים כפיין כלו נפחים של כדול שקורין למ"א כלפי' ובורקין על הקשין
 של שלגין ומחתקן פד שפשו תכן דק: חדש. כסוף חדש פד שלל החלקו פיות חריוו הוא
 חותך כרכה אכל משתכן חסולקו פיות חריוו: בעל פיות. סס מידווי המריטין: תדוש
 כרים. מלכיס וקרים: (טז) תורם. תורם אותם ככמורה לרות: ורוח תשאם. מלכיס לניכוס:
 (יז) מבקשים מים. ונהגה סכיה על אחרית סומים (עמוס ח) לא רעב ללחם ולא נמא לחם
 כי חס לשמוע את דבר ה' וגו' יעשונו לנכס את דבר ה' ולא ימלאו ויבטחו אפו וכן לנס לחם
 ומים וישקין סעינות ורותו כפי כחיוסם: בשחה. ל' (לעיל יט) ונשתו מים מקום ולשון (איכה
 א) שפאת והסכר וגולן לבון חורכה ויוכש ולכך כתי' מודגשת סכרי בלס במקום שמים שאין שאת
 עלה חריו וקיס לו לומר לנקס כשתתה סכרי לומר ימיד ילמר נשתה ולרטים ונשתו: (וה) נהרות.
 לב מנין לתורם ולנוחם: מדבר. מקום שלל היתם חכמה סתופס: (יח) אהן כמדבר ארו שטה
 פל מינו יישבו אף כן אתן כל מינו חכמה ועובס ובלום: (תדרר. יז) השתכרין שואו סרי פן

מצורת ציון

אנשי: (טו) למורג. הוא קעין לוח פן וכתחתיו
 חתופים אנוים דקיס וכו דקיס כתבואה וכן
 וסמוריוס וכלי סבקר (ט"ב כד): חרוץ. עשו
 חריטים וקיעות בין אכן לאכן: בעל פיות.
 ר"ל שיש בו פיות וחדוים רכים וסס המריטין:
 תדוש. מל' דקיס: ותדק. מל' דק: ככופץ.
 הוא פסולת כתבואה: (טז) תורם. ענין פורר
 כמו ורתי פרס (מלכ"ב): תפור: תפור:
 תהרלל. מל' סולג וסכ: (יז) נשתה. ענין
 סתפקה מן המקום וכן ונשתו מים ומיס (לעיל
 יט) אענם. מלשון עניס וחכוס: (יח) שפיים.
 כן נקראו המקומות הגבוים וכן רוח לח שפיים
 (למ"י ד): לאש. כן נקרא מקום כריסה
 פמים וכן ועל הגמוס (שמות ז): ציה
 שמוון: (יח) ארו וגו'. שמות חליו סרק: על המים: (יח) על שפיים. כתקופות הגבוים
 בערבה. כמדבר: ברזש וגו'. שמות חליו חולק וסכות כי אין דרך הנפירות לחתוך שש
 סרק
 סתופס שאל פים: (יח) אהן כמדבר ארו שטה
 סר

התאשור יחדו: י למען יראו נדעו וישעו וישפילו יחדו כי יד
 יהוה עשתה זאת וקדוש ישראל בראיה: כס קרבנו ריבכם יאמר
 יהוה הנישו עצמותיכם יאמר מלך יעקב: כג נישו ויגידו לנו
 את אשר תקרינה הראשונות ו מה הנה הגידו ונשימה לבנו
 ונדעה אחריתן או הבאות השמינו: כג הגידו האתיות לאחר
 ונדעה כי אלהים אתם אף תימיכו ותדעו ונשתעה ונרא יחדו:
 כי הן אתם מאין ופעלכם מאפע תועבה יבחר בכם: כה העירותי
 מצפון ואת מפורח שמש יקרא בשמי ויבא סגנים כמו חמר

רש"י

סדר: תדרר ותאשור. שמות חליו סרק סעוין לכנין: (כא) קרבנו ריבכם. כל שאמות
 בואו וריכו וסחוכתו פס בני: עצמותיכם. עטות כריותות וחוקות שלכם ול' ריב הוא זה כל'
 השנים שנים סהיו מתעלמן כדון כמסכת (סנהדרין ד' לא): (כב) וישו. פעמים את כחיוסם
 וקוסמיס: ויגידו לנו את אשר תקרינס. לעמוד: הראשונות. סהיו קודס כריותה עולם מה
 כנה ועל מה נכרה. (ספרים אחרים מלודפות סהחילו ככר מס יסא כסוקן): או סכאות.
 לעמוד ישימונו ונראה אס יס כסס ממש שיתקיימו דכריס: (כג) הגידו האתיות לאחר.
 סומתים כהאס כלהרנס: ונשתעה. ונספר דכריס ויספר מתרגמין ולישתי: (כד) הן
 אחס מלון. ודכריס חך יתקיימו: ועלכם מלפס. אינכס אלא סועים ומרימים קול לסעפות
 כדכרי כוז: תועבה. סהתכניס סס יכחור ככס ולא כקכ"ס ולא סעדיו ולא סמרתיו:
 (כה) העירותי מלשון ויאת. אפי מניד סעיתות סני מעיר לנסות סרנות יוסלים את כ"ס
 מלשון ויאת על ככל לסחריס: סמורה שמש יקרא בשמי. כל ממלכות כלהך נתן לי ס' אלהי
 סמשים (עזרא א) ונראה סלהך פרס כמורכות למוני סיה לאי ד"א סעירותי מלשון את כבוכדנצר
 לסחריכ את פירי ויאת ואת כורס ספיוכות סמורה סיקרא בשמי לנסות את פירי סמלכות פרס
 כמורה אפי סיה כמחמר רליתו את סהלו וגו' (דניאל ח) וי"ת אימיתי כגלחי מלך דתקין סרות
 כמורה וייתי כפופס סמחא כגבורתים סמדינחא אככריניס כשמי: ויבא סגנים. ויבא על מלך

מצורת הוד

מצורת ציון

יחד. כולס יחדיו יסין סמה: (כ) למען יראו
 וגו'. זה ספלא חשבה לסס למען יראו סחומות
 ישימוי פל לכ ויספלו לדעת אכר יד ס' עשתה
 זאת כבאולס וסוא כרה ספלא סהיל: (כא) קרבנו
 ריבכם סכ לדכר לטוכדי ספסל ואמר להס
 קרבנו סריב סיס כסס עס ס' וסס עמו: הגישו
 עצמותיכם. חוקן סעענות ועלמות סדכר:
 (כב) וישו. ספסיליס שחחס חומרים חלסיס
 סהס ינישו לא ויגידו לנו את אשר יקריס כלהרית
 סיוסי: הראשונות מה סנה. ילמרו מה סיס
 קודס כריותה סעולס. הגידו. אמרו לא ונשימה
 לבנו לטוכר אס כן סיס וסיה נדע סתדעו גס
 אחריות של סעולס: או סכאות סשמינו.
 סשמינו חותנו את סעיתות לבוא אס ידעחס:
 נידעה. וזלו נדעס אכר חלסיס לחס וחק חולגו לעשות למי עוכס או רעס: ונשתעה. וזלו
 ססר חלי וסס ונראה יחדיו מה לעשות כעולס ולמר כדכך לעג וסחול: (כד) הן אחס מלון.
 כלהת אחס סן סדכר שאין כו ממש: מאפע. מועסעס כלעפע סמיות לסכריס כו: חרפת.
 ל"ס שוטפס כוזר כסס: (כה) העירותי. כלומר כסס חלי מניד סחירות סכר ככר מורס

וְכִי יִצְדַּק יִדְמֶם מִיֵּט: כִּי מִי־תִגִּיד מִרְאֵשׁ וְתִדְעָה וּמִלְפָּנִים
 וְנֹאמַר צְדִיק אֵף אֵין־מִגִּיד אֵף אֵין מִשְׁמִיעַ אֵף אֵין־שֹׁמֵעַ
 אֲמַרְתֶּם: כִּי רֹאשׁוֹן לִצְיוֹן הָיָה הַנֶּהֱמָה וְלִירוּשָׁלַם מִבְּשֵׁר אֲתוֹ:
 כִּי וְאֵרָא וְאֵין אִישׁ וּמֵאֲדָה וְאֵין יוֹעֵץ וְאֵשְׁאֵלֶם וְיִשְׁכַּחוּ דְבַר:
 כִּי הֵן פִּלְס אֹן אֶפֶס מַעֲשֵׂיהֶם רֹחַ וְתוֹהוּ נִמְשִׁיהֶם:
 מִב * הֵן עֲבָדֵי אֲתִמְדְּבוּ בַחֲרֵי רִצְתָהּ נִפְשֵׁי נַתְתִּי רֹחִי עֲלֵיהֵן

רשי

ככל ועל שריו כלשכר כל לרמוס על חומר וכמו וילך תרשים ירמוס טיס לכלי חרס כן ירמוס הוא
 כגמים: (כו) מי. מניחיו הכעל הגיד כמוני דבר השמוד לבא ומו מלפנים כגידה ולכשתבא
 לאור שהוא לדיק שכוהתו לזק: אף אין מגיד. אכל אין ככס טיגיד עמידות ותקיים: אף
 אין שומע אמריכם. טיגיד בבא השתיד פלוני נביא הכעל יוכא אותה מלפנים: (כו) ראשון
 לציון היה הכס. מלך ראשון שהיה לב לציון הכס זה הוא שאמרתי ופס"ט שלא תגמור הגאולה על
 ידו הוא יהיה המתחיל מו ככס מכל עמו (עורא א): הנה. זקני ישראל יסיו נכונים על פי דברו
 לעלות מן הגולה ולהתחיל: ראשון לציון וגי. פתגמי נחמתא דהיתגבירו נביא דמלקטמין לציון
 הא אתו ולפי התרגום כל הענין מדבר כמלך המשיח ובגאולה אחרונה אכל אני רוחה נבואה
 שנתכבא ישעיה על כורס כולה בלשון הסיוגון של פרשה זו אכני טעויותיו. בלדק קורא ממזרח
 עיש סאוותיו באלויו מגיד מראשית אמרית כולם נטיה אחר טען פרשה זו: ולירושלים מבשר
 אתן. באותן הימים חגי זכריה אשר יודעם לבנותה בימי דריוש הבלישי לפס: (כד) וארא והיין
 ארש. תמיד אני מבוע כבובי הכעל ואין איש מגיד דבר עמדי: ובמלה. מכל אלה העמידות
 לבא ואין מוס יושך שמעך כבוד סי' וידע אותם: ואשאלם וישיבו דבר. אשר ישיבו דבר אם
 אשאלם: (כט) הן כלם און. יס לכס לדעת שכל נביאיו ע"ז און ואפס כל מעשיהם: נכביותם
 דמות מוסכותה כמו הפסל נסך חרש ויוגון תרגם בענין אחר:

מב

(א) הן עבדי אמתך זו. הן עבדי יעקב איש כמותכם כי אמתך זו: בחורי. ישראל
 קרובי בחיבי (תהלים קלה) כי יעקב בחר לו יס והזמר (לקמן מה) למטן עבדי יעקב
 וישראל בחורי: רצתה נפשי. עליו נתתי רוחי להודיע נבואתי את סודו וסופו: כושפט לגוים

מצודת רוד

ענין טע: יוצר. אומן חרס: ירמס. ענין מלפני להעיר את י"ג מלפון לבוא על ירושלים
 דריכס כרגל: (כו) הכס. הכס סס: (כט) און להשתיחה והח"ו יבוא כורס ממזרח ויקרא בשמי
 אפס רוח זתרו. הפסל הגעשה בהתכת המתכת חומר וכמו יסור הכרומס טען וכפל הדבר כח"ס:
 וכן הפסל נבך חרס (לעיל ט): וכן מהפסלוים הגיד
 מב (א) אמתך. ענין השענה: רצתה. דבר מלאש טרס בואו ונכחו הדבר לדעה שאתה
 מלשון דבר: ומלפנים. מי הגיד דבר לפני בואו
 וככוא הדבר נאמר לזקו דכריו וכוה כפל ענין
 כח"ס: אף אין מגיד. אכל בחמת אין ככס מגיד שום דבר אף הכוס כי פס להם ולא ידברו:
 אף אין משמיע. דבור בעלמה והוא כפל כח"ס: אף אין שומע אמריכם. אף אין ככס מי
 שישמע אמריכם כי אונים להם ולא יאוינו: (כו) ראשון לציון. כחומר אכל הגיד עמידות אשר
 הראשון שיבוא לציון מהגלות וכשר ויאתר הכס בלש הגאולה ומיד הכס יבוא ולא יהיה
 תוחלת ממוסכה: ולירושלים ממבשר אתן. ר"ל בהשגחה אביה מבשר כיה לבשר סמוך לה:
 (כד) וארא. אכל בעובדי הכפל ארצה שאין ככס איש יודע העתיד: ובמלה. הכפסלוים
 עמלן אין ככס מו מיועך לעובדיו מה לפשות: ואשאלם. מלת ואין עומדת במקום שמים לומר
 אין ככס מי אשר אשאלם שישיבו דבר כי הדבור אין ככס: (ככ) דבר כח"ס. כחמת הפסלוים
 פס עובדיהם שמה הכל ולא ממש וכפל הדבר כח"ס:

מב

(א) הן עבדי. הכס עבדי אשר אמתך זו והוא מלך המשיח ואמר כחמל מומלך צ"ו השפטן
 על עבדו הנאמן: בחורי רחמס נפשי. סוכתר לי אשר לדעת נפשי זו: בחורי רוד

מִשְׁמַע לְגוֹיִם דְּצִיָּא: כִּי לֹא יִצְעַק וְלֹא יִשָּׂא הָאֵלִים שְׁמֵי עַמּוּד
 קוּלוּ: כִּי קִנְיָה רִצְיוֹן לֹא יִשְׁמַד וּפְשִׁתָּהּ כִּהְיָה לֹא יִכְבְּדָהּ לְאֵמֶת
 יוֹצִיא מִשְׁפָּט: י לֹא יִכְדָּהּ וְלֹא יִרְוֶין עַד־יִשְׁוִים בְּאֶרֶץ מִשְׁפָּט
 וְלִתְרוּתוֹ אִיִּם יִיחַלוּ: ה כִּה אֲמַר הָאֵל | יְהוָה בּוֹרֵא הַשְּׁמַיִם
 וְנֹשְׂמֵיהֶם רָקַע הָאֶרֶץ וְצִאֲצָאֶיהָ נִתָּן נִשְׁמָה לְעַם עֲלֵיהָ וְרוּחַ
 סְחָלְקִים בָּהּ: ו אֲנִי יְהוָה קְרֹאֲתֶיךָ בְּצִדֶק וְאֲחֻק בִּינְךָ וְאֲצַדֵּק
 וְאֲתַגְּבֶה לְבָרִית עִם לְאֹד גּוֹיִם: י לִפְקַח עֵינַיִם עֲרוּת דְּהוֹצִיא

רשי

יוצא. שנאמר (לעיל ג) והלכו גוים רבים וגו' ויורנו מדרכיו וגו': (ב) ולא יבא. לא יבשר
 קול. לא יעורר להוכיח ולהתנכחות אל הגוים שהם מעמלם יבואו ללמוד מהם. כענין שנאמר
 (זכריה ח) ולכם עמכם כי שמענו אלסיהם עמכם: (ג) קנה רצון לא ישבור. ת"י ענותוה דליק
 כקניא ריעיא לא יתברון ושאיא דליוון כולוין עמי (פירוש כנר ככס) לא יעטון: ופשחה כסס.
 פחילה פשחה להם שקבוכה לככות מלך שלהם לא יגול את הדלים ולא ירנן את העניים ואת
 התלסים: (ד) ולא ירנן. כמו ולא ירנן כי מלאה הארץ דעס (לעיל יא) וישמעו להם. כענין
 שצ"י (לפניה ג) כי אז האסוך אל עמים וגו' והו: ולתורתו איים ייחלו. כולם ישמעו לאורו:
 (ה) תאל ס'. כעל דיון וכפל הרחמים: בורא השמים. תמלס כמין פקוס של שמי ואח"כ נכס
 אותה כדליתא מבכרת (תגוב ד' יב): וצאצאיה. וכורא את סיולאים ממנה: בותן נפשו:
 בשמ חיים: לעם עליה. לכולם כשום: ורוח. קדושה: להללבים סס. וישמעו להם:
 (ו) קראתיך. לישעיה הוא חומר: ואצרך. כשולרתין זאת היתה מחשבתו שתיכס את עמי
 לכרתי ולהליר להם: לאור גוים. כל שבע קריו גוי לפלמו כח"ס (בראשית לה) גו וקהל גוים:
 (ז) לפקח עינים ערות. שאינם רואין את גברתי להם לב שכוב אלי: להוציא ממסגר אסיר.

מצודת רוד

עליו. כמו שכתוב נחה עליו רוח סי' וגו' (לעיל) מלשון רצון: (ג) קנה. מטס: רצון.
 (ד) משפט וגו'. יוציא משפט לאור וכמו
 שכתוב וספט בין גוים וגו' (לעיל ג): (ב) לא
 יעק. לא כדרך השופט הזועק על המפסיעים
 לפניו להכריחם על המשפט כי בנות יקבלו
 דכריו: ולא יבא. לא יבא קולו וכפל הדבר
 לתווק: ולא ישמיע בתוך קולו. אף כשישעה
 משפט בחזות במקום מרבית אנשים לא יעורר
 להשמיע קול חוק להשתיקם לשמוע אמרו כי
 מעמלם ישימו קף לסיכס: (ג) קנה רצון.
 קנה המוסס שהוא קרוב להשכר: לא ישבור.

דבר לומר לא יסוד דין תשובי הכח לא כדרך שופטי הפסוים שמתעופים לגדולים ומעיס דין
 החלשים: וישחה כסס. פשחה הדולקת שהוכהס מלכותו וקרובה להכנות לא יגמר כבויס והוא
 ג"כ משל על תשובי הכח וכפל הדבר כח"ס: לאטת יוציא משפט. כי יוציא המשפט לאמתו
 ולא יסוד כעבור הלכות תשובי הכח: (ד) לא יבכה. לא יבכה מחורו ולא ירנן ר"ל לא יתלג
 ולא יתדפס עד ש"ס משפט כח"ס הארץ: ולתורתו. אל מה שזרס וילמד יספו ויקוון ויבשר
 האיים הכרוקים: (ה) וגויהים. הוא נטס אותה לביות כחובל: רקע. פרס את הארץ והיולא
 לאלאים סס כחמיתס כולם: לעם עליה. אל כסס אשר סס עליה נותן נשמה ואל אשר הכריות
 המחללים כס נותן רוח חמיו: (ו) קראתיך בלדק. על המשיח ואמר מה שקראתי בשמך ע"י
 הכריאים הוא בלדק ודבר המתקיים: ואחוק ביך. אלתח ביך להגביר אותך על כל: ואצרך.
 חיי אשמוד אותך: ואצרך לכרית עם. היתן הכח ביך להכס עמי לכרית לקיים סתורה ומלאכה
 יאור גוים. להליר עמי הגוים כולם לדעת סה' הוא האלוים: (ז) לפקח. מי שנתפורה עיניו
 מלריתא עיני ס' אים השפתים והסיכס: להוציא את ישראל הפסורים כגולה תוליא מביט
 מפסרס

ממנו אמר מבית בלא ישיב השקד: ה אני יתה ויא שמ
 וכבודי לאתר לא אתן ותהתי לפסילים: ה הראשנות תנה
 כאו וחדשות אני מניד בטרם תצמחה אשמיע אתכם: שירו
 ליתיה שיר חדש תהלתו מקצה הארץ יורדי הים ומלאו אים
 וישביהם: י ישאו מדבר וערו חצרים תשב דרך רגו ישיב
 פלע מראש הרים וצוח: י ישיבו לידה פבור ותהלתו באים
 יגידו: י יהיה פבור וצא פאיש מלחמת יעיר קנאה ירע אף
 יצריה עזי איוני יתגבר: י החשיתי מעולם אתריש אתאפק

רשי

ומל ידי שתקתו עינים ילא אכירום ממנו דיל לנערם על גלות הכהנים לבא עליהם. סופן
 ללאת ממנו: (ח) הוא שמי. הוא תפוש כל אלות וכל הכחות שאלוהי לתיק כבוד
 לאתר לא אתן שיהו עט"ס מוסלים כעמי עולמית ואתרו יד אלטיבה דמ: (ט) הראשונות
 ששכחתו לאכרסם על גלות מלרים (כראשית טו) וגם את הגו וגו: הנה כולו. שמתה הכתחה
 ופתה: הדרשות אני מניד. לפני הכתות על גלות. שנים: (ו) תהלתו מקום הארץ. על
 פרסם כשירלו את גבורתי ופלאותי לישאלו וידו כל האומות כי תלסיס אני: יורדי הים. ערבי
 כספיות: ומלאו. הקבועים בים ולא באים אלא בתוך כמים שופים עמר כל אחד ואחד כדי
 בית והולכים מכות לבית כספיהם כגון שיר וויטיאל: (א) ישאו מדבר. קול כבוד: חצרים
 הגב קדר. (מוכס על יסאו מדבר קדר) טעם דרים. טעם כחולים וסאו קול וכונו (כמו והלרים
 אשר טעם קדר) מדבר קדר טעם דרים טעם כחולים וכונו עינים והלרים קבועים: ישבו סלם.
 המהים שיהיו כן תי: מראש הרים יתו. מתינו גורלו יעונו קלסון: (יד) החשיתי מעולם.
 יש ימים רבים החשיתי על חוכני בימי ואתי. חריש: אתאפק. לי הוה עד טעם. התיקתי

מצודת ציון

פנין פתוחה כמו פוקת טובים (טס קמו): התיב ממניס ומבית כלא חליף את פונטיים המס
 כלא. מקום מאכר: (יא) יצרו. הכות קול: בתושך: (ח) דוא גמי. הכוונת לי לא כס
 (צ) ועיר. מלאון הסעוכות: ותי. מלאון הפסילים שאין טעם מיוחד להם כי יקראום כס
 תועה: וצריח. ענין לקה גדול כמו חלום ואין אל אתם: וכבודי וגו'. לא אתן עוד
 מר טורח (לפניו ח): (יד) החשיתי. ענין כבודי לאתר כי עד הכס על מה של פשיתי
 שתיק כמו לא אתם (לקמן טס): חריש. משפט כעט"ס נעו אחר הפסילים וכדו אותם
 אשתוק: אהפס. ענין הכחוקת כמו המון במקום שביס רליו לכד אותי חל מעתה אשפט
 עשין. משפט ולא יכדו עוד לפסילים: והחלי. מלת
 לא עומתה עקום כמים לומר לא תכלתי
 לפסילים ר"ל מה שראו לכלל אחי לא יסללו לפסילים במחו וכל דבר כתיב: (ט) הראשנות
 סגולות הכחשות אנהתי על פתריס הים כער כלא: הדרשות. עתה אני מניד חדשות בלא
 שמתה ענין וסא פאלוס השתוד: בשרם תלמחה. ר"ל עד לא תחילה להתגלות אשתי
 חתם: (י) שירו לה. או שירו לה שיר חדש ותהלתו יביס נשפט מקום הארץ: יורדי הים.
 הכושיים בים וסכריות הממלוקים את בים גם כסם יסללו לה: אים ויפייסם. כאים עתם
 ויפייסים כסם יסללו לה: וסא ענין מליס כי אין כאים וסכריות כעלי דעת ודבור להלל וכן
 נאמר הכות יתחלו כף (תלסו את): (יא) ישאו מדבר וגו'. כל מדבר וערו וכל חלרים
 אשר טעם עתה קדר כולם ישאו קול שיר: ירוט וגו'. הופייסם על הכסל וכונו תכלות ס'
 יצורו. ר"ל יסי' כמת קול חמה של ממה וכלל: (ב) ישבו. ר"ל כסופים יתנו לו כבוד:
 יגידו. האלבים הכוכבים שמים: (ג) יצא. להכועת ישראל: יעיר קנאה. יעורר לקלות
 קנאת עמו: ירע. כבוד המלה במלמה: יתגבר. יחזק את טלמו על חויבו: (יד) החשיתי
 מעולם. יש וכן רכ אזי שזקן על טס שבו כחשונות למי: אתאפק. חתהק לכטס כעמי:
 פולדת

נחלה אפעה אלם ואשאף יחד: ה אתריב הרים ובעות
 וקד עשנבם אוביש ושמתני נהרות לאים ואינים אוביש:
 והולכתי עורים בדרך לא ידעו בנתיבות לא ידעו אדריכם
 אשים מחשך לפניהם לאור ומעקשים למישור אקה הדברים
 עשיתם ולא עובתים: י נסנו אחור יכשו בשת הבטחים בפסל
 האמרים למסכה אתם אלהינו: י החרשים שמעו תעוררים
 הביטו לראות: י מי עור כי אם עבדי החרש כמלאכי אשח
 מי עור כמשלם ועור כעבד יהוה: י ראית רבות ולא תישמר

סדאות קדי

דמי ומתה כולדה אפעס: אשם. חתבהל: ואשאף. וחתהום להשמיד הכל יחד כל חויבו.
 (טו) אתריב כרים ובעות. חרוב מליס וטלפוטס: וכל עשכס. כל הלויס מליס: אוביש.
 לי יוכס הוא לפני דבר לח כגון עשכ וסכרות: (טז) והולכתי. ישראל סהיו עורים עד הים
 מהכניס אלו כדרך הטוב אשר לא ידעו להלך בה: עשיתם. אפעס כן לי נבואה לדבר על הפתח
 כאלו פשו: (יח) החרשים והעורים. על ישראל הוא חומר: (יט) מי עור. ככס אין אחד
 כי אם עמי הוא הפוע שנטלסם: חריש. שגכס הרי הוא כמלאכי אשר אני שולח להכנה
 ונאות: מי עור כמשלם. מן שמים עור ככס בכר קבל וסריו וכרי הוא כמשלם כל תמולו
 וילא נקי: (כ) האות רבות. האות הכנה לפייסם ולינסם שומרים להכניס כעמס ולשוב אלי:

מצודת דוד

כילדה אפעס. הכל ממהת אשח בקול כילדה
 להומס ולאכדס: אשם ואשאף יחד. אפעס
 שמתה ואלס כולס יחד: (טו) אתריב. את
 סכריו וסכנעות אפעס חורס וכוניס את עשכס
 ר"ל לאכד המלכים וסכריו וכל המון סכס:
 לריס. להיות חורכ ויוכס כאים ר"ל לאכד
 המלכים וסכריו וכל המון סכס כממלס למיס
 רבים: וסגים וגו'. סכל כדרך כמלות שונות:
 (טז) והולכתי עורים. אז חולך את ישראל
 להלס דרך המדבר כדרך אשר לא ידעו וסמה
 כעוריס לה: בנתיבות וגו'. כפל כדבר כתיב:
 אשים מחשך. סכורך כדרך שאין ידוע לו הוא
 כאלו סוף מהשך: ומעקשים למישור. דרך
 כעמוק אפעס ישר וסו: עשיתם. מליו
 ככילוח ממלרים פשיתי וסלס: ויש מוכמים.

מצודת ציון

מנין וגו' סתאספו (לקמן טג): אפעס. ענין
 לקה וכדכ"ל עשיתם הוה דה (סוכס לל):
 אשם. מלאון שממון: ואשאף. ענין ללפע
 וכן וסאף למיס חילס (חוב ה): (טז) אתריב.
 מלי חורכן: אוביש. מלאון יכס: וסגים.
 מקום כיתס המיס: (טז) בנתיבות. מלי נתיב
 וסכ"ל: אדריכס. מלאון דריכס וסלך: אשים.
 מלי שומס: ומעקשים. מלי עקס ועקוס:
 למישור. מלי ישר וסו: (טז) נסנו אחור.
 ענין החורס כלאור וכן וסגו מאחר חלטינו
 (לקמן נט): לפסכה. ללורה סכל כעשס
 ממהת כילוקס וסכס: (יח) חויבו. ענין
 כמלכתי וסלס: כמלאכי. ענין סליח:
 סקת

לפניו לבוא: (יז) נסנו וגו'. אז כוונתם כסל יכשו כמות ויחזרו לאחור כדרך חלס סכנס
 כשור לחוריו לכל יסחסי' יכשתי: חסרים וגו'. כפל כדבר כתיב: (יח) אתריבים סכמו.
 חלס ישראל חרשים ששמו דבר ס' וסעוריס מלרלות מלוחו. שמוע מעתה וסניעו לרלות
 סוחיל וטוכס נעולס מוכנת להס: (יט) מי עור וגו'. כאלו יכס דכריו לומר סס סכלתי כס
 סכסיים סכס לקחל חרשים ועוריס כי מי הוא סותר רליו לקחל עור כי אם עכדי עמי כ
 סל יודס ומכר כקלוק סדור וסו מוסכל כעשבים להיפייסם ולתקום: חריש וגו'. חת
 על מלת מי לומר מי הוא סותר רליו לקחל חרש כמלאכי אשר אשח ר"ל מי שמתה כמתס
 כלל וכלל שמתיו ללמד דעת את כסס וסו כחרש לא יכמע מעס כמי סכס להוכיכס על
 כדבר: כמשלם. סלס כמות: כעבר ה'. סכל כדבר עמיס וסל כדרך כמלכס.
 כל סכס חוסיס סכנס הכמה ואין ככס מי אשר יסמור חל סולל לפייס
 כדרט סכסס וכן סכרתי לקחל עור.

פֶקֶד אֲזוּנִים וְלֹא יִשְׁמַע: כִּי יְהוָה הִפְךָ לְמַעַן זְדוֹק וְגִדְלֵל תּוֹרָה
 וְיֹאדִיר: כִּי וְהוּא עִם-בְּנֵוֹ וְשִׂמּוֹ הִפֵּחַ בְּחֹרִים פֶקֶד וּבְכַתְּמֵי
 כְּלָאִים הִחְבְּאוּ הָיוּ לְבוֹ וְאִין מִלֵּיל מִשְׁפָּה וְאִין-אִמֵר הַשֶּׁבֶב:
 כִּי מִי בְכֶם יֵאָוֶן וְאֵת יִקְשִׁיב וְיִשְׁמַע לְאַחֹר: כִּי מִי-נָתַן לְמִשְׁפָּה
 יַעֲקֹב וְיִשְׂרָאֵל לְבָזוּיִם הֲלֹא יְהוָה זֶה חֲטָאנוּ לָהּ וְלֹא אָבוּ בְדַרְכֵי
 הַלֹּדֶף וְלֹא שִׁמְעוּ בְּתוֹרָתוֹ: כִּי וְיִשְׁפֹךְ עָלָיו חֲמָה אִפּוֹ וְעִזּוֹ
 מִלְחָמָה וְתִלְחַטְהוּ מִסָּבִיב וְלֹא יִדַע וְתִבְעַר-בּוֹ וְלֹא-יִשְׁעִים
 עַל-יָבֶב:

למשיכה קרי רש"י

פקד אזנים. אני עמוק לפקוד אזנים על ידי גיבוי ולא ישמע את מוסר את דברי ולי הוה הוא:
 (כא) ה' הפך. להרחיקם ולפקוד אזנים למען זדוק ולכך הוא מגדיל ומאדיר לבס תורה:
 (כב) והוא. העם הוא בנאו ושמו יוסף על לב כל זה לומר למה קראתנו זאת
 מי נתן למשיכה יעקב. הפך בחורים כלם. בחורים פתי נפש כולם (תוס' ד"א ספ"א בחורים
 כלם ישימו את עמם בחמה האדמה ובחורים. ובכתי כללים הבהו ויבית סבן הוא) ואין אמר
 סבך. כמו סבך לפיכך הוא רמי אכל סבך בלחמתו (בראשית מג) הוא דגש: (כג) יאיון. י
 למה לב לזאת מי נתן וגו'. לאחור. יקשיב וישמע דבר שימור לו בחתונה וכן ת"י לאחור
 לטוב או לב לאחור שבמקרא עתיד להיות הוא: (כד) זו תחלתו. זו היא שגריה את
 המשיכה וכוונת את אשר תחלתו לו (גיטין דף טו): ולא אבו. אבותינו בדרכיו הלך:
 (כה) ותלהטו מסיב. הכתי שורעטת על חומות מסביב כדי שיראו ישראל ויקחו מוסר
 ענין שאלמר (לפינו ג) הכרתי גוים כמו פתום וגו' אמרתי אך מילתי וגו': ולא ידע. יודע
 הוא אלא שדע עקב אל חס להכין זאת ולשוב מרעטו: וחברכו. אחר שורעטת האומות
 שמסביב כערה בעלמו:

מצורת ציון

מצורת דוד

(פ) פקד. ענין פקידה: (כא) הפך. ענין פקד אזנים. הלא י' לבס אזנים פתוחות להכין
 רגון: ויאדיר. ענין חזק: (כב) בנאו. מלשון
 בנאו ושלל: ושמוי. ענין רמיסה כמו שסבו כל
 עוכי דרך (הכלים פת): הפח. ענין דלגון
 ודאנה כמו נפש בעלוי הפתחי (איוב לא):
 ובבתי כללים. הוא משמר בית האסורים:
 החבאי. מלשון מתחבא ומסתור: משיפה.
 כמו למסס הוא ענין רמיסה: (כג) יאיון. י
 ישמע באזניו: יקשיב. ענין שמיטה: (כד) ולא
 אבו. ולא ראו כמו לא אבה יבמי (דברים כה):
 (כה) חמת אפו. כפל המלה בשמות נרדפים
 וכן אדמת עפר (דניאל יב) והדומים: ועזו.
 מלשון עז וחזק: ותלהטו. ענין הכערה
 וטרסה כמו אש לוחט (הכלים קד): וחברכו.
 מלשון הכערה:

כפ

לקול וכו' לתקום בזה עליהם הורה ה' והכרחי הוא לקרוא עורים וחרשים: (כז) כי
 כסם. ר"ל ובי מלאו מי כסם אשר יבא למה לב לזאת האמור לנעם: יקשיב. ובי ומלא מי
 כסם אשר יקשיב למעט דבר שימור לו בחתונה: (כד) מי נתן. ר"ל והוה סדכר להכין מי
 הוא אשר מסר את ישראל למשיכה ולכחוס הלא ה' מסרם ולא במקרה בא: זו תחלתו. י
 ר"ל זו היא הכינה אשר תחלתו לו ובמל הוא מלם: ולא אבו. ולא ראו ישראל ללכת בדרכיו:
 (כה) וישפך. ולכן ספק עליו חמה קשה וחזק מלחמה: ותלהטו מסביב. ר"ל אכל אין מטרם

מִן * וְעַתָּה כִּדְרֵי אִסְרֵי יְהוָה בְּרֹאָה יַעֲקֹב וְיִצְחָק יִשְׂרָאֵל אֶל-
 הַיָּרֵא כִּי גִאֲלִיתִי קִרְאתִי בְשִׁמְךָ לִי-אֲתָה: כִּי-תִעַבְדוּ בְּמִים
 אֲתָה אֲנִי וּבְנִתְרוֹת לֹא יִשְׁמָפוּךְ בִּי-חֲלֹךְ בְּמִי-אֵשׁ לֹא תִכְנֶה
 וְלִהְבֵּה לֹא תִבְעַר-בְּךָ: כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל
 מִיִּשְׁעֶךָ נִתְמִי כְּפָרֶךָ מִצְרוּיִם כִּישׁ וּסְבֵא תַחְתִּיךָ: ד מֵאֲשֶׁר
 יִקְרָת בְּעֵינֵי נִבְדַּדְתָּ וְאֲנִי אֶחְבַּתִּיךָ וְאַתָּן אֲדָם תַּחְתִּיךָ וְלֹא-מִיִּם
 פָּחַת וּבִשְׁפָה: ה אֶל-תִּירָא כִּי-אֲתָה אֲנִי מִמֹּרֶה אָבִיא וְרַעַף
 וּמִבְּעָרֵב אֶקְבָּצֶךָ: ו אִמֵר לְצִפּוֹן תִּנִּי וְלַחֲמִין אֶל-תִּכְרָא הַבִּיֵא
 רְבִי מִכְרוֹק וּבְגוֹתֵי מִקְצֵה הָאָרֶץ: י בֵּל תִּקְרָא בְּשִׁמִּי וְלִכְבוֹדִי

רש"י

מב (א) ועתה. חף כל זאת כה אמר ה' וגו' אל תירא: (ב) כי תעבדו במים. כשפגרת
 גים סוף חקר הייתי: ובגדרות לא יטפור. גתסה בין המלכים והאומות המרובין
 כמו נהר ולא יכלו לך נלכות: כי תלך כמו אש. לעתיד לבא כי כנס סיום כל בוער כתנור (מלאכי ג)
 שאקדיר חמם על השמיים וליהט אותם היום הבא (סג) גם לא תכוס: ולהבה. שפגרת
 את האומות כמה שא' (לעיל ג) והיו עמים משרפות סוד. גם הוא לא תבער כך: (ג) נתתי
 פדך מלרים. וחס היו לך לפדיון שבכוריהם מתו ואתה בני בכורי נללת. והייתם חייבים כלים
 כמו שא' (ביוחאל כ) ואומר לשפוך חמתי עליהם וגו' בארץ מלרים: (ד) ואהן חרם החתין.
 המיד אתי רגלי כרך: (ו) אמר לרוח לפון תני. בגלות שאלפון: ולהיטן. שבוה רוח חזקה:
 אל תכלאי. מלגש בחזקת להביא גלויות וכן (שיר ד) שורי לפון ובלי ימינן מתוך שברוח לפומים
 חלשה לריכס חיוק לכך כתוב שורי תני אכל דרומים שאינה לריכס חיוק כתוב בואי כמות שבו
 וכן אל תכלאי: (ז) בל תקרא בשמי ולכבודי ברחמי. כל הדיקים הנקראים בשמי וכל שפטי

מצורת דוד

מצורת ציון

לב לדעת שבה כשגשגה וכאשר נעמיה מסביב מב (ב) במי. כחך וכן כמו מדמנה (לפיל)
 לא ידע שמה' בזה וכאשר בערה בו בעלמו
 ויגבו עבדיו אינו משים על לבו להכין שבה
 כשגשגה רצח לומר אינו משים על הלב לא בעת
 כשהלירה ממחשת לבוא ולא בעת שכבר באה:
 מב (א) ועתה. ר"ל חף כל זאת: כה אמר
 ה' וגו'. אל תירא סן תכלה בגולה:

כי גאלתיך. כי סלח ממלרים בלתיך וקראתי לו בשמך שאתה שלי עמי וכו' בכורי: (ב) כי
 חשבר במים. וזהו קרוב להיות נעכע כסם: ובגדרות. חף את הפגור כהסרות השועטים
 לא יטפור: לא תכוס. לא תהיה נכוח מן השא וחף סלכב לא יבער כך ר"ל חף את הטיס
 בעומק הגלות לא תכלה שמה: (ג) כי אני ה' וגו'. והכל בידי: נתתי פדך מלרים. הלא
 ממלרים הייתם חייבים כלים כמ"ש ואומר לשפוך חמתי עליהם וגו' כחך חרן מלרים (יוחאל
 כ) ונתתי אז כפך מלרים כי כמה נאכדו החתין: כיש וסבא החתין. כאשר מתחייב שם
 פניו להלם בתחלה עם כוש וסבא ואכדו במקומך וחס היו לך לפדיון: (ד) מאשר יקרת.
 בעבור אשר יקרת בעיני ונכבדת מכל האומות ואני אסתריך וזה דרכי ליתן בני אדם אתהים
 החתין: ולאשים וגו'. כפל סדכר כמ"ש וכאומר כאשר עשיתי לשעבר כן אוסיף לעשות עוד:
 (ה) מפורח. הנעולים שמה: (ו) תני. תן את ישראל הפורים שמה: אל תכלאי. אל
 תעניי מליתן את ישראל: הביאו. כלאו ינוס לכל אחת מרומות השמים לביא את ישראל.
 (ז) בל תקרא בשמי. כל ישראל הנקראים בשם עם ה': ולכבודי. הנשגה להכבוד והתשאר
 בשם כמ"ש ישראל אשר עי' השאל (לעמ' טז):

בְּרֵאשִׁית יִצְרָתוֹ אֶהְיֶה עִשְׂתִּיתוֹ : ה' הוֹצִיא עִשְׂתִּיתוֹ וְעִנִּים יֵשׁ
תְּרָשִׁים וְאֲזִינִים לְמוֹ : כ' כָּל הַגּוֹיִם נִקְבְּצוּ יַחְדָּו וַיִּאֲסְפוּ לְאֵמִים
כ' בָּהֶם יִצְדַּק זֹאת וְרֵאשֻׁנוֹת יִשְׁמְעֵנּוּ יִהְיֶה עֲדֵיהֶם וְיִצְדְּקוּ וְיִשְׁמְעוּ
וְיֹאמְרוּ אִמְתּוֹ : י' אַתֶּם עַדֵי נִאֲסִי הוֹדָה וְעַבְדֵי אֲשֶׁר בְּחַרְתִּי לְמַעַן
תִּדְרֹעַ וְתִאֲמִינֵנּוּ לִי וְתִכְיֶנּוּ כִּי־אֲנִי הוּא לִפְנֵי לֹאֲנִיצֵר אֵל וְאַחֲרָי
לֹאֲיִהְיֶה : י"א אֲנִכִּי אֲנִכִּי יְהוָה וְאֵין מְבַלְעֵדִי מוֹשִׁיעַ : י"ב אֲנִכִּי
הַגְּדַתִּי וְהוֹשִׁיעֵתִי וְהַשְׁמַעֵתִי וְאֵין בְּכֶם זֶר וְאַתֶּם עַדֵי נִאֲסִי הוֹדָה
וְאֲנִי־אֵל : י"ג בְּמִסְתֵּימִים אֲנִי הוּא וְאֵין סִינֵי מִצִּיד אֲפַעֵל וְיִסְ

רשי

לכבוד : יצרתו אף פשיתו . תנחתו ככל הרקיע לו וסכנתו של . כלומר אפי' שגבר בגוים
וגרם ככר סכנתו להם כל זרעי גאולתם : (ח) הוציא עש פור . הוציא כח לפולחן מן הגוים
אולם שגלו על פניהם כפורים ועינים להם ולא ראו : (ט) כל הגוים נקבלו . הם כל הגוים
והאומות נקבלו יחדיו מי כסם וככזריהם יגיד מתודות וכוונת כל מי פשיתם או הראשונות
שכבר עברו וישמיעונו לאחר אמתו הגדלו אותם קודם כגלו : יחזו פדוים . שמשו כגלו פליסם
קודם לכן ויצדקו אבל אזי יש לי פדים שאתם פדי סגדתי לאכרסם אביסם הגליות ואלו :
(י) ועבדו . יפקד : אשר כחתי . גם הוא יפיד שהכחתי כלכחו לארס הנרים ושמרתי
בכחתי : למען דעו וגו' . כל זה פשיתו למען תתנו לב לדעת אומי : (יב) אנכי בגדתי .
כגלוות לאכרסם : והושעתי . לקיים דברי כפת קן : והשמעתי . להם הראשונות : ואין כסם
א . כחזקו כיומים שששתי כל אלה לא גרלה כבולכם אל זה להרעות גדולות ולהחיות פשתי :
והתם עדי . שפתחתי להם שפסם רקיעים ולא ראיסם כל חמוס : (יג) גם מיום אזי הוא . לא
אחרו כיום לבדו כיתי לבדי כי גם מחו פיות יום אזי הוא לבדי : אפעל . הם כחתי לפעול אף

סצורת ציון

(א) וישמעו . כיוון כיון ויו' סמחלקת : ברשמי וגו' . ר"ל ככר סכנותו לו כל זרעי
(ב) מבלעדי . ענינו כמו זאת וכן בלעדי בגאולה אף מחסור : (ח) רצויה . להוציא
אליהם מהגולה אותם שגלו על פניהם כפורים ועינים
להם ולא ראו מעשם כי יש להם לב ואינם
הזים להכבול : והרשים . נשאו כחריסם ואזנים להם ולא ישמעו מלות ס' : (ט) כל הגוים
נקבלו . הם כל הגוים יתקבלו יחד מי כסם יגיד פתודות כחאת וכו' להללו אחר להם :
והראשונות . או הראשונות שכבר עברו וישמיעונו לאחר אמתו הגדלו אותם עד לא כחו : יתנו
פדוים . ר"ל יצאו עדים שהשמיעו דבר עד לא כחו וכו' יצדקו כדכריסם : הרשעתי . או
ישמעו מה שיאמר הכבול ויאמרו אמת הדבר וכאומר או יצאו עדים או יודו על האמת :
(י) אתם עדי . אבל לי יש עדים כי אתם ישראל עדי ועבדי הכבול אשר כחתי בו גם הוא
לפי סגדתי משלת סתריס מחו עד לא כחו : למען תדעו . מן הראשונות תדעו על הכחונות
כסן יסם : ותאמינו לי . שאקיים מהאמרי : ותבטו כי אני הוא . ממה שאין מי וודע פתודות
בפניו כחתי אשר אני הוא לבד ואין עוד אלהים : לפני לא נוצר אל . להם לומר לפני יצרתי
אני את היצירות לה כיון דבר נוצר מחל וולתי ואחר שליחתי את היצירות לא יסם דבר נוצר
מחל וולתי כי אין אלוה וולתי : (יא) אנכי אנכי ס' . כככל לחוק : ואין מבלעדי מושיע . אף
ולתי מושיע : (יב) אנכי בגדתי . קודם כל תפוסם סגדתי אותם וכן הושעתי : והשמעתי .
ר"ל לא להכניח לבד בגדתי כי הם נבולסם ששמעתי פל ידו : ואין כסם זר . להם לומר מי
כסם זר מלדעת סגדתי כי כולם ששמעם וסבכוה : וישמעו עדי . שכן הוא האמת : והני אל .
ר"ל אני הוא אשר סובעתי אתכם : (יג) גם מיום . גם מחו כיות יום אזי הוא לבדי לפעול
לשמיסם : ואין מידי מיל . את מי שארלו לאכדו : אפעל . הם שארלו אפעל כן להוסיף וכן
לכדו : ופי יסבסם . מי וכל להכניס כשפולס ססיה ונמשס :

יִשְׁבְּבוּ : י' כֹּה־אָמַר יְהוָה נְאֻלְכֶם קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל לְמַעַנְכֶם
שְׁחַתִּי בְּגִלָּה וְהוֹדַתִּי כְרִיחִים כְּכֶסֶם וּבְשָׂדִים כְּבָאֵינוֹת הַרְתֶּם :
י"א אֲנִי יְהוָה קְדוֹשְׁכֶם בּוֹרֵא יִשְׂרָאֵל מִלְּכֶם : י"ב כֹּה אָמַר יְהוָה
הַצִּוְתָן בְּיָם הַרְרָה וּבְכִסּוֹם עֵינִים נְתִיבְדָה : י"ג הַפּוֹצִיא רַכְבֵּי־וָסוֹס תִּלְוֵן
וְעִזּוֹ יַחְדָּו יִשְׁכְּבוּ בַּיַּלְדוּתוֹ רַעְכוּ בַּפִּשְׁתָּה כְּבוֹ : י"ד אֶל־תִּזְבְּרוּ
רֵאשֻׁנוֹת וּקְדַמְנוֹת אֶל־תִּתְבַּנְּנוּ : י"ה הִנְנִי עֹשֶׂה תְדַשָּׁה עִתָּה
תִּצְמַח הַקּוֹא תִדְרֹעַ אֶף אֲשִׁים בַּמְדַּבֵּר הַרְרָה בְּיִשְׁמִינְךָ נְהַרְוֹת :
י"ו תִּכְבְּדֵנִי חַיִּת הַשְּׂדֵה תַנִּים וּבְמַתָּה יַעֲנֶה כִּי־נִתְחַתִּי בַּמְדַּבֵּר מִיָּם
נְהַרְוֹת בְּיִשְׁמִינְךָ לְהַשְׁקוֹת עַמִּי כַחֲרִי : י"ז עֲסִיזוּ יִצְרָתִי לִי תַחֲלִתִּי

רשי

רשי : (יד) למענכם שלחתי כגלו . י"ה כול חוביטון אגליתי יתכן לכלל : והודרתי כדחיס
כלס . והחתי כמשטין כלסין . משטין הוא טן שמכניג את הספיס ומייסס : ובשרים .
הולוכי אחכס באניות רתס וגם יס לפרסו על כצרות כגאלס למענכם שלחתי . לשלח מלכי מדי
לכלל ואזירי הככדים ככפיטות ומשטין לגולס לארץ מדי וכשדים אזירי באניות ספיתס רתס
כסם : (טז) הנותן כיוס דרך . כיוס סוף וגם סולחתי מלרים לרדוף אחריסם כככ וסוס ומיל
ויפוז וכולס יחדיו יסככו מתים פל שפת כיוס כל יקומו : (יז) כמשפתה ככו . ת"י ככזיון עמי עסו :
(יח) אל תוכרו להשונות . ספיסם הללו שאני מוכיר להם שששתי כמלרים אל תוכרו אותם משתס
כי כגאלס וז הפסוקו לסודות ולסלו : אל תכננו . אל הסתכלו כסן אל תתנו להם לב :
(יט) תכבדני חית כסדס . פקוס שהוא חרס ומרסן לחיות הסדס ולתניס ולכנות יענס : כיו נתתי
כמדבר כיוס . כלומר בארץ מרכס אתן יסוכ : (כא) עם זו ירתי לי . למען תהלתי יפסרו :

סצורת דוד

(יד) למענכם . למען תלוי מן הגולה שלחתי
את נרסם לכלל להכריסם : והודרתי כדחיסם
כלס . כל בני ככל קודמתיס כולם ככפיטות
וכשדים ששמינו קול לפקתם ככאלניות שכלכו
כסם כגולס : (טז) אני ס' . ר"ל את זה פשיתי
אני ס' הפקודס להם : ברא . ר"ל אני כורח
ישראל ומלכסם ששתי את זה וככל הסדכר
כתיס : (יז) הנותן . אשר נתן דרך כיוס סוף
כלאת וסכאל תמלסם : ובספיס עיסי . זה סירדן
שבקע כיומי יסופס : (יז) הפוסיא רככו וגו' .
סמטון ככל מלרים להוציא אגשו כרכס וכוספיס
ואנשו סחיל עס כל : הנותן לרדוף אחר בני
ישראל : יחד . כולם יחדיו שככו ולא הוסיפו
פסס וסבס מהר כשפתס סקולקת סככס מהרס כי לא תפסכס ככריפתס : (יח) אל תופרו
רלכנתס . אל תוכרו להסלול על ספיסם שששתי להם כיומים ככאלניות : וכדפיניות וגו' . ככל
סדכר כתיס : (יט) החייתו . גם חדס אשר לא עשיתי מעולס : שחת תלמת . כומן קרוב סחוס
אס כקולי תשמיס : הלא דמיוס . את היסועס כי כחוכס כיוס כחוכס שגלחר וסכ ס' וגו' וסכ
וקכלן וגו' (ככריס ל') : דרך . לבני כגולס : נהרות . לרות סלמלון : (כ) תכבדני חית
שכדס . אשר דרך סל כלו חית סכדס תכבדני ככאלניות פל אשר ימללו כיוס כמדכר כמקוס
כדדס : להשקות פתי . כפת שוכס כגולס דרן סכדכר : (כא) ירתי לי . ירתיס לי להם

יספרו: כג ולא אתי קראת יעקב כי יצעת בי ישראל: כד לא הביאת לי שם עליה וזכרה לא כבודתי לא העבדתיה במנחה ולא הוצעתיה בלבונה: כה לא קנית לי בכסף קנה וחלב וכתיה לא הריתני אף העבדתני בחמאותיה הוצעתני בעונתי: כי אנכי אנכי הוא מנחה פשעיה רכעני וחמאתיה לא אפר: כי הזכרתי נשפטה יחד ספר אתה למען תצדק: כי אביה הראשון הטא ומליציה פשעו כי: כי ואחלל שרי קדש ואתנה לתרם

רש"י

(כב) ולא אתי קראת. ואתה לא אתי קראת כפנותך אחי ע"א: כי יצעת בי. נליתס מהי בעבודתי: (כג) לא הביאת לי שם עלתיך. כי אם לע"א: לא סעבדתיה. פנודס רכס: במנחה. קומץ מעט עולם לנכסו וגם סוף לא אמרתי לך להקריב אברה אלה נדבס: (כד) לא קנית לי בכסף קנה. לקערת לא סולרנת לקנותה ככסף לפי שהיה מזוייס בחללסם הרבה אמי ר"א אכא קוממיתו סיהם גדילס בא"י וסיו אכלין אותה עוים וגמיס במדש אוכס: העברתי כמחאותיה. אתס נגמתי לי לסיות שמש לעובדי פסילים כמו שראס (יחוס"א) והנה רוח פנרס באס מן הלפון סיהתס חזרת מרכנת שהסיהס מככל שהלכס לנש"א א"ס פטולס תחת ידו סל נכודנלר סלל יאמרו כיד אומס פלסס מסר את בניו כדליתס בחגיגס: (כה) אנכי אנכי. א"ס סוף שמותיס מלוא ותי מוחס אותס גם עתה: למעני. ולא זכורתיה ולא בלדקת אבותיה: (כז) הובירני. כל תגמול שס לך ולזכותך עלי: נשפטה יחד. נכא למשפט: (כז) אביך הראשון טעא. כאומרו כמס אלס (כראשית טו): ומליציה פשעו כי. אין לך ככל מלויס סלחס סומך על זכותס סלל גלחתי כי פשע יתק אכס את סגולתי: (כח) ואחלל שרי קדש. כשסלי טונותיס:

מצורת רוד

ענה. מין עוף המלוי כמדבר: (כג) וזכרתי. למען יספרו תהלתי: (כב) ולא אתי. אכל סו"א הוא כמקום עם וכן יוסף סיה כמלריס: אתס יעקב לא קראתי אותי כי פנית אחרי (גמות א) ור"ל עם יוסף שהיה במלריס: סעו"ס: כי יצעת. כי נעשית יגע וסיף כפנודתי וזנעתיך. מלי יצעה: בלבנת. מין כובס סיתן ובעלת את סעודס: (כג) לא הביאת לי. א"ס על המנחה: (כד) קנה. מין כובס: וחלב. סיה כוטי אחס סכטל עבודת כסמ"א כרסס סו"א הוא כמקום עם: הריתני. ענין כשיטה ויסגור את דלתות בית ס' וגו' (דה"ב כח) וכן כמו ורזתס מדמס (רמיה טו): הוצעתני. מלי סתודס חוקיהו כנו ואמרי כי מעלו אבותינו וגו' יצעה: (כה) מנחה. ענין מחיקה כמו אכלה ומחתי סיה (משלי ל): (כו) ומליציה. מלשון כט: וזכרתי עם זכרתי כי לא מליץ וסוה סעטעיס סדבר כמעט כענין: כהלתס לי: לא סעבדתך כמנחה. לא העלתי (כז) ואחלל. הוא הפוך הקדש וכן לא יחלל עליו עבודת קדש והולאס מרזס כהגלת סמיתס ונעו (ויקרא כח): וזנעתי. ענין ספירה: כי לא צויתי להקטיר רק קומץ וכן לא סוגעתך כלכנס כי לא צויתי להרבות כעונתס: (כד) א"ס קנית. לא סולרנת לקנות קנה להקטיר על המנחה כי סיהם גדלס כיושולס: וחלב וגו'. לא סכנת אותי עם חלב וזכרתי כי לא הקרבתס לפני. אף סעבדתני. אפי לא סעבדתך אף אתס סעבדתי כחמאותיה וסוה מס סיה ככובל שמש לנ"ל לככס את כל סעולס תחתיו סלל יאמרו תחת יד אומס פלסס מסר ס' את ישראל: הנשחתי. כפל סדבר כמ"ס: (כה) אנכי אנכי כ"ל א"ס סוף שמותיס מלוא ותי מוחס אותס גם עתה ולא בלדקתך כ"א למעני סלל יחולל כ"א כמ"ס כשמשעס עמכס כל כחמאותיס: וחמאתיה לא אפר. כ"ל מתקתיס סייב לכל יצ"א נכסס כלל ולא יזכרו: (כז) הובירני. אחו דרך מסל מאדס להטירו לומר סוכר אותי מה גמול יס לך עלי: נשפטה יחד. ככרר דכרניו לרלות סיון עם מי: ספר אתה. ר"ל ספר אתה תהלתי למען תצדק כי צדק הראשון כתיבו וכאומר אף א"ס אתס סכסר כתיבילס לא סכסר לדיק נבדו: (כח) אביך הראשון טעא. אדס"א טעא כי כחללו מען סדעת ועס כי סיה יזיר כפי וז"ל אתס סעולדס מלוא וזכרה האלויס ען: ומליציה. אף המלויס סלחס סומך עליס להמלין עוב סמך וסס סעטריס סנדוד סיה גט ספס פשעו כי: (כח) ואחלל. כעטור

יעקב וישראל לגדופים: כד * ועתה שמע יעקב עבדי וישראל בחרתי בו: כה אמר יהוה עשה ויצרה מבטן יערה אלתירא עבדי יעקב וישרון בחרתי בו: כז כי אצק מים ערצמא וגזלים על יבשה אצק רוחי על זרעה וברכתי על צאצאיה: ד וצמחו בכין חציר בערבים עדי יבירמים: ה זה יאמר ליהוה אני וזה יקרא בשם יעקב וזה יכתב ידו ליהוה ובשם ישראל יכנה: ו כה אמר יהוה מלך ישראל וגאלו יהוה צבאות אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלהים: ז ומי כמוני יקרא ויגידה הערבה לי משומי עם-עוילס ואתיות ואשך תבאנה יגידו למי: ח אל-

רש"י

כד (א) ועתה שמע. לשוב לתורתו יעקב עבדי: (ג) כי אצק מים על אמה. כמו שאני יוצק מים על אמה כן אצק רוחי על זרעך: (ד) וצמחו בכין חציר. כחוך שבו ע"י גרים שיחפסו עליהם כין חציר הוא עבו שח"ל עליו וסיהס נוס תניס חציר לנכות ויפס (לעיל לד) (ה) זה יאמר ל' א"י. אלו לדיקוס גמורים: וזה יקרא בשם יעקב. אלו קטניס בני רשעיס: וזה יכתב ידו ל' א"י. אלו כעלי תשובה: ובשם ישראל יכנה. אלו גמריס כ"י סטויס סלכות דכ"י נתן: (ז) ומי כמוני יקרא. ומי יקרא כסוה כמוני ויגיד ויפריך לי את כל מס סיהס מסומי עם פולס ועד עתה: עם עולס. כל כריות: ואתיות. דכ"י מופת: ואשר תכלסס. ואת סעתיולת ללא יגידו. כמו שאני עושס עתס סעדיין לא חרס סכית ולא גליתס ולא טולד כורס ואלני מכסר

מצורת רוד

כפנוד טונותיסס אהלל אף סעריס הקדוסיס סככס: ואתנה. אסכור אסכס לחרס וסמאון ולדוק מפי סחויב: כד (א) ועתה שמע את הטובה המיועדת לכוה: עשה ויצר. א"ס עשה סמע את הטובה עשה אותך ומעט לחתך מבטן יעור לך: וישרון. כן קריס ישראל סכס סיסר: (ג) כי אצק מים ערצמא וגזלים על יבשה אצק רוחי על זרעה וברכתי. כפל סדבר כמ"ס כי סלפון סוף ככרכה: (ד) וצמחו. יצמחו וירכו כאלו סיו גמוליס כין סחזיר וזמנה לס: כערביס. כערבי נול סחטוליס על פלגי מים הזומתיס וגלילס מסר: (ה) זה יאמר. סלדיקוס סכסס יאמרו אנו מעוהס ל' לסחמין זו: וזה יקרא בשם יעקב. אלו קטניס עדי רשעיס לא יסיו מתיס חרר דפת אביסס רשעיסס אלא יקראל א"ס כסס יעקב לכוה לכוה כמזוס: וזה יכתב ידו ל' א"י. אלו כעלי תשובה כתייבו את עלניס לשוב ל' כמו המתייב א"ס ככתב ידו: ובשם ישראל יכנה. ועסס וסיוס מי אכר יכנה ענימ ככס ישראל אלו גמריס אכר יחפסו עליס: (ז) ומי כמוני יקרא. ר"ל קודס כריות סעלס: ואני אחרון. ללחר סעגלה סעולס: (ח) ומי כמוני יקרא. ומי סוף אכר יקרא לומר סכוס כמוני ויגיד ויפריך לפני סדכריס סעטעיס סמת סומי עם עולס וסס כל סכריות: ואתיות. סדכריס סכלויס כמון קכוד וסדכריס סכ"י סעגלה סמת סומי יגידו לסס ר"ל כענוד סלסס לסלדיק דכרניסס וחסר לחתלה סעקריס לטפ

מצורת ציון

לרם. ענין שמטון ואכדון: לגדופים. פריט כמו חרפה וכן אשר גדפו (לעיל לו): כד (ג) אצק. מלי יציקה וספיקס: וזנעתי. ענין נעוטה כמו יזל מוס מדליו (כמדבר כד): על יבשה. ר"ל על מקום יבש: רוחי. סע"ל רגון וכן על יבשה לעלו רוח ממזוס (לעיל לב): צאצאי. סניס סונלויס מנך: (ד) חציר. דשא ועשב: כערביס. ס"ס אילן סכק ערבי נחל: יבלי עיס. פלגי מוס וכן ועל יובל יפלה סכשו (רמיה יז): (ה) יבנה. ס"ס שאינו ס"ס סעלמי וכן אכר ולא יעטמי (לקמן מה): (ז) ויפריך. מלי ערובה וסדוד: ואחריה. סככות כמו אה"ה כמ"א (לעיל כא): לכוה

ואל תרדו הלא מאן השמעתיה ונתתיה ואתם עמי
אלוהי כפלעמי ואין צור בלי ידעתי : י יצרי פסל בקם הוהו
וחמדתיים בלי ידעתי ועדתיים הוהו בלי ידעתי למען
יבשו : י מי יציר אל ופסל נספך לבלתי הועיל : י י הן פל חבדיו
יבשו וחרשים הוהו מאדם יתקבצו כלם יעמדו יפחדו יבשו
יחד : י י חרש ברזל מעצד ופעל בפרים ובמקבות יצרו ויפעלדו
ברזע כחו נסדעב ואין פנח לאשתה מיס וימק : י י חרש עצים

ספור עליו
רשי

אחכס עליו : (ח) ואל תרשו : אין לו דמיון . ופתחו לפי סטין כמו אל תחת מלכודים אל
שמי לבין האומות : הלאו מלווה שמפתח . מסר סיני והנדהו לכס שם שאין אלוהי מכלפדי
ואתם עמי . שפתחתי לכס שנטע רקיעים והראיתי אחכס שאין אחר . ואחם עדי בדבר סוס
שאיין אלוהי מכלפדי : ואין זור בלי ידעתי . ת"י וליה דתקוף אלהין דמן קדמי מתיכב לויס תקוף .
בלי ידעתי : ל' ואדעך ככס (שמות לג) ידע לבקך (דברים כ) הוי דפתחך במדבר (טושה יג) :
(ט) ועדיהם סתם . הסטילים סס סס עדים על כוזה טוכדיס סהבי אלו רוחין שאיין לא רוחין
ולא ידעין וסוי טוכדין ללס : למען יבשו . טוכדיס ללס : (י) נסך . ל' ייקק ומסכה וסטיין
בתיכס יסוד סופל ממנו כנון טוין סל ככך וסל נקף : (יא) הן כל חכדיו . סל אותו יוצר וסטרך
פסילים סמתכדיס אלו לעבוד את יצירתו וסכסי יבוסו : וחרשים סתם . אותם יוצרים וסוכסיס
מכני אדם סס ק"ו ליוצרתם סהיי סכל : (יב) חרש כדול . חרש סל כדול : מעצד . סוה אחר
מכלי סתפוס : ופעל ססל : בספח . כרוזין כלע"ו : ובמקבות . מרטייל כלע"ו : יצרו .
ל' יוצר : ויפעלחו כדופס כמו גס רעב וכו' . גס סוה סיוצר ספר כח וסלס סוה סלס ידעב אין
כח או אס לא סתס מים ויפק לאלתר ק"ו ספוטלוו אין כס סופלת לעוור : (יג) חרש פלים .

סצורת ציון

לשו : ללס : (ה) תרדו : אין לו דמיון ופתחונו פי סוה אכר יגיד כללס : (ח) על סתמדו
לפי עיניו סוה עיני סחד סתי : צור . עיני מאלכיס אחריס : הלאו מלו . כמעמד סר
חוק : (א) יצרי . עיני עשים וסודוס וכן יוצר סיני סשמתחך וסנדהי שאין אלוהי מכלפדי וסלס
פעל עלי חוק (תכליס לד) : (י) נסך . עיני עדי בדכר זכ כי פתח או סכטע רקיעים
ייקק וסכתס : (יא) וחרשים . אוממים : וסרלס ללס שאין עוד אחר כן ארזיל : דיס .
(יב) כפעד . סס כלי גדול עמי לתחוך כו וכן וכו יס אלוהי מכלעמי : ואין זור . אין חוק
מעסדי די חרש סנעלד (ירמיה י) : בספח . כעולס אכר לא ידעתי הוי וסלומר סלל הוי
נחלת כמו נוסח כלס סתס (לקמן נד) : סוה סטתן כח לכל סחוקים ומכולס ידעתי :
ובסקבות . סוה סתפוס וכן וסלס את סמקת (ט) יצרי פסל . סוה מים סטוכוס ססל כולס
צדיס (סופוסים ד) : יצרו . יעסו ויחלסו : חוכו כי מעסיסס חוכו : וסמדריחם . סססיליס
וק
ועדיהם סתם . סססיליס סס עדים כעלמס סלל

סצורת רוד

לשו : ללס : (ה) תרדו : אין לו דמיון ופתחונו פי סוה אכר יגיד כללס : (ח) על סתמדו
לפי עיניו סוה עיני סחד סתי : צור . עיני מאלכיס אחריס : הלאו מלו . כמעמד סר
חוק : (א) יצרי . עיני עשים וסודוס וכן יוצר סיני סשמתחך וסנדהי שאין אלוהי מכלפדי וסלס
פעל עלי חוק (תכליס לד) : (י) נסך . עיני עדי בדכר זכ כי פתח או סכטע רקיעים
ייקק וסכתס : (יא) וחרשים . אוממים : וסרלס ללס שאין עוד אחר כן ארזיל : דיס .
(יב) כפעד . סס כלי גדול עמי לתחוך כו וכן וכו יס אלוהי מכלעמי : ואין זור . אין חוק
מעסדי די חרש סנעלד (ירמיה י) : בספח . כעולס אכר לא ידעתי הוי וסלומר סלל הוי
נחלת כמו נוסח כלס סתס (לקמן נד) : סוה סטתן כח לכל סחוקים ומכולס ידעתי :
ובסקבות . סוה סתפוס וכן וסלס את סמקת (ט) יצרי פסל . סוה מים סטוכוס ססל כולס
צדיס (סופוסים ד) : יצרו . יעסו ויחלסו : חוכו כי מעסיסס חוכו : וסמדריחם . סססיליס
וק
ועדיהם סתם . סססיליס סס עדים כעלמס סלל

יצרו כי לא יכלו ולא ידעו מאומה ואין ידעו ויפילו לאחריים : למען יבשו . סכדוה סתי
תופיל למען יכוסו סחומדיס אותם : (י) פי יצר אל . מי עשה סעות כולת לעשות אל ולקת סל
לכלי עיניו : (יא) הן כל חכדיו . סמתכדיס אלו לעבוד : וחרשים . סוה מים סטוכוס אלו
סלל סס מכני אדם ויחך אכסר פיעסו אל : יתקבצו כלס . סוה מים טוכדי ססל יתקבצו יחד
יעמדו לססל ולכחון כדכר וכוס יחד יפחדו מסי ויכוסו ממעסיסס : (יב) חרש כדול .
סלס יסכר מעשה ססל וסלר סוהו סל כדול יעשה מעלד ופעל אותו על ידי חללס כדופס :
ובסקבות . יעסו ומחלסו : ברזע כחו . כדופס ככחו וי"ה כדופס סמכס כמקוס סתיס
ור"ל ככל אותן כחו : גס רעב . אף סכדיעכ לא יעווב וסלכתו עד סלל סכר כו כח וסכילת
לא סתס מים עד סעספ סוף ויע וסל זכ סדוכ סקוף כסלללס סתיס : (יג) חרש פלים .
סכסלס סללכס סכדדו או אותן סטלים יעסו פי ססלס על סקורס לללס כדולד נ"ה רש"י :

למה הן יתארהו בשוד יעשהו כפקענות ובפחיתות יתארהו
יעשהו כתבנית איש כתפארת אדם לשבת בית : י י כרת
לו ארוים נפקת תרודה ואלון ויאמין לו בעציו עד נגע ארו ונפש
יגדל : יו והיה לאדם לבכר ויפקח מהם ויחם אף ישיק ואפה
לחם אף יפעל אף וישתחו עשרו פסל ויסגד למו : יו חציו
שקף כמו אש על חציו בשוד יאכל יצלה צלי וישבע אף יחם
ויאמר הלא חמתי ראייתי אור : י ושארתיו קאל עשה לפסלו

גון ועירם
רשי

אחם כח לעשותו סל סן וסרס עלים סוה כך דכרו : גטח קו . כדך סגריס ופל פי סקו יתלרסו
ככר . מייכר אלוהי כוכוס סקורין דללוריס כלע"ו : יתארו . ייטו : יעשהו כמקלסו
ממלוק כדכדכי וסלמל מקלסות ת"י חיומלי : וכמחוס יתלרסו . ל' וסלר סככול (סוכס סו)
אס כח לעשות כו יוצרים סגולס מסככ אלוהי כמחוס קונסם כלע"ו : כתפארת אדם . סוה
ללס סהיי סתלרת כעלס (ד"ה כמו אים) : (יד) תרודה ואלון . מיני חילט סרק : ויאמין לו כעלי
יער . עושפ לו חוקוס כין לתווק כין לטו כמיני עלים סמכוסים זכ מוס כמכילין : נגע ארץ .
כסמולל יחיוור ונטע סרלוו לכך טעסו לכך וסכסס מגדלו : ארץ . ל' געס יונק סנרזין כלע"ו :
(טו) ודדה ללס ללכר . וסיס אלוהי סן מקלסו ללרסי אדם ללכר : ויקח . מן ספלים ויחם נוסו

סצורת רוד

יתארוה ככר . אחר זכ יסמך סוהר ספסל (יג) פי . חכל סמדי : יתארוה . מלי סוהר
כלכע סכרד ועל פי סמסומן יעסו כמקלסות
וכול כלי מכלי סגריס : ובסחובת יתלרסו . סוה מכלי סגריס מקלף ככס סתן ומחלוק
וכמחוס מסככ כו יוצרים סגולס ליוסותו :
כתפארת אדם . ר"ל סזורתו מוסלרת מסלר
כעלי חיים : לשבת בית . ר"ל כל פלחו לא
נעספ אלא לשבת ככית כי ממקומו לא ימוס :
(יד) לברת לו ארוים . למעלס ספר מעספ
ולון . סמות חילטי סרק : ויאמין . עיני
ספסל מען קלוב ועתה אכר עוד יס מי אכר
יערת לכוה כיער ולכרות לו ארוים לעשות ממנו
ספסל : ויקח תרוד ואלון . יס מי סוקת תרוד
ולון כי ספלים סתסס יסיס כוותר ועל סלויס
חוקים סלרו מחוק אותם כמסררי עלי סוער :
נפש ארץ . ר"ל ויס מי אכר יערת עוד יוותר
סעטע סתמלס נטיעס סל אורן סעוב למלכס
ומחוקן עד סגולד ויסיס רלוי לסלל : וגשם
יגדל . כולת עס סכונת סעטע סוה לעשות
סמנו סלל סכ"ו מגדלו סגסס כסלילות סמקוס
כי סולס כמסונו עכב ומדודין סס ליחן את

סצורת ציון

יתארוה ככר . אחר זכ יסמך סוהר ספסל (יג) פי . חכל סמדי : יתארוה . מלי סוהר
כלכע סכרד ועל פי סמסומן יעסו כמקלסות
וכול כלי מכלי סגריס : ובסחובת יתלרסו . סוה מכלי סגריס מקלף ככס סתן ומחלוק
וכמחוס מסככ כו יוצרים סגולס ליוסותו :
כתפארת אדם . ר"ל סזורתו מוסלרת מסלר
כעלי חיים : לשבת בית . ר"ל כל פלחו לא
נעספ אלא לשבת ככית כי ממקומו לא ימוס :
(יד) לברת לו ארוים . למעלס ספר מעספ
ולון . סמות חילטי סרק : ויאמין . עיני
ספסל מען קלוב ועתה אכר עוד יס מי אכר
יערת לכוה כיער ולכרות לו ארוים לעשות ממנו
ספסל : ויקח תרוד ואלון . יס מי סוקת תרוד
ולון כי ספלים סתסס יסיס כוותר ועל סלויס
חוקים סלרו מחוק אותם כמסררי עלי סוער :
נפש ארץ . ר"ל ויס מי אכר יערת עוד יוותר
סעטע סתמלס נטיעס סל אורן סעוב למלכס
ומחוקן עד סגולד ויסיס רלוי לסלל : וגשם
יגדל . כולת עס סכונת סעטע סוה לעשות
סמנו סלל סכ"ו מגדלו סגסס כסלילות סמקוס
כי סולס כמסונו עכב ומדודין סס ליחן את

סדן וסמיס סחלל לכל סלס סתיס וסרפס וכו' : (טו) ודדה ללס ללכר . מלווה סתן עליו יסיס
מקלסו ללכרי אדם ללכר כו את סלס : ויקח מוס . מעטעים ספס יקק מה מוס ללכרי אס
לכתמס כו וסף מוס יסיק סמרו ויפספ לסס וסף מוס יקק וספס כו אל וסחחו אלוהי :
עשרו וכו' . ככל סדכר כמיש : לכו . לססיליס ועס כי לא זכר אלא אחר סנה רכיס סס :
(טו) חציו . ר"ל מקלסו שקף כמך סלס על ידי מקלסו וסלכ ככר כי ילס כו ללי וסלכ וסכס
יעספ ככרו ויכחו ויחמר סלל סנה סממתי את עלמי אף ככתי לסוית יוכב כלוה סלס :

ספ

סגורו וישתחו ותפלה אלו האמר הצילני כי ארץ אמהו
 ה לא ידעו ולא יבינו כי טח מראות עיניהם מהשפיל לבתם
 י ולא ישיב אל דביו ולא דעת ולא תבונה לאמר חציו שרפתי
 במדאש ואף אפיתי על גחליו לחם אצלה בשר ואכל ויתרו
 לתועבה אעשה לבול עין אסגוד : כ רעה אפר לב הותל הפהו
 ולא יציל את גפשו ולא יאמר הלוא שקר בימיני : כא וקר אנה
 יעקב וישראל פי עבדתי אתה יצרתיה עבדתי אתה ישראל
 לא תנשני : כב מחיתי כעב פשעיה וכענן הפאתיה שובה אני
 כי גאלתיה : כג רנו שמים פיעשה יהוה הריעו תחתית ארץ
 פצחו הרים רנה יער וכלעץ בו כינאר יהוה יעקב וישראל
 ותפאר : כד כהאמר יהוה גאלה ויצרה מבימן אנכי יהוה עשה

יתיר ו

רשי

לגדס : אף ישיק . מסס תגור ואסה לחס : אף יפעל אל . מן הנותר : (ט) ולא ישיב אל לפו
 חליו כרפתי כמו אש : ולא דעת ולא תבונה . כי לאמר זאת : לבול עין . לרקטון מן : (ב) רעה
 אפר לב הותל הטקו . לבו אפר הותל הטקו לפשות לו רופס של אפר הדמות שברק חליו ונשפס
 אפר השבוע הזה סיה אומר שהוא לו לרועס ולמפרכס . דבר אחר רופס אפר לבון ריעוש
 עובד ע"א ומתחר חליו את ע"א סיה אפר : ולא יול . הפתעה את נשאו לאמר סלה סקר בימישי
 ויפרד מעליו : (כא) לא תנשני . לא תסיס שכוח מירחתי : (כב) מחיתי כעב פשעיה . כמלריס
 ובמדכר גם עתה שוכס חליו : (כג) פצחו . לי פתחון פס : (כד) ויצרך מכתן . מלו ויתרוללו

מצורת ציון

(יו) ושאריתו . ענין שיר : (יא) שח . ענין יסגור לו . ישתחו לו והפלה וגו' : (יב) לא
 מריחה ומשיחה וכן ועת את הכית (ויקרא יד) : ידעו . אין כסס לא דעת ולא בינה : כי עת
 לבתם . מלי לב : (יג) ויתרו . מלי נותר : הילכיד המסית טח עיטוס מלראות ולקחת
 לבול . כמו ליכול וכן כי כול הריס ישאלו לו מלשכיל : (יד) ולא ישיב . חליו נחון אל לפו
 (תויב מ) ועינו אמה וענף : אפגוד . אשתחוס : לבחון דכבר ואין בו לא דעת ולא תבונה לחשוב
 (כ) רעה . ר"ל מנסיב : הותל . ענין לעג וכן
 והתל כסה חליו (מ"א) : (כא) תנשני . על גחליו לחס . אמר לחס ע"ש סופו כי אחר
 ענין שכחה וכן נשי חלית (כראשית מל) : שחפסה נעשה לחס וכן ושמתי קמח לקמן מו) :
 (כב) מחיתי . ענין מחיקה וכן אנכי אנכי הוא אצלה . כמו ואללס : ויתרו . ואך אשפה
 מוחס פשעיה (לפול מג) : כעב וכענן . סס הותה לפכל המתועב כעניי סי ואך אשתחוס
 ענין אחד וככל הדבר כמ"ס : (כג) הרישו . מלי ומלעב בו הסיתו סיקבל לרועס ומנסיב את הדבר
 תרועס : תחתיות . מלי תחת ומלמטס : פצחו . אפר ישוב אל האפר כשברפוס : ולא יול
 פתחו פס ככרתם קול לבין וכן פתחי רנה ופתי חליו : אף החוון טעובה הפכל לא יול נפש עלמו ולא
 לקמן נד) : יתפאר . ענין שבת והולל : ויאמר סלה מה ששמישי ריעוטי סוף סקר ואין
 דוק

ט חופלת כי מפשה ילי סוף : (כא) ובר חליו יפק . אס סהוומת לא יכיל את ואת חתה יעקב
 ובר חליו הדברים ולי תפסה חתריס כי עבדי אתה ולא עבד חלילי : ויצרתיה עבד לי .
 כראחין ליות לי לפגד ולכן חתה ישראל לא תשכחה : (כב) מחיתי כעב . מעלס מחיתי פשעיה
 פעב סוס כמחיס כמיס : וכענן וגו' . כפל הדבר כמ"ס : שובה חליו . לכן שוב חליו כי חל
 סוף הכולל חוץ : (כג) רנו שמים . סוף דרך מעל ור"ל שמתה גדולה חסיה כעולס : כי עס
 סי . רנע לומר עסס מה שעליו לפשות ולקיים סוף גלולת ישראל : תחתיות ארץ . סוף סקודס
 סאלמית סחידר חלילי : יער . מקום עמידת חליליות : ובישראל יתפאר . ע"י גלולת ישראל
 יתפאר נפי כל : (כד) ויצרך מכתן . ספת . אלתך מעטת אלתך יצרתך לי נשם : עשה לי . פל

כר נשח שצנים לבדי רקע הארץ מאיתי : כה ספר אותות בלוי
 וקסמים יהולל משיב חכמים אחר ודעתם יספל : כי מקים דבר
 עבדו ועצת מלאכיו ישלים האמר לירושלם תושב ולערי
 יהודה תבנינה וחרבותיה אקומם : כי האמר לצולה חרבי
 ונתרתיך אויביש : כה האמר לכורש רעי וכל חפצני ישלם ולאמר
 לירושלם תבנה והיכל תנמד :

מה כהאמר יהוה למשיחו לכורש אשר החזקתי בימיט

מאתי קרי רשי

כנסו כקצס (כראשית כס) סייתי לך לעורס וכמתריך : נטה שמים לגדי . וגו' : (כז) ספר
 אותות כדים . לפו סלתי נמיתו שמים לפיך חליו יכול לפסר אותותם : בדים . סס החוים ככוכבים
 ע"י אותות שמים ועל סס סעטמים כרכס ססס מכונס קודין אותס כדים סלתי מתלף סכריס
 סלמולס ועשון חלו ססלליו כסס ולפי סלילטגוטי ככל סיו חוים ככוכבים כמו סהול אומר
 לקמן מו) יעמדו נל ויושיעון סוכרי שמים לכן סוף אומר שופר אותות כדים כי חליו סוף
 ספסרתי אותות כדי מלריס : (כז) מקים דבר עבדו . משה : ועצת מלאכיו . מלאך אחד אומר
 ליעקב ישראל יסיה סעך (כראשית לב) וקיימתי דבריו אף כחן חקיים עלת כתיבי סהומר על ויחולס
 תושב : (כז) האמר ללול מרטי . סהומר לככל סחיכסי : ונתרתיך אויביס . לפו סהול יוכנת
 על נרות מדמה סריגת אוכלוסים ליוכס סחיכסי :

מה (א) למשיחו . כל סס גדולס קרויס פשיחות כמו לך נמתיס למשחס (במדכר יח) וכתיבתי
 אמרו לפך המשיח אומר סקדיס קוכל חליו לך פל כורס כדליתל כמסכת מניס :

מצורת רוד

דבר העשם : לבדי . ואין מו יעזור לי : רקע
 ר אף מאתי . פרישת סלכך סוף מלתי ר"ל
 ממני : (כח) ספר . מכעל סלאות כל חויו
 ככוכבים ולא יסיה כן : וקסמים יחולל . משטס
 דעת סקוסמים ולא יועילו כפעולותיהם : משיב
 חכמים אחר . לפי סדך כחכמים להתחכס ככל
 פעס יותר אומר סתמקוס משיב חכמים לחור
 ר"ל כמתטפשים וסחזכריס מן סתכמה ועשמיס
 ככליס : (כט) פקיס דבר עבדו . זה יעשיו :
 ועצת מלאכיו . סעה יתך ככוכבים : האמר . אשכ
 כל אחד מהס יוכל ואמר כעבור ירושלים סתחי
 מיוכבת מלכסיס וכסכור ערי יהודה אומר סתחיניס
 סניות אחר מפלת ככל : וחרבותיה . כל חת
 מתרבותיה אקומם : (כז) חויבר ללול . אשכ
 כ"א סכוכוים אחר עכ ככל סעומדת כמולס
 סחי" מקוס חוככ ר"ל סכל אוכלוסים ויכדו
 ולפי שזכבת כמולס סמאל אכדן חליו יוכשות
 סמיס : ונתרתיך אויביס . כפל סדכר כמ"ס :
 (כט) סלפטר לסוס . אשכ כ"א אחר כעבור כורס
 סכול יסיה דועי לללות חליו וסס ישרל סוף
 פליס הפלי לאכד חת ככל ולסלות את ישראל מן
 כגולס : ולאמר . ללול כעטר ירושלים לכנת
 חתס חת סכילל יוסס ליסוד כ"א סיסוד וסכל כתיי לריוס כמ"ס כח"ו) :

מה (א) למשיחו . סוף ענין גדולס ודומות
 וכן נתיס למשחס (במדכר יח) :

מחוקי

מחוקי

אִישׁ הַיֵּשֶׁב הַיְבֵנָה עִירִי וְגַלְתִּי יִשְׁלַח לֹא בִמְחִיר וְלֹא בְשֹׁחַד
 אֲמַר יְהוָה צְבָאוֹת יי כִּהֵן אֲמַר יְהוָה יִנְעַם מִצְרַיִם וְסַחֲרֵי-בָיִשׁ
 יִסְבְּאוּ אֲנִישֵׁי מִדֵּה עֲלֵיךָ יַעֲבִרוּ וְגַן יִהְיוּ אַחֲרֶיךָ יִכְנוּ בְּזִקִים
 יַעֲבִרוּ וְאַלְמָה יִשְׁתַּחֲוּ אֲלֶיךָ יִתְפַּלְּרוּ אֶךְ בְּדָ אֵל וְאִין עוֹד אִפְסִים
 אֲלֵהֶם: **טו** אֲכֹל אֶתְּהָ אֶךְ מִסְתַּתֵּר אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מוֹשִׁיעַ: **טז** בּוֹשֵׁוּ
 וְגַם-נִבְלָמוּ כִּלְמֵס יַחְדוֹ הִלְכוּ בְּכַלְמֵה חֲרָשֵׁי צִירִים: **יז** יִשְׂרָאֵל
 נוֹשַׁע בַּיהוָה תִּשְׁוַעַת עֲוֹנֵיהֶם לֹא-תִבְשׂוּ וְלֹא-תִכְלָמוּ עַד-עוֹלָמִי
 עוֹד: **יח** כִּי-יִרְכֹּחַ אֲמֵר יְהוָה בּוֹרֵא הַשָּׁמַיִם הוּא הַאֱלֹהִים יִצֵּר הָאָרֶץ
 תַּעֲשֶׂה הוּא כוֹנֵנָה לֹא-תִדְוּ בְרָאָה לְשַׁבַּת יְצַרָה אֲנִי יְהוָה וְאִין

רש"י

עשיתי ארץ. ונתתם להם ישר בעיני: (יד) יגיעו מזרעו וגו'. כפי טעמי אחסם כמה חומים
 את בני מיד ככל כי כורב לכן טעויותיו כלדקי ועוד אי מודיעם תשועת מחריב כומו חוקיו
 כאשר ישוב (לעיל ו) זעל ירכק מלך כוז וכל לורטלים וחמדת כל חלוצות כוז ומזרים שולטו
 לעוור את כוז בירו ויבא עם אותו כשלל ויפול כירובלים וחוקיו ועמו יבז את הכל כן מוסרם
 כסדר טולס עמל כירו ויבא עם אותו כשלל ויפול כירובלים וחוקיו ועמו יבז את הכל כן מוסרם
 שהביאם עם מחריב שולטם כקולרים ולאחר מפלתו עמד חוקיו ופער את כל הכפוסים ונחניכו
 ויכירו מלכות שמים: אך כך אל. וכו' מודים שאין אלוה אלה ה' לבדו: (טו) אכן אתה אל
 מסתתר. וכן יאמר להקב"ה אכן כנחתו כי לגבות חובותיו של עמך אתה מסתתר מלהרבות
 גלוהו ככיוול און כך יכולת וכסתעור רחמך אתה אלוי ישראל מושיע כן מוסרם כמחלתא:
 (טז) חרשי צירים. אומני צורים של פסילים שמסמתי: (יח) לא תבו כראש כי לשבת ירם:

מצורת ציון

במחיר. ענין תלפת הדבר וכו' כמו וקחו כי ראוים הוא להבדוק: וכי דרכו אישר. רל
 מקום במחיר (מ"א ו): (יד) יגיע. הוא טעור לא יוכל כהליכותו כהלו ילך בדרכ ישר ושוב:
 הכל בניעה: ובבאים. אנשי ככל: אנשי. הוא יבנה עירי. רל הוא יתן כסף וזה
 דרו. רל מדה גדולה וכן אש מדה (דס"א) לבנותה: וגלוהי. ישרא' שהגלותיה לכל יבנה
 (יח): בוקים. בשללחות: כמו לתקו בוקים הוא להרמס: לא במחיר. לא יתן לו מי מחירם
 (יחוס ג): (טו) אכן. כחמת: מסתתר. מל' ולא יקבל ממי שחד כעטרים: (יד) כה אמר
 סתר: (טז) צירים. יוצרי הבורות: (יח) ועשה. ה'. כאומר הנה שיעתך הטובה כחמות מופלת
 ענין תקון וכן וימחר לעשות אותו (כראשית יח): ככל ועתה אודיעך הטובה כחמות מופלת כחמיר
 חומה. מלשון סכס: חרו. שממון: לשבת. כומו חוקים: יגיע מזרעו וגו'. כי כשכ
 גל' מחריב מעל תרסקה מלך כוז לבז לורובלים
 ללחמה סביא עמו חמדת כל האלוצות כשלל

מצורת דוד

אנוכ וממלרים ומסכס סהלו לעוור לבס ומאביסם הביא עמו אסורים בשללחות וכסנל כחמיר
 ככוי ירובלים כוז חוקיו ועמו חמדת כל האלוצות ופערו את האסורים ממסכסם וזה אמר העוור
 של מזרים והכחמות של כוז וסכס גבתי הקומם יעוורו דרך עלך וישאלו לך: מחריך וגו'.
 רל אותם טעברו עלך: אסורים בוקים ילכו אחריך כי יכו סרוס חל משמעתיך: ואולך וגו'.
 לפתיים העוורם: יתפללו. רל ישאלו ויקבשו על הסתרים: אך כך אל. ויאמרו עתה ראינו
 שאך ישראל ים אל האמתו ואין עוד וולת האלטים אשר ישראל: (טז) אכן. כחמת שחתם
 חל המסתתר ואינו נראה הוא אלוי ישראל מושיע: (טז) ביושו וגו'. או יבשו טולס כרלוחם
 שאין מעט בלתיים כי לא היו להם למושיע כאשר הושיע המקום לשראל: רש"י צירים.
 האומרים העוים יוצרי הפסילים ילכו להם כגלוהו כי ידלו שאין ממש כמעטקים: (יח) ישראל
 נושע כס'. חל' ישראל ישיע ויבש כעור ה' תעווע כמתקיימת לעולם ולכן לא תהבו כוז
 שישעו עוורו הפסילים: ער ועלוי פד. כל ישי טולס: (יח) הווי האלטים. כאומר אלך און עם

עוד: **י** לֹא בִפְתֵר דְּבַרְתִּי בְּמָקוֹם אֲרֶץ חֶשֶׁךְ לֹא אֲמַרְתִּי דְּבַר
 יַעֲקֹב תִּדְוּ בְּקִשְׁוֵי אֲנִי יְהוָה דְּבַר צִדֵּק מִצִּד מַיִשְׁרִים: **י** הַקְּבִצוּ
 וְבִאוּ הַתְּנַגְּשׂוּ יַחְדוֹ פְּלִימֵי הַגּוֹיִם לֹא יִדְעוּ הַנְּשֹׂאִים אֶת-עַץ
 פְּסָלָם וּמִתְפַּלְּלִים אֶל-אֵל לֹא יוֹשִׁיעַ: **כא** הַיְדִירוּ וְהַיְשִׁיבוּ אֶךְ יוֹעֵצוּ
 יַחְדוֹ מִי הַשְּׁמִיעַ זֹאת מִקִּדְּם מֵאִן הַיְגִידָה הַלֵּזָא אֲנִי יְהוָה וְאִין
 עוֹד אֱלֹהִים מִבְּלַעֲדֵי אֶךְ צִדִּיק וּמוֹשִׁיעַ אִין וּזְלָתִי: **כב** פְּנִי-אֵלֵי
 וְהַנְּשִׁעֵנוּ כָּל-אֲפִסְרֵי אֲרֶץ כִּי אֲנִי-אֵל וְאִין עוֹד: **כג** כִּי לְשַׁפְּעַתִּי
 יִצֵּא מִפִּי צִדְקָה דְּבַר וְלֹא יָשׁוּב פִּי-לִי תִכְרַע כָּל-פִּרְךָ תִּשְׁבַּע

רש"י

לא כחמר דברתי. כשפתתי את הטורח ולא אמרתי על חסו ועל חסו לודע יעקב כקבוי כי אם
 לקבל שר גדול: אני כי דבר זדק. מאחר שפתחתי לכם דברך לדקי להודיעם מתן סכךן אשר
 כן כדתי לכם מוסרים וקוי וחורתי שקודם מתן תורס נאמר לכם (שמות יט) ועתה אם שמוע
 וגו' והייתם לי כגולס וגו': (כ) התנגשו. לשון הגשה והגוין טפילה כוז כאשר יאמר התגשו
 יתנגשו: פליטו כגויס. אשר כשאלו מחרכו של נוכדנצר: לא ידעו הכשאים את עץ פסלם.
 להכין דעת: (כא) מי השמיע זאת מקדם. מי כפסילויס אשר השמיע מקדם להביא אליהם
 חסוים אים אים לשוב לאלהינו: הלאו אים כי וחק עוד. שחני מודיע מה שאני עתיד לעשות לעמך
 ואקיים דברי: (כב) פני אלי. והיננו פסילויס כל אפסי ארץ וכךך תושבו: (כג) כי לשפעתתי
 לא מפי זדקס. לקבל כל השנים אלי. דבר. דברתי ולא ישוב ומהו הזדקס אשר ילאה מפי: כי

מצורת ציון

שם כלכל השמים כנגדלים: יצר טארן. מי מל' יבינס: (ג) התנגשו. מלשון הגשה:
 שילך את הארץ וחקקה ליהיו מעולה מן הכוים פליטי. ענין חמות וסכל כמו פליטי אפריס
 הוא סכין כל אשר כה וחקין דבר ביד לכל (שופטים יב) וסדורו הפתוחים והכוזים
 כשמים: לא חסו כראש. ככנרא את הארץ לא שבאקרים: פסלם. מל' סכל וזרס: (כא) חץ.
 כראש לכוות חסו כראש לבנה כס בני חרס עמינו כמו לא: (כב) פנו. מל' הפסנו וסכנו.
 איך טרדו סכין כס כל טורך: אני ה'. כהורא. אפסי ארץ. קלות הארץ כי כקלס הארץ כלא
 את חלס: ואין עוד. מי שמדי כמוני: אפס וסכל: (כג) תכרע. מל' כרעיה: ברך.
 מל'

מצורת דוד

חושך כי סכר סיס פסורסם ככל העולם וז"כ סיס להם להאומות לדעת שאני ה' ואין עוד:
 לא אמרתי וגו'. כשאמרתי לכם חממות לא אמרתי להם לעשותם על חסו ונחמם כרא לקבל
 עליכם סכר סרנס וז"כ סיס להם להאומות לקבלם גם ספס ולקבל פער ואל לעטר לאלילים
 ללא יושע: דובר צדק. כחמלס אמרתי כדק שחטפס כשכר חממות ואח"כ כדתי מוסרים סם
 חוקותי וחורתי מתן תורס נאמר להם שמוע וגו' והייתם לי כגולס (שמות
 יט): (ג) הקבצו וגו'. השמותים כשבאומות שוכדי האליל הקבלו ובולו אלי התגשו טולסם יחד
 להפוחם עמדי אכל כושאים את עץ פסלם אשר לא יושע מתקומו והמתפללים אל אל אשר לא
 יוכל להושיע לא ישימו לב לדעת ולסכין מפעיים: (מא) הנידו וגו'. רל אם יש עמכם טענס
 סנידו חלם או סנידו את חממיים שיאמרו סם וחק יושעו יחדיו להסכל למלוא וענס: ה'
 שמיע זוח. מי מהפסילים שמיעה כשמועס כחלת קודס כוואס ויח' חמלת ככל ואסור: סא
 סנידס. מוסכ של מלח מי טמר מי סנידס מלוא פד לא כחס וסכל כדבר כמ"ס: חלא אים ה'.
 הוא סנידס דבר מלוא: ואין עוד אלטיס. און עוד אלטיס לדעת סטנלות: אל דקין וגו'. לא
 ים אלתי אל דקין ומושיע: (כב) פנו אלי. חלם האומות כושיים כקלס חלך פנו אלי
 לסלמין כי ואל חסו טשמים כי אלי אל וסכל בידו ואין עוד אחתי: (כג) כי כשפתתי כרע
 כלא כי אשר יל פפי דבר זדקס וחסת: דבר. מוסכ של ילא לומר ילא מפי דבר ואל ישוב
 שדבר סהא רל לא אסור ס וסלס כול מין כמ"ס: ש לי כרעו. וסא כרעו סיוול אכר

כרלשן: כי אף ביהודה לי אמר צדקות ועו עדין יבוא רבש
 כל הנחרים בו: כי ביהודה ידקו ויתהללו כל יבוע ישראל:
 בו * ברע כל קרם גבו היו עצביהם לחיה ובהקנה נשאתיהם
 עמוסות משא לעיפה: ב קרמו כרעו יחדו לא יכלו מרמ משא
 ונפשם בשיבי הלכה: ג שמעו אליו בית יעקב וכל ישראלית

רש"י

לי תגרם כל נרן. אף אקבל כפניו בגמרא כי אז אהפך אל עמים וגו' (לפנים א): (פר) אך
 כה לי אשר. ספקא זה מפורס וכן פתרונו אך לי כה אמר לדקות ופח אפי"ס שכל הגוים
 יסתמו לפשו אך לי לגדי נכח ישראל כה סוכתה לי לדקות ועו ולא יבוא שחר אושח לכל
 כבודי: עדין יבוא ויכבו וגו'. כל הנחרים כהקב"ה וכלו עדין להחזיק על מה שעשו כתיים
 ויכבו: ה' המצרים: (בה) בה' ידקו ויתהללו. כהבטחת תשמן אהכחו ויאלו דקס
 ויתחלבו כמפח: ויתהללו. פרונוטיר בלש"י:

טו (א) ברע כל קרם נבו. אלוהותיהם של ככל כרעו קרמו לי שחוק של פ"א הוא כמי שיש לו
 חלי תשים ואינו מפסיק ליכב על מושב בית סכא מד שהוא (נתרו) כרע כל קרם
 נבו אישקשקש"י כל קקק"ס נבו בלש"י קר שעתה שמו של רבינו גרמו מאור גויל: חז
 טכ"ס. גלוי טרמס של כל וכו' סיו לחוס ולכסא נדמו להיות כתיס וככסא שמוכיסין
 ומלכין טעון כרעו טלס: גשאויהם עמוסות טח. ריעי שמשטיס ככדות סס לעמוס
 פמטא לל"ס שיק לפיק קרמו כרעו יחדיו קריסע עם הכרע: (ב) לא יכלו מלט טח.
 לפיט טלח טכמטיס כחכר הטולין ככונ: מלש. לי טולס ממקוס כלוס וכן (לעיל לד)
 טח קמס קחו ומלט טולס טיטס וכן (לקמן ט) וטליטס זכר ויומן לא תרנס כן סקקלח

מצודת ציון

טו כרבים וחס עקרו הרגלים: (בר) הו. עמים שפחדים יכרעו כל הכרכים לי ואל
 ענין טח: צרי. אליו כמו תנע עדין (ליו) לטכ"ס כי כולס יקבלו טול מלכותי פליס:
 ד: ונחריים. מלשון חרון וכעס וכן בני אחי תשבצ. מושב של מלח לי לומר לי תכב כל
 חרוי כי (ש"ס א): (בה) ויתהללו. מלשון לשון לקבל אחי לאלוה וליחמיני כי: (בר) אך
 כס. וכו' טחכר הכיח טחכר חק שכל הטומות
 טעל וטח:

טז (א) גל נבו. טחוט פטי"ס של ככל: קרס. ענין טכיס וכו' מלשון קרפי
 וטכ (טחט כ) טכיו טכיס כרלטיס לתחכס כוללית: עצביהם. כן יקראו הפטיס ע"פ
 שפטיכיס לב עוכדיס טעקיס אלטיס ולינס עניס: עמטות. ענין טענת טח ככד וכן
 אחי טמיס עליס (ט"ח ו): לציפח. מל' ידקו. כהבטחת תשמן סי ויאלו ישראל דקס
 עייטות וניס: (א) פלס. ענין טלס: ויתללו מטי טלס על סככילו לדעת טטול
 ונפשו. כמו ונפס וכן דקס נטול (לעיל טט): (ג) צריח. ציר: מן וסירד טו
 טכט

וטל לזרן ולא טול לא טח: קרס נבו טכ קטמו לטח טכס לזרן: וזי טכיס. כמטיי אח טככיס של טחית ופל ככטות
 לכוליס כולס: גשאויהם עמוסות. ככטות טכטות אחכס ככס טכטות יזכר מדי וטכס
 טח ככד של ככטות טעיס: (ב) קרס כרעו חזו. כל טככיס יזכר ככס קטמו וברשו של
 טכיס ולי יכל מלט אח עמס כן ככטא לבל לאחכס כולס: ונפשו. סס כככס פלט
 ככני וטכר וזך ל"כ יכל ללול אח טכככיס ככס: (ג) צריח קרס ישראל. יי טככ
 כככיס ככד גל וזי חכס:

בית ישראל העמסים כצדקתן הנשאים כצדקתם: י ועדוקתה
 אני הוא ועדוקתה אני אסבל אני עשיתי ואני אשא ואני
 אסבל ואמלט: ה למי תדמויני ותשח ותמשגני ונדמה: י הדיים
 זהב מכים וכסף בקנה ישקלו ישפרו צורף ויעשהו אל יסדרו
 אהי ישחחו: י יטארו עדיפתה וסבלהו ויניחהו תחמו ויעמד
 סמקומו לא ימיש אף יצעק אליו ולא יענה מצרתו לא יושענו:
 ה זכרו זאת והתאששו השיבו פושעים על לב: ז זכרו ראשנות
 פעולם כי אנכי אני ואני עוד אלהים ואפס כמוני: י סגד

רש"י

טלו: (ג) העמסים מני כען. מלוי נולדה ככית לכן כלרשי עמסתי אחכס פל זרופתי כי
 מלוי עמדו פליכס קמיס ככל דור ודור ולא כפאר האמות טכיו עומסיס וטשליס אח אלטיס
 כמו טחמור למסלס לכל אחס עמוסיס וטשליס כרופותי: (ד) ועד זקס. אכר זקתס וכלס
 כחכס טחין לכס זכות אחי כוח כרמתי וכמדת טובי להטעיכס ולעמוס ולטח לפי טחמכ
 פל ע"ז טכיו נככלת ונס מטחח לזיס יכולס להמלט אמר לכל אחי סוכול אחריס וזח מטחי
 אמת: (ה) ותמשלוי. כמו (ליו) ויתמלט כעמר ואפר לי דמיון: ונדמה. וניס אחי
 וטול דמיון זס לזס: (ו) הוליס זכב מטיס. לי יזלו מיס (תלטיס קמו): בקנה יטקלו. סול
 קכ מלואניס טקרוין כפליי בלש"י: (ח) זכרו זח. אכר אחי טחן למור: והתאששו.
 יסתחוקו כמו לאטיי קיר חרשת (לעיל טו): השיבו פושעים על לב. וזס אחי זומר לכס לזכור
 ולהכיב פל לב: (ט) זכרו ראשנות מעולס. אכר רליתס כי לזכי חל וזין עוד זכני אלטיס
 זלכס כמוני: (י) סגד מלטיס אחרית. גלות מלטיס ונולתה סודעתי ככין כככריס לפי

מצודת דוד

העמסים. הטעמים עלי מלח לחם כענין ולפי
 זחכר למעלס כטככיס יזיו עמוסיס על ככטות טכטות
 לזו חחו כככל מלואנו טושא אח סיוק טחול טכטות
 טכול וזינו טכא זר"ל טחול מעולס כעורתס:
 הנשאים וגו'. ככל הדכר כמ"ט: (ד) ועד
 זקס. כמו טכטותי חותס מעת לחס עכען כן
 אחס חותס עד חוקכס ועד ימי טכיסס חככול
 חותס על ככמי ר"ל כמו טכטות כעורתס מל'
 כן אחיס עד עולס: אני עשיתי זגו. ח'
 ככככיסס אכר חלואניס טכטות זחך חכס
 זכאטיס חותס וטככיס מלכס וככולו טחויב לא
 יכלו מלט אח עמס כי אחי עשיתי אח ישראל
 זחילטס מן חלויב ככולו: (ה) למי תדמויני.
 אל מי תדמו חותי ומלכמו טחיי זכב לו:
 חכככילוי ונמס. אל מי תמטילו חותי זכיס
 דומיס אחי וזול: (ו) חוליס. אחס חלואנות
 טכטותס זכב מן טכיס וטקוליס ככפ כקס
 טחלואניס וטככיס לורף וטכיס אל ויטחחו חלי: יטארו. כ"ח נוטח כול וטכול מלטו על
 ככסו: ויחזרו. זחס מניחו כמקומו יעמד סס ולא יכיר מקומו: אף זעק. זחך אח לזק
 חלי כקול גדול לא יענה ולא ישימו מלכמו וכלומר ריב ככולו גדול מזה לטחמין כדכר טחין כן
 טכס: (ח) זכרו זח. דכר החויו טיב ככככיס: והתאששו. סתחוקו לקנות לב: השיבו
 לחס כטטטיס כי מן לב על הדכר: (ט) זכרו. מנו לב למור ככככולות כככככות טעמתי
 פייחט פלס: (י) סגד. אחי סגד אחרית סגד מלטייטו:

מראשית אחרית וקדם אשר לא ינעשו אמר עצתי תקום
 וכל חפצי אעשה: י קרא ממזרח עמם מארץ מרחק איש
 עצתו אהדברתי אף אביאנה יצאתי אף אעשנה: יב שמעו
 אזני אפירי לב הרחוקים מצדקה: יג קרבתי צדקתי לא תרחק
 ותשועתי לא תאחר ונתתי בציון השועה לישראל תפארת:
 מז ירבי וישבי ערעפר בחולת בת דבבל שבר לארץ ארץ
 כפא בת כשדים כי לא תוסיפי יקראיך רפה ועננה: יד קחי
 רחמים ומחני קמח נלי צמתך חשפתי שבל נלי שוק עברי נדרות:

סעתי קרי

רשי

סיות: (יא) קרא ממזרח פים: מארץ ארם שפיה ממזרח קראתי לי את אברהם לסיח נמך
 כפתי: עיש: כמו התיב עיש ופעם (דניאל ב) אחושב כל סרכי מלכותא (סג ו) וגם יש
 לפתוחו בלי עוף קראתי למחר אחרי כעוף סעורה וטודד ממקומו: מארץ מרחק: קראתי לאיש
 עלתי ועמו יפאתי בין ככתרים ארבע מלכות כמו שפורסם ככ"ד (בראשית טו) וסיה חומה חשיכס
 גדולה וגו': אף דכרתי: עמו גלויות וגאלותן אף אביאנה: (יב) אביורי לב: אשר אלהים
 לכנסם בין האומות ונדקתם בי: הרחוקים מלדקס: אשר ארכו לם הימים ולא הרחיבו אהכס
 לדקתי לנאלו: (יג) קרבתי לדקתי: מעתה ולא תרחק:
 מז (א) אין כסא: אין מלכות: כי לא תוסיפי: שיקראו לך עוד רכס וענוגה: (ב) קחי
 רחום: הוא עבודה קשה כלומר שסעבדי מעתה למלכי מדי פרס ד"א ונתתי קמח
 ללדס לדרך גלותך: גלי למתך: וזופיך וזוקיך דכרים הטעמות וקשר ומכוסס: חשפתי שבל:

מצורת ציון

שיח כמו לא: (יא) עים: כי יקרא סעף וקדם: ומלפנים חניד דכרים אשר לא נפס
 סדורס כמו וירד העיט (בראשית טו): עדיין אף ראשית הדכרים: אסר וגו': אומר
 מז (א) בת ככל: עדה ככל: רפה וענוגה: אזי עלתי חקיים כי אין כיד מי לנטלם: וכל
 ריל בעלת הענוג וכן סרסס כף חפתי אעשה: ככל דכר כתיב: (יא) קרא
 וסענוס (דכרים ח): (ב) צמחך: הוא אזי הוא הקובא את העיט לכא ממזרח ריל
 סמסוס המכסה את הפנים כמו מכפל ללמתך (ש"ס ד): חשפתי: עיני גלוי כמו ותפתי סת
 (לעיל ב): שבל: מלי שכול ויאמר על כרגל סהולך כשבי וכמו שאלת פעם ויאמר על הפסיעות
 כתיב פעמי מרכבותי (שופטים ה) וכן ויאמר שיעשה מה שיעלתי על ככל וככל דכר כתיב:
 סהולך כשבי וכמו שאלת פעם ויאמר על הפסיעות אף דכרתי: דכר כסו דכרתי סרס נואס:
 יצאתי: את ספורעניות הזאת על ככל: (יב) אביורי לב: סס אכסו ככל ססס אכסירי לכס
 על כרגלים כתיב פעמי גלוי (לעיל טו): שיק: וזכורתי על ישראל ורחוקים סתם מעשות לך
 וזדקס וחסד: (יג) קרבתי: ססס אזי קרבתי

דקתי לישראל ולא תרחק מסס: ותשועתי: קרבתי תשועתי ולא תאחר לנול: לישראל
 תפארת: ריל הפסועס אהן לישראל ססס עם תפארתו כתיב וישראל יתפאר (לעיל מד):
 מז (א) רדי: אכל אהס ככל רדי מן הכסס וכבי על העסר: בחולת כח ככל: קראה בחולס
 לפי סלס נכססס עדיין מסוס חומה לנול לרשות אחר כמו הכחול סלס נכססס ולא כסס
 לרשות ככעל וכן כתולה כח יודון (לעיל כג): אין כסא: לא יכיס עוד לך כסא מלכס:
 יקראו לך: שיקראו לך רכס וענוגה ריל לא חסו כעלת סענוגים כמלוי: (ב) קחי רחום
 כדרך כסוים שיעוס מלאכס ככדס: וסחתי קמח: אחר קמח ע"ס סופו כן אפיתי על גתתי
 ללס (לעיל מד): גלי למתך: דרך כסוים סמכודות לכמות פסוס כמסו והוא מכסס דק ולס
 אחר ככקלוי כגולה תגלי המכסס סכיה משל פניך כדרך ספסות ככסוים: חשפתי שבל: גלי
 כרגל נלכתך כדרך י דרך האסס לכמות סרגל ולא כן כקתך כדרך: גלי שוק: כאשר תספסר

התגל ערותך גם תראה חרפתך נקם אקח ולא אפגע אדם:
 י גאלנו יהוה צבאות שמו קדוש ישראל: יי שכי דומם ובאי
 בהשך בת כשדים כי לא תוסיפי יקראיך גברת ממלכות:
 י קצפתי על עמי חלתי גחלתי ואתגם בידך לא שמת להם
 רחמים על זקן הכבדת עליך מאד: י ותאמרי לעולם אהיה
 גברת עד לא שמת אלה על דבבך לא זכרת אחריתך: יי ועתה
 שמעי ואת עדינה הישבת לבטח האמרה בלבבך אני ואפסי
 עוד לא אשב אלמנה ולא אדע שכול: י ותבאנה לך שתי
 אלה רגע ביזם אחד שכול ואלמן פתמם באו עליך ברב כשפיה
 בעצמת חבריך מאד: י ותבטחי ברעתך אסרת אין ראני

רשי

גלי הסגולים מן המים שפיעס כי דרך סס תלוי כגולה אז גלי סוקר וסכרי נסחז: (ג) חלס
 אפגע אדם: לא חקקס פני אדם לקחת קמחתי: (ד) גאלנו ס' גאלות סמו: הכיסי אומר כל
 זס הקכיס עוסה לגאלנו מסס: (ו) על זקן הככדת עלך: על כוקיס סלס סיו יכוליס לסכול
 סורח הככדת סוקר: (ז) ותאמרי: כלכך לעולס אהיס גכרת ואין פוסעסס כח עלוי: וכדכר
 סוס סהולך עד לא סמת אלה סמסס סיטוולו עליך חל לכך: לא זכרת אחריתך: סל דפתך
 סעעתי: (ח) עדינה: ת"י אפסנתחל: ואפסי עוד: ואפס מחויל כמו אין זולתי: (ט) שתי
 אלה: שסמרת סלס חכבי אלמנכ ולא מדעי סכול תכאנס לך פתאום: שכול: מיוסכך: ואלמן:
 משלך כל קסורת כניס וגלות כני: כארך קרוי סכול: כתמס: כולס שלמים כגורתס כסכול

מצורת רוד

מצורת ציון

הכרות תגלי גם השוק ולפי שפוקר את ככל כן יקרא נוכח כרגל ממעל: (ג) חגל: חגלס
 כלבון נקסס אחר עיני כיוון סנקבות: (ג) תראה: ערוחך כן יקרא דכר הרלוי להכסכות: אפגע:
 כולס יסככולו כגלוי פרוחך: הרפחך: ריל עיני נקסס וסאלס כמו ואל תפגע כי (ירמיה)
 ערוחך כי גלוי סערסס לתרסס תחכב: נקסס: (ח) דומם: עיני סחוקס כמו ודוס אהכך
 ארס: לנקוס נקמת ישראל: ולא אפגע אדם: (יקרא י): גכרת: עיני סדרס וסלטות:
 לא אקבל פניפת אדם לכל עשות כסס נקס: (ו) חלתי: מלשון חולין וגלוי: (ח) עדינה:
 (ד) גאלנו: מוסב על סמקראות סלפניו לומר כל עיני פוגג ותפסוק וכן מלל ככסי מעלתי (ירמיה)
 חלס יפסס גואלנו אחר סמו ס' גאלות וגו': (כ) ואפסי: כמו ואין: שכול: כמו כדכר
 (ח) שבי רומס: סני מוסחק כאלל וכואי כחוקך להעמן: יקראו לך: שיקראו לך מוסלת
 על כממלכות: (ו) קצפתי: כאשר קצפתי על עמי ומסרתים כדרך לא רחמת עליכס ואף על
 זקן מלך הככדת ספול: (ז) ותאמרי: חכמת לומר עד עולם אהיס מוסלת על כולס: יי עד סעפסור ספסכסס סכיה לא
 סתת אלה סדכרים על לכך להסוב סגס לך יקרה כמקסס: לא זכרת אחריתך: אחרית וסוף
 ספסס סרססס ותסולס כגולס: (ח) ששני זולת: סדכר אשר דכרתי: עדינה: אהס ככל סמפוקת:
 עני ואפסי עוד: ריל ארס ככגלת ואין עוד זולתי: לא אשב אלמנכ: ריל לא יסכר סעךך ולא
 יגלס ספס כי כמות סמך תחכב סחודיס ללמנכס וסגלנות עסמ תחכב סכולס מכסוים: (ט) שתי
 אלה: סללמסות וסכולס תכאנס כרגע אחת כי מיד כסכורכ סלכאלל ולכדס סעיר וגלוי אהיס:
 ביזם חלס וגו': יפסס כוס סס סס ספסס: כתמס: כדרך סלמנכס כולו עליך זגלוי מחסור:
 ייב: עס רוב כספך ריל אף סלחס מרכסס ככססס לא נללת חודס: בעצמך: עס חקת
 סכרךך אשר סקס מלך וסל סדכר כתיב: (י) ותבטחי ברעתך: כל כסמוךך פיי ככססס סלח

ותוכר

הכרות תגלי גם השוק ולפי שפוקר את ככל כן יקרא נוכח כרגל ממעל: (ג) חגל: חגלס
 כלבון נקסס אחר עיני כיוון סנקבות: (ג) תראה: ערוחך כן יקרא דכר הרלוי להכסכות: אפגע:
 כולס יסככולו כגלוי פרוחך: הרפחך: ריל עיני נקסס וסאלס כמו ואל תפגע כי (ירמיה)
 ערוחך כי גלוי סערסס לתרסס תחכב: נקסס: (ח) דומם: עיני סחוקס כמו ודוס אהכך
 ארס: לנקוס נקמת ישראל: ולא אפגע אדם: (יקרא י): גכרת: עיני סדרס וסלטות:
 לא אקבל פניפת אדם לכל עשות כסס נקס: (ו) חלתי: מלשון חולין וגלוי: (ח) עדינה:
 (ד) גאלנו: מוסב על סמקראות סלפניו לומר כל עיני פוגג ותפסוק וכן מלל ככסי מעלתי (ירמיה)
 חלס יפסס גואלנו אחר סמו ס' גאלות וגו': (כ) ואפסי: כמו ואין: שכול: כמו כדכר
 (ח) שבי רומס: סני מוסחק כאלל וכואי כחוקך להעמן: יקראו לך: שיקראו לך מוסלת
 על כממלכות: (ו) קצפתי: כאשר קצפתי על עמי ומסרתים כדרך לא רחמת עליכס ואף על
 זקן מלך הככדת ספול: (ז) ותאמרי: חכמת לומר עד עולם אהיס מוסלת על כולס: יי עד סעפסור ספסכסס סכיה לא
 סתת אלה סדכרים על לכך להסוב סגס לך יקרה כמקסס: לא זכרת אחריתך: אחרית וסוף
 ספסס סרססס ותסולס כגולס: (ח) ששני זולת: סדכר אשר דכרתי: עדינה: אהס ככל סמפוקת:
 עני ואפסי עוד: ריל ארס ככגלת ואין עוד זולתי: לא אשב אלמנכ: ריל לא יסכר סעךך ולא
 יגלס ספס כי כמות סמך תחכב סחודיס ללמנכס וסגלנות עסמ תחכב סכולס מכסוים: (ט) שתי
 אלה: סללמסות וסכולס תכאנס כרגע אחת כי מיד כסכורכ סלכאלל ולכדס סעיר וגלוי אהיס:
 ביזם חלס וגו': יפסס כוס סס סס ספסס: כתמס: כדרך סלמנכס כולו עליך זגלוי מחסור:
 ייב: עס רוב כספך ריל אף סלחס מרכסס ככססס לא נללת חודס: בעצמך: עס חקת
 סכרךך אשר סקס מלך וסל סדכר כתיב: (י) ותבטחי ברעתך: כל כסמוךך פיי ככססס סלח

הכמתך דעתך היא שובבתך ותאמרי בלבך אני ואפסי עוד :
 ובה עליך רעה לא תדעי שחרה ותפל עליך יהיה לא תוכלי
 בפרה ותבא עליך פתאם שאה לא תדעי : י עמדוֹנָה בחברך
 וכרב בשפוף באשר יגעת סנעוריה אולי תוכלי הועיל אויבי
 תשדוֹני : י גלאית ברב עצמתך יעמדוֹנָה וישיעך חברי שמים
 החיים בפוכבים מודיעים לתדשים מאשר יבאו עליך : י הגה
 סיו בקש איש שדפתם לא יצילו את צפשמ סנד לקכה אד

סנעוריה קרי

רשי

ואלמנות : חברך . ל' כמים כמו ומוכר חכר (דברים יח) : (י) חבמתך דעתך . חמתך
 חשי לנכר היא שובבתך הפכו לכך להיות שוככה אינוויויא בלע"ז : שובבתך . מדך שאר
 סנעות : (יא) לא תדעי שחרה . לא תודעו למיכטי פלה אח פני מי תחתי למלך ממנע :
 בפרה . לקחה ולהעבירה וזה כל לשון כפרה הוא לשון קיוות וסילוק : (יב) עמדוֹנָה . החתוק
 פה : אולי תעזוֹני . מאוס תלפון למתקף : (יג) חברי שמים . י"ח כמו אוסי שמיא דמסנ
 למנות שמיא דומסו לברה חתמה (שיר ו) ולברור מללו (איוב לג) וכן חכרו ממנע עמסס מצרתי
 סליות סנעות וכן פתרונו יפן אשר לא יוכלון הקוממים לעמוד על דעת רבעי היום וליה עד
 צרו לם בשמים לעומר וגם מיהא אמר כנבושא (מירב ג) ותשכח לם מקוסו לומר כי כוס
 פתקן יחמנו סוככסי ולא יוכלו לקוסו : מודיעים להדשים מאשר יבאו עליך . כי כסתתד
 סלכנו שמיא דומסו לברה חתמה מקוזת משה עשתו לך ואין וצעו לך ככורו לך מאשר מאשר
 ופס"א במקום אחר (לעיל ח) המלפסוס והמסגיס כפוסות סלנו סמלפסין והמסוס יודעין על
 פס : (יד) הגה סיו . חווק קכס . אין גחלת לחמס . אין שארית לם קכס כוס שאין דלוקש

ותדת לחכם אור לשבת נגדו : יו גן הירדן אשר יגעת סנעוריה
 סנעוריה איש לעברו תעו אין משיעך :
 מוח * שמעוֹנָתָא בית יעקב הנקראים בשם ישראל ומפי
 יהודה יצאו הנשבעים | בשם יהודה ובאלהי ישראל יוצירו לא
 באמת ולא בצדקה : * כי מעיר הקדש נקרא ועל אלהי
 ישראל נסמכו יהודה צבאות שמו : * הראשונות מאז הנדתי
 ומפי יצאו ואשמיעם פתאם עשיתי ותבאנה : י סנעתי כי

רשי

גהנים לסתתם ללכס : (שיר) איש לכברו חמו . איש לרסס לא ככר פמו :
מח (א) שמעו זאת . שר נשעיס סמחיון ללכת בגולה לככל : בית יעקב סנקלסס כסס
 ישראל . שם פסס פמיסן שאינס נקראים על ככט יסודס אלה על פס סחס פכטו
 ישראל : ומפי יהודה יאלו . ובכט יסודס סיללו ונלו ממו דליו על יסודס כמס דלת אחר יול
 פיס מדלו (במדכר כד) : לא כאתה . כמו שאמר (ירמיה ס) ואס חי ס' יאמרו לכן לשקר וגו'
 כלומר לא סייס כד יגאלו אלה על כי מפיר הקדס נקראו והיא גרמס לם סלל גלו פס פשרת
 סכטעיס כיומי סנחריב כחלה ומכור שאין לם גחלה : (ב) ועל אלהי ישראל נסמכו . כימי
 חוקיס סנל' כו כס' אלהי ישראל כט (מלכיס בית) סיו גרמס לם סלל גלו אלה כיומי נכודלנר
 סגולס לכלל ומס' לםס גחולס פ"י כורס : (ג) הראשונות . סנכרו גחולס מלריס ותשפוט חוקיס
 מיד סנחריב : כמו סנכרו חתלס על
 פ' נעאי : (ד) מרעתי כי קסס אהס . מאשר ידעתי אורך כי קסס אהס ואס יבא כנס ולא
 כנדתי חתלס חמאר פלני עסאס ולא אחס הקס"ס סס לפיכך חגיד לך מליו כטרס כחול וגו' :
 סרעתי . פ"ס ו סמחמס נחית עטס כמו לפי סידעתי ודוגמתו כי מלחמס ס' אהסס ומסמרו

מצורת ציון

באר מסס גחלת לסתתם כס : יוד . מלת אין
 מסממס כסחיס לומר אין אור וגו' ר"ל לא
 כשאר לכס לשכת עדו לטות מלורו : (פו) כן
 סיו לך . ר"ל קכס כוס כן סיו לך לחמסיס אשר
 יגעת לאספס חליך וללמדך : סרדיר מעבורך .
 סחממס סהלס אשר משה נעוריר סיו סוחרך
 כי נתת לםס ככף כמחור חמתס סנה עתס
 כנול סהלס כולס תעו ככסלס כ"א מסס לעכר
 אחר וחקן מי מוסס אושפיק כי כסלסס חכמאס
 ולא מללו סללס ועור :

מצורת דוד

סח (א) עמעו זאת . אל יסודס וכמייסן ידכר : הנקראים וגו' . וסו כמייסן הנקרה כסס סחס
 ככטי ישראל : פמי וגו' . וסו ככטי יסודס אשר יאלו ידע יסודס סדומס אל סוסיס
 ודוגמתו כמקללות וגו' ממקור ישראל (תהלים סח) : הנשבעים וגו' . סרגילס לככט כס' ולא
 יאמחו דכריסס ולא יצדקו מלחריסס וכן נאמר ואס חי ס' יאמרו לכן לשקר יככטו (ירמיה ס) :
 יכירו . לככט כו וכסל דככר כמיס וכאומר ע"פ מעשוס אלה לא סיו כדל"ס לטות נגחלס
 מכלל : (ב) כי מפיר וגו' . אכל ממחמס ססס נקראלס חמס' יכולטס עיר סקדס וככטו ססמכו
 על אלהי ישראל כשמו ס' כצלות כככור סחי אלה יבאלו סלל סלל סלל סלל סלל סלל סלל סלל סלל
 וכטחו כו ומדוע לא נגחלס חין זס כ"א מקור יד : (ג) הראשונות . וסו מפתל סנחריב : כמו
 כנדתי . מככר פרס כולס סנכרתי : ומפי יאלו . סנכריס ססס יאלו חפי וככמתי כולכס
 וככל סדכר כמיס : פחאס עשיתי . לסנחריב עשיתי פתחוס מס סנכרתי עליו כי כוללס חתח
 עלו פגריס פמיס : ורבאנא . ככל סדכר כמיס : סרעתי סמחמס סידעתי שחמס קכס לב
 וסרע

מצורת דוד

ואמר חכר (דברים יח) : (י) שובבתך . פסין
 רפ כעיו ס' : אין רלנו . כי מפסס ככשפס
 סרד והלויס דכרכי סלכ מכלי סכמס וכן
 פסות פתחיס (מסלי א) : (יא) שחרה . ענין
 דדיכס כמו שומר טוב (מסלי יח) : הוה . ענין
 פכר ומלורכ קכס כמו סוס על כוס (יחזקאל
 ז) : בפרה . ענין קנות והסכרה וכן וכפר
 פריחכס (לעיל כח) : שאה . ענין סממון כמו
 אשלה סממס (לעיל ו) : (יב) גא . עתס :
 בחברך . מין כסוף : הועיל . מל תוענת :
 תשדוֹני . ענין חוק כמו כככור פריץ (ירמיה
 כ) : (יג) נגלאית . ענין יגיסס כמו וססס הלחיתך
 (מירב ו) : חברי שמיס . סוסיס אל סממיס
 לדעת רכפי כסו סלילס ועל כי לא יוכלו
 לעמוד על דעת רכפסיס עד ככור לםס סממיס
 לעורר לכן קריס סוככי סממיס מלשון ככור
 ומחורר : חמיס . כולוסיס וכן ותחו כלין סיעע
 (פס ד) : (ד) ככס . חנו דק : נפסס . ר"ל
 כרוליס ככוככיס מודיעיס לעת חידוס הלכנס
 כחולדוס מס סמדכרוס אשר יבאלו עליך כי ק

מצורת ציון

החיים בפוכבים מודיעים לתדשים מאשר יבאו עליך : י הגה
 סיו בקש איש שדפתם לא יצילו את צפשמ סנד לקכה אד

קשה אתה תני ברך ערפך ומצחה נחושה : ה ואניך דף מאז
 במרם תבוא השמעתך פן תאמר עצבי עשם ופסלי ונספי
 צום : ו שמעת חנה פלה ואתם הלוא תנידו השמעתך חדשות
 מעתה ונצרות ולא ידעתם : ו עתה נבראו ולא מאז ולפני יום
 ולא שמעתם פן תאמר הנה ידעתין : ה גם לא שמעת גם לא
 ידעת גם מאז לא תפתחה אונה כי ידעתי בגוד תבגוד ופשע
 מבטן קרא קד : למען שמי אארך אפי ותהלתי אחמס קד

רשי

את הכתוב (דברים ו) (ו) שמעת חנה כלה . שמעת הראשונה שהגדתי ראה שכלו כולם :
 ואתם הלוא תנידו . ותפידו אשר לא נפל דבר : השמעתך חדשות מעתה . פתח אלי חוזר
 ומשמיעם חדשות שם חדשות לכל ולפני סם גלויות מעולם : ונצרות . ושמורת כאלויותי ואתם
 לא ידעתם : (ו) עתה נבראו ולא מאז . סם : ולפני יום . סיוחם אלי משמיעם : ולא שמעתם .
 עד סיום ולפני יום מוכב על השמעתך האמור למעלה : (ח) גם לא שמעת וגו' . ת"י אף לא
 שמעת למולי נביא אף לא קבלתה אולסן אוריתא אף לסתמי כרכן ולעוין קיימי דאקיימית עמכון
 כחורכ לא אכנתה אודתך : כי ידעתי בגוד תבגוד . כשירדתי להילך מיד מלרים גלוי היה לפני
 סופך לכבוד ואלע"כ שמרתי שבעת אבות וזכו שאל' ראה ראיתי את עני עמי (שמות ג) שמי
 ראיית רואה אני סבוכן לבגוד ומכל מקום ראיתי את עני עמי כך דרש רבי המחומל : ופשע
 מכתן . מחסייתם כמלרים כמו שפסוק (ביתחלק ב) ואודע לכם בלרין מלרים וגו' ואומר אליהם
 וגו' : (א) אמורתי אפי . ל' סוף סוף : ותהלתי אחמס קד . וזאת היא תהלתי אשר אחמס קד
 לשון חמס אחמס חממי מללאת עמן נחירי ומקלף עיך שהכועס ואל עמן מנחירי כמה דלה

מצודת ציון

צד : ערפך . ר"ל אחורי הלוואר : ומצחק . וערפך הוא כגוד כחול מעלי פרקים ולא נוד
 גליון מלח : נחושה . נחושת : (ח) עצבי . כן כשר ר"ל לא פניה אלי כאלו ערפך מגיד כחול
 יקרה סעורים ע"ש שמעליב לב ועובדי קורא שאל' לשהור הפנים : ומצחק מנוחם . כן
 הלוי והלויני נענה : ופסלי . עכ"ס הכפסל מאכן : יאמר על מי שהוא משני ביתו שהוא מרים מלחו
 נסכי . הנהך מתכת : (ו) חוה . ענין ראי' : ומחוקו כנחושת וכן נאמר חוקו פטיס מכניס
 ונצרות . שמורות כמו נזר תלום יכל (משלי ורמיה ס) : (ה) ואניך קד . כעבור כל אלה
 כן : (א) אחמס . מל' חמס אף : הגדתי קד מפלת סתריבי מאז והשמעתך טרם
 כבוד בואה כי סן תאמר כבואה העכ"ס עשה הדברים
 האלה ולא ה' פעל כל זאת לכן הקדמתי להשמיעך : צום . לזכר את הדברים ההמה וכפל הדבר
 גמ"ש : (ו) שמעת . מפי הנביאים שמעת מה שגורתי על סתריבי ועתה ראה הכל כי כן באת :
 ואתם הלוא תנידו . אשר לא נפל דבר : השמעתך . מעתה שמיעו אותך חדשות והיו מפלת
 פל : ונצרות . שמורות מעידי ואתם לא ידעתם אותם : (ו) עתה נבראו . כי בעת שנבראו
 בדברים מפי ה' היא פת כריאתם : ולא מאז ולפני יום . ולא מכבר ולא אפילו לפני יום סוף
 לא שמעתם הדברים האלה עד סן תאמר . שאל תאמר : סמח תאמר : ואלוהי ה' לא
 פיה כי עתה נבראו ואיך א"כ תדעו : (ח) גם לא שמעת . ר"ל עס כי סקר רואה שאל' לבד
 מגיד דבר טרם היותה עכ"ל גם לא שמעת אמרי לקבל אותם גם לא ידעת אותם כי השרתם
 ענין : גם מאז . ר"ל לא עתה תחילת הכבדים כי גם מאז מומן רב לא פתחה אונקן לשמיע
 אמרי : כי ידעתי . וידעתי שכל דור ודור אתה כונד כי ולך יקרא פושע מכתן כי מעת
 יזאת מכתן ר"ל מעת שבהרתך לי לעם אתה פושע כי : (א) לשען שמי . שאל יחולל בעמיס
 אלה אני מתריץ קד אפי : ותהלתי . ומהלתי כחמיס בשמיס כחמיס למשן תהלתי ר"ל למשן
 יסיה לי לתהלה לזכר חממי קד והוא דוגמת חממי קד כי האף והחוטם הוא חממי והוא
 ענין מליס כי הכעס כאלו והוא מן האף כמ"ס עלה עמן בלשו (תהלים ו) וכברירך האף
 שפסוקה הכעס לאלה ולעשות רשם ואמר נבשן הטפל בלדס לסכירי את החוין

לבדתי הכרתך : ה הנה גרפתך ולא בכסף בחרתך כבוד עני :
 י למעני לבניני אנשיה כי יאיד יחל וכבודי לאחד לא אתן :
 י שמע אלי יעקב וישראל מקראי אני יהוא אני ראשון אף
 אני אתרון : י אף יי יסדה ארץ וימיני טפתה שמים קרא אני
 אליהם יעמדו יחדו : י תקבצו כלכם ושמעו מי בהם הניד את
 אלה יהיה אלהי יעשה חפצו בכבל וזרעו פשדים : יו אני אני
 דברתי אף בקראתיו הבאתיו והעלית ררבו : יו קרבו אלי
 ששמעו זאת לא מראש בסתר דברתי מעת היותה שם אני
 ועתה אדני יהיה שלחני ורוחי : י כד אומר יהיה ואלה קדוש

רשי

אמר פלס פלס פלס (תהלים יח) וכן כל חרון אף הוא ל' חממוס חמוס חרם אפי וכן ופלא
 חרם מני חורב (איוב ל) נחר חמוסי מרוב חמוס : (ו) ולא בכסף . ולא פ"י אור של הנהס
 כחורף ככסף כחור : בחורתיך . בחרתי לך כור עוני כנגד כור אור : בור . הוא כלי שמתחילין
 בו כסף וסכ : (א) למעני . ולמען שמי הקדוש : כי אף ימל . ואיך יחולל שמי כסרתית
 חכסם : וכבודי לאחד לא אתן . שאוביכס יאמרו יד אליהם רמה : (ב) שמע אלי יעקב .
 סם שקרא לך אביך : וישראל מקראי . מהלתי נקראת ישראל וי"ת וישראל מומני : (ד) ה'
 (ה) . לזכר שיעשה חפצו של סק"ס ככלל : וזרעו . יראה בלרין כשדים ועל כורס אמר כן :
 אפי . גאלתי ישראל ממלרים ואפי גאלתי את כל ישראל מגלות חמרון ומארבע כפנות הארץ :
 אף קראתי . לזכר וי"ת ה' אהבו לישראל אף קראתי לזכרם וקריאה זו לשון גידול להיות
 מקורתי כמו אלה קראתי העדה (כמדבר א) : (ז) מאת היותה שם אני . מעידן דליתפריטי
 ממתיא מדחלתי חמן אלה קריאתים לזכרם אטוכון לפולתי : ועתה ה' אליהם שלחני ורוחי

מצודת דוד

לבדתי סכריתך . את זה אעשה למשן לא (י) בכור . הכלי שזורפים ומזקקים בו סוכה והכסף
 אכריתך כפי הגמול כאשר יזל סקף : הקקרה כור : (א) יחל . מל' חלול : (ב) ספרתי .
 (י) צרפתך . לסכר ולמרק ס"ג העון : ולא מל' פתח והוא כפ סיד שמודרים עמו הטפחים :
 פכסר . לא כמלרף כסף שמתחייב בו הכסף (יד) כשדים . ככשדים ותחכר בית השמוס
 כאלו אשרוף ספיג : בחרתך ככור עני . בחרתי לך ככור עני : (ד) כשדים . ככשדים וי"ת השמוס
 לך לשון אונקן ככור עוני תמורת כור כסף חכיס : (ז) ורוחי . ומלואו וכן ורוח על סם
 הנתון על כהן ר"ל חמק ס"ג פונך כקובי עיני
 הכעבוד ולא כהן כהן סיהנס ולפי שאלו כמל

מצודת ציון

מלרף כסף אמר כור עוני : (א) למעני וגו' . הכעושה שאעשה לכם אל בלדקחכם כ"א למשן שמי
 כי אף יחולל בין העמים שיאמרו חמלי ויולה ה' וגו' וכפל מלת למעני לומר שבעבור זה לבד ולא
 כהכעושות עמו עוד דבר : וכבודי . מה שרלתי לחובד אותי לא לחובד לאל חמרי לכל יאמרו יד
 אליהם רמה : (ב) מקראי . כי חבוי קרא לו יעקב וס' קראו ישראל : אני הוא . אני כאל לבד
 ואספ וזלתי . אני ראשון . קודם כריאת העולם : אף אני אתרון . אחר שתכלס העולם :
 (ג) אני יד וגו' . ר"ל בגוד חכן ימיני כטפתה את השמים אז אף יד' כשביה יסדה הארץ כי
 ככת אחת נבראו : קרא וגו' . כזה יפרס חמרי לומר לא נעשו כעששה כ"א קראתי אל
 אליהם כחממר פי אשר יעמדו יחדו כאלד : (ד) תקבצו . האכספו והשעו חמרי מי ככל עובדי
 הפסל וכל להביד את החמור למעס : ה' אהבו . סה' חובב לזכר שיעשה חפצו ככלל וזכו כורס :
 חרשי . וחוקו ורבוש יתה חמור כמלעס : ה' אהבו . ר"ל אני לבד דברתי שכן יעשה : אף
 קראתי . ר"ל אני סכירתי לכו לזאת : הבאתי . לככל : (ז) שמעו זאת . האמור למעס :
 לא מראש וגו' . ר"ל מפלת סכרירי סיהתה רלבוש לא דברתי ככתר אלא בגלוי כי שפס
 סיהתה רלבוש סיהת סיהת סם לקבל כהלוה ונתחמקסס פל יד' : ועתה . הנה עתה שלחני ורוחי

ישראל אני יהיה אליהם מלפניהם להועיל מדרגה בדרך תלך :
 לא תקשבת למצותי ויהי כנהר שלומך וצדקתך כגלי תים :
 ויהי כנהר זרעך וצאצאי מעדך כמענותו לא יכרת ולא ישמד
 שמו מלפני : כ צאו מברך ברחו מבשרים בקול רנה תעירו
 השמיני זאת הוציאנה עד קצה הארץ אמרו גאל יהיה עבדך
 יעקב : כא ולא צמאו בחברות הולכים מים מצור הויל למו
 ויבקע צור ויזכו מים : כב אין שלום אמר יהיה לרשעים :
 מוח שמיני איים אלי והקשיבו לאמים מרחוק יהיה כמבן
 קראני ממעי אמי הזכיר שמי : כ וישם פי בחרב תהיה כצל ידו

רשמי

אמר נבוא וכן סי' אלוים שליחי ומימיים מוכיב דברים מי שאמר זה לא אמר זה ומ"ח רבי
 תנחומא סי' שמעו זאת תורת משה שגוף כב וזה התורה לא מראש כהנה דברתי במוני והגניא
 ואמר מעת היותם לאותו דבר סהא ואמר שם אני ולמדנו מכלן שכל בניאויים עמדו כסניו ועתה
 שליחי להכנה אלוים וחק לבון זס וסני עירוב דברים לא מראש כהנה דברתי אמרה שכונה מעת
 פוחה שם אני ואמר הגניא ויש לפתור שלא יכיה עירובי דברים קרבו אלי ששנו וזה שאני
 מתנבא לכס על מסלה ככל ובאלותכם לא מראש כהנה דברתי אותה מעת היותם שגור הקב"ה
 להכניא שם סימני לומר מהעת הגיורם הקב"ה עממיד כניא ששדו להכנה על הדבר כסוד
 ממליא של פעלה וחק על פי שערין אינו נולד : (ט) במעוהו : של יס כדגו הים לרוב :
 (כב) לרשעים : לנטוכלל ולרשו :

מח (א) מבטן קראני : משלחי כבטן פעלה לפניו כמתנבא להיות שמי ושעיה להכנה ישמעו
 ותנחומא (ב) וישם פי בחרב חסד : להוכיח את הרשעים ולהנבואות עליהם מורעתי :

מצודת ציון

תלוק (א) ח' : (א) להועיל : ומלאכו ריל על ידי מלאכו כהא עלי הנבואה
 מדרביך : מל דרך : (י) לוא : הוא כמו אם להשמיע עוד הדשות והיא מפלה ככל : (י) מלפך
 זכן לו כחיתם אותם (סופטים ח) : הקשבת : להועיל : אתי המלמד אותך לטות לך לתועלת :
 פניו שמיטה : (י) מידך : כמו כעק : מדרביך : המנטיג אותך בדרך אשר תלך :
 כמעוהו : מל' מעים ור"ל כען : ישמד : ענין נמשך שלומך כמי הנהר והייתי עושה עמך
 כניון : (ב) ברחו : ענין מריכות הסליכה ואם לקות מרובות וגדולות כגלי הים : (י) וצאצאי
 כוח מכני פחד : (כא) בדרבות : מל' חורכה מערך : כפל הדבר כמי : כמעוהו : כנאלאי
 התמון : חויל : מל' הולה ונעופה : ויזבו מל' משי הים ועל הדגים ואמר עדרך השאלה כאלו
 זכב ונעופה כמו זכ עמקך (דמיה טע) : הקשבת למצותי עני' לא גברה שם ויעך עכל
 (ב) ירה : הדורה וטענה : חסויא

ברוך : מהרו ללכת ממשדים : הציוד וגו' : אמרו זאת הכשורה : רעיונות : והוליתו קול הכשיר
 להיות כמעט עד קצה הארץ : עבדו יעקב : את עבדו יעקב : (כא) ולא נמאן : לא ימאן
 בדרך שם כי יולך אותם במקומות הרבות ובמומות כי יעקב להם מים מן הנור וימלאו להיות
 נמאנים : ויבקע נור : כפל הדבר כמי : (כב) אין שלום וגו' : ר"ל וזה הטובס תהיה לישראל
 גאל להגנלים הרשעים אין שלום אמר סי' עליהם וכאומר וזהו ימלה כורס את ישראל חסונם
 וישמד את הגנלים כי כן נצרת העוקס :

מח (א) שמיני איים : ויכרס כליי הים : מרחוק : הוכיבים מרחוק : מבטן קראני : מעת
 סימני כבטן אפי קרא שמי ישיעו לרמו שאנא יטעות : ממוי וגו' : כפל הדבר
 מ"ח : (ב) בחרב חסד : לטות את הרשעים ולהנבואות עליהם מורעתי : הרביאני : מל'

החביאני ושימני לחץ ברור באשפתו הסתירני : ויאמר לי
 עבדך אתה ישראל אשר בך אתפאר : ואני אמרת לך
 ונעתי לתרו והכל כתי בליתי אבן משפתי את יהוה ופעלתי
 את אלוי : הועתה אמר יהוה יצרי קממן לעבד לו לשובב
 יעקב אליו וישראל לא יאסה ואכבד בעיני יהוה ואמרו היה
 עמי : ויאמר נקר מהותך לי עבד לחקים את שבעני יעקב
 ויצירי ישראל להשיב ונתתיה לאור גוים להיות ישועתי עד
 קצה הארץ : ופה אמר יהוה גאל ישראל קדושו לבוה"ה קפיש
 למתעב גוי לעבד משלים מרכים יראו וקמו שרים וישתחוו

כל קרי ונצורי קרי
 רשמי

כצל ידו חביאני : גאל וכלו להכע לי : לחץ ברור : מעורט קליד כליפ' : באשפתו : כלי
 נחקס כהמים שקוים קויברא כליפ' : (ד) ואני אמרת לך ונעתי : כשרלתי שלי מוכיחם
 ואניס מומים : אבן משפתי את סי' : הוא יודע שאני מאתי אלא מהאם : (ה) לו יאסף :
 אליו יזכו בתשובה : (ו) נקר מסיותך וגו' : מתנה קענה הוא בעיני כהנה לך וזה לבד
 כהנה לי עבד להקים את יעקב ולהשיב אליו יצורי ישראל והניי מוסף לך עוד ונתתי לאור גוים
 להכנה על מפלה של ככל כהנה שמחה לכל העולם : ונצורי : כמו (משלי ו) ונצרת לב פלס
 מוקף יר סהורוי עבדס כעיר נלורת מזור הרים עליה : (ז) לבוה"ה קפיש : נאס כוויס לישראל
 כסס כוויס : למתעב גוי : למי כסנוי מתעבו סהא עבד למוסלים עליו : מלכים ויאל : אותו

מצודת דוד

וכלו לכע לי : לחץ ככור : להוכיח ולהנבואות
 וגו' וכפל הדבר כמי : באשפתו הסתירני : מן החלודס : באשפתו : כן נקרא נרתק החלודס
 ר"ל הים לי למתור מן הרשעים ולפי כהמשיל כמו עליו הנהא חספה (א) לשובב
 עמנו לחץ אמר לבון הטפל כהמים : (ג) עבד : חתם : מוזמן חתם לטלותי כעבד לארון :
 חתם : מוזמן חתם לטלותי כעבד לארון : (ו) נקל : מל' קל : ונצורי : מל' מזור וסיקף
 ישראל : הרי חתם לפני ככל המון ישראל אשר
 אתפאר כך כמו כבולס : (ד) ואני אמרת
 כשהייתי מוכיחם ולא כעו און חסבתי מתחלה אשר ינעתי לרוב כי הואיל ולא שפולתי ח"כ לא

אקבל שכר : לתרו וגו' : כפל הדבר כמי : אכן : אכל באמת משפט גמולי הוא שם ה' וכלם
 יבסם הואיל ושעיתי את שלי : ופעלתי : שכר פעולתי הוא שם אלהי וספל הדבר כמי : ועתה
 אמר סי' וגו' : ר"ל סי' אשר מבטן יר אותי להיות לו לעבד ללכת בשלוחותי אמר לי עתה
 לנשיב אליו את יעקב בתשובה ולאסוף אליו את ישראל להאמין בו ונעבור זה היום ככד בעיני
 סי' וחק הים חוקי לכל וכלו הרשעים להכע לי וכאומר כאשר חסבתי בחקרונם כן אמר לי ה'
 שחק אם לא אושיל חסיה ככד בעיני וכן הים לי למשו ולחוק : (ו) ויאמר : ה' אמר לי ומתה
 קלס הים בעיני ממה כהסיה לי עבד כדבר זה לבד להקים את שכני יעקב להיות עומדים
 להאומתם ולהשיב אליו בתשובה לי עבד כדבר זה לבד להקים את שכני יעקב להיות עומדים
 מוקפת כניסות : ונתתיך : אלא עוד מתנה גדולה אוסיף לך כי אתן אותך מתנבא ומבשר
 על הגאולה העתידה אשר תהיה לאור כל העמים כי אז כולם יבכו כאלו ה' להאמין בו לטות אז
 תשובתי מקלס הארץ עד קצה כי כולם יהיו נעופים כהטענה : (ז) לבוה"ה קפיש : על ישראל
 כשפסו כווי בין האומות : למתעב גוי : על מי סהא מתעב לכל גוי : לעבד מלאים : על מי
 כשיראו אותו סמלים וקומו מפניו וכאשר ידלוהו סברים ישתחוו לו : לשפן סי' : ריל לא למשנסם
 יבאו ספסוד סס ריל לפען סי' אשר גלמן כהנמתו סכפנות לטות סמסס ומו"ח יחויק

למען יהיה אשר נאמן קדש ישראל ויבחרה: ה' פה | אמר יהוה
 בעת רצון עיניך ובוים ישועה עזרתך ואצרך ואהנה לברית
 עם להקים ארץ להנהיך נחלות שממות: * לאמר לאסורים
 צאו לאשר בהשגה הגדול על־דרכים ירעו ובכל־שפיים מרעיתם:
 ילא ירעבו ולא יצמאו ולא יבם שרב ושמש בירמחם
 ינהגם ועל־מבועי מים ינהלם: * ושמתי כל־הר לדרה ומסלתי
 ירמון: * הנה אלה מרחוק יבאו והנה־אלה מצפון ומים ואה
 מארץ סינים: * רני שמים ויגילי ארץ יפצחו הרים רנה כירנחם
 יהוה עמו ועניו ירחם: * ותאמר ציון עובדי יהוה ואדני שכחתי:

ופצחו קרי

רש"י

וקמו: אשר נאמן. לשמור הכנתו שהכניח לאברהם על המלוכה כפינו שנה וכוה חנור פשן
 וגו' (כראשית טו): קדש ישראל. הוא ויבחרה: (ח) בעת רצון. כעת הפלס שאתה מתרצה
 ומתפיים לפני: ובוים ישועה. שמהל לריך לישועה: ואצרך. ואשמך: לברית עם. להיות
 לי עם כריתי: להקים ארץ. א"י הכתיבה לי בכל הארצות: (ט) לאמר לאסורים לאו. לפת
 אשר אומר לאסורי גולה לאו: שפיים. ת"י נגדיו נחלי מים: (י) שרב. חוס: (יא) ושמתי
 כל הכי לדרך. כלפי שאמר ע"י חורבנה (לשול לג) שנת עובר אורח. פששו ויבאו וילכו בו
 עובדים ושבים. ובסלתי ירמון. גלפי שאמר (שס) נשמו מסלות ותקלקלו מאין מתקן אותם
 עכשו ומסלתי ירמון יתקנו קולקלו הדרכים ויבנים אותם כחלוקי אבנים ופטר: (יב)
 מארץ סינים. מארץ דרומה: (יג) כי נחם ה'. את פמו: (יד) ותאמר ציון. סוף

מצודת ציון

כמו עזר גלורה (לש"ל ח): (ח) עניתך. מל' פשרה אבנים וגו' לאמר נלכה עמכם כי שמענו
 עניו והשוכה: (ט) הגלו. מל' גלוי: שפיים. אלהים עמכם (זכריה ח): קדש. למען קדוש
 כן נקראו המקומות הגבוהים וכן רוח את שפיים ישראל אשר נהר בקר ובכל דבר במש':
 (ירמיה ד): (י) שרב. ענין חמימות ויוכס (ח) בעת רצון. כעת שחשע רצוני אענה לך
 מצו ויהי השרב לאגם (לש"ל ט): מבויעי. כועשתך בעבור השרה הבאה: ובוים ישועה.
 ענין מקום ומעין ולא מעושי מים (שס): ובוים שאתה לריך ישועה שאתה בלרה אעזור
 ציונה. מל' הנהגה כמו ונהל ענוך (שמות לך) ובכל דבר במש': ואצרך. בכל דור
 טו): (יא) ובסלתי. מלשון מסילה ודרך: אשמך מן הכליה ואתהן להיות עם כריתי
 ירמון. מל' הרמה והתגשאות: (יב) סינים. להיות כריתי עמך עד פולס ולקיים על הנה את
 נקרא כן ע"ש הושבים שמה כמ"ס ואת הערקי הדרך המיוחדת היא א"י ולשגליל לך את החלות
 ואת הסיני (כראשית י'): (יג) וגילי. ענין שהיו שוממות בזמן הגולה: (ט) לאמר וגו'.
 שמה: ואצחו. ענין פתחון פה כהרמת קול מוסב על ואלרך במקרה לפניו לומר אלרך מן
 שמה וכן פלתי דנה ולהלן (לקמן טד): הכליה עד יבוא השת לאמר להאבירים בגולם
 עולם. לאו מש: לאשר נחשך. למי שהסתור עלמו

בזמן שחמד האויב: הגלוי. היו מגולים ונראים לאור היום: על דרכים ירעו. עם כי
 און המרעש מלוים בדרום ובגובה הכרים ור"ל עם כי יבוא דרך המדבר לא יחברו דבר:
 (י) לא ירעבו. כוה ירעם המקרה שלפניו: לא יבם. לא יבא יבם חמימות האויר וחוס השמש:
 כי מחמם. כי המרחם עיובם מעולם הוא ינהגם וינהלם במקום מבויעי מים וירעו לחמום:
 (יא) לדרך. ר"ל לדרך כבוסה: ובסלתי. המסילות שאולרך אותם כסם ירמון מקומות
 שמוקיים שבהם למען יהיה שוב וישר. וזו ללכת כסם: (יב) הנה אלה. מקלה כבאים לא"י
 יבואו ממקום רחוק והוא פאת המזרח ונתי שא"י משוכה מקן השבוע ומשכר לה קרה פלח
 המזרח רחוק: וסיים. מקלה המערב: מארץ סינים. הוא טחם הדרום כן ח"י: (יג) רני
 שמים וגו'. הוא ענין מליצה ור"ל כהנה שמה יביס כעולם: (יד) ותאמר ציון. הנה ציון

התשכח אשה עולה מרחם בן־במנה גם־אלה תשכחנה
 ואנכי לא אשכחך: * יו הן על־כפיים חקיקה חומתיה נגדי
 תמיד: * מהרו בני יה מחרסיה ומחר יבך ממה יצאו: * שאר
 סביב עיניך וראי כלם נקבצו בארצה חראני נאסידוה כי כלם
 פעדי תדלשי ותקשרים כבלה: * כי חרבתיה ושמתיה וארץ
 הריסתה כי עתה תצרי מיושב ורחקו מבלעיו: * עוד יאמרו
 בארץ בני שכל יה צרלתי המקום גשה לי ואשובה: * כי ואמרת
 בדלכה מי ילדתי את־אלה ואני שכולה וגלמודה גלה | ומורה
 ואה מי נגד הן אני נשארתי לבדי אהה איפה הם: * כי פה
 אמר אדני יהוה הנה אשא אל־גוים ידו ואל־שמים ארים נסי

רש"י

סיים סורה ששכחתי: (טו) התשכח אשה עולה. עולל טלם: מרחם בן כעסה. מלרס
 על בן כעסה: גם אלה תשכחנה. אפילו אם אלה תשכחנה אנכי לא אשכחך: (טז) על כפיים.
 על כפי רוחה אני כאלו את תקוקה על כפי לראותך ולוכך תמיד. ד"ל על כפיים מפני עני
 כבוד. כמו (איוב לג) על כפיים כסה אור: (יז) מהרו בניך. לשוכ: (יח) תצרי מיושב. תסי
 לרה מרוב יושבים שבו לחוקר יבי לרס המקום לר מלגות להם כתיס: (כ) בני שכלך. כניס
 סביית שכולה מס: גשה לי. התקרב לר אחר כשגילי ואכנס: (כא) וגלמודה. שולד
 בלע"ז: וסורה. מוסרת מכל אדם הכל אומרים עלי פורו ממנה: (כב) ידו נסי. סימן להכניס
 גלות: גם. פירק"ה בלע"ז. כמו (לש"ל טו) וכמו וכנס על כעסה (לש"ל ל) וזוה סימן קיטון

מצודת דוד

החשוב לתור ה' עוב איתי ושכח בי: (טו) התשכח. (טו) עולה. ענינו ולך כך כמו מפי עוללים
 כאומר סוס לא כן הוא כי האם תשכח אשה ויונקים (תהלים ח): (טז) כפיים. כפי יד:
 עולה וכי תקשה לכה מלרס בן כעסה: גם חקיקתך. מלשון תקוקה: (יח) כעדי. ענין
 הלה תשכחנה. אף אם יתכן כשם פעם תכשיט יפה: (יח) דרסחך. מלשון הרסוס
 שתשכחנה גם אלה חולם אנכי לא אשכחך: ונתיס: תצרי. מל' לר ודחק: סבלע"ז.
 ענין השחתה כמו בלע כל ארמנותיה (איוב ג): (כ) שכלך. מי ושכניו אבדים ממנו קרד
 כל כפי: נגדי תמיד. לוכור כסם כלונס: (כ) שכלך. מי ושכניו אבדים ממנו קרד
 (יז) מהרו בניך. יותר מהרס שכתו בני ליון את ארלס מתשכחה אני: פחרסך. בהכרסים
 והמתרבים אותם ילא ממך ר"ל ברשעים חבלי האשים וכן הלילה הווא יכי נלמוד (איוב
 שנקרב סם פכנו הכריסם והחורבן ולא מחתי כקרבך סם פכנו הכריסם והחורבן ולא מחתי יאלה כרעה: (יח) שאר כביב עיניך. כאלו ליון
 יאמר רח"ל חך כל בניך נקבצו בלא אליך: כעדי חלככי. תתפאר כסם כמלגות של קשוע:
 וחקשרים. תקשור אותם לזאתך לגוי כקשורי ומשימם

ללה וסס חוטי המשי שקוסרת כסם שפרס: (יח) כי חרבתך וגו'. ר"ל כי דלגתי חרבותיך
 ובזמנותיך וגו' לא תדלגי עוד כי עתה יביו טלם מיושבות עד שהיה לרס ודחוקה מרוב
 שפכים: ורחקו מבלעך. משחתיים אומן יביו מזרחים בקלס הדרך ולא יבואו כנפולן:
 (כ) יאמרו כחוניך. ר"ל כחוניך תשמע אשר יאמרו כניסם אשר סיית שכולה מס: גר *
 המקום. מרוב מניית כסם: גשה לי. האחד יאמר להצירו גשם כלה כשגילי שאלול לכת
 גם אני: (כא) מי ילד וגו'. ר"ל מוכיב כחו פס רכ כוס: ואני שכולה. הלא וס ימיס רכיש
 סייתי שכולה מסס ויחיד: גלה וסורה. הלא בני גלו וסרו ממני: איה איפה הם. אלה
 כבלים מחיים מקסם כלה: (כב) אשש אל גוים ידו. לרס לרס (לש"ל ח) ישראל ר"ל אביר

והביאו לנייה בחצן ובגתיה על כתף הנשאנה : כן יהיו מלכיה
אמנה ושרותיהם מיניקותה אפים ארץ וישתחוו לה ועשר
לנתיקה יתחבו ויעשה כראוי יהיה אשר לא יבשו קני : כן יהיה קח
מגבור מלקוח ואשר שבי צדיק ימלט : כן בריכה אמר יהוה נמר
שבי גבור יקח ומלקוח עריץ ימלט ואת יריבך אנכי אריב
ואת גבך אנכי אושיע : כי והאכלתי את מוניה את בשרם
ובעסים דמם ישברון ויהעו כל בשר כי אני יהוה מושיעה
והאלה אכיר יעקב :

נ * פה | אמר יהוה אי זה ספר פריחות אמכם אשר שלחתי
או מי מושי אשר מקרתי אתכם לו הן בעונתיכם גמברתם

רש"י

והטתן כראש נגד : בחצן . אישילא כלפי . ודומה לו בעורא גם חלני נערה (חמיס ס) :
(בר) הוקח מגבור מלקוח . כסבורים אתם שתי אפשר לקחת מעשו מלקוח שכיו על יעקב הודיק :
(בה) ואת יריבך . ועם מריבך את אריב : (בו) והאכלתי את מוטיך . לחית הפדה את בשרם :
מוטיך . לשון אל חוט (ויקרא כ) אונאת דברים המקתרים אותך בנידושים : ובעמים . מתק
יין : דמם ישברון . כי יבשרון דמם אותם הרגילים לשחות דם ומי הם אלו עוף השמים . כי תי :

מצודת ציון

ומשומים עליו חסד למנו : בחוצן . כי יקרא
ספק סבדג כמו גם חלני נערה (חמיס ס) :
של כתף . על השכם : (כג) אמריך . כי יקרא
מגדל חינוקת כמו באשר ישא האומן את סיוק
(בפדבר יא) : ילחמי . ענין לקיחה בלשון וכן
גלחון השור (שם כג) : קוי . מלשון תקוב :
(כד) מלקוח . כי יקרא שבי הבהמה כמו את
שבי ואת המלקוח (שם לא) : עריץ . חזק כמו
גבור עריץ (ירמיה כ) : קוי . מלשון תקוב :
קתור ואונות דברים וכן גר לא חוט (שמות
כג) : ובעמים . הוא ענין כתיבה כמו ועסותם
ראשם (מלאכי ג) ויקרא כי יין ענבים או
רמונים ע"ש המשתקף וילא ע"י חוטים ובתיבה
וכן מעטים רמונים (ש"ה ח) : ושברון . ענין
שמים יותר מקדי המדה כראוי : אביר .
ענין חזק :

א) פריחות . גת סבורה ומפריד : אמכם .
כתיבה שלכם : סושי . ענין מושי כמו
כנושא

יחור אמר יחיל את בשרם : ובעמים דמם ישברון . העונות הראויות לשחות דם יבשר
שדמם כדרך שחטה עמים והוא ענין מליצה וידעו וגו' . או יבשו סכל אשר ה' עושה כל אלה

א) וזו ספר וגו' . כאומר את אמנם נתתי לה גת כריחות ממש ואתן את ספר כריחותיהם
וגו' (ירמיה ג) אבל איש זה הספר אשר שלחתיים בה ר"ל נראה כה עשר עשר
פריחות כלה סיבה בעבור הפסע כח"ס עם וא"כ כשתשובו עקב סכריות : וזו מ' משיח
טלס ל' דבר עם עד סכרתי אחכם ל' כפרטון סחוב : וזו פריחותיהם וסכרתי . וזו

בבשעיכם שלחה אמכם : מדוע באתי ואין איש קראתי ואין
עונה תקצור קצרה די מפרות ואם אין כי כח להציל תן
בנערת אחריב ים אשים נהרות מרבר תבאש דנתם מאין
מים ותמת בצמא : אלביש שמים קדרות ושק אשים כסותם :
י אדני יהוה נתן לי לשון למודים לדעת לענות אתי עת דבר
יעיר | בפקר בפקר יעיר לי און לשמע בלמודים : ה אדני יהוה
פתחלי און ואנכי לא מריתי אחור לא נסוגתי : י גוי נתתי
למפלים ולחתי למרמים פני לא הסתרתי מפנימות ורק : י ואדני
יהוה יעורר לי עלין לא וכלמתי עלין שמי פני כחקמתי

רש"י

א) מדוע באתי . להתקרב אליכם ואין איש מכם עונה אלי : (ג) אלביש שמים . גמא
השמים שרי האומות כשאתי כאלפרע מן האומות : (ד) נתן לי לשון למודים . יבסיה
יה אומר ה' שלחתי ונתן לי לשון הכרחי ללמד כדי לדעת לענות את כתיפיהם וזמאוס לשאוב
את דברי הקב"ה : לענות . מנחם חיברו במחלוקת עם לעשות לה' (התלים קיט) לקבוע לה'
שמים : יעור לי און . מעורר את אונני ברות קדשו : לשמע בלמודים . כחפצת הלימודים האמת
והנכונה : (ה) פתח לי און . והשמיעני את מי אשלח (לעיל ו) שלחתי את עמוס והיו קורין אותו
בביתם שלחתי את מייכה וכו' כדליתא בפסיקתא דנחמו נחמו : ואנכי לא מריתי . מליך בשלחתי
אלא נסוגתי אחור אלל ואומר הכני שלחתי (שם) : (ו) גוי נתתי למכיס . הוא אמר לי ישיע בני
ברצנים הם בני ערתיים הם על מנת שלא תכעוס עליהם אמרתי לו על מנת כן : (ז) וד' אליהם

מצודת ציון

כחפצו חסובה הסיו נסדון מן האומות : כנושא כהער נוסח בו (לעיל לד) : (ב) וזו
ובפשיעיהם . בעבור הפשעים כשלה הכנסיה
שלכם וא"כ כחפצו יביש עקב בשלוחות : מלי חורב ויובש : תבאש . ענין כרמון :
(ב) מדוע באתי . חני כחתי להתקרב אליכם
ואין איש עונה אלי : קראתי . שכתבו אלי ואין
מי משיב לי : הקצור . ר"ל ובי און כי תועלת
ועי קלרס די מלפדות אתכם : בעברתי . כשאתי
גומר בים נעשה חורב ויובש והנהרות נעשות
יבשות במקום מדבר ר"ל אחריב האומות הנמשלים
למים רפים : תבאש דנתם . קבולת הדגים
הגבש מחסרון המים כי תמות בלעת ותבאש
ר"ל אחי האומות ואכדו ופי שהמשלים לנהרות
אמר לשון טופס כיושב הנהרות : (ג) אלביש
שמים . ר"ל אשפיל שרי מעלה של האומות :
רק וגו' . כפל הדבר כח"ס : (ד) ה' וגו' .
ישיע הוא אומר ה' שלחתי לנבואות ונתן לי לשון
אל הכרחי ללמד : לדעת לענות אתי כאלמד לסי
פעת ואמון את החשב לבמות דבר ה' כאלמד
סיה מעורר אותי ללכת לנבואות : יעיר לי און . סיה מעורר אותי לשמוע הנבואה כדרך סרב
המסורר אונני התלמידים לבמות אמריו : (ה) פתח לי און . לשמוע דברו שאלמך את מי אשלח
(לעיל ז) . לא מריתי . לא סכרתי מללכת : אחור וגו' . לא חורתי לחזור למלך כדבר והוא
כעל ע"ש : (ו) גוי נתתי למכיס . מסכרתי גופי למכיס ר"ל לא מנשתי ללכת מחשב סן יבוי :
מחזיק למרדים סכרתי לחיי למודעים שפרותי : פני לא סכרתי . ר"ל לא מנשתי ללכת מחשב
ל' ולמחזיק ורקס : (ז) יעור לי . ר"ל קרוב סיה כדבר שפילתו אחי אבל ס' עוד ל'

רש"י

כנושא כהער נוסח בו (לעיל לד) : (ב) וזו
באמת : בעברתי . ענין לעקת מושה : אחריב .
מלי חורב ויובש : תבאש . ענין כרמון :
(ג) קדרות . שחרות כמו שמש וירח קדח
(יחל ג) : (ד) לעות . מלי פת וזמן : יעף .
מלי עייפות ונמאון : יעיר . מלי התעוררות
בלמודים . ר"ל כתלמידים וכן תחום חורש
בלמודי (לעיל ח) : (ה) מריתי . מלשון מרי
וסרוב : נסוגתי . ענין החזרה לחזור כמו ונכא
מאחר אלהינו (לקמן נט) : (ו) גוי . גופי כמו
גיות שאלו (ש"ה לא) : ולחיי . כי יקרא המקום
שאלל השין : לטרשים . ענין תלישת השער כמו
ואמרתה משער ראשי (עזרא ט) : סכלמות .
מלשון כלומה ומרספ : ורק . רוק הספה :
(ז) כחלמיש . סלע חזק כמו תלמיש למעיו
מים

וְאָנֹכִי בִּילָא אֲבוֹשׁ׃ ה' קְרוֹב מִצְדִּיקֵי מִיְדֵיב אֲתִי נַעֲמֶדָה יַחַד
 מִי־בַעַל מִשְׁפָּטַי יִבֶּשׂ אֲדָי׃ ה' הֵן אֲדִינִי הַיְהוָה יַעֲוֶה־לִּי מִי־הוּא
 יִרְשִׁיעֵנִי הֵן כָּל־סָם בְּבִגְדֵי יְבִלֵי עֵשׂ יֵאָכְלֶם׃ י' מִי בָכֶם יֵרָא הַיְהוָה
 שָׁמַע בְּקוֹל עַבְדּוֹ אֲשֶׁר׃ ה' הַלֵּךְ חֲשָׁבִים וְאִין נִגְהַ לֹּו יִבְמַח בְּשֵׁם
 יְהוָה וְיִשְׁעוּ בְּאַלְהֵיו׃ י"א הֵן בְּכֶם קִדְחִי אִשׁ מֵאֲדָרִי וְיָקוּת לְכוּ
 בְּאֹזֶר אֲשֶׁכֶם וּבְזִיקוֹת בְּעֶרְתֶּם מִדֵּי הַיְהוָה יֵאָת לָכֶם לְמַעַצְבָּה
 הַתִּשְׁכְּבוּן׃

נ"א שָׁמְעוּ אֵל רִדְפֵי צֶדֶק מִבְּקִשְׁי יְהוָה הַבְּיָמוּ אֶל־צִוֹר
 חֲצִבְתֶּם וְאֶל־מִסְקַת בּוֹר נִקְרַתֶּם׃ ב' הַבְּיָמוּ אֶר־אֲבָרְתֶּם אֲבִיכֶם

רש"י

יעור לי. א. אם יקומו עלי. (ח) קרוב מצדיקי. הקב"ה קרוב לי לכותי בדיון. (ט) עש. חולפת
 כנגדי. (י) בקול עבדו. בקול הגבאים. אשר הלך השמים. אמילו לרש בלא עליו יבטח
 כשם ה' כי הוא יילכו. (יא) הן כלכם. שאינכם שומעים בקול גבאיו. קדחי אש. עברתו
 מליכס. מאורי זיקות. מתחילי זיקות הן גביו ונחלי אש המרקק בקלט ויש לו דוגמא בל ארמי
 ויקוקו דגור (כ"ט סה) כך וכן ויקתא פסין לן (ס"ד). לבו באור אשכס. לפי דרככס חלקו.
 מדי. תהא נבולכס זחל לכס.

נ"ב אל זור חלכס. ממנו. ואל מקנת בור. שוקקין וחולטין כס את הכורות אשר
 נוקתס כס. נקרתם. לשון נקרת סור (שמות לג) כמו יקרו סורכי נחל (משלי ז)

מצורת ציון

מ"ס (תהלים קיד) : (א) יבלו. מלשון בליה. לכן לא נכלמתה על כן שמתו פני. ר"ל על כי
 ורקקון : ע"ש. כן יקרא החולפת האוכל כנגד רחיתי שבי עורר לי לזה שמתו פני כחלומים
 וכן כנגד יאלכס עש (לקמן נ"א) : (י) נגה. לדבר קשות וחדע שלא אבוא לדי עושה.
 ענין הדרה חוזר כמו מנוגה נגדו (תהלים יח) : (ה) קרוב מצדיקי. ה' המצדיק אותי בדיון הוא
 וישען. ענין הסויה : (יא) קדחי. ענין שרפס קרוב אלי לכן מי הקולס לריב עמדי נעמדה
 כמו אש קדחה בלש (דברים לג) : מאורי. יחד אלי והוא וכאומר הכס בודחי לא יוכל לי :
 מל' אזור ומחוגרת וכן אזור חיל (ש"א ב) : מי בעל משפטו. מי הרולה לבוא עמי כמשפט
 ויקרא. יצולות האש ובדחי' ונקקון וקוקון יבא אלי וסוף כפל כמ"ס : (ט) הן ס' וגו'.
 "זור משפוטו דרב (חלוין קל) : באור. באמת ס' יעורר לי ומו הוא ח"כ אשר יוכל
 גלסתה כמו תמותי רחיתי אור (לעיל מד) : להרשיע ולחייב אותי : הן כלס. באמת כל
 אשכס. מלשון אש : בעירם. מלשון כנגדו עומדים עלי וקבו כנגד הירקב : עש ואכלס
 ושריפה : למעצבת. מלשון עכרון ודלחה : לפי שהמכילס לבגד אשר לבון הטפל כנגד :
 התשבטן. כן נקרא המיטה כמו וישכך דוד (י' ירא ס'). אשר הוא ירח מה' ובוטע בקול
 עבדו הגבוי : אשר הלך חשבים. אפי' הלך
 נחשכת הכרות ועדיין לא מלא האהבה ותשועה :

נ"א חצבתם

נ"א חצבתם. כן נקרא חתך וכריתת
 סעלע בלשון המקרא וכן וגם יקב
 חלב בו (לעיל ה) : נקבה. מלשון נקב וע"כ
 יקרא סעלוס מקנת ס' רחשו ס' חד וכו'
 שוקתס כולס : נקרתם. ענין נקוט ונקב כמו
 נקרת
 לפי המשפח כן יהיה קמול : ובזיקות בעלחס.
 כפל הדבר כמ"ס : מדי וגו'. לא במקרה היתה כי אם מדי בלס גבויס למשן המוש
 כעלכון כי לא יסור כעלכון עד כי תמותו :

נ"ב רדפי צדק. המתחילים לעשות צדק : אל זור. אל סעלע אשר נחלכתס ממנו : ואל
 מקנת בור. אל נקב סבור אשר יאלכס מוקתס : (ג) הביטו אל חכרסס. עוה ישר
 ספסרל

וְאֵל־שָׁרָה הַחֲדָלְתֶּם כִּי־אֶחָד קָרָאתִיו וְאֲבָרְכָהּ וְאָרְבָּהּ׃ י' נִפְרִי
 נַחֵם יְהוָה צִיּוֹן נַחֵם כִּל־חֲרִבְתֶּיהָ וְיִשֶׁם מִדְּבָרָהּ כַּעֲדוֹן וְשִׁרְבֹתָהּ
 כַּגְּזֻרָתָהּ שִׁשְׁוֹן וְשִׁמְחָה יִמְצָא בְּהַתְּוָדָה וְקוֹל וְזִמְרָה׃ י' הַקְשִׁיבוּ
 אֵלַי עַמִּי וְלֹא־אֶפְסֵי אֵלַי הַיְהוָה כִּי תוֹרָה מֵאֲתִי תֵצֵא וּמִשְׁפָּטִי
 לְאֹזֶר עַמִּים אֲרַנֶּיעַ׃ ה' קְרוֹב צִדְקִי יֵצֵא וְרֹעֵי עַמִּים יִשְׁפָּטוּ
 אֵלַי אֵימִם יָקוּ וְאֶל־רֹעֵי יִחְדָּוּ׃ י' שִׂאוּ לְשָׁמַיִם עֵינֵיכֶם וְהַבְּיָמוּ
 אֶל־הָאָרֶץ סִמְחַת כִּי־שָׁמַיִם כַּעֲשִׂוֹן גִּמְלָחוּ וְהָאָרֶץ בְּבָגַד תִּבְלָה

רש"י

ומי סוף סאור הוא חכרסס חכיס ומי סוף המקנת סוף ערה אשר חולכסס אשר ילדכס. א'
 כי חלס גם ילדס (לקמן טו) : (ב) החוללכס. אשר חלד חלכס : כי אחד קראתיו. כי אחד
 סיס יחידו בלרץ כעסן אשר סנלחיו סס מלרלו וממולדו : קראתיו. רכיתו וגדלתיו לי קריחלי
 ספס (במדכר א) וכסס ססוף סיס יחיד וגדלתיו כן אגדל חלכס סלחס יחידס לי : (ג) וערבתה.
 אף סוף לשון מדכר כמו בלרץ ערכס וסוחס (ירמיוס ב) אלל ספסרכס ככר סיס כס יסוב וסותרכס.
 תורד. קול סודיס : (ד) כי תורכ מחתי תלל. דכרי נכילוס תורס סוף וספספסס סופן לריוח
 מרגוע ומנוחס למימס אשר אספוך להס ספס כרוכס לפוכדני : ארגיש. אריוח : (ה) ישפוטו.
 ייסכו ויסעילי' כלפי' (כמו לעיל לג ז) : (ו) שמיים כעסן נמלחו. שרי לבלוח סלומות כסכמיס :
 נמלחו. נחגלו כמו (ירמיוס לח) כליו ססכמות וסמלחיס כגד ססכח' לר' נמלחו נמלכלו לי מלחי
 סיס סמנללון סמיס נמסועות ססכיו סספסס. וכן ממולח ססור קדס (שמות לס) : והארץ

מצורת רוד

סחקרל סלפניו וריל חכרסס סוף סאור אשר
 נחלכתס ממנו וסכיוו בו לרלוח מה נעסס עמו :
 יאל ערה. ר"ל ערה סוף נקב סבור וגו' כי
 סוף ילדס חלכס : כי אחד קראתיו. עס כי
 סיס יחידו בלרץ כעסן ולל סיס מי עס אמספסתו
 להחיו כידו עכ"ל אפי קראתיו וגדלתיו וסככתי
 אותו וררכס את רכשו וכאומר כמו סעכתי פס
 חכרסס חלכס עמכס עס סלחס יחידס כין
 סלומות ואין מי יחיוק ירכס : (ג) כי נחס.
 חמקוס ינחס את ציון כי תסוב ותכונן כחלו
 וסחר בלשון עכר כלרץ סכולס סכרסס מן
 סקוקמות כי סכר כבוד בללו ככר נעססת :
 כל חרכמיס. כל סקוקמות סכרכות : תורד.
 קול סורלס על סכסס ועל סנללות : (ד) ולאוטו
 וגו'. כפל סכר כמ"ס : כי תורס. אשר מלתי
 תלל תורס כמ"ס כי מליון תלל תורס (לעיל ב)
 כי מלך סכתי ורס את סעמיס ללכ' כדרכי
 ס' : וסכשמי' אזור עמיס. ומסכט מתיחי תלל לסחר עמי סעמיס כדכרי רכיוחס כמ"ס (ס)
 וסכס כין סרוס : ארגיש. כוס חלחיל מרגוע וסכקט לכל אומס ואומס כי לא חוספ סלכסס ש
 כו כמ"ס (סס) לא יסל גוי אל גוי חרס וגו' : (ה) קרוב לדקי. הלדק סיכול סוף קרוב סוף
 לבוח וכללו ככר ילל יספי : ישפוטו. ספספט חלחיל לסס : אייס יקון. ויסכי סלחיס יקון חל'
 לבוס כחמקוס כי : ואל רשמי. כפל סכר כמ"ס : (ו) שיו לטמיס עיניכס. סכככלו כלפי סמיס
 ורלו שרי מעלס של לבלוח סלומות ככס סס מוספסס כעוקס סככס ע"י סריסס של מעלס
 כי ספסס רלל סכחי וסחתי שרי מעלס ככפץ סכלס וסולן לו : חארץ. סלפניו סלרץ יקסס

מצורת ציון

נקרת סאור (שמות לג) : (ב) החוללכס.
 ענין סולדס ויטירס כמו ותחולל ארץ (תהלים ז)
 קראתיו. ענין גדולס ורוממות כמו נלסיס
 וקרואים (יחזקאל כג) לפי סדך סגדולס לכוית
 נקראיס לכל דכר חשיבות : (ג) בעצן. סוף
 אשר כגן נקוט בו כמ"ס יטע וגו' גן כעדן
 (כרלשית ב) : ערבתה. ענינו כמו מצדכ וסכל
 סכר כמ"ס : (ד) ולאוטו. ענינו כמו ממ
 וכן וללס מללס יחמן (כרלשית כס) : הווינו.
 סכו חון לסמוע : תורד. מל' סורלס ולימוד :
 ארגיש. מל' מרגוע וסכקט וכן וולח סכרספס
 (לעיל כח) : (ה) יקון. מל' תקוס : יחלון.
 מלשון תוחלת ותקוס : (ו) והבישו. ענין
 רלחס : נפלחו. ענין ססכחס וכליון כמו וכליו
 מלחיס (ירמיוס לח) : תבלה. מל' כליו וקוקון :
 תחת

וְיָשׁוּבָה כְּמִדְבַּר יְמוֹתָיו וְיִשְׁעֵי לְעוֹלָם תְּהִיָּה וְצַדִּיקֵי לֹא תִחַדּוּ
 יִשְׁמְעוּ אֵלַי יְדַעוּ צַדִּיק עִם הַדִּין בְּלִבָּם אֲלֵי־תִירָאוּ הַרְפַּת
 אֲנֹשׁ וּמְנַדְּפֶתֶם אֶל־תַּחְתּוֹ: הַ כִּפְנֵי יִאֲכַלְם עֵשׂ וּכְצַמֵּר
 יִאֲכַלְם סֶס וְצַדִּיקֵי לְעוֹלָם תְּהִיָּה וְיִשְׁעֵי לְדוֹר דּוֹרִים: עוֹרֵי
 לֵהָרִי לְבִשְׂרֵעוֹ וְרוּעַ יְהוָה עוֹרֵי פִימִי קִדְּם הַדִּרוֹת עוֹלָמִים הָלֹא
 אֲתִירָתָא הַמְחַצֶּבֶת רַחֵב מְהוֹלֶלֶת תַּנּוּן: הַ הָלֹא אֲתִירָתָא
 הַמְחַרְבֶּת יָם מִי תְהוֹם רַבָּה הַשְּׁמָה מַעֲמֵקֵי־יָם הַרְף לַעֲבֹר
 גְּאוּלָּים: יִ וְפִדְוֵי יְהוָה יִשׁוּבוּן וּבָאוּ צִיּוֹן בְּרִנָּה וְשִׂמְחַת עוֹלָב
 עַל־דְּאִשָּׁם שִׁשׁוֹן וְשִׂמְחָה יִשִּׁינֹן נֶסוּ יַגּוֹן וְאַנְחָה: יִ אֲנִכִּי אֲנִכִּי
 הוּא מְנַחֵמְכֶם מִ־אֲתִירָתִי וְתִירָאֵי מֵאֲנֹשׁ יִסִּית וּמִכָּן־אֲדָם חַעֲרִי

רש"י

שלוטני הארץ: וישובה. אהל הפס: וישועתי. לעמי לעולם תהיה. ד"א שמים וארץ נמש. וכה פתרונו שאלו עיניכם והכינו אל השמים ואל הארץ וכלו כמה הם חוקים ובריתים והפס"כ וכלו וצדקתי וישועתי יסוד לעולם. הכי צדקתי כריאה ומקם יותר מהם: (ח) עש וסס. מיני חולמים הם: (ט) עוררי עורי. תפלת הניבוי היא: רהב. מלרים הכתוב בה רכס הם שנת (לעיל ל) מתוללת. גליון רכב חלל: תנון. פסעם: (יא) ופדווי'ם' יבטונו. ל' תפלה ומשכ על מורי עורי: (יב) מי את. בת לדיקים כמותך ומלאה זכות למס תיראי מאנש אשר פוט

מצודת דוד

תחת. עיני שניכם כמו תחתם קשתותם (ס) כנגד הנקב: וישובה. אהל הפס: וישועתי. אהל ישועתי לישראל לעולם תהיה ולא תוסחת: (ז) ומגדפתם. עיני חרפה כמו אשר גדפו (לעיל ז): אל תחתו. אל תשכרו: וצדקתי. הצדק שאעשה לישראל לא תשכר ותקיים לעולם: (ז) וירעי צדק. היותם לב לדעת צדק: חרפת אנוש. מתרפת האומות שמתרפים על אימור הגאולה: ומגדפתם. כפל הדבר במ"ש: (ח) כי כנגד. ואל את האומות כאשר יאפל העם את כנגד ר"ל האומות ויגלו כנגד הגאולה מהעם ולפי שהמשלים כנגד אשר יאכלם עש גליון הטובל כנגד: וכשטר וגו'. ואלהם חיל ותלהם: מלשון חיל ותלהם: כפל הדבר במ"ש: (ח) וצדקתי. הצדק שאעשה לישראל תקיים לעולם: וישועתי. כפל הדבר במ"ש: (ט) עוררי עורי. הניבוי ההפול ואמר עורי וגו' והוור ומפרש וזכר' עורי כבישי קדם וגו' ר"ל תראה כה וזכור כמו נומי קדם ומימות עולם: חמצבת רכס. אשר תלכס את מלרים כחולס באבנים ר"ל שסכה בה מה רכס: (י) והחרבת ים. אשר עשה את הים להרעם: אשר עשה את השמם. אשר עשה עומק הים דרך שיעברו בו ישראל אשר גלתה ממלרים: (יא) ופדווי'ם' וגו'. וכו' גמר תפלה. סאמר הן ידעתי אשר ישראל יפדונו ויבטונו להרעם ויבטונו לעיני כרעם ועל רעם תהיה השמחה עד עולם כי לא יגלו עוד: וישעו. כאלו הששון והשמחה כודמות החרים דשינון אותם: נסו. יבטו ויבטונו מהם: (יב) אכני אכני. כאלו המקום תשיב לומר אנכי סא הממס אתכם והס א"כ תחמונין סיס כסס מהם: (יג) ר"ל בת לדיקים כמותך ומלאה זכות למס תיראי מאנש אשר פוטו למות:

יָתוֹן: יִ וְתִשְׁכַּח יְהוָה עֵשֶׂךְ נוֹטָה שְׁמֵיךְ וְיִכַּר אֶרֶץ וְהַפְתֵּךְ
 תִּפְסֵךְ כָּל־הַיּוֹם סְפָנֵי הַסֵּת הַמְצִיִּק בְּאִשׁ כּוֹנֵן לְהַשְׁחִית וְאִיהָ
 הַסֵּת הַמְצִיִּק: יִ מִהַר צַעַר לְהַפְתָּם וְלֹא־יָמוּת לִשְׁחַת וְלֹא יִחַסֵּךְ
 לַחֲמוֹ: יִ וְאֲנִכִּי יְהוָה אֲדַלְּקֶה רִגְעַ הַיּוֹם וְיִתְמוּ גְּלוֹי יְהוָה צְבָאוֹת
 שְׁמוֹ: יִ וְאִשָּׁם דְּבָרֵי בְּפִיךָ וּבְצִל־יָדֵי פִסְתִּיךָ לְנִמְעַ שְׁמִים
 וְלִיִּסֵּךְ אֶרֶץ וְלֵאמֹר לְצִיּוֹן עֲמִי אָתָּה: יִ הַתְּעוֹרְרֵי הַתְּעוֹרְרֵי
 קוּמֵי יְרוּשָׁלַם אֲשֶׁר שְׁתִּית מִיַּד יְהוָה אֲתִיכּוֹם חֲמָתוֹ אֲתִקְבַּעַת

רש"י

למות: (יג) ותשכח סי טעך. ולא נבעת עליו: המצויק. מושלי אומים שמעבדים כנס: כאשר כונן. מודתן: ואיה חמת המצויק. מתר כל וחינו: (יד) מהר צעם להפחת. אפילו נקבו קשין עליו ולרץ הוא להפחת כהלוך המעיס כדי שלא ימות לשחת. וכיון שמהר להפחת לרץ למזנות רכס אכס יחסר לחמו חף הוא ימות: צעה. ל' דבר השומד להיות נירוק כמו שאומר כמזכב שדומהו הנביא ליון (ירמיה מה) וזוקט הוא אל שמריו ולא הורק מכלי אל כלי ואלחר סס ובלתמי לו נעיסו וצעה וכליו וירוק ד"א מהר צעם אותו האויב המצויק שהוא עששו תגור עממי חלקו כח ימחר להסחת וליותו חלל: צעה. תוגר כמו (לקח סג) צעה כרוב כמו: ולא ימות. המסור כידו לשחת. אכל גליון רלשון מ"א הוא כפסיתא רכמי: (טו) רגע הים. גליון עורי רגע (אויב ז) פדווי'א כע"ז: (טז) לנמע שמים. לקימא עמא דאמר עליהון דימאן פאככי שמיא: וליסר חרן. ולשכלל כששתא דאמר עליהון דיפגון כשפרא דארעא: (יז) קבעת. ת"י פיילו וסול סס כוס ולי נראה קבעת אלו השמרים הקבועים בתחתיות הכלי ומלית ידס עליו כמו שנאמר שמרים ימלו (תהלים עה): החרעלה. הוא משקם הטעמטעמח ומתים כה האדם קבוע וקבוע ומשקט כמו והכרוסיע הרעלו (מזס ב) והשרות והדעלות (לעיל ג) שמיא ל' עיטוף וכמסכת שבת ערכיות רעולות מין פככל נאה להתעפק בו. החרעלה איטיטימימטי כלס"א:

מצודת דוד

אשר ימול ויפוש והוא כפל עיני במ"ש: ועשב: (יג) עשך. עיני הגדלה והדמה וסמו (יז) ותשכח'ם' עשך. שכתה השענת ה' המגדל עשך ויכוניך (דברים לג): חמת. מלשון חמה ושמרוס אותך והכל כלי כי הוא נוטה שמים ועם: המצויק. מלשון זוקק ולרס: כונן. וגו' והשחר. ככל עת תפחד מפני חמת האויב שמיא כאשר הכין מחשבות להשחיתך: ואיה תנופה ממקום למקום וכן ובלתמי לו אועים חמת המצויק. ר"ל הלא מהר כל וחינו כי ימות ולעומו (ירמיה מה): להפחת. עיני ההצח לשחת וא"כ לתס שכתה השענת המקום והפחד ממנו: (יד) מהר צעם להפחת. הטעם ובלטול סגולה ימחר להפחת ויך לו ואמר כלשון אלהים מן הכתוב כמאמר ור"ל לא יהיה עוד מעולל צעלם: ולא ימות לשחת. חף עודו כגולה לא ימות ליות שחת מכל וכל ורף לא יחסר לו די יתמו וסוקו: (טז) ואצבי וגו'. ר"ל ולמה לא תשגן עלי הלא אנכי ה' אלסיך והכל בידי פסם זוקט מי הים לכל יקר כמסלסו ופעם יזוה שירומו הגלים ויכמו בקול גדול: ח' נכאות שמו. לפי שהוא נבלות עולם ונטס: (טז) ואשום דברי כפיר. דברי סתורס שנותי כפיר לדבר כס: ובצל די כסיוון. משום הגויה ענין מן האויב ככות החורס: לנמע שמים. סיחיי וטיעיס על אדמתם עס ישראל הנמשלים ככוכבי השמים כמ"ס סכס נא השמיים וספור הפוכים וגו' כה יהיה זכרן (במלכים טו): וליסר חרן. סיחיי מוסדים אלו כמשלים גם לעסר חרן כמ"ס ובלתמי אה ורעך כעסר חרן (סג זג): ולאצב לליון. כל האומות יאמרו אל בני ליון שפסס עמי כי יהיה נראה כנס ספט עונת ומרוס: (יז) ותעוררי. וכו' תאלס סכיות צבאות סקילי מתרדמת סאפר קומי: אשר שחית. אכר פד ספס שמיס כוס תמנה אכלס וסי' וסאכרן ג"כ טעון: וסי קעמס. סממרים סקטוסיס בתחתית כוס סחרעלס ככר שחית וסלסי

מצודת דוד

אשר ימול ויפוש והוא כפל עיני במ"ש: ועשב: (יג) עשך. עיני הגדלה והדמה וסמו (יז) ותשכח'ם' עשך. שכתה השענת ה' המגדל עשך ויכוניך (דברים לג): חמת. מלשון חמה ושמרוס אותך והכל כלי כי הוא נוטה שמים ועם: המצויק. מלשון זוקק ולרס: כונן. וגו' והשחר. ככל עת תפחד מפני חמת האויב שמיא כאשר הכין מחשבות להשחיתך: ואיה תנופה ממקום למקום וכן ובלתמי לו אועים חמת המצויק. ר"ל הלא מהר כל וחינו כי ימות ולעומו (ירמיה מה): להפחת. עיני ההצח לשחת וא"כ לתס שכתה השענת המקום והפחד ממנו: (יד) מהר צעם להפחת. הטעם ובלטול סגולה ימחר להפחת ויך לו ואמר כלשון אלהים מן הכתוב כמאמר ור"ל לא יהיה עוד מעולל צעלם: ולא ימות לשחת. חף עודו כגולה לא ימות ליות שחת מכל וכל ורף לא יחסר לו די יתמו וסוקו: (טז) ואצבי וגו'. ר"ל ולמה לא תשגן עלי הלא אנכי ה' אלסיך והכל בידי פסם זוקט מי הים לכל יקר כמסלסו ופעם יזוה שירומו הגלים ויכמו בקול גדול: ח' נכאות שמו. לפי שהוא נבלות עולם ונטס: (טז) ואשום דברי כפיר. דברי סתורס שנותי כפיר לדבר כס: ובצל די כסיוון. משום הגויה ענין מן האויב ככות החורס: לנמע שמים. סיחיי וטיעיס על אדמתם עס ישראל הנמשלים ככוכבי השמים כמ"ס סכס נא השמיים וספור הפוכים וגו' כה יהיה זכרן (במלכים טו): וליסר חרן. סיחיי מוסדים אלו כמשלים גם לעסר חרן כמ"ס ובלתמי אה ורעך כעסר חרן (סג זג): ולאצב לליון. כל האומות יאמרו אל בני ליון שפסס עמי כי יהיה נראה כנס ספט עונת ומרוס: (יז) ותעוררי. וכו' תאלס סכיות צבאות סקילי מתרדמת סאפר קומי: אשר שחית. אכר פד ספס שמיס כוס תמנה אכלס וסי' וסאכרן ג"כ טעון: וסי קעמס. סממרים סקטוסיס בתחתית כוס סחרעלס ככר שחית וסלסי

ביום התרעלה שתי ת מצית : יי אין מנהל לה מפל בנים לדה
 ואין מחויק בדה מפל בנים נדה : יי שמים הנה קראתיה מי
 יגיד לה השד והשבר והרעב והחרב מי אנהק : כ בגיף עלפו
 שברו בראש פדחוצות כתוא מכבר המלאים חמת יהודה
 גערת אלהיה : כי רבן שמעיה נא זאת עניה ושכרת ולא מין :
 כב גדאמר אדני יהודה ואלהיה יריב עמו הנה לקחתי מידך
 את פוס והתרעלה את קבעת פוס חמתי לאתומיפי לשחתיה
 עוד : כי ושכתייה ביד מניף אשר אמרו לנפשך שתי ועברה
 ותשימי קארין גוף ובחין לעברים :

רשי

מצית . אגוסטי'ר כלפי' : (יב) שמים סכס קרחתיך . ארת כחלות שמים : מי אנהק .
 מי אביא לך לנתח ולומר אף אומה פלוגית כיה לקחתי דוגמתך : (כ) עלפו . לי פייסות כמו
 (עמוס ח) תתפלגנה כחלות וגו' כלוא שמעיה כלפי' : כחוא מחבר . הסקר כחוא זה סמל
 לתכור : רוא . כמו ותלו וזמר (דכריס יד) : (כא) ושכרת ולא מין . ושכרת מדבר אחר
 אלא מין : (כב) יריב עמו . אשר דין דין עמו : (כג) מוגין : מניף ומעליף כמו וסס
 הסמון נמו (שמאל ד) קרובליד כלפי' : שתי ועברה . על גיך :

מצורת דוד

בחתיות הכוס : הדרעלה . יתכן שהוא מלשון
 שרל כספון ורל כוס חקק המטמטם את כל
 לרוב תכונתו והוא משל על הפורעניות וכן סוף
 רעל (זכריס יב) : מצות . מלשון מליש כמו
 למשן תמולו והתענגתם (לקמן ט) : (יה) מנהל .
 ענין הכנסה כמו נהלה בעוף (שמות טו) :
 מחויק . אוחו : (יב) קראתיך . מל' מקרה :
 (כ) עלפו . ענין חלשות סלג והעדד הכרעשה
 כמו תתפלגנה כחלות (עמוס ח) : כחוא .
 הוא שור הכר כהפוך מן ותלו וזמר (דכריס
 יד) וכמו ככש כש : מכבר . רשת סלוד
 כמו ופורשי מחמת (לעיל ט) : חפת . מל'
 (חב) זכעס : מצות . ענין נפקת מיפה :
 (גב) מניך . מל' המס והמסס : שתי . ענין
 כטיפה והספלה כמו וישת אדם (לעיל ב) : גוף .
 גופך כמו גוי נתתי לעמים (לעיל י) : ובחין .
 הוא

נב = עדי עדי לבשי עדי ציון לבשי | בגדי תפארתך ירושלם
 עיר הקדש כי לא יוסרף יבא-כה עד ערל וסמא : כ התנשר
 מעפר קומי שכי ירושלם התפתחו מוסרי צוארך שביה פת
 ציון : ג ביכה אמר יהודה חנם נמפרתם ולא ככספ תנארו :
 י כי כה אמר אדני יהודה מצרים ירד-עמי בראשנה צנור שם
 ואשור באפס עשקו : ה ועתה מה-ליפה נאסיהוה פירלפת
 עמי חנם משלו יהיליו נאסיהוה ותמיד פל-היום שמי מנאץ :
 י רבן ידע עמי שמי לבן ביום ההוא פני-אני-הוא המבקר הנני :
 י מה יאזו על-היהודים רגלי מבשר משמע שלום מבשר מזב

התפתחו קרי משלו קרי

רשי

נב (ב) התנערי . איתקוריא כלפי' . כמנער את העלית : קומי . מן אלהך מגורה לאלך
 תשכ (לעיל ג) : שבי . על כספ : התפתחו . הוי מרת : מוסרי . קרינול
 כלפי' : שביה . כמו שזיט : (ג) חנם נמכרתם . הוי פסקי חנם הוא ילד כרע שאיש לבס
 לשכר : ולא ככסף תגאלו . אלא כחשוכה : (ד) מצרים ירד עמי וגו' . הן המלכים היו להם
 קת חוב פליסם שעטפו להם אכסניא וכללום אכל אשר באפס וכחנס פסקו . (ה) מה לי פה .
 למה לי שובא ומסא כני כאן : יהודיליו . מחפלים לאמר ידעו רמס : מנאץ . מתהלך והרי
 זה דוגמה וישמע את סקול מדבר אליו (כמדכר ז) : (י) ידע עמי . כשאלום יכירו כי שמי
 אדון שליט ומושל כחמספו : לבן ביום . גאלהם יביט כי אני הוא המדבר וכנני קיימתי .

מצורת דוד

לעברים . שמת גופך כחולות הפיר לסיח מדרך
 כרגל לעובדים ושבים והוא כל ענין במ"ש
 נב (א) עורי וגו' . את ציון סקווי תפתח
 מתרדמת סלער ולכשי העון שהיה
 לך : לבשי וגו' . את ירושלם עיר הקדש לבשי
 בגדי תפארתך וסוסי שמחם : יביא כך עוד .
 לגוא עוד כמקרה למשל כך : ערל ועמח . סס
 האמות עכ"ס : (ב) התנערי מעפר . התרוקני
 זעפר הארץ אשר יבנת כעבור האלג והעפר :
 קומי שבי ירושלים . את ירושלים קומי מהארץ
 וסבי על כספ : התפתחו וגו' . את כת ציון
 סבבוים כגולל סחרי מעל אלהך קרדי רלועות
 העול רל לא תבי עוד משועבדת וכגענת
 לחלומות : (ג) חנם נמכרתם . מה שמוכרתם
 ביד האמות סס לא לקחתי מהם מחיר לשלפס
 עו . רל מה שבעדו למלרים עם כי הים זמן רב כנס לא על חנם ביה כי מתחלה וידו לגור
 כהלס בימי הרעב וכללל אוחס : ואשור . יאמר על כהרביב וירי כי גם הוא מלך כחבור
 באפס עשק . רל עם כי הים כלא דבר הנה לא שהתעבדו בידו זמן רב אלא כעובק את
 עי ומניחו וסולך לו : (ח) ועתה . בגלות אדום : מה לי סס . מה לי להספות את בני סס
 זמן רב הלא מתהלס לנקת עמי להם על חנם כי שטולס נל גמלו להם טובה : משליו יהיליו .
 כחוללים בו יתפלגו כהלחחס ויחמרו ידיוס רמס : חמירי כל סיוס . הוא כפול לחוספת
 כחור : שמי מנאץ . שמי מתולל ומכוח בעיניס : (י) לבן ידע עמי שמי . כשיגאלו יכירו שמי
 לדעת כי נאל לי שמי המורס שאני אדון בלשעי : לבן ביום ההוא . רל לבן ידע ביום ההוא כי
 אף הוא המדבר והסגפיה לכשיא בגאלול וסני קיימתי כעתתי : (י) מה לאוי . מס מלד מליס

רשי

לסס : כחוא מחבר . רל נשאר טוב כמקום שהותם כשור הגר סוללד כרשת שהוא סס כמקום
 סוללד וזל לו לוח מתקומו : (כא) לבן כחול וקבלה גמול עוף שמי פתח זלז וגו' : ושכרת .
 מתולללת כשכור ולא מסתיית סיון כיה מלרס ויגון : (כב) ואלהך יריב עמו . אשר יריב ריב
 עמו לקחת נקמת מיד המרושע לסס : הגה לקחתי מידך וגו' . רל עוד לא יסיו הלרזת
 סקודות אלהך : ית קבעה . כשמרים התרעלה ההוא אסבי ביד האמות הממסס אורח כחולל
 (גב) ושפתיה ביד מוגין . את הכוס התרעלה ההוא אסבי ככל ענין גמ"ס :
 ולרות וסס ישת הכוס ההוא רל סס וקבלו פורעניות : שמי ועכרס . כפוף עלרך לספתת
 סלך ועטור עלך : וחשימי . עשית גופך כאלך לסיח מדורס לסס כי פלה עולס : ורתיך

ולא מראה ונחמדהו : נבזה וחדל אישים איש מכאבות ידע
 חלי וכמסתר פנים מפני נבזה ולא השכנהו : אכן חנינו הוא
 נשא ומכאבניו סבלם ואנחנו השכנהו ננוע סבה אלהים וכענה
 והוא מהלל בפשעינו מדכא מעונותינו מוכר שלומנו עליו
 ובחברתו נרפא לנו : כלנו בצאן תעינו איש לדרפו פניו
 תודה הפניע בו את עין פקנו : וגש ודנא נענה ולא יפתדפו

רשי

פוח : (א) נבזה וחדל אישים . סיס קן דרך הנניח סבה מחיר כל ישראל כחם אחד ותהא שמה
 יפקד עבדי אל תורה עבדי יפקד (לפיל מד) ואף כאן ססה יוכל עבדי לית יפקד אמר רביל
 לטון הללח סוף כמו ויפי דוד לכל דרכיו משכיל (ע"א יח) : ובמסחר פנים ממנו . מרוב כחה
 וספולח סוף כמחיר פנים ממנו מחכיו פנים כמחן כדי שלא נראה אותם כלום מעניע שמסחר
 פניו וירא סביע : (ד) אכן חליט סוף נא . אכן לטון אכל ככל מקום אכל פה אלו רואים
 גלא ממנה פטולו כל לו אלא פויטר סיה ביסורין להית כל האומות מהפכות ביסורין של
 ישראל חלי סביס רדיו לכא פליט סוף נא : ואנחנו חשכנו . אנו היינו סטריס סהוא סנאו
 למקום סהוא לא סיה קן אלא מחולל סיה מפשעינו ומדוכא מעוננו : (ה) מוכר שלומנו עליו .
 כלו פליט יסויי סהלו סיה לו סהוא סיה מוכר להית שלום לכל ספול : (ו) כלנו כלאן
 חטיע . פה נלס כי כל' ו' האומות חנו : הפניע בו . נפתר על ידו ומתלה על טון כולס
 שלא סחריב פולני . סביע אספריי'ר כלני' לטון חתס : (ז) נגש והא נענה . נגש סיה

מצודת ציון

שמה ויבס : הדר . עיני ימי : ונחמדהו .
 כל סיה חלל מאליס כי לא סיה מי מהאומות
 (שמות כס) וריל סיקתו לי תרומה : (ג) חדרל .
 פניו מניס : אישים . אביס : (ד) נשא .
 מלטון סהא וסכל : ננוע . עיני חלסת וסכלן
 וכן וינשו יוסע וכל ישראל (יוסע ח) :
 ומענה . מלטון עיני : (ה) הווא . הייז' סוף
 במקום או : סחלל . מלי חיל ותלחס : מדכא .
 עיני סבר וכתוס : טופר . מלטון יסורין :
 שלומנו . מלי שלום : ובחברתו . מלי חטרה
 ומס : (ו) תעינו . מלי חופס : פנינו . מלי
 פיה : הפניע . ריל ספניס בו לרעה להכות סה
 וכן נגש ופניע בו (ע"א ח) : (ז) נגש . נלחן
 ידחק לקחת סערו כמו נגש את סכסך (מ"ב
 כב) : הווא . הייז' סוף במקום או : נענה .
 מלטון

או האית סהוא מלי' אכל לא כלה עכור מלי' טו כרוע מעללו' אף כעכור ספעינו מתלה חללה
 לסוח פשעי כל האומות מהפכים כביסורין סכאס : מדכא מטוטותי . ככל הדבר
 כמי' : סוכר' שלומנו עליו . סיסורין סרואיס לטוא עלינו לנזק טעון להסתיד שלומנו סיה כח
 עליו : ובחברתו . עם סחבור סהא עליו נרפא לנו נגש ויפי כיה נחכרו והלכו לס
 והוא ככל טעון כמי' : (ו) כלנו כלאן חטיע . ריל כי כן סיה בידינו טון רכ כי כלנו חטיע
 מדרך סהא וסיר כדך סלון סהאן סלון סהאן סלון סהאן סלון סהאן סלון סהאן סלון סהאן סלון סהאן
 וריל ולי סחכוננו חנו מדרך סהאן לוח נמשכו כס אנתנו חטיע : וסות פס
 והללו היינו כהלאן סיה סחכוננו חנו מדרך סהאן לוח נמשכו כס אנתנו חטיע : וסות פס
 אלא כל אחד פוס לרעו לא רדיו וס כרלי וס וכולס מקולקולס ולי' יס בידינו טון רכ : חד
 ספניע בו . במקום ספניע בו עם טעון של כלנו ריל טעון סלנו סיה סוכס בו ויסי'ר נגדית
 ספניע : (ז) נגש וסא נענה . כסכר וס סיה לנחן לקחת סכרו וס סיה נענה כמי' סכך סה

כשה למנבח זבל וכרחל לפני גזייה נאלמה ולא יפתח פיו :
 מעצור וממשפט לקח ואת דודו מי ישוחח כי נגור מארץ
 חיים מפשע עמי נגע לנו : ויתן את דשעים קברו ואת עשיר
 במתניו על לא חמם עשה ולא מרמה בפיו : ויתיה חפץ דכאו
 תחלי אס תשים אשם נפשו יראה ובע יאריה ימים וחפץ יתח

רשי

כונגוס ודוקיס : והוא נעס . נאולחט דכריס שורפליי'ר כלני' : ולא יפתח פיו . סוכל
 סיה וסוחק כמו סס אשר לענה יוכל וכרחל אשר לפני גזייה נאלמס : ולא יפתח פיו . מוכר
 על סה לענה יוכל : (ח) מעצור וממשפט לקח . סככיל עכסר וסונר כי וסח יאמרו סאונס
 בחחיות סייס כסיראו סלוקח מן סעולר סהיס עלור בידס וממשפט סיסוריס ספכל עד פהס :
 וסח דורו . סיס סעכרו פלי : מי וסוח . אה סהלאות אשר מלאוס : כי נגור . סיה חחילס
 וגולס מלרן סחיס סוף ח"י אשר : מפשע עמי . אה סהלאות אשר מלאוס : כי נגור . סיה חחילס
 רשעיס קברו . מסר אה עלמו להקבר ככל אשר גזרו עליו רשעי סאומות סכיו קונסין עלוסס
 כריבס וקטורס חמוריס כמפי סכליס : אה רשעיס . לרעת סרשעיס נחלה לקבור ולא יספור
 כאלוס חיס : וסח פסיר כחחיו . ולרעת סהול מסר עלמו ככל מיני מות סגור עליו מל לא
 רכס לקבל פליו כפירס לפשות רעה ולחמור חמס ככל גזייה אשר סיה גר ביניס : ולא מרמה
 כפיו . לקבל פליו ספוס' : (י) ודי חפן דכאו סחלי . סקכיס חפן לרעו ולסחורו למוטק לפיק
 סחלס אוח : אס חסיס אסס נפשו ור' . אשר סקכיס ארלס אס סחל נפשו יתחט וססרס

מצודת דוד

דל סוף ופני ידו משנת : ולא יפתח פיו . מלטון פטיי' : לפכה . לשיחיס : יוכל . יוכס
 לסחלוק ולסררס על סדכר כי פחד פן יסויסו . כמו יוכל פי' גזייה : עיני כרית
 סרס : כשה לענה יוכל . וסיה כסס סוכוב : סלמר : (ח) מעצור . במקום סחאסר סהיס
 אל סענה וכרחל סעומדת לפי סכזו למרס סלזו ומעוכ סמה וכן סהוא טודט עלור (רמיס
 סהרחל סיה נאלמס וסס לא יפתח פיו וכן לא
 סחלוק סמטוס סנמשל לסס סמוכל לענה ולא
 סחרסס ספונגס סנמשל לרחל סגזוס : (ח) מעצור
 וממשפט לקח . במקום סחאסר סהיס סס עלור
 וכלוא ומקום ספספס סהיס נדון סס סיה נלוק
 לנגבו או לעטו ולא ספסרוכ כלל כלום : וסח
 דורו מי וסוח . מי יוכל לספר כל סהלאות
 אשר עכרו עליו ככל ימי דורו : כי נגור מלרן
 חיס . כי סוף סדכר סיה אשר נכרת מלרן חיס
 כי סהלאות סיה סיכס לקרב מיתח : מפשע
 עמי נגע לנו . קן יאמר כל אחד סיה לא כלה
 עלוסס סננו כפונס כי כלה ספסע עמי או עמי כסס לפסחה כרוס כחירתס או סס סיו סמפסס
 לכפר פשעי עמי : (ט) ויתן את רשעיס קברו . מסר עלמו להקבר ככל רשעיס ודוסס לסס כפיר
 רפ וככונן ריל לא רכס לעכור על דה לסלל חס : וסח פסיר כחחיו . מוכס על מלת וימי
 וסר ססכר עלמו לסססס סס דסה ספסיר סהול כלל מיני כחיות סגור עליו למתן יסמוד
 כחוננו : על לא חמם פסס . ריל וכתוס נגור פליו כמי' אה על סחמס ספסע ולא על סמרסס
 סכפיו כי לא עכס סחמס ולא דכר מרמס וספילס כח : (י) ודי חפן דכאו סחלי . וס
 מלמר סניכא כמי' על דכרי סאומות ומספספס אס כריות סככות על ישראל סוף מרוע כחירתס
 ולא כריית סמקוס או כלו מיד' ה' לכפר על טון סאומות וסלר לסס לא קן סוף אכל' וס
 חפן לרעו וכריית סמקוס וסח סחלי אוח : אס חסיס אסס נפשו . ריל חלס לא
 כלו לכפר פליו סאומות כח' למטו לסטי' כחירתו . וסלוא אמר אכלה אס נפשו סהיס
 אה ספסע אסס פליו סכדון כח סס סכא כי חטא וסלס ולא יסכרס אכרי או יסי'ר נמש
 סכל ימי פיו ילס וסח פסיה רסירן יסס וסכרי' לא יסח' פי כריי' : חפן ס' כרי' לסס .

פסל

בִּידוֹ יִצְלַח : מַעֲמַל נִפְשׁוֹ יִרְאֶה יִשְׁפַּע בְּדַעְתּוֹ יִצְדִּיק צְדִיק עֲבָדָיו רַבִּים וְעֲוֹנֹתָם הוּא יִסְבֵּל : יִלְכֵן אֲחֻלְקֵלּוֹ בְּרַבִּים וְאֵת עֲצוּמִים יַחְלַק שָׂרֵף תַּחַת אֲשֶׁר הָעֵרָה לַמּוֹת נִפְשׁוֹ וְאֵת־פְּשָׁעִים נִמְנָה וְהוּא חֲמָאֲרִבִּים נִשָּׂא וּלְפָשָׁעִים יִפְנִיעַ :

נִד * רִנִּי עֲקָרָה לֹא יִגְדֶה פְצָחִי רִנָּה וְצַחְלִי לֹא־חֲלָה בִּירְצוֹנִים בְּנִי־שִׁמְכָה מִבְּנֵי בְעוֹלָה אָמַר יְהוָה : בִּתְרַחֲבֵי אֶמְקוֹם אֶהְלֶךְ וְיִרְיָעוֹת מִשְׁכַּנּוֹתַי יִמְנוּ אֶל־תַּחֲשֻׁכֵי הָאָרֶץ בִּיתְרַבָּה וְיִתְדַתְּךָ

רש"י

נקודותיו להשיב לו חסם על כל אשר מפל אגמול לו נחמו ויראה וכו' וכו' כי כושר שנותן חסם למי שחטא לו אמונתו בלפי כענין שחומר בפשעים (פ"ד ו) אל תגלו אותו ירקס כי שכח השוכן לו חסם : (יא) מעמל נפשו . כיס אומל וכמעט ולא היה גוול וחומס : בדעתו יצדיק צדיק . כיס אשפת פכדי משפט אחת לכל הכאים לזון לפניו : ועונותם הוא יסבל . כיס סובל כדרך כל הצדיקים שאלו אלה וכיך וגו' השאו את פון התקדש (במדבר יח) : (יב) לכן . פל שטתו זאת אחלק לו נחמס וגורל צדיקים פס סאכות הרשעים : הערה למוח נפשו . לי ותער כדס (בראשית כד) : וזאת פכעיס נמס . ככל יסורין כאלו הפעל ומפעו והוא כככל אחרים נח חסם הכינים : ולמשעשים יפניע . על ידי יסוריו שסכחתי על דוד מוכס למולס :

נִד * רִנִּי עֲקָרָה . ירשלים אשר סיהס כלא ילדס : לא חלס . לשון ילדס הוא ססיוולת על ידי חיל וחגלים וילדת : סבגו כפולס . כח אדוס : (ב) ימו . למרחוק : וסיריד .

מצורת ציון

(יא) מעמל . מנין יגיסס ולכר : (יא) עצוים . והנס כללית חסן ס"כ כי עמד כנסיון ולא הכיר חקוים : שלל . פנין כוס : תחת . חקוים . אחר מדת סדיון : (יא) מעמל נפשו יראה יפגע ונגמול : הערה : פנין סטיסס וכן אל תער כי מעמל נפשו אשר ראה סיס ענפ וסנס נכסי (תלסס קמח) : נמנח . מלשון מנין ממנס : בדעתו יצדיק צדיק . כי כדעתו יתמוכ ומסטר : נשאו . ככל : יפניע . פנין חתנס לסצדיק אה ס' הצדיק לומר סכא למרק אסס סעון למען לא יקופח סכר מעפע סעוב : עברי ונקסס כמו ולא ספגע כי (ירמס ו) :

נִד * רִנִּי עֲקָרָה . פנין פתווח ספס כהרמת קול כמו פלמי הכינס רנה (לעיל מד) : לשמוע כקולס כדכר סלמונס כי סיס עברי אל עזילי . פנין סהמפת קול גדול כמו וכלו מיס חלס נס ילדס (קמון סו) : בעולה . ר"ל מוכסכת וכן ולארץ כפולס (לקמן סג) : (ב) רירישת . כנולת סרכינס : וזת עלומינס . את סלמונת קס : משכנתו . מל משכן : תחשבי . פנין בעמול אשר סקר נפשו והסקרה למוחס : וזת מניסס כמו ולא חסכת (בראשית ככ) : סיריד . פנין עשירינס סיס עמי ככלל חגלים כמו וזת פתירינס (סמות לס) : סופשינס וסספרינס וכדו כיוון וקף : וזת יתדוין העל רכיס נשא . וזאו נסס ככמו לסכול פס סחסחו ט פמיס רכיס לייסרו ולהכריטי : ולפשיעיס יפניע . אל סלמונת סוכססינס ט סיס פפנינס ומחנן ופיינו תלוווח אלוסיס כפניי פכדינס אל ידו אדומינס ולכן סורת סדון כמקום מרכיב ססכנסס יסחול כסס כעת סגולס :

נִד * רִנִּי עֲקָרָה . את ירושלים אשר סיהס כעקרקס סלל ילדס על כי אפסיס נלי ממנס וזת פנס סתס כמין סגולס רני וספמו : פצוץ . פתחי סס לסכיס קול רנכ וספשיי קל גדול את ירושלים אשר סיהס כלסס אשר לא חלס ללרת וכל סדכר כרלס : כי כרסיס פס פנס יתרכו כרי ירושלים סיהסס סופמוס מני אדוס סיהסס מוכסכת כרנת סס : (ב) רירישת : לסחוק את כל כנין סמחוינס : י . וזת נמיס לזוכר ולוחס . אל תחשבו ומלסססס : וסיריני סיריד סוכליס ככפלי סלמול (קמס כירידה עשירי סלסס סיס סת סל נכפסס

חֲקִי : י בִּירְמִן וּשְׁמֹאל תִּפְרָצִי וְזָרַעְךָ גֹּיִם יִירֶשׁ וְעָרִים נִשְׁמָוֹת יִוֹשְׁבוּ : וְאֶל־תִּירְאֵי כִירְלֹא תבוֹשִׁי וְאֶל־תִּכְלְמִי כִירְלֹא תהִפְרִי כִי בִשֶׁת עלוֹמָה תִּשְׁפָּחִי וְחִרְפַּת אֶלְמוֹתַי לֹא תוֹכִירֵ עוֹד : כִּי כִי בעֲבָדְךָ עֲשִׂיךָ יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ וְגִאֲרֶךְ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל אֲדִי כִל־הָאָרֶץ יִקְרָא : י כִּירְכֹאֲשֶׁה עֲזוּבָה וְעֲצוּבַת רִיחַ קְרָאָה יְהוָה וְאִשֶׁת נְעוּרִים כִּי תִמָּאֵס אָמַר אֱלֹהֶיךָ : י בְּרַנַּע קָמָן עֲזוּבַתְךָ וּבְרַחֲמִים גְּדוֹלִים אֶקְבָּצֶךָ : כִּי בְּשִׁצְפָה קָצַף הִסְתַּמְרִיתִי פָנַי רַנַּע סָמָךְ וּבְחֶסֶד עוֹלָם רַחֲמִיתֶךָ אָמַר גִּאֲרֶךְ יְהוָה : כִּי־יָמֵי נְחִלָּאתִי לִי אֲשֶׁךְ וְשִׁפְעֵתִי מִעֲבָדֵי סִינַח עוֹד עִיר־הָאָרֶץ גֵּן נִשְׁפַּעְתִּי

פס חגלים דקים תהלים כצולי חוללים וקצורים ביהדות שטרין קרליס בלפי וזמקין כלרן : (ג) תפרצי . הנכרי : (ד) עלומיך . נעורין : (ו) כי המלס . כשתמלס מפמיס שטופס פליס פמט : (ח) בשצף קף . מנחס פתר חרי חף ודוגס אמר כמעס קף כמו כרגס קטן פוכתיך וכן ס"י : ובחסר עולס . סיתקיס פד פולס : (ט) כי מי נח אה לי . שמוס כידו וסוקן ומכרס

מצורת דוד

מצורת ציון

סיכס : וזרחתיך . סיהדות סתקווח כלרן חקוי למען לא יחיו מתקומס וכזו ענין מליס לומר סתתרכס ירושלים סמכות סיהסס ופד עולס חפמוד ולא תחכר עוד : (ג) כי ימין ומשמל ספרני . תחחוקי על סלמונת סיושכיס מוסיין וסשחלך : וערים נשמות . סכריס ססומות יתישכו מוכי אדם כי יסרו וירכו : (ד) אל חירלי . אל סתחדי סטיס ללתיך מנגלות וס כללתיך משאר סגלויות סמלרף כללך לרות רכות ורפות כי לא חוכסי עוד לעולס להיות מסופכד וככענת אל סלמונת : ואל סכלתי . לסריס רלס ולסרלות גדולה כחוכבן סן סגלה סוכ : כי לא תחפירי . כי סיי מוכנתת סלל תחפירי עוד ללכת כגולס : כי כשת עלומיך סתכתי .

י י סטופס ססיס לך כיומי נעורין כלשר סייח גולס ומעולעול סכוסס סולת סתכחי כי לא ירקס לך עוד כולת לסכיר על ידס את סרלסונות : וזרת אלסונויך . סרספס סביס לך מלל ספסיית כללמנה מעלי כעל סרספס סביס לא חוכרי עוד כי לא חסוס עוד סגלי מלך להוכיר פ"י את סרלסונות : (ח) כי בעליך . כי אדוניך ספגדל וסכרומוס אוחך סנה סמריה ככחות על כי סוז מוסל כככחות מפלס ומעס וז"כ מי יעמוד כנגדו לכעל מעשיו : וזלך . סלל גוזלך קדוס סכרל אשר יקרא אליו כל סלרן וידו ככל משלס וככל סדכר כמיס : (י) כי כלסס מוכסס וגו' . ר"ל ס' קרלך לטוב אליו כדכך סלסס סטופסס וסיה מפונת כוח סבעלס קורא אותס לטוב אליו : וזשית נעוריס . כמו אשת נעוריס אס תמלס כעמי כסלס סכס לל יתמיד סמולוס כי יטוכ ירחס כן אמר אליך לרחס עליך : (י) ברגע קטן עזבתך . ספוכת עזבתך לא סיס רק רנכ קטן מול סקנין סלרלך כי כרמיס גדוליס סיסס ויתמיד לזוכר פניס : (ח) בשצף קף . כמעס קף סכרתיני פני ממך רק רנכ ר"ל אל מול סהמד חסכס רק רנכ כי כחסד פילס ארחתך : (ט) כי מי נח וגו' . סלף כי סול לי כמו מי סככול ססיס

רש"י

מקצת עליך ומצערך: כי ההרים ימלוש והגבעות תמסותנה
 וחסדי מאתך לא ימוש וברית שדומי לא תמוט אמר מרחק
 יהיה: יי ענייה מערה לא נחמה הגה אנכי מרביץ בפרך אבניך
 ויסדתיך בספרים: יי ושמיני כדכד שמשתיך ושעריך לאבני
 אקדה וכל גבולך לאבני חפץ: יי וכל בניך למדתי יהיה ורב
 שלום בניך: יי בצדקה תפוגגי רחמי מעשך כירלא תיראי
 וממתנה כי לא תקרב אליך: יי הן נור יגור אפס מאתי כי

רשי

דכרו כאשר נשבעתי מפניו מי נח וגו': (י) כי הרים ימלוש והגבעות תמסותנה חסדי מאתך לא ימוש: (יא) מערה. שלם סוכר כרוי לרות: טרביץ כנף. רוף לפתך עזני נופך: (יב) כדכד. מין אבן טובה: שמשתיך. יית אבן ומחמה הכרו עם ישמאטיס ויש פותרין ל' שמש. הלוחות שחמה וזרחה כבן ועושים כנגדו מחילס כמיני וכוזית לכוזים לנו ומרשם הלויס פותר שמשתיך ושמש ומנן (תהלים פד) שני החומס: לאבני אקדה. יית לאבני נמר גומרין תרגום גהלים פתר אקדה ל' קדמי אש וסס מין אבניס טובות בעזרת כלמידים והוא קרבוניקל' לשון גחלת יש פותרין ל' מקדח אבניס גדולות שכל חלה הפחה קדוח בחוכו והמחמות ומסתן והספ כולן מתוך האבן סס: לאבני חפץ. לאבני נרף: (יד) רחמי מעשך. כמו (עיל נב) השעירי מעשר רחמי מן העשוקים חותך (רחמי מעשך תרחק מלעשוק בני אדם כדרך שפועי רשעים שאוספים ממון מגול אכל אחס לא תערכו לגוול כי לא תיראו מדלות ועניות וממתנה כי לא תהא ולא תקרב אליך. אברבנאל) (בדקדק שמשעס תהיב כנוס בגאולה עולם ותהיב רחוק מעשוק בני אדם: כי לא תיראי. אפיש פחד ויראה לא יחיה לך מהס ותהיב רחוק ממתתהם שלא תקרב אליך. איריס שלחם): (טו) הן נור יגור אפס מאתי. סן ירא יירא

מצודת דוד

ציון
 כי אשר נשבעתי שלא יחיה עוד מי המבול
 כן נשבעתי וגו': (י) כי הרים ימלוש. לפעמים
 יקרה אשר ההרים עם רוב חוקס יסורו ויעתקו
 מתקומם ע"י רעש וכן הגבעות יטעו לפסול בארץ:
 וחסידי. אכל חסדי הוא דבר המתקיים ולא
 יסור מאתך והנענתה ברית שלומי וגו' וכל
 דבר כמי"ס: (יא) ענייה מערה. על ירושלים
 אשר סביב גהלים מרערת כמו רוח טערה ואין
 מי לנחמה: מרביץ כמון אבניך. אבני הרפס
 אבני ואשכוב בפרך כי ישפך מתחת רפת
 האבניס כמקום החול כי כן הדבר לשפוך חול
 תחת אבני הרפס להשכיב בהם האבניס:
 ישרדתי. אשכוב יסודות אבני ספור:
 ושמיני כדכד שמשתיך. מתולת החלונות
 שהמשע וזרחה דרך סס אשכוב מאבן כדכד
 כהביר יותר: ושעריך. מוונת השערים וספור
 לשהות אבני אקדה המאירים וזרחה: וכל גבולך.
 אבני רפת כל גבולך יספורו לשהות אבני חפץ
 ר"ל אבני יקר ששארם חפץ ויראה בהם ולא
 כחאר אבניס השולטים בחונות: (יב) למדתי

ה' ר"ל ירעו כחכמה כאלו יסו תלמידי המקום כ"ס: רוב שלם כנף. השלום של כנף
 ישיה הכיב מאד: (יד) בצדקה. לעבור בדקדק שמשעס תהיב כנוס בכל עובד: רחמי מעשך.
 תהי מרחוקת מן העשוקים אשר לא תיראי מהם כלל וכלל: ובמתחה. ומתי מרחוקת ממתתם
 כי לא תוכל להקרב אליך ופסי' פ"ב פרוקה ממס: (טו) הן נור יגור אפס מאתי ית ישרד

נר אתך שעריך יפול: יי הן אנכי בראתי חלש נפח באש פתח
 ומוציא כלי למעשהו ואנכי בראתי משהית לחבל: יי כל-כלי
 יוצר עיניך לא יצלה וכל-לשון תקום-אתך למשפטם תרשיעי
 זאת נחלת עבדי יהיה וצדקתם מאתי נאמיריהו:
 נה * הוי כד צמא לבו למים ואשר אירלו כסף לבו שברו
 ואלרו ולבו שברו בלוא כסף ובלוא מחיר יין וחלב: * לפיה
 תשקל כסף בלוא להם ויניעכם בלוא רשבעה שמעו שמוע

חנה קרי

רשי

יגור מגורה רעות אחוה שאין אני עמו הוא עשו: כי נר אתך. מי אשר נאסף עליך למלחמה.
 אז מי נר. מי שנתגרסך ודכותיו פורטוהו גורים לומר שאין מקלני גרים לישות משיחתי ואף
 כשפסו של מקרה יתכן מי שנפשו גרים אתך כעניותך עליך יסול כפשיהוהך כמו של מי כל אחיו
 נפל (כראשית סס): (טו) חנה חני. אשר כראתי חרש סחתקן כלי ואני אשר כראתי משהית
 סמחלו כלומר אני הוא שגריתי כך את האויב ואני הוא שסתקתי לו פורפחה: ומוציא כלי
 למשסו. לנורף נמרז כל זורכו: (יז) כל כלי יוצר עליך. כל כלי יין אשר ילפסוהו ויחדדוהו
 כשכילך להלחם כן: יוצר. ל' מרבות זורים (יהושע פ) אף תשיב לור חרבו (תהלים פט):
 גה (א) דמי כל אלה. הוי וס ל' קריאה וימון וקיוקן סוף ויש הכנס כמקרא (זכריה ב) הוי
 סוי ונוסו מארץ פנון: לבו למים. לתורס: שברו. קטו ל' לשבור כר (כראשית טז):
 חן וחלב. לקח טוב מיון וחלב: (ב) למה תשקלו. למס תגרמו לכם לשקול כסף לאויביכם בלא

מצודת דוד

ציון
 כי אשר נשבעתי שלא יחיה עוד מי המבול
 כן נשבעתי וגו': (י) כי הרים ימלוש. לפעמים
 יקרה אשר ההרים עם רוב חוקס יסורו ויעתקו
 מתקומם ע"י רעש וכן הגבעות יטעו לפסול בארץ:
 וחסידי. אכל חסדי הוא דבר המתקיים ולא
 יסור מאתך והנענתה ברית שלומי וגו' וכל
 דבר כמי"ס: (יא) ענייה מערה. על ירושלים
 אשר סביב גהלים מרערת כמו רוח טערה ואין
 מי לנחמה: מרביץ כמון אבניך. אבני הרפס
 אבני ואשכוב בפרך כי ישפך מתחת רפת
 האבניס כמקום החול כי כן הדבר לשפוך חול
 תחת אבני הרפס להשכיב בהם האבניס:
 ישרדתי. אשכוב יסודות אבני ספור:
 ושמיני כדכד שמשתיך. מתולת החלונות
 שהמשע וזרחה דרך סס אשכוב מאבן כדכד
 כהביר יותר: ושעריך. מוונת השערים וספור
 לשהות אבני אקדה המאירים וזרחה: וכל גבולך.
 אבני רפת כל גבולך יספורו לשהות אבני חפץ
 ר"ל אבני יקר ששארם חפץ ויראה בהם ולא
 כחאר אבניס השולטים בחונות: (יב) למדתי

ה' ר"ל ירעו כחכמה כאלו יסו תלמידי המקום כ"ס: רוב שלם כנף. השלום של כנף
 ישיה הכיב מאד: (יד) בצדקה. לעבור בדקדק שמשעס תהיב כנוס בכל עובד: רחמי מעשך.
 תהי מרחוקת מן העשוקים אשר לא תיראי מהם כלל וכלל: ובמתחה. ומתי מרחוקת ממתתם
 כי לא תוכל להקרב אליך ופסי' פ"ב פרוקה ממס: (טו) הן נור יגור אפס מאתי ית ישרד

אלי ואכלו טוב ותתענג בדין נפשכם : י המו אוזנכם ולכו אלי
 שבעו ותתי נפשכם ואכרתה לכם ברית עולם חסדי דוד
 הנאמנים : ד הן עד לאומים נתתיו נגיד ומצוה לאמים : ה הן נזו
 לא תדע תקרא וגו' לא ידעך אליך ידעו למען יהיה אהיה
 ולקדוש ישראל כי פארה : י דרשו יהיה בהמצאו קראתי
 בהיותו קרוב : י יעזב רשע דרכו ואיש און כחשבתיו וישב
 אלהיה ויהיה חסיו ואל אלהינו כי ירבה פסלוח : ה כי לא
 מחשבותי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי נאם יהיה : י כי
 נבחי שמם מארץ גן גברי דרכי מדרכיכם ומחשבותי

רשי

אם : (ג) חסדי דוד . שאגמול לוד חסדיו : (ד) עד לאומים . עד וגדול פליס ומזכיר ומעד
 דרכים על פניס : (ה) הן גו' לא חדע הקרא . לשיעור אם אלי השמעו לשם כי סקרא
 עליך : (ו) בהמצאו . קודם גור דין בעוד שהוא אומר לכו דרכי : (ז) כי לא מחשבותי
 מחשבותיכם . אין שלי ואלכס שוות לכך אני אומר לכו יעזוב רשע דרכו ויתשוב אל דרכי : ואיש
 און מחשבותיו . ויתשוב אל מחשבותי ופשות העוב בעיני : (ט) כי נבחו שמם מארץ כן נבחו וגו'
 כלומר כי יש הכל ותילוק מפתח וטכח כדרכי יותר מדרכיכם וכמחשבותי יותר ממחשבותיכם
 בטוב שמם על הארץ אהם נותנים לב לפרוד כי ואלי נותן לב לכו פליס אהם :

מצודת דוד

ושבע ועדן (דברים לא) : (ג) הנאמנים . פלו ואכלו טוב . כן יקרא תכמת הטורס כתיב כי
 דבר מתקיים וכן במקום נאמן (לעיל כג) : לקח טוב וגו' תורתי אל העובד (תעיל ד) :
 (ד) לאומים . אומות כמו וזני לאומים (כרלשית ותתענג וגו' . וכו תפוג כשפס בעולם הכל :
 כס) : נגיד . ענין שרר : (ה) ידעו . מלאך (ג) הבר אוזנכם . למען תאמי : ולכו אלי .
 ריבס וכדיס : פארך . מלשון סחר ויוסי : לכו מתקומם לבוא אלי ללמוד תורתי : שבעו
 הרוב וגו' . שבעו אלי ותענו לפמוד נתתם כסיו
 המצות : ואכרתה . לו אכרות לכו כסיו

מצודת ציון

אסכס לריות מתקיימת עד עולם : חסדי רלס לומר ויסה גמו חסדים הקיימים אפי
 כסנתתי לדוד . אלא פסוק המלכס ושרפו : (ד) הן עד לאומים נתתיו . כלמת נתתי את דוד
 לריות לפד ולרלס מול האומות רל המשתלה סמלכס אשר התמידס כורעו יקחו רלכס בדרכ
 כי תקוס לעולם : נגיד ומלכס לאומים . המצות סבל תורעו ויסה נגיד ויסה מלכס אל האומות
 את המעשכ אשר ישאון : (ה) הן גו' וגו' . רלס לומר כמו שמתקיים הסכס שבעתתי לדוד כן
 התקיים בסכס שבעתתי לי כי כלמת גו' אשר לא חדע מעולם הקרא אליך לבשם און : לא
 ידעון . אשר סס לא ידעון מעולם : אלקי ירוס . להיות סרס למשקך : לסקס פ' . רלס לומר
 לא למען כס וזוכר כי סס למען פ' הסוכן בקרבך : ולקדשו וגו' . למען קדוש ישראל אשר
 נתן לי סלל לסכרות סכיתו כקרבך וכל סדכר כתיב : (ו) בהמצאו . בעוד סוה חלוי ככס
 עד לא חלנו מלרלכס וענין סכיתו סורס סמכס : בהיותו קרוב . ככל סדכר כעלות סמות :
 (ז) דרכו . דרך סרס . מחשבותיו . יעזוב מחשבותיו : וישב . יעס סמכס אל פ' וירחם
 מנין : ואל אלהינו . ישוב אל אלהינו ויש תקוס כי ירעס לסלוח : (ח) כי לא וגו' . כי אף
 מחשבותי מחשבותיכם כי אהם חושבים סלל ויעיל לכס החשובה ולכני לא כן יחשוב : ואל
 דרכיכם דרכי . דרך מלך כסר ודס להטית סס סעורד כן ואלן חושיל סמכס וסוס אלל דרכי
 אלן כן סוה : (ט) כי נבחו . כעך נבחות סמכס מן הארץ כן דרכי נבחו כסכל סס מדרכיכם
 כי דרך מלך כסר ודס סלל יחול כלל וכלל ודרכי לחחול מל וכל : ומחשבותי מחשבותיכם
 סלס סמכס סלן סמכס חושיל כל עיקר אלל מחשבותי סמכס סלל :

מחשבותיכם : י כי כאשר יבד תשם והשלך קח השמיה
 וקשה לא ישוב כי אם הרתה את הארץ והולידה ותצמיחה
 תתן ובע לא יע ולחם לאכל : י כי יהיה דברי אשר יצא מפי
 לא ישוב אלי ריקם כי אם יעשה את אשר חפצתי והצליס
 אשר שלחתי : י כי בישמחה תצאו ובשלוס תובלון הדרים
 והגבעות יפצחו לפניכם רנה וכל עצי השדה ימחאו כת :
 י תחת הנעצוץ יעלה ברזל תחת הפרפר יעלה הדס והיה
 ליהיה לשם לאות עולם לא יכרת :

גו' כי אפר יהיה שמרו משפט ועשו צדקה כי יקחנה
 ישועתי לבוא וצדקתי להגלות : י אשרי אנוש יעשה זאת

ותחת קרי

(ו) כי כאשר יבד כשם והשל . ולא ישוב ריקם אך יטיב לשלם : (יא) כן יסס דברי אשר
 יצא מפי . להודיעם על ידי הנביאים לא ישוב ריקם אך יטיב לכו אם השמעו לכו וסל פ'
 לא מחשבותי וגו' אין דתי כדתי כסר ודס אהם מי סמודס כדון מתחייב סכל אני ומדס
 וסוכ ירוס (מכלי כת) : (יב) כי כשמתס חלל . מן הגלות : הוציחם וסגעות ופלו לפיכס
 דכ . שיהט לכו פריס ומחם ויסנו (וירוננו) ויסכיס : (יג) תחת כענן וגו' . כטחיס
 דכרו חת כרעיס יעלו לעיקוס : בעצוץ וכרפד . מוני קוליס סס כלומר סרעפס ילכנו
 וסלדקיס יעלו ממלכתס :

מצודת דוד

(ו) כי כאשר וגו' . רלס לומר כמו כשם וסכלג
 סודר מן סמס אשר לא ישוב אל סמס על
 יי חוס סמס סכוכ סרטיכות כלא כתלה
 מרוב סלדמה וגו' וסחר זס ישוב למעל כחוס
 כשסם : והולידה . סוה סוללת סלמה מהגרעין
 בעומק סלרין : והצמיחה . סוה סוללת סלמה
 ממעל לררין : ונתן . כשסם סוה סכס לגדל
 תבואס לרוע סמס עוד כמקוס אחר ולסיות
 לתכל סלרין לאכול : (יא) לא ישוב אלי ריקס .
 מכלי יעסס סדכר ססוה וסחן גלבון כן אדס
 סכולס מי לעשות דכר וסורד לפעמיס ריקס ולא
 גמר סלסיות ולפי סלמר כמכל וסמס לא ישוב
 לוד אמר לכו לא ישוב : כי אס עס . סדכר יעסס וגו' מוסכ לפעלס לומר סכודלי תקייס
 כסנתתי : והצליה וגו' . סכל סדכר כתיב : (יב) כי כשמתס חלל . וסו סכעסס אשר חלל
 מן הגולס כשמתס חלרלכס כשלוס : יפצחו וגו' . סוה ענין פתיח ססס כסמחס
 דומס לו סכל סעולס סמות עמו : יסחאו קפ . יכו כספוסס לסמות וגס זס ענין מליס :
 (יג) תחת כענן . רלל כמקוס ממסלה סלומות ימסלו ישראל : תחת סרפד . סכל סדכר
 כתיב . ורחה . סדכר סוס יסס לה' לשם נגורס : לאות עולם . ויסס לאות ולסיון סס יסס
 עד עולם ולא יכרת סדכר סוס :

מצודת ציון

(ו) חסדי דוד . שאגמול לוד חסדיו : (ד) עד לאומים . עד וגדול פליס ומזכיר ומעד
 דרכים על פניס : (ה) הן גו' לא חדע הקרא . לשיעור אם אלי השמעו לשם כי סקרא
 עליך : (ו) בהמצאו . קודם גור דין בעוד שהוא אומר לכו דרכי : (ז) כי לא מחשבותי
 מחשבותיכם . אין שלי ואלכס שוות לכך אני אומר לכו יעזוב רשע דרכו ויתשוב אל דרכי : ואיש
 און מחשבותיו . ויתשוב אל מחשבותי ופשות העוב בעיני : (ט) כי נבחו שמם מארץ כן נבחו וגו'
 כלומר כי יש הכל ותילוק מפתח וטכח כדרכי יותר מדרכיכם וכמחשבותי יותר ממחשבותיכם
 בטוב שמם על הארץ אהם נותנים לב לפרוד כי ואלי נותן לב לכו פליס אהם :

וּבְרֵאשִׁית יִתֵּן בְּךָ שֹׁמֵר שֶׁבֶת מִחֲלָלוֹ וְשֹׁמֵר יוֹם מַעֲשֵׂה קֹדֶשׁ
 י וְאֵלֶּי אֵמַר בְּרֵךְ הַגִּלְגָּל אֲלֵי־יְהוָה לְאִמֵּר הַבְּהִל
 י בְּדִילֵנִי יְהוָה מֵעַל עַמּוֹ וְאֵלֶּי אֵמַר הַפְּרִים הֵן אֲנִי עַיִן יְבוּשׁ׃
 י בִּיבֵה ו אֵמַר יְהוָה לַפְּרִים אֲשֶׁר יִשְׁמְרוּ אֶת־שִׁבְתוֹתַי וּבַחֲרוּ
 בְּאֲשֶׁר הִפְצִיתִי וּמְחֻזְקִים בְּבְרִיתִי׃ ה וְנִתְּתִי לָהֶם בְּבִיתִי וּבְחֻסוֹתַי
 יד וְשֵׁם מִזְבֵּחַ מִבְּנֵי וּמִבְּנֹת שֵׁם עוֹדֵם אֶת־לִי אֲשֶׁר לֹא יִכְרַת׃
 וּבְנֵי הַבְּכֹר הַגִּלְגָּלִים עַל־יְהוָה לְשִׁרְתוֹ וְלֵאמֹר אֶת־שֵׁם יְהוָה
 י הַיְהוּת לִי לְעֹבְדִים כָּל־שֹׁמֵר שֶׁבֶת מִחֲלָלוֹ וּמְחֻזְקִים בְּבְרִיתִי׃
 י הַקְּבִיאוֹתִים אֲלֵי־הַר קָדְשִׁי וְשִׁמְחֵתִים בְּבֵית תִּפְלֹתַי עוֹלְתֵיהֶם
 וּבְחֵיתֵם לְרֵצוֹן עַד־מִזְבְּחִי כִּי בֵיתִי בֵּית־תִּפְלָה יִקְרָא לְכָל
 הַעַמִּים׃ ה נֶאֱמַר אֲדֹנָי יְהוִה מִקְבֵּץ נְדָחוֹ יִשְׂרָאֵל עוֹד אֶקְבֹּץ עֲלֵיו
 לְקַבְּצוֹ׃ כ כֹּל מִיְּמֵי שָׁנֵי אֲתִיו לֵאמֹר כָּל־חֵיתוֹ בִּיעָר׃ י צִפֹּן

צ רבתי צפון קרי
 רש"י

13 (ב) יעשה זאת. שומר שבת וגו' (ג) הבדל יבדילי כ'. למה אהנייר הלא הקדים יבדילי
 מעל עמו כשבלם שבת. ואל יאמר הכרים. למה איטיב דרכי ומעללי כן אני כען
 יבט מאין וכרון (ד) ומהזקקים. אחוים (ה) לכל העמים. ולא לישראל לבדם כי אף לגרים:
 (ח) עוד אקבץ עליו. מן האומות שיתגיירו ונלוו עליהם: לנקבציו. עטסים על קבוצי ישראל:
 (ט) כל חיתו שדי. כל גיורי האומות אחיו והתקרבו אליו ותכלתו את כל חיתו כישר את גבורי
 האומות שאלמו את לבם מלהתגייר: הורג שדי. חית השדה אין כחה רב כחית היער חית
 שדה מלכס והשקות כח מחית היער ועל שאמר עוד אקבץ עליו אמר המקרא הזה: (י) צפון

מצודת ציון

ידיק. יאחז: מהללו: כמו ונחללו: (ג) הנלוה. (ג) הנלוה. המתחבר עמו אל ה' להאמין בו:
 ענין השכרה והרשות כמו ונלוה הגר (לעיל) חבדל יבדילי. אהיה נבדל משראל בעת יקבלו
 (ד) הבדל. ענין הפרשה ופרוד: הפרים. הטובה ולא אקבל עמהם וא"כ למה אהדק:
 כן יקרא מו שאינו מוליד: (ה) די. מקום הן אני עץ יבש. כמו עץ יבש שאין מגדל פרי
 כמו ויד תהיה לך (דברים כג): (ו) לשררו. כן אני מבלי דע ולא יבאר שמי לזכרון ועל
 ענין פגרות ופגומים: (ז) חירט. הוי"ו ימורה: מה איישר דרכי: (ד) באשר תפלתו. כהדבר
 שחיו. כואו כמו שובו אחיו (ישעיה כא): אשר תפלתו אני: ובחוקים. אחוים בחוקתי
 (י) צפוי. מלשון אפה הרוחש על המגדלים: אשר ברחי עליו ברת עם ישראל: (ה) בבית
 ובחומתי. ככהמ"ק כסאות המשפט מושב הסנהדרין
 אשר שמה ישבו כסאות המשפט מושב הסנהדרין

והקדים שם אתו מן מקום וכרון שם ל' שם יסי מקומו וסם יזכר לטובה והוא דבר הטוב
 אשר חזקונו בהם מבנים ובנות: שם עולם אתן לו. ר"ל עד עולם יזכר לטובה אשר לא יכרת
 ונכון שמו: (ו) על ח' כמו אל ה': כל שמר שבת. כל מי בנה אשר ישמור את השבת
 מלחללו וכל החושים בחוקתי היתונה כבדתי: (ז) והביאותים. את העושים כל אלה אחיה אל
 הר קדשי הוא כהמ"ק שום כבוד עם האורה בישראל: ושמתחיים. אשמחם בבית מושב להתפלל
 שם לפני: לרצון. יהיו מקובלים כדעון על מנבחי: יקרא לכל העמים. ר"ל יהיה מושב לבית
 תפלה לכל גיורי האומות: (ח) מקבץ. המקבץ את ישראל הנדמים בין האומות: עוד אקבץ עליו.
 על ישראל אקבץ עוד גרים להיות נוספים על הקבצים מישראל: (ט) כל חיתו שדי. חית
 השדה אין כחה רב כחית היער ואמר האומות הנמשלות לחית השדה וסם אותם שלא אמלו לבם
 ונתגיירו: שחיו. כואו לאכול ולכלות את האומות הנמשלות לחיות אשר ביער וסם אותם שאלמו
 לבם ושמדו כמדרס: (י) צפוי מורים. עתה זכר לטובת את ישראל ואמר העושים בלבים אשר

עֲרֵימָם כָּל־לֹא יִתְעַן כָּל־בְּלָבִים אֲלֵמִים לֹא יוֹכְלוּ לַגְּבוֹה הַיּוֹם
 שֹׁכְבִים אֲהַבֵּי לָגֹב׃ י והפְּלָבִים עוֹרֵי־נֶפֶשׁ לֹא יִדְעוּ שִׁבְעָה הַמָּה
 רַעִים לֹא יִדְעוּ חֵבֶן פֶּלֶם לְדַרְכָּם פָּנּוּ אִישׁ לַבְּעֵז מִקְצֵרוֹ׃
 ב אֲתִיו אֶקְהֶה־יָיִן וְנִסְבַּאתָ שִׁכָר וְהָיָה כּוֹה יוֹם מִתּוֹ נִדְחַל
 יִתָּר מֵאֹד׃

נז = הצדיק אקבץ ואין איש שם על לב ואנשי־חסד נאפסים

רש"י

עורים כלם. לפי שאמר דרכו סי וכל פעין וסם אינם שומעים חזק ואומר סנס הניחיים
 עפקוס להם ומכריזים על התשובה וחיוכי להם והרי פרנסיהם כעורים כולם ואינם רואין את
 בטולדים כעופה שאופקד לראות אם התרכ כלה להזכיר את העם והוא עיור מלואות אם התרכ
 כלה ואלם מלהזכיר את העם ככלב שמוטכו לשמור הכות והוא אלם מלנטח כן פרנטי ובראל
 פנים מוהירים אותם לתזור למוטב: היום שכנים. פירש דוגם נרדמים שוכנים. וי"ת נישין
 שכנו ואין לו דמיון: (יא) והבלבים עוי נפש. רואים למלאות כריסם אינערימם בלע"ז: והמח
 רעים. כמו שהכלים לא ידעו שכעה כן הרעוים לא ידעו הכון מה יסיהם בחתיות הימים:
 בלם. לדרך הכייתם פטו: איש לבלעו. לגזול את שאר העם שהם ממונים עליהם: מקצרו.
 כמו (בראשית יט) כל העם מקלה. מקלה מניינם ועד קלה כולם נוכחים כן: (יב) אתח אקשה
 יין. כך היו אומרים זה לזה: והיו כזה יום מתר. כמחלל ובמחשם:
 17 (א) הצדיק אקבץ. כטן יאשישו: ואין איש שם על לב. למה נסתלק:

מצודת דוד

הוטמדו לראות אם השונה בא לעיר הנה הפס
 עורים ואינם רואים ור"ל שרי העם המדריזים
 את העם אינם משגיחים לתקן דרך העם ושוכים
 פלאם כאלו לא ידעו בקלקול הדור: כלם
 כלבים אלמים. כל הפרים אינם מוהירים את
 העם על התשובה ולא יושלו להם והמה ככלבים
 אלמים אשר לא יוכלו לנכות להכריח החיות
 שהורפות מן בעדר שאין בהם חושלת: הויש
 שכנים. הפרים המה נרדמים בשנים עמוקה
 או שוכים על המטה להתענג להכויש ליד
 תנומה וסיה שניה קלה כי יאכטו את התנומה
 כדרך המתענגים ולא שמו לב בתקון העם:
 (יא) והבלבים עוי נפש. כמו שהכלבים המה
 ככל עת יחלוו תאוה: והמה רעים. וכן הפרים ההמה הרעוים את עמלם להתענג בתענוגים
 אינם יודעים כינה להשכיל אשר מו שמאוקע בתענוגים סוא חסר מהם כי בכל עת יתאוה
 להוסיף וא"כ סוא אחד מעונה: לדרכם פנו. כל אחד פונה לדרכו ובמקום שיוכל לנגג נפשו:
 איש לבלעו. ר"ל פונה לבלעו בלע: מקצרו. ר"ל כולם עושין כן מן הקלה אל הקלה והוא
 מקרא קלר: (יב) אתח. כל אי יאמר לחתירו כואו עמי וחקק יין: ונסבאה שכר. ככל הדבר
 כמ"ש: והיה כזה. כמשפט היום הזה יסיה יום מתר ומוד יסיה גדול יותר מאלד ממוים. ר"ל
 נעסוק במחשם כמו היום אלב ברוב הכמות:

17 (א) הצדיק אקבץ. כאשר הצדיק נאכד מן העולם אין איש שם על לב להסתובב בדבר למע
 כמות מן עשה: ואנשי חסד. עיי' לחספו הרבה אכשי חסד בעבור שאין מי שבת
 אשר פשני הכעס נאחץ בלדיק הראשון למען לא יראה כהרעה המשותפת לגווא כי על כי
 פיש די טרגיש בדבר ולא שב לסי לטוב למות. עוד למען ירגישו אז למען לא ירלו נם

באין מבין פרמני הרעה נאספה הצדיק: יבוא שמוס יגור
 על משכבותם הלך נכחו: י ואתם קרבוהנה בני עננה ורע
 מנאף ותונה: י עלמי תתעננו עלמי תרחיבו פה תאריכו
 לשון הדוא אתם ילדי פשע ורע שקר: ה הנחמים באלים
 תחת פריעין רענו ושחמי הילדים בנחלים תחת סעפי הסלעים:
 י בחלקי נחל חלקך הם הם גורלך גם להם שפכת נסך העלית
 סנהה העל אדה אנחם: י ער הרגבה וגשוא שמת משפכה

רשי

באין מבין. אין נטורים מבין סס ראה הקב"ס נלקו: כי שמי הרעה. סעודה לכל על סוד
 נאסף הצדיק: (ב) יבוא שמוס. כי כן אמר הקב"ס יבוא הצדיק כוכ אל אמותיו כגלוס ואל
 ידאס ברעה: יגורו על משכבותם. נסיות ברעה זה סהיפ סולך נכונו כיושרו כמו פסות
 נכוחס (עמוס א): (ג) ואתם קרבו סנס. סטורים משנחלקו הצדיקים ותקבלו פורענותים:
 בני עננה. בני כספים: ורע מנאף. סהוכר מנאף: ותונה. סנקמה: (ד) על מי תתענו.
 מאחר שכתבם מאחרי על מי תתענו כטוכס חלו זכיות או תתענו על מי חכל עכשיו
 על מי תתענו: על מי תרחיבו סס. כהאסם מתעשפים ומלטיים נכתיחו: (ה) הנחמים
 נחלים. סמתממים כפי תחת חללים סס חלס חלונן: שחמי סילדים. לקרנן פ"ל: סעפי.
 נקרת הזורים וכן (סופטים טו) אל סטיף סלס: (ו) בחלקי נחל. נחלוקי חנינים אשר כנעל:
 חלקך. כנס ירגמו אותך: חם סס נולך. להפעל כנס למי כי גם לסס סענת נסך:
 העל חלס חנחם. מלכרס לך: (ז) שנות משכנך. משכנ ניואוס נמי"ל על סכרים כרמים:
 סצורת ציון

סצורת ציון

(כמדכר כ): (ב) נכחו. ענין יוסר כמו כרעה: (ג) יבוא שמוס. מוסס לפעלס לומר
 חלקך נכוחת ועיל (לעיל כו): (ג) דעה. כי כן אמר סמקוס יוסף הצדיק ויכוח כגלוס
 לס: עננה. ענין כחן כמו מעונן ומנחם אל סקבר ולל ירסס כרעה: יגורו. חכסי
 (דכרים יח): (ח) הנחמים. מלשון חמימה: סחסד יסכנו כנחוחס על משכבותם כקבר: חלך
 באלים. סס חילן סרק כמו כי יכשו מוללים כנחו. כי כל אחד סיס סולך כדרך הנחמה
 וגו' (לעיל א): רענו. ענין לחות ורטיבות ואין ססדון סוכרה כרעה: (ג) ואתם. סחיל
 כמו כשמן רענן (תהלים אב): כנחלים. ענין וכסחלקו הצדיקים קרבו חלס סנס למשפט
 שמת גזיח וכן יוספרו עבדי יחלך כנחל (כרלשית ולקבל כרעה: בני עננה. חלס בני מעוננס
 כו): סעפי. כן נקרא סן סכנס כמו חל סטיף כי כרוב נמלל סרסיון כנבים: ורע מנאף
 סלע (סופטים טו) והוא מוסלל סמנף סיוול מן וחונס. ורע על מנאף חוננס כי סלכ סיהונוף
 חילון אשר יקרא סטיף כח"ס וכלס סטיפס והסס סיהס זונה: (ד) על מי. מאחר שכתבם
 (לעיל כ): (ו) בחלקי נחל. כחכני נחל ונקראו זכיות סייחם כנחמים עלי חכל עכשיו על מי
 כן סתם חלקים כח"ס תסכס חלקי חכנים תכעמו: על מי תרחיבו סס. על מי תתענו
 על סמנין: סודרך. ענינו כמו חלק וכן גורל להרחיב סס לסלול כל סמתסור: תאריכו לטון.
 לטונוס (לעיל יז) ש"ס שפ"ס רוב יחוקו כגורל: לסלול כל סודרך וכלל סכר סמנים וכלל סמ"ס
 וכדרך סנווחס: ילדי פשע. מולידים ספס:
 חנחם

סוכס סמלל כנס: (ח) הנחמים. סמתממים ענין תחת חילן חלס סטיפו לעמ"ס: תחת כל
 סך רענן. ור"ל סככרו חל עמון לעמ"ס ולפי סמסל סקרא עובדי סעמ"ס חונס חמר לטון
 סמלל כמשכ סלסס כח"ס וכח"ס יתמני חמי (תהלים נח): שחמי סילדים. לפני ספ"ס:
 כנחלים. כן סיה חקוס לסתס עמקוס אשר תחת סעפי סכלעים כי סעמ"ס סמסיון על
 סטיף סכנס כמקום נכוס: (ו) בחלקי נחל חלקך. כחרת לך חלק כחכני סמלל לפכנס סכודת
 חלהות: חם וגו'. ככל סכר כח"ס: שפכת נסך. סייח מנסך לפינס יין וסעליל לסס עמח:
 חלל חלס חנחם. וי סכרתי סעל סטיפוס עמ"ס כלסס יוספר סמסחי סרפס לעוכס: (ז) שמת

נאספה עלית ללכת נכחו: י ואחר הדלת והמוזה שמת וכרונה
 פי מאתי גלית ותעלי הרחבת משכבך ותכרת לך מהם אהבת
 משכבם יד חיות: י ותשרי למלך בשמן ותרגי רקחך ותשחתי
 ציריך עד מרחוק ותשפילי עד שאול: י ברב דרפך יצעת לא
 אמרת נואש חית ידה מצאת על-יכן לא חלית: י ואתמי
 דאנת ותיראי כי תכזבי ואותי לא זכרת לא שמת על-לפך

רשי

(ח) ואחר סדלת וסמווח סמת וכרוך. לפי ססוס מדמס חוחס חלסס מלסחפ חכר מולסיס
 לופיס ומחחונים לפני פתח כיהס וכיס כשכנס חלל כעלס לכס וכרונס חל סדלת וסמווח ח"ך
 סתחת חלל חלסים: כי מאחי גלית ותעלי. חללי סייח סוככת וגלית ססיפו ססיינו מכוסים
 יחד ותעלי מחללי: הרחבת משכנך. לקבל כו נוטיפס כרנס: וחכרת לך. כרית מכס:
 אהבת משכנס. כשחיות לך יד ומקוס להכרות לסס חככתך: יד חיות. חייסי כלפי וכן
 רחו חלקך יוזכר על ידי (סמוחל כ יד): (ט) ותשרי למך כשמן. חמי סמתלס דלתך וסייח
 מקבלת סמי מלך ככל מיני סטוקוס: וחשרי. לשון רלחית פנים כמו סבורט חלל קרוב (כמדכר
 כד) וכן (סמוחל ח ס) ותסורכ ח"ך להכיר דרוון סל סקבלת פנים: ותשלתו יצירך. סלוחיין
 למרוקו לגכוח מוס ממלכו עמ"ס: ותשפילי. חת חוקי חלומות עד סחול כן חרגמו יוספן:
 (י) ברב דרך יצעת. נחספכת כלרסין למלחות חלותר להכרות סוכן: לא אמרת מואס.
 חתיש חלול וכל חחוס עוד לעסוק ככך כי כחורס וכמנות חתן לכ: חית ידך מלחל. חורך
 ידך מלחל סללחת כמעטך: על כן לא חלית. לא חלה לך דלסג על עובדתי לעסוק כחורס:
 חחיל. לשון עכבי הוא טורך: (יא) ואת מי דלגת. ממי נמיידחת: כי ספקת לך

סצורת ציון

מסכך. עשית מסכך לוות ר"ל סס סעמדת אנהס. ענין ספון מחסכס: (ח) וחסינוח.
 עמ"ס ולפי סמסלס לונוס חמר לשון סנופל כס סעמודים חלל חלל ספתח מוס ומוס:
 כוונס: גם סס. על גוכס סכר: (ח) ואחר מלשון גלוי: ותעלי. ענין ססחלקות
 סדלת וסמווח. לפי ססוס מדמס חוחס חל סכשכס כרנס: וזכרת לך. כרית מכס:
 סלסס זונה חמר לשון סנופל כוונס סנוטיפס חויה. ענין רלחיס כמו ותחו כליון סכינו מסיס
 לופיס ומחחונים לל חמר סדלת וסמווח ויחל עמ"ס סעמודים חל סעמודים חל סעמודים
 חמר סדלת וסמווח ור"ל כעוד סיווקן כמקדס מוסס רוקח וכן רחמי סמרקחת (ד"ס ח ט):
 ציריך. מלחין כמו וליר כגוריס סולח (סוכדים מלשון חלל חלל ספתח מוס ומוס:
 סככות ססיינו מכוסים יחד ותעלי מחללי ללכת חל סנוטיפס: הרחבת משכנך. עשית לך מקוס
 חל סנוטיפס: חיות. ענין סח ובריות וכן סיוחם סככס רחב לקבל כו נוטיפס כרנס ר"ל עבדת
 עמ"ס כרנס: וחכרת. כרת לך עמסס כרית חככס: אהבת משכנס. חככת סיככנו סמך
 ככל מקוס אשר רלחית ורף כמרוס רכ: (ט) וחשרי. ר"ל לא די סעבדת פטיס חלל ססילקת
 כנחונך ממני וסלחת סכורכ למלך סבור כדורון סל סמן ומכירי לסלות לו כסמים מוסס רוקח
 למען יסיר כעורך: ותשחתי. סלחת מלחין חליו עד סבור כרוקוס מלך: ותשפילי.
 סספלת ווספן עד סחול ככרלות סכונס פרוכס: (י) ברב דרךך. כמה ססלכת סכנס כדרכי
 לך לקכס עור מלך סבור כנס נמייענת כרנס כוס ועכ"ו לא חמרת חתיש חלל מלככס
 פורס ממנו לפי רוב סעורכ: חית ידך מלחל. על כי מלחלת ממנו כח ידך כי עור לך ככלל
 וספרסין לך לא נעשית חולס ומוככ סס כל סעורכ כי קבלת כסמחם: (יא) ואת מי דלגת.
 ר"ל סיה כח"ס כנס כי ממי סמדת וחירתי אשר עוכת כנחונך כי וכל זכרת חוירי ר"ל וי

ס"ס כשכנס חלל חלל ספתח מוס ומוס: כי עוכ לחכות כס"ס וכלל סכר
 נמי

הלא אני מחשה ומשלים ואותי לא תראי : י אני אגיד צדקתך
 ואת מעשיך ולא יועילוך : י בועקך יעילוך קבוצוך ואת פקם
 ישא רוח יקח הכל והחוסה בי ינחל ארץ וירש הר גדש :
 י ואמר מלך סלו פנודך הרימו מבשול מדרך עמי : יו כי כה
 אמר רם ונשא שכן עד וקדוש שמו מרום וקדוש אשכנז ואת
 דכא ושפר רוח לחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים :
 יי כי לא לעולם אריב ולא לנצח אקצוף כי רוח מלפני יעמוף

רשי

עבודתי וזונה כי כמו לא יזכו מימיו (לקח נח) כל האדם כוזב (תהלים קטו) פלינץ כלפי
 וכן כל לטון כוזב מי שטועתו עליו והוא כוזב ונגד : הלא אני מחשה . שחשיתי על כמס
 פשעים שפעת בי : (יב) אני אגיד צדקתך . אני תמיד מגיד לך דברים שאם תשגי אותם
 חזקתי : ואת מעשיך . שאת עושה שלא כרצוני לא יועילוך נעת רעתך : (יג) בועקך יעילך
 קבוצך . יקומו נח קבולות אליהם ופסילים ומחשבו תורה אשר קבלת ויעילוך בועקך מלכתך הלא
 את כולם ישא רוח . ולא יקומו ולא יוכלו להליל : (יד) ואמר סלו סלו . כה אמר סגובי בשמי
 לפני ככסו חסילם סלו . פנו יזהר מדרכיכם : הריכומו מכסול . סקלו האכניסו שאתם נכסלים
 כנליכם ככסו סס פרכו רשע : (טו) מרום וקדוש . אני שכן ומשם אני עס דכא ושמל רוח
 שאני מרכין סכיתי על שפלים : נדכאים . סוכלי עמי ותלמי : (טז) בי לא לעולם אריב . אם
 אצח יסורין על האדם אין החרותי עליו לאורך ימים ולא קלפי לנח : כי רוח מלפני יעמוף .

מצורת דוד

מצורת ציון

פניה סדכר כמו תהיה לי כמו אכזב (ירמיה כמ"ט) : הלא אני מחשה . כחמת אני משתק
 עו : מחשה . ענין שתיקה כמו החשתי משולם את כל הקמים עליך ומשולם כל הדברי ממני
 (לעיל מצ) : (יב) יועילוך . מלשון תועלת : ולא מעור האמונת ועליו לא תרדפי מפני כח
 (יג) בועקך . ענין קבון וחסיפה על כי באה מן הקמים עליך : (יב) אני אגיד צדקתך . אני
 בועקת כחוסף וכן מה לך כי נועקת (שופטים מניח ואת כמעט
 יח) : הבל . דבר שאין בו ממש : והחוסה . אשר תשגי והוה לחסות בך לא בעור מלכי
 ענין טעמו : וירש . מל' ירושה : (יד) סלו . החומות : ולא יועילוך . אבל כל דברי אינם
 מלשון חסילם ודרכ כמו וסלו עלו ארחות אידם מועילים לך כי איך פנה אליהם : (יג) בועקך .
 (איוב ל) : פנו . ענין הסרה : חריפו . ענין
 ספרטה וכן תרומה לה' (שמות ל) : (טו) עד . לערותך מול האויב ושי יעילך סקבון שקבלת
 ענינו נח וכן בטוח כפי עדי עד (לעיל כ) : כתיבם : ואת כולם וגו' אבל את כולם ישא רוח
 דכא . כמות ומסוכר : ושפל רוח . כן נקרא ויפולו ע"פ האדמה והכל יקח ר"ל יכלו מן
 סעמי : נדכאים . כתומים : (טז) אריב . מל' סעולס כמעט סיכה ואיסי אריב כעחוק :
 אריבה : אקצוף . מלשון קלף וכפס : יעמוף . משאר לו למחלה ופיר ליון סר קדשי יסאר ל
 מלשון

כענת כס' ולא זו מקומו לא כמו שחשב סחריב : (יד) ואמר . חוקים שחסי על יאמר סס
 סלו . ר"ל עשו חסילים ודרכ כבושה : פנו דרך . מן המכשלות : חריפו . ספריסו אני מכסול מן
 סדכך סילבו זו בני פמי כי לא חתדו עוד מן האויב כי מת ואינו : (טו) כי כה אמר וגו' .
 מוסב למעלה לומר טוב לחסות כפי כי הוא משגיב בכל כי כה אמר ס' המרומום והמנושא
 סכוכן נח כי לא יחולר בו תנועה כלשר כנכרלים : וקדוש שמו . שמו מקודש ונכלל אין ערך
 אליו : סרום וגו' . ר"ל והוה אמרו אשר יאמר אני שוכן במרום כמקום קדוש עכ"ז אני עס
 סדכא ושמל רוח להשגיב לחיות רוח שפלים וגו' : (טז) כי לא לעולם אריב . כי ספריסה אשר
 עדי עושה ס' סחוקה להשגיב בגמול משגיב סה לא תתמיד לעולם : ולא לנח וגו' . כאל
 סדכר כמ"ט : כי רח וגו' . כי רח סלדס מלפני כל לו וטעפה חוזה והשמות כולם סלה אם

ותשמות אני עשיתי : י בענין בצעו קצפתו ואפדו הסתר ואקצף
 ילך שובב בדרך לבו : י דרכו ראיתי וארפאהו ואנחהו
 ואשלם נחמים לו ולאבליו : י בורא נוב שפתיים שלום ושלום
 דרחוק וקרוב אמר יהוה ורפאתיו : י ודרשעים בים נגרש פי
 השקפה לא יוכל ויגרשו מימיו רפשו וסיט : יא אין שלום אמר

סיני קרי

רשי

כאשר רוח האדם ספוא מלפני הנהן בו מחתי יעטוף יודם ויכנס על מעלו כמו (איכה ב)
 סטעופים כרפס כפטף עולל (סס) ושמות שאני עשיתי : כי רוח מלפני . כי זה משמש כלשון
 כאשר כמו כי תחלה כי תחל כלומר כשרוחו נעטפה והוא נכנסו אני כמעל ריבי וקלפי מעליו :
 (ח) בענין כלפו . גולתו : קצפתו . תחלה וזכחו וסכתו פני תמיד מלרתו וקולפו על כי סלך
 סוכב בדרך לבו וסרס את סמקלה וכן פירושו בענין כלפו וילך סוכב בדרך לבו קלפתי ואחסו :
 (יה) דרכיו ראיתי . כשפוא נכנס מלפני שבלתסו לרס : וארפאהו ואנחהו . אוליכסו כדרך
 מרפא או ואנחהו מלשון סתה ומרגוס : לו ולאכליו . למטעמים עליו : (יט) בורא ניב
 ספתיס . בורא אני לו ניב ספתיס חדס כלפי שבלתסו לרס עד עתה והכל קראו עליו תגר יקרא
 לו שלום שלום : לרחוק ולקרוב . שניס סוין מי שגמייסן והרגל כחורתו ועבודתי מלעווי ופי
 סתקרב עתס מקרוב לשב מדרכו כרעס : אמר ס' וכפתיסו . ס' ליו ומתסליו : (כ) ודרשעים .
 שאין עותנין לב לבוב : בים נגרש . היס סוה גליו מתגנפים לרוס למפעל וללחח חוץ לגבול סחול
 הרשע סמתי גבול לים וכסמניע סס הוא שגבר על כרתו וכל זה גל סכירו רואה ואינו חוזר בו כן
 הרשע רואה את סכירו לוקס כרעסו ואינו חוזר בו ומס סיס רפשו וסריותו על פיו כך כרעסים
 סכירות ספיס כגון פרעס אמר מי ס' (שמות ס) כנחריב אמר מי ככל אלתי סאלרות (לעיל לו)
 סוכולר אמר (סס יד) אדמס לעליון : בים נגרש . כיס אשר נגרש סנרס כל היוס רפס וסיס :

מצורת דוד

מצורת ציון

עשיתי ולכן ראוי לי לרסם עליהם : (ח) בען מלשון טעופס ולטיס : (יח) בצעו . ענין נח
 כעסו . כעבור עון הגול קלפתי עליו וסכיתי וחסס כמו זונאי כלס (שמות יח) : שובב
 ולא על סס : הסתר ואקצף . ססתתי פני ענין מרד וסוכו כמו מדוע סכני ספס סוס
 ממנו לכל ארצה כלרתו ועוד קלפתי עליו להכביר (ירמיה ח) : (יח) ואנחהו . ענין סוכבס כמו
 עליו סרס : יריך סוכב . כי אף בעוד ססתתי ולא נחס אלהים (שמות יג) : נחמים . מלשון
 פני סיס סוכך לפני כסוכוב ומרד וכדרך תלות נחמס : ולאכליו . מלשון סכילוח וסמר :
 לבו ולכן כרעתי עוד לקלף : (יה) דרכיו ראותי . וכאשר ראיתי דרכיו סרלויס לו אשר
 סכ ללכת כסס וחס על סרעס : וארפאהו . סוכות סדי (דברים לג) כי סדיבור הוא פני
 אז רפאתיו מן סמכות סקודות עליו : ואנחהו . סלשון : (כ) נגרש . מלשון נרושין ומודס :
 אוליס כדרך סיסר לעוב לו : ואשלם . חתן לו השקפס . ענין מנוסה ומרגוס : יוכל . מלשון
 סרעס סרעס עליו : לו ולאכליו . אכלס לו סגומין ולכל סמחללים והמטעמים כלרתו :

(יט) בורא ניב ספתיס . אדמס אני לו ניב ספתיס מודוס לא כמו לסעבר סככל קתרו אמר
 כדכריסס כי מעתה כולם יאמרו לו שלום שלום והכפל לחוק : לרחוק ולקרוב . כין להרחוק
 ממנו כין להקרוב לו כספתי כולם אדמס למולו דכרי שלום : אמר ס' וכפתיסו . ר"ל כך אמר
 ס' וכן סיס כי נרפא מן סמכות ומן העדר סלסום : (ומלה ורפאתיו אמר בקוס ס' כאלו סוה
 סמדכר) : (כ) ודרשעים . אכל סרעספס סעומדים כמרדס יתמידו כלרס סיס סוה אשר ככל סת
 סוה נגרש מן סכרו ומתמדד כגליו אל ספספס כי לא יוכל לביות כסכקט זכמנות ס רח
 קימטת מנרבו ומנדנדו : ויגרשו מימיו . ר"ל ככואו אל ספספס יגרשו מימיו לסלן את סרעס
 וסיטי ספתיס כספת סיס וכן כרעספס סללס יתמידו כלרס וסס עוד יופיפו סרס לסכילוי
 סלתי (כא) אין שלום וגו' . כלפי סלמנר למפעל סלל מול סכני ידמס אמרי שלום לנח אמר

אלהי לרשעים:

נח * קרא בגרון אל תהישיך בשופר הרם קלה חצוה לעמי פשעם ולבית יעקב חמאתם: * ואותי יום | יום ידרשון דעת דרכי יחפצון בני אשר צדקה עשה ומשפט אלהיו לא עוב ישאוני משפט צדק קרבת אלהים יחפצון: * לפה צמנו ולא ראית עינינו נפשנו ולא תדע הן ביום צמכם המצאיהיפץ וכר עציביכם הנגשו: * הן לריב ומצה תצומו ולחכות באגרוף רשע לאתצומו ביום להשטיע בפרום קולכם: * הנהיה יהיה צום

רש"י

(בא) אין טעם. כלפי שאמר לנדיקים ולכפלי הטובה שלום לרמות וגו' חזר ואמר אין שלום לרשעים:

נח (א) והגד לפני פשעם. אלו תלמידי חכמים שכל שנחתם טעם שבגת תלמוד עולה ודון: ולבית יעקב חמאתם. אלו עמי הארץ שהף זדונם שגגה: (ב) ואורתי יום יום ידרשון. כענין שא' ויפתחו בפיהם (תהלים עח): ודעת דרכי יחפצון. הפלים לשאלו הוראות לתכמים שאלו רולים וכסאן למים ובגו אשר דלקע עשה וגו'. כך שאלים אותי תמיד משפטי דק ואין דעתם לקיים וכסאן למים ואין ענין אומרים למה למנו ולא ראתי והני אומר כן ביום שצמכם תמאלו חפץ כל חפלי לרכיכם אתם עמלים למלוא והף בגול ותחס: (ג) וכל עשויכם. כפלי חזק שלכם כעצבים על ירכם אתם טעשים אותם כיום לומכם: (ד) לא תלמומו כיום

מצודת ציון

ש דמיון במקרה ובדחיל לא יבא אלא כרפסו

נח (א) בגרון. כלומר: אל תחשך. אל תמונ כמו ולא חשכת (בראשית כב): הרם. קלה בגרון ר"ל קלה כקול רם כותב עד שאלה הקול מן הגרון כדכר הוועק לסיח תגשו. תלחלו ותדקו כמו ונגש העם (לעיל כשמש למחוק: אל תחשך. אל תמונ הקרויה: (ג) (ד) ופצה. ענין מריבה כמו בודין ית' בשופר. הכרמת קול הסופר: והגד לעמי מלש (משלי ו): באגרוף. ר"ל הקרה ביד שפטים. אומר להם כמה הם פושעים וטוביהם שפוטם בהצעותיהם וכן באגרוף (שמות כח) (ב) ואותי יום וגו'. רלס לומר וסם מראים עמנו כנדיקים כי בכל יום ידרשו אותי להתפלל עלי: ודעת. תהלים לדעת דרכי תורתי: בגו וגו'. כאלו יום גוי השועם דקה בכל עת ולא פוז משפט אלהיו שדרכו לתקור לדעת את המשפט כן שאלוני סם משפטי דק ותפלים להתקרב אל אלהים לדעת מותו ור"ל כן מראים עמם כאלו היו חרדים על המלות אבל לא כן הוא: (ג) למה למנו ר"ל כאשר יצאו וזכים נענים מתרעמים עלי ויחמרו למס סיהם כוחת אשתי אהמו למנו ואלו לא רחיה להסגיה כדכר ולסקיר מעלינו מאשלת העמים: ענינו וגו'. כפל סדכר נמי: הן כיום נמס. ר"ל התאוצה הוא כן ביום נמס וגו' כלומר כ"א מכם ידעו וימלא דבר החפץ בו ותאורו אליו ועסוק בו לפסיק ממנו לער התעוה ואל שנת לנו לשוב לה: וכל עשויכם. כל עטנו התעוה תלחלו להסירו מכל וכל כדכרים במשמחים: (ד) הן לריב וגו'. כלמת היום הוא סיהם לכם לתנוח לריב ולהתקוטע זה עם זה: ולהטות בגרוף. כי סדך להתאסף יחד בימי היום והאדם מלוי עם שונאו ומתקוטע עמו וזאים ליד הכלא: באגרוף רע. כי כשחכם כס קרויים אגרוף רע: לא תלמומו כיום. וזיכם למים המשפט יום שלום להתפלל לפני להשטיע קולכם אל השמים: (ח) חכמה. וכי כוס הפיון רחוי לסיח טם שצמרו בו וחזר ומערה שהוא יום שחלם טעם נפשו בתעוה:

אבחרו יום שנות אדם נפשו הלכה כאגמן ראשו חשק ואמר יציע הלוה תקרא צום יום רצון ליהוה: * הלוה זה צום אבחרו פתח חריצות רשע תמר אנדות מוטם ושחך רצוצים חפשים וכל מוטם תנתקו: * הלוה פרם לרעב לחמך ועניים מרודים תביא בית כ"י תראה ערם וכפיתו ומכשורה לא תתעלים: * או יבקע בשחר אורה וארכתך מהרה תצמח ותלך לפניך צדקה כבוד יהוה יאספק: * או תקרא ויהוה יענה תשוע ויאמר הנני

רש"י

כשפס סיום לשכור לכנס כדי שיטעם קולכם כמרום: (ה) חלבה. ס"א ו תמיסה כלומר שחך לכופ כלמנון רלסו הני לריך. אגמון הוא מין מחס כסוף ודנין בו דגים וקורין לו אי"ס כלפ"ז: הלוה תקרא לום. לשון תמיסה לסיך ה"א נקודה חסף פתח: (ו) חריצות. לשון קישור ואסור: מוטם. כטיית חפס: וכל מוטם תנתקו. ת"י וכל דין מספי תסלקון: (ז) ועניים מרודים. גלקים וזלזמים על רתם כמו עני ומרודי (איכה ג) אריד כשחי תפלים (נפ) ומכשור. ומקורבן: (ח) יבקע כשחר. כעמוד ששחר הכוקע בעצים: וארכתך מהרה. ורפואתך מהרה כמו אשלים ארוכה לך (ירמיה ז):

מצודת רד"ק

חלבה. שאלם מה שחלם כוסף רלסו למטה כשכנסה כלמה בגומא ויציע תחתיו סק ואמר ובי לום תקרא לוי' לום מקובל ויום רלון: (ה) הלוה סם. כלמת וכו ענין היום אשר יבחר ט: ושק. יריעם עכס: יציע. מלכו מלפ כי שפתח ביום שהוא את קברי הרשע ר"ל נבטל חפסר לכל יעשו: תמר אנדות מוטם. ענין קישור ואסור וכן און חלצות למוסם (תהלים עג): אנדות. ענין דבר הקסוד יתו וכן אנדות אויב (שמות יב): מוטם. ענין עלי העול כמו מוסרות ומוטות (ירמיה כז): רצוצים. ענין שכירה וכתיהה כמו הרוולת אכיונים (עמוס ד): חפשים. ענין חריות כמו ילא לחפשי חסם (שמות כח): תנתקו. ענין הפתק והסרה ממקומו: (ז) טרם. ענין שכירה וכליעס וכן פורס אין להם (איכה ד): מרדחים. גלזמים וגלקים כמו אריד כשחי (תהלים נס): ובבשרך. מקורבן כמיש כי אחינו כשרנו הוא (בראשית לו): תתעלים. מלשון טעם והסתר: (ח) כשחר. הוא האור המחיר בפאת המזרח עד לא ילא השמש: וארכתך. ענין רפואה כמו ארוכות כח עמי (ירמיה ח): יאספק. ענין הכנסה כמו ואין איש מחפך אותם (סופטים ט): יענה. מל עניס ותשובה: תשוע. ענין לקקס כח שפתי שמעת קולי יהוה

סוף סיני לך למלך שאלתך: חששו צר. כפל לשלים חשך: סדכו כרם: חנני. לשלים חשך:

אֲדַמְסִיר מִתּוֹכָךְ סִמְיָה שְׂמַח אֲצַפֵּעַ וּדְבַר אֲמֹן : יִתְפַּק לְרַעֲב
 נַפְשֶׁךָ וּנְפֹשׁ נַעֲנָה תִשְׁלִיבֵנִי וְזָרַח בְּחֹשֶׁךְ אֹרֶךְ וּפְתַלְתֵּךְ בְּצַחְרִים :
 יִי וְנַחֵךְ יְהוָה תְּמִיד וְהַשְׁלִיבֵנִי בְּצַחְצַחֹת נַפְשֶׁךָ וְעֲצַמְתִּיךָ יַחְלִיץ
 וְהָיִיתׁ כִּגְוֹן רֹחַ וּכְמוֹצָא מִים אִשָּׁר לֹא־יִכְזָבוּ מִמּוֹן : יִי וּבְנוּ
 מִסָּדֵךְ חֲרֻבוֹת עֹלָם מִסְדֵי דוֹר־דוֹר תִּקְוֶם וְקִרְא לָךְ גִּדְרֵךְ פִּרְץ
 מִשׁוֹבֵב נְתִיבוֹת לְשֹׁכֵת : יִי אִם־תִּשְׁיָב מִשִּׁבְתֵךְ רַגְלֶךָ עֲשׂוֹת
 חֲפָצֶךָ בְּיוֹם קִדְשִׁי וְקִרְאת לְשִׁבְתֵךְ עֲנֵנִי לְקִדּוֹשׁ יְהוָה מִכְבֹּד
 וּכְבֹדֹתָ מַעֲשֵׂוֹת דְרָכֶיךָ מִטְּצוֹא חֲפָצֶךָ וְדַבַּר דְּבָר : יִי אֵל הַתְּעַנֵּנִי

רש"י

(י) ותפק לרעב סמיה כחנחמי דכריס סוכים : (יא) בצחצחות כח למאן ובלטה כן
 ת"י : ותחליץ : ח"ן כחו מלוי לבא (כמדכר לא) : (יב) משוכב נתיבות לבת : ת"י מחיב

מצודת ציון

(יוט ב) : הגנוי : הכה א"י : מופה . עלי . אם חסיר . אם מכל וכל חסיר מתוך את עלי
 סעול : און . ענינו דבר שאינו גנון : (י) ותפק . סעול שהכדח על לוהרי ענינים : שלה לנפש .
 ותחליץ כמו וזמנו אל חסר (תהלים קט) : מוסכ על אם חסיר לומר אם גם חסיר מלשמה
 נפשך . ענין רלון כמו אם יש את נפשך אלכבר אל מול פני הכרך כדכר בני אדם המרובים
 (כראשית כב) : נענה . מלשון ענינו : ורח .
 ענין הרכה : ואפלתך . מלשון אונל ותפך : (י) ותפק . תוליד לרעב את רלונך סעול לרבר
 כצהרים . היא עת עמידת השמש בחלי השמים : דכרי נחומים כפת חתן לו סהאלל : ונפש נעם .
 (יא) ונחך . ענין סהנה כמו ולא נחם (שמות כג) : בצחצחות . ענין יוכס וזמאון כמו שכט
 נתיבה (תהלים סא) : יחליץ . זיוון כמו מלוי : אורך ולא תהיה ככלל פמס : ואפלתך . אם
 לבא (במדבר לא) : רלל יכריא יחיוק : רח . חיה כי לפלה לרס תשוב כמו סהכריס כהורחה
 שכיעס כמו תלמים רוב (תהלים סה) : יכובר . אור ישועס : (יא) ונחך . המקוס ינה אורך
 ענין עובת הדבר והספסך כמו תהיה לי כמו כעת יהיה בעולם למאון יוכס ישיב את נפשך
 אלוס (יחזקאל טז) : (יב) מוסדי . מלי יסוד : ולא תהיה חסר מכל טובס : ועצמתיך יחליץ .
 גדר פרך . כונס כותל במקוס ספרון והסבור : יכריא יחיוק את עמותך וזכר את העמוט לפי
 כמו ותגדרו גדר וגו' (יחזקאל יג) : (יב) משובב . סהס מוסדי סגוף : והיית . תה"י שבע מנוכס
 מלשון שכיעס : (יג) תשוב . מלשון שכיעס : כגן שכיעס מן סהיס כי סדךך להסקות ככל פת :
 רשפך . מלשון חתן רלון : עג . מלשון תענוג וכמוצא מים . תה"י ככל עת מושפע כקובס
 ותסנוק : דרדך . פנינך וכן דרכי ספרתי כמקור סמויל מים אשר סהים כטופים חיים
 תהלים נפסקין : (יב) ובנו חתך . רלל סהפסים סעוים

על־יְהוָה וְהִרְבַּבְתִּיךָ עַל־בְּמוֹתַי אֲרִיז וְהֶאֱבַלְתִּיךָ מִחַלְת יַעֲקֹב
 אֲבִיךָ כִּי פִי יְהוָה דִּבֶּר :

נט * הן לא קצרה ידיהוה מהושיע ולא קצרה אוננו משמוע :
 כ כי אסעונתיכם היו מבדילים בינכם לבין אלהיכם וחמאותיכם
 הסתירו פנים מפני משמוע : ג כי כפיכם נגאלו בדם ואצבעותיכם
 בשון שפתותיכם דברו שקר לשונכם עולה תהנה : ד אין קרא
 בלדק ואין נשפט באמונה במוח על־תהו ודבר־שוא תרו עמל
 ודליר און : * ביצי צפעוני בקעו וקורי עכביש יארנו האבל

יתיר ו'
רש"י

רשיעיה לאוריתא משוכב כמו מסיב לבת לישבו של פולס : (יד) נחלת יעקב אכין . מלה
 כלל מזריס כמו שאל' ועלת ימה וקדמס וגו' (כראשית כח) לא כהכרסס שאל' (סג יג) סאך
 אשר אהס רוחס ויעקב שער את סהכת שאל' (סס לג) ויתן אה פני סעידי שקעס תחמוסן סס
 דמוזמי חמס כך פורס רכי סמטון :

גמ (א) הן לא קרס . את אשר לא טועתס לא מקולר ידו סוף : (ב) ססתירו פנים . גרמו
 לבס סהסתור פניו מוס : (ג) גגאלו . לשון עיוק וכן להס מגולל (מלאכי א) :
 (ה) צפעוני . מין נחש רע : בקעו . אספיקורס"ט כלפ"ז כלומר מעשס מוספרים סחויס לטובתס
 פשו : וקורי עכביס . ארזייט"ס כלפ"ז וקורי אורטור"ס כלפ"ז : קורי . סס כלי סורב ססא
 מיסך בןן ומתס חכרו כמתכרת קורות על סס סהעכביס ססך ארזיגויו בקורות *

מצודת דוד

ישפיע לך טובות הרבה ותתענג על פי ורלל לא
 תתענג לפדון סגוף כ"ל להפמיד סגוף כמלכ סרלוי
 להשפיל סהורח ס' : דוד כבתוך . רלל תהיה ברוב
 סהמלס והסמסלס : והאבלתיך . רלל לך סהיס
 סאךך אשר סהחלתי יעקב אכין (ואמר יעקב
 לפי סלו ולכינו נחנס סהלס ולא לישמעאל כן
 אכרסס ולא לפשו כן : יתק וכן נחמר וישמיעו
 ליעקב לחוק וגו' לאמר לך חתן את ארץ כעס
 (תהלים קס) : כי פי דבר . וכיון סהול דבר
 יקיים :

גמ (א) הן לא קרס . זה אמר על בני סגולס
 מה סהמקוס סהסס אהכס בגולה לא סוף כעבור שקררס ידו ולא יוכל להשיב ולא
 סוף כעציר ככדס אוננו מלסמוע קול לעקתס מלרת סחויב : (ב) כי אס . רק סעונת ספסיתס
 סס סהמכדוליס כיוניס לבין אלוסיס ולכן לא יפסס חלויס : ססתירו . סס גרמו להסתיר פני
 המקוס מוס לכל סמוע לעקתס : (ג) גגאלו כדס . מעוניס ומלוכלכויס בדם נקו אשר ספסלס :
 בשון . גגאלו ענין כי סתכטו כסן דכרי און ומתסס : (ד) אין קרא בלדק . אין מי קורא לס'
 בלדק וככטו סלכ : ואין כפסע כחמוס . כי סדייטס מעוניס אה סהפסס : בסור על תסו .
 כל אחד כועס על תכור כי כלשר יכטיח מי לחכורו לא וקיים סהכטס : ודבר־שוא . כל אחד
 דכר סוף : דרו עמל . מדמס סהסכס לכריון והסמסס לריוס ורלל לא כהדומן עסס און כ"ל
 פדיון און סחויק בעולס וכאשר יתקעו יאז ולא סלפסון וכל סחויק כן סס חסכניס רע כקרכס
 סח"ס יססורו ויזיון לכני אדם : וקורי עכביס יארנו . רלל און תועלת וקיום והעלס כמספסס
 עס סלון תועלת וקיום כריוטת סעכניס : האבל מכוניסס ימות סחויב מכוני סלפסון ימות
 רלל ססתכר עפסס כשור סרסס סמוני כקרכס יסגסו סחויקס והאכדון :

וְצִדְקָתוֹ הִיא סִמְכָתוֹ: י וּלְבָשׁ צִדְקָה בְּשָׂרָו וְכֹכַב שִׁמְשׁוֹ
 בְּרֵאשׁוֹ וּלְבָשׁ בְּגָדֵי נֶקֶם תִּלְבָּשֶׁת וַיַּעַם בְּמַעֲרֵי קִנְיָה: יי כַּעַל
 גְּמֻלוֹת כַּעַל יִשְׁלַם חֲמָה לְצִרְיוֹ גְּמֹל לְאִיְבוֹי לְאִיִּים גְּמֹל יִשְׁלַם:
 יג וְרָאוּ כִּמְעַרְבֵי אֶת־שֵׁם יְהוָה וּמִמִּזְרַח־שֶׁמֶשׁ אֶת־כְּבוֹדוֹ כִּי־
 יבֹא כְנָהֵר צֶדֶק רִיחַ יְהוָה נִסְמָה בוֹ: יד וּבֹא לְצִיּוֹן גּוֹאֵל וְלִשְׁבֵי
 פֶּשַׁע בְּיַעֲקֹב נֹאֵם יְהוָה: כֹּה וָאֲנִי וְאֵת בְּרִיתִי אֲזַמֵּן אִמְרֵי יְהוָה
 דוֹחַ אֲשֶׁר עָלֶיךָ וְדַבְרֵי אֲשֶׁר־שָׁמַתִּי בְּפִיךָ לֹא־יִמְשָׁו מִפִּיךָ
 וּמִפִּי וְרַעַךְ וּמִפִּי וְרַע וְרַעַךְ אֲמַר יְהוָה מַעֲתָה וְעַד־עוֹלָם:

רש"י

והשמות לכן אדם המודע ותוסף וזאת בתחומי חיותו וישתמש בחייו של משתולל כל
 שנים משמעות לכן מתפעל וכן דרך התיבה שיסוד ה' אשון ש"ן או כמ"ך כשהיא נוספת
 ללשון מתפעל והפעל בה התי"ו כאלעזר אומות שרש התיבה נמצא וישתמש לכן שמו
 שמים (ירמיה כ) שמים בתוס' (יחזקאל ג) שמו אחרונים (איוב יח) לשון תמסון: ותרשע לו
 ורפו: להקטן מאויביו: וצדקתו היא סמכתו: היא סמכתו להשיאו ולאמן ידיו כנקמתו
 ואש"פ ש"ן אמתו נגמלים להכש: (יו) קנאה: איפסימ"ט כע"ז לקנאות לשמו הגדול:
 (יח) בעל גמולות: כדא להשיב על גמולות האויבים: בעל ישלם: כדא להשיב עליוס ישלם:
 (יט) כי יבוא כוכב: ארס על איביו: נשאלת בו לשון כס ד"ה נכסה בו אוכלת בו
 כחולפת כפן כמו (לפיל י) וסיס כמסוס נוסס: (כ) ובא לציין גואל: כל זמן שזיין התיבה
 שדין לא בה גואל: (כא) ואת בריתי אומם: כדכר זה כרתי בריתי להם וחקיים כי אף
 בגלותם לא תשכח תורתי מהם:

מצודת ציון

וכקשה כמו וי"ו פליס כחמניס (איוב לו): ורופ ס' תושב לו להביא הגואל מכלי זכות
 (יז) כשרי: הוא כפין מלבוס פשוט מברזל וזהו לשבח לפנים מבורת שדין: (יח) וילבש
 ולובסיס ג' גמלתה להכלי מהכח הרב וחיותו
 וכן ושריין קקשויס (ש"א יז): ובושפ: סכ' ל' לפי שישוע את ישראל ויעשה עמם לזקק ויעש
 מן על הרשע כמו וכוכב מחושב על רשעו
 (סג): נקם: מלשון קמה: תלבושת: מלשון
 נכוס ופי' התי"ן נוספין חתי"ן של תפארת שריין: בראשו: יס' גראשך לזך הגבור
 שהוא מלשון פאר: ויעש: ענין עטיס כמו
 כנגד יעשה (תהלים קט): כסעיל: סס מלבוס
 מה: קנאה: ענין קמה כמו בקנאו את קנאתי
 (כחבר כס): (יח) כעל גמולת כעל ישלם: את הלובבו: (יח) כעל גמולות: ר"ל כמו
 כלו שני כתי"ן למדיו גמור וכן כעמי כעמך
 (פ"א כ): גמלת: ענין תשלוס שכר המעשה: אשר מלו כן פתה ילכש קנאה על אשר ישלם
 (יט) דירא: מלשון ירחס והוא חסר יו"ד:
 נכסה בו: אוכלת בו כחולעת כפן כמו וסיס
 כמסס כסס (לפיל י): (כ) נשם: ענין אמירס:
 (כא) דוד: כן תהלה הנוכח כמו זהוים אחרי
 כן חשוק את רוחי (יזאל ג): יברש: ענין
 ספרס כמו לא ייעש ממד: ענין (שמות יג):
 ופרסל
 ותכלט מן השולס ולכן יחדו מה': (כ) ובא לציין גואל: או יבוא הגואל אל ציון והוא מלך
 סמיה: ולשבי קשע כיעקב: ר"ל גם אחס כמני יעקב שילאו מן הכלל וישבוו מעשפס גם
 להס יבוא סמיהו ויגאלם: (כא) ואני ואת בריתי: ר"ל אס אפי על ואת חכתי ברית

ס קוים אורי כריבא אורה וכבוד יהוה עליו זרח: י כירגה
 החשך יכסה ארץ וערפל לאמים ועליה יזרח יהוה וכבודו
 עליה יראה: י והלכו גוים לאורה ומלכים לזנה זרח: י שא
 סביב עיניה וראי כלם נקבצו באורה בניך מרחוק יבאו ובנתיה
 על צד תאמנה: יי אז תראי ונתהרת ופחד ורתב לבבך כירגה
 עליה המון ים חיל גוים יבאו לה: יי שפעת גמלים תבסך בברך
 מדיו ועיפה כלם משבא יבאו והב ולבונה ישאו ותהולת יהוה
 יבשרו: יי כד צאן קדר יקבצו לה אילי נביות ישראל ויגלו
 על צד צון מובחי ובית תפארתו אפאר: יי מי אלה כעב העופניה

רש"י

ד (ד) על זר תאמנה: על גיססין כלסוים של מלכיס תסיכס אוסיזות: (ה) אז תראי ונסרת
 ככן תחזין ותנסרין: ופחד ורתב לבך: ויתחב ורתב לבך: כי יספך פליך המון ס
 ארי יתחף לך עומר מערכא: חיל גוים: נכסי עממיא: (ו) שפעת: רוב: בכרי מדיו
 סוגי שדין סס גמליס כחוריס וכן ככרס קלס (ירמיה כ): ועיפה: גם סס סמני מדיו פויס
 וספר (בראשית כס): (ז) אילי נביות: דכרי נביות:

מצודת דוד

אמר ס' ופי' על מה היא הנבית ואמר רוח
 הנוכח האורס מלך אחס ישראל ודכרי התורס
 אשר שמתו כפין לנמדס סכס שתי אלה לא
 יסורו מסך וגי כן אמר ס' שאל ימוסו מפתס
 ועד עולם עד סוף כל הדורות:
 (א) קוים אורי: את ירוסליס קומי והסורי
 כי כלה לך הסחרס הראויס לך והוא
 מכל על השמחה והטובס:
 רכס על למר סכסיסס תגלס עליך ותכרס כן:
 (ב) יכסה ארץ: רכס למר אף אס לכות יתרכו
 כעולס: וערפל לחומס: ככל הדכר כמ"ס:
 ירח ח' ה': יור לך אור סיכוסס: וכבדו וגו'
 ר"ל יכס סכסיסס עליך: (ג) לארץ: ר"ל
 מתך ילמדו דרכי ס' ותחס תלוי כמיסס:
 ימלכיס וגו': ככל הדכר כמ"ס: (ד) שאי:
 את ירוסליס שאי פירך מסכיב ורתי ארץ כל
 אנשיך נקבצו וכלו אליך: על זר תאמנה: כל
 אחת מכן תביס מבורלת על זר סמליס ומחיקס
 וכמ"ס והיו מלכיס חמניך (לפיל מט): (ה) אז
 תבחי: את כריך כלסוים חבל זר יחור פניך מרוב סממחס: ופחד: דרך חלסס לפיות נכסל וכלו
 מפרד כבוז חליו עובס פתאוס: ורחב: יתרחב לבך כעבור רוב סמוכס והכמחס: כי יספך: המון
 סובר סמיוס סכוכיסס כפלת סמערב יתספך לכוז לך: ודל וגו': ככל הדכר כמ"ס: (ו) שפעת
 גמליס: רכיו גמליס יבואו לך למנתס ויכסו הארץ: בכרי מדיו: גמליס כחוריס ככליס ממדיו
 לארסס: כלם משבא יבואו: כל בני שכא יטווא אליך וישאו עמחס זכב ולטוס למנתס לה' וכוכלס
 ועיפס: יבשו ויפסרו סהלות ס': (ז) כל לאן קדר: כאלן סכאלך קדר סמס מוכתריס: יקבצו
 לך: יאססו להביאס אליך: אילי נביות: סמליס סכנכות סמס מוכתריס: יסרתוך: יסו לך
 ללרכך: יעלו וגו': סוה כמו ספוך יעלו על מוכחי יעלו כל סמל עון (סוכס יד) ורכיס
 כמ"ס: ובית תפארתו: סס סמ"ך: סמ"ס: יי סלשפות יבואו עמס סנתה כפן חכס: (ח) יי

והצעיר לגוי עצום אני יהיה בעתה אחישנה :

סא רוח אדני יהיה עלי יען משה יהיה אתי לבשר עננים
שלחני לחפש לנשבריי לב לקרא לשבויים דרוור ולקאטורים
פקדוקתם : לקרא שנת רצון ליהוה ויום נקם לאלהינו לנחם
כדי אבלים : לשום | לאבלי ציון לחת להם פאר תחת אפר
שמן ששון תחת אבל מעמה תחלה תחת רוח פיה וקרא להם
איילי הזדק מפוע יהוה להתפאר : ובגו חרבות עולם שממות
ראשנים יקוממו וחדשו ערי חרב שממות דור ודור : והעמדו
גרים ורעו צאנכם ובגי נקר אפריכם וקרימכם : ואתם פתגי

רשי

סרזנומיר גלמי : (כב) בעתה אחישנה . וכו אחישנה לא . וכו בשפה :

סא (א) עין משח . אין משיחה זו אלא לי שררה וזחלה : פקח קוח . פקח את מלכותם
ועינים וסתוים : לקרא לשבויים דרוור . כלומר לכפר להם כבודם הנאולה : (ב) שנת
לרון . שנת פיוס ורלוי : (ג) אילי הדיק . לי אילנות כמו (לעיל ב) מאלים אשר תחדתם וטעם
פי זרע פלוי : (ה) אכריכם . מניגי סמחויסה : (ו) כוזגי פי . נשילי פקדיה : חיל גופ .

מצודת ציון

נטיפה : (כב) הצעיר . סקטן כמו וכן יעבר
לעור (פלאשית כה) : עצום . ענין רבו כמו
פלמו לי אלמותיו (ירמיה טו) : בעתה . מלשון
עת ומת : אחישנה . ענין מטרות כמו אחישה
מפלו לי (תהלים נה) :

סא (א) יען . כעבור . משח . ענין גדולה
וכן למשיח לכוהן (לעיל מה) :
לחפש . ענין כביה סמטליה על פסכר כמו
ולכשית לא תבשה (יחזקאל לא) : דרוור .
תפשי ומינות כמו וקראתם דרוור (ויקרא כה) :
פקח . ענין פתיחה כמו פקוח אוניס (לעיל מה) :
קוח . מלשון לקוח : (ג) מעפה . ענין טעיפה
כמו כנגד יעטס (תהלים קט) : תחלה . מלשון
מלשון וכתה : כחה . ענין טעירות וחצר כמו סה
סנגע (ויקרא יג) : אילי . שם אילן גדול ויפה
כמו מאלים אשר תחדתם (לעיל כ) : ספע .
מלשון נטיפה : (ד) חרב . פלגשן חורבן :
(ה) זרים . נכרים : דרו . מלשון מרסס :
אכריכם . קן יקראו הכורשים כבדס כמו סה
חרים (ירמיה יד) : וברוים . מל' כרס :
(ו) אילי . ענין שררה וזחלה כמו וכי דוד
כסרס

סלוק : שפת פי . אשר פי מפע אחסם להפאר כסס : (ד) ובגו חרבות מלס . ובגו כפרים
החרבות מיומת עולם . רל' חסון רב : שממות רשעים . כפרים כפאממות מייסם רשעים
יקומו וכל סדבר במי : דרוור . יכנו מחדס הכרים סכריתס וכסמחת מדור בלשון וכל
סדבר טעמים רבות לחוק רב : (ה) וצמדו זכוס . סלומות ספרים יחדו חסו להלכס ובגו
יסדו חלסם סכריתס סדדס וסדדס סדדס : (ו) כוזגי פי . נשילי פקדיה :

ידה תקראו משרתי אלהינו יאמר לכם חיל גזים תאמרו
ובכבודם תתימרו : תחת בשתכם משנה וכלמה ירבו חלקם
לכן בארצם משנה יירשו שמחת עולם תהיה להם : כי אני
יהוה אהב משפט שגא גזל בעולה ונתתי פעלתם באמת וברית
עולם אכרות להם : ונדע בגנים ורעם וצאצאיהם בתוך
העמים כל דאיהם יפירום כי הם ורע ברך יהוה : שוש אשישו
ביהוה תגל נפשו באלהי פי הרבישני בגדי ישע מעיל צדקה
יעמנו כחתו יבחן פאר וכבלה תעדה כליה : כי בארץ הוציא
צמחה וכנגה ורעיה תצמיח בו | אדני יהוה יצמיח צדקה ורחמיה
נגד פלתיגים :

רשי

כפי עממיח : חתימרו . אחס תכנסו תחתיסס ככבוד שפעלו עד כסס : (ז) תחת כשחכס .
ססיס משנס חף סס כלמה ויוטו תמיד חלקס כלומר תחת אשר עד ססס תמיד עמי סיו רוניסס
כלמה חלקס . יס רנס ססיס אכל כמו (ז) חסס : (ח) קומי רוני כלילס וכמו (תהלים א כב) ותעבור
סרנס דלחחכ : (ח) כו חפי ס' אכב סכפס שגא גזל כעולס . לכך חפי מקבל עולות מעסרס
סכנין גזל : ובחתי פעלתס . של ישראל סתהא כלמתס או ונתתי חת פעולתס שפעלו סכר סכסלו
גידופי סעכרס על ככודי כלמת : (י) כחתן . אשר ילכס לבושי פאר ככון גדול : וכבלה ספדס
כליס . תכשעיס : (יא) כו כלר תוליס למחס וגו :

מצודת דוד

יאמר לכם יהי נאמר עליכם : ובכבודם
תתימרו . אחס תהיו מרומינס כסככוד סיס
עתה אל סלומות כי לכס יעזא : (ז) תחת .
צמקוס סבוטס ססיס לכס יסיס לכס משנס פי
סיס מהככוד : וכלמת . ותחת סכלמה ססיס
לכס כגלות ירונו ויסחמו כחלקס סקוב סלחת
לכס : לכך . כעבור סכלמה ססיס להס מן
סלומות לוס יירשו כלרסס ירשס כפולס ומרוכס :
שמחת עולם . פי לא יגלו עוד מאלסס :
(ה) אהב משפט . ולכן כוון סדבר סיקללו ישראל
חת סקוטות חלסס : שגא גזל כעולס . אפילו
כסכלת כעולס חפי שונא חס כחס מגזל וכמיס
ובכלתס גזול וגו' סלרלס חותו (מלכ' א) רל'
הוילל וכן רע עלי מה סגולו סלומות חת ישראל
וגו יקבלו גמולס : פעלתס . סכר פעולתס חתן כלמת : וברית עולם . ברית סתקייס לעולם
אכרות לכס : (ס) ונדע בגויס ורעס . ורע ישראל יסיס כוכל כחשכות כין ספמיס : וצאצאיהם . כל
כניסס סווליס סכס יסיו ונדעיס כתון סעמיס וכפל סדבר כמלות סזות : כל רל'יס . כל
סרויס חותס יסידו כסס אשר סס ורע סמוכרן מ' : (י) שרש חפיס . או יאמר ישראל שג
חפיס כחשכות ס' תגל נפשו כעור חלסי : כי סלויסני וגו' . רל' סככ חותי כישע וכלדקס
לכוס סמככ חת סגון וכמעיל סמעק חת סלכוכו : כחתן . כמו כחתן אשר ירומס ונגדיל
סלרו וכמו סכלס אשר תחקקס כלי תכשעיס : (יא) כו כלרן . כמו חלרן מל'ילס למחס חת
סכרקי ומסכר סכרורי סכרוס וכמו סגנס סלממת סכרריס סכרעיס כס חלר סכסכר כן ישיש
פי ישראל זקקס וסלל כסרפוס נגד סלומות חתן ססיס כגולתס סופל'יס עד למסר :

אחש

סב * למען ציון לא אחשה ולמען ירושלים לא אשקוט עד
יצא כנניה צדקה וישועתה בלפני יבשר : * וראו גוים צדקה
וכל מלכים בבורה וקרא לה שם חדש אשר פי יהוה יקבנו :
והיית עמרת הפארת ביד יהוה וצננה מלוכה בכת אלהיה :
י לא יאמר לה עוד עזובה ולא רצה לא יאמר עוד שטמה כי
לה יקרא חפצי בה ולא רצה בעולה ביה חפץ יהוה בה וארצה
תבער : * כי יבעל בחור בתולה יבעלה בנה ומשוש חתן
על פלה ישיש עלה אלהיה : * על החומות ירושלים הפקדתי
שמרים כל היום וכר הלידה תמיד לא יחשו המזכירים את
יהוה אל דמי לבם : * ואר תהנו דמי לו עד יבונן ועד ישיש

וצניף רש"י

סב (א) למען ציון . אחשה ולא אחשה על מה שפשו לפי : לא אשקוט . לא יבא שום
לפני עד ולא כוננס לדקס : (ב) יקבנו . ירשנו : (ד) בעולה . מיושבת : (ה) כי
יבעל וגו' . ארי כמה דמתיבת עלם עם כחולתא כן ויתיתבון כגוייכי כגוייכי : (ו) על חומות
ירושלים . כמותי דרכוכו כמותו מלאכים סמוכיים את ה' על חורבנה כמותה מאי אמרי
אתה תקום תרחם ליון (תכליס קב) כי נחר ס' בליון (שם קלב) כדליתא חמכת מנחות וי"ס
חומותי אבות כראשונים כמנינים פליטו כמותם : הפקדתי שמרים . לכתוב ספר זכרונות
עלה ישמח וזאת מלפני : לא יחשו . מלוכזר וזאת לפני : המזכירים את ה' . את זכות
מצות ציון

סב (א) אחשה . ענין שתיקס כמו התשיתי סב (א) למען ציון לא אחשה . לא אחתק
מתולס (לפול מב) : אשקוט . ענין
מנוחס : כנגה . ענין הארס חרימס : כלפיר . שפשו ליון שהחריבו אותה עד סיווד : לא
פוח הפן אשר מנדקיס בו האלס המתייבס מחוס הלדקס שאעפס לס בדבר סמוכיר ומוזיר
(זכריס י) : יבער . ידלק : (ב) יקבנו . ירשם
אותו כמו אשר נקבו כשמות (במדכר א) : אש הכורס : (ב) צדקה . הלדקס שאעפס לה :
(ג) וצניף . מלכנס מלכנס העשוי לסכר את קרא לה . יסיס נקרא לה שם חדש אשר פי
הראש : (ד) בעולה . מיושבת כמו מבני בעולה ה' ירשנו וכוח חפצי בה דרושע עיר לא נעוסס
(לעיל נד) : (ו) הפקדתי . ענין מינו וגזכרות : האומר לפקס : (ג) עמרת הפארת . ר"ל חסיס
לא חיש . לא ישתקו : רשי . ענין שתיקס כמו שמורס בידו כעמרת הפארת : וצניף מלוכה .
ידוס אהבן (ויקרא י) : (ז) ואל תהנו . ואל עוד עליך שאתה עווכס מהס : ולא רצה . על
הנינו וכן ואל תהנו סיוון (במדכר כא) : יבונן . מלכנס

באשמה : כי חפן וגו' . לוחת הקרא וירושלים חפצי בה כי חפן ס' כך וכלל הארץ ככלל
קרא בעולה כי תבעל ותתישכ בלגביס : (ה) כי יבעל . כמו שכחור נושא כחולס חתישניס
יחד כעלי פירוד כן יתישכו כך בניך ולא יתפרדו ממך : ומשוש . כמו ששפס שיש להחן
פל כלתו כן ישיש וגומר : (ו) על חומותי . על עסקי חומותי : הפקדתי שמרים . אלה
ששמרים כוטי על אבלי ליון שאין להם עסק אתר כי אס יתימדו ככחי וחלל כשומרי סחומות
שאניס זייס מן שמרסי וסוסיף לומר כל היום וכל הלילה כי מנכס שומרי סחומות לישן ביום
אלא כן סמס כי יבמו ויתבלבו ביום ובלילה : חמיר לא יחשו . חניס שותפסי כשוס זמן וספל
שדכר מלות שנות : המזכירים את ה' . כאלו הכניסו מורוס לומר להם אתס המתחבלס
פל ליון להוכיר את סמוכס פל כניסס לא חסיס שתיקס להם אלא מתחבלו ודכיריו את ה'
(ז) ואל תהנו דמי לו . לא תהנו את ה' (לחוק מלכותס אלא חפצירי בו עד יטק את

את ירושלים תחזקה בארץ : * * * * *
אם אתן את דגנך עיר מאכל לא יבנה ואם ישתי בני יבנה
תירושך אשר ינעת בו : * * * * *
ומקבציו ישתרו בחצרות קדשי : * * * * *
הרה העם סרו סלו המסלה סקרו מאבן הרימו נס עצה עמים :
הנה יהוה השמיע אר קצה הארץ אמרו לבת ציון הנה יושעך
בא הנה יבחר אתו ופעלתו לפניו : * * * * *
באלי יהוה וקה יקרא דרושה עיר לא נעובה :

סג * מיהו * בא מאדום חמוץ בנדים מבצלה ות תגד

רש"י

סאבות : אל דמי לבס . אל תחרישו : (א) יאכלוהו . מוסכ פל דנק : ישרו . מוסכ פל
חירושך : (י) עברו עברו בשעריס . אמר נביא עברו ותוכו כתרעו אפס לכא דמחא לחוכה
תקאל : סלו סלו המסל . ככשו סדך כטיץ לוקמיץ כלפי סולו סולו מסלס סול : סקלו
מאבן . סקלו המסלס וסלילו אבני מאכשו ללדדון : סאבן . מסיוס סס אבן וכגד ילר סרס
סול חומר יוס סוד לפותרו פל חיקון סדכניס לקבון סגלוס : סקלו . חיסורי חירושין כלפי :
הרימו נס . כלונס פירקא בלפי אות סול סוקלסו אלו ויבאו לי את סגוליס אללס : (יא) הנה
סכרו . סמוכן לתה לפכדיו מוכן אחו : ופעלתו . סכר ספולס ספולו סמו לפניו סול
מוכן לתה :

סג (א) * * * * * מנכס סכניח פל שאכר סקריס שפתר לפשות נקמס כלדוס וכוז

מצות ציון

ודעו של כנס וכסיס ויש אוחס לפלץ
ותכלס בקרב הארץ : (ח) נשבע ה' . הכניח
לומר להם בנתחם סן נשכע ה' כופינו וגזרוע
עו וסול כפול כמיס : אס חתן . ענין סכונס
סול וגוס ולא אמר וסרי סול האלס סלומר כך
וכך יסיס אס אעפס הדבר הוס וכן אחת
כבעתתי נקדשי אס לודו אכוב (תפליס פט) .
אשר ינעת בו . כבעדתו ולאכפו אל הכית :
(ס) כי תאספיו . המאספיוס אותו אל הכית
סס יאכלו את סדנן : והללו את ה' . על
ספסת סוכנס : ושתרו . את חמירוס :
בחצרות קדשי . ר"ל כנתיסס ספומדיס כחצרות
ירושלים עיר סקודס ולא יסחה סעמיס כחצרותס :
(י) עברו עברו . סול מחמר סניח אל סלוימות
עברו כעברי סעיר ללכס סדסס ופנו ממכסול
* * * * *
לשות סגומות לסיות מות ללכס : סקלו מאבן . סליו סמס סלכניס מסיות נשאר סס אבן
ככשול : הרימו נס . סכרו לסעולס לעמלה נס לרמז את סלוימות להכיר את וסרלל ללכלס :
(יא) חסריוס . סכר זמן כגולס : ישך כל . ר"ל כל ספותר : סכרו . גמול סכר סעליו
לשם ליסכלל סנס מוכן אחו : ופעלתו . סכר ספולס סעליו לפרוש סול לפניו ומוכן לתתו וסול
ספל כמיס : (יב) להם . לפני ליון : באלי ה' . כגוליס פל ס' : ולך . פל ליון יאמר : דרושה .
ס' דורס כעלוםס ולא נעוסס ממנו :

סג (א) * * * * * מנכס סכניח פל שאכר סקריס שפתר לפשות נקמס כלדוס וכוז

מנכס

בלבדו לעה בלב פוח אני מדבר בצדקה רב לחשיע : כ מדע
אדם ללבדו ובגדו בדרך בנת : י פורה ו דרכתי לבדי
ומעמים אין איש אתי ואדרכם באפי וארמכם בחמתי ונ
נצחם על בגדי וכל מלבושי אנאתי : ד כי יום נקם בלבי
ושנת נאולי באה : ה ואביט ואין עור ואשתומם ואין סומך

רח

עלמו ככדו יכדו את ער שלם תמלס כענין שנאמר (לעיל לד) כי רוחם שמים
הכי וחמר כך על אדום חרד וקר כוסם פניו סהרגם סוג רב והכניו מדבר כלשון מלחמות כי
אדם לבושי בגדים וכסרגם סרג כוסם נתו על בגדיהם כי דרך הכתובים מדברים בכסיהם
קדוך בני אדם לשכר את האון מה שהיא יכולה לשמוע וכן וקולו כקול מים רצים דומה כסיה
קול חוק שלו לקול מים רצים לשכר את האון כדוך שאפשר לה לשמוע שאין להכין ולהאזין
גדוד גטרות ארסו לשמישה כמות סהוא : מי זה בא מדאום . ישראל אומר מי זה וגו' וכל
תמון בגדים לבושים כדם וכל דבר שהוא מתאחד כדיוו ובמחשבתו נוטל בו לשון תמון :
כפצצה . אמרו רבותו (מכות יב וסס איהא שלם) שתי עשות עתיד שרו של אדום לעשות
כשבור הוא שכלה הוא כלל במדבר שפיתה עיר מקלט ועושה שאין קולטת אלא שוגג והוא
סרג את ישראל מיד ועוד יש מ"א על ספספיקה כצדק מלך לאדום כמות מלכס כרואשן וימלך
תחתיו ויבב בן זרח המלכה וכלרה שמואל כדכ כדו וספ"ה משיבו אליו הוא שפלתה לפני לדבר
זה . ססיה סדור בלבושו וועם ונאור כדכ כדו וספ"ה משיבו אליו הוא שפלתה לפני לדבר
כלדקה האלות ולדקה דורו של שמד ולדקתי גם הוא עמסה ונגלתי להיות לו שפלתה לפני לדבר
אזמרים מדוע אדום ללוטוך מדוע בגדוך אדומים : (ג) ומעמים אף איש אתי . מתויב לפני
להלחם בצדקה . דמס סהוא חוקטו ונחמו של אדם : אמאלתי . כמו נעאלו כדס (אזכס ד) : (ה) ואביט

מצודת ציון

כדם (תסלס ס"ח) סהרגל סכדוע מדס נראה
כקלע : מצודה . מלשון מלכ : חדרו . ענין
סלר ונשו : צעה . ענין סערוד וסעלעול כמו
לכס ענה (ירמיה ג) : על
לבושיך : בדרך . מלשון דריכה ורמיסה : בנת .
כן שס הכלי שדורכיס שס סענכיס להוליא חיון
וכן נת דרך ס' (אזכס א) : (ג) פורה . הנת
קרקע פורה כי שס ספריס סעניס להוליא
חיון וכן סמסיס פורס (תני כ) : ואירכס
סדמסס . עניס אהך וככל הדבר כמ"ס : ויו .
מלשון סהלס וספנען : גצחם . סוה סדס סהוא
כס סלדס וחוקו והוא מלשון וגם נלח ישראל
(יש"א טו) : אמאלתי . ענין לבלון כמו לחס
מחול (מלכ"י ה) וסל"ף תחת סה"א :
(ח) וסחשומם . ענין סמסון וסכונענות וכן
ישחומם

ר"ל לא כוונתם כ"ו בצדקתי לנד סהרגתי את סהר
וישפטים . חן חן סחלח סחונת לעמוד עמדי כמלחמה כי סהרגתי סהר כמלחמה : ואירכס . איר
לוי דורך נס אורס כלפי וזלי רומס אורס כחתי : ויו נלחם . ודמס ספספן על כנדי ולכלתי
סל מלגטיס וכ"ס סוה דרך מל מלשון סהרגס כנדי אדם : (ד) כי יום נקם בלבי : ומן רב שס
כלי יום סקס לקוס כחונת : ושנת גאולי כחם . כל ומן לגאול את מתי ועשות כחמס :
(ה) ואביט . סייתי מסחכל אס חלאל עור חלל אף עור ר"ל סחכמלתי חס י"ס זכות כ"סדל
ספ"ס סל וסמל לל סגלולס ואל מלחתי כמס זכות : וסחשומם . סמחתי כחפסין וסחטונתי חן

לא ידעתי וחמתי היא סמכתי : י ואבום עמיים באפי
ואשכרם בחמתי ואוריד לארץ נצחם : י חסדי יהוה אלהי
תולדות יהוה בעל כל אשר גמלנו יהוה ורבי טוב לבית ישראל
אשר גמכם כרתמו וכרב חסדיו : ה יאמר אף עמי יהוה פנים
לא ישקרו ויהי להם רמושיע : ב בכל צרתם לא ער וסלאף
פניו הישיעם באהבתו ובחמלתו הוא נאלם ונמלם וינשאים
כל ימי עולם : י והמה מרו ועצבו את דרים קדשו ויהפך להם
לאויב הוא נלחם בהם : יא ויזכר ימי עולם משה עמו איתו

לד קר

רש"י

אין עור . ישראל : וחמתי היא סמכתי . חמתי שיש לי של פודי כוכבים אשר לא
לפתי מעט על פני והמה עזרו לרעה הוא סמכתי חוקס ידו ועורכה את לבי לפרע מסס
ואע"פ שאין ישראל ראויין והגויס לגאולה : ואשחומם . לשון סחיקס וככר פירשתי למעלה
ישחומם כי אין מפגיע : (ו) ואבום . לשון מתגולל כדס ודורך כנגלים כמו מתכוססת כדמך
(יחזקאל טו) וכמו כוססו את חלקתי (ירמיה יב) : נצחם . גבורת נלחונס : (ז) חסדו כי אזכיר .
סניחא אמר אזכיר את ישראל את חסדו ה' : ערב טוב . אזכיר אשר גמל לבתי ישראל כחשתי .
(ח) אך עמי המה . אע"פ סגלוי לפני סיכנדו כי מכל מקום עמי סס והכי סס לפני כסניס
אשר לא ישקרו : (ט) בכל נרחס . סהכנא עליסס : לא לר . לא סירר להס כפי ספוליס סהס
דחיון ללקוט כי מלךך עמי סוה מוכאל כר ספייס ממסמסי לפניו סוסיס סמיר סלחמות סל
סוקס : (י) והמה מרו . סקניעו כמו סמירס סייחס : (יא) ויזכר ימי עולם משה עמו . ססכיל
סחלוק וסומר כלשון סחמס סוה סגולס וזכר פשו א"ת ימי עולם חן ומי מסה וכלרתי סחל

מצודת דוד

מצודת ציון

אמלא כסס זכות להיות כוונך את הגאולה ואין
סומך וככל הדבר כמ"ס : והושע לי ודוע . ענין כמיסס כמו כככורס סוסיס (זכריה י)
הרוע שלו חושע לי וסס אף כסס זכות : ואשכרם . מלשון סכרות וגלגול הדעת : נצחם
דחמתי . סחמס סגל לי על סחונות סוה סכמך דמס : (ז) גמלנו . מלשון גמול וסחלורס עובדי
אחתי לגאול את ישראל ועשות כמס נקס : (ט) ובחמלתו . מל מלמה וסחונות : וינשאים
(ו) ואבום . ארמוס את סעמיס באפי וסככר ענין סכל סמסח כמו כי נעל עליי (אזכס ג)
אורס ככוס מחתי סהסל חמת סמקוס חיון
סמככר סמכלל דעת סחדס : ואוריד לארץ
נלחם . את דמס אכפוך לארץ : (י) חסדיו ח'
אזכיר . אמר סניחא אזכיר את ישראל סחדי ס' סעסס פמסס אשר סכרלוי להכרות סחלות ס'
כסי סכרלוי להללו על כל סעובס אשר גמלנו ס' ורס סנוס סחונן לישראל אשר גמלס כרתי
וככור סחדיו ואל בלדקומי : (ח) ויאמר . כסכויסלס מנלריס אמר אף סמה לנד עמי סמס
וכסס כחמתי מכל סחונות ולגויס וסכנו לי ונל ישקרו כי לעובדי ולכן סוה להס למושיע :
(ט) בכל נרחס . ככל זמן סהיו כלרה סוה לו כככול לר ר"ל לא סוה ח"ו סמחס לפני סמקוס :
וסלאך עמי . מלךך סמסמס לפניו סכעיס כלחלות סמקוס : באחבתו . כעבור אכניע
לסס וסחלתי עליסס נלחם מן סהרגס כהלס : וינשאים . סכל מנשאים לחת די סחסוסס סל ימי
שונס ככל שני סרדוות : (י) והמה מרו . ר"ל לא כך סוה כפי מס סחכב אשר לא ישקרו ס'
כי סהס מרו בו ועלכו לפני כוה קדשו : ויחפך . או נספך לסס לחויב להביא עליסס סכרות וס'
לחס כס ולא כלו כמקריס : (יא) ויזכר . כגלות יזכר ישראל את ימי עולם סהיס מקדס סכמל
את מסה לעמו וסמירס לומר סמיוס כמלת עמו : איה סמסלס מיוס . ר"ל וסמרו חוה סוה סמסלס
למס מן סיס פס רופס אלו ר"ל פ"י מסס סהיס סניכנז את עמו וכללו יסמרו מדעי לל
יעשה

שעיה סג

המעלה מים את רעה צאנו איה השם בקרבנו את דוח קדשו :
 מולך לימין משה ורוע תפארתו בקרע מים מפניהם לעשות
 לא עם עולם : מוליכם בתהמות פסוס במדבר לא יבשרו :
 בפיהם בבקעה תרד רוח יהוה הניחנו בן נהגת עמך לעשות
 לה שם תפארת : יו הפט משמים וראה מזבל קדשה ותפארתה
 איה קנאתך וגבורתך המון מעיד ורחמך אלה התאפקו :
 כי יצאתה אבינו כי אברהם לא יצנו וישאל לא יבינו אתה

רשי

אמר איה עשה רופנו שמענו מים סוף : את רעם לאנו . דמיון רועם הפעלה את לאט איה
 הוא אשר עם בקרב ישראל את רוח קדשו של הקב"ה ולימדנו חוקים ומשפטים : (ב) מולך לימין
 משה ורוע תפארתו . הקב"ה הוא מולך לימין משה את רוע גבורתו בכל פת שביס לרין למצוה
 של הקב"ה היה זרועו מוכן למוט : (ג) בסוס במדבר : שאינו נכשל לפי שיהיה ארץ חלקה כן
 לא נכשלו בתהום : (ד) בבהמות (אשר) בנקטם חרד . ובקעה היא ארץ חלקה ואין בה מכשול
 קפניי"ה בלפי"ו : הרד . התפשט כמו (לפני מה) לרד לפניו גוים כן רוח ה' הניחו לתחום
 וטפה זו דרך כבוש : בן נגת עמך . כך היה הכל כמו שאמרנו נגת עמך : (ז) איה
 קנאתך . כדלמטה : הבוין משך . שהיו רגילים להמות עליו כאשר מאו כענין שא"י (ימינה
 לא) על כן המו מתי לו וסמוך רחמך כדלמטה אליו פתה בתאפקו נחמסכו מתיבה המים עליו
 פאשר מאו : הרחמך . כמו (כדלמטה) ויהאפק ויאמר שימו להם תחשק ולא סכירו את
 אשר נכמרו רחמיו אל אחיו : (ט) כי איה אבינו . ועלך להביט ולראות כלרעותי : כי אנכסם
 לא ידענו . כדלמטה מלרים : וישאל לא יבינו . כמדבר כי ככר נפתקו מן העולם והאם י'
 אבינו ככלם נפשינו לו אכ ורבותי דרשו בו כמו דודש נכס' שכת (ס"ט) :

מצודת דוד

עדי תרד : (יג) בהחיות . עומק מים : יעשה עמנו כואת היום : איה השם וגר . איה
 (ד) תניחו . ענין הנהגה כמו נחית כלאן הוא השם בקרב משה את רוח הנבואה
 (הגלים עו) : (ט) טוביל . ענין מדור כמו (יב) מולך . מוסף על מלת איה לומר איה
 בית וכולו לך (מ"ח) : קנאתך . ענין חומה המולך לימין משה את רועם תפארתו ר"ל תחם
 וכעס כמו בקנאו את קנאתי (כמדבר כס) : ס' היתה מונגת למשה בכל עת הפלו : בוקש .
 חטק משיך . הוא ענין הכמרת רחמים ותמלה איה הבוקש ממניס מי ס'ס וידידן לעשות
 וכן על כן המו מתי לו (ימינה לא) : הרחמך . לעלמו שם נכונה פד עולם : (יג) מוליכם . איה
 ענין התחוקות והמלות הלכ וכן ויהאפק ויאמר שימו להם תחשק ולא סכירו את
 שמו

וישר : (יד) בבהמות בנקטם חרד . כמו בנסתם היורדת ללכת בנקטם שנות לה חאלו פתה ללכת
 ככר כן ס' הניג את 'ישראל נגתה : בן נגת עמך . ר"ל כך היה הכל כמו שחלמנו
 כחופן זה נגת עמך לעשות לך פרכוס סם תפארת : (ט) תבט משמים . ר"ל כחולין וכן
 עשית כיומם קדמונים לכן גם עתה בטע משמים וראה ממדור קדש מה שהאומות עושים לו :
 איה קנאתך . איה קנאה והגבורה שפראית כהאומות כיומם קדמונים : הבוין משך . מש
 שניסם כדלמטה היו משיך הומים עלי ורחמת אחיו הנה פתה התחוקו אלי כי האמת לכת
 ומאת רחם : (ט) כי איה אבינו . ורלו לאכ לרחם על גוים : כי אנכסם לא ידענו
 שמה עלמנו כאלו לא ידענו פם כי נגלה לו כדבריה בין הכתרים שטנדו לרעבה מלכות לא הפל
 פליע : וישאל לא יבינו . עשה עלמנו כאלו לא סכרו אחתנו פם כי אנכסם לא ידענו
 בפשת שאלה סולם מוצל ארלם ומלאכי אלכום עוליס וידידים ט פם שר הבומות א סולם ו
 עדי לא סם לנו להפלו פליע : אחת ס' אבינו . ככל ימי הפלכות שמה לך פליע כדך סל

שעיה סג

המעלה מים את רעה צאנו איה השם בקרבנו את דוח קדשו :
 מולך לימין משה ורוע תפארתו בקרע מים מפניהם לעשות
 לא עם עולם : מוליכם בתהמות פסוס במדבר לא יבשרו :
 בפיהם בבקעה תרד רוח יהוה הניחנו בן נהגת עמך לעשות
 לה שם תפארת : יו הפט משמים וראה מזבל קדשה ותפארתה
 איה קנאתך וגבורתך המון מעיד ורחמך אלה התאפקו :
 כי יצאתה אבינו כי אברהם לא יצנו וישאל לא יבינו אתה

רשי

(ח) למה התפט . כי בדרך לסודי ור סרט ממנו כמה שא"י כחומר ביד סוילר וגר (ישיס
 יח) ואומר הסידותי את לב האנן וגו' (יחוקאל לו) : הקשיח . לשון איומן לב : (יח) למצער
 יראו פם קדשך . גדולתם וירושלם זמן מוטע היתה להם : בוססו . דוששו : (יט) היינו .
 פתה כפס אשר לא כחה למשול כם מפולס וכאלו לא נקרא שמך עליהם : לוא קרעת שמים .
 וידת להילוט פתה כאשר וידת להילוט מיד מלרים אז מפניך סרים נולו כרתת ויט :
 סד (א) בקרה אש . את דבר הנימוס מלגיו וכאשר המיס תכעס האש כשתתן נחלה או
 מתכת כופרת כמים ועלו המיס אכעבותות כל זה עשית במלרים ויכי כדל אש
 מתלקחת בתוך הכרד (שמות ט) : להודיע שמך לרין . כענין שא"י כחומה מכה וחולס כעטר
 זאת הסמדותך וגו' (כס) לו עשית עמה כן אז מפניך גוים ירגונו : (ב) בעשותך . כמלרים וכל
 שאויבים טרלות אשר לא היוו מקוים שתעשם לט כל אותן טרלות שא"י היוו סגוים לך :
 ידח . לכה סיני אז : מפניך הרים גלו . כך סי' דושם כן נכרע אלכ י"ה כקדוח אש המסיס

מצודת ציון

שמיים לכו נתקנת כט : גאלנו מעולם שמך . שימו להם (כדלמטה) : (יח) תתענו . מלשון
 מימות שולם שמך הוא גואלנו כי בכל פעם אתה כעבור שנות האומות ויורק בגלות אנו תועיס
 כעבור שנות האומות ויורק בגלות אנו תועיס (יח) למצער . למעט זמן כמו סלה מלצר היא
 לבנו . כעבור זה הוקפס לבנו וסח מן הירכה (יח) למצער . למעט זמן כמו סלה מלצר היא
 וכלנו מדרך בא והוא ככל ענין במים : שוב . וכלנו מדרך בא והוא ככל ענין במים : שוב .
 לכן טוב אלנו להסרות סינתך כויטו כמאלו ואם וכן לו היתחם אותם (שופטים ח) : גולו . ענין
 איה בנו מעשים פשה למען סדך הס האכות למען השכטים אשר הנהלמם לך לנהלם :
 (יח) למצער . על מעט זמן יכשו פם קדשך

אח המקדש ועתה הרים אותנו הנה כוססו ומכמו את המקדש : (יט) היינו מעולם . הלא
 שגולם סיינו אנתנו פם מתשלחך ולא משלת כהאומות וחזור ומפרסם לא היה שמך נקרא
 ישראל : לוא קרעת שמים . האש למעט קרעת השמים לטיות נפתח ויורדת על הארץ ולת
 כהרסם לרעיד סהימם ולהסירם לטיות הויעה מטפסך מהם מגודל כהרסם כמו שידת למעט
 לתת לנו הטורס לכן גם עתה עשה עמנו כמאלו :

סד (א) בקרה אש המסיס . ר"ל סנה מאלו כליה את סלרים אנתנו כמו האש סמקדת
 וסוקף את סדכר סנמם עד התכלית וכמו חוס האש פעלה כיומם רחיקה ואכעבותות
 ומוספת וכולנה כן הוספת ליסר את סלרים : להודיע . ר"ל לא כדקדומוני כ"ל לסודים פרכוס
 שמך אל לרין הס סכמחיסים כס' : מפניך . אז חרדו סגוים משיך : (ב) בעשותך . ככת שכות
 פליות טרלות אשר לא סיינו מקוים להם כי לא סיינו כדלמטה להפלות כלאס : ידח . ר"ל לא
 פיש די בללס ס' שר ידח למשנת על סר סיני ונתת לו כהרס וזו ורדו סלרים שסיך פל

שעיה סח

יחזיר ופרק פגלים פליהם: ה האמרים קרב אלה את הנשיר
 כי קדשתיך אלה עשן באפי אש יקדת פליהום: ה הנה כתובת
 לפני לא אחשה כי אם שלמתי ושלמתי על חוקם: שונתיכם
 ג עונת אבותיכם יחדו אמר יהוה אשר קמרו על ההרים ועל
 הגבעות תרפוני וסדתי פעלתם ראשונה על חוקם: ה כהו אמר
 יהוה באשר ימצא התירוש באשכול ואמר אל תשחיתוהו כי
 ברכה בו בו אעשה למען עבדי רבלי השמות הכל: ה והוצאתי
 מעקב ידע ומיהודה ירש הרי יורשנה בחירי ועבדי ישכנו
 שמה: והיה השרון לנהצאן ועמק עכו לרביץ בקר לעמי

ומדק פי אל פי

רשי

ספ פגרי המתיס טסס כנתונים במלור שאינס יוכלו ללח: ומדק פגלים רוטב נתעב כמו וחי
 המרק טען (שופטים ו): (ה) האמרים. אל הדיקים קרב אליו עמוד נעמך ואל הגש כי
 בי קדשתי. כי קדשתי וסכרתי יותר ממך כן תי: אלה. הכוונת אחר עשו טסס לטען
 חיינה נחלי: (ו) הגנה כחוכה. תעלתם לפני וכבר נגור דינס ונחתם: (ז) עונותיכם. עונות
 שלכם ועל אבותיכם יחדו אשלו לכם: (ח) באשר ימצא התיורס באשכול. תי כמס דלכתבה נח
 וכלו כדלה דמוסל: התיורס. זו נח טסיס תחוק: באשכול. כדור המסכול ויש לתור
 במשטמו: למען עבדי. למען כל דיקי ודיוק המלל כס: (י) ועמק עכו. כמשמעו: השרון.

מצודת ציון

(לעיל א): ומדק. רוטב חטטול כסכר כמו בין פגרי המתיס שאינס יכולס ללח ממקום
 וזה המרק טען (שופטים ו): פגלים. טען כמו כנתונים במלור והוא כלל ענין כמי: ומדק
 תוטוב כמו טול כוא לא ירלס (ויקרא ט): פגלים כלסס כלסס. כל כלסס כלסס מרוטב מוטעס
 (ח) עשן. ענין כעס כמו עשן טען כחטו מדבר עמל: (ה) האמרים. ללה שאינס
 (תלסס יח): יקדת. כוונת כמו אש תמיד חולסס ממלכלס וימרו גסה אליו לעמוד
 על דיקם. רל עשן טעמס וכסס: (ז) התיורס. תעמל אומי: אלה. סדכרס כחלס טעלו טען
 מלשון חרוף וגדוף: ומדתי. מלשון מדידה: כחפי לסיח תמתי כוונת כל סוס כחש כוונת:
 (ח) התיורס. סיון כמו ותיורסן וילכך (ז) הגנה כחוכה לפני ולא נשכחו: לא אחשה. לא אחתוק עליסס
 (דכרס יח): באשכול. עמק מגרגרי עניסס כרא אשלו גמול והתשלומין יסיח על חיקם ולא
 כמו ואשכול עניסס (כמדבר יג): ברכה. רל כריס אחריס: (י) צוותיכם. תלסול
 דבר טוב: (י) השרון. מקום מיושב ושמן כמו גמול יסיח על עונותיכם ועל עונות אבותיכם
 סרוטס כשרון (דכ"א כ): למה. ענין מדור: ומדתי. טעמו מקולקל טען וזה טעמ עכו
 למה חקוס (כוסט ג): חיקי. מלשון רביעס כראשונה אמדוד אל חיקס גמול טעמלס וחל'
 וסי

לארץ טסס עין אטחס סלילי וחלוי כמטפס אבותס: (ח) באשר ימצא. רל עמז אל תתיחבו
 טען גמולס כי כמו כחכר ימצא כחכולס עניסס נגרגרס מבוטלס כל כרסס כרלויס לעשות טסס
 יין ואמר. רל וחס מי רולס להמתיח ימכר הומור אל תשחיתו כי יש בו תורוס טחול
 סרסס וטובס ואע"ס טיש בו מלניסס וגויס טחוטס נכרה טען מקום סחלויס כעבור התיורס:
 למען עבדי. הדיקים אשר נכרה: לבלתי טעמלס סכל. כלל וכלל לא אחתי כעבור התיורס:
 סלדיקים: (ט) רוע. רל רוע נכרה כרלויס לעמק: ידש סיו. סר ליון וזר כתיס:
 ידשוה כחירי. טסס טעמלתי לי סס ירכו אח הירוסס טעמלתי לטס ז' א"י: ישכנו טסס
 ולא יגלו טוד ממני: (י) חרית סכרון. מקום סמיוור והטמן יסיח לטס אלן כי טסס טסס
 כחלוי ולא חסיס טעמס כחוח סריוס כומן הגולס: ועמק עכו. אף כמקום סטסי
 ותיורס יסי לרין בקר פי סס רלס וסס ירפו מרסס טען: לעמי. כל טעמס טסי

שעיה סח

אשר ידשוני. ואתם עזבו יהוה השבתם את דבר הדין
 הערבים לנר שלחן והממלאים למני מסמך: י ומניתי אתכם
 לחרב וכדכם למכת חכרעו עין ראתי ולא עינתם דברתי
 ולא שמעתם ותעשו הרע בעיני ובאשר לא הפצתי בחרתם:
 י לכן כה אמר אדני יהוה הגה עבדי ו יאכלו ואתם תרעבו
 הגה עבדי ו ישתי ואתם תצמאו הגה עבדי ישלחו ואתם תבשו:
 י הגה עבדי ירנו ממוכ לב ואתם תצעקו ממאב לב ומשבר
 רוח תגלילו: י והנחתם שוככם לשבועה לבחירי והמתה אדני
 ידעו ובעבדיו יקרא שם אחר: יו אשר המתברך בארץ יתברך

רשי

ספ מחו טסיס כח"י: (יא) עזב פי. רשעי ישראל סחלויקו כח"א ומחו כרססס הערבים
 לגד. ספ פ"ח טעמולס של סס כמול וכלשון מטכס יס (טכס סו) גד גדי וסיווק לא: למני.
 למען חטכון (טין רכ"י ססדכרין זכ) סכומרס סיו ממללון אגנות מווג יין: במסך. יין מאג
 כמיס כמטפסו כמו לחקור ממך (משלי כג) מטכס ייוס (טס ס) ויש פתורס למני לפ"א
 סחוטס עליסס חלל ומניתי אטכס סלל נקוד ומניתי דגס יורס טחול נלשון ממין: (יג) עבדי
 סלדיקים (סל ישראל): ואתם. כוונטס כי: (טו) שמכם לטכוס. לוקח טמכס קללס
 וכוונטס לדורות אס לא יקני כחכר אורע לטווי: והמיוך. מיתת עולס: ולעבדיו יקרא סס
 אחר. סס טוכ וזכר לנכרס: (טז) אשר סמכתכך כלך. כי טסיס ירלתי על כולס ומללס
 סלך דפיס והמללל ומטחכס כלך ימכך כללסי אמן ויחלל סחול ענד לללסי אמן חלס

מצודת דוד

טעמי חכר דרשוני כויתוס כגולס ולא עזבו אח וסיח סכוכס לוח: (יא) הערבים. עין
 כ"י. (יא) ואתם. חלל אטס כוונטס אח כ"י וסיח סכוכס לוח: (יא) הערבים. עין
 וכלו זכרו סכו לגד רלוי להקריב קרבנות: (יג) ומניתי. מלשון מנין ומסכר: לטפח.
 חערבים. אשר ערכו מלכלסס על סלחן להקריב: (טו) שמכם לטכוס. ענין נפילס על סכרסס:
 לגד וסול כוככ לרק וסיו ממללס יין מווג ענינח. מלשון עניס ותכוכס: (ד) ומשבר
 לנכך למני וגס כוא סס כוככ: (יב) ונניתי. רוח. רל מלסר ויגון: ויגלילו. מל יללס:
 אטכס להרכ. כמנין אמכר אטכס להרכ למען לא יפקד מי: וכלכס למכת תכרעו. אש לא
 נמדד מן סמנין: יין. כעבור אשר קרלתי

אליכס כיד עבדי סכילויס לעווב דרך סחילי ולא ענינח למכר לעווב סדך סכס סס: ובאשר
 כסדכר אשר לא תפילתי לתי כחרתס אטס: (יג) לכן וגו'. רל מלכד כוונטס טסיס לטס כוונטס
 טוד חקללו טוכס כוונטס כי כפדי סלדיקים יחללו רל יסנו מווי סכוכס וכן ויחוו אח סללויס
 ויחללו ויטחו (טמות כד) ורל טוכס מווי סכוכס כאלו חללו וכו': ואתם. חלל אטס עווי
 כ"י טסיס רעניס מו וס סככסס כי לר חכילס לט: הגנה כפדי יסחו וגו'. ככל סדכר כמלות טווח
 ואתם חכשו. על אשר טעמלס כה: (ד) משוב לב. סכוכס טוכ לב: ומשבר סכוכס
 סכר רוח טעמקו כיללס: (טו) והנחתם שמכם. לחכר טחוטו תניחו אט טמכס לסיח לטכוס
 לבחירי סלדיקים כי יאמרו כטכועתס אס עשיתי כואת יקני כמקרס סרשטס ססס כמו יסמך
 כ"י כלדיקים ואחכס וגו' (וכמיה כט): ומסיתך. כרא כמס ימות מיתת עולס כחכרון סככס
 טכוכס: ולעבדיו. חלל לעבדיו סדכקו בו יקרא סס אחר לכבוד והתפלת ומכ"ס ואתם כתי
 פי חקראו וגו' (לעיל סח): (טז) אשר סמכתכך כלך. רל כי יגדל טסס פד אשר סכל
 סמכתכך וסחללל כפי יסיס לכל סלך לא ויחלל כסוס דכר כרא כואת ויחלל לומר עמי

באלה אמן ותושבע בארץ ישבע באלה אמן כי וישכח
הצרות הראשונות וכי נסתרו מעיני יי ביהנני בורא שמים
חדשים וארץ חדשה ולא תזכרנה הראשונות ולא תעלינה על
לב יי כי אס-ישיו וגילו עדיעד אשר אני בורא כי הגני
בורא את-ירושלם גילה ועמה משוש יי וגלתי בירושלם
וישלתני בעמי ולא-ישמע בה עוד קול בכי וקול זעקה כ לא
יהיה משם עוד עול ימים וזמן אשר לא-ימלא את-ימיו כי הנער
בן-מאה שנה ימות והחוטא בן-מאה שנה יקלל כא ובנו בתים
וישבו ונמטו כרמים ואבדו פרים כ לא יבנו ואחר ישב לא
יפועו ואחר יאכל כי כימי העץ ימי עמי ומעשה ידיהם יגלו

רשי

האמת שאמן ושמו הכתחה זאת כיו נשכחו הברות לכן יקראונו אלהי אמן (א) שמים
 חדשים יתחדשו שמים על מפלה ויהיו שרי ישראל שרים עליונים ושרי האומות תחתונים וכן
 גלגל דם האומות שמים חדשים ממש וכן פיקר כי מקרא מוכיח כי כאשר השמים החדשים
 והארץ וגו' (לקמן טו) (ב) עול ימים נעל כמו עול (אזכר ב) עול ימים קטן בשמים : בן
 מאה שנה ימות יחל כן עובדין להתחייב מיתה בעבירה שיש בה מיתה כך מפורש בביר :
 יקלל בעבירה שהיא לזכור נדח (כב) כימי העץ ת"י עץ החיים :

מצורת דוד

רמסו (משל כו) : אמן ענינו כמו אמת : מדבק באלהים אמת שאינן וטמר הכתחה
(יח) וגילו ענין שמחה עדי עד על עולם הסיף לגדל שמות הדקוס בו ישבע באלהי
כמו כסותו כעדי עד (לעיל כו) (יט) וגלתי אמן כי כולם יאמיניו כי על שהאמין הכתחה
מלאן גילה (ב) עול ימים קטן כימים הוא ולכן ישבעו בו וכמ"ס ובשבעות לה' זכחות (לעיל
מלבן עולל וכן השמחה אלה עולם (לעיל מט) (ע) כי נשכחו ר"ל כ"כ תרבה הטובה עד
לא ימלא לא ישלים והחוטא ענין חסרון סיכין בשכמים כל הזרות הראשונות שכלו
כמו משכרים ותחשו (אזכר מח) (כב) יבולו כהיותם בגולה ובי נסתרו מעיני גם מעיני
ענין אמן כמו יבולו כסוב וימיהם (שם כד) יהיו נסתרים לרות כאלה כי לא יהיה עוד
אע"פ בעולם אזכ לא יהיה נראה (יז) כי הנינו בורא
שמים וגו' ר"ל יהיה רוב טובה בעולם כאלו

מצורת ציון

נבדח עולם חדש אשר לא ימלא עם לרות או הדברים כמשמען וכמו שכתוב כי כאשר השמים
 החדשים וגו' מומדים לפני (לקמן טו) ולא תזכרנה הראשונות לפי רוב הטובה שיהיה לו לא
 הזכרנה הברות הראשונות : ולא תעלינה על לב ככל שדבר במ"ס (יח) כי אם ישבו ר"ל
 לא יאמר לשם שום דבר כי אם ישבו וגילו על עולם על אשר אני הוא הבורא את השמחה והסי
 מתקיימת לעולם בורא את ירושלים גילה אהדש שם ירושלים לקרא גילה ואחדש שם עמם
 לקרא משוש (יט) וגלתי בירושלם כי בשמחה ירושלים תריבה ועמה בגולה לא היה שמחה
 לפני המקום לכן אמר כשמהיה בנייה ועמה יהיו בטובה יהיה עממה לפני המקום : ולא ישמע
 גו' כי לא יבוא עוד עליהם לרות (ב) לא יהיה משם לא יא' משם לקבר אדם שהוא קטן
 בשנים ואף הזקן קמה שלא השלים כל ימיו לא ימות גם הוא כי הו' יארוכו ימי האדם בחריבות
 נבוא : כי נעבר בן מאה שנה ימות ר"ל אם ימות מן פה שנים יאמרנו עליו נער מת :
 החוטא המתוך מן העולם כשהיה בן מאה שנה לקלל חתשו כי פודו נער לפי מרבות חיי
 האזכרים אומים או זכות ככל ענין במ"ס (כא) ובנו בתים וישבו ולא ימותו טרם יסלם הבנין
 עד לא ישבו כסס וכן ועמנו כרמים וגו' (כב) ואחר יבן על כי ימותו הם עד לא יש
 נבס : כי כימי העץ ומן עמדת העץ המתקיים טרבה כאלו מרוב וכדומה כימי העץ
 נבס יהיה ימי עמי : יום משמים יפיעה האדם והוא יקום ויבן עדין גליהם

בחדתי כ לא יעו לרויק ולא ילדו לבהלה כי יזע ברוכי יהוה
המה וראצאיהם אהם : כי יהיה טרם יקראו ואני אענה עוד הם
מדברים ואני אשמע : כה זאב ומטה ידעו כאחד ואיה פבקר
יאכל לחבו ונחש עפר לחמו לא ירעו ולא יושחיתו בכל-תר
גדשי אמן יהוה :

סו כ כה אמר יהוה השמים כסאי והארץ הדרם רגלי אי-יהוה
כית אשר תבנוני ואי-יהוה מקום מנוחתי : כ ואת-כף-אלה ידי
עשיתה יהיו כל-אלה נאם-יהוה ואלהיה אפיו אל-עני ונקה

רשי

(כה) יאכל חנו ולא למכר להשחית נכבחה : נחש כרי פטר לחמו ומלוי לו חרדי
 ומדרכ האדם וחרים כבקר יאכל חנו לפי שמינוט טעמו וטל ביד בני יוסף שגף וביה יוסף
 לכבה וביה פשו לקס וגו' (פוכדיס ח) אכל ביד בני שאר השבטים שנמשלו לחיות לא מלינו לכן
 נאמר וחרים כבקר יאכל חנו אותן השבטים שנמשלו לחרים כגון יהודה וכן כיוסף שנמשל כשור
 יאכלו אותו שנמשל כחנן :

(א) השמים כסאי אמו לריך לנשתיק שלם : איזה ביה אשכ הוא כדלי לשכיתי :
(ב) ואת כל אלה השמים והארץ ידי עממה ואת אשר יאמלתי שכינתי כחוכם
בדיוחכם שמעתי לי לפי שכן דרכי להביט אל פני יבנה רוח וחרד על דברי אכל עתה חן לי חפץ
כנס שארי שבט כבוד ככה את כעליו וגולו ממנו וזבח סה דומם לפני כעורף את סבל
המעלה את המנחה הרי הוא לפני כדם חזיר והמזכיר לכונו מקטיר לכונו כמו אזכבה (ויקרא

מצורת ציון

חדשים כנין והמכתב ולכן אמר עמי כחירי אענה ענין השוכה : (כה) ידעו מלאך
 יבולו מעשם וידעם כי הם יראו כחורים וחוקים מרעם לחמו מאכלו ידעו מל רעם :
 ומעשם ידעם ויקונו ויקבנו בנייהם : (כב) לא סו (א) הדרם הוא שדכרף הכסא הכתוב תחת
 ידעו לרויק לא יהיה יגיעתם לרויק ר"ל לא רגלי האדם כשהוא יושב וכן והשתחח
 ימותו בנייהם במייהם : לבהלה למות במייהם להדום רגליו (תהלים לח) : (ב) ובה ענין
 להכיל אותם וככל שדבר במ"ס : כי זרע כי שגר וכתוב כמו ונאפה לנב (תהלים קט) :
 זרעם המה זרע ברובי ס' ולא ימותו בקולר

שמים : וראצאיהם אהם כל ימיהם יהיו
 לאזכרם עמכם כי לא ימותו במייהם וככל שדבר במ"ס : (כד) יהיה טרם יקראו פעמים
 אע"פ להם למלאות שאלות לבכם עד לא יקראו להסתכל בכם ועמיהם כשעוד הם מדברים
 כשפלה אשמש חני לתת משאלותם : (כה) ידעו כאחד ולא יערפו הואכ את הטלה כי אף
 החיות הטורפות לא יערפו עוד במ"ס וגו' ר"ל (לעיל יח) : כבקר כמו כבקר אוכל תבן
 כן יאכל האריות : ונחש עפר לחמו הנה עפר יהיה מאכלו כהולדתו וטעמו ולא יזיק למי :
 לא ירעו לא יפשו רעם למי ולא יחיתו את מי : בכל הר קדשי הוא ארץ ישראל :

(א) השמים כסאי פחה שג לרובים ואמר בלה השמים הוא המקום המוכן לשכתי
 והארץ היא כדום רגלי ואחיו כמשל חנו אדם הוישב על כסא ורגליו יורדות לוח
 גל שדכרף : אי זה ביה מה שביה אשר תוכלו לכות לי שיהיה כגון לי לפי רוב גדולתי :
 חיי זה מקום גוהתי ככל שדבר במלות שונות : (ב) ואת כל אלה אף השמים והארץ אינם
 קדושים כמוי יי ידי עממה אוחם : ידעו כל אלה ואח"כ סיו כל אלה אכל אינם קדושים
 כמוי : ואל זה אפים זכס שאני רם על רמים על כל זה אכיע והשנית בשמים אל סניי ואל
 י' שחיתו כפכמי האשר וסיגן ואל הארץ על דברי לפשוחם והואמר אכל לא של-שפתיהם

וינתן יתד ערד כרבי : שחטם השאר מכה אלש דבב השלה ערף
לקב מענה מנחה דם חזיר מזכיר לבנה מברך און גמל המנה
בחרו בדרכיהם ובשקוציהם נפשם הפצה : י גמל אני אבחר
בתעלוליהם ומגורתם אביא להם יען קראתי ואין עונה דברתי
ולא שמעו ויעשו ררע בעיני ובאשר לא הפצתי בחרו :
שמעו דברי יהוה הנרדים אל דברו אמרו אחיכם שואכים
מגריכם למען שכי יכבד יהוה וגרמה בשמחתכם תם יבשו :

רשי

ב) וסיחה ללחם לאוכרס (סס דד) : (ג) מברך און . מברך אחי כשחטת לוחם מברך און
מחזיר לוחם וכו' פירושו ולשון ברכה טעם כשחטת סיחה להקללת פנים כמו קח נא את ברכתי
(בראשית ג) פשו אחי ברכה (לעיל ו) : גם המה בחרו בדרכיהם . הם חפזים בדרכים הללו
הטעים וגם אני אבחר ואחפון בתעלוליהם ואיפה פהו גם כן דרך לשון פכרי ולמר שני גמין זה
אלו זה כמו גם כחור גם בתולס (דברים לב) גם לי גם לך (מלכים א) גם אהבנו גם שניה
(קטלת ט) לשון ולא ימותו גם הם גם אחם (במדבר יח) אף כאן גם הם כחור וגם אני אבחר :
(ד) בתעלוליהם . להטפול כס לשון כי הטפלת כי (סס ב) : ומגורתם . מה שטה ורחים
יען קראתי . שטפו שמוס וזכו אלי : ואין פוטם . לאמר שפתי : (ה) ההרדים אל דברו .
פירוקים כהמחירים כחרדו להתקרב אל דבריו : אמרו אחיכם . פושטי ישראל המכרים למעלה :
שנאיכם מנדיכם . האומרים קרב אליך אל תגש כי (לעיל סס) דלא אמרו אחיכם בני פשו
פירוקים אשר אמרו לכם סורו עמא (אויכם ט) : למען שמי יכבד כי . בגדולמיטו סקדיה מחכנד
פאטו קרובים לו יותר מכם : וגרמה בשמחתכם וכו' גישו . טגיהו אומר לכל לאן כן סוף
דכדריס כי בשמחתכם נראה וכו' יבשו למען כי קול שאון שלכם נא לפני סקדיה ממש פשט

מצורת ציון

חדד . ענין מהירות רב וכן וחרדו וקרי ספיר קרננת ולכס רחוק ממני : (ג) שחום סבור .
לקראתו (ש"ל טו) : (ג) ערף . ר"ל כוזה ערף והשוחט את הסור הכי סוף כאלו מכם איש
וכוף אחורי סוף כוזה וכו' וכו' לא הפדס ופרפתו כי דם יחשב ולא לרצון . ערף כלב . נמאם
כמ"ס וסיחה ללחם לאוכרס (ויקרא כד) : בעיני כאלו ערף את הכלב : דם חזיר . נפס
מברך . כוזה ענין שחורס כהכס להקבלת פנים בעיני כאלו זרק דם חזיר : מוכיר לכוני .
וכן קח נא את ברכתי (בראשית ג) : אף . המתקשר לכוני כוזה מניח השורה דבר שאינו
ענין דבר שאינו רחוי הסגון : ובשקוציהם . סגון ורחוי : גם כהם בחרו . ר"ל הוואיל ופטה
מלשון שקן ותפוח : (ד) בתעלוליהם . ענין נגס : וכדומן ופסס חפס לפשות שקולים הברס
והטול כמו כי הטפלת כי (במדבר כב) : לטס ולא בלא דפת ובלא לבי יפסום : (ד) לכן
ופסורם . ענין פחד כמו ויגר מואב (סס) : מלשון גם אני אבחר . לכן גם אני אבחר להתעטו
(ה) וחרדו . הממסרס : מגריכם . מלשון גם כהכח הכעות ולא אמונס אל המקדס
סנדס
כרא אבחר כהכח הכעות : וסנורחם . מהדבר
כעבור כי קראתי עליכם על ידי סנבוליס
לכוכים יחזר דרכם ואין מי משיב לומר איישר דרכי ממה : דברתי וגו' . כאל דבר
כמ"ס : ויש כעני . כדבר סרע בעיני : ובאשר . כהדבר אשר לא תפאתי אני כחרו סס :
(ח) שסעו וגו' . אחם ספדיקים סחרדים אל דבר כי לפשות שטפו דבר כי : אמרו וגו' . פושטי
ישראל : סנבוליס אחכם סנדיים לסרוק אחכם כמ"ס האומרים קרב אליך וגו' (לעיל
סס) סכס סס אמרו למען שמי יכבד כי ר"ל כעבור פירכוס שמי כאל כבוד לבי כי לא קרובים
אליו ומקנד סוף פשט : ורחמי . לכל לאן כן סוף דכדריס כי פשיט נראה כהמחשס

י קול שאון מעיר קול מחיבל קול יהוה משלם נמול לאויביו :
י בטרם תחיל ילדה בטרם יבוא תבל לה והמליטה זכר : ה כי
שמעו בואת מי רצה באלה היוחל ארץ ביזם אחד אם יולד נה
פעם אחת כי חלה גם יקרה ציון את בניה : ה האני אשפיר
ולא אוליד יאמר יהוה אם אני המוליד ועצרתי אמר אלהיך :
י שמחו את ירושלים וגילו בה כל אהביה שישו אתה כשש
כל המפתאבלים עליה : יי למען הינקו ושבעתם משד פנחמיה
למען תמצו ותענגנתם מין כבודה : יי ברכה ו אמר יהוה הנני

רשי

כפירו וקול ולא מסיכלו ומקטנו על מחריבו ואחרי כן קול כי משלם נמול לאויביו : (ו) כפרם
תחיל . ציון חיל סיולת ילדס את כניס כלומר יתקבלו כניס לחוכס אשר סיחה שומחם מסס וסכולס
הכרי סוף כחיל ילדתן עכשו כלא חבלי יולדס כי כל סאמות יכאוס לחוכס : והמליטה זכר .
כל ייחאת דבר כלום קריו סמלטס והמליטס אובסמולייזר כלפ"ז : (ח) היוחל ארץ כיוס אחד .
סיכוא חיל סיולת לילד מלא ארץ כניס כיוס אחד : (ט) האני אשכיר ולא אוליד . פאני אכיר
את אשס על המסכר ולא אפחת רחמס לסוליא פוכרס כלומר שפא אחיל כדכר ולא אוכל לגמור
ופלא אני סמוליד את כל סיולות ועכשו שפא פארתי כממיס : (יא) משד . לי סדיס : כמצו .
ש"ל כלפ"ז : מיו ככודס . סכוד גול סו ומספס לכא לס : וי . אובסמולייזר כלפ"ז :

מצורת דוד

ארכשטים ססס ויבשו פל כי סלכו אחר ססכל :
(ו) קול שאון מעיר . או יא קול שאון מעיר
ציון ותחור ומפרס שילא סקול מן סיכל כי
סטמד כליון ולחוספת כיואר חמר שזכו קול כי
פיואל לאיס על סאמות ללסם נמול לאויביו סס
גוג ומגוג כמ"ס וילא כי ונלחס כניס (אכריס
די) : (ו) בטרם תחיל . על ציון יאמר כעסס
תחיל חיל סיולת חלד ר"ל יתקבלו כניס לחוכס
כאלו ילדס אותם עכשו מעלי חיל ותכלי לידס
בפרס יבוא וגו' . כפל הדבר כמ"ס : והמליטה
זכר . ילדס זכר ולפי שפרכס ססמחה כלידת
זכר מלידת נקבה אמר והמליטס זכר לפי גודל
כשמחה : (ח) מי שפט כואת . מי שפט סל
כואת ומי ראה דבר נפלא כאלס כאלס מעולס כאל
חיל יולדס לכל שני סארץ כיוס אחד סאס
מלשן עולדס אומס שליס כעסס אחת : כי
תלס . ר"ל כי זה ספלא נעשה כליון כי חלס
מכל כניס רע וילדתם כעסס אחת ר"ל כולס
ואין פט רע : (ט) האני אשכיר . פאני אשכיר
ר"ל שפא אחתיל כדכר ולא אוכל לגמור . אם אני סמוליד . אס אמנס אני סוף סמוליד את
כל סיולת ופא עכשו אטמור אותך כממיס ר"ל כאל לכל סאמות אי סוף כוונן כח כידס
אין לא אתן סכס כידכס : (י) שסחו . אחם ככאוס מן סגולס סהו את ירוסלים ככואכס
אליס : כל אכריס . כל מי שאכיר אותם ותאב לראוחס ככניס : כל המתכליס עליס . כעס
פוככס : (יא) למען חניקו . כהתכלותם עליס למען שפראו כהמחשס וחינקו ותכשטו סדרי
ספדיקס כי יפסאם אשר זה יפס נמולס : למען חניקו . למען ספס מלניס ומחפניס כ

נוטה אליה פנור שלום וכנהל שומה כבוד נים ונקתם עד
 צד תנשאו ועל ברכים תשעשעו: י כאיש אשר אפו תנחמו
 ונאנכי אנהמתם וברושלם תנחמו: י וראיתם ויש רכבם
 ועצמותיכם כדשא תפרחנה ותרעה ירדה את עבדיו ועם
 את איביו: יו כיהנה יהוה באש יבוא וכסופה מרפבתיו
 להשיב בטהר אפו ונערתו בקהביאש: יא כי באש יהוה נשפט
 ובחבו את כל בשר ורבו חללי יהוה: יב הסתקדשים
 והמטהלים אל דגנות אחר אחד בתוך אכלי בשר החזיר

אחת קרי רש"י

(יב) וכנהל שומה. או נוסף אלה כבוד נים: על לז. על לזי לומינס על נסמן:
 השעשעו. תהיו משועשעין כדרך שמעשטין את הטיק אשכנזי' בלע"ז: (יד) ונודעה ד'
 ס'. בעשותו וקמתו ונודותיו ידעו עבדיו את כה נבונה יד: (טו) באש יבא. כחמה אש
 יבא על הרעפים: לרשיב. ללבו כחמה את אשו: (טז) כי באש. על נכוס ס' נשפט עם
 לרו ולפי שהו בעל דין ודיין ופל בו לטון נשפט סוף הוא טופן טעמתו למלוא פוטס ופספס
 וכן נשפטתו אלו (יחזקאל לח) הני נשפט אותך (ירמיה כ) לטון וכות הוא דיטטי' בלע"ז
 ופספס כי באש ס' וכתרו נשפט כל בשר וכן רבים מסודים במקלות: (יז) המתקדשים.
 המודמים לני ואתה לך ליום פלוגי למכוד פ"א פלוגיה: אל כגות. שורטין ס' יק וס'
 סיו מעטדין. פ"א: אחר אחת. כמה שח"י פוסה כתי סופס מתקדשים לעטדים לעטוד סופס
 אחר שגמרה הכותה את עבודתה: בתוך. כחמט בניס כן ס' דרכס לסעמידס:

מצודת ציון

(תלמוד ס): (יב) שומה. ענין רדיס ומכרות סכוד סו ומעמס לכו לם והוא כול ענין
 המטיבס: כבוד. ענין עושר כמו ומאשר נע"ם לומר שהרעס טובס תקבלו כטול עש
 לאביט עסס את כל סכוד הוס (בראשית לח): בניס: (יב) נוסה אליס. אסס אל ירוסליס
 תנשאו. מלבון מנח וסכל: תשעשעו. ענין שלום הרעס כמי נכר וכבוד בניס ופסרס אסס
 התסקות למתה: (יד) כדשא. טעס: לם לכוז כמזלס כנהל שומה: רנקתם. אסס
 הפרחנה. מלבון הפרחה וגדול: ועם. ענין סתחלניס עליס תהיו ונקיס את העושר הוס
 כעס: (טו) וכסופה. כוח סופס וכערה: וסו דרך משל לומר כמו הטיק ונקי חלב
 ועררו. ענין נקטו נופס: (טז) נשפט. ענין מאין כול כן חלכלו כבוד העו"ס אשר לח
 וסח וסני נשפט אותך (ירמיה כ): ינעס בו: על לז הנשאו. ר"ל תהיו מכובדיס
 (יז) המתקדשים. ענין הזמנה כמו קדשו עליס מחד בעיני האומות ולסו סתמילס לתיק
 מלחמה (סס ו): בדרך. כחמט וכן וכתר היותך אמר לטון סופס כתיק סונק סמחליס
 אותם

האם לנחם את בנס יותר מן האכ: וברירושלים תותמו. כל סתחומין סלכס תהיו כירושלים
 כי סס תקבלו הרעס טובס וסו יחשב לתחומין על סלרות סעברו פליכס: (יד) וראיהם. כאשר
 תרלו ירוסליס ככניס יסו לכס: כדשא הפרחנה. יפרחו טעס סהרס ר"ל ותחוקו ככריות
 ולפי סהדלנה וסיון מיישוס סעלמות כמ"ס רוח וכחלס תייבס גרס (משלי ח) אמר בעת סתמס
 ותחוקו סעלמות: ונודעת יד ס'. או ידפו עבדיו כה נבונה ס': חסס. גס ידפו הוסס אשר
 וסס את אויביו: (טו) באש יבוא. לאכד בו את חיל גוג ומגוג: וכסופה. כרות סופס יבוא
 מרכבותו ר"ל יבוא חומה ספוכס: להשיב בחקק אשו. להסיפ ללרו גמול אף כחיה רעס:
 ונערתו. סנמרה אשר ינער עליס תהיו בלכנה אש: (טז) נשפט. יכיס מכות עמסס ככבלת
 חס וכתרו יסו מכות את כל בשר ויתמנו סתלליס אשר יסדו ס' וסו יחב לטוט כ'
 כוס יודיע ספסס לו: (יז) המתקדשים. סמודמייס יחד ומסכרסי פלמס מני סכרס ללכס אל
 סכרסי סעודיס כגנות: אחר אחת בתוך. סיעס אחר סופס אחר סנמרה סרלשוס את
 סעודתו כגופס סכרסי כחמט כנסס מקוס סמך סכרסי: אכלי. סלכלניס ככר סררל וגו'

השקן העכבר יחדו יספו נאם ידעה: י ואנכי מעשיהם
 ומחשבתיהם באה לקבץ את כל הגוים ותלשנות ובאו וראו
 את כבודי: יא ושמתי בהם אות ושחתני מהם ופליטים אר-
 צוים תרשיש פול ולוד משכי קשת תובל ויון האיים תרחקים
 אשר לא שמעו את שמעי ולא ראו את כבודי והגידו את
 כבודי בגוים: יב והביאו את כל אחיכם מכל הגוים ו מנחה ו
 ליהוה בפוסים וברכב ובצצים ובפרדים ובכרפרות עד תר
 קדשי וירושלם אמר יהוה באשר יביאו בני ישראל את הפנתח

רש"י

(יח) ואנכי מעשיהם ומחשבתיהם כחב וגו'. ואנכי עס על נפשות מעשיסס ומחשבותיסס כחל חלוי והוא
 מתקני לקבן את כל בניס לאודיע סמעסיס ככל ומחשבותי ססן חוסבין למטן סמי יכד ס'
 יכיו סכוס סקר וסיקן סוה אותו קיטון סוה סלסיף סייכס זכרסי וסכסתי את כל בניס חל
 ידעלוס (זכרסי יד): וראו את כבודי. כסלהמי כסס כמתה סקן ככרו ועיני ולשוט (סס):
 (יח) ושמתי בהם אות וגו'. פליטיס ופלג מן סעלמחמ וכלי אשלירס כדי ליקר לכשר לאיסי
 כרשתיס את כבודי אשר רלו כמלחמס וף כחלמס פליטיס אסיס אחת מן סחותר סנידוס
 מניסיס כסס כדי לסתיפ לרחוקס כמגפס ו סגפס סלכלניס על ירוסליס: (ב) כצביס. סס
 פגלוס ססוקות כמחלוח וסל ודומס לו סס פגלות זכ (כמדכרו ו): ובכרפרות. כשור
 סתחוקס ומכרכרסי כמו ודוד מכרכר (ס"ב ו) סרטי"ל בלע"ז ומחוס פויסו לו ככס כמו כשור
 כר פושל חק (פיל סז): במאשר יבואו. סססס ככלי ססוד לרשן כן יבואו את אחיכס למתח

מצודת ציון

מצודת רוד

יחד. פלס יחד יחמו מן סעולס: (יח) ונבוי
 סעסיסס ומחשבותיסס. ר"ל ואנכי עס סעסיסס
 ומחשבותיסס כלומר כן ידעתי כל מפשיסס
 ומחשבותיסס כחלו מלאתי עמסס: באח. ר"ל
 לכן באס סעל לקבן את כל סעכ"סס וסלסוט
 כלומר אזי אכנס כסיוולו כל סעכ"סס עס גוג
 ומגוג למטן יבואו את כבודי סתחכד כסס
 כעשות כסס נקס ויכירי סככל מלכו: (יח) ושמתי
 בניס אות. ככל סח"ס אסיס אות וסו מ"ס
 ויניו סתקקס כחוריסיין וגו' וסלחתי (זכרסי יד): וסלחתי
 כסס פליטיס. כי רוכס ימותו ככיר ירוסליס
 ופליטיס ססס אשלה לנעסס ללכס אל בניס
 סיוסיס כתרשיס וגו': סשכי קשת. סמלומדיס
 ליהוה חליס כקשת ולי' ססדרך למשון יבר קשת למתח לכן אמר מנחסי קשת: וסויס סתחוקס
 אל סיוסיס כחליס סתחוקס: אשר לא שמש פגולס. אשר לא שמש פגולס ס' ומסלח לו כלו
 ככוד ס': וסגידו. חלס סעליטיס אשר כסס סחותר יבואו ככל סקוקות כסס וסגידו את
 ככוד כן סכרסי ס' ירוסליס את סחותר סססס ססס: (ב) וסרשו את כל אחיכס. כני
 יבואו סרשוקי סלח פול עס סח"סס סעכ"ס סרלחל סס כחוסס כשמשו ססלל ססלל ססלל
 סייכס סקקס כחלמס כג ומגוג יבואו את ישראל כסויסס וכרכב וגו' למתח וגו': על סר
 קדשי. אל סר קדשי ולמכסה כיוולר אחר ירוסליס: במאשר יבואו וגו' ככלי ססוד. סס
 וסרלחתי ירוסליס את סעמטו כליס ס' ככלי ססוד כן יבואו סחותר את ישראל ככרסי ססוד

האם לנחם את בנס יותר מן האכ: וברירושלים תותמו. כל סתחומין סלכס תהיו כירושלים
 כי סס תקבלו הרעס טובס וסו יחשב לתחומין על סלרות סעברו פליכס: (יד) וראיהם. כאשר
 תרלו ירוסליס ככניס יסו לכס: כדשא הפרחנה. יפרחו טעס סהרס ר"ל ותחוקו ככריות
 ולפי סהדלנה וסיון מיישוס סעלמות כמ"ס רוח וכחלס תייבס גרס (משלי ח) אמר בעת סתמס
 ותחוקו סעלמות: ונודעת יד ס'. או ידפו עבדיו כה נבונה ס': חסס. גס ידפו הוסס אשר
 וסס את אויביו: (טו) באש יבוא. לאכד בו את חיל גוג ומגוג: וכסופה. כרות סופס יבוא
 מרכבותו ר"ל יבוא חומה ספוכס: להשיב בחקק אשו. להסיפ ללרו גמול אף כחיה רעס:
 ונערתו. סנמרה אשר ינער עליס תהיו בלכנה אש: (טז) נשפט. יכיס מכות עמסס ככבלת
 חס וכתרו יסו מכות את כל בשר ויתמנו סתלליס אשר יסדו ס' וסו יחב לטוט כ'
 כוס יודיע ספסס לו: (יז) המתקדשים. סמודמייס יחד ומסכרסי פלמס מני סכרס ללכס אל
 סכרסי סעודיס כגנות: אחר אחת בתוך. סיעס אחר סופס אחר סנמרה סרלשוס את
 סעודתו כגופס סכרסי כחמט כנסס מקוס סמך סכרסי: אכלי. סלכלניס ככר סררל וגו'

Дозволено Цензурою.
Варшава, 29 Декабря 1888 года.

דמיה א

ק"ס 77

א ו דברי ידעתי בן חלקיהו מן הכהנים אשר בעמלות
בארץ בנימן: ו אשר היה דבר יהוה אלי
ביום יאשיהו בראשון סוף ידועה בעשרה שנה למלכו:
ו יהי בימי יהויקים בן יאשיהו סוף ידועה עשרתם עשתי
עשרה שנה לצדקיהו בן יאשיהו סוף ידועה עשר גלות ירושלים
בחדש החמישי: ו יהי דבר יהוה אלי לאמר: ה בטרם אצורק
בבטן ידעתיך ובטרם תצא מרחם הקדשתיך נביא לגויים
נתתך: ו ואמר אהה אדני ידועה הגה לא ידעתי דבר כירנער
אנכי: ו ואמר יהוה אלי אל תאמר גער אנכי כי ער כל אשר
אשליחך תלך ואת כל אשר אצורק תדבר: ה אל תירא מפניהם

רש"י

א (א) דברו ידעתי וכו' מן הכהנים ליתו כר קלקלה דתקנו סודוסי ידעתי כח מרחק
בונה ולכה כר עתקתה דמקלקלין סודוסי אלו ישראל סקלקלו מעשיין כנאו מוסר
סוד: (ב) אשר היה דבר ה' אליו וכו'. אשר התחיל סביב לבנות פלוי כחותו סומן:
(ג) ויהי בימי יהויקים. ויסו גיאל כל ימי יאשיהו סודוסי וימי יהויקים כנו וימי לדקיהו כנו
סד חוס עשתי עשרה שנה היה סהנס עד גלות ירושלים כחדש סחמישי: (ח) בטרם אצורק
בבטן וכו'. מימי אדסיס סהלו סקב"ס לחדס דור ודור וגיאליו. אצורק ל' ארס: ודעתיך
קיוסוסי כלס"ו כמו לא נודעתי לסס (סמות ו): הקדשתיך. אמתך לך: גביא לגויס
ליראל סס סוסיס עמס גויס כך כרס כספרי גביא מתקרב וכו' (דברים יח) יקום לך ולא
לגויס סה מה חני מקיים גביא לגויס מתקן כסוסיס מנסני גויס ועוד יס לפתור גביא לגויס
כמו על הגויס לסקנות סוס סהרעלס להנכח עליס סרענות כמו סהמר קח את כוס סיון
סחוס סהת מודו וססקותה סומו את כל סגויס (לקמן סס): ד"ח כערס סלס מרחס סקדשתיך.
פלך סחמתי למסס גביא אקיס לסס וכו' כמוד (דברים יח) וס סוכיס וס סוכיס וס סחנכס
ארעיס סס וס סחנכס ארעיס סס: (י) אמה. ל' ילל קופלניסע כלס"ו: כי נער אנכי
חני כדלי לסוכין מסס סוכין סמוד למיתו ככר נחש עעיסס ככסס נסיס ספסס לסס
סויסס נמלרס וקרס לסס את חיס סוריד את סמן סגיו את סעליו נתן לסס וכו'. סחורס סעלס
את סכסר חני סתלה סליותי חני כס לסוכיס: (י) על כל אשר אשליחך. אל סליוס: ואת

ביצורת דוד

א (א) דברי ידעתי. חלס סס דברי ידעתי וכו'
וגו: אשר בעמלות. אשר יסכ בעמלות
סכס (כרל"ח מו): (ח) אצורק.
מל ידעתי: ידעתיך. ענין סכסס כמו וסחול
ערס ידע את ה' (ג"ח ג): הקדשתיך. מל
קדוסי: נתתיך. ענין מני וסקידות כמו נתתיך
ללס לסרעס (סמות ו): (י) אמה. ענין לסון
ללס כוס כמו וסומר חסס ה' (יחזקאל ד):
ובכה

א (א) דברי ידעתי. חלס סס דברי ידעתי וכו'
וגו: אשר בעמלות. אשר יסכ בעמלות
סכס (כרל"ח מו): (ח) אצורק.
מל ידעתי: ידעתיך. ענין סכסס כמו וסחול
ערס ידע את ה' (ג"ח ג): הקדשתיך. מל
קדוסי: נתתיך. ענין מני וסקידות כמו נתתיך
ללס לסרעס (סמות ו): (י) אמה. ענין לסון
ללס כוס כמו וסומר חסס ה' (יחזקאל ד):
ובכה

כִּי אָתָּה אֲנִי לְהַצִּילָה נְאֻם־יְהוָה : * וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֶת־יָדוֹ וַיַּגֵּעַ
 עַל־פִּי וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי הִנֵּה נָתַתִּי דְבָרִי בְּפִיךָ : * יֵרָאֶה
 הַפְקֵדוֹתֶיךָ | הַיּוֹם הַזֶּה עַל־הַגּוֹיִם וְעַל־הַמַּמְלָכוֹת לְגַתּוֹשׁ וְלַגְתּוֹזִן
 וְלִהְיֶיךָ אֲבִיר וְלַחֲרוֹם לְבָנוֹת וְלַגְמוֹעַ : * וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי וְאָמַר
 מַה־אַתָּה רֹאֶה יְרֵמְיָהוּ וַאֲמַר בְּקֹל שֹׁקֵד אֲנִי רֹאֶה : * וַיֹּאמֶר
 יְהוָה אֵלַי הִימַבֵּת דְּרָאוֹת כִּי־שֹׁקֵד אֲנִי עַל־דְּבָרֵי לַעֲשׂוֹתוֹ :
 * וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי שְׁנֵית לֵאמֹר מַה אַתָּה רֹאֶה וַאֲמַר מִר
 נִפְתָּה אֲנִי רֹאֶה וּפְנֵי מִפְּנֵי צְפֹנָה : * וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי מִצְפּוֹן
 הִפְתָּה הָרְעָה עַל כָּל־יִשְׂרָאֵל הָאָרֶץ : * וְכִי אֶהְיֶיךָ קֹדֵא לְכָל־
 מַשְׁפָּחוֹת מַמְלָכוֹת צְפֹנָה נְאֻם־יְהוָה וְכִי וְנָתַנּוּ אִישׁ בְּסִטּוֹ

רש"י

כל אשר אלוך . לושאל דכרי : (ט) וישלח ה' את ידו . כל שלוחות שהוא אלל יד לשון סוסקס
 ל"א כהרמומו ושלח ה' ית סתמתי כנולתוס : (י) הפקדתוך . מניחוך על הגוים : לנתוש ולנתוך
 צדפסלייר כלע"ו ועל ישראל לבנות ולנטוש אס וימטו כך ת"י : (יא) מקל שקד . מאהדולייר
 כלע"ו : (יב) הושבת לללות . השקד סוס סוא מוסר להולוא פרס קודס לכל הוללות חף אלי
 ממסר לפשות דכרי וי"ת מקל שקד מלך דנותי להכחשא ומ"א השקד סוס מסעת מיטתו עד
 גמר צישולו עשרים וואד ווס כמנין ומוס שבין ו"ו כתמוז שבו הוסקטס העיר לע" כ"כ שבו שרש
 ככית : (יג) סיד נפוח . רוחת סוויילנט כלע"ו : ופניו . רחמותיו חש"י שאוגד"ש כלע"ו :
 (יד) מצפון פתחת הרעה . בכל לפונה של ח"י ה"א :

מצודת ציון

(ט) וישלח . ענין הוסקטס וכן שלח ידך וחתו
 (סמות ד) : (י) הפקדתוך . מלשון פקדות
 עמונו כמו ופקדו שרי זכרות (דכריס ב) : עמך : (ט) וישלח . כננוחה נראה לו כאלט
 לנתוש . ענין עקרה כמו ונטעתי אהכס ולא
 אהום (לקמן טכ) : ולגרוץ . ענין כתיסה
 וסבירה כמו חור וזכירס וחק (ויקרא יח) : כפוך נחתי דכרי כננוחה כפוך : (י) הפקדתוך
 ולהרוס . מלשון הירסס וסתיבה : לבנות . מל' היום . כוס מיטתי אהוך על כל ספס"ס לנכחות
 כנין : טקל . מטה : שקד . סס פרי שקדיס
 כמו ויגמול שקדיס (במדכר יו) : (יב) שוקד . (יא) מה אהה רואה . כנמלה כננוחה : מקל
 ענין סתיבות כמו וישקד ה' (דניאל ט) : שקד . מקל מלינין כננולס כו שקדיס :
 (יג) סיד . קדשה וכן על סור הכשר (סמות
 טו) : נפוח . ר"ל מעלה דמיהס ע"ש כנראה
 נפוחים והכעבושות וכן כדור נפוח ואנמון (לויג)
 (יא) הוסקטס . ענין סתיסה קסר כמו
 יחרי

קדושה ממלה דתיסה : ימיו . פני כתיבה מקוס כמעלה רתיסה מרובה ה"א מעכר כפון :
 (יד) מצפון פתחת הרעה . זס ורמו אשר כנכל סעומתה כלפון פתחת הרעה כי עד ה"א כאלו
 טיהס כרעה קבוסה לכל תסוד ועתה כדור קסר ותכוס הרעה על יוסבי ח"י וסכסילה
 לסיר לומר כמו ססיר באספוס הנתחוס חליה וחס"ו מרחיקין אותה כן כולו ינכוס כמלוד ססיר
 וסליב וחס כס וכן נלמור סמות ססיר כמות וגו' (יחזקאל כד) : (ט) חזני קורא . ר"ל אשר
 לבות כל מוסחות כל מוסלות לפונה וסס ככל וכל חרות מוסלת ככל לכו"ל על יוסוליס :
 וחתו א"ס כס"ו . כל אהך וכן ככ"ו מול פתיס קסעריס ועל כמותות למו ע"ס סכסיר .

שְׁעָרֵי יְרוּשָׁלַם וְעַד כִּדְחוּמֵתֶיהָ סָבִיב וְעַד כְּרֵעֵיהָ יְהוּדָה :
 * וְדַבַּרְתִּי מִשְׁפָּטֵי אוֹתָם עַל כָּל־דַּעְתָּם אֲשֶׁר עֲזָבוּנִי וַיִּקְמְרוּ
 לְאֵלֹהִים אֲחֵרִים וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לַמַּעֲשֵׂי יְדֵיהֶם : * וְאַתָּה תִּתְּנֶנּוּ כִּתְיָהּ
 וּמִמֶּנּוּ וְדַבַּרְתָּ אֲלֵיהֶם אֵת כָּל־אֲשֶׁר אֲנִי אֹמֵר אֶל־הַחַח
 כַּמִּנְיָהִם כִּי־אַחֲתֶךָ לַפְּנֵיהֶם : * וַיֹּאנִי הִנֵּה נָתַתִּיךָ הַיּוֹם לַעֲיֵד
 מִכְצָר וְלַעֲמוּד בְּרוּל וְלַחֲמוֹת נֹאשָׁת עַל־כִּדְהָאָרֶץ לְמַלְכֵי יְהוּדָה
 לְיִשְׂרָאֵל לְכַהֲנֵיהָ וְלַעֲם הָאָרֶץ : * וַיְנַחֲמוּ אֱלֹהֵי וְלֹא־יִזְכְּלוּ לָךְ
 כִּי־אַתָּה אֲנִי נְאֻם־יְהוָה לְהַצִּילָה :

ב * וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר : * הַיּוֹד וְקִרְאֵת בְּאֵזְנֵי יְרוּשָׁלַם
 לֵאמֹר כִּה אֲמַר יְהוָה וְזַכַּרְתִּי לָךְ חֶסֶד נְעוּרֶיךָ אֲהַבֵּת בְּלוֹתֶיךָ
 לְבַתְּךָ אַחֲרֵי בְּמִדְבַר בְּאָרֶץ לֹא זְרוּעָה : * קִדְשׁ יִשְׂרָאֵל לַיהוָה
 רִאשִׁית תְּבוּאָתָה כָּל־אֲמָלִיו וְאֲשֶׁמוּ רַעַה תִּבְא אֲלֵיהֶם נְאֻם־
 יְהוָה : * וְשָׁמְעוּ דְבַר־יְהוָה בֵּית יַעֲקֹב וְכָל־מַשְׁפָּחוֹת בֵּית

רש"י

(טו) ודברתי משפטי אותם . לחכות עמם עס יהודס וירושלם : (טז) תאזרו מתניך . ל' ורזו
 כלום חיל : (יז) למלכי יהודס . כנגד מלכי יהודס : (יח) ונלחמו לויך . ויחן דנין ומנחמן
 לקבלך למסר ית סתמתי כנולתך :

ב (א) וזכרתי לך . אס כתיסה כסוס חלי תליותי לחס עליס כו זכרתי חסד נעורין וחסבת
 כלולותיך חוסתך סכסלותיך לחוסס ולבון סכססס ה"א כלולותיך נע"ש כלע"ו ומה ה"א
 חסד נעורין לכתך אחר שלוחי משה וחסרין מלך נוסכה ילחס למדכר וכן זכר לדרך כי האמתס
 ט : (ג) קדש ישראל . כתרומה : ראשית הכולתס . כנלמית קיזר לפני סעומד סססור ככילס
 כצודרת דוד

(טו) ודברתי . ח"ו חדכר עמסס משפט ר"ל יחרי פתח (סס ל) : (יז) תאזרו . מלשון חזר
 חליה עליסס מנסע סגמול כעבור רעתס : ומגורס : תחת אהתך . ענין סרד וסכר כמ
 (יח) תאזרו מתניך . ה"א ענין ורזו כי סהגור
 ימתינו ה"א מורו : מל תחת מנסוס . חל
 ד מפניס מלומר לסס את כל דכרי : פן
 יקד . כי כסתסת חסבור אהוך לפניסס וויכלו
 לך להיחך לכן חל סתמו ונסת עלי וזל לא ויכלו
 לך : (יז) נחתיך חיס . סתתי כת בידך לסיית
 חוק כעיר מכלל וגו' לסתגכר על כל סלרין ומור
 ומפרס על מלכי יהודס ועל סרי יהודס ועל
 סזיסי ועל כל פס סלרין מיטר סיס :

(יח) ונלחמו לויך . כולס ועמנו עמך ולא ויכלו לך כי ח"י עמך לסלרין מידס :
 ב (ג) באזני ירוסלם . כלזני יוסבי ירוסלם : וזכרתי לך . וזכר ח"י לך את חסדך אשר
 עשיתו עמך כיוו נעורין כסת ככתתי אהוך ל' לעס כי מלחס חן כעני : אהבת
 כלולותיך . סלכסס ססיס ל' עיך כסת כתיס כנלס כנאן חוסתס וכוו כמעכר ככר סיני לקכל
 סהורס : לכתך . ר"ל וסור לפני סלמוס סתמנת כי סלכסת אחרי כנמור כלרין כלרין
 ככרע וזכר ותיך מלס וסל : (ג) קדש ישראל . ח"ו ח"ו קדש נ"ל : ראשית . ה"א סיסכ
 סככל סכולתו ר"ל סוסכר סככל סלמוס : כל אוליו . כל סגוליס וזכירס ח"י יסרלל יסו
 אססיס וסרעס סתול חליסס ר"ל חף סיסרלל יסו נוסכרס כיד רלשוט כעבור סתלס עכ"ו
 על כי ססס קודס ל"ל חליסס נכרע ככין מן סלמוס : על ככרע לסס : ונע"ס . זס מלכר

ישראל : ה כהן אמר יהוה מה מצאו אבותיכם פי עול כי רחוק
מעלי וילכו אחרי ההכל ויהפכו : ולא אמרו איה יהוה המעלה
אתנו מארץ מצרים המוליד אתנו במדבר בארץ ערבה ושמה
בארץ ציה וצלמית בארץ לא עבר בה איש ולא ישוב אדם
שם : ואביא אתכם אל ארץ הפרמל לאכל פריה ומזבה
ותבאו ותטמאו את ארצי ונחלתי שמתם לתועבה : ה הכהנים
לא אמרו איה יהוה ותפשי התורה לא ידעוני ודרעים פשעו כי
והנביאים נבאו בפער ואחרי לא תעלו הקבו : ה לכן עד אריב
אתכם נאסר יהוה ואי תבנו בניכם אריב : י כי עברו אי כתיים
וראו וקבר שלחו ותתבוננו מאד וראו הן היתה בואת : ה הקימך

רשי

והאכלו מתחייב כן כל אכלו וישמו כן חיי : (ו) ולא אמרו איב ס' כי נלך אחרי אלילים אחרים :
דמיה : פלטר"ה בלע"י : ושוחה . טעיה אינסופית"ה בלע"י : ציה : דינאט"ה בלע"י : צלמות .
ל תוך הוא : (ז) אל ארץ הסדמל . לארץ דיבאלל דמות מלכה ככמלא פירוש טענה כסב :
(ח) ותפשי התורה : סהדרין : הרועים : האלילים : נבאו בכפל : (ט) עוד אריב .
ס"ס אביא עליכם רעה לחונת עמכם עוד על ידי נבואי אע"פ שרצתי עמכם כבר ימים רבים :
(י) אי כתיים : לאוי כתיים איי איב"ה בלע"י : וקבר שלח . ולקבר שלח לראות מהיחס :
והתבוננו מאד . ויבאו לב להסתכל בכבר יפה : יח כמו אם אם ספיר נוי מהם את אלכס

מצורת ציון

אסם : (ו) ערבה . הוא כמו מדבר : ושוחה . ס' : (ה) סה מלאו וגו' . אם דבר עולה מלא
מקום גומות וברכות כמו כשת עכו (תהלים) כי אבך כעבורה רחוק מעלי : החבל . ז'
פ' : ציה . עין שמאון : וצלמות . ללו של מות
ר"ל תשבת הקבר : (ז) חרמל . עין מקום
הדות וכרמים וכן ווער כן וכמלא (ישעיה ג) :
(ח) ותפשי . עין אחיז כמו כי יתפוש איש
לחיו (ישעיה ג) : בבבל . סס עמיס : יעילו .
מלבן תועלת : (י) תן . כמו סכן ותחבר ס"ה
סתימה וכן תרקיט שבו לחקים (איוב ל)
ומשפטו תרקיט כג"ה סתימה : (יא) תחייב
מלבן

ככמל ר"ל מקום שדות וכרמים : ותפשי . א"י
סתיב נחלתי שמתם לטיות מתועבת לפי : (ח) ההנהיג . אשר עליכם לברות דרש ס'
גמ"ס לפי שכן יספור דעת וזכרם יקבאו עפ"ה (מלאכי ב) : לא אמרו איב ס' . לא
סתיבו לפי למר איב ס' למת העטובו אהו : ותפשי התורה . סס הסהדרין אשר עליכם
משפטי התורה לא ידעוני . לא רלו לדעת ולספיק גודל רחמנותי : הרועים . המלכים שרדו
פי : והנביאים . נבואי ספק מתנבאים כבס הכפל : ואחרי לא יעולו סלכו . סוללים אשר
דרכים שאין כהם תועלת ובהם ספסילים שאין כהם ממש : (ט) לבן עור אריב אתכם . מלצר
סס שהוכתה את אבותיכם של רשעם הנה עוד אריב אתכם וידעתו שגם את בני בניכם אריב
פי שהכונה את הלק מחלכות לבנים דור אחר דור וכולם רחוקים למחוס ומזיכה : (י) אי
כתיים . לאוי כתיים ובהם הארנות האערב כי כתיים סס רחמים כמו ימים מוד כתיים (באדרס
כד) ת"ל וטין יערתך כבואלי : וראו . מציא מהיחס : וקבר שלח . שלחו מלאכים לקרר סס
כי ערב אב סס כפלא סמורת : והתבוננו מאד . תקלו מאד מתבוננו יחיה : וראו נ'
ס"ס סס . רלו משפט סלמות ססס וכי כלמת סיתם כתיים עמיס מתועבת סלמל :
(יא) ותחייב . ופי כי עמי סתיף אלכיו סלמל : וסס

אלהים והגיה לא אלהים נעמי המור כבודו בלוא ועיל :
י שכנו שמים עליו ואת ושערו הרכו מאד נאסר יהוה : י כי
שתים רעות עשה עמי אתי עובי מקור . מים חיים לחצב להם
בארות בארת נשפרים אשר לא יזכרו המים : י העבד ישראל
אביליד בית הוא מדנע היה לבו : יו עליו ישאנו כפרים נתנו
קולם וישתו ארצו לשמה ערוו נצתה מפלי ישב : יו נס סגני

נצחו קרי

רשי

אלכס ססס לא אלכס ועמי המור את כבודו אשר בו סיה נכבד ומתיים וקדריים וישני אלכס
יכני מקנה וסכיים וסוליס ומעללין מרעה למרע וממדכר ומדכר וטסאס את אלכיס
עמיס למקום סחוטס סס ולי נכחתי אתכם עד אבך קנעתי אתכם וסנתתם אותי כך ת"
ורכזתו אמרו כתיים סוכדים למיס וקדריים סוכדים לאכ ואלכס כיועדים סחמיס מכנין את
ס"ס לא היתו את אלכיס : (יא) בלא ועיל . כע"ה שאין כהם תועלת : (יב) שובו שמים .
לבן תפסון . כמו סכחוממו וסו"ל ל' נוי כמו אם כה יאמרו אלינו דומו (במולל א יד) : ושערו .
לבין סער : הרבו מאד . כאליו אתם נהרבים על כמ"ה סעתי לחרב : (יג) שתים רעות .
אם המורו ירלס ככיואל סס י' כלן רעס אחת ועכשו סלחתי עזכו סלתי מקור מים חיים ללכ
אחרי ע"ה ססס כסרות של מים מכונין וסכנין וסדקין ומזימהס נכלעיס כסדקוס סרי
כתי רעות : אשר לא יעילו . סיגדו"ה בלע"י את מתימהס סחמיס מוזכרים את סתם
וכתוליס וסס טופלין : לחצוב . לחפור : (יד) ילד בית . כן כלמס : (טו) ישאנו . סלכיס
לבן סווס : כפרים . מלכיס : נצחו . נלתי כלמ : (טז) גם כני טף ותפסית . סס מלכיס

מצורת דוד

מצורת ציון

המה . ואף כי גם אלכיס לא אלכיס ססס
פכ"י כיון סהתיקו כסס לא סלחוס : ועמי .
אכל עמי סלחין ככוד המקום כעמיס סהו
דבר שאין בו תועלת : (יב) שובי שמים . ר"ל
ר"ל סיכיס סעלס סמיה וסערה וסוכן גדול
כעבור סחוטכס סולת : (יג) שתיים רעות . ר"ל
רעס סעולס ותכבס לטות : מקור מים חיים .
שלי כסנין סוכט מים חיים ר"ל מכפיש להם
סוכית ככל עת : לחצוב . למען להלכ למימה
כלכות רעות כככרות כותלסס אשר לא יחיוקו
את סמיס אשר נתנו כהם ר"ל סוכדים למלות
סחמיס סתקיניס סכפסס מלח סתקיט ואף חין
גידס לסתיק את סכפססס סהו ככל עת
ולכומר ססס סחלתי דבר ככבר סהו לו הנה

רע יחב אף כי סחלתי דבר ככבר סהו מעט
יעבד מקנת ככפ או ילד בית כן סססס כי אלו סמי סתיחות לא יסנית סלדון עליסס
לכסנה סרטיה וכן ססס סכוס אל סתקיט ואחר וכו יברלל סו"ה סחוס לסיית טכס אל
זקרים ומדוש אריב סיה לנו : (ט) עזר . על יברלל יסאנו סכפריס לזיס עזר וסס מלכ
סלחיות : נתנו קולם . עליו נתנו קולם וכפל סדכר כתיס : וישירו . יסינו אדלו לסמס
וערו ועכו סמסס מללי אריב ויבכ כהם ועל מלות סריס יאמר סללו ככר סלחיס : (טז) גם
גני טף ותפסית . ססס מלחן מלכיס אשר אתה נוטס ככס ותסלל מלכ עזר : ס"ה יסכר
לחך יסור וספד את סקדקי ד יככו ולכומר ופי וכו נסיר סעטו אל סתקיט וכו סכ"ה

רשי

גַּם וְתַחֲפַנּוּם יַעֲזוּב קִדְקֵד : יי הַגּוֹאֲזֵאת תַּעֲשֶׂה לָךְ עֹבֵד אֵת
 יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּעַת מוֹלֶכֶךָ בְּדַרְכָּךְ : יי וְעַתָּה מִהֲדַרְךָ לְדַרְכֵי מִצְרַיִם
 לְשִׁתּוֹת מִי שְׁחֹר וּמִהֲדַרְךָ לְדַרְכֵי אֲשׁוּר לְשִׁתּוֹת מִי נַדָּר :
 יי תִּסְרַף רַעֲתֶךָ וּמִשְׁבוֹתֶיךָ תוֹכַחַךְ וְדַעִי וְרָאִי פִּירְעֵךְ וּמִר עֹבֵד
 אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְלֹא פָחַדְתִּי אֲפִיךָ נֶאֱמַר אֲדֹנָי יְהוִה צְבָאוֹת :
 כ פִּי מַעֲלִים שְׁבַרְתִּי עִגְךָ נִתְקַחִי מוֹסְרֹתֶיךָ וְהֶאֱמַרְתִּי לֹא אֶעֱבֹד
 פִּי עַל־כִּלְגָנְכֶּה נִבְהִיה וְתַחַת כָּל־עֵץ רַעֲזָן אֵת צַעֲה זֹה :
 כח וְאֶנְכִּי נִטְעַתֶיךָ שׁוֹרֵק כִּלְהָ זָרַע אֲמַת וְאִיךָ נִהְפַכְתָּ לִּי סוֹרֵי

וּתְחַמְסֵם קְרִי אַעֲבֹר קְרִי
 רש"י

פֶּלֶאִים בְּזִמְתִּים פְּלוֹס לְעוֹרֵי : ירעון קדקד . ירעון לִי רֵאִים . כדמתרגמינן
 וְלֹאן וְרַעֲזָן : (י) הַלֹּא זֹאת תַּעֲשֶׂה . הלא את הרעש ואת הפורענות הוֹאֵת תִּרְוֹס לךְ הַשֶּׁמֶשׁ
 וְהַטָּהוֹן אֲבָר פּוֹנֵחַ אֵת פִּי אֱלֹהֶיךָ : בעת מוֹלֶכֶךָ בְּדַרְכֵי . שָׂסִים מִלְמַד אֲחִיךָ דָּרַךְ הַטּוֹבָה וְהַיָּסֵר :
 (יח) סֵה לךְ לְדַרְכֵי מִצְרַיִם . לֹמֵךְ תַּעֲזוּב אֲחִי וְהַכְּתִיב עַל מִצְרַיִם : לְשִׁתּוֹת מִי שְׁחֹר . טַעֲמֻשׁ
 וְזוֹרֵכִים כְּמִלּוֹס . שִׁחֹר פִּי הַטָּהוֹן כִּמֵּה שְׂנֵאִי כַּסֵּפֶר (וְיִסְבֵּף י) מִן הַשְּׁחֹר אֲבָר עַל פִּי מִצְרַיִם :
 וּבִמָּה לךְ . לְמַחֵד בִּי לִמְעַן תִּגְלִי לְדַרְכֵי אֲשׁוּר לְמַעַבֵּר נִסֵּר פֶּתַח : (יג) תִּסְרַף רַעֲתֶךָ . סוֹף
 שְׂרַעְתָּךְ תִּבְרַח פִּלְיָךְ יִסְרוּן : וּמִשְׁבוֹתֶיךָ . לָשׁוֹן כְּמִסְ שִׁכְרִים (לָקֵמֵן ג) : תוֹכַחְיֹךָ . לִי מוֹסֵר :
 וְלֹא מִדְּמִיתִי . פֶּחַד שֵׁלִי לֹא הִיָּס בְּלֶכֶךָ לִירֵא אֲחִי : (כ) שְׂבַרְתִּי עִיגְךָ . הַעַל מִן טָן וּפֶל בִּי
 לָשׁוֹן כְּמִסְ הַיָּס וְהַמְּכֹרֶת שֶׁבֶן שֶׁל עוֹר וּפֶל בֶּהֱן לָשׁוֹן נִתְקַחִי : מוֹסְרֹתֶיךָ . הַס לְרַעֲזָן קְבוּשֵׁיךָ
 כִּמֵּה הַטָּהוֹן : וְהֶאֱמַרְתִּי לֹא אֶעֱבֹד . עַל דְּרָכֶיךָ : כִּי עַל כָּל נַעֲשֶׂה . אִךְ אֲמַת לֹא שְׂמַת הַכְּתַחְתָּךְ
 וְעַל כָּל נַעֲשֶׂה . אֲמַת אֲנִי . לָשׁוֹן מַשְׁכָּן וְלֹמֵךְ כִּי תַמְשֵׁם לָשׁוֹן אֲלֵא : (כח) נִטְעַתֶיךָ שׁוֹרֵק .

מצורת ציון

כמדבר (לקמן ט) : (טו) ירעון . ענין כביכס
 כמו ורעו דליותיו (לקמן יח) : קדקד . הוא כילד בית : (יח) הלא זאת תעשה לך . ר"ל
 אלעזרית החרש . וְהַטָּהוֹן אֲבָר פּוֹנֵחַ אֵת פִּי אֱלֹהֶיךָ : לא זהו כעבור שניעזבים אל המקרים אלא זאת
 (יח) שחור . וְהַטָּהוֹן אֲבָר פּוֹנֵחַ אֵת פִּי אֱלֹהֶיךָ : ר"ל נסר
 פתח : (יח) תִּסְרַף . מל' יסורין : וּמִשְׁבוֹתֶיךָ .
 ענין מדר וסליכס בדרכי כלב כמו ויך טובכ
 וכוכח כמכאוב (איוב לג) : וּמִר . מל' מירור :
 (כ) עִיגְךָ . מלשון עול הכובס על זואר הכהמס
 והוא מבל על הכבלת הסבוכה : נַתְקַחִי . ענין
 שְׂרַעְתָּךְ וְהַכְּתִיב עַל מִצְרַיִם : הַס קשר לרעוֹת
 טעול : נַעֲשֶׂה . ענינו כמו סר : רַעֲזָן . ענין
 לְהוֹת וּמִשְׁבוֹתֶיךָ כְּמִן בְּשִׁמֵן רַעֲזָן (תהלים לב) :
 צוּעֵה . ענין פלעול וטוֹן מִמְקוֹס לְמִקוֹס וכן
 וּבִתְלִיתִי לוֹ זְעִימִים וְאֲנִי (לָקֵמֵן טח) : (כח) שׁוֹרֵק .
 וּמִזְרֹת מַשְׁכְּחִים וְכִן יַעֲזוּבֵךְ שׁוֹרֵק (ישעיה ט) :
 סוֹרֵי

מצורת דוד

(ב) כי מעולם . כלא ממות עולם שייח' לך לעורס ושכרתי העול אשר הכתיבו עיך האומות :
 נַתְקַחִי . הפתקתי מעל זוארך לרעוֹת העול : וְהֶאֱמַרְתִּי . וְהוֹ אֲמַרְתָּ לֹא אֶעֱבֹד עוֹד עַל דַּבַּר
 פִּי : כִּי עַל כָּל נַעֲשֶׂה . כְּלוּמַר וְהִנֵּה לֹא קִיּוּמִי כִּי עַל כָּל זֶה אֵת זְעִימִים וְהִנֵּה הוֹלֵכֶת וְנוֹטֵעֶת
 מִמְקוֹס לְמִקוֹס רַל כְּמוֹ הַזְּעִימִים אִין דְּרַעֲס לְשִׁכָּה מִמְקוֹס אֲחַד וְכַמֵּיִם כִּה כְּבִיתָ לֹא יִסְכּוּ גְרַלִּים
 גַּר (משלי י) עַן סִלַּחְתָּ אֲתָה מִכֵּת פְּטִיִם וְ לִכֵּת פְּטִיִם ט : (כח) וְאֶנְכִּי נִטְעַתֶיךָ שׁוֹרֵק
 מִשְׁפָּט

וְהַטָּהוֹן אֲבָר פּוֹנֵחַ אֵת פִּי אֱלֹהֶיךָ : כִּי פִי אֲסִיחֲכֶבְסִי בְּנִתְר וְתִרְבִּי־קָךְ בְּרִית נִכְתָּם
 עוֹנֵךְ לִפְנֵי נֶאֱמַר אֲדֹנָי יְהוִה : כִּי אִיךָ תֶאֱמַרְתִּי לֹא נִמְאָמַרְתִּי אֲחֵרִים
 הַכְּפֻלִים לֹא הִלְכִיתִי רָאִי דְרָכֶיךָ בְּגִיָּא דַעִי מֵה עֲשִׂית בְּכִרְהָ קִלְהָ
 מִשְׁרַבְתָּ דְרַכֶּיךָ : כִּי פִרְהָ | לְמַד מִדְּפִר בְּאֲנַח נִפְשִׁי שְׂאִפְהָ רוּחַ
 תִּאֲנַתְהָ מִי יִשְׁבִּנְהָ כִּלְמִבְתְּשִׂיהָ לֹא יַעֲפּוּ בְּחִרְשָׁה יִמְצָאוּנְהָ :

נפשה קרי
 רש"י

שורק הוא ומורות הנפן טוב כלומר בני אבות כשרים ולדיקים ומדרשו נעמתיך שורק סוספי
 לך של כספ מלות בני נח טש מלות ושט מנין שורק : סורי . דיסטולטור'ס כלפי' : גפן נכרים .
 הטומחת כשרים : (כב) בנחר . מין אדמה שחפין ושפין כס את הכנדים : בוריה . נקיון כמו
 ובר לגב (תהלים כד) ויש לעושים כוריה סאכ"ך כלפי' : נבחהם שור . סא כרוסס כחמא דלא
 דדי כן סגיא חוכך קדאי : בחם . טאט'ס כלפי' : עוֹבֵד . על שון העגל נאמר שהו קיים
 לפולס כמו שגא' וזיוס מקרי ופקדתי עליהם (במות לג) כל סקירות סלחות על ישראל יכה מקלה
 שון העגל כסס : (כג) ראי דרכך בגיא . מה ששטת מול בית פעור ועוד פתח את מחוקת
 בלותו דרכך ככפרס קלס כמשרכת דרכו ככרה נמלס נקבס כחורס שהו אוכבת לטע . ככרי
 מדון (ישעיה ט) מתורסס סוני מדון וסס גמלים כחוריס כמו שגמלנו כסנהדרין נפשי גמלי סני
 דשפיו משכי דהמי : משרכת . מחוקת כדכתי ועוריס לשון מסרוך סרוך ויס לתכרו פס סרוך
 העגל (בראשית יד) קושרת דרכי נערוס כלכס : (בד) פרה . שלואלפי' כלפי' ויס לטוֹן
 סוליי' כלפי' : למוד מדכר . למוד להיות כמדכרות כך אוכבת לטע : שאפה רוח . פותחת
 את פה וזאפת רוח ולעולם סוה חוזר למקומו : תאנתה מי ישיכס . אותה מדת תריס שיש
 כה כי גס תמיס שואף רוח כמס שגאמר שאפו רוח כמיס (לקמן יד) : מי ישיכס . מלוחס
 מדס כן אדם מי ויכל להשיכס מדרכס כרעס : כל מנקיסי לא ייעפו . כי על מכס ייעפו
 שאל ויכלו להשיכס ומס סוסס : בחרשה ימלאוס . מדס אהד יס ככסס סגיא יכסס כל כמדס

מצורת דוד

מצורת ציון

מתחלה נעמתיך מענין גפן מבוטח וחוזר ומעשר
 סורי . מלשון סכסס והפלס : נכריה . ורס'
 סל מורס אמת סס אכרסס יחאך דשקב וא"כ
 (כב) תכבסי . מלשון ככוס ורחיסי : בנחר .
 מין אדמה רכס ומכסין בו וכן חוקן על נחר
 (כג) בוריה . סס עושב סמקס וכן
 ומלשי' כה : בוריה . סס עושב סמקס וכן
 וכוכרית מכסוס (מלאכי ג) : נבחהם . מלשון
 כחס ורוסס : (יב) בגיא . סוה מול בית פעור
 כני' וסבס בגיא מול בית פעור (דכריס ג) :
 גמלה כחורס כמו ככרי מדון (ישעיה
 ס) : משרכת . ענין קשריס וסוה מלשון סרוך
 נעל (בראשית יד) שסוה הרלעושה סקושרין ט
 העגל : דרכיה . ענין מנכס וסדר : (בד) פרה .
 כמו פרה כאל"ף וסוה חמור סכר : למוד .
 ענין סרגל וכן כעגל לא לומד (לקמן לא) :
 כבחהם . מלשון תלוס וחסק : שאפה . ענין
 משיכס אל בית העגלעס וכן שאפו רוח כמיס
 (לקמן יד) : רוח . כן נקחס כחור : תאנתה .
 ענין לפר זאגלות כש תמיס וליסי (איכס ג) :

ייעפו
 כן כמגלה נקבס כחורס סקלס לרין יותר מסוסכ
 אכר נקשרס פס דרכס ומנכסס מד סגל ימיס חמידי כמנכס סכוה לרדך ולרן ככל פת וכן
 אמת כחכר כחחלת ככוכרת כעל פעור דנכקת כמנוח סכעלסס מד סיוס סוה ויא חסכס .
 (כד) פרה . סיי את כפרס סוס סלעוד וסרגל ככדכר אכר כלוה נכסס שאפס רוח רל' לין

ה מנשי רגלך סוּחָך וּגְדֻלַּךְ מִצְמִיחָהּ וּתְאֵמְרֵי נְאֻמֵי לֹא־אֶהְיֶה
 אֲחֵבְתִּי זָרִים וְאֲחֵרִיהֶם אֶלֶף: כִּי כִבְשֶׁת בְּנַבְבִּי יִמְצֵא בְּן הַבְּיָשׁוּ
 בֵּית יִשְׂרָאֵל הַמָּה מִלִּבְיָתָם עֲרִיהֶם וְכַהֲנֵיהֶם וּבְיָאֵהֶם: כִּי אֲמַלִּים
 לְעֵץ אֲבִי אֲתָה וּלְאֲבֹן אֶת יְלֻדְתִּי פִּירְפְּנוּ אֲלֵי עֵרְךָ וְלֹא פָנִים
 וּבַעַת רַעְתֶּם יֵאָמְרוּ קוֹמָה וְהוֹשִׁיעֵנו: כִּי וְאִתָּה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר
 עָשִׂיתָ לָּךְ יְקוֹמוּ אִם-וַיִּשְׁעוּךָ בַּעַת רַעְתְּךָ בִּי מִסָּפֵר עֲרִיף הִיוּ
 אֱלֹהֶיךָ יְהוָה: כִּי לְמַה תִּרְיֹבוּ אֲלֵי כִדְבָרְכֶם פִּשְׁעֵתֶם בִּי נֹאמְרֵי
 וּגְרוּנֵךְ ק' יִלְחַנּוּ ק'
 רש"י

ואז הוא נלכד חף אחר חטא אחר (הוא אב) הוכן לכם ככר מומות המרגלים שקצפו אבותיכם
 ככיתת חסם בו תלכדו: תאנחה. ש"ץ דגרונומיט' בלע"ז וכן ת"י כירודא ד"א לבון יללה
 כמו תלחט וזמנו (אויב) ל"א סלפוטע"א"ס בלע"ז כמו תלחט טילה (יבוסע טו): (בה) סנע'י
 דגלך מיתף. זו היא מדתך כפרה האוסרת לנוס נביאי אומרים לך מנשי פתחך מע"א שלא תלכי
 יתף כגולה ומנשי נרוך תלמות בלמ"א: ותאמרי. על דברי הנביאים: גואש. אין מיתוש
 טאשמי בדכריסם נואם וקול"ר בלע"ז: (בו) בו ימלא. בתחלה כשהוא נמלא גנב וכואו היה
 מוחזק נאמן כך הרגמו וזמן: (בו) ובעת רעתם יאמרו. אלי: קומה וכושיענו. וכן ת"י
 בעידן דבישחא אחיה עליהון כפרין כסעוהון ומודן קדמי ואמרין רחי' ענלא ופוקאל
 (בה) מספר עריך היו אלסין. ככל עיר ועיר אלוה אחר: (כט) למה תירבו. איך תכלו

מצורת ציון

ציון. ענין יגיעה: (כה) מנשי. חדלי: מי מכריחה לרוץ ולקדוף אבל היא כמפלט הרון
 ויהיף. כן נקרא הסוף כמלי מעלים וכן ערום והקדוף ככל עת ומשכת את האויר אל בית
 ויהיף (ישע"ה כ): וגרונוך. מ"ל גרון וזואר: סבלע"ס דדך כה"ס מהרה: תאנחה מי ישיגה.
 גואש. מלשון יאוש ועיבת הדבר וכן ואמרו ר"ל ככל פעם הרון ותחזור כמחולס למקומה
 טאש (לקמן יח): זרים. מלשון זר ונכרי: כאלו היה לה זער ואלכות ודאגה מי ישיגה
 (כ) הובישו. מלשון כושה: (כו) אבי. ענין למקומה ולזה הרון מהרה וכואו ענין מליטה:
 אדון וגדול וכן אבי דבר גדול דבר אלוך כל מקביו. כל המקביו אותה לתפסה ביד
 (מליט ב ג ה): ילדחני. הוא כמו ילדחני וכן אינם ליריבו להתיגעוהו לדרוף אחריה כי תחדשה
 בערם היום ילדו (תהלים ז): ענו. מ"ל הפנה שנתמלחה הריגוה יוצאו אותה בקלות כי אז
 יסיכבו: עורף. הוא אחורי הפנים והואר: כפרה הוב כי ע"י מעשיהם אשר לא עובים בא
 (כס) תריבו. ענין תרעומות דברים ותלונה. עליוס סו"ב והמה מבושעים למלאו עור ממלכי
 באו

האומות למען יוכלו פאוד כה"לם וא"כ כל הערוד היה בא כמות נפסם וכן סופס יסוים
 בסוף הפה כי האויב הכא עליהם לכבסם לא יסוים לו יגיעה רבה כי בקל יכבסם כחדם המוכן
 לפורענות והוא אב סהוקבע כביס לזכות כוזן המרגלים כמ"ס רז"ל: (כה) מנשי רגלך מיתף.
 ר"ל ראה לתקן משכון ולא תלכי בגולה יתף ומלחה למ"ס: והאמרי נואם. אחרת ה"י
 מתיישב מעבודת המקום ולא אבוב אליו כי אובב ה"י את הורים הם עבודת הכעלים: ואחריהם
 אלוך. לעבוד אותם: (כו) כבושית גנב כי ימלא. כמדינית נובה סנגב אשר הוא כעת
 ימלא שהוא גנב אחר שהיה מוחזק לנאמן כן יכבס נובת בית ישראל עשתי האומות על כי
 סו ומוחקים לעובדי ס' ונאלאו פורים ככל העמים: חמה. הזמן העם: ובתוניהם. כתי
 סנגב: ונביאיהם. נביאי הכעל: (בג) אשורים. על אשר אומרים לשלם העשו מען אתה ה"י
 וללס מואב יאמרו אתה ילדחני כאל. ספסוליס כראו הפולס ומלחה: כי סנו אלי עורף. ר"ל
 אינם מומשים לדברי כלים הפהקן סרף מול רעבו ולא יכבס לבחוע אחריו: ובעת רעתם.
 אשת כואו עליהם הרעה יתפללו אלי ויאמרו קומה וכושיענו מן הדעה: (כז) ואיה. ר"ל והנה
 אשוי כל ה"י אלוך אשר עשית לך כפועל ידון יכסו סס ויקומו אס יוכלו להוביע לך בעת כא
 שלך הדעה: כי מספר עריך. ל"י חשבון מספר עריך עשית פסוליס אתה יורס וא"כ רבים
 ססס וף אחר לא ימלא ססס סו"ב לסושיק: (כס) למה תירבו אלי. למה פתרענו למען

הדעה: ל' לשוא הכיתי את בניכם מוסר לא לקחו אכלה חרבכם
 נביאיכם פאריה משחית: ל' הדור אתם ראו דברי יהוה המדבר
 הייתי לישראל אס-ארץ מאפליה מדוע אמרו עמי רדנו לוא
 נבוא עוד אליה: ל' התשבת בתולה עדיה פלה קשריה ועמי
 שכחוני ימים אין מספר: ל' מה תיטיבי דרפק לבקש אהבה
 לבן גם את הרעות למדתי את-דרבך: ל' גם בכנפך נמצאו
 דם נפשות אביונים נקיים לא-בפתחת סצאתים כי על-פל

סלמדה קרי
רש"י

לפתוחה כריב ולחור לא חטאו: כלכם פשעתם כי. חף הדיקים כפשמע סיטו דלחמי אינשי
 כבדי סולא לני כרכא: (ל) לשוא הכיתי. על חסם כי לא פועל שיקחו מוסר: אכלה חרבכם.
 (את) נביאיכם. הרגתם את זכריה ושעישו: (לא) ראו דבר ס'. סו"ל להס אללנת סמו
 אמר להס ראו כאן מה דבר ס' מועיל: המדברר סייתי לוסרלל. לשון חומה סול לכך יקודס
 מ"ס רפי' וזואו כחשף פת"ח. כלום נדמס לאכזותיכם שהוא מדבר פסולטו בו ספורעתי להס
 לחס זה דבר יום כיומו: מאפליה. ל' חף: מדוע. אמרתם: רדנו. נכדלנו מעך כמו
 הירודס פה מן סתמור כך מדרב רבי תחומוא ומתס ס' רדנו ל' ירידה ועוד פנים אחריס:
 (לג) תיטיבי. הקשטי עמך לקראת מואטיך כמו (מלכים ב ט) ומיטב את ראשס דאיוכל כפרסת
 יהוא: גם את הרעות למדת. חורו על כל דעך ללמוד את סמקולקלת סככול: גם. לבון
 איליו לבן. ל' סעושת אמת חף את סדך הדעס סכלל הדרכיס למדת לעמך: לסדה.
 סנהגת: (לד) לא כמתרת מלחמים. לא מלאת אותס כמתרת כסברנת אותס: בו על כל
 אלה שהיו מוכיחים אותך כדכריס סללס: מצאתים. כס יאמר לנקס ל' פעלת וסררס י'

מצורת רוד

רוד. ענין יגיעה: (כח) מנשי. חדלי: מי מכריחה לרוץ ולקדוף אבל היא כמפלט הרון
 ויהיף. כן נקרא הסוף כמלי מעלים וכן ערום והקדוף ככל עת ומשכת את האויר אל בית
 ויהיף (ישע"ה כ): וגרונוך. מ"ל גרון וזואר: סבלע"ס דדך כה"ס מהרה: תאנחה מי ישיגה.
 גואש. מלשון יאוש ועיבת הדבר וכן ואמרו ר"ל ככל פעם הרון ותחזור כמחולס למקומה
 טאש (לקמן יח): זרים. מלשון זר ונכרי: כאלו היה לה זער ואלכות ודאגה מי ישיגה
 (כ) הובישו. מלשון כושה: (כו) אבי. ענין למקומה ולזה הרון מהרה וכואו ענין מליטה:
 אדון וגדול וכן אבי דבר גדול דבר אלוך כל מקביו. כל המקביו אותה לתפסה ביד
 (מליט ב ג ה): ילדחני. הוא כמו ילדחני וכן אינם ליריבו להתיגעוהו לדרוף אחריה כי תחדשה
 בערם היום ילדו (תהלים ז): ענו. מ"ל הפנה שנתמלחה הריגוה יוצאו אותה בקלות כי אז
 יסיכבו: עורף. הוא אחורי הפנים והואר: כפרה הוב כי ע"י מעשיהם אשר לא עובים בא
 (כס) תריבו. ענין תרעומות דברים ותלונה. עליוס סו"ב והמה מבושעים למלאו עור ממלכי
 באו

האומות למען יוכלו פאוד כה"לם וא"כ כל הערוד היה בא כמות נפסם וכן סופס יסוים
 בסוף הפה כי האויב הכא עליהם לכבסם לא יסוים לו יגיעה רבה כי בקל יכבסם כחדם המוכן
 לפורענות והוא אב סהוקבע כביס לזכות כוזן המרגלים כמ"ס רז"ל: (כה) מנשי רגלך מיתף.
 ר"ל ראה לתקן משכון ולא תלכי בגולה יתף ומלחה למ"ס: והאמרי נואם. אחרת ה"י
 מתיישב מעבודת המקום ולא אבוב אליו כי אובב ה"י את הורים הם עבודת הכעלים: ואחריהם
 אלוך. לעבוד אותם: (כו) כבושית גנב כי ימלא. כמדינית נובה סנגב אשר הוא כעת
 ימלא שהוא גנב אחר שהיה מוחזק לנאמן כן יכבס נובת בית ישראל עשתי האומות על כי
 סו ומוחקים לעובדי ס' ונאלאו פורים ככל העמים: חמה. הזמן העם: ובתוניהם. כתי
 סנגב: ונביאיהם. נביאי הכעל: (בג) אשורים. על אשר אומרים לשלם העשו מען אתה ה"י
 וללס מואב יאמרו אתה ילדחני כאל. ספסוליס כראו הפולס ומלחה: כי סנו אלי עורף. ר"ל
 אינם מומשים לדברי כלים הפהקן סרף מול רעבו ולא יכבס לבחוע אחריו: ובעת רעתם.
 אשת כואו עליהם הרעה יתפללו אלי ויאמרו קומה וכושיענו מן הדעה: (כז) ואיה. ר"ל והנה
 אשוי כל ה"י אלוך אשר עשית לך כפועל ידון יכסו סס ויקומו אס יוכלו להוביע לך בעת כא
 שלך הדעה: כי מספר עריך. ל"י חשבון מספר עריך עשית פסוליס אתה יורס וא"כ רבים
 ססס וף אחר לא ימלא ססס סו"ב לסושיק: (כס) למה תירבו אלי. למה פתרענו למען

אלה: יי ותאמר כי נקיתי אך שב אפו מפני הנני נשפט
 אותך על אמרה לא חטאתי: לו סה תתולי מאד לשנות את
 דרכך גם ממצרים תבשי כאשר בשפת מאשור: לו גם מאת
 זה תצאי וידוך על ראשך פי מאם יהנה במבטחיה ולא
 תצליחי להם:

ג * לאמר הן ישלח איש את אשתו והלכה מאתו והיתה
 לאיש אחר הישכב אליה עוד הלוא חנוף תחנף הארץ ההיא
 ואת זנות רעים רבים ושוב אכי נאסידה: ב שאי עיניך על
 שפים וראי אופה לא שגלת על דרכים ישבת להם בערבי

ס שכבה קרי
 רש"י

בספר (יחזקאל טו) את נשמות: (לה) ותאמרו בלך: כי נקיתי אשר אכזה אני נפשי:
 נשפט אותך. אכז עמך כמפסט: (לו) תיולו לי זולו: לשנות את דרכך. לעונכ אותי
 ולסמוך על מלרים לעורכ בומי ויוקיס ולדקיסו (לקמן לו): לשנות לי שניו: כאשר נוסח
 מאשור. שסמך אהו עליו ויר לו ולא חוקו כמה שזאמר (כדס"ב כ כח):

ג (א) לאמר לו שילת וגו'. יש לי לומר שאין עוד את ראויה לי כי דרך השאלה את אשתו
 וכלכה לה וגו' ואת זנית רעים רבים. פס אוסיס רבים ונשפט שובי אלי: ושוב
 אלי. כמו עשית ולשוב אלי אני עוסק כך: (ב) שפים יבלי מים: לא שגלת לשון פלגש:
 ישבת להם. להיות נכונס לקראתם: בערבי. יושב אהלים שהוא חמוד מזוי בחוף ממדברות

מצודת ציון

בנגד (שמות כג): (לה) נשפט. ענין וכות למעלה. ר"ל לא פסית בהסתר כי אם
 וכן כי בלש ס' נשפט (ישעיה טו): (לו) תולו. כפרסוס רב מבלי טושה: (לה) ותאמרו. ר"ל
 סוף כמו אולו מים מני ים (איוב יד): מאד. אם חמס כל אלה פסית כפרסוס אף תאמר לא
 הוא כמו רכס: לשנות. מלשון השתנות: כן הוא כי נקי אני מעבירה ואין הלאה עם
 ג (א) ישלח. ענין ערוד וגרושין וכן ובלתה הנביאים שאומרים שמה כי אף ס: אך שכ
 מבינו (דברים כד): חנוף תחנף. ענין אפו ממני. סוהיל ואני מנוקע מעון: רגני
 חיוב וזממה כמו ולא תחניפו את הארץ נשפט אותך. לכן הניי מתוכנח עמך גם על מה
 (במדבר כה): (ב) שפים. כן נקראו המקומות שכתבש לומר: לא חטאתי. ר"ל מלכד גמול
 הגבוהים כמו אפתח על שפים הכרות (ישעיה השטא אוסוף עוד טוש על מה שכתב העלף
 מה): איפה. איפה פס וכן איפה פס רועים והעוש סוה תחשב לויכות כי כוס וידוע שפשו
 (בראשית לו): שגלת. ענין משכב השגל וכן בדבר סוס: (לו) סה תולו מאד. למה תרבי
 ואיז אחר ישגלה (דברים כח): להם. ללרסם: ללכת לבקש עזר מן האומות: לשנות את דרכך.
 כערבי פסס לאשור פסס למרים: גם ממלרים הכוב:

על אשר לא תחלף עוד על ידו: כאשר נוסח מאשור. כי אחו מלך יהודה שלח מלאכים למלך
 אשור לעזור לו והיזר לו עוד כמ"ס ויכל וגו' מלך אשור ויר לו ולא חוקו (דס"ב כח).
 (לו) גם מאת זה. כמו שאלת כדאנה ויכלה מאת מלך אשור כן תלחי ממלרים כדאנה
 וידוך ויזו מוחים על ראשך כדרך המקובן: בי מאם ס' מבטחתיך. דבר שאלו ומאם בעיני
 ס' מה שאתה טועה בערות האומות ולכן לא תהיה לך הלאה להם למנוח חן בעיניהם
 להיות לך לעזר מול הקמים עליך:

ג (א) לאמר. ר"ל מהרואו לאמר לישראל את זאת הנה אם יגרש אש את אשתו וכביתר הלכה
 מאתו והיתה לאיש אחר והף אם לא נא עליה: חשיבו. וכי יוכל בעלם הראשו לשוב
 עוד אליה ולקחנה אחר בנת הבטי או גרשה הלא בעבור עון כוס התחייב הארץ הסיא העשפה
 כה כזאת ותקבל גמולם מאלם: ואת. אכל אתה ישראל עם כי בעוד תחתי וזית באיסוף
 כס איכוסים רבים ר"ל עם כי עבדת עמים חלוקות פכ"ז שוב אלי ואקבל בתשובה:
 (ב) שאי עיניך. הרמי עיניך להביט אל ספרים הגבוהים וראי איס המקום אשר לא נכחש שש

במדבר ותחניפי ארץ בגנותיך וברעתך: וימנעו רבבים
 ומלקוש לא היה ומצח אשה זונה היה לך מאנת הכלם:
 ד הקוא מעתה קראתי לי אכי אלוף נערי אתה: ה הינפור
 לעולם אם יישמר לנצח הנה דברתי ותעשי הרעות ותוכל:
 ו ואמר יהוה אלי בימי יאשיהו חפלה הראית אשר עשתה
 משכבה ישראל הלכה היא על בלהר גבה ואלתחתה כל עין
 רעון ותונישם: ו ואמר אחרי עשתה את כל אלה אלי תשוב
 וראי שבה ותראה בגודה אחותה יהודה: ה ואלא כי על בלה

יתיר י יחור י ותרמ קרי
 רש"י

ועל סס כך הוא קרוי ערבי שסון כפרס: (ג) ומלקוש. סמטר סוחד בניסן על המלכות
 ועל הקסין ומלקוש ערדיו"א כלפ"ו: (ד) הלוא מעתה. הלו"ו שנת מרשתך וקראת לי אני
 ואם תשבי כך היטור לך אדוויך לעולם את אשר חטאת לו: אם ישמור ללח. לא ישמור:
 (ה) הנה דכרת. כסוף לא נבוא עוד חוף וחות הכפה תשבי ולא תחני לב לשוכ: ותוכל:
 ונלחת למרוד תשובה ללח ומוכת: (ו) בימי יאשיהו המלך. כסלוי להחזיר פשרת הכנעים:
 הראית אשר פתה משוכה ישראל. הסוככה אכנווי"אס כלפ"ו: ישראל. פשרת הכנעים:
 הלכה הוא. בעודה על אדמתה קודם שגלתה בימי חזקיה עם טוש כן אלה (בולכה היתה)
 סוללת על כל הר גבוה: ותוני שם. לפ"א ותוני כמו ותן י"ד יתים: (ז) ואומר. על יד
 נביאי פמוס וטוש כן כחכי וסאר נביאים אלי תשוב: ותרמ בגודה אחותה יהודה. כל וס.
 בגודם קסס מתשובים ישראל ססס ראשונים לקקול ולא ראו סורפנות למרוד ממנו ולשוב קרויין
 משוכה: יודרה. שראו שגלו אלו ולא לקחו מוסר קרויה בגודם: (ח) וארא כי על כל אודות

מצודת ציון

פס ונאפים ר"ל אשר לא עבדת שסס פכ"ס: (ג) רביבים. הוא המער
 של דברים וגו'. לפי שהשלים לוונה אמר לשון
 הטוב כזנה הושבת על הדרכים להיות מוזמנת
 אל הטופסים ור"ל היית ממיטת פתך לכל מין
 ערבים: כערבי כמדברי. כערבי הוס כרגיל
 לשבת כמדבר כמסחור כמקום שאין אנשים כן
 הסתרת עמך על הדרכים להסתתר שם פס
 הנואפים ור"ל מאד היית נדדך אחרי עבודה
 הפסילים: ותחניפי ארץ וגו'. פס ונתך לעכ"ס
 ועם יתר רעך חייבת את הארץ להיות חרבה
 וכזממה: (ג) ויסנעו. הלל כעוף כמשע
 כרכיבים ולא היה המלקוש ואיך היה לך להיות
 טוס כמשעין: ובצח. אכל יס לך מלח מעולם
 כדרך אשכ וזנה שאינה מכסה מלחם כעבור
 כזכר מה לא כדרך הנשועות שמכסות מלחן אם יקרה להו דבר כזכר: שפנת סלום. אהם
 מאת להיות ככלם וזכר: מתעשין: (ד) הלוא מעתה. הלל כפת מעמי הניסס כעוף קראת
 לי כפס אכי וזמרת עלי אלוף וגו' ר"ל אתה האדון שלי משת נעורי מיום שבתתי י:
 (ה) הינפור. וזמרת כחפלה ובי המקום ישמור שזנח האינה לעולם ללח והוא כפל
 ענין כמ"ס: הנה דכרת. כוס הדברים סאלה דכרת כסף בלכד אכל כמשכס עשית הרעות
 וכל מה שיכלת לעשות מן הרעות עשית ומוסכ למעלה לומר אף לא תכלתי אס אף לכן סלם
 עמי אף תכר כחפלה כדברים סאלה: (ו) הראית. אס נתת לב לראות אשר שפחס
 פדה יכאל סמורדים סס בני עשרת הכנעים: ותוני שם. עבדת סס לפסילים: (ז) ואומר.
 למחתי לס פ"י נביאים שוב אלי בתשובה: ולא שכה. ולא ללח לבוכ: (ח) ואלא. ר"ל ועל
 כפסס שחמחם כגודס יקודס רלחם מעשים אגמס שמשס: (ח) וארא. ר"ל ואני דלחס וגלף

אדות אשר נאפה משכה ישראל שלחתי ואחז את-ספי
 בריתיה אליה ולא יראה בנדה יהודה אחותה ותלך ותון גם
 היא : ויהי מקל ונתנה ותתן את-הארץ ותנאף את-האבן
 ואת-העץ : וגם-ככל זאת לא-שבה אלי בנדה אחותה יהודה
 בקל-רפה כי אם בשקר נאם-יהודה : ונאמר יהוה אלי צדקה
 נפשתי משכה ישראל מבגדה יהודה : כי הלך וקראת את-
 הדברים האלה צפונה ואמרת שובה משכה ישראל נאם-יהודה
 לוא-אפיל פני בכם כי-חסיד אני נאם-יהודה לא אפוד לעולם
 י אף דעי עונך כי ביהוה אלהיך פשעת ותפורי את-הדרבך
 לגרים תחת קר-עץ רענן ובקולי לא-שמעתם נאם-יהודה :

רשי

וגו . נקודות פסמי מקרא וס מלמדן על סיכוכו . ישראל נקוד וקף מוכלל משלחתי שלחתי
 נקוד וקף גדול לעלמו והכו סיכוכו . ואחל נסתלתי כס ליכרש ממנו ולמי כי על כל אדות אלה
 נאפה משכה ישראל . וזה סיחם נקמתי שלחתי מעל פני ולא יראה בנדה אחותה בריתם
 כשורפנותה של בזמרון לתת לכה לשון : (ט) ותנאף את האבן . ועטת עס ולמי אכניה ואחז
 ויהי מקל ונתנה לשון קלות מדקליל כעשפא טעונת : (ז) וגם ככל זאת . שרלו כקלקלת
 שורפנות כמריס : כי אף בקר . דורו של יאשיהו מלאים עמלם כסס לדיקים וסס רשעים היו
 לרים לזרות של ע"א על לזחתיס מפניס חיים על זו וחלם על זו וכספיו מכפרי ע"א כודקס
 סיה הדלת פתוח ולא סיה מכיין כס : (יא) צדקה נאם משכס ישראל . קרקת וטעיה טעיה
 מן סדין בלא סיה לה ממי ללמוד : (יב) הלך וקראת וגו' . הלך פתרונתו חיל ל' לוי . כן
 לזוכו לילך ולחודו עשרת הכספים כימי יאשיהו . כמו שאמר למעלה סיכוי יאשיהו נאמר לו
 נבואס זו וחזרו מקלת מקן כשמוס עכרס ליאשיהו : צפונה . אל הקוקיות בגלו סס לאמר :
 פני . רוגיו כן תי' : (יג) פשעת . מדה : ותשורי את דרכך . לי זנות סיכוק רגלים למכני

מצודת ציון

כעוטה ותכרתה : (ח) אודות . פניו כמו עסק לפני כי סס היות טעל כל אדות אשר נאפה
 וכן על אודות יוסב יד' : נאפה . מלשון משכה ישראל כעוטים שלחתי וגו' דואה אפי
 נילוף ונות : שלחתי . מן סיכוכו וגיורויון : בלא יראה ממני בנדה אחותה יהודה ותלך
 סמר כריתותיה : כן נקרא גס האשה וכן וכתיב
 לה ספר כריתות דברים כד' על סס שכורה
 ומספדי כימי לבניה : ותון . מלשון זנות :
 (ט) מקול . מלי קלות : את האבן . עס האבן :
 (יב) הלך . סוף פנין לשון רגלו : אפיל . ענין
 מיה וסכסכה כקו על פני כל אחיו וסל כרלבים
 (כ) : פני . ענין חמה וכעס כמו פני ס' חלקס
 (ל) (ד) ע"ס סכסס וכר כפני סלדס : אפור .
 ענין שמיס : (יג) ותשורי . מן סיכוכו וגיורויון :
 דרכך . רגליו ע"ס שורכיס וספסיס כו וכמו
 שמלת פסס מטיחה על פנין סהלך וסל סרגל
 כמ"ס פסמי מרככותיו (כופסיס ו) ואמרת פסמי
 דליס

עד כשזכבו הלך לה הליכה : (יג) אך דפי טוכ . חרי מסרת כמלך סהרנית עון כי פשע
 סס : חפור . פותח רגלך וס פיה לנלוף פס סדיס ור"ל עכרס עכ"ס סכסס : ובקולי לא

פסמי

י שזכו בנים שובבים נאם-יהוה כי אנכי בעלתי בכם וקחתתי
 אתכם אחד מעיר ושנים ממשפחה והבאתי אתכם ציון :
 ונתתי לכם רעים בלבי ורעו אתכם דעה ותשכיל : ויהי כי
 תרבו ופריתם בארץ בימים ההמה נאם-יהוה לא-יאמרו עוד
 ארון ברית יהוה ולא יעלה על-לב ולא יזכרו-בו ולא יפקדו
 ולא יעשה עוד : ובעת ההיא יקראו לירושלם כפא יהוה ויקרו
 אליה כל-הגוים לשם יהוה לירושלם ולא-ילכו עוד אחרי
 שירות לבם הרע : בימים ההמה ילכו בית-יהודה על-בית
 ישראל ויבאו יהוה מארץ צפון על-הארץ אשר הנחלתי את-
 אבותיכם : ונאנכי אמרתי איך אשיתך בגוים ואמור-ך ארץ

רשי

אסס : (יד) שובבים . אנוויסייר כלפי' שכיבתס דרכיס מרוב כל ססייס כסלו וספג
 כמו סכור אומר ספורטיס על פי סככל (עמוס ו) ססוסיס כמזוכי יין (סס) : כי חניכ כמלתי
 ככס . ונקראתס כשמי סלמי חדון לכס ואין ככודי להיח אהכס כיד חויכי : (טו) לא יאמרו
 עוד ארון . כי כל כסיסכס סחא קדוסיס ואשכון כס כאלו כוה ארון : יפקדו . כמו זכוכו : ולא
 יעשה עוד . מה כעשה כס ככר כסילה סכילאוכו למלחמה עס פלשתיס כימי פלי (ש"ד ד) :
 (זו) ונקדו . ונקבלו לי מקוס מיס : שרירות . לי רליסיס כמו אשורנו כמסדכר כד' : (יח) ילכו
 בית ישראל . עמס יתכזרו ויחוספו עליסס להיות ממלכס אחת : (יט) נאנכי אמרתי . כלכי
 ולכן סמלתיס לנזחתיס : אך אשיך ככניס . את עדמי ואומתי כמך סלר כניס סטורכת כין

מצודת דוד

שמעתי . ר"ל לא עבדתם אותי אף כשמוך : דליס (יפסיס זו) : (יד) בעלתי . ענין סר חדון
 (יד) שבו . אחס כניס מורדיס סוכו חלי כי כמו אס כעליו עמו (סמות ככ) : (טו) ושריחם .
 מלשון פני ר"ל חלדו כניס מרוטיס : יפקדו .
 חניכי חדון והכוכל ככס לכן מהרלוי סחכוכו
 חלי : ולקחתי אתכם . וזו אהקת אהכס מהגוסי : ענין זכרון : (יז) ונקדו . ענין אסיפס וקדון
 אחד מעיר . ר"ל אף אס מעט יסוכו חלי אהק
 אותס ולא יתקפו סס עס סעומדיס כמדיס : רליסיס וככטס כמו אשר שרורו אביסיס (חויכ
 (טו) רעים כלבי . מליסיס לדיקויס וכפי רלון לכו (ז) : (יח) על בית ישראל . עס בית ישראל
 לא כמו לעכר סכמליכו מדעתס רשעים וסס כמו ויכחו סלכסיס על סכסיס (סמות לס) :
 ססוהו אותס לעוסיס כי לעמיד סחכויס ימלך (יט) אשיךך . ענין שמיס : צבי . ענין סדר
 פליסיס : ורעו . ירעו אהכס כדכך דעס וסככל :

(טו) לא יאמרו עוד ארון כרית ס' . ר"ל לא
 יאשרו עוד זס לזה נלך לפני סלרון להפלל אמס כי לפי מרביח ססס לא יוכלו טעס לכוה
 סמס כי המקוס לא ויולס : ולא יעלה על לב . לא יעלה מי כלכו לנכח סמס יחידי כי מחד יקבה
 לכוה סמס מדווק המון ססס : ולא יזכרו בו . לא יזכור מי סלרון לנכח סמס וספל סדכר
 כמ"ס וכן לא יפקדו : ולא יעשה עוד . לא יח' נעשה עוד ארונות אחרות למען ויכלו טולס
 לכוה לפני אחד מהס וכאכר יאמר למעס סכסרלת סכסינה יסיה ככל יוכסליס וסמה תקובל
 ספלת סמתפלליס : (יז) כמא ח' . ר"ל גס סמס חביס סכסרלת סכסינה : ויקרו חליס . כל סלחיות
 יתקבלו חליס כככור סס ס' סבורס כס ומוזר ומפרס חל יוכסליס יתקבלו כי סמס חביס סכסרלת
 סכסינה : שרירות לגס סרס . מרלות לגס סמרס לסס אח סכסס סכסינה : ויקרו חליס . כל סלחיות
 (יח) ילכו . ממקוס סגלו : בית יסודס . אלו סגלו מערי יסודס ע"ס כמריכ מלך אשור ולא
 חזרו כניח ססני : על בית ישראל . עס כני עשרת סכסיסיס : יחדו . יסודס וישראל : סמרך
 לשון . ממקוס סגלו סמס : על סלרן . חל סלרן : (יט) נאנכי אמרתי . סמחלס כעלןקחתיך
 לי לשם אמרתי כלכי כליסיס ענין אשיךך כין ככניס דומס לסס ר"ל להיות דומיס למלכס
 מלכס סכסרליס כני חליסיס כמ"ס ויעשו פני סלכסיס (חויכ ח) : חייך לך . ולזה נחתי לך

קכה

הקנה נחלת צבי צבאות גוים ואמר אל תקרא לי ומאחר
 לא תשוב: כ אכן בנדה אשה מרעה פן בנדתם בי בית ישראל
 נאמיתה: כ א קול על שפיים נשמע בבי תחננו בני ישראל כי
 העו את דרפם שבהו את ידה אלהיהם: כג שובו בני
 שובבים ארפה משובתיכם הננו אתנו קה כי אתה יהוה
 אלהינו: כד אכן לשקר מבטעות המון הרים אכן ביהוה אלהינו
 השועת ישראל: כה והפשת אכלה את יגיע אבותינו מנעורינו
 את צאנאם ואת בקרם את בניהם ואת בנותיהם: כו נשכבה
 בבשתינו ותכסנו כלמתנו כי יהוה אלהינו חמאנו אנחנו
 ואבותינו מנעורינו ועד היום הזה ולא שמענו בקול יהוה אלהינו:

תקראי קרי תשובי קרי

רש"י

כאמרת לפיך בירתי מנה יפה ואתן לך חרץ המדה: צבי נכחות גוים. לכוין כל נכחות גוים:
 (ב) אכן. הכל אחס לא פשית מחשבתי כי אם כמו אשה טבוחה מרעה של שאינו יכול
 לספק מנוחותיו כן בנדתם כי המספיק לכם כל טוב קר מ"א: (בא) על שפיים נשמע. קרוב
 הוא להשמע: (בב) חננו אהנו לך. הכניא מלמד להתוודות ולומר כן בנו אהנו לך וגו' אכן
 לשקר וגו' והבוסת אכלה וגו' נככה כשחמנו כל זה לי תפלה בהכניא מלמד לומר: אהנו.
 חלנו: (כג) אכן לשקר. שחרנו: כגבועות המון הרים. שעבדנו פ"א טס: אכן. כאלמ:
 (כד) והבשתי. פ"א שעסקנו כה כמה דלת אמר וימירו לבשת (בשכט ע) היא אכלה את יגיע
 אבותינו. כעון עבודתם היה יגיענו לנו:

מצודת ציון

ושאר וכן לני ממלכות (ישיב יג): (כ) בנדה. חרץ חמדה נהלה מופרזה לכל נכחות גוים
 מרדה: טועה. מל רע ותכור: (כא) שפיים. כי כולם מתחוקקים ומתאווים לה ומפארים אותה
 מקומות גבוהים: העו. מלבון עוות ועקום: על כי הוא מקום שרחת הטינה והוא מצוה
 (כב) ארפה. מלבון רפואה ועם כי הוא כה"א גדול לרואה את ה' להיות כמלאכי מעלה: ואומר.
 ועל הסליחה יאמר בדרך שהלה וכן רפה נפשו אמרתי בענין זה תקראו לי אבי ולא תבטו
 כי חטאתי לך (ההלים מ"א): אהנו. ענין בואה מאחרי עד עולם: (כ) אכן. כאלמ לא כן הוא
 כמו אהנו בוקר (ישיב ט"א): (כג) המון. ענין כי כמו שבדה אשה מאת רעה שהוא כעלה
 רטי: (כד) אכלה. מלבון לכוין: והלה מאתו כן אחס בית ישראל בנדתם כי:
 שקולך (בא) קול על שפיים נשמע. ר"ל ראו היה
 להיות נשמע קול על המקומות הגבוהים להשמיט

למרחוק והקול יסיה מצבי תחננו בית ישראל לכנות על מעלה ולקח עליהם סליחה כי הרבה
 רעות עשו שהקונו את דרכם מה שבין אדם לחבירו ובהו את ה' ולא עבדו: (כב) שוב
 בני שובבים. אחס בני מורדים בכו אלי למען ארפה ואלתה על המרדים שמרדתם כי
 ואמרנו הנו כאלו חרץ כתשובה כי אחס מעולם ה' חלסנו: (כג) אכן לשקר מנעוה. כאלמ
 לשקר קונו עור מהעבדים העומדים על הגבעות והמהון הספילים של ה' הרים: בה' כבוד ה'
 כח השמות ישראל: (כד) והבשתי. העכוס שהוא לכובת וללבושה לעבדים עון עבודתה
 כלל והפסיד את אשר חספו אבותינו ביגיע ועמל: מנעורינו. ר"ל הליון והספד שהיה
 מעת נעורינו היה כעון הזה: את צאנאם. עכשו מפרס לומר את זה הפסדנו מה חספסו
 טס את לאנו וגו': (כה) נשכבה. ר"ל הנה הכובת מסכת אותנו מכביב כלנו נשכב על
 מלכות השובת יחלו כעליהם מכספם אותנו ממעל וכו' ענין מליה: בילי וגו'. ואין נשכב
 גדל עוה: מנעורינו. ר"ל מעת שקח אותנו לפס: ולא שמענו וגו'. כאל דיכר ב"ש:

ד אב תשוב ישראל ונאמיתה ואל תשוב ואמרת
 שקוציך מפני ולא תגוד: כ ונשבעת חיה יהוה באמת במשפט
 ובצדקה ותתברכו כי גוים ובו יתהללו: ג פי כה א אמר יהוה
 לאיש יהודה ולירושלם גירו לכם גיר ואל תתורעו אל קצים:
 ד המלו ליהוה ותמרו ערצות לבבכם איש יהודה וישבי ירושלם
 פרתצא כאש חמתי ובקעה ואין מכבה מפני רע מעלליכם:
 ה תגידו ביהודה ובירושלם השמיעו ואמרו ותקעו שופר בארץ
 קראו מלאו ואמרו האספו ונבואה אל ערי המבצר: ו שארצם

תקעו קרי

רש"י

ד (א) אם תשוב ישראל. כחשוב כו: אלי תשוב. לגודך וגדולתך כאלהיה: ואם חסר
 שקולך מפני. או לא תגוד לאלת כנולה: (ב) ונשבעת חיה ה' באמת. כששבע כחמי
 חסע באמת ולא כאלה עתה שכתוב כסם (לקמן ה) ואם חיה ה' ואמרו לכן לשקר ישבעו:
 והתברכו כי גוים. אם תפסע כן או יתברכו בישראל הגוים כל גוי ואמר לנו הלא כפלומי
 ישראל: יתהללו. יגידו כחכס ד"א יתהללו מי שיוכל להדבק בישראל יתפאר בדבר פרונוטי ד"ל ע"ז:
 (ג) כי בזה חמתי וגו'. גירו לכם גיר. הוי למידים מעובדי אדמה שנים אותה בניו הקיץ
 להמית שרבי העשבים שלא הלא מעלה קוליס כעת סודע כחורף חף אחס הטיבו מעשיכם כטרם
 חבל עליכם הדעה שלא הלא הפלהכם נחלסת כהתעקו: ואל תורש אל קוליס. ואל תסי
 זקתכם לפני מתוך רשע כי אם מתוך תשובה שלא חסו דומים לזרע בלא גיר וסיה נכפסת
 לקוליס קרדור"ש גלע"ז: (ד) המלו לה'. כטרם הלא חמתי כאש וזה כעיר לפני סודע
 (ה) ואמרו תקעו שופר. והכירו את יושבי הארץ שיתקעו בשופר לברות: מלאו. לשון חסופה
 וסרכה יב במקרא אשר יקרא עליו מלא כוטים (ישעיה לא) קראו אחריך מלא (לקמן יג) יחד
 עלי ותמלאון (איוב עז): (ז) שארצם. לברות לעיון: העיוו. האספו כמו בלה העו (שמות ט):

מצודת דוד

ד (א) אם תשוב. מוסב למעלה לומר אם ד (א) שקוציך. ענין תשוב כמו שקן תשקלם
 אחס ישראל תשוב בודיו ופוסים כאלה או וכן חס כחקות תלכו ואתי גשמיים כפתם
 או תחזור ותשוב אלי להיות לפני כמחא כגולה (ויקרא כו): תגוד. מלבון הדס והעשה:
 מל העמים: ואם חסור. אם העטיר הפסילים מאחרי ומיחשבים שרי או לא תגוד ללכת כנולה:
 (ב) יתהללו. מלבון הלל ושבח: (ג) גירו. ענין חרישה כמו רב אוכל גיר רעים (משלי יג):
 (ב) ונשבעת וגו'. ואם תבכע חיה ה' באמת לא אל קוליס. על קוליס: (ד) המלו. ענין חתוך
 כמו חלסת נשכים פתה לשקר כמ"ם ואם חיה וכריחה וכן ומל ה' חלסוך (דברים ל): ערלות
 ה' יאמרנו לכן לשקר ישבעו (לקמן ה): בששפם ענין חוטם וכן ערלי לב (לקמן ט): פעלליכם
 ונצדקם. הענין כפול כמ"ם: והתברכו. או חמתי ישימך חלסי כישכאל: ובו יתהללו.
 יתגדל מאד עד שטבים יתברכו כי לאמח כהמלל עלמו יאמר הכס אתי מוללת בישראל:
 כברכתם ישימך חלסי כישכאל: ובו יתהללו. כמו לאנשי יבודה: גירו לכם
 (ג) לאיש יבודה. כמל לאנשי יבודה: גירו לכם גיר. מתחלה חרבו השדס לחתוך שרבי הקוליס
 כעורם מחבורים כהרץ כי לא תלח הדושה ור"ל מתחלה הסירו הפסילים וחל"ו יקובל
 הפתלתל לפני ולא כשפדין לא עונתם הפסילים: (ד) המלו לה'. ונחלפת ביאור אמר הסיוח
 לוטם לבכס לשם ה' להטעון כדרכיו ולדקק בו: איש יבודה. אחס אנשי יבודה וישב
 יבוסלים: מן חלא וגו'. מן חלא חמתי כאש הדולק וכערה כסם וחין מי יכבה אותה ר"ל מ'
 חין מי מעביר החימה מפני רוע מעלליכם אשר נכרו וחין בני מכס וכות להעביר החימה:
 (ה) תגידו. כאלו לשי פסם יאמר בגידו ביהודה וגו': תקעו שופר. להשמיע ולרו: קראו מלאו
 קראו את פסם ולקפו אותם ואמרו להם האספו וגו' להשגכ שם מפני החויב: (ו) שארצם

צִיָּנָה הַיָּזוּ אֶל תַּעֲמֹדוֹ בִּי רַעַה אֲנֹכִי מִבֵּיא מִצְפּוֹן וְשָׁבֵר נַחֲלִי:
 י עֲלֶה אֲרִיָּה מִסַּפְכֵּי וּמִשְׁחֵתֵי גִזִּים נִסַּע יֵצֵא מִמִּקְמוֹ לְשׁוֹם אֲרִצָּה
 לְשִׁפְחָה עֲרֵף תִּצְנֶנָּה מֵאֵין יוֹשֵׁב: ה על זאת חָגְרוּ שִׁקִּים סָפְדוּ
 וְהִילְלוּ בִּי לֹא־שָׁב חֲרוֹן אַף־יְהוָה מִמֶּנּוּ: ו וְהִיָּה בְיָוִם־הַהוּא
 נֶאֱמַר יְהוָה יֵאבֵד לִבְהַמְלֶךְ וּלְבַב הַשָּׂרִים וּלְשִׁמְלֵי הַכְּהֹנִים וְהַנְּבִיאִים
 יִתְמָחוּ: י וְאָמַר אֲהֵה אֲדֹנָי יְהוִה אֲבוֹ הַשָּׂא הַשָּׂאֵת לַעַם הַזֶּה
 וְלִירוּשָׁלַם לְאָמַר שְׁלוֹם יְהִיָּה לְכֶם וּנְגַעַה חֶרֶב עַד־הַנֶּפֶשׁ:
 * בַּעַת הַהִיא יֵאָמַר לַעַם־הַזֶּה וְלִירוּשָׁלַם רוּחַ צַח שָׁפִים בַּמִּדְבָּר
 בְּרֶךְ בַּתְּעַמִּי לֹא לזרות וְלֹא לְהִבָּר: י רוח מלא מֵאֵלָה יָבוֹא

רש"י

(ז) עלה אריס. וכוונתו: סובבו. דרך אריס לישב במחנה כפי שיצר אשפיש"ש בלפ"ו:
 תצינה. ל' יס: (ח) על זאת. מה היא זאת כי לא שב וגו' והפ"ש בדבר למעלה בכוונתו
 על חורבן כלן חזר לדבר במיתה יאשיבו: כי לא שב חרון אף וגו'. והפ"ש שב יאשיבו כלל
 לנו נאמר בו (מלכים ב' כב) אך לא שב ה' מחרון וגו' על כל הכפסים אשר הכעיסו מנשה:
 (ט) והיה כיום סטוא. כיומו של יאשיבו: יתמרו. למע עלתה בו כל כך וסא אין יודעין שאין
 דורו חזר יס שבא לנער את ע"א מה היו לילני כדור פושין חוקקין לורה ש"א על דלותיהן
 הליה גדלה וה והיה גדלה זה כשהיו פותחו לא היה כרת וכהלך מש כוננת והיא מתחברת:
 (י) השא השאל. אטיטע"א בלפ"ו לשון הגחם השיאני (כראשית ג) סביא"ו השקר נבא"ל להם
 שלום יהיה לכם: לעם הוה. על העם הוה כשיגלו כולם: (יא) צח שפ"ס. מככד ומתאטע
 אף את שדות וכלי המים ליתום מדבר. ל"א לח לשון אמר דמתרגמינן לחותא: דרך בת עמי.
 לחור רוח כח וגם לא לזרות מון מנורן אהבו"ר בלפ"ו כמו ואורס כמורה ולא להכיר ולנקות
 מבואה הוא בא כלומר לא לנעוה כי אם לרעט להגלות אנשים וטף וכסמה: (יב) רוח

מצורת ציון

וכראשו וילון לרמו להתאסף: חציו. ענין רימו גם לרמו להתאסף לניון לשבש כה:
 אפיסה כמו שלח העו (שמות ט): (ז) מסבבו. סביא. על חרץ הכיה: טצפון. וכו ככל
 פניו עטס אחוים אלה כאלה כמו עד כיריס סעומדת מאפע לא"י: ושבך גדול. הרעה הכיה
 סוכוס (נחום א): תצינה. מל יס ופמון: תהיס שכר גדול: (ז) עלה אריס מסבבו. דרך
 (ח) חגרו. מלשון הגור ואור: ספרו. מלשון חרס: לשת חתוך סכני החלונות ועל י"ג
 כסכד: והיילו. מלשון יללה: (ט) ונשבר. יאמר: ומשחיה נויס. זה י"ג ושהשחית כל
 ענין תמכון כמו על יומו נשמו (איוב ח): האומות וכל הדבר בת"ש: עירך תלינה.
 (י) אהה. הוא ענין לשון יללה: השא השאלת. ספרים שך תהיינה שמה מאין מו יושב כהן:
 ענין הסתה ופתרי כמו סתה השיאני (בראשית ח) על זאת. על השמועה הוה: זמנו.
 ג: (יא) צח. ענין יושב כמו אלה למה יאשיבו: (יב) יאבד לב מתוך. ר"ל יבאו בו
 ה: שפ"ס. מקומות נבואים: בת עמי. שדה מורק לב: ונשבר. ר"ל לא ידעו מה לעשות:
 פמי וק בת ככל (תהלים קלו): לזרות. ענין (י) ואומר. והו מאמר הכיה שאמר אלה ה'
 פוזר וריקס וכן ואורס כמורה (לקמן טו): כחמה כאלו אלה הסתה את העם היה לאמר
 להבר. מלשון כדור וק"י: (יב) רוח מלא. להם שלום יהיה לכם אל תיראו כי כן נבאו להם
 רוח

מצורת דוד

וגעיה ר"ל כפזור זה לא שבו לה' ונסו נעסו מהרע עד הנפס כי הסורעניות קרובה לבוא:
 (יא) בעת סיה. כשה הוא הסורעניות יאמר לעם וגו' הנה רוח יבש סוער במקומות נבואות
 אשר כמדבר שמתאטע ומככד הכל כחילי וחין סס דבר לעמוד כפי כוחו ולעטבו והנה סס
 יבוא דרך בת עמי לטאטע את טלם ללכה גוה: לא לזרות. לא יבוא הרוח לזרות פוזר
 מן השמן ולא לנקות את הכיאה מן העפר ר"ל לא יטע לנעוה כ"א לרעט: (יב) רוח מלא

י עֲלֶה נִסְיָנִי אֲדַבֵּר מִשְׁפָּטִים אֲתָם: י הַנְּהַ | פְּעֻנִים יַעֲלֶה
 וְכַסּוּפָה מִרְכַּבְתִּיו קָלוּ מִנְשָׁרִים סוּסֵי אֵין לָנוּ כִּי שִׁדְדָנוּ:
 י כַּבְּסֵי מַרְעֵה לִבִּי יְרוּשָׁלַם לִמְעַן תִּשְׁמַעֵי עַד־נִתִּי מִלִּין בְּקַרְבֶּךָ
 מִחֲשֻׁבוֹת אֲוֶנֶךָ: יו כִּי קוֹל מְגִיד מִן וּמִשְׁמִיעַ אֲוֶן מִתַּר אֲפָרִים:
 יי הַזְכִּירוּ לַגֹּיִם הַנְּהַ הַשְּׁמִיעוּ עַל־יְרוּשָׁלַם נְצִירִים בְּאִים מֵאֲרִץ
 הַמִּדְבָּר וַיִּתְּנוּ עַל־עֵרֵי יְהוּדָה קוֹלָם: יי פִּשְׁמֵרֵי שְׂדֵי הָיוּ עֲלֶיהָ
 מִסְּבִיב כִּי־אֲתִי מִרְתָּה נֶאֱמַר יְהוָה: יי בְּרַבֶּךָ וּמַעֲלֶיךָ עֲשׂוּ אֲדָה
 לָךְ זֹאת קַעֲתֶךָ כִּי כָר כִּי נִגַע עַד־לִבֶּךָ: יי סַעֵי | מַעֵי | אֲוִירוֹדֵי

אוהלה קרי

רש"י

מלא מאלס. הסורעטת יבא לי: רוח מלא. רוח שלם שלא לחזור כי ולא אחסו.
 רוח טלגס בלפ"ו: משפטים. לשון ויכוח: (יג) וכסופה. איקומ"א סורעילין בלפ"ו:
 (יד) אונך. חסך: (טו) כי קול מגיד מן. ארי קל כביא מתנכן פליכון דיגלון על דפלו
 לעגלא דכדן ומכשרי כסון כישן ייתון עליסון על דאשתעבידו ללמלא דלקוס מיכה כטורא דכתי
 אפרים. והפ"ש שככר גלו העגלי' מימות סמריב פליין פונס קיים גדולה היא פכירה שכוברת
 לפנים ולאתריס. לפנים מימות אברהם שג"א וירדוף עד דן (כראשית ד) כיון שכניע לך השם
 כמו שתידין בנו לפדו סס ע"א ולאחריס כחורכן הכיה שג"א כי קול מגיד מן ומשמיע און:
 און. סכר: (טז) נוצרים. נותני חזון פליס: (יז) שדי. כמו שד: אורי מרתה.
 סקטיטה. כמו ממרים הייחם (דכריס ט) מרגוין: (יח) עשו אלה. לפעול אלה לך: (יט) אוהלה.

מצורת ציון

רוח שלם מאלה הכוחות הטובות במקומות רוח שלם וכן ומלוא החכל (שמואל ב ח):
 כגבוהות כמדבר הנה יבוא לרמי להפרע משפטים. ענין ויכוח: (יג) כעננים. כעבים:
 מהס: שחה. ר"ל כומן קרוב לחוכה עמהס גם וכסופה. רוח חזק: קלו. מל קלות: שרדט
 ארי כי עד הנה היה הנביא מתוכת עמהס ענין עשק וגול: (יד) תלין. ענין התמדה כמו
 להגיד להם פסעס ומעשה החוכה גם ארי כי לדק לין כה (ישעיה ח): אונך. מלשון און
 כסביא עליהס הסורעטות כאלו אגיד להם כזה ועס סכו"ו נהס וכן ועולתה קפלה סיה (איוב
 פסעס אשר נברו למעלה: (יג) כעננים יעלה. ה) סכו"ו נחה עס כי הוא נעס כתיב:
 האויב יעלה עליהס חיס מהר כעננים העולים (שי) און. עמל: (טז) נוצרים. כעלי מלור
 כרוס בשמים: וכסופה. כרוס סופה כן ימחרו הלרים על העיר וכן ולזורה לב (משלי ז):
 מרכבתו: כי שדדנו. קרובים אנו להיות (ז) שדי. כמו שד: כרתה. ענין מרד
 נעשקס ביד האויב: (יד) כבסי. לכן עמי תאכזה והקניטה: (יח) ומעלליך. מעשך: סר. מל
 וככסו לך מן הרעה למען יבוא לך תאשעה: מריכות: (יט) אוהלה. מל חיל ותחלה:
 תלין בקרבך. התמיד להיות בקרבך מתשבות קרוב

עמל ואון שאל רגילה כסס: (טז) קול מגיד
 מן. קול שמועס מגיד מן שהוא בקלס א"י ומסס תבוא השמועה כי בא האויב ומסר אפרים
 משמיע קולו ככה העמל והעלר: (טז) הוכירו. כאלו הקול אומר הוכירו אלה לאלה כעבור
 פעמים הבאים למלחמה להיות בשמים מהס כי הנה סס נלספו לבוא על ירושלים: נוצרים.
 כעלי מלור באים מלחין מרחק לזור ועל ערי יסודה נתנו קולס לאימים ולספמדים: (יז) כשומר
 שדי. כשומרי שדות אשר יסכוס מסכוכ כן היו האויבים על ירושלים מסכוכ: כי איתי
 מרתה. כי הקניטה אותי כמעשה ולכן בא עליה האויב מסכוכ: (יח) עשו אלה לך. ר"ל
 אלה סס גרמו לך מריכות הלוהס האלה: וזאת רעתך. הסורענות הוהת היא על רעתך כי
 כעבורס יושר לך: כי נגע. ר"ל קרובס היא והניסו חרין ונגע עד לך: (יט) שדי עמי.
 נפל כמלה כדדך הוסיס ולעשקס מלכא וכן רלשי רלשי (מ"ב ד) ור"ל כעבור הכחל ש"ס
 י נעמי סלפך דלחט הסורעטיות הפשוט לנח לכן אפיס מלא מחלוקס: קריות לגי. מגולל
 שמועס

קדוה לבי חמה לי לבי לא אחרש כי קול שופר שמעתי
 נפשי תרועת מלחמה: כי שבר עדי שבר נקרא פירשדה כל
 הארץ פתאום שדרו אלהי רגע יריעתי: כי עדמתי אראה נם
 אשמעה קול שופר: כי כי אויל עמי אותי לא ידעו בגים
 סבלים המה ולא נבונים המה חכמים המה להרע ולהיטיב לא
 ידעו: כי ראיתי אתה הארץ והנה יתהו ובהו וארתי שמים ואין
 אורם: כי ראיתי התרים והנה רעשים וכד הנבעות התקלקלו:
 כי ראיתי והנה אין האדם וכל עוף השמים נדדו: כי ראיתי והנה
 הפרטל המדבר וכל עריו נתצו מפני יהוה מפני תרון אפו:

שמעת קרי

רש"י

לשון חיל ורחם: קדוה. אנטוא"ש כלפי: שמעת נפשי. מחורו הסגוד נאחזי בשוה
 קול מתרועת מלחמה: (ב) שבר על שבר. חכמה ויבוסים על גלות יכניס: רגע יריעתי.
 רגע שודדו יריעתי: (בא) עד מתי אראה. האכסיות האלה הנואלים נם להקצן להלכה:
 (בד) התקלקלו. נתקו ונורקו ממקומן ועם קלקל בלזים (יחוקאל כל) חכמו מנחם: (כו) והנה
 סכמל. ארץ הנועוה כל טוב ככמל נהים מדבר ומ"א ראיתי הסרים אלו האמות וכל הנבעות
 אלו אמות כלומר ונתון תמה אין האדם וכות משה ש"א: כי פניו מכל האדם (כמדבר יב) ונסה

מצורת דוד

מצורת ציון

קדוה לבי. כתי לבי ואמר בדרך השאלה לבי הנונס מקשקש לבי בקרבי וכלי הלך משמיים
 שכלב יש בו דפנות ותללים: (ב) נקרא. מ"י קול הוסי: לבי לא אחרש. לא אויל
 מקרה ועם כי הוא בל"ף: שדרה. נעשקה: להחיש ולהסתוק את לבי מהמייתי: שפע
 פתאים. עיני מריכות רב: יריעתי. עיני נפשי. כנבואה שמעה נפשי שיבוא קול הבור
 ויוון נפשי כחוסל: (בא) נם. כלונס ארוך: ולתוספת ביאור אמר: תרועת מלחמה. ר"ל
 (כב) אויל. שטה: סבלים: טפסים: (בג) תרו. שיבוא האויב יריע כבוד בדרך הגלחמים:
 שממה: ובהו. עיני ריקות וכן והארץ היתה (ב) שבר על שבר נקרא. פורענות על פורענות
 תהו ובהו (כדלשית א) ואל השמים. כמו ואת יבוא כמקרה רגע כי כדלשית גלו פשרת
 השמים וכן אספרה אל חוק (הכלים ב): השבעים ועתה יגלה יסוד: כי שדרה. נוס
 (ד) רועשים. מלשון רעש ותועה חזקה: יפרש מכו השבר על שבר ואמר כי ראשונה
 התקלקלו. עיני השתחה ונדדו"ל וכל המקלקלין שדרה כל הארץ היא ארץ עשרת השבעים ועתה
 פטורין (שבת קו): (בז) הברבל. כי נקרא פתאום שודדו אהלו חכו כהמ"ק: רגע. כרגע
 מקום שדות וכרמים וכן ונפר כשן וכמל אתה שודדו יריעתי וסוף כפל עיני נמ"ש:
 (ישעיה לב): נתנו. מלשון נתילס והכרים: (בא) עד מתי. ר"ל עד מתי הפמוד הגזירה
 האל
 במקומה ואלהם כמראה הנבואה כאלו הליכ

כל ונשח הים לנטיס וקל שופר מתרועת מלחמה אשמעה כנבואה: (כב) כי אויל עמי.
 אמר במקום ה' כדכיו לומר הלא זה הוא כעבור כי עמי אויל וחלום נותנים לב לדעת
 חוהי: בגים וגו'. כפל הדבר נמ"ש: אחרש. לעריום לעשות הרע: לא ידעו. חרם נותנים
 לב לעריום לעשות הטוב: (בג) ראיתי. זה אמר הנביא שחבר לכן לחוהי כמראה הנבואה
 את הארץ והנה היה ובהו כי גלו אנשים: ואין אורם. האור שהיה בהם מאז
 סלך לו הארץ ומכל על הנרה כי מי שהוא בלרה העולם חשון בעדו: (כד) ונחנה רועשים. הוא
 משל על אכזון הסרים והנבונים: (כה) אין האדם. אין מי מעני האדם שסוי בה כי כולם
 גלו: נדדו. הלכו להם מן הארץ לגודל הממוון: (כו) הברבל המדבר. מקום הכמל והספר
 לשיח מדבר: וכל עריו. כל פני סכמל נתנו ונפרסו חסמי ה' ונתנו ונפרסו חסמי תרון אפו

כי ברכה אמר ידוה שממיה תהיה בל הארץ וקרה לא אעשה:
 כי עלזאת הארץ הארץ וקדרו השמים מפעל על פירשדתי
 זמתי ולא נחמתי ולא אשוב ממנה: כי מקור פרוש ורמה קשת
 ברחת בל העיר באו בעבים ובכפים עלו בל העיר עזובה ואין
 יושב בהן איש: ל ואתי שדוד מה תעשי פיתלכשי שני בל
 תעדי עדי זהב פיתקרעי בפרך עיניך לשוא תתיני מאסו בך
 ענבים נפשך יבקשו: לא כי קול כחולה שמעתי צרה כמכפירה
 קוד פתציון תתינח הפרש בפרך אוינא לי כי עיניה נפשי
 להרגים:

ואת קרי

רש"י

סכמל זה חליו: (בז) וכלה לא אעשה. כושבים כי אותי פליקים שילכו בנוס.
 (בח) האבל. תחכב: וכותי. לי מחשבה: על כי דכרתי. ספורעות הוה וקיימנה: ולא
 אשוב. ולא אהנס לחשוב מחשבות טובות עליהם: (בט) ודומה. כמו רמס בים (שמות טו):
 באו בעבים. ביערות עבים מקום סיבוך קוילים להטמן: ובכפים עלו. פלע מהרגס כיפא:
 (ד) כי תלכשי שני. להחלואה ולמלא רחמים לפני סודד: תקרעי פרוש. לי קריעה שספור
 מראה כמרחיב קרע בעין כך שמעתי וגם מנחם לא חלק במחכת קרע. פוך. לשון כמול:
 עובבים. המחקקים עם הנשים בלדי מיני יואוף. כמו ותטנגה על פלגשים (יחוקאל כג):
 בפשך יבקשו. מחקקים להרג: (לא) כמבכירה. כאשכ המככרת תחלה לידתה: תתינח.
 פילול ותלעק גימות קופלליי"ט כלפי"ו כמו ויפח חמם (תהלים כז) לשון דיכור: אוי נא לי.
 כי אומרת:

מצורת דוד

מצורת ציון

ולא במקרה תהיה כל זאת: (בז) וכלה. אבל
 לא אעשה כלה כושבים: (בח) על זאת. על
 הדבר האמור למטה האלף הארץ וחכמי השמים
 אשר ממעל: על כי וגו'. ר"ל כעבור זה האכל
 הארץ וגו' על אשר דכרתי מחשבותי לעשות
 הארץ שממה ולא נחמתי על הדבר ההוא ולא
 אשוב ממנה וכפל הדבר נמ"ש: (כט) מקול
 פרש. מקול קבולת הפרשים והמורים היום נקשת
 יברחו כל אנשי העיר: באו בעבים. יבואו
 להסתתר בעירים העבים והמסוככים באלילות:
 ובכפים עלו. יעלו כין הסלעים להסתתר שמה:
 עיובה. מיושבים ולתוספת ביאור אמר ואין ושב
 בלתי חיש: (ל) ואת שדוד. אחי יהודה שפוסך
 לביח עטוק ביד האומות: ביה העמי וגו'. ר"ל
 מה חוהיל אשר תלכשי מלכשי ואלכשי תלעט שני אשר
 תקשט עמך בעדי זכב אשר תתמיד לנעוה
 עיניך בלכע פסור לביח נרחות יפה להליכי
 לבת הנואלים: לשוא תתיני. על הים עשית
 פלשך יפה ומהדרכת כי החושקים מחכו בך
 משתה ומחשקים לקחת נפשך מןך והוא עיני
 משל לומר מן התרלי אל הערבים כשודד ודורות
 סנה כל על לא יועיל לך כי נהספי לך לאויבים:
 (לח) כי קול. שמעתי קול כחול חוה: שדרה.
 חקים: קול בת ליון וסוף בקול אל פדה ליון אשר תרגס אמרים בדרך פסקון: הארץ

ה שטמו בחוצות ירושלם וראו נא ודעו ופקשו ברחובותיה
 אבת מצאו איש אס-יש עשה משפט מבקש אמורה ואלח
 לה : י ואם חי יתנה יאמרו לכן לשקר ישבעו : י יהיה עינך
 הלוא לאמונה הפיתה אתם ולא יהיו פליתם מאנו קמת מוסר
 חזקו פניהם מפלע מאנו לשוב : י ואני אמרתי אך דלים הם
 נואלו כי לא ידעו דרך יהוה משפט אלהיהם : ה אלכה לך אל
 הגדלים ואדברה אותם כי המה ידעו דרך יהוה משפט אלהיהם
 אך תמה יהיו שברו עול נתקו מוסרות : י על-כן הפם ארתי
 מיער זאב ערבות ישדרם נמר שקד על-עריהם כל-חיוצא

רש"י

ה (ג) ה' פיך . הוא סס על כפלי אמונה להביט ומה נגדו אלה כך ואין חקשין אמונה :
 הכיתה אותם . ולא נעשו חולים על המכה לשום אל לבם לבוב מרעם : קחת . כמו
 לקחת : (ד) ואני אמרתי . הכיאל אומר כך אך דלים הם מחמתם אלו שתי מדבר עמם :
 נואלו . לשון אויל חלגומו איטפשו : (ה) אלכה לך אל הגדולים . הם יאמרו אך לא נועלתי
 וגם המה יחדיו שכרו עולו של הקב"ה מעליהם : (ו) אריה . מלכות ככל : זאב . מלכות מדי :

מצודת ציון

נאה בלמד במקום בעבור וכן פתח סוף לאלם
 (משלו לה) ור"ל בעבור האלם :
 ה (א) שופטו . ענין בהליכה אלה וזהו וכן
 מבוט כאלך (איוז א) : בהיות .
 כבוקים וכן וחולות תסו לך כדמק (מ"א א) :
 ברחובותיה . מל רחוב : איש . ר"ל גדול
 וככל מעשים טובים וכן הלוא איש אתם (ש"א
 ט) : (ג) עיניך . ר"ל הבנתך : לאמונה .
 ענין דבר המתקיים וכן יתד כמקום נאמן (ישעי'
 כב) : חלו . מל חולי : כליהם . מלשון כליון :
 פאנו . מלשון מיראון : (ד) נואלו . ענין סללות
 וטפסות כמו נואלו שרי נוען (סס יט) :
 (ה) אותם . עמם : עול . הוא הכוסע על זואר
 כמטה החורסת : נחקו . ענין העתק והסרה :
 מוסרות . קבוצי לועות טעול : (ו) ערבות .
 ענינו כמו מדבר וכן כמדבר בערבה (דברים
 א) : ישרדם . ענין עושק הגוף : נמר . סס
 חיה טה : שוקד . ענין מסיכות כמו פי שוקד
 אף

ר"ל לא נכעשו אבל פטיו פנים וממארת לשון :
 אמרתי בתמינה אין תשובה כסס ואך דלים המה מחמתם : נואלו . נשתנו כדעתם כי לא ידעו
 דרך ה' וגו' מבניה סופיעות לגלות און למוסר : (ה) אל הגדולים . כדבר הכתמה : ואדברה
 אותם . הדבר עמם דברי תוכחה כי המה ידעו וגו' בהפועות כח לגלות און למוסר
 הפה יחדו . הדלים עם הגדולים : שברו עול . ר"ל אינם רוצים להיות נכעשים למקום : נתקו
 פתיקו מעליהם מוכרי טעול והוא ככל ענין כמ"ם : (ו) על כן . כעבור שאינם רוצים להיות
 יכעבים למקום לכן מוסרם ביד האמונה : חכם ארתי מיער . זה שכל על האמונה : זאב מכות
 נמר ביוצא מדבר יפשו נפשות : שוקד . ממחר לגוף על עריהם (בשמיים) כל סוף

מחנה ימרה פי רבו פשעיהם עצמו משבותיהם : י אי לואת
 אסלח לך בגוף עובוני וישבעו בלא ארדים ואשבע אתם
 ונאפו ובית זונה יתגודדו : ס סוסים מוונים משפים היו איש
 אל אשת רעהו יצהלו : ה העל אלה לוא אפקד נאם יתיה ואם
 בגוי אשר-יבוא לא תתקם נפשי : עלו בשרותיה ושתחו וכלה
 אל-תעשו הסירו נמישותיה כי לוא ליהוה המה : י פי בגוד
 כגדו כי בית ישראל ובית יהודה נאם יתיה : י פתישו ביהוה
 ויאמרו לוא יהוא ולא-תבוא עלינו רעה וחרב ורעב לוא נראה :
 י ותגביאים יתיו לרנח ותדבר אין בהם כה יעשה להם : י לכן

סאלח קיי מיוונים רש"י

נמר . מלכות יון : ישרף . כאדום : זאב ערבות . לבן ערבה ובוהה זאב המדבר : שוקד .
 נחמד ומתם חכמו עם לבון שמירה כמו לשקוד על דלתו (משלי ח) וי"ת ל' אורב : (ז) אי
 לואת אסלח לך . כתמים שאל לואת אסלח לך ומתם פי' אי כמו אין אשר עובוני כדך : ואשבע
 אותם . כל טוב : יתגודדו . יתקבלו גדודים : (ח) סוסים מיוונים משפים היו . כסוסים אלו
 המיוונים כקושי אכר תשמים ככל כקר היו משכים לאור כקר כהשכמה : יצהלו . ל' זוטל על
 סוסים מקול מלילות אכיריו (לקמן ח) לבון זהלם אנושימאנט כלע"ז : (י) בשרותיה . לבון
 מיבור ומתם חכמו לשון תומם עם אדלג סור (תהלים יח) אך לא יתנו נישבותיה יאם כלע"ז
 ששם שרבי כדל לטיות נחשבים עם החומות ולא עם המיבור ואני אומר ככרותיה לבון זכות
 הכרם וי"ת כשרותיה בקדושה ונישבותיה כרמיתיה : (יב) ויאמרו לוא הוא . לא מן קדמותי
 ארת עלא טתא : (יג) והגביאים יסיו לכות . כתרנומו ונני שקרא יסיו ללמא כלומר
 הפיטרה שכלים לנו וניווי שקר כשמו של הקב"ה כדריפס יאפטו להכל : והדבר . מל קדוש
 כסס אומרים לנו כסס הקב"ה אינו כסס : כה יעשה להם . סיניאל אומר לאומרים זאת כס

מצודת דוד

הכסס . מן העיירות ההנה : ישרף . פי' אחד אף (לטל א) : עצמו . חוקו : שטובותיהם .
 מהיות הכסס : עצמו . חוקו כדבר המרידה : פטן מרד וסירוב : (ו) אי . ענינו כמו אנס
 (ו) אי לואת . אנה סכות אשר לואת אסלח לך וכן אי הכל אחך (כראשית ד) : ובית . כמו
 הכל בגוף עובוני : בלא אלוסי . בעתים שאין
 בו מתם בו החיטוי והכעשו בו : ואשביש . אף
 הסכעתי אותם ככל טוב ומרוב טובה ותלוח סלב
 פט אל הנות : ובית זונה . לבית זונה סלכו
 גדודים יחד ולא תבושבו אלה מאלה : (ח) טופים
 מיוונים . הם היו כמו הסוסים שמתו להם מוון
 הרבה גלילה והמה שנטים לתלוחם שכלאר
 יבשו כבוקר יאלו ויהלו וכן הכה ומלואו תלוחתם
 יחלפו עם ארת רעוים כל הלילה וכאשר יבסומו
 כבוקר ויהלו איש אל ארת רעומו מרוב שמתם
 והנהה תלוח סלב : (ט) העל אלה . ופי על מעשים האלה לא אשנית לספרט מהם כתמיה :
 אשר כוה . אשר עושה כדבר כוה : (י) שו . כשרותיה . האם פאומות עלו בין שורות כרמי
 ובתו אותם אכל לא תכלו את הכל ר"ל שחתו בעם ואל תאבדו את כולם : הסירו נישבותיהם .
 פסירו מהם ספנפים הגדולים ר"ל הרנו הגדולים והסרים : כי לוא לה' המה . כי אינם עם ה'
 כי פטשו בו : (יא) פי כגוד וגו' . כי כגוד כי אלה כאלה כמו כגוד יבדלו כן כגוד יהודים
 (יב) כחש כס' . כתבו כהשחת המקום : לוא הוא . ר"ל אין הוא מצביא : ולא תבוא פליט
 קסס . כי פאיל ולין סגיתין אין סכר וטוה : (יג) והגביאים . ר"ל דברי סגיתים יפיו דוקים

מצודת ציון

הכסס . מן העיירות ההנה : ישרף . פי' אחד אף (לטל א) : עצמו . חוקו : שטובותיהם .
 מהיות הכסס : עצמו . חוקו כדבר המרידה : פטן מרד וסירוב : (ו) אי . ענינו כמו אנס
 (ו) אי לואת . אנה סכות אשר לואת אסלח לך וכן אי הכל אחך (כראשית ד) : ובית . כמו
 הכל בגוף עובוני : בלא אלוסי . בעתים שאין
 בו מתם בו החיטוי והכעשו בו : ואשביש . אף
 הסכעתי אותם ככל טוב ומרוב טובה ותלוח סלב
 פט אל הנות : ובית זונה . לבית זונה סלכו
 גדודים יחד ולא תבושבו אלה מאלה : (ח) טופים
 מיוונים . הם היו כמו הסוסים שמתו להם מוון
 הרבה גלילה והמה שנטים לתלוחם שכלאר
 יבשו כבוקר יאלו ויהלו וכן הכה ומלואו תלוחתם
 יחלפו עם ארת רעוים כל הלילה וכאשר יבסומו
 כבוקר ויהלו איש אל ארת רעומו מרוב שמתם
 והנהה תלוח סלב : (ט) העל אלה . ופי על מעשים האלה לא אשנית לספרט מהם כתמיה :
 אשר כוה . אשר עושה כדבר כוה : (י) שו . כשרותיה . האם פאומות עלו בין שורות כרמי
 ובתו אותם אכל לא תכלו את הכל ר"ל שחתו בעם ואל תאבדו את כולם : הסירו נישבותיהם .
 פסירו מהם ספנפים הגדולים ר"ל הרנו הגדולים והסרים : כי לוא לה' המה . כי אינם עם ה'
 כי פטשו בו : (יא) פי כגוד וגו' . כי כגוד כי אלה כאלה כמו כגוד יבדלו כן כגוד יהודים
 (יב) כחש כס' . כתבו כהשחת המקום : לוא הוא . ר"ל אין הוא מצביא : ולא תבוא פליט
 קסס . כי פאיל ולין סגיתין אין סכר וטוה : (יג) והגביאים . ר"ל דברי סגיתים יפיו דוקים

בזה אמר יהוה אלתי צבאות יען דברכם את ההרבה הזה הגני
נתן דברי בפיך ראש והעם הזה עצים ואכלתם: ^{טו} הגני מבוא
עליכם גוי מפרחק בית ישראל ואמדיהוה גוי ו איתן הוא גוי
מעולם הוא גוי לא יתנע לשונו ולא תשמע מה ידבר: ^{טז} אשפתו
פקדו פתוח כדם גבורים: ^{יז} ואכל קצירך ולחמך יאכלו בגנה
ובנותיה יאכל צאנה ובקרה יאכל גפנה ותאנתה ירשש ערו
מבצריה אשר אתה במחם בהנה בחרב: ^{יח} וגם פנימים החמה
נאמדיהוה לא אעשה אתכם בלה: ^{יט} והיה כי תאמרו פתח מה
עשה יהוה אליהינו לנו את פל-אלה ואמרת אליהם באשר
עזבתם אותי והעבדו אלהי נכר בארצכם בן תעבדו ורים בארץ
לא לכם: ^כ הגידו זאת בבית יעקב והשמיעוה ביהודה לאמר:
בא שמעו נא זאת עם סכל ואין לב עינים להם ולא יראו אזנים

רש"י

יעשה להם כאשר אמר ה' לי ומה אמר ה' לי יען דברכם את הדבר הזה וגו' (יד) ואכלתם.
ותאכל אותם: (טו) איתן. תקף: גוי מעולם הוא. מימי קדם התחיל למרוד כי גדור הפלגה
בארץ סעוד: (טז) אשפתו. מקום נחת החלום: (יז) וירושש ערו מבקריך וגו'. הכי זה
מקרא מסופר וירושש חרב את ערי מבקריך אשר אתה כועה בהם: ירושש. ימסכן: בחרב.

מצורת דוד

מצורת ציון

למחוק כמו ואת הנעשות סביר הוה (ישעיה) לדברי רוח שאין כסם ממם: והדבר אין כסם.
(יד) ואכלתם. ותשדסו וכן ואלו מפי לא ה' דבר כס כי הו מחשבים דברי הנוואה:
תאכל (תהלים יח): (טו) איתן. ענין חזק כה יעשה. כי הו מקללים את הנביאים לאמר
כמו איתן שזכר (במדבר כד): תשמע. להם כס יעשה ה' להם כפי רעות אשר הם
ענין הכנס כמו כי שומע יוסף (בראשית מב): מתנבאים עלינו: (יד) יען. כעון אשר דברתם
(טו) אשפתו. הוא רתק החלום כמו עליו הדבר הוה להכחיש הסגנה והנוואה: הגני
תרגם אשפה (איוב לג): (יז) לחסך. כל וותן וגו'. דברי הנוואה אשר נתתי בעין תהיה
המאכל קרוי בלשון להם כמו ונתש עפר לחמו כאש השורף והעם הוה יהיו נוח להשקף כעלים:
(ישעיה סג) ירושש. מלשון רש ועני ואכלתם. דבר הנוואה תשרוף אותם ר"ל דבר
(יש) תחת. כמקום: ורים. נכרים: הנוואה תבוא עליהם: (טו) הגני וגו' בית
תחילו

ממין רב הוא בממשלה ולכן יגבש לנו להשחית הכל: לא חרש. לא תבין לשונו ולרש תחשב
כי לא יוכלו להחליט אליהם: ולא תשמע. לא תבין וכפל הדבר במ"ש: (טו) אשפתו. כרתק
תהו הוא קבך פתוח ר"ל כמו קבר פתוח הוא מוכן להביא בו את המת כן חזי האשפה ויבאו
מתים רבים כי ילתינו במלחמה: בלא. כל אנשי המלחמה מהם גבורים: (יז) ואכל. הגוי
ההוא יאכל קציר שדך וכל מאכלך אשר הוה למאכל לגינך ולגנותיך: ירושש. עני ערי
מבקריך אשר אתה כועה בהם להשגב כסן מפני האויב: בחרב. ר"ל בעת יבוא עליך כתרב
מלחמה: (יח) וגם כוים סהמם. שיבואו עליך ארות מרובות מ"מ לא אכלה הכל כי יאמר מתך
שארית ללכת גולה: (יט) כי תאמרו. אתם סהולטים גולה: תחת מה. כעבור מה שסם
וגו' את כל אלה ליות מקלטים וסגרים ומקלטים גולים: ואמרת. אתה ידמיה תאמר להם שאל
תדה כמדה כפי אשר עזבתם את ה' שבעדת אלהי נכר בחרתם כן תהיו נעושים מה' ותלש
בגולה לארץ אחרת ותסבדו גוי הארץ ההוא: (כ) הגידו זאת. את האמור למעט: והשמיעוה
את הדבר הוה: (כא) עם סכל. עם קסם ואין להם לב משכיל: ורא ידעו. נפולות המקום:

להם ולא ישמעו: ^{כב} האותי לא יתיראו נאמדיהוה אם מפני רא
תחילו אשר שמתי חזק גבול צים חקדעולם ולא יעברנהו
ויתגעשו ולא יזבלו והמו גניו ולא יעברנהו: ^{כג} ולעם הזה היה
לב סורר ומורה סרו וילכו: ^{כד} ולוא אמרו בלבכם נירא נא את
יהוה אלהינו הנתן נשם וידה ומלקוש בעתו שבעת חקות קציר
ישמר לנו: ^{כה} ענותיכם הוה אלה וחסואותיכם מנעו חסוב
מכם: ^{כו} כי גי נמצאו בעמי רשעים ישור פשך יקושים הציבו
משחית אנשים וילכו: ^{כז} כי בבלוב מלא עוף בן פתיהם מלאים

יורה קי

רש"י

פ"י גייסות וכן הוא אמר ומר כח תעבור כארלס (ויקרא כו): (כב) האותי לא תחלו.
הוא הוה מפני דולף מפני ספורטות ואינו מלפס לקיבול שר ירא מפני ואינו עובר בגבול אשר
שמתי סביביו: תחילו. ל' פחד: ויתגעשו וגו'. גליו. ומתרחס לעבור בגבול ולא יוכלו לעבור:
והמו גליו. שאון קול גדול: ולא יעברנהו. הגלים לא יעברו בגבול: (כד) יורה ומלקוש.
תכנסו ככיר ולקוש: שבעות חקות קציר. ו' שבעות שחקק לנו כסם שתי חקות קציר חק הסומר
חק שתי הלחם: ישמר לנו. שיהיה סקליר כוונתו: (כד) הוה אלה. הוה החוקות האלה
מעליכם שאינם סומרים לכם ואתם כלים כרפס: (כו) ישור. יארכו וכן למען שוררי (תהלים ה)
לשון אשורו ולא קרוי (במדבר כד): כשך יקושים. כאשר יתך היקוש שפושן ללכוד לביים
בעיר כשרגלו כל לתוכו והוא נושבו ומחוקו כרגלו ולכד וקרוין לו פיי"ד בלע"ז: השיבו משחית.
לענין בלע"ז (ככר ביארתי כש"א יד ט"ו) כן עושין לזכרים על ער לו על דרך: הציבו. כמו
מזכ פלחנים (ש"א יד ה): (כו) כבלוב. הוא מקום שמתמין בו עופות וכן ת"י כתיב שיטמא

מצורת דוד

מצורת ציון

ולא ישמעו. פלחי מעשיו: (כב) האותי. וכי
לא תיראו ממני וכי לא תרעדו מפני: גבול לים.
ליות גבול לים סעד החול יבוא: חק עולם.
החק הוה הוא כל ימות עולם: ולא יעברנהו.
אין מי הוה עוברים את הגבול: ויתגעשו. אף
כי יגדו כתופס חוקה עכ"ז לא יוכלו לעבור
גבול: והמו גליו. אף כי ירצו גליו עד כי
גשם קול המייתם עכ"ז לא יוכלו לעבור הגבול
וכ"ז הוא מפתח ה' ומורה גלונו: (כג) ולעם
הוה. אכל לעם הוה הוה לב מעוות וממרה:
סרו וילכו. סרו מה' והלכו להם: (כד) נירא
נא. ר"ל אם עד הנה לא היה פחד אלהים
לגנב עינינו הנה פתח נשים על לב לירא את ה'
הנותן גשם ותוצר ומפרס שנותן יורה ומלקוש
כ"א בנותן האור: שבעות חקות קציר. ר"ל
החוק של שבעות ימי סקליר ישמר לנו שלא
היו מוריד גשמים בא"י כל ימי הקציר שהוא
שופן קללה וז"ל הלא קציר תמים הוה אקרא

אל ה' דתן קולות ומער (ש"א יב): (כה) הוה אלה. סעו מעם סודיעה ושהפלה: סגשו
סעו. הוא תכונת סגס האוכל טובה: (כו) כי יתאלו כעמי רשעים. ומעשים סם המעממים
את כלב: ישור. יביע לחיוב על אנשים אחרים כמחית פת יקושים ללכוד עופות כן הציבו סם
פת משחית וילכו אהלים לגול הוהס ולהרגם: (כו) כבלוב. כמו סכלוב הוא מלא מן העופות

מִרְמָה עֲדִיכֶן גָּדְלוּ וַיַּעֲשִׂיפוּ: כִּי שָׁמְנוּ עֲשֵׂתוֹ גַם עַבְדֵי דְבַר יְרֵעַ
 כִּי לֹא יִדְנוּ דִין יְהוָה וַיַּצְלִיחוּ וּמִשִּׁפְטֵי אֲבוֹנִים לֹא שָׁפְטוּ:
 גַּם הֵעֲלִי אֱלֹהֵי לֹא-אֶפְקֹד אִם-יְהוָה אִם בְּנֵי אֲשֶׁר-פָּוָה לֹא
 תִּתְנַקֵּם נַפְשִׁי: לִ שְׁמָה וַשְׁעֵרְוֶה נְתִיתָה בְּאַרְצִי: לֹא הִנְבְּאִים
 גִּבְאֵי בַשָּׁקֶר וְהַפְהִינִים יְרֵדוּ עַל-יְדֵיהֶם וַעֲמִי אֲהַבּוּ כֵן וּכְדִיתַעֲשׂוּ
 לְאַחֲרֵיתָהּ:

ו' הַעֲזוּ וּבְנֵי בְנוֹמִן מִקְרֵב יְרוּשָׁלַם וּבְתַקְוַי תִּקְעוּ שׁוֹפָר וְעַל-
 בֵּית הַכֶּרֶם שָׂאוּ מִשְׂאֵת כִּי רַעַה נִשְׁקָפָה מִצְפּוֹן וְשֹׁבֵר גָּדוֹל:
 הַנְּגִיזָה וְהַמְעַגְגָּה דְמִיתִי בְתַצִּיּוֹן: י אֲלֵהָ יִבְאוּ רַעִים וְעַדְרֵיהֶם

רש"י

פריק כלפי (לא ידעתי לפונט): (כח) שמנו עשתי: לבן עשה שן (שיר ה) נוף עב וצלע
 אישפוטירט: עברו דברי רע. אם באת רעה או עבירה לידם לא ינו מתנה אלא עברו כן
 ועבאו: לא דנו דין יוס. למען עלונו: (ל) שמה. תמסון. ושערוה. דבר מגונה לכ
 ומהו דבר התמסון הנכאים נכאי שקר וזמרים סו גולין ואונסין והכתיב סס קופטי השם
 ונגוסים ירדו את הסע על ידי הנכאים כלומר לאחריהם כמו (ש"כ עו) וילא המלך וגו' וכל
 קצתו עוכרים על ידו רודפים אחריו אף כאן על ידיהם אחריהם לעשות כדברי הנכאים:

ו' (א) העזו בני בנימין: ללכת לעריכם למחור מלכותכם: בית הכרם. שם מקום הוא:
 שאר תבואת. שם לקצת ולחלם על נפשכם: (ב) הגדה והמנונה דמיתי. התרבותי

ש"י ו' ונדמו נאות השלם לקמן פה) נדמה שקלון לקמן מו): (ג) רועים ועדרים. משל

מצורת ציון

לפנות וזמתי לו כלוק קיץ (פמוס ת): כן כתיבם סהם מלאים מן המרמה: גדלי.
 (כח) שמו. מלבן זמון: עשתי. ענין לחות כהן רב ולהוספת כבוד אחר ושערו: (כח) שמו.
 וזכירות כמו מעיו עשה שן (ש"ה ס): (ל) שמת. נעשו שמיט ולחו ככהירות רב: גם עברו. ר"ל
 ענין תמסון: ושערוה. ענין דבר מגונה גם כל דברי רע הבא לידם עבר עליהם: דין
 ומחוס וכן רחיתי שערות (לקמן כג): נהיית. לא דנו. לא דנו דין אמת ואפילו דין יוס
 מלבן סיס: (לא) ירדו. ענין מתלה כמו ר"ל ובעטור כי הוליוו אחו כדכתיב ולא סמט
 רעם נקרב אויביך (תהלים ק"י): על ידוסם. תשפט האכזבים אשר יפקו מפני נובטיהם:
 בעבור כהם כל הנכאים:

ו' (א) העזו. אחס בני בנימין הסתפו ללכת יחדם ויבואו כי האויב יבא ויסרנו עמה:
 ופריק. בעיר תקוע תקפו סופר לכו: זן סעם להיות נכונים למחמה (אפי) שם
 סעיר תקוע אחר תקפו סופר לבן יוס על לו) יעל בית הכרם. דרך לבנות פות גבים ומגדל
 כרם אהל למחור כי כל הכרמים אשר סביבותיו: שאר תבואת. הרימו להכות את ליהות נראש
 למרתק ולסור את השם. (וגם שכן תבואת הוא לבן טפל על לבן): בשקפה. נראהה לכת
 שנגל סומדת נפסון: ושבר גדל. פרעה היות חסיה שבר גדל: (ב) מניה והמנונה וגו'.

תִּקְעוּ עֲלֵיהֶם אֱלֹהִים סָבִיב רַעַו אִישׁ אֶת-יָדוֹ: י קָדְשׁוּ עַל-יְהוָה
 מִלְּהַמָּה קוֹמּוּ וַנְּעַלְהֶם בַּצְּהָרִים אֲדִי לָנוּ כִּי-פָנָה הַיּוֹם כִּי-יִנְמָנוּ
 צִלְלוּ-עֲרֹב: ה קוֹמּוּ וַנְּעַלְהֶם בְּלוּלָה וְנִשְׁחִיתָה אֲרָמְנוֹתֶיהָ: י כִּי
 כֹּחַ אֲמַר יְהוָה צְבָאוֹת פָּרְתוּ עֵצָה וְשָׁפְכוּ עַל-רוּשְׁתֶּם סִלְלָה
 הַיָּא תַעִיר הַפְקֵד פְּלָה עֲשֶׂק בְּקִרְבָּה: י פְּהַקִּיר בֹּר מִימֵיהָ כֵן
 הַקְרָה רַעַתָּה חֲמָס וְשֹׁד יִשְׁמַע בָּהּ עַל-פְּנֵי תַמִּיד חָלִי וּמִפְּהָ:
 ה הוֹסִירִי יְרוּשָׁלַם פְּרִי-תִּקְעוּ וּנְפִישׁ מִמֶּה פְּרִי-אֲשִׁמָּה שְׂמָמָה אֲרִיץ
 לֹא נוֹשְׁבָה: ה פַּה אֲמַר יְהוָה צְבָאוֹת עוֹלָה יַעֲלֶלוּ כַּגֶּפֶן שְׂאֵרֵית

סביד קרי

רש"י

סוף מלכים וחילומים: רעו. אלכו: את ידו. את מקומו סביבו: (ד) קדשו זמנו: או'
 לו. לעת פטת היום: כי פנה היום. כאשר פנה לעת ערב סתיו האור נכחתי: (ו) ברתו
 פלס. לא תשיק ה"ה והוא לבן עץ שאין לבן כדיתה נוסף על העלה ועלה האמור כאן לבן
 הכרם עלים כמו דנה ל' גנים הרבה: העיר הפקר. בגלה פקודתה: (ז) בהקיר. ל' מקור:
 ביר. בלר: כן הקרה כעשה. כן טבעת רעת תמיד מוסיפם ומהשום: חלי ומכה. פ"כ
 איחיתני עלה מרע ומחל: (ח) הוסירי. קבלי מוסר: סן תקש. סן נתקח סוקפה לבן מוסר
 וזכוק אוחס (במדבר ט"ו) ויש (במשפח) לבן הסרת החיבור והכרם תוכות מבאבות כן:
 (ט) עולל. נכפאוף כלפי' לאחר שכלו הכרם ושארו עוללות ובעינים באים ועוללים אותם כן

מצורת דוד

מצורת ציון

אפי דמיתי את בת ליון אלכס נאום ומפונגה: ליון: (ג) תקעו. ענין תזכיר כדבר מה וכן
 (ג) אליה. פתח יבואו אליה רועים ועדריםם ותקעתי יחד (יעשים כג): רעו. האכלו
 ר"ל האכילם בפלים ובגנים הם הכרמים אשר אינם הארצה: ידו. מקומו: (ד) קדשו. ענין
 יודעים לבדד המבולדים: תקעו. דרך לתקוע סמלי האוהל כדרך ע"י יתדות: רעו. כ"ה
 מהם רעו את מקומו בעמד בו ר"ל כ"ה מגדודי הכרם: התיכו את המקום אשר חנו במה:
 (ד) קדשו. ירדו אלו אללו ויאמרו סומעו עליהם מלחמה קומו ועלה ע"ם בלתיים וכו' הווא סעת
 ענין סבוב: צללי. מלבן לו: (ה) ארמנותיה. מלבן ארמון ופלטרין: (ו) עצה. מלבן עץ:
 (ז) קדשו. הוא הל סעפר למול העיר: חפקר. ענין הבגחה כמו ל' חפקר (על ס')
 (ח) חפקר. ענין נביעה והוא מלבן מקור: מוזבן כיתה למלחמה: ארי לנו כי פנה היום.
 ובאשר לא יכבשו העיר כיומו ועל כי יבוס רב הסס לבחת העיר ותאוננו לומר אוי כי פנה
 היום ועדיין לא לבדנו העיר: כי יעשו לללו ערב סלל כל ערב נעם כי כאשר קרנה שמתם לבית
 מעטכם לבקוע יעשו לללוים למרחוק ויתארכו מעטכם לבקוע יעשו לללוים למרחוק ויתארכו
 ביותר והוא כפל ענין במ"ם: (ח) קבשו. מרוב חלאתם לשיחיתם ויאמרו קומו ועלה כליל
 ובחיתם ארמנותים ולא נתתן עד יאיר היום: (ט) ירדו ע"ם. כרתו עין אשר סביבות ירושלים לתתם עם הפקר כסוללם: ושפכו. דרך טכני
 פקיר ובשקר הל ספר מול סעיר ומשומים כה עלים ועולים פלים לבלתם על סעיר וכן וישקר
 סולל (יהוקאל כא): הפקר כלה. ר"ל המקום הבגית ככל סעיר ומלז שושק נקרבה:
 (ז) בהקיר ביר. כמו כבאר סמיתו טבעים והוללים כן רעתם טבעת ואזיה סוקת: חמס
 וזוד. זעקת חמס וזוד וכפס כה לזני תמיד לכן אכיל עליה ח"י ומכה: (ח) חסרי. קבלי
 מוסר סן תסור נפשי ממך: ארץ לא טובכם. כאלו לא היחס מיובנת מעולם: (ט) עולל יעוללו
 כגפן. כמו טעפו אחר בגלחו לזרעו וכשאלו עוללות חזורים לנקט גם סעוללות כן יסיה סעירות
 יעללו

ישראל השב ידך בבוז על סלמות: על מי אדברה ואעידה
 וישמעו הנה ערכה אונם ולא יוכלו להקשיב הנה דברי יהוה
 הנה לתם להרפה לא יתפצרו: ואת חמת יהוה ו מלאתי
 גדאיתי הכילי שפה על עזרל ברוץ ועל סוד בחורים יחדו פר
 גם איש עם אשה ילכדו וקן עם מלא ימים: יי ונסבו בתיים
 לאחרים שדות ונשים יחדו כר אמה את ידי על ישרי הארץ
 נאם יהוה: כי מקטנם ועד גדולם כלו בוצע בוצע ומנביא
 ועד רבין בל עשה שקר: י ורפאו את שבר עמי על נקמה
 לאמר שלום ו שלום ואין שלום: יי ורכישו ברתועבה עשו נב

רשי

יבחו ויחזרו ויטו: השב ידך. אהם הסוגל הכב ידך לשלול שנית ככור המשיב ידו על סלמות
 המסלול ומחפש פעולות וכן היתה משגלה את יחזיקו והכניו ויהי חור לטוף ג'
 חדשים והגלו חור לטוף שתי פשרה שנה והגלו את לזיקו סלמות ריבוקור'ם בלפ' כמו
 סלסל ותרומתך (משל ד) כך פורס דונס ומנחם פי' ל' סלמי'ם בלפ' (י) ואעידה. לשון
 התראה: ערלה. אטומה וכן כל לשון ערלה: להרפה. מתרפין אותו: (יא) ואת חמת ס'
 מלאתי. לבי מלא גבולות לכו חמת ס' עליס: הבל. כמו לכילי אבוקיר'ם בלפ': שפוך
 על שולל. לשון על הונקס: בחוץ. כשוק: מלא ימים. קרוב למות והוא יתר על קן:
 (יב) שדות ונשים יחדו. יוסבו לאחרים: (יג) בוצע בלפ. אונם מוון: (יד) על נקלה.
 קל הוא לנכילי הסקר להוליא מפוסס ולומר שלום יסו לם ונדבר סם מרפין'ם דבורם את
 סכר שעתיד לבא עליס: (טו) רכישו. עליסו למיבסת: גם טוס לא יבשו: איס

מצודת דוד

כן קרא תליבת העניים מן המזוכר כמו כי יראל כי יחזר האויב להגלות גם אותם: השב
 הנזכר כדמך (סס): על. כעבור. סלמות. ידך. אהם האויב שכב שנית ידך לקחה בגולה
 ענין משמוש וחפוש כמו סלסלה ותרומתך (משל) את הסכתרים כמו סבולר המשיב שנית ידו
 (ד): (י) על מי. אל מי: ואעידה. ענין תורה. ענין תורה. ענין תורה. ענין תורה.
 והתראה כי על פי רוב מתרין עבדים שלא וחוסי וישמעו אלי: שרלה אונם. אל מי חרבר
 יכחו: ערלה. ענין אטום כמו ערלי לב (לקמן) אטומה ולא יוכלו להקשיב אמרים: להרפה.
 (ט) להקשיב. ענין שמישה והאונם: שמישה דכר ס' יתכב לם לנלוה לכן לא יתפזו
 (יא) גלאתי. ענין עיפוט ויגיעה כמו וגלאו כו: (יא) ואת חמת ס'. התימה אשר אלי רואה
 מלים (שמות ז): הבל. ענין סכסלה והקוקס כמו חרבה להכיל (יחזקאל כג): עולל. ילדים
 רכוס: בחוץ. כשוק. סוד. קבולת הלאספות הכיל. נעשיית עיף ויגע לסכול סעבר כדלתי
 להחזיק סוד ועלם וכן כבוד משחקים (לקמן ט): שחיתמה היל לשון על קבולת העוללים היבבים
 (יג) בוצע בלפ. גבולס סון וכן עוכר ביתו בחון מקוס קבולת העוללים: רעל סוד. על
 בוצע בלפ (משל עו): (יד) נקלה. מלשון קלון חומס: מלא ימים. מי משלם ימי והוא קרוב
 ומיון: (טו) רכישו. מלשון טוס: תרעה. למות: (יב) ונסבו. ילחו מלתם ויסוככו להאמות:
 יחדו. כפעס אתת: אמה את ידי וגו'. לכוה יחדו. כפעס אתת: אמה את ידי וגו'. לכוה

מצודת ציון

בן קרא תליבת העניים מן המזוכר כמו כי יראל כי יחזר האויב להגלות גם אותם: השב
 הנזכר כדמך (סס): על. כעבור. סלמות. ידך. אהם האויב שכב שנית ידך לקחה בגולה
 ענין משמוש וחפוש כמו סלסלה ותרומתך (משל) את הסכתרים כמו סבולר המשיב שנית ידו
 (ד): (י) על מי. אל מי: ואעידה. ענין תורה. ענין תורה. ענין תורה. ענין תורה.
 והתראה כי על פי רוב מתרין עבדים שלא וחוסי וישמעו אלי: שרלה אונם. אל מי חרבר
 יכחו: ערלה. ענין אטום כמו ערלי לב (לקמן) אטומה ולא יוכלו להקשיב אמרים: להרפה.
 (ט) להקשיב. ענין שמישה והאונם: שמישה דכר ס' יתכב לם לנלוה לכן לא יתפזו
 (יא) גלאתי. ענין עיפוט ויגיעה כמו וגלאו כו: (יא) ואת חמת ס'. התימה אשר אלי רואה
 מלים (שמות ז): הבל. ענין סכסלה והקוקס כמו חרבה להכיל (יחזקאל כג): עולל. ילדים
 רכוס: בחוץ. כשוק. סוד. קבולת הלאספות הכיל. נעשיית עיף ויגע לסכול סעבר כדלתי
 להחזיק סוד ועלם וכן כבוד משחקים (לקמן ט): שחיתמה היל לשון על קבולת העוללים היבבים
 (יג) בוצע בלפ. גבולס סון וכן עוכר ביתו בחון מקוס קבולת העוללים: רעל סוד. על
 בוצע בלפ (משל עו): (יד) נקלה. מלשון קלון חומס: מלא ימים. מי משלם ימי והוא קרוב
 ומיון: (טו) רכישו. מלשון טוס: תרעה. למות: (יב) ונסבו. ילחו מלתם ויסוככו להאמות:
 יחדו. כפעס אתת: אמה את ידי וגו'. לכוה יחדו. כפעס אתת: אמה את ידי וגו'. לכוה

יש לא יבשו גם הכלים לא ידעו לכן יפלו בנפלים בעת
 פקדתיים יפשו אמן יהוה: יי כה אמר יהוה עמדו על דרכים
 ראו ושאלו לנתבות עלים איזה דרך הטוב ולכרבה ומצאו
 מרנוע לנפשכם ויאמרו לא נדך: יי והקימתי עליכם צפים
 הקשיבו קקור שופר ויאמרו לא נקשיב: יי לכן שמעו היום
 ודעי עדה את אשר בם: יי שמעי הארץ הנה אנכי מכיא רעה
 אלהים הוה פרי מחשבתם כי על דברי לא הקשיבו ותורתו
 ומאסו בה: כ למה יהוה לי לבונה משבא תבוא וקנה הטוב
 מארץ מרוק עלותיכם לא לרצון ובהיכם לא ערבו לי: כא לכן
 כה אמר יהוה תני אלהים הוה מכשלים וכשלו בם אבות
 ובעים יחדו שכן ורעו יאבדו: כב כה אמר יהוה הנה עם בא
 ויכדו קרי

רשי

מתנישין ממעשיין הרעים: הכלים. כמו להכלים: (מו) מרנוע. מנוחה: (יו) והקימתי
 עליכם נופים. הוא שמעדין אנשים על המגדלים בעת החיכוס ואזם לוסם. וזוהא אס גייס פא
 לעיד חוקק כשופר ומזכיר את העם להחלן ולכא על החומס אף אני העמדתי נכילים הממשיעו
 לתכס את הפועמות פכאס לסודר ולחקן דרכים שתגלו והוא כשופר תקיפות הלוסם הקשיבו
 לקול השופר הוה והתללו לוסם גייט'ם בלפ': והקימתי. סירוס העמדתו לם ככר וכן תי'
 וחקימתי: (יח) את אשר כס. את הרעה אשר בידם: (יט) פרו מחשבתם. שפר מחשבותם:
 ותורתו וימאכו כס. סרי וס דוגמת עיו ומרת יס ויסי לי ליועה (שמות עו) שסיס לו לומר
 סיס לי ליועה אף כלן סיס לו לומר ותרתו מחסו כס ודך המקראות לדבר כן: (כ) למה וס
 לי לבונה. אשר אתם מקריבים לפני אשר משכא בלס: לא ערבו: לא יעמו:

מצודת דוד

גם הכלים לא ידעו. אינם ידעו מה הוא כליםם וכסל הדבר כמי: לכן יפלו בנפלים. הכניוים
 והכניוים סס יפלו בעת יפלו כל הנפלים ע"י האויבים: בעת פקדתם יכסלו. בעת שאזכור
 עליכם עונם לספר מםס והוא בזמן החורבן או יכסלו גם המס: (מו) ראו. העוכרים והשבים
 ויכסלו אותם על נהיבות העולם וי זס סדרך ויחזר עוב ולכו גם וזו תמאלו מרנוע ומנוחה
 וכוה ענין מליכס לומר שאלו לתמיים וסס ויזר לם דרך הטוב: ויאמרו. וסס השיבו לא נדך
 לאלו כי דרכם יבס נעוטים: (יז) צופים כומן המלחמה סדך להעמיד לופיס לרות אס השונא כא וכסרלה ססס כליס חוקק כשופר
 לזכור את העם וחמר למלל לומר סנה העמדתי נכילים להוירם על החבובה כי סלרס קרובס'
 לא נקשיב. לא נעמע לזוכרת הניח: (יח) ששעי הניוס. אתם האונות שמוס מס
 בלתי מרתס כסס: ודעי עדה. כל עקס מעדה האונות דעי את הרעה אשר בידם: (יט) ששעי
 להחן. אתם יושבי החן ששעי מס בלתי מרתס כסס: פרו מחשבתם. גמול מחשבותם: כי על
 דברי. כי אל דברי אשר ביד בניוים לא הקשיבו וגם אל תורתו שניתו ביד מוס לא
 סקשיבו וימאכו כס: (כ) למה וס לי. מה נחת רוח יס לי כהקשרת הלגוים אשר תבוא משכא
 וכסקערת קסס סעוב כסל מרחק: לא לכוון. אינם לי לכוון: לא ערבו לי. לא עמו
 לי: (כא) מכשלים. דכרים מכשלים: רשי. תכירו סגיל אלנו: ויכדו. טוסס יכדו יחדו

מצודת ציון

דבר איכור וגנאי: הכלים. מלשון כליםם:
 פקדתיים. ענין זכרון: (מו) לנתבות. ענין
 שכול ודך: מרנוע. מנוחה והקקט כמו וזאת
 המרנוע (ישיה כח): (יז) צופים. ענין מביטים
 במקום גבוה: הקשיבו. ענין האונם:
 (כ) לבונה. מין טוסס: פשבא. סס מדינט:
 וקנה. הוא קנוון מסמתי הקפזות: ערבו.
 ענין נעופות ומתקות כמו ושתי מרבה לי
 (לקמן לא): (כא) שכן. זס סדר עמו כמות:
 יעור

בארץ צפון וגו' גדול יעור מירבתי ארץ: כי קשת וכידון יחזיקו
 אכדו הוא ולא יתנו קולם פים יהמה ועלם יסירם ירכבו ערוך
 באיש לגלמה עקב בת ציון: כי שמענו את שמעו רפו ידנו
 צרה הזקנתנו חיר פינודתה: כי אל תצאי השדה ובדרך אל
 תלכי כי חרב לאב מגור מסביב: כי בת עמי הנרישק
 והתפלש באפר אבל יחיד עשי לך מספד פטרורים כי פתאם
 יבא הישרד עלינו: כי בחון נתתיה בעמי מבצר ותדע ובחנות
 את דרכם: כי כלם כרי סודרים הלכי רכיב נחשת ובחול פדם
 נישחיתם המה: כי נחר מפת מאשמתם עפרת לשוא צרף צרוף

חצו קרי הלכו קרי מאש תם קרי רש"י

(כב) ויחוקו יקחו כמו ויבלת ידו ויחוקו וכן לרם החוקתו לחותנו: (כח) סגור ירחס לרא ל' חסיפה כמו מגורי אל מרכ (יחוקאל כל) וכן ת"י: (כו) התפלשי. התגלגלו: אבל יחיד. אבל על כי יחיד. מי שאין לו אלא כן יחיד ומת: מספד המוריס. לפי שהוא דבוק נקוד מספד נפתח ואינו נקוד מספד כצורי: עליונו. כביכול עלי ועלך: (כו) בחון נתתך. לירמיס נאמר חוק נתתך כחובס ומדע וכנתת את דרכם בטוחים וחס לא ישמעו: בחון. ל' חוק כמו שופל וכותן (לשנים לב) סקומו כחוננו (סס כג): (כח) סורי סודרים. סרים מן סדרך: העלבי רכיל. בין כחשת וכברול מטילין איכס בין שני סרים שיש בכן כח להתגרות יחד כך מעמתי ואני אומר הולכי רכיל סס וחוקים כחשת וכרול להחויק כוכיסס. וי"ת רכיל זה לאון וכל מהלכין כוכילו כמה דמערב מהם סס מרולא וכולי סול' ס מחסכס כמו ויתגללו אותו להמיתו (ככאית לו): (כט) נחר מפת.

מצודת ציון

(כב) יעור. מלשון השעוררות: מירבתי. מסוף כי כבוד החכמה אל הבית כולם יכסלו בו ויאכדו וכן וילכתו כמשכן ימס (שמות טו): (כג) וכידון. (כב) מארץ אפון. היא ככל: יעור. יסיה נעור סוף כעין רומח וכן נטה כידון (יחוסע ת): לכוח מאוף הארץ. ר"ל ממרתק: (כג) ויחוקו. עירך. מסודר ומוכן: באיש. ר"ל כגבור חיל: יאחזו בידם להלחם עליך: ולא יתחמו. על (כד) רפו. מלשון רפיון: החוקתנו. ענין הטפלים בידם: ביום ימיה. כמו סיס אשר אחוס. חיל. מלהלס וכעד: (כח) סגור. ענין הומס ע"י גליו המרעיסים כקול: ועל סופים פחד כמו ויגד מואב (במדבר כב): (כט) בח עמי. ענת עמי: הנרי. מלשון מגורס ואזור: עירך כלום. כיח חסס ערוך ומוכן כלום נעור חיל ללכת למלחמה עליך בת ציון: (כד) את והתגלגל כמו וכן כעסר התגלגל (מירכ ה): שמו. ר"ל שמועת נבחרתו: רפו ידנו. נעשו סודרים. מלשון מריכות: השדר. העושק: רפויס ותלסום: צרה החוקתנו. אחוה אחת (כו) בחון. ענין מגדל חוק וכן שופל וכותן לרם ומיל כיוולת: (כח) כי חרב לאויב. כי (לשנים לב): ובחנות מל' בחינה: (כח) פרי סודרים. ענין ענות ועקוס כמו סודר ומורה (דברים כח): העלבי רכיל. ענין לאון כעד כמו לא חקר רכיל (ויקרא יט): (כט) נחר. יחיד ומספד מר: השדר. זה ככל: (כו) בחון. ענין יוכס כמו חרה מני מורכ (איוב ז): מואב. מאמר המקוס לירמיס סולא נתתיה בעמי מתחוק כמגדל מכלר ולא חירא חסס להוכיח דרכם על עיניס: ותדע. וא"ל ידעת ובחנות את דרכם כי הכינה להוכיחם ואין מי שומע: (כח) פרי סודרים. ר"ל סודרים המיוחדים שכל סודרים ויגמתו סוד הבורים (כ"ה ה) עריל סודר סמיות שכל סודרים: העלבי רכיל. מדכרי סודר: נחשת וכרול. ר"ל כוכיס לאלד אצביס ככלי צין כעשו מתחשת וכרול ששורכ זה כוח שהוא חוק מחד וכן נאמר כרול מלשון ונתת (לשון ט): ששדחת כספ. סודרים זה אל זה: (כט) נחר מפת מואב. ר"ל נחר כספ

מצודת דוד

סודרים. ר"ל סודרים המיוחדים שכל סודרים ויגמתו סוד הבורים (כ"ה ה) עריל סודר סמיות שכל סודרים: העלבי רכיל. מדכרי סודר: נחשת וכרול. ר"ל כוכיס לאלד אצביס ככלי צין כעשו מתחשת וכרול ששורכ זה כוח שהוא חוק מחד וכן נאמר כרול מלשון ונתת (לשון ט): ששדחת כספ. סודרים זה אל זה: (כט) נחר מפת מואב. ר"ל נחר כספ

יעים לא יעקב: כי פכה נמאס קראו לרם ירמאס יהוה קתם
 ו הדבר אשר יהיה ארמיתו מאת יהוה לאמר: כי עמד
 בשער בית יהוה וקראת עם את הדבר הזה ואמרת שמעו
 דברי יהוה כלי יהודה תבאים בשערים האלה להשתתות ליתות:
 כי אמר יהוה צבאות אלהי ישראל היטיבו דרכיכם ומעלליכם
 ואישבנה אתכם במקום הזה: כי אל תבטחו לכם אל דברי
 השקר לאמר היכי יהוה היכל יהוה היכל יהוה המה: כי בני אים
 היטיב תימינו את דרכיכם ואת מעלליכם אם עשו תעשו
 משפט בין איש ובין רעהו: כי גר יתום ואלמנה לא תעשקו דרם
 נקי אל תשפכו במקום יהוה ואחרי אלהים אחרים לא תלכו
 דרע לכם: כי וישפנתי אתכם במקום הזה בארץ אשר נתתי
 לאבותיכם למנוע עונם ועד עולם: כי הנה אתם בטחיתם לכם על
 דברי השקר דבליתי היעיל: והיגלב ורצה ונאף והשבע לשקר וקמר
 לפעל והלך אחרי אלהים אחרים אשר לא ידעתם: וקאתם

רש"י

הכל סוף כבודישים כסף שפתינ כפחות ונתחין תמיד עופרת כחך כסר ומופיל (לרף) אכל אחס
 בחאי לנרוף אחס. המוט נחר ונחר מכת האס וחס עופרת טול: לשוא. על חס לרף
 הלוך כי לא היעיל: ורעים לא נתקו. מדרכס כרעה כלומר יגעו הנביאים להוכיח ולא שופלו.
 נתקו סודרס דרקיין בלע"ז (ל' אחר ורעים כמו רשעים סוף): נחר. ל' חרס אפו (איוב לב).
 וענת דעה מני מורכ (סס ל) אישרים בלע"ז: (ל) כסף נמאס. אלוט נרוף כסוס יעיס:
 ו (ד) היכל ה' היכל ה' סל' ה' חלת וימנין כחאל אנהל מתחין קדמוי: (ט) חגב

מצודת דוד

לכדי יסביג עיני סכספ כבוד וענו עופרת ומעמיד נמר והשלמה: עופרת. מין מחכת שורף
 על האס וזמח כמחוט עד יתך סכספ והעופרת לבוף. ענין וקיקה ותחכס: ורעים. סס ססגוס
 ויסקף העופרת ויבאל סכספ קין מולי סוף. שהוא רע מול סכספ: נחקי. ענין כחלק
 לזכ אחר סגס סגמול סכספ נתייבס מן סוף וגס
 סעופרת ככר חס ויבאל כי נטרף סכל אכל כהגס
 לרף את סכספ כי ססגוס סרסוס לא נעתיק מן
 סכספ וזהו מעורב בו ככסוס והוא למבל עורב
 סגס הנביאים מתניגסוס להוכיח את סגס ואינס
 וועילס כי פדיון עומדים כמדרס: (ל) כסף
 ומאס קרילי לסס. קרילי סס ימאל כסף נמאס סל' לספיד מסס את ססגוס סס סספסוס
 ססגוס: כי חלס ה' ססס. על אשר אינס ססגוס מעיסס אשר לא עניס:
 ו (ג) וישבנה. אשכנ חרסס כמקוס סה ולא חגלו ממנו: (ד) אל דברי סהר. אל דבר
 צין בו מתס ססס אחרים סילי ה' ונו חמס ר"ל הלא סילי ה' סמה כמנו ולא ימרי
 ה' חל סילי ולאמר סלסס עניסס סילי ה' על סלסוס והסילי והסילי סלסס ולא ימרי
 לסס רעס ולא סהר ססס (לשון רבים כי סלסס סמה: (ו) לרע לסס. אשר מעבודתס חמסך
 ה' לרע עולס. מנת טולסס סמס עד ימות עולס: (ח) על דברי סהר. סולא כעתיק ססילי
 עלן טולסס כמסין ססס: (ט) חגב. וכן חגבס והרעס ור: (י) ובחנות. אחר סספסוס

וְעַמְדַתְּם לִפְנֵי בַּיִת הַזֶּה אֲשֶׁר נִקְרָא שְׁמִי עָלָיו וְאִמְרַתְּם נִצְלֵנוּ
 לְמַעַן עֲשׂוֹת אֵת כְּלֵי־הַתּוֹעֵבֹת הָאֵלֶּה: י' תִּמְעַרְתַּן פְּרָצִים הִיָּה
 הַבַּיִת הַזֶּה אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמִי עָלָיו בְּעֵינֵיכֶם גַּם אֲנֹכִי הִנֵּה רֹאֲתִי
 גָּאִם יִדְוָה: יב כִּי דִבְרַנָּא אֶל־מִקְוֵי אֲשֶׁר בְּשִׂילֵי אֲשֶׁר שִׁפְנִיתִי
 שְׁמִי שֶׁם פְּרָאֲשׁוּנָה וְרָאוּ אֶת אֲשֶׁר־עָשִׂיתִי לוֹ מִפְּנֵי רַעַת עַמִּי
 יִשְׂרָאֵל: יג וְעַתָּה יַעַן עֲשׂוֹתֵיכֶם אֶת־כָּל־הַמַּעֲשִׂים הָאֵלֶּה נִאֲמַר־
 יְהוָה וְאֶדְבַר אֲלֵיכֶם הַשֶּׁקֶם וְדַבֵּר וְלֹא שְׁמַעְתֶּם וְאֶקְרָא אֶתְכֶם
 וְלֹא עָנִיתֶם: יד וְעָשִׂיתִי לְבַיְתִי אֲשֶׁר נִקְרָא שְׁמִי עָלָיו אֲשֶׁר אֶתֶּם
 בְּמַתְּחִים בּוֹ וְלִמְקוֹם אֲשֶׁר־נָתַתִּי לָכֶם וְלְאַבְתֵּיכֶם כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתִי
 לְשִׁילֹ: טו וְהִשְׁכַּחְתִּי אֶתְכֶם מֵעַל פְּנֵי פְּאֵשׁ הַשֶּׁלֶכֶתִי אֶת־כָּל־
 אֲחֵיכֶם אֶת כָּל־זֶבַע אֲפָרִים: טז וְאַתָּה אֶל־תִּתְפַּלֵּל בְּעַד־הָעַם
 הַזֶּה וְאֶל־תִּשְׂאָ בְעַדֶם רִנָּה וְתִפְלָה וְאֶל־תִּפְנַעֲבֵנִי כִּי־אֵינִנִּי שְׁמַע
 אֶתְךָ: יז הַאֵינְךָ רֹאֵה מַה הִמָּה עֹשִׂים בְּעַרְיַי יְהוּדָה וּבְחֻצוֹת
 יְרוּשָׁלַם: יח הַבָּנִים מִלְּקַמִּים עֲצִים וְהָאֲבוֹת מִבְּעָרִים אֶת־הָאֵשׁ

רש"י

רנ"ח ו'ג'. בתפלים וכי אלט תפשו וועיל הסיכל לנס: (יא) המוערת פרלים. סיס כענינים
 ספית סוס נתמים: הנה רלתי. סכך סוא כענינים: (יב) כאשר עשיתי לטיל. כיש
 עלי: (טז) כאשר סלכתי. עשרת סכניס:

מצורת ציון

מלשון תועלת: (י) נצלנו. מלשון סלס: האלס תכואו אל סיכל לסתפלל' סס וסאפרו
 (יא) המערת. ענין חסידה כקרקע: פריצים. סנס כוס ללנו ססעוס סרליו לנול על סססוס
 רסעוס וקלי סעטת: (יב) עניתם. מלשון עיב סלס: למען עשות. למען ססנו לטפול ועשות
 וסכוס: (טז) ואל תשא. ענין סרמת קול: סוב סעסוס סלס וסיס ביה ס' סיס ססור
 סדס. כעבורס: רנח. סוא ענין לטון ספסל: לעשות ססועוס כעססס ס: (טז) סעסרת.
 סספס. ענין כקס וכן ופני לו: (כרלשית כג): סלס ססכס ססוס ססוס סס: סס סססוס
 (יז) חשיך. סלון ססס וכן סלך יודע ס' וס סעסרת ספרלס סכלכר יסס ססועס ילכו
 יסכר (קלס יא): וססועוס. כסוקוס: לסככל כעסרס: גס סני. ר'ל כסו סס סכר
 (יח) מלכסוס. מלשון לקוס: סבסרס. סוס עס לככס לעסות ססועוס סל כעסון כ'סל
 סדלוקוס: לטת. מלשון לוס ססו וסו גלגול ססית כן גס סני רוס ססן סוא עס לככס וס
 ססוס: כצק. עסס כסו מוס כק עס ססלסו וכס ממו: (יב) לכו רל אל קסוס. ר'ל סססוס
 (סכסס) וסמר כק ס'ס ססו וכן סססו על ססס אל ססכן סכר עמד כסלו: כרלשית.
 עס לל ססכרס ירוסלס: סל סכר עססו לו.
 סססכרסו ססו עסני רעס יסרלל כסו על

מצורת דוד

סכסן וסל סססו עסו: (יג) ססכס וסכר. סני סססוס ומדכר ע' סססוס: וסקרא סכסס.
 לטוב סלי כסכוס: (יד) ועשיתי. וכן סעס לטו וגו: וסלוקוס וגו. סוא ירוסלס.
 (טז) וססלכתי וגו. ללכך סררת: כל סססוס. וססור ומסכס כל זעס אסוס וסס כני עסרת
 סססוס וסקרא ע'ס אפרס כ'י יכעס סמך כסס רלסוס סוס מוסר אפרס: (פד) ססס.
 לרסס יכר סלל ססלל כעס: וסל ססו וגו. כסל סכר כפ'ס: כ'י סני. כ'י סני סני ססס
 סלך: (יז) חשיך. וכי סני סלס רלס סס ססס עסוס וגו: (יח) סססוס וגו. ר'ל ר'ל ססס

וְהַשִּׁים לְשׁוֹת כְּצֶק לַעֲשׂוֹת פְּנִיָּם לְמַלְכַת הַשָּׁמַיִם וְתִפְּקֵן נִסְכִּים
 לְאַלְלוֹת אֲחֵרִים לְמַעַן הַכְּעִיבִי: י' הַאֲתִי הֵם מִכְּעִסִים נִאֲמַר יְהוָה
 הֲלֹא אֶתֶם לְמַעַן בִּשְׁתַּ פְּנֵיהֶם: כ לִכֵּן כֹּד־אֲמַר וְאֵדְנִי יְהוָה הִנֵּה
 אֲפִי וְתַמְתִּי נִתְּכַת אֶל הַמְּקוֹם הַזֶּה עַל־הָאָדָם וְעַל־הַבְּהֵמָה וְעַל־
 עֵץ הַשָּׂדֶה וְעַל־פְּרֵי הָאָדָמָה וּבְעֶרְהָ וְלֹא תִכְבֶּה: כג כֹּה אֲמַר
 יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עֲלוּתֵיכֶם סָפוּ עַל־יִבְחֵיכֶם וְאֶכְלֹךְ
 בְּשָׂר: כד כִּי לֹא־דַבַּרְתִּי אֶת־אֲבוֹתֵיכֶם וְלֹא צִוִּיתִים בְּיוֹם הוֹצִיאָה
 אוֹתֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם עַל־דְּבַרִּי עוֹלָה וְזָבַח: כה כִּי אִסְאֵת־הַדְּבַר
 הַזֶּה צִוִּיתִי אוֹתֶם לֵאמֹר שְׁמַעוּ בְּקוֹלִי וְהִיִּיתִי לָכֶם לֵאלֹהִים וְאַתֶּם
 תְּדַוְּרוּ־לִי לְעַם וְתִלְכְּתֶם בְּכָל־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר אֲצַוֶּה אֶתְכֶם לְמַעַן
 יִיטֵב לָכֶם: כו וְלֹא שְׁמַעוּ וְלֹא־הִפְּנוּ אֶת־אָזְנוֹם וַיִּלְכוּ בְּמַעֲשׂוֹת

חשיך ר'י

רש"י

(יח) לעשות כונים. דפוס הכוכב: למלכת השמים. לכוכב גדול היו קרין מלכת
 השמים לבון מלכה וכן ת"י טוכת סמיוח: (ב) נחכת. יורדת ומנסת כמו וסטר לא נכך
 סרס (סמות ט) לא מוט: (כא) עולותוכס. סלסס מקרלסס כלול סוב לכס ססוססו ססס
 על סלסוס וסקרלסו ססס סלסס וסלכלו סכסר ססרי ססס סקולוס לפני וסלס ססססוס:
 (כב) כיום סוללל ססס. ססלס סנלל לא ססס סללל סל ססס סססו סקולו וססרסס סל
 כרסו וסססו לו ססלס (סס יט):

מצורת דוד

ססס סססו לעסרס: לעשות ססס. לעסות
 סני ססלסס לסניס מנחס למלכת סססוס ר'ל וססן סקקל סן על כ' עסלסס כסונת סלס
 לטוכס גדול סכססוס וסוא סססס וסללו מוסך ססססו רכ וכן עסלו לס סססס לעסלסס (קסן
 על כולס: וסכך. וסלסך סו נכסס וגו: לעסן סכססו. ר'ל יודסס סס סלון ססלס כעסורסס
 סלל כל עססוס לסכססו: (יז) סססו. ר'ל סססס סוא כעסורו כלומר וסו עסססס
 וסו סססס לו סלל סכסס יוק לסס כ'י ססס לסס מוסקוס לו סלל סכסס וסו סססס
 לעסס ולסלסס: (כ) נחכת. ססס סססס סל סססס ססס סל סססס וססס סל סססס
 סססס ססס וססור ומסרס על סלסס וגו: וסל סססס. ר'ל לא ססכך סססס על ססלס סלל:
 (כא) עולותוכס ססו וגו. סעולוס סססס מוסלסס סססו כולס כלול. סוססו סססס על זכני סלססס וסללו סכסר ר'ל וסן סעולוס לרלון לסס
 לסס ססססו סכסר: (כב) כ'י לא דכרתי וגו. כ'י סססססס מוסלסס לא דכרתי עססס סו
 על דכר עולה וסל וסל סס סס עוקר סקולוס כעסור ססלס סקכסו כ'י כוס סלל סלל סלל סלל
 כולס סססו כקול כ'י סס ס'כ סססלו לסססו עלס כ'י סס ססלססס מוסלסס: (כג) כ'י סל
 וגו סססו כקול. רכ סכר כוס צויתס סו סססו כקול וגו סססו וסל סל סססו סססו
 כקול וגו (סמות יט) ס'כ וסו סעוקר וסכלס סקכסו סלל סלסס סלל סלל סלל סלל סלל סלל
 כעלס סססו כקול ס': סססו לסס ללסס. ר'ל סני כעלסו סססו לכס עוסס כעלס סססו:
 וססס וגו. וסל סללססס כלסוס סלסס: למען יסכך לכס. ר'ל לא יסל לו סעלס ססס
 כק למען יסכך לכס: (כד) וסל סססו. סל וסלל מלרס לא סססו וגו: בסעסו. כעלסס ססס

בשררות לבם הר יהו לאחור ולא לפנים: כי למדתיים אשר
יצאו אבותיך מארץ מצרים עד היום היה ואשלה אליכם את
קרבני הנביאים זם השכם ושלה: כי ולא שמעו ואלו
היו את-אונם וקשו את-עורפם הרעו מאבותם: כי ודברת
אליהם את-בית-הדברים האלה ולא ישמעו אלה וקראת אליהם
ולא יענוכה: כי ואמרת אליהם זה הוציא אשר לא שמעו בקול
יהוה אלהיו ולא לקחו מוסר אבדה האמנה ונכרתה מפיהם:
כי בני גורף והשליכו ושאי על-שמים סינה בי מאם הלה ופוש
את-דור עברתו: ל כי-עשו בני-יהודה הרע בעיני ואסיהזה
שמו שקוציהם בבית אשר-נכרא שמי-עליו למקרא: כי וקנו
צמות החפץ אשר בניא בן-הגם לשרף את-בניהם ואת
בניהם באש אשר לא צייתי ולא עלתה על-לבי: כי לכן הנה

רשי

(כד) בשררות לבם: נאמרה לבם ל' אכזרו (במדבר כד): (כה) יום הסכם תמות. מידי זם כיש
הסכם ובלו: (כט) בני נוכך. תלבי שצק כמו ויג סלום (שם יח) ויג את רלבו (לוי ח) ל' יא
נוך מתוך לבן גדול וכן מ' רכבך וכן חכרו מנה: ייטוש. וישוע: (לא) במות העופה.
פוח שפוך כהים כל ממת ומסיון אותו מתחתיו וידיו סבאות ויסקות ומוחזק את סילד כל ידו
וכוח יכוח ויכוח ויכוחין מקיטין כחופים שלא יבטם סלכ קול הכן ויפתו רחמיו: הפח. על
שם היתוף: הגם. על שם נהמת סב: לא לוי. כמות שיקרינו נהים לקרבן: ולא דברתי.

מצודת דוד

לפנים: לטן מול הפנים: (ב) ויקשו. מלבן ויהיו לאחור. הלכו לאחור ולא לפנים ר'ל כל
קסה: ערפם. כוא מול הפנים: (כז) יענוכה. יום היו פותחין והולכין בעבודת ה' ולא היו
מלבן פנים ותבוסה: (כח) לקחו. פנין לאוד: מוסיפים והולכים: (כד) למן סיוס גר. מלא
בכרתה. ר'ל ונסקה: (כט) נוי. כנין תלביש ועד כום פותחין והולכים: יום הסכם
כמו קרתי וגוי (מרכה ח): נדרך. גדול הספר ובלות. ככל יום איז מביים ומשלח: (ט) ולא
יקרא נור כמו נור הלכו על רלבו (במדבר ו): כמעט אלו. חכבי סדור סה: ויקשו את ערפם.
רשמי. עיין הרפס: שמים. כן נקראו מקומות כוא עיני מליש כלאו נתקפס ערפם עד סל'א
כנבואים: ויבש. פנין עזים כמו ויטוש משכן: לכה להחזק הפנים מעל המקום ואחו כמל
שגו (תלביש עז): עברתי. מ' עכס וועס: מכן אלס לחזירו כליטו דולס להחזיר שול
(ל) שקציהם. מ' שכן וטועס: (לא) במות. חבילין כמות דכרי: דרשו. טבו רמיה עוד
מ' יותר מאבותם: (כו) ודברת. אמר כי לירחישו
כאשר תדבר אליהם את כל סגריים סלום ירשתי

אשר לא ישמעו אלק ויפתו לבם ולא הקרא אליהם ירשתי אשר לא ישו ק': (כח) ואמרת
אליהם. ה' האמר אליהם זם סגרי וגו ר'ל אין אלס מכוני ישראל אשר שמעו דבר ה' בסני
אלס כלא סס ז' אחר אשר לא שמעו קול ה' והאלו לא למרו מועלס מוסר: שרתי
האמונה. האמונה סלל אבדה סלוגים וגם נכרתה מפיהם ולא יזכרו כס: (כט) נודך. זק תלש
שבר רלכך והקלף אותם והוא נדך אשר ואלכות: רשמי. רשמי קול קיט על שקוציה כנבואים
לכיות כמעט לנחנק: ויפוש. עכ את סדור שכן סלוי עברתי: (ל) שמי שקליכס. שרטי
שחוטטט שמי כנבואים לעמל אותו: (לא) במות החפה. כמות כל היתוף אשר פחד בני כן סס
לברוק כל כמותות סח כניסס וגו (לוי סס) מקיטין כחופים לכי ימנו סלוי כסיהמת סגרי
כסיהמת סגרי ויפלו רחמיו קרלו כית כמותות נהפס ש' סכמיים ולכילי קרלו כן סס סגרי
נשמת סגרי: וישר לא לוי. וישר לוי לא לוי (לפריב כניס ונכס: ולא סלסס על לוי.
למלא

ימים באים נאסיהזה ולא יאמר עוד החפץ וגיא בן-הגם כי
אסיהזה הרגנה וקברו כחפץ מאין מקום: ויהיתה נבלת העם
הנה לסמלל לעוף השמים ולבהמת הארץ ואין מקרתי:
כי והשבת' ומערי יהודה ומחצות ירושלם קול ששון וקול
שכחה קול חתן וקול כלה כי לחרבה תהיה הארץ:

ח כ בעת ההיא נאסיהזה ויצאו את-עצמות מלכי-יהודה
ואת-עצמות שריו ואת-עצמות הבחנים ואת עצמות הנביאים
ואת עצמות יושבי-ירושלם מקבריהם: כי ושטחום לשמש וזרחה
ולכל ו צבא השמים אשר אהבום ואשר עבדום ואשר הלכו
אחריהם ואשר דרשום ואשר השתחוו להם לא יאספו ולא
יקברו לדמן על-פני האדמה יהיו: וינבחר מות מחיים לכל
השארית הנשארים מדהמשפחה הרעה הזאת בכל-המקומות
הנשארים אשר הדחתים שם נאם יהוה צבאות: כי ואמרת
אליהם כה אמר יהוה היפלו ולא יקונו אסיהשוב ולא ישוב:

רשי

לאחד מן הנביאים ובשדכרתי לאכרסס לשרוע את נו לא מלתה על לבי שיחשו אלל לטריס
לדקו: (לב) ואין מחריד. את העופות מעל הפגרים:
(כ) ושטחום לשמש. והכשדים יכנו לגור על העיר בקברי השמים שסוי גלום כפולסין:
לדום. לונל: (ג) ונבחר מות מחיים. אש' ססס דרואס את המתים נחוקין ככיוון
כרת החיים גדולס סימסס ויבחרו את המתות: (ד) היפלו ולא יקונו. הטוב לסס ביפילו את
עמלם לנפילה שאלן לס תקומה: אפ ישוב ולא ישוב. לכשילאו לכוז מרעטס לא יכוח הקב'ס

מצודת דוד

למלא דבר כולת: (לב) ולא יאמר עוד. או
לא יקרא עוד כית כמות כסס תופת והגיל
כן ססס כלא יקרא גיל סהרגס כי ססס יפלו
סרוגים כרים: וקברו. סהרגים יקברו כחופת
סכסס מלוד עד סלל ימלא מקום לקבור עוד:
(לג) ויהיה נבלת העם. הנבחרים אשר לא יקברו
ישרו למלכל לעוף השמים וגו: ואין מחריד.
לא יהיה מי לסחריסם ללכת מן סככות:
(לד) והשבת' וגו. ר'ל לא יבטם עוד סמה
קול-ששון וגו כי לחרבה תהיה ולא יבחר נה לוי:
(א) ויש א. האויבים סכלים ויחלוס מקבריהם
למותם: הנהגים. כסטי כעל: הנביאים.
נפילי סקרי: וישובי ירושלם. מיתר ססס:
לכיותם: אשר אהבום. לקבלס לאלמות: ואשר וגו. ככל הדבר כמ'ס לסתמות סדכר: לא
יאספו. לא יכנסס אל הקבר: ולא יקברו. ככל סדכר כמ'ס: לרוסין. ישרו מוחים ס'ס
סלדמה דומס לרוסין: (ג) ונבחר מות מחיים. הנבחרים מן האיהם סהוליס כנגלס ישר אלס
גדולס עד שיבחרו המתות: והשארית הרעה. אשר עכדו לבעל: ככל המקומות סכמיים:
למל סקין כסי סכמיים ככל המקומות אשר סלדתיס סס נגולס: (ד) היפלו. שי עכדיס

מצודת ציון

מל כמס: בניא. כעמק: (לג) נבלת. כר
נקרא גוף סהרגו: מחריד. מ'ל סהרה וסלד:
(לד) והשבת'. פנין עגול כמו סכסס כונס
(ישיעו יד): לחרבה. מלבן חורבן:
(כ) ושטחום. עיין פריסס כמו סכסס
(יחזקל טו): צבא השמים. סס
הכוכבים ומזלות: יאספו. עיין סכססה כמו
ואיש אין מלכף אותם (סופרים יט): לרוסין.
לונל כמו כרוסין על פני סהרה (לקמן ט):
(ג) הדחתים. מלבן דתיס:
סוכסס

המדוע שובבה העם הזה ירושלים משנה נצחת החייו בחרמית
מאנו לשוב : י הקשבתו ואשמע לאאכן ידברו אין איש נחם
עיררעו לאמר מה עשיתי בלה שב במרציתם כסום שומק
במלחמה : י נסחסידה בשמים ירעה מועדיה ותור וסום וענור
שמרו אתעת באנה ועמי לא ידעו את משפט יהוה : י איכה
תאמרו חכמים אנהנו ותורת יהוה אתנו אכן הננה לשקר עשה
עמי שקר ספרים : י ה'שן חכמים חתו וילכדו הננה בדבריהוה

במרוצתם ק רבים ק

רש"י

מנארתו דבר אחר אף אם ישנו כהשוכה לא חתקיים בידם כי ימסרו לשון לרשעים . וכן
היי אם למות גלי קדמי דלא ימונו : (ה) משובבה ללח . מאוכת עולם . כמו לח :
החוקיו . אהנו : בחרמות . כמרמס : (ו) לוא כן . לא דרין כמו כן כנות ללחך (כמדברי
כו) : כולה שב כמחולס . כדרך כהאון חועלים וחוריים וחועלים . מרואס קורסי' כלפי' :
שוטף . איספריד'ין כלפי' : (ו) חסידה . לצלח'ה כלפי' : בוועידה . עת עכס אל א'
סום חסני הלה ועת סוס : ותור יסום וענור . וסניעל וסרכיט וסנוניח' כורכיה גרוא' כלפי'
סנוניח' חרודיל'ה כלפי' : שמרו . סמתינו : (ח) אכן סנה לשקר . סום כמתסס לשקר כסס
לרשאותסס על נקלה : עשות פט זקר סופרים . נכילכס : (ט) הובשו חכמים . כמותסס וסו

מצורת ציון

(ח) שובבה שוכה . ענין מרד וליכס ג' א' סלכו : יפלו ולא יוכלו לקום . ר"ל ובי אין תשובה מועלת
בצחה . מלשון נלח ועלס : החוקי . ענין
אחריה : בחרמית . ענין מרמס וכן שקר חרמית
(תהלים ק"ט) : מאנו . מלי מילון : (ו) הקשבתו .
ענין סלונה : נחם . ענין חרעה והסוף מתכבה
כמו פן ינהם העם (סמות יג) : במרוצתם .
ענין דריסה וסכירת סלניה : שוטף . ענין
דריסה ואמר כלשון סלניה מרדית סמוס :
(ו) חסידה . סס עוף מה : סועדיה . ענין זמן
כמו למועד אכוכ אלך (בראשית יח) : ותור .
סס חורים ידוע : וסום וענור . גס סס סמות
סמות וכן כסום ענור (יעקוב לח) : שמרו .
סמותו כמו ואכיו סר לח סדכר (בראשית לו) :
(ח) איכה . כמו חין : לשקר . על סום : עש .
קולמוס כמו עט סופר מרר (תהלים מה) :
(ט) דברישי . מלשון כוסס : חתו . ענין סכר
ומחד

מצורת דוד

יפלו ולא יוכלו לקום . ר"ל ובי אין תשובה מועלת
לשוקמו מנסילתס : אם יכוכ . ובי אם מי סמס
יכוכ כתשובה סלס לא יכוכ ס' מחרון סמו
כמסס (דכר המקרא כסלומר סני חסיות וס'
נאחד כהלכונה ס'ה סתומה וכסניס מלח סס
וכן סמוס מלכס לח יסודס סס כליון כפלה
(סכך) לקמן יד) : (ה) מרדס . למס מרדס ססס
סוס מרדס מתמדת עד סעולס : חסס סוס
ירובלס . ססר כסמכך ססס סוס עס ירובלס
לשוב כאלו אין תשובה מועלת : (ו) הקשבתו .
אני מקשיב ובוטע אכר לא יכדור כן לומר
סמחלסס לשוב כעכור כי חוסכס סלן תשובה
מועלת אכל גס עתס סלן אים מתחרט על חרעה
סעכס למחר מה עשיתי סלל סמתי כסכ' :
כולה סכ . ר"ל לא די סלן מי מתחרט סלל
אפי' סלס כלפי' ס' סכ ליון כסרולס סרל' סלל
כמו ססיו רודסס מלל אחר חרעה כן סס

רדופים גס פתס : כסום . כמו סכום כרודך כמלחמס כנל סוטף ועס כי סול כסופס כן סס
רדופים אחר סרעוט עס כי סמכדיס נפסס כוס : (ו) גס חסידס כסום . אפי' עוף סחסידה סעסס
כחור ססום אכר איניס כרבות חרס סלל חרע וניניס חתי חקר ומתי סלל כי דריס
לעוף כיון סקור לחרות סמסס וכזון סקין תשוב לחרות סקרים : סס סלל כי דריס
לחרות סמסס ומחויסס חת עת כולס ולא יקדמו ולא יחלכו : ועמי וגי' . ר"ל סעוסות
ססס יודעיס דרך מוכס סעולס ועמי לא ידעו מספס וססנסת סקוס כ'ס סמלס לאס כסעלנו :
(ח) ותורת וגי' . ר"ל יודעיס חנו את סחורה . אכן . כלמת ססס ליוס עכס סעוסה חת סקלומס
לכתיס סכר סחורס וחסס סיו ססופרים כסכנו חת סחורס סחיל וסלכס מקמיס חתס :
(ט) דברישי כסכס . סס ססחוקים עלסס לסכרים סלל יסונו כסס יסונו וילכדו כססס חל

מאסו וחכמת מה להם : לבן אתו את נשיתם לאחריס
שדוחיהם ליורשים כי סקטן ועד גדול כדה בלעז בצע מנביא
ועד דהון כדה עשה שקר : י ירפו את שקר בתעמי על נקלה
לאמר שיום | שלום ואין שלום : י ה'שו כי תועבה עשו גס
בוש לא יבשו והכלם לא ידעו לכן יפרו כנפלים בעת פקדתם
יבשלו אמר יהוה : י אסף אסיפס נאס יהוה אין ענבים כנפון
ואין סאנים כתאנה והעלה נבל ואתן להם יעברום : י על דמיה
אנהנו ישלים האספו ונכוא אל ערי סמכר ונדמיה'סם כי יהוה
אלהינו הרמנו וישקנו מיראש כי סמאנו כידה : י סו כנה לשלום

רש"י

ככסת ססס כדכדי ס' מלכו וחכמת סס לסס : (יא) ירפו . כמו ורפלו : (יב) חובישו .
כוסח וכלומס חלל לסס : גס כוס לא יכוכ . אינס מתניסוס כמעסוס סרעיס לחת לכ ככוס :
(ג) אסוף אסיפס . לי כליוס כמו אסוף אסף כל מעל סני סלדמס (פסיה ח) : אין ענבים
כנפון . לא יותר דכר : והעלה נבל . לי כמס פליסיוס'ס כלפי' כמו וככולת מחלסס (סעיס
לד) כלה כוללת עליס (סס ח) : ואתן לסס יעכרוס . כל זלח סתיס לסס על כי נתתי לסס
חוקיס ועכרו פליסס : ונרמח סס . ודום סס נכס סס דומיס וכלסס : מי רלס . כס דלסס

מצורת דוד

מצורת ציון

יפלו ולא יוכלו לקום . ר"ל ובי אין תשובה מועלת
לשוקמו מנסילתס : אם יכוכ . ובי אם מי סמס
יכוכ כתשובה סלס לא יכוכ ס' מחרון סמו
כמסס (דכר המקרא כסלומר סני חסיות וס'
נאחד כהלכונה ס'ה סתומה וכסניס מלח סס
וכן סמוס מלכס לח יסודס סס כליון כפלה
(סכך) לקמן יד) : (ה) מרדס . למס מרדס ססס
סוס מרדס מתמדת עד סעולס : חסס סוס
ירובלס . ססר כסמכך ססס סוס עס ירובלס
לשוב כאלו אין תשובה מועלת : (ו) הקשבתו .
אני מקשיב ובוטע אכר לא יכדור כן לומר
סמחלסס לשוב כעכור כי חוסכס סלן תשובה
מועלת אכל גס עתס סלן אים מתחרט על חרעה
סעכס למחר מה עשיתי סלל סמתי כסכ' :
כולה סכ . ר"ל לא די סלן מי מתחרט סלל
אפי' סלס כלפי' ס' סכ ליון כסרולס סרל' סלל
כמו ססיו רודסס מלל אחר חרעה כן סס

יפלו ולא יוכלו לקום . ר"ל ובי אין תשובה מועלת
לשוקמו מנסילתס : אם יכוכ . ובי אם מי סמס
יכוכ כתשובה סלס לא יכוכ ס' מחרון סמו
כמסס (דכר המקרא כסלומר סני חסיות וס'
נאחד כהלכונה ס'ה סתומה וכסניס מלח סס
וכן סמוס מלכס לח יסודס סס כליון כפלה
(סכך) לקמן יד) : (ה) מרדס . למס מרדס ססס
סוס מרדס מתמדת עד סעולס : חסס סוס
ירובלס . ססר כסמכך ססס סוס עס ירובלס
לשוב כאלו אין תשובה מועלת : (ו) הקשבתו .
אני מקשיב ובוטע אכר לא יכדור כן לומר
סמחלסס לשוב כעכור כי חוסכס סלן תשובה
מועלת אכל גס עתס סלן אים מתחרט על חרעה
סעכס למחר מה עשיתי סלל סמתי כסכ' :
כולה סכ . ר"ל לא די סלן מי מתחרט סלל
אפי' סלס כלפי' ס' סכ ליון כסרולס סרל' סלל
כמו ססיו רודסס מלל אחר חרעה כן סס

רדופים גס פתס : כסום . כמו סכום כרודך כמלחמס כנל סוטף ועס כי סול כסופס כן סס
רדופים אחר סרעוט עס כי סמכדיס נפסס כוס : (ו) גס חסידס כסום . אפי' עוף סחסידה סעסס
כחור ססום אכר איניס כרבות חרס סלל חרע וניניס חתי חקר ומתי סלל כי דריס
לעוף כיון סקור לחרות סמסס וכזון סקין תשוב לחרות סקרים : סס סלל כי דריס
לחרות סמסס ומחויסס חת עת כולס ולא יקדמו ולא יחלכו : ועמי וגי' . ר"ל סעוסות
ססס יודעיס דרך מוכס סעולס ועמי לא ידעו מספס וססנסת סקוס כ'ס סמלס לאס כסעלנו :
(ח) ותורת וגי' . ר"ל יודעיס חנו את סחורה . אכן . כלמת ססס ליוס עכס סעוסה חת סקלומס
לכתיס סכר סחורס וחסס סיו ססופרים כסכנו חת סחורס סחיל וסלכס מקמיס חתס :
(ט) דברישי כסכס . סס ססחוקים עלסס לסכרים סלל יסונו כסס יסונו וילכדו כססס חל

יהוה י לכן בה אמר יהוה צבאות הנני צורפם ובחנתים פיראיה
 אעשה מפני בתעמי: חן שוחט לשונם מרמה דבר בפיו
 שלום אתה יהוה ידבר ובקרבו ישום ארבו: ה העל אלה לא
 אפקדכם נאם יהוה אם בגוי אשר פיה לא תתנקם נפש:
 על ההרים אשר בני וגוי ועל גאות מדבר קינה כי נצחו
 טבלי איש עובר ולא שמעו קול מקנה מעוף השמים ועד
 בהמה נדרו חקבו: ונתתי את ירושלים לנגים מעון פנים ואת
 ערי יהודה אתן שממה מבלי יושב: יא מיה איש החכם ויבן
 את האת ואשר דבר פיהוה אליו ונדה עלמה אבדה הארץ

סחוט קרי

רשי

מרחם ובמרחם חלופו ירחלו ומאלו דעת אחו: במרחם. שפיל המרחם: (ו) הנני צורפם.
 ציטורין: מפני כח עמי. מן קדם חובי כנישתא דישאל: (ז) חן שחוט לשונם. משוך כמו
 יבב שחוט (מלכים א') וכן ובחטט טעום (הושע ה) טרייט בלעז' לישאל אחריאל לי שמישה
 ממש טרנאקליט בלעז' וכן חכרו מנחם וכן ת"י כגור די מחריף: ובקרבו. ת"י ובמעווי.
 (ט) על הסרים. על חורבן הסרים: ועל גאות מדבר. טוס רועי' שמדכרות גאות לבן טוס
 וכן גאות אלהים (תהלים עב) וכן לניחך גאות קדש (שם לב): נצחו. לי לים וכן נחה: נדרו
 הלכו. סופן לניח' המשיס ושמים טסה לא עבר איש ביהודה מגלות נדקויו עד פקודת כורש מלך
 מרס י"ב טסה היו ורמו לדבר ועד כהמה טסהנה בנימטריא נ"ב וטסהנון מכון כמסכת מגילה
 (ל' יומא כד): (י) לגלים. דגורין: (יא) מו האים החכם. טיבין וזח ומי הניחא אשר

מצורת דוד

לקמן ב): (ו) צורפים. עיני יזקוק: ובחנתים. להפך ממנה ובעבור עסקם במרחם ממאנים
 מלשון בחניה: (ז) שחוט. משך כמו ויבב לדעת אחו כי המרחם נוחה להם מלדעת את
 שחוט (מ"א'): ארבו. מל' מלרב: (ח) אפקד. ה': (ו) צורפם ובחנתים. כדרך הכסף טורפים
 עיני טסנה כמו פקדו גא ורלו (ש"א יד): אותו כבור להסיר הסיג ולבחון הכסף הטוב
 (ט) וגוי. עיני יללה כמו וידעי' נהי' פעום ה'): הוא אם רע כן אביא עליהם טורעניות למרע
 נאוח. עיני מדור כמו גנאות דשא (תהלים) והסיר מהם סוגי העון: כי איך אטעה וגו'.
 כג): מדרג. לעמיתים יאמר לשון מדבר על ר"ל אם אינהם להיות מוקיעים בעון הלא המה
 מוקס המרחם כה"ס האלן הסהם במדבר (ש"א) עדת עמי וזלויים המה להיות עם קדוש ואם
 (י): נצחו. מלשון לים וטממה: (י') לגלים. אטעה עמהם כליוה הלא המה עדה עמי ורחמי
 עיני תל ודגור כמו עד הגל הוה (בראשית לא): עליהם ולכן אורפם כיסורים למרע מהם העון
 טען. מדור כמו למעון קדשו (ד"ב ב'): למען יאחרו מוקים מעון: (ז) חן שחוט לשונם.
 תנים
 ידמה לשונם לחן המשוך על יתר הקשת כי בל'
 טרע הורגים למרחוק כמו חלי הקשת: טריטה

אמר. כי' מדבר מרחם כי בפיו ידבר שלום עם רעהו ובקרב לבו ישים מחרב עליו:
 (ח) חזל אלו. וכי על מעשים כאלה לא אשניה כם לפטרע מהם: אם בגוי. וכי בגוי
 אשר וגו': (ט) על הסרים. על חורבן הסרים אשר לא יאחוו ארים בקול בני ויללה: ועל
 גאות מדבר. על חורבן אהלי הרושים אשר במדבר ארים קינה כי עשו טממה ואין איש
 טוכר טס ולא נשמע קול מקנה כי האויב טללם לעמנו: נדרו הלכו. נדרו ממקומם והלכו להם
 כי רוב הטופות יטכנו במקום אכזבים כי טס ימלאו מידות ופרחי אילנות ורועים ומאכלם
 ואלתר יהיה טממה ילכו להם והכמות יקחם האויב: (י) לגלים. כי ינהו הכתום ויכו גלי
 אכזבים ויחיו מדור לתנים כי דרעם לשכון בין גלי אכזבים: טבלי יושב. כי כולם ילכו בגלות:
 (יא) ריבן את וזח. סחוטו למטה על מה אכדה וגו': ואשר דבר. ר"ל ומי האים אשר
 פ' דבר בו הוא כניחו: ויגידה. מדמטו בעבור מה אכדה סחין ונשפתה טממה כמדבר מנף

נצחה במדבר מבלי עבר: יב יאמר יהוה על עיניכם את יהוה יהוה
 אשר נתתי לפניהם ולא שמעו בקולי ולא הלכו בה: יג וילכו
 אחרי שררות לבם ואחרי הבעלים אשר למדום אבותם: יד לכן
 בה אמר יהוה צבאות אלתי ישראל הנני מאבילים את העם
 הזה לענה והשקיתים מיראש: טו והפיצותים בפנים אשר לא
 ידעו המה ואבותם ושלחתי אתיהם אתה חרב עד פלותי
 אותם: טז בה אמר יהוה צבאות התבוננו וקראו למקוננות
 ותבואינה ואלהה חכמות שלחו ותבואנה: יז ותמהרנה ותשנה
 עלינו נהי ותבדנה עינינו דמעה ועפעפינו יזלר מים: יח כי קול
 נהי נשמע מציון אנך שדרנו בשנו מאד כירעובנו ארץ כי
 השליכו משפנותינו: יט כירשמענה נשים דבר יהוה ותקח
 אונכם דבר פיו ולבנה בנתיכם נהי ואשה רעותה קינה: כ כיר

חסר א'

רשי

דבר פי ה' אליו טהניד ומי יגיד על מה אכדה סחין וזל כל ספורעת טוס: (יד) לענה.
 טפס מר: טז ראש. ארס נחש: (יז) כי טהנינו טמנותינו. חת טוכיטס ויש עוד לומר כי

מצורת ציון

מי עובר טמה ר"ל מה הדבר העיקרי כדבר תנים. מין נחש: (יא) נצחה. מלשון לים
 הטורכן וכחומר חין מי טסה יגיד וזח: (יב) שרירות. עיני רלויס כמו אכר
 (יב) ויאמר ה'. המקום טעלמו אמר טהעיקר שורו אכזבים (איוב לו): לסרום. עיני טנגל
 הוא על אשר עזבו את הורתי וגו' ר"ל שלא כמו טרה למוד מדבר (לעיל ב'): (יד) לענה.
 לעדו את החורה ולכן לא טמעו בקולי ככל טס עטכ מר: טז ראש. מי סחיעת רלש וכוז
 הדברים ולא הלכו כדרך הטררה לקיים מלותיה כי אס עטקו טיה המאור טבה מחייר
 אותם למוטב אכל בעבור שלא עסקו טה בלח לכל אלה טפטיים ואלדה סחין טעום:
 כי אס עטקו טורה טיה המאור טבה מחייר אוחס למוטב אכל בעבור שלא עסקו טה בלח
 (יג) שרירות לבם. מה טלבם רלש וזחמ: טעין: יזלו. מל' הלוח וטופס: (יח) שדרנו.
 אשר לנדום אכותם. אשר טרגילוס אכותם: עיני עושק: משפנותינו. על משכן ומקום טדור:
 (יד) הנני מאבילים וגו'. ר"ל אביא עליהם (יט) ותקח. ר"ל תקבל: רעותה. חכרתה:
 לרות טנות: (טו) והפיצותים. אפור אותם בלרלות ערס אשר לא טכירוס מעולם גס המה

גס אכותם: ושלחתי. חל המקומות אשר יוטבו ויתפזרו טכה והטס טמה אטלה את חרב האויב
 עד אכלס אותם: (טז) החבוננו. טמו לל (בנין בהרעס הואל המעודתה לבוא ועטור
 קרלו למקוננות כן טכטיס טידעות לבפור ולקונן על סחמיס: ותבואינה. חליכס לעורר
 קינות ויללות: (יז) ותמהרנה. כן סכקיות למטר לבדר אחרי עטבון טוח ויגון לבדאיב
 נטפות סחוטטים: (יח) ותמהרנה. כן סחמרתס להרים בעבורינו קול יללה למען יטעוררו לכנו
 וחדנה עינינו דמעה: יזלו מים. יטיסו מי דמעה טככי וכפל טדכר טמיס: (יח) כי קול:
 כי מיוון כמע קול יללה טחומרים איך טדרטו וטבטו עולד כי טטכנו להטכב טינון ועתה לא
 כן טיס כי עוטב איך טחלתנו: כי טהליכו טמכותינו. חת טכוכיטס טהס חולס וטעיין
 טחמחר ולא חקיף סחין איהם וגו' ככאר קלח טגוי וגו' (ויקרא יח): (יט) דבר ה'. טחמחר
 הטרעניות מעודתה לבוא: ותקח וגו'. טפל טדכר טמיס: נחוי. דכרי יללה: ואשה רעותה.
 אטשה טעלד חת רעותה קינה: (כ) כי טלה וגו'. חף כי טגרס טעטי סחרטון לכל חת

לבוא

עלה מות בחינתו בא בארמנותינו להכרית עולל מחוץ פחוקים
 מרחקות: בא דבר בה נאסיהוה ונפלה נבלת האדם כדמן על
 פני השדה וכעמיר מאחרי הקוצר ואין מאסף: כג בה אסר
 יהוה אל יתהלל חכם בחכמתו ואל יתהלל תנבור בנבחרתו
 אל יתהלל עשיר בעשרו: כד כי אסר בזאת יתהלל המתהלל
 השבע ידע אותי כי אני יהוה עשה חסד משפט וצדקה בארץ
 כי באנה חפצתי נאסיהוה: כה הנה ימים באים נאסיהוה
 ופקדתי ערבל מול בעררה: כח על מצרים ועל יהודה ועל
 אדום ועל בני עמון ועל מואב ועל כל קצוצי פאה הישבים

רשי

כסליו האויבים את משנותיו לארץ: (ב) להכרית עולל מחוץ. מן הסוק כמו וחולות חטים
 לך כדמשק (מלכים א כ): (כב) אל יהולל חכם. אל תהללו לומר חכמים אהטו כנה בדברי
 מחסיהם ומחמת מה לכם אם תכחלו וידעתם אותי או תהללו כחכמתם: (כג) השכל. כמו
 ככד (שמות ח) אנעוליינע כעפ"ו: (כד) על כל מול בעלה. על כל מול שיש לו ערלה אפי'
 פרלה לב וכ"ש על הערלים: (כה) על מצרים ועל גוי'. שמיני ארץ ישראל היו ולקו אחריה
 כמחוק לה כמו שכתב (ניחוקאל כט) ומטורם כסדר עולם: קצוצי פאה. לשון קטש המוקצין
 כפאה מדבר:

מצורת ציון

(כ) בארמנותינו. מלשון הרמון ופלטרין: לכוח האויב הממית הנה ענה דרך התלוות
 עולל. כן יקראו ילדים רבים כמו עוללים שאלו ודרך כס כף אל הארמנות ור"ל לא כועלנו
 להם (איכה ד): מחוץ. מאוס: (כא) נבלת. ככל התחבולות והסתבחות לוננוט האויב:
 כן וקרא פני חמה: כדומן. כובל: וכעמיר. להכרית. והיה כדעתו להכרית קנולת העוללים
 כן וקרא אגודת שכלי התבואה כמו ובכתי. מן החוץ שהוא מקום שחוקין עם התינוקות
 עומק (דברים כד): מאסף. ענין הכנסה: כי כרג כולם ואין מי ישמך כמלות: בבורים
 (כב) יתהלל. מלשון הולל והתפארות: ולכן הכרית הכחורים מן הכחולות כמו מנהגם
 (כד) ופקדתי. ענין הכנחה: מול. מל' מילס: ללכת תמיד: (כא) דבר כס. מאמר כי אל
 בערלה. עד שלא נמול: (כה) קצוצי. ענין הכרית כס דבר אל ישראל נאם סי' וגו' ונשאה.
 החוק כמו וקצן הערלים (שמות לט) וכלה לומר הכנה פגרי אדם יפלו על הארץ צמרית כובל
 נכרדים וכללו כס קטוים אלה מאלס: פאה. אשר על פני השדה וכמרכיב עמרי התבואה
 ענין פני ודן וכן על ארבע הפאות (סס כב): המושלכים מאחרי הקוצר אשר דרכם ללכות
 פרלי. פמרים ומניחים על פני השדה וסוף להין לקוצר
 עוד: ואין מאסף. אין מי יכניס את הכרובים

אל הקבר כי שנאחרים יתפחדו ללאה ממקום תחבואם: (כב) אל יתהלל חכם. כי לא יוכל
 להליל נפשו בתכמתו והנבור לא יוכל להליל נפשו כנבורתו והשעיר לא יפדה נפשו בעשבו ואל
 אין להסתכל כאלו כי לא יבוא להם או תועלת מאלס: (כג) כי אם בזאת יתהלל המתהלל
 המכחי אפי' ישבא אפי' עושה חסד וחסד ומפרס כמה שהשכל וידע אותי אשר אני ה' ואין עוד
 מלכדי ואני הוא עושה חסד לאוהבי ולשומרי מצותי ואני הוא העושה חספם להפרט מן
 רשעים ואני הוא העושה צדקה לקבל את הבנים להסיר מעליהם המשפט ולא שיש ח"ו פועל טע'
 ופועל רע: כי. ככל אלה הנשתי אני לתת לכל אחד כגמולו והמשכיל את זאת רשע להסתכל
 בעלמו כי בוס יבוא לו תועלת רע: (כד) הנה ימים באים. זהו בעת התכבדות רבי' והקדתי.
 אשבות לפעום ולהביא גמול: על כל מול בערלה. מלת על כל עומדת בחקוקי שמים על כל מול
 וכן על אשר בערלה. ר"ל על ישראל ועל האומות: (כה) על מצרים. עתה מפרש מי הם המכחיבים:
 שמיים והגמול לישל עוד ר"ו: וקצוצי פאה. הכרדים ומטורי' כעמיר שהוא טיטושים כפדבר:

במדבר כי כל הגוים ערלים וכל בית ישראל על רלב:
 י שמעו את הדבר אשר דבר יהוה עליכם בית ישראל:
 בבה | אמר יהוה אל דבר הגוים אשר תלמרו ומארת השמים אל
 תחתו כי יתחוו הגוים מהמה: ג כירחקות העמים הכל הוא כי
 עץ מעור פרתו מעשה ידי חרש במעצד: ד בכסף ובוהב יפרו
 במסמרות ובמקבות יחוקום ולוא יפיק: ה כחמר מקשה הפה
 ולא ידברו נעלא יצואו כילא יצעדו אל תיראו מהם כילא
 ירעו וגם היטיב אין אותם: ו מאין פמנה יהוה גדול אתה וגדול
 שמה בגבורה: ז מי לא יראה מלך הגוים כי קה יאתה כי בכל

רשי

(ב) אל דרך שמים אל תלמדו. וזה מאותות השמים אל החמו מתחם לוקס וממאורות לוקין:
 (ג) חרש. אומן: במעצד. דולויכ"א כעפ"ו: (ד) במסמרות. קלוי"ס כעפ"ו:
 שיק. יכרע כרכיני. לשון סוק' (שמואל א כה) ופיק כרכים (נחום ב): (ה) כחמר מקשה.
 חקיש אוחס כקודם: עד שזוקף לו קומה כדקל: אל תיראו מהם. אל תפחדו מהם כי לא ירעו
 לכם: וגם היטיב אין אותם. אל תפחדום: דמיטיב. כמו (סעי"ב): (ז) לך יאתה. לך נאם:

מצורת ציון

כי כל הגוים גוי' ר"ל כי כמו כל העברים חרש לנ. אשומי לב כאלו מוכס בשומן:
 כמה ערלי כשר כן כל בית ישראל פרלי לב ולכן
 דיון הוא שילקו ישראל עם העמים:

(ב) אל דרך גוי'. אל תלמדו ללכת על דרך
 העברים לעבוד אל הפסילים הנעשים
 למולות השמים: ומאורות. ר"ל אל ההבט
 שבעבור עבודה שהיו נולדים מהרעות אשר יזרו
 עליהם מתכרות הטובים ולקיות המאורות כי
 אין לכם לפחד מאלה כי העמים יפחדו מהם
 כי יס נחויים תחת מערכת השמים ולא כן אתם
 כי אתם מיומדים להשגת המקום כיה וכמ"ס
 אשר הלק וגו' לכל העמים וגו' (דברים ד):
 (ג) כי חקות. אשר חקות העמים הכל הוא נס
 ימולס במה שבושים זורם ללכא השמים וחליו
 עכדו: כי עץ. ר"ל אף אם סיה הכח כוד לכא
 כשמים להפך הכעס לטובה ע"י העבודה להם
 זרם הכל הוא לעבוד את האלה כי הלא הוא
 עץ כעלמא הנכרת מן סיטר וכוא מעשה ידי

אומן כעלי המעל: (ד) יישרו. מייספ את הנורס כחפוי בכסף וחימק פליו החפוי ע"י
 השמירה והכחלת המהקת: ולא יפיק. למען לא יביו נכשל ר"ל שלא יתקלקל לספדו כספוי
 נמוט: (ה) כחמר מקשה המס. ר"ל אין הפרש בין אלה הלוותות וכין אורח חילין המר העשם
 כהקמת הקולוס מתמכת כי גם המס כחפוי ולא יכלו לדבר כחפוי: נשא יבואו. מהלוקך לאלהו
 פל כהפ כי לא יצעדו בעלמם אפי' הואיל וכן אין לך הכל גדול מום: אל תיראו מהם. ר"ל זלזלהם
 ישראל אל תיראו אף מלכא השמים עומם כי חין כידם לעשות לכם רעם וגם אין עומם לעשות
 עומם למוי מכם כי הכל בא לכם כהשגת המקום: (ו) מאין כמון. ממה שאלו רוחים שאלו כמון
 פ' לכן גדול אתה על כל אלה השמים: בגבורה. כמה שאתה מתגבר עליהם לנטל הוראתם:
 (ז) מי לא יראה. מי לא יראה מלך הגוים כי קה יאתה כי בכל
 השמים: כי קה יאתה. מי לך מתגלה דבר היראם: כי בגל חפמי וגו' כי כיראל עמך תקופס בגל כן

חכמי הגוים ובכל מלכותם מאין פקוד: ה ובאחת יבערו ויכסלו
 מוכר הכלים עין הוא: פסקה מרע מתרשיש יבא ויהב מאופו
 מעשה חרש ויהי צורף תבכת וארנבן לבוש מעשה חכמים
 בלם: ויהיה אלדים אמת הוא אלדים נזים ומלך עינים מקצבו
 תרעש הארץ ולא יוכלו גוים זעמו: יי בדרנה תאמרין להם
 אלהיה דיי שמיא וארקא לא עברו יאברו מארעא ומן תחת
 שמיא אלה: יי עשה ארץ בכחו מכוין תבל בחכמתו ובתבניתו
 נטה שמים: יי לקול תתן המון מים בשמים ויעלה נשאים מקצה

רשי

(ח) ובאחת יבערו. גוים ומה הוא האמת מוכר הכלים של עץ שלם ויחיסרו עליו. יבערו
 לבן שטוח וכן ויכסלו: (ט) מרוקע. מרודד: (י) וה' אלהים אמת. למה כי הוא אלהים
 חיים ומלך עולם לכן יכול לאמת דבריו אבל כ"ו אומר לעשות ומת לו תשג כמו לו יורד מנכסיו
 ואין בידו לקיים: (יא) כדנה תאמרין. אגרת הוא ששלה ירמיה לכתם וזלזלו בגולה לשיע
 לנשדים ארמית תשובה אם אומרין להם לעבוד ע"א: (יב) גשה. עידי"ש בלפ"ז: (יג) לקול
 תתן. כפת כל קול שהוא נותן כמון מים בשמים: נשאים. פקדים. פלונדור"ש

מצודת ציון

(מ"ג יג): (ח) יבערו. מלשון בער ובוטא
 וכן איש בער לא ידע (תהלים לב): ויכסלו. ויכסלו
 מלשון כסול: מוסר. עיני הוכחה: (ט) מרוקע. העבודה:
 מרודד לעשות טובים וכן ושב אותם רקועי פחים. עוברים וכוילים: מוסר הכלים. כמה הם
 (במדבר יז): סתריש. שם מקום. אשור. מוסרים ואמיתים את העם לעבוד והגלו הפסילים
 מין זכר טוב וכן בכתם אופו (דנאל י): תבלה. כי הלא עץ הוא ומה ח"כ יעבדו ור"ל חף לסי
 וארנבן. שמות מיני זכעים תשובים: (י) מקצבו. עושות שמועיל עבודה ללא השמים היה זה
 מלבין קרף זעם: תרעש. עיני תנופה והכרה: עולאי כסילות לחשוב שגם יועיל העבודה לנורס
 יכלו. עיני סבל כמו ומי יכילנו (יואל ב): מעץ: (ם) כסף מרוקע. עכו כסף יובל
 (יא) כדנה. כוחה. להרים. להם ומלאו בל' מתרשש לנפות כהם את האורה והוכב יקחו
 חרמי המים במקום כה"ן וכן אמרין להם (שורח חרש. כל הפסל נעשה ממעשה חרש וידי נורף
 ה): אלה. כזה לשון ארמי כלשון עברי וכן אלה העץ עשה החרש והכפיו עשה ידי נורף: לבוש. בגדי
 מלואי (ס): (יב) תבל. הם המקומות בגדי הפסילים מהחלת וארנבן: מעשה חכמים
 המיושבת מבני אדם: (יג) לקול. באה הלמד כלם. כל הלוטשים המה מעשי חכמים וכאומר
 חרו. מלשון נתינה: הרפון. מלשון המים וידין יעסקו חכמים בדבר שעות כזה: (י) וה'
 ובאון: ויעלה. באה כה"ן במקום או וכן ואם חבל כי אלהים אמת הוא אלהים חיים ר"ל הוא
 נקבה תלד ומתאה שבושים (ויקרא יב) ור"ל או מיי כל הכרואים והוא מלך מושל על כל העולם:
 טמאה: נשאים. עינים ע"ש שמשאים פלמן מקצבו תרעש. כל יוצגי חרץ וכל העינים.
 למעלה וכן מעלה נשאים (תהלים קלג): לא יסבלו זעמו. כי כל יעשה ואין ערוך אליו
 נבער בכל אלה השמים: (יא) כדנה. כן אמר הכניח לשראה
 שראו אל האומות העובדים ללא

השמים: אלוהים. האלהים אשר לא עשו את השמים ואת החרץ והיו נאכדים מן החרץ ומתחת
 השמים האלה עשה המקום ב"ה ר"ל שראוי טובים נאכד מהם שם אלוהות בכל המקומות
 שגבר אלהי האמתי כי מה לם בהמקומות האלה (ולסי שכן אזה לומר להאומות אשר כלשון
 ארמי לשון שמכירים בו האומות ולזה פתח ואמר כדנה תאמרין להם ג"כ בלשון ארמי)
 (יב) עשה חרץ ככחו. עתה כל לגמור דבריו שאמר וה' אלהים אמת וגו' ואמר הוא העושה
 חרץ ככחו: מכין תבל. המקומות המיושבות מכין כהם בחכמתו כל הדברים הנלכדים ששם:
 נטה שמים. אמר בלשון שלש מנפית איהל. (יג) לקול תתן. נעבור נתינתו קול סמיית השם

גלוי

ארץ ברקים למטר עשה ויצא דוח מאצרותיו: יי נבער כל
 אדם מדעת הבריש כל צורף מפסל כי שקר נכפו ולא דיות בם:
 מ תבל המה מעשה תעתיים בעת פקדתם יאברו: מ לא יכאלה
 חלק יעקב פי יוצר הכל הוא וישראל שבט נחלתו יהיה צבאות
 שמו: יי אספי בארץ פנעתך וישבתי במצור: יי פי כה אמר
 יהיה הנני קולע אתי יושבי הארץ בפעם הזאת והצרתי להם
 למען ימצאו: יי אוילי על שבתי נחלה מבתי ואני אמרתי אך
 זה חלי ואשאנו: כ אהלי שדר וכל מיתרי נתקו בני יצאני ואינם

סמארין קרי יושבת קרי

רשי

בלפ"ז: (יד) נבער. ל' איש בער (תהלים לב) וכן נבערו הרועים (כאן): נסכו. ל' מסכה
 (טו) בעת פקודתם. כשאפקוד עליהם: (יז) אספי מארץ כנעתך. הסכנתי וכת"י כנטי מארעא
 שהורתיך כמו כנען כידו מחזי מרמה (סופע יב) ומנהם פירם כנעתך לשון הכנעה ונפלות:
 אספי. ל' שמיים שמי והספילי יותר משפלות ארץ הכנעתך את ירושלים כיושבת עתה במצור:
 (יח) קולע. כזה שהוא זורק אבן בקולע: אשר ימלאו שרר פעולתם: (יט) בחלה. ל'
 חולי: ואשאנו. ת"י ואסוכרני' אסופר"ר לוי' בלפ"ז: (כ) יצאונו. יאלו ממני וירושלים

מצודת חד

באור השמים או מעלה את העינים לרום
 השמים: מקצה חרץ. ר"ל כאשר המה נכאים למרחית
 העין כשפולו הרקיע בקצה החרץ או מעלה אותם אל מול
 המקום אשר יכלם להמעיין שמה: ברקים. לעת כוח
 המער מנרין ברקים ואין המער מכנה אותם: ויצא. הוא מוילא
 את הרוח ממקום אלוהו: (יד) נבער. כל אדם העובד
 הפסל הוא כנכר מהיותו כו דעת וכל נורף העושה הפסל
 יקבל גושה מן הפסל כדראתו כי שקר המסכה
 שפך ואין כחחד מהם רוח החיות: (טו)
 בעשה תעויותי. הוא מעשה ידי הושיע מדרך
 השכל: בעת פקדתם. בעת ישיגת
 עקוקם לספרט מהם או יאכרו מבלי תקומה:
 (טז) לא כאלה. לא כהפסילים האלה אלשי
 יעקב כהנתן לחלקו: כי יולר הכל הוא. לא כהפסילים
 שהמה מעשי ידי אדם כי חלק יעקב הוא יולר את
 כלה ישראל. ואת ישראל בזה לשיח
 ר"ה שבכניו שבט נחלתו: ה' לנבואת שמו.
 כי הוא מושל על כל נבואות מעלה ומעט: (יז) אספי.
 אתה כיושבת ירושלים כהנורס אספי סומרתך
 מן החרץ אל תוך העיר לכל יוללס החי"ב
 כה. ואתה כמהלך בהם וכאומר וסי תתחוק
 כמשגב בעיר להלאה מן העיר את יושבי
 כהם המשליך אבן בקולע וכאומר אל התשבו
 שחתתוקי טעם פשעניג בעיר כמו מזה
 כבא עליכם כפחריב כי כפעם הוהת לא
 תתחוקו עוד: חצרתו לם. חציה עליהם
 לרות לממן ימלאו בגמול פרחו: (יט) צי
 יי וגו'. וכו מלמר כגיבא כמתחוק
 פל לרות שראל: וחלה מתי. המכה
 כהם עלי יי כם חולי כג: וזני אמרתי וחתום
 השבתי שאר חיי בעלמתי ואוכל
 לשאתו ולסבלו וכאומר חבל לא כן הוא
 וקלר כדבר כענין: (כ) וכל מיתרי נתקו.
 כל חבלי האויול ונתקו מתקומם
 והוא משל על חרץ ירושלים וכסר"ק:
 גוי ילוי. ה' יאלו ממני ואינם
 ואין ח"כ מי עוד לנקות חבלי ומקום ירשת

פלוני

אין נטה עד אלהי ומקים ידעתי: כי פי נבערו הרעים ואת
 יהוה לא דרשו עלבון לא השכילו וכל מרעיתם נפוצה: כג קול
 שמועה הנה באה תעש גדול מארץ צפון לשום את עמי יהודה
 ששמה מעון תנים: כי ידעתי יהוה כי לא לאדם נרפו לא לאיש
 הלך והקין את צעדו: כי יסרני יהוה אה במשפט אל באפה
 פן ממעמיני: כי שפה חמקה על הנבים אשר לא ידעוה ועל
 משפחות אשר בשמה לא קראו כי יאבדו את יעקב ואכלהו
 וכלהו ואתגוה השמו:

יא הדבר אשר היה אלידמיהו מאת יהוה לאמר: שמעו
 את דברי הנביא הזאת ודברתם אל איש יהודה ועל יושבי

רשי

הומרת כן: (בא) הרעים. כמלכיס: לא השכילו. לא הללוהו כמלכותם כמו אל כל אשר
 יפכה יכיל (משל יו): מרעיתם. אהן מרעיתם: (כג) לא לאדם דרכו. כי יסרני סכרה
 זו מטכו מן דרך. ד"א ידעתי כי לא לאדם דרכו. אהן יד כל אדם כח הללוהו דרכו ואם
 לא על פי אהן כח יד לויכ להכריב ביתך: (כד) אך נמשט. כי מרוב: אל כאף. פן
 חטא כלים. נמשט יועטי"א כלע"ז: אך נמשט. פ"י כנס דין חשך: (כה) אכלו.
 דיוורוליס כלע"ז וכן ואלוהו:

מצורת דוד

מצורת ציון

וסקים. מלשון הקום: ידעתי. ענין ילון: פאולה: (כא) כי נבערו הרעים. שרי הטע
 (בא) נבערו. מלשון צער וטעם: השכילו. בהטו: לא השכילו. לא הללוהו על כי המלוח
 ענין סלחה וכן ויהי דוד לכל דרכו משכיל נראש טעם דרכו כהסכל: וכל מרעיתם. כל
 (ש"א ית): מרעיתם. מלשון מרעס ור"ל אהן מרעיתם נפולו כנס וכו. ר"ל בני כעם
 מרעיתם: נמצה. ענין טיור: (כב) רעש. הלכו כגולה ואמר דבריו כאלו כנר נעשה כי כן
 ענין חטעס וכנדה: בעת. מדור: תנים. מין. ראה כמראה הנכחה: (כג) מארץ לפון. ה"א
 נמש: (כד) צעדו. ענין פסוה והלך כמו ככל: בעת תנים. להיות מדור לתים השוכנים
 ויהי כי יעדו (כ"ז): (כד) במשפט. ר"ל כמקום שממון: (כב) רעתי ס' זכו מאמר בני
 נמשט כדתי לגלות חוץ לחוצר וכן ויסרחין יהודה שיאמרו אה ס' הן ידעתי כי לא היה
 למשט (קמן ל): (כה) אכלו. ואכלוהו. לאדם מכל בני יהודה את סדרך כראוי לו להלך
 ענין אדון: ויכלוהו. מלשון כליו: נורו. כו: לא לאיש. לא ימלא כניו איש סקיס
 ענין מדור כמו יורק על טוה (איוג ית): הולך ומכין את געדו ללכת בדרך הושר אכל
 השמו. מלשון שממון: הלכו כפי הסודמן והקרי: (כד) יסרני ס'. אכל
 יא (ב) שטע. ענין סכס: איש יהודס: פכ"ז יכרני ס': אך נמשט. ר"ל שיהי ויסרחין
 אכתי יהודס וכן ואיש יכרל ראו בדרך משפט ייסרין נכד הכאים לגלות חוץ
 (ש"א יו): ועל יושבי ירושלים. ואל יושבי ירושלים: פן יהיה מתמעט והולך עד לא יבאר עמי
 ירושלים:

לשון עמים נפוח לשבות כנס נקס: אשר לא ידעך. איש כולס לדעת חוהך וקראת
 נשחק: כי אכלו את יעקב ואלוהו. ר"ל טעס אהר טעס: ויכלוהו ואת טוה השמו. גם כל
 חוה גם השמו את טוה וכו וכו בהמ"ק:
 יא (ב) שטע. אהס וכאר הנכאים שטעו ר"ל חו נכ להבין את דברי סברית כחומר
 סברית כידוע סחורכ כחורס וסס סברכות וסקלות כעככות חואב אשר ברת עליהם
 שריה עמי סס אהס דברי סברית וגו' (דגריס כח): ודברתם. אחס סכיליס הדברו דגרי
 סברית אל יושבי יהודס ואל יושבי ירושלים:

דושכם: ואסרת אליהם כה אמר יהוה אלהי ישראל את
 האיש אשר לא ישמע את דברי הנביא הזאת: ו אשר צינתי
 את אבותיכם ביום הוציא אתם מארץ מצרים מבד הפרא
 לאמר שמעו בקולי ועשיתם אותם ככל אשר אצוה אתכם
 והייתם לי לעם ואנכי אהיה לכם לאלהים: למען הקים את
 השבועה אשר נשבעתי לאבותיכם לתת להם ארץ ובה חלב
 ידבש ביום הזה ואען ואמר אמו ויהוה: ויאמר יהוה אל קרא
 את כל חרבירם האלה בערי יהודה ובחצות ירושלים לאמר
 שמעו את דברי הנביא הזאת ועשיתם אותם: ו כי העד העדתי
 באבותיכם ביום העלתי אתם מארץ מצרים עד תימים מות
 השכם והעד לאמר שמעו בקולי: ולא שמעו ולא ראו את
 אונם וילכו איש בשרירות לבם הרע ואביא עליהם את כל דברי
 הנביא הזאת אשר צינתי לעשות ולא עשו: ויאמר יהוה אלהי
 נמצא קשר באיש יהודה וביושבי ירושלים: שבו עד שנת
 אבותם הראשנים אשר מאנו לשמוע את דברי יהוה הלכו
 אחרי אלהים אחרים לעבדם הברו בית ישראל ובית יהודה את

רשי

יא (ה) אמו ס'. שיהא אהר: (ו) העד העדתי. ל' סכרה: (ח) ואביא עליהם את
 על דברי סברית. האלות האלמות ככרית על סכרס אכר ליתי לפסוח ולא עשו:

מצורת דוד

מצורת ציון

(ג) אשר לא ישמע. אשר לא ילכס (במוט): ירושלים: (ג) אהר. ענין קלה: (ד) סכרו.
 (ד) סכרו סכרל. ר"ל לרעתם סס כלרופ סוף סכלו שלרפין כו סכס כיו וכו לזכ
 סלרות כמו שלרפין וסכ ככור סכרול: לאמר (ח) הקים. מלשון קיום: ובה. ענין
 שטע וגו'. ר"ל אשר תכלית סברית סהוא כולו כטיפס כמו זכ עמך (ק' עז): (י) ובחצות.
 לאמר שטעו בקולי ועשיתם את המות ככל אשר כבוקים: (י) העד העדתי. ענין סכרה ל'
 וגו': והייתם לי לעם. ולא אלהים כחומס (ט"ז) רוב מתרין כפדים לכל יכחשו: השכם.
 אהרת: (ח) לטען סקיס. ר"ל וכו לתועלתם מלשון השכמה ור"ל כחיות: (ח) בשירות.
 לטען סקיס וגו': ובה. מתוך רכו חלב ודכס כמראות: (ט) קשר. מניש חלודת מרד כמו
 זכ ויורד כלרין: כיום סוס. סהכס סיוס כלרין ותקרא קשר (ט"ז ית): כאיש. כמו כלכטי:
 ובה חלב ודכס: ואען. אהר יכמיס עמי ויאוהן סכר ס' הא אהר סלכ סלכרס.
 סלכס אהר ס' כן יאוהן סכר ס' הא אהר סלכ סלכרס.

אשר אני חומר אלך: ורעיתם אותם. עשו סהטת אשר כעכורס כרתי סברית: (י) כי העד
 סברות. חלו סברתי על זכ כככותיכס כיום העלותים מתלרס ומסס והלה עד סיוס סוס:
 השכם והעד. חלי משכס ומתהרס על ידי סכיליס לאמר שטעו בקולי: (ח) ולא שטעו. וסס
 אינס סומעס: וילכו איש. כ"א הולך. כמס סלכו סעס מרחה חוה ומתחוס לס: ואביש.
 וכן אביש עליהם את כל דברי סברית חואת וסס סקלות סככות סברית: איש חוהי לעשות.
 ין אבר לוי"ה חוהס לעשות מלתי וסס לא עשו: (ט) נמצא קשר. מנ"ל חלודת מרד
 ח"כ"י יהודס וגו': (י) שבו. חורו על סונות חכות וגו' כי חוהו כדרך סוס: חיסה. וסוד
 ין סקס ללכת אחרי אלהים אחרים: חשר. אה סן כילס ימד סכרו את סברית סכו כית

בְּרִיתִי אֲשֶׁר בְּרִיתִי אֲתֵּי אֲבוֹתָם: יי לֹאן כִּי אָמַר יְהוָה הֲנִי מְבִיא
 אֵלֵיהֶם רָעָה אֲשֶׁר לֹא יִזְכְּלוּ לְצַדֵּק מִמֶּנּוּ וְעָקְבוּ אַחֲרַי וְלֹא אֲשַׁמֵּעַ
 אֲלֵיהֶם: יי וְהָלְכוּ עִירֵי יְהוּדָה וְיִשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם וְעָקְבוּ אַחֲרֵי הָאֱלֹהִים
 אֲשֶׁר תִּם מִקְדָּשִׁים לָהֶם וְהוֹשַׁע לֹא יִוָּשְׁעוּ לָהֶם בַּעַת רַעְתָּם:
 יי בִּי מִסְפָּר עֵרִיד תִּינוּ אֱלֹהֵיךָ יְהוּדָה וּמִסְפָּר חֲצוֹת יְרוּשָׁלַם שְׂמֵתָם
 מִקְבָּחוֹת לְבִשְׂת מוֹבָחוֹת לְקַמֵּר לַפֶּעַל: יי וְאַתָּה אֲלֵי-תִתְפַּלֵּל
 בְּעֵדֵהעֵם הַזֶּה וְאֵל-תִּשָּׂא בְעֵדֶם רַגְוֹ וְתִפְקֵד בִּי וְאִנְנִי שָׁמַע
 בַּעַת קְרָאִם אֲצִי בְעֵד רַעְתָּם: יי מִה לִידִידִי בְּבִיתִי עֲשׂוֹתָהּ
 הַמִּזְבֵּחַתָּה הַרְפִּים וּבְשֶׁרֶתְךָ יַעֲבִרוּ מַעֲלֵד בִּי רַעְתְּכִי אֲז תַעֲלוּי:
 יי וְיֵת רַעְנָן יִמָּה פְרִיתֶיךָ קְרָא יְהוָה שְׂמֵךְ לְקוֹל הַמְצִלָּה גְדֻלָּה
 חֲצִית אֲשֶׁ עָלֶיהָ רַעְוֹ דְלוֹתָיו: יי וְיְהוָה צְבָאוֹת הַנּוֹמֵעַ אוֹתָךְ דִּבְרֵי
 עֲקִידָה רַעָה בְּגִלְל רַעַת בֵּית-יִשְׂרָאֵל וּבֵית יְהוּדָה אֲשֶׁר עָשׂוּ לָהֶם

רש"י

(ב) עיר יהודה. מעיר יהודה: (ד) רגה ותפלה. כעש וכלו: (ט) מה לידדי בתי. מה לעם סגולתי ללא עוד בתי: עשותה המומתה. לשאת סוף מומת עלת החלום של: הרבים. ככה: ובשר קדש יעברו מעליך. אף המולע בעלו מכשרם שעל ידם היו מקודשים לו: כי רעשתי או תעלו. כשאתם פוגרים פניכם אתם שמים: (טו) לקול המולה. לכן

מצורת ציון

(ד) בעד. כעבור. השא. ענין הכמת קול: ישראל כן בית יהודה: (יא) אשר לא יוכלו. רגה. הוא ענין תפלה: (טו) לידדי. אסובי: ככה סודע: ועקרו אלי. להושע למו: (יב) עיר המומתה. ענין מעשה רע כמו זמה היא ויק' יהודה אכזי עיר יהודה: והושע. אכל לא ייח: רעתי. מלשון רעה: תעלו. ענין ויכלו להושע להם בעת גא עליהם כרעה: שמהם כמו יעלו חסידים (תהלים קמט): (יג) מספר. כחשבון מספר הערים כן מספר יינו (סג לכ): הוואר. מודק: המולה. ענין כזה עביתם מנחות לכות היא העבירה אשר היתה וכן קול המולה (ותקאל א): הצית. מלשון הלה והכפרה: רעו. ענין שכיבם כמו רעוץ קדקוד (לעל ב): דלותיו. ענין גדולתם בעד: בי אינו וגו'. רל אף אם הם עומם (ותקאל יז): (ח) בגלל. כעבור כמו כי בגלל הדבר שהיה מעליה ומכלי תשובה ורעה על העוית אינו שומע להם וכ"ס כסה אים מתפללים לפני

אזר איך אשמך כך מה שאתם מתפלל עליהם: (טו) מה לידדי בתי. ישראל סביו מקדש עם סגולתי מה להם לבוא כבמה"ק ולעשות שמה המומת כרבים מלך: ובשר קדש. רל הקרבנות שאתם מקריב שמה יעברו ממך כי אינו חפץ כסם: כי רעתי. בעת תעשי הרשות או תשמתי ולא תדלף עליהם זמה לי איך בהקרבנות ומה תבואי לכסמך: (טז) בית רעני. אל מול המקדש אשר הנה מלך קרא כי במך ויה רעני שהוא חילן מפורר: ייח. כך נקרא הוואר של בני בעל הוואר מודק: לקול המולה. אכל עתה לעת בוא קול המים גדלים של חיל הכהנים הבאים לנחמתם או הקום כים כטיול בעלנו ויהי המלח והמנעיר אף עלי ויבשרו עשיו ופי סממליו לית אמר לי המול כאלן: (יז) הנושע אותך. הנושע אותך והשכן ט שניתנו הוא גור הרעה ולא בלא ככה סודע של הסבדים (ועל כי המטייל ליה אמר לטון נעים טטול כאלן): רעת. היא כעמל: עשו להם. קטו לעולם לפני העינים

וְהַקְדַּמְתִּי לְקַמֵּר לַפֶּעַל: יי וְיְהוָה הוֹדִיעֵנִי וְאֲדַעַה אֲז הַדְרִיתִנִי
 אֲעֲלֵיהֶם: יי וְאִנִּי כִכְבֵּשׁ אֶתְּוֹ יוֹכֵר לְמִבּוֹחַ וְלֹא יִדְעֵתִי כִּי עָלִי ו
 חֲשָׁבוּ מַחְשְׁבוֹת נִשְׁחִיתָה עֵינִי בְּלַחְמוֹ וּנְכַרְתִּנוּ מֵאֶרֶץ חַיִּים וְשָׂמִי
 לֵאמֹר עוֹד: יי וְיְהוָה צְבָאוֹת שִׁפְטֵי צֶדֶק בְּחֹן בְּלוֹת וְלֹב אֲרָאָה
 נִקְמָתְךָ מֵהֶם כִּי אֵלֶיךָ גִּלְתִּי אֲתֵּי-רִיבִי: יי לֹאן כִּי אָמַר יְהוָה
 עַל-אֲנָשֵׁי עֲנֹתוֹת הַמְּבַקְשִׁים אֲתֵּי-נַפְשֶׁךָ לֵאמֹר לֹא תִבְנֶא בְּשֵׁם
 יְהוָה וְלֹא תִמּוֹת בִּידְנִי: יי לֹאן כִּי אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת הֲנִי מְקַדֵּשׁ
 עֲלֵיהֶם הַבְּחוּרִים יָמֹתוּ בְּחֶרֶב בְּגִיחַם וּבְנִתֵיהֶם יָמְתוּ בְּרַעֲב:
 כג וְשִׂאֲרֵיתִי לֹא תִהְיֶה לָהֶם כִּי-אָבִיאוּ רַעָה אֶל-אֲנָשֵׁי עֲנֹתוֹת שְׁנַת
 פְּקֻדָתָם:

יב * צדיק אתה יהוה כי אריב אליך אך משפטים אנכי

רש"י

שאון פס רב שיכא עליהם: ורעו דלותיו. וכלו את עמיו: (יח) ויהי הודיעני. כך אמר סגולתי הודיעני את פורענותם: (יט) ואני ככבש אלוף. אשר יוכל לטבוח: יובל. יובל לפי שאני מודיעם כרעה הם חומרים להרגי. ככבש אלוף. דוגם והודע כן קריש פתרוהו ככבש ופר אשר יוכל לטבח וללופ כמו עגר אלפך (דברים כח) ואש"ס שלא נאמר וללופ יש לו כיוצא בו שמש ירח עמד וכולה (תהיקו ג). כסוס עגור כן אלפך (ישעיה לח). וזנחם פתר ככבש אלוף ככב גדול (עין כהלים נח כפרש"י) ויוגמן מסייעו פתרוהם כאומר כחור: כשחיותו עץ בלחמו. נרמי סמל דמותה כמילוס: (ב) אראת נקמתך מהם. את אכזי ענותו סיס מקלל: (כב) אל אכזי ענותו. כמו על אכזי ענותו:

יב (א) צדיק אתה כי אריב אליך. כשאתוכה עמך ידעתי כי תלדך בדכרך אך חפץ

מצורת דוד

לקטר לכעל: (יח) ויהי הודיעני. ה' הודיע לי מעשיהם: (יט) אלוף. כמו וללופ ותחמר כו"ף כרעה או גילת לי מעשיהם אשר לא טובים והוא הפך כמו עגר אלפך (דברים י): יובל. ונגמול תבוא כרעה: (יט) ואני. רל לא מדעתי יובל כמו שי (ישעיה יח): לשבוה. לשמוע: עץ בלחמו. כמו בעץ לחמו וען רל מין עץ חזקה עלי ללכת אליהם ולנבלות ואני ככבש אלף אשר כל אחד מהם יובל לטבוח שלא מרצונו כן חין חפני לנבלות עליהם רעה: (כ) בוחן. רל אוד מה נפשי בוס אשר סהם חכמו עלי מחשבות רעות וחומרים נבחות אכלו כטן כמחית רל נשים סם המות כמחילו ובה נכרית חותו מחלן חיים כי ימות וחי לו ולא חכר עוד שמו: (ב) ויהי אכלת אתם כי אכלת הלא חתם שופט צדק ובוטח לדעת מחשבות בלוות ולכ ומדע שאין שמהם נקמם שחק מהם: כי אלך. ללך חלף אני מגלס את כריב שבו לי עמכם אכל לא הוכחתים פל זה הודיעם שאני יודע מחשבותם: (כא) חבבקים. אשר הם מבקשים לקחת את נשכך: לאמר. אשר חומרים לך לא תנכח כסם כי וחו לא תמות בידים: (כב) מיד. חכור עליהם עומם להשיב גמול: הבחורים. הסולטים במלחמה: בגיחם. הקנינים: (כג) שנת פקדונם. כשהם חלר חכור עליהם עומם להשיב גמול:

יב (א) צדיק אתה כי אריב אליך אך משפטים אנכי

ואתה מרע דרה שעים צלחה שלו ברבני כגד : * נפעם
 נס' ש' ש' י' לכו נס' עשו פרי קרוב אתה נפיהם ורהק מכליתיהם :
 * ואתה יהיה ידעתי תראני ובהנת לפי אתה בתקם בצאן
 למכחה והקדשם ליום הרנה : * עדמתי תאכל הארץ ועשב
 בלחשה ייבש מרעת ישבי בה ספתה בהמות ועוף פי אסרו
 לא יראה את-אחריתו : * כי את-דגלים | רצמה ואלוף ואף

רשי

לפי דברי חכמים אורך הלווינות דרכן : מרוע דרך רשעים לחם. שנת גדול
 לפיכך נזכר הכסף ותלוייהו להכריז כיתך דבר אחר על אשבי עמותו כיון לזמן וקולת חפר :
 שלו. ל' עולה : (ג) ואתה י' ידעתי. גם על אשבי עמותו העומדים עלי סודני כי אתה
 ידעתי : התיקם כאלו לטובה. נתקם מן החיים למוח דישאלקלוש כלפי' כמו עד התקמו
 אשם מן הטיב (ישוע ח) : והקדושים. כוונים : (ד) עד מתי תאכל הארץ ועשב כל השדה
 ייבש. עד כאלו דכני הכניח : תאכל. תהרס ורות הקודש משיבה מרעת ויפכי בה : ספתה
 פהמות ועוף. ספתה פי' ארץ נלפי' : כי אמרו. ויבטי הארץ הולת : לא יראה את אחריתו.
 אין גלו לפניו מה יסיה כסופיו : (ה) בו את רגלים רחם וילאוף. קרובין הכסויים כמזק
 ואשבי עירך בלום להקרב : ואורך תתחנה את הכסויים. לרון עם הכסויים כלומר ומת קרובך
 סתהים כאלו להרנג כש' שיקומו והרנג שרי יסודה וזכו קפטי עליהם וזו היא סלחת הארץ
 וכן ת"י דת תיובת ונ' כשמוד. ומדע כמותיו אם על שבר שלב פסויות שרן נכודנלר
 לכבודי עמי מרודך נללדן אתה חמה שרטימי גדולתו כל כך מה תתמס עוד כשתראה שילוש

מצורת דוד

שלוש : שלו. (מאן שמו) : בוגר גד. דברי יונה וכוונת עכ"ל אלוכה למשן דת
 ענין סרוב ומרד : (ג) סכליותיהם. מלשון את הטעם והסכסס לא על היותו מוסק
 כמות : (ג) התיקם. ענין סתק : התקדשם. אם לדיק אתה ברובך : מרוע. זהו דברי
 ענין הזמה כמו קדשו קול (יולל כ) : (ד) תאכל. מרוע דרך רשעים מללחת וכל הרשעים הוגדים
 ענין השתה כמו אכלה נכלה סהרן (ישעיה) יושבים בשלום ואמר זה כראותו כוונתה מרבת
 (ד) : ספתה. ענין לרון כמו אהפ אסויים (לעיל) מהשלת נכודנלר : (ג) נשעתי. מיד כשנשעתי
 (ה) : אריותו מלשון אחריתו וסוף : (ה) רצתה. נכרש גועס ר"ל סתאום כל להם סגולה :
 מלשון ריגס ורדיפת סלויסה : וילאוף. ענין ילבו. והם הולכים ומתפשטים ועשויים פירות
 עיפות
 והמתלה : קרוב אהפ כמיסה. גם כי כמיסה
 מרלים עולם יראים את האל וכו מן השפע ולמון אכל רחוק אתה מתחטות כליותיהם ולא
 יאמינו כך כחמת : (ג) ידעתי. הלא ידעת חותי והראה לבי ונחנת אותה אם היא ארץ
 נלחתיך כך ר"ל מירר אני כעלמי שנגלה לך תעלמות לך ואפי' יודע אתה שרחוק אתה
 סכליותיהם כי אין דבר נעל מעך : התיקם. לכן שתיקם מהללתים אל העכנה כאלו הם
 והיונים ליום הריגה : (ד) עד מתי. וזה תוכנת המקום כלומר הלא הועמד ליות רעות מרדות
 על יבדל להיות אכס אפי כי עד מתי תהיה ארלי כשתה ועשנה יבנה ככרת רשעת יאשי
 בה וכלתה כתיבה ועוף כי לא תרבינה בלילם כנחול פשעם כלומרם שחטי איני חלס אחריתם
 לדעת מה יסיה כסופם וכוונתו וכו כי תהיה ארלי כשתה עד פולס לכן יבאו ר"ל זולת
 אותה חללים וסורק עוטס וישונו אל ארלם והחיה לו ארץ המדע כמלוי : (ה) כי את
 אחר ל' רנה. לפי עומיה לא היה עדיין סרוב כפופל מרבת רשעת בני יסודה ורובלים לכן
 אחר ל' רנה. כל השל סלח כחכרת לרון יחד עם אשבים הולכי רגל כמזקן והנה הם הללך כי
 נשפית עיף חנע לרון כבוה להם : ואך תתחנה. ארץ התעורר להדמות לרון יחד עם רובני פריים
 ור"ל הלא אשבי עמותו ומה מסכיות עמי עמך עד שפחדת מפניהם ומה
 עוד יראים את התחנה עם אשבי יבוליים ובריהם כי אז תביר כרשעתם הפלס סכני סתקות ולחפך

אתה את-הכסויים ובארץ שלום אתה בוסה ואף תעשה
 בגאון תירדן : * כי נס' אתה ובית-אליך נס' חמה בנדרו לך נס'
 חמה קראו אחריה מלא אל-תאמן גם כירידברו אלה מובות :
 * עובתי את-פיתו ומשמי את-נחלתי נתמי את-ידדות נפשי
 בכף איביה : * היתה לי נחלתי כאריה ביער נתנה עלי בקולתה על-
 כן שנאתיה : * העיט צבנע נחלתי לי העיט סביב עיניה לכו
 אספו כל-חית השדה תתיו לאכלה : * רעים רפיים שחתי כרמי
 בסמו את-חלקתי נתנו את-חלקת חמדתי למדבר שמיסה :

רשי

סכר שאלים לדיקים כרלו למי ככוסים : את רגלים. עם רגלים פילויים נלפי' : תתחנה
 אלסירי' כלפי' : ובארץ שלום (אשר) אלה נועת. גם הללך : ואך תעשה בגאון. כרי
 יסודס וגלון סירדן משל סוף לפי סהוא מקוס אריות ועמרים וכן למדנו כיונתן ככרסס מקומות
 וכלן מירנס ואכרין את מדני למענד כל קבל חיות כרל די כרום ידנלו וסכס כלריו יעלס
 מגלון סירדן (לקמן סע ו) ת"י כמתי מקומות כלריו סדליק מרום ידנלו : (י) קראו אחרין
 מלא. קבולת אכבים : (י) ידירות נפשי. עם סגולתי : (ח) נתנה עלי כקולס. פלגה לפני
 נעקת המטיה : (ט) העיט נכבו. סה"ל תמורה לכך כוה נקוד פתח סכי הם עוף נכבו מגולל
 גמס שגלה ספוטת נלכסויס פליו : העיט סביב עליה. שגל סוף שמיס הם אלו סמילנות
 סגודויס סקליס אשר סביבה ד"ל סעיט נכבו עוף אחד סהוא נכבו וכל ספוטת נלכסויס פליו
 ללולו סגולתיס ארומו : הריו. טליו : (י) רועים רבים. רלשי גייסות של חיל נכודנלר כמו
 סלמלר לפעלה חליו יכלו רופים ופדריסס (לעיל ו) : בוססו. ל' מרמס וכן וסיו כנפוריס טמיס

מצורת ציין

של כי גדלה רעמת מהלוקר סוף למשיל את
 נכודנלר טלול עליהם והכסיתים : ובארץ
 טסה כל לפרס המסל ואמר כיוונך (תסלים ל) : בגאון. ענין נכבות ורוממות ור"ל
 כחך שלום כעמותם עם קרובין וכי אתה נועת ככר כמשולס הסמון לירדן וסכ סיה מקוס
 כסס סלל יפכו עמך רעה ואך ח"כ תעשה הרכיות כמו שגלמר הנה כלריו יעלס מגלון
 כעמון בגלון סירדן סהוא משון אריות ור"ל סירדן (לקמן סע) : (י) מלא. ענין קטן כמו
 ארץ תעמוד מול אשבי ידובלים וברים : (ז) בדרו קראו מלאו (לעיל ד') : (י) נישעתי. ענין ענינה :
 כך. והנה לך לרביים : קראו וגו. אססו עוף סדוכס וכן קן עליו סעיט (ישעיה יח) :
 קבולת אכבים לרדוף אחרין : אל תלמן סס. סהמה אכבים ואך עם סמדכרסס סתך דכרסס
 סוכים ורכים ומס תקר רחיס לרבעת כל העם כס וסוסל למשלה לומר כעטור כ"ז נחתי סכה
 כיד כ"ל סיות מסס ועמי : (ז) עובתי. לכן שפתי את כסתיק : נחלתי. סס יסרלל כמ"ס
 יסכך הכל מלחו (דכרסס ל) : סת ידירות נפשי את יסרלל ססיו אכסויס לפני מוכרתיס כיד סלויי וכל סדכר כמ"ס : (ח) כמריח
 כיער. סדה יסרלל סיו לפני כלריוס כיער סעורף כל ככר כי כן סהס סורפס ומלכדיס
 חליו : נתנה עלי. מדכרת למולי כקול רס וכרמות רוח : (ט) חעיט נכבו. וכי יסרלל ססס
 למי רעיט נכבוס כעלה כעלה נמיס סגולתיס לפל סגולתיס וקבולת ספוטת סדוכרסס חמיס סכני
 עיט ללכלה וצור יסכיוס לכו אר"ו לומר אכסו סתיות אכר יסר"ו נס סהס ללכלס כי כן סל
 ספוטת סגולתיס סת יסרלל ומררים חלס ללכל לללתיס : (י) רועים רבים. עכשו יסר"ו סררין
 ילככו וימיס וגו ר"ל מלי סלויסות סגולתיס חל יסרלל : בוססו. רלשו אוקת סררין ר"ל

שָׁמָּה לְשִׁמְמָה אֲכִלָּה עֵי שִׁמְמָה נִשְׁמָה בְּלִהְאֲרִין בִּי אֵין
 אִישׁ עִם עַד-רָב : יב עַל-כֵּן שָׁמָּה בְּמִדְבָּר בָּאוּ שְׂדָדִים בִּי חֶרֶב
 לִיהוָה אֲכִלָּה מִקְצֵה אֶרֶץ עַד-קְצֵה הָאָרֶץ אֵין שָׁלוֹם לְכָל-בָּשָׂר :
 יג זָרְעוּ חַמְסִים וְקָצִים קָצְרוּ נָחְלוּ לֹא יוֹעִלוּ וּבָשׂוּ מִתְבוֹאֲתֵיכֶם
 מִחֲרוֹן אֶרֶץ-יְהוָה : יד כֹּה | אֲמַר יְהוָה עַל-כֵּן שָׁכְנֵי הַרְעִים הַנְּגַעִים
 בַּנְּחֻלָּה אֲשֶׁר-הִנְחַלְתִּי אֶת-עַמִּי אֶת-יִשְׂרָאֵל הִנְנֵנּוּ נִתְשָׂם מֵעַל
 אֲדָמָתָם וְאֶת-בֵּית יְהוּדָה אֶתְוֹשׁ מִתּוֹכָם : טו וְהָיָה אַחֲרַי נִתְשָׂו
 אוֹתָם אֲשׁוּב וְחֲמַתִּים וְהִשְׁבִּיתִים אִישׁ לְנַחְלָתוֹ וְאִישׁ לְאֶרְצוֹ :
 טז וְהָיָה אִם-לָמַד יִלְמְדוּ אֶת-דַּרְכֵי עַמִּי לְהִשְׁבַּע בְּשֵׁמִי חֵי-יְהוָה
 בְּאֲשֶׁר לְמַדוּ אֶת-עַמִּי לְהִשְׁבַּע בְּפִעַי וּנְבַנְנוּ בַּתּוֹךְ עַמִּי : יז וְאִם
 לֹא יִשְׁמְעוּ וְנִתְשָׂו אֶת-הַגּוֹי הַהוּא נִתְוֹשׁ וְאֶבֶד נְאֻם-יְהוָה :

רש"י

בטוים האלות (וכריס י) חלקת . קנספני"א בלע"ז : (יא) אכלה עלי . לפי : (יג) זרעו חמסים
 וקוצים קצרו . התפלה ולא נתקבלה תפלתם להם לפי שלא נזר להם עיר תשובה ומעשים טובים
 לכך זרעו אל קוליס . וספר הנקוד כי זרעו בחוריק הו"ן שיבוש הוא : נחלו . ל' חולי נתלו
 במכאובים ולעקתם לפני ולא יועילו : מתבואחיכם . ממעשיכם : (יד) שכני כרעיס . מלרס
 ועמון ומואל ודודס ואור וידון שהיו שכני ארץ ישראל ומזיקין אותם : (טז) אשוב ורחמתי .
 כולן לקי סמוך לחרוב הכית וכולם נאמר וכשתי את שבות כספר וס : (טז) אם למדו ילמדו .
 אם יתניירו : ונבנו . לשון בנין :

מצורת דוד

מצורת ציון

החלק (פסוק ו') : (יא) עלי . ר"ל לפני : הכריבו אר"י : בחנו וגו' . את החלק המודם
 בשבת . מלבן שמוון : (ב) שמים . מקומות ל' שמו להיות מדבר שמים : (יא) שבת .
 הגבוהים : אכלה . ענין סרז והכדון וכן וחרתי ל' המתריב הם את אר"י לשממה וכנה הארץ
 האכל כבר (דכריס לב) : (יג) נחלו . מלבן לא ארחס וחסים נשמש כל הארץ כי אין בה
 חולי : ויעלו . מל' תועלת : (יד) הגונעים . אי"ש שם על לב להתרעע עמונו ולשוב אלי .
 ר"ל להרע וכן הטנג בליש סוה (בראשית כו) : (יב) על כל חסים . על כל המקומות בטובה
 גותשם חרש . ענין פקידה כמו לנתוש ולנתון : (יב) על כל חסים . על כל המקומות בטובה
 (למיל א') : (טז) גבשו . מלבן בנין : אזור

מתחמת על כל האמות ויכבוש את כולם : (יג) זרעו חמסים . ר"ל עוד אכלה כסם ח"י
 רשכ וכאשר זרעו חמסים וקצרו קוליס כי תאמץ קוליס : נחלו . מעקת רעטון נחלו ולא ינלא
 כפואס תועלת : ובשו . אמר הכניא כנגד רלוי היס לבס שפכוו אפואותיכם שסדכר גבלס
 ספס כחלרס מתרון חף ס' ולא כפקרס : (יד) שכני כרעיס . שכני ח"י כרעיס הטנגעיס
 לרפס כנהלס ישראל : חנינו תושס . אפקור לאום מחדמס ללכס גולס : ואת נית יודס . וגס
 בית יודס אפקור מתוכס גלס כהאמות ססס שכניס ככינות ח"י לכן אמר חרש מתוכס .
 (טז) אשוב ורחמתי . את כל הטנגעיס חף מן האמות : (טז) אם למדו ילמדו . אם האזור
 ילמדו דרכי עמי ולסכסג בו למד כככותס ח' ס' כאכר כחלקס למדו סס ח' ס'
 משי לסכסג כנכס : ונבנו . לו יסו כוויס ומתקייס : בתוך עמי . ר"ל דומיס וספס
 גמי : (יז) וואם לא ישמעו . ללמד מסימי חכונס ס' : ותהש"י . לו אפקור סוכ ח' ס'
 גמי : (יז) וואם לא ישמעו . ללמד מסימי חכונס ס' : יסיס ספקר ואלכד סוד שפס :

יב כֹּה-אָמַר יְהוָה אֵלֵי הַלֹּהֶךְ וְקִנְיַת קֶדֶךְ אֲחֹר פְּשָׁתִים וְשִׁמְמָה
 עַל-מִתְנֵיךָ וּבִפְסִים לֹא תִבְאָחוּ : יג וְאֶקְנֶה אֶת-הָאָזוּר כְּדָבָר יְהוָה
 וְאֲשֶׁם עַל-מִתְנֵי : יד וְהָיָה דְבַר-יְהוָה אֵלַי שְׁנִית לְאָמַר : י הִקַּח אֶת-
 הָאָזוּר אֲשֶׁר קִנְיַת אֲשֶׁר עַל-מִתְנֵיךָ וְקִים לְךָ פְּרִתָּה וְשִׁמְנָהוּ שֵׁם
 בְּנִקְיָק הַפְּלַע : יז וְאֶלֶף וְאַמְמָנָהוּ בַּפֶּתַר כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אוֹתִי :
 יח וְהָיָה מִקֵּץ יָמִים רַבִּים וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי קוּם לְךָ פְּרִתָּה וְקַח מִשֵּׁם
 אֶת-הָאָזוּר אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לְטַמְנֵה-שֵׁם : יט וְאֶלֶף פְּרִתָּה וְאֶחָפֹד
 וְאֶקַּח אֶת-הָאָזוּר מִן-הַמִּקְוִים אֲשֶׁר-טַמְנֵיתוּ שֵׁמָּה וְהָנָה נִשְׁתַּח
 הָאָזוּר לֹא יִצְלַח לְכַל : כ וְהָיָה דְבַר-יְהוָה אֵלַי לְאָמַר : כג כֹּה אָמַר
 יְהוָה פְּכַה אֲשֶׁחִית אֶת-נְאֻן יְהוּדָה וְאֶת-נְאֻן יְרוּשָׁלַם הַרְבֵּב :
 ידעם הוֹה הַרְע הַמְאָנִים | לְשַׁמְעַ אֶת-דְּבַרֵי הַהֲלָכִים בְּשַׁרְרוֹת
 לָכֶם וּלְכֹו אַחֲרַי אֲדַחִים אַחֲרִים לְעַבְדְּכֶם וְלִהְשַׁתַּחֲוֹת לָהֶם וְהָיָה
 כַּאֲזוּר מְוָה אֲשֶׁר לֹא-יִצְלַח לְכַל : יא כִּי כַּאֲשֶׁר יִדְבַק הָאָזוּר אֶל-
 מִתְנֵי אִישׁ בֶּן הַדְּבָקָתִי אֵלַי אֶת-כָּל-בֵּית יִשְׂרָאֵל וְאֶת-כָּל-בֵּית
 יְהוּדָה נְאֻם-יְהוָה לְהִיתוֹת לִי לְעַם וּלְשֵׁם וּלְתַהֲלָה וּלְתַפְאֲרַת וְלֹא
 שְׁמַעוּ : יב וְאֶמְרַת אֲלֵיהֶם אֶת-דְּבַרֵי הוֹה כֹּה-אָמַר יְהוָה אֲדַבֵּר
 יִשְׂרָאֵל כְּדִ-גִּבְרַל . יִמְרָא יִגוּ וְאָמְרוּ אֲלֵיךָ הִיִּדַע לֹא גִדַע בִּי כִּד

רש"י

יב (א) אזור . שולחני"ס בלע"ז : ובמים לא תבאחו . לכנסו כשביא מלא זיעה כדי שזיעה
 ידבק : (י) לא יצלה לכל . אינו ראוי לנכנס : (י) וידו כחצר הס . גלגלס יסיס

מצורת דוד

מצורת ציון

יב (א) אזור . תגורס של פשתן : ושטתו על יב (א) אזור . תגורס : סתניך . חלליך :
 מתניך . למען ימלא זיעה ומסד להקבוי : (ד) וספגרה . ענין ססתרס : בנניק סכלס
 ובמים לא תבאחו . לא תכנסו לנקות מן הזיעה : (ג) שנית . כדכר סאזור : (ד) פרתה . ללכר :
 (ג) שנית . כדכר סאזור : (ד) פרתה . ללכר : (ז) סקץ . מסוף : (ז) ואחפור . מלבן
 פרת : וספגרה סס . הלפינו סס בכן ספלע : חסירס וכריס : לכל . ר"ל לשום דכר וכן לא
 (ח) בפרת . אלל נכר פרת : (י) ואחפור . כי חפסס כל מללכס (שמות טו) ור"ל סוס מללכס :
 כסלו כעפר ממעל : נשחת . נתקלקל ונקב : (ט) גאון . מל' גלות ורוממות : (י) המאנים .
 לא ילל לכל . לא סיה רלוי לשום דכר : מלבן מילון וסירוב : בשרירות . כמללות :
 (טז) כפה . כמו שפחת סאזור כן חסחית חת : (יז) חסם . המוכנה מלד : (י) חסם
 גלון וגו' : חרב . המוכנה מלד : (י) חסם
 חס . ר"ל לפי ספסס סוס הרע סס כמללכס
 לשמוע דכר ס' : בשרירות לכס . כמו שלכס מללכס להס ומחללס לה : וידי . לכן יסיס ספס
 סיה כלכר סוס : (יא) כי כלכר ידבק . ר"ל לוס סססללס לחור כי כמו סאזור דכוק סול
 ומתני ח"ס כן וגו' : ולשם . אסיות להס כדכר סוס לשם טוב וגו' : ולא שמשו . וסס לא שמשו
 חל דכרי ולכן יסו נשחתס כלזור סוס : (יב) את כדכר סוס . וסול סס חלכר ס' וגו' : כל גבל .
 כל גלד יסיס מלל יין : ואסיר . וכסילמרו חלון וכי לא סע חלכר כל סל דרבו מללוטו יין :

בני ימיה יין ואתה אליהם כהאמר ידה הנני ממלא את
 קרשיי הארץ והאת המלכים הישבים לדוד ערשם
 ואת המלכים ואת הנביאים ואת כל יושבי ירושלים שברון
 ונפצתים איש אל אחיו והאבות והבנים יחדו נאסיהו לא
 אחזל ולא אחוס ולא ארחם מהשחיתם: **י** שמעו והאזינו אל
 הנגידו כי יהיה דבר: **י** הנני ליתיה אליהם כבוד במרם יחשך
 ובמרם יתנפפו רגליהם על יד יד יד יד יד יד יד יד יד יד
 לצלמות ישית לערפך: **י** ואם לא תשמענה במסרתים תבכה
 נפשי מפני גנה דמעי ותחד עיני דמעה כי נשבה עדר
 ידוה: **י** אמר דמעי ולב ידוה השפילו שבו כי יד מראייתיהם

וישי קרי
 רש"י

חלוד סוס סתקם: (יב) נבל. כלו חרם הוא ועשו להטום כי יין: (יד) תפצתים איש אל
 אחיו. אלה זה על זה מד ששברו. להחיות דקות כמו כלי יוד הנפס (הגלס ב) ונפך את
 פולין (סס קלו) וכן כל ניוסן סתקת: והאבות והבנים: אהבן זה אל זה: (טו) יתנפפו
 יסלו תפסו בלשון: דהיי נפך. כפי חך נלסם כגול: וישית לערפל. כמו ולבית את
 סבור לערפל: (יז) מפני גוס. ומני גדולה סלסם סתקת ד"ה מפי נאותם על מכות פסס
 סתקת לפסס: (יח) למך ולגבוים. יסיון ואמו: יד מראייתיהם. וסטר"י קריין
 בלשון פלייתם כמו סוף: (מלכס ב כה) וילא יסיון ונ' סוף ואמו וסטר"י ובלו סוליס בלשון:

מצודת ציון

נלך סיון ונלך יין (ש"א א'): (יד) תפצתים. (יב) חנני עמל ונ'. ר"ל דבר המס להסל
 ענין הסיפור עם הדין וכן נפסן סכדים
 (סופסוים ז'): איש אל אחיו. ר"ל זה אחר זה
 וכן ואת כל מלכי הארץ ונ' איש אל אחיו
 (קמן כה): אחוס. ענין תמלס כמו יחוס על
 דל (תהלים עב) וסל סדכר כמ"ס (סו) והאזינו
 פשו איון למעו: (סו) יתנפפו. ענין סכסל
 וכן פן סגוף סלסן רגליך (סס ז'): אסכר חותם זה
 סחך כמו חך סחך יסופי (סס קלט): לצלמות.
 אל סל מות וסוף סחכת סקכר: וישית. כנין
 יסיהם כמו יסח סחך סטר"י (סס ית): לערפל.
 פל סעין: (י"ז) גזח. כמו נלך וכלה כיון
 סמקום סל"ק וכן כי ספסילו וסלסר גוס (איב)
 פכ"י: נשבת. מלשון פסס: (יח) ולב ידוה.
 יסח סלסל: כרסושותיהם. מלשון רלס ור"ל
 גדולתם

עמרת תפצתיהם: **י** ערי הנגב סגרו ואין פתח הילת יהודה
 כקרה תנחת יסוטי: **כ** שאי עיניכם וראי הקאים טפצון איה
 העדר נמוך לך צאן תפארתך: **כא** מה תאמרי כי יפקד עליך
 ואת למדתי אתם עליך אלפים לראש הלוא חבלים יאחזוק
 כמו אשת לדה: **כב** וכי תאמרי בלכבה סרוע קראני אלה ברב
 עגוף נגלו שיקך נחמסו עתביך: **כג** הנהפך כוש עורו ונמר
 כפרותיו גם אתם תוכדו להיטיב למדי הרע: **כד** ואפיצם פקש

ססס קרי וראו קרי יחוד
 רש"י

(יט) ערי הנגב סגרו. לפי סלסן פליס מן סלסן פרי יסרל סגרות מלימת נוכדלר:
 תבלת סלסוים. לל ילס יסויין כי (לסלס) ילל ויגלו ל' אחר סלסוים נדלולמלין בלשון
 לומר תבלס סווס וכן ס"י חיקללו חולמת פוכרסון: (כ) שאו פיוסס ורלו. אה סכסס
 פליסם סלפן: איה ספדר נתן לך. אחר סיגלו יסר לירוסלס כן: (כא) מה תאמרי כי
 יפקד. סקריס פליך: למדת איהם פליך אלופים לראש. סלססם אליסם מלחיסם לכסדיס
 לסכסו מסס ע"ה סלסס לעכדס כמו סוף (כחוקלל כג) וסעננס פליסם למרלס פיוסס וסלסל
 מלחיסם אליסם כסדיס ד"ה למדת פליך אלופים חוקיסו סכרלס לסלחיו מרודך נללדן אה בית
 סמוס (יספסוים לט): (כב) שולך. סיופיו נכדסו ע"ה אורל"ה בלשון כסססוין אה סלסס
 דרך כיון סלספין חוקק מלמעס למעלס: נחמסו עתביך. נגורו דרכיך נחמסו כמו ויחמוס
 כן כיון סלסו (איכס ב'): עקביך. סר"ה בלשון ספסן עוכרי דרכים: (כג) כרש. סס אדס
 סמוך וקורין מלס"ר בלשון: ונמר. לילפריס בלשון: סכרברוחיו. סכמר מוסר סוף וסס

מצודת דוד

ערי הנגב. סס פרי יסודס סססס כדרוס
 א"י: סטר"י וסין סותח. ר"ל סלל סס סכיס
 ולכן סגרו וסין מי סותח כי סולול וסין סס
 אדס מי יסח ספרי ספרי: סגלל יסודס ללל.
 סל יסודס נלל: אגלל סלסוים. ר"ל גלל
 סלסוים כי כסגלו יסוים נסלרו רכיס מלכריס
 ולל עם סלסן לן אחר ססס גללות ודקיס
 יסוים גללו סלסס כי יגלו סולס: (כ) שאו
 עיוסס. אהס ילל וסטר"ס סלל פיוסס ורלו
 ילל כסדיס סכר"ל מלסון: איה ספדר. איה
 פס יסודס סיון לך לסיית לסס לרועס ומלך
 וסוים ללן סלסרלסן סלל ילכו כגולס: (כא) סח
 סלמרי. כמס ונלל סלסר סלויס יסגות כך
 לקח חותך ככ"י: וסח למדת. אהס כפסלך
 סכרלל אה סכגלס לסיית פליך אלופים לסיית רלסוים
 נללדן מלך ככל אה סל בית נכרוס פסית לכס איהם ללסלס כ"סרלל פסס כפסס לקחח סלסרלל:
 סלסיל יסיון. ככסל סלויס יסחיו חותך סלסוים וסכלויסוים כמו אהס סכורעס לללל: (כב) וכי
 וכן חונו ללסכר בלכך מדוע קרס ל' סכרות סללס סלל כפסור רוג עוקר כח לך
 כיון רכ כלסס ונל. סלספסין חוקק ומספסין מלמעס למעלל דרך כיון ומגליס סולי סלסוק
 ככסכסס כלסי מעלס: נחמסו עתביך. רגליך נגללו וסוסרו מן סככות ספיוסס ר"ל קבלה
 כיון סכרס ולפי סכסכילל לווה אחר ללך סנופל כיוסס כפספסין חוקק ומלויסס איהם
 ערוסס וסיוס: (כג) יהפך. סלסס יוכל סכויס לספוך סורו סכסרות ללון סלסס יוכל סכמר
 לספוך סכסכיס סכסויו לל יסו כי כסכסיס סלל סוף דכר סל"ה כי סלסס דכר סכסי כסס:
 גם אהס. כן גם אהס חוכל לסיטיב סכסי סכרלל סרע סלסס ומגלסו וספסו אלללס
 סכר סכסי ור"ל כמו סלסן סכסי וסכר ילל לסכססן כן גם אהס וסוף סיון וסוף וסלסלס

גדולתם: (יט) שלושים. מלשון שלס וסלל.
 (כא) יפקד. ענין סכסכס: לבידת. ענין
 סכרלל וכן סרס למוד סככר (לעל כ'): מלויסם.
 סריס וכן סכריר אלופ (פסל סו): חבלים.
 סלסויו יולדס וכן סל"י יולדס (סכספ יג):
 (כב) קראני. מלשון עקרס: שולך. סס
 סלסויו ככד כמו על סולי סלסיל (סמות כח):
 ענין סכרסו. ענין סכרסו כמו ויחמוס כגן סכס
 עקבי כרגל: (כג) כרש.
 סס כסכוריס: ונמר. סס חיס: סכרברוחי.
 ענין כסכיס וכן סכורס סחח סכורס (סמות
 כח) כי כמקום סכסס נללס כעין כחם: לסחרי.
 ענין סכרלל: (כד) וספיוסם. ענין סור:
 נולך

עובר לרוח סד' : כה זך גולג' מנת מדך מאתי נאם יתה
 אישר שכתה אתי ותבטחי בשיקר : יי וגם אני חשפתי שולך
 על פניך ונראה קלונך : יי נאפך ומצהלותיך ופתי ונתך על
 נבעות בשדה ראיתי שקוציך אוי לך ירושם לא תמירי אתי
 מתי עד :

יד * אשר היה דברי יהוה אלי ומיהו על דברי תפצרות :
 ב אכלה יעדוה ושעריה אמללו קדרי לארץ וצרת ירושלם
 עתתה : י נאדיריהם שלחו צעוריהם למים באו על גבים לא

טז ועירא צעוריהם ק
 רש"י

המנוחה טק"ב כלפי ואי אשכ שוכמו : הרע . כמו להרע : (כה) מנת מדך . חלק
 מדותך מדס כנגד מדס : (כו) חשפתי שולך . גלתי סיפולי כגדך להסס על פניך :
 (כח) ומצהלותיך . כלהת סוסס נואפס : אחר מתי . תסרי עוד :
 יד (א) דברי הגלות . שוכל פליס רעב ומנחס חכרו לי מכלר כמו ותכלר מנכב חומותך
 (אסעס כס) : (ב) ושעריה . פריס : וצרת ירושלם . אפקת ירוכלס כמו מראס
 פריס יטחו (סס מכ) : (ג) על גבים . טרות ססמיס מתספץ כסס : שבו כליס ריקס . שלל

מצודת דוד

מצודת ציון

(כה) גורלך . חלקך לפי ספ"ס רוב חולקיס
 וגורל יקרא חלק כסס גורל : מנת . נס וס עיני
 חזק כמו מנת סועלס יסו (תהלס סג) : מירך .
 יולסו מרס : (כו) חשפתי . עיני גלו כמו
 וחשפתי סח (שפסי ב) : שולך . תחתיות הכנוד :
 ולסכנו (כה) זה גולג' . זה הגמול יסיה חלקך
 וזהו סמנס סניתי לך מאתי מרס כמרה של
 קלונך . מלבן קלון ולסיון : (כז) נאופך . עיני
 אוח : וסצהלותיך . עיני הרמת קול סמחס
 של קלות וכן אוס אל אשת כעשו יסלו (לעול ס)
 וסח . עיני מתסכס רעס : שקוציך . מלסון
 סקן ותסוב : מתי . עיני סחלס על חסון וכן
 מתי תחננוי (תהלס קט) :

יד (א) על דברי . על עיני וכן על דבר פסור
 (כמדכר כס) : הבערות . עיני מניעס כמו
 לא יכלר מרס (ברכסית יח) ור"ל מניעס הגסמיס
 וכן וסנת כצורת (לקמן י"ז) : (א) אופללו .
 עיני כריתס כמו כי חמלל אוי (תהלס ו)
 קדרי . עיני סהרות וחוכן כמו שסס וירח
 קדרי (וילל ט) : וצרת . מלבן אורס ושקס :
 (ג) ואדיריהם . מלי אדיר והזק ור"ל סהריס :
 צעוריהם . עיני קסן וספל וכן לעיר אכני וסבו
 (תהלס קט) : גבים . טרות כמו ולחשף מיס
 מנכ

יד (א) על דברי . מל עיני מניעס הגסמיס : (ב) אכלה יהודס . עס יודרה החלל : ושעריה
 שערי עיר יסודס וכרמו וסמדו להסדות להסרות חלקך והור עיני מלילס לומר
 סהיס אכר כעולס על מניעס ססמיס : וצרת ירוכלס . עס כי סיה כרתי כדריסס כסס
 להסס ומימיס וצרת אכוס עילתס למעלס : (ג) ואדיריהם . סהריס מלחי מנריסס לרסס
 מיס לטפוט וסחס כלו על סכרות ולא מלוא כסס מיס וסחירו חל כליסס כססס ריקס סלל

ס"ח

מצאו מיס שבו כליהם ריקם בשו והכלמו וחפו ראשם : ד בעבור
 האדמה חתה כי לא היה גשם בארץ בשו אפרים חפו ראשם :
 כי גם אילת בשדה ילדה ועזוב כי לא היה דשא : י ופראים
 עמדו על שפלים שאפו רוח פתנים פרו עיניהם כראי עשב :
 י אס עוינינו ענו בנו יהוה עשה למען שמך פירבו משובתינו
 לה חטאנו : י מקוה ישראל מושיעו בעת צרה למה תהיה כגור
 בארץ וכארץ נמה ללון : י למה תהיה פאיש נדהם כגבור לא
 יבך להושיע ואתה בקרבנו יהוה ושמן עינינו נקרא אלה תנחנו :
 בדה אמר יהוה לעם הזה בן אהבו לנוע כגליהם לא חשכו ויהוה

רש"י

יד מטר : (ד) אכרים . כוניור"ס כלע"ז : חפו לשון כסוי : (ה) ילדה ומוג . את וולדה
 לבקס לה מרעס : (ו) על פסיס . יכלו מיס ריכיויר"ס כלע"ז : (ז) ענו כנו . העידו כנו : עשה
 למיט סמך . עשה מה סתפסס עמנו למען סס הגדול סילל לך סחחס מוסל ככל וחסנו עמך ואלן
 מרעטיך ולא נחס סתקן סס לחונך לפסילס ומ"ל למען סמך המסותף כסמינו : (ח) מקוה .
 חותלת : (ט) נדהם . קרון כלע"ז מוסך ידו מן המלחמה וי"ל רקריאל"ץ כלע"ז : ושמן עינינו
 נקרא . לפיך חין כנודך ככך : תנחנו . פירכו כמו תעובו : (י) בן אהבו לנוע . כן כמס

מצודת דוד
 מיס : בישו . וזה כושו הנעריס וגס נכלמו
 וכוס ראסס דרך ער ואלל על סלל מלוא מיס
 כמו ונדקתי לא תחת (שפסי ח) : אכרים .
 וסחחסס סלדחסס כי לא סיה גסס כאלך לכן
 כושו סוגדי סלדחסס וכוס ראסס כי לריק סיה
 גיעס : (ה) אילת כסדס . נקבת סלל אכר
 כסדס כסילדה סולד עוסס חורו וסלכס לה כי
 לא סיה לה דשא למחלס וזהו סלכס מולדה
 לבקס מרעס כאלך אחרת : (ו) עמדו על פסיס .
 על מקומות סגובות לרלוח מסס אולי ימלאו
 דשא : שאפו רוח . על כי רדפו לבקס מרעס
 סחפו חל סחור כי כן דרך סרליס מרסס :
 כתניס . עכס כתניס סולל לסחוף סרסס חל
 סחור : כלו עיניסס . סלספס לדכר ולינו מסינו
 קרוי כלינו עיניס כלסון סקקרא : (ז) אס עוינינו
 ובעבור סרסס סלסלל סלסלל סגובל וסמר חס

מצודת ציון
 מנכ (שפסי ל) : וחפו . עיני כסוי וכן ופמי
 המן חפו (ססטר ו) : (ד) תחת . עיני ככר
 כמו ונדקתי לא תחת (שפסי ח) : אכרים .
 סס סוגדי סלדחסס כחריסס וכדומס וכן וספמי
 כן אכר ונמדו (לקמן כ) : (ו) ופראים . סול
 חמור הכר : שפסי . מקומות סגובות : שאפו .
 עיני ססמכסס חל כית סלעיסס וכן סלספס רוע
 (לעול ב) : רוח . סחור : כתניס . מין נחש .
 ענו . העידו כמו לא תענה (סמות ס)
 משובותינו . עיני מרד כמו סוככס ססס כוס
 (לעול ח) : (ח) מקוה . מלבן מקוה : וכאררת .
 סולך דרך : (ט) נדהם . עיניו כמו נכסל ולין
 לו דומס : תנחנו . מלבן סחחס ועויכס :
 (י) לנוע . מלסון נע ונד : חשכו . עיני מניעס
 כמו

עוינו העידו בנו לקטר עינו : עשה למען סמך . עשה עמנו דקס למען סמך לכל יחולל
 רעמיס כי כן יסמרו וכו מכלתי יוכלת ס' להוביע לעמו : כי רנו . כי כחזת מרדנו סרסס
 וסעלתי לך ולין חו רלויס לסשועס לכן עשה למען סמך : (ח) מקוה ישראל . חתת סקתוס
 סל ישראל כי לך יקוו וסחס סול סמושיע כעת כול לרה למס עתה סהיה ככר כאלך סליו
 חושב כסות סלרץ כי כמו כן איך חושב על רעיון סלרץ : נסה ללון . סמסס ללון כמלון
 סליו חושב כסות סמלון וככל סדכר כמ"ס : (ט) כליס ככסל סליו חושב
 כסוי וככר כסבור סכססס אכר סחיוססו : כנבור לא יוכל להוביע : דרך סגבור סמלד
 וסכעכ כחו עד כמס סול וכסכר יצין כי סדכר אכר סדכקכו סול רכ מכחו ולא יוכל להוביע
 סוכן ידו ולא עשה עוד כסרות וכלומר וכו חתת מלסס סול כן : וסח . סלל חלס
 סוכן ככרכו וסכך נקרא עינו כי חנו נקראיס עס ס' ולכן חל תעובו לכל יחולל סמך כי יסמרו
 סמיס סללי יטלטל סעלס עיני עממו : (י) לעם סוס . על ססס סוס : כן אהבו לנוע . כמו ססס
 נעיס

לֹא רָצִים עִתָּהּ יִזְכֵּר עוֹנֵם וְיִפְקֵד חַיִּיתָם: **י** וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלֵי
 אֶל־תִּתְּפַלֵּל בְּעַד־הָעָם הַזֶּה לְמוֹכָה: **יב** כִּי יִצְמוּ אֲנִי שִׂמְעֵה אֶת־
 רִנָּתָם וְכִי יַעֲלוּ עֲלֶיהָ וּמִנַּחֶה אֲנִי רָצִים כִּי בַחֲרִב וּבְרָעֵב וּבְדַבַּר
 אֲנִי מִלֵּלָה אוֹתָם: **יג** וַיֹּאמֶר אֱהֵה | אֲדֹנָי יְהוִה הַגֵּה הַנְּבִיאִים
 אֹמְרִים לָהֶם לֹא־תִרְאוּ חֶרֶב וְרָעֵב לֹא־יִהְיֶה לָכֶם כִּי־שָׁלוֹם אִמַּת
 אֲתֹן לָכֶם בְּמָקוֹם הַזֶּה: **יד** וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלֵי שִׁקֵּר הַנְּבִיאִים נְבִיאִים
 בְּשֵׁמִי לֹא שִׁלַּחְתִּים וְלֹא צִוִּיתִים וְלֹא דִבַּרְתִּי אֲלֵיהֶם חֲזוֹן שִׁקֵּר
 וְקָסָם וְאֵלֹהֵי וְתַרְמוֹת לָפָם הֵמָּה מִתְנַבְּאִים לָכֶם: **טו** לָכֵן כֹּה־אָמַר
 יְהוָה אֱלֹהֵי הַנְּבִיאִים הַנְּבִיאִים בְּשֵׁמִי וְאֲנִי לֹא־שִׁלַּחְתִּים וְהֵמָּה אֹמְרִים
 חֶרֶב וְרָעֵב לֹא יִהְיֶה בְּאַרְצָה הַזֹּאת בַּחֲרִב וּבְרָעֵב וְיָמֹו הַנְּבִיאִים
 הַהֵמָּה: **טז** וְהָעָם אֲשֶׁר־הֵמָּה נְבִיאִים לָהֶם יִהְיוּ מַשְׁלִכִים בַּחֲצוֹת
 יְרוּשָׁלַם מִפְּנֵי | הָרָעֵב וְהַחֲרִיב וְאִין מִקְבֵּר לְהַמָּה הֵמָּה נִשְׁהָם
 יִבְנִינָהם וּבְנֵיהֶם וְשִׁפְכֹתֵי עֲלֵיהֶם אֶת־רַעְתָם: **יז** וַאֲמַרְתָּ אֲלֵיהֶם
 אֶת־הַדְּבָר הַזֶּה הַרְגֵנָה עֵינֵי דַמְעָה לִיכָּה וְיִימָם וְאֶל־תִּרְמִינָה כִּי

ואילול ק וחרמית ק'
 רש"י

בגמתי פליט טוב אכטו סס לסיח נליס לפנדו פ"ח סרמקוט (יד) ואילול . (שן) אל דננ

מצורת ציון

פח ולא חשכה (כראשית כג) : רצם . מלשון נעים פחה פחמי הרעב לבקש מאכל באלנות
 רש"י : ויפקד . ענין וכוון : (יב) יצמו . ענין אהבו פחו לסויה נעים ולא חש
 פחמית : רנחם . ענין זמלה : (יג) ארה . רגזיה מללכת פעם למלרים פעם לאבור לבקש
 פחמי כמו אוי : (יד) חזון . מראה חלום וכן
 פחין ככל חזון (דניאל א) : וקסם . זה ראיית רש"י . אינו מרובה להס וטהה פחה ויטר אה
 סוככים : ואילול . פחמי דבר שאין בו ממש וכן
 רופאי אילול (חזקוני יג) : וחרמית . ענין מרמה עמסה : (יב) כי ילמו . חף כי כעלמס ילום
 אמו כי שקר הרמיתם (תהלים ק"ט) : (טו) יחבו . לא אבצע אל פחלמס אהר יתפללו כיום היום
 עלו כמו הם הספס (בראשית מו) : (יז) הרמינה . חף אה ועלו עולה ומנהה אינו מרובה להס
 פחין שחיקה וספס פח על דמי להס (ישיבס) כל עוד שאותוים כמעטוים : כי כחכ . אלה
 אכלס אותס כחכר וגו' : (יג) ויאמר אה
 אמתתי אוי לי מדוע יכלו סלח איה להס אהכ
 יי סוס נבילו כהקר מטעיס אחס וואמרים להס לא תראו חרבי וגו' וואו חשכים כמעטוים
 מרזוים לכ' וסכראר לכזוב סעוים על הנביאים ססס לבד : שלום אמת . שלום כחמיר ומתקיים :
 בבקוים סוס . כי לא תגלו ממנו : (יד) שקר וגו' . ר"ל סלח יי להס לדעת אהר סוס
 סתנבליס כהקר כי פשוים לא סלחתיס ואל צויתי אותס סוס וואס חף לא דברתי איהס
 דבר מבלי סליחות וליכי איהן יודס לתת סוס אות ומוספת וכנה מתקיים אותס לנביאים : חזון
 שקר . ר"ל איי סיס להס לדעת ססס מתנבאים או כחון שקר סס סברלו כחלוס סליס מדמינות
 סתנבליס או כמעט סקסס סס סברלו ככוכים או סס סתנבליס סס סברלו ססס דבר סלח כסס
 פחם כלל או כפחמס להס גדלו שקרים : (טו) לכן וגו' . סולל ונביאים מתנבאים סתנבליס
 סלולס : יחבו . יכלו מן סטולס : (טז) סבגי סרעב . אהר ימוחו מפני סרעב וסכרכ : חזון
 כהקר . כי ידע מלך ולא יספיקו לקבוס : הנה . סס סיוו מוסבליס ונביים וגו' : וסכרכ .
 אהכ להס נפול רעשו : (יז) ורבי ססס . וסלח קן פדנס סיי דמס פגלי ססס : כי סכר .

רש"י

מצורת רוד

רואה אוי כנחלה כי סכר גדול וגו' : בחולת
 נח עמי . קראה כחולס כי עוד לא ככסה סוס
 מלך ככחולס סלח בלס כרשות סעגל : נחלה
 מרוד . כחופס כיותר : (יח) והנה חללי חרב .
 והנה מוסבליס חללי חרב : והנה תחלווי רעב .
 מוסבליס חוליס סעקת סרעבון : כי גס נכול .
 ר"ל וכדין הוא כי עשו סרע כי גס נכול סקקר
 וכנה סעגל סככו סעיר אל עיר לנכחות לעס
 ולא ידעו מה מדכר ס' כי נכלו כהקר :
 (יט) סססוס . אהר הנביא וכו מאסת את יהודה
 וכו טענה נשכר ציון מדוע סכיתנו ואלן למלוא
 רשואה על סמס : קוה . כלכר נקוס לבלוס
 ולא הועב ממה ססוס וכלכר נקוס לעת רשואה
 וכו ס' כי עוד חרדה : (כ) ידענו . מכירוס אנו
 כסרעבנו אהנו וגס מכירוס אנו כעון אכותינו
 כי כחון סעלון לך כחון כחוס : (כא) אל
 תחלך . עכ"ז אל תכנה אותנו למשן סכך לבל
 יחולל כעמיס כחומרס כחוקר יד עוב עמו : אל תנבל . אל תוריד כסס ככודר להיות מחולל
 כפי סעוים וככל סדכר כמ"ס : ובור . ככרות סכרת עמו לזיוות לך לעס ואל סכר סוס את
 סכרות : (כב) חיש . כחומר אל מוסק כעבור סכסס וכי יס מו כככלי סעכ"ס סס ספסילוס :
 כונשמיס . מורידים גסמיס . וס סעכרות סכמיס כחמיס וסמיס רכיויס סעלמס מבלי
 גזירת סמקוס : הלא אתס וגו' . מוריד את סכסס ולכן נקוס לך לבדך סלחת מורידו : את
 כל אלה . סס סעכרות סכמיס וליי אל כל אהר סתחון ססס ולא ימוו את ס' ק' :
 סך (א) אה עמד . רלס נואר כחמס ונקסס : פשה וסחולל . פכה או סחולל רלס לואר
 חס

שָׁכַר גְּדוֹל נִשְׁבְּרָה בַתְּחִלָּה בַּת־עַמִּי מִכָּה נִחְדָּה מֵאֵד : יי אֵם־
 יִצְאֵתִי מִשְׂדֵּה וְהִנֵּה חֲלָל־יִרְבֵּב וְאֵם בְּאֵתֵי הָעִיר וְהִנֵּה הַתְּחִלּוֹתֵי
 רַעֲב כִּי נִסְבְּבוּא נִסְבְּבוּן סַחְרוּ אֶל־אַרְצָה וְלֹא יָדְעוּ : יי הַמָּאֵם
 מֵאֵסֶת אֶת־יְהוּדָה אֶם־פְּצִיזִן גְּעֵלָה נִפְשָׁה מִדֹּעַ הַפִּיתָנוּ וְאִין לָנוּ
 מִרְפָּא קוּה לְשָׁלוֹם וְאִין מוֹב וְלַעַת מִרְפָּא וְהִנֵּה בַעֲתָה : כ יָדְעֵנוּ
 יְהוָה רִשְׁעֵנוּ עֵין אֲבוֹתֵינוּ כִּי חָטְאוּ לָךְ : כא אֶל־תִּנְאֹץ לַמְעַן שִׁמְךָ
 אֶל־תִּתְּפַלֵּל כִּפֵּא כְבוֹדָךְ זָכַר אֶל־תִּפְּרַךְ בְּרִיתְךָ אֲתָנוּ : כב הַיֵּשׁ
 בְּתַבְרֵי הַגּוֹים מִגְּשָׁמִים וְאֶם־הַשָּׁמַיִם יִתְּנוּ רִבִּיבִים הֲלֹא אֶתְהַדְּוֹא
 יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְנִקְוֶה לָךְ כִּי־אֲתָה עֲשִׂיתָ אֶת־כָּל־אֱלֹהִים :

מזו יי ויאמר יהוה אלי אם יעמד משה ושמואל לפני אין נפשי

רש"י

שליט : (יז) נחלה מאד . לי חולי : (יח) סחרו . סכנו לבקש הלה : אל אכן ולא ידעו . אל אכן
 אהרת ולא סיו יודעין כה עד הנה : (יט) אם כליון געלה נשכר . על מנת סלח לשוב עליה כי
 אם דשקך לבוב מדוע סכיתס כצין מוסס : (כא) למען סמך . סקקלח רחוס : כסא ככודר .
 כראץ וראי יכאל סקקוס ככס ככודר : (כב) וסם סכמיס ימוו רכיויס . מאלסס אס
 לא על ס'ך כחמיס כל סמיס ססולס סרלכוס סר"ה וסמיס כסס כנון סכמחמיס אס כככרויס
 (ככדכר יג) סעובס סול אס רעס (כס) סמלוס סלסס וגו' אס כליון געלס נשכר (כלן) חף כלן
 סיס כככלי סמיס וסם סכמיס :

מזו (א) משה וסחולל . סמיס מוקרו לבקש רחמיס על ישראל ומתחלה סחוכוס למועב וסח"ר
 כצורת רוד

רואה אוי כנחלה כי סכר גדול וגו' : בחולת
 נח עמי . קראה כחולס כי עוד לא ככסה סוס
 מלך ככחולס סלח בלס כרשות סעגל : נחלה
 מרוד . כחופס כיותר : (יח) והנה חללי חרב .
 והנה מוסבליס חללי חרב : והנה תחלווי רעב .
 מוסבליס חוליס סעקת סרעבון : כי גס נכול .
 ר"ל וכדין הוא כי עשו סרע כי גס נכול סקקר
 וכנה סעגל סככו סעיר אל עיר לנכחות לעס
 ולא ידעו מה מדכר ס' כי נכלו כהקר :
 (יט) סססוס . אהר הנביא וכו מאסת את יהודה
 וכו טענה נשכר ציון מדוע סכיתנו ואלן למלוא
 רשואה על סמס : קוה . כלכר נקוס לבלוס
 ולא הועב ממה ססוס וכלכר נקוס לעת רשואה
 וכו ס' כי עוד חרדה : (כ) ידענו . מכירוס אנו
 כסרעבנו אהנו וגס מכירוס אנו כעון אכותינו
 כי כחון סעלון לך כחון כחוס : (כא) אל
 תחלך . עכ"ז אל תכנה אותנו למשן סכך לבל
 יחולל כעמיס כחומרס כחוקר יד עוב עמו : אל תנבל . אל תוריד כסס ככודר להיות מחולל
 כפי סעוים וככל סדכר כמ"ס : ובור . ככרות סכרת עמו לזיוות לך לעס ואל סכר סוס את
 סכרות : (כב) חיש . כחומר אל מוסק כעבור סכסס וכי יס מו כככלי סעכ"ס סס ספסילוס :
 כונשמיס . מורידים גסמיס . וס סעכרות סכמיס כחמיס וסמיס רכיויס סעלמס מבלי
 גזירת סמקוס : הלא אתס וגו' . מוריד את סכסס ולכן נקוס לך לבדך סלחת מורידו : את
 כל אלה . סס סעכרות סכמיס וליי אל כל אהר סתחון ססס ולא ימוו את ס' ק' :
 סך (א) אה עמד . רלס נואר כחמס ונקסס : פשה וסחולל . פכה או סחולל רלס לואר
 חס

מזו (א) נפשי . ענין רלון כמו אה יס את
 נפססס (כראשית כג) : שלח . ענין
 קורוד

הארץ לא נשתי ולא נשתי כי בלה מקללני י אמר יהוה אלהי
 לא שריתך לטוב אצלוא הפנעתי כה בעת רעה ובעת צרה
 אתה האויב י הירע ברול ו ברול מצפון ונהשת י חילך
 ואצרתיה לבן אתן לא במחיר ובכל המאותך ובכל גבוליה
 ותעברתי את אלכך בארץ לא ידעת בראש קדחה באפי
 שריתך קר

רשי

חתי (כראשית ו): לא נשתי. כמו לא תהיה לו כנושה (שמות כב): בלה מקללני. היש נש
 עתה ע"ע ממון שיש לי עליהם ולא להם עליו והרי כל העם מקללני (יא) שריתך. האחרון
 לי שארית וכן פתרו מנחם אבל דונם פתר אותו לי התרה ושריתך כמו (דניאל ה) חזרי ושרון
 ושרתון שריתך כן הוא שאלמר הנה פתחתך היום מן האויקים (לקמן מ) כלומר היום חזר הקים
 סי את דברו לחזר לו ופתה הנה פתחתך היום מן האויקים אשר על ידך אם טוב בעיניך לטוב
 אחי כבלי וגם ישראל בקשו ממנו שיחלל בשבילם כאשר ואמר והחלל בעדתי אל ה' אלוקי וגו'
 כי נשאתו מעט מהרבה (לקמן חב): אם לוא. לי טעמה: המבעתי כף נפת רעה. את האויב
 בשביל עליהם טעמה ופנעו כף שתקעו רחמים עיניהם כגון זקדים אשר לו דונם נא בעדתי את
 סי וגו' (לקמן כא) ד"א נטוראדן יקבש מתאך את טוב בעיניך לטוב אחי כבלה (לקמן ח)
 (ב) חירוע כדול נטון. אומר אחי כדול הכא מוטון קשה משאר כדול וכן פתרונו הם
 נשלו לכדול סולכי כדול נחשת וכדול (לעיל ו) וכדומה ואמר נתיך וגו' לעמוד כדול ולחומה
 נחשת (לעיל ה) ושלנו חק משלם כי נטוראדן מוטון יבא בדכריו עליהם: חירוע. חירוף
 כדול שלם את שלך ד"א חירוף פתרה הכא בעומהם שהיא קשה ככדול את נטוראדן שהיא
 כדול הכא מוטון נחשת ותי טועה לרז זה: (יג) חילך. לי ממון: ואצרותיך. ליבאל הוא
 למר: ובכל המאותיך. ולמטון כל המאותיך חתי וזה נך: ובכל גבולייך. אשר פשטת

עליכם תקד: אתה ידעת יהוה זכרתי ופקדתי והנחם לי
 מדפי אל לארצה אפק תקחתי נע שאתי עליה חרפה: יו נמצאו
 דבריה ואכלם ויהי דבריה לי לששון ולשמחת לבבי כי נקרא
 שמה עלי יהוה אלהי צבאות: י לא ישתבתי בסוד משחקים
 כי יעלו מפני ידך בדרך ישתבתי בירועם מלאתני: י למה היה כאבי
 נצח ומפתי אנושה מאנה הרפא היו תהיה לי כמו אכזב מים
 לא נאמנו: י לכן כה אמר יהוה אם תשוב ואשיבה לפני
 מעמד ואם תוציא יקר מוילל כפי תהיה ישובו המה אליך ואתה

רשי

שנים כזון: (טו) אל לארך אמן תקחתי. ת"י לא תתן ארכא לעולמי אל הקח את ריש
 לגייתו לארך אמן חלא מר ונקם לי: שאחיו. כמו כולתי: עליך. כשכיל: (טז) נמצאו
 דברך ואכלם. לתאום מתחלה וכו' לי לשכון כי דמיתי שימטנו אחי עתה: (יז) מפני דך. מפני
 נבואה הלאה לי מתאך: ישתבתי. יחדי ומשתומם באבלות כי נבואות וגם מלאמתי כחורב
 כנית (יח) אנושה. הולך כמו (ש"צ יב) ויחם ויהלם כנה של בת שבע: יהוה חסיו לי.
 אתה הוה לי: כבו אכזב. כאדם שמעוהו נפק ממנו שאתה מיתמי להטער כיד: אכזב
 מקור פוסק פלייניך בע"ז: מים לא נאמנו. למטון עליהם: (יט) לכן. כעבור שאני כזב
 סלרות הלאה: כה אמר ה'. לי: אם תשוב. אתה ישראל ע"י: ואשיבך. אחי אליו את
 לי לפני תעמוד: ואם הוליא יקר מוילל. אם הוליא אלם הנון מהלם רעש שתחירנו למוטון:
 כפי תהיה. שאני גוזר נורה ואתה מנטלם: ישובו המה אליך ואתם לא תשוב אליהם. ת"י
 ויחובו חיונו לפתמך וזה לא תתוב למעטי בחריבונו:

מצודת דוד

ההרון תבער באפי ועליהם תשוקו ר"ל עליהם
 השפוך אש התרון: (טז) אתה ידעת ה'. את
 הכרע שטוים לי לחשי ענתות: זכרתי ופקדתי. שאחיו. מלשון משא וסכל: (יז) בסוד. ענין
 זכר כי והבנית עלי ועשה לי נקמה מדודי: קיבוץ כי להמתיק סוד מתקבלין הכלויים לו
 אל לארך אמן תקחתי. ר"ל אל תהיני לאריכות וכן על כוד בחורים (לעיל ו): משחקים. של
 אפק נקמתי אבל מהרה חובה תקום נקמתי
 מהם: דע. תן לב לדעת מה שאני נושא וסובל
 חרפה כעבורך כמה שאני מתנבא בשמך:
 (טז) נמצאו דברך. כשצרתה עלי רוח הנבואה
 ומלאה לי דברך קבלתי בשמחה כאכול דבר
 מה לתאום וחזר ופירש ויבי דברך לי וכו' וכו' וכו'
 על כי נקרא שמך עלי אחת ה' וגו' ר"ל שמחתי
 היה על פי כל עלי שפע הנבואה לביית נקרא
 נבואה ה': (יז) לא ישתבתי. אשר שקבלתי כנבואה
 לא ישתבתי בגבולת משחקים לטעות עממה:
 מפני ידך. מפני הנבואה הלאה לי מידך ישתבתי
 דד ויחדי כדרך המלעטר כי מלאת אחתי נבואות וגם הם פיעודים רעים מחורבן כנית
 ונבואת שטן: (יח) כאבי נח. ר"ל זה זמן רב אורבים עלי לחשי ענתות: ובשתי אנטס.
 באכזה בעלי ה"א כאכזה חלד ר"ל הם מהלויים אחתי ביותר: מאנה הרפא. ממלאת לקבל רפואה
 ר"ל לויים חזרים מרעם: יהוה תהיה לי. אחת תהיה לגוילי כמו מקור ימים הנספק ועוז סביבם
 לאתוספת כיואר חמר מים לא נאמנו שאין מתקיים ותחמוד כי כמו כן חלדת עממי שבורם
 ייבאלם מן שקטים שלי: (יט) לכן כה אמר ה'. הלא יקופת שכרי וכן אמר אל אתה ישראל
 חיונו נ"י וחי לחיוב ר"ל השונתך חסיו על ידי בגוילי ופ טעמיני לומר (פני תעמוד מל

מצודת ציון

ההרון תבער באפי ועליהם תשוקו ר"ל עליהם
 השפוך אש התרון: (טז) אתה ידעת ה'. את
 הכרע שטוים לי לחשי ענתות: זכרתי ופקדתי. שאחיו. מלשון משא וסכל: (יז) בסוד. ענין
 זכר כי והבנית עלי ועשה לי נקמה מדודי: קיבוץ כי להמתיק סוד מתקבלין הכלויים לו
 אל לארך אמן תקחתי. ר"ל אל תהיני לאריכות וכן על כוד בחורים (לעיל ו): משחקים. של
 אפק נקמתי אבל מהרה חובה תקום נקמתי
 מהם: דע. תן לב לדעת מה שאני נושא וסובל
 חרפה כעבורך כמה שאני מתנבא בשמך:
 (טז) נמצאו דברך. כשצרתה עלי רוח הנבואה
 ומלאה לי דברך קבלתי בשמחה כאכול דבר
 מה לתאום וחזר ופירש ויבי דברך לי וכו' וכו' וכו'
 על כי נקרא שמך עלי אחת ה' וגו' ר"ל שמחתי
 היה על פי כל עלי שפע הנבואה לביית נקרא
 נבואה ה': (יז) לא ישתבתי. אשר שקבלתי כנבואה
 לא ישתבתי בגבולת משחקים לטעות עממה:
 מפני ידך. מפני הנבואה הלאה לי מידך ישתבתי
 דד ויחדי כדרך המלעטר כי מלאת אחתי נבואות וגם הם פיעודים רעים מחורבן כנית
 ונבואת שטן: (יח) כאבי נח. ר"ל זה זמן רב אורבים עלי לחשי ענתות: ובשתי אנטס.
 באכזה בעלי ה"א כאכזה חלד ר"ל הם מהלויים אחתי ביותר: מאנה הרפא. ממלאת לקבל רפואה
 ר"ל לויים חזרים מרעם: יהוה תהיה לי. אחת תהיה לגוילי כמו מקור ימים הנספק ועוז סביבם
 לאתוספת כיואר חמר מים לא נאמנו שאין מתקיים ותחמוד כי כמו כן חלדת עממי שבורם
 ייבאלם מן שקטים שלי: (יט) לכן כה אמר ה'. הלא יקופת שכרי וכן אמר אל אתה ישראל
 חיונו נ"י וחי לחיוב ר"ל השונתך חסיו על ידי בגוילי ופ טעמיני לומר (פני תעמוד מל

מצודת הד

ההרון תבער באפי ועליהם תשוקו ר"ל עליהם
 השפוך אש התרון: (טז) אתה ידעת ה'. את
 הכרע שטוים לי לחשי ענתות: זכרתי ופקדתי. שאחיו. מלשון משא וסכל: (יז) בסוד. ענין
 זכר כי והבנית עלי ועשה לי נקמה מדודי: קיבוץ כי להמתיק סוד מתקבלין הכלויים לו
 אל לארך אמן תקחתי. ר"ל אל תהיני לאריכות וכן על כוד בחורים (לעיל ו): משחקים. של
 אפק נקמתי אבל מהרה חובה תקום נקמתי
 מהם: דע. תן לב לדעת מה שאני נושא וסובל
 חרפה כעבורך כמה שאני מתנבא בשמך:
 (טז) נמצאו דברך. כשצרתה עלי רוח הנבואה
 ומלאה לי דברך קבלתי בשמחה כאכול דבר
 מה לתאום וחזר ופירש ויבי דברך לי וכו' וכו' וכו'
 על כי נקרא שמך עלי אחת ה' וגו' ר"ל שמחתי
 היה על פי כל עלי שפע הנבואה לביית נקרא
 נבואה ה': (יז) לא ישתבתי. אשר שקבלתי כנבואה
 לא ישתבתי בגבולת משחקים לטעות עממה:
 מפני ידך. מפני הנבואה הלאה לי מידך ישתבתי
 דד ויחדי כדרך המלעטר כי מלאת אחתי נבואות וגם הם פיעודים רעים מחורבן כנית
 ונבואת שטן: (יח) כאבי נח. ר"ל זה זמן רב אורבים עלי לחשי ענתות: ובשתי אנטס.
 באכזה בעלי ה"א כאכזה חלד ר"ל הם מהלויים אחתי ביותר: מאנה הרפא. ממלאת לקבל רפואה
 ר"ל לויים חזרים מרעם: יהוה תהיה לי. אחת תהיה לגוילי כמו מקור ימים הנספק ועוז סביבם
 לאתוספת כיואר חמר מים לא נאמנו שאין מתקיים ותחמוד כי כמו כן חלדת עממי שבורם
 ייבאלם מן שקטים שלי: (יט) לכן כה אמר ה'. הלא יקופת שכרי וכן אמר אל אתה ישראל
 חיונו נ"י וחי לחיוב ר"ל השונתך חסיו על ידי בגוילי ופ טעמיני לומר (פני תעמוד מל

מצודת ציון

ההרון תבער באפי ועליהם תשוקו ר"ל עליהם
 השפוך אש התרון: (טז) אתה ידעת ה'. את
 הכרע שטוים לי לחשי ענתות: זכרתי ופקדתי. שאחיו. מלשון משא וסכל: (יז) בסוד. ענין
 זכר כי והבנית עלי ועשה לי נקמה מדודי: קיבוץ כי להמתיק סוד מתקבלין הכלויים לו
 אל לארך אמן תקחתי. ר"ל אל תהיני לאריכות וכן על כוד בחורים (לעיל ו): משחקים. של
 אפק נקמתי אבל מהרה חובה תקום נקמתי
 מהם: דע. תן לב לדעת מה שאני נושא וסובל
 חרפה כעבורך כמה שאני מתנבא בשמך:
 (טז) נמצאו דברך. כשצרתה עלי רוח הנבואה
 ומלאה לי דברך קבלתי בשמחה כאכול דבר
 מה לתאום וחזר ופירש ויבי דברך לי וכו' וכו' וכו'
 על כי נקרא שמך עלי אחת ה' וגו' ר"ל שמחתי
 היה על פי כל עלי שפע הנבואה לביית נקרא
 נבואה ה': (יז) לא ישתבתי. אשר שקבלתי כנבואה
 לא ישתבתי בגבולת משחקים לטעות עממה:
 מפני ידך. מפני הנבואה הלאה לי מידך ישתבתי
 דד ויחדי כדרך המלעטר כי מלאת אחתי נבואות וגם הם פיעודים רעים מחורבן כנית
 ונבואת שטן: (יח) כאבי נח. ר"ל זה זמן רב אורבים עלי לחשי ענתות: ובשתי אנטס.
 באכזה בעלי ה"א כאכזה חלד ר"ל הם מהלויים אחתי ביותר: מאנה הרפא. ממלאת לקבל רפואה
 ר"ל לויים חזרים מרעם: יהוה תהיה לי. אחת תהיה לגוילי כמו מקור ימים הנספק ועוז סביבם
 לאתוספת כיואר חמר מים לא נאמנו שאין מתקיים ותחמוד כי כמו כן חלדת עממי שבורם
 ייבאלם מן שקטים שלי: (יט) לכן כה אמר ה'. הלא יקופת שכרי וכן אמר אל אתה ישראל
 חיונו נ"י וחי לחיוב ר"ל השונתך חסיו על ידי בגוילי ופ טעמיני לומר (פני תעמוד מל

מצודת

ההרון תבער באפי ועליהם תשוקו ר"ל עליהם
 השפוך אש התרון: (טז) אתה ידעת ה'. את
 הכרע שטוים לי לחשי ענתות: זכרתי ופקדתי. שאחיו. מלשון משא וסכל: (יז) בסוד. ענין
 זכר כי והבנית עלי ועשה לי נקמה מדודי: קיבוץ כי להמתיק סוד מתקבלין הכלויים לו
 אל לארך אמן תקחתי. ר"ל אל תהיני לאריכות וכן על כוד בחורים (לעיל ו): משחקים. של
 אפק נקמתי אבל מהרה חובה תקום נקמתי
 מהם: דע. תן לב לדעת מה שאני נושא וסובל
 חרפה כעבורך כמה שאני מתנבא בשמך:
 (טז) נמצאו דברך. כשצרתה עלי רוח הנבואה
 ומלאה לי דברך קבלתי בשמחה כאכול דבר
 מה לתאום וחזר ופירש ויבי דברך לי וכו' וכו' וכו'
 על כי נקרא שמך עלי אחת ה' וגו' ר"ל שמחתי
 היה על פי כל עלי שפע הנבואה לביית נקרא
 נבואה ה': (יז) לא ישתבתי. אשר שקבלתי כנבואה
 לא ישתבתי בגבולת משחקים לטעות עממה:
 מפני ידך. מפני הנבואה הלאה לי מידך ישתבתי
 דד ויחדי כדרך המלעטר כי מלאת אחתי נבואות וגם הם פיעודים רעים מחורבן כנית
 ונבואת שטן: (יח) כאבי נח. ר"ל זה זמן רב אורבים עלי לחשי ענתות: ובשתי אנטס.
 באכזה בעלי ה"א כאכזה חלד ר"ל הם מהלויים אחתי ביותר: מאנה הרפא. ממלאת לקבל רפואה
 ר"ל לויים חזרים מרעם: יהוה תהיה לי. אחת תהיה לגוילי כמו מקור ימים הנספק ועוז סביבם
 לאתוספת כיואר חמר מים לא נאמנו שאין מתקיים ותחמוד כי כמו כן חלדת עממי שבורם
 ייבאלם מן שקטים שלי: (יט) לכן כה אמר ה'. הלא יקופת שכרי וכן אמר אל אתה ישראל
 חיונו נ"י וחי לחיוב ר"ל השונתך חסיו על ידי בגוילי ופ טעמיני לומר (פני תעמוד מל

אֵלֵינוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ : כ וּנְתַתֶּנָּה לְעַם הַזֶּה לְחוֹמַת נְחֹשֶׁת בְּצוּרָה
 וּנְלַחֲמוּ אֵלֶיךָ וְלֹא יִכְלְוּ לָךְ כִּי אַתָּה אֲנִי לְחַיִּישֶׁנָּה וְלַחֲזִילָךְ נֹאֵם
 יְהוָה : כ א וְהִצַּלְתִּיךָ מִיַּד רָעִים וּפְדִיתִיךָ מִכַּף עֲרִיצִים :
 מז * וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר : כ לֹא־תִקַּח לָךְ אִשָּׁה וְלֹא־
 יִהְיוּ לָךְ בָּנִים וּבָנוֹת בְּמִקּוֹם הַזֶּה : כ בְּרִכְוָה וְאָמַר יְהוָה עַל־הַפְּנִים
 וְעַל־הַבְּנוֹת הַיְיֹודִים בְּמִקּוֹם הַזֶּה וְעַל־אַפְתָּם הַיְיֹודוֹת אוֹתָם וְעַל־
 אֲבוֹתָם הַמּוֹלִידִים אוֹתָם בְּאַרְצֵי הַזֹּאת : י מִמּוֹתֵי הַחַלְאִים יִמְתּוּ
 לֹא יִסְפְּדוּ וְלֹא יִקְבְּרוּ לְדָמָן עַל־פְּנֵי הָאֲדָמָה יִהְיוּ וּבַחֲרָב וּבְרַעֲב
 יִכְלוּ וְהָיְתָה נִבְלָתָם לְמֵאֲכָל לְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְבַהֲמַת הָאָרֶץ :
 * כִּי־כִּיָּה וְאָמַר יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּיַד מִרְיָם וְאֶל־הַקֶּדֶד לְסַפֹּד וְאֶל־
 הַגֹּדֵד לָהֶם כִּי־אֶסְפְּתֵי אֶת־שְׁלוֹמֵי מֵאֵת הָעָם הַזֶּה נֹאסִידוּהָ אֶת־
 הַחֶסֶד וְאֶת־הַרְחָמִים : י וַתְּתוּ גְדֻלִים וּקְמִנִים בְּאַרְצֵי הַזֹּאת לֹא

רש"י

מז (ה) בית מרחץ . משתה כספרי כפרשת בית פעור ראינו חזרו לעשות להם מרחצותי הכל
 רכזונו פירשו מרחץ הכל : חגור . תקון : כי אספתי את שלומי וגו' . כשהם
 אכזבים אביהם עשה לקדק אנושכתי נתי לרעו חסד ורחמים ושמר כי אלוך לך וגו' (דברים ו)
 ונתן לך רחמים (שם ו) הם הפכו ללעג משפט ולדקה לארץ הניחו (עמוס ב) אף אני חורתי
 ואספתי אלי את חסדי ואת רחמי אספתי אשוחי"ש בלע"ז כמו אסף אלוהים את הרפתי (בראשית ל) :
 (ו) ובתו גדולים וקטנים . ואחר שהכל מתיס מה לך לספוד : ולא יתגודד ולא יקרה להם .

מצודת ציון

החלום וכן זולל וכובד (דברים כא) : עולם ולא תפסוק הנועה ממך ואם תוליא את
 (ב) בצורה . חוקה : יוכלו . מלשון יוכלה : מי מן הוללות להיות אדם יקר אז תהיה כפי
 (כא) ופדיתך . מלשון פדיון : מכף . מיד : כי תתקיים בנתיב כמו גורתי : ישבו המס
 ערצנים . חוקים כמו גבור ערין (לקמן כ) : אלוך . וכו דבר הפשטות שהמה יבכו אלוך
 מז (ד) החלואים . מלשון חולי : לדומן . להיות בשמים כמותך ואל תדלג לילך אלוהים
 לנגל : (ה) בית מרחץ . בית אכל וכן בשלמות כי פן תלמוד ממעביבים להיות כזוהם
 סר מרחץ כרחמים (עמוס ו) : הנגד . מלשון כי תהיה כעוה מוס : (ב) ונתתך . אתן אותם
 נדידה : להם . עליהם : אספתי . ענין כליון מול העם היה להיות חוק כמות נחשבת כזוהם
 כמו אסף אלוהים (לעיל ח) : (ו) יתגודד . ענין ועם כי ילחמו עליך לא יוכלו לך כי אני אוביעך :
 הרעקה הכשר כמו ויתגודדו כשפסס (מ"א) סיד רעים . הם אבי ענתוח : כף
 ערונים . החוקים ממך ככה הוזה וכפל הדבר
 ית

מז (ב) ולא יסיו וגו' . למען לא יסיו לך כניס וגו' (ג) המולידים . המעבירים אמוהם :
 (ד) ממותי החלואים . ממותת תחלושי רעב ימותו כמ"ס ואם בלתי העיר והנה תחלושי
 רעב (לעיל ז) : לא יספדו . כי יסיו ערודים כזכרם : ולא יקברו . כי ירבו מאד ולא יספיקו
 לקברם ויסיו מושלם ע"ס האדמה כונל : לפאבל וגו' . האול ולא יקברו : ולבשרת
 הארץ . ר"ל נתיב הארץ כי חיה בכלל בהמה : (ה) כי כה וגו' . ר"ל כי פן חגר לי כי וגו'
 למען היות . לוח : בית מרחץ . לבית אכל לחמו : ואל תגודד . דרך המחמים נודד כראש :
 כי אספתי . ר"ל זה למען לאוה אחר בלתי מהם את שלומי ולא אספה פהם חסד ולא
 ארחם עליהם : (ו) לא יקברו כמגד הכני :

יִקְבְּרוּ וְלֹא־יִסְפְּדוּ לָהֶם וְלֹא יִתְגַּדְּדוּ וְלֹא יִפְרָח לָהֶם : וְלֹא־יִפְרְסוּ
 לָהֶם עַל־אֲבָרֵי לְחֻמָּם עַל־מַת וְלֹא־יִשְׁקוּ אוֹתָם כּוֹס תְּנַחֲמוּם
 עַל־אֲבִיו וְעַל־אִמּוֹ : * וְכִי־תִשְׁמְעֶנָּה לֹא־תָבוֹא לְשִׁכְתְּ אוֹתָם
 לֹאכֵל וּלְשִׁתוֹת : * כִּי כֹה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הַגִּנִּי
 מִשְׁפֵּיט מִן־הַמִּקְדָּשׁ הַזֶּה לְעֵינֵיכֶם וּבְיָמֵיכֶם קוֹל שִׁשׁוֹן וְקוֹל שְׂמִיחָה
 קוֹל חֲתָן וְקוֹל כַּלָּה : * וְהָיָה כִּי תִגִּיד לְעַם הַזֶּה אֵת כָּל־הַדְּבָרִים
 הָאֵלֶּה וְאָמְרוּ אֵלֶיךָ עַל־מָה דִּבַּר יְהוָה עִינֵינוּ אֵת כָּל־הָרְעָה
 הַגְּדוּלָּה הַזֹּאת וְמָה עִנְנוּ וְמָה חִפְּאֵתָנוּ אֲשֶׁר חִטְּאָנוּ לַיהוָה
 אֱלֹהֵינוּ : * וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם עַל־אִשְׁר־עֲוֹנוֹ אֲבוֹתֵיכֶם אוֹתִי נֹאֵם
 יְהוָה וַיִּלְכְּוּ אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים וַיַּעֲבֹדוּם וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לָהֶם וְאֵתִי
 עֲבָדוּ וְאֵת־הַחֹרֶתִי לֹא שָׁמְרוּ : * וְאַתֶּם הִרְעַתֶּם רַעֲשׂוֹת מֵאֲבֹתֵיכֶם
 וְהִנֵּכֶם הַלְכִים אִישׁ אַחֲרֵי שְׂרֹדוֹת לְפִי־הָרַע לְבַדְתִּי שְׁמַע אֲנִי :
 * וְהַטַּלְתִּי אֶתְכֶם מֵעַל הָאָרֶץ הַזֹּאת עַל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר לֹא יִרְעַתֶּם
 אֶתֶם וְאַבְרָתֵיכֶם וְעַבְדֹתֵיכֶם שֵׁם אֶת־אֱלֹהִים אֲחֵרִים וַיִּמָּס וַיִּלְיָה

רש"י

דרך האלים לסתגוד ולקדש כגם וקרוח קדשה כדאש ומכל מקום לישראל אסור ולא כוהני
 כלל ללמד לדמות אלל : (ז) ולא יפרסו . ל' שנייה כמו (דניאל ה) מנח מנח חקל ופרסין
 שחבין חם שפליש צרחה ופרסין להם כרכת המזלח כי הוא יבדך הכות (מזחל ח ט)
 ס"י א"י שאל שרים על מזבח : ולא יקרו אותם וגו' . כרי עטם למה אסמתי אל תלך לספוד :
 (ה) הדיח הבעה . אבר אמרתי לך למעשה לא תבוא זה העטם הנני משבית מן המקום הזה וגו' :
 (ו) ועברתם שם את אלוהים אחרים . ת"י ותפלתן תמן לפתעיה פלחי טעוהא יומם וילי :

מצודת ציון

ולא יכפרו . כעבור ערדות הלוות : ולא יתגדדו (ח) : יקרה . ענין מריעת הכשר כמו קרתי
 וגו' . לא יכרשו כזכרם ולא יתלבו כער רחשם (ז) ויפרסו (ז) : (ז) יפרסו . מלשון פריסם
 כי יסיו מנובלים כזכרם ולא יחבו על מתיסם וכזכרם כמו פרום לרעב לחמן (ישעיה נח) :
 (ואם כי אכרם הבורם לרעב שריעות ולעשות קרהה על מת מ"ז דרכם היה לעשות כן אחר
 לא נדת) : (י) ולא יפרסו להם . לא יפרסו פרוכת המזלח עליהם כעבור הכרלת האכל
 נלחמו על מת (כי טעודה כראשונה אין האכל לזולל משלו ומכרין אותו משל אחרים) : ולא יקרו . כי סדך הוא לשבוקת האללים טם
 תחמומים אכל אז יסיו ערודים כזכרם ולא יפרסו

פדכרים הראוי . על אביו . לפל אחד על אביו וכל אמו : (ח) ובית משתה . לבית משתה
 כזאין לא תבוא לשבת עמיהם לאכול ולשתות יום למען היות להם לנוסח זכות : (ט) חבני
 משבית . אכעל ואתנע מן המקום הזה : לעיניכם ובימיכם . היא היא וכפל הדבר כמ"ס : קח
 חתן . קול שמחת חתן : (י) ואמרו אליך . זלם ויאמרו אליך : על מה . כעבור מה : (יא) ואמרו
 עונו . לא האמינו כי כלגם ולא סגדי חזונו : (יב) הרעוהם . עשיהם הרע עוד יותר מאכזבוהם :
 חנוכה . וסנה אחם הוללים כל אים חבני מהם קבש כרע מראה לו ומתאווה להם : דבלתי שמוע
 אלי . ר"ל כל עטם התאוה פיה לגל שמוע אלי : (יג) והטלתי . לכן אלעך אתכם וגו' : אשר
 לא ידעתם . מלן גב אחם גס אטוהים : שח אלוהים אחרים . ר"ל את פלמונת העובדים
 אלוהים

אשר לא יאמר עוד דמיה אשר העלה את בני ישראל מארץ מצרים: כי פי אסחיהוה אשר העלה את בני ישראל מארץ מצרים ומכל הארצות אשר הדיחם שמה והשבותים על אדמתם אשר נתתי לאבותם: כי הנני שלח לדגים רבים נאסחיהוה דגים ואתריגן אשלח לרבים צידים ועדום מעל פתח ומעל כל נבצה ומקיקי הפלעים: כי פי עיני על כל דרכיהם לא נסתרו מלפני ולא נצפון עינם מנגד עיני: כי ושלמתי ראשונה משנת עונם וקפאתם על חלקם את ארצי בגבלת שקוציהם ותרעבותיהם מלאו את נחלת: כי יהיה עזי ומעני ומגוסי ביום סלדינים קרי

רשי

(יד) לכן. כי טבעה א"ט שגדחת כי טבעה היא כיוי שאגמול אחתם: ולא יאמר עוד וגו'. רבותיו דרכו (ברכות יב) לא שתקיר יואת מלרים ממקומה אלא גולה אחרונה שיקר ויאלת מלרים טפל לה: (שו) דריגוב. מה הדיג טלבו מתוך מקום גדול חף אלו ולכדו אותם כחוך העיר ומה עסקו של דג משגלד הוא מה כך אביא עליהם כוכים ואחר כך אשלח צידים (בשאריתם ולכוכים מן הכרכ אל הכרים והבגעות ולדום להגותם ככבו: (יח) אשלח פונס. את שטנו על עונם לפנות טעות אכותיהם וי"ח כן ואבלס לתניינון קקדמאין של מה תרץ: (יט) ה' עזי ומעני ומגוסי. אכטיפיימאליט בלע"ז ומנחם הכרו לכן פלא כמו נחם

מצורת ציון

(ח) א: (ה) חנינה. מלשון חן: (יד) הפלה. אלוים אחרים: אשר וגו'. על אשר לא חן מלשון עליה: (טו) הדיחם. מלשון דחיה: לכס חן בעיני האומות לכן תעבדו אותם וימס והשבותים. מלשון טכנה: על אדמתם. אל ולילה ולא תמלאו מנות: (יד) לכן. ר"ל הוהיל אדמתם: (טז) לדיגים. הלדים את הדיגים: והלרות יכיו מרובות כ"כ לכן תהיה הגולה ודיגים. ר"ל יעודו דגים וכן עולל יעוללו (לעיל) ממהם תכוכס עד מהל כי או לא יאמר עוד (ו) ר"ל יקטנו העוללות: ומקיקי. כן יקרא מי ככבעתו מי ה' אשר העלה וגו' מארץ כן הכלע טולט וכן כיקוק הכלע (לעיל יג): מלרים: (טז) כי אם. כי או יאמר ככבעתם (יז) נצפון. עיני הכתרה כמו ילפון ליכרים מי ה' אשר העלה וגו' מארץ ומשאר ארצות (מכל ג): עיני פשנה. מלשון טיט וכפל: אשר הדיחם שמה כי הגולה טיחיה תהיה השגה הללם. מלשון חלול: שקוציהם. מלשון סקן ויחר לפי מרביית הלרות כ"כבלו כגולה ויזכרו וסרן: (יט) עזי ומעני ומגוסי. עני חווק: ומגוסי. וחר כזה בגולה: וחשיבותים. כן יאמרו ככבעתם מי ה' אשר העלה וגו' ואשר כשיבותי מלשון אוחס על אדמתם (וזה וואמר המקום כמדבר

עמדו אל סס יאמרו והכיב אותם וגו' וכמדברים בעדם): (טז) חני טולה. חור דלכר ולומר כיה פלחה ורכו מהל ובתחלה אשלח לדיגים רבים וגו' ר"ל ליידי הדיגים: ודיגים. יעודו הדיגים ור"ל בתחלה יקחו האומות ככבי את הגמלאים כחוך העיר כדיגים הללם הדיגים מקום גדולם ומאסף כולם כרשתו: צידים. הם ליידי החיות: מעל כל כר. ר"ל ילכדו גם הבורחים על הכרים כדרך ליידי הרוקף ככרים לוד החיות: ומקיקי. כבורחים על בני הפלעים: (ח) כי עיני. מצינת אפי על דרכיהם: לא נסתרו וגו'. ככל הדבר כמיס וכפל עוד ואחר ולא נצפון וגו' וזהו לחוק הענין: (יח) ושלמתי ראשונה. טרס כזה הגולה אכלס להס כחתינה של מה שטנו עיני אכותם לנפס טוב: בגבלת. שטס שפעמיו דס עוכ"ס המלוכים בגבלת כבאין: והויבדויהם. עס העובותיהם מלאו את נחלתו וכפל כדבר כע"ס: (יט) ה' עזי ומעני ומגוסי. חני חווקי חלם ה' חווקי וכפל חלם חלם טענין: בייס זכר. ככאל זכר אל זכ מלשון

צרה אליה גוים יבאו מאפסי ארץ ויאמרו אד שקל נחתי אבותינו הכל ואין בכם כועזי: כי היעשהו אדם אלהים והמה לא אלהים: כי לכן הנני מדייעם בפעם הזאת אודיעם את דרי ואת דגבורתי וידעו כי ישמי יהוה:

יז * מפאת יהודה תגובה בעט ברזל בצפרן שמיר חרושה על לוח לפס ולקרנות מנחותיהם: כי כזכר בגיהם מנחותם ואשריהם ערעץ רענן על גבעות הנבחות: כי הררי בשדה חילק

רשי

ליריחך גם להטובם (תהלים ט) וכן ה' נפי (שמות ז) ודובס פחר אוחו לי מניס ממש: א"ל גוים יבאו. סוף האומות לטוב אליך ולעבדך ככס אחד ויאמרו חך עשו להם אלוים והמה לא אלוים: מאפסי. כמו מקלס: בחלו. לי נחלס: מועיל. לי חושלת: (כא) כי שמי ה' כמשמעו שלי מושל ושלט לקיים גורתי:

יז (א) בעט כרל. מכל הוא כלומר חקוק כביקוס ואין טחה לימחק: חרושר חקוקה כזה שטוא חורכ בעומק: על לוח לבס. שאינס שוכחין פ"א טלה (ב) כזכור כניסס מנחותם. כזכירת כניסס כן היתה להס זכירת מנחותם כאדם טיט לו גיעטנין על כנו ומדרס אגדה בעט כרזל כלפון שמיר על ידי ידמיה סקיקא עמוד כרזל וע"י יחוקאל כנ"ל לו (יחוקאל ג) ככמיר חוק מלור נחתי מלחך: ואשריהם. אשר על פן רענן על עץ כמו חלל וכן ח"י תחות כל חילן עבוק: (ג) הדרי גבדה. יכובלים חושבת ככר כמיכור כל סכיב העיר מיכור שדה ול' הדרי כמו ערני (ישעיה יג) טל סס שיוכב בערנס

מצורת דוד

אליך להמלט וכוה ענין מליה לומר אז אכעת כך: א"לך. כן ידעתי ככוף הדבר יסיס ככגויים מקלות הארץ יכואו אליך להאמין כך ויאמרו החלילים אשר נתלו אבותיו להיות להם לאלהים חך המס שקר וכל ואין כהס ממש והועלת: (כ) היעשה. וכי רלוי טלדס כמעשה ידיו יעשה לעיניו אלוים הלא כני אדס עלמס אוינס אלוים ואיך יהיו מעשה ידיהם טובים מהס: (כא) לכן. אחר כמקום ה' הוהיל וכן יהיה לעתיד לכן הנני מודיעם עתה אשר כפעם הזאת בגולה העתידה אודיעם את כח ידי ואת גבורתי וזהו דבר אשר שמי ה' המורה על טיכולת המחלת ולא יהיו עוד כוכים כדבר כמו סהיו לכעבר כגאלות הרלכבות:

יז (א) חשאת יהודס. מוסכ למעלה לומר כיה ככוף גם האומות יעוכו הפסלים יחשינו כ"י וזהו יהודה עדין עתה טתלחם כמורס כלכס חללו כחוכס שמש כקולמוס ככרזל וכלפון כממיר חקוק כחוקס וכעומק רכ: חרישה. חריתה כעומק כמו המחריכה: על לוח לבס. הם דפנות הלך כי טל עשי טעין דפנות והלויס ואמר כדרך כלהל: ולקרנות. גם כקרנות מנחותיהם חקוק וחרות השאלת כי על הקרנות ההס יתמידו לזרוק דס לעכו"ס וכואמר כין כמחשבת הלך כין כמעשה סמור כדבר אלוים: (ג) כזכור. כמו שימידו לזכור כניסס כן זוכרים מנחותם ואשריהם: על עץ רענן. סמון לען רענן ומוכב על המנחות שפעמיוס כמון לען רענן ועל הנכשות כגנכות: (ד) חרד. ר"ל חרס יפודס שפודים (פסלים שפועלים על פסלים כהס חילך וייללו כהללים וימלס

כִּי אֶצְרֹתְהוּ לְבָנֵי אֶתְנֵן בְּמַתְיָךְ בְּחַמְאָת בְּכָל־נְבוּלֶיךָ
 וְיִשְׁמַטְתֶּם וּבְךָ מִחֲלֵתְךָ אֲשֶׁר נָתַתִּי לְךָ וְהַעֲבַדְתֶּם אֱלֹהֵי אֲדָמָה
 בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר לֹא יִדְעֶתָ כִּי־אֵשׁ קָדְחָתָם בְּאֵפִי עַד־עוֹלָם הַנֶּקֶד׃
 ה' כִּהָּן אָמַר יְהוָה אֲרוּר הַגִּבּוֹר אֲשֶׁר יִבְטַח בְּאָדָם וְיִשָּׂם בְּשֵׁר וְיִדְעוּ
 וּמְדִיחָה יִסּוּר לָבוֹ׃ וְיִהְיֶה כְעֶרְעֵר בְּעֶרְבָה וְלֹא יִרְאֶה כִּי־יָבֹא
 מִזֶּבֶד וְיִשְׁכַּן חֲרָרִים בְּמִדְבַּר אֶרֶץ מִלְחָה וְלֹא תִשָּׁב׃ וְיִרְוֶה הַגִּבּוֹר
 אֲשֶׁר יִבְטַח בִּיהוָה וְיִהְיֶה יְהוָה מִבְּטַחוֹ׃ וְיִהְיֶה כְעֶיִן שְׂתוּלָה עַל־
 כַּיִם וְעַל־יֹבֵל יִשְׁתַּחֲוֶה שְׂרָשְׁוֹ וְלֹא יִרְאֶה כִּי־יָבֹא חֶם וְיִהְיֶה עֲלָתוֹ
 יִרְאֵה קִי

רש"י

שׂוֹמְטִינְדָם כְּעֵיִן וְיִסּוּר הַסֵּךְ : חֵלֶךְ. כְּמוֹ מַתְיָךְ : בְּמַתְיָךְ כְּחַמְאָת. כְּמוֹתֶיךָ שְׂוֹתֵת כְּחַמְאָת
 נָבֵם עֵיִן כְּעַל נְבוּלֶיךָ : (ד) וְשִׁמְטֶתָהּ. עַל כִּרְחַק חַמְטָה אֵת אֶרֶץ אֵת אֲשֶׁר לֹא שָׂכַתָּה
 כְּבִצְרוּתֶיךָ שֶׁאִתְּתִי לָכֵס וּשְׂכַתֶּה אֶרֶץ (וּקְרָא נָה) : וּבְךָ. אֲנִי כְּמַתְיָךְ מַחֲלֵת אֲשֶׁר נָתַתִּי
 לְךָ בְּלֹא עֲשֵׂה לְבִנְיָיִךְ לָכֵס וּשְׂכַתֶּה אֶרֶץ וּבְךָ מִחֲלֵתְךָ וּבְךָ אֲנִי מִחֲמַת מַחֲלֵת אֲשֶׁר נָתַתִּי
 אֵת קְדָחְתָּם כְּאֵפִי. יְקָדָה כְּחַמְטָה : (ח) אֲשֶׁר חָלַס. כְּחַמְטָה וְקִימוֹ לִמְדָה לִמְדָה אֲשֶׁר נָתַתִּי
 וְאוּלַם : זְרוּעוֹ. כְּמוֹ עֵצוֹ וְכַתִּיב וְחַמְטָה : (ט) וְכִסּוֹ יִסּוּר לָבוֹ. כְּהַעֲבִיטָהּ (ס) וְיִהְיֶה אֵת כְּכַתְּתִי
 לָכֵס כֶּךָ כְּמַתְיָךְ : (י) כְּעֶרְעֵר. כְּעַן יִחַדֵּי לִי עֵרִירִי (כְּרַחֲמֵתִי טו) וְיִשָּׂם אֲמַר דְּגַלְשֵׁיִם כְּעֵיִן
 וּמַחְסֵם טִי כֵס עַן מַעֲלֵי הַיַּעַר וְעֶרְעֵר שָׁמוֹ וְכִיכָּ כְעֶרְעֵר כְּמַדְכָּר (לְקַח מַח) עַן אֶחָד מַעֲלֵי הַיַּעַר :
 עֶרְבָה. לִי מִיִּסּוּר : חֲרָרִים. יוֹכֵם כְּמוֹ חֶרֶס מִנִּי מִזֶּבֶד (אֵיבֵן ז) : אֶרֶץ מִלְחָה. אֶרֶץ שְׂתוּלָה
 מִיַּחֲסֵה וְלֹא תִהְיֶה מִיִּבְנֵת : (ח) וְלֹא יִרְאֵה. סֶטֶן כִּי יִרְאֵה חֶם : בְּצוּרָה. לִי רַעַם חַמְטָה

מצורת ציון

בְּבִיחֵיךָ. מַלְאֵן כְּמֵה : (ד) וְשִׁבְבַתָּהּ. מַלְאֵן וְהִלְקִין בִּימֵיכָם בְּשֶׁדֶם כְּמִקּוּם אֲשֶׁר יִמְנוּ עֲלֶיךָ
 כְּמַחְסֵה וְעֵינֶיךָ כְּמוֹ שְׂמוּטָה כֹּל כְּעַל מַחֲסֵי יְדוֹ וְכֹל הַחֲלוּלוֹת הַטְּמוּנוֹת אֲתָן לֹס לְבוֹס : בְּפִתְחֵיךָ.
 וְדַבְרִים טו) : קִדְחָתָם חַמְטָה עֵינֶיךָ חוֹקֵד. עֵינֵי הַכְּעֶרֶה רִל כְּעֶבֶר כְּמוֹתֶיךָ הַעֲבִיטָה כְּחַמְאָת לְעֵינֶיךָ
 וְכַרְסֵה כְּמוֹ אֵת קְדָחְתָּם כְּאֵפִי עֵינֶיךָ חוֹקֵד (לְעֵיל טו) : (ח) אֲרוּר. עֵינֵי קִלְבֵּס : הַגִּבּוֹר. כְּחַרְסֵיבֵה וְזִרְעָה : וְיִהְיֶה אֵת הַדְּמָה מַלְשֵׁבֶה
 חַיִּיב : בְּשֵׁר רִל אֵדֶם כְּהוֹא כְּכָר : זְרוּעוֹ. עֲבוּדָתָהּ אֵלֶּךָ כֶּךָ חַמְטָה וְזִרְעָה : (ד) וְשִׁבְבַתָּהּ. הַעֲבוּב אֵת הַדְּמָה מַלְשֵׁבֶה
 חוֹקֵד : (י) כְּעֶרְעֵר. כֵּס עַן מַדְכָּר וְכֵן כְּעֶרְעֵר עֲבוּדָתָהּ אֵלֶּךָ כֶּךָ חַמְטָה כְּעֵינֶיךָ כִּי חַמְטָה יַעֲבוּ
 כְּמַדְכָּר (לְקַח מַח) : בְּעֶרְבָה. עֵינֵי כְּמוֹ מַדְכָּר : מִחֲלֵתְךָ וְגו' וְלֹא חַמְטָה כְּמֵה וְהַעֲבַדְתֶּם : רִל אֵלֶּךָ
 חֲרָרִים. עֵינֵי יוֹכֵם כְּמוֹ נַחַר מַחֲסֵה (לְעֵיל ו) : בְּלֹא שְׂמֵטוֹ כְּבִיבְעִית : וְהַעֲבַדְתֶּם : רִל אֵלֶּךָ
 מִלְחָה. מַלְאֵן מַחֲסֵה כְּמוֹ נַחַר מַחֲסֵה (לְעֵיל ו) : אֵת הַטְּבוּד אֲדַמַּת הַחַיִּיב בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר לֹא יִדְעַת
 הַחֲלוּסִים כְּבִית טִי (הַחֲלוּסִים לֵב) : יוֹבֵל פְּלִיגָה : רִל אֵלֶּךָ כְּעֶרְעֵר עֵינֶיךָ וְעַן מַחְסֵה : (ח) אֲשֶׁר
 מִיִּם כְּמוֹ עַל יְבֵי מִיִּם (יְבֵעִיבֵה מַד) : יִשְׁכַּח. יִבְטַח כְּחַלְס. רִל וְלֹא יִמְלֹאוּ עוֹר מַחֲסֵה הַחֲלוּסִים
 עֵינֵי הַחֲסִפְסֵנוּת וְכֵן תִּשְׁכַּח קִירִיבֵה (תְּחַלִּים ט) : וְיִשָּׂם. כְּמוֹתֶיךָ וְעֵינֵי : עֲלָתוֹ. הַעֲלִין : רַעַעֵן.
 יִשָּׂם. מַלְאֵן חַמְטָה : עֲלָתוֹ. הַעֲלִין : עֵינֵי

מצורת רד

בְּעֶרְבָה : וְלֹא יִרְאֵה. אֵינִי רוֹאֵה כְּשֶׁבֶל עוֹבֵה כְּעוֹלָם וְכֵס הַגְּבִימִים וְכִי־לֹא עֵינֵי יִסּוּר הַגְּבִימִים
 יִשְׁכַּן חֲרָרִים. כְּמוֹ כֵּס יִבְנֵת מְרוּב חַמְטָה כְּמַדְכָּר : אֶרֶץ מִלְחָה. וְיִהְיֶה אֶרֶץ כְּעֶרְעֵר מַחֲסֵה
 לְבוֹסֵה מִיִּבְנֵת וְיִהְיֶה כְּעֵיִן כְּעֵיִן : (י) וְיִהְיֶה טִי מַחְסֵהוּ. רִל כְּמוֹ אִיבְעֵת בִּן כֵּן יִיבֵס ט
 נִשְׁכַּחַת וְזִרְעָה : (ח) וְיִהְיֶה כְּעַן שְׂתוּלָה. יִיבֵס מַחֲלוּל כְּעוֹב כְּאֵיִן הַנְּטוּעַ אֵלֶּךָ חַמְטָה וְכַרְסֵה
 וְכַרְסֵה אֵלֶּךָ כְּעֵיִן מִיִּם : וְלֹא יִרְאֵה. רִל לֹא יִרְאֵה כִּי־יָבֹא חֶם וְיִהְיֶה עֲלָתוֹ וְיִהְיֶה עֲלָתוֹ
 כְּמוֹ שְׂמֵטוֹ מַחֲסֵה יִיבֵס עַל־טוֹר רַעַעֵן. הַעֲלִים טָגָה יִיבֵס רַעַעֵן : וְשִׁבְבַתָּהּ כְּמוֹ שְׂמֵטוֹ

וְעֵינֵי וְנִשְׁכַּחַת בְּצִדְתָּ לֹא יִדְאָג וְלֹא יִמְשַׁח מַעֲשֵׂוֹת פְּרִי : עַקֵּב
 הַלֵּב מִכֵּל וְאִנְשׁ הוּא מִי יִדְעֵנוּ : יִמְשֵׁחַ יְהוָה חֶקֶר לֵב בְּתוֹן כְּלִימָה
 וְלִתְתִּי לֹא־שֵׁשׁ כְּדָרְכּוֹ בְּפִרְיֵי מַעֲלָיו : יִקְרָא דָגֵר וְלֹא יִדַּע עֲשֵׂה עֵשֶׂר
 וְלֹא בְמִשְׁפַּט בְּחַזְקֵי יָמוֹ יַעֲזֹבוּ וּבְאַחֲרֵיתוֹ יִהְיֶה נָבֵל : יִבְטַח
 כְּבוֹד מְרוֹם מְרֵאשׁוֹן מְקוּם מְקוּדָשׁוֹ : יִמְקוֹת יִשְׂרָאֵל יְהוָה כֹּל־
 עֲוֹנֶיךָ יִבְשׁוּ יִסּוּרֵי בְּאֶרֶץ יִכְתְּבוּ כִּי עֲזָבוּ מְקוֹר מִיִּסְחָרִים אֶת־
 יְהוָה : יִרְפָּאֵי יְהוָה וְאַרְפָּא הוֹשִׁיעֵנִי וְאַיִשְׁעָה כִּי תַחֲזִקְתִּי אֶתְּךָ :
 כְּדָרְכּוֹ קִירֵי יִסּוּרֵי ק וְסוּרֵי ק
 רש"י

כְּבִיבֵה לֹא כְּלוֹתָ לְבוֹן מַכְלָר וְכֵן חֲכָמוֹ מַחְסֵה : לֹא יִדְאָג. לֹא יִפְחַד : (ט) עַקֵּב טֵבֵל. מַלְאֵה
 חוֹמָה וְעוֹקֵבֶה מַכְלָר רַעִים : וְאִנְשׁ. לִי חוֹנֵי. וְחַוֵּי חוֹל זֵס : מִי יִדְעֵנוּ. הוּא כְּבוֹד מִי יִדְעֵנוּ
 אֵי טִי חוֹקֵדוֹ : (יא) קִרְאָה דָגֵר. קִרְאָה גִּלְגִּילֵט כְּעֵיִן : וְלֹא יִדַּע. הַקְּוֹרָה הוּא מוֹכֵר אַחֲרֵינוּ
 אַחֲרֵינוּ כֵּל לֵד : דָּגֵר. הוּא לְפָנָיִם שְׂמֵלֶפֶךְ כְּעוֹף כְּקוֹלוֹ לְמַשְׁךְ אַחֲרֵינוּ אַחֲרֵינוּ וְלֹא שְׂמֵלֶפֶךְ
 דָּגֵר לֹא יִלְכוּ אַחֲרֵינוּ מִשְׁבַּדְלוֹ שְׂאִיִם מִיִּתּוֹ כֶּךָ עוֹשֶׂה עוֹבֵר וְלֹא כְּמַחְסֵה : יִהְיֶה כְּעַל. מַתְקִירֵי
 כְּשִׂיעָה : (יב) כְּבִסָּה כְּבוֹד וְגו'. לְפִי כְּשֶׁבֶל לִמְדָה כֹּל עוֹנֵדֵךְ יִבְטַח מִחֲלֵל כְּקִיבוֹס בֵּל מְקוּם
 וּמַדְכָּר אֵתֶּךָ כְּכֹס כְּבוֹדוֹ מְרוֹם מְרֵאשִׁית כְּרִימָה עוֹלָם וּמְכוּן כְּגַד מְקֻדָּשׁוֹ : (יג) מְקוֹת
 יִכְרָאֵל טִי. יוֹכֵם עֵלְיוֹ לְפִיכֵךְ כֹּל עוֹנֵדֵךְ יוֹכֵם : וְסוּרֵי בְּאֶרֶץ יִכְתְּבוּ. אֲחֻסֶם סְפָרִים מַדְכְּרֵי שְׂאִיִם
 שְׂמֵטִים שְׂלִיחוֹתֵי כְּבָרֹת תַּחֲזִיקוֹת אֲתָן יִכְתְּבוּ : (יד) כִּי תַחֲזִיקְתִּי אֶתְּךָ. כֶּךָ אֵי מַחְלֵל וְהַפְּסָל

מצורת רד

יִיבֵס מַחְסֵה גְבִימִים : לֹא יִדְאָג. הוּא רִל לֹא
 יוֹקֵד טו : וְלֹא יִמְשַׁח. לֹא יִסּוּר מַגְדֵּל פִּירֹת
 וְרִל וְכֵן יִיבֵס הַנְּטוּעַ כְּה' אֵלֶּךָ יִחְסַר לוֹ שׂוֹם
 דָּבָר וְלֹא יִדְאָג מַחְלֵתוֹת יִתְרַגְּמוֹת כְּעוֹלָם :
 (ט) עַקֵּב טֵבֵל. עַם כִּי לֵב הַחֲדָם הוּא מַעֲוָקֵס
 וּמַשׁוּתָה יוֹתֵר מַכְלָר אִיבְרֵי וְיִשָּׂם לוֹ מַחְלָב חוֹק
 וְרִל דַּעַה נִפְסְדָה לְחַשְׁבוֹ מִי הוּא שְׂוֹדֵעַ הַעֲלוּמוֹת
 לְבוֹ אֵם הוּא כְּעוֹתָה בְּחַמְטָה אוֹ עַל : (י) אֵי
 טִי. רִל חוֹלֵס אֵי טִי חוֹקֵד נֵב הַחֲדָם וְכִתְּבֵה
 מַחְסֵנוֹת הַכְּלִימָה לְדַעַת מַחֲסֵה הוּא לְמַטְּן לֵת לְכֹל
 אֵיִם כְּדָרְכֵי לָבוֹ וְכַפְרֵי מַעֲלָיו הֵם מַחְסֵנוֹת
 הַסֵּס מַעֲשֵׂה טֵבֵל וְדָרְכֵי וְכַפְרֵי הַדָּבָר בְּמֵיִם :
 (יא) קִרְאָה דָּגֵר. כְּמוֹ עוֹף הַקְּוֹרָה מַמְשֵׁךְ
 אַחֲרֵינוּ אַחֲרֵינוּ כְּעֵיִן כְּעֵיִן קוֹל וְהוּא לֹא יִלְדֵם
 הַהוּא דָבָר שְׂאֵיִן מַתְקִירֵים כִּי כְּשִׁיבְדֵנוּ יַעֲבוּ הַהוּא
 לֹא יִלְדֵם וְיַעֲזֹבוּ אֲחֻתוֹ כֵּן הוּא מַתְקֵיךְ עוֹשֶׂר
 וְלֹא כְּמַחְסֵה יוֹשֵׁר כִּי־אֵה כְּעֶרְמֵת טֵבֵל כִּי הַעֲשֵׂר
 כֵּס לֹא יִתְקִים בִּידוֹ וְכַתְּבֵי יִמְיוֹ יַעֲזֹבוּ הַעֲשֵׂר
 הַהוּא וְכַסּוֹף יוֹגֵל לְאִנְשֵׁים עֲרַמַת לָבוֹ וְיִיבֵס
 חוֹמָה לְכֹל : (יג) כְּבִסָּה כְּבוֹד. כְּמוֹ כְּסָף הַכְּבוֹד וְהוּא שְׂמֵי מְרוֹם כְּמֵיִם הַשְּׂמִים כְּכֵיִל (יִשְׁעִים
 טו) : בְּרַאשֵׁי הַסֵּבֶן לֶךְ מְקֻדָּשׁ כְּמֵיִם נִכּוֹן כְּכֹחַ מַחֲסֵה (תְּחַלִּים ז) : מְקוּם מְקֻדָּשׁוֹ. רִל
 כֵּן הוּא מַחֲסֵה מְקֻדָּשׁוֹ. כִּי כְּמוֹ שְׂמֵטֵה טִיִּה כְּמַחְסֵה כֵּן הוּא כְּעֵיִן טִי : (יג) מְקוֹת יִכְרָאֵל
 טִי. לֶךְ יִכְרָאֵל שְׂמֵטֵה יִשְׂרָאֵל יִיבֵס אֵל טִי הַחֲלוּל וְנִשְׁכַּחַת כְּיִמֵּה : כֹּל עוֹנֵדֵךְ. כֹּל
 הַטְּמוּנוֹת חוֹקֵד מַחְסֵה כְּחַלְס רָחוֹף הוּא שְׂמֵטוֹ : וְסוּרֵי. הַסֵּרִים מִמֵּנִי וְהוּא מַחֲלָה הַכְּלִימָה כְּדָבָר
 כְּכֹל : בְּאֶרֶץ יִכְתְּבוּ. כֵּס יִכְתְּבוּ לְרַדַּת כְּתַחֲזִיקוֹת הַחֶקֶר כְּעַמְקֵי הַשְּׂחָלוֹ עַל כִּי עוֹבוֹ מַחֲלָה הַכְּלִימָה
 מִיִּם חַיִּים וְחַוֵּי וְסוּרֵי אֵת טִי שְׂמֵטֵה טֵבֵל כְּכֹל עַת מַחְקוֹר הַנְּטוּעַ : (יד) רַפָּאֵי. אֲשֶׁר
 נִשְׁכַּחַת מַחְסֵה אֲחֻתֵי אֵיִם נִרְפָּא וְלִמְסַחֵה כִּיִּלּוֹר אֲחֵר יִשְׁעֵנִי מִן הַקְּטִיִם עֵלֵי וְהוּא אֲחֵר

ספר

מַחְסֵה לְכֹל : (יג) כְּבִסָּה כְּבוֹד. כְּמוֹ כְּסָף הַכְּבוֹד וְהוּא שְׂמֵי מְרוֹם כְּמֵיִם הַשְּׂמִים כְּכֵיִל (יִשְׁעִים
 טו) : בְּרַאשֵׁי הַסֵּבֶן לֶךְ מְקֻדָּשׁ כְּמֵיִם נִכּוֹן כְּכֹחַ מַחֲסֵה (תְּחַלִּים ז) : מְקוּם מְקֻדָּשׁוֹ. רִל
 כֵּן הוּא מַחֲסֵה מְקֻדָּשׁוֹ. כִּי כְּמוֹ שְׂמֵטֵה טִיִּה כְּמַחְסֵה כֵּן הוּא כְּעֵיִן טִי : (יג) מְקוֹת יִכְרָאֵל
 טִי. לֶךְ יִכְרָאֵל שְׂמֵטֵה יִשְׂרָאֵל יִיבֵס אֵל טִי הַחֲלוּל וְנִשְׁכַּחַת כְּיִמֵּה : כֹּל עוֹנֵדֵךְ. כֹּל
 הַטְּמוּנוֹת חוֹקֵד מַחְסֵה כְּחַלְס רָחוֹף הוּא שְׂמֵטוֹ : וְסוּרֵי. הַסֵּרִים מִמֵּנִי וְהוּא מַחֲלָה הַכְּלִימָה כְּדָבָר
 כְּכֹל : בְּאֶרֶץ יִכְתְּבוּ. כֵּס יִכְתְּבוּ לְרַדַּת כְּתַחֲזִיקוֹת הַחֶקֶר כְּעַמְקֵי הַשְּׂחָלוֹ עַל כִּי עוֹבוֹ מַחֲלָה הַכְּלִימָה
 מִיִּם חַיִּים וְחַוֵּי וְסוּרֵי אֵת טִי שְׂמֵטֵה טֵבֵל כְּכֹל עַת מַחְקוֹר הַנְּטוּעַ : (יד) רַפָּאֵי. אֲשֶׁר
 נִשְׁכַּחַת מַחְסֵה אֲחֻתֵי אֵיִם נִרְפָּא וְלִמְסַחֵה כִּיִּלּוֹר אֲחֵר יִשְׁעֵנִי מִן הַקְּטִיִם עֵלֵי וְהוּא אֲחֵר

הנהדהמה אמרים אלי ציה דברי יהודה יבוא נא : **א** ואני לא
 אצתי ו מדעה אחריק ויום אנוש לא התאותי אתה ידעת מיצא
 שפתי נבחר פניו הנה : **ב** אלהיה ללי למחתה מחסי אתה ביום
 רעה : **י** יבשו רדפי ואל אבושה אני יחתי המה ואל אחתה אני
 הביא עליהם יום רעה ומשנה שפרון שברם : **י** פה אמר יהוה
 אמי הלוך ועמדת בשער בני יעם אשר יבאו בו מלכי יהודה
 ואשר יצאו בו ובכל שערי ירושלים : **י** ואמרת אליהם שמעו
 דברי יהוה מלכי יהודה וכל יהודה וכל יושבי ירושלים הפאים
 בשערים האקה : **כ** כה אמר יהוה השמרו בפשותיכם ואל
 תשא משא ביום השבת והבאתם בשערי ירושלים : **כג** ולא
 תוציאו משא מבתיכם ביום השבת וכל מלאכה לא תעשו
 וקבשתם את יום השבת כאשר צויתי את אבותיכם : **כד** ולא

העם ק
 רש"י

לומר בלחה מוסיפי : תהלתי : ונסגל'א בלפ"ו : (טו) מיה דבר ס' : הפורענות בלחה
 מהנל'א : (טז) ואני לא אצתי : לא מהרתי לזרוך להכניס מכוית רועס טוב מחור אחרין לבקש
 עליהם רחמים : ויום אנוש : תולי של פורענותם לא החלתי וי"ת ואלה לא עבית על מימדך
 מלכה נכחות עליהן ולהנהיגן לדלתך ולפי הדרגס יסיה אלתי לי עוב כולמר לא פכתי
 מלומר להם שליחותך ולהביסך אליך אם כיו שמוסיף אלי : מוצא שפתי נוכח פחד סיה : להבי
 את חמתך מהם : (יז) אל תביס לי מתה : אל יבי שליחותך לי למתה : (יח) יבושו רודפי
 אבני ענתות נכדם : (כב) ולא שמו : אבותיכם למם בלתיים :

מצודת דוד

סכרס : סקור : מעין : (טו) גא : פתס : נוסע ר"ל אין ביד מי להכניע לי וולתך : כי
 (טז) אצתי : ענין מכויות כמו ולא אץ לבוא חהלתי אתה : כך אני מתהלל לומר בלחה אלתי
 (יבוסע') : אנוש : ענין מחלוק רב : התאותי : יעסי : (פר) הנה המה : הקמים עלי אומרים
 מלכון תלוס : נוכח : נגד : (יז) למחתה : אלי בלעג איס דבר ס' יבוא עתה והנכה את
 ענין סכר וכן ולדקתי לא תחת (ועיסי נה) : האמת אחר כי יתשבו שמלכי אני גודלם לבגלתי
 (יח) ומשנה : ענין כפל : (כב) ריקשו : אל חותם : (טז) ואני : אכל אני לא מהרתי מאה
 קסס : שחסיס אחרין רועס לרעות לכן עמר ולנכחות
 להם וכמ"ס בתהלה נבואתי שאמר הנה לא ידעתי
 דבר כי נער אנכי (לעיל א') : ויום אנוש לא התאותי : ואף אחר שהלכתי לנכחות בלא
 בריוני לא סייתי מתחיל לנכחות עליהם ביבוא יום אנוש : הוא זמן כגלות : אתה ידעת : כי כן
 הוא : מוצא שפתי : מה שהתפלתי עליהם הלא היה פניו וכאומר הלא לא רציתי לנכחות
 להם וכבוא אלי נכוחת פורענות התפלתי עליהם והמה חוכים שמלכי אני גודלם משלתי כס :
 (יז) אל תביס : לכן שלחתי אל תביס לי הנכוחה למכשול ולמתה הלא מעולם אתה מחסי כעת
 רעס לזה הוסיפי גם עתה : (יח) יבושו רודפי : כעת ילכו גולה : יחחו : הם יסכרו ביד
 סחויב : ומשנה סכרון : סכר כפול ר"ל סכר על סכר סכרס : (יט) בשער בני העם : כשער
 שמלויס סס בני העם והוא כשער אשר מלכי יהודה באים ויוצאים בו : ובכל : וכן תלך
 ותמנוד ככל שערי ירושלים : (כא) השמרו בנפשותיכם : ר"ל היו נשמרים בדבר שיש בו
 שפירס נפשותיכם : ואל תשאו מחא ביום השבת : להביא חותם בשערי ירושלים מן החוץ :
 (כב) ולא תוציאו משא : אל החוץ : וכל מלאכה : ויום מלאכה : וקדשתם : מעלי חולל בדבר
 שחלחר בשבת : (כג) ולא שמו : חלל סס פלגות לא שמו למטותי : ריקשו את ערסם :

שמעו ולא המו את אונם וקשו את ערפם לבלתי שומע ולבלתי
 קחת מוסר : **ג** והיה אם שמעו תשמעון אלי נא איהיה לבלתי
 הביא משא בשערי העיר הזאת ביום השבת ולקדש את יום
 השבת לבלתי עשות בה כל מלאכה : **ד** ובו בשערי העיר
 הזאת כלכים ושרים יושבים על פסא דוד רבבים ופרקב
 ובסוסים המה ושריהם איש יהודה וישבי ירושלים וישבה העיר
 הזאת לעולם : **ה** ובו מערי יהודה ומסביבות ירושלים ומארין
 בגימן ומדמשפלה ומן הדר ומרנגב מבאים עדה ונבח ומתחה
 ולבונה וקבאו תודה בית יהוה : **ו** ואסילא תשמעו אלי לקדש
 את יום השבת ולבלתי שאת משא וכל בשערי ירושלים
 ביום השבת והצתי אש בשעריה ואכלה ארמנות ירושלים ולא
 תכפה :

יח * הדבר אשר הנה אלי דמיהו מאת יהוה לאמר : **ז** קום
 ונרדת בית היוצר ושמה אשמיעה את דברי : **ח** וארד בית היוצר
 והנה עשה מלאכה על האבנים : **ט** ונשחת הפלי אשר הוא עשה
 בחבר ביד היוצר ושב וישעוהו כל אחר כאשר ישר בעיני היוצר

ששוע ק' בו ק' והנה הוא ק'
 רש"י

(בו) ובא : כמו ולא :

י"ח (ג) על האבנים : על פדוא שורמל'א בלפ"ו : (ד) אשר הוא עשה כחומר : אשר הוא

מצודת דוד

הוא ענין מליס כלול נחקס פדס עד בלא קסס : ערסם : הוא אחרי הלוא : (בו) חשפלה
 יוכלו לחזור פניסם ולחמוט : ולבלתי קחת מוסר : העמק : (כו) והצתי : ענין הפסרס : ואסילא
 לא תחזירו פניסם למען לא יקבלו מוסר ותוכחה ותשקוף וכן כחלולת אש (סס ט) : ארמנות
 מן הזבויס : (כד) אם שמוע : אם אתם תבטון
 אלי לבלי הניא וגו' וילקדם הבכת לגלי עבות
 בו שום מלאכה : (כה) ובו : או יבואו כשערי
 וגו' : על כסא דוד : ר"ל על כסא המלוכה
 ותוכס על מלוס : ברבב : כמדכסס העשויס
 לרכוב נה : ובסוסים : המוסכים המרכסס
 חסר : המלוס : איש יהודה : אבני יהודה

מיתר הכס : וישבי : הסיס מיוצבת בלגבים : (כו) ובאו : יבואו הלויס מערי יהודה וגו' :
 וכן השפלה : מן הערים היוכסיס כעמק : וכן הנג : היוכסיס גפלת הדרוס : מביאים : והמס
 יקיו מביאים עולה ונכה וגו' והמס יקיו מביאים עולה ונכה וגו' והמס יקיו מביאים עולה ונכה
 אל בית ס' : (כז) ואם לא תשמעו אלי : מה שלוחי לקדש את יום השבת לבלתי בלתי מאת
 ולבוא עשה בלגבים : והצתי : או אכעיר אש כשעריס ותשרף הארמנות ולא תכסס עד
 תשרוף הכל :

י"ח (ב) בית היוצר : לבית חומן חרס : (ג) ערשה מלאכה : ערשה מלאכתו כחומר אשר
 בידו על האבנים והוא הכלי המיוחד לכך : (ד) ונשחת הכלי : נתקלקל הכלי אשר
 ע"ס שפסס כחומר כשהיס ביד היוצר כשפסס הכלי : רש"י : תלך כולל וקסס מחומר כהוא

לעשות : ה יהי דבריהוה אלי לאמר : תבצר הזה לא אוכל לעשות לכם בית ישראל נאסיהוה הנה כחמר ביד היצר כך אתם ביד בית ישראל : ונגע אדבר עלי ועל ממלכה לנתוש ולנהוין ולהאכיד : ה ושב הנני הווא כרעתו אשר דברתי עליו ונחמתי עליהרעה אשר חשבתי לעשות לו : ונגע אדבר על בני ועל ממלכה לבנות ולנמוע : ועשה הרעה בעיני לבתי שמע בקולי ונחמתי עליהמוכה אשר אמרתי להיטיב אותו : י ועתה אמרנא אל איש יהודה ועל יושבי ירושלים לאמר בה אמר יהוה הנה אנכי יוצר עליכם רעה וחשב עליכם מחשבה שונה נא איש מדרך הרעה והיטיבו דרכיכם ובעיניכם : י ויאמרו נואש כיראחי מחשבותינו גלג ויאיש שריות לבוהררע נעשה : י יכון פה אמר יהוה שאלודנא בגוים מי שמע באלה שערת עשתה סוד בתולת ישראל : י הועז סעזר שדי ילג

ס תרע קי רשי

עושה מן החומר נחת כיד הוול כעוד לה ימקח מכוסה סוד : (ח) מרעתו אשר דברתי עניו . מעבדות שנידו אשר כעולם דברתי עליו לנתוש ולנתון . אכדוקי כלפי : ונחמתי . ונחמתי מחסכה אחרת : (יב) ויאמרו נושא . וידעתי שם יאמרו לך על דברי שאין תושבין לסם : (ג) שערוריות . דבר גלוי : (יד) היעזוב מור כדי בלג לבנון . היעזוב אדם סלרף לשת מים הנולים מזור כעבודת הכאים משלג הנוגטן בהו קני : אם ינחשו מים זרים . או אם יעזבו מים ימים טובים שם זרים עד הנה מכל אדם והם קרים . זרים הם טובים וזם זכות . אני קרתי ונחמתי מים זרים (יעשה לו) ונחמם חגרו זרים עם לא זורו ולא יושבו (סס א)

מצורת ציון

(ד) בחומר . טיע : (ו) לנחיש . ענין עקרים : כלי אחר מנחם מן הרחוק כמו אבן אשר ישר ולב ציץ . ענין כתיבה ובסורה וכן לנתוש כענין : (י) הכיזר . וכי לא אוכל לעשות עמכם ולנתון ולהרוס ולקמן לא) : (ח) ונחמתי . כדרך ששם הוולר עם החומר ששם משני ענין סוף מחסכה : (יא) יוצר . כולל ומחמם : כלי אחרת אחר שנתה הרחוק : הנה כחומר . ומעליכם : מעסיכם : (יב) נושא . מלי יאוש כאלת כמו כחומר סוד כיד הוולר לעשות בו ועינת הדבר כמו ותאמרו נושא (לעל ג) : מה שירש כן אדם כיד : (ה) רגע אדבר . שרירות . ענין דלים והכטה : (ז) שערוריות . כנגע אחת אזור על אומם מהאומות כיוון ענין דבר מנוסה ומחמם כמו שמה ובעבורה ועבדון כעבור רעה : (ח) ושב . וכאשר שב (לעל ס) : (ד) סעזר . מסלע : לבנון . שם הגוי הסוד מרעה אשר כעבורה גורתי טעו יער . עלבדון : ונחמתי . או כהרעג הסוד אני מנחם על הרעה ולא איחיהם : (יא) איש יודם .

אנשי יודם : ועל יושבי . ולא יושבי : יוצר . גורל עליכם רעה וחושב להפסד בה מכם לכן שובו עמה כל איש מדרך וגו' : (יב) ואמרו נושא . ידעתי שיאמרו לנו מתיאשים מדרך סמקום אלא לך אחר מחשבותינו : ואיש וגו' . נעשה כל איש כפי מה שמראה לו לבו הרע ומתאווה לו : (יג) מי שמע בלש . מי מאזינים במע דבריהם הלא לומר לך כעבירות הלל : שערוריות . דבר מנוסה עשה כרעה מאלו כחולת ישראל החומרת לאלו והיא כחולת כבית אביה שחומרת למו שיהא : (יד) היעזב . וכי מהרצו לעזוב מים סודדים מן סוד אשר כדרך הכאים שהפסקה סלג אשר בלבנון הלא סמים ססם ססם מטעם וקרים טובים לרוח

לבני אסייתאשני מים זרים קרים נוזלים : מי כירשכתי עמי לשוא יקמרו ויכשלוס כדרכיהם שבוני עולם ללכת נתיבות דרך לא סרדיה : מי לשום ארצם לשמה שרוקת עולם כל עובר עליה ישם ויניד בראשו : י כרותקדים אפיצם לפני אויב ערף ולא פנים אראם כיום אידם : י ויאמרו לבו ונחשבה על ירמיהו מחשבות בי לאתאבד תורה מבתי ועצה מחכם ודבר כנביא

שבילי ק שריקות קי רשי

לבון מימי תרופה יתן עפע לדבריו ואמר כי אם כקם לדבר בלבון זרם סיס מכפול את המים וסיס מוסוף וי"ז מים אומר וזומים לרבות המים ולסוות זומים : שרי . כמו שם : קרים . פרוזד"ס כלפי : נוזלים . קוראני כלפי ועוד ים לפתרו אם ינחשו להיות מים זרים נחאכיס המים ססם קרים נוזלים : זרים . ללבון רחשן של רשי הוא לבון זרם ולבון שני הוא לבון זרות כלומר מים מאוסיס : (טו) כי . כן סבו עמי אשר כחמתי ולשוא יקטרו : שבילי טולס . שבילים המתקנים אמרו ססם מכפול כדי ללכת : דרך לא סלולה . לא ככוסה : (טז) שריקות . העובר על חמכות סלחה ככר כנמיס טובים נעיל לבקו : ישם . יתמה : (טז) עורף ולא פנים . כשכברו מפני האויב : אראם . ולא אושעים : (יח) ויאמרו לבו וגו' . יתמה סיס קובל על אנשי ענתות ואומר שאומרים כן : תורה מסכן . סעל סהסכס לסודות תורה סעל יודו מספטין ליעקב (דברים ג) : ודבר מנפול . דברי נטאות : ונכהו בלבון . וספסדיקס

מצורת רוד

המאון : אם ינחשו . וכי מהרצו לנטוש ולעזוב מים זורים מאנשים הכאים ממרתק במלאת כיד דעלית מתחלק וכמו סוכולו בענין אחר טעם ותמה ועישה סוד ענין עזיבה כמו כי לא יוקח המים ורוך מי יעזוב ור"ל וכי מהרצו לעזוב את המקום שמכפיע כל עת חממה וסכבל בלכות הדוכים אותו : (טו) לשוא יקטרו . המקרים לבל סכמים שאין תועלת בעבודתם : רי"ל שבילי ועלום סס המכפילים אותם כדרכיהם כי כדאומם דרכי סטבע כעולם הספל כהכוכבים ממסלות פועלים כדברים הספלים אלה שבילי עולם סס יבולום כדרכיהם לחשוב סבל טובתם תלוי כנבל סממים ולכן סין מקטירים לה וכו סאגל ללכת נתיבות וגו' רי"ל ללכת כתיב דבר אשר איננו סלולה סלג משמשו סה להסור . וכאבל סלג קררו כדבר לדעת סכבל כיד ס' וכן מהרצו : לעבדס עבודת אללות : (טז) לשום . וכו ס' סכס לבוס ארלס למחמה : שריקות עולם זרם רב ישרקו על הדגים ובוממות : ישם . זממה על סממון ויניד כראשו כדרך המתמים : (יז) כרות . כמו רות קדים סהו סנו סככותות סמסור דברים הנפדים כן אפוסם כגוסם מפני האויב : עורף וגו' . כיום כוה אידס אכסיר פני מים ויראה לסם העורף וחו סמבל מאלס סינו מאלס סכטו לו ור"ל לא אכסית עליסם להושיעם : (יח) ויאמרו . ככאמרתו לסם סככותו לסם לאלו נחכסה על ימיה מחסבות מה לעשות עמו לבל נשע עוד כדברים הלאם : כי לא תאבד . כלואמרים מה ססיס סררים כתיבתו הלא לא תאבד . חרורה מיתר סהסוט (על סכסן ללמד תורה זממה כי ס' ס' ס' ס' וינרס יקטבו מיקוי (נחלכי ג) ולא תאבד העלס מחממים ארדים אשר ים עמנו ודבר

מצורת ציון

יער כאן ישראל : יתשו . כמו יעשו כענין כי דעלית מתחלק וכמו סוכולו בענין אחר טעם ותמה ועישה סוד ענין עזיבה כמו כי לא יעזוב המים ורוך מי יעזוב ור"ל וכי מהרצו לעזוב את המקום שמכפיע כל עת חממה וסכבל בלכות הדוכים אותו : (טו) לשוא יקטרו . המקרים לבל סכמים שאין תועלת בעבודתם : רי"ל שבילי ועלום סס המכפילים אותם כדרכיהם כי כדאומם דרכי סטבע כעולם הספל כהכוכבים ממסלות פועלים כדברים הספלים אלה שבילי עולם סס יבולום כדרכיהם לחשוב סבל טובתם תלוי כנבל סממים ולכן סין מקטירים לה וכו סאגל ללכת נתיבות וגו' רי"ל ללכת כתיב דבר אשר איננו סלולה סלג משמשו סה להסור . וכאבל סלג קררו כדבר לדעת סכבל כיד ס' וכן מהרצו : לעבדס עבודת אללות : (טז) לשום . וכו ס' סכס לבוס ארלס למחמה : שריקות עולם זרם רב ישרקו על הדגים ובוממות : ישם . זממה על סממון ויניד כראשו כדרך המתמים : (יז) כרות . כמו רות קדים סהו סנו סככותות סמסור דברים הנפדים כן אפוסם כגוסם מפני האויב : עורף וגו' . כיום כוה אידס אכסיר פני מים ויראה לסם העורף וחו סמבל מאלס סינו מאלס סכטו לו ור"ל לא אכסית עליסם להושיעם : (יח) ויאמרו . ככאמרתו לסם סככותו לסם לאלו נחכסה על ימיה מחסבות מה לעשות עמו לבל נשע עוד כדברים הלאם : כי לא תאבד . כלואמרים מה ססיס סררים כתיבתו הלא לא תאבד . חרורה מיתר סהסוט (על סכסן ללמד תורה זממה כי ס' ס' ס' ס' וינרס יקטבו מיקוי (נחלכי ג) ולא תאבד העלס מחממים ארדים אשר ים עמנו ודבר

לכו ונגדו בלשון ואלקשיבה אל כל דבריו : י תקשיבה ידיו
 אלו ושמע לקול ויקי : י הישלם תחת טובה רעה כירכו
 שוחה לפשי זכר ו עמדי לפניך לזכר עליהם טובה יהשיב
 את חמתך מהם : י כן תן את בניהם לרעב והגרם עלידי
 חרב ותהנה נשיתם שפלות ואלמנות ואנשיהם יהיו הרגי טח
 בחוריהם מכי חרב במלחמה : י י תשמע ועקה מבתיהם כי
 תביא עליהם גרוד פתאם כירכו שיחה ללכדני ופחים טמני
 לרגלי : י ואתה יהוה ידעת את כל עצתם עלי למות אל תתם
 על עינם וחסותם מלפניך אל תמחי ויהיו מבשלים לפניך בעי
 אפי עישה בהם :

יט כה אמר יהוה הלק וקגית בקבק יוצר חרש ומזקני העם
 שוחה ק ויהו ק רש"י

ספדוה דשקלה : (בא) והגרם . (סודים על ידי חרב) לבן עיני נגרה (אוכה ג) מוס סמוגרים
 (מיכה א) : על ידי חרב . על ידי גיוסות : ואנשיהם . כל האלמות ויהו סרוגי מלך המות :
 (כב) כי כרו שוחה . שחזוהו כחשת איש שחא' (מבלי כג) כי שוחה עמוקה ונה : (כג) אל
 חמתי . אל חמי שחזוהו ולפי ספדו לי נקבה נתן כי יוצר ואף היא יתירה כיו"ד של חזוני נס
 (יחזקאל עו) :

יט (א) בקבוק . לזוחית : יוצר חרש . כלומר של יוצר שחזוהו של חרש : ומזקני העם . סלון

מצודת ציון

משיע והלונס : (ב) כיו . חפרו כמו בור נבואה לא תהיה נאכדת מיתר הנבואים אשר
 כרה (תהלים ו) : שיחה . בור כמו שוחה לא ותנעלו רעם כמותו) : לבו ונכו . לכו נכו
 עמוקה (מבלי בג) : (כא) תן . ענין מסיבה : נפש כלשון כי נדבר עליו מלשונות לפני המלך
 יצגם . ענין הולו ובסיבה וכן גירסה על ידי ופוא יכנו נפש : ואל נקביה . או לא נכמע
 חרב (תהלים סג) : שכולות : מי שמתו כניו כמו כל הדברים שדבר הוא כי אין מי ונבואים
 קרוי שכול : (כב) גרוד . נכחות עס : ופחים . לדבר דברים כמותו : (יט) הקשיבה סי חלי
 מלבן פח רמת : סבינו . ענין הפניה : מה שאני מתפלל עליהם טעות ועשות זה שש
 (כג) חמתי . מלי חמתי ומחירי : קול סמריים עמדי אשר יופעלו עלי :
 יט (א) בקבוק . כן שם כלי שפיה רר על כי (ב) הישולם . וכי מן סרלוי שיכול רעח תחת
 בעת ישך עמנה נכמע כעין קול טוכס כי חפרו בור ללכדני רל חובייה עלי
 כקבק וכן בקבק דכ (מ"א ד) : יוצר חרש . מחצבות רעות : ובור . תן דעתך לזכור עת
 עמדי לפניך כחפסה לנקש עליהם טוכס ובעמדי
 חת המתך מוס : (בא) לכן . סחיל ומלתיים

רעה תחת טוכס : והגרם . שוך דמיה ע"י חרב האויב : שכולות ואלמות . שכולות מביטין
 ואלמות מכלעין : ואנשיהם . אנשי האלמות ויהו מתיס ע"י הרג ולא מתיית עליו :
 במלחה . כי דרך סחוריס ללכת כחלמה : (כב) ועקה . ועקה סכר : פתאום . לכל דמו
 נחוכר מס : כרו שוחה . חפרו בור ללכדני כי רל ישנו עלי רעות : ופחים . הפניו ללכד
 רגלי וכל הדבר כמיס : (כג) עצתם עלי למות . אשר מסס מתעלים עלי להמית : אל
 החמי . אל המתק חלחלם מלפניך כי יהיו כחויים לזכרון למען יקבלו גמול : ויהי וגו' .
 אף בעת ילפו לפניך כדרך שמתוך יבוא להם מכבול למען לא יוכלו לפנות חקנים : בשח
 חפר . כוונן שחלם כועס או עש כסס נקס לפען יהיה הרעה מלכיל :
 יט (א) בקבוק . לזוחית מן יוצר חרש : ומזקני וגו' . מוסב על הלך ורל הלך חרש
 וכן סמקי הפס וגו' ילע עמך :

ומזקני הפהנים : י ויצאת ארניא בדהנם אשר פתח שער
 החרסות וקראת שם את הדברים אשר אדבר אליה : י ואמרת
 שמעו דברי יהוה מלכי יהודה ושבי ירושלים כה אמר יהוה
 צבאות אלהי ישראל הנני מביא רעה עליהם כי יהוה אשר
 כל שמעה תצלנה אזניו : י יען אשר עובני ויגברו את המקום
 הזה ויקפדו בו לאלהים אחרים אשר לא ידעום המה ואבותיהם
 ומלכי יהודה ומלאו את המקום הזה דם נקים : י ובנו את
 כמות הפעל לשרף את בניהם באש עלות לפעל אשר לא
 צויתי ולא דברתי ולא עלתה על לבי : י לכן הנהימים פאים
 נאסיהוה ולא יקרא המקום הזה עוד החפת וגיא ביהנם כי
 אס גיא חרבה : י ובקתי את עצת יהודה וירושלים במקום הזה
 והפתיים בחרב לפני איביהם וביד מבקשי נפשם ונתתי את
 נבלתם למאכל לעוף השמים ולבהמת הארץ : י ושמתי את
 העיר הזאת לשמה ולשרקה כל עבר עליה ישם וישרק על כל
 סבתה : י והאכתיים את בשר בניהם ואת בשר בנותיהם ואיש

החסיית ק רש"י

סוף ומקמי הפס מוסב על הלך ומקמי הפס עמך : (ב) שער החרסות . שער
 האספות שסס וזקני חרסות הנשכרים וכן ת"י חרש קלקלח : (ג) תצלנה . טיטויגר כלפי
 לבן מלתיס (ד"א א טו) כלללו שמע (תהלים ק) : (ד) ויגברו . פלאוהו נגרי לפני
 (ו) ובקתי . ודוקתי לבן בוקס ומטוקה (גמס ב) ועל סס בקבוק סחוא מדבר כי לקח לבט

מצודת דוד

לזמן חרש : (ב) גיא כן הנס כן סס המקום : (ב) אשר פתח . אבר מול פתח : שער
 (א) תצלנה . ענין מיתעס חרש וכן לקול כללו
 חמתי (חכנו ג) : (ד) ויגברו . מלבן נכר
 חרות : (ז) ובקתי . ענין ריקות כמו חכנו
 חכנו סלך (ישעיה כד) והוא לבן ופול על לבן
 חקבוק : (ח) לשמה . לתמון : ולשרקה .
 ענין השמעת קול כקיון ספתיס ודרכו לעשותו
 כסחויס דכר חכנו סתרכ : י שום . יתחס :
 כמלור
 מצודת ציון
 לזמן חרש : (ב) גיא כן הנס כן סס המקום : (ב) אשר פתח . אבר מול פתח : שער
 (א) תצלנה . ענין מיתעס חרש וכן לקול כללו
 חמתי (חכנו ג) : (ד) ויגברו . מלבן נכר
 חרות : (ז) ובקתי . ענין ריקות כמו חכנו
 חכנו סלך (ישעיה כד) והוא לבן ופול על לבן
 חקבוק : (ח) לשמה . לתמון : ולשרקה .
 ענין השמעת קול כקיון ספתיס ודרכו לעשותו
 כסחויס דכר חכנו סתרכ : י שום . יתחס :
 כמלור

גם סס קטרו נס אכומיסי וגו' : דם נקים . דמי כילדים ססקיבו לפני ספתיס : (ח) עלות
 לבעל . להיות עלות לבעל : אשר לא נויחי . אפילו לפני לא נויחי להקריב כניס ונמות : ולא
 דכרתי . אפילו דבור כעלמח מבלי עוי ואוכרס : ולא עלתס וגו' . (באלו דכר מלח : ו) ולא
 יקרא . או לא יקרא : החיפה . בית סמנות נקראו חופס לפי סהו מקישים ס כחתיס לכל
 ימס סלכ כביסעת סכן כסחוא : ישרק ויכמרו חמתי : בן הנס . הניא סמנו כי בית סמנות
 קראו כן סס ע"ס נסיפת סכן סכרף : גיא סכרף . כי יפלו סס סרנויס רביס : (ו) ובקתי
 חרש עליה רל לא ימלחו טסס (סלל) : למאכל וגו' . כי לא יקברו : (ח) לשמה . לתמון
 ונקיס

בִּשְׂרָרְעוֹ יֹאכְלוּ בַמְצוֹר וּבַמְצוֹק אֲשֶׁר יֵצִיקוּ לָהֶם אִיבֵיהֶם
 יִמְבַקְשׁוּ נַפְשָׁם: * וּשְׂבָרָתְךָ תִּבְקַבֵּק לְעֵינֵי הָאֲנָשִׁים הַהֹלְכִים אִתְּךָ:
 * וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה־אָמַר וַיְהִי עֲבֹאוֹת כֹּההּ אֲשֶׁבֶר אֶתְהַעֵם
 הַזֶּה וְאֶתְהַעִיר הַזֶּה כֹּה־אֲשֶׁר יִשְׁבֶר אֶת־כָּלִי הַיּוֹצֵר אֲשֶׁר לֹא־
 יוֹכַל לְהַרְפֶּה עוֹד וּבְתַפְתִּי יִקְבְּרוּ מֵאֵין מְקוֹם לְקַבּוֹר: * יִבְרָאֵעֲשֶׂה
 לְמִקוֹם הַזֶּה נֹאסִי־הַזֶּה וְלוֹיֹשְׁבָיו וְלִתְּתִי אֶתְהַעִיר הַזֶּה אֶתְהַפְתִּי:
 * וְהָיוּ בְּתֵי יְרוּשָׁלַם וּבְתֵי מַלְכֵי יְהוּדָה כַּמְקוֹם הַתַּפְתִּי הַמְּמַאִים
 לְכָל הַתְּהוֹמִים אֲשֶׁר קָמְרוּ עַל־גַּגְתֵיהֶם לְכָל צִבְאָ הַשָּׁמַיִם וְהַסֶּף
 נֹסְכִים לְאֱלֹהִים אֲחֵרִים: * יִבְרָא יִרְכְּהוּ מִהַתַּפְתִּי אֲשֶׁר שְׁלַחוּ
 יְהוָה שָׁם לְהַנְבִיא וַיַּעֲמֵד בַּחֲצַר בֵּית־יְהוָה וַיֹּאמֶר אֶל־כָּל־הָעָם:
 * כֹּה־אָמַר יְהוָה עֲבֹאוֹת אֲדֹתַי יִשְׂרָאֵל הִנְנִי מִבֵּי אֶל־הַעִיר הַזֹּאת
 עַל־כָּל־עֲרִיבָה אֶת פְּלִהַרְעָה אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי עֲלֶיהָ כִּי הִקְשׁוּ אֶת־
 עַרְפָּם לְבַלְתִּי שְׁמֹעַ אֶת־דְּבָרַי:

כ * וַיִּשְׁמַע פֶּשְׁחוֹר בְּרֹאמֶר הַכְּהֵן וְהוֹאֲפִקִיד נָגִיד בְּבֵית יְהוָה
 אֶת־יְרִמְיָהוּ נָבִיא אֶת־יְהוָה בְּרִים הָאֵלֹהִים: * וַיִּבֶן פֶּשְׁחוֹר אֶת־יְרִמְיָהוּ
 הַנְּבִיא וַיְהִי אִתּוֹ עַל־הַמַּחְפָּצָה אֲשֶׁר בִּשְׁעַר בְּנִימָן הַעֲלִיזִין אֲשֶׁר

מביא קרי

רש"י

כן: (ב) ובמצוק. לשון נכס כמו לוקס: (יא) אשר לא יוכל להרפה. אהפס קאי אלל העיר
 אהפס כחופת ואהפס לעמוד: (יב) העיר הזאת כחפס. כולה זאלה הכוונת כמו סתופת
 סוהנין שס את הילדים למוחך:
 כ (ב) ומהפכת. שס פקוס כית האסורים וי"ח כופת ארווליר בלעז:

מצורת ציון

(א) במצור. ענין הקפת נייכות סניעות העיר וזהו שורקין עליה: (ב) במצור. כהנה המלצר
 לפכה ולסר להס: ובמצוק יציקו. מל לוקס יסין סכרים ממאלל ויאללו ככר בניסכ וגו'.
 לרה: (י) אהרד. עמך: (יא) ככה. כן: (יב) ככה אהכר. כמו סניכר הכקוק כן אהכר
 ודיצר. אומן תרס: להרפה. הוא מלשון וגו' באשר יכבר וגו'. ר"ל ככרית כלי יוצר
 הפוסק ועס כי סוה כיה"ח ור"ל לתקנו ואמר כלי אהר יכור מי שאין למזל תקנה לעשותו סלס
 סללה וכן וירפא את סוה כיה"ח (מ"א ית) כי יכר העס והעיר מבלי תקוס: יבתופס
 (מ) הקשי. מלשון קשה: ערש. סוה אהורי סהנינים יקברו כחופת הככה מלד עד סלה
 ספניס והסורכ: מנור. ימאל סס מוקוס לקבור עוד: (יב) כן אהכס.
 כמו סלמרתו כן אהכס וגו': כחופס. ר"ל
 מלחס סהנינים כחופס סיהל מלחס סהרוני סילדים סהומתים לעכוס: (יג) והיו וגו'. ר"ל
 סס יסיו מוקוס קכרות סהרוניס כמקוס סחופס: סהכסויס. מוסכ על סכתיס ואמר סכתיס
 סהמלחיס יסיו כחופס וסוור וספרס מי סס סהכתיס ואמר לכל סכתיס אהר קערו וגו'.
 (יד) להנבא. סהנולס סהמורה למעלה: (טז) ועל כל עריב. סהריס סהמוכוס נס: פי
 קצבו. לכל וכלו לספר אלי פניסס והסו ענין מלחס:
 כ (ב) פקיד נגיד. ממונס ובר סיה כנית ס': את ירמיוס. מוסכ על ויחפס: (ב) ה־שֶׁפֶט.
 סוה סס על כית סהוסכ: בשער כנימין. כן נקרא סס העיר סהרין. אהכר
 נגוסס

בְּבֵית יְהוָה: * וְהָיָה מִמְחֶרֶת וַיִּצְאֵפֶשְׁחוֹר אֶת־יְרִמְיָהוּ מִדְּהַמְחֶפֶצַת
 וַיֹּאמֶר אֲמִינוּ יִרְכְּמוּהוּ לֹא פֶשְׁחוֹר קָרָא יְהוָה שְׁמֶךָ כִּי אִם־נְגִיד
 סַסְקִיב: * וּפְרִכָה אֲמַד יְהוָה דַּגְנִי נִלְתָּךְ לְמַעַד לָךְ וְלִכְלֵ אַהֲבִיךָ
 וּנְפִלְוּ בַחֲרֵב אִיבֵיהֶם וְעֵינֶיךָ רֹאוֹת וְאֶת־כָּל־יְהוּדָה אִתָּן בְּיַד
 מַלְכֵךְ כְּכָל־וְהַנְלָם כְּכָל־הַדָּבָר בַּחֲרֵב: * וְנִתְּתִי אֶת־כָּל־חֶסֶן הַעִיר
 הַזֹּאת וְאֶת־כָּל־יְעִיעָה וְאֶת־כָּל־יִקְרָה וְאֶת כָּל־אֲצִירוֹת מַלְכֵי
 יְהוּדָה אִתָּן בְּיַד אִיבֵיהֶם וּבְזוּזִים וּקְקוּזִים וְהִבִּיאוּם כְּכָל־הָיָה: * וְאֶתְהַ
 פֶּשְׁחוֹר וְכָל־יִשְׁבֵי בֵיתְךָ תִּלְכּוּ בְּשִׁבְי וּבְכָל־תְּבוּאָה וְשָׁם תִּמְוֹת
 וְשָׁם תִּקְבְּר אֶתְהָ וְכָל־אַהֲבִיךָ אֲשֶׁר־נִבְאָת לָהֶם בְּשִׁעֶר: * וּפְתִיתַנִּי
 יְהוָה וְאֶפֶת חוֹקְתַנִּי וְהַיּוֹכַל הַיְיָ לִשְׁחוֹק כָּל־הַיּוֹם כָּל־הַיּוֹם לֵעַן לִי:
 * כִּי־טִמְטִי אֲדַבֵּר אֲזַעֵק חֶסֶם וְשֹׁד אֶקְרָא כִּי־יְהִי דְבַר־יְהוָה לִי
 לְחֶרֶף וּלְקָלָם כָּל־הַיּוֹם: * וְאָמַרְתִּי לֹא־אֲזַכְּרֶנּוּ וְלֹא־אֲדַבֵּר עוֹד

רש"י

(א) מנור. יראה לא פשחור קרא ס' שמן וגו'. לא נקרא שמך פשחור אלא כשגיל דכר או כלא
 שחור כמו (שביעית פ"ד מו) חילין שנפשה וכן ויפסחתי (ויקרא ג) וכן אמר לו לא פשחור קרא
 שמך שלבן פשחור משמע אדם גדול וכן חורין פס חור אלא לכן נקרא שמך פשחור פסח שחור
 ד"א פס פחור רבים סניכותך להרוג וללשון זה מנור הוא לשון חסיפה כמו מגורי אל חרב
 (יחזקאל כא): (ה) חוסן. ממון: (ז) פחורני. ללכת כשליחותך: חוקתני. סכנה פני ירך
 סתוקה ללכת על כרחי: ותוכל. ונלח: כלה. כל העס לופג לי: (ח) מדי אדכר. ככל שס
 סלדכר חליסס חני לריך לזופק ולסריס קולי ואינו קורא חליסס עופס כי אס נכוחת חסס וברד:
 כי סיס וגו'. לסיכך דכרו לי תרפס ססס מתרפסס אותי: ולקלס. ולדכרו) כמו וקלסס (יחזקאל
 כ): (ט) ואמרתיו לא אזכרט. אס אמר לי כני סלל לילך כשליחותך עוד: והיה גלגל סניטלס

מצורת דוד

נגזס סכר: (ג) לא פשחור. לא נקרא שמך כ (ג) מנור. ענין חסיפה וקבוך כמו חוגר
 פשחור כי אס לוח סלחיסת נייכות יקיסו אותך
 חסכיס כי פשחור סוה כמו פס סחור ופס סוה
 ענין רכוי כמו ופסו פרושו (תקנון א) וסחור
 סוה סרנומו סל סכיס: (ד) לסנור. ללחיסת
 סניסוס: לך. אותך אהן ולכל אהכניך:
 ודיצר רלות. כשפלו כהכר: חכסס. חכס
 יכס כהכר: (ה) ואת כל יקרה. כל סהכריס
 ויקריס סנוליס כס: אהן. על כי סהריך
 ופסטיק חור ואמר אהן וכן דרך סהקרא:
 (ו) אשר נכחה. כי פשחור אמר ששור כניח
 ונכח כשק: (ז) פחורני. חכס ס' פתיח אורו
 ללכת כשליחותך: ואמר. קבלתי ספתי:
 ויפסעי. חוקת אורו כדכריס כלמך אל חופס מפניסס (לעיל א) וכהס כוכ יכלת לסרות אורו
 ודיחתי לסחוק. חכס ססס כייח לסחוק וסולס מלעיגוס עלי: (ח) כי מדי אדכר. מתי סלריכר
 יכיו וטלס חני טעם על סהכס סהכס לי ואקרא כקול סחמסס וסכור סכל לי כפניוס:
 ודיחתי. ככס מתרפסס אורו כל סימיס כעטור דכר סהנולס: (ט) ואמרתי. ספסיכס רכוס
 סלדני סלרי לא לזכור כפניסס סס ס' על פי וכל אדכר עוד עטלה ככמו: ויהי בלבי. אה
 סניטלס

בשמי יהיה בלבי פאש בערת עזר בעצתי ונלאיתי כלכל
 ולא אוכי : כי שמעתי דבת רבים כבוד מפכיב הנידו ונעדיש
 כל אנשי שרמי שמרי צלעי אולי יפתה ונוכלה לו ונקחה נקמתני
 כפניו : יי ויהיה אותי בגבור עריץ עלפן רדפי יפשלו ולא יכלו
 בשו מאר כירלא השפילו כלפת עולם לא תשבח : יי ויהיה
 צבאות בתן צדיק ראה כליות ולב אראה נקמתה מהם כי אלה
 נקיתי אתדיבי : יי שירו ליהיה הללו אתיהיה כי העיל אתנפש
 אביין בעד מרעים : יי ארור היום אשר ילדתי בו יום אשר

רשי

כאש כופרת ופל כרחי אזי אריך לרך : עצור בעלמותי . כנוס בעלמותי האש : כלכל . לטוב
 טאש : (י) כי שמעתי . אזי אמרתי שלא אוכרונו לפי שמעתי דבת רבים אלו שמתלטים עלי :
 טגור . לי אסיפה וכתבי : הגורד . עליו פדות סקר : ונגורנו . ונעידנו ומתה פירוש הגיזו
 ונעידנו כמו (דברים יד) לא תתגודדו וכן תכר לתקן יגיד רעים (אוב יז) לי הכתמה כמו גורד
 אילנה (דניאל ד') דווקא פתר אותו לכן הגדה מאש וכה פתרונו הנידו עליו דבר סקר ונעידנו
 למך ויש לו כמו נעידנו דברים רבים בתקרא אשר לא יטון פתרונו כי אם עד אשר יתלקו לבתי
 תיבות או לשלש כמו ולא יכלו דברו לבוא (בראשית לו) בני ילאוני (פסל י) : שומרי ללעי .
 מלטים שכרי : ארזי יותסה . לשמוש על וטפנות אחריו : (יא) כי לא השכילו . לא הלית
 בעלמס : (יד) ארור היום אשר יולדתי בו . שואי ארזיטורס כלפי סוף טעם הריזן ועל יי
 פלסם טעם מלקיבו אכיו עתנו כיום טסה טרה טפני טפסה טסה טרה אה הנילטים וטמ

מצורת חד

מצורת חד
 (ט) עצור . כנוס ומאופק פנת פנת כונדים הנוואס סיס בלבי כאש בערת וכנוס בעלמותי :
 (על פ) : ונלאיתי . נעשיתי כללס ועין לטכול כי הנוואס
 טעוה נלא (טס) : כלכל . ענין הסכלה והחוקק
 כמו ומי מכלל את יום כואו (מלאכי ג) : אוכל . שמעתי . אפיס שמעתי דברי רבים אסיפ
 זלטון יכולת : (י) דבת . ענין אמירה ועל פי
 חכ ואמר על האמירה טעם כמו דבת הארץ
 ובמדבר יג) : טגור . ענין אסיפה : שומרי .
 בין תקוה ולפניו כמו וחכיו כמר את הדבר
 בראשית לו) : צלעי . ענין חגר וטסה וואמר
 על המכאול והתקלה וכן וכללטי שמחו (תלטים
 לה) : יפותה . מל פיתוי וטסה : ונוכלה .
 מל יכולת : (יא) ארזי . עמי וכן ואדכר אותך
 (יוחאל כ) : עריץ . חוק כמו אל ערך (תלטים
 טס) : השפילו . ענין הלאתה על כי המלית
 נדמה בעיני הכריות טעם מעשו כטסכל וכן
 ויכי דוד לכל דרכי משכיל (שמואל א ית) :
 (יב) בוחן . מל כטמה : (יג) מרעים . רשעים :
 נחם

סריכ מיש לטס טפדי ולא גייתי למי כטקס ממנו מור : (יג) שירו לי . ומעטה אתם טפני
 טודק סירו לי וטללו אותו אשר סילו מיד המרעים את נפס סלכיון ועל נפס טלחו חירי :
 (יד) ארור היום . ממריכת לב על כי רבים קמו עליו קלל ירמיה ויס מולדתו כפי סמורג
 טי קפי טטא : ילדתי בו . טאז ייס ספריין סמורגם גם ללב וטפס לטכין וס ילך (טסס

ילדתי אמי ארזי ברך : ארור האיש אשר ילדתי
 לאכרי ילד לק בן זכר שטח שמחהו : יי ויהיה האיש ההוא כערים
 אשר הפך יהיה ולא נחם ושמע ועקה בפקר ותרושה בעת
 צהרים : יי אשר לא ימותני מרחם ותחילי אמי קברי ויהיה
 הרר עולם : יי לפנה זה מרחם יצאתי לראות עמל ויגון ויכלו
 רבשת ימי :

כא * הדבר אשר יהיה אלדמיהו מאת יהוה בשלח אלו
 הפלה צדקתו את פשחור ברמלכיה ואת צפניה ברמשיה
 הפקן לאמר : יי דרשנא בעדנו את יהוה כי נבוכדראצר נקד
 בבר נלחם עלינו אולי יעשה יהוה איתנו ככל נפלאתיו ויעלה
 מעלינו : יי ויאמר ירמיהו אלהם כה תאמרן אל צדקתו : יי כד
 אמר יהוה אלתי ישראל הנני מסב את כלל הפלחמה אשר
 בידכם אשר אתם נלחמים גם את מלך בבל ואת הכשדים
 הצרים עליכם מתוין לחוקה ואספתי אותם יהוה העיר הזאת :

רשי

פפתו זכרה : (טו) שטח . מ"ס דנטס טהול לי שמחה אחרים טטמה את אכיו כטטרתו :
 (טז) בערים אשר סקר . פדוס וטמורס : ולא נחם . מכבוד עליס חורכן לא טשב טטטכס
 אחרת לטעל נורתו : (יז) אשר לא שותתני . מלאך טמות מרחם וטרי זה מן המקראות קלר
 דיכור : הרת טולס . כריון טל טולמית : (יח) עמל ויגון . חורכן כטמ"ק :
 כא (ד) חגני טכס את כלי המלחמה : יי ככס סידעיס לכטניס את כטריס טל מעלס הממוט
 טל סורעניות לטלז אים אים מן סרפס טהול טמוטס עליס וכקר אהס כוטמס סני
 טיכס את כטכרס על סל אס ולא טדשו טל מי חטניטו : ואטטתי אותם . כלי מלחמה אל חוק

מצורת דוד

מצורת דוד
 טג) : אשר ילדתי אמי . זכ סס סליס סמורס (טו) נחם . ענין סקור מוטכס : וטרופת .
 לבר לאס : (טז) אשר האיש ובי סואיל
 אטטער לא סיהס כטכורס טוכס כולדלי לא
 סיס פאכט אים עוב כי דרך אים עוב לטבר
 טוכס כמ"ס אים עוב זכ ועל כטורס טוכס
 יכוא (ככ יח) : שטח טמחה . אחר כטמס
 ובי למטער סיהס כטמה : (טז) ויהי האיש
 וטהול : סמכר זכ : כטריס וגי . סס סדוס
 וטכרותיס : ולא נחם . מכבוד עליס ספיכס
 לא טכס מרשכס אחרת לטעל הגורס : רשע .
 סמכר הוס יטעט מואכטני ועקה לרס וטרופת

יילס : (יז) אשר לא שותתני מרחם . ר"ל לוח אמי מקלל ייס סליס וטמכר כי לוח מי סכרו
 אטמית לא סיות ארזי טודי כרחס ויטסה לי אים אמי לקבר לפי טטה ורחמה סיה לי סריון
 ט טולס טד המחה : (יח) למה זה מרחם ילאתי . ר"ל למה ילאתי מעטני כדרך טטול חו
 רטוח עמל ויגון . סהולוס כואה סיהס לטעתי לראות עמל ויגון וככס יסי לרס כטוטת כי כל
 טימס מנייטס ארזי הקמים טל :

כא (ט) דרשנא . טקה דרס כטפוס כטכורטו אל ס : ככל נטלוחיו . כמו טל סטטלות
 סטיל לטפות טולו : רעלה . ויטתק טעלס : (ד) חגני טכס . אככס טכס את כלי

וּגְלַחְתִּי אֲנִי אֶתְכֶם בְּיַד נְטוּיָה וּבְזוּעַ חֶזֶק וּבְאֵף וּבְחֶמֶת
 וּבְקֶצֶף גָּדוֹל: וְהִפִּיתִי אֶת־יֹשְׁבֵי הָעִיר הַזֹּאת וְאֶת־הָאָדָם וְאֶת־
 הַבְּהֵמָה בְּרֶכֶר גָּדוֹל יִמְזוּ: וְאֶת־רִכְוֹ נְאֻמֵּי הָיְהוָה אִתְּךָ
 צִדְקָתוֹ מִלִּדְהוֹרָה וְאֶת־עַבְדָּיו וְאֶת־הָעַם וְאֶת־הַגְּשָׁאִים
 בְּעִיר הַזֹּאת מִן־הַדְּבָר | מִן־הַחֶרֶב וּמִן־הָרֶעֶב בְּיַד נְבוּכַדְרֶאֱצַּר
 מֶלֶךְ־בָּבֶל וּבְיַד אֲבוֹתָם וּבְיַד מְבַקְשֵׁי נַפְשָׁם וְהָפֵס לְפָרְחֵי
 לֹא־יִחָס עֲלֵיהֶם וְלֹא יִחַס וְלֹא יִרְחַם: וְאֵל־הָעַם הַזֶּה תֹּאמַר
 כֹּה אָמַר יְהוָה הִנְנִי נֹתֵן לְפָנֵיכֶם אֶת־דֶּרֶךְ הַחַיִּים וְאֶת־דֶּרֶךְ הַמָּוֶת:
 הַיּוֹשֵׁב בְּעִיר הַזֹּאת יִמֹּת בְּחָרֶב וּבְרֶעֶב וּבְדָבָר וְהִוָּצֵא וְנִפֵּל
 עַל־הַפְּסָדִים הַבָּרִים עֲלֵיכֶם יְחִיה וְהִיתְהַלְלוּ נַפְשׁוֹ לְשֵׁלָל: כִּי
 שָׁמַתִּי פָנָי בְּעִיר הַזֹּאת לְרֶעֶב וְלֹא לְמוֹתָה נְאֻמֵּי הָיְהוָה בְּיַד מֶלֶךְ־
 בָּבֶל הַגָּבֹה וְשָׂרְפָה בָּאֵשׁ: וְלִבֵּית מֶלֶךְ יְהוּדָה שָׁמְעוּ דְבַר
 יְהוָה: יִבְיֵית דָּוִד כֹּה אָמַר יְהוָה הִנְנִי לִבְקָר מִשְׁפַּחַת הַצִּיּוֹן
 בְּיַד עֹשֶׂק פָּרְמֵצָא כְּאִשׁ חֲמָתִי וּבַעֲרָה וְאִין מִכְבְּהָ מִפְּנֵי רַע
 מַעֲלֵיתֶיךָ: יִבְנֶה אֲנִי יְשֻׁבֵת הָעֵמֶק צוּר הַמִּישֵׁר נְאֻמֵּי־יְהוָה

וְחִיה פ' מעלליכם ק
 רש"י

העיר היתה ששחית אהם בדבר ע"י מלך היות שהוא מן הכהנים הפלונים וכן מפורש בפסוק
 בדבר גדול ומוחו: (ט) והיתה לו נפשו לשלל כלם שהולל כלו וחוטט והולך לו כן תהיה לו
 נפשו שהולל מן המיתה מן הסורגים: (ז) פניו כהרמומו רוגיו: (וב) ביד עושק טעמו למטה
 שאינו שם דבר אלא שם הגולן שעושק את אחרים: ואין מכה: שלא ימלט לכס שריר:
 (ג) יושבת העמק ירושלים היא בתוך עמק ד"א שהעמיק הקב"ה עמו ע"י להחריבו: צד

מצורת ציון

פולחן אולם (בוסעים יט): (ו) יחוס ענין המלחמה לתהם אל מלך בכל וגו' ר"ל לא
 חמלה כמו וחוסה עלי (בתימה יג) וכפל בדבר חללוהו עם כלי המלחמה כאלו הם לקוחים מכם
 עתים: (ח) נוהן ענין חמורה כמו ולא נתן אכנים את הכסדים אל העיר ולא חוכלו למעט:
 חסלה (איוב א): את דרך את עטין: אכנים את הכסדים אל העיר ולא חוכלו למעט:
 (יג) ונפל ענין הכסנה וחוסה כמו אל הכסדים (ח) וגלחתי ר"ל אגביר הכסדים עליכם
 שזה נפל (לקמן לו): לשלל ענין בוס: כאלו אני נלחם עמכם ביד נטויה אחו כחמל
 (יב) דינו מלבון דין: מעלליכם: מעשיכם: מבטור כחלחם ונוטה ידו מול האויב: אחו כחמל
 (יג) צד: בלע: המישור: מלי יבר וזכר: יושבי העיר: וחוזר ומפכה ואת האדם ואת
 יתה

לפניכם כחיוץ ענין תפלוהו חיים וכאילו ענין תשוב אהם סמיתם: (ט) בחרב וגו' ר"ל כח'
 מלאה: ונפל יכסון אל הכסדים להיות סר למשמעתם: וחיה יבאר חי וקיות נפשו כאלו
 פללה לעזבו מוד הסורגים: (י) שפתי פני שמתי מחשבותי נשור היות הכרע לה וגו':
 (יא) ולבית מלך ירושה: מוסב על מלת חמור החמור כחמלת הענין וכאומר ולבית וגו' האמר
 משעו וגו' (יב) דינו לבקר היות ענין ודון: גודל: הגולן: העושק את הנותן:
 באש חמתי: ר"ל כמו הלה כחולתה וכלתה וזרפתה טעמה קן תפער בכם חמתי ולא ימלא
 מי יבקש ר"ל חן מי יחיה מיו: מפני רוע מעלליכם: עושב מל ופטרם: (יג) חגי אלך

סג

הַאֲמָרִים מִרְחַח עֲלֵינוּ וּמִי יבוא בְּמַעֲוֹנוֹתֵינוּ: יִבְקַדְתִּי עֲלֵיכֶם
 כַּפְרִי מַעֲלֵיכֶם נְאֻמֵּי־יְהוָה וְהַצַּתִּי אֵשׁ בְּעֵרָה וְאֶכְרַתָּה בְּלֶחֶם
 כְּכִיבִיה: כב

כב * פה אמר יהוה רד בית מלך יהודה ודברת שם את ההדבר
 הזה: ויאמרת שמע דברי יהוה מלך יהודה הישב על כפא דוד
 אתה ועבדיך ועמך הבאים בשערים האלה: כב * אמר יהוה
 עשו משפט וצדקה והצילו גויל מיד עשוק וגר יחוס ואלקנות
 ארתינו אל תחמסו ודם נקי אל תשפכו במקום הזה: דכ"י אב"י
 עשו תעשו את ההדבר הזה ובאו בשערי הבית הזה מלכים
 ישבים דוד על כפא לכהים ברכב ובסוסים הוא ועבדו ועמו:
 ה ואב לא תשמעו את הדברים האלה כי נשבעתי נאם יהוה
 כי יחרפה יתיה הבית הזה: כ"י כב * אמר יהוה על בית מלך
 יהודה גלעד אתה לך ראש הלבנון אסלא אשיתך מדבר ערים

סעדריו קרי

רש"י

פמיסאר. סר שכל סמיכו מישור: כ"י יחזק עלינו. מי יחוס פליט סמו כי שם אדם נחמס
 (מלכים ב' ו)

כב (ג) אל תוטו. ח חונאת דברים: (ו) גלעד חתם לי וגו'. אלו את חכיב קדמי כחית
 מקדמי דרס כרים טוריה רש לא אשייך מדכרל: גלעד חתם. בית המקדש שממך.

מצורת ציון

סנה אני אלך להלך לך את ירושלים כיושבת יחזק. ענין ירושה כמו חזק נחתו כי (תהלים
 בתוך העמק כי כתיב ירושלים כסמוך לה סיה (ח): במשנותי. מלשון משון ומדור כמו כי
 שמך וסוף על סדר ממעל: צד המישור. פסון אהם סייח (סס ז): (יד) ופקדתי. פסון
 כיושבת על סלור אשר כמישור: מי יחזק עלינו. סענתם: וחצתי. ענין כעכרס כמו כחש יחזק
 מי ירד פליט למחמס ומי וגו' באומר הלא (ישעיה ג): ואבלה. ענין שריסס כמו מלכנת
 העיר כזכרס וחוקס ומי יערכ לבו לגשת אליו
 הולחמה ומי יכנס אותה: (יז) ופקדתי. חלחמה ומי יכנס אותה: ביערה.
 אשנית פליסס כחסיב כגמול מעשיכם: ביערה. סס פני ירושה: ואבלה. תשקף סגל:
 כב (ב) אחת ועבדיך. גם וחתם שמש גם
 מנדך וגו' ישמעו: ובשערים סהלס.

שערי בית המלך: (ג) גודל. נאגול: שושן. סגולן: אל תוטו. וכו' חונאת דברים על עשמת
 נפש: אל תחמסו. אל תעשו להם חמס וזכר עושק סממון: (ד) ובאו. או יבואו כסאמי
 סכית וגו': לדוד. ר"ל מי יחזק דוד יכע על כסלו למלך על ישראל: ברכב. כמרכבס
 כראויס למלך: ובסוסים. כמסוסים את סרפס: דעא וגו'. גם סוף יבוא כשער סכית סוף גם
 עבדיו ועמו יבואו עמו: (ח) כי למרסס וגו'. ואין מי יבוא כשערו: (ו) גלעד חתם לי. אס
 חתםס אהם כענין כגלעד אסר כל חזק סיתון ועוב וכל סכסון סוף וקראסם על סחם כס'ס
 יבואו וגו' אל חן כגלעד (יכושע כב) כי כן סוף חון וירושלים מקום בית המלך כי סוף
 סעיר כחוסס סכל ח'י ולחוססות סוף חן אסר חלחם סלכסון ר"ל חלל לכל ח'י כקראחל כסס
 לבסון כח'ס סר כסוס סוף וסלכסון (דברים ד): גם לל. סוף ענין לבין סמוסס סלסס
 כסופר אס לל כן סוף יס'ס כחלת וכחלת וגס וכל אסר וכן אס לל כח'ס רכ'ס (ישעיה ס)
 חלל סס כל סח'סות סרי' שמש סח'ס'ס אהם סכססר וכסריס אסר לל נתיכבו סח'ס'ס:

ויקרא

לא נשבה: וקדשתי עליה משחתים איש וכליו וכתרו מבתי
 ארזה והפילו על האש: ה ועברו נזים רפים על העיר הזאת
 ואמרו איש אל רעהו על-מה עשה יהוה פכה לעיר הנדולה
 הזאת: ואמרו על אשר עזבו את-ברית יהוה אלהיהם וישתחוו
 לאלהים אחרים ועבדום: אל תכפו למת ואל-תגדו לו בכז
 בכו דהלקו כי לא ישוב עוד וראה את-ארץ מולדתו: י כירכה
 אמר-יהוה אל-שלים בריאשיהו מלך יהודה המלך תחת יאשיהו
 אביו אשר יצא מן-מקום הזה לא-ישוב שם עוד: י כפי במקום
 אשר-הגדו אתו שם ימות ואת-הארץ הזאת הא-יראה עוד:
 י דוי בנה ביתו בלא-צדק ועליותיו בלא משפט ברעהו יעבד
 חנם ופעלו לא יתן-לו: י האמר אבננה-לי בית מדות ועליות
 מרחים וקבעו חזוני וספון בארזי ומשוח בששך: י התמקה

משוח קרי

רשי

על ורשוא לכל הטעם: (ו) וקדשתי. וזמנתי. וברתו מבתי ארזי. לפי שדמיו לנכונ
 טעל כולו כולו טעם: (ז) אל תכזו למת. ליסויקס שימות לפני השמר כשיחטבו להגלותו:
 כבו כולו לאלק. ליסויקס ולדקיסו אזור מפתח חביב מיתתו של יסויקס שגמר בו
 ונבלתו טפיס מובלת לחרב ביום ולקחת כלילה (לקמן לו) מחיו של יסויקס שג' בו וחרותו
 ארזות חמיד וגי (לקמן כג): (יא) אל שלום. הוא לדקיסו וכן נקרא (בדבי א ג) והכנישי
 שלום וקראו רבישי למלכות כניי יאשיבו שכתחילה מלך יסואחו ואח"כ יסויקס ואחריו יסויקס
 ואחריו לדקיסו: אשר יאל. והע"ס בלא יאל עדיין מתנבא עליו כאלו יאל: (יג) הוי כונס
 ביתו. מל יסויקס הוא אומר שהוא סיה רשע וסוף הענין מוכיח לכן כס אמר כי אל יסויקס
 וגי: (יד) בית מדות. בית גדול כמו אבשי מדות (במדבר יג) שזכר מה למדוד: וקרי
 ט. והדומה לו (אחרים בניו וקבעו לו ופתח לו) וכן תקרטי כסוף (לפ"ד) קרעת שמים רדת

מצורת דוד

(הס"ס ג): משוח. מל יביכה: (ו) וקדשתי. (ז) וקדשתי. אומין עורך אנשים שמתחיים כל
 ענין הכונה כמו קדשו מלמטה (יול ד): אש יסיה עם כלי מלמתי: וברתו. ר"ל
 (י) תחרי. ענין סופס: (יג) ועליותיו. מל יסרנו השרים והבטורים ולפי שאמר ראש לנכונ
 פלכ וסס סהדרים שהמה חמול: ועלו. ר"ל אמר לשון הטעם כעני סופס: (ה) על העיר.
 שר ספטיול: (ד) ברחיים. מלשון ריות: סוף להעיר: על מס. כעבור מה: (ס) ואמרו.
 וקרי. ענין פתחה וכן וקדשתי כסוף עיניך רעיס ישיבס לומר על אשר עזבו וגי:
 (לפ"ד): חזוני. כמו תלויס ונפלה ספ"ס: (י) אל תכזו למת. אין ראו לנכונ על פי
 וספון

מסמלכס שמה בלרטי וקבר בקברי אטתה:
 ואל חזרו לו. כן דרך סמקון לנטי כראש דרך חל וצמי בטי כטי להורך. אל ככו על
 סוקר מלרטי ככני ובמקרא בלחריזי ירס פי הוא: כי לא ישוב. על כי לא ישוב עוד לרטי
 ולא יראה ארץ מולדתו כי שם בגולה ימות ויקבר: (יא) כי סס. כי כן אמר כי על בלום
 וגי. הוא לדקיסו וכן נקרא (בדבי א ג) וכמו שחרול: הכולך וגי. לפי שלא כל לו סמלכס
 מפתח יביס שמל נטיו כ"א מפתח יאשיבו אביו לכן אמר סמוך תחת יאשיבו אביו אשר
 יאל ככני לנבל: (יג) הוי טנס. יס להחלוק פל זכ סכנה ביתו כלל דק ועליות סכית כנס
 בלא משפט כי סכד כרפסו חנם כי לא להחלוק פל זכ סכנה ביתו כלל דק ועליות סכית כנס
 שטתו ועל יסויקס הוא לומר כשורס כסוף ספני: (יד) בית מדות. ר"ל מדות גדולס
 וכן אבשי מדה (במדבר יג): שחיים. לסיס רית גדול פין מדי ספניס סיכס עם סרס

רשי

כי אתה מתחרה בארזי אביר הלוא אבל ושתה ועשה ששפט
 וצדקה אז טוב לו: י דן דין עני ואביון אז טוב הלא-היא ברעת
 אתי נאס-יהוה: י כי אין עיניך ריבה פי אס-על בצעקה ועל דס
 הנקי לשפוק ועל העשק ועל המרוצה לעשות: י רבן כה-אמר
 יהוה אל-יהוה קים בריאשיהו מלך יהודה לא-יספדו לו הוי אחי
 והוי אחות לא-יספדו לו הוי ארון והוי הדו: י קבורת חמור
 יקבר סחוב וישקף מהלאה לשערי ירושלם: י עלי תלכטון
 וצעקי ובבשן חני קלגה וצעקי מעברים פי נשפרו כרמא-הבדי:

רשי

(שע"ס סג) כולן לשון פתיחה: וספון בלרו. מסך כנג בלרוס: ומשוח כספר. ומליר
 כסמתיס ח"י: בששך. ככס הוא ממין סליריס. ל"א ומשוח כספר. כמו חוט הכסחה
 אל-ינאיס כלע"ז: (טו) התמלוך. סתלרין ימיס על סתה מתחרס לכניד עול ממלכת
 להודיע סתה מלך: אביר. יאשיבו סתהכס כעטס סלל חלל וסתה רובס עוב כל ימי חיו:
 (יז) על כשך. לגזול ממון: סמרצה. ריטון דליס. וטשך יוכיט עליו כי עשוק ולטון חמיד
 סמוכין בלבון מקרא וכן את מי עשקתי ואת מי רלתי (סמול א יב): (יח) והוי סודס. הוי
 על סתלרו: (טט) קבורת חמור וקבר. כמס דמכנין ית נבלת חמלר כן יסגרון ית
 בלרוס. יסגרון. יסתכון: (כ) עלי סלכטון ועקי. סקי לבית מקדשא ולתי: ובבשן תי
 קולך. על סכבן שיתרכ. וי"א וכתרטי טור ביתא. ואזני יודע לפסד סירך וטפל לשון כסן כשערי
 סר סכית חס לא ככילי סלמות סעובין מלגוי סכבן וסול סס מקוס או לשון כסן מקוס כקעס
 רתכס כן סיקר סר סכית מנרס ריות לכהמ"ק: וצעקי מעברים. וזוהי על מניחא וסס לשון

מצורת דוד

עני הקין: וקרי עלו תלוי. כדי להענג כרות
 סיוס כוטר סתוס פתח לעלמו חלונות רכות
 ככיתו: וספון בלרו. וסיוס מכסס הכתיס
 בלמות ארו: ומשוח כספר. ועל סלמות סיוס
 ענין סכנוק וסערך וכן וארץ תתהס את ססוסיס
 מכות כטיט שר וסול מין ככס: (טו) חמלוך.
 וכי סבור אתה סתמלוך לזמן מרובס אשר אתה
 מתסרכ ונלחו כעני אריוס לככס ככס על ססס
 מתקיימיס לזמן מרובס ור"ל למס לך בית חוק
 כ"כ זכי תכב בו ללורך ימיס: אביר. הוא
 יאשיבו: חלל חלל וסתה. יתכן ספיוס וסויקס
 מספך עלמו כמחלל וכמסתה וסתה סרע ככתבו
 סססוף יכפר על רעתו ולום אמר סלל אכיר
 סתענג כמחלל וכמסתה ועכס משפט ולדקס
 ככבור סר סיוס עוב לו כי לא עשה סרע ולא

סיוס לו לורך אל סספון: (סו) דן. סיוס דן
 זסו סדנת חותי כי כווס מדכס כעמטי לרסח על סעמיס כמוני: (יז) כי אין עיניך. ר"ל חלל
 כספון מלך אין נחת כי אין מתכתיך כ"א על סמדת סתמון וסספך פתח לזמן סתופס סכירס
 ועכבות סוכ: ופל סמרזלס לעשות. ר"ל לרזין דליס וסכיוסיס: (יח) לא יספדו לו. ככבר
 ימות לא יספדו עליו קרוביו לומר סוי כי אחי סיוס וקרוביו לא סתפדנו לומר סוי כי סייתי
 לו ללחתי: הוי ארון. עכדיו לא יספדו לומר סוי כי ארון סיוס לזו סוי על סודו וסדורו ר"ל
 פל מלכותו סככרס ממנו כמותו: (יט) קבורת חמור וקבר. ר"ל ככמו סלל וקבר חמור
 ככמות כדרך חלל יסוכונו סס כן סיוס ענין וסויקס כי וילוכיו בגולה ימות כדרך וסיוס לו
 קבורס כמו טוב אל חמור. ר"ל כמו סחין לחמור כן לא יסיה לו: סרס וסכך. סיוס
 סכרד ומשקל סלן לפערי ירושלם מתח לסס ולא יקבר כלל: (כ) עלי סלכטון. מל סל סר

סלכטון

נא דברתי אליך בשלוותך אמרת לא אשמע זה דרבה מעולך
 כי לא שמעת בקולי: כב כל דעיקר תרעהו ויח ומאחריך בשמי
 ילכו פי או תבשי ונכלמת מכל רעתך: כג ישבתי בקבון מקננתי
 בארזים מדהנחתי בבאלק חבלים חיל בידה: כד מיאני נאם
 יהוה כי אסיהיה בניהו בריהויקים מכה יהודה חותם עליך
 ימיני כי משם אתקנה: כה ונתתיך ביד מבקשי נפשך וכיך אשר
 אתה יגור מפניהם וכיך נכוכר אצך מלך בכל וכיך הפשימים:
 כו והמלתי אתך ואת אמוך אשר ילדתה על הארץ אחרת אשר
 לא ילדתם שם ושם תמותו: כז ועל הארץ אשר הם מנשאיה

ישבת קרי מקננת קרי נחנת קי
 רש"י

מקום: (כא) בשלוותך. כספית כשלו: (כב) כל רשע. כל מליך: הרעה דוח. רוח
 קדים תרוע: (כג) מקוננת בחרים. שמת קנן כמגדלות כתי חרומ לכות כתי מדות:
 מה נמת. מה מלאת חן כשכיל גובה מגדליך כשני שודרך כנא לך תכלים של לידה ומתחם
 פתח נחת לבון חניה לכל דוגם פתח אותו לבון חן: (כד) חותם על ידי ימיני. חוקן וחחום כחן
 כשר ורעו: ואתקנך. אתקנך לבון חתקים כללן לישבה (לש"י יב) עד הויקט אותם (יבוסע ח)
 וכוונן ימיה בו ומ"א במקום שנתק נתקן כעשה תבוכה ככלל ונכאל הקי"ה על שבעס כחטו את
 האים הוה ערירי (כאן) ונולד לו ורובכל ככלל והאמר לו על פי כניבו ביום ההוא וגו'. אתקן
 ורובכל בן שאלתיאל וגו' ושמתיך כחותם (חגי ב) כלפי שאמר לאביו אש יחיס חותם על ידי ימיני
 אתקט: (כז) והשלתי. לבון כאלה: (כז) מנשאיהם את נפסם: לבון הנחומים שנספס

מצורת ציון

מלבון עבר ול: (כא) בשלוותך. מ"ל שום: סלכונן אסקי למען יהיה נשעם הקול למרחוק:
 (כב) הרעה. ענין שורה כמו תרועס כשכט ובבשן. על ההר כשן כרימי את קולך ואתך
 כרול (תהלים ב) ובבלמת. מלבון כלומה ככל עבר וכלל ל: כל מאהבין. ראומות שהי
 ותרס: (כג) מקוננת. ענין מדור כמו ודכור לך לעזרה וחס אשור ומלרים גם המה נשכרו
 קו לה (תהלים פד) ואמר כלשון שאלה: נחנת. ע"י נ"ל ומעתה לא תמלא עמדים: (כא) בשלוותך.
 מלבון חן: חבלים. מחלומים: הו"ל. תהלים: עוד כייית יושבת בשלוה דברתי אליך לבון חלי
 (כד) כניהו. הוא ימיני והוא יוסיכון: חותם. וחתה אמרת לא אשמע זה דרבה מעולך לבון חלי
 כן נקראת העכעת שהותמים בה האגרות וכן מלח ופתיק (כראשית לח): אתקנך. ענין (כב) כל רשע. אשור ומלרים שהיו רועים
 הבהק והכסה: (כה) יגור. ענין פחד כמו ומניגים אותך תשכר אותם הרות ועל ידי
 דבר מואב (כמדבר כב) (כו) והשלתי. ענין יאמר כי הוא ישכרם ומאחריך הם אשור ומלרים
 מלומ כמו וישילו את הכלים (יונה א) וכפל הדבר כמיס: כי או. כאשר ילכו המה
 ילכו: ענין גדול ואמון וכן יולדו על כרתי כשני תבוכי מכל רעתך אשר שבת את ה'
 ילכו (שפטים ג): (זו) מנשאיהם. ענין כרמה ונחת עליהם: (כג) יושבת כלכונן. את
 ור"ל יושבים היושבת כלכונן וחור ופירש מקוננת
 בחרים. ר"ל יושבת כתי חורי סלכונן: מה

מהו חן אשר תמלא בזה כבוא לך מחלומים וחיל כילדה ר"ל וכי כשכור זה תמלא
 על שמי חלוי: (כד) חותם. כמו עכעת שהותמים בו אגרות הנתון חמיד על ידי היתן
 ילכו ביום ממנס וחחו כחבל כדרך ההגוה כן אדם: משם אתקנך. ע"י אסיר אותך מן חר
 ילכו שהתבילו לעכעת שהותמים בו אמר לבון הועל כשכעת ור"ל אף שאתה מורש דוד מ"ש
 ילכו: (כה) ונתתיך ביד וגו'. כפל הדבר שפתיים רכות בתי"ב להגדיל הענין ולהפחיתו:
 (כז) והשלתי אותך. אשור ילדתך. אשר גדלה אותך ללכת כדרך רשע:
 (כז) ותל שמיך. ואל פתך: מנשאיהם את נפסם. מלפני מרוממים ונכתימים את נפסם:

את נפשם לשוב שם שמה לא ישובו: כה העצב גבוה נפון
 האיש הוה כניהו אסירי. און הפץ בו כדעו המטרו הוא ורעו
 והשלכו על הארץ אשר לא ידעו: כג ארץ ארץ ארץ שמעי
 דברי יהוה: לכה. אמר יהוה כתבו את האיש הזה ערירי נבר
 לא יצלה ביומו כי לא יצלה מרעו איש ישב על פסא רוד
 ומשך עוד ביהודה:

כג * הוי רעים מאבדים ומפצים את צאן מרעיתי נאם יהוה:
 * לכן כה אמר יהוה אלהי ישראל על הרעים הרעים את העם
 אתם הפצתם את צאני ומדחום ולא פקדתם אתם הנני פקד
 עליכם את דע מעלליכם נאם יהוה: * ואני אקבץ את שארית
 צאני מכל הארצות אשר הרהרתי אתם שם ותישבותי אתהן על

רש"י

מתחלס. להסתחם ולומר עוד נכבו לחלנו: (כח) העצב גבוה. המוס הוא שמה דמות נשבר
 ייבוס האים הוה שוסלך מעל פני כמי שאין חסן בו. נפון. נשבר כמו ככלי יולר תנפס (תהלים
 ב) ואחרים הגיסו העלכ כמו העלמים מעלכין את הקטן (כעסכת שכת קמו) כלומר האתה נכוס
 ונפון כענין כעול קטן מעלכין אותו מילויי"ר כלפי"ו אין זה כדי: הושלו. הושלו לבון
 הכלים שאין לה תקומה כי יפול לא יועל (שם לו): (כט) ארץ ארץ ארץ. מאלו גלס אל ארץ
 אחרת ואת ארץ ישכאל שמעי דכר"י דא ארץ ארץ ארץ. ארץ שיהא ארץ שאלרות שחוסס שכוכל
 דא ח"י שלס ארלות היו כס יסודס ועכר סודן וסגול: (ל) גבר. (אשר) לא יללתי ניימי.
 כתכוסו:

כג (א) הוי רועים. מלמי יסודס: (ב) ולא פקדתם אותם. לא חסרתם לשומם:

מצורת דוד

שמה. ר"ל לא יחיס כן כי לא ישובו שמה: ור"ל מנעמים: (כח) העצב. כן נקרא שלם
 (כח) העצב גבוה וגו'. ובי זה כניסו דומס העפכד כמ"ס עלמי הגים (תהלים קלה) וזהו
 הוא ללס גבוה ומסונן וכי הוא ככלי שאין בו לפי שמעל לב עובדיו עופק אליו וחינו ענשו
 לורך ומדוע א"כ הועלו מאלרס הוא ורעו וגו' ובדרך שאלה קרא כן לכל הלומים: נפון. ענין
 עשר לא ידעו. עד הסה: (כט) ארץ ארץ ארץ. שורה וליולס כמו ונפון ככדים (שופטים ג):
 ארץ. ר"ל ארץ שהיא מיוחדת בכל הארלות עירי. ש"סם ערירי ר"ל נחתה ונתרכ ונתוססת
 יפולה על כולן: (ל) האיש הוה. הוא כניסו: (ל) ערירי. ענין
 ענין שחתם וחורבן כמו ערו ערו עד היסוד (תהלים קלו): גבר. ח"י:
 כג (א) ומפצים. ענין פיזור כמו ויק' הפס (שמות ב): מלבון מרעס:
 (ב) תדחום. מלבון חמים: פקדתם. ענין
 וכן וסגתם: סעללכם. מעשיכם: (ג) גידך. מדורס

כג (א) דוי רועים. ים להחלוקן על סמלכס
 הרעס אשר כמעשיכם מחלבים ומפזרים את הפס ללכת גולס באלרות חו"מים:
 צאן מרעיתי. סם ישכאל שאלי לסס לרועס: (ב) אתם הפצתם. ר"ל כעושים נפדור כין
 הוצותם ונדחו כאלרות חלויב: ולא פקדתם אותם. לא הסגתם מליסם להישיבם כדרך
 ירכב: פוקד עליכם. חוכור עליכם רוע מעשיכם להשיב עליכם גמול: (ג) ואני אקבץ. וכחסי
 קבץ את שארית וגו' כי חוסס ילכו ומעט ישאלו: ח"י שבתר"י אשיב אותם אל מדורס וספס

וּמַרְוּ דַבְּרוּ: י תַקְמַתִּי עֲלֵיכֶם רַעִים וְרַעִים וְלֹא יִירָאוּ עוֹד
 וְלֹא יִחַתְּמוּ וְלֹא יִקְרֹוּ נֹאסֵי יְהוָה: ה הִנֵּה יָמִים פְּאִים נֹאסֵי יְהוָה
 וְהִקְטַנְתִּי לְדוֹר צָמַח צִדִּיק וּמִלֶּךְ סֶלֶךְ וְהִשְׁלַל וְעֵשֶׂה מִשְׁפָּט
 וְצַדִּיקָה בָאָרֶץ: י בִּימֵי תוֹשַׁע יְהוָה וְיִשְׂרָאֵל יִשְׁכַּן לְבַתָּח וְיִהְיֶה
 שְׁמוֹ אֲשֶׁר יִקְרָאוּ יְהוָה | צַדִּיקוֹ: י לִבְנֵי הַנְּהַיִמִים פְּאִים נֹאסֵי
 יְהוָה וְלֹא יִדְאֻמְרוּ עוֹד חֵי יְהוָה אֲשֶׁר הֵעִלָּה אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ
 מִצְרַיִם: ה בִּי אֲסִחִי יְהוָה אֲשֶׁר הֵעִלָּה יְאֻשֶׁר הִבִּיא אֶת־רַעֲוֵעַ בֵּית
 יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ צַפְנָה וּמִכָּל הָאֲרָצוֹת אֲשֶׁר הִדְחִיתִים שָׁם וַיִּשְׁבוּ
 עַל־אֲדָמָתָם: י לְבָבָאִים וְשִׁבְרָ לִפִּי בְקִרְבִי רַחֲפוּ פִלְעִצְמִי
 הֵייתִי כְּאִישׁ שָׁפוֹר וּכְגֹבֶר עֲבָרִיוֹן מִפְּנֵי יְהוָה וּמִפְּנֵי דְבַר־קִדְמוֹ:
 י בִּי מִנְאִפִּים מִלְּאֵה הָאָרֶץ כִּי־מִפְּנֵי אֱלֹהִים אֲבִלָה הָאָרֶץ יִבְשׁוּ
 נְאֻת מִדְּבַר וְתִהְיֶה מְרוֹצְתָם רַעַה וְנִבְוֵרָתָם לֹא־יִקְוּ: י כִּי־נִסְתַּבְּרָא

רש"י

(ד) ולא יקדו. ולא יחסרו. ל' ולא נקדו ממנו איש (כמדבר לא): (י) והשכול. וילוח:
 (ו) ה' דקטו. ס' מלדוק אותנו כעמיו של זה: (ז) לבבואים נשבר לבי בקרבי. לדברי
 סנאיזים האומרים שלום יהיה לבי נשבר לבי: רחשו. הולכים ונעים ככפי לשור המרחק על
 קו טורבלור'ם בלע"ז: מפני ס'. שאלי חושע ממנו גורם דעה אליהם: (י) מפני אלה. בטעם
 עקר: אכלה. מרעה: מרוצתם קורט"א בלע"ז כמו (לע"ז ח) וי"ח לבן לאון: לא כן.

מצורת ציון

מדורס כמו עיה שאין (יעיט) לג: ושר. יעשו ידנו: (ד) והקמותי. אני אקום לנס דעיס
 שרות ר"ל וילדו כעיס: (ד) יחירו. ענין שבר כשרים וס' ידעו אותם להשיגם בדרך היקר:
 ופחד: יפקדו. ענין חסרון כמו אשה רעושה ולא ייראו. ולכן לא יראו עוד מן האומות ולא
 לא פקדו (ס' לד): (ח) והשכול. ענין הוללה ויבדו ולא יהיו נחמדים: (ח) והקטנותי לרחי.
 כמו ויהי דוד לכל דרכיו מכיל (ש"א יח): אקום לדוד מרעה לחם לדוק וסוף מלך השמים:
 (ט) לבבואים. הולמ"ד הוא במקום בעבור כמו ופחד מלך. מלך יתולך על יבאלו והלית יעשה
 שמה סוף לאלם (משלי לא): רחשו. ענין תועה משפט ולדקס: (י) בימי. בימי השבית תועה
 ותועה כמו על גולו ירחק (דברים לב): גם יסודם גם ישראל יסכון כאלהם לנחם לא
 (י) אלה. ענין טעוה כמו ושמעט קול אלה כמו ככות שני שלא חזר כ"א יסודה: ויהי כמו.
 (ויקרא ט): אכלה. ענין השחתה כמו על כן של השבית אשר יקראו אותו ויבאל: ח דקטו
 תאכל הארץ (הושע ד): נאות. ענין מדור ס' ילדוק אותנו כעמיו של זה: (ו) לבן וגו'.
 כמו כנאות דשא (תהלים כג): מדרב. לפעמים הואיל והבוללה היתה חשונה כ"כ לכן לא
 יאמר לבן פדכר על מקום המרעה כ"ש האין יאמר עוד בטעותם ח' כי אבי היתה וגו'

הכה

בטעותם ח' ס' אשר הפלה וגו' מלך אטום ודברתי אליות וגו'. כי הבוללה היתה יוכר
 וחר כפי חלבים ח' מרבות השביות: ודברתי. הדתתי אותם (זכור מלחם הפוקס
 כמדבר בפ' חלבים ח' יאמר הדית אותנו שם ומדבר כעס): יישבו. וכן יאמר בטעותם
 ח' ס' אשר הפלה וגו' והמה יושבים על אדמתם: (ט) לבבואים. בעבור נביתו השקר נשבר לבי
 בקרבי וכל פלמוני נעים ונדים ח' ח' מנוכלל בלע"ז מל"ש סבור ובגבר אשר סיון עבר עליו להחזק
 משני ולכלכל מחוץ: מפני ס'. ר"ל כל השרה כזה הוא עלי מפני ס' שיהי מחולל פי' הביזים
 שאול ומתי דבתי קדוה שהיה משליש על פיהם: (י) כי מלחמים. כי של ידועים מלחם
 פלך ירואו חמת: כי מפני אלה. בעבור כמות שוא הכלה כפחתם תחתן פלך ויישבו
 פדור מדבר פקס מעטם הלא: מרוצתם. ס' ס' רעים לפנות כתיבת הוא רק לרש

נִסְתַּבְּרָא חַנְפוּ נִסְבְּבִיתִי מִצְאֵתִי רַעֲתָם נֹאסֵי יְהוָה: י לִבְנֵי יְהוָה
 נִדְבָם לָהֶם כַּחֲלַקְלוֹת בְּאֵפֶלֶה יִדְחוּ וּנְפִלוּ בְּהַ פִּי־אֲבוּא עֲלֵיהֶם
 רַעַה שְׁנַת פְּקֻדָתָם נֹאסֵי יְהוָה: י וּבְנִיָאֵי שְׁמֵרוֹן רֵאִיתִי תַפְלִה
 הַנְּבִיאִי כַבְּעַל וַיַּתְעוּ אֶת־עַמִּי אֶת־יִשְׂרָאֵל: י וּבְנִבְנֵי יְרוּשָׁלַם
 רֵאִיתִי שְׁעֵרֻרָה נֹאפָה וְהִלֵּךְ בְּשֶׁקֶר וְחֻזְקוֹ יְהִי מְרַעִים לְבִלְתִּי־שָׁבוּ
 אִישׁ בְּרַעְיוֹתָּ הַיּוֹדֵלִי כֻלָּם פְּסָדִם וַיִּשְׁבִּיָה בַעֲמֻרָה: י לִבְנֵי כַהֲ-
 אֲמֵר יְהוָה צְבָאוֹת עַל־הַנְּבָאִים הַגְּנִי מֵאֲכִיל אֹתָם לַעֲנָה
 וְהִשְׁקַתִּים מִי־רֹאשׁ כִּי מֵאֵת נְבִיאֵי יְרוּשָׁלַם יֵצֵאֵה חֲנֻפָה לְכָל־
 הָאָרֶץ: י כַּהֲ־אֲמֵר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי־שָׁמְעוּ עַל־דְּבַר־יְהוָה הַנְּבָאִים
 הַנְּבָאִים לָכֶם מִהַבְּלִים הַמָּה אֲתֹכֶם חוֹזֵן לָבָם יִדְבְּרוּ לֹא מִפִּי
 יְהוָה: י אֲמַרִים אֲמֹר לְמַנְאֲצֵי דְבַר יְהוָה שְׁלוֹם יְהִיֵה לָכֶם וְכִל־
 הִלֵּךְ בְּשֶׁרֻרוֹת דְּבוּ אֲמָרוּ לֹא־תָבוּא עֲלֵיכֶם רַעַה: י בִּי כִי עֲמֵד

רש"י

לא דבין: (יא) גם נביא גם כן. אפילו אלו הסכל למידון מהם: גם נבית מלחמי רעם.
 שהפמידו דמות כיוכל: (יב) כחלקלקות. ארץ חלקה שסכנל מחלקת כה והאדם נופל. כחלקלקות
 חלפלה כשלו על כשלו חלקלקות כולו: גם כשלו חלפלה כולו חלקלקות יס כשלו: (יג) ובנביאי
 כומרון ראיתי תפלה. קודם שגלו: (יד) ובנביאי ירושלים. אני רואה עמה: שערורה. דבר
 מנוגה: וחזקו ידו מרעים. אומרים לכשפים שלום יהיה לכם: לבלתי שבו. שלא ישובו
 סמריים אים מרעתו: (יז) וכל סוף כשריות לנו וגו'. ולכל סוף כשריות לנו וגו': (יח) כי

מצורת דוד

לא לטובה: ובגבורתם. הגבורת כול סכסס סכסס כמדבר (ש"א יז): מרוצתם. מל' ריש
 חיינה על דבר נכון ואמת: (יא) נביא. זה נביא ומיירות ספליכס. כן. נכון ואמת כמו לא כן
 השקר: כחן. זה סכן כעטל: חנפו. מחניפים כדיו (יעשע טו): (יב) כחלקלקות. מל' חלק:
 נביא ואינם אומרים שהמת: גם נביתו. כככה"ק באפלה. ענין חושך: פקדנתם. ענין זכרון:
 מלחמי רעם כי היו מזכרים שם לאלהים (יג) חפלה. ענין דבר גרוע מכלי עשם וכו'
 אחרים: (יב) דרכם לם. ר"ל יוכשלו כדרכם ולא יתן הפלה לאלהים (איוב א): ויתשו. ל'
 כמו סוף חלפלה במקום חלק שהוא נות: (יד) שערורה. ענין דבר מנוגה כמו
 שומעו רגליו: ידחו. יהיו נדחים מתקומם שמה ובערורה (לע"ז ה): נאוף. ענין זוה:
 דמלך בדרך: כי חביא. כזה ידבר רחמי מרעים. רשעים: (טז) לענה. מין עשב מר:
 כמקרא זומר כמכאול יסיה כי חביא רשע: ענין שתיים: פי רשע. פי כחשט
 פקדנתם. ענין עוונותיהם לשם עליהם נמול: עשכ מר שמתו רשע כמו וישקני מי רשע (לע"ל
 יג) ובנביאי שומרון. ר"ל כמו במלח רחמי: (ח) (ט) כחבלים. מלבוש ככל: החן. ענין
 נבזיהו שומרון דבר גרוע מכלי עשם וכו' מה: (י) למנאצי. ענין בויין כמו נאלו האנשים את
 דעם: (יד) ובנביאי ירושלים. ר"ל כן אני רחם נבזיהו ירושלים דבר מנוגה וזה שהסח
 שמועים כחלוף וכולים בדרך שקר ומחוקים ידו

רשעים לגל יבזו מרעהם כי מנחלים הם לבלום: בלם. כל בני יהודם: וישביתו. וישבו ירושלים:
 (טז) הגני מאכיל וגו'. ר"ל חביא עליהם לרות מרבות וגדולות: כי מלח וגו'. על ידיהם
 יאכח חנוסם לבל הארץ ר"ל כולם מחניפים לירם למלכות האומות: (טז) על דבני. אל דבני:
 מהבלים. אומרים לנס דברי ככל: חוון לנס. מלכות לנס ידברו כי לא ראו בניואל רק גודים
 מלנס: (יח) וישירים אמור. רעלים הם לומר לפרשנים סמללים אחי ס' דבר שלום יהיה
 לם: ויכל סוף. ולכל סוף כשריות לם אמרו וגו': (יח) פי פי שער נתן פקס (לע"ז

במור יהוה וירא ישמע את דברו מִי־הַקָּשִׁיב דְּבַרְיָ וַיִּשְׁמַע:
 הַנְּהַי מַעֲרַת יְהוָה חֲמָה יִצְאָה וְסַעַר מִתְחַלְלֵל עַל רֹאשׁ רִשְׁעִים
 יִחַוֵּל: כִּי לֹא יִשׁוּב אֶת־יְהוָה עַד־עֲשִׂיתוּ וְעַד־הִקִּימוּ מִזְמוֹת לִבּוֹ
 בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים תִּתְבַּנְּנוּ בְּהַ בֵּיתָה: כִּי לֹא־שִׁלַּחְתִּי אֶת־דְּבַר־נְבִיאִים
 וְהֵם רָצוּ לֹא־דַבְּרַתִּי אֲלֵיהֶם וְהֵם נִבְּאוּ: כִּי וְאִם־עָמְדוּ בְּסוּדֵי
 וַיִּשְׁמִיעוּ דְּבַר־י אֶת־עַמִּי וַיִּשְׁבּוּם מִדְּרַפְסֵם הָרָע וַיִּרְעוּ מֵעַלְלֵיהֶם:
 כִּי הֵאֱלֹהֵי מִקְרָב אֲנִי נְאֻמ־יְהוָה וְלֹא אֱלֹהֵי מִרְחָק: כִּי אִם־יִסְתַּד
 אִישׁ בְּמַסְתָּרִים וְאֲנִי לֹא־אֶרְאֶנּוּ נְאֻמ־יְהוָה הֲלֹא אֶת־הַשְּׁמַיִם
 וְאֶת־הָאָרֶץ אֲנִי מֵלֵא נְאֻמ־יְהוָה: כִּי שִׁמְעַתִּי אֶת אֲשֶׁר־אָמְרוּ
 הַנְּבִיאִים הַנְּבִיאִים בְּשֵׁמִי שֶׁקֶר לֵאמֹר חֲלַמְתִּי חֲלַמְתִּי: כִּי עַד־מַתִּי

סדרו קרי

רשי

עמד כבוד פ. וישמע את הנגזר ומלגיו אותו שהקשיב דבר תורתו וישמע למצויו ולא הרעיש
 האלה שמיעה הראשונה במחוקק זה שמיעה ממש שמיעה האחרונה קבלה: (ט) מחולל
 משחקן. ממזר לשכון ועל ראש הכעיס יסכון: (ב) מוסות. לשון מהכנה: (בב) ואם עמדו
 בסודי וישמיעו דברי וגו'. היה להם להשמיע דברי ותורתו את עמי ולא להתענות מעלי:
 (בג) האלהי מקרוב. שאני רואה אלה כסמוך לי ואין כי מה נספוע את התחמוס שהם רחוקים
 ממני ואני יודע בעצמם: (כד) אם יסתר אים. זהו כפל תמיכה האלהי מקרוב וגו'. כדרך
 כל תמיכה הכפולות: (ב) עד מתי. יצאו שקר וכי יש בלגם של נבואים הללו הנבואים שקר

מצורת דוד

מצורת ציון

ענין ראייה ר"ל מה שהלך רואה וחומד: לא ישמעו אליהם בחמרו כי מי מאלה עמד
 (יח) בסוד. ר"ל מקום הספעת הנבואה: כבוד ה' לקבל נבואה ומי ראה מראות הנבואה
 אקשיב. ענין האזנה וקבלה: (יט) סערת. ומי מהם שמע את דברו כי בהיותם רשעים
 רוח סערה: חמה. כמו חמה: מתחולל. אינם ראוים לנבואה: מי הקשיב. אמוס מי
 מל' חיל ותלחה: יחול. יסכון כמו יחולו על שהקשיב דברו כירמיה שהקשיב בקול ה' ועשה
 רצא ויבא (ש"ב ג): (ב) הקיבו. מל' קיום: מלוחיו הוא השומע הנבואה ולא הרשעים האלה:
 מוסות. מהשבות כמו זממה שדה (משלי לא): (יט) חמה יראה. תלא חמה עבר במקום
 באחרית. כסוף: (כא) רצו. מלשון מרובה עמיד: וסער מתחולל. הכסדר הזה הוא מלא
 ומסירות הכלים: (כב) וישבוים. מל' הכנה: מתחללה ורעד והוא יהיה חל וזוכן על ראש
 מעללים הרשעים האלה הם נביאי השקר: (כ) לא
 ישוב וגו'. לא ישוב חסד חרון אפו עד ועשה

ויקיים מתחבות לבו: באחרית הימים. ר"ל אם יתחמה הנה בסוף הימים כשהתקיים התבונה
 גם בינה של שבי' מ' תחון אפו עם כי תחריך הזמן: (כא) וחס רלו. במחירות רב כאלו היו
 גלוחים בדבר: וחס נבלו. מלגם ולא שמעו ממני: (כב) ואם עמדו בסודי. ר"ל אם הוא
 כדרכים שפעדו בסודי לקבל נבואה היה רצו שישמעו לעמי את דברי אשר דברתי בתורת
 ולהבינם מדרש הרע ולא להכניסם עוד כעבירה: (כג) האלוה מקרוב אים. ר"ל ובי איני רואה
 ובוטע אלה כסמוך לי ולא את התחמוס שהם רחוקים ממכון שבתי בתמי: (כד) אם
 יסתר. הלא חף הם אים יסתר אים במקום נסתר וכי אני לא אראה אותו: הלא וגו' אני מלא.
 חף במקום נסתר שם אני: (כה) ששמעתי. ר"ל האזיל ואין נסתר ממני לכן שמעתי מם
 פתגמים בשמי שקר שאומרים כל היום חלמי חלמי ומחויקים חלומותם הפסוע דמיוני כחלם
 נבואה: (כו) שי מתי. יסוף הסעות והטעות פס:

ספ

הַיֵּשׁ בְּלִבְךָ וְנִבְאִים נִבְאֵי הַשֶּׁקֶר וְנִבְאֵי תְרַמֵּת לִפְנֵי: כִּי הַחֲשִׁבִים
 לְהַשְׁבִּיחַ אֶת־עַמִּי שֶׁלִּי בְּחִלּוֹמֹתָם אֲשֶׁר יִסְפְּרוּ אִישׁ לְרֵעֵהוּ
 כְּאִשֶּׁר יִשְׁבְּרוּ אֲבוֹתָם אֶת־שְׁמִי בְּבַעַל: כִּי הַנְּבִיא אֲשֶׁר־אֱמַר
 חֲלוֹם יִסְפַּר חֲלוֹם וְאֲשֶׁר דִּבְרֵי אֱלֹהֵי יְדָבָר דִּבְרֵי אֱמֶת מִהֲלַתְכֶן
 אֶת־הַדָּבָר נְאֻמ־יְהוָה: כִּי הֲלֹא כֹה דִבְרֵי בְּאִשׁ נְאֻמ־יְהוָה וְכַפְמִישׁ
 יִפְצִין מַלְע: לִלְכֹן הֲנִי עַל־הַנְּבִיאִים נְאֻמ־יְהוָה מִנְּבִי דְּבַר־י אִישׁ
 מֵאֵת רֵעֵהוּ: לֹא הֲנִי עַל־הַנְּבִיאִים נְאֻמ־יְהוָה הַלְקָחִים לְשׁוֹנֵם
 וַיִּנְאֲמוּ נְאֻם: לִבְ הֲנִי עַל־נִבְאֵי חֲלָמוֹת שֶׁקֶר נְאֻמ־יְהוָה וַיִּסְפְּרוּם

רשי

לקיים מהשבוים שהם חשבים להסיר את עמי שמי וגו': תרמית. ל' מרמה: (כח) יספר
 חלום. יספרו לשון כחלי כשאר חלומות ולא יחוקנו כדברי נבואה: מה לתכן את הכר. מס
 ענין שקר ללא אמת: אמת הכר. פס הכר. (כט) הלא כה דברי כאש, לא סיה להם לטעות
 ולדמות חלומותם לומר מהם נבואה כי דבר נבואה כשכחה כפי הנביא נבואה הוא כלה בו כאש
 בוערת כענין שאלמד ויהי בלתי כלה בוערת (לעיל כ) ואומר ותהי עלי סוד י' (יחזקאל ג):
 וכפמיש. סי' בלש' ויש אומר מרע"ל בלש': (ל) כנגבי דברי אים מלח שקר. בלוחו ל'
 מרגלים אלו נביאי האמת וזמעיני כגון שלהם שהם מתנבאים בו ואומרים נבואה שקר בלוחו ל'
 כמו ששם הנביא בן עוזר שמע את ירמיה מתנבא בבוק העליון הנני שוכר את קשת עילם (לקמן
 טע) והוא ניבא בבוק התחתון שכרתי את עול מלך ככל (לקמן כח) כמו שאמרנו ברותינו כנסודין:
 (לא) דלוקחים לבגום. המלמדים לבגום לומר שקריים. כלשון גלס ה' כנביאי האמת למצן

מצורת דוד

מצורת ציון

ירש בלב. וכי יש בלגם מה שאומרים מעללים. מעשים: (כז) ונביאי. סו"פ
 הדיר חלוס דמיוני הוא חלוס הנבואה: במקום אכל: תרמית. ענין ערמה כמו שקר
 ונבואי תרמית לבס. אכל הם נביאי תרמית תרמיתם (ההליס קוט): (כו) החשבים. מלשון
 לבס כי יודעים מהם שאין ערך לחלוס דמיוני מהשבה: (כח) לתבן. קס: הבר. כן תקרת
 עם חלם הנבואי ובעצמת הלכ ידברו כפייהם התבואה וכן לשכור כר (בראשית מג ט):
 כדומים הם: (כו) החושבים. אשר ישכרו לככ לעמי שיסכחו שמי ע"י חלומותם אשר יתמידו
 נספר זה לזה להיות כל עסקם בזה: בבעל. רבות וכן ויתפוללו הררי עד (תקוה ג):
 כשפטיה עבודת הבעל: (כח) הנביאי וגו'. רבות וכן ויתפוללו הררי עד (תקוה ג):
 ר"ל מראוי שהנביא אשר אתו חלוס פסוע ודמיוני יספרנו כדבר סיפור חלוס בעלמא:
 ואשר דברי אלו. ומי אשר חלוס אדבר בו הוא ידבר דברי ויחמת אותם. ר"ל חלוס כזה ויכל

לספר כדרך סיפור נבואה: מה ענין לתבן לדמיות עם הכר ר"ל מה ענין חלוס דמיוני
 לסדמות עם חלוס נבואי: (כט) חלוא כה דברי. חלוס חלוס אשר הוא דברי חלם בתחון
 רב כהרבה יתירם כאש הבערת וכפמיש המפולן את הסלע שהוא דבר המורגש מאד כן
 הוא חלוס הנבואי ולא כן חלוס דמיוני כי הרגשתם קלם מאד: (ל) לכן הנני וגו'. ר"ל
 שאלו יש הפרש רב בין חלוס דמיוני וכוונן לבס יחמתו חלוס דמיוני כחלוס
 נבואי לכן כמו שהנני מוכן להביא פורעניות על הנבואים אשר גונבים דברי וגו' ר"ל שמי
 שפטים דברי נבואי חלמי: (לא) חנני וגו'. וכוונן שהנני מוכן להביא פורעניות על הנבואים
 הנבואים טן הנביא חלמי: (לב) חנני וגו'. וכוונן שהנני מוכן להביא פורעניות על הנבואים
 המלמדים לבגום למחר לדבר לחות: וינאמו נאם. ר"ל סודים שקרים מלגם ויתחיקו
 אמריכם וידברום במקום נבואה וכלשון הנבואים חלוס דבר ה': (לג) הנני על כחלי חלומות.
 ר"ל כמו כן הנני מוכן להביא פורעניות על המנבאים חלומות שקר כעמך שאומרים חלוס

דמיה

ויתעו את עמי בשקריתם ובפחיתותם ואנכי לא שחתים ולא ציותים ותועיל לא יועילו לעשה הזה נאסיהוה : **לג** וכי ישאלך העם הזה או יהנביא או יכהן לאמר מה משיא יהוה ואמרת אליהם את מה משיא ונמשתי אתכם נאסיהוה : **לד** והנביא והכהן והעם אשר יאמר משיא יהוה ופקדתי על האיש ההוא ועל ביתו : **לה** כה תאמרו איש על רעהו ואיש אר אחיו מה ענה יהוה ומה דבר יהוה : **לו** ומשיא יהוה לא תזכרו עוד כי המשיא יהיה לאיש דברו ותפקתם את דברי אלמים תיים יהוה צבאות

רשי

למיט כס : **לב** ובפחיתותם . לשון המסון איטורדיון בלש"ו : **לג** מה משיא ה' . לשון שמוק לפי שנוחחו להם למשא : ואמרת אליהם את מה משיא ועשתי וכו' . אמריתם לכם מה המשיא אתם למשא להקדים וכו' אמר שיטות ושלך אתכם מעל זרעותי ומשמים ארץ כך שמעתי : ונמשתי . **לד** כי המשיא יהיה לאיש דברו . אע"פ שאתם מהפכין את המשיא לגלוי משיא דבר ה' לאיש דברו ולאיש עמנו כוח מגלשו ואתם מהפכין אותו ללשון משאו זו לא שמעתי בן וכו' עיקר הכל כך שמעתי כי המשיא יהיה משאו של נזרעתי למי שאמרו בשואל מה משיא . **לה** משיא ה' לשון נבואה כוח והיה הנביא השקר כחלל לנביא האמת לאמר לו את דבר הקב"ה כלשון שבה סניגון אליו ובסיגון אליו היה מפרש הדבור כל כך והיה הנביא השקר מהפך את ספורו ללד אמר והיה מדבר כדונמת כבול האמת כדי שיאמינו בו וכן עשה הנביא בן עזר לכן הוא אומר אל תשאלו משיא ה' את לשון הסניגון אלא מה דבר ומה ענה את פירוש הדבר שאלו לנביא שאמת לאמר לכם מה הקב"ה אומר ולהיכן נועין את דבריו : כי המשיא יהיה לאיש דברו . סיגון פתום הקב"ה אמרו סתם לאיש עמנו שיטו השוד להפסדו ואתם שואלים אותו כדי להפסדו והפסדתם

מצורת ציון

לב ויהי . מלבן תועה : ובפחיתותם . ענין דמיוני כאלו הוא הלום נכזי כי בזדון ידברו קלות הדעת וכן הנביא רקום ופוחים אפסידים ואלים מוטעים : ויפסדו . מתמידים לפרשם **לג** ורועיל . מל' תועלת . **לד** משיא . כן תקרא כאלו סוד דבר משיא : ויהשו . והמה מתעורר כננוחם : ונמשתי . ענין שויכה : **לד** ופקדתי . את עמי כחלום בדמיוני שהוא דבר שקר . ענין זכרון : **לה** על רעהו . אל רעהו . ענה . ובפחיתותם . בקלות דעתם פתו את העם להזמין מלשון כחלומותם ה' משיא : ואנכי וגו' . אמר כהנתקדם על הנפשים להם והמר בל' אנוני מעולם לא

שחתים ולא יתייה אותם שום אורח ומעולם לא הועילו לעם הזה כבוס דבר וא"כ אין בידם לתת שום אורח וישת ונס שיטיב אין עמם וכמה אי"כ חמיקים אותם לנביאים : **לג** ובי ישאלך . אמר המקום לרמייה אם ישאלך העם סוד או נביא השקר או כהן כבעל לאמר מה משיא ה' ר"ל מה דבר ה' ובדקך לענ אמרו לשון משיא לפי שהיה להם למשא ולעול כד : ואמרת . או תאמר אליהם את מה משיא ר"ל את מה שישאלו ויעקב כמשיא כומר מה שישאלו לעשות כמשיא אהבה לנס וחזר ופירש ונמשתי אתכם כאלם העוש כבעלך את המשיא ככדש עליו : **לד** ופקדתי . במקרה שפגמו אמר שהנביא ישיב להם דרך אונאת דבריהם שהמקום יעוזה את ישראל בעושים ויעלים כאלם המשליך משיא כבידה וכו' אמר העון הוא אזור לבסי במול עיודו של האיש המדבר ועל ביתו : **לה** כה תאמרו : **לו** כהן הוסיף תאמרו כי : מה ענה ה' וגו' . ר"ל אם תשאלו על המענה תאמרו מה ענה ה' ואם תשאלו על מה שדבר מבלי שאלו תאמרו מה דבר ה' : **לז** ומשיא . לשון משיא לא תזכרו עוד : כי המשיא יהיה לאיש דברו . ר"ל דבר הננוחם כאלו סתם למשא עליו וכמ"ס ואמרת וגו' ולא דבר עוד כמ"ס והיה גלוי כמ"ס וגו' ונלחמי כמ"ס **לז** וגם בעבור זה יתכן לקרוא בשם משיא ללד מה שיקראתו כי על נבואת נבי הנביא : והנבואה . הכל אתם מספרים את דבר וגו' פיה מלך

אלהינו : **לז** כה תאמר אלי הנביא מה ענה יהוה ומה דבר יהוה : **לח** ואם משיא יהוה תאמרו לכן כה אמר יהוה יען אמרכם אתי הדבר הזה משיא יהוה ואשלח אליכם לאמר לא תאמרו משיא יהוה : **לח** לכן הנני ונשיתי אתכם נשיא ונמשתי אתכם ואתה עיר אשר נתתי לכם ולאבתיכם מעל פני : **ט** ונתתי עליכם חרפת עולם וכלפנות עולם אשר לא תשכח :

כד * הראני יהוה והנה שני דודאי תאנים מועדים לפני היכל יהוה אחרי הגלות נבוכדראצר מלך בבל אתי כניחו בן יהויקים מלך יהודה ואת שרי יהודה ואת החרש ואת המסגר מירושלם ויבאם בבל : **כ** הדוד אחד תאנים טבות מאד פתאני הפפרות והדוד אחד תאנים רעות מאד אשר לא תאכלנה מרע : **ג** ויאמר

רשי

את דברי הקב"ה חשו באמר למעלה מגני דברי חיש מלח רעהו **כא**ן גם זה לשון מיישר : **לב** כה תאמר אל הנביא . כשאתם כלים לשאול דברי מלח הנביא : **לג** ונשיתי . לי ניד כנשה **כד** בראשית לב' ולשון נשתה נזרחתם **לד** קמג **נח** קופץ ומטעל מקום למקום : **א** דודאי . קלות : מועדים . מוכנים : החרש ואת המסגר . תלמודי חכמים בגלו עס יכניה וכבר פירשתיו בס' **מלכים ב** **כד** : החרש והמסגר . לימטר"א ליסרטי"ר בלע"ז לא החרש והמסגר החרש לי חרש המסגר לי סוגר לומר **כנדה** לית געיון פת' חכמים גדולים בחוריה כשהיה אחד מהם מדבר הכל שותקים מסגר שהיו סוגרים ואין פותח : **ב** בתאני הכתרות .

מצורת דוד

משיא לומר שהיה למשא על השומעים ולא כן כיה : **לז** כה תאמר אל הנביא . ר"ל ואף אם תשאלו את הנביא עמנו עס כי לזולו כאלו למשא על כי לא יוכל להסתירה עכ"ז לא תזכרו עס משיא רק כלשון היה תאמרו מה ענה לך ה' אם יהיה הבטחה על המענה או מה דבר ה' אם יהיה על דבר מבלי שאלה קדומה : **לח** ואם וגו' . ואם חזר כל האזהרות תאמרו שוב לשון משיא ה' : **לח** . בעבור זה כה אמר וגו' ואשלח . ר"ל ואף כי שלחתי אליהם אשר לא תאמרו לשון משיא ה' ועכ"ז לא שמעתי : **לח** לכן הנני . בעבור זה פני מוכן לשלם במול ועל העון הזה כלכד חסיר אתכם בספרה מלפני ואעזוב אתכם כאלם הפחז משיא הכבדה עליו ר"ל העון הזה לבד דדאי הוא לוח השונם מדה כמדה על שאמרו לשון משיא ועזוב אותם כמשיא : ואת הטיב . גם את העיר חזר וגו' אעזוב ואשלך מעל פני והיה מסודה ביד האומות : **ט** חרפת עולם . זמן מרובה שהיו כהתפרע גולים לבין האומות : וכלימות עולם שכן מרובה יזכר כגלומם שיהיה לכם כעת : ולבו כבי לפני לך אשר לא תשכח כגלומם שהיה

כי תהיו מרובה ונזול : **כד** **א** הראני ה' . כמראה הנבואה דודאי . כלים מלאים תאנים סיו מוומים לפני הכיול אצרי בגלות . חזר לתלת המקרא לומר שזה דעה אחר שגלה ר"ל וגו' וחרש פתח ואת המסגר . עס האומנים ובזמרי הספרים אשר כגנו אותם בעתם וכן ח"ו **ב** תאנים . מללם תאנים וגו' בתאני ככתרות . כתאנים סמטעוין כל לרע : **כד**

יהוה אלי מה אאתה ראה ירמיהו ואמר תאנים תאנים הטבות
 טבות מאד והרעות רעות מאד אשר לא תאכלנה מרע : ד ויהי
 דברי יהוה אלי לאמר : ה בזה אמר יהוה אלהי ישראל בתאנים
 הטבות הארה בן אפיר את גלות יהודה אשר שלחתי מן המקום
 הזה ארץ פשרים למוכה : ו ושמת עיני עליהם למוכה
 והשבתים על הארץ הזאת ובניתים ולא אהרם וגמעתים ולא
 אהוש : ו נתתי להם לב לדעת אתי כי אני יהוה והיולי לעם
 ואנכי אהיה להם לאלהים פרישבו ארי בכל לבם : ה וכתאנים
 הרעות אשר לא תאכלנה מרע פייכה ו אמר יהוה בן אתן את
 צדקתי מלך יהודה ואת שריו ואת שארית ירושלם הנשארים
 בארץ הזאת והישובים בארץ מצרים : ו נתתים לזועה לרעה
 לכל ממלכות הארץ להרפה ולמשל לשנינה ולקלה בכל
 המקומות אשר אדיתם שם : ו ישלחתי כם את דחרכב את
 לזועה קרי

רשי

כשילו כל רכזן בתחלת כבורי תאנים על מולאוס כראשית : (ה) בן אכיר את
 גלות וגו' . כדי זה מקרא מסורס כן אכיר לטובה את גלות יהודה כגולתי ככר וכטו וגלותו :
 (ו) אתוש . לי עקוד : (ט) לזועה לרעה לכל ממלכות הארץ . שימשו הרעס כהאס עליסס
 וזועו : לשנינה . שימשו ודכרו הכל כבורענות :

מצודת דוד

מצודת ציון

ארכ וכן כבורי ענבים (במדבר יג) : אכיר . כטור רעותן לא היה אפשר לאכלן : (ג) טובות
 משכן הכסה : (ו) והשבוטים . מלבן הכסה : מחד . המה טובות מחד : רעות מחד . המה
 גורים . מלי הכוסס ונתלים : אתוש . ענין עקודס רעות מחד : (ה) כתאנים הטבות האלה
 כמו לנתוש ולנתן וכן יהוה רק וטעם (שעיה כח) : אכיר את גלות יהודה ר"ל עם כי נעשו זרים
 לשנינה . ענין סבור ואמורה כמו ושנתם לבניך מאני כי הרחקתם מעל גבולי הנה עתה אכיר
 דברים אולם ואתקרב אליהם : לטובה . חזר למעלה
 לומר כן אכיר לטובה : (ו) ושמת עיני . אשנית
 עליהם לטובה ולשמרם בגולה : והשבוטים . ענין בית סטוי : ובניתים ולא אהרם . ר"ל
 הילולי וככר עכר עליהם הורה לא יקוו עוד מעשה הריסה כ"א בנין כבוסס לירובולס כבית
 סטוי לא כמו הסכריתס כירובולס אשר יקוו על הכוסס הוהיל ועדיין לא עכר עליהם הורה ולא
 קרלו הגמול : ושמעתי וגו' . ככל הדבר כמ"ס : (ז) ונתתי וגו' . אתן להם לב מבין לדעת אותי
 אשר אני ה' : והיו לי לעם . להאמין כי ולקבל עול מוראלי : ואנכי וגו' . להיות כעוררת :
 (ח) וכתאנים הרעות . כאלו אמר והכשאריתם כס יסיו כתאנים הרעות אשר אין לאכלן כעבור
 רעתן השוואים ומתוקים מבניא : כן אתן וגו' . להיות טעול ומרוחק : והישובים בארץ מצרים .
 כהלו עם יורק כן קרמ למצרים ונתישבו שמה אשר לא כמלות ה' : (ט) ונתתים וגו' . ר"ל
 אהרסם לכל ממלכות הארץ להיותם לזועה ולרעס כי כולם יתירדו וירעו להם : לזרפה וגו' . ר"ל
 ר"ל ככל המקום אשר אדית אותם שם יסיו לזרפה כי כולם יתפשו אותם : ולמשל . יסיו
 פלג סכפורעניות הכל עליהם : לשנינה . יתמידו לספר מהלכות הכחות עליהם : ולקלה . מקלה
 ילג סקלולס כהס לומר תסיו כפיודים השווללים :

הרעב ואת הדבר עד תמס מעל האדמה אשר נתתי להם
 ולצבותיהם :

כה * הדבר אשר יהיה עלי ירמיהו על כל עם יהודה בשנה
 הרביעית ליהויקים בן יאשיהו מלך יהודה היא השנה הראשנית
 לנבוכדראצר מלך בבל : * אשר דבר ירמיהו הנביא על כל
 עם יהודה ואל כל יושבי ירושלם לאמר : * מן שלש עשרה
 שנה לאשיהו בן אמון מלך יהודה ועד היום הזה זה שלש
 ועשרים שנה היה דברי יהוה אלי ואדבר אליכם אשבים ודבר
 ולא שמעתם : ד ושלח יהוה אליכם את כל עבדיו הנבאים
 השפם ושלח ולא שמעתם ולא הטייתם את אוזנכם לשמע :
 * לאמר שכרנא איש מדרך הרעה ומרע מעלליכם ושבו על
 האדמה אשר נתן יהוה לכם ולצבותיכם למרעוכם ועד עולם :
 ו ואל תלכו אחרי אלהים אחרים לעבדם ולהשתחוות להם ולא
 תכעסו אותי במעשיה ידיכם ולא ארע ככם : ו ולא שמעתם
 ארי נאמריהו למען הכעסוני במעשיה ידיכם לרע לכם : ה לכן
 בזה אמר יהוה צבאות יען אשר לא שמעתם את דברי : * הנני
 שלח וצחקתי את כל משפחות צפון נאם יהוה ואל נבוכדראצר
 סהכעסוני ק

רשי

כה (א) בשנה הרביעית . שנה שנתחם גור דינס שגלו שישנה כוס החמס כמו שאמר בענין
 קח את כוס וגו' . וקודס גור דין אמר לנביא להוכיחם חולי יסוכו ולא יתחת גור
 דינס : (ג) שלש ועשרים . יאשיהו מלך שלשים וחתם לא מהס שמים עשרה שנה נשאר חספ
 עשרה וארבע של כנו סרי כ"ג : אשבים ודכר . לי סווס סייתי מסכים ומדכר תמיד :

מצודת דוד

מצודת ציון

(א) עד תמס . עד יכלו מעל האדמה וגו' : (דברים ו) : (י) חסם . ענין לליון והשלמס
 כה (א) על ירמיהו . אל ירמיהו : ליהויקים . כמו חס סכספ (בראשית מו)
 למלכות יסויקים : (ב) על כל עם . כה (ג) אשבים . מלבן הסכמס וכוול ענין
 אל כל עם : (ג) ליאשיהו . למלכות יאשיהו :
 זה שלש ועשרים שנה . י"ט שנה בימי יאשיהו
 כי מלך לא סייס וד' בימי יסויקים כנו סרי
 כ"ג : היה דכר ה' אלי . דכר כי הכוואה : ואדבר . ואני דכרתי עליהם כטוואה וסייתי
 משכיס ומדכר ר"ל . אני סייתי זריו לומר כטוואה אכל אתם לא שמעתם : (ד) ושלח ה' . ועד
 שלח ה' שחר נבואים והיס מסדק משלח כוריות רב וחתם לא שמעתם : (ה) ואל וגו' . ככל סדכר
 כמ"ס : (ה) לאמר . ר"ל הלא כל הכוואות סיו לטובתכם לאמר טובו חתם כל חיס מדכרס וגו'
 ובעבור זה טבו על האדמה וגו' : לטן עולם . ר"ל מעת התינוס עד עולם : (ו) במעשי ידיכם .
 כהכעו"ס העשויות כמעשי ידיכם : ולא ארע לכם . לא אטפס עמכם רעס : (ז) ונתתים וגו' . שם
 כי הדכר סיה לטובתכם לא שמעתם וגו' : למען הכעסוני . לא סיה זה אלא למען הכעיסם
 צר וסכעסס חפס כחמס לרע לכם : (ט) חגני שולח . ר"ל חגיר לטות חוטות טווח וסחת לטן .

מלך ככל עבדו והבאתים על הארץ הואת ועל השביה ועל כל
 הגוים האלה סביב והחמתיים ושמתים לשמה ולשרקה
 ולחרבות עולם: והאבדתי מהם קול ששון וקול שמחה קול
 חתן וקול פיה קול רמים ואור נר: והיתה פל הארץ הואת
 לחרפה לשמה ועבדו הגוים האלה את מלך בבל שבעים שנה.
 והיה במלאות שבעים שנה אפקד על מלך בבל ועל הגו
 ההוא נאסר יהוה את עינים ועל ארץ בשדים ושמתו אתו
 לשממות עולם: והבאתי על הארץ ההיא את פל דברי
 אשר דברתי עליה את כל הפתוב בספר הזה אשר נבא ירמיהו
 על כל הגוים: כי עבדכם גמלה נזים רבים ומלכים גדולים
 ושלמתי להם בפעלים וכמעשה ידיהם: כי כה אמר יהוה
 אלהי ישראל אלי קח את כוס היין החמה הואת מידי והשקיתה
 אותו את כל הגוים אשר אנכי שלח אותך אליהם: וישתו
 והתנעשו והתהללו מפני חרב אשר אנכי שלח בינתם: והאפח
 את הכוס מן ידוה ואשקה את כל הגוים אשר שלחתי ידוה

והבאתי ק' רש"י

(ז) קול רמים. סימן הוא לסעודת ברית מילה על שם סמכותו וזוהרין לה סמכותו לרפואה:
 ואור נר. סימן משחם קר שנינו בסנהדרין (ד' לג'): (ז) את כל כהנו. על ככל: בספר
 כהן: כסופו: (יד) כי עבדו כס. כמו כי יעבדו כס בני ככל: גם הכס נזים רבים. מדי
 זמר: (טו) כוס היין החמה. כנאות הפורטות: והשקיתה אותו. הנהל להם שלא תשוב
 עוד כבוס הכונה: (טז) והתנעשו. ושתמשו: והתהללו. לשון הוללות ישתמו:

מצודת ציון

בשטר: (ט) והחמתיים. פניו סגנו ואכדון עבדי. ר"ל עושי שליחותי בדבר זה: סביב.
 כמו כי כהנס תחיתם (דברים כ'): לשמה. סוככים סביבות א"י: והחמתיים. את טעם
 ענין תמיון: ולשרקה. ענין השמעת קול אחריים ואחימם לתמון ולהיות בורקין עליהם
 בקצין שפתיים ונשחם על זכר חסוך שחרב: ועד זמן רב יביו חרבים: (ז) והאבדתי וגו'.
 וחרבות. מלשון חורבן: (יב) במלאות. ענין קול שמחת חתן: קול רמים. מגדל הרעה לא
 ששלום כמו וכמלאות ימי עברה (ויקרא י'): קול שמחת חתן: קול רמים. מגדל הרעה לא
 אפקד. ענין וזכרון: (טז) והתנעשו. ענין ימלאו תבואה לטון כרמים: ואור נר. מתכונן
 הנועם חוקק כמו ותנעשו ותרגש הארץ (תהלים) סמניו יבנו כאלה: (יא) הגוים האלה. כאשר
 (יז): והתהללו. מלשון הוללות ושמחת כמו סביבות ארץ ישראל: (יב) במלאות. כאשר
 והתנעשו כהנו (נחום ג'): בינתם. כנייה: מונס: ועל כנוי ההוא. זה ככל: (יג) בספר
 קטני
 כוס. כסוף הספר: על כל הגוים. שהמה יבאו
 ויתכינו את ככל עד סיווד כה: (יד) כי עבדו. עבר כמקום עמיד ור"ל יעבדו ככל: גם המה.
 ר"ל כמו שעבדו ככל באומות כן גם המה יעבדו כס וחוזר ומתרגם גוים רבים וגו' הם יעבדו
 ככל: להם. לבני ככל: (טז) את כוס היין החמה. המביל חמת ו' גזרת הפורעניות ליון
 שמכלכל את המות: והשקיתה. ר"ל הנהל עליהם: (טז) והתנעשו והתהללו. וינעו כחמסם
 ויפסקו עיניהם המרוב אשר הלכה ביניהם: (יז) והאפח וגו'. ר"ל קבלתי סוככאס ונחתי

אלהם: יי את דרושם ואת ערי יהודה ואת מלכיה את שריה
 לתת אתם לחרפה לשמה ולשרקה ולקללה ביום הזה: יי את
 פרעה מלך מצרים ואת עבדיו ואת שריו ואת כל עמו: ואת
 כל הערב ואת כל מלכי ארץ העוץ ואת כל מלכי ארץ
 פלשתיים ואת אשקלון ואת עזה ואת עקרון ואת שארית
 אשדוד: כי את אדום ואת מואב ואת בני עמון: כי ואת כל
 מלכי צר ואת כל מלכי צידון ואת מלכי האי אשר בעבר הים:
 כי את דבר ואת תימא ואת פון ואת פל קצוצי פאה: כי ואת
 כל מלכי ערב ואת כל מלכי הערב השוכנים במדבר: כי ואת
 כל מלכי זמרי ואת כל מלכי עולם ואת כל מלכי מדי: כי ואת
 כל מלכי הצפון הקרבים והרחקים איש ארצותיו ואת כר
 הממלכות הארץ אשר על פני האדמה ומקד ששנה ישמה
 אחריהם: כי ואמרת אליהם כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל
 שתו ושכרו וקיו ונפלו ולא תקומו מפני חרב אשר אנכי שלח
 ביניכם: כי והיה כי ימאנו לקחת הכוס מידו לשמות ואמרת
 אליהם כה אמר יהוה צבאות שתו תשתו: כי כי הנה בעיר אשר

רש"י

(יח) ביום הזה. כאשר הם היום לאחר החורבן כתב ירמיהו ספרו: (כ) ואת כל העמ. כל
 שומכותא אשר עובדת פתעה ומשפנתו עליהם לעזרה. ספר גרמז'א' כנפ"ו: (כב) ואת
 מלכי האי. כל אלו שמה עד כהן שכיני א"י הם: (כג) קצוצי פאה. סמק'א' בקלף אותה
 פרות: (כד) מלכי ערב. פרכי'א: ואת כל מלכי הערב. שומכותא של מדי'א:
 (כו) ששך. הוא ככל נגי' של א"ת כ"ש: (כז) וקיו. כאשר שמותו וזמר מדי'א שחקה:
 החרב. התגר של המלחמה:

מצודת דוד

לפס: (יח) את ירושלים. תור למעלה שאמר
 והשקיתה וגו' את ירושלים וגו': ואת מלכיה. וד: (כ) איש אל אחיו. זה אחיו כסוף לו
 פס כי לא היה מלך אחד אחר מלכיה כי
 גם בני מלך נקראו כשם מלכיה. ביום הזה. פי
 ירמיהו כתב ספרו אחר החורבן לזה אמר ביום
 הזה שמה מרבים: (ב) כל הערב. עם המקובן
 מעמים רבים כמו וגם ערב רב (שמות יג):
 ואת אשקלון וגו'. הם ערי פלשתיים: שארית אשדוד. יתכן שמהנה עד לא בא ר"ל ושאר
 כה שארית: (כב) האי. קבולת האיים אשר כפלת הים: (כג) קצוצי פאה. השוכנים בקלות
 שפת העולם: (כד) מלכי ערב. הם אומות מה: מלכי הערב. הם הערביים: (כו) איש אל
 אחיו. כוס החמה יתנו זה אחר זה כסוף לו ר"ל כולם ילקו זה אחר זה: ושלך ששך. הוא
 ככל בלתי כ"ש וכן נקרא כסוף הספר: ישמה אחריהם. ר"ל הוא ילקה אחר טעם כסוף:
 (כז) שתי וזכרו. בתי יין החמה ותכינו בערים והקילו ותפלו לארץ ולא תקומו דבר שמה יין
 שדכה ור"ל קבלו עליהם פון השעטד והספר משני חרב סלוי: (כח) כי ימלט לקחת הכוס
 קיון וגו'. ר"ל הם ימלטו להגלו מן השעטד: שתי חמת. ר"ל בע"כ חסין שאפסרם

אֲתֵרִיטְיֹהוּ לְבַלְתִּי תִתְּיֹאֲתוּ בְדִהֲעֵם לְהַמִּיתוּ :
 כו * בְּרֵאשִׁית מַמְלַכַת יְהוּיָקִים בְּיַד יְאוּשֵׁהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה הָיָה
 הַדְּבָר הַזֶּה אֲלֵרִמְיָה מֵאֵת יְהוָה לֵאמֹר : * כִּדְבַר אֲמַר יְהוָה אֵלַי
 עֲשֵׂה לְךָ מוֹסְרוֹת וּמִסּוֹת וּנְתַתֶּם עַל צִוְאוֹתַי : * וּשְׁלַחְתֶּם אֶל־
 מֶלֶךְ אֲדוּם וְאֶל־מֶלֶךְ מוֹאָב וְאֶל־מֶלֶךְ בְּנֵי עַמּוֹן וְאֶל־מֶלֶךְ צוּר
 וְאֶל־מֶלֶךְ צִדּוֹן בְּיַד מַלְאָכִים הַבָּאִים יְרוּשָׁלַם אֶל צִדְקִיהוּ מֶלֶךְ
 יְהוּדָה : * וְצִוִּיתִי אֹתָם אֶל־אֲדֹנֵיהֶם לֵאמֹר כִּדְבַר אֲמַר יְהוָה צְבָאוֹת
 אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל כֹּה תֹאמְרוּ אֶל־אֲדֹנֵיכֶם : * אֲנִכִּי עֲשִׂיתִי אֶת־הָאָרֶץ
 אֶת־הָאָדָם וְאֶת־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי הָאָרֶץ בְּכַח הַגְּדוּל
 וּבְזוּרְעֵי הַמַּטְוִיָּה וּנְתַתִּיהָ לְאֲשֶׁר יִשָּׁר בְּעֵינָי : * וְעַתָּה אֲנִכִּי נְתַתִּי
 אֶת־כָּל־הָאָרְצוֹת הָאֵלֶּה בְּיַד נְבוּכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל עַבְדִּי וְגַם
 אֶת־מִתַּת הַיַּרְדֵּן נְתַתִּי לוֹ לְעַבְדּוֹ : * וְעַבְדּוֹ אֹתוֹ כִּלְדֻגּוּיִם וְאֹתִי
 בְּנֹו וְאֶת־כָּרְבֵּנוּ עַד בֹּאֲרֶת אֲרָצוֹ נִסְהוּא וְעַבְדּוֹ כּו גּוֹיִם רַבִּים
 וּמַלְכִים גְּדוֹלִים : * וְהָיָה הַגּוֹי וְהַמַּמְלָכָה אֲשֶׁר לֹא־יַעֲבֹדוּ אֹתוֹ
 אֶת־נְבוּכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל וְאֵת אֲשֶׁר לֹא־יִתְּנוּ אֶת־צִוְאוֹתָיו בְּעַל
 מֶלֶךְ בָּבֶל בַּחֲרָב וּבְרַעַב וּבְדָבָר אֶפְקֹד עַל־הַגּוֹי הַהוּא נֹאסִיחֶיהָ

סמלא ו'

רשי

כו (א) בראשית ממלכת יהויקים. שם נוסף לפני מלך נבוכדנצר ונחנה עליו שמו. (ב) במוסרות. הם רצועות העול שקודין קוונגליס: (ג) ושלחתם אל מלך אדום. צווי לזקוקי שבט הכנעני מלכו שבטו נבוכדנצר שלט על חמשת מלכים מלך אדום ומלך מואב ומלך בני עמון וגו'. אלו חמשת מלכים נתן נבוכדנצר חת ידו של לזקוקי חמש שנים הם היו על אחריו משנה אחת ליהויקים עד שבט הכנעני לזקוקי חמשה ימינו הנינו כן עור: (ו) עברי. שיעשה רצוני לפע משאלי: (ז) ואת כן. חיל מרודך. ואת כן. כלשאר:

מצורת ציון

גם בן אדם המת יקרא נבל: (כד) יד. דעת הכתוב והנביאים וכן יד החוקים ביתם ענין כח וסתחמות: (כז) בראשית. לרעות שבטין כו העול וכן ומוסרות ערוד (איזכ לט): ומוסרות. כו (א) ושלחתם וגו'. כימי יהויקים אמר ט מלכו מעה וסע עני העול: (ג) מלאכים. כל המלכים האלו עיי המלאכים הכתובים אל מלכים: (ה) אפקוד. ענין כבשתם: תומי לזקוקי (ואולי כלו להתייען שימדו כולם כמלך בבל): (ד) וצוית אותם. את המלאכים האלו אל הדוניים: (ה) אנכי עשיתי וגו'. ואיך בכל שלו המה: ונתתיה. לנו ביד לתתם לאשר ישר בעיני: (ו) הארצות האלו. של המלכים הדוניים: עברי. רץ עושה שליחותי כדבר זה: חז תות. ארזיל כרכב על ארץ וקצר הנין בראשו: (ז) בני. זה חיל מרודך: בן בני זה כלשאר: עת ארלו. ומן חורבן ארץ כימי דרום סמדי: גם כולו. כמו שכל עת חורבן ארצות המלכים סתחייב לני: (ח) אשר לא יעבדו אותי. אשר לא ילכו ועבדו כרונם: אשר לא יעבדו וגו'. אשר לא יקבלו עני מעמנו של שבטו ושל סדכר כרם: אפקוד. האבית עליכם

עַד־תָּמִי אֲתֵם בְּיַדוֹ : * וְאַתֶּם אֲלֵתִשְׁמְעוּ אֶל־דְּבָרַי אִיכֶם וְאֶל־
 הַסְּמִיכִים וְאֶת־הַמְּחִיכִים וְאֶל־עַנְיֵיכֶם וְאֶל־פְּשִׁיעֵיכֶם אֲשֶׁר־הֵם
 אֹמְרִים אֵלֵיכֶם לֵאמֹר לֹא תַעֲבֹדוּ אֶת־מֶלֶךְ בָּבֶל : * כִּי שִׁקְרֵם
 נִבְאִים לָכֶם לַמֶּעַן תִּרְחִיק אֹתְכֶם מֵעַל אֲדֹמְתְכֶם וּתְדַחֲתִי אֹתְכֶם
 וְאֶבְרַתְכֶם : * וְהִגִּי אֲשֶׁר יִבְיֵא אֶת־צִוְאוֹתַי בְּעַל מֶלֶךְ־בָּבֶל וְעַבְדּוֹ
 יְהַנְחִיתוּ עַל־אֲדֹמְתוֹ נֹאסִיחֶיהָ וְעַבְדָּהּ וְיֵשֶׁב בָּהּ : * וְאֶל־צִדְקִיָּה
 מֶלֶךְ־יְהוּדָה דִּבַּרְתִּי כְּכֹל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לֵאמֹר הִבִּיאוּ אֶת־
 צִוְאוֹתֵיכֶם בְּעַל מֶלֶךְ בָּבֶל וְעַבְדּוֹ אֹתוֹ וְעַמּוֹ וְחָזוּ : * לְמַעַן תִּמְסֹת
 אֶתְּהָ וְעַמְּךָ בַּחֲרָב בְּרַעַב וּבְדָבָר כַּאֲשֶׁר דִּבַּר יְהוָה אֱלֹהֵי אֲשֶׁר
 לֹא־יַעֲבֹדוּ אֶת־מֶלֶךְ בָּבֶל : * וְאַתִּישְׁמְעוּ אֶל־דְּבָרֵי הַנְּבִאִים
 הָאֹמְרִים אֵלֵיכֶם לֵאמֹר לֹא תַעֲבֹדוּ אֶת־מֶלֶךְ בָּבֶל כִּי שִׁקְרֵם
 נִבְאִים לָכֶם : * כִּי לֹא שְׁלַחְתִּים נֹאסִיחֶיהָ וְהֵם נִבְאִים בְּשֵׁמִי
 לְשִׁקְרֵם לַמֶּעַן תִּדְוִיתִי אֹתְכֶם וְאֶבְרַתְכֶם אֹתָם וְהַנְּבִאִים הַנְּבִאִים
 לָכֶם : * וְאֶל־הַכְּהֹנִיִּם וְאֶל־כָּל־הַדָּעִים הַזֶּה דִּבַּרְתִּי לֵאמֹר כֹּה אֲמַר
 יְהוָה אֱלֹהֵי־יִשְׂרָאֵל אֶל־דְּבָרֵי נְבִיאֵיכֶם הַנְּבִאִים לָכֶם לֵאמֹר הַזֶּה
 כְּלִי בְּיַתִּידְהוּהָ מוֹשְׁבִים מִכְּבֹלָה עַתָּה מֵהֵרָה כִּי שִׁקְרֵם הַמָּה נִבְאִים
 דְּבָרֵם : * אֲלֵתִשְׁמְעוּ אֵלֵיהֶם עַבְדּוֹ אֶת־מֶלֶךְ בָּבֶל וְחָזוּ לְמַעַן תִּהְיֶה
 הָעִיר הַזֹּאת תְּרַבָּה : * יִי וְאִסְתַּגְּבִי אִיִּם הֵם וְאִסְיֵשׁ דְּבַר־יְהוָה אֹתָם

רשי

עד כאן פת ארץ. שינוי דרום סמדי וכרם את כלשאר: (וב) ואל לזקוקי מלך יהוסף דכרתי וגו'. כל זה אמר יחזקאל אל שלוטי המלכים: (טז) הנה כלו בית ה'. שגלו עם יחזקאל:

מצורת דוד

עליהם כבשת חרב וגו': עד תומי. עד כלותי תמי. ענין כליון וכן עד תום כל הדוד (דברים אחס ביד לני: (פ) אל נביאיכם. הנביאים מלכים המונחים לכם כשקר: ואל קוסמיים. שבולטים בקסם וסוד מין כסוף: ואל הלומותיכם. המוגדים פתירות על ידי שאלת הלוט: ואל טוניים. גם הוא ענין כסוף כמו משעון ומחשך לזכות לו לעבדים: (י) לשמן הכתיק אתכם. רץ הם יופילו למען כתיק וגו' כי כשתקבלו עליכם שפעוד השבו כאלהם ותעלו המם אלל כשתלחשו עמו ויכר עליכם יולד אתכם כשני אל ארץ מרחק: הדרותי. רץ לני אהים בעזרתו ואלוהי אתכם ממקומכם ותסיו אבודים: (יא) הדעתתי. יסעון כמנוחם על אדמת: ועבדה. יעשה עטרת האדמה כהרעים ורופים רשכ כה ויאלל מלחמה: (יב) חזי. שאלתו היים: (יג) אל הגוי. על סני: אשר לא יעבדו. אשר לא יקבלו עני מעמנו של שבטו: (יד) לא תסבדו. רץ לא יתחוק עליכם לזכות לו לעבדים: (טז) לשמן הדיו אתכם. הם יופילו למען הדיו אתכם כשני וסם תאכזו אתם וסנביאלים אלל כשתקבלו עליכם של שפעוד השט כאלהם ותעלו כהם: (טז) הנה כלו בית אשר סכלו ונגל פם גלת ימינו: משיבים. יסיו משיבים מברס מכול לרובלים: (ר) אסח עליכם

ג'

כה אמר יהוה ככה אשבר את ער ונבכדנאצר מלך בבל בעוד שנתים ימים מעל צואר כל הגוים ואלך ורמיה הנביא לרפן :
 י יהי דברי יהוה אדירמיהו אחרי שבור הנביה הנביא את המומה מעל צואר ורמיה הנביא לאמר : י הלך ואמרת אל הנביה לאמר כה אמר יהוה כמות עין שברת ועשית החתיקן ממות ברזל : י כי כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל על ברזל נתתי על צואר כל הגוים האלה לעבד את נבכדנאצר מלך בבל ועבדו וגם את חית השדה נתתי לו : יו ויאמר ורמיה הנביא אל הנביה הנביא שמענא חנניה לא שלחה יהוה ואתה הבטחת את העם הזה על שקר : יא לכן כה אמר יהוה הנני משחק מעל פני האדמה השנה אתה מת פירסרה דברת אל יהוה : יב וימת חנניה הנביא בשנה ההיא בחדש השביעי :

כט * ואלה דברי הספר אשר שלח ורמיה הנביא מירושלם אל יתר וקני הנולה ואל הכהנים ואל הנביאים ואל כה העם אשר הגלה נבוכדנאצר מירושלם בבלה : ב אחרי זאת יכניה המלך והנבירה והפריסים שרי יהודה וירושלם והחרש והמסגר מירושלם : ביד ארעשה ברשען ונמריה ברחלקיה אשר שלח

רשי

דברו בקרן הוא נחמה לא אים אל ויכז וגו' (מנדכר כג) כך דבר רבי נחומא : (יד) את חית הכלה נתתי לו . כרכ על ארי וקשר תנין כדלש : (טז) השנה אתה מת . וכשם הכלה תקרה : (יז) בשנה היום כהדס השביעי . והלא אין חדש שביעי מן השנה אלא מת ערש וטם בניו סוקרבו לחר ר"ם ולא קודם ויעלמו את מיתתו אותו היום כדי לפנות נזות ירמי שקר : כח (ב) והגבורה . אם המלך :

מצודת ציון

(יג) החתיקין במקומן : (טז) משחקך אנשך כמוט ולכן אמר כלשון אר : (יא) ואלך וגו' וכן וישלם יד פשע (איוב ת) : כי פחד ממנו להשיב לו דבר מעלמו : (יג) מרשח כט (א) הספר . האגרת : יתר . משלון עץ שברת . כי בלמו ככה אשבר וגו' מעל יתרון : (ב) והפריסים . כן וקראו לואר כל הגוים הכי הוא כללו שבר כל המומות : שפרים כמו והיו כפוסים כסיל מלך ככל (אשעו ועשית . אתה העבד במקומן מוטות כדול לט) : והחרש . קבולת האומנים כמו חדש חוקים מן העך ר"ל ע"י הסבירה והכשת דבר כדול : י גדל הקלף ויחוק עלו עוד יותר : (טז) על שקר . על הכתח בקר : (טז) לכן . הואיל ונכתב בקר לכן אנשך מעל פני האדמה והשנה היום תמות : אל ה' . כמו על ה' ר"ל דבר בעבור ה' דבר המוסר מעט מה שלח אמרה : (יז) בחדש השביעי . ארז"ל שמת ערש וטם לבניו סוקרבוו אתר ר"ם והוא כשם החתרת והעלמו יום מיתתו כדי לפנות נזות ירמיהו שקר : כט (א) אל יתר וגו' . על אותן סבורובלים : (ב) אחרי זאת וגו' . כסגלה אתר שילאו ויכחו וגו' להיות נאכרים ביד ג"כ כמ"ס (בש"ז כד) : והגבורה . המלכה והיא אם המלך כי היא יולד עמו כמ"ס : (א) הפריסים . וחרש ופריס כרי יהודה וירושלם : החרש והמסגר . כל האומנים ופריסים אשר פגרו ושתם כהם כן ת"י : (ג) ביד ארעשה . ר"ל כשפ

צדקיה מלך יהודה אל נבוכדנאצר מלך בבל בבלה לאמר :
 כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל ככל הנולה אשר הגליתני מירושלם בבלה : ה בניו בתים ושבו ונמטעו ננות ואכלו את פרוין : י קחו נשים והולידו בנים ובנות וקחו לבניכם נשים ואת בנותיכם הננו לאנשים ותלדנה בנים ובנות ורברשם ואל תמטעו : י ורשעו את שמוס העיר אשר הגליתני אתכם שמה ודתפלו בעדה אל יהוה כי בשלומה יהיה לכם שלום : ה כי כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל אל ישיאו לכם נביאיכם אשר בקרבכם וקסמיכם ואל תשמעו אל חלמתיכם אשר אתם מחלמים : ה פי בשקר הם נבאים לכם בשמי לא שלחתיים נאם יהוה : י כי כה אמר יהוה כי לפי מלאת לבבל שבעים שנה אפקד אתכם והקמתי עליכם את דברי נבואה להשיב אתכם אל המקום הזה : יא כי אנכי ידעתי את הפח שבת אשר אנכי השב עליכם נאם יהוה מחשבות שלום ולא לרעה לתת לכם אחרית ותקוה : יב וקראתם

רשי

(ח) וישאו . לשון ססתה כמו הנחם השיאני (בראשית ג) : (יב) וקראתם אותו וסלחתם . כדרכו וסלי זה מקרה קלר :

מצודת ציון

הוא שלח יד אלפס וגו' בבלה . לככל : כדול (קע עד) : (ח) וישאו . ענין פתוי וססת לאמר . דברי הספר היו לאמר את האמור כמו הנחם השיאני (בראשית ג) : וקסמיכם . למעט : (ה) ושבו . וחבטו כהם כי לא תלחו הוא מין כסוף : (י) לפי . לשיעור כמו אים מכלל כמות קרוב : (ו) והולידו . עד לא תלחו לסי אכטו (שמות יג) : מלאת . ענין השלמה : חס : ורבו סס . ר"ל קחו נשים למען תרבו הם וסכל דבר כמ"ס : ואל תמטעו . ר"ל אל תמטעו לקח נשים לכל תמטעו כי כשימחו הם ולא ישארו בנים במקומם ימטעו א"כ כמספר : (ז) חרש . נקבו את שלום סכיר וגו' : כי בשלמה . כשיסר כה שלום יסיר גם לכם שלום הואיל והתעבבו שמה : (ח) אל ישאו וגו' . נזויו השקר והקוסמים אשר כקדככם אל יתנו אתכם נזח שאומרים שבור תסבו לירובלים כספר מדבר וקרי דבר סמוע מעלמו : חלומתיכם . האומרים לכם חס ככחו כחלום : אשר אתם מחלמים . ר"ל שאתם שואלים מהם מהם ישאלו שאלת חלום : (ט) כי כשקר . מה שאומרים בשמי הוא שקר כי לא שלחתי : (י) כי לפי מלאת לבכל שבעים שנה . כאשר ויטל לבכל שנים שנה מחתלת התפשותיה על ישראל מעת שכבש ר"ל את ירוקוב כראשונה והיא היתה כשנים למלכות ר"ל והוא מלך מ"ס שנים א"כ נבארו עוד משמטו מ"ד שנים וימי אויל מרוך כט ר"ג שנים אלא שבעים שנה היתה כשי . גלגות אכיו כי שנתה לוח וזה כרי א"כ פ"י שנים ויש גלגל כט ג' שנים כרי שנים שנה חסר אחת א"כ שנית אחת לדריש מלחו שנים שנה וישיד כמות דריש ומלך טורכ כשנה הראשונה היתה הפקודה וסנו לחרס כמ"ס כדניאל : אפקד אתכם . או אוסר כהם וזה אקיים עליכם את דברי סטוב וגו' אבל לא קודם כמות כה : דבר סביאוס סמבקי : (יא) כי אנכי ידעתי . אשר אנכי ידעתי את המחשבות וגו' שאתם לבטם ולא לרעה ר"ל מה שתעבכו כגולה שבעים שנה לכם לטובה כי אז יכנס לככם סעלי חס יסיר ככם לתת לכם אחרית עוד וקסם כוונס אתר שחטוס סס : (יב) וקראתם

לא אֲנִי קָדֵם יְיָ כִּי כָּה אָמַר יְהוָה אֲנִישׁ לְשִׁבְרֶךָ נִחְלָה מִכֶּתֶךָ
 י אֲנִי יְהוָה דִּינֶךָ לְמוֹדֵר רַבְּמֵהֶן תַּעֲלֶה אִין קָדֵם יְיָ כִּי מֵאֲהַבְּךָ
 שְׂכַחוֹת אֹתְךָ לֹא יִדְרֹשׁ כִּי מִפֶּת אֵיבִב הַבְּיָתִיק מִסָּר אֲבִירִי עַל
 רֶב עֲנִיָּה עֲצֻמוֹ מֵאֲתֵיךָ : מֵהַתְּעַקֵּעַ עַד שִׁבְרֶךָ אֲנִישׁ מִכֶּאֱבֶךָ
 עַל רֶב עֲנִיָּה עֲצֻמוֹ מֵאֲתֵיךָ עֲשִׂיתִי אֱלֹהֶיךָ : מִי לָלוֹ כֶּל-אֲכִלְיָה
 יֵאָכְלוּ וְכִלְ-צִרְיָה כֻּלָּם בְּשִׁבְי יִלְכוּ וְהִיוּ שְׂאִסְיָה לְמַשְׁפָּה וְכִד
 בְּזִיזָה אֲתָן לָבוֹ : יי כִּי אֲעֲלֶה אֲרֻכָּה לָךְ וּמִמְבוֹתֶיךָ אֲרַפְּאֶךָ נֹאסִי
 יְהוָה כִּי נִדְחָה קְרָאוֹ לָךְ צִיּוֹן הִיא דִרְשׁ אִין לָהּ : יי כִּהּ וְאָמַר יְהוָה
 הַגְּיִי-שָׁב שְׁבוֹת אֱהִי יַעֲקֹב וּמִשְׁכַּנּוֹתַי אֲרַחֵם וּנְבִנְתָה עִיר עַל-
 יִתֵּר אִי מִלֵּא

רש"י

(יב) אנוש לשכר נחלה מתוך. אפר"ש כל"ע"ו (יג) למוד. רש"י אין זה סוד שמה
 לך תפוס: תעלה. רש"י ל' הוסיף: (יד) מוסר אכזרי. יסורי אכזרות מוסר אכזרי הוא
 (טז) לכן. שטופס: שומך נמשפ. ל' נחם וכת"י יסן פדן לפי: (זח) ארוכה. רש"י

מצודת ציון

במשפט ונחם הלמד נמקום ב"ה וכן יבנת
 לכסא (תהלים ט) ור"ל במשפט שהיו לגלות
 און למוסר וכן יבנת ה' אף במשפט (לעיל י)
 (יב) אנוש. ענין מלאכות חזק כמו ומכתי אנוש
 (לעיל ט) : לשברך. סלמ"ד היא נמקום את
 וכן רבנו לאכזר (ש"ב ג) : נחלה. מל' חולי :
 (יג) למוד. ענין רשואת המכה ותקלה כן לפי
 שדרך לומר על המכה שמתים לרשואתה כמו
 לא זורו ולא חוככים (שפי"ה) וגם המכה שלמה
 תקלה כן כמ"ס יסודם את מזורו (הושע ה)
 וזה לפי שפלים מפורים שהמתים: תעלה.
 ענין רשואת כמו תעלה און לך (לקמן ז) וספד
 שמה בשמות נרדפים כמו אדמת עפר (דניאל
 יג) : (יד) מוסר. מלשון יסורים: עצבו.
 ענין רבוי כמו עמלו לי אלמותיו (לעיל טו) :
 (טז) שופך למחיס. ענין רמיסה ודריכה
 כמו מי נתן למחיס יעקב (ישעיה מכ) :
 (יז) אנוכה. ענין רשואת כמו ארוכה כה עמי
 (לעיל ח) : (יח) שב. ענין השקט: שבות.
 מלשון שבים: וששכחתי. על משקן ומודר:
 הל"ס

מצודת דוד

און למוסר ולא חכמה אחרת מן העולם ש"כ
 העולם נקי מתוך ר"ל לא אכזריות מן העולם :
 אנוש לשכרך. סן אמת השכר שהיה לך היה
 כאוב ביותר: נחלה מתוך. המכות שכלו ענין
 סין מתולדות מלך: (יג) אין דן דין. לא היה
 מי שהרופאים שוטט משפט מתוך לקבל רשואת
 ולכן להיותו חולי טוף לא עשו לך רשואת כלל
 כי כן שדרך כשהרופאים מתוואשים לרשואת
 החלי לא יעשו עוד רשואת כלל: (יד) כל
 מהשכר. כל האוהבים אותך שכתו כך ולא
 ידעו אותך לכתך כפת החלי ור"ל כגולה
 היית מסוכן בלכות שונות ולא חשב מי שתגאל
 עוד מן הגולה ולא מלאת אויב ומתנח מכל
 האומות: שפת אויב הכיתוך. הכיתי אותך
 כאויב המכס ביסורי אכזרי ולכן חבטו כולם
 שמשפתי כן: על רוב עוק. ר"ל אולם לא
 על חנם הכיתוך כ"א פ"י רוב עוק כי רבו
 חשתיך: (טז) סה תועק. לכן מה תועק
 להרעם על שכרך כאלומך שאטמה מתוך
 הואיל ועל רוב עוק ומכיתת חשתיך עמיד
 אלה לך בשלם גמול ולא כ"א בתום: (כז) לכן.
 הואיל ואני תעלם גמול תשפיל לכן כל אויבך

ואתך ר"ל שמתחית אחרת יבנת גם כסם בגמול: וכל לך. כל הליים אחרת יב
 כשי: הדיו שופך למחיס. הכומסין אחרת יסין לרמיסה וכל הכוללים אחרת און גמול יב
 פאויב כי גמול חני תעלם: (יז) פי תעלם. ר"ל לך לכה אשפה חסד ואלמה רשואת ור"ש
 מתוך לשוב להיות כאלו אכל לא כן אשפה לפאומות כי הם יכלו כעולם: כי נדחה. ר"ל
 עס כי האומות רחלו לך דחה ואחריו יון היה פיר אשר און לה דורש לא כן הוא כי אף
 לקבלה ואדרוש אחר: (יח) הגני עכ. אויב כהשקט את שבי אכלו יעקב גמול תעלם
 ששכחתי אחרם. לגג יסין שמתים: עיר. ש ירושלים: על תלם ר"ל על גבעת ויתקיים

חלה וארמון על משפמו יושב: יי ויצא מהם תודה וקול משחקים
 תרבתים ולא ימלמו והקבדתיים ולא יצערו: כ והיו בניו בקדם
 מעדתו לפני תבון ופקדתי על כד לחציו: כא והיה אדירו מפני
 ומשלו מקרב יצא והקבדתיים ונגש אלי כי מי הוא זה ערב את-
 לכו לגשת אלי נאם יודה: ככ והייתם לי לעם ואנכי אהיה לכם
 לאלהים: כג הנה מערת יהוה חמה יצאה סער מתגורר על ראש
 רשעים יחול: כד לא ישוב חרון אפי יהוה עד עשותו ועד תקימו
 מומות לבו באחרית הימים התבוננו בה:

לא * בעת ההיא נאם יהוה לאלהים לכל משפחות
 ישראל והמה יהודי לעם: כ כה אמר יהוה מצא חן בפדך עם

רש"י

(יח) וארמון. המקדש: (יט) והקבדתיים. שישו עם ככד: ולא יאפרו. כמו ימפטו:
 (כא) אדירו. שר שלו: ערב את לנו. ל' פרכון פרוילאהטויכ"א כל"ע"ו: לגשת אלי.
 למלחמה למחות כיד: (כג) מתגורר. חוס ודר ל' ארץ מגורי ודוגמתו ופטר מחתולל (לעיל כג)
 האמור במקרה האחר הוא זה ששפיים ל' תגים: על ראש רשעים. על ראש ע"א:

מצודת דוד

שבים לפי מלוא: ארמון. זה בית המקדש: על
 חכסו. ר"ל כדרך ובענין שבים מלוא: וחוקתה: וארמון. ענין סילב ופלטין וכן כי
 (יט) יוצא מוס. מהלכי יעקב יאל הכמטת ארמון נוטש (ישעיה לב): משפשו. דרס
 הולדה למקום וקול משחקים ושמתים על רוב ומכסו וכן עומד על העמוד כמשפט (מ"ב יח):
 כעובד: והרבתיים. ככנים וכנות ולא ימפטו (יט) תודה. מלשון כודאה: משחקים. מל'
 כדרך שבו מהמתמים וכולים כהיותם כגולה: שחוק ושמהם: והקבדתיים. ענין רבוי כמו
 והקבדתיים. יהיו עם ככד וכל כדכר כמ"ס: בעם ככד (במדבר כ): יצערו. ענין מוסט
 (ג) כקדם. הניכוס עלי ככתי קדם: לפני
 חסון. יהיו כעולם לפני ר"ל אשניה כס להבין ענין השנאה: לחציו. הדוחקים ומלרים לו כמו
 אולם כרוב חובס: ופקדתי. אשניה לכשיב כמו יוצרו ולא יבין למו (איוב די): (כ) ופקדתי.
 גמול על כל הלוהים אותו: (כא) והיה אדירו ממנו. ר"ל מלכו יהוה משראל: ומשלו וגו'. ענין החייבות ודוגמתו
 ככל כדכר כמ"ס: והקבדתיים. חני חקך אותו ענין קרוב: ערב. ענין החייבות ודוגמתו
 והוא יביס גבש אלי להקרב ר"ל אשם כלבו כתיבה והתוך כמו מוגדרת כמגרה (מ"א ו):
 ידלת יי הוא יעס למס כחתיים אקדכו ואח"כ יחול. יסכון כמו יחולו על ראש יואב (ש"ב
 יג) חליו ואמר כי מי הוא זה האיש אשר (כד) מוסות. מחשבות כמו על ככל מומתו
 שחייב את לנו נשנת חלי להקרב אם לא (לקמן נא): באחרית. כסוף: חתבוננו.
 אשישו לקרבם ולהתדבק כי: (כג) והייתם לי
 לפי. ר"ל כלכם תלמידי כי וחסיו עמי ואני מל' פירס:

אזכר לם לאלהים להבנות כסם ולהטיב אחרם: (כג) חסד יאלה. תלך כחמה עבר כמקום
 פתח: סער מתגורר. כסער הוא מלך מכיחה ומתוך יבויב חל וזכון על רחף
 שרשעים הם האומות שהרשו לשראל: (כד) לא ישוב וגו'. לא ישוב מוס חסון אפו עד ישפה
 הקיים מחשבות לנו: באחרית הימים. ר"ל אם יתהמה הנה כסוף הימים כשתקיים החשבונת
 כה שלא עכ' מ' חסרון אפו עם כי נתארך חסון:

(א) בעת ההיא. כוסן כאלוה: אחיה לאלהים וגו'. ר"ל השנית כסם וישיב עמהם:
 חמה יסין לי לעם. טלם יאמיני כי ישיב פיר: (ג) שם שרדו מר. ע"פ ישראל

מבכה על פניה מאנה להנחם על בניה כי איננו : כה אומר
 יהוה מנעי קולך מפני ועיניך מרמעה כי יש שכר לפעולתך
 נאמיתיה ושבו מארץ אויב : וישתקנה לאחריהך נאמיתיה
 ושבו בנים לגבולם : שמוע שמעתי אפרים מתנוודד ופרתני
 ואוסר בעגל לא למד השבני ואשובה כי אתה יהוה אלהי :
 כי אחרי שובי נחמתי ואחרי הורעי ספקתי עלייך בשתי
 ונסיגתמתי כי נשאתי חרפת געורי : הן יקיר לי אפרים אם

רשי

אמנות לפים את הקב"ה של בעמיד מנסה דמות כסיל ולא חסמים נכנסה רחל אמרה לפיט
 רכש"ט דמיו מי מרובים רחמין או רחמי כשר ודס הוי אומר כחמין מרובים והלא אני כנסתי
 לרתי כחין ביתי שלל פטודה שפדך יעקב את חכי לא עבד אלא השכילי וכסחתי ליכנס לחוסה
 כסניכו את אחותי לא די ששתקתי אלא שמכרתי לה סימני חף אתה אם כניסו בניך לרתי כנתיך
 שחוק להס אמר לה יפה למדת כניגורים יש סכר לפעולתך ולדקתך שמסרת סימין לאחותך :
 (יח) מתנוודד . קומפליינט בלפ"ו (פיין לעיל א ו) ל' מי יוד לך (לעיל ט) : וסרתני . ביסורין
 אתה הקב"ה : כעגל לא לומד . פ"ט אנווינוי"ץ בלפ"ו . ל' תלמד הכרך (שפוט"ד) הייתי
 בתחלה לך תעלתי לך : (יש) נחמתי . אני מתחרט על תועבותי : הורעי . שהכונתי בעמלי
 שמעלתי אפרוני"ץ בלפ"ו : חרפת געורי . שכולים אויבי לחרפתי על הטאה געורי : (ב) הבן
 יקיר לי אפרים . כן דברי פנינה כלומר הוא מתנוודד ואני לבי נספך עלי לרשם שמה בני יקירי

מצורת דוד

תמרוים . מלשון מריכות : סאנה . מל' מילון : אמנו אשר מבכה על בניה שגלו לבין האומות :
 (יח) מתנוודד . על הכדה והנעס : ליסד . עיין סאנה . ממחלת לקבל התחומין על בניה : כי
 כהרגל כמו פרה לומר מדבר (לעיל ב) : אינו . אין מי בשאר בלרלו כי כולם גלו :
 (יש) נחמתי . עיין סוף מחשבה וחרטה : (שז) ועיניך . מנעי עיניך מדמעה : כי יש סכר
 ספקתי . עיין כהכה כמו ויספוק את כפוי לפעולתך . ארז"ל כעשה בעמידה מנסה ללס
 (כמדבר כד) : יך . לז הגוף : נשאתי . מל' כהיכל נכנסה רחל לפני המקום ואמרה הלא
 עשא וכלי : (ג) יקיר . מלשון יקר וחשוב : רחמין מרובים מרתמי כ"ו אחי הלה כנסתי
 שששעים
 לרתי כחין ביתי כי בפלמי סמכתי הסמינים
 ביד לאה אחותי וחף אתה אם בניך כניסו

לרתי עיתך מחול להס ואמר לה המקום הנה עתה תקבל סכר על פעולתך שמסרת הסמינים
 בגמול וסי ישובו בניך מארץ אויב או ר"ל לפעולת בניך כשם קושי כהעבוד לא כחש כ"ו ועשו
 מלכותי ובגמול זה ישובו מארץ אויב : (יח) ריש תקוה . יש לך מקום לנאות לאחריה טוב לבניך
 כי בגמול זה ישובו בניך לנגולם וכסל דכר כמ"ס : (יח) שמוע שמעתי . הוא מאמר המקום
 שמעתי אשר מלכות עשרת השבטים הנקראים על שם אפרים הנה הוא מתנוודד כראש כדרך
 כהלשערי ומקוין ואמר הנה יסרתני ביסורין לגלות אחי למוסר והנה קבלתי המוסר כעגל הנה
 אשר לא הורגל למשון כעגל וכאשר ריגילוכו יתוור וימשוך בן אחי כמיוס : השיבני . אתה
 תטורר לבי לשבו אליך וכן אעשה ואשוב אליך : כי אתה ה' אלהי . איך מבראוי לשבו אליך :
 (יח) כי אחרי שובי . אחרי שכתי מדרכי הרעים אחי תוהא ומתחרט על העונות שעשיתי : ואחרי
 שוטי . אחרי שהכונתי בעמלי שלא עשיתי טוב ספקתי ביד על בירך כדרך אדם המתחרט :
 כי נשאתי חרפת געורי . ר"ל באשר תעלתי עתה סיו נזכרים אחי חרפת פטונות שעשיתי
 מאז כי כן סדרך כהימיוד פחדם ללכת כדרך רשע כהאדם רואהו ענר עבירה יאמר עליו
 ככה וס רשע מנעומו : (ג) הבן יקיר . וכו מאמר המקום שאמר וכי אפרים הוא לי לבן יקיר
 וכי הוא לי ללב נחמד שאינו כמעטש עמו אשר מתי שאני מדבר בו לא חסכו מיד כ"א אומרט
 עוד וכן ר"ך הלב פמדבר בגנו שהניב לו שלא יספוק מלובכו עוד מן רב כי יתפג

יד שעשועים פירמדי דברי פו זכר אופרנו עוד על פן המו מעי
 לו רחם ארחמנו נאמיתיה : נא הציבי לך צינים שמי לך
 תמרוים שתי לך למסלה דרך הלכתי שובי בתולת ישראל
 שבו אל ערקי אלה : כעדרמתי התחמקין הפת השוכבה כי
 ברא יהוה חדשה בארץ נקבה חסובב גבר : כה אומר יהוה
 צבאות אלהי ישראל עוד יאמרו אתה דבר הזה בארץ יהודה
 ובעריו בשוכי אתי שבותם יברכה יהוה גוה צדק בר הקדש :
 כי וישבו בה יהודה וכל עריו יחדן אפרים ונסעו בעדר : כה כי

רשי

סוף כמו שאין לו אלא בן אחד שהוא עשש לו כל רצונו : שעשועים . אשכונתינו"ץ בלפ"ו :
 מדי דברי זו . ככל עת שאני מדבר בו ומדבר ויקרא רכה די דבורי נחמתי בו שלמדתי תורתי
 לרשם עליו : (כא) הציבי לך צינים . סימנים כדרכי אבותיך הטובים : תמרוים . תמרים
 קטינים נעושים לסיון כדרך ופשוטו של מקרא פשי סימנים לדעת הדרך שהלכת בה מארץ ישראל
 לגבל שחמורי בלחוט דרך כלומר כי דלתי חשוי משם : דרך הלכת . הלכתי כתיב ככל מקום
 שהלכת הלכתי אחי עמך וי"ת שמי לך תמרוים התפלל כמר נספך ומתם פי תמרוים עיין מופל
 וכן פי' ותמרות עין (יואל ג) (כ"א) : (כב) התחמקין . הסתרי ממני שאת נושה לשבו אלי
 מפני דרך כה חדשות נבדלת בלחץ שהקב"ה תחזור אחר הוכר לבקשו שיבאנו לי ואכופצה
 צטיר כאוקים וכרחכות אבקשה וגו' (ש"ס ג) ומשום רבי יהודה סדרשן שמעתי נקבה חסובב
 לפיות גבר אחי נתחין ככת הנוחלת פישור נכסים שנעם אומות מכשפים סוף שהטלי הכל ככן

מצורת דוד

זוכרין שמו : על כן . סוהיל ואני זכור בו זמן
 מרובה לכן המו משי לו וחרטה עליו : מדי . מתי וכן מדי עברו
 (כא) הציבי . ארסה ישראל בעת תלמי בגולה
 הציבי לך צינים על הדרך למשן חכיר את הדרך
 לשבו דרך כה וכוה עיין מל"ה והפגסה : שובי .
 נעשו הכסה אילני תומר להכיר הדרך וכסל
 סדכר כמ"ס : שחי לך וגו' . תן לך על
 הססלה שהלכת דרך כה לזכור אותה : שובי .
 וכדרך כוה תשבי : בחולת ישראל . ר"ל החגיבה
 עלי ככתולה על הנושאה : שובי וגו' . כסל
 סדכר כמ"ס : (כב) עד מתי התחמקין . את
 סכת הסוכנה עד מתי חכיה עוד מוכונת מארלך
 להיות כעונך כשבי בלחץ העמים ומסורס ביסם :
 פי כה . כי אז יכרס' דבר חדש שעם סיות
 שעתה נמשלת לבקשה שימשול כה כעלה לפי
 כעלון אדוים קחום הנה או חסובב להיות גבר
 למשול עוד על האומות ככבר על אשה : (כג) עוד
 יאמרו וגו' . עוד יבוא זמן אשר הכל יאמרו :

בשובי . כמת אבי בני השכי למקום יאמרו וברכך ה' אתה נוס הלקך והא ירושלים : ד'
 סקדס . וכו בית המקדש : (כד) וישבו בה . כירושלים סנקרחת נוס הלקך : וכל עירי . וכל
 פני יהודה כגולם ימרו יכו : אכרים . שם ישו עובדי האלמה כהריסו ודוסי העדר וכסו
 פם חמקום למקום פם עדיהם לבקש מרעה ולא יאמרו סן סלויב : (כה) כי סלויב . פי לא

דדתי נפש עיפה וכל נפש דאבה מלאתי : כי על זאת הקיצתי
 ואראה ושנתי ערבה לי : כי הנה ימים באים נאמיהוה וירעמי
 את בית ישראל ואת צבית יהודה ורע אדם ורע בהמה :
 כהויה באשר שקדתי עליהם לנתוש ולנתוץ ולהאכיד
 ולהרע בן אשקר עליהם לבנות ולנטוע נאמיהוה : כס בימים
 ההם לא יאמרו עוד אבות אכלו כסר ושני בנים תקהונה :
 ל כי אסראיש בעונו ימות בלד האדם האכל הכסר תמהינה שניו :
 לא הנה ימים באים נאמיהוה וברתי את בית ישראל ואת צבית
 יהודה ברית חדשה : כי לא כברית אשר פרתי את אבותם ביום
 החיוני בידם להוציאם מארץ מצרים אשר המה הפרו את
 בריתי ואנכי בעלתי בהם נאמיהוה : כי זאת הברית אשר

רשי

וכר שהוא יורש הכל : (כו) על זלזול קולותי . כך אמר ירמיהו כל מה שהייתי יורש ונרדס
 בנבואות פורענות כנבואה הולת קולותי מהרדמתי : ערבה . נעמה : (כו) דוע אדם ורע
 בהמה . הטובים והסבלים שבהם חלי אורעם כולם להיות רוע שלו ורע אדם ורע בהמה ח'
 אסגון כנוי אשכנזי ואללחיתון ככערה שאין ענותם נפקדין עליהם : (כט) בוטר . פרי של גמל
 והוא מוקה את השנים : ושני כיום תקסינה . הכנים ילקו בשון אבות :

מצורת ציון

(כמדבר יב) ומשפטו עם משה : (כד) הרחתי . אשכנז נפש השופה וזמחה למים וכל נפש שלכם
 ענין שביעה : עיפה . ר"ל זמחה כי השיף אמר אמלא טובה : (כו) על זלזול . בעבור הנבואה
 למים : דאבה . ענין עגלון : (כו) הקיצותי . טובבה הולת קולותי מן השניה כי בחלום ראה
 מלשון הקול והערס מן השניה : ושנתי . מל' הנבואה הולת ומרוב התעוררות השמחה הקין
 שיה : ערבה . ענין מתוקות כמו וערבה שנתך מן השניה : הקיצותי וזלזלה . ר"ל הנה הקולותי
 (זשלי ג) : (כד) שקדתי . ענין מהירות והתמדה מן השניה והסקלה היתה בעבור כי רחיתי
 כמו שוקד חלי על דרכי (לעיל ח) : לנתוש . הנבואה הולת בחלום ודומתו הן אתה קלפת
 ענין שקרית : ולנתוץ . ענין שניה : ולהרוס . ונתחל (ישעיה סד) ור"ל והקפך הים על כי
 חטאתו : ושנתי ערבה לי . משכב השניה היתה מלשון הקול וקולו :
 מלשון הדיס וקולו : לבנות . מלשון בנין : מתוקה עלי כי נבואה טובה רחיתי בחלום :
 (כט) בוטר . כי נקרה הפרי שלא נגמר הכשול והוא תמוך ומוקה את השנים כמו ובוטר גומל
 יהיה נה (ישעיה יח) : תקהינה . ענין חלישת השנים להתך כחליל וכן את קסה הכרול
 (קלה י) ור"ל שנתלם הכרול לכרות הפך : משכלה ועקרה : (כח) כאשר שקדתי . כמו
 (לכ) החיוני . ענין חמיהו : הפרו . ענין שהייתי ממחר ומשתדל להרע להם כי אמר
 שיעול : בעלתי . ענין אדון כמו אם בעליו עשו לא יתעצמו עוד לומר הנה האבות אכלו כוסר
 שמות וגו' והלא הנכון מי שאלל הכוסר יקרה שינוי

ר"ל שאלות חטאו והנה הכנים מקבלים טעום הלה הכסן שהחושף יקבל בעלמו טעום וכן נאמר
 באחריו כחתיכעיס אבות יאכלו כוסר וגו' (וחקלא יח) : (ל) כי אם . כי הוא לאן כי תהיה
 כי כל אחד ימות בעונו ולא יעשו בניו אחריו וכמו שאוכל הכוסר אשר תקסינה שניו נכדו
 ולא שני בניו כי יהיה נדכר הטעום (וזהו לפי שלעתיד לא יתבצר עליהם כוללם) : (לא) ברית
 שניות תמורת וזמחהו הכנים גם הנה כסר עד שיעשו גם בשון חטיסה : (לא) ברית
 היפה . ר"ל ענין הכרית יהיה חדש מה שלא היה מאז : (לב) לא כברית . לא יהיה כמו
 כברית אשר נכתי עם אבותם וגו' : אשרי הטם . שפירות הטוב הפרו הם : ונאני . אכל לפני

אכלה את צבית ישראל אחרי הימים ההם נאמיהוה נתתי את
 תורתו בקרבם ועל לבם אכתבנה והייתי להם לאלהים והמה
 יהיו לי לעם : כי ולא יאמרו עוד איש את דעתו ואיש את אחיו
 לאמר דעו את יהוה כי כולם ידעו אותי למקמנם ועד גדולם
 נאמיהוה כי אסלח לעונם ולחטאתם לא אופר עוד : כי כה ו
 אמר יהוה נתן שמש לאור יומם חקת ירח וכוכבים לאור לילה
 רגע הים ויחמו נדיו יהוה צבאות שמו : כי אסימשו החקים האלה
 מקפני נאמיהוה גם זרע ישראל ישבתו מדות נוי לפני כר
 הימים : כי כה ו אמר יהוה אסימרו שמים ממעלה וחקרו
 כוסדיר ארץ למשה גם אני אמאם בכל זרע ישראל על פל אשר
 עשו נאמיהוה : כי הנה ימים * נאמיהוה ונבנתה העיר ליהוה
 מגדל תנאק עד שער הפנה : כי יצא עוד קוה המדה נגדו

באים ק ולא נתיב ק ק

רשי

(לה) לאור . חקלאחיו"ר בלע"ז ומתי לאהרל : רובע הים . שוכר הים מינדו ומרתיש
 ונעשה קטנים קמטים כמו עורי רגע (איוז ז) : (לו) ימושו . כמו לא ימוש : (לז) אם
 יעדו שמים . כמה גובהם : גם חלי חמאם . כישראל כלומר כשם ששם לא יפדו ולא יקרו
 כי ישראל לא ימאסו ככל אשר חטאו :

מצורת דוד

מצורת ציון

לא הפרתי כי הייתי לטם לאדון לטובים מקב (שמות כב) : (לה) חקות . ענין דבר קצוב :
 החיוב : (לג) אחרי הימים ההם . אחר שיבטו רובע . ענין בקיעה כמו עורי רגע (איוז ו)
 מן הגולה : נחתי . עכר במקום עתיד ר"ל אתן (לו) ימושו . ענין הסרה כמו לא ימוש עמוד
 וחרתי בקרבם כלומר חטם לבם לקיים את התורה : הענין (שמות יג) : ישבתו . ענין ביטול :
 ודל לבם אכתבנה . ר"ל לא תשכח מלבם כלום (לו) כוסדיר . מלשון יסוד והוא מרכז כדור
 היתה חקוקה שם : והייתי וגו' והמה וגו' . הארלי : על כל . בעבור כל : (לח) שער הפנה .
 ר"ל כמניו כמסוה לא נפר הכרית והוא כי חלי שער העמוד כנויית : (לט) קי המדס . תכל
 אהיה לטם לאהלים לטובים ולהללים והמה יהיו המיוחד

לי לטם להאמין כי ולשמוח מלותי : (לד) ולא ילמדו . לא יערכו עוד ללמד את רשעו ולזרו לאמר דעו את ה' כי כולם מעלמם ידעו
 אותי מן הקטנים עד הגדולים : כי אסלח וגו' . והכל יהיו א"כ טהורים וצנוקים עשון ולכן כולם
 יעשו בהסגה כהיא שפי הוא האלוים נכדו : (לה) נותן טעם . הנותן את הטעם לאהר כל
 יום ונתן חקות ית וכוסיים להאר כל לילה : רובע הים . שבוקט הים לפני בני בלאתם
 ממלרים : ויהפך גליו . ר"ל עס כי גליו היו הומים בקול גדול והיו שוטפים והולכים פכ"ז
 נקטו ולא הלכו בגלים כדרכם : (לו) אם ימושו חקקים . אם חקות הטעם והיח יסורו מלפני
 לכל יאמר כל אחד בזמן הקצוב לו לו גם זרע ישראל יבטו וגו' ר"ל כנו שחוקים האלה לא
 ימושו כי זרע ישראל לא יבטו : מדות נוי לפני . נללתי היות לפני נוי ר"ל עס מיוחד :
 גל השמש . ר"ל כל הימים יבטו וגו' כמו החוקים האלה כלומר כמו ששם לא ימושו ק
 וגו' : (לז) אם יפדו . אם יהיה מנדד גובה הכמים אשר הוא ממעל ואם יהיה מתקב כמדודם
 עומק יסוד אשר הוא מלמטה או גם חלי חמאם ככל זרע ישראל כעבור כל השנים אשר
 עשו יחייב הא"ח למדוד גובה השמים ולחקר במדידת עומק יסוד הארץ כי לא חמאם
 כישראל כעבור שבעים : (לח) ונבנתה העיר . ר"ל יובלום תתרחק ממה שהיחם ותהיה צניח
 לשיח קדם לסי מגדל תנאק פד בער הפנה וזהו כדומה מלשון לדרום : (לט) יצא עוד

על גבעת גרב ונסב לעתה : וכלה עמק הפגרים | והרשן תל
 השרמות עד נחל קדרון עד פגת שער חסוסים מזרחה קדש
 יהודה לא יתש ולא יתרו עוד לעולם :
 לב * הדבר אשר היה אר ידמיה מאת יהודה בשנת העשירית
 לצדקיהו מלך יהודה היא השנה שמנה עשרה שנה
 לנבוכדראצר : ויאו חיל מלך בבל צרים על ירושלים וירמיהו
 הנביא היה כנזא בחצר המצודה אשר בית מלך יהודה : ואשר
 בלאו צדקיהו מלך יהודה לאמר מדוע אלה נבא לאמר פה
 אמר יהודה הנני נתן את העיר הזאת ביד מלך בבל ולכדה :
 וצדקיהו מלך יהודה לא ימלט מיד הפגרים כיהנתן יצחן
 ביד מלך בבל ודבר פיו עם פיו ועינו את עינו תראינה :
 וברך ילך את צדקיהו ושם יהיה עד פקדי אתו נאסיהיה

השמות ק בשנת ק ועינו ק
 רש"י

(א) העמק הפגרים * עמק שנפלו שם פגרי מחנה סנהריב : והרשן * מקום שכן סדן שבי
 חזן לירושלים יוכיסו על סדן ויכניסו כל זה לתוך חומותיו ונבואה זו פתורה לכל נבואה
 אחרונה על כרחן של מניס סדן לא היתה כתיב שני : השמות * קפטוראל בלעז :
 לב (ב) צרים * למור : בחצר המערס * לי בית המערס : (ד) עד פקדי אתו * פקודה

מצורת ציון

מצורת רוד

כמו יחוד למוד בו : על גבעת גרב * עד גבעת
 גרב וכן ירכתו על לידון (בראשית מט) : למדוד ארכו עד גבעת גרב וכס נותה וס
 ונסב * מלשון טבי : (ב) הפגרים * הסדנים : שמות מקומות : (ג) וכל עמק הפגרים * גס
 והרשן * אשר המזבח : השרמות * מלשון סדה * יכנב עמק שנפלו שם פגרי מחנה סנהריב * גס
 וכן בשמות חשבון (ישעיה עו) : קדרון * מקום שכן סדן שהוא מחון לעיר *
 סנאל : ינתש * עינו עקירה : יחרס * מלשון * וכל השמות * מקום הסדות : עד נחל קדרון *
 העומד מהעבר מזה עד ג' עד זית בער אשר
 הכוסים בלויס בו העומד מהעבר מזה כנראה
 ההוספה כלפי המורה : קדש לד * כל הרחוב
 והאורך הו יסיה קדש לה קדוש נקודת העיר
 לא ינתש * מאז ובלאה לא יפקד ולא יכרה עד
 עולם כי לא יכסה עוד האויב :
 לב (א) שנתה עברה * כי יג מלך בבל
 ליהויקים והוא מלך י"א שנים הו
 ח' שנים ויכניסו כנו מלך ג' חדשים וי' ימים
 ואחריו מלך נדקיה א"כ עשירית לנדקיה הו
 ומסככים להלך להס : כלוא * אכור
 כמו אדוני משכ כללס (נמדבר יח) : המצודה
 כן נקרא בית האסורים כי יחסר כתיב משמרכס
 (בראשית מב) ת"א מערתטון : (ח) פקדי *
 עינו וזכרון והשגחה ויאמר כן על השגחה הכלל
 שמיטה וכן ופקודה כל האלס יפקד עליס
 נמדבר

י"ח לג' : (ב) צרים * הו צרים על ירושלים כי בני לנדקיה לרו עליה וכבשוה י"א לנדקיה
 כתיב כתיב : היה כלוא * הו אכור כחלך בית האסורים : אשר כיה מלך * אשר כתיב
 עלך : (ג) לאמר * כי אמר לו מדוע אתה נכח לאמר וגו' וכעבור זה כלוא : (ד) דבר פיו
 שם הו כשדבר אתו משפטים כתיב וידבר אתו משפטים (לקמן לע) : (ה) עד פקדי אתו * ויא
 שמיטה שפיה פקודה על מי * פי תלמי * אל תלמי לא תלמי וכלאו אמר לכן כללו פליטה
 שנת

וי תלחמו את הפגרים לא תצליחו : ויאמר ידמיה היה דבר
 יהודה אלי לאמר : יהנה חנמאל בן ישלם דוד בן אלה לאמר
 קנה לה את שרי אשר בענותת כי לה משפט הנאקה לקנות *
 ויבא אלי חנמאל בן דוד בדבר יהודה אל חצר המצודה ויאמר
 אלי קנה נא את שרי אשר בענותת אשר בארץ בנימין כי
 לה משפט הירשה ולה הנאקה קנה לה ואדע כי דבר יהודה הוא :
 ואקנה את השדה מאת חנמאל בן דודי אשר בענותת
 ואישקה לו את הכסף שבעה שקלים ועשרה הכסף : ואכתב
 בספר ואחתים ואעד עדים ואישק הכסף במאונים : ויאקח
 את ספר המקנה את החתום המצוה והחקים ואת הנקדי :
 ויבאמן את הספר המקנה אל ברוך ברוך בן סחסייה לעיני
 חנמאל דודי ולעיני העדים הכתבים בספר המקנה לעיני כל

רש"י

כל האדם הו סמיה : (ו) ויאמר ידמיה וגו' * לא לנדקיה אמר כן אלא סידר הכתוב
 למה כלאו ומור לדיבורו הראבון לפרש מה סדנר אשר הו אל ידמיה : (ז) בא אלך * על פי
 סדנר : (יא) את ספר המקנה * שער המכירה : את החתום וגו' * עם חתימתו כסווא חתום
 דלת וחוק : ואת הנקדי * שהחוק ככ"ד על פי עדי וכתבו וחתמו הדייטס אברתא דדייטו הו
 קיום הסעות לפניה סדנר גלוי ומפורסם פן ימותו העדים ורבותיו יכירו לעיני גע סבוט
 ומקושר ככ"ב : (וב) לעיני חנמאל דודי * ועד עכשו קראו כן דודי שאל שנים הו ואם אין
 זאת לא ידעתי מהו ויש נטיס לומר דודו וכן דודו הו חנמאל לרמיה כגון ראוהן נכא את

מצורת דוד

מצורת ציון

שעבוד עול ככל ואל תלתנו : (א) היה דבר ס' * (כמדבר עו) : (ו) משפט * ענין מהיג וסדר
 הו חורר למעלה לומר שסו סדנר אשר הו אל וכן ומשפט סכונים (ס"א ב) : (ז) בספר * כן
 ידמיה כשנה העשירית וכעבור שאלכו סדנרים
 כספור המור וסכת כליות ידמיה חור לומר

סו הו דבר ס' אלי : (ז) דודך * חורר הו על שלום : בא אלך * הולך לבוא אלך : כי יך
 משפט סגולה לקנות * על כי אתה קרוב אלי המשפט הו שגלל שדי כלל תכוא ביד אחרים
 וקנות אתה אותה כי כן הו משפט כתיב כנעו ויאמר גזאל חלקת הסדה וגו' אל תגאל
 גזל (רות ד) : (ח) כדבר ס' * כאשר אמר לי ס' : משפט הירובה * ר"ל הוהיל ואין לי קרוב
 מתך ואתה ראי לרשת אותה לכן גזל אותה לכל תכוא ליד אחרים וקנה אותה : ואדע * ר"ל
 השכלתי דעתי אשר דבר ס' הו לקנותה כאלת ולכן סודיע לי סדנר : (ט) ואישקה * מסרתי
 לו כמשקל את הכסף ממיר סדה וזו כמספר שבעה שקלים ר"ל כשסע מניס כן אמרו רז"ל :
 ועשרה סכפ * עשרה סלעים כן ת"י : (י) ואכתוב כספר * לזויר לתכוב כספר דברי
 קניית סדה וקראו ספר ע"ש סו וכן ועתי קמת (ישעיה מו) : ואחתים * לזויר לכלל הסדה
 נחלוני משקל : (יא) ספר המקנה * שער הקנין : את החתום * עם החתום ר"ל כסווא חתום
 מיד ככל סדה : המצוה והחקים * ר"ל הגשעה כפי המצוה והחוקים סביו נטיגים בויסם האלה :
 ואת הנקדי * הו שער שכתוב בו הסמירה נעשה בגלוי וכפרסום ולא הו מי מעבר על
 הסמירה סווא ואלבר נוגין לתכוב גס עתה : (יב) את הספר המקנה * הו הו ספר הנגלי
 אקלר ובר הפיקר לבד : הגמאל דודי * יתכן סלל זכו בעל הסדה כי הו הו כן דודו :
 חתיבים * עם חתמו דבר המכירה כספר כדבר ידמיה : לעיני כל היסודים * כמו ולעיני ומתכ

פיר

יהודים הישנים בחד המפירה: י ואצנה את ברוך לעיניהם
לאמר יי בזה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל מקום את הספרים
האקה את ספר המקנה הזה ואת החתום ואת ספר הגלוי הזה
ונתתם בכלי חרש למען ישכרו ימים רבים: כו כי כה אמר
יהוה צבאות אלהי ישראל עוד יבנו בתים ושדות וכרמים
בארץ הזאת: לו ואתפלל אלי יהוה אחרי תמי את ספר המקנה
אשר ברוך בגרניה לאמר: י אהה אדני יהוה הנהו אמה עשית
את השמים ואת הארץ בכהה הגדול ובזרעה הנטייה לא
יפלא ממך כל דבר: י עשה חסד לאלפים ומשלם עון אבות
אביחיק בניהם אחריהם האל הגדול הגבור יהוה צבאות שמו:
י גדל העצה ורב העלילה אשר עיניך פקחות על כל דרכי בני
אדם לתת לאיש כדרכיו וכפרי מעליו: כ אשר שמת אתות
ומפתים בארץ מצרים עדיהיום הזה וב ישראל ובאדם ותעשה

רש"י

בת ששען אחיו וילדה לו יוחאל וכבר הוליד ששען ימין הכי ימין דודו ליחאל שכן אחי אמו
הוא וגם כן דודו כן ששען אחי אביו של יוחאל ואינן היה המדה שלא מלינו ככל המקרא
אז האה קרוי דוד: (יד) בה אמר וגו' אל תאמר לחס אלו מלשנים שהיו הכל גולים
(טו) כי כה אמר ה' סופן לקנות בתים: (יז) לא יפלא לא יחד וידע אתה שסופנו לגלות
ולמה אמרת לי לקנות שדה: (יח) ומשלם עון אבות אל חוק. סדור הוס הסוללים אחרי
אבותיהם נדרכך כדעת: הגדול הגבור. ולא אמר והטורח אמר גוים מרקדיו כהיכלו איה
נוראותיו כמס' יואל: (ב) ובארם. וכשאר הנשים ד"ח אותות שהיו שקליו לישראל ולמלכים

מצורת ציון

קראת מגילה כחוכה: (יד) יעמדו: יתקיימו: סו"ו: (יד) את החתום. ועם החתומים שבו:
(יז) האה קרוי עין לעקת יללה: יפלא. ונתתם את הספרים האלה: למען יעמדו
עין מחסיה ועלם כמו כי יפלא ממך דבר ימים רבים. כי כלי חרש משמר דבר הנתון בו
לזכר (דברים יז): כל דבר. כוס דבר וכן מן הקבוצו: (טו) כי כה. כאומר אל תחשוב
לזכר כל מלאכה (שמות כ): (יט) העלילה. הקניית השדה ונתינת הספרים כלי חרש המה
עין מעשה כמו גם כמעליו (משלי כ): סבל כולל והכשרים ייבשו את החקן כי כה
שקיות. פתוחות כמו פתח ה' עיניך (שפיט) אמר ה' ר"ל דעתי וטהר בזה שאמר לי ה' הנה
(לו) תמאל וגו' והוא למען אקנה השדה כאלה
הטובים היא להיות לאות ולרמו ששוד יבוא זמן
שכני ישראל יקנו בתים וגו' ולא תהיה הארץ נחלתם ביד הפשדים כי יחזרו וישבו בהם:
(טז) את ספר המקנה. וה"ס ה' הגלוי ולקרא זכר העיקר לגד: (יז) אהה. הוא עין אקנת
יללה שהיה מילד ודואל על שהיו נכון מלדעת חמימת פתרון קניות שדה: לא יפלא. ר"ל
הואיל והכל מעשה ידך המה איך בודאי אין נסתר ממך כוס דבר: (יח) עושה חסד לאלפים.
שעור זדקת סודק טושה חסד לורעו עד אלפים דורות: אל חוק בניהם. משלם גמול בעון אל
קרב בניהם: אחריהם. ר"ל כשהולכים אחריהם לאחוז במעשיהם: (יט) גדול העלם. פלחו גדולה
וחכמה: ורב העלילה. משעו מרובים כי כל אשר יחפון יעשה: על כל דרכי. להשגיח על
כל דרכי בניא למען תת לכל איש כפי דרכיו: וכפרי מעליו. ר"ל הדבר הנמשך ממעשיו מה
באף שיהם מוחזק עליו כי גם על זה יבוא כחכמת: (כ) עד היום הוס. ר"ל המכרים עד
היום כה: וב ישראל ובאדם. שוכך על אשר שמת אותות ומפתים לומר שמת אותות בישראל
ובאדם

יד שם ביום הזה: כו ותצא את עמך את ישראל מארץ מצרים
באותות ובמפתים וביד חזקה ובאזרוע נמויה ובכזרע גדול:
כ ונתתן להם את הארץ הזאת אשר נשבעת לאבותם לתת
להם ארץ זבת חלב ודבש: כו ויבאו וירשו אתה ולא שמעו
בקולך ובתורתך לאהלכו את פרי אשר צויתת להם לעשות
לא עשו ותקרא אתם את כל הרעה הזאת: כי הנה הפללות
כאו העיר ללכדה והעיר נתנה ביד הפשדים הנלחמים עליה
מפני החרב והרעב והדבר ואשר דברת היה והנה ראיה:
כ ואתה אמרת אלי אדני יהוה קנה לך השדה בכסף והעיר
עדים והעיר נתנה ביד הפשדים: כו ויהי דברי יהוה אלי וירמיו
לאמר: כו הנה אני יהוה אלהי כל בשר המפני יפלא כל דבר:
כ לכן כה אמר יהוה הנני נתן את העיר הזאת ביד הפשדים
וביד נבוכדראצר מלך בבל ולכדה: כו ויבאו הפשדים הנלחמים

ובתורתך קרי

רש"י

כילד ויבי הפען והסך ויאר את הלילה (שמות יד) אותו מול שמיים חקר למלכים שימש אור
לישראל מ"א וי"ת ולישראל עבדת פריש כנו כני אנשא: (כג) ותקרא אתם. שקרית אותם לשון
עקרה: (כד) ואשר דברת. רעה עליהם הוס וגו': (כה) והעיר נתנה. ולמה לי ששם:
(כו) החסמי יפלא. וכי העתידות עלומות ממני:

מצורת דוד

וכשאר בני אדם הם המלכים ר"ל כשעם אחת (לו): (כא) ובאזרוע. האלף נוספת: (כב) ובת
עשית מופת טוב לזה ורע לזה כענין שזאתר מלשון זכה ונטיס: (כג) ותקרא. ולשון
יובי הפען והסך ויאר את הלילה (שמות יד) מקרה ונאה האלף במקום ה"א: (כד) והסוללות.
שבים החקר למלכים ולורה לישראל: והעשה תל העפר שזוכין מול העיר עלות עליה
לך שם. פרסום לשבח: כיום הוס. שהך נודע להלחם על העיר קרוי כוללה וכן וישפוך סוללם
ומורסם לשבח: (כא) ובאזרוע נעוים. אהו
כמשל מגבור הטוטה כידו על מי שלחם בו: ובמרא גדול. שהיית מליים על ארץ מלכים:
(כב) ארץ זבת. והיא ארץ אשר החלב ונוסף מדלי כהכמות כי ירשו מרעה שכן וחלם רב
והמלכים נעופים העבש: (כג) ובתורתך. בדרכי תורתך לא הלכו: ותקרא. ולכן הפאת
עליהם מקרה הרעה שואת המפורש במקרא שלאחריו: (כד) הנה הסוללות. כי הנה אבני
המלחמה העומדים על הסוללות ללחום ממנה הנה ככר כחו על העיר ללכדה וכאלו ככר נחנם
כידם כי אין כה ביד אנבי העיר לעכב על ידם כי כפו תמו מפני החכר וכרעב והדבר:
ואשר דברת. מאלו שחלדו העיר הוס כן הוס והכך כואה שכן סוף: (כה) יאיהה אמרת.
ר"ל ומה זה אשר הודעתני מביאת תנחאל וכלו אמרת לי כוס שאקנה ממנו השדה ולחזוין עדים
כדרכך קניום: והעיר. והלא העיר נתנה ביד הפשדים ועם איך תועלת בקניות השדות הלא
השדה יקחום (ועם כי הוא אמר בעלמו אל כדוך כן נרשם שהדבר כה לרמו וזהו הנה וס
אמר מתחשבות לבו ולא באתהו הנבואה על זה כמ"ס): (כו) כל כשר. כל הכריות. הרממי.
ר"ל וחס אמנם אני אלהי עולם וכי יסוים שום דבר כשיהי מטוס ממני לכל אוכל עשמו
ובאומר אף שהלך ניהום ביד הפשדים מ"מ בידו להחזירם לישראל ולהו זימתי לך לקנות
השדה שיהיה לאות ולרמו שכן אפשה וכאשר יאמר בענין: (כז) לכן. כואיל וסכל עלי
הנני עתן. אני כוא הנותן את העיר כאלה ביד הפשדים ולא יקחום ככה ונוטם: (כח) ובא

יהיה לאיבת לך איש ישב על-פסא בית-ישאל :
 ולפניהם הלום לא-כרת איש מלפני מעלה עולה ומקמיר
 מנהה ועשה וכן כל-הימים : יי ויהי דבר-יהוה אל-ירמיהו
 לאמר : ככה אמר יהוה אלהי ישראל את-בריתי היום ואת-בריתי
 תלילה ולבלתי היות יומס-ולילה בעתם : כי גם-בריתי תפר
 את-דוד עבדי מהיותו בן מלך על-פסאי ואת-הלום הפניהם
 משרתי : כי אשר לא-יספר צבא השמים ולא ימד חול הים בן
 ארבה את-זרע דוד עבדי ואת-הלום משרתי אתי : כי ויהי
 דבר-יהוה אל-ירמיהו לאמר : כי הלוא ראית מה-העם הזה
 דברו לאמר שתי המשפחות אשר בחר יהוה בהם ויטאמם
 ואת-עמי ינאצון מהיות עוד גוי לפניהם : כה בה אמר יהוה אם
 לא בריתי יומס ויליה תקות שמים וארץ לא-שמתי : כי גם-זרע
 יעקב נדוד עבדי אמאם מקחת מורעו משלים אל-זרע אברהם

סלח

רשי

בראש : (וי) לא יכרת. כריתת טולס אלא אם יסוק סופו לחור : (יח) כל הימים. לא
 יכרת לנס זרע סכאיו להטות טולס ולהקטיר מנה : (כ) אם תפרו את כריתו סוס. אם תובלו
 לספר את כריתו אבר כרתי את היום ואת סלילס להיותם בעתם אבר כרתי לנת וגניו יום ויליה
 לא ישכחו : (כד) שתי המשפחות. המלטות והכאוס : ואת עמי ינאצון. וכדכרס סלילס סס
 זרמים לפני לנאן מהיות גוי יי : לפניהם. לפי דכרסס אלה סמלדין חותן לומר לא ישוב
 סקריס ספרו טוד ולא תופיל לנס הטובס : (כה) אם לא כריתו וגו'. אי אברס בלא יתקיים

מצודת ציון

(ב) חפר. ענין טעול : בריתי. ענין כרס : (ח) איש יושב. ר"ל איש מורעו יושב על פסא
 דבר מתקיים : בעתם. מלאון עת חסן : סמלס : (יח) ולכניהם סלום. סכניס בני
 (כא) אשר. כאשר ותחסר כ"ף השמות : סלום : לש יכרת. לא יסיס נכרת מוסס איס
 ימר מלאון מידס : (כד) ינאצון. ענין מלפני מלסיות מטלס טולס וגו' : כל הימים.
 מלאום כמו ותוכחת נאן בני (סליל ס) : ר"ל כל הימים לא יסיו נכרתיס בי עד טולס
 ישתק. תסיס סטטוד כסס : (כ) אם תפרו. אם
 שובלו לספר את כריתו אבר סעמדי אל סיוס וגו' : ולבלתי. ולכל יסיו יומס ויליה כעת
 סקכטתי להס וכו' כלל דכר כתיס : (כא) גם כריתו. או גם כריתו חוסר עס דוד לכל היות
 לו בן מולך על כסאו וגם חוסר הכרית עס סכניס בני לו סמכרתיס חותי לכל וברתו טוד
 מ"ל כמו סלון ידכס לספר כריתו עסס סיוס וסלילס בן איס סיוסר הכרית עסס דוד ועסס
 סכניס : (כב) אשר לא יספר. ר"ל כמו כאשר לא יספרו כוכבי סמיס ולל ימד חול הים
 בעבור רוב סכנות בן ארבה כמות את זרע דוד והכניס מני לו : (כד) שתי המשפחות.
 מתפחת דוד ומתפחת סכנין : יטאמם. הנה עתס מלאס כסס : ואת עמי ינאצון. וגם
 ינאצון את עמי ר"ל חומריס סמלסתי כסס לכל היות עוד גוי לפני עמי המשפחות סלילס כי
 מלאס ככולס ועוד לא יעלך עליסם מתפחת דוד ולא יכנס כסס מתפחת סכנין וסס לא יסיו
 טוד נקראיס בני עמס כי תסטרד סכניל : (כה) אם לא כריתו. אם לא יתקיים הכרית
 עסס סיוס וסלילס אם יסיו תוקות והכניס סמיס וארץ כאלו לא סמתי לטות טעלס מתוק
 סכניס : (כז) גם זרע יעקב. או אמלס גם זרע יעקב ודוד עבדי לכלי קחת מורס טבליס
 על זרע אברהם ר"ל כמו בלא יענל וכן סיוס וסלילס ותוקות סמיס וסלון בן לא אמלס

רשי

ועקב יעקב כראשוב את-שבותם ורחבתים :
 לד * הדבר אשר-יהוה אל-ירמיהו מאת יהוה ונבוכדנאצר
 מלך-בבל | וכל-חילו וכר-ממלכות ארץ ממשלת ידו וכר-
 העמים נחמים על-ירושלם ועל-כף-עריה לאמר : כ פה-אמר
 יהוה אלהי ישראל הלה ואמרת אל-צדקיהו מלך יהודה ואמרת
 אליו כה אמר יהוה הנני נתן את-העיר הזאת ביד מלך-בבל
 ושרפה באש : ו ואמה לא תמלט מידו כי תפוש תתפש ובדוד
 תנתן ועיניך את-עיני מלך-בבל תראינה ופיהו את-פיך ידבר
 וככל תבוא : י אך שמע דברי-יהוה צדקיהו מלך יהודה כה
 אמר יהוה עליך לא תמות בחרב : כי בשלום תמות ובמישרפות
 אבותיך תמלטם הראשנים אשר-היו לפניך בן ישראל ויהי
 ארון יספדוך כי דבר אני-דברתי נאם-יהוה : י ועדבר ירמיהו
 הנביא אל-צדקיהו מלך יהודה את כל-הדברים האלה בירושלם :
 י וחיל מלך-בבל נחמים על-ירושלם ועל כף-ערי יהודה
 הנתרות אל-לכיש ואר-עוקה כי הנה נשארו בערי יהודה ערי

אשיב סך

רשי

סכרית סכרתי ליום ולילס להיות בעתם וחי אבר לטוקות סמיס וארץ לינעל כאלו לא סמחיס גם
 זרע יעקב וגו' וכוותיו דכבוו לענין כרית חטורס והמילס ללמוד מכל סככנילס וכראו סמיס
 וארץ ארץ אין המדרס מיושב על פלר סמקראות :
 לד (ה) בשלום תמות. אמרו ככותיו סמת נכוד לר כיומו סכל ימי נכוד לר לא ילאו
 סכוריו מלכורסס וכסמת נכוד לר לא ילא דקיס מניס סלסכוריס ולמחרת מת וקברו
 כטוד : ובמשרפות סכותין. כר סיס דכסס לשרף פל המלסיס מטתן וכלי סמניסן :

מצודת דוד

מצודת ציון

זרע יעקב ודוד וסיס לרע סכנין ולקר לא (כז) ישתק. ישתק כי וסכרין מתתלף : כי.
 וכרו ומליו יוכן : כי אביב. ר"ל זו יהיה ככר כמות : מלאון כמות :
 כאשר אביב ללרלס את בני סכני וסרלס עליס לד (א) חילו. וכלות עמו : (ב) חפר
 או סכניס המלוכס לרע דוד :
 לד (א) ממשלת ידו. סכא חובל עליס :
 וכל העמים. כי גם עממיס חרסיס
 בלא לעוררו : עריה. ר"ל סכמוסיס עס : לאמר. מוסכ פל דכר וגו' מלת ס' לאמר.
 (ב) ואמרת אליו. ר"ל אליו לכד ולא יסיס טוד מי כדכר אליו : (ג) ובידי נתתן. ולא
 ינתיחו חותך סיוסיס : ופיהו. של מלך ככל : (ד) לא תמות בחרב. כי גם ירי לא ימיתך.
 (ה) בשלום תמות. אמר"ל לאחר סמת ר"ל סוליוו לנדקיס מן סמכרל ונת על מטתו :
 בטשרת. כמו סכרפו על סכותין סמלטיס מטתן וכלי סמניסס בן ירמיו עליך כי בן סיס
 סכרן לברוף על המלטיס כמ"ס ויסרפו לו וגו' (ד"ס כ טו) : וירר חזון. עת יספדו חותן
 ילמנו סיו פל מיתת סלדון : אני דכרתי. וכדלי תקוס : (ו) הנתרות. סס סלל ככסס
 סנין : על לביס. על לרס וכל עקס : כי ססס נשארן. י ס סלס ככסס וסח את סכרסיס

רשי

רשי

מבדד: ה' הדבר אשר יהיה אלי ומיהו מאת יהוה אחי ברת
 המלך זקנהו ברית את כל העם אשר בירושלם לקרא להם
 דרוור: ה' שלח איש את עבדו ואיש את שפחתו העברי
 והעבריה הפשים לבלתי עבדכם ביהודי אחיהו איש:
 וישמעו כל ישראלים וכיהעם אשר באו בבית לשלח איש
 את עבדו ואיש את שפחתו הפשים לבתתי עבדכם עוד
 וישמעו וישלחו: ה' וישבו אחריהן וישבו את העבדים ואת
 השפחות אשר שלחו הפשים וכפישום לעבדים ולשפחות:
 י' ויהי דברי יהוה אלי ומיהו מאת יהוה לאמר: ה' כה אמר
 יהוה אלהי ישראל אנכי פרתי ברית את אבותיכם ביום היצאי
 אותם מארץ מצרים מבית עבדים לאמר: י' מקץ שבע שנים
 תשלחו איש את אחיו העברי אשר ימכר לה ועבדה שש שנים
 ושפחתו הפשי מעבד ולא ישמעו אבותיכם אלי ולא הפו אתי
 אונם: ה' ותשבו אתם היום ותעשו את הדין בעיני לקרא
 דרוור איש לרעהו ותכרתו ברית לפני בבית אשר יקרא שמי
 עליו: ה' ותשבו ותחלקו אתי שמי ותשבו איש את עבדו ואיש

ויכשום קרי

רש"י

(ח) אחי כחות המלך. כנסת השבועות למלוך כך עינו כס"ע וכו' כנסת השבועות וגו' כל
 אכזבים מוקי יסודה לדרוש את ב' (וחקאל כ) אמרו ליתוקאל עבד כסן שמכרו רבו מהו שאל
 בתרומה כלומר לפי סדור רגליו לומר לא נעש על המלות של שהחזירו את הפסדים:

מצורת ציון

ענין לקחת יללה: (ח) דרוור. ענין חירות (ח) לקרא להם דרוור. ר"ל לקרא לעבדים
 וחפשי כמו וקראתם דרוור (וחקאל כ): ולשפחות דרוור וכאשר יכרם במקרא שלאחריו:
 (י) וישמעו כל ישראלים. ענין קבלת דברים: (ב) שלח. עכשיו מפרש למי יסו הדרוור
 (יא) ויכשום. ענין הספוט כחוקה כמו יש ומס הוא ואמר לשלח כל איש את עבדו וגו'
 תכונותיו נכשום (תמימי ט): (סז) ותחללו. תפשים ולחוספת ביאור אמר לבלתי עבד וגו'
 מלשון ביטודי אחיהו איש והוא מקרא מוסרם ור"ל
 שום איש לא ישכוד עוד ביטודי אחיו אשר
 שבעדו שש שנים וכמפסע התורם: (י) וישמעו וגו'. ר"ל קבלו על עמנן לשלח איש את וגו'
 וישמעו וישלחו. קבלו על עמנן לשלוח וכן שלחו ולפי שארבו הדברים כמה שאלה לבלתי וגו'
 לכן חזר ואמר וישמעו וכן דרך המקרא: (יא) וישבו. אחי זה נתחטפו והחזירו את
 העבדים וגו' ותפסו בהם כחוקה לטיות להם לעבדים ולשפחות: (יב) יהיה דבר ה'. זה הוא
 הסמור בתלמי עיניו הדבר אשר הוא וגו' ולפי שארבו הדברים חזר לומר ויהי דבר ה': (יג) ביום
 סוליו. כעת סוליו וגו' ועל עממד הר סיני יאמר שמו כרת ברית על כל המלות ככללן:
 (יד) מקץ. ר"ל מתחילה כי הלא יקרא קנס כמו הסוף: שבע שנים. ליום עבודתו ולחבר
 ישרת לחתיו ועבדך שש שנים וחר"כ תשלחו להפשו: ולא עמעו. אל המלות היות ותללו:
 (טו) תישבו. והתם שבתם בתשובה היום וגו': לרעהו. לעבדו העברי: אשר יקרא שם
 עליו. כי יקרא ביה ב' (טז) ותחללו את שמי. כפסדכם על כנסות כרתית: והשיבו

וסמורם

את שפחתו אשר שלחתם הפשים לנפשם ותכבשו אתם לחיות
 להם לעבדים ולשפחות: י' לכן כה אמר יהוה אתם לא ישמעו
 אלי לקרא דרוור איש לאחיו ואיש לרעהו הגני קרא להם דרוור
 נאם יהוה אלהי החרב אלהי החרב ואלי הרעב ונתתי אתכם לנזפה
 לכל ממלכות הארץ: י' ונתתי את האנשים העברים את דברתי
 אשר לא הקימו את דברי הפרית אשר פרתי לפני העגל אשר
 פרתי לשנים ויעברו בין פתרי: י' שרי יהודה ושרי ירושלם
 הפרסים ומתננים וכל עם הארץ העברים בין פתרי העגל:
 כ ונתתי אותם בין איביהם ובין מבקשי נפשם והיתה נבלתם
 למאכל לעוף השמים ולבהמת הארץ: כ' ואתי צדקתו מלך
 יהודה ואת שריו אתן בין איביהם ובין מבקשי נפשם ובין
 חיי מלך בליל העלים מעליכם: כג הנני מצוה נאם יהוה והשבתיים
 אליהעיר הזאת ונלחמו עליה ולקדוה ושרפה באש ואת עבדי
 יהודה אתן שממה מאין ישוב:

לה * הדבר אשר יהיה אלי ומיהו מאת יהוה בימי הויקים
 לזעוה ק

רש"י

(יז) הגני קרא להם דרוור. מאתי שאני אדון להם להלוי ותכוו הפקד אל סתרי ואל סרעם:
 (יח) העגל אשר כרתו לשנים. כשחזרו וככסוס כרתו כולם כרית למרוד במקום וכרתו עגל
 לשנים ועכרו בין כרתיו למרוד בו והוא היתה כרית חוקה וגמורה לאמר ככה יבחר ויתלק
 בטורח עליה: (כא) העולים מעליכם. מפני חיל פרעה שילא ממלרים כמו שפסוק כספר
 זה (ל"ז): (כב) הגני מלוה. וכן חיל פרעה לארץ וככסוס יבטו עליכם:

מצורת דה

והחזרתם לקחת איש את עבדו וגו': לנפשם. ענין רגל כמו אם יש
 ללכת לזעום: והכבשו ותפסו בהם כחוקה:
 (יז) לקרא דרוור. ר"ל להפקיים קריאת הדרוור:
 הגני קרא להם דרוור. ר"ל אתן אתכם תפשים
 משני לטיות מוסקרים אל החרב וגו' ולא אחיה
 עוד אדון עליכם למנוע אתכם מידיכם: לזעוה
 לכל ממלכות הארץ. ר"ל כולם יחזירו אתכם:
 (יח) אשר לא הקימו. כפל הדבר כמ"ש:
 אשר כרתו לפני. וחזרו ומפסע שכרתו העגל
 לפני חלקים ועברו בין החלקים כי בן היום דרך שרתי ברית ונמ"ש ככרית בין הנתרים ויבחר
 אותם בתוך וגו' ובה תור עשן ולפיד אש אשר עבר בין הגורים הלאה (בראשית טו) והוא סיס
 שלותו של מקום: (יט) שרי יבוס. וסס שרי יבוסד וגו' אשר עברו בין כתי העגל:
 (כ) ונתתי. לפי שארבו הדברים חזר לומר ונתתי אותם למאכל וגו' כי לא יקדוה על כי
 יבנו מאד: ולבהמת הארץ. להיות הארץ כי חיה ככלל כסמס: (כא) וברו חיל וגו'. סס
 סחויכם ומקשי נפשם והוא כפל ענין כמ"ש: העולים מעליכם. אשר נסתלקו מעליכם כמפסע
 ככלו מלרים ונזר להם כמ"ש וחיל פרעה ילא ממלרים וישמעו ככסוס וגו' ועל מעל יבוסלים
 (קמ"ט): (כב) חגי מלוה. ר"ל אשרי לנש: חשבויתם. אפיכ לפס את חיל מלך כגל:

כב

בְּיַד אֱשֶׁתוֹ מֶלֶךְ יְהוּדָה לֵאמֹר : הֲחַדְרָה אֵלֶיךָ בֵּית הַרְכָּבִים
 וּדְבַרְתָּ אִתָּם וּבְכַאֲתָם בֵּית יְהוָה אֶל־אֶחָת מִלְשָׁכוֹת וְהִשְׁקִיתָ
 אוֹתָם יוֹן : וְאָמְרָה אֶת־יְאֹנִיָּה בְּיַד־מִיָּהוּ בֶן־חַבְצִיָּה וְאֶת־אֶחָיו
 וְאֶת־כָּל־בְּנָיו וְאֶת־כָּל־בֵּית הַרְכָּבִים : וְאָמְרָה אִתָּם בֵּית יְהוָה
 אֶל־לִשְׁכַת בְּנֵי חָנָן בְּיַד־יְגִדְלִיָּהוּ אִישׁ הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר־אֶצֶּל לִשְׁכַת
 הַיְשָׁרִים אֲשֶׁר מִמַּעַד לִלְשַׁכַת מַעֲשִׂיהוּ בֶן־שָׁשֶׁם שֶׁמֶר הַסֶּף :
 וְהָאֵתָן לְפָנַי אֲבִי בְּיַד הַרְכָּבִים גְּבַעִים מְלֹאִים יוֹן וְכִסּוֹת וְאָמְרָה
 אֲלֵיהֶם שְׁתוּדִיּוֹן : וְיֹאמְרוּ לֹא נִשְׁתַּחֲוִיין כִּי יִגְדָּב בְּיַד־כָּב אֲבִינוּ
 צִוָּה עֲלֵינוּ לֵאמֹר לֹא תִשְׁתַּחֲוִיין אִתָּם וּבְנֵיכֶם עַד־עוֹלָם : וּבֵית
 לֹא־תִכְנֹנוּ וּנְרַע לֹא־תִזְרְעוּ וְכֶרֶם לֹא־תִפְעֹזוּ וְלֹא יְהוּה לָכֶם כִּי
 בְּאֵהָלִים תִּשְׁבּוּ כָּל־יְמֵיכֶם לְמַעַן תַּחֲיוּ יָמִים רַבִּים עַד־פָּנַי
 הַיְדֹרָה אֲשֶׁר אִתָּם גְּרוֹם שָׁם : וְנִשְׁמַע בְּקוֹל יְהוֹנָדָב בְּיַד־כָּב
 אֲבִינוּ לְכָל אֲשֶׁר צִוָּנוּ לַבְּרִיתִי שְׁתוּדִיּוֹן כָּל־יְמֵינוּ אֲנַחְנוּ נִשְׁיֹנוּ
 בְּנֵינוּ וּבְנֵיהֵנוּ : וּלְבַרְרֵתִי בְּנֹת בְּתוּלִים לִשְׁכַתָּנוּ וְכֶרֶם וְשָׂדֶה
 תִּרְעֶה לֹא יִהְיֶה־לָּנוּ : וְנִשְׁבַּע בְּאֵהָלִים וּנְשַׁמַּע וְנַעֲשֶׂה כְּכָל אֲשֶׁר־
 צִוָּנוּ יְהוֹנָדָב אֲבִינוּ : וַיְהִי כַעֲשׂוֹת נְבוּזַבְדַּרְאֲצַר מֶלֶךְ־בָּבֶל אֶל־

רש"י

לה (ב) אל בית הכרכים. בני יונדב בן רכב ועבדי יתרו כיו : (ד) ארש האלהים. נכח
 דס : שומר הסף. אמרכליא טרואריר כלע"ו : (ו) באהלים תכנו. במדברות
 אבא אהם גרים סס לא הוה חלק בלרן שני גרים כיו : (א) ויהי בעלות נוכדנלל. סל

מצורת ציון

לה (ב) חלשכות. ענין חדר : (ד) שומר (ב) בית הכרכים. סס בני יונדב בן רכב
 סס. שומר מונוות השוערים כיו סף
 הוא מוזה וכן הכתיב שומרי ספק (ח"כ יב) : כ' אל אחת חלשכות. אל אחת מן חלשכות :
 (ה) גבעים. סס כשין טוסות וגדולים מסס והשקית. כהחלל להשקות יו"ן : (ד) א"ש
 וסס מביאים סין וכן ואל גביעי גביע הכסף חלשכות. נכח ס' : אשר אלו. חלשכות הסוף
 (כחלשית סד) : (ו) גרים. גרים כמו סס לנן וממלל ללשכת מעשיכו : (ה) ומוסות. לשון
 כסס יו"ן ססגבישים לשכות כסס : (ו) אבינו.
 ר"ל ר"ש כמפתח : ער טוס. עד סוף כל הדורות : (ז) ולא יסיה לכם. אף כקנין או
 כמחנכ לא יסיה לכם בית בני וסד ורועס וכס נועס : באהלים. כששויים ע"פ הכס
 סלסכר להתיק חמקס למקס : למען תחיו וכו'. כיו בית סדס וכס' י"פ כסס כסס המעכס
 את החדס כמקס ססס ולסעמיס ילכד סס אשני כמקס הווא חלל סוסכ כחלסס ויו"ן ס
 סדס וכסס כקל יוכל להעתיק חמקס למקס (ועסס מניעת שתיית סין לא סולך לסרס כיו
 ידוע סו"ל סמכוס למססס מנויס) : אשר אהם גרים סס. כמקס גבייס כחלסס : (ח) ונשבע
 בקול. ר"ל קבלט מלמיו : בנינו וכנתינו. ר"ל אף חקטניס וסקטניס : (ט) לשתנו
 לכתב חלשכות כסס : ורוע. ר"ל כל סין ועס אף בן רוע : (י) ונשבע. עד סנה יכסנו כחלסס :
 ונשבע וסס. ר"ל כסו סקלטל סל סלמט ס פשוט ככל אכר וכו' : (יא) ויהי בעלות. ר"ל

מצורת דוד

מצורת דוד
 ומה שכתב עתה כתיב העיר הסנה הוא כי בעלות גרתי (כחלשית לב) : (טו) נא. עתה
 ר"ל אל החדר (וחסו מה שעלה בימי יסויקיס ונכח לירושלים מפתח כסגדים ונכח חרס אכר
 כתיב כתיב כד) או חמרו אלו לאלו כווא ונכח לירושלים מפתח כסגדים ונכח חרס אכר
 עמסס לכל יסלנו חותנו ולכן נכס כירושלים : (יג) לאיש יהודה. לאכ"ו יהודס : הליא תקחו
 מוסר. ר"ל כלמח מחדכר סוס י"פ לכס ללמוד לשמוע אל דכרי : (יד) וקס. סנה נתקיס
 את דכרי יסודכ וכו' : ולא שנו. וסס סס לא שנו (ולא אחר מה שמשו לקחת בית זבוס
 וכסס כיו מניעת שתיית סין ראו כניוסיס ולא כן אלו) : כיו שמשו. ר"ל לא משו מלון נפסס
 ר"ל לשמוע מווא חלסס : השכס. ר"ל כניויות ככ כסכמס חני מדכר חלסס ע"י כניוסיס
 ועכ"ל לא כמפתס : (סו) ואשלה. ר"ל ואחר סעכרסס על דכרי סלחתי עליכס כניוסיס
 כסכמס וכניויות לחמר כוכו. עתה כל אוב מדכרו הרעס ומעתה סנינו מעלליכס : וסכר
 ולא כסכו כו על חלמסס וכו' : (סו) כיו קנינו. ר"ל וכעכור כיו בני יונדב סקנינו מלון חלסס
 וסס סוס לא שמשו חני ולא למדו מהס : (יו) לכן. סוואל ולא שמשו ולא למדו וסס לכן
 וכו' : אשר כדכתי עליכס. כפורעניות כיעדתי ע"י כניוסיס : י"ן. כעכור כדכתי עליכס
 דכרי ולא שמשו : ואקרא להס. לשוכ חני : (יח) אשר כמפתס. לקבל מלמיו : על מלות.
 אף סלון : ומשכר. ר"ל סמרתס כקל ולא סכחסס כסס : ומשכר. וסס עשיתס ככל אכר

הַחֲרִיף וְיֹאמֶר בָּאוּ וּנְכוּא יְרוּשָׁלַם מִפָּנַי חִיל הַפְּשָׁדִים וּמִפָּנַי
 חִיל אִרְם וְנִשְׁבַּע בְּיְרוּשָׁלַם : וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֶל־יְרֵמְיָהוּ לֵאמֹר :
 י כֹּה־אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הֲלֹךְ וְאָמַרְתָּ לְאִישׁ
 יְהוּדָה וְלִישְׁבֵי יְרוּשָׁלַם הֲלוֹא תִקְחוּ מוֹסֵר לְשִׁמְעֵי אֶל־דְּבָרֵי נְאֻם־
 יְהוָה : יי הַקֹּסם אֶת־דְּבָרֵי יְהוֹנָדָב בְּיַד־כָּב אֲשֶׁר־צִוָּה אֶת־בְּנָיו
 לַבְּרִיתִי שְׁתוּדִיּוֹן וְלֹא שְׁנוּ עַד־הַיּוֹם הַזֶּה כִּי שָׁמְעוּ אֶת מְצוֹת
 אֲבִיהֶם וְאֲנִי דִבַּרְתִּי אֲלֵיכֶם הַשָּׁשֶׁם וְדַבַּר וְלֹא שָׁמַעְתֶּם אֵלַי :
 יו וְאִשְׁלַח אֲלֵיכֶם אֶת־כָּל־עַבְדֵי הַגְּבִיָּאִים הַשָּׁשֶׁם וְשַׁלַּח ו
 לֵאמֹר שְׁבוּנָא אִישׁ מִדְּרָכּוֹ הֲרַעַה וְהִיטִיבוּ מַעַלְלֵיכֶם וְאֶל־
 חִלְכּוֹ אֲדַרִי אֱלֹהִים אַחֲרַי לְעַבְדְּכֶם וּשְׁבוּ אֶל־הָאֲדָמָה אֲשֶׁר־
 נָתַתִּי לָכֶם וּלְאֲבֹתֵיכֶם וְלֹא הִפּוּתֶם אֶת־אֲוֹנְכֶם וְלֹא שָׁמַעְתֶּם
 אֵלַי : יי כִּי הִקִּימוּ בְנֵי יְהוֹנָדָב בְּיַד־כָּב אֶת־מְצוֹת אֲבִיהֶם אֲשֶׁר
 צִוָּה וְהָעָם הוּהוּ לֹא שָׁמְעוּ אֵלַי יי לָכֵן כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי
 צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הֲנִי מִבִּיא אֶל־יְהוּדָה וְאֶל־כָּל־יְשֻׁבְי
 יְרוּשָׁלַם אֶת כָּל־הֲרַעַה אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי עֲלֵיכֶם יַעַן דִּבַּרְתִּי אֲלֵיהֶם
 וְלֹא שָׁמְעוּ וְאָמְרָה לָהֶם וְלֹא עָנּוּ : יי וְלִבֵּית הַרְכָּבִים אָמַר
 יי וְיִמְהוּוּ כֹה־אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל יַעַן אֲשֶׁר שָׁמַעְתֶּם
 עַל־מְצוֹת יְהוֹנָדָב אֲבִיכֶם וְתִשְׁמְרוּ אֶת־כָּל־מְצוֹתָיו וְתַעֲשׂוּ כְּכָל
 אֲשֶׁר־צִוָּה אֲתָכֶם : יי לָכֵן כֹּה־אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל

רש"י

כרתה כלנו כסור לכן עכשיו לנו יושבים כתיבם.

מצורת דוד

מצורת דוד
 ומה שכתב עתה כתיב העיר הסנה הוא כי בעלות גרתי (כחלשית לב) : (טו) נא. עתה
 ר"ל אל החדר (וחסו מה שעלה בימי יסויקיס ונכח לירושלים מפתח כסגדים ונכח חרס אכר
 כתיב כתיב כד) או חמרו אלו לאלו כווא ונכח לירושלים מפתח כסגדים ונכח חרס אכר
 עמסס לכל יסלנו חותנו ולכן נכס כירושלים : (יג) לאיש יהודה. לאכ"ו יהודס : הליא תקחו
 מוסר. ר"ל כלמח מחדכר סוס י"פ לכס ללמוד לשמוע אל דכרי : (יד) וקס. סנה נתקיס
 את דכרי יסודכ וכו' : ולא שנו. וסס סס לא שנו (ולא אחר מה שמשו לקחת בית זבוס
 וכסס כיו מניעת שתיית סין ראו כניוסיס ולא כן אלו) : כיו שמשו. ר"ל לא משו מלון נפסס
 ר"ל לשמוע מווא חלסס : השכס. ר"ל כניויות ככ כסכמס חני מדכר חלסס ע"י כניוסיס
 ועכ"ל לא כמפתס : (סו) ואשלה. ר"ל ואחר סעכרסס על דכרי סלחתי עליכס כניוסיס
 כסכמס וכניויות לחמר כוכו. עתה כל אוב מדכרו הרעס ומעתה סנינו מעלליכס : וסכר
 ולא כסכו כו על חלמסס וכו' : (סו) כיו קנינו. ר"ל וכעכור כיו בני יונדב סקנינו מלון חלסס
 וסס סוס לא שמשו חני ולא למדו מהס : (יו) לכן. סוואל ולא שמשו ולא למדו וסס לכן
 וכו' : אשר כדכתי עליכס. כפורעניות כיעדתי ע"י כניוסיס : י"ן. כעכור כדכתי עליכס
 דכרי ולא שמשו : ואקרא להס. לשוכ חני : (יח) אשר כמפתס. לקבל מלמיו : על מלות.
 אף סלון : ומשכר. ר"ל סמרתס כקל ולא סכחסס כסס : ומשכר. וסס עשיתס ככל אכר

לא יקרת איש ליונדב בן דרכב עמד לפני בלתימים :

לו * ויהי בשנה הרביעית ליהויקים בן יאשיהו מלך יהודה
היה הדבר הזה אלימיהו מאת יהוה לאמר : * כחלוקה מגת
ספר וכתבת אליה את פליהדברים אשר דברתי אליך על
ישאך ועל יהודה ועל פליהגוים מיום דברתי אליך מימי
יאשיהו ועד היום הזה : * אזלי ושמעו בית יהודה את פליהרעה
אשר אנכי חשב לעשות לחם לכען ושבבו איש מדרך הרעה
וסלחתי לעונם ולחמאתם : * ויקרא ירמיהו את פרוק בן נר
וכתב פרוק מפי ירמיהו את פליהדברי יהוה אשר דבר אלי
על מגת ספר : * ויצוה ירמיהו את פרוק לאמר אני עצור לא
אולף לבוא בית יהוה : * ובאת אתה וקראת במגלה אשר
פתבת מפי את דברי יהוה באזני העם בית יהוה ביום צום וגם
באזני כלייהודה הפאים מעריהם תקראם : * אזלי הפל תחנתם
לפני יהוה וישבו איש מדרך הרעה פירדול האף ותחמה אשר
דבר יהוה אליהעם הזה : * ויעש פרוק בן נריה ככל אשר

רש"י

לו (ה) עצור . כנית סגול :

מצורת ציון

מצורת דוד

מעליכם . מעשים : (ים) לא יכרת . לא אזה אתכם עם כי רכוס המה : (יש) לא יכרת
וגו' . ר"ל לא יהיה נפסק מורע יונדב מלהיות
יפסק :
לו (ה) עצור . כלוא כמו וסוף עודנו עגור איש מהם עומד לפני כל הימים כלומר עד עולם
(עיל לנ) : (ו) צום . תענית : וסוף מהם יושבים כנסדקין ומורים בדברי
(ו) הפול . ענין נעים וכן ותפול מעל הגמל תורס כן ארז"ל או סיוסו יואי ה' וחושני שמו
וכנענים לעבודתו :
כראשית

לו (ב) מנלח ספר . הקלף קרוי מנלח וכשהוא
כתוב קרוי מגלת ספר וקראו ע"ש סופס כי שלקחה עדיין לא כתב בה וכן נעתי קמה
(ישעיהו מו) : אליה . כמו עלים : את כל הדברים . אמרו רז"ל שאלה היתה מגלת איכה ומה
שאר את כל הדברים וגו' . ר"ל סיפור בה את כל המאורעות רעות אשר יעד מאז על
ישראל ועל יסודה אשר בן כלו וגם היעודים הכתובים לבוא על כל האומות כעת יקח מהם
קמת עמי וכנ"ש תבוא כל רעתם וגו' (איכה ה) וכן נאמר שבי ובמתי בת הדום וגו' (שם
ד) והדומים : מיום דברתי . ר"ל כל היעודים אשר דברתי ה"ן יסיה מיום שהתחלתי לדבר
הגיד וסוף מימי יאשיהו ועד היום סוף את כולם תוכור בה : (ג) אזלי ושמעו . ר"ל
כשהוכיח במגלה הסוף כללו כבר נעשו היעודים הסם אזלי ותכוננו את כל הרעה וגו' ויהיה
תועלת בדבר למען ישובו כל איש מדרך הרעה ואלו אסלחו לעונם ולא תבוא א"כ הרעה היא :
(ד) ספר ירמיהו . ר"ל ירמיהו אמר הדברים מפיו ופרוך סיה כתב בספר : את כל דברי ה'
ר"ל כפי כל הענין אשר אזה לו ה' : על מגלת ספר . מוסב על וכתוב למר סגור כתבם על
מגלת ספר : (וז) אני עגור . אני כלוא כמאחר ולא אולל לבוא בעלמי בבית ה' (כי גם יהויקים
כלוא כמאחר עם כי לא נזכר) : (ו) את דברי ה' . ר"ל הענין אשר אזה לו ה' וגם לפי סימנים
אשר כרוס"ק יסראו דברי ה' עם כי לא אמרם בנבואה ממש : ביום צום ה' או יתקבלו שמה
עם רב פרושם ושמרי יפולס : (ז) ולי . כש שפשו סדקים האלה אזלי יכנע לכם ותפול
תחתם

צוה ירמיהו הנביא לקרא בספר דברי יהוה בית יהוה : * ויהי
בשנה החמשית ליהויקים בן יאשיהו מלך יהודה בתשל
התשעי קראו צום לפני יהוה פליהעם בירושלם וכל העם
הפאים מערי יהודה בירושלם : * ויקרא ברוך בספר את דברי
ירמיהו בית יהוה פלישפת נמריהו בן שפן הספר בחצר העליון
פתח שער בית יהוה החלש באזני פליהעם : * וישמע מכיהו
בן נמריהו בן שפן את פליהדברי יהוה מעל הספר : * וינד בית
המלך על לשפת הספר והנה לשם פליהשרים וישבים אלישמע
הספר ודליתו בן שמעיהו ואלנתו בן עכבור ונמריהו בן שפן
וצדקיהו בן חנניהו וכל השרים : * וינד להם מיכיהו את פלי
הדברים אשר שמע בקרא ברוך בספר באזני העם : * וישלחו
פליהשרים אל ברוך את יהודי בן נתניהו בן שלמיהו בן כושי
לאמר המגלה אשר קראת בה באזני העם מחנה בידך ולה
נפח ברוך בן נר יהוה את המגלה בידו ויבא אליהם : * ויאמרו
אליו שוב נא וקראנה באזנינו ויקרא ברוך באזניהם : * ויהי
כשמעם את פליהדברים פחדו איש ארצהו ויאמרו אל ברוך
הגיד נגיד למלך את פליהדברים האלה : * ואת פרוק שאלו
לאמר הנדנא לנו איה כתבת את פליהדברים האלה מפיו :
* ויאמר להם ברוך מפיו יקרא אלי את פליהדברים האלה ואני

רש"י

(ו) פתח שער בית ה' חמש . הוא שער המזרחי ק פ"י : (ז) הגיד נגיד למך . אולי

מצורת דוד

מצורת ציון

מחמתם וגו' : אל העם . על העם : (ס) קראו (כראשית כד) : (יה) בריו . מי כסחור העשו
צום . גזר תענית וסגוריו נרבים : כל העם
בירושלם וגו' . ר"ל אנשי ירושלים ואנשי פני
יהודה אשר גלו או וכו' בירושלים : (י) את
דברי ירמיהו . מה שדבר כרוס"ק : בחצר העליון . סוף עזרת סכהיים שעמדה במעלה
הסד מול עזרת ישראל : פתח שער . ר"ל סלעס סתיו עמדה כחלו סכע : החרש . יתכן שסל
וכדעו אותו ככנין : (יא) אז כל דברי ה' . החמורים כרוס"ק : מעל הספר . המקלחים
פעל הספר : (יב) על לשכת . אל לשכת : (יד) וליך . ר"ל לך ממקומך וכו' חליו :
(טז) פחדו איש אל רעהו . פחדו להעלים סדנר מלפני המלך כי כל אחד פחד מדעיהו שלא יגלם
סוף וישלם המעלים על כלי סגור לו : הגיד נגיד למך . דע לך סגור סדנרים לפני סמך :
(יח) איה כתבת וגו' מפיו . ר"ל איה סיה כתיבה מפיו וכאומר אס ירמיהו אמר מפיו גם
פדעי סדנרים כמו ססס וא"כ יש לחשוב סדנר גם על הפדעים או שאמר רק כללית סענין
ותחת סדנר הפדעים וא"ן לחשוב פדעים כ"כ : (יח) מפיו וגו' . ר"ל כל פדעי סדנרים קח
אלי מפיו ועת שקרא כתבתי על סספר כדיו וכאומר לא סמתתי עד סגמר כל דבריו :
סיד כשומר דבר כתיבתי למען לא אשנה דבר ממה סספר סוף ולא שמי דבר כשנל ססס

כתב עליהם בדין: ויאמרו השמים אל ברוך לך הספר
 אתה וירמיהו ואיש אליהו איפה אתם: כי ויבאו אל המלך
 חצרה ואת המנלה הפקדו בלשבת אל ישמע הספר ונידו באוני
 המלך את כל הדברים: כי וישלח המלך את יהודי לקחת את
 המנלה ויקחה מלשבת אל ישמע הספר ויקראה יהודי באוני
 המלך ויבאני בלתי שרים העמדים בעל המלך: כי והמלך יושב
 בית החרף בחדש השמיני ואת האח לפניו מבערת: כי ויהי
 פקרא יהודי שלש דלתות וארבעה יקרעה בתער הספר
 והשלה אלהאש אשר אלהאח עדיהם ברי המנלה ערהאש
 אשר עליהאח: כי ולא פחדו ולא קרעו את בגדיהם המלך
 וכרעביו השמעים את כל הדברים האלה: כי וגם אלנתן
 ודליו וגמריהו הפגעו במלך לבלתי שרף את המנלה ולא
 שמע אליהם: כי ויצתה המלך את ירחמאל בן המלך ואת
 שריהו בן עזריאל ואת שלמיהו בן עבדאל לקחת את ברוך
 הספר ואת ירמיהו הנביא ויסתרם יהוה: כי ויהי דברי יהוה אל

רשי

שמש: (ב) חצרה. אל החצר כל תיבה שריכה למד בתחלתה הטיל לה ה"א כסופה:
 (כב) ואת האח. סירשו רטונו עוים על שם שדלקים באחוס (כלומר שדלקים זה מזה כאחוס
 פתחים זה לזה כאח) ולפי פשוטו משמע שהוא כלי שמכניסין לפני השמים: (כג) שלש
 דלתות. רטונו אחרו מלת קינות היתה קרלו לפניו איכה ככה תכנס גלתה יהודה דרכי
 זיון אכלות ככל זה לא תה אמר אני מלך על הנותרים בזיון וכיון שקרא היו לריה לראש אחר
 שפכשו אינו מלך מיד וקרעה חצר הסוסר: יקרעה. כמו קרעה: (כד) הפגיעו. התמטו:

מצודת ציון

(ב) המקור. מלכו פקדון וניחו: האח. כן שם אלא הדיו והסוכים כלבד: על הספר. קרלו
 סכלי שמכניסין בו האש: מבערת. דולקת: ספר פ"ש סופו שאחר הכתיבה נעשה ספר:
 (ג) דלתות. הוא לשון שאלה על הסוסוס: (יג) לך הספר וגו'. כי מן יקנה המלך להיו
 בחצר. סכין חרוץ וטון. ענין השלמה: אחס: ואיש אל ידע. כי מן יגלה למלך:
 (כ) הפגיעו. ענין תחנה וקנסה כמו ופגעו לי (ב) הצדה. אל חצר המלך: (כא) בעל המלך.
 סמוכים אל המלך: (כב) בית החורף. בית
 שם
 פסוקים לבנת כס בחורף כי הדבר היה בחדש השמיני והוא כסלו ואו חנון קד: ואת החז
 סכלי הפסוקים להדליק כס האש היתה לפניו מבערת להתחמם נדה: (ג) שלש דלתות
 וחרפה. ר"ל כשקרא שלש סוסוס וגמר לקרות רמישי: יקרעה. היה קורע והותך אותה
 בחצר הסוסר והיה משלך על האש אשר על האח והחז"ל כשקרא לפניו איכה יכנס וגו' כס
 תכנס וגו' גלתה יהודה וגו' דרכי זיון וגו' פדיון לא תה כי אמר אש"כ אני מלך על השמרים
 והשקרא לפניו סוסר היו לריה לראש אחר איך משעת אינו מלך מיד קרעה וקרעה: עד מוס.
 היה קורע ומשליך עד שהלוי להשלך את כל המגלה על האש וגו': (כד) ולא פחדו. מן
 שדכרים שהאמרים כנגלה ולא קרעו בגדיהם דרך זמר ואכל כאשר היה מוכליו: הספר.
 ר"ל לא המלך ולא כל פכדיו וגו': (כ) וגם. ר"ל ופס כי אלנתן וגו' התמטו לפניו לל יקרף
 פשוט לא שמש אליהם: (י) לקחת. כי רלס להכנס על זמר המגלה: ויסתרים ה'. דרך

דמיהו אחריו ושרף המלך את המנלה ואת הדברים אשר כתב
 ברוך כפי ירמיהו לאמר: כי שוב קח לך מנלה אחרת וכתב
 עליה את כל הדברים הראשנים אשר היו על המנלה הראשונה
 אשר שרף יהויקים מלך יהודה: כי ועליהויקים מלך יהודה
 תאמר כה אמר יהוה אתה שרפת את המנלה הזאת לאמר
 כדוע כתבת עליה לאמר בא יבוא מלך פבל והשחית את
 הארץ הזאת והשפית ממנה אדם ובהמה: כי לכן כה אמר יהוה
 עליהויקים מלך יהודה לא יהיה לך יושב עד כפא חוד ונבלתו
 תהיה משלכת לחרב ביום ולקרח בקילה: לא ופקדתי עניו ועל
 זרעו ועל עבדיו את עונם והבאתי עליהם ועל יושבי ירושלים
 ואר איש יהודה את כל הירעה אשר דברתי אליהם ולא
 שמעו: כי וירמיהו לקח מנלה אחרת וכתב אל ברוך בן
 נריהו הספר וכתב עליה כפי ירמיהו את כל דברי הספר
 אשר שרף יהויקים מלך יהודה באש ועוד נקפה עליהם דברים
 רבים כהמה:

לו וימלך מלך צדקיהו בן יאשיהו מחת בניהו בריהויקים
 אשר המלך נבוכדראצר מלך פבל בארץ יהודה: כי ולא

רשי

(לב) דברים רבים כהמה. מתחלס היו שלש אלפי' בוימין איכה יכנה איכה ישיב איכה
 יופס והוסיף עליהם אני הנכר שכל אות מבוטאת כס:

לו (א) וימלך מלך. לפי משתה כל לספר ולומר שנתקיימו הפורעניות כנצל עד כנס החול
 לומר כן וכנצל עת הפקודים שיקרבו הימים להקיים הדברים וימלך מלך אחר על

מצודת דוד

היו נכתבים משיבים: (ב) את המנלה. ר"ל (שם כג): (כס) והשביית. ענין כטול ומניעה:
 גליון הכתב והכתב עמו: לאמר. מוכס על (ל) לחרב. ענין חמומות כמו חורב ככל עד
 החילת המקרא: (כ) ועל יהויקים. ואל (ישעיה כב): ולקרח. ענין גלוד הנקחת מן
 יחויקים: לאמר. ר"ל כי אמרת מדוע כתבת על המגלה דברים המורים שכל ישיית
 את הארץ וגו': (ל) לא יכיה לו. ר"ל לא יכיה (קט): (לא) ופקדתי. ענין זכרון: איש יודע
 כי מן אשר יתמוד לבנת על כסא המלוכה כי יכיה כנו לא מלך כ"א ג' חדשים וי ימים:

ולא

ונבלתו וגו'. כי לא יקבר אחר מותו כי כדרך ימות כשילוחו כגולה: לחרב כיום. יתנוז
 כשכבו כיום מול חום השמש ובלילה לקרח כעת יגלדו הימים מתוקף הקור: (לא) ופקדתי
 אוכזר עליו וגו' את עון שריפת המגלה: את כל הרעה. ר"ל הרעה האמורה בהמגלה הסוף.
 אשר דברתי וגו'. ר"ל על אשר דברתי אליהם דברי והמה לא במו לי: (לב) ועוד נוסף
 עליהם. מפי ירמיהו סוף עוד נוסף עליהם מדעתו דברים רבים כבישור שהיה בראשונה כי
 מתחלס אמר שלש אלפי' בתי"א איכה יכנה כד איכה ישיב בלשו איכה יופס וכס והוסיף
 מיד לך הנכר רלס עני שהוא מתחלת תחלת:

שמע הוא ועבריו ועם הארץ אל דברי יהוה אשר דבר בפי
 ירמיהו הנביא: וישלח המלך צדקיהו את יהויכין בן שאלמיה
 ואת צפניהו בן-מעשיה נהון אל-ירמיהו הנביא לאמר
 התפלל נא בעדנו אל-יהוה אלהינו: וירמיהו בא ויצא בתוך
 העם ולא נתנו אתו בית הפליא: והיל פרעה יצא ממצרים
 ישמעו הפשדים הצרים על-ירושלם את-שמעם ויעלו מעל
 ירושלם: ויהי דבר-יהוה אל-ירמיהו הנביא לאמר: וכה
 אמר יהוה אלהי ישראל כה תאמרו אל-מלך יהודה השלח
 אתכם אזי לדרשני הנה חיל פרעה יצא רכס לעזרה שב
 לארצו מצרים: והשבו הפשדים ונלחמו על-דעור הואת ולכדה
 ושרפה באש: כה אמר יהוה אל-תשאו נפשתיכם לאמר
 הדך ילכו מעלנו הפשדים כילא ילכו: כי אס-הפיתם כל-
 חיל פשדים הנלחמים אתכם ונשארוכם אנשים מדקרים איש
 באהלו יקומו ושרפו את-העיר הזאת באש: והיה בהעלות
 חיל הפשדים מער ירושלם מפני חיל פרעה: ויצא ירמיהו
 מירושלם ללכת ארץ בנימן לחלק משם בתוך העם: ויהי

סבלוא קרי

רשי

פודה תחת כניו בן יהויקים וגו': (ד) וירמיהו בא ויצא בתוך העם כשמלך דקיוס
 והוא חזק מביית הכלל הכלל והוא ירושלים היה דקיוס ודורו רשעים ויהויקים היה רשע ודורו
 דקיוס (ה) והוא פעה יצא ממלרים לעזרה ליהודה: (ו) שב לארצו מלרים בספינות
 היו כלים רמת הקב"ה לים והלף עליו כמו טדות ואבות כלומר נפשות) דומות לעזרות בני
 אדם אמרו זה לזה מה זאת אמרו אלו אבותינו טעבוע אבותיהם של אלו שאנו הולכים לעזרתם
 צים מיד שבו לארצם: (ז) לחלק משם בתוך העם לפגלג אחסנתא דילה בנו עמא בעדור

מצורת רוד

לד (ד) ולא נתנו לא עזבו כמו ולא נתן סיוחן (ד) בא ויולא וגו' כי כשמלך דקיוס לזה
 (במדבר כח) בית הכלוא בבית
 אמאכר: (ה) חזיל כלחות עם הצרים
 המוקפים להלך: ועלו ענין סלוק כמו ועלה
 סען (ט) (ש) תשיאו ענין פתוי והסתה
 כמו הנחם השילוי (כראשית ג) (י) מדוקרים
 ענין תחית תרב ותית כגוף כמו כל הנמלא
 דקר (ישיעי יג) (יא) בהעלות ענין סלוק:
 (יב) לחלק כמו להחליק והוא מלי החלקה
 והשמטה

ישלחו כס אנשים מדוקרי תרב: איש כהלו חותם המדוקרים אשר ישכנו חיים כהלו הם
 יקומו וישרפו את העיר הזאת והוא ענין הפלגה וגומלה וכאומר לא יועיל כוס תחבועה עד
 גורתי: (יא) בהעלות כעת נוכחתי: חכשדים מעל ירושלים על כי שמעו סבלוא
 לא פעה עטור ליהודה: (יב) רישא או יאל ירמיהו מירושלים וגו': לחלק משם לשמיה

הוא בשער בנימן ושכ בעל פקדת ושמי ידאיה בן-שלמיה
 בן-חנניה ויתפש את-ירמיהו הנביא לאמר אל-הפשדים אתה
 נפל: ויאמר ירמיהו שקר אינני נפל על-הפשדים ולא שמעו
 אליו ויתפש ידאיה בירמיהו ויבאהו אל-השירים: וירמיהו
 השירים על-ירמיהו ותבו אותו ונתנו אותו בית האסור בית יהונתן
 הספר כיראתו עשו לבית הפלא: ופי בא ירמיהו אל-בית
 הכור ואל-החננות וישכשם ירמיהו ימים רבים: וישלח המלך
 צדקיהו ויהקיהו וישאלהו המלך בביתו בפטר ויאמר הניש דבר
 מאת יהוה ויאמר ירמיהו יש ויאמר ביר-מלך בבל תנתן:
 ויאמר ירמיהו אל-המלך צדקיהו מה תפאתי לך ולעבדיך
 ולעם הזה כירנתתם אותי אל-בית הפלא: יש ואין נביאיכם
 אשר-נבאו לכם לאמר לא יבא מלך-בבל עליכם ועל הארץ
 הזאת: ועתה שמע-נא אדני המלך תפל-נא תחנתי לפניך
 ואל-השבני בית יהונתן הספר ולא אמות שם: כא ויצוה המלך

דמיה קרי

רשי

כדיום לרים עליה לו היה יאל מתנה שהתפלל על העיר שלא תלכד: (יג) ושם בעל פקדות.
 ממונה לשמור שלא יאל חים מן העיר להסלים אל הכסדים: בן שלמיה בן חנניה הוא חנניה
 בן עוזר בן בנו היה זה ולך יחכו הכתוב ללמד כלל המתניף לרשע סוף ופול בידו או ביד כט
 או ביד בן כט ורמיה המתניף לו סלמר לו חמן יקום ה' את דברך ומי'א שטח חנניה את כט
 ראש שאנו מה פ"י ירמיה והעמידני שקרן כנבואתי אם תוכל להכשילו הכשילו וגנו זה גם הוא
 לכנו כן וכבשניע שפה הכשילו: (טו) ואל סמיות. ט"ז גניז מן מותא חיותו היו לפני טוח

מצורת רוד

מצורת ציון

פלאו משם בתוך העם היואלים ר"ל ססיה זולא והשמטה: (יג) בעל שר ורודן כמו אם בעליו
 בין העם היואלים להיות נשטמ מהם לכל ירגישו עמו (שמות כב): פקדות מלשון פקד
 בו שומרי השער: (יג) ויהי הוא כאלכר בא וממונה: ויתפיש אותו בחוקה כמו והיא לא
 בשער הנקדא שפר בנימין וסס היה בעל פקדות נחמסה (במדבר ה) נופל ענין ססיה
 ססיה ממונה לשמור פתח השער הסוף: ויתפיש והתחברות כמו ועלה אל מתנה אדם (מ"ז):
 אלו בחוקה את ירמיהו כחמרו היה אהת נופל (טו) ויקצשו מלשון קלף וכעס: בית הספור
 אל הכסדים להיות עמם: (יד) שקר בדבר בית המאכר: (טו) כי בא אכר בא: חנניות
 פיה הוא שקר: ולא שמע אליו לא קבל דבריו הם המקומות שמוכרים שם סחורה וכל מהכר
 ולא חמיו לו: (טו) בית הספורן בבית הספורן: ידוע הוא כדורל: (פ) חפל ענין נעים:
 כי אותו כי את כבות הסוף סכינו להיות בית

הכלא: (טו) כי בא ירמיהו אכר משם בא ירמיהו אל בית הכור אשר שם בור בית הספורים
 וסוף מקום היורר רע שכמאכר: ואל חנניות ר"ל אשר בתוך חנניות: (יז) היש דבר ר"ל
 אם זה מקרוב בלה לו גוואה מה: יש בלה לו גוואה מקרוב: ויאש ביד וגו' ותור ואחר
 חסו כנבואה הכאה אשר נתנו ביד מלך ככל: (יח) ויהי נביאיכם ר"ל היה הכתמת נביאיכם
 אשר נבאו וגו' וכאומר כלה הנה בא ופעה מזור על העיר: (כ) יעתה הוילא ונביאיכם
 אשח וסלחת אתי שעת אהת חלי חפל פתח חננתי לפניך וגו' ולא חמות למשן לא חמות

צדקתו ויפקדו את ירמיהו בחרצן המטרה ונתן לו כפרתם ליום מחוץ האפים עדתם בלחמם מן העיר וישב ירמיהו בחרצן המטרה :

לח * וישמע שפטיה בן-טמן וגדליו בן-פשוור ויכל בן-שלמיהו ופשוור בן-מלפיה את הדברים אשר ירמיהו מדבר אל-כל העם לאמר : כה אמר יהוה יהושב בעיר הזאת ימות פהרב ברעב ובדבר והיצא אל הכפשים יחיה והיתה לו גפשו לשלל חי : כה אמר יהוה הנתן תנתי העיר הזאת ביד חיל מלך-בבל ולבדה : ויאמרו השרים אל המלך יומת נא את האיש הזה כי על-כן הוא מרפא את ידי אנשי המלחמה הנשארים בעיר הזאת ואת ידי כל העם לדבר אליהם בדברים האלה כי והאיש הזה איננו דרש לשלום לעם הזה כי אסירעה : ויאמר המלך צדקתו הנה הוא בידכם פיראון המלך ויכל אתכם דבר : ויקחו את ירמיהו וישלכו אתו אל-הבור מלפניהו

סוהית קרי

רש"י

בית כנאל : (כא) מחוץ האופים . תרגום ונתן משוק נחומיהו כמו וחולות תשים לך דמסק (מלכים א כ) :

לח (ב) והיתה לו נפשו לבלל . והיו לו חיוו הלה כאלו שלל נפשו כאלם השולל בלל ומסתבר כי יסתבר זה נפשו : (ד) על כן הוא מרפא . אלהי ק"ץ בלע"ז ל' רפוא : (ה) ויכל . כמו ויכל על אשר הוא מרפא את ידי וגו' : (ו) הבור מלכיהו . של מלכיהו :

מצורת ציון

(כא) רפקדו . מלשון פקדון והנחה : בחרצן . שם תעקת המאכר : (כא) ויפקדו להניחו במטרה . שם משמר בית האכורים : ככר . כחצר המערה שאין שם מאכר קשה ל"כ : ונתן כן יקרא לחם השלם : טרוח . משוק כמו וחולות לו . גם טוב לתת לו משוק האופים ככר לחם תשים לך דמסק (מ"א) : האופים . מלשון ככל יום עד אשר יהיה נבלם כל הלחם מן אפיות הפת : הם . ענין השלמה : העיר : וישב ורמיהו . ר"ל שם יבט מרגע ולא ר"ח (ב) לשלל . ענין כוה : (ד) טרפא . שאל להוציאו גם ממש :

מלשון רפוא וחלשות : לדבר . כדבר המורד במקום ג"ת וכן יבט לנכס (תהלים ט) ומספטו כנכס : (ה) ויכל . מלשון יכולת : הכאים מזה : (ב) אל הכשדים . למסור עלמנו וישלחו ביום : וחיה . יבאר חי : לשלל . כאלו שלל נפשו להחזיקה לעלמו : (ד) יומת נא . לפי

שדקתו טוב להוציאו מן המאכר הקשה לממן לא ימות לזה אמרו לו עתה יומת ומה ככר : כי על כן וגו' . ר"ל כי ראו הוא למות על אשר הוא מרפא ומחלים ידי אנשי המלחמה לכל יחמו כחומן בל כי הם מתיאשים מן הנלחמן : כל העם . שאינם מאנשי המלחמה : לדבר . שם שמדבר אליהם כדברים האלה : איננו דורש נבלים . איננו מבקש להיות להם שלום כי אם מבקש להיות להם רע וזה ידבר כדברים האלה למען ירפו ידיהם ויפלו ביד הכשדים : (ה) כי אין המלך ויכל אחכס דבר . כאומר אינם ממרים במלך ואין לו עמכם יכולת מה למתים מידעם : (ו) אל הבור מלכיהו . אל הבור של מלכיהו אשר היה בחצר המערה : וישלחו . שם

שפטי

בן-המלך אשר בחרצן המטרה וישלחו את ירמיהו בחרצנים ובבור אינרים כי אספטי ויטבע ירמיהו בפטיט : וישמע עבד-מלך הפוש איש מרים והוא בבית המלך פירנתנו את-ירמיהו אל-הבור והמלך וישב בשער בנימן : ויצא עבד-מלך מבית המלך וידבר אל המלך לאמר : * אדני המלך הרעו האנשים האלה את כל אשר עשו לירמיהו הנביא את אשר השליכו אל-הבור וימת תחתיו מפני הרעב כי אין הלחם עוד בעיר : ויצוה המלך את עבד-מלך הפוש לאמר קח בידך מזה שלשים אנשים והעלית את ירמיהו הנביא מן-הבור במרם ימות : יא ויקח עבד-מלך את האנשים בידו ויבא בית-המלך אל-תחת האוצר ויקח משם בלוי הסכתות ובלוי מלחים וישלחם אל-ירמיהו אל-הבור בחרצנים : ויאמר עבד-מלך הפוש אל-ירמיהו שים נא בלואי הסכתות והמלחים תחת אצילות ידיך תחת לחבלים ועשו ירמיהו כן : וימשכו את ירמיהו בחרצנים

סכתות קרי

רש"י

(א) עבד מלך . כחך בן נביא : הכושי . לדקויה מה כושי משונה בעוור חף לדקויה משונה בלדקויה מכל דורו ויש מדרש דורש הכושי על כרוך : איש פרים . בכר רב : (ב) וימת תחתיו וגו' . אלו הניחו אותו במקומו היה מת מאליו ברעב והס הרעו לקרב מותו : (ג) שלשים אנשים . מתוך שכתן תש ברעב ולכרו כולן : (יא) בלוי סכתות . בלואי בגדים הכסחנים : (יב) והמלחים . ל' קרבן כמו כעשן נמלחו (ישעיה נא) : תחת אצילות ידיך . בלא ויקרן

מצורת דוד

שהיה הכור עמוק לזה הוידוהו ע"י מלכים : (ו) וישלחו . ענין הובטח וכן תשלח קיריהו עד יבטע . מקצת גופו נטבע בעוור כי היה רך ולא : (ז) עבד מלך . כן שמו העלמי : הכושי . במקומו : (ח) בידך . עמך כרובעך לעשות מלחך שהיה ככושי בעוור : איש פרים . איש סר : (יא) בלוי . מלשון בלוי וקרבן : סכתות . ענין כי נתנו . מוסב על וישמע : והמלך . וזה היה המלך וישב כשער הקרל שער בנימן : (כ) מלחים . ענין סכתות כמו כי שמים (ח) ויצא . לבוא לשער בנימן אל המלך : כעשן נמלחו (ישעיה נא) : וישלחם . ענין (א) הרעו . ר"ל כל מה שעשו עם ירמיהו עשו רעה ואף כי את אשר הסלקוהו אל הבור : וימת תחתיו . ר"ל ואם כוונתם שימות ולא יתגבר עוד להיות מרפא את ידי אנשי המלחמה עכ"ז ימותו לו והוא מעלמו ימות במקומו מפני פרעב כי אין עוד לחם בעיר : (ג) קח בידך מזה . מן המרסו הנה קח עמך שלשים אנשים ושל ידם תוליא את ירמיהו מן הבור עד לא ימות (ולפי שהיו תשובי כח מעקת הרעבון הולכרו בלבים) : (יא) בידך . ר"ל עמו וכרבותו : אל תחת האוצר . מקום אשר ימצא שם בגדים שהקים אנשים : בלוי סכתות . בגדים בלויים הראויים לגררם להסלוקם אל החוץ : ובלוי מלחים . בגדים בלויים הנשחתים : וישלחם . הורידם אל ירמיהו ע"י מלכים ולא ורקם ומעט וחסן לא יבטעו כמים גם פנים : (יב) תחת אצילות ידיך . כי שם סכתות תחת בית פשמי

לפשוט

ויעלו אתו מן הכור וישב ירמיהו בחצר המטרה: י' וישלח
המלך צדקיהו ויבא את ירמיהו הנביא אליו אי כבוא השלישי
אשר בבית יהוה ויאמר המלך אל ירמיהו שאל אני אתך דבר
אל תכחד ממני דבר: י"ו ויאמר ירמיהו אל צדקיהו כי אנכי
לך הלא המת תמיתני וכי איעצה לא תשמע אלי: י"ז וישבע
המלך צדקיהו אל ירמיהו בפתר ואמר חיה את אשר
עשה לנו את הנפש הזאת אם אמיתך ואם אתה ביד האנשים
האלה אשר מבקשים את נפשך: י"ח ויאמר ירמיהו אל צדקיהו
כה אמר יהוה אלהי צבאות אלהי ישראל אם יצא תצא אל
שרי מלך בבל וחתה נפשך והעיר הזאת לא תשרף באש
וחתה אתה וביתך: י"ח ואם לא תצא אל שרי מלך בבל ונתנה
העיר הזאת ביד הפשעים ושרפוה באש ואתה לא תמלט
מידם: י"ט ויאמר המלך צדקיהו אל ירמיהו אני ראג את היהודים
אשר נפלו אל הפשעים פן יתנו אתי בידם והתעללו בי: כ' ויאמר
ירמיהו לא יתנו שמענא בקול יהוה לאשר אני דבר אלה
וייטב לך וחתו נפשך: כא ואם מאן אתה לצאת זה הדבר אשר
הראני יהוה: כב והנה בלתי נשים אשר נשארו בבית מלך יהודה
מוצאות אל שרי מלך בבל והנה אכלת הסיחוק ויכלו לך
סכתיב ולא ק'

רש"י

התכלים. אילנות אושלוש' בלע"ז: (יד) מבוא השלישי. לא ידעתי הוכן הוא ושמא בעזרת
ישראל הוא כלומר שהחיל ועזרת נשים לפניה: (יט) דואג. ורא: פן יתנו אותי. הכסדים
ביד היהודים. לומר מלככם יבי עבדכם על שקדמתם להשלים עמנו: והתעללו בי. יהודים

מצורת דוד

כמו על כל אילני ידי (יחזקאל יב): (יד) מבוא. להעלותו בזה ולכן לזה לו להקים שמה הכנדים
פתח כבאים דרך בו: הבהר. ענין מיעוט הכנדים מתחת להכלים למען אשר לא יזיקו לו
וסלמה: (יט) דואג. ענין פחד ומוחל: את התכלים: (יד) מבוא השלישי. תחת עזרת
יהודים. מן יהודים וכן כלאחי את העיר ישראל שהחיל ועזרת נשים לפניה: שואל אני
(סמות ט) ומשפטו מן העיר: נפלו. ענין אותך דבר. ר"ל מהו דבר ה' ונבואתו אשר
תניס והסתברות: והתעללו. ענין לעג וזיוון רחוק ואל תמנע מלהגיד דבר ה': (טו) כי
כמו כי התעללת כי (במדבר כב): (כב) הסיחוק. אגיד. אם אגיד וכאומר למה אגיד לך הלא
מלשון הסתם ופתוי: ויכלו. מלשון יכולת: לו יש סכנה בדבר וגם לך אין תועלת כי אם
הסכנה הוזה. הסתם בנוף כל אחד מהתנו: (יט) את יהודים. מן יהודים אשר נטו
מחו על הכסדים: פן יתנו. פן הכסדים ימסרו אותי בידם על שהקדומו להשלים עמכם ויהודים
הם יתעללו בי: (כ) לא יתנו. לא ימסרוך הכסדים ביד יהודים: (כא) זה הדבר. ר"ל
אגיד לך דבר ה' זה הדבר אשר הראני ה': (כב) כל הנשים. נשי המלך והיוכין שנשארו
עם ולא יאלו להמסר ביד מלך בבל בעת שאל יהודים: מוצאות. הסיחוק מוצאות: והנה

הנשים

אנשי שומרה המבועו כבין רגלך נכנו אחור: כ' ואת פלג נשך
ואת בליך מוצאים אל הפשעים ואתה לא תמלט מידם כי ביד
מלך בבל תתפש ואת העיר הזאת תשרף באש: כ"ו ויאמר
צדקיהו אל ירמיהו איש אל ידע בדברים האלה ולא תמות:
כ"ז וכי ישמעו השרים בירבתי אתך ויבאו אליך ואמרו אליך
הגידת לנו מה דברת אל המלך אל תכחד ממנו ולא נמיתה
ומה דבר אליך המלך: כ"ח ואמרת אליהם מפיל אני תומתי
לפני המלך לבלתי השיבני בית יהונתן למות שם: כ"ט ויבאו
כל השרים אל ירמיהו וישאלו אתו ויגד להם ככל שהדברים
האלה אשר צוה המלך ויחראו ממנו כי לא ישמע הדבר:
ל' וישב ירמיהו בחצר המטרה עד יום אשר ילכדה ירושלים
ויהיה באשר נלכדה ירושלים:

למ' בשנת התשעית לצדקיהו מלך יהודה בחדש העשירי
בא נבוכדנאצר מלך בבל וכל חילו אל ירושלים ויצרו עליה:
ב בעשתי עשרה שנה לצדקיהו בחדש הרביעי בתשעה לחי'ש

חסר פסקא באמצע פסוק רש"י

אויגנורט בלע"ז: (כב) אנשי שומר. נכחי הסקר שאמרו לך לא תלכד: בבין. ענין
לפן הוצאה גומא בלי כלם (איוז ח): (כג) ואת העיר הזאת תשרף באש. כתיב
כאלו שורפם נידים שאתה טרם לה:

מצורת דוד

הנשים הכנס תאמרנה עלך הנה הסותו אותך המבועו. מלשון עביה: בבין. ענין
אנשי שומר הם נכחי הסקר שהיה לך שלום הלא וכן הוצאה גומא בלא כלם (איוז ח):
עמכם הם הסותו אותך לכל תכנע למלך ככל
כי נכחו לך בסקר והנה יכלו לך כי נמשכת מאחר אלסיו (ישיה ט): (כג) תתפש.
אחרים: המבועו. הם הסותו רגלך כבין
ר"ל הם רגמו לך הלכר סוס והסו חזרו אחור לעמוד ממנו כי אין בידם להושיע:
(כג) מוצאים. ישי מולאים: השרוף. כאלו
אתה תשרוף כי אתה הוא הנורם על שחיק
יולא להקים עם הכסדים: (כד) בדברים
האלה. מה שדברתי עמך: ולא תמות. ואלו לא תמות ביד השרים כי כשדעו מהדברים הכס
ימרוך: (כה) וכי ישמעו. ואם ישמעו אשר דברתי מה עמך וישאלוך לומר הגד לנו מה
הנה ולא נמיתך בעבור זה: ויח. אמור לנו מה דבר לך המלך: (כו) מפיל אני. מקנף
יחיני לפני המלך שלא ישיב אותי אל בית יוכנתן שהיה אסור שם כראשונים: לשות. כס. מגודל
עקת המאכר: (כז) ויחראו ממנו. שתקו ממנו ולא עשו לו מאומה רע כי האמינו לו: הדבר.
לפניהם שהיה מדבר עם המלך לא היה נשמע לבוס חכם לזה האמינו לו כי לא היה מי יוכל
לכחישו: (כח) יחיה ונ'. ר"ל גם בעת כאמר ללכדם העיר ירושלים היה עם ולא א

מצורת דוד

מלשון עביה: בבין. ענין אנשי שומר הם נכחי הסקר שהיה לך שלום הלא וכן הוצאה גומא בלא כלם (איוז ח):
עמכם הם הסותו אותך לכל תכנע למלך ככל
כי נכחו לך בסקר והנה יכלו לך כי נמשכת מאחר אלסיו (ישיה ט): (כג) תתפש.
אחרים: המבועו. הם הסותו רגלך כבין
ר"ל הם רגמו לך הלכר סוס והסו חזרו אחור לעמוד ממנו כי אין בידם להושיע:
(כג) מוצאים. ישי מולאים: השרוף. כאלו
אתה תשרוף כי אתה הוא הנורם על שחיק
יולא להקים עם הכסדים: (כד) בדברים
האלה. מה שדברתי עמך: ולא תמות. ואלו לא תמות ביד השרים כי כשדעו מהדברים הכס
ימרוך: (כה) וכי ישמעו. ואם ישמעו אשר דברתי מה עמך וישאלוך לומר הגד לנו מה
הנה ולא נמיתך בעבור זה: ויח. אמור לנו מה דבר לך המלך: (כו) מפיל אני. מקנף
יחיני לפני המלך שלא ישיב אותי אל בית יוכנתן שהיה אסור שם כראשונים: לשות. כס. מגודל
עקת המאכר: (כז) ויחראו ממנו. שתקו ממנו ולא עשו לו מאומה רע כי האמינו לו: הדבר.
לפניהם שהיה מדבר עם המלך לא היה נשמע לבוס חכם לזה האמינו לו כי לא היה מי יוכל
לכחישו: (כח) יחיה ונ'. ר"ל גם בעת כאמר ללכדם העיר ירושלים היה עם ולא א

פסקא

אשר כשדה באו אל גדליהו המצפה: י ואמרו אליו הדע
 תדע לי בעלים ו מלך בגי' עמון שלח אתי שמעאל בן-תניה
 לתתך נפש ולא האמין להם גדליהו בן אחיקם: י ויחגו בן-
 קרח אמר אל גדליהו בפתר במצפה לאמר אלכה נא ואכה
 אתי שמעאל בןתניה ואיש לא ידע למה יככה נפש ונפצו
 בליחודה הנקבצים אליה ואכה שארית יהודה: י ואמר
 גדליהו בן אחיקם אל יחגו בן קרח אי כפעש את הדבר הזה
 כי שקר אתה דבר אל שמעאל:

מא * ויהי בחדש השביעי בא שמעאל בןתניה בן אלישמע
 מורע המלוכה ורבי המלך ועשרה אנשים אתו אל גדליהו בן
 אחיקם המצפה ויאכלו שם לחם יחדו במצפה: י ויקם
 ישמעאל בןתניה ועשרת האנשים ו אשרהיו אתו וכו' את
 גדליהו בן אחיקם בן שפן בחרב וימת אתו אשרהפקיד מלך
 בבר בארץ: י ואת בלתי יהודים אשרהיו אתו את גדליהו
 במצפה ואת הבשדים אשר נמצאו שם את אנשי המלחמה
 הבה ישמעאל: י ויהי ביום השני להמית את גדליהו ואיש לא
 ידע: י ויבאו אנשים משכם משלו ומשמרון שמנים איש מגלתו
 וכן וקרעי בגדים ומתגדרים ומנחה ולבונה בידם להביא בית

חמשה קרי

רשי

מא (א) ורבי המלך. ושרי המלך נתקחו ט שטעל גדולס: (ח) להביא בית ס. כשפס

מצורת ציון

פנין אחות נחם: (ד) שלח. ענין גריו (יג) אשר כשדה. אשר היו כשדה כנחם מן
 וססה כמו וכן כמות חלחל עם (דברים לג): העיר מפני כשדים (וחור וכתבו כלן להסמיט
 (טו) ונמצו. ענין פור ופרוד: לתקרא של אחריו: (יד) שלח. גירס אחו
 מא (א) רבי. ענין שררה כמו וכל רבי מלך בן לכותך מכת נפשו כלומר וסוף קבל
 ככל (לעיל לע): לחם. כל סעודס מאמריו: (טו) אלכה נא. עתה חלך ואכנו
 קרובים ע"פ הלום: (טז) מנולחי. מנולח גלות נפש עד לא יסוף: ואיש לא ידע. מי הכסו
 כסמר: ופתגורדים. ענין שריתם הכשר וכן ועל מה סוכס: ובפוצו. יסין כולוס מכלן ולא
 ויתגודדו יאשר שארית: (טז) אל ישמעאל. פל
 ישמעאל:

מא (א) בא ישמעאל. מלך בני עמון: רבי המלך. המ"ס של מורע שמעאל כשמים
 כלומר ומרבי המלך ר"ל שגם היה משרי המלך וכאומר כעבור סביב מורע המלוכה ובר
 גדול לפי המלך לוח נתקף גדליהו על אלקה הגדולה: (ב) ויכו. כולם סכסו וישמעאל לבדו
 סמיחו: אשר ספקוד. כמו על אשר ספקוד ר"ל סביב סיה פל ספקודו מלך ונתקף
 ט: (ג) את אנשי המלחמה. כי יתר טעם לקח כשני כמ"ס בענין: (ד) ויחד כיום ססו.
 מוכס לתקרא של אחריו: ואיש לא ידע. ענין לא סיה ודפס הדבר: (ה) מנולחי וכן וגי.
 דרך נשך ואלל על מורכב ירובלים וכסמ"ק וגלות יסודס: להביא בית ס. יתק שגם אפי

פסוק

יהוה: י וצא ישמעאל בןתניה לקראתם מן המצפה הקד
 הקד וככה ויהי כפנש אתם ויאמר אליהם באו אל גדליהו בן
 אחיקם: י ויהי כבאם אל תוך העיר וישחטם ישמעאל בן-
 תניה אל תוך הפור הוא והאנשים אשר אתו: י ועשרה
 אנשים נמצאו כם ויאמרו אל ישמעאל אל תמתנו כי ישי לנו
 מטמנים בשדה חטים ושערים ושמן ודבש ויחול ולא המיתם
 בתוך אחיהם: י והפור אשר השליך שם ישמעאל את אכל-
 פגרי האנשים אשר הבה ביד גדליהו הוא אשר עשה המלך
 אסא מפני בעשא מלך ישראל אתו מלא ישמעאל בןתניהו
 חללים: י וישב ישמעאל את כל שארית העם אשר במצפה
 אתבנות המלך ואת כל העם הנשארים במצפה אשר הפקיד
 נבוואדן רב-טבחים את גדליהו בן אחיקם וישבם ישמעאל
 בןתניה וילך לעבר אל בני עמון: י וישמעאל יחגו בן קרח וכל
 שרי החלים אשר אתו את בלתי יהודה אשר עשה ישמעאל בן
 תניה: י ויקחו את כל האנשים וילכו להלחם עס ישמעאל
 בןתניה וימצאו אתו אל-מים רבים אשר בגבעון: י ויהי
 בראות כל העם אשר את ישמעאל את יחגו בן קרח ואת כל

רשי

פכיתס לא סיו יודעים כחורכנ סכית וגדרך שמשו וקרשו כנדיסס וגלותו זקיס: ומתגודדים.
 לבן שריתס: (ט) אשר סכס סיד גדליחו. מתוך סכסס לו לחוס לעלת ויחגו בן קרח ולא חס
 כפולס פליו כאלו נכרגו על ידו: (יב) אל מוס רכיס. על כריכת מיון כגולין:

מצורת דוד

שחורכנ קרבו על הוונח וכמ"ס רז"ל שעתה
 שמקריבין אפי"ס סלון בית (מגילה ו): (ו) הלך
 הלך וכו'. כרחה עלמו ככוסס על אכדן
 מולדתו למען לרמות לוחס: בא. סכיסס
 פללכת לירובלים כי כמלפס סיה לו מקוס גלות
 להכנס: (ו) וישחטם. יתכן סכיתס כוונתו
 לכל יגולה פ"י מסר מהכרינת גדלים לכל ירדפו
 אחריו: אל חוך כבור. סכיס סס: הוא וסלנסיס. סוף שחטס פס אנשי: (ח) נמצאו
 כס. כהכאוס משכס וגי: כי יס לנו וגי. ונגיד לק' שחחס אהס: ויחול. חלל מהס
 על המיתס: (ט) ביד גדליחו. כחוקס גדלים כמלפס: הוא. וסו כבור אשר עשה וגי:
 כפי כפסל. לכל ויכל לנחל סהס ככלאחו עמו: אורו. אה כבור הוס: (י) וישב. לקח
 כפי אה טעס סכלוס מעלמן לולפס חור וסכס: וילך לעטור. סלך פמסס לעטור
 פס גדלים: וישבם. לפי סלרבו הרכוס חור וסכס: וילך לעטור. סלך פמסס לעטור
 אל בני עמון לבעת סהס: (יא) וישבם. כחוקס סכיס כי לא סיה לו כמלפס: (יב) את כל
 סלנסיס. סלך פמסס: אל מוס רכיס. סל כריכת פריס סריס: (יג) כל טעס. סלחין

וסנסס

כס

שְׂרֵי חַיִּים אֲשֶׁר אֶתְּוּ וַיִּשְׁמְחוּ: יי וַיִּסְבוּ כְּלֵהֶם אֲשֶׁר-שָׁבַד
 יִשְׁמְעָל מִן-הַמִּצְפָּה וַיִּשְׁבוּ וַיִּלְכוּ אֶל-יֹחָנָן בְּרֹקֶחַם: מו וַיִּשְׁעֲמָל
 בְּדַתְּנִיָּה נִמְלֵט בְּשִׁמְנֵה אֲנָשִׁים מִפְּנֵי יֹחָנָן וַיִּלְךְ אֶל-בְּנֵי עִמּוֹן:
 סו וַיִּקַּח יֹחָנָן בְּיָרְקָת וְכָל-שְׂרֵי חַיִּים אֲשֶׁר-אֶתְּוּ אֶת כָּל-
 שְׂאֵרֵי הָעָם אֲשֶׁר הָשִׁיב מֵאֵת יִשְׁמְעָל בְּדַתְּנִיָּה מִן-הַמִּצְפָּה
 אַחֵר הִכָּה אֶת-גְּדַלְיָה בְּרֹאֲחֵיקָם נְבָרִים אֲנָשִׁי הַמִּלְחָמָה וַיִּשְׁם
 וַיִּמָּה וְסָרְסִים אֲשֶׁר הָשִׁיב מִבְּעֻזוֹן: יי וַיִּלְכוּ וַיִּשְׁבוּ בְּגִזְרוֹת כְּמֹתֵם
 אֲשֶׁר-אֵצֶל בֵּית לַחַם לִלְכַת לְכוּא מִצְרַיִם: יי מִפְּנֵי הַכְּשָׁדִים כִּי
 יֵרָאוּ מִפְּנֵיהֶם כִּי-דָהָה יִשְׁמְעָל בְּדַתְּנִיָּה אֶת-גְּדַלְיָהוּ בְּרֹאֲחֵיקָם
 אֲשֶׁר-הִקְפִּיד מֶלֶךְ-בָּבֶל בְּאַרְצוֹ:

מִב א וַיִּגְשׁוּ כָּל-שְׂרֵי חַיִּים וַיֹּחָנָן בְּרֹקֶחַם וַיִּזְעִיָה בְּדַתְּנִיָּה
 וְכָל-הָעָם מִקָּמֹן וְעַד-גְּדוּל: כ וַיֹּאמְרוּ אֶל-יֹמִיָּהוּ הַנְּבִיא תִפְלֵ
 נָא תַחֲתָנֵנוּ לְפָנֶיךָ וְהַתְּפַלֵּל בְּעַדְנוּ אֶל-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּעַד כָּל-
 הַשְּׂאֵרִית הַזֹּאת כִּי-נִשְׁאַרְנוּ מֵעַמ מִהַרְבֵּה בְּאֲשֶׁר עִנְיָךְ רָאוּת
 אֵתְנוּ: ג וַיִּגְדַּלְנוּ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת-מִדְּבָרְךָ אֲשֶׁר נִלְוִיָּה וְאֵת-
 הַדְּבָר אֲשֶׁר נִעֲשֶׂה: ד וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם יֹמִיָּהוּ הַנְּבִיא שְׁמַעְתִּי
 הַגִּנִּי מִתְּפִלַּת אֶל-יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם בְּדַבְרֵיכֶם וְהוּדָה כָּל-הַדְּבָר
 אֲשֶׁר-נִעֲשֶׂה יְהוָה אֲתֶכֶם אֲנִיד לָכֶם לֹא-אֶמְנַע מִכֶּם דְּבַר:

סכמה קרי

רש"י

(י) בַּגְּזוֹת כְּמֹסֶס . כְּנֻזוֹת דִּיכֵךְ דוּד לְמַתְּסָה כִּי כְרוּלִי נִמְלֵאֵה כִּשְׁכַּח מַלְחַמַת אֲכֻשׁוֹם כְּמוֹ
 שֶׁנֶּאֱמַר בְּסֵפֶר (ש"ב י"ט) אֲתִי יַעֲבֵר כְּמֹסֶס וְגו':

מצורת ציץ

וּכְנֻזָּה: וַיִּשְׁבֹּם . מַגְשׁוֹן שִׁי: (יד) וַיִּסְבוּ . כְּשִׁי: (יד) וַיִּסְבוּ . הַעַם הַנִּשְׁבָּה סָבְבוּ וְסָט
 מַלְשׁוֹן כְּטוֹב: שִׁבְחָה . מִל' שִׁי: (סו) נִמְלֵט . מִשְׁמַעְמָל וְהִלְכוּ אֶל יֹחָנָן: (סו) נִמְלֵט . כִּרְחַ
 עִיִּן הַשְּׁמִיעָה וְהִלָּה: בְּשִׁמְנֵה . הַבְּרִית שִׁיחַ וּמִלֵּט עַל נִפְשׁוֹ עַם שְׁמֵנֵה אֲנָשִׁים: (סו) סָן
 כְּמִקּוֹם עַם וְכֵן הִקַּח אֶת כְּמֹסֶס דְּבַר ה' (כְּמִדְּבַר הַמִּלְחָמָה . אֲשֶׁר שָׁבַח יִשְׁמְעָל מִן הַמִּלְחָמָה אַחֵר
 י' (סו) נְבָרִים . אֲנָשִׁים: וְסָרְסִים . מִיִּן תַּחֲלוֹת הַמִּקְרָא וַיִּקַּח יֹחָנָן וְגו' נְבָרִים וְגו' אֲשֶׁר
 שָׁבַד: (יז) בְּגִזְרוֹת . מִל' בְּגוֹת וּמְדוּר: עִיִּן כְּשִׁי מִגְּבֻשׁוֹן כְּדַפְסוֹ אַחֵר יִשְׁמְעָל: (יז) בְּגִזְרוֹת
 מִב (ח) וַיִּגְשׁוּ . סְקִרְיִנו: (ב) תַּפּוּל . מִל' כְּמֹסֶס . כְּמִקּוֹם אֲשֶׁר נָבַר עַם כְּמֹסֶס כֵּן כְּרוּלִי
 נִעֲשֶׂה: נִגַּ . שִׁחָה: (ד) יַעֲנָה . מִל' סַגְלֵדִי הַמְּזוּכֵר (כְּש"ב י"ט) שְׁמוֹ עַם דוּד אַחֵר
 עִיִּיִּס
 נִמְלֵט: (יח) מִפְּנֵי הַכְּשָׁדִים . רָצוּ לִלְכַת מֵעַם מִפְּנֵי הַכְּשָׁדִים: כִּי הִכָּה וְגו' . וְחַשְׁשׁוּ פוּ יַעֲלֵי
 הַכְּשָׁדִים לִמְרָא שׁוֹם שִׁיחַ כְּמִסְמַח כוֹלֵם וְסָרְסִים סְקִיד הַסְּקִי תַחֲשַׁכְוּ לְמִרְיָד:
 מִב (ב) תַּפּוּל נִגַּ . כְּקָשׁוּ מִמֶּנּוּ לְהַתְּפַלֵּל בְּפִדָּם אֶל ה': כִּי אֲשֶׁר עִיִּיִּן רוֹאוֹת אוֹתוֹ . אֲחִי-
 מִתִּי מִסָּסֶר: (ג) וַיִּגְדַּלְנוּ . רָצוּ לְהַתְּפַלֵּל הַסִּיס שִׁיגִיד לֵנו אֶת הַדְּרָךְ וְגו' אֶל לִלְכַת
 לְמִרְיָס אוֹ לְכַשְׁלֵר כֵּלָן: וְהוּדָה כָּל-הַדְּבָר וְגו' . כָּל סִדְרָה כְּש"ג: (ד) שְׁמַעְתִּי . קְבֻלִי אֲחִירִים
 וְסָנִי מִתְּפִלַּת: אֲחֻכֶּם . רָצוּ עַל שְׁאֵלְתֶכֶם: לֹא אֶמְנַע . מִל' לְסָרְסִים: דְּבַר . שִׁחָה דְּבַר:
 סכ

וְהַחֲמֵה אֲמָרוּ אֶל-יֹמִיָּהוּ יְהוָה בְּנוֹ לְעַד אֲמַת וְנִאֲמַן אִם-
 לֹא כְּכָל-הַדְּבָר אֲשֶׁר יִשְׁלַחְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֵלֵינוּ בֵּן נִעֲשֶׂה:
 ו אִם-טוֹב וְאִם-רָע בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֲשֶׁר אָנוּ שְׁלֵחִים אֲחֵיךָ
 אֵלָיו נִשְׁמַע לְמַעַן אֲשֶׁר יִמְבַּלְנוּ כִּי נִשְׁמַע בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ:
 י וַיְהִי מִקָּמֹן עֶשְׂרֵת יָמִים וַיְהִי דְבַר-יְהוָה אֶל-יֹמִיָּהוּ: יי וַיִּקְרָא
 אֶל-יֹחָנָן בְּרֹקֶחַם וְאֵל כָּל-שְׂרֵי חַיִּים אֲשֶׁר אֶתְּוּ וְלְכָל-הָעָם
 הַמִּקָּמֹן וְעַד-גְּדוּל: ס וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם כְּהֵאמֵר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
 אֲשֶׁר שְׁלַחְתֶּם אֲתִי אֵלָיו לְהַפִּיל תַּחֲתֵיכֶם לְפָנָיו: יי אִם-שׁוֹב
 תִּשְׁבוּ בְּאַרְצְךָ הַזֹּאת וּבְנִיתִי אֲתֶכֶם וְלֹא אֶהְרֵם וְנִמְעַתִּי אֲתֶכֶם
 וְלֹא אֲתוּשׁ כִּי נַחֲמֵנִי אֶל-הָרְעָה אֲשֶׁר עֲשִׂיתִי לָכֶם: יי אֶל-תִּירְאוּ
 כִּפְנֵי מֶלֶךְ בָּבֶל אֲשֶׁר-אַתֶּם יֹרְאִים מִפְּנֵי אֶל-תִּירְאוּ מִמֶּנּוּ נֹאִם
 יְהוָה כִּי-יֵרֵאֲתֶכֶם אֲנִי לְהוֹשִׁיעַ אֲתֶכֶם וְלְהַצִּיל אֲתֶכֶם מִיָּד: יי וַיֹּאמְרוּ
 לָכֶם רַחֲמִים וְרַחֵם אֲתֶכֶם וְהָשִׁיב אֲתֶכֶם אֶל-אֲדַשְׁתֶּכֶם: יי וְאִם-
 אֲמַרְיִים אֲתֶם לֹא נִשְׁבַּ בְּאַרְצְךָ הַזֹּאת לְבִלְתִּי שְׁמַע בְּקוֹל יְהוָה
 אֱלֹהֵיכֶם: יי לֹאֲמֹד לֹא כִּי אֲרִץ מִצְרַיִם נְכוּא אֲשֶׁר לֹא-נִרְאָה
 מִלְחָמָה וְקוֹל שׁוֹפָר לֹא נִשְׁמַע וְלַחַם לֹא-נִרְעַב וְשֵׁם נִשְׁבַּ:
 יי וְעַתָּה לָכֵן שְׁמַעוּ דְבַר-יְהוָה שְׂאֵרֵי יְהוּדָה כְּהֵאמֵר יְהוָה
 צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אִם-אַתֶּם שׁוֹם תִּשְׁמָוּן פְּגִיעַם לְכֹא מִצְרַיִם

מבנה קרי

רש"י

מִב (יד) וְקוֹל שִׁיִּר . שְׁמוֹקֵיִן הַטּוֹפִים לְהוֹסִיר אֶת הַעַם:
 מַצּוֹרֵת הוּד

מצורת ציץ

(ת) הַחֲמֵה . הַכְּשָׁדִים וְסָסֶס: י' אֶת אֲמַת וְנִאֲמַן . עִיִּיִּס וְתַבְּשִׁי: (י) סָקֵן . מִקּוֹם: וּבְנִיתִי . מִל'
 רוֹשֵׁה לִמְרָא הַעֲקוֹם וַיְהִי בֵן לְעַד אֲמַת כִּי הוֹאֲחֵר לֵנו כְּמוֹ
 וַיְהִי נִאֲמַן עִיִּיִּנוּ לְהַפִּיעַ אוֹתוֹ אִם לֹא כְּכָל עִיִּיִּן סָקִירָה: נַחֲמֵנִי . עִיִּיִּן הַסְּקִי מִתְּכֻסֶּס .
 סִדְרָה וְגו' כִּי נִעֲשֶׂה: (י) אִם אוֹב . כִּי שִׁיחַ
 סִדְרָה טוֹב כְּעִיִּיִּנוּ כִּי שִׁיחַ י' בְּעִיִּיִּנוּ הַשֵּׁם בְּקוֹל ה': לְמַעַן . כְּמִסְרָה זֶה יִיטֵב לֵנו כִּאֲשֶׁר
 נִשְׁמַע בְּקוֹל: (י) וַיְהִי עוֹקֵד . מִפְּנֵי שֶׁבָּחֵנוּ מִמֶּנּוּ לְמַעַן פִּי ה': (י) וּבְנִיתִי אֲתֶכֶם . רָצוּ יַעֲוֹ
 וְכִי כִּי וְלֹא יִגְלוּ פוֹד מִכֶּסֶד: וּבְנִיתִי . כֹּחַ כָּל לֶשֶׁן כְּמִיִּם: כִּי נַחֲמֵנִי . תַּשְׁבִּיתוּ מִתְּכֻסֶּס
 אֲחֵרָה עַל הַעַם שְׁעִבְתִּי . לָכֵן כִּי לֹא אוֹסִיף עוֹד לְהַרְעֵ לָכֶם: (יא) אֲשֶׁר אֲתֶם יֹרְאִים מִפְּנֵי
 רָצוּ הַדְּבָר אֲשֶׁר אֲתֶם יֹרְאִים מִפְּנֵי וְכֹחַ מִסְרִיבָה גְּדוּלָה מִלֵּט לְהַשֵּׁל: מִכְּנוּ . מִן סִדְרָה הַסּוּחַ
 לֹא תִחַרְזוּ אִם כִּי לֹא יֵרֵא יֵרֵא מִפְּנֵי וְכֹחַ מִסְרִיבָה גְּדוּלָה מִלֵּט לְהַשֵּׁל: מִכְּנוּ . מִן סִדְרָה הַסּוּחַ
 (יב) וְאֵתְּוּ . וְעוֹד אֲתֶם לְהַשֵּׁל לְרַחֲמִים לְפָנֵי יְהוָה אֲתֶכֶם: וְחַשְׁשׁוּ אֲתֶכֶם . רָצוּ הַטּוֹפִים
 מִתְּכֻסֶּס לְכָל יִשְׂרָאֵל וְעִיִּיִּנוּ אֶל אֲתֶכֶם: (יג) לְבִלְתִּי שְׁמַע . רָצוּ וְאִם גַּם עֵתָה אַחֵר
 שְׁמַעְתֶּם דְּבַר ה' לֹא תִבְטְוּ עַם וְתַחֲשׁוּ לְשׁוֹעַ דְּבַר ה': (יד) לֹאֲמֹד . כִּי תִחַמְרוּ כוֹל לְמַנְדִּים
 אֲשֶׁר עַם לֹא נִרְאָה מִלְחָמָה כִּי כְּסוּתֶכֶם עַם תַּפְּהוּ מִמְּלַחְמַת הַכְּשָׁדִים: וְקוֹל שׁוֹפָר . הַדְּרָךְ
 לְהַקִּיעַ כְּמַלְחַמַת כְּסוּתֶכֶם: לֹא יִרְעַב . לֹא כְּמוֹ כְּכֵלָן הַכְּרַעַב מִתְּמִיד: וְשֵׁם נִשְׁבַּ . וְלֹא נִסִּים
 גִּלְּים עִסֶס: (טו) יַעֲנָה . כֹּחֵל וְכֵן תִּחַמְרוּ לָכֵן שְׁמַע וְגו' שׁוֹם תִּבְשׁוּן . אִם תַּחֲשַׁבְוּ לְשׁוֹן

סכ

ובאתם לגור שם: כי והיתה הירב אשר אתם יראים ממנה
 עם תשיג אתכם בארץ מצרים והרעב אשר אתם יראים
 ממנו שם ידבק אתכם מצרים ושם תמיתו: כי והיו כל
 האנשים אשר שמו את פניהם לבוא מצרים לגור שם ימותו
 בחרב ברעב ובדבר ולא יהיה להם שריד ופליט מפני הרעה
 אשר אני מביא עליהם: כי כה אמר יהוה צבאות אלהי
 ישראל כאשר נתק אפי וחמתי על יושבי ירושלים בן תמיד
 חמתי עליכם בבאתם מצרים והייתם לאלה ולשפחה ולקללה
 ולחרפה ולא תראו עוד את המקום הזה: כי דבר יהוה עליכם
 שארית יהודה אל תבאו מצרים ידע תדעו פיה עיני בכם
 היום: כי התשתים בנפשותיכם ביראתם שלחתם אתי אלהי
 יהוה אלהיכם לאמר התפלל בעדנו אלהי יהוה אלהינו וכל
 אשר יאמר יהוה אלהינו בן הגדלנו ועשינו: כי ואני לכם היום
 ולא שמעתם בקול יהוה אלהיכם ודבר אשר שלחתי אליכם:
 כבעתה ידע תדעו כי בחרב ברעב ובדבר תמותו במקום אשר
 תפצתם לבוא לגור שם:

מג ייחיה כבדות ירמיהו לדבר אל כל העם את כל דברי
 החיות קרי

מצורת ציון

מצורת דוד

(ח) דואגים. מלכות דאגה וחד: ירבק. ספה מדעת ושלון: ובאתם. ר"ל וכן תפסו
 ענין חסוד: (ז) שריר ופליט. הארית והללה כמעל לבוא שמה וגור כס: (ז) אשר אתם
 וכן לא סוב ביום חף ס' פליט וכריד (איכה ב): יראים. הוא חרב סכסכים: שם ידבק אתכם.
 (יח) נתק. ענין הרקס וסביב כמו וסער יהי דבוק כס לכת אתכם סס ולחוססו
 לא נתק אלה (מות ט): לאלה. ענין סבועה כיאור אמר מלרים: רשם תמותו. בחרב
 כמו וסמטה קול אלה (ויקרא ס): ולשפה. וכרעב: (יז) ירחו כל האכסו: כל החפטים
 ענין תמסון כמו פני אלי וסבמו (איוב כח): ללכת סמס כולם ימותו איס לא עמד ולא יאחר
 (יט) חציהתי. ענין התראה כי פ"ס רוב מתרון הארית מה לפי גודל הרמס סביב עליס:
 כפדים לכל יכחשו: (כ) התפיתם. מלי טעס ללכת סמס כולם ימותו איס לא עמד ולא יאחר
 וסמות: בנפשותיכם. כפססס: עשיס

כי יאלה סקלס כסס לומר סביס מקולל כמותס: ולחרפה. כולם יחרטו אתס: ילח
 תראו. כאשר תלכו סמס לא תסונו עוד לרהות את סתקס סוס: (יט) דבר וגו'. אחר סוס
 לפרות כסס: ידוע הרטו. כנול עליסס סלס הרש סלני סריתי כסס היום וסמתי סן
 שיש: (כ) כי תפיתם. כדכו עמסס רחס כפססס סלל סד סלסס לסכאר כמקום וכן
 סכר כחמס עשיסס טעוה גדול כנססוסיס אכר אתס סלחמס וסו' כי אלל לא סלחמס
 שישם ענין וסכשו אלה מודין: (כא) ולכל. ר"ל וסמו סלל סמססס מלו לכל אכר סלחמס
 סלסס: (כב) וסחט וגו'. תר לסחמס כסס סלל למסן ירט סבול סרסס:

יהוה אלהיהם אשר שלחו יהוה אלהיהם אליהם את כל
 הדברים האלה: כי יאמר עזריה בן יהושעיה ויחנן בן קרח
 וכל האנשים הנזים אמרים אל ירמיהו שקר אתה מדבר לא
 שלחך יהוה אלהינו לאמר לא תבאו מצרים לגור שם: כי
 ברוך בן גריה מסית אתה בנו למען מת אתנו ביד הפשדים
 להקית אתנו ולהגלות אתנו בבבל: ולא שמע יחנן בן קרח
 וכל שרי החילים וכל העם בקול יהוה לשבת בארץ יהודה:
 ונקה יחנן בן קרח וכל שרי החילים את כל שארית יהודה
 אשר שבו מכל העמים אשר נדחו שם לגור בארץ יהודה:
 ואת הנזרים ואת הנשים ואת הנפח ואת בנות המלך ואת
 כל הנפש אשר הניח בנבוראן רב טפחים את גלגליו בן
 אחיקם בן שפן ואת ירמיהו הנביא ואת ברוך בן נניהו:
 ויבאו ארץ מצרים כי לא שמעו בקול יהוה ויבאו עד
 תחפנתם: ויהי דבר יהוה אל ירמיהו בתחפנתם לאמר:
 סק בידך אכנים גדלות וסמנתם במדט בפלגן אשר בפתח
 בית ברעה בתחפנתם לעיני אנשים יהודים: ואמרת אליהם
 כודאמר יהוה צבאות אלהי ישראל תעני שיה וקחתי את
 נבוכדנאצר מלך בבל עבדי ושמתי בסאו ממשל לאכנים
 האקה אשר טמנתו ונקה את שפרורו עליהם: כי וביאה והכה
 שפרורו קרי ובא ק

מצורת ציון

מצורת דוד

כג (א) את כל הדברים האלה. האומרים. למעלה: (ב) איורים. סיו אומרים
 ולפי סלכו הדברים אחר סוב אומרים: (ג) כי ברוך וגו'. יתכן סרסס לסס סגר ומרסס עס
 כרוך ולכן סכדונו כוס סכוס מסית כסס את ירמיהו לנכחות לסס לסכאר סס למסן יהיו
 נמסרים ביד סכסדים: להסית וגו'. ר"ל מקלסס ימותו ומקלסס וגלו לככל: (ד) אשר סכו. אכר
 חרו וגו' לגור כלכן יסודס: (ה) ואת כל סכסס. סכסדים וסכפחות: ואת ירמיהו וגו'. כס אוחס לקחו סלל כטובסס: (ו) כי לא סמסו
 וגו'. אכר כוס לסס סלל ללכת: סוד מלכך מלרים: (ז) בסלס כמכנן. עמסס
 כחומר כמקום עשיס סלגים: כפתח. סמוך לפתח: (ח) ואמרת אליהם. אל יהודים ססס:
 תעני סולל. ר"ל אסיר לבו לבוא סס: עברי. ר"ל עוסכ סלחמות: ונסח. יסס סללו ממסל
 להאכסו

אֶת־אֶרֶץ מִצְרַיִם אֲשֶׁר לְמוֹת לְמוֹת וְאֲשֶׁר לְשָׁבִי לְשָׁבִי וְאֲשֶׁר
 לְחָרְבִי לְחָרְבִי : י וְהִצַּתִּי אֵשׁ בְּבֵתִי אֱלֹהֵי מִצְרַיִם וְשַׂרְפָם וְשִׁבְבָם
 וְעַמָּה אֶת־אֶרֶץ מִצְרַיִם כַּאֲשֶׁר־יַעֲמֶה הָרְעָה אֶת־בְּגָדוֹ וַיֵּצֵא
 מִשֶּׁם בְּשָׁלוֹם : י וְשִׁפֵּר אֶת־מִצְבּוֹת בֵּית שִׁמְשׁ אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ
 מִצְרַיִם וְאֶת־דַּתִּי אֱלֹהֵי־מִצְרַיִם יִשְׂרָף בְּאֵשׁ :

מֶד * הִדְבַּר אֲשֶׁר־הָיָה אֱלֹהֵי־מִצְרַיִם אִם כִּלְהִי־הַדּוֹלִים הַיֹּשְׁבִים
 בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם הַיֹּשְׁבִים כַּמְגִדֵל וּבִתְחַפְנָתָם וּבְנֵה וּבְאֶרֶץ פְּתָרוֹס
 לֵאמֹר : ב כֹּה־אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אַתֶּם רְאִיתֶם אֶת
 כָּל־הָרְעָה אֲשֶׁר הִבֵּאתִי עַל־יְרוּשָׁלַם וְעַל כָּל־עַרְי יְהוּדָה וְהִנֵּם
 הָרְבִיּה הַיּוֹם הַזֶּה וְאֵין בָּהֶם יוֹשֵׁב : י מִפְּנֵי רַעַתְם אֲשֶׁר עָשׂוּ
 כִּהְכַעַסְתִּי לְלֶכֶת לְקַמֵּר לְעַבְדֵי לְאֱלֹהִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר לֹא יִדְעוּם
 הֵמָּה אַתֶּם וְאַבְתִּיכֶם : י וְאֲשַׁלַּח אֲלֵיכֶם אֶת־כָּל־עַבְדֵי הַנְּבִיאִים
 הַיֹּשְׁבִים וְשָׁלַח לֵאמֹר אֲלֵינָא תַעֲשׂוּ אֶת־דְּבַר־הַתְּעִבָה הַזֹּאת
 אֲשֶׁר שָׁנֵאתִי : ה וְלֹא שָׁמְעוּ וְלֹא־הִפְּנוּ אֶת־אָזְנוֹם לְשׁוֹב מִרַעַתָם
 לְבַלְתִּי קַמֵּר לְאֱלֹהִים אֲחֵרִים : י וְתַתֵּן חֲמָתִי וְאִפִּי וְתִכְבַּעַר בְּעַרְי

דְּשׁוּ

(יב) וְעַתָּה לֹא אֶרֶץ מִצְרַיִם . וְכַדּוֹךְ כֹּל שְׁלֵלָה יוֹלָא כְּאֵשׁ וְכַדּוֹךְ וּגְלוֹס כְּרוֹפֵס אֵת כְּגַדּוֹ
 וְשִׁלְבוֹ מִפֶּלַע כְּתוּפֵי כְּסוּפוֹ מוֹלִיךְ לֹאֵו לַפְּנִי : (יג) אֵת מַלְכוּת בֵּית שִׁמְשׁ . מוֹנֵחֹת שֶׁטָּפוּ
 מִסְּאוֹת סַנְתַגְיָוִו בְּיַמֵּי חֻקִּיָו סְבוּי כְּתוּרִיָו סְבוּלִיךְ מִכּוֹס וּמִמְלִירִים לַפְּנֵי יְרוּשָׁלַם בְּיוֹם
 שֶׁפָּלְאוּ כְּמוֹ שֶׁאֲמַר (יִשְׁעִיָו יט) וְעַתָּה יֵעָשֶׂה . עֵינִי כְּאֶרֶץ מִצְרַיִם מִדְּכָוֹת שֶׁפֶת כְּנַעַן
 וְשֶׁכְּעוֹת לֹא יִכְלָאוּ עֵיר כְּהִסֵּס יִאֲמַר לֵאחֵת וְתִי עֵיר קִרְיַת בֵּית שִׁמְשׁ דַּעֲתוּדָה לְמִיתַרְכּ
 יִתְאֲמַר דְּכִיָּה חֲדָה מִנְהוּן :

מְצוֹרֵת דוֹד

הַחֹלֵל הַיּוֹפֵה וְכֵן כְּרוּחַ שְׁמִים סְפִירָה (אִיּוֹב טו)
 וְהוּא מִלְּשׁוֹן סוֹתוֹן אֲמָרִי שֶׁפֶר (בְּרַחֲמֵי מַעַן)
 וְכֵן עַל מִשְׁקַל סְפִירָה : (יב) הַחֲצוּתִי . עֵינִי
 הַכְּעִירָה וְכִרְפִּיהָ כְּמוֹ וְחַלְתָּ כִּסְכֵּי הַיַּעַר (יִשְׁעִיָו ט)
 : (ט) וְשִׁבְבָם . מִלְּשׁוֹן שְׁבִי : וְעַתָּה . שְׁכַל אֶרֶץ מִצְרַיִם וְכַדּוֹךְ לְקַחַת
 כְּרִיבָה וְכֵן מַעֲשֵׂה לַעֲבֹד (יִחְזַקְחֵלֶל כ) : אֵת
 כְּגַדּוֹ . עַם 1723 : (יג) מִצְבּוֹת . מוֹנֵחַ מִלְּשׁוֹן
 אֵחָת נִקְרָא מִלְּשׁוֹן הַתְּקַרָּה :
מֶד (א) בְּמַגִּדֵל וְגו' . שְׁמוֹת מִקְוֹמוֹת כְּאֶרֶץ
 מִצְרַיִם : (ב) וְהִנֵּם . הִנֵּה הֵם :
 חֲרָבָה . מִלְּשׁוֹן חוֹרְכֵן : (ג) וְתַתֵּן . עֵינִי סָרְקָה
 וְשִׁפִּיעָה :
 כִּי עֲשִׂיתִם כֵּסֶם מִלֹּא : אַתֶּם וְאַבְתִּיכֶם . כֵּס אֵתֶם כֵּס אֲבוֹתֵיכֶם עֲשׂוּ כַּעֲשׂוּ : (ד) הַשְׂכִּים וְכִלְיָו .
 שִׁינֵי מַסְכִּים וְכִלְיָו כְּרוּמוֹת רַב : אֵל לֹא תַעֲבֹד . כְּאוֹמַר אֵל עַד הַיּוֹם עֲשִׂיתֶם הָרַע אֵל תַּעֲבֹד
 כַּעֲשֵׂה : וְהַיְעִיבָה סוֹחָה . כִּיָּה עֲבוֹדָה הַלְּלִיל : (ו) וְתַתֵּן . וְכַעֲשׂוֹ זֶס סְכַתִּי חֲמָתִי : מִיָּד

יְהוּדָה וּבְחֻצוֹת יְרוּשָׁלַם וְהַחֲרִיבָה לְשִׁמְנָה בְּיוֹם הַזֶּה :
 וְעַתָּה כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לְמַעַן אַתֶּם
 עֹשִׂים רַעַה גְדוֹלָה אֶל־נַפְשַׁתְכֶם לְהַכְרִית לְכֶם אִישׁ־אִשָּׁה עוֹלָל
 וַיּוֹנֵק מִתּוֹךְ יְהוּדָה לְבַלְתִּי הוֹתִיר לְכֶם שְׂאֵרִית : ה לְהַכְעִיסְנִי
 בְּמַעֲשֵׂי יְדֵיכֶם לְקַמֵּר לְאֱלֹהִים אֲחֵרִים בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲשֶׁר־אַתֶּם
 בָּאִים כְּגוֹר שֶׁם לַמְעַן הַכְרִית לְכֶם וּלְמַעַן הִיוֹתְכֶם קְלָלָה
 וְלִחְרָפָה בְּכָל גּוֹי הָאָרֶץ : ו הַשְׂכַּחְתֶּם אֶת־דְּעוֹת אֲבוֹתֵיכֶם וְאֶת־
 רַעוֹת וּמַלְכֵי יְהוּדָה וְאֶת רַעוֹת נְשִׂוֹי וְאֶת רַעוֹתֵיכֶם וְאֶת רַעוֹת
 נְשִׂיכֶם אֲשֶׁר עָשׂוּ בְּאֶרֶץ יְהוּדָה וּבְחֻצוֹת יְרוּשָׁלַם : י לֹא דִבְרָאוּ
 עַד הַיּוֹם הַזֶּה וְלֹא יֵרָאוּ וְלֹא־יִלְכּוּ בְּתוֹרָתִי וּבְחַקְתִּי אֲשֶׁר־נִתְּנִי
 לְפָנֵיכֶם וּלְפָנֵי אֲבוֹתֵיכֶם : י לֵכֵן כֹּה־אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי
 יִשְׂרָאֵל הִנְנִי שֶׁם פָּנֵי בְכֶם לְרַעַה וְלִחְרָתִי אֶת־כָּל־יְהוּדָה :
 י וְלִקְחָתִי אֶת־שְׂאֵרִית יְהוּדָה אֲשֶׁר־שָׁמְעוּ פְּנֵיהֶם לְבֹאֹ אֶרֶץ
 מִצְרַיִם לְגוֹר שֶׁם וְתִמְנוּ כֹּל בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם יַפְּלוּ בְּחָרְבִי בְּרַעַב וְתִמְנוּ
 מִקְמָן וְעַד־גְּדוֹל בְּחָרְבִי וּבְרַעַב יִמְתּוּ וְהָיָה לְאֵלֶּה לְשִׁמָּה וּלְקַלְלָה
 וְלִחְרָפָה : י וּפְקַדְתִּי עַל־הַיֹּשְׁבִים בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם כַּאֲשֶׁר פְּקַדְתִּי
 עַל־יְרוּשָׁלַם בְּחָרְבִי בְּרַעַב וּבְדַבְרִי : י וְלֹא יְהִיָּה פְּלִיט וְשְׂרִיד
 לְשְׂאֵרִית יְהוּדָה הַבָּאִים לְגוֹר־שֶׁם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְלְשׁוֹב וְאֶרֶץ
 יְהוּדָה אֲשֶׁר־הִקְפָּה מְעַשְׂאִים אֶת־נַפְשָׁם לְשׁוֹב לְשַׁבֵּת שֶׁם כִּי

דְּשׁוּ

מֶד (ו) לֹא דְכָאוּ . לֹא נִדְכָּה לְכֶם מִרַעַתָם : (ז) כִּי אֵס פְּלִטִים . יִדְמִים וְכַדּוֹךְ חוֹרוֹ לְכֶם
 שֶׁגְלוֹס כְּגוֹדְהַלַּךְ כְּמִתְנַסֵּס אֶרֶץ מִצְרַיִם כִּדּוֹ כְּעַשְׂרִים וְשֶׁטָּפוּ מִלְּשׁוֹן (יִחְזַקְחֵלֶל כט) . ק

מְצוֹרֵת דוֹד

סוֹחָה . שֶׁהִסֵּס חֲרִיבִים : (ז) אֵל נַפְשׁוֹתֵיכֶם . רַעַל וְכַסּוּס : (ח) יִלְדִים רַבִּים : (י) דְּכָאוּ .
 לְנַעֲמֵס תַּעֲבֹד רַעַי כִּי יִכְרַת מִסָּה אֵיִם וְאֵסָה עֵינִי כְּתִיבָה וְכִיָּה מוֹשָׁל עַל הַכְּעִירָה כְּמוֹ לֵב
 וְגו' : (יא) לְהַכְעִיסְנִי . מַעֲשֵׂה יַעֲרֵם כְּמוֹ עוֹשִׂים בְּכַבֵּד וְזִכְרָה (תְּהִלִּים נא) : (יב) וְתִמְנוּ . עֵינִי
 רַעַי לְנַעֲמֵס וְאֲמַר כְּמִסָּה אַתֶּם מַכְעִיסִים אוֹתִי כְּמַעֲשֵׂי יְדֵיכֶם וְגו' . לְקַלְלָה . יִתְאֲמַר כְּקַלְלָתָם
 לְתַחֲמוֹן : (יג) וּפְקַדְתִּי . עֵינִי הִכְנַסְתִּי : (יד) פְּלִיט וְשְׂרִיד . סִלַּסֵּס וְכַתְּבִית : מִנְשִׂאִים
 לֹא סְכַחְתֶּם : נִשְׂחָה . שֶׁל רַעַל מִהַמְלִיכִים כֵּסֶם :
 (ט) הַשְׂכַּחְתֶּם . הַכֵּס סְכַחְתֶּם רַעַל כִּלָּא עֲדִין
 לֹא סְכַחְתֶּם : (י) לֹא דְכָאוּ . לֹא נִדְכָּה לְכֶם רַעַל עֲדִין לֹא נִכְנַסוּ עַד כִּיּוֹם הַזֶּה וְלֹא יִדְלוּ מִסָּה : (יא) שֶׁטָּפוּ
 פְּנֵי . אֲשִׁים סְכַחְתִּי כֵּסֶם לְכִיָּה אֵת סְרַעַה : (יב) וּלְקַדְתִּי . רַעַל אֶתְכֶם אֵל סְרַעַה : וְתַתֵּן
 כֹּל . כֹּלֵם כִּילוֹ : אֲשִׁיהּ וְגו' . יִכְנַעוּ כֵּסֶם וְיִתְמַחוּ עַל מַנְלָתָם וְיִתְנַסּוּ כֵּסֶם קְלוֹנוֹתֵיכֶם וְיִתְרַסּוּ אֶתֶּם :
 (יג) וּפְקַדְתִּי . אֲשִׁיב לְסַרְעֵה וְלִכְסִי נְמוֹל עַל כִּיּוֹשִׁים וְגו' : בְּחָרְבִי וְגו' . רַעַל כְּלָלֶה אֲשִׁיב
 כְּמַנְוֹל לְכַעֲסֵם מִסָּה : (יד) וְלֹא יֵשֶׁה פְּלִיט . לֹא יִשְׁאֵר מִסָּה כְּמַלְרִים שְׂאֵרִית מִסָּה : וְלְשׁוֹב

עליכם לרעה : לכה אמר יהוה הנני נתן את פרעה הפרע
מלך מצרים ביד איביו וביד מבקשי נפשו כאשר נתתי את
צדקתו מלך יהודה ביד נבוכדראצר מלך בבל אימו
ומבקש נפשו :

מה הדבר אשר דבר ירמיהו הנביא אל ברוך ברניה
בכתבו את הדברים האלה על ספר מפי ירמיהו בשנה
הרביעית ליהויקים בן יואשיהו מלך יהודה לאמר : בדהאמר
יהוה אלתי ישראל עליך ברוך : אמרת אויבני לי קידסך
יהוה יגון על מכאבי ינעתי באנחתי ומנוחה לא מצאתי : ר כהו
תאמר אליו בזה אמר יהוה הנה אשר בניתני אני הלם ואת
אשר נמעתני אני נתש ואת בל הארץ היא : ה ואתה תבקש
לך גדולות אל תבקש כי הנני מביא רעה על בל בקשך נאמר

רשי

(ל) פרעה הפרע . פרעה תבירא מ"ת וז משמעת במקום ס"א :

מה (ג) ומנוחה לא מצאתי . לא שרתה עלי שכונה להנחל כמו ומנה עליהם הרוע (במדבר
יא) מה נשתיתי מתלמידי הנביאים יושב שימש את משה ומה עליו רש"ק אלישע
שימש את אליהו ומה עליו רש"ק אני מה נשתיתי : (ד) ואת כל הארץ סוף . הגדולות נחיתה
יהייה : ו : (ה) תבקש לך גדולות . נבואות כמו ספרו נא לי את כל הגדולות וגו' (מ"ב ח)
קרא אלי ואתני ואני גדולות וגו' (לעיל ג) אמר לו הקב"ה אם אין כסף אין סיג ואם

מצורת ציון

מצורת דוד

מה (ג) יסף . מלאן הוספה : ומנוחה . נמסר ביד ל"ז תדעו כזה אשר יתקיימו דברי
עניו נבואה ע"ש המקרא ותנה עליוס עליכם לרעה והוא כפל ענין במ"ש : (ל) כח
הרוע (במדבר יא) : (ד) חורם . ענין שביד אמר ס' . ר"ל כי כה אמר ס' וגו' פרעה
ותיה : נותש . ענין עוקרס : (ה) גדולות . חפרע . כל מלכי מצרים קרוים פרעה וזה סתיה
דברי גדולות רשע למר נבואה : על כל נכר . יומים הסס סיה שמו העלמי חפרע : ביד
פל . איביו . הס כשכדיו : וביד וגו' . כפל הדבר
במ"ש :

מה (א) בכתבו וגו' . בעת שכתב מגלת חיכה ומה שאמר את הדברים האלה ר"ל שהוכיח
בה שאורעות הרעות אשר ייפד על יהודה וישראל אשר כן כלה וזהו מ"ש למעלה
קח לך מגלת ספר וגו' (לעיל לו) : על ספר . אמר ספר על שם כופו כי אחר שכתב נשם
ספר : ספי ירמיהו . ר"ל ירמיהו אמר הדברים מפיו וכרוך היה כותב על ספר : (ג) כי יסף
ס' . ס' הוסף לי יגון על הנכחוב שאלו כי מלו ששמעתי מתוך נבואת הפרעניות הובא
לבי ומה כותבי המגלה כאלו כבר נעשתה נחוסף כי יגון : יעשת בלחתי . ואלו יסף ויגם
כמה שאני מתלחט המוד ודואג על כוחת הפרעניות : ומנוחה לא מצאתי . כאומר הנה
מה שאני כותב לך הנגלה ואל אחר הוא על כי מה שאני משמש אותך חזיר : לומר מתך ומדעו
ס' . לא שרתה עלי הנבואה ולמה נשתיתי משחר תלמודי הנביאים ורק את הרע קבלתי
ולא את הטוב : (ד) אשר בנית . ר"ל ישראל ששתיים כניין יפה כנס עתה הרכס והלכס :
ואת אבך נשתיתי וגו' . כפל הדבר במ"ש : ואת כל הארץ סוף . ר"ל כל המקומות אי תהייה
צדקות ונחמות : (ה) ואתה תבקש . ואף אתה תבקש עתה דברי גדולות הוא הנבואה שכתב
עלך מהדב : אל ובקש . כי הובא וישראל גוים אין מקום שתפרס הנבואה עליך מהדב :
כי ספי . ר"ל אל שכתב יסיה פס כי ספי מביא רשע וגו' את נשך אתן לך כלא כי מלל

רשי

יהוה ונתתי לך את נפשך לשלל עי כל המקומות אשר
תלך שם :

מה * אשר היה דבר יהוה אלי ירמיהו הנביא על הגוים :
למצרים על חירי פרעה נכו מלך מצרים אשר היה על נהר
פרת בכרכמש אשר הנה נבוכדראצר מלך בבל בשנת
הרביעית ליהויקים בן יואשיהו מלך יהודה : ג ערכו מגן וצנה
וגשו למלחמה : י אסרו הפוסים ועלו הפרשים והתיצבו
בכובעים מרקו הרמחים לבשו הפריות : ה בידוע ראיתי המה
המים נסוגים אחור וגבוריהם יפתו ומנוס נסרו ולא הפנו מגור
כסביב נאם יהוה : י אל ינוס הקל ואל ימלט הנבחר צפונה
על יד נהר פרת בשלו ונפלו : י מרעה פיאר יעלה בנהרות

רשי

אין לאן אין רועה איני נגלה על הנביאים אלא כיוצאם כל ישראל כך שמים כמקומות מחלחם :
מה (ג) כגן . של עור הוא והוא שלוק וכיוצא למלחמה מוכחו כשמן : צנה . של עץ דמות
חמיסן שלט : (ד) מרקו הרמחוס . כמו ומורק ובוסף (ויקרא ו) פוכי"ר בל"ו :
(ה) המה חמיס . מלרים : ולא פשו . עוד לעמוד במלחמה ולא הוה להם סנאי : (ו) כימאר

מצורת דוד

מצורת ציון

נשך כאלו שללת אותה לעמך : על כל המקומות
ככל המקומות שתיסו כולך נגולה יסיה לך
נשך לבל ולח תמות :

מה (א) אשר סיה . כלאמר עתה יספר אשר
סיה וגו' : (ב) למצרים . ר"ל וזו
אמר של מלרים ולמסופוט כיאור אמר על חיל
פרעה נכו שהוא מלך בימים הסס : אשר סיה .
ר"ל על הדבר אשר סיה הוה אלל נכר פרת במקום
כרכמיס אשר הסס שם ל"ז וגו' : (ג) ערבו .
על מלרים ויאמר בדרך לעב סכרו עלמכס כלבושת
מגן ולנס והתחוקו וגשו למלחמה מול הכשדים
הלחמיס ככס : (ד) אכרו . קשרו הסוסיס
ברכב ועלו הפרשים על הכוסיס והתיצבו במערס
בכוסיס : מרקו . לתחו רמחמיס מן הסלוד
למשן סיות להס כרק ולכשו שריוות להגן ממכת
חרכ וחית : (ה) פרוע . למס רלתי שסמס
מתפרסיס ומוריס לחור לברוח מן המלחמה :
תביריהם . קח סגוריס שסס סתה כחמיס
וגסיס מן הכשדים ולא פנו אליהס להלחם כס :
מאר מסכי . פחד אחותס מסכיב ר"ל את
שול אחו הפחד איש לא נעדר : (ו) אל ינוס
סקל . אף כקל כרגליו לא ינוס למלס נכשו כי
סלויס יריו : צפונה . כפאת לפון אלל מקום
כמלעיג מי זה ססס סתיה פולס ומתפסס כמו סיאור סעולס ומתפסס על כל פני החדים ופי
קוז ססס ספרסיס קול שרון כמו כמכורס אשר מישיסס נשס כמטעס חוקס ומימיס קול שרון :

נכר פרת שמש כשלו ונפלו : (ו) כי זכ . אמר
כמלעיג מי זה ססס סתיה פולס ומתפסס כמו סיאור סעולס ומתפסס על כל פני החדים ופי
קוז ססס ספרסיס קול שרון כמו כמכורס אשר מישיסס נשס כמטעס חוקס ומימיס קול שרון :

רשי

מִצְרַיִם קָרַץ מִצְפּוֹן בָּא בָּא: כִּי גַם שְׂכָרֶיהָ בְּקָרְפָּה כְּעֶגְלֵי מִרְבֵּק
 כִּי־גַם־הֵמָּה הִפְנוּ נֶסוּ יַחֲדָיו לֹא עָמְדוּ כִּי יוֹם אִוְדָם בָּא עֲלֵיהֶם
 שֶׁת פִּקְדוֹתָם: כִּי קוֹלָהּ כְּנַחֲשׁ יִלֵּךְ כִּי־בַחֵל יִלְכּוּ וּבְקָרְפָּמוֹת בָּאוּ
 לָהּ כְּחֻמְבֵּי עֲצִים: כִּי כָרְתוּ יַעֲרָה נֹאמְרֵיהֶּהּ כִּי לֹא יִתְקַר כִּי רַבּוּ
 מֵאַרְבֶּה וְאִין לָהֶם מִסְפָּר: כִּי הִבִּישָׁה בְּתִמְצָרִים נִתְּנָה בְיַד עַם־
 צִפּוֹן: כִּי אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הִנְנִי פּוֹקֵד אֶרְאָמוֹן
 מִנָּא וְעַל־פְּרַעֲה וְעַל־מִצְרַיִם וְעַל־אֱלֹהֵיהָ וְעַל־מַלְכֶיהָ וְעַל־פְּרַעֲה
 וְעַל הַבְּמֹחִים בּוֹ: כִּי וּנְתַתִּים בְּיַד מְבַקְשֵׁי נַפְשָׁם וּבְיַד נְבוֹכַדְרֶאֶצַּר
 מֶלֶךְ־בָּבֶל וּבְיַד עַבְדָּיו וְאַחֲרֵיהֶם תִּשְׁכַּן כִּי־מִיָּקָרָם נֹאמְרֵיהֶּהּ:

רש"י

חוקך וכן מתומר קורלתי (איוכ לג): מצפון: מכלל: (בא) שכריוה: שדים כמו כחמך
 כשכריוה (ישעיה ז): מרבק: קופל"א בלע"ז: הפנו: פנו עורף לבקש לנוס: (כב) קולה
 פנחש יקר: שרי נחש כל ללמד על מזרים: גמלא למד למדנו מחלן כשחמך הקב"ה לנחש על
 גחוקך הלך (בראשית ג) וקטע את רגליו הלך קולו כסוף העולם כך שטייה בשלשים וסחיה מדות
 דרבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי: כי בחול ילכו: (גב) כרתו יערה: כה ים כהן
 לכרות כל יערה: כי לא יתקר: מספר נכאס: (בה) אל חמון: על השר חמון יש הכוז לטון
 גדולה כמו המצוי מול חמון (נחום ג) אלכנדריו רבה' אלא שמיטויה"ש דלא שדכר"א בלע"ז:
 (בז) ואחרי כן: מקך ארכטוס שנה כמו שאמר (וחוקל כט):

מצורת ציון

קריץ: ענין חתוך וכריתה כמו מתומר קורלתי (איוכ לג): (כא) שכריוה: ענינו גדולים וכבדים
 וכן כחמך שכריוה (ישעיה ז): מרבק: הוא אשר בקרפיה יוכלו לעטח כעגלים המטועמים
 הרפת מוקס יפיעו שם העגלים וכן ועגלים
 מתוך מרבק (עמוס ז): הפנו: מל פניה והלכה:
 אידם: ענין שר ופקרה: על כמו הלל איד
 לעול (איוכ לא): פקדתם: על המיתה יאמר
 שכוה פקדה וצרון השגחה כל חי כמו ופקדה
 כל השלם (מזכר טו): (כב) ובקדושות
 הוא הגדון החוקך עוים כמו ויקח חמיוןך את
 הקדושות (שופטים טו): כדושבי: כן נקראים
 כדמיה העלים וכן מחוטב עץך (דברים כט):
 (כד) דובישה: מל' נושה וכלימה: (כג) פוקד:
 ענין השגחה הבהר העם: אמן: כמו חמון
 והוא ענין עם רב וכן ואת יתר חמוןן (לקמן)
 (כז): מגא: נא הוא אלכנדריו כן ת"י:
 תחת

מצורת דוד

וכמ"ס (ביחוקל כט): (כו) אהה אל חיכה (בו) תחת: ענין פחד וסכר כמו אל תחת
 וגוי: כה לנחש את בני הגולה לכל יתייחסו מן
 הגאולה בראותם שפלאים גלו למקום קרוב וחזרו
 מהר וחס גלו למרחוק ועדין לא שבו ועכסור
 זה יתשבו מן ויתקעו שמה לכן אמר ואתם אל
 חיכה וגו': מרחוק: מרחק שגלחתם
 שמה: רשב יעקב: יסיה כסוכה ונחת והשקט
 ובחן וזין מי מתרוד וחזו: (ב) כי העשה
 בלם: ר"ל חף אם העשה כלה בכל הגוים וגו'
 כינה חותך לא חלום עם כי תסיה באלים:
 יסרתוך למשפט: חייסר חותך כמשפט הכחוי
 לגלות חזון למסר ולא חקק חותך מן העולם
 וסיפאל העולם נקי מתך ר"ל לא אכריתוך מן
 העולם:

זו ואתה אל תירא עבדי יעקב ואל תחת ישראל כי הנני מושיעך
 מרחוק ואת ידעך מארץ שכנים ושב יעקב ושקט ושאנו ואין
 מחרוד: כה אתה אל תירא עבדי יעקב נאמריהוה כי אתה אני
 כי אעשה כלה בכל הגוים אשר תדחתיה שמה ואתה לא
 אעשה כלה ויסרתיה למשפט ונקמה לא אנקם:

מז * אשר היה דבריהוה אדירמיהו הנביא אל פלשתים
 במרם יכה פרעה את עזה: * כה אמר יהוה הנגדמים עליהם
 מצפון והיו לגחל שומם וישמפו ארץ ומלאוה עיר וישבו בה
 וזעקו האדם והחיל כל יושב הארץ: * מקול שעמית פרסות
 אביריו מרעש לרכבו המון בלגליו לא הפנו אבות אל פנים
 מרפון ידים: * על היום הבא לשידוך את כל פלשתים להכרית

סלמ"ד

רש"י

(בז) ואתה אל חיכה: לדיקוס שתחך מזרים בגלו עם על כרחם: (בח) למשפט: כדון חתך
 משפט מעט: ונקמה: ל' עינא והשמד וכן תירגמו ונתן לשון כלבים:
 מז (א) אל פלשתים: על פלשתים: בטרם יכס פרעה את עוה: כשהיה ר"ל על יריבילים
 בשנה הששית לזקוקו יא חיל פרעה מנולרים ויעלו הכסדים מעל יריבילים שמת
 פרעה ושקט את עוה ושב לארצו כס"ט: (ג) שעמית: חזן לו דמיון ויוקח תרגמו משפיות:
 מרעש לרכבו: מרעש אשר לרכבו: גלגליו: חופני מרכבותיו: לא הפנו אבות על בנים:
 להילם: (ד) להכרית לגור ולצדון: פלשתים היו טורים חותם מאויביהם:

מצורת דוד

וכמ"ס (ביחוקל כט): (כו) אהה אל חיכה (בו) תחת: ענין פחד וסכר כמו אל תחת
 וגוי: כה לנחש את בני הגולה לכל יתייחסו מן
 הגאולה בראותם שפלאים גלו למקום קרוב וחזרו
 מהר וחס גלו למרחוק ועדין לא שבו ועכסור
 זה יתשבו מן ויתקעו שמה לכן אמר ואתם אל
 חיכה וגו': מרחוק: מרחק שגלחתם
 שמה: רשב יעקב: יסיה כסוכה ונחת והשקט
 ובחן וזין מי מתרוד וחזו: (ב) כי העשה
 בלם: ר"ל חף אם העשה כלה בכל הגוים וגו'
 כינה חותך לא חלום עם כי תסיה באלים:
 יסרתוך למשפט: חייסר חותך כמשפט הכחוי
 לגלות חזון למסר ולא חקק חותך מן העולם
 וסיפאל העולם נקי מתך ר"ל לא אכריתוך מן
 העולם:

מצורת ציון

וכמ"ס (ביחוקל כט): (כו) אהה אל חיכה (בו) תחת: ענין פחד וסכר כמו אל תחת
 וגוי: כה לנחש את בני הגולה לכל יתייחסו מן
 הגאולה בראותם שפלאים גלו למקום קרוב וחזרו
 מהר וחס גלו למרחוק ועדין לא שבו ועכסור
 זה יתשבו מן ויתקעו שמה לכן אמר ואתם אל
 חיכה וגו': מרחוק: מרחק שגלחתם
 שמה: רשב יעקב: יסיה כסוכה ונחת והשקט
 ובחן וזין מי מתרוד וחזו: (ב) כי העשה
 בלם: ר"ל חף אם העשה כלה בכל הגוים וגו'
 כינה חותך לא חלום עם כי תסיה באלים:
 יסרתוך למשפט: חייסר חותך כמשפט הכחוי
 לגלות חזון למסר ולא חקק חותך מן העולם
 וסיפאל העולם נקי מתך ר"ל לא אכריתוך מן
 העולם:

מז

צור ולציון כל שרד עור כי שרד יהיה את פלשתים שארית
אי כפתור: ה באה קרחה אל עזה נדמתה אשקלון שארית
עמקם עד מתי התגודדי: והוי הרב ליהוה עד אנה לא תשקמי
האספי אל תערך הרגעי נדמי: י איך תשקמי ויהוה צודה ירה
אל אשקלון ואל יהוה הים שם יעדה:

מח * למאב כהאמר יהוה צבאות אלהי ישראל הוי אל נבו
כי שרדה הבישה נלכדה קריתים הבישה המישגב וחתה:
ב אין עוד תהלת מאב בחשבון חשבו עליה רעה לכו ונכריתנה
מגוי גם מדמן תדמי אחריה תלך הרב: קול צעקה מחרתים

רשי

אי פתור: אטלס כלפי: (ה) נרמחה. נחרכה: התגודדי. תשרוי כאלל ונכני:
(ו) חרב לסי: שהקדים מניח לטולס: הרגעי. לכן מרגוע:

מח (א) המישגב. שם מקום: (ב) חשבון ומדמן. שם מקום ולפי שמוחם הוא מזכיר
מצורת ציון

(ז) שירי. ענין שור כמו שרודי הרב לומר רפיון הדיים יהיה בעבור היום ההוא הלא
(לעיל לה): אי כפתור. כפתור יבשה על הוי לשדוד את כל פלשתים: לצור ולציון. גם
סיס: (ה) קרחה. ענין מריסת השער וכן לא המה מארץ פלשתים: כל שרוד עור. ר"ל לא
יקרח לסם (לעיל עו): נרמחה. ענין כרחה יבאר מי שיוכל לעורר במלחמה כי לא יבאר
וכן ער מואב נדמה (ישעיה עו): התגודדי. כהן כי אם נפס וטק: כי שודר ה'. ר"ל
ענין שריתם הכבד כמו לא התגודדו (דברים כהשגחת המקום יבא לה בשודר: שארית ה'
(ד): (ו) הוי. הוא ענין לשון קריאה: עד כפתור. ר"ל אף השארית יבדוד כי לא יבאר
אה. עד מתי: השקופי. ענין מנוחה: מה מאי כפתור וגם היא מארץ פלשתים:
האספי. ענין כניסה כמו און איש מלסוף אותם (ה) באה קרחה. ר"ל הנה מעזה נחלם השער
(שופטים יט): תערך. ענין תיק ונחתק כמו וישלפה מתערה (שמואל א ו'): הרגעי מל מרגוע ומנוחה: ודומי. ענין שתיקה כמו
ידום הברך (ויקרא י'): (ז) הוי הים. שפת הים וגבולו: יעדה. ענין המונה כמו ומוי יעדה
(מיכה ו):

מח (א) הוי. ענין יללה: נבו קריתים המישגב. כמות מקומות: וחתה. ענין פחד ובכר כמו ואל תחת (לעיל עו): (ב) תדומי. ענין כרחה כמו נדמתה אשקלון לעיל

כאלו מביע לעלמו איך אפסר לה לטיות כהשקט ומנוחה וי' לזה לא להרוב עוד: אל אשקלון על אשקלון ועל כל פלשתים היושבים בחוף הים שם על המקומות ההם המיין את החרב להרוב ולאבד:

מח (א) למואב. ר"ל על מואב אמר כה אמר ה' וגו': הוי אל נבו. יללה יהיה על נבו: הובישה וגו'. כלבד נלכדה קריתים נתבישה מאל: (ב) אין עוד. מעשה לא יהיה עוד ההלול וההכנה של מואב: בחשבון. כסיות האויבים בחשבון חשבו עליך רעה והוא
לשון נופל על לבן: לכו. ואמרו לכו ונכריתנה מכיות עוד גוי: גם מדמן. גם העיר מדמן
הסיס נכרתה וגם הוא לבן נופל על לבן: וארירך. ככל מקום שבתרם תלך אחרך
לברך: (ג) מחרתים. ימים (שמע שמיר מרוזים): שד

שד ושבר גדול: י נשפרה מואב השמיני ועקה צעוריה: ה כי
פעלה תהות בככי יעלה בכי פי במורד הרונים צרי צעקת
שבר שמעו: י נסו מקמו נפשכם ותהינה פערוער במדבר:
י כי יען במחך במעשה וכו' אצרותיה נסאת תלכדי ויצא כמיש
בגולה כהניו ושריו יחד: ה ויבא שרד אל פל עיר ועיר לא
תמלט ואבד העמק ונשמד המישר אשר אמר יהוה: ה תגור
צייץ למואב כי נצא ונצא ועריה לשמה תהינה מאין יושב בהו:
י ארור עשה מלאכת יהוה רמיה וארור טנע חרבו מדם:
י שאנן מואב מנעוריו ושקט הוא אדי שמריו ודא הורב סבלי

צעוריה ק' תלוחית ק' כמוש קרי יהוד קרי

רשי

פורענותם: תדמי. תכרני: (ד) צעוריה. שולטנכה השערים מן המלכים: (ה) מעלה
לחות. שם מקום הוא מעלה הר: (ו) בערוער. מגדל ערוער עשוי כמדבר ואין סביבו
יבוא כי אם שוכני אהליו ומגדל המומד כליו יבוא נראה כחורבס כתי' ומנהם סי' כפרוער
שם עץ מעלי טיער: (א) תגו לין למואב. תגו כנף למואב כל דבר תלוי התולה ובלוט מן
האדם ומן הכהמה קרוי לין כמו ויהי לכס ללילית (במדבר עו) ויקחני בלילת רחשי (יחזקאל לה):
כי נלא תלא. כי במעופה וחפון תלאו בגולה ויהי ללא מגורת נולה כן חכרו מנחם וכן כי נלו
גם נעו (איכה ד). ויח' אעזו כחרל ממואב. תגו לאחרים לין הנור אשר למואב: (ז) מלאכת

מצורת דוד

שוד. כי שם יהיה שוד ובכר גדול: (לעיל עו): (ג) שוד. ענין עושק (ד) צעוריה
(ד) צעוריה. הכניס הקטנים שהלכו בכבי: ענין קטן כמו שלחו לציריבס (לעיל יד):
(ה) כי מעלה הלוחית. אשר בעת ועלה במעלה (ה) במורד. מלשון ירידה ור"ל בעמק: צרי
הר הלוחית לסגב שמה: בבכי יעלה בכי. את כמו לרים: (ו) כערוער. שם עץ מדברי וק
כככי יעלה בככי ר"ל ככל פעם יגביה קול כבי ויהי כערער בערכה (לעיל יז): (ז) במעשך. כן
למעלה: כי במורד חורונים. לפי שבמורד יקרא מקנה הברך והלאו כי הטובק במקנה כל
חורונים שיהיה בשפל היו הברים מבמיעים מעשהו בהם וכן ואים כעמון ומשבו ככרמל
לעקת שבר כי הרגו אנשים ולעקו בנור נפש ש"א כס): כמוש. כן שם הפסל של מואב
ולכן עלה במעלה הלוחית לסגב בהר: (ו) נוסר. ענין צייץ ר"ל כנף כי כל דבר הולא מן הגוף
כאלו הנביא מיעץ אותם לברוח להמלט מפשם: קרוי בשם לין וכמו ויקחני בלילת רחשי
ותהינה. כמוצר עובי העובר ואף כי תהיו (יחזקאל לה): נצא תלא. מלשון נולה ובק
חסרים מכל טוב כמו חילן ערוער הגדל כמדבר ור"ל העוף כמלת כניסם: (י) מלאכת. ענין
החסר מכל תלוחית מ"מ עובי להילול את הכפס: שלוחות כמו כמלאכות ה' (תני א'): (יא) שאנן.
(ז) כי יען. כי בעבור אשר כל בעחוקך וחשך ענין שלוש כמו ושאנן ואין מחרוד (לעיל עו):
היה כמעשך הם מקנה הלאו והבקר והחולרות שמיני. הוא הטופל מן המשקל לתחתיות הכלי
שקבלת ולוס לא לרית לעזים ולברוח מהם: וכן אף שמרים ועלו (תהלים עה): הורב. ענין
גם את תלכדי. לכן מלכד שהאויב יקח הכל ולא שיקס
יהיה לאל ידך לחמות בידו אלא שגם את תלכדי

בידו: ויצא כמוש בגולה. הוא האלה של מואב וילא גם הוא בגולה כי האויב יקח פסלו השמיני
מוצב ובספ וכהניו עמו ושרי מואב: (ח) אל כל עיר. מערי מואב: לא תמנע. אף אתה
מסן: העשק. ערי העמק: המיושר. ערי המישור: אשר אמר ה'. ר"ל הולול וכו' אמר
כן יקום: (ט) תגו לין למואב. תגו כנף למואב כי עוף העוף והוא ענין מליה ור"ל כחפון הלא
גבולה: טמון. ממה שאין מי יהיה יושב בכין: (י) ארור וגו'. אמר כנגד המבחינים ארור
יהיה מי שישב במזמה מלאכת הבחנת מואב שהיא גלוחות של מקום: וארור וגו'. ככל
דבר כמי': שדם. מלשון דם: (יא) שאנן מואב מנעוריו. מעת היה לעם יבכ כלוה וכו'
שקט ומזנה במקומו כיון פנת על שמרו' שחיו מפיג עשמו: ולא הורב. דומה הוא אל סוין

אל כלי ובגולה לא הקה על כן עמד מעמו בו ורחו לא נמר :
 י לכן הגהימים באים נאסיהוה ושלתתילו צעים וצעהו וכליו
 יריקו ונבליהם ינפצו : י ובש מואב מכמוש באשר בשו בית
 ישראל טבית אל מבמחם : י איה תאמרו גבורים אנחנו ואנשי
 חיל למלחמה : יו שרד מואב ועריה עזה ומבחר בחוריו ירדו
 לפיכח נאסיהוה יהיה צבאות שמו : יי קרוב איד-מואב לבוא
 ורעתו מהרה מאד : יי גרו לו פל-סביביו וכל ידעי שמו אמרו
 איכה נשבר מטה-עז מקל תפארה : יי רדי מן-כבוד ישבי בצמא
 ישבת בת-דיבון כ-י שרד מואב עזה כן שחת מבצרה :
 יי אל-דרך עמדי וצפי יושבת ערוער שאליהם ונמלמה אמרי
 ושבי ק

רשי

פ. מלאכת הכתחת מואב שהיא שלוחתו של מקום : (יא) לא נמר . לא חלף : (יב) צועים .
 מריקים וכן מהר לועה להסתח (שפיע נח) הוא הלוך המעיים כשלאול : ונבליהם . הכותיהם
 של מואבים : ינפצו . יסברו כמו איכה נחשבו ונבלו הכס (איכה ד) כל נבל ומלא יין (לעיל ג) :
 (ג) מכמוש . אשר כעה בו : מביית אל . פגל כהוב : (יו) גרו לו . לי קינה כמו אל הגדו
 ח : (יז) שאלי גם ונמלטה . שהלי מן הכסים והגמלטים ממואב : מה נסיהוה . אם נמלטה

מצודת דוד

מצודת ציון

שפיע כי כשספך המשק מן הכלי נעשה ריק אשר לא הוקה מהכלי שהובס בו כתהלה אל כל
 וכן שמן הוקה שמן (שפיע ח) נמר . מלשון אשר ולתוספת ביחוד אשר שלא הלך משום
 הצורה ותלוף ורץ מטוב לרע : (יב) צועים . גולה כי ישב באלו מעת שהישיב בה : על
 וצעהו . ענין טעול והענה ממוקם למקום וכן כן . הואיל ולא הוקה מעלי אל כלי לכן נאמר
 את לועה זונה (לעיל ב) : מלשון בו הטעם ולא חלף הריח רץ לפי שישב בצמא
 ריק : ונבליהם . בלדות כמו נכל יין (ש"א י) : לכן היה ממולה בכל עונה ולפי שהמשילו לין
 ינפצו . ענין סבר ורליה כמו ונפון הכדים אשר לשון הטפל כיון שאם היין נבחר ככלי
 (בשופטים ז) : (טו) עזה . ענין סלוק והספק . שמוחו בו כתהלה בשאר בו הטעם והריח ולא
 כמו אל תעלוי כחלי ימי (תהלים קב) : וטברר . כן כשמריקין אותו מעלי אל כלי : (יב) ושלחתי
 מל כחור ומוכר : (טז) איר . ענין סבר ומקרה . גו' . אשלה עליו מניעים ומטעלים וירעו אותו
 רע כמו הלא איד לטול (חיוב לא) : (יז) עוז . בגולה : וכליו יריקו . יספסו היין מן כליו וישכרו
 ענין חזוק : מקל . הוא כמו מטע : (יח) בת . נכלי היין רץ החויב וקח עושרם ואותם יהיו
 דיטון . עדת דיבון והוא שם עיר : (יט) וצפי . נחרב ולפי שהמשילם לין אשר לשון הטפל כיון :
 ענין הכטה כמו לפה דרך (נחום ב) : ערוער . (יג) ובוש מואב כמנום . יכלמו כמנום אליהם :
 שם כי אז יראו שהיין בו כח להליל והכל נחלו : כאשר וגו' . כמו שנתכיישו ישראל על כי בטחו

כפגל הובס שמוך נבית אל כי כשגלו מחרלם ראו שלא היה בו ממש : (יד) איה תאמרו . אל
 מול מואב יאמר חף תאמרו וגו' וכאומר והיה ח"י גבורתכם : (טו) ועריה עלה . המון עריה
 נפסק וסתלק : נאם המלך וגו' . רץ הואיל וביח גזירת העוקם כתי הוא כאלו כבר נעשה :
 (טז) מהרה מחד . מאד תמהר לבוא וכלל הדבר בש"ש : (יז) גורו לו . דרך השועט
 מחדקו דבר חשוב לגוד כראש דרך קינה ואכל : כל סביביו . אשר הכירו בו : שפח עוז . בענין
 הבגורה היה כעשה חוק : מקל תפארה . בענין היופי והעושר : (יח) רדי מן-כבוד . שן הכנה
 שהיה לך מולו רדי ממהם וסבי גלמה כדרך הגולים : כי שודד מואב . האויב ששדד כל ח"י
 מואב עלה גם כך וזחת מחרין ולא יכלה להכניב כן מפני האויב : (יט) אל דרך וגו'
 שישנה נסמורו ממדי על הדרך ובנישו לרעות את הבאים ושאלו לו ליתם הם מהשליש : א

אלהם

מד-היתה : כ ה'ביש מואב ברחמה הידיו וינמיני הירדו בערי
 כי שרד מואב : כא וכששפט בא אל-ארץ המישור אר-חלון ואל-
 יהצה ועל-מופעת : כב ועל-דיבון ועל-נבו ועל-בית דבלתים :
 כג ועל-קריתים ועל-בית גמול ועל-בית מעון : כד ועל-קריות ועל-
 בצרה ועל כל-ערי ארץ מואב הרחקות והקרבות : כה נגדעה קרן
 מואב וירעו נשברה נאם יהוה : כו השפירהו כי עליהוה הגדיל
 וספק מואב בקיאו והיה לשחק גם-הוא : כז ואם לוא השחק
 היה לך ישראל אם-בנגבים נמצאה פרימדי דבריה בו תתגורר :
 כח עזבו ערים ושכנו בפלע ישבי מואב והיו כיונה תקפו בעבריו
 פריפתח : כט שמענו נאור-מואב גאה מאד גבהו וגאונו וגאונו

הלילו ק וועקו ק סיפעת ק נמצא ק רש"י

כלום מהשמות : (כא) וכששפט . וסורעמות כא : (כו) השכורוהו . השקוהו הרעלה עד שיסתכ
 גם כוא . כמו שהיה וישראל בחוק לו : (כז) התגורר . היית מניד ברחשך ומתלוץ על הרעם
 לרא כי מדי דכריך בו שהיית מתרונן על תרכנו אתה תתורד לנחה בגולה ופתי' על דאסגיתו
 עליהן פתגמין ככן תטעלון : (כח) בעבריו פי פחת . מקום שהמים כורין תחת גודי שפת
 כחלל הגבוים וכהנהל מתמשש נמלאת הגומא ריקנית והיונה מקננת בלחת מעברי הגומא
 וכשכחל רכס שוטף את הקו והוא נודדת משם קך שמעתי וינתן לא תירגם כן והוא כיונה

מצודת דוד

מצודת ציון

לאשה שמלטה ואמתי להם דרך שאלה מה
 נהייה כמלחמה אם השחירו שאלתי : (ב) חוביש
 מואב . עיר מואב ראש המלכות נהבישה כי
 גם היא תהה ויכרה ולכן עמי ללם וועקי נמר
 נפש : הגידו בלרונן . השועדת כגבול ארץ
 מואב : (כא) ומשפט כא . משפט אליהם בא
 אל הערים היוביש בלרן המישור וחור ופירם
 אל חולון וגו' והם שמות מקומות : (כד) והרחוקות
 והקרובות . הרחוקות מחרטון והקרובות לה :
 (כה) נגדעה . נכרתה ממשלת מואב וכה ודעו
 נשכרה : (כז) השכורוהו . מאמר הנביא אל
 מול האויב תנו למואב הרעם סכר ויין למשן
 ישחקר רץ כחיאו עליו ככלול הדעת לטות
 כמו השכור : כי על סי הגדיל . רץ סכר
 גדולה על פ' לטות כלפי מעלה ולומר שלא
 ולאמר ישחקר ויגולו ויתספך לחטוב עלמו בלרן על המאלל שהקיא כדרך השכור ורץ ישיגו
 האכדון והכליון כשכור בלול הדעת ולפי שהמשינו שכור אשר לשון הטפל כשכור : גם הוא . כמו
 שהיו ישראל לו לטחוק כעה גלו מחרלם כן יהיה גם הוא לטחוק : (כז) ואם לא . וכי לא היה
 לך ישראל לטחוק האם היה נמוא כחבורת נגינים לטחוק בו אשר מתי שדכרת עמנו היית מניד
 בראש דרך לעג כאלו היה נמוא כחבורת הנגינים : (כח) עזבו ערים . לכן כגמול זה חתם יושבי
 מואב סוכו הערים וסכו משם והסתירו לשכון על סלע : (כח) עזבו ערים . רץ שמה תהיו בעושים
 מן האויב כי לא יוכל לקרוב אליכם ותהיו ח"כ כיונה השועה לעזמם קן בעברי פי הפחת לכל
 וכלו חכמים לקרוב אליה מפני הפחת : (כט) שמענו . מאמר הנביא בשם האלוות הם
 שפטט את גלון מואב אשר נתגלה מחד : גברו וגו' . לפל הדבר פעמים רבים לפי מרביית

פגלום

ורם לבו : לא אני ידעתי נאסיהוה עברתו ולא ידעו לא ידעו
 עשו : לא על כן על מואב אגיד ולמואב כלה אועק אל אנשי
 קירחיש יהנה : לא סבכי יעור אבבה קד הנפן שבמה נמישתה
 עברו ים עד ים יעור נגעו על קיצה ועל בצירה שדד נפל :
 לא ונאספה שמחה נגיד מברמל ומארץ מואב ויון מיקבים השפתי
 לא יידרך הידד הידד לא הידד : לא מועקת השבון עד אעלה
 עדיהן נתנו קולם מצער עד חרנים עגלת ששישה פי נסמך

רש"י

רש"י
 רש"י מוס טובה ונחתה ושריה בארעית גונא : (ל) עברתו ולא כן . גנחתו לשראל לא
 באמה ולא כחשט : בדיו . גבוריו : לא כן סבו . לא כגמול השיבו לורע אברהם שלחם עם
 המלכים וסול את לוט אביהם : (לא) קיר חרש . עיר מארץ מואב : יהנה . גונח כוונת הגויים :
 (לב) סבכי יעור אככה לך . כנאמרה נכואה זו ככר חרבה יעור והיא סמוכה למואב :
 אבבה לך . אככה צבטיך דוגמת אותו ככי כי גם את חתרכי כמובן : הגפן כמסה . אך
 כרמיס היתה : נמישותיך . לפי שדמה אותה לגפן דומה את גבורים לנטיעות הגפן : עברו ים .
 לבן כגולה : קיצה . לבן קין האטם וקץ סכוא לבן קן אין בו יוד ונלדוק נגוסה :
 (לב) ונאספה . ובלתה סאל חרשה : לא ידרוך . ענינים בקול ענות הידד כשמתה כאשר
 פיו עושים : ודדד לא הידד . שהייד שיעקו לא יחא הידד הלא כן כי אם הידד של מוספה
 חרש : (לד) עגלת שלישיס . מדיס גברתמה :

מצורת ציון

מצורת ציון
 ונאספו . מלשון גלוה : (ל) עברתו . מלי עכרה
 עשם : בדיו . דבר כוב סכדו מן הלב וכן אשר
 כדא מלכו (מ"א יב) : (ל) קיר חרש . שם
 מקום : יהנה . ענין המים וכן אהבה כוונה
 (ישעיה לח) : (לב) נמישותיך . ענין ענינים
 כמו ואת הנטיעות הסיר התו (שם יח) : נגעו .
 מלשון נגע ופ"ל נגעו וכן ונגעו יהושע וכל ישראל
 (יהושע י) : קיצה . פירות הקין : בצירך .
 כן נקרא תלשת ענבי הגפן כמו ואת ענבי
 מירך לא תכלוך (ויקרא ה) : נפל . ענין חני'
 כמו על פני כל אחיו נפל (בראשית כה) :
 (לב) ונאספה . ענין כליון כמו אסוף אסיפם
 (לעיל ח) : וגיל . ענין שמחה : סכרפל . כן
 יקרא מקום שדות וכרמים : מיקבים . כן יקראו
 השדות שהיו יודד בהם כמו וגם יקב חבב בו
 (ישעיה ה) : השפתי . ענין כעול ומניעה כמו
 שבת גונב (שם יד) : ידרוך . הדך לדרוך :
 ענינים כרגל להוציא סיון : הידד . היא קריאת
 הדורכים

מצורת דוד

מצורת דוד
 ונאספו . מלי עכרה . מה סכרוכ גזותו הוא
 מהמול עכרה על האמונת להסמיד ולאכד : ולא
 כן . אכל לא כן יהיה כי אין לאל ידו : בדיו .
 הדכרים סכוא בודה מלבו ומגוס לא עשו כן
 כי לא ילח בהם ולא יתקיים מתכמתו : (לא) של
 כן . הואיל וגהם מאלד והוספל גזותו לכן אילול
 על מואב ואמר הניבא כלשון אנשי מואב שהם
 יילולו : ולמואב כלה . על כל מואב אועק :
 יהנה . ר"ל לביהמה והימיה : (לב) סבכי יעור .
 משון סבכי סבכתי על אכדן יעור כוב הענין
 עלמו אככה כעבורך על אכדן גבש כמסה כי
 היתה מקום מרכיב גפנים : נמישותיך .
 התפסות ענפיך עכרו אנו הים ר"ל הגולים
 גלו למרחוק : עד ים יעור נגעו . היו מונעים
 ונגפים עד הים הסמוך ליעור : על קלך . על
 פירות הקין ועניני הגפן הנה האויב הסודד :
 (לב) ונאספה . מעתה כלה שמחה מן הכרמל
 כי לא תגדל שם מלומה : לא ידרוך הידד .
 לא ידרכו ענינים בקול ענות הידד דרך דורכי
 הענינים לנעוק הידד לזרו זא"ז וכן נאמר הידד
 כדורכים ימנה (לעיל כה) : הידד לא הידד . ר"ל הנה מאו הים נשמע קול הידד אכל מעתה
 לא ישמע קול הידד וכפל הדבר לחוק הענין : (לד) מועקת השבון . ר"ל מן הועקת אל השבון
 פד אלענה סנה נתנו קול רם לכות נשמע עד
 ושרים שמים נשמע עד יסן : בגלת שלישיס . ר"ל כי בגל כך הועקת אתה חרן מואב מדינה
 סכוכה סגלל השלישי לגפן המעולה בזוחר : פי גמריס . מי עבר גמריס היו סמחה ר"ל
 ישראלי

נמרים למשמות יהיו : לא והשפתי למואב נאסיהוה מעלה בכה
 ינקטר לא יהיו : לא על כן לבי למואב כחללים יהמה ולבי אל
 אנשי קירחיש כחללים יהמה על כן יתרת עשה אכדו : לא כי
 כיראש קרחה וכל יקון גרעה על בל ידנים נדרת ועל מתנים
 שק : לא על בל גנות מואב וכרחתיה כלה מספד פירשכרתי
 את מואב ככלי איין חפין בו נאסיהוה : לא איך חתה היקיוו
 איך הפנה ערף מואב בוש והיה מואב לשחק ולמחקה לכל
 סביביו : מ כירכה אמר יהוה הנה בגשר ידאה וברש כנכיו אל
 מואב : מ נלכדה הקריות והמצדות נתפשה והיה לב גבורי
 מואב ביום ההוא פלב אשה מצרה : מ נלמד מואב מעם פי
 עליהוה הנדיל : מ פחד ופחת ופח עליך וישב מואב נאסיהוה :

רש"י

רש"י
 (יא) על כן יתרת עשה . על אשר גלוה עשה לך אכדו : (לב) גרודות . שריות :
 (לט) איך חתה הילולו . הילולו פליה ואמרו איך חתה : (מ) כבשר ידאה . האויב על מואב :
 ידאה . יעוף : (נא) הקריות . שם העיר : (נב) פחד ופחת . אלו כי דכרים קשים זה
 אלו זה שהפחד גורם לו גוס והפחת מופן ליסול בו פחת עושה"ל כנפיו :

מצורת ציון

מצורת ציון
 ונאספו . מלי עכרה . מה סכרוכ גזותו הוא
 מהמול עכרה על האמונת להסמיד ולאכד : ולא
 כן . אכל לא כן יהיה כי אין לאל ידו : בדיו .
 הדכרים סכוא בודה מלבו ומגוס לא עשו כן
 כי לא ילח בהם ולא יתקיים מתכמתו : (לא) של
 כן . הואיל וגהם מאלד והוספל גזותו לכן אילול
 על מואב ואמר הניבא כלשון אנשי מואב שהם
 יילולו : ולמואב כלה . על כל מואב אועק :
 יהנה . ר"ל לביהמה והימיה : (לב) סבכי יעור .
 משון סבכי סבכתי על אכדן יעור כוב הענין
 עלמו אככה כעבורך על אכדן גבש כמסה כי
 היתה מקום מרכיב גפנים : נמישותיך .
 התפסות ענפיך עכרו אנו הים ר"ל הגולים
 גלו למרחוק : עד ים יעור נגעו . היו מונעים
 ונגפים עד הים הסמוך ליעור : על קלך . על
 פירות הקין ועניני הגפן הנה האויב הסודד :
 (לב) ונאספה . מעתה כלה שמחה מן הכרמל
 כי לא תגדל שם מלומה : לא ידרוך הידד .
 לא ידרכו ענינים בקול ענות הידד דרך דורכי
 הענינים לנעוק הידד לזרו זא"ז וכן נאמר הידד
 כדורכים ימנה (לעיל כה) : הידד לא הידד . ר"ל הנה מאו הים נשמע קול הידד אכל מעתה
 לא ישמע קול הידד וכפל הדבר לחוק הענין : (לד) מועקת השבון . ר"ל מן הועקת אל השבון
 פד אלענה סנה נתנו קול רם לכות נשמע עד
 ושרים שמים נשמע עד יסן : בגלת שלישיס . ר"ל כי בגל כך הועקת אתה חרן מואב מדינה
 סכוכה סגלל השלישי לגפן המעולה בזוחר : פי גמריס . מי עבר גמריס היו סמחה ר"ל
 ישראלי

מצורת דוד

מצורת דוד
 ונאספו . מלי עכרה . מה סכרוכ גזותו הוא
 מהמול עכרה על האמונת להסמיד ולאכד : ולא
 כן . אכל לא כן יהיה כי אין לאל ידו : בדיו .
 הדכרים סכוא בודה מלבו ומגוס לא עשו כן
 כי לא ילח בהם ולא יתקיים מתכמתו : (לא) של
 כן . הואיל וגהם מאלד והוספל גזותו לכן אילול
 על מואב ואמר הניבא כלשון אנשי מואב שהם
 יילולו : ולמואב כלה . על כל מואב אועק :
 יהנה . ר"ל לביהמה והימיה : (לב) סבכי יעור .
 משון סבכי סבכתי על אכדן יעור כוב הענין
 עלמו אככה כעבורך על אכדן גבש כמסה כי
 היתה מקום מרכיב גפנים : נמישותיך .
 התפסות ענפיך עכרו אנו הים ר"ל הגולים
 גלו למרחוק : עד ים יעור נגעו . היו מונעים
 ונגפים עד הים הסמוך ליעור : על קלך . על
 פירות הקין ועניני הגפן הנה האויב הסודד :
 (לב) ונאספה . מעתה כלה שמחה מן הכרמל
 כי לא תגדל שם מלומה : לא ידרוך הידד .
 לא ידרכו ענינים בקול ענות הידד דרך דורכי
 הענינים לנעוק הידד לזרו זא"ז וכן נאמר הידד
 כדורכים ימנה (לעיל כה) : הידד לא הידד . ר"ל הנה מאו הים נשמע קול הידד אכל מעתה
 לא ישמע קול הידד וכפל הדבר לחוק הענין : (לד) מועקת השבון . ר"ל מן הועקת אל השבון
 פד אלענה סנה נתנו קול רם לכות נשמע עד
 ושרים שמים נשמע עד יסן : בגלת שלישיס . ר"ל כי בגל כך הועקת אתה חרן מואב מדינה
 סכוכה סגלל השלישי לגפן המעולה בזוחר : פי גמריס . מי עבר גמריס היו סמחה ר"ל
 ישראלי

טו הנשים ספני הפחד יפרי אלהפחת והעלה מןהפחת ילכד
 בפה בראביא אליה אלמואב שנת פקדתם נאםיהוה :
 טז בגל השבון עמדו נסים בראש נצא מהשבון ולהבה
 טזבין סיון ותאכל פאת מואב וקרקד בני שאון : טז איירלך
 מואב אבד עסקמוש פי לקחו בנה בשבי ובנתיה בשביה :
 טז ושבתו שבותמואב באחרית הימים נאםיהוה עודהנה
 משפט מואב :

כז* לנגע עמון פה אמר יהוה הבנים אין לישראל אסיריש
 אין לו מרוע ויש מלכם אתנד ועמו בעריו ישוב : ב לכו הנה
 ימים פאים נאםיהוה והשמעתי אלרפת בניעמון תרועת
 מלחמה והיתה לתל שממה ובנתיה באש תצתנה וירש ישראל
 הנם קרי

רש"י

(מח) בצל חשבון . סתם נכוסה ויש לו : עמדו . הסיס לוח כלא חסר לא היה כן
 עוד כה לוח : מובין סיון . מעיר סוחן כמו בן ראובן (כיוסע טו) : וקרקד . ארסיפוליא
 כלפי ונחם חכרו לבן מקור ונותן תרגם ויקרי לי יקר : בני שאון . אותם שבי מנביס
 קול הפארת :

ממ (א) הבנים אין לישראל . ביה רסה וס"ה חק פתם שהא לבן תמיסה : מבלם
 ע"א של בני עמון מלכס שמה שפארת ולמלכוס תועבה בני עמון (מלכוס כג ב) ל
 מצודת ציון

מצודת דוד

(מד) פקדתם . ענין הפגת הכהת הרעס : וסר ר"ל לרות משונות ומרובות : (מד) חנם .
 (מה) ולהבה . טלכבת : מובין סיון . מעיר מי סינס ממקוס הפחד יפול וגו' ר"ל אם יפול
 וכן אכן כן ראוין (יוסע טו) : פאת . מלכה אחת תדטיקו הבית ואם ימלט מהבית
 עבר ולד : קרקד . הוא גובה כראש : שאון . ילכד בשלישית : שנת פקודתם . הפגת הכהת
 ענין מומיה : (מו) ושבתו . מלשון הכהת : הרעה כראויה להם : (מה) בצל חשבון עמדו
 שבות . מלשון שבו הגולה : באחרית . כסוף : מכה ניס : ר"ל הכוס מן המלחמה מסיבת
 ממו (א) מלכם . קר סם הערס של בני העיר הכה עמדו לחכות כלא חשבון כי לא יכלו
 עמון כמ"ס ואחרי מלכס עקן עמונים לנח עוד : כי אם וגו' ר"ל והנה סם נפלו
 (ע"א יא) : (ב) להל . גל דגור כמו והיתה תל כי אם ולאם מחשבון ר"ל האויב ילא מלכס
 עולם (דברים יג) כי דרך החרבות להמלא להאכירם : מובין סיון . סיו חשבון הביתה
 כהס תליס מניפול כהתליס וכדומה : ובגותיה . מלא של סיון מלך האומרי וכפל הדבר במ"ס :
 סם הכפרים כמו בית שאן ובגותיה (יוסע טו) : ותאכל . האויב האכיר סארית מואב : וקרקד .
 תצתנה . ענין הכערה ושריפס כמו ותלת והלכה קקוד מואב המרימים קול שאון בגחוס
 נפכתי . ונגודל לכך ור"ל אכרו סארית מואב : (טז) אבד עס כמוס . ספס שפוכים לערס

כמוס סנה נאכד : (טז) ישבתי . אהיב בני השבו ממואב : באחרית הימים . ר"ל אחר זמן
 רב : עד סנה . ר"ל עד סנה נאמר ספרעניות של מואב :

כז* (א) לבני עמון . ר"ל על בני עמון אמר כה אמר כי וגו' : הבנים וגו' . וכי אין לישראל
 בניס לרבת לרלס : אם יורש וגו' . כפל הדבר במ"ס : סרוע ירש מלכס וגו' . כי
 כשגלו בני גד ובני ראובן ע"י מלך אשור כלאו בני עמון וישבו כהלת גד ולכן אמר מדוע ירש
 מלכס ערס סלכס את גד : ועמו . ועמו כל מלכס מדוע ירש כערי גד : (ב) אל רבת
 סיו סתם עיר המלוכה של בני עמון : תרועת מלחמה . מן הכפרים סיפולו עליהם וילכדו :
 ותל חמס . למקוס מל וטמון : בגותיה . הפפרים ספמוכוס לה תסיסה נפרדות כלא :

רש"י

אתידשוין אמר יהוה : ג הילילי השבון בי שדדהעי צעקנה
 בגות רבה חגרתה שלים ספדנה והתשוטמנה בגדרות פי
 מלכס בגולה ילך כהניו ושריו יחריו : ד מהתתהללי בעמקוס
 זב עמקד הפת השוכבה הפמחה באצרתיה מי יכא אלי :
 ה הנני מביא עליך פחד נאםיהוה יתנה צבאות מפללסיביך
 ונדהתם איש לפניו ואין מקפץ לנדד : ו ואחרירכן אשיב את
 שבות בניעמון נאםיהוה : ז לאדום פה אמר יהוה צבאות
 האין עוד חכמה בתימן אבדה עצה מפנים נסרחה חכמתם :
 ה נמו הפנו העמקי לשבת ישבי דרך פי איד עשו הבאתי עליו

רש"י

מלך : (ג) כי אדס פי . ססמוכה לה ומלך עמון סיו : בגות רכס . רבת בני עמון :
 והתשוטמנה בגדרות . פ"י ואתהממון כסיפן סתגודו כחילות וי"א והתשוטענס לי חילות
 טשועים וגדרות לי גדרות לאן המלכיס עדרים ויש לפתור והתשוטענס והתעוללס כוגל גדרות
 לאן לבון כיוון וכן יוכו עשו (כראשית כס) וסס עשו : (ד) תתהללי . תפארו ונועיר נלע"ז :
 בעמקוס . סארך ארץ עמקוס ואין ספרת בשמים קסס לה שאין חמס סולפת כס : זב עמקך .
 מכת רוב נשמים כלא סה עד סוכו סמיס בעמק וספטו שרשי סתכוסה קך פי מנחס : (ח) איש
 לפניו . כל אשר יוכל להנה ולנוס : לנודד . ל"ג נס וכד (סס ד) : (ז) בתימן . אדום כדרומס
 ס"א ס"א ס"א כסה שני' והיס להס פאת נכס ממדכר אין על ידי אדום (ממדכר לז) : כבנים .
 מדור וס : נסרחה . אתקלקלת : (ה) הפנו . סתכפרו מן סמקוס סוס לבון ופנו את ככית
 (ויקרא יד) : העמיקו לבנת . להכחל בעמקי סתפרים טוכו ספנו סעמיקו כולס ל"ז ליווי סס :

מצודת ציון

מצודת דוד

ירש ישראל . ר"ל ועוד יבוא זמן אשר ישראל ירש בני עמון : (ג) רבה . סיו רבת
 ירשו ארץ בני עמון סהסס עתה יורשו ישראל וסס סיוס עתה יורשו ישראל וסס סיוס עתה יורשו ישראל
 חס סיוס עתה יורשו ישראל וסס סיוס עתה יורשו ישראל וסס סיוס עתה יורשו ישראל
 חשבון . את חשבון סהסס מארץ מואב הילילי כי
 סכר שודרס פי סהסס מארץ בני עמון סמוכה
 לחשבון כי מי פי יבוא לחשבון לגלדס : חגורנה
 סקיס . דרך חלל ועצר וספודנה על אכדן רכס :
 והתשוטמנה בגדרות . סיו שוטעים סנה וסס
 להעין כגדרות מקוס רכילת לאן : פי מלכס
 ילך כגולה . כי אף סערוס מלכס ילך כגולה
 כי האויב יקח ספלו סעשו מכסף וסכ :
 (ד) מה תתהללי בעמקוס . אמר כהתלה מול
 בני עמון מה תתפאר כאלך סהסס ארץ עמקוס
 ורב כהס סרעיות להנחית הבואה סנה או

ככה דמים יסכר כקרקר את סכת סבוכס ועמקך תיוכ כמרכות רעיות ססס : סבוכס
 אהס סבוכס כבולותיה אמור גל מי יבוא אלי למחות כויד : (ה) מבל סכוכן . מכל עבר
 יבוא עליך פחד : איש לפניו . כל איש יסיה נדה נגד סניו לנח כבשר ימלא ולא ימלא פי
 כריות מקפץ את כגודוס לבנת יחד כריות מנחמים אלה מלכס : (ו) ואחריו כן . אחר
 סיקלו די סגמול אשיב לרלס את סכפי סל בני עמון : (ז) לאדום . ר"ל על אדום אמר כס
 ארץ כי וגו' : ר"ל ארץ לא מלט נפכו ממלך ככל ויש אין עוד חכמה בתימן סיו
 אדום סרסבת כדרומס סל א"י : אבדה עס . וכי אכדה עסס מלכסו כיוס ומאומר כלא ססס
 סמולס אשיב חכמה וכינה ומדוע לא עמדס להס חכמתם : נסרחה חכמתם . סנה עתה נפסדס
 חקמקס ולא מלאו כס תעלת : (ח) נשי . סכס יסכי דרך כרסו וספס עמלרס וסכנילו לבנת

רש"י

עַתָּה בְּקִדְמוֹתַי: * אִם-בְּצָרִים בָּאוּ לְךָ לֹא יִשְׁאָר עֲדֵיכֶם אִם-
 נִגְבִּים בְּיָדֶיךָ הַשְׁחִיתוּ דָם: * כִּי-אֵי הִשְׁפַּתִּי אֶת-עַשְׂוֹ גְלִיתִי
 אֶת-מִסְמָרָיו וְנִחַבְתָּ לֹא יִכַּל שָׂדֶד וְרָעוּ וְאֶחָיו וְשִׁבְנָיו וְאִנְיָו:
 * עֹבֵבָה יִתְמָוֶה אֲנִי אֲחִיהָ וְאֶל-מְנוֹתֶיךָ עָלַי תִּבְמָחוּ: * יִי כִי-כֶה ו
 אֲמַר יְהוָה הִנֵּה אֲשֶׁר-אֵין מִשְׁפָּטָם לְשִׁחוֹת הַכּוֹס שְׁתֵּי יִשְׁתֵּי
 וְאֵתָה הוּא נִקְה תִּנְקָה לֹא תִנְקָה כִּי שְׁתֵּה תִשְׁתֵּה: * כִּי בִי
 נִשְׁבַּעְתִּי נֹאמֵר-יְהוָה כִּי-לִשְׁמֹחַ לְחַרְפָּה לְחָרֵב וְלִקְלָלָה תִּהְיֶה
 בְּצָרָה וּכְבִּיעֲרִיהָ תִּהְיֶינָה לְחַרְבוֹת עוֹלָם: * יִי שְׁמוּעָה שְׁמוּעֵתִי
 מֵאֵת יְהוָה וְצִיר בְּנוֹתָם שְׁלוֹחַ הַתִּקְבָּצוֹ וּבָאוּ עֲלֵיהֶם וְקִימוּ
 מִן-בְּטָחוֹם *
 רש"י

רש"י

(ט) לא ישארו עולות. בתמים הסודיים שכלו עליך לא השאירו לך כוס: (י) השפתי.
 גלתי כמו מחסוף בלתי (כראשית ל) וזהו הסגרת שרדיו ישראל למען לא יבאר מוס אים כמה
 שנאמר אל הסגד שרדיו (עובדים ה): ונחבה לא יוכל. ויבקש להסתב ולא יוכל: (יא) עובה
 יתומך. שיתחב כישאל: (יב) אשר אין משפטם להיות. שלא היו אחים לישראל ואם הרעו
 להם אין להם משפט מות כמותך: (יג) לחרפה לחורב ולקללה תהיה כלה. בלתי מערי מואב
 אלא מפני שהעמידה מלך לחדום כענין שאל' וימלוך תחתיו ויבן בן רוח מכללה (כראשית ל)
 היא לוקה עמו. אם בולרים באו לך וגו'. השפתי את עשו וגו'. שמועה שפתי וגו'. כל ענין
 דוגמא זו נבא עובדים על אדום ולפי שהננו אחד עולם למה נביאים ואין מי נביאים מתנבאים

מצורת ציון

מצורת דוד

אמר. שכן ומקרה רע: פקדונו. ענין הכהנת בעמיתו מסתרים: כי איד עשו. איד של עשו
 עבדת הרעה: (ט) בוצרים. כן יקראו תולשי כראוי לו הכאילו עליו בעת שהנחת הרעה המוכן
 עבדי בסוף כמו כי תבאזר כרמך (דברים כד): לו: (ט) אם בוצרים. הוא אם בולרים כראו
 עוללות. הם העבדים הקטנים והגדולים כמו על כרמך הלא ישארו עוללות ואם נגבים כאים
 לא העולה (ט): דים. די ספוקס: (י) חשפתי. כללה הלא ישחיתו די ספוקס הולך להם ולא
 ענין גלוי כמו חסופי סובל (ישעי מו): ונחבה. ישחיתו הכל ובאומר מדוע איך האויב האביד
 מלשון מחבוא ומחשור: (יב) לשמה. לשמחה: אותך מכל וכל מעלי שאלתי: (י) כי אני חשפתי.
 לחורב. ענין יובש כמו חרבו סמים (כראשית ת): אולם היה כי כי אני גלתי מקום מחבואת עבו:
 ת: (יד) ציר. ענין שלח כמו ציר נאמן (משלי כב): כפל הדבר בח"ם: ונחבה לא יוכל.
 כס): וקומו. הוא ענין לשון זנו וכן קום עטור לא היה להכחית את עלמו והנה שרד ורעו
 יבשע וגו' ואין נבאר מי מהם: (יא) עובה ויתומך.
 מוסק על מלת ואינו האומר במקרה שלפני

עטור אין יבאר מי מהם לומר מול המלל אם אתה נהרגת עובד ויתומך ואל תחוב להם כי
 אני אחים אותם לתת די ספוקס ואלמנתוך תנחמתם עלי לתת מחסורן כי לא יבאר מי
 שיאמר כן: (יב) הנה אבך אין משפטם וגו'. ר"ל שאר האומות תנחמתם עלי לתת מחסורן כי לא יבאר מי
 חמור כיכ לתחוב כום הרעלה הואיל ואין להם קורבה עם ישראל (דומה ספורטעיות לבתיית
 כום את הרעלה המעטת את הכל ומכלכל את הצוח): שתוי ישתו. והשפ"כ ישתו כוסם הוא.
 ואחר הוא. אשר דין משפטך לשתותם כי הלא את עשו יעקב ועכו"ם הרעו לו וכי בדין תהיה
 נקי משתיית כוסם הנה לא תנקה כי תבהת אותו: (יג) כי לשמה וגו'. ר"ל עוד יבוא וכן
 כחליתו סומים אשר פיר הכלוסה היא כרך גדול וגו' תסוים לשמה: לחרפה. ככל יחרפו וכן
 לחורב. ר"ל חסר מכל עובם: ולקללה. יתלו קללה כס לאחר שיהיה מקולל אמות: ובל
 קיים. ספרים שנתח מחשבתם: (יד) ציר בנים שלח. ר"ל השמועה שהיא אשר לך יי
 שמו

לְמַלְחָמָה: * כִּי-הִנֵּה קָמֹן נִתְתִּיךָ בְּנוֹתָי בְּזוֹי בְּאָדָם: * וְתַפְלִצְתֶּךָ
 הַשִּׁיא אֶתְךָ וְדוֹן לִפְנֵי שִׁבְנֵי בְּהַנְנוּ הַפִּלְעֵ הַפִּשִׁי מְרוֹם גְּבַעְהָ כִּי-
 תִּגְבִּיהַ בְּגִישָׁר קִנְךָ מִשָּׁם אֲוִרִיךָ נֹאמֵר-יְהוָה: * וְהִיתָה אָדוֹם
 לְשִׁמְחָה כִּי עָבַר עֲלֶיהָ יִשָּׁם וְיִשְׂרָק עַל-פִּלְמִכּוֹתָהּ: * יִי כְּמַהֲפַכַת
 מָדָם וְעַמְרָה וְשִׁבְנִיהָ אֲמַר יְהוָה לֹא-יֵשֵׁב שָׁם אִישׁ וְלֹא-יִגְדֹר בָּהּ
 כִּי-אָדָם: * יִי הִנֵּה כְּאֲרִיהָ יַעֲלֶה מִגְּאֹן הַיַּרְדֵּן אֲלֵינָה אֵיתָן כִּי-
 אֲרִנְעָה אֲרִינְנוּ מֵעֲלֵיהָ וּמִי בַחֲזֹר אֵלֶיהָ אֶפְקֹד כִּי מִי כְמוֹנֵי וּמִי
 יַעֲרִינֵנוּ וּמִי־רָעָה אֲשֶׁר יַעֲמֵד לִפְנֵי: * כִּי לִכֹּן שְׁמַעוּ עֲצַת-יְהוָה
 אֲשֶׁר יַעֲזֵן אֶל-אָדוֹם וּמִחֲשִׁבוֹתָיו אֲשֶׁר חָשַׁב אֲלֵי-שִׁבְנֵי הַיַּמִּין

רש"י

כסננו אחד במקלת הדברים משתנין: (טו) קמן נתתיך. שאין בהם מלך בן מלך לא היה דרכם
 להעמיד מלך בן מלך: (טז) תפליצתך. לי ככלה כסית ממחר ונכלל לעורר שטימתך לחזק
 ויש לזוין לשון פללות ויש לזוין לשון מפלאת: השיא אותך. להרע להם: שוכני. סוכן:
 חופשי. כמו חופש וכו"ד יתירם בו: (יט) כאריה יעלם מגאון הירדן. שהוא מקום אריות
 כדגמנו של יונתן בן יעלם האויב על מוה איתן: ארניעה. חקרב את הרגע: ארנינו מעליה.
 פחאום ובהללחה יתריבנם ויבאו לו כרגע קמן אל מקומו ואני אומר ארנינו מעליה ממעל לה
 שיבא מתחבר עליה ועליון לה וכן ממעל לרקיע (יחזקאל ה) וכן ממעל לו (ישעי ו) מעל למדוי
 (ש"א י): ומי כחור. אותו שכחתי לנקום נקמתי עליה אפקוד: ומי ישיעני. למלחמה

מצורת ציון

שלח בין הגוים מה לזה לומר התקבלו וכו'או
 עליה למלחמה: (טו) קמן נתתיך. כתיחילת. כמו פללות כעתתי (ישעי חל): השיא
 ממלאתך בארץ אדום סיה אז היית קמן בגוים ענין סתם כמו הוחש (כראשית ג):
 וכו' בין בני אדם כי היתה ממלכה שפלה: שוכני. סו"ד יתירם וכן חופשי: בחגוי.
 (טז) תפליצתך. כאומר סנה עתה שנתגדלת ענין כקוע והרין וכן יותי חגוי הסלע (ש"ב
 למאל ממעל רכ כאבך באת לעיר הכלוסה ולכן ענין חקוע והרין וכן יותי חגוי הסלע (ש"ב
 איתתך ותפדך המועל על כל הארצות היא חקוע והרין וכן יותי חגוי הסלע (ש"ב
 סתיהם אותך להביא דון בלתי להתגלות ויתר ענין חקוע והרין וכן יותי חגוי הסלע (ש"ב
 מדאי: שוכני. כאלו הנה סוכן כבקושי הסלע ענין חקוע והרין וכן יותי חגוי הסלע (ש"ב
 ער שלא יוכל מי לקרוב אליו וכלו תפסת ענין חקוע והרין וכן יותי חגוי הסלע (ש"ב
 מרום גבעה ר"ל גבעה רמה מכל גבעות עולם ענין חקוע והרין וכן יותי חגוי הסלע (ש"ב
 וכפל הדבר בח"ם: כי תגבים בגשך. אבל אם חקוע והרין וכן יותי חגוי הסלע (ש"ב
 תגביה לשבת כגשך העושה מדורי במקום גבוה חקוע והרין וכן יותי חגוי הסלע (ש"ב
 חסס אורידך לרין ותהיה נמסר ביד האויב: חקוע והרין וכן יותי חגוי הסלע (ש"ב
 (ח) ישום. יתמה על גדול חורבנם: וישרוך. ענין חקוע והרין וכן יותי חגוי הסלע (ש"ב
 דרך גביה לברוק כשדואים דבר חסוך שחורב: חקוע והרין וכן יותי חגוי הסלע (ש"ב
 (יח) כהפכת וגו' אמר ה'. ר"ל ה' אמר חקוע והרין וכן יותי חגוי הסלע (ש"ב
 תהיה כהפכת כדום וגו' ולא יגור. לא חקוע והרין וכן יותי חגוי הסלע (ש"ב
 ידור אפילו דרך ערלי: (יט) כאריה יעלם. חקוע והרין וכן יותי חגוי הסלע (ש"ב
 האויב סכא עליה יעלם כחזק רב כמו שיעלם חקוע והרין וכן יותי חגוי הסלע (ש"ב

פארים מגאון הירדן ממקום רכאו: אל טה איתן. ר"ל אל מדור הרועה המחזק כבשר כי זה הוא
 איתנו וטובו: כי הרניעם. כאשר חשקתי וארנינו לישראל ארין אותו ממל ארץ אדום וילכו להם:
 ויד כחור. ואת מי שאבחר אותו אלוה עליה לשתיה: כי מי כמוני. שיוכל למחות ביד:
 ויד ישיעני. מי יקבע פסדי זמן מיועד להכלם כי: ומי זה רועם. מי הוא הרועה אשר יעמד
 להם למלל אלפי שדי ר"ל מי הוא המלך שילא פה מידי ונכלל הדבר בגרם: (ב) לכן. האל
 נאמן

אמר יהוה צבאות הנני שבר את יקשת עולם ראשית נבחרתם :
 ויובאתי אל עולם ארבע רוחות מארבע קצות השמים וחרתים
 לכל הרחות האלה ולא יהיה הגוי אשר לא יבוא ישם נדתי
 עולם : ויזהרתני את עולם לפני איביהם ולפני מבקשי נפשים
 והבאתי עליהם רעה את חרון אפי נאם יהוה ושלחתי אחריהם
 את החרב עד פתחי אותם : לא ושמתי כסאי בעולם והאבדתי
 משם מלך ושרים נאם יהוה : לא והיה באתרית הימים אשר
 את שבת עולם נאם יהוה :

ג הדבר אשר דבר יהוה אל בבל אל ארץ פשרים ביד
 רמיהו הנביא : הנידו בגוים והשמיעו ושמעו השמיעו אל
 הכהן אמרו לנבדה בבל הביש כל חת מרדה הבישו עצמה
 בתו גלויה : כי עלה עליה גוי מצפון הוא ישיש את ארצה
 עולם קרי אשיב קרי שבות ק
 רש"י

(לה) אר קטת עולם : את תקיפת עולם : ראשית נבחרתם : מיט נבחרתם : (ח) רשמי
 כסאי : מזור טל :
 ג (ב) ושאו נס : פורק געו : טימן אפיס טול : כל מודך שמת פ"א של ככל :
 ג) גוי מלפון : מדי ופרס :

מצורת ציון

פני דים : (לה) ראשית : ר"ל מיטט וכן קת : לפי שסיו מושבי קת וכוה סיו עיקר
 ראשית תבואתה (לעיל ב) : (לו) רוחות : רוח נבחרת לכן אמר במפתח שיסבור קשה אשר
 סוככו ורוחות : ענין פאה ועכר : (לז) והרתתי : היא ראשית נבחרתם : (לח) והבאתי וגו' ר"ל
 ענין סכר כמו חתה קתותם (לקמן ג) : יתפדו ככל ארבע רוחות וקת העולם כאלו
 (לם) בארציה : בסוף : שבותי : מלפון סבי : הרוחות יבטו מכל סכר לפורס אל העכר שמתולו :
 ג (ב) נס : כלום ארון ופסה כראשו והוא לכל הרוחות האלה : אשר באה הרוח מהס כ
 ענין לרמו בו אפיס : תבחרו : ענין כ"א יורס אל העכר שמתולו : ולא יסיה סגוי :
 פעלמה כמו אל נח תכחד ממני (שמואל א ג) : לא יסיה סס אומה בעולם אשר לא או :
 רביש : מלפון נוס : כל מודך : שמת פסילי : (לז) והחתתי : אבחר את עולם : ושלחתי
 בכל : הח : ענין כסיר כמו וכתתי את עולם אל המקומות אשר יטו שמה : (לה) ושמי
 (לעיל ט) : עצבי : כן יקלו הססילס פל כי כסאי : ר"ל חן מי ומסול בעולם כ"א ח"י לכך
 מפני לב עובדיס לטקיס חלו וליס עניס : כי מהס אכרד מלך זכרס ולא יסיה מי למסול :
 גלויה : הססילס המאוסים ככל של רעו והוא (לם) בארצית סיוס : ר"ל אחר זמן רב :
 מלפון גלי סלס (יוקאל ד) : ג) ישיש : אשיב את שבות : אשיב אל סלס את סכסי של
 פני שיש כמו סל סטר יוסת פליו (שמות כ) : ארץ עולם :

ג (א) אל ככל אל חן כסדים : על ככל ועל
 ארץ כסדים : (ב) הנירו : חס
 סמכרס עמיס רכיס : ושאו נס : לחסן יאסו סולס ושמעו : אל תכחדו : אל תעלמו דכר
 סס מנידל הטרען : רביש כל : ספסל כל נכסיס ומודך נכר ואל יוכלו לסילי את עמיס :
 הרביש ור' : כל סססילס סגרישו וסכרו : ג) גוי מלפון : סס מדי ופרס סכסיס כסל
 לפן

ישמה לא יהיה יושב בה מארס ועד פתחה נדו הלכו :
 י בימים ההמה ובעת ההיא נאם יהוה יבאו בני ישראל המה
 ובני יהודה יחדו הלוך ובכו ילכו ואת יהודה אלהיהם יבקשו :
 ציון ישאלו דרך הנה פניהם באו ונלוו אלי יהוה ברית עולם
 לא תשכח : צאן אבדות היה עמי רעיהם תעוים דרים שובבים
 מהר אל גבעה הלכו שכחו רבצם : כל מציאתם אכלים
 וצריהם אמרו לא נאשם פחת אשר חטאו ליהוה גוה צדק
 ומקוה אבותיהם יהוה : הנידו מתוך בבל ומארץ פשרים יצאו
 והיו בעהודים לפני צאן : כי הנה אנכי מעיר ומעלה על בבל
 קהל צנים גדלים מארץ צפון וערכו לה משם תלכך חציו כנבור

סיו ק שובבום ק צאו ק
 רש"י

(וז) דרך סג : דרך סקוס סס יובלס יסני סיסס כסחכס ככל וילאו סחוכס כסחכס
 סורס מלך סרס : (י) רועיהם סעסוס : מלכיהם סעסוס ועלי : הרוס כסכוס : אל סססוס
 אל פ"א סכסרס סוככוס חלוו יח"ן כלע"ו סוככוס מלכיס ו"ח סרס סוככוס מלכיסו סונון :
 (י) ומוקוה אבותיהם : וסכור אכסחסון : (ח) נידו ממוך ככל : מעתה חלו מסס : כערתוים
 לפי לכן : דרך סעטוריס ללכת לפני סעדר כרלס ססוס : (ם) וערכו לה : ויסרין סלס

מצורת דוד

מצורת ציון

זמן כפוקט זמנית מורחית : נדו סלו : נדו
 א"ס וכלו כגולס : (ד) בני ישראל : סס
 סכסרס כלך אחר גלות עכרת סכסס
 וסעלו עס בני יסודס וכנימין וגלו עמס לכול :
 חסו וגו' : ר"ל בני ישראל וכני יסודס יכואו
 יחד : הלוך וככו ילכו : כסוכס וכסחטוים ילכו
 ואת ס יקכו לכול ממנו עור ודך מלחת :
 (ח) ציון : ישאלו את סדך סולך ליון ויסכו
 סיסס דרך ס : באו : ר"ל יאמרו חלו לאלו
 עולו וסחכרו ח" ס ככרית ססחקיס עד סולס
 ואל ססכס עוד : (י) צאן חוכדות : סול סמלר
 סנילו כסס ס' סחכר הוס עד סיס סיו עמי
 ללאן סלכד מן סעדר כי מלכיס ססניסוס כדך
 חוסס וכיסס ללכת כדכרי לנס לפלות ככרס
 ר"ל פני מדרך ס' וסוליס סעסוס ללכת כדך
 סקוס כרלס ור"ל לכן סלכו כגולס : (ז) כל סוללסס : ר"ל וסי
 ללאן סעסוס ומסוקר ככל סולל סולס יאכלו : יצריהם : סוללסס אמרו לא יסיה לנו אסמה
 מל סס סלכו וסוללסס אומס כעכור אכר סעללו לה סכסו סוס ומקוס סלךו סולו וסול סולל
 חוכוים סולו מילא חוקוס וסנו סול ס' סכרס סכ"י וסל ככל וסולל וסולו לו סרלס
 סמס ללכדון ולא חלס כסס : (ח) נידו : ומעתה עוד סמלר ככל : כערתוים : סכרו ללכת
 ססס כמו סערתוים סוללסס לפני סלר סלפן ר"ל ח"י סרס יסלרו ככל חלס סכסיס
 ססרו ללכת : (ם) מארץ צפון : סס מדי ופרס : וערכו לה : יערכו עליה מלחת ומסס מסקוס
 שיערכו פלס ססס סלכד ואל יערס ללכת ממקוס חל מקוס : חציו : סל כקל ססול סיו
 כסלר כגור ססכסל וסורו אכסס סל יסור ריקס סגלי לסחית חל ס' כן יסר ל ח"י סקל ססול :

זמן כפוקט זמנית מורחית : נדו סלו : נדו
 א"ס וכלו כגולס : (ד) בני ישראל : סס
 סכסרס כלך אחר גלות עכרת סכסס
 וסעלו עס בני יסודס וכנימין וגלו עמס לכול :
 חסו וגו' : ר"ל בני ישראל וכני יסודס יכואו
 יחד : הלוך וככו ילכו : כסוכס וכסחטוים ילכו
 ואת ס יקכו לכול ממנו עור ודך מלחת :
 (ח) ציון : ישאלו את סדך סולך ליון ויסכו
 סיסס דרך ס : באו : ר"ל יאמרו חלו לאלו
 עולו וסחכרו ח" ס ככרית ססחקיס עד סולס
 ואל ססכס עוד : (י) צאן חוכדות : סול סמלר
 סנילו כסס ס' סחכר הוס עד סיס סיו עמי
 ללאן סלכד מן סעדר כי מלכיס ססניסוס כדך
 חוסס וכיסס ללכת כדכרי לנס לפלות ככרס
 ר"ל פני מדרך ס' וסוליס סעסוס ללכת כדך
 סקוס כרלס ור"ל לכן סלכו כגולס : (ז) כל סוללסס : ר"ל וסי
 ללאן סעסוס ומסוקר ככל סולל סולס יאכלו : יצריהם : סוללסס אמרו לא יסיה לנו אסמה
 מל סס סלכו וסוללסס אומס כעכור אכר סעללו לה סכסו סוס ומקוס סלךו סולו וסול סולל
 חוכוים סולו מילא חוקוס וסנו סול ס' סכרס סכ"י וסל ככל וסולל וסולו לו סרלס
 סמס ללכדון ולא חלס כסס : (ח) נידו : ומעתה עוד סמלר ככל : כערתוים : סכרו ללכת
 ססס כמו סערתוים סוללסס לפני סלר סלפן ר"ל ח"י סרס יסלרו ככל חלס סכסיס
 ססרו ללכת : (ם) מארץ צפון : סס מדי ופרס : וערכו לה : יערכו עליה מלחת ומסס מסקוס
 שיערכו פלס ססס סלכד ואל יערס ללכת ממקוס חל מקוס : חציו : סל כקל ססול סיו
 כסלר כגור ססכסל וסורו אכסס סל יסור ריקס סגלי לסחית חל ס' כן יסר ל ח"י סקל ססול :

בְּלִיַּתְהָרִץ אֵיךְ הִיְתָה לְשִׁמָּה בְּבֵל בְּנוּיִם : כִּי יִקְשְׁתִּי קֶד וְגַם
 נִלְכַּדְתָּ בְּבֵל וְאַתָּה לֹא יָדַעְתָּ נִמְצְאָת וְגַם־נִתְפַשְׁתָּ כִּי בִיהוּה
 הַתְּהוֹרִית : כִּי פָתַח יְהוָה אֶת־אֲוִצְרוֹ וַיּוֹצֵא אֶת־כְּלָיו וְעָמָּו כִּי
 מִלֹּאכָה הָיָא אֲדֹנָי יְהוָה צְבָאוֹת בְּאָרֶץ פְּשְׁדִים : כִּי בִאֲוִלְהָ
 מִקֵּץ פָּתַחוּ מֵאֲבֹסִיהָ סִלְוָה כְּמוֹ עֲרֻמִּים וַתְּחַרִּימוּהָ אֶל־תְּהִי לָהּ
 שְׂאֵרִית : כִּי חָרְבוּ כָל־פְּרִיֵה יַרְדֵּן לְטַבַּח הָיוּ עֲלֵיהֶם כִּי־בֹא יוֹמָם
 עַת פָּקַדְתָּם : כִּי קוֹל נִסִּים וּפְלִמִּים מֵאָרֶץ בְּבֵל לְהַגִּיד בְּצִוּוֹן אֶת־
 נִקְמַת יְהוָה אֱלֹהֵינוּ נִקְמַת הִיכָדוּ : כִּי הִשְׁמִיעוּ אֶל־כָּבֵל וּרְבִים
 כָּל־דָּרְבֵי קִשְׁת חָנוּ עֲלֵיהָ סָבִיב אֱלֹהֵיהִי : פְּלִיטָה שְׂרָמְד־לָהּ
 כַּפְּעֻלָּהּ בְּכֵל אֲשֶׁר עֲשִׂתָהּ עֲשׂוּלָהּ כִּי אֱלֹהֵיהָ זֶה אֶל־קַדוֹשׁ
 יִשְׂרָאֵל : לֹא לָכֵן יַפְלוּ בַחֲזוּרֶיהָ בְּרַחֲבֶיהָ וְכָל־אֲנָשֵׁי מִלְחַמְתָּהּ
 סֵלָה קְרִי וְלֹא כְתִיב

רש"י

(כד) יקשתי קד. לי מוקש : (כו) באו לה מקץ. מסוף העיר התחילו בה שלא תדע ותתעם
 פתאים : פתחו מאבוסים. ת"י איבולה טעויה ואין לו דמיון ומתם מכוון לאון אכזב :
 סלחה. דבוח אותה. כמו ערומים. גרעת : (כז) כל פרים. פרים כן דרך סגולה
 להמגיל פרים לפרים אכזרים ולעמודים : (כט) השמיעונו אל ככל רכסו. לי ישמע שאלו
 פת הסע (במזל א"ט) העוקר להאסף אל ככל מוריס כתיים כמו וכוכו עלי רכיו (אוב טו) :
 (ל) לכן. לי שטעה :

סצורת ציון

לשמה. לתמונן : (כד) יקשתי. מלי מוקש : לשמה. לתמונן היתה עין האומות כולם
 נחפשת. ענין אחוזה כחוקה : התגרות. מלי יתמונו על חורבנם : (כד) יקשתי. סגנון קץ
 תגר ומלחמה כמו אל תתגרו כס (דברים ט) : מוקש וגם ללכת בו ולא ידעת להשמר ממנס
 (כה) אוצרו. מלשון אולר ומעמון : ועמרי. כי פתאום באה : התגרות. פס ה' עשית תגר
 ענין כעס וחימה : טלאכה. ענין שלמות וכן
 אדור עושה מלאכה ה' רכוס (לעול מת) : כלו ועמו. הם פסם ומדוי ר"ל המקום העיר את
 לבם לבוא אל ככל להשחיתה : כי מלאכה היא
 התחובה והוא מענין אכזב בעליו (ישעיה ח)
 שטח מקום סתויה בו מאלל בהשמות : סלחה. ה' : (כו) באו לה מקץ. מקום המדינה טעם
 ענין רמיסה כמו סלית כל שוגים (תהלים ק"ט) :
 ערטים. אגודות סגלים כמו בערך ערמת העוים
 (ק"ט ז) : וההרפוח. מלי תרס ואכדון : סלחה. רמסו אכזבים כמו שרומסים על אגוד
 (כו) הרבו. מלשון תרס : פריה. ר"ל שרים
 וכן סכנו פרים רכוס (תהלים כג) : פקדתם. אכדו וכלו אנשים : (כו) הרבו. הרבו בתרס :
 ענין זכרון : (כח) ופלמים. נמלטים : כל פרים. הם השרים. ארדו לעבת ככל הדבר
 (כט) השמיעו. ענין אכזביה וקבון כמו ישמע
 שאלו את הסע (ש"א טו) וזכו לפי שאכזיבת הסע
 באה ע"י השמעת קול : רבים. מוריס כתיים
 כשם שפלו רכיו (אוב טו) : ודה. מלשון
 שלקת יקם מיד ככל : (כט) השמיעו. התאספו
 דון

אל ככל רובי חיים וכל דורתי קשת חנו עליה מסכיו למען לא יהיה לה פליטה לכל יוכלו
 לכתות : ככל אשר עשית. לשראל קן עשו לה : ודה. הרשעה אל ה' : (ל) לכן. סוף וזה

דִּמְיוֹ בְּיוֹם הַהוּא נִאֲמַרְיָהוּ : לֹא הִגִּינוּ אֲדֹנָי וְחָן נִאֲמַרְיָהוּ יְהוָה
 צְבָאוֹת כִּי בָא יוֹמָךְ עַת פָּקַדְתִּיךָ : לֵב וְכִשְׁלֵ דָוִן וְנִפְל וְאֵין לוֹ
 מִקִּים וְהִצַּתִּי אֵשׁ בְּעַרְוִי וְאִכְלָה כָּל־סִבְיָתָיו : לֵב פֶּה אֲמַרְיָהוּ
 צְבָאוֹת עֲשׂוּקִים בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וּבְנֵי־יְהוּדָה יַחְדוּ וְכָל־שְׂבִייהֶם
 הַחַיִּיקוּ בָם מֵאֲנוּ שְׂלָתָם : לֹא גֵאלֶם | חֹק יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ רִיב
 וְרִיב אֶת־דִּיבְכֶם לְמַעַן הֲרִינֵע אֶת־הָאָרֶץ וְהֲרִינֵו לְיֹשְׁבֵי בְּבֵל :
 לֹא חָרַב עַל־פְּשְׁדִים נִאֲמַרְיָהוּ וְאֶל־יֹשְׁבֵי בְּבֵל וְאֶל־שְׂרָיָה וְאֶל־
 חַבְמִיָּה : לֹא חָרַב אֶל־הַפְּדִים וְנִאֲלוּ חָרַב אֶל־גְּבוּרֶיהָ וְחָמוּ :
 לֹא חָרַב אֶל־מִסְכּוֹ וְאֶל־רַכְבּוֹ וְאֶל־כָּל־הָעָרֵב אֲשֶׁר בְּתוֹכָהּ וְהָיוּ
 לְלֹשִׁים חָרַב אֶל־אֲוִצְרֶיהָ וּבָחוּ : לֹא חָרַב אֶל־טִימִיָּה וַיִּבְשּׁוּ כִּי
 אָרֶץ פְּסִילִים הָיָא וּבְאִימִים יִתְהַלְלוּ : לֹא לָכֵן יִשְׁבּוּ צִיִּים אֶת־אִיִּים

רש"י

(לד) הרגיע את הארץ. כשתפול ככל ימי מרגוע ואנחה לכל : (לו) אל הכדים. אל הקוסמים
 טהה : ונואלו. כקסמים ודומה לו מפר אורות כדים (ישעיה מד) וכן ת"י על פס שכתוב
 ואומרים דברי כזב : (לז) הערב. כסוכותה כדנטיא"ה בלע"ז (כמו לשל כ) : (לח) ובאימים
 תהללו. וישמעו ל"א פרווועטרויט בלע"ז וכן ת"י משתבחין כאלפי הענקים שהיו לפס :
 (לט) ציים את איים. יערטון חמוון כחמולין מיני חיות המצויין בחורב :

סצורת דוד

אל ה' לכן יפלו וגו' : (לא) הגני אלוך דודן. ענין כתיבה : (לב) והפתי.
 אחת בלשון א"ש דודן טעה א"י אלתם עליך כי
 כה יום תשלום גמולך עת זכרון עונך : (לג) וכשל
 דודן. כלשון הרג : ואין לו מקום. ר"ל לא
 יתלך מי מורעו כככל : סביבותיו. סביבות עריו :
 (לד) ישוקים וגו' יתדיו. ר"ל כמו שנסקו עשרת
 פשכטים ע"י מלך אשור כן נעשקו בני יהודה
 פ"י מלך ככל : וכל שוכים. כמו אשור כן ככל
 החוקים כסם וזמאמים לשלם תפשי : (לז) נואלם
 חוק. עם כי אינם מתלחם מרמזים הנה גואלים
 חזק והוא יריב את ריבם והאדך את ככל וילאו
 בגולים תפשי : למען הרגיע. למען יהיה מרגוע
 כל הארץ ימלא רוגז ותדרס על יושבי ככל ולא
 יוסקו למשול בעמים : (לה) חרב על כדים. אל
 ענין תבוא על הפסדים : (לו) אל הכדים. אל
 הסוכותים הפסדים דברים מנס : ונואלו. יסכלו
 בעלתם ולא ידעו כמה יפלו : (לז) ואל רכבו.
 קבולת אשבי רכב : ואל כל הערכ. הערבות
 האומות שהיו יושבים בככל : והיו לעמים. יסיו
 תפשי כח ככדים : חרב אל אולצותים. אשבי
 לפי שזה פרת היה עושר כככל והיה משקה צדוקים כמלכים לכן אמר שיבוא חרב
 אל מוריה ויכבו : כי ארץ פסילים היא. הרבה פסילים עשו לעכו"ם : ובאימים
 בשבתים ומשתגעים עם העכו"ם שלום יוקרע העכו"ם אימים כי מתיא"ה חיה על עונדיהם
 בלשון יקרא מסללת כמ"ס אשר קשתה מסללת לאשרה ימ"א טו) : (לפ) לכן. סוף וזה
 דמיון

סצורת ציון

דודן ורשעו : (ל) ירבו. ענין כתיבה : (לב) והפתי.
 ענין הכערה והדלקה כמו ותלת כסכני השר
 (ישעיה ט) : ואבלה. ענין שריפה כמו מאבולת
 אש (שס) : (לג) עשוקים. ענין סדירה וגול :
 שוביהם. מלי שבי ור"ל האומות שלקחו כסני :
 החייוקו. אחוז כחוקה : טאנו. מלשון מיואון :
 (לד) הרגיע. מלשון מרגוע ושקט : והרגיע.
 ענין רעד וחרדה כמו רגזו ואל תתעלו (תהלים
 ד) : (לו) הברדים. ענין המלאכה הכוב מן הלב
 כמו כדף מתים יחרישו (אוב טו) וקרא כן את
 הקוסמים כי דרכם להמליח כזב מלגס : ונואלו.
 ענין סכלות כמו נואלו שרי לועין (ישעיה יט) :
 ונשכרו : (לז) הערב. מלי הערבות :
 ובחור. מלשון כזב ובלל : (לח) הרוב. ענין
 יובש כמו חרבו המים (בראשית ה) : ובאימים.
 הוא פס כניו על העכו"ם : יתהללו. מלשון
 סאלות וספלות : (לפ) ציים איים. שמות מיני
 דוד

יִתְחַלְלוּ גוֹיִם : ה' פִּתְאֵם נִפְרָה בְּבֶרַךְ וּתְשׁוּבָה הִלִּילוּ עֲלֶיהָ
 קָמוּ צָרִי לְמַכְאוּבָה אֲדָרְיָה הַרְפָּא : ה' רִפְאֵנו אֶת־כָּבֶל וְלֹא
 נִרְפְּתָה עֲזוּבָהּ וְגַלְיָה אִישׁ לְאִרְצוֹ פִּרְנָנֶע אֶל־הַשְּׂמַיִם מִשְׁפָּטָהּ
 וְנִשְׂאָ עַד־שָׁמַיִם : ה' הוֹצִיא יְהוָה אֶת־צַדִּיקֵינוּ בְּאוֹ וְנִסְפָּרָה
 בְּצִיּוֹן אֶת־מַעֲשֵׂה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ : ה' הִכְרֹז הַחַיִּים מִלְּאוֹ הַשְּׂמַיִם
 הַעִיר יְהוָה אֶת־רוּחַ מִלְּכֵי מַלְי פִּי־עַל־בָּבֶל מִזִּמְתּוֹ לְהַשְׁחִיתָהּ
 פִּי־נִקְבְּתָה יְהוָה הִיא נִקְבְּתָה הִכְלוֹ : י' אֶל־חֹכְמַת בָּבֶר שְׂאֲרֵי־הָאָרֶץ
 הַעֲזִיקוּ הַמִּשְׁמֵר הַקִּימוּ שְׁמֵרִים הִקְיֵנו הָאֲרָבִים פִּי גִסְמֵם יְהוָה
 גִּם־עֲשֵׂה אֶת אֲשֶׁר־דִּבֶּר אֶל־יִשְׂרָאֵל בְּבָבֶל : י' שְׁכַנְתִּי עַל־בְּנֵי־עַם
 שְׁכַנְתָּ ק

רש"י

סחיטת : על כן יתחללו גוים . נשחטו ונשתעו : (ט) נגע אל השמים משפט . גכה פורענות
 מד אל השמים : (י) הוציא ה' את צדקתו . נוכחו לפניו לזכות וכלו דקות אכותיו לפניו :
 (יא) הברו . לי נקיון . השלטים . אכפות שהלטים נחווים בהם : (יב) גם זמס ה' . זה ימים
 רבים : גם עס . את מומתו . דרך המקרה לזכר שי גמון זמח"ו ועל ידי האחרון בא הראשון :

מצודת ציון

סמריקים מעליהם הוכח (זכרו ד) : יתחללו . משכנת כל הארץ ר"ל ע"י ככל האכזר מלכי
 ענין סבלות וטעות כמו ויתחללו גידם (ש"א כו) : הארץ כי היא נבלה את דעתם עיני המבט
 (ח) הילילו . מלאו יללה : צרי . הוא שרף ומכלול : מיון הסוס הוא שמו השמים
 ח"ן ומיוחד לרפואה וכן נאמר הכרי ח"ן בגלגל ולכן נעשו הוללים וסגלים כשכורים ולא יכלו
 (טו"ל ח) : (יא) הברו . מלאו בבור וקני : להללם : (ה) פתאום . הנה עתה נפלה פתאום
 מלאו : ענין קבון כמו קראו מלאו (לעיל ד) : ושבעה : הילילו עליה . לכן עשו יללה עליה :
 השלטים . המנועים וכן כל שלטי הגבורים קרו לרי . דרך לרפאות המחלוב בלתי ולכן אמר
 (ט"ד ד) : חשירו . מלאו התעוררות : רוח . כדרך לעג קחו לרי בעבור מחלובת חולי תרפא
 לזון : מומתו . משכנתו כמו כאשר זמס (דכ"ו) ע"י הכרי : (ט) רפאו . כאלו הכאים הם
 (ט"ו) : (יב) שאו . הרימו : גם . כלוס ארץ ומסע כראשו : החויק . ענין חמוס : המשמר . אשר טכנו כגבל ישיבו לומר הן עשיתו רפואות
 דבר המועל על הכרם בני אדם לפשות כראו והאנתו לך זמס כרא יך לארזו לכל יתדבק
 בזמנו קרו משמר וכן משמרתו כהנה ולוים : ומלך גכה עד כי נגע אל השמים : ונשא וגו' .

מצודת דוד

משכנת כל הארץ ר"ל ע"י ככל האכזר מלכי
 ענין סבלות וטעות כמו ויתחללו גידם (ש"א כו) : הארץ כי היא נבלה את דעתם עיני המבט
 (ח) הילילו . מלאו יללה : צרי . הוא שרף ומכלול : מיון הסוס הוא שמו השמים
 ח"ן ומיוחד לרפואה וכן נאמר הכרי ח"ן בגלגל ולכן נעשו הוללים וסגלים כשכורים ולא יכלו
 (טו"ל ח) : (יא) הברו . מלאו בבור וקני : להללם : (ה) פתאום . הנה עתה נפלה פתאום
 מלאו : ענין קבון כמו קראו מלאו (לעיל ד) : ושבעה : הילילו עליה . לכן עשו יללה עליה :
 השלטים . המנועים וכן כל שלטי הגבורים קרו לרי . דרך לרפאות המחלוב בלתי ולכן אמר
 (ט"ד ד) : חשירו . מלאו התעוררות : רוח . כדרך לעג קחו לרי בעבור מחלובת חולי תרפא
 לזון : מומתו . משכנתו כמו כאשר זמס (דכ"ו) ע"י הכרי : (ט) רפאו . כאלו הכאים הם
 (ט"ו) : (יב) שאו . הרימו : גם . כלוס ארץ ומסע כראשו : החויק . ענין חמוס : המשמר . אשר טכנו כגבל ישיבו לומר הן עשיתו רפואות
 דבר המועל על הכרם בני אדם לפשות כראו והאנתו לך זמס כרא יך לארזו לכל יתדבק
 בזמנו קרו משמר וכן משמרתו כהנה ולוים : ומלך גכה עד כי נגע אל השמים : ונשא וגו' .

רָפִים רַבַּת אֲצִרְתָּ בָּא קִרְךָ אִמְתָּ בְּצִעְךָ : י' נִשְׁפָּע יְהוָה צְבָאוֹת
 בְּנַפְשׁוֹ כִּי אֶבְרַמְלֵיתִךְ אָדָם בִּילָק וְעָנּוּ עֲלֶיךָ הַיְדָד : טו עֲשֵׂה
 אֲרָץ כְּבָחוֹ מִכֵּיִן תִּבְרַךְ בַּחֲכִמְתּוֹ וּבְתַבּוּנָתוֹ נִמְהָ שְׂמַיִם : טו דִּקְלוּ
 הַתָּהוּ הַמִּזֶּן מִים בְּשִׁמְיִם וְעַל נְשָׂאִים מִקְצֵה־אֲרָץ בְּרָקִים לְמַטֵּר
 עֲשֵׂה וְיֹצֵא רוּחַ מֵאֲצִרְתּוֹ : י' נִבְעַר כָּל־אָדָם מִדַּעַת הַכִּיֵּשׁ כָּל־
 צִרְךָ מִפְּסָל כִּי שִׁקֵּר נִסְכּוֹ וְלֹא־רוּחַ בָּם : י' הִבֵּל הַיָּמָה מַעֲשֵׂה
 תַּעֲתָעִים בַּעַת פְּקֻדָתָם יֹאבְדוּ : י' לֹא־כִאֲלֵה חֶלֶק יַעֲקֹב כִּי־
 יִצְרֵךְ הַבֵּל הוּא וְשִׁבְמֵי נַחֲלָתוֹ יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמֹו : כ מִפְּנֵי־אֲתָהּ
 לִי כָּלִי מִלְחָמָה וּנְפֻצְתִּי בְּךָ גוֹיִם וְהִשְׁחִיתִי בְּךָ מַמְלָכוֹת : כ"א וּנְפֻצְתִּי

מלאו

רש"י

(יא) בא קרך . קח שרף : אמת בלשן . מדת חסדך ר"ל אמת בלשן מדת טוהך כמו כי יבטם :
 (יג) בנפשו . אינטימיטימוס כלפ"ו : כי חס . לבון בחמת : מלאתיך אדם . אמלייך מחבליתי
 פמיון דמגויח כוחלל : וענו עליך הידד וירמונו עלך בקלותן : (יז) נבער כל אדם . הטובה
 פכל לאלוה : נסכו . לי מסכה : (יח) בעת פקודתם . כשיפקוד הקב"ה עליהם ועל עובדיהם :
 (יט) ושבע נחלתו . יעקב הזכר למעלה נראש המקרא : (כ) בפני אהלי . עד הנה העמדתך

מצודת ציון

משכנת כל הארץ ר"ל ע"י ככל האכזר מלכי
 ענין סבלות וטעות כמו ויתחללו גידם (ש"א כו) : הארץ כי היא נבלה את דעתם עיני המבט
 (ח) הילילו . מלאו יללה : צרי . הוא שרף ומכלול : מיון הסוס הוא שמו השמים
 ח"ן ומיוחד לרפואה וכן נאמר הכרי ח"ן בגלגל ולכן נעשו הוללים וסגלים כשכורים ולא יכלו
 (טו"ל ח) : (יא) הברו . מלאו בבור וקני : להללם : (ה) פתאום . הנה עתה נפלה פתאום
 מלאו : ענין קבון כמו קראו מלאו (לעיל ד) : ושבעה : הילילו עליה . לכן עשו יללה עליה :
 השלטים . המנועים וכן כל שלטי הגבורים קרו לרי . דרך לרפאות המחלוב בלתי ולכן אמר
 (ט"ד ד) : חשירו . מלאו התעוררות : רוח . כדרך לעג קחו לרי בעבור מחלובת חולי תרפא
 לזון : מומתו . משכנתו כמו כאשר זמס (דכ"ו) ע"י הכרי : (ט) רפאו . כאלו הכאים הם
 (ט"ו) : (יב) שאו . הרימו : גם . כלוס ארץ ומסע כראשו : החויק . ענין חמוס : המשמר . אשר טכנו כגבל ישיבו לומר הן עשיתו רפואות
 דבר המועל על הכרם בני אדם לפשות כראו והאנתו לך זמס כרא יך לארזו לכל יתדבק
 בזמנו קרו משמר וכן משמרתו כהנה ולוים : ומלך גכה עד כי נגע אל השמים : ונשא וגו' .

מצודת דוד

משכנת כל הארץ ר"ל ע"י ככל האכזר מלכי
 ענין סבלות וטעות כמו ויתחללו גידם (ש"א כו) : הארץ כי היא נבלה את דעתם עיני המבט
 (ח) הילילו . מלאו יללה : צרי . הוא שרף ומכלול : מיון הסוס הוא שמו השמים
 ח"ן ומיוחד לרפואה וכן נאמר הכרי ח"ן בגלגל ולכן נעשו הוללים וסגלים כשכורים ולא יכלו
 (טו"ל ח) : (יא) הברו . מלאו בבור וקני : להללם : (ה) פתאום . הנה עתה נפלה פתאום
 מלאו : ענין קבון כמו קראו מלאו (לעיל ד) : ושבעה : הילילו עליה . לכן עשו יללה עליה :
 השלטים . המנועים וכן כל שלטי הגבורים קרו לרי . דרך לרפאות המחלוב בלתי ולכן אמר
 (ט"ד ד) : חשירו . מלאו התעוררות : רוח . כדרך לעג קחו לרי בעבור מחלובת חולי תרפא
 לזון : מומתו . משכנתו כמו כאשר זמס (דכ"ו) ע"י הכרי : (ט) רפאו . כאלו הכאים הם
 (ט"ו) : (יב) שאו . הרימו : גם . כלוס ארץ ומסע כראשו : החויק . ענין חמוס : המשמר . אשר טכנו כגבל ישיבו לומר הן עשיתו רפואות
 דבר המועל על הכרם בני אדם לפשות כראו והאנתו לך זמס כרא יך לארזו לכל יתדבק
 בזמנו קרו משמר וכן משמרתו כהנה ולוים : ומלך גכה עד כי נגע אל השמים : ונשא וגו' .

כָּל הַדְּבָר בְּמִים : (י) הוֹצִיא ה' . ר"ל הִלְדָּקָה שֶׁבִּעֲשֵׂתָ לֹו הִנֵּה עֵתָה הוֹצִיאָ מֵאֲחוּרֵי הַטּוֹב
 וְגַלְיָה לְכָל וְלֹכֵן כּוֹחֵוּ וְגו' : אֶת מַעֲשֵׂה . הוּא אֲחֵדן כָּבֶל : (יא) חֲבָרוּ הַתַּיִם . הִנֵּה הַתַּיִם
 מִן הַתּוֹרָה : מִלּוֹא הַסְּעִיִּים . קָבֵלוּ הַמַּגִּיעִים לְסִיּוּמָם בְּמַלְחָמָה : חֲדָר . הִנֵּה ה' הַעִיר רִשׁוֹן
 מִלְּכֵי מִדֵּי וְהֵם דְּבָרוֹ וְיֹכֵרֵם חֲתָט אֲשֶׁר יִרְשׁוּ הַמַּלְכוּת אַחֲרָי מוֹת דְּרִיבֵם : מַשְׁמָרָה . מַחֲבֵבָה
 ה' הוּא פֶל כָּבֶל לְהַשְׁחִיתָהּ : כִּי נִקְחָה וְגו' . ר"ל הַנִּקְחָה אֲשֶׁר הוּא לֹוֹקֵת מִבְּנֵי הוּא נִקְחָה הִיכֵלוֹ
 הַלֵּךְ שְׂרָפוֹ בָּאֵם וְלֹא כְּעֹבֵר חַס שְׂעָשֶׂה כָּבֶל לְגַלְיָה הַחַיּוּמוֹת : (יב) שָׂאוּ גַם . הִרְמוֹס לֹו לְרַמּוֹ
 לְהַחֲסֹק וְלִכְוֹל לְמַלְחָמָה אֶל חַיּוּמוֹת כָּבֶל : חֲדָרִיקוּ הַמַּשְׁמָר . דְּרָךְ הַכִּרְוִים עַל הַעִיר לְהַעֲמִיד
 מַשְׁמָרֹת שִׁלְחָם כֹּל אֶחָד בְּזִמְתּוֹ וְאֲמַר חֲדָרִיקוּ הַמַּשְׁמָר וְלֹא תַעֲבֹדוּ הַמַּשְׁמָר הַמַּשְׁמָר : הַקִּיּוֹ
 לְסַחֲתָר בְּמַקּוֹם מַתְעַלֵּם לְאֲרֻב עַל הַיּוֹאֵם מִן הַעִיר : כִּי גַם זִמְס . ר"ל כְּמוֹ שֶׁחָבֵב ה' לַעֲשׂוֹת
 קָ גַם שָׂס וְגו' : מַל יִשְׂרָאֵל . מַל יִשְׂרָאֵל כָּבֶל : (יג) שְׁכַנְתָּ . אֶת כָּבֶל הַשְּׂכַנְתָּ אֶל מִים רַבִּים
 שֹׁחַ

לח

בְּךָ סוֹס וְרִכְבּוֹ וַתִּפְצְתִי בְּךָ רֶכֶב וּרְכִבּוֹ: **ט** וַתִּפְצְתִי בְּךָ אִישׁ
 וְאִשָּׁה וַתִּפְצְתִי בְּךָ זָקֵן וְנָעָר וַתִּפְצְתִי בְּךָ פְחוּר וּבְתוֹלָה: **י** וַתִּפְצְתִי
 בְּךָ רֵעָה וְעֵדוֹ וַתִּפְצְתִי בְּךָ אֶבֶר וְצִמְדוֹ וַתִּפְצְתִי בְּךָ פִּחוֹת
 וּסְנָנִים: כִּי וְשַׁלַּמְתִּי לְבָבְלָא וְלִכְלָל וְיִשְׁבְּבוּ בְשָׂדִים אֶת כָּל־רֵעֵתֶם
 אֲשֶׁר־עִשׂוּ בְצִיּוֹן לְעֵינֵיכֶם נָאִם יְהוָה: כִּי הִנְנִי אֵלֶיךָ הָרַר הַמִּשְׁחָר
 אִם־יְהוָה הַמִּשְׁחִית אֶת־כָּל־הָאָרֶץ וְנִשְׁתִּי אֶת־יְדֵי עֲלִיךָ
 וְלִלְגַתִּיךָ מִן־הַסְּלָעִים וְנִתְתִּיךָ לְהָר שָׂרְפָה: כִּי וְלֹא־יִקְחוּ מִפֶּה
 אָבִן לַפֶּנֶה וְאָבִן לְמוֹסְרוֹת כִּי־שִׁמְמוֹת עוֹלָם תְּהִיָּה נְאֻם־יְהוָה:
 כִּי שְׂאֵרֵיכֶם בְּאָרֶץ תִּקְעוּ שׁוֹפָר בְּגוֹיִם קִדְשׁוּ עֲלֵיהֶם גּוֹיִם הַשְׁמִיעוּ
 עֲלֵיהֶם מִמַּלְכוֹת אֲרָרְט מִנִּי וְאֲשַׁבְּנוּ פִקְדוֹ עֲלֵיהֶם מִפְּסָר הַעֲלֹד־
 סוֹס כִּי־לִלְגַת סָמָר: כִּי קִדְשׁוּ עֲלֵיהֶם גּוֹיִם אֶת־מַלְכֵי מְדֵי אֶת־פְּחוּתֵיהֶם
 וְאֶת־כָּל־סְנָנֵיהֶם וְאֶת־כָּל־אָרֶץ מִשְׁשֵׁלְתָהּ: כִּי וְהִרְעֵשׂ הָאָרֶץ
 וְתַחֲלִי כִי קָהָה עַל־בָּבֶל מִחֻשְׁבוֹת יְהוָה לְשׁוֹם אֶת־אָרֶץ בָּבֶל

רשי

לִי לַחֲשׂוֹת וּנְסַף אֶת הַחַיִּים שְׂמֹרְתִי עֲלֵיהֶם גּוֹלֵם: (בד) וְשַׁלַּמְתִּי לְכָל־אֲחֵרֵי כָל זֹאת
 הַלְגָּמוֹר קָחְתִּי עַל יְדוֹ כְּאוֹמוֹת: (בז) קִדְשׁוּ: וְזִמּוּ: מִפְּסָר: לִבְן חֵיל (א) לְבִן אֲדוֹן: סָמָר:
 רִיבִיזַר בְּלַעֲזִי כְמוֹ הַסָּמָר שְׂמֵרַת כְּבָרִי (חֲיוֹב ד): (בט) וְהִרְלִי: לִי חֲלָהֶלֶת:

מצורת ציון

ט חַיִּים וְכֵן אִישׁ כְּלִי מַפְלֹ בִּידוֹ (יחזקאל) אֲתָה כָּל־כִּיִּית בִּידוֹ כְּכִי מִן וְכִלִּי מִלְחָמָה:
 טו: וַתִּפְצְתִי: עֵינֵי הַכֹּהֵן וְהַרְלִי: (בב) אֲבֵר: (בא) רֶכֶב: הוּא הַמַּרְכָּבָה הַמִּיחַדֶּת לְאֲנָשִׁים:
 הוּא הַעֹבֵד הַלְדָּמָה כְּחֵרֶשׁה וְרֵעִיה וְכֵן כּוֹשֵׁב וְרוֹכֵב: הוּא הַיּוֹשֵׁב עַל הַמַּרְכָּבָה: (בג) אֲבֵר
 אֲחֵרִים (לעיל יד): וְצִמְדוֹ: כֵּן נִקְרָא זֶגֶר הַבָּקָר וְלִמְדוֹ: עֹבֵד הַלְדָּמָה כְּחֵרֶשׁה שֶׁסָּמָר הַבָּקָר
 פֶּלֶי כִי יִלְכוּ לְמוֹדִים וּמְחֻכְרִים וְכֵן לִמְדֵי בָקָר: אֲשֶׁר יִחְרַשׁוּ כֶּסֶם: (בד) וְשַׁלַּמְתִּי: וְהִנֵּה אֲלֵס
 (חֲיוֹב ה): פִּחוֹת וּסְנָנִים: שְׂמֹת מִיַּיִן שְׂמֹת: לְכָל־גְּמוֹל רַעֲתָם: לְעֵינֵיכֶם: כּוֹלֵס הַרְאוֹ
 (כה) וְלִלְגַתִּיךָ: הוּא הַסְּפֵלָה מִן הַגְּבוּרֵי אֶל כְּשֵׁינֵיכֶם הַרְפֵּס הַכֹּהֵל עַל כָּל־בָּבֶל: (כז) הִנְנִי
 נִמְרוֹן: (כח) לַשֶּׁה: לוֹיִוֹת: לְטוֹסְרוֹת: מִלִּי אֶלֶךְ: הִנֵּה אֲנִי אֲלַחֵם כֵּן אֲתָה הָרַר הַמִּשְׁחִית
 יִסוֹד: (כז) קִדְשׁוּ: עֵינֵי הַמֶּלֶךְ כְּמוֹ קִדְשׁוֹ וְהוּא כָּל־הַמִּשְׁחִית אֶת כָּל־הָאָרֶץ וְעַם הַיּוֹשֵׁב
 עֲלֵיהֶם מִלְחָמָה (לעיל י): הַשְׁמִיעוּ: עֵינֵי אֲחֵרִים לַסּוֹת כֵּן: מִן הַסְּלָעִים: הוּא מַעַל עַל הַמַּגְדִּילִים
 כְּמוֹ הַשְׁמִיעוּ אֶל כָּל־רֵעִים (לעיל כ): אֲרָרְט: עֵינֵי מִיַּיִן הַגְּבוּרִים שֶׁבָּבֶל: לְהָרַר הַרְפֵּס: כִּי הַסָּמָר
 וְגִזְרוֹת: מִפְּסָר: עֵינֵי שְׂמֵרַת וְכֵן וְטַפְסָרִיךְ כְּסוֹס וַיִּמְעַר עֲלֵיהֶם גְּפִירִית וְזֶה כְּמוֹ: (בז) וְלֹא
 גְּבוּרֵי גּוֹיִם (חֲיוֹב ג): סָמָר: עֵינֵי הַתְּקִיּוֹת יִקְחוּ וְגוֹי: מִלְּכֵי מַלְכוֹת הַכְּבוֹדִיךָ לֹא יִקְחוּ אֶבֶן
 כְּמִסְמַר כְּמוֹ הַסָּמָר שְׂמֵרַת כְּבָרִי (חֲיוֹב ד): הַרְאוֹ לְכָמוֹ כְּכַתֵּב הַבֵּית (כִּי הִדְרָךְ לְכָל־כְּפֹת
 (כח) פְּחוּתֵיהֶם וּסְנָנִים: מִן הַרְפֵּס: (כט) וְתַחֲלִי: הַבֵּית הָאֶבֶן כִּי־תִּשָׁרַף וְיִשָּׁרַף הוּא נִחְלָה שְׂמֵרַת
 מִלְּשׁוֹן הַרְמוֹת): וְאָבִן לְמוֹסְרוֹת: אֶבֶן חֵק הַרְאוֹ

לְשׁוֹם כִּי־סוֹד: כִּי שְׂמֹת עוֹלָם: וְלִבְן לֹא יִבֹּא מִי לְכֵס לְקַחַת מִלְּכֻיָּה: (בז) יִשָּׂאֵר: וְכֵן לְרִמּוֹ
 עַל הַחַיִּים מִיחַסְפּוֹ לְכָל־לְמַלְחָמָה עַל כָּל־: תִּקְעוּ שׁוֹפָר: גִּם זֶה הוּא רִמּוֹ אֲחֵרִים: קִדְשׁוֹ
 שׁוֹמֵט עֲלֵיהֶם גּוֹיִם הַתְּחַסְפוֹ מִלְּכֻיָּה אֲרָרְט וְגוֹי: מִלִּי עֲלֵיהֶם כִּי לְאִסוֹר הַמִּלְחָמָה וְהַעֲלֵה קִבּוּלֵת כּוֹסִים
 רַעֲיֵי הַמַּסְפָּר כְּלֶדְבָה וְכִי־אֵל מַהֲסוֹסִים הַסָּמָר שְׂמֵרַת כְּבָרוֹ כְּעַת הַקָּרֵב (כִּי זֶה דֶרֶךְ הַסּוֹסִים
 שְׂמֻכִים כְּעַלִּי כֵּן וְלִבְן אֲבֵר יִתְקַשׁוּ שְׂמֵרַת כְּמִסְמַר): (בא) קִדְשׁוּ וְגוֹי: חוֹר לְעֹזֵר בּוֹק
 לְמַעַם שֶׁסָּם מִלִּי מִדֵּי וְכֵן דְּרוֹשׁ וְהַחֲטוּ כִּי־רַע הַמְּלוּכָה אֲחֵרֵי מוֹתוֹ: אֲרָרְט מִלְּשׁוֹן
 הַרְאוֹ אֲשֶׁר הוּא מַעַל גִּם: (בט) כִּי קָהָה: עַמְדָה וְהַקְּרִיפָה עַל כָּל־הַמִּשְׁחִיתִי הַשָּׂמָר
 (ש)

לְשִׁמְחָה סָמָר יִשְׁבֵּב: לִי הִדְרָךְ גְּבוּרֵי כָּל־יְהוּדָה לְהִקָּחֵם יִשְׁבוּ בְּמִצְדוֹת
 נְשִׂתָה נְבוֹרְתָם הָיוּ לְנָשִׁים הַצִּיּוֹן מִשְׁשֵׁבְתֵיהָ נִשְׁפְּרוּ בְּרִיחֵיהָ:
 לִי רִיךְ לְקִרְיַת־דָּוִד יְרוּשָׁלַיִם וְצִמְדוֹ לְקִרְיַת מְצִיד לְהַגִּיד לְמַלְכָה בָּבֶל
 כִּי־לִלְגַתִּיהָ עֵירוֹ מִקְצָה: לִי וְהַמְעַבְרֹת נִתְפָּשׁוּ וְאֶת־הָאֲנָשִׁים
 שָׂרְפוּ בְּאֵשׁ וְאֲנָשֵׁי הַמַּלְחָמָה נִבְהָלוּ: לִי כִי כֹה אָמַר יְהוָה
 צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בְּתִבְלָל כְּגִרְוֹן עַת הַדְּרִיכָה עוֹד קָעַמְט
 וּבָאָה עִת־הַקְּצִיר לָהּ: לִי אֲכַלְנָה הַסִּבְעוֹ נְבוֹכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל
 הַצִּיּוֹנִי כְּלִי רִיק בְּלַעֲזֵנוּ פִּתְמוֹן מִקְדָּא כְּרִשׁוֹ מַעֲדֵנֵי הַרְחִינוּ:
 לִי חֲמָסִי וְשִׂאֲרֵי עַל־בָּבֶל תֵּאמַר יִשְׁכַּת צִיּוֹן וְדַמִּי אֶל־יִשְׁבְּבוּ

* אֲבִלְנִי קִרִי חֲמָסִי קִרִי הַצִּיּוֹנִי קִרִי בְּלַעֲזֵנִי קִרִי הַרְחִינוּ קִ

רשי

(ל) נִשְׂחָח: קָפָלָה כְּמוֹ גִיד הַגֶּשֶׁם (כְּרִאֲשִׁית ל) כִּשְׁפָה מִמְקוֹמוֹ: (לב) כְּגִרְוֹן שֶׁת דְּרִיכָה: סָמָר
 הִיא שֶׁתָּה מִלְּאֵשׁ כְּגִרְוֹן כְּעַת שֶׁבָּרַח מִלְּאֵשׁה כִּי־אֵל מִלְּאֵשׁ עוֹר מַעַט: וְהַתְּרוֹקֵן וְהַדַּמָּה לְגוֹן
 כְּעַת הַמַּלְחָמָה הַקְּלִיר כִּי־אֵל רִיקִיָּה: (לה) חֲמָסִי וְשִׂאֲרֵי: נִפְקַת חֲמָסִי וּמוֹנוֹתֵי אֲשֶׁר אֲכַלֵּה אֲחֵרֵי:

מצורת דוד

לְכֹס חֹתֶם לְשִׁמְחָה: (ל) הִדְרָךְ וְגוֹי: כִּי כֹה
 מוֹדֵךְ כְּלִכְסִים: יִשְׁבּוּ בְּמִצְדוֹת: לְהַתְּחַקֵּן כְּמִשְׁבֵּב
 הַמְּבֹרָךְ: נִשְׂחָח: נִפְתַּח וְסָרַס מִהֵם גְּבוּרָתָם
 וְהָיוּ דוֹמִים לְנָשִׁים בְּדַבַּר חֲבוֹת הַחַיִּים: הַצִּיּוֹן:
 סְאִרְיִים הַצִּיּוֹן מִשְׁכַּנְתוֹתֵיהֶם וְשִׁבְרוּ דְרִימֵי שְׂעָרֵיהֶם
 וְנִפְתְּחוּ לְפָנֵי הַסּוֹבֵב לְכֹחַ כֶּסֶם: (לא) רִיךְ
 לְקִרְיַת דָּוִד יוֹדֵן: מִן הַמִּלְחָמָה שֶׁלְּהוֹ אִישׁ כֵּן
 לְהַגִּיד לְמַלְכָה דְּבַר הַמִּלְחָמָה וְעַד לֹא יִשׁוּב שֶׁלְּהוֹ
 כֵּן אֲחֵר וּכְדָרֵךְ מִלְּכֹוֹ שֶׁנֶּעַם כְּסָרֵךְ הַרְחִיבוּ
 כְּשֶׁהָיוּ מוֹרֵךְ וְכֵן אִישׁ כֵּן זֶה לְקִרְיַת דָּוִד זֶה:
 וּמְצִיד וְגוֹי: כָּפַל הַדְּבַר כְּמִשָּׁה כִּי הִרְךָ הוּא
 הַמְצִיד: מִקְצָה: רִיךְ אֲשֶׁר קָהָה הַמְצִידֵה וְכֵן
 וְזֶהוּ בִּטּוֹל לֵה מִן הַמִּלְחָמָה: (לג) וְהַמְעַבְרֹת:
 קָוֵם מְעַבְרֵי הַמַּיִם וְלִכְדֵי בִיד הַחֲיוֹב לְכָל־חַת
 לְמִי לְכָרוֹת דָּרֵךְ הַמַּיִם: וְאֵת הַלְּאִיִּים: הַגְּמוּלָה
 כְּעַל עֵשׂ הַמַּיִם שֶׁרָפוּ כֹּהֵל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְכֵן לְסַסְתָּר
 כֵּן הַגְּמוּלָה: (לב) כְּגִרְוֹן וְגוֹי: רִיךְ עַם כִּי הִיא
 זִמְתָה מִלְּאֵשׁ טוֹבָה כְּגִרְוֹן כְּעַת יִרְכּוּ עַם הַמְצִידִים
 וְדָשִׁים אֲחֵרִים כִּי אִזּוֹ יִמְלֹךְ הַגְּבוּרֵן מִן הַתְּבוֹאֵשׁ
 כִּי־סֶם כְּעַתְּ זֶמֶן תְּהִיָּה רִיקִיָּה וְתִבְּוֹל לֵס עַת
 הַקְּצִיר רִיךְ הַיּוֹשֵׁב כְּגִרְוֹן כְּעַת הַקְּצִיר כִּי אִזּוֹ כְּכֵן
 יִשְׁוִיֵאל כֵּל הַתְּבוֹאֹת וְעִדְיוֹן לֹא יִתְפָּקַד כִּי הַתְּבוֹאֵה
 הַחֲדָשָׁה: (לד) אֲבִלְנִי: כִּי יִשְׂרָאֵל קוֹבְלִים עַל

הַלְּעַר שֶׁכָּלֵהוּ וְהוֹמִירִים סֶנֶה רִיךְ אֲכַלְנוּ וְהוֹמִירִים אֲחֵרֵי: הַצִּיּוֹנִי: כְּעַמְדֵי אֲחֵרֵי כִּי רִיקֵי כִי אֵת סָמָר
 לָקַח וְכָל־וְיִשְׂרָאֵל לְכָלֵה אֲחֵרֵי כְּתִיבֵן הַכּוֹלֵעַ מִכֵּלֵי לְעִיִּים וְיִמְלֹךְ סָמָר שֶׁלּוֹ מִן מַעֲדֵנֵי רִיךְ אֲכַל
 טוֹב אֲחֵרֵי וְהַבּוֹשֵׁל לְאֲכִלּוֹ: הַדְּרִיכָה: רִיךְ כְּמוֹ שְׂמֻדִים אֵת סָמָר וְלֹא נִבְאֵר כִּי מִלְּאוֹמֵה מוֹדֵכָה
 דַּפְּטוּתוֹן כִּי לֹא הַבְּאֵר מִלְּאוֹמֵה כִּי־י: (לה) חֲמָסִי וְשִׂאֲרֵי וְגוֹי: רִיךְ יוֹשְׁבֵי לְיוֹן הַלְּאֵר נִפְקַתִּי עַל
 סָמָר כְּעַתְּ לִי עַל מְעֻרַת הַסָּמָר שֶׁעַבַד כִּי עַד כְּשֶׁלֵּה אֵת כְּבָרִי הִלֵּךְ הַמֶּלֶךְ עַל כָּל־כִּי מִיַּד
 הָרַח לִי חֲמָסִי וְלִיִּית הַסָּמָר: וְדַמִּי וְגוֹי: יוֹשְׁבֵי הַלְּאֵר נִפְקַתִּי עַל כָּסֵף הַסָּמָר כִּי כֹהֵל הִיא עַל

כשדים האמר יושבם: לו לכן בה אפר יהיה תגידך את
 ריבה ונקמתי את נקמתך והתרבתי את ימיה והובשתי את
 מקורה: לו והיתה בבל לגלים מעורתנים שמה ושרקה מאן
 יושב: לה יחדו כפפרים ישאגו נערו כגורי אריות: לה בחמם
 אשיות את משתייהם והשפרתים למען יעליו וישנו שנת עולם
 ולא יקיצו נאם יהוה: אורידם כפרים למבוח כאילים עם
 עמזרים: מה אך נלכדה ונתפש תהלת פל הארץ אך
 היתה לשמה בבל בגוים: מכ עלה על בבל הים בהמין גליו
 נבסתה: מג היו עריה לשמה ארץ ציה וערבה ארץ לא יושב
 בהן פל איש ולא יעבד בהן בראדם: מד ופקדתי על בבל בבל

רשי

(לח) נערו: ל' חמור נעור: (לח) בחומם אשית את מחסום. אכיון שהיו משתיים צפת האוס כדי
 שיתכרו: למען יעליו וישנו. וירדמו: שנת עולם. שנת עולמית. וכן עלתה כס מתוך משה
 ובכרות נחרו וזכרו וזכרו וזכרה העיר כמו שנה' (בדניאל ה) בלשאר אמר כעס המלך להתיב
 וגו' (ס) אשיות אריות וגו' (ס) בים בלילא קטיל בלשאר מלכא כבדאס (ס) ודוריו מדה
 קבל מלכות: (ט) ככרים. ככבים וכתוכין: (מא) ששך. ככל בלאת ב"ש: (מב) עלה
 על ככל סיס. חיל גדול כמו סיס: (מד) על כל. על פ"א של ככל: את בלשו. כשופלו כל

מצורת ציון

(מיכה ג) (לו) רב. מל מריכה: וחרבתי. יושבי כשדים כי הם שפכו דמי: (לח) לכן.
 מלכון חורב וזכב: והבשתי. מלכון יושב: הואיל וכן עשו כך לכן וגו' והחרבתי. אוכיס
 מקרה. ענין משין מים: (לו) לגלים. ענין את ימה ר"ל אשיות השפעתה אשר סתה כמי
 תל ודגור: מעין. מדור: שבה. תהמון: סיס: והובשתי וגו'. ככל הדבר נמ"ש:
 ושרקה. הוא הקול השמע בקנן השפתיים: (לו) לגלים. דרך הורבנות להמלא כסם הרנס
 (לח) ככפירים. ארי כחור: נערו. ענין שגה גלים מפילת כותלי הכתים: מעין תנים. יסו
 וזכרו'ל חמור נעור (כרכת ג): כטרי. כן מדור לתנים שהכונים נחרכות: שבה ושרקה
 יקראו החריות הקטנים וכן גור אריות יסוד תסים לתהמון סולם יתמה על חורבנה ושרקה
 (כראשית מט): (לח) בחומם. מל תממות: עליה (כי כן דרך בני האדם לנרוע בקול כראותם
 אשיות. אשיות: משתייהם. הוא כעודה של דבר חסוד שאלכד): שאין יושב. על כי לא
 שפחה וכן עמם מתים (אכתה א): והשברתיים. יסב מי שם לכן תסים לתמון ושרקה עליה:
 מלכון שכות: יעיו. ענין שמה: וישנו. (לח) יחדו. כל בני ככל ישאגו בקול מר בלשאר
 מלכון שיה: וקיצו. ענין כערה מן הכוים: ישאגו כשפירים כעת יחס מהלכס: נערו וגו'.
 (ט) ככרים. ככבים שמיים: עתודים. סס ככל הדבר נמ"ש: (לח) בראמם. על בלשאר
 אומר הנה אכנס שיפשו משתיים בזמן החור. כערה כשפירים כעת יחס מהלכס: נערו וגו'.
 כד שפכת החום ישנו הרנס ושרקה כי על ארץ ושרקה: ענין לרוע: ההלת. מלכון
 סולו והתפארות: לשמה. לתהמון: (מב) בהמין. כי ישמחו כעת שפחה יבנו לבנות יין: וישנו.
 ענין רכיו כמו תהמון רשעים (תהלים לו): כעטור השכרות ישנו סד עולם ולא יקילו עוד כי
 נבסתה. מלכון כסוי: (מב) לשמה. לשממה: כעת השנים נהרג בלשאר ואמר בדרך מליצה
 ציה. שמה: ושרבה. כמו מדבר: (מד) ופקדתי. כלל אוריד לנח כמו שמורידים את הכרים:
 ענין שפנתה כהלת הכרע: בל. כן שם האילול כלל אוריד לנח כמו שמורידים את הכרים:
 (מא) ההלת. שהיתה להלה והפארת ככל הארץ: בניים. בין כל הגוים היתה לתהמון

פל נודל חורבנה: (מב) חים. ר"ל אולוסין מרובים כמי סיס: בהמון. ר"ל כמריטה הגבורים
 חלכס: (מב) ארץ לים. להיות ארץ לים וערבה: ולא יעבד. אשיות דרך העברה בעלמה:
 (מד) ופקדתי אשיות לפניה שורעיות מל פסל כל העומד ככל כי פלגי ישבר את נלמו ויש

והצאתי את בלעל מפיו ולא ינהרו אליו עד גוים נגד חזמת
 בבל נבלה: מה צאו מתוכה עמי ומלכו איש את נפשו מחרון
 ארצה: מו ופחדו לבבכם ותיראו בשמועה הנשמעת בארץ
 בשנה השמועה ואחריו בשנה השמועה וחמם בארץ
 משל על משל: מו לכן הנה ימים באים ופקדתי על פסולי
 בבל וכל ארצה תבוש וכל חלליה יפלו בתוכה: מה ורננו על
 בבל שמים וארץ וכל אשר בהם כי מצמון יבוא לה השודדים
 נאם יהוה: מה גם בבל לנפל חללי ישראל גם בבל נפלו
 חללי כל הארץ: י פלמיים סחרב הלכו אל העמדו וזכו מרחוק

רשי

ישני פלמן תחתיו: ולא יסרו. ולא יסרו וכן ונהרו אליו כל הגוים (שפתי ג) כמישי הכרות
 גולם הסולכים אל סיס: (מו) בשמועה הנשמעת בארץ. השמועה הוהת של בלשאר שנהרג.
 ובא כשם השמועה. באותה השנה עלמה תבוא השמועה בהרבה ככל מהלים מן השמים שחומר
 (מכ) וסיה ככל יצי ממלכות תפארת גלון כשדים כהספכת אלהים את כדוס ואת עמונה:
 ואחריו. כשם השמים: השמועה. העונה לכס כה אמר כורס מלך פרט מי ככס מכל עמו
 וגו' (פורה א): ובושל על מושל. דרוש המדי מלך שיה אחת וכשם השמים כורס הסרסי:
 (מט) גם ככל. סיהם לנפול כה חללי ישראל: גם לנבל. יפלו חללי כל האלה: (ג) פלמיים

מצורת דוד

מצורת ציון

את וסכו: את בלעו. את העובר שכלע אוליא
 פשו ר"ל כל העובר בחסך לעובדיו אוליא מוס
 (ואמר לפי מהשבת ככל שחשבו שפכלס הוא
 הנותן להם כל העובר אשר לא כן הוא כי הוא
 ככל ואין בו ממש): ולא ינהרו. עוד לא יושבו
 העמים ללכת אליו לעבדו כי כולם יראו שאין בו
 ממש: גם תמות וגו'. כ"ה מהחומות תפול ולא
 יחמוקו כמעט העיר: (מה) פחרון. מלשו
 נפסכס מתרון אף ס' שתחול על בבל סוף תהיו
 נפסכס ר"ל לא יבוא מורך בלבכם ולא תיראו

שמועה הנשמעת בארץ והיה שמליו מדי ופרס
 עולים להלחם בכבל: ובא. ר"ל ולא תיראו כמה שבה השמועה היתה כשנה הוהת אשר
 כבר כחו בארץ ונתקיים הדבר ולא לפועל: ואחריו. ר"ל ולא תיראו בשמועה הנשמעת
 חרבו בשנה היתה אשר כבר ככבו את ככל ועשה חמם בארץ וסיו יבוא מושל על מושל
 ר"ל פרס ומדי ישלעו על ככל כהיום עד הנה מושלה על כל הגוים וכאומר מכל אלה אל תיראו
 כי ככל לטובכם: (מו) ופקדתי אשיות להביא שורעיות על פסולי ככל כי האויב ישבר
 לנמיסה וישא את וסכס: תבוש. חסיס יכס ר"ל חרם מכל עושה: ישאו בתוכס. כי המורך
 צוא נכנס ולא ילאו השדה להלחם. מול החרב כי יסגרו צעיר וחרר סיכנס האויב את העיר
 הרוב וזאת בתוכס: (מח) שמים וחרן. הוא ענין מליצה ור"ל הרנס שמה חסיה בעולם
 בלכדן ככל כי כרעו ללכ האומות: כי מלכון. כלשכ יבואו עליה הכרים האויב את העיר
 שבוטקת מקוטע לפנות מורחות: (מט) גם ככל לנפול. כי ככל סיהם ככס נב לנפול חללי
 ישראל גם לנבל תחכב הסכה אשר יפלו חללי כל הארץ ולכן כולם ישמחו בתפלתה: (ג) פלמיים
 חמם. חמם בני ישראל הפלמיים מהרג האויב ולא נכנסתם עם אנשי ככל הלכו חמם אלהיכם
 מלך השממו שמה: ופרו מרחוק. כעכל ופרו סת ס' פס שפנתם עבדח המקדס והסרו

את יהודה וירושלם תעלה על לבבכם: **ב** בשנו פירשמו
 חרפה בפתה כלמה פנינו כי באו זרים על מקדשי בית יהוה:
ג לכן הזהימים באים נא יהודה ופקדתי על פסיליה ובכל
 ארצה יאנק חלל: **ד** כיתעלה בכל השמים וכי תבצר מרום
 עזה מאתי יבאו שדרים לה נא יהודה: **ה** קדר ועקה מכל
 ושבר גדול מארץ בשדים: **ו** כירשוד יהוה את ככל ואפד
 ממנה קול גדול והמו גליהם במים רבים נתן שאון קולם: **ז** כי
 בא עליה על ככל שודד ונלכדו גבוריה התתה קשתותם כי
 אל גמלות יהוה שלם ישם: **ח** והשפרתי שריה וחקמיה
 פחתיה ומנייה וגבוריה וישנו שנת עולם ולא יקיצו נא יהודה
 יהוה צבאות שמו: **ט** כה אמר יהוה צבאות המות בכל
 הרחבה ערער התערער ושעריה תגבדים באש יצתו ויגעו

רשי

חרב. ישראל בגלו לטובה שלטו מחרב ונבואה: **(א)** כי בשמו חרפה. סמי כדים אחרים
 ומתפסים אותנו לאמר יד אלינו דמה בסחרנו את ביתו: **(ב)** יאנק חלל. יטע חלל כהכובדים
 את האדם כחן או כרומת וכו' כהמולא הרומת הוא האנק: **(ג)** וכי תבצר. לבון זכר
 חוק: סמתי יבאו שודדים לה. מאתי מן השמים הנביאים זמנה יבואו לה הכודים: **(ד)** נתן
 שאון קולם. בשם קול ופקדו: **(ה)** תהערער. ל' חפירס לבון שרו שרו עד היסוד והכלם

מצורת דוד

מצורת ציון

אין המלטה: **(א)** זרים. עמים נכרים. לבוב אליה: וירושלים וגו'. לטור זה שם
(ב) יאנק. ענין גניחה והנחה שהיא כשהיא מתחבלת על צומתה: **(ג)** יאנק חלל. בושנו
 יצאה הנפש וכן בלחוק חלל (יחזקאל כו): כיה עד כיה כושנו כי בשמו חרפה חללי
 הרמים: עזה. חוק: **(ד)** נחן. ר"ל נכעם. כיה ה' וכה האולם והיכל והדביר ר"ל כאשר
 וכן זה נתן קולו (יואל ג): שאון. ענין המי: סחריו את כהמק חרפו האויבים ואחרו מבלי
(ו) חתחה. ענין סכירה כמו חת מרודך יכולת ה' לא הילי מקדשו: **(ז)** ופקדתי.
(ח) והשברתי. מלשון סכרות. השנית להביא פורעניות על פסיליה: ובכל ארצה
 מחרויה וכנייה. מיי סכרה: יקיצו. ענין ככל מקומות ארצה יאנק חלל. כשה חלל הנשנה
 הטרם מכנייה: **(ט)** ערער התערער. ענין **(א)** כי תעלה בכל. אל השמים להשגב שם
 חורבן והשקפה כמו שרו שרו (תהלים קל): מפני האויב ואם תעשה מלך חוק במרום לא
 תועיל לעמך כי ממני יבואו לה הכודים ואין
 שום מלך עומד נגדי והוא ענין מליטה והפלט

למר אם תחוק במלחמה בסכרה תתנוול לא תושל לה: **(ג)** כבבל. נכעם חכבל:
(ד) קול גדול. כי ביתה בת רבת עם קול האונם היה גדול מחד: והמו גליהם. ר"ל ומה גליהם
 כי הוסיף כחומר מה שהמו בגלות וכסתרומונות כגלים וכמו המיית מוס כרים כן היה נכעם
 שאון קולם את כל זה יאבד בתקום ממה: **(ו)** וחתה קתוחם. לא יוכלו לירות ולהתגבר
 במלחמה חללו נכרה קתוחם: כי אל גמולות ה'. כי ה' הוא משלם גמול המעשה ולפי כן
 ובכל את גמולה שיהיו נשבות: **(ז)** והשברתי. אשכר אותה עד כי ישנו עד עולם ולא יקיצו
 ר"ל חלבל דעתם ולא יקומו: **(ח)** וצבאות שמו. המורה שהוא מושל בצבאות ועולה ומטע
(ט) וירחבה. אבר כל חת רחבה ערער התערער. חרבו והשבת: יגעו עמים. השמים
 אבר כבבו יגעו בסכרה ריק ר"ל מם שיגשו במלחמה שול חלוי ימים ליקו כי לא ילחו

המלטה

עמים בדרתיק ולאמים בדי אש ויעפו: **א** תרבו אשר צנתו
 ירמזו תגביא את שרית בנריה בן מחסיה בלכתו את
 לדקתו מקד יהודה בכל בשנת הרבעית למלכו ושריה שר
 כננחה: **ב** וכתב ירמזו את כל הרעה אשר תבוא אל ככל
 אל ספר אחד את כל הדברים האלה הכתובים אל ככל:
ג ויאמר ירמזו אל שרית ככאן בכל וראית וקראת את
 כל הדברים האלה: **ד** ואמרת יהוה אלהי דברת אל הפסוק
 הזה לתכריתו לבלתי היותו יושב למאדם וער פתחה כי
 שמועות עולם תהיה: **ה** ותיה ככלתך לקרא את הספר הזה
 תקיש עליו אכן והשליכתו אל הנהר פרת: **ו** ואמרת בכה
 תשקע בכל ולא תקום מפני הרעה אשר אנכי מקיב עליה
 ויעפו ער הנה דברי ירמזו:

נב כן עשרים ואחת שנה צדקתו במלכו ואחת עשרה שנה
 מלך בירושלם ושם אפיו חמיסר בת ירמזו מדבנה: **ג** יעש
 הרע בעיני יהוה בכל אשר עשה יהוים: **ד** כי עראף יהוה
 היתה בירושלם ויהודה ער השליכו אותם מעל פניו וימרד

המושל קרי

רשי

קל): ברי ריק. בסכרה ריק סיפא אליהם: **(א)** שר מנחה. רב תקדחא על ידו סו
 רואים את פני העלך המביאים לו תשורה:

נב (ג) כי על אף ה' סיחם. הוא נרמה לו מרד דקיוו כאלך ככל שהוא חלול החורבן:

מצורת דוד

מצורת ציון

מאומם: ברי אב. יגיעת הלואים ימים כסכסס יצחו. מלשון סלחם והדלקים: ברי ריק. כסכסס
 אב כי אש ימים תליתם ויטו עינים ולא יוכלו ריק וכן כדי אש וכמו כדי שגד יאמר אב
 לבנות את האב ותאלו עד אבדון: **(ב)** את לדקיו. עם לדקיו: שר מנחה. ר"ל שמעך
 עם המלך כעת מנחתו לדבר עמו מסכתות לבו: **(ג)** וקראת את פתח ביתך
(ד) ירחיבו וגו'. כחללה אמר שכתב ספר ואח"כ אמר שיהי לו כדברי הספר שכתב: אל
 ספר. אמר ש"ס סופו כי אחר שכתב עשה

ספר: הכתיבם אל ככל. סתובים סה על ככל: **(א)** וראית. או חרפה כספר ופקד
 ט: **(ב)** אחת דברת. ר"ל הלא מסך אמר ימים וא"כ הלא בידך ליקים מאמריך: למארה.
 כן אדם כין כסמם: **(ג)** ככלהך. כאשר חלה לקרוא את הספר תקבור אכן על הספר
 להכבדו לרדת ולשקם המים: **(ד)** ככה. כמו ששקס הספר הוא כן תשקע ככל כמות החורבן
 יל ימים לה תקום מפני סכרה וגו': ויעפו. אשכס יסיו עינים עד לא יוכלו להתחוק עוד:
 עד הנה דברי ימינו. על כי חמאן וזיך עד כוף הספר אינם דברי ימינו אלא סהם ספור
 דברים מהחורבן לוס אחר עד הנה דברי ימינו:

נב (א) במלכו. כעת שמתך: **(ג)** כי על אף ה'. כי כשנור שיתם אף כי כירחלם
 וכיסודם כ"כ גדולה עד שהשליך אותם מעל פניו להם שיער לב לדקיו למרוד כמלך
 ככל וסיחם סיחם אל סגלות לשלח מפל עין:

המלטה

צדקיהו במלך בבל: י ויהי בשנה התשעית למלכו בחי'ש
 העשירי בעשור לחי'ש בא נבוכדראצר מלך בבל הוא וכלי
 חילו על ירושלים ויחג עליה ויבנו עליה דיק סביב: ה ותבא
 העיר במצור עד עשתי עשרה שנה למלך צדקיהו: י בחד'ש
 הרביעי בתשעה לחי'ש ויחוק הרעב בעיר ולא היה לחם לעם
 הארץ: י ותבקע העיר וכל אנשי המלחמה יברחו ויצאו מהעיר
 לידה דרך שער בין החמלים אשר על גן המלך וישוים על
 העיר סביב וילכו דרך הערבה: ה וירדפו חילי כשדים אחר
 המלך וישגו את צדקיהו בערבת ירדן וכל חי'ו נפצו מעי'ו:
 * ותפשו את המלך ויעלו אתו אי מלך בבל רבלתה בארץ
 חמת וירבר אתו משפמים: י וישחטו מלך בבל את בני צדקיהו
 לעיניו וגם את כל שרי יהודה שחטו ברבלתה: יא ואי עינו
 צדקיהו עיר ויאסרוהו בנחשמים ויבארו מלך בבל בבלה ויתנהו
 בבית הפקדת עד יום מותו: יב ובחד'ש החמישי בעשור לחי'ש
 היא שנת תשע עשרה שנה למלך נבוכדראצר מלך בבל בא
 נבוכדראדן רב טבחים עמד לפני מלך בבל ירושלים: יג וישקח

בית קרי

רש"י

(ד) דיק. כקום: (ז) יברחו. כמו נכחו: דרך שער בין החמלים. מערב ביתה ש
 מניהו עד ערבות ירדן וככל פירשתי בספר הזה: (א) רבלתה. היא אנטוכיה: וירבר
 אתו משפמים. על שער על השטוח: (י) את כל שרי יהודה. סטודרין שאמר להם אחס
 שפרתם לו את שבעות וחטא הים כעניו ה' להחיר שבעות: (יא) בית הפקדות. גנית'הלמורין:

מצודת ציון

(ד) דיק. הוא מגדל הכני ללכוד העיר וכן וכני' עלי' (ב) לשלבו. לגלות צדקיהו: דיק. הוא
 דיק (ויחוקל' ד): (ה) במצור. החיל הסובב העיר מגדל הכנס מול העיר ללכוד: (ח) והבא
 ללכוד יקראו ליום כי מתיים לאנשי העיר: עמוד המור. עמוד העיר והמור סביבה עד
 (ו) ותלקע. עיני פתיחה: (ח) נפוצו. נתפורו: גו'. (י) ותבקע העיר. חל ל' בקטן חומתה
 (א) ויהפשו. אחו חוקה: משפמים. עיני וכלו נעשות מעגמה כי חגי יובלים סין
 יבכה: (יא) בנחשמים. כשאלאות נוחש: יברחו. סין נוחש: דרך שער גו'. כדרך
 הפקדת. מל' פקדון וגניו הוא בית הסוכה: העיר העומד בין שתי החומות אשר אל גן
 נתו

עיתו: (ח) וירדו. ארזל סגרה דרך מערב ההולכת עד ערבות ירדן ויזמן ל' הדרך
 ממעל אל המערה ורדפו כשדים אחר הכני ובטוח לפתח המערה עלו את המלך ויא
 ומסוכו: (א) רבלתה. כי נשארין ימי המור הלך ל' ללכוד: משפמים. התוכה עמו של
 פה שמדו בו ועבר על שופתו כמ' (בד'כ לו): (יא) בית הפקדות. כנית הסוכה
 (יב) תשע פקדת. כי נפת סוכה את יבויין הים ח' למלכו וצדקיהו סגן יח' שנה סין י"א
 עמד. ועמד לפני מלך בבל למצו:

את בית יהודה ואת בית המלך ואת כל בני ירושלים ואת כל
 בית הגדול שרף באש: י ואת כל חמות ירושלים סביב נתצו
 כפי חילי כשדים אשר את רב טבחים: יא ומדלות העם ואת
 יתר העם הנשארים בעיר ואת הנפלים אשר נפלו אל מלך
 בבל ואת יתר האמון הגולה נבוכדראדן רב טבחים: יא ומדלות
 הארץ השאר נבוכדראדן רב טבחים ללכדים וליוגבים: יא ואת
 עמודי הנחשת אשר לבית יהודה ואת המנחות ואתים הנחשת
 אשר בבית יהודה שברו כשדים וישאו את כל נחשתם בבלה:
 יא ואת הסרות ואת העינים ואת המפורות ואת המזרקות ואת
 הכפות ואת כל בני הנחשת אשר ישרתי בהם לקחו: יא ואת
 הספים ואת המפתחות ואת המזרקות ואת הסרות ואת המנחות
 ואת הכפות ואת המנקיות אשר זהב זהב ואשר כסף כסף
 לקח רב טבחים: יג העמידים ושלגים הים האחד ותבקר שנים

רש"י

(יג) בית הגדול. כתי כנסיות שמגדליו כסס תפלו ויח' כתי מדרשות שמגדליו כסס את התורה מתלוקת
 האמורא' סוף: (טו) יתר האמון. כמו הסמון: (טו) וליוגבים. חוטבין בלתי ר"ל ל' חטובין: (יז) ואת
 המנחות. של כוכבות: (יח) המזרקות. הם כלי זמר: (יט) ואת הספים. ת"י קוליה ולא ירשתי
 אס ממני כלי זמר הוא וזמור אני סגן אגנות לקבל דם כמו כסס אבן כסף (שמות יב) ויש מפרשים
 הספים שאין כדים לפי תרגום של יהוה'ן שתרנס קוליה כי כן תרגם אונקלוס וכדיה על שבעים
 (בראשית כד) וקולתם על כספה ולשון זה נראה שספים אינם ממין כלי זמר אלא כדים הם
 ומזמרות הם כלי זמר: (יח) המפתחות. שחומין כסס גמלים מפל המונח: המנקיות. סניפי סוכה
 שנהם שממדין להם הפנים כמו שעינו במנחות (ד' ז' ועי' רש"י פ"י תרומה כס פ"ח ועי' פ"ח

מצודת דוד

(יג) בית הגדול. הוא ס' על מים כל בני ירושלים
 זמר שסס כל בית אדם גדול אשר כירובלים
 עיני טעיה והסתכרות כמו אל הכסדים אחס
 ואותם לנד שרף ולא וולתם: (טו) הנשארים. נוסל (לעיל לו): האמון. כמו הסמון כה"ל
 אשר לא נהרגו: ואת הנפלים. אותם שסגו
 פלמן אל מלך בבל לעבדו: ואת יתר האמון. (טו) לכודים. לעבוד הכרמים: וליוגבים.
 הנשארים ככל עמי יהודה: רב טבחים. שר
 על הכרמים במאות המלך: (יח) אשר ישרתי
 כסס. הששים לעבוד ולשרת כסס ככהמיק:
 (יט) ואת המזרקות. של שהיו מזרקות של
 כסף ומזרקות של זהב לוח והזכיר וכן
 ספרות וספמות: אשר זכ' גו'. ר"ל בין של
 זכ' (יח) חסירות. הקדמות: הדיעים. המכבדות
 והמלכות שבוים לגרוף כסס הדגן: המפורות.
 כלי זמר: המזרקות. הספים: הכפות. אגנות כמו סף של
 (אגרות יב): המפתחות. כלים לחמות כסן האס: המנקיות. הם סין כעין חלי קנה חלל
 פלגים אותם בין להם הפנים להכניס כסן סרות שלא יתפס ופוח מלשן קרי:

תנ"ך

עשר נחשת אשר תחת המלגות אשר עשה המלך שלמה לבית
 יהוה לאהיה משקל לנחשתם כל הכלים האלה: כה וקעמורים
 שמנה עשרה אמה קומה העמוד האחד והוא שתיים עשרה
 אמה יסבגו ועביו ארבע אצבעות גבוב: כה וכתרת עליו נחשת
 וקומת הכתרת האחת המלש אמות ושכבה ורמונים על הכתרת
 סביב הכל נחשת וכאלה לעמוד השני ורמונים: כה יהיו הרמנים
 תשעים ושישה רוחה כל הרמנים מאה על השכבה סביב:

קופת ק

תוספת מנחה ל' ד' ר"ה לא היו: (כ) אשר תחת המנוחות. לא ידעתי היך שהיה תחת חים
 היו ודומה לי שאין זה אלא כמו אלו המנוחות: (כא) יסבגו. יקפצו עיגל הקיפו: ועביו
 ארבע אצבעות. סביב הללו: גבוב. הללו: (כב) ושכבה ורמונים על הכתרת. קעמורים
 אגנות אחת כדרכה והעליונה כפוייה על פי התחתונה והעליונה קרויה שכבה קושיאל בלש
 ורמונים תמונים היו בכרכרות והשכרות שני רחבים קצורין יחד ומתוכם על השכבה מלמעלה
 מקום שהשכבה קרסה מלמעלה והיא יורדת עד מקום דבק השכבה והכתרת שהוא הכתן הרהב
 שכמתרת וכן עומדות והרמונים מכסים את מקום הדבק שתי פיות האגנות המדובקים יחד:
 (ג) תשעים וששה רוחה. וכסוף המקרא הוא אומר כל הרמונים מאה על השכבה וכסוף
 (ג'א' ו) הוא אומר והרמונים מאתים עורים ד' מאות לשתי השכבות אמר משה ארבע מאות
 פיו (שתי השכבות על שני העמודים שני עורים לכל שכבה והטור מאה הוא באשר כאן כל
 הרמונים מאה על השכבה לעור האחד ומאתים לשני הטורים הוא שאמר גם והרמונים מאתים
 עורים סביב מאתים לשני עורים סביב לעמוד האחד וכן לשני הכי ארבע מאות והעמודים העמידם
 שלמה כאלוה כמון לכותל ההיכל והכותל מכסה ארבע רמונים מכל עור שאין נראהו מכתוך הוא
 שאמר כאן ויהיו הרמונים תשעים וששה רוחה: רוחה. כמו לרוח כל חובה שלביטה לשי'
 צלחיתה העיל לה היא כסופה ולכן העטם מלמעלה תחת הרים כלומר תשעים וששה מאה
 רחיים לרוחות הפמוד ו למדתי נקרא שלשים ומתים מדות שאמר רבי אלעזר בט ג' ר' יוסי

מצורת ציון

מצורת דוד

(כא) יודים. קו ותגלו גבוב. הלול כמו נכוב לוחות וכן בין של כסף הכל לקח: (כ) אשר תחת
 (מצות ז): (כב) ושכבה. היא מעשה רשת: המנוחות. ר"ל אשר היו אלו המנוחות וגי' פי
 (כג) רוחה. גם שאינו יקרא רוח כמו שאמרו ספקר היו תחת ים הנחשת כמ"ם (ג'א' ו)
 רוח או ר"ל במקום המנוחות בו יתכן כשהזכיר אהו
 את פיה מעל הפקר והתנו על מלכות אלמים
 ואל הכוזבות סביב מעל המנוחות כמ"ם (מ"ב עו) גם או את הכוזבות על הפקר במקום
 המנוחות ושאר קן עד הגולה: לא היה משקל. לא היה משאפסר ליקול הנחשת של כל הכלים
 האלה: (כא) והעמודים. ר"ל העמודים בלקח היה קומת כ"ה ת"י אמה: יסבגו. פיה מכסה
 את היקף העמוד: ועביו. עובי דומי העמוד היה ארבע אצבעות והללו כחמשיטני
 (כב) וכתרת עליו. על הפמוד ממעל היה כעין כותרת עשו מנוחות: הכותרת האחת
 ר"ל קומת כל האת כי לכל עמוד היה כותרת: ושכבה ורמונים על הכותרת. ר"ל על הכותרת
 ממעל היה מעשה שכבה וכדמות רמונים היו הלויים על הכותרת מסיבוב (וכת"א ו) נתבאר
 מלכות הכותרת: הכל נחשת. הכותרת והרמונים: וכאלה. כדמות הכותרת השכבה
 עשו להעמוד האחד היה גם להעמוד השני וגם רמונים היה גם להשני: (כג) תשעים
 וששה רוחה. לרוח האולם ואורו היה גלגל תשעים וששה כי ארבע מאה היו נכסין משין
 כדומה כי העמודים עמדו ממונים לכותל: כל הרמונים מאה. מכסה היה לעור האחד
 פלג היה לרא' ער טורי רמונים כמו שאמר (ג'א' עס): על השכבה. היו הלויים על

שכבה

ויקה רב-מבחים את-שריה כהן הראש ואת-צמניה כהן
 המשנה ואת-שלושת שמרי הפה: כה ומהעיר לקח סרים אחד
 אשר-היה פקיד ו על-אנשי המלחמה ושבעה אנשים מראי
 בני-המלך אשר-נמצאו בעיר ואת ספר שר הצבא המצבא
 את-עם הארץ וששים איש מעם הארץ הנמצאים בתוך העיר:
 כה ויקח אותם נבוכדראצר רב-מבחים ויהא אותם אל-מלך בבל
 ורב-לחה: כה ויפה אותם מלך בבל וימתם ברב-לחה בארץ חמת
 ויהא יהודה מעל אדמתו: כה זה העם אשר הגלה נבוכדראצר
 בשנת-שבע יהודים שלישי אלפים ועשרים ושלושה: כה בשנת
 שמונה עשרה לנבוכדראצר מירושלים נפש שכנה מאה
 שלשים ושנים: ל בשנת שלש ועשרים לנבוכדראצר הגלה
 נבוכדראצר רב-מבחים יהודים נפש שבע מאות ארבעים וחמשה
 כל-נפש ארבעת אלפים ושש מאות: לא יהיה בששים ושבע

רש"י

גלגלי: (כד) כהן המטה. כהן סכניס המנוחות תחת כה"ג לשם תחתיו אם יארע בו פסול:
 שומרי הפה. אמרנו במשפחות טעורס חבורות לכן: (כה) ושבעה אנשים מראי פני
 המלך. וכספר (מלכים ב כה) אמר וחמשה אנשים חבורים ולא חבורים כ"כ: המצבא
 את עם הארץ. יודע מנין של כל עיר ועיר כמה אנשים מוציאה ללח"א: (כז) בשנת שבע
 הוא גלות ימיה וכספר מלכים אחר כמות המונה הא טי"ד שנת המונה שאין נכוד לר' הוא
 שנת שבע שכבה את יהויקים לעבד דחמזר ער (מגילה יא ערסין יב) שנה ראשונה ככה נראה שנים
 מלה וככה יהויקים: יהודים גלות אלפים. ומשאר שנים שבעת אלפים הרי י' אלפים שנתו
 סוף שמיים יהודים שלבת אלפים הכריע בין שני מקראות שכתב ספר מלכים פסוק אחד אומר
 שפרת אלפים (כס כד) וא' אומר שבעת אלפים (כס כה) כל זה ופי' יסודים ג' אלפים ומשאר
 שנים י' אלפים הרי י' אלפים: (כט) בשנת המונה עשרה. הוא גלות זקניו ומעלה הוא
 אומר (לכן) שנת י"ט שנה למלך נבוכדראצר חשע עשרה במלך המונה עשרה שכבה את יהויקים:
 (ל) בשנת שלש ועשרים. נמנה לר צילו וסוף יסודים שכבניות ממון ומחלכ ששע מלכות

מצורת דוד

מצורת ציון

שכבה סביב: (כד) כהן הראש. הוא היה
 ר"ג: כהן המטה. שני לו הוא הסגן: שומרי
 הפה. שומרי מנחת הפה הם השומרים:
 (כה) מראי פני המלך. ר"ל היושבים תמיד
 סביב המלך: אשר נמצאו בעיר. ולא כדמות המטה
 כית השרים: ואת ספר שר הצבא. הסופר
 של ספר הצבא: המצבא. על פני מוציאים כל עיר אנשים ללח"א כהנאם: סגם סלון. סג
 המטורים שכבה אבר ומלאו כעיר ולא כדמות: (כז) זה העם. וזה הכתוב כל העם הגלויים
 לכלל: בשנת שבע. הוא גלות ימים שסיתה כבנת שבע לכבוד יהויקים נבוכדראצר: יודים.
 מבני יסודים: (כט) בשנת המונה עשרה. הוא גלות זקניו וסיתה כבנת י"ה לבנות יהויקים
 צלחיתה וי"ט למלכות ל"ג: מירושלים. גלגל מירושלים: (ל) בשנת שלש ועשרים. לא ככה
 פה לר' וסוף את יסודים שכבניות ממון ומחלכ כן פה גבי' כל נפש. על שלבת

גלגלי

Довзвѣлено Цензурою.
 Варшава, 29 Декабря 1888 года.

יחזקאל א

א ויהי ובלשנים שנה פריעי בחמשה לחדש ואני בתוך המולך
 עדינה פבר נפתחו השמים ואראה מראות אלקים:
 ב בחמשה לחודש היא השנה החמישית לגלות המלך יויקין: ג היה
 היה דברי יהוה אלי יחזקאל בדרבני הבחן בארץ פשנים על גבול

רשי

א (א) ויהי בשלשים שנה . סתם הניב דבריו ולא פירש שזו תי הוא ולא פירש למיין מה
 מנע לפיכך הפסיקה רוח הקודש את דבריו כשי מקראות הסמוכין להם ללמד מי הוא
 הניב וללמד למיין מה מנע שנאמר בחמשה לחודש היא השנה החמישית וגו' אין אלה דברי
 הניב שהרי כבר אמר שנחמשה לחדש הים עומד ועוד שמתחלה אמר נבואתו כלי עלמו ואני
 בתוך הגולה ואראה מראות אלקים וכן כסוף וראו וכה רוח פערה וגו' ואלו שני מקראות
 מפסיקין דבריו כאלו אמר מדבר עליו הים הים דבר ה' אל יחזקאל ותהי עליו שם יד ה': ואני
 בתוך הגולה . כלומר חזן לארץ ישראל : על נהר כנר . שם הנהר : מראות אלקים על שם
 של הים רואה באספקלריא המאורה קורא אותם מראות אלקים כעין הלוח ולא ממש וכל הנביאים
 חף הם מתוך האספקלריא שאינה מאירה ראו חזן ממש רבינו הוא שנאמר ויוד הנביאים אדמה
 (סו"ט י'): (ב) היא השנה החמישית לגלות המלך יויקין . נמניו למדין שלשים שנה שמה
 לחתלה היוכל מנע שהיוכל האחרון החמיל בתגלת י"ח ליאשיבו היא השנה שמה חלקיהו את
 הספר (מלכים ב' כ"ב) וכן נמניו כסדר עולם שהיא היתה תגלת היוכל ליאשיבו מלך לא שנה לא
 מסן י"ו שעברו כבר שתיירו י"ד שנה ויוקיים מלך י"ח שרי פשרים וחמש ויכניס בו לא מלך אלא
 ג' חדשים וגלה ושנה שניבא יחזקאל היתה חמישית לגלותו הרי שנת שלשים היוכל וכן נמניו
 כסוף נבואתו שנתן סימן למיין היוכל שנאמר וסי ככ"ח שנה לגלותו נראה השנה בעשור לחודש
 (לקמן ב') ואמר רבותינו איזהו שנה נראה השנה בלע בעשור לחודש היו אומר זו שנת היוכל:
 (ג) היה דבר ה' . אמרו רבותינו היה כבר לפי שאין השנים מורה בחולה לארץ אלא ע"י שפיתה
 עליו חתום בארץ ושנינו צברייתא דמכילתא בן אדם עמוד על רגלך [לקמן יב] הוא הים תגלת
 הספר אלא שאין מוקדם ומאוחר וי"א בן אדם חוד חודים [לקמן יז] הוא תגלת הספר ואומר הני
 שותה נבואה נאמרה לו קודם שגלו שהיא ראויה ליאמר לו בארץ שאין מפורסם בה גולה ויהי
 ניכרת תגלת שלוחתו אליהם ויגזון חף הוא כך תירגם מהיו הים פתגם נבואה מן קדם ה' עם
 יחזקאל בר גווי כהנא בארעה דישראל תב תגייעות ואחמלל עמיס במדינת ארע כבדאי ויחזקאל

מצורת ציון
 א (א) בבר . ק שם הספר .
 מתקתת

מצורת דוד
 א (א) ויהי בשלשים שנה . בשנה השלישית
 היוכל האחרון שגלו בו שהרי כהן אמר
 היא השנה החמישית לגלות המלך יויקין וכשראה

נבואה בית הסתוד נאמר נאמר שנים לגלותו (לקמן ט) וזוה הים לגלות יויקין
 והנבואה שהיא ראה בשנת היוכל שנאמר שם נראה השנה בעשור לחודש יז זו היא שנה נראה
 השנה של הים הוא בעשור לחודש וזו שנת היוכל שהתחלתה ביום הכפורים בעשור לחודש השביעי
 ח"כ הנבואה שהיא שקדמה פשרים שנה היתה בשנת שלשים ליוכל העבר (ותגם הנבואה שהיא
 ביוכל לפי ששנת היוכל ההוא מלא חלקיהו כ"ג ספר התורה כבית ה' בימי יאשיבו כי
 בי"ח למכותו מלאה והוא מלך לא שנים ח"כ נאשרו עוד י"ד שנים אחריו מלך ויוקיים י"א
 שנה הרי כ"ח כי יו יואחז שנתן לפניו ויוקיים שנתן אחריו לא מלכו שנים כ"ח שנה ח"ס
 ושפחה ימים ולא הים שנה (א"כ בשנה החמישית לגלות יויקין בשלש שנים שנה
 ולפי כנולאו ס"ה היתה העשבה דנה והשנה ההיא היתה רשומה ומפורסמת וודעת בין
 האנשים כי אז נגלה להם אשר החורבן עושה לבוא לכן תגלה בה הנבואה שהיא נראה בה
 וביעת השנים מביח ה' במלך הרוכב על הארבעה : ברביעי . בחדש השביעי : ואני אז
 סייתי אני בין אנשי הגולה על נהר כנר : מראות אלקים . מראות השמיים : (ב)
 לחדש וגו' . ר"ל בחמשה לחדש שנאמר היא היתה בשנה החמישית לגלות יז
 ד . שם מדבר האמר אמר ספר ספר :

כבר ותהי עלי שם ידיהוה : ו יארא ותנה רוח סערה באה מן הצפון ענן וגדול ואש מתלקחת וננה לו סביב ומתוכה בעין החשמל מתוך האש : ומתוכה דמות ארבע חיות וזה מראיתן דמות אדם להנה : ו יארבעה פנים לאחת וארבע פנים לאחת

רש"י

גלגל עם החרס והסבגו בגלו עם יסוינו : יד ס' . כל גלגל יד האמורה בספר זה וכלל גלגל גלגל איה אלא גלגל טורק שהנבואה חוקפתו על כרחו אלא מהתגב דיישטריאל כלפי' : (ד) והנה רוח סערה בזה מן האפון . וקרא מרכבה כאל כבוד הסכינה כמה שנאמר בעין ולפי כאלה כחיהם להכחית את ישראל לכך נדמות לרוח סערה ועין : באה מן האפון . חודרת היתה מארץ כשדים שהיא גלגל גלגל שאמר מלפון תפתח הרעם [ימימי א'] ולמה הלכה עם כדי לנטות את כל העולם תחת רגל סלה יאמרו הכומות ביד אומה שפלה מסר את בניו ששכדים אומה שפלה היו שנאמר זה העם לא היה [ישעיה כג] כך דרשו רבותינו במסכת חגיגה : ונגה לו . לענן סביבו מתחנן רוח הוא שתידין ישראל ליגאל מסס : בעין השמל . השמל מלאך שמו כך וכעין גוון שלו ראה מתוך האש וכך אמרו רבותינו משעש במיטק אחד שהיה דורס במעשה מרכבה והיה מנין בשמל ויולא אש מתשמל ואלתו ועוד אמרו כי השלה מורכבת באחד ממי השמל א"ר יודק חיות אש ממלאת כחתימה תנא פתים חיות ועתים ממלאת בשעש הסדבור ויולא מפי הכר"ס חיות בשעש שאין סדבור ויולא מפי הכר"ס ממלאת כלומר משכחות ומחללות את הסס וימתן סיבה השמל עם העין שהוא קרוב לעין האש כי אמר השמל . מתוך האש ואמר כעין השמל כמראה אש בית לה סביב ממראה תמיו ולמעלה ואמר כמראה שפנים ומתמיו ולמעלה כמראה וזה עין השמלה מו' : (ח) והחובה . של אותה האש ראייתו כעין השמל הנראה מתוך האש ולא נודע מהו ומדרש שדרשו כי רבותיו חיות אש ממלאת איתו מיושב על הענין : דמות אדם להנה . יש לתמוה שהרי אף דמות סור ואריות ובער להנה ונראה בעיני לפי מה איך לכולם קולם הניחית את המרכבה כי והוא דמות פרטופו של יעקב אבינו : (ו) וארבעה פנים לאחת . לאחת זו לפרטופו האדם לבדס היו ארבעה פנים וכן לאריות ולבער ולשור הרי שש עשרה חיות וכן לכל חיה וחיה וארבע כנפים לכל אחד מן הפנים כדי ששים וארבע כנפים לחיה והוא חמשה עשר ונתן

מצורת ציון

מצורת רוח

(ד) מתלקחת . מתלהב ונעור כמו ואש מתלקחת יד ח' . כח טורק כנבואה : (ד) רוח סערה בתוך הכרד (שמות ט) והוא מלבן לקוחה כי בזה מן האפון . הוא רוח על מתן ככל והכשדים להלכ לבה ונחלו בדבר הנספך : ונוגה . עין שהיה מלפון א"י והמה יבואו על א"י בשעף הארס ותיחה כמו מנוגה נגדו (הכלים יח) : אף : ענן גדול . גם ראה ענן גדול והוא רוח בעין . כגוון כמו ועינו כעין הכדולה (כמדבר על חשכת החרוה הבאות עיני : ואש מתלקחת . יא) : החשמל . הוא הוך אשר בזה המטוק והוא רוח על שריפת בית ה' : ונוגה לו סביב . מן הענן . אף הוא מלה מורכבת חש מל והם בניעות הדברים האלה ראה נוגה והארס והוא הוא ענין התיקא כמו עת לחיות (קולת ג) ומל הוא מלפון מלה ודבור : (ח) חיות . ר"ל ישועה : הדבר שנתוך מל אחת מיוני סמי ומת"י כעין : דמות . לזרות : להנה . והוא הדבר המסבב ומכיל את כל אלה הוא כגוון השמל הנראה מתוך האש והוא הוך אשר בזה המטוק מן הענן עד שבאש לא יוכל העין להסבבו כמו שהיא והוא נלמו בעין הסרעס ובין ההטכס לא יבוא במקרה כאל הכל בניורה המקום וכמו כסם השמל על כי אין להסבבו וגם השמל היא מלה מורכבת חש מל בראי לחיות ולחיות מן האלול והדבור כי אין להארו כבוס דמיון : (ח) והחובה . מתוך הטובה סבור למחלה ראה דמות ארבע חיות : וזה מראיתן . ר"ל זה הוולר מראה גופן סביב לכן דמות גוף אדם : (ו) וארבעה פנים לאחת . כי לכל חיה היה לב ד' פרטופים והם האריות ושור ובער אחד לכל רוח ומת"י כעין וחמר כוס שפ"א היה כולל מארבע ואל"כ לכל החיות ככללם סו פר"ד פנים ולכל אחת מהפנים היו ארבע כנפים ושאל היה עין טלם רגליו כנפים ס' :

לחם : ו ידגיהם רגל ישרה וכף רגליהם ככף רגל עגל ונצלים בעין נחשת קלף : ח יורו אדם מתחת פנייהם על ארבעת רבועיהם ופניהם ונכניהם לארבעתם : ח חכרת אשה אל אחותיה פניהם לא יסבבו בלכתן איש אל עבר פניו ילכו : י ודמות פניהם פני אדם ופני אריות אל הימין לארבעתם ופני שור מהשמאור לארבעתן ופני נשר לארבעתן : יא ופניהם ונכניהם פרוות

סודי ק"י

רש"י

מאין ותמחן ושאר נסיון : (ז) רגל ישרה . רגליו כיוון מכוונין זה כנגד זה . ד"א ישרה שאין להם קפ"י ארכובות לכוף את סוקיהם לפי שאין להם ישיבה ולא סביבה ואין לדיכין להיות להם קפ"י עינין שיש להם קפ"י קפ"י וקפ"י תחתון כנסה היא כופפת סוקיהם לשכך : רגל עגל . רגל עגל וכן חרסג יונתן רגליו סגלגלין : ונוצצים . מתוך והכריות דומה כאלו יולאות מהם נוצות גדלמרינן כחם' וזאת אף הוא עשתה נכרבת של וזה וכו' בשעש שהחמה זורחת לנאות יולאין פנימה וקו' : בעין . כמו כמראה : נחשת קלל . מווקק ומאיר ומתקף חכרו עם קלוי בלש (ויקרא ג') : (ח) יורו אדם מתחת פניהם . כתרומנו למחתי בהון גומרינן דלשא גו' וכן אש מולאים כספר זה וישלה הכרוב את ידו אל האש אשר בינות לכרובים וישא ויתן אל חפני לבוש סדדים וכן אחריו ויראו לכרובים חכיות יד אדם וגו' [לקמן ז] ידו אדם חותמת את האש וחותמת לכרוב והכרוב גלית כדי שלעטנו הגליתס מיד אל יד להקל הסורעניות מעל ישראל : על ארבעת רבועיהם . ל"ד רמות העולם שהרי יש להם פנים וכנפים לכל רוח : ופניהם וכנפיהם לארבעתם . כתרומנו שום לארבעתן : (ט) חוברת אש אל אחותה כנפיהם . כנפה של זו פרושה ללד כנפה של זו לכאן וכן לכאן עד שחוכרות ומגיעות זו לזו וכך הם מכסות פניהם שהכנפים פרושות למעלה מן הפנים : לא יסבו בלכתן . אש רוצות ללכת לאיוו רוח שירלו אין לריכות להכס פניהם שהרי יש להם פנים לכל' א' למויך איש אל עבר פניו ילכו ללד פניו של אותה הרוח שסס רואים ללכת ילכו : (יא) ופניהם וכנפיהם פרוות מלמעלה . אלמלא שראיתו עעס זקף גדול נקוד של

מצורת רוח

מצורת ציון

(ז) רגל ישרה . ר"ל אין בהם פרוקים לכוף את סוקיהם לפי שאין להם לא סביבה ולא ישיבה ואלו כנפיהם תחתיות ואין להם זוכר כפרקים : וכף רגליהם . תחתיות רגליהם מהם כדמות כף רגל עגל : ונוצצים . נחשת קלל (דניאל ז') : (ח) רבועיהם . ת"י רגליהם היו מוהיורים ואלו משלויים נולאות כגון נחשת מווקק המוהיור ביותר ואלו משלויך נולאות : (ח) יורו אדם . יודים כידי אדם היה נוגעות : אשה אל אחותה . כן יאבד בדכריות להם מתחת כנפיהם כן היה ככל ארבעת דברים : ופניהם . הפנים והכנפים שהיה לכן היו שיים לארבעת החיות זה כוס : (ט) חוברות וגו' . כנפיהם היו מחוכרות ונוגעות אחת אל אחת לכסות כסם הפנים ופאשר ואמר למטה כענין : לא יסבו בלכתן . כשירלו לשאת דרכם משכר אל עבר לא יסבו מלד אל לד לפי שפ"א דרכם ילכו אל עבר מול פניו כי יש להם פנים לכל רוח וכל עבר שילבו סנס ילכו מול פניהם : (יא) דמות פניהם . מראה פני החיות אחת היה פני אדם והיה לכול מארבע וכן כולם ופני אדם ראה מול עבר פניו : אל הימין . כעבר הימין של פני האדם : לארבעתן . כן היה ככל ארבעת החיות : שהשמאל . כעבר השמאלי של פני האדם : לארבעתן . כן היה ככל ארבעת החיות : ופני בער לארבעתן . ככל ארבעת חיות סוף פני יקר ופול סוף פאחורי פני האדם : (יא) ופניהם . ר"ל ופני החיות כנס

תקרב הנורא נמי על ראשיהם למעלה: ונתת הרקיע
בנפיהם ישרות אשה אל אחותה לאיש שתים מכסות להנה
ולאיש שתים מכסות להנה את נותיהם: כי ואשמע את קול
בנפיהם בקול מים רפים בקול שדי בלכתם קול המקה בקול
מחנה בעמדם הרפינה בנפיהן: כי ויהי קול מעל הרקיע אשר
על ראשם בעמדם הרפינה בנפיהן: כי ומפעל לרקיע אשר על
ראשם כמראה אבן צפיר דמות פסא ועל דמות הפסא דמות
כמראה אדם עליו למעלה: כי וארא ו בעין השמל כמראה אש
בית לה סביב כמראה מתניו ולמעלה וממראה מתניו ולמטה

רשי

גליא"ס פור"ש בלע"ו: (כב) ישרות. מכוונת: (כד) כקול מים רכים. יכל קול נמוך תלמוד
לומר כקול שדי כקול המפורש ככתובים קול ה' ככת וגו' קול ה' סוגר ארום [תהלים כט]: קול
המלך קול מלטה. קל מלולין כד מודין ומכרכין קודם דנוטון קל מסריי מלאכי מרומא:
בעמדם הרפינה כנפיהן. מלשמש קול וי"ת במקומהן משתקן נפיהן מן קדם דנורא דכוח
אל מקום הווא ממעל לראשון להשמיע לנביאים שוחתו כמו שמייס והולך ויהי קול וגו' ומ"א
בעמדם מלקם כשכיל ישראל שיקלו תחילה: (בה) יהיה קול מעל לרקיע. ת"י וכמון הדוס
רפוא קדמויה לאשמע די דנורא לעדויה נביאי ויהאל כוס קלא משמעת מעליו רקיע מבין
כדכוח מתחתו רקיעא דעל דרשיטון: תרפינה כנפיהם. מאימת הדבור: (כו) וארא שפין
השמל. לא ניתן רשות להסתכן במקרא זה: בית לה. מלפנים לה כמראה אש:

מצורת ציון

ופרשם כמו לרוקע החרק (תהלים קל): הקרה. וגו'. ר"ל דמותו השטוח ופרש על ראשי היות
הוא הגליל הקרס והקרע ע"פ המים ימיא היה כגון הקרה הנורא ר"ל המעיל הומה על
הקור וכן משליך קרחו (שם קמו): (בג) ישרות. ראויו כעבור הפלגת זכרו ולגינתו: נסרי.
מלבן ישר וכו': (כד) המולה. ענין המיה והיה נטוי ופרש על ראשיהם מלמעלה:
זשאון וכן לקול המולה (ויקרא יא): תרפינה. (כג) ותחת הרקיע וגו'. ר"ל כנפיהם שהיו
ישרות ומכוונות להיות חוכרות אשה אל אחותה

אתך

ולפנים זה היו וגו' זה היה דמות אחד להן וחזר ומפרש שהכניס בהם היו מכסות את
נפוחם: (כד) את קול כנפיהם. קול הרעשת כנפיהם: כקול מים רכים. שהיה כמו קול מים
רכים שהעשיר וכקול שדי כדכרו כסויי כמראה שם את הדברים וגו' קול גדול (דברים ה):
בלכתם. ר"ל הקול הווא שמעתי בעת הלכס: קול המולה. קול שאון המייתם היה כקול
המים המטון עס: בעמדם. בעת עמדו במקומם היו מרפס כנפיהם ר"ל לא הרעשו או כנפיהם
להשמיע קול: (בה) יהיה קול וגו'. חזר על מה שאמר בעמדם וגו' לפרש מהי עמדו ולא
הרעשו ואמר כהיה הקול יולא מעל הרקיע אשר על ראשם ר"ל כהיה המקום ב"ה מדבר
אל כנפיהם ובעמדם בעת שהיו או תרפינה כנפיהן: (כו) כמראה. ר"ל רחיו דבר מוכר
כאבן ספיר והוא כדמות כסא ועל דמות הכסא רחיו דמות כמראה אדם על הכסא ממעל
והוא רמו על האל ויבקר ואמר דמות כמראה לומר שאין לו דמות על אצל אחרו בלבן דמות
להסביר את האופן שראה את הכסא נוספת מבר"ת כמלך ריבב ככסא על המרכבה: (כו) וארא
כעין השמל. ר"ל כאשר הסתכלתי לראות מראה האדם הישב על הכסא רחיו כגון השמל והוא
הרץ והנקי מן השם אשר מעט תשיגו כראות וכן אין להשיג את האל והבקר והשמל הוא מלש
אזכרתה שם מל שאליו הכחות מן המלכונו: בית לה סביב. ר"ל אל השמל היה לה כעין
בית חסכו ומראה כמות היה כמראה אש: סמראה וגו'. כן הוא מראה מתניו ולמעלה שם
קול כעין השמל וכו' לה מסביב כמראה אש: וסמראה וגו'. אלל מראה מתניו ולמעלה רחיו

ראיתי כמראה אש ונהה לו סביב: כי כמראה הקשת אשר יהיה
בענן ביום הולשמן מראה הנהה סביב הוא מראה דמות כבוד
יהוה ואראה ואפלי על פני ואשמע קול מדבר:

ב * ויאמר אלי בראדם עמד על דגליך ואדבר אתך: * ותבא
כי רוח כאשר דבר אלי ותעמדני על דגלי ואשמע את מדבר
אלי: * ויאמר אלי בן אדם שולח אני אותך אל בני ישראל
אל גוים המורדים אשר מרדו כי המה ואבותם פשעו בי עדי
עצם היום הזה: * ותבנים קשי פנים וחוקי לב אני שולח אותך
אליהם ואמרת אליהם כה אמר אדני יהוה: * והמה אבישמעו
ואם ייחדו כי בית מרי המה וידעו כי נביא היה בתוכם:

רשי

(כח) ואפל על פני. ואיחטחית: ואשמע קול מדבר. ומה דבר:
ב (א) ויאמר אלי בן אדם וגו'. כן אדם קורא ליחזקאל מתוך שראה המרכבה הולך בין
עליו ומשחמם כה כמלאכים. לומר אין כאן ילוד אשם אלא הן [כן הטעם איש
אחד לר' הגה"צ]. ולי נראה שלא קראו בן אדם אלא כשכיל בלא חסא דעתו רחבה עליו
מתוך שהיה נאם לו במראה המרכבה ומלאכת עליונים פא"ח: (ב) את מדבר אלי. את
המדבר עמי וכבוד הוא לכתוב מדבר רלפי מעלה. שהאומר מדבר [בשפת] נשמע כאחד המדבר
לתיכור פונה אליו פנים אל פנים. והאומר מדבר [כמ"ש בחור"ק] משמעו שהכניסה מדבר בפני
עלמו כדכודו ועליו ימשו שורפאל"ן בלע"ו: (ג) אל גוים המורדים. שני שטטים קרויון
שני גוים: (ד) והבנים. לפי שאמר אבותם פשעו בי ואלו כניהם קשי פנים: (ה) והמה. שמה
שמה ישמעו שמה יחדלו מלשמוע: כי בית מרי המה. הם אנשי קנטורין. אלא שאני חפץ

מצורת דוד

מראהו כמראה אש וכביעלו היה הארבע הוריות: ב (א) אתך. כמו אתך והתי"ו בנגש ור"ל
(כח) כמראה. כמו מראה הקשת וכו' כן היה עמך: (ג) עצם היום. גוף היום וכן
מראה הטוגה אשר מסביב. הוא מראה. בעלם היום היה (בראשית ז): (ד) קשי פנים.
המראה הוה שריותי הוא מראה דמות כבוד ה' הוא הפך מן בושת הפנים כי זהו פניו רכות
כי ראהו נוסע מכה"מ דמותו מלך יושב על וממכה להלכין בשכיל כושה קטנה ולא כן קשה
המרכבה ונוסע: ואראה. וכאשר רחיתי את כל העניים: (ה) מרי. ענין מרד כמו ממרים
זה היו קלתי על פני להסתחות מול ה' ואלו

מצורת ציון

שמעתי קול מדבר והוא האומר במקרא שלאחריו ויאמר אלי בן אדם וגו':
ב (א) בן אדם. קראו בן אדם כדי שלא יתבאר ויחשוב עלמו בלאחד מן המלאכים לפי שראה
המראה הגדולה הזאת: עמוד. לפי שגפל על פניו אמר לו עמוד על רגליך: (ב) רוח.
ר"ל רוח התשורות ומתוק מן החולשם אשר באתם בעבור המראה שראה: כאשר. בעת אשר
דבר אלי: ותעמידני. הכות הוה החיוק אותי והעמוד אותי על רגלי: את מדבר אלי. ר"ל
את הדבר שהיה מדבר אלי: (ג) שולח. עתה אני שולח אותך: אל גוים. הם יהודים וגימיון
ששם שני שטטים וכ"א קרוי עם לעלמו: המה ואבותם. ר"ל המה עם אבותם כמו שאבותם
פשעו בי כן פשעו בי גם המה עד עולם היום הזה: (ד) והבנים. והלש הכנים אשר הם קשי
פנים וחוקי לב גם שלא כן היו אבותיהם אליהם אני שולח אותך: ואמרת וגו'. כאומר ולכן לא
תאמר להם דבר מה בשמך כי כודאי לא יאמינו אליהם אני שולח אותך: ואמרת וגו'. כאומר ולכן לא
פי: (ה) והמה. כאומר אתה אמור בשמי בין ישמעו אליך רק ככל פעם תאמר להם בשמי כה אמר
בית מרי המה וקרוי בדבר שלא ישמעו גם אם תאמר בשמי: וידעו. ר"ל ועמ"י יולא תועלת
כי בנאו הפורעניות ידעו כי נביא היה בתוכם והסורים ולא שמעו ולא יכרעו אחר מדב"ר.

ואתה בראשית אלתיא מהם ומדבריהם אלתיא פי סרבים
וסלונים ואל עקרבנים אתה וישב מדבריהם אלתיא
ומפניהם אלתיא פי בית מרי המה : ודברת את דברי
אליהם אבישמעו ואסידחילו פי מרי המה : ואתה בראשית
שמע את אשר אני מדבר אליך אלתיא מרי בבית המרי
פצה פיה ואכל את אשר אני נתן אליך : ואראה והנהיד
שלוחה אלי והנהדכו מגדת ספר : ויפרש אותה לפני והיא
כתובה פנים ואחור וכתוב אליה קינים והנה והי :
ג ויאמר אלי בראשית את אשר תמצא אכול אכול את
המגלה הזאת וקח דבר אל בית ישראל : באפמת אתפי

רשי

פדשו לפה פורענות כי נביא היה בתוכם שהוכיחם ולא שמעו : (ו) סרבים : (ז) מרות כור
סרבים : ודו"ש פתר אותו לי קוליס ובי שמות להם : וסלונים : לי קוליס : וכן סלון ממזרח
וקון מלתיב [לקמן כה] : ואל עקרבנים אתה וישב : שם אחר אתה מוכיח ולאך וקישור כאלו
אתה וישב על עקרבנים הסוקלים אותך מכל לדוד עקרבנים אגלייטייר"ש כלפי"ה ליה עקרבנים ממש.
וכן ח"י נגו עמ"ה דסודכיון דמן לעקרבין את יתיב : (ח) אל תהי מרי : מליך בשלוחתי :
פצה : פתח וכן פלו עלינו פיהם [אויס ג] פלה פיה ואל כל מה הוא הנה אויך ושמע ויערב לך
באלו אתה ואל מאלל לרעבון : את אשר אני נתן אליך : מה היא התורה היא מגילת הספר :
(ט) והנה וגו' : יש דברים תשמעו לטון זכר ולי נקבה כמו השמש ואל על הארץ [בראשית יג].
הרחה לכם ויראו שמי שמי וגו' [מלאכי ג]. אל המתנה האחת והכנה [בראשית לג] : (י) פניה
ואחור : מה דכוח מן כריות ומה דעמיד למחוי כסופא : קינים : פורענותם של דיקים בעולם
הסו : והנה : מתן שכרן שירעו עליו לפתור לכל : והי : נהי של רשעים לעולם הבא :

מצורת ציון

סייחם [דברים ט] : (א) סרבים : מלשון סרוב (ו) ומדבריהם : מה שיצאו לעשות עמך רפה :
ומיאון : וסלונים : מין קוליס כמו סלון ממזרח כי סרבים וגו' : ר"ל אשר נמלאו עמך האבים
לקמן כה) : עקרבנים : הם מין קוליס כמו ואלו סרבים ומלתיבים בדברי קטור קוליס : ואל
בעקרבנים [ד"ס"כ י] : תחת : ענין סכר וסוד עקרבנים : עס בני אדם מלתיבים קוליס אתה
כמו אל תחת [יבועה א] : (ח) פצה : פתח וישב והוא כל ענין כתיב : מדבריהם : עמ"ה
כמו פתימי פני [פופטיס יא] : (ט) שלוחה : אל תראה מדבריהם : כי בית מרי המה : ר"ל
פניו הוסיפו כמו ידע ליהד תשלחה [שם ה] : המה בית מרי לך אל לא ירשעו לעשות עמך
בגלה : מלשון גליון ואגרת ויקרא כן על שם רפה : (ז) אם ישמעו : בין שישמעו בין שיחללו
סגולין אותו : ספר : ענין כתיבה ע"ש שיש בו מלשמתם כי בית מרי המה וקורב סדר שיחללו
ספורי דברים : (י) קינים : מלי קינה : והנה : מלשמות : (ח) אל תהי מרי : אל תהי מורד
ענין המוס כעין יללה וכן אהנה כיונה [ישעיהו] דבר השליחות למאן ללכת לביית דומה כית
[ח] : ודי : הוא ענין ממסד ונטי : המרי : פצה פיה : פתח פיה : אכול וגו' : היא
מגלה הנתונה לו ר"ל תמוז הדברים וזכור אותם
עמקי

מצורת דוד

פדשו לפה פורענות כי נביא היה בתוכם שהוכיחם ולא שמעו : (ו) סרבים : (ז) מרות כור
סרבים : ודו"ש פתר אותו לי קוליס ובי שמות להם : וסלונים : לי קוליס : וכן סלון ממזרח
וקון מלתיב [לקמן כה] : ואל עקרבנים אתה וישב : שם אחר אתה מוכיח ולאך וקישור כאלו
אתה וישב על עקרבנים הסוקלים אותך מכל לדוד עקרבנים אגלייטייר"ש כלפי"ה ליה עקרבנים ממש.
וכן ח"י נגו עמ"ה דסודכיון דמן לעקרבין את יתיב : (ח) אל תהי מרי : מליך בשלוחתי :
פצה : פתח וכן פלו עלינו פיהם [אויס ג] פלה פיה ואל כל מה הוא הנה אויך ושמע ויערב לך
באלו אתה ואל מאלל לרעבון : את אשר אני נתן אליך : מה היא התורה היא מגילת הספר :
(ט) והנה וגו' : יש דברים תשמעו לטון זכר ולי נקבה כמו השמש ואל על הארץ [בראשית יג].
הרחה לכם ויראו שמי שמי וגו' [מלאכי ג]. אל המתנה האחת והכנה [בראשית לג] : (י) פניה
ואחור : מה דכוח מן כריות ומה דעמיד למחוי כסופא : קינים : פורענותם של דיקים בעולם
הסו : והנה : מתן שכרן שירעו עליו לפתור לכל : והי : נהי של רשעים לעולם הבא :

מצורת דוד

פדשו לפה פורענות כי נביא היה בתוכם שהוכיחם ולא שמעו : (ו) סרבים : (ז) מרות כור
סרבים : ודו"ש פתר אותו לי קוליס ובי שמות להם : וסלונים : לי קוליס : וכן סלון ממזרח
וקון מלתיב [לקמן כה] : ואל עקרבנים אתה וישב : שם אחר אתה מוכיח ולאך וקישור כאלו
אתה וישב על עקרבנים הסוקלים אותך מכל לדוד עקרבנים אגלייטייר"ש כלפי"ה ליה עקרבנים ממש.
וכן ח"י נגו עמ"ה דסודכיון דמן לעקרבין את יתיב : (ח) אל תהי מרי : מליך בשלוחתי :
פצה : פתח וכן פלו עלינו פיהם [אויס ג] פלה פיה ואל כל מה הוא הנה אויך ושמע ויערב לך
באלו אתה ואל מאלל לרעבון : את אשר אני נתן אליך : מה היא התורה היא מגילת הספר :
(ט) והנה וגו' : יש דברים תשמעו לטון זכר ולי נקבה כמו השמש ואל על הארץ [בראשית יג].
הרחה לכם ויראו שמי שמי וגו' [מלאכי ג]. אל המתנה האחת והכנה [בראשית לג] : (י) פניה
ואחור : מה דכוח מן כריות ומה דעמיד למחוי כסופא : קינים : פורענותם של דיקים בעולם
הסו : והנה : מתן שכרן שירעו עליו לפתור לכל : והי : נהי של רשעים לעולם הבא :

ואבלי את המגלה הזאת : ויאמר אלי בראשית את
ומעוף תמלא את המגלה הזאת אשר אני נתן אליך ואכרה
ותהי כפי כדבש למחוק : ויאמר אלי בראשית לך בראשית אל
בית ישראל ודברת בדברי אליהם : כי לא אלעם עמקי שפה
וכבדי לשון אתה שלוח אל בית ישראל : י לא אלעם עמקי
נפים עמקי שפה וכבדי לשון אשר לאתשמע דבריהם אם
לא אליהם שלוחתי המה ישמעו אליך : וזכות ישראל לא
יאבו לשמע אליך כי אינם אקים ישמעו אלי פי כלבית
ישראל חוקי מצח וקשר לב המה : ה הנה נתתי את פיניך
חוקים לעמתי פנייהם ואת מצחך חוק לעמתי מצחם : כ כשמיר

רשי

(ג) ואכלה ותי כפי וגו' : וקבלתה והו סתמחה כסווי כדגש חלי : (ה) עמקי שפה :
שיח להם לשון פמוק שאיך מטר בו : אל בית ישראל : כי אל בית ישראל אני שולח
אשר לבוס כלשון : (ו) אם לא אליהם שלוחתי וגו' : לי שבעה הוא : אם אליהם שלוחתי מי
אני אם לא המה ישמעו אליך : ומקרא מסורה הוא : (ז) כשמיר : מין תולעת הוא שמהין
אחור על הארץ והוא נקבעת כנגדו [הסג"ס] ל"ה שמיר לשון סלע חוק וכתרגום ירושלמי הוא
תרגום של לור : ו"ה מזור החלומים [דברים ת] שמיר עגרי"א : ויש ששמע שמיר הכרול החוק
כי כמו מקרא הכרול החוק שמיר כמו כן נקרא הכרול שמיר בשביל חוקו [סג"ס] :

מצורת דוד

מצורת ציון

סרבים אבר אלך : (ב) ויאבלי : ר"ל שם
פני ותדעי את דברי המגלה : (ג) בסוך תחלל
וגו' ואל תיחיס ר"ל קבוי הדבר ואל תסיחם
מדעתך לשכחם : ואוכלה : קבכתי דברי המגלה
ויהיה כפי כדבש לענין המחיקות ר"ל ששמעם
כלל רצון ובתק נפלא על פי דברי ה' עם כי
היו יעודים רעים ומרים : (ד) בדברי : באופן
הדברים שאדבר אני ולא תשנה דבר כי יותר
מקובל על הלב סדור הדברים שלחם האמורים
מפי ה' : (ה) כי לא וגו' : איך ידריך לשנות אופן
הדברים לפי ענין הסרגל שלך במציאות בלשון
מתן שלא סודגלת בו אתה שלח ממני כי הלא אל בית ישראל אתה שלוח ומה שאת לבס ולכן
דבר כזה בלשון וזכור בסדור שאומר לך : (ו) לא אל עמים רבים : אין אתה שלוח אל עמים
רבים מתחללי לשנות אבר עמקי וכבדו מתך אשר לא תשמע דבריהם כטוב לביחא ככה לשנות
סדר והסכיד סדור בלשון המוכן לכול לענין לא ומלאו מה להשיב ר"ל אין לך אורח לשנות
סדר לא בענין מתמך בלשון שלא סודגלת בו ולא בעבור שלא תבין כענין תבונות האמורים
אם לא : פריעו נשבע חלו שלוחתי אל העמים כי היות מוכרה לשנות סדר הדברים ואינם מקובלים
כי על סלכ כסדר הדברים שיואלים מפי עמ"ה היו שמושים אליך : (ז) ובית ישראל : חבל בית
ישראל לא יאבו לשמע אליך עם כי תאמר להם כסדור מאמרי כי אינם דו"ש לשמע גם אלי ר"ע
אף סדור הדברים אשר יאבו מפי אינם מקובלים על לבניהם : חוקי מצח : כן יאמר על מי שהוא
מטע כיתר שהוא פריעו מלאו ומתוקו וכן ומלך נחמה [ישעיהו מח] : (ח) את פיך תחיק
לשון לשונם כיתר עלי שרחת להם כענין מה : ואת מלך וגו' : ככל דבר כתיב"ה : (ט) כשמיר

מצורת דוד

פדשו לפה פורענות כי נביא היה בתוכם שהוכיחם ולא שמעו : (ו) סרבים : (ז) מרות כור
סרבים : ודו"ש פתר אותו לי קוליס ובי שמות להם : וסלונים : לי קוליס : וכן סלון ממזרח
וקון מלתיב [לקמן כה] : ואל עקרבנים אתה וישב : שם אחר אתה מוכיח ולאך וקישור כאלו
אתה וישב על עקרבנים הסוקלים אותך מכל לדוד עקרבנים אגלייטייר"ש כלפי"ה ליה עקרבנים ממש.
וכן ח"י נגו עמ"ה דסודכיון דמן לעקרבין את יתיב : (ח) אל תהי מרי : מליך בשלוחתי :
פצה : פתח וכן פלו עלינו פיהם [אויס ג] פלה פיה ואל כל מה הוא הנה אויך ושמע ויערב לך
באלו אתה ואל מאלל לרעבון : את אשר אני נתן אליך : מה היא התורה היא מגילת הספר :
(ט) והנה וגו' : יש דברים תשמעו לטון זכר ולי נקבה כמו השמש ואל על הארץ [בראשית יג].
הרחה לכם ויראו שמי שמי וגו' [מלאכי ג]. אל המתנה האחת והכנה [בראשית לג] : (י) פניה
ואחור : מה דכוח מן כריות ומה דעמיד למחוי כסופא : קינים : פורענותם של דיקים בעולם
הסו : והנה : מתן שכרן שירעו עליו לפתור לכל : והי : נהי של רשעים לעולם הבא :

מצורת דוד

פדשו לפה פורענות כי נביא היה בתוכם שהוכיחם ולא שמעו : (ו) סרבים : (ז) מרות כור
סרבים : ודו"ש פתר אותו לי קוליס ובי שמות להם : וסלונים : לי קוליס : וכן סלון ממזרח
וקון מלתיב [לקמן כה] : ואל עקרבנים אתה וישב : שם אחר אתה מוכיח ולאך וקישור כאלו
אתה וישב על עקרבנים הסוקלים אותך מכל לדוד עקרבנים אגלייטייר"ש כלפי"ה ליה עקרבנים ממש.
וכן ח"י נגו עמ"ה דסודכיון דמן לעקרבין את יתיב : (ח) אל תהי מרי : מליך בשלוחתי :
פצה : פתח וכן פלו עלינו פיהם [אויס ג] פלה פיה ואל כל מה הוא הנה אויך ושמע ויערב לך
באלו אתה ואל מאלל לרעבון : את אשר אני נתן אליך : מה היא התורה היא מגילת הספר :
(ט) והנה וגו' : יש דברים תשמעו לטון זכר ולי נקבה כמו השמש ואל על הארץ [בראשית יג].
הרחה לכם ויראו שמי שמי וגו' [מלאכי ג]. אל המתנה האחת והכנה [בראשית לג] : (י) פניה
ואחור : מה דכוח מן כריות ומה דעמיד למחוי כסופא : קינים : פורענותם של דיקים בעולם
הסו : והנה : מתן שכרן שירעו עליו לפתור לכל : והי : נהי של רשעים לעולם הבא :

חוק מצד נתתי מענה לאתידא אותם ולא תחת מפניהם כי
 בית מרי המה : ויאמר אלי בראדם את כל דברי אשר אדבר
 אליך קח בלבבך ובאזניך שמע : ויהי בא אל הגולה אל בני
 עמך ודברת אליהם ואמרת אליהם מה אמר אדני יהוה אם
 ישמעו ואם יחיהו : ויתשאני רוח ואשמע אחרי קול רעש גדול
 ברזף כבוד יהוה ממקומו : ויקולו לפני החיות משיקות אשה
 אל אחותה וקול האופנים לעפתם וקול רעש גדול : ויהי רוח
 נשאתני ותקחני ואלקה מר בחמת רוחי וידיהוה עלי חוקה :
 ויאבוא אל הגולה תל אביב הישבים אל הנהר פבר ואשר
 המה ישבים שם ואשב שם שבעת ימים משמים בתוכם : ויהי
 מקצה שבעת ימים ויהי דברי יהוה אלי לאמר : ויבראדם צפה

סו אשב ק' פסקא באמצע מסוק

רשי

(יא) כה אמר ה' אליהם. הנהואם כואת לאומרה אליהם : אם ישמעו ואם יחיהו. אתה אמור אותם
 אליהם : (יב) והשאני רוח. לאחר שנמר דבריו וזה אל הכוח לשאתו אל המקום אשר בני
 הגולה הם : (יג) משיקות. כי נשיקה מקושרת זו אל זו וזו וזו נשמע בקשתן כמו שאמרו למעלה
 ואבמע את קול כנפיהם : (יד) בחמת. לבון חימה בית מרי לכד אלל לא ירשבו לפנות עמך רעה.
 חוקה. אכפו וכתו להוליכני על כרחי : (טו) תל אביב. לתל אביב שם מקום : משמים. מבחומם
 אלם מכותק מלדבר : (יז) צפה נתתיך. למה אתה בותק טלל כואפם שמעמדיים על המגלים

מצורת ציון

בלפורן שמיר (ירמיה ו') : בצור. מסלע : כמו שמיר שהוא חזק מן החרב כן נתתי אל
 (יג) משיקות. מלבון נשיקה כי בהנעתן זו לזו מלחך חוק ממלחם : כי בית מרי המה. ר"ל המה
 כרלו נשיקות זו לזו : (יד) בחמת. לבון חימה בית מרי לכד אלל לא ירשבו לפנות עמך רעה.
 וכעם : (טו) משמים. ענין המהון ושתיקה כמו (י) קח בלבבך. שמור בלבבך והשמירה בלבב
 אשתומם את שבעת חלא (דניאל ז') : (טז) פקצה. תביע על כי תאזין האמרים בלתיך ודוגמת
 מסוק : (יז) צופה. הוא הטומד על מגדל העיר קולותיה ואחרא (ירמיה אל) ור"ל הסקקה היתה
 על כי ראויה : (יא) אל הגולה. אל תשי הגולה ומינס

מצורת דוד

אליהם ואמרת אליהם. ר"ל פעם אחר פעם תדבר אליהם ותוכיחם בדבר ה' לומר בכל פעם כה
 אמר ה' : אם ישמעו. כאומר אתה אמור בשמי בון ישמעו לך בין יחדלו משמוע : (יב) והשאני
 רוח. הכוח נשא אותי ושפתי מחורתי קול ברעש גדול ואומר ברזף כבוד ה'
 ממקומו כאומר אל הכניא אל תחשוב שכסור השכינה ממקומו כבית קה"ק לא יכוס ברזף ומחיל
 כבוד ה' כמו שביע כבודו ממקומו כבית קה"ק כי אע"פ שבר ממקומו הוא ברזף ומחיל אלל
 יבראל הם הספרים בהסרת השכינה מכיבוש אלל כבוד ה' הוא תמיד ברזף ומחיל : (יג) וקול
 כנפי החיות. ר"ל וזה שמעתי קול כנפי החיות סגן נוגעות זו בזו כאלו משקפות וזו וזה הים
 סילוק השכינה כאלו החיות מוזיני המרכבה עופפים משם וכפריחתן יגעו הכנפים זה בזה
 ונמשעוים קול : וקול האופנים לפומתם. גם שמעתי קול האופנים כשם מתגלגלים ויביע קולם
 לגמת קול כנפי החיות וזה לם : וקול. וביע קול רעש גדול : (יד) רוחה נשאתני. חור
 לדבריו לומר הכוח שגשג אותי ממקומי לקח אותי משם אל מקום אחר : ואיך. גם כלכתי
 כמר עש כחמת רוחי כדרך המורד ודואג שהוא מלא חימה וכעס ודלתו הים על כי ראה
 סילוק השכינה מצות קה"ק : ויד ה'. כה חוק הנהואם היתה עלי חוקה ללכת אל בני הגולה
 לנבואת לם : (טז) אל הגולה תל אביב. אל בני הגולה אשר בתל אביב והוא שם מקום :
 וישבים. אשר הם וישבים על נסר כנר : ואשב. ישבתי במקום אשר המה ישבים שם ופסק

יגבתי

נתתיך לבית ישראל ושמעת מפי דבר והוהרת אותם מפני :
 כי באמרי לרשע מות תמות ולא הוהרתו ולא דברת להוהיר
 רשע מדרכו הרשעה לחיותו הוא רשע בעינו ימות ודמו מידה
 אבקש : ואתה כיהוהרת רשע ולא אשב מרשעו ומדרכו
 הרשעה הוא בעינו ימות ואתה אתנפשה הצלת : וכשוב צדיק
 מצדקו ועשה עול ונתתי מכשול לפניו הוא ימות כי לא הוהרתו
 כחמאתי ימות ולא תזכרו צדקתו אשר עשה ודמו מידה אבקש :
 ואתה כי הוהרתו צדיק לבדתי חמא צדיק והוא לא חמא חיו
 יהיה כי נזהר ואתה אתנפשה הצלת : כדנתתי עלי שם נדיהוה
 ויאמר אלי קום צא אליהבקעה ושם אדבר אותך : כג ואקום
 ואצא אליהבקעה והנה שם כבוד יהוה עמד ככבוד אשר
 ראיתי צדי הנהר פבר ואפל על פני : כד ותבאני רוח ותעמדני

צדקותיו ק'

רשי

לראות אם יבואו גייסות לעיר יתקע בשופר לכוזיר את העם שיכנסו ויחזרו כן נתתי לכוזירם
 להשמר מן הסורענות שלא יכואו עליהם : (ב) ונתתי ממשול לפניו. כשהוא עושה דבריו
 כהנע ומלאם עמו כלזיק חני טותן עיניהם מפורסמות לפניו כדי לגלות מעשיו וכשאינא רעה
 עליו לא יכסרו אחרי : ולא תוכרנה צדקתיו. פירשו רבותיו כהואם על הבלשונות שמתקרב
 על הצדקות הבלשונות בעשם : (ג) והנה שם כבוד ה' עמד. הקדים על ידו לילך עם מרת
 עטס ימירי מה שאין דרך כ"ו לפנות כן [כצ"ט] כחלמיד ממתין לרב וכאן הרב מתתין לתלמיד

מצורת דוד

מצורת ציון

ישבתי עם שבעת ימים בתוכם תמה ונכסל ומניע מי ומי הכאים אל העיר : והוהרת
 ומחבק : (ז) צופה. כמו שהלופה הועמד לראות מלבון אוהרם : (ח) אבקש. ר"ל אדרום ללם
 אם גייסות בליס לכוזיר את בני העיר להיות נשמרים מהם כן עמדנתך לכוזיר את העם על

התשובה להיות נשמרים מהסורעניות המעוהדת בלח : ושפעת. וכאשר תשמע מפי דבר פורעניות
 תוסיך אותם בשליחותי לעשות תשובה : (יח) באמרי לרשע. ר"ל באמרי לך על הרשע כימות
 ואתה לא הוהרתו ולא דברת לכוזיר לרשע לשוב מדרכו כרשעה למען ישאר חי : הוא רשע.
 כהה הרשע שהוא ימות בעבור עונו וחדרו דמו מידך ר"ל תקבל עונש על מיתתו כי אם הית
 מוהירו אולי הים שב מדרכו ולא הים מת : (יט) ואתה. אלל אם אתה הוהרת את הרשע והוא
 לא שב מרשעתו : את נספך הללת. ר"ל לא תקבל עונש על מיתתו הואיל והוהרתו : (כ) ובשוב
 לדיק. כאשר הדיק וחזר מלדק : ועשה עול. כי ישעה לחשוב שבעבור שיהיה לדיק מיימים
 רבים וכפר לו הבלוים על הטול שבעש עשה : ונתתי ממשול. אומין לפניו ממשול לרע והוא
 ימות בה : כי לא הוהרתו. אם לא הוהרתו ככה הוא ימות בעבור חטאו והצדקות אשר עשה
 מחו לא תוכרנה לו להגין עליו מן החיות והוא דמו אדרום מידך כי אם הוהרתו אולי עמד
 בלדקו : (כא) ואתה. אלל אם אתה הוהרת את הצדיק לכל יחעה כענתון לדיק עד הים
 והוא שש לך ולא חטא כפי מה שחשב : חיי ימים. חף שחשב לחטוא הואיל ולא חטא חיש
 ימים כי קבל את האוהרם : ואתה חת נספך הללת. כי אם לא הוהרתו הים עושה כחשבתו
 ויפס מה נחטאו ויפס דמו נדעש מתך : (כב) יד ה'. כה חוק הנהואם : (כג) כבוד.
 צדמות מרמס המרכבה אשר ראויה וגו' ואפול וגו'. להשתחות לם : (כד) רוח. ר"ל רוח
 המעוררות ומיזוק : והעמידני. הכוח סוס המיזוק אותי והעמיד אותי על רגלי :

11

על דגלי הדבר אתי ואמר אלי בא הסגר בתוך ביתך: כה ואתה קראתם הנה נהנו עליה עבותרים ואמרנה בהם ולא תצא בתוכם: כי וקשונך אד ביק אלהיך ונאלמת ולא תהיה להם לאיש מוכיח כי בית מרי המה: כי וקדברי אותך אפתח את פיך ואמרת אליהם כה אמר אדני יהוה השמע ישמע והתחללו וחדלו כי בית מרי המה:

ד * ואתה בן אדם קח לך לבנה ונתתה אתה לפניך ותקוה עליה עיר אתירושלם: ונתתה עליה מצור ובנית עליה ביק ושפכת עליה סללה ונתתה עליה סתנות ושים עליה כרים

רשי

(כד) הפגר בתוך ביתך. להראות שאינם ראוי לתוכה: (כה) הנה נתנו עליך עבותים. סיו אסור כתיב כאלו נאסרת בעבותים וכן ת"י הא גזרות פחגמי פומי עלך כאסור וגו': (כו) ובדברי אותך. כשאחפון לדבר אתך אשליח אליהם: ואמרת אליהם כה אמר ה' אליהם. את כל דברי שליחותי: השמע ישמע. אין זה מן השליחות אלא הכוונה אמר לנביא אתם אמור אליהם שליחותי וסם השומע ישמע: והחדל יחדל. כי ודעתי כי לא כולם ישמעו. כי בית מרי המה:

ד (א) לבנה. טוילא בלע"ז. ויש מהם שסם גדולות: (ב) דיק. מגווייל בלע"ז שמשליחן כי אכנים לעיר: סללה. סופך עפר וסוללו וכוכבו במקלות ועושה תל גבוה לעמוד עליו ולראות בתוך העיר ולירות כאלהם: סללה. ככעירין בלע"ז: ושים עליה כרים. תרגם יצחק איזרוקון. וסם כרים שמוכיח מילותיו ויוכיחם בהסלים לרמות העיר בלא ירא אדם ואל

מצורת ציון

גמול עליה: (כה) עבותרים. תכלים עבותות בא הסגר וגו'. לשכת מגלי הכרת אכנים: ג' יתרים: ואסרוך. ענין קסוד: (כז) הכך. ר"ל תסא כלוא כניתיך כאלו נתנו עליך תכלים עבות ואסרוך אותך

ד (א) לבנה. עשו מן העיט ומייכנים כחמה או שורפים אותו באש וכן נלכדה לבנים (כראשית יא): והקות. מלשון הקיקה: (ב) מצור. האויבים המקושים העיר ללכדה וקרא מצור כי מלודים להם: דיק. הוא מגדל שבנס ללכוד העיר וכן ויבנו עליה דיק (ירמיהו גז): סללה. הוא תל העפר ששופטים מול העיר לעלות עליו ללחום על העיר וכן וישפך סוללה (דניאל יא): סתנות. אכחות עם: פרים. הם אילי כרול עשויים לנגח בהם כחומה להפילה

כ"ה דבר ה' המה: השמע. אתם אמרו בשמי ומי סרלה לשמוע ישמע ומי סידול לשמוע יחדל ואין עליך לנכסם על שמעיה: כי בית מרי המה. וימרו כן ולא ישמעו אליך אם תדבר לנכסם ולכן הנה להם:

ד (א) ונתתה. הפסוקים מול פניך ותקוה עליה אורת עיר וחזר ופי' את ירושלים: (ב) ונתתה עליה מצור. ר"ל תעיר על העיר כהיא החקוקה אורת מצור כאלו האויבים כרים עליה: ובנית וגו'. ר"ל תעיר עליהם כענין דים וכו' וכלם עיריך פסטר

סביב: ואתה קח לך מחבת ברזל ונתתה אותה קוד ב בינה ובין העיר והכינתה את פינה אליה והיתה במצור וצרת עליה אות היא לבית ישראל: ואתה שכב על צדך תשמאל ושמלת את רעון בית ישראל עליו מספר הימים אשר תשכב עליו תשא את רעונם: ויאני נתתי לך את שני עונם למספר ימים שגרש מאות ותשעים יום ונשאת עון בית ישראל: ויכלית

רשי

ובל. ויכרס אחר כרים שרים ממונים על הכלל זה שומר לרות זו וזה לרות זו: (ג) קיר ככול. דוגמת לחומת העיר המפסקת בין הכלל ובין העיר: אות היא. שכך תבא ירושלים במצור. (ד) על לך השמאל. לכולל נער ויכוין מיני ימים כמנין שנים אשר הליקתי רוחי כניכול על הכעוסי לפני ותכפר על פונם אחרי אשר קסה בעיניך הפורעניות שאני אומר להביא אליהם: (ה) נתתי לך את שני פונם וגו'. הקילותו עליך לקבל את נער שסבלתי אני ומנין שנים שחטאו לפני הפכחים לך למנין ימים. ל"ח שני כמו שנים וכו' ואלה יבנית לך על חד תרין כתיביון סל"ח: שלש מאות ותשעים יום. שינו כס"ח מלמד שחטאו ישראל שלש מאות ותשעים שנה משכנסו לארץ עד שגלו ממנה פשרת שבטים ואתם מהם פפורשים מאחים וארבעים ובל"ג משאלך ירכעם עד שגלה הושע בן אלה. ובימי שפוט השופטים ק"ח שנים והשאר כחומים. (ח) שלש מאות ותשעים שנים שגאלתי בתשכ"ח ר' וסוף ריש מתיבתא שחטאו ששבת השבטים מימות יהושע עד שהגלום סמריב משמרון תשוב בימי השופטים ח' שנים ביד כושן י"ח ביד עלון כ' ביד סוסרס ז' ביד מדון י"ח ביד בני עמון מ' ביד פלשתים ה"ב ביד מ"א. מן מוכה עד שסככה הארון בימי עלי מ' סרי ק"ח. תשוב לירכעם בן נכט כ"ב נדכ בני כ' בשע"כ ביד אלה בנו כ' עמרי י"ב האחז כ"ב אחיבוו בנו כ' ויורס אחיו י"ב ויבא כ"ח ויבאחו י"ז (ל"ט) ויבאש בנו ט"ז וירכעם בנו מ"א סרי ט"ן שנה ומונה בן גדי י' פקחיוו בנו כ' וקת בן רמליסו ד' והושע בן אלה ט' שנים סרי ט"א ושנה אחרונה להושע אינה מן המנין. לפי שבשנת ט'

מצורת דוד

(ג) ונתתה אותה. העמיד אותה להיות כקיר להפילה כמחבר ביוסיפון: (ג) מחבת. סם כלי ברזל המפסקת ביני ובין העיר החקוקה והיא מה: קיר. כותל: והכינתה. מלשון הכנה: דוגמת חומות העיר המפסקת בינה ובין אות. סימן: לבית ישראל. על בני יבוסם סכרים עליה: והכינתה. תכין אליה פיך יאמר: (ד) תשא. ענין כפרה וכליחה כמו על כאלו אתם נלחם עליה: והיתה במצור. ר"ל תשא עון (הושע יד): (ה) שני. מלשון שנה: אף כי תהיה במצור אשר ליירת עליה אורת מצור וגשאת. תכפר. (ו) וכלית. ענין השלמה: עב"ז גם אתה תהור עליה ותלחם בה והיא תכין

מצורת ציון

לאות לבני ישראל אשר מלכד האויב הנלחם בהם אלהם בהם גס אני: (ד) שכב על צדך השמאל. כנגד שומרון ראש מלכות אפרים סביבה משמאלה של ארץ יבוסם ואתוהר בגדולה שומרון וכו' וסובבת על שמאלך (לקמן ט ז): ושפת וגו' עליו. על השער הים תפיס עון ישראל ר"ל כזה סלסר ויפטר עון ישראל לכל יהיו כלים כעונותיהם מגלי הקומה: ספסר הימים. כחשבון מספר הימים אשר תשכב על לך השמאל כחשבון הזה תכפר על עונם אם סרבה סרבה ואם משפט מעט: (ה) ויאני נתתי לך. למנוך הקלתי לחשוב את שנות העון למספר ימים ר"ל כל שנה חשב ליום וכשיבית יום תכפר על עון שנה: שלש וגו'. ר"ל וסרי הם שלש מאות ותשעים יום כי כן מספר שנות עונם משכנסו לארץ עד שגלו בימי הושע בן אלה כי לא בכל ימיים חטאו כ"ח במספר שנים אלו כן הוא כס"ח (ואף שעד ימי ירכעם סיו בני יבוסם כמלכות אחת עם אפרים מ"ח יחשב ע"ש מלכות אפרים כי הם רבים מול יבוסם): וגשאת וגו'. כאומר חזיל וכן תוכל לכפר עם נער שבכיבה על כל שנות עונם לכל יכלו בעונם כי תוכל לשכוב על מספר הימים שמאלך אם יביה יום ליום וסנה לשנה כי אז לא סייית יבול לשכוב נדך כל בני שנים לכפר על טלם כי אם לפי המספר שתוכל לשכוב על צדך: (ו) וכלית את אלה. תכר

את־אֶרֶץ וְשִׁכְבַתָּ עַל־צַדֶּךָ הַיְמִינִי שְׁנֵית וְנִשְׁאַתְּ אֶת־עֵינֶיךָ בְּיַד
 יְהוָה אַרְבַּעִים יוֹם לַשָּׁנָה יוֹם לַשָּׁנָה גִּתְמִיו לָךְ י וְאֶל־מַצוֹר
 יְרוּשָׁלַם תִּכְבֵּן פְּנִיךָ יוֹרְעָה חֲשׂוּפָה וְנִבְאֵת עֵרְיָה ה וְהִנֵּה נִתְמִי
 עֲלֶיךָ עֲבוֹתַיִם וְלֹא־תִתְחַפֶּה מַצְרֶה אֶרֶץ צַדֶּךָ עַד־כְּלֹתֶה יִמִּי
 מַצְרֶה ה וְאֵתֶּה קַח לָךְ חֲטִיִּין וְשׁוּעִים וּפּוֹל וְעַד־שִׁים וְרַחֵן וְכַסְמִים
 וְנִתְתָה אוֹתָם בְּכַלִּי אֶחָד וְעֲשִׂיתְ אוֹתָם לָךְ לְלַחֵם מִסַּפֵּר הַיְמִים

הַיְמִינִי ק"י

רש"י

לוכס נלכס שמרון ולא היה חסרון המלכות לוכס אלא ח' שנים הרי ס"ז שנים ומ' שנים
 חטאו חלבי יודע אחר גלות סמריים עד שנחמרה פרסה זו ליהוקאל מעורבים למטה אל
 הולכתי לפרסם ס"א"ז (י) עון בית יודע ארבעים יום . מלמד שחטאו בית יודע משגלו
 עשרת השבועים עד שהכריע ירושלים ארבעים שנה כ"ב של מנשה שכתבו בו כאשר עשה אחאב
 (מלכים ב כא) ואחאב מלך עשרים ושתיים דלמון וי"ח דיהויקוס ונבואה זו נאמרה ליהוקאל
 כשהחמישית לנדקיוס הרי ארבעים כך כולם ארבע מאות ושלושים ואחר הנבואה כהנה שש
 שש שנים הרי שמונה יובלות ושלושים ושש שנה כשמונה יובלות שמונה שבועים שמיטות הרי חמשים
 ושש שנות שמיטה ושמונה שנות יובל הרי ששים וארבע ובשלושים ושש שנה יש חמש שנות שמיטה
 הרי ס"ט שמיטות ושנה היובל האחרון וחשבה לסם לפון שהרי בעונם גלו ממנה הרי שבעים
 שנה מוקדשים של שמיטה שלא שמיטה ישראל לטיבך גלו שבעים שנה לקיים או תלמד הארץ את
 שבתותיה (ויקרא כו) והוא שכתוב בסוף (דס"י ב) למלאות דבר ה' בני ירמיהו עד לתת הארץ
 את שבתותיה כל ימי השמה שבה למלאות שבעים שנה לךך השמאלי לשמרון לךך סימני ליהודה
 לפי שיהוד כדמותה של א"י כמה שנאמר ואחר כך הגדולה שמרון וגוי הכובת על שמאלך (לקמן
 פ' עז) ואף כספר יהושע תיחס מלך שבט יהודה כל מלך הדומי (י) ואל מלך ירושלים
 אשר חתום על הלבינה חמשים פניך כשתבכך על לךך השמאלי הרי הלבינה לנגדך וכן כשבכך על
 סימני : ודורך . תהא חפוס לנגד כאדם הנלחם הוא אוח לנגוד נלך הנלחם בה : השופה
 כמו גלויס : (ח) גרתי עליך עבותים . גזירת מלתי תהא חמורה עליך כאלו נאכרת בעבותים
 בלא תספך מלךך על לךך : עד כלותך ימי מלךך . מיני סימני האלה שגזרתי עליך : (ט) חמשים

מצורת ציון

(ז) חבין . מלשון הכנס : השופה . גלויס כמו שכתב לכותב על לךך השמאלי כל הימים האלה :
 חמשי סובל (ישעי' מו) : (ט) חמין וגו' . שמה ושכבת . השכב על לךך הימני שיהא ר"ל
 מיני

עון בית יהודה לכל יבול בעונם : ארבעים יום . ר"ל תבכך ארבעים יום כי למולך הקלתי לנכבו
 וער שכיבת יום לפרסם על שנה מבני עונם כי בני יהודה חטאו ארבעים שנה אחר גלות
 שמרון עד יום ההוא כי ימי מנשה חטאו כ"ב שנה כי זו נאמרה כאשר עשה אחאב (מ"ב
 כא) ור"ל כמספר הש"ט ששנה אחאב את האכזרי ואחאב מלך כ"ב שנים וכל ימיו עשה את
 האכזרי ובתים של דלמון וי"ח של יהויקוס (כי יהואחז שמלך לפניו ויהויכין שמלך אחריו לא
 מלכו שנים כ"א בשש הדשים ושבעה ימים ולא היה שנה שלימה) והנבואה הריא נאמרה כשנה
 החמישית לגלות יהויכין הרי ארבעים שנה : (ז) ואל מלך ירושלים . אל אורח ירושלים החקוקה
 על הלבינה כאלו נחובה במלך אליה תכין פניך בין כשבכך על השמאל בין כשבכך על הימין
 ודורך השופה תגלה ודורך כאלו תלחם בה כדרך הנלחמים בזרוע מגולה : ונבאת עליה .
 ר"ל וזנה כאלו תנכח עליה על תורכנה כי זונה ירמו אשר מלכד האויב הנלחם בה אלהם בה
 גם אזי : (ח) והנה נתי וגו' . ר"ל לא תספך מלך לך כד כאלו נתי עליך הכלים עבות לאסרך
 גבס לכל תוכל להספך : עד כלותך . עד אשר תכלים לכותב על הימים אשר אחרתם שאלהם
 חזיר עליה בעת שכתב וחס ת"ל יום כמספר : (ט) ונחתח חומם . אה כולם יחד חתן כלי
 אפך את הקמת מפת לעשות להם : וששית חומם . מלך המלך חז השפס חומם לך ללחם
 מחלך

אשר אתה | שובב על צדך שרשימאות ותשעים דם תאכלנו :
 וימאכלך אשר תאכלנו במשקול עשרים שקל ליום מעת עד
 עת תאכלנו : יא ומים במשורה תשתה וששית ההין מעת עד עת
 תשתה : יב וענת שערים תאכלנה והיא בגללי צאת האדם
 העננה לעיניהם : יג ויאמר יהוה ככה יאכלו בני ישראל את
 לחםם מטא בגוים אשר אדירים שם : יד ויאמר אלה אדני יהוה הנני
 נגשי לא מטמאה ונבלה וטרפה לא יאכלתי מנעורי ועד עתה
 ולא יבא בפי בשר פגור : טו ויאמר אלי ראה נתי לך את ציפועי

ציפועי ק

ובפרים וגו' . ודון וכסמים . פלגין אוספיליט בלעז סימן הרעב שיהא עליהם כימי המלך
 ויאלנו לחם הערבות וכמיוס : (י) במשקול . סימן לאחי מלך היראים מן הרעב ואוכלים
 כמקל ובתוס כמבורה : (יא) בעת עד עת . מיוס ליום כמדה זו תשתה ששית הסיני : (יב) וענת
 שערים תאכלנה . פריכתה מנוולת כעריכת שעורים ולא נאה כעריכת עונת חטים : בגללי לאת
 האדם תפגנה . חלפניה נבלהים שתיבשן וזרפן : (יג) מטא . מיוס : (יד) אדה . לטון
 החם : נפשי לא מטמאה . לא הרהרתי ביום ובחתי לדי טומאה כלילס : ונבלה וטרפה לא
 אלקתי . כבר מוכנת עזומה לנבלה וטרפה : בשר פגור . כהמה שהרע בה חסם ולא יחפך
 לומר נבלה וטרפה ממש ד"אס מלי רבותיה : (טו) ציפועי . גללי :

מצורת דוד

מחלך והוא לוח לני יהודה כימי המלך
 יאכלו אלו המינים מעורבים מפני הרעב ולא
 יכררו הסתין למחלם אכל יאכלו כהערבות המינים
 הפתוחים הם : בספר . כמספר הימים אשר
 תשכב על לךך השמאלי בהם ס"ז יום תחל לחם
 זה (וה"ס כמספר הימים שיבכך על לךך הימני
 בהם ח' יום ולקח סמך על המיני כי לךך
 אחד להם) : (י) ומאכלך . השור המחל אשר
 תאכלנו יהיה כמקל : מעת . ר"ל לא ליום
 מלכד הלילה כ"א מעת היום ההוא עד למחרתו
 בעת ההיא עלמה ונס זה לוח שיהא כל
 המלך כמקל ולא כדי שיעשה כי יחזבו פן
 יתוס הלהם : (יא) ששית ההין . המדה תהיה
 ששית ההין וזה תשתה מעת עד עת וגם זה

לוח ששית המלך יתנו כמדה ולא כל האורך : (יב) וענת שעורים תאכלנה . התררה אשר
 תאכלנה תהיה משעורים וגם זה לוח כמעקת רעבון יאכלו עונת שעורים שהוא מחל בהמות
 וז"א . התררה הריא חלפניה לעבותה עוגה על גחלים הנעשים מגללי לאת האדם שהוינקו בהם
 אפר נתייבבו : לעיניהם . בני הגולה יראו בעיניהם כאשר תאפנה על גחלי גללי לאת האדם :
 (יג) ככה . ר"ל זה לסימן שכן יאכלו בני ישראל את לחמם מאוס בין הגוים אשר אדירים שם
 בגולה כי לא יוכלו למרסם בקיות כהיותם גולים וכמו שכתב על אלה חסוים על גחלי
 גללי לאת האדם שהוא דבר נאמס : (יד) לא טעומאה . לא נמאסם ממחל נאמס : מנעורי .
 שם כי עוד לא הייתי או שלב כשילי להשמר ביותר מלמדו מחל חיבור מלה הייתי נכס :
 ולא כא . מפולס לא כא בני כבר מתועב ונחסר והוא כפל ענין כמ"ס ובתושר ואיך עתה אוכל
 דבר יפאס טוב אשר לא אכלתי מעולם חף שלא אכלתי מעולם דבר הנאסר ליהוא זה גמול
 העונם : (טו) נתי לך . חלפתי לך לקחת גחלי גללי בבקר במקום גחלי גללי האדם ועליהם
 תאספך למתך איש מאוס כמו גללי האדם :

הַבֶּקֶר תַּחַת גְּלִילֵי הָאָדָם וְעָשִׂיתָ אֶת־לַחֲמֶךָ עֲלֵיהֶם׃ וַיֹּאמֶר
אֵלַי בְּן־אָדָם הֲנִי שֹׁבֵר מִפְּנֵי־לַחֲמֶךָ בִּירוּשָׁלַם וְאֶכְלוּ־לַחֶם
בְּמִשְׁקֶל וּבְדֹאגָה וַיִּמֵּם בְּמִשְׁרָה וּבִשְׂמֹמֹן יִשְׁתּוּ׃ יִלְמַעַן יִחַסְרוּ
לָחֶם וַיִּמֵּם וַיִּשְׂמֹן אִישׁ וְאָחִיו וַיִּמְקֹוּ בְּעֵינָם׃

ה * וְאַתָּה בְּן־אָדָם קַח־לֶךָ וְחָרַב חֲדָה תַעַר הַגְּלִבִּים תִּקְחֶנָּה
לָךְ וְהָעֵבֶרֶת עַל־רֹאשֶׁךָ וְעַל־זִמְנֶךָ וְלִקְחַתְּ לָךְ מֵאֲזֵנֵי מִשְׁקַל
וְהִקְחָתְּ׃ ב * שְׁלִשִׁית בָּאָזֶר תִּבְעִיר בְּתוֹךְ הַעִיר כַּמְלֵאת יָמִין
הַמְצֹזֹר וְלִקְחַתְּ אֶת־הַשְּׁלִישִׁית תִּפְּחֶה בְּחָרֵב סְבִיבוֹתֶיהָ וְהַשְּׁלִישִׁית
תִּזְרַה לְרוּחַ וְחָרַב אֲחֵרֵיהֶם׃ ג * וְלִקְחַתְּ מִשֶּׁם מַעֲטָה בְּמִסְפָּר

רש"י

(טו) מטה לחם. משען לחם סול"א כדפ"ן כלע"ז. ובראגה. דואגוס שמא יכלה הלחם מהם
דלגה אינש"א כלע"ז ובלשוננו כ"ד טורא"ד כלע"ז. (זו) למען יחסרו. דלגתם ובמחוסס
כשכילו שיכיו חסרוי לחם ומימ כימי המזרז וידלגו מן יכלה.

ה (א) חרב חדה. סימן לחרב כגודל נהר. תער הגלבים. הרעשים ולשון. זיווי הוא וי"א
פרקא"ר כלפ"ז ומנחם חכר תער הגלבים תער הגולתים ואין לו דמיון תחורה.
(ב) בתוך העיר. אשר תקותם על הגלבים ככלות ימי מזורה אות הוא שכלו שליטתם
כולפתות רעב תחוסס שהיא כלש כענין שאמר עורכו כתמור נכמרו מפני ולעפות רעב (איה ה).
תכה. אותה. בחרב סביבותיה. סביב אותה לכינה סימן על הכורחים מן העיר שישיגום
כשדים ויהרגום סביב ירושלים. והשלושית תזרה לרוח. סימן לגולים שילכו למזרים וזוהן כן
קרה וחבורתו ושם אריו חרב אחריהם שהלך נכוד נהר והכריבו את מזרים ושם נהרגו.

מצורת ציון

(שס כב): תחת. במקום. (טו) מטה לחם. (טז) חגני שבר. עתה פורס ואמר לו זהו לרמו
על ששפטים על הלחם לחלו לטבעה אמר וזאת שאכבור משען לחם כירובלום ר"ל שיהיה
מטה בלבן שאלה כן כל מטה לחם שבר (תהלים) הרעב ובעבור זה יאכלו במשקל ודלגתם שידלגו
(ק): ובישטמן. בתמסון לבד והוא ענין כולה מן יכלה הלחם ומישימו כמדה ובתמסון לבד.
ופחד (יז) ונשטמו. ענין תמסון. ונמקו. (יח) למען יחסרו. זה יהיה כעבור כי יחסרו
ענין המטה והמנה.

מצורת דוד

ה (א) תער. הוא סכין העשויה לגלח בו וכן
והעבירו תער (במדבר ח): הגלבים
הם הספדים ודוגמתו בתרגום ירושלמי כי כל
זקן גדושה (יעשיה טו) תרגמו ירושלמי גלביה
והעברת. מלשון העברה ועל גלות יאמר.
(ב) באור. לטב אש. תבעיר. מלשון הבערה
וצריפה. כמלאת. ענין השלמה כמו ובמלואה
ימי עברה (ויקרא י): תורה. ענין פזר כמו
זריתי פרט (מלאכי ח): אריק. מלשון ריק
ר"ל ארוקן אותה מתערה וכן שמון תורק (ש"ס
ח)

התקוקה והוא לסימן שלשית העם וימותו נהרב האויב מהון לעיר כעת המלחמה: תורה לרות.
תפור לפני הרוח לביא הרוח מפורס במקומות רכות והוא לסימן על הסולכים בגולה הסורים
כעצמות הלך: וחרב אריו אחריהם. אשלוף חרבו מתערה לרדוף אחריהם להכותם במקום אשר
יעזו והוא לסימן שהמקום יגרה כסה האויב במקום גלותם לשפך דמם כמים: (ג) וקחתי ממש.

מלח

וְצִרַתְּ אוֹתָם בְּכַנְפֶיךָ׃ יוּמָתָם עוֹד תִּקַּח וְהִשְׁלַכְתָּ אוֹתָם אֶל־הַתּוֹךְ
הַיָּאֵשׁ וְשִׂרַפְתָּ אוֹתָם בְּאֵשׁ מִכְּזוֹ תִצְאֵאֵשׁ אֶל־כָּל־בַּיִת יִשְׂרָאֵל׃
י * כִּי אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה וְזֹאת יְרוּשָׁלַם בְּתוֹךְ הַגּוֹיִם שְׂמִתִּיהָ
וּסְבִיבוֹתֶיהָ אֲרָצוֹת׃ י * וְהִמַּר אֶת־מִשְׁפָּטֵי דְרָשְׁעָה מִן־הַגּוֹיִם וְאֶת־
חֻקוֹתֵי מִן־הָאֲרָצוֹת אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֶיהָ כִּי בְמִשְׁפָּטֵי מֵאֲכֹו חֻקוֹתֵי
לֹא־הִלְכִי בָהֶם׃ י * לָכֵן כִּדָּאֵמַר יְהוִה יְעַן הַמְּנַכֵּם מִן־הַגּוֹיִם
אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֵיכֶם בְּחֻקוֹתֵי לֹא הִלְכְתֶם וְאֶת־מִשְׁפָּטֵי לֹא עָשִׂיתֶם
וּכְמִשְׁפָּטֵי הַגּוֹיִם אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֵיכֶם לֹא עָשִׂיתֶם׃ י * לָכֵן כִּדָּאֵמַר
אֲדֹנָי יְהוִה הֲנִי עֹלֶיךָ גַּם־אֲנִי וְעָשִׂיתִי בְּתוֹכְךָ מִשְׁפָּטִים לְעֵינֵי
הַגּוֹיִם׃ י * וְעָשִׂיתִי כִּדָּאֵת אֲשֶׁר לֹא־עָשִׂיתִי וְאֶת אֲשֶׁר־לֹא־עָשִׂיתָ

רש"י

(ג) וצרת אותם בכנפיך. אלו מתי מעט שיגלו לכלל רחמי: וצרת אותם. מכאן רמו סני
הסתפר עברו לא זיקוק אותם אלא יגנוו שכל מס שנאמר במקראות הללו הוא לרעה (פוד
מכבים): (ד) ומדה עוד תקח. מלוחם מתי מעט: ושירפת אותם באש. סי' לאחזק כן
קוליה ודקיק כן מעשה אשר קלם מלך בכל: ממנו תלא אש. מן הרמזים האלה שאני רומז
לך הלא השורעטת לכל בית ישראל: (ה) בתוך הגוים שמתים. כאלמנע הטולם: (ו) ותבור
את משפטי. ותחליף את משפטי: מן הגוים. שכן כתיב במנשה ויתעה מנשה את יהודה ויושבי
ירושלים לעשות רע מן הגוים אשר השפיד ה' מפני ישראל (ד"ס כ ג) ויש פותרים שהגוים לא
קבלו תורתו וסם קבלום עליהם ועברו עליהם: (ז) יען המנכס. יען כוונתכם את עלמכם להפקר
מן הגוים. המנכס לשון וימן לם המלך (דניאל ח) ומנחם פתרו לשון הוונה כמו המו גוים
(תהלים מו): וכמשפטי גוים אשר סביבותיכם לא עשיתם. שםם לא המירו את אליהם והמה
לא אליהם ואלה המדה כטודי בלא יושעל ובכותו פירשו כמתקנים שבהם לא עשיתם
מקולקלים שבהם עשיתם: (ט) גם אני. את נבדת עלי וגם אני חגני עליך:

מצורת דוד

האלה הפורים לרוח תקח מעט אשר יסיה
והשפיר לספרם ותקבור אותם כנפי בגדיך והוא
לסימן שחותם שגלו לכלל הבהו מתי מספר
בערך הגוים לשאר הארצות שבהם יסיו כשורים
למזל ירושלים ככנין בית השני: (ד) ובהם.
המקבירים ככנפיך תקח עוד ותשליכם אל תוך
האש אשר בתוך העיר התקוקה ושם תשרפם
והוא לסימן שרכים מיושבי ירושלים וימותו כרעב
ובדבר כעת יצר עליהם עינים והכזמים: ממנו
ישראל ר"ל מגלות בית שני יתפורו בכל הארצות
בגוה השנים ולקו גם המה נהרב ונרעב ודבר: (ה) בתוך הגוים. שמתי אותם כאלמנע שיבוב
כמקום המוכתר והארצות הגוים מהם סביבותיהם: (ו) ותבור. ויהי לא בלמה כממולי כי החליפה
את משפטי לרעה ר"ל אני חגני לם משפטים יבדים והוא הרביעה לעשות יותר מן העמים
וזאת חקויה החליפה לרעה יותר מן הארצות וגו' והוא כפל ענין במים: בהם. בדרך חקויה:
(ז) יען המנכס. כעבור כחוקים המון רב יותר מן העמים וגו' לכן מרוב הטובה כעטתה כי
ולא בלמה כחוקיה וגו' ובענין שנאמר וישפן יזכרון ויכעט (דברים לג): וכמשפטי הגוים וגו'.
כי הם לא המירו אליהם וישראל המירו כטודי בלא יושעל: (ח) חגני עליך. כנס אני אליהם
כי: גם, ר"ל כמו שנדחתם כי אני חגנוד ככם: משפטים. משפט טורעניות: (ט) גם

מצורת ציון

ה (ג) וצרת. ענין קצירה כמו מי לזר מים
כשמה (משלי ז): בכנפיך. שולי הנגד כמו
על כנפי נדודים (במדבר טו): (ו) ותבור.
מלשון תמורה וחלוק: (ז) יען. כעבור.
המנכס. מלשון המון עם רב: (ח) חריתי.
אמר: רוח. פאה ועבר.
אש

אש

כמו עוד יען פל תועבתך : לכן אבות יאכלו בנים בתוכך
 יבנים יאכלו אבותם ועשיתי כך שפמים ווריתי את כל שאריתך
 לכל דוח : לכן חראני נאם אדני יהוה אסלא יען את מקדשי
 טמאת בכל שקוציה ובכל תועבתך וגם אני אגרע ולא תחוס
 עיני וגם אני לא אחמול : י שלשתיך בדרך ימותו וברעב יכלו
 בתוך השלשית בחרב יפלו סביבותיה והשלשית לכל דוח
 אורה וחרב אריק אחריהם : י וכלה אפי והנחתי חמתי גם
 והנהמתי וידעו פראני יהוה דברתי בקנאתי בכלותי חמתי גם :
 י ואתנה לחרבה ולחרפה בנזים אשר סביבותיה לעיני כל
 עובר : י והיתה חרפה וגדופה מוסר ומשמה לגוים אשר
 סביבותיה בעשותי כך שפמים באף ובחמה ובתכחות חמה

רשי

(יב) והנחתי חמתי : כשלקוס כס תוה חמתי ולא תיקני רוחי : והנחמתי : וחתמם על
 ספצי שפעתם אחי : (יד) לחרבה : דיכטורדי בלעז : (טו) וגדופה : כיון : מוסר :
 יוספן : ומשמה : תמסן :

מצודת ציון

(יא) אם לא : הוא ענין לשון טקעה כדס : אשר לא עשיתי : דבר אשר לא עשיתי מעולם
 האומר אם לא כן הוא יסיה כואת וכואת : ולא אעשה עוד כמוהו כל ימי חרן : יען :
 וגם ולא אמר וכן אם לא כחיס (ישעיה ס) : בעבור כל תועבותי אשר מאד גדלו : (י) לכן :
 שקוציה : מלשון טקע ותשוב ועל העולם : בעבור תועבותי האבות יאכלו את הבנים
 יאמר : אגרע : מלשון גרעון וחסרון : תחוס : בתוך יובלים כי יהיה עקב רעבון : ועשיתי.
 מלשון חוס וחמלה : (יב) אורה : אפור : אריק : אחר זה אעשה עוד כך משפט פורעניות כי
 מלשון ריק : (יג) וכלה : ענין השלמה : והנחתי : השלית ממך אפור לכל רוח בד' רוחות העולם :
 מלשון הנחה : והנחמתי : לשון התחומין : (יא) לכן : בעבור תועבותי רדתי כבעת חי
 בקנאתי : ענין בעס כמו סס קנאוני בלא אל : חלית ממך אפור לכל רוח בד' רוחות העולם :
 (דכיים לב) : (יד) לחרבה : מלשון חורבן : שמתחת את מקדשי כלל שקוצי כי מנחה סס
 (טו) וגדופה : ענין כיוון כמו את מי תרפת : כית סכל האשרה וגם עמאת בית תועבותיך
 ונדפת (ישעיה לו) : מוסר : ענין תוכחה : שעות סס : וגם אני אגרע : כמו שגרעת את
 יושמה : ענין תמסון : ובתוכחות : ענין גמול : ככודי כשומך סכל האשרה בפני כן גם אני אגרע
 עונם כמו וסוכה כמכאוב (איוב לג) : לחסר אותך : ולא תחוס עיני ערך : וגם אני לא
 אחמול כמו שלח חמלה על בניך ושתתם לעיני
 חתי

שליש עמך ימותו בדבר וברעב בתוך יובלים : יפלו סביבותיך : כעת הטלחמה : לכל רוח
 אורה : אפור לכל רוח מארע רוחות העולם ואשלוף חרוב עתערה לרדוף אחריהם להכותם
 כחוקם גלותם : (יג) וכלה אפי : אשיל הרון אפי עליהם ואחיה חמתי כס ואו תחמם על הכעס
 סכעיסו אחי : ידעו וגו' : רל בעת אשלים כס חמתי או ידעו שאני ס' דברתי בקנאתי
 בעת תבוא עליהם ולא סביב כדא הדבר מלני : (יד) לחרבה : להיות חרבה ולסיות להרס
 כגוים כולל יחרפו אותך בפני כל העבור דרך עליהם : (טו) וחרבה : יובלים חסיה להרס
 וכיון : מוסר : יוסרו וזו עס יובלים כי יאמרו כמוסרם אל תעשו הרע שלא יכוא עליכם כדרך
 סכל על יובלים : ושמחה : חסיה לתמסון כולל יתמסו על חורבנה : לגוים וגו' : מוסר על
 סלס הרסו וגדופה וכו' : כשחתי : כעת אעשה כך משפט פורעניות או חסיה הרסו וגדופה
 גו' : ובתוכחות חמה : בגמול עונם אחיה חמה ולא על חמה :

אני יהוה דברתי : י שלשתי את חצי הרעב הרעים כהם אשר
 היו למשחית אשר אשלה אותם לשחתכם ורעב אסף עליכם
 ושברתי לכם מפה לחם : י ושלחתי עליכם רעב ותיה רעה
 ושקצה ודבר וגם יעברך בקך ותרכ אביא עליך אני יהוה
 דברתי :

ו יהוה דבר יהוה אלי לאמר : י ברארם שים פניה אליהרי
 ישראל והנבא אליהם : י ואמרת הרי ישראל שמעו דבר אדני
 יהוה כדאמר אדני יהוה להרים ולגבעות לאפיקים ולגיאות
 הגני אני מביא עליכם חרב ואפדתי במותיכם : י ונשטו
 מן חותיכם ונשברו חמניכם והפלתי חלדיכם לפני גלוליהם :
 י ונתתי את פגרי בני ישראל לפני גלוליהם ווריתי את
 עצמותיכם סביבות מן חותיכם : י כלל מושבותיכם הערים
 תחרבנה והבמות תישמנה למען יחרבו ויאשבו מן חותיכם

סילגאיות קרי

רשי

(טו) ורעב אסף עליכם : הוא רעב הפורעה סכלה מן סרס כך שפמתי : משה לחם :
 משען לחם :

ו (ג) ולגבעות : לשון רמה : ולגאות : לשון גיא : (ד) חמניכם : מין למי פ"א ספסוין
 על הגנות לחמה : (ו) ויאשבו : יסיו נכרים כחמחם :

מצודת דוד

אני ס' דברתי : וכדי לקיים : (טו) בשלחי : (טו) חצי : רל מכאובי ואמר בלי שאלה על הסדמן
 מוסר למעלה לומר שיהיה חרסו וגדופה וכו' : וירקון והארכס : משה לחם : משען לחם ועל
 לגוים כעת אשלה כהם אני את חתי רל מכאובי : כי נשענים על הלחם לאכול לכבעה אחר משה
 הרעב הרעים אשר סיו פעם למשמית לגוים : כלשון שאלה : (י) ושבלך : ענין מיתה ובריגס
 שפמתי כל חתי הרעב כהם והסחיתם וכעין חתי : כמו וסכלה חמס (יוקרא טו) :
 הרעב אלס בעמס יסיו חתי הרעב אשר אשלה : (ג) לאפיקים : הוא מקום שניגרים סס סמים
 אותם לשחת את ישראל ועוד אוסיף עליכם : כחוק וכן לאפיקים כנגד (תלסס קבו) :
 רעב כמדה מרובה יותר מהכל על סמים : ולגאות : מלשון גיא ועמק : במותיכם : מל
 ואשכור לכם משען לחם מכל וכל וכעבור זה : כמה והוא מוכת אכיים : (ד) ונשטו : מלשון
 ירכו לחך ולגדך כרואתם סכל עליהם חתי הרעב : שמשון : חסניכם : מלשון חמה : גלוליהם :
 כמו שכל על סמים ועוד יותר : (י) ושבלך : עי"ס העלום כגלל כל רעי : (ח) פגרי : כן
 החיות ישלכו ויסיתו אותך : ודס : הסכך מן : נקרא גוף הסרוב : ווריתי : אשור : (ו) תחרבנת
 הסרובים : וחרב וגו' : הוא ככל ענין כמ"ס : מלשון חורבן : תישמנה : מל שמשון : למען
 אני ס' דברתי : וכדי לקיים : כעת הטלחמה : לכל רוח : עייט כמו בלשון ודגמתו למען יוה סוכך
 ו (ג) שים פניך : סחור פניך מול סרסיהם : והמוךך (משה כג) וסירובו כלופן סיוה :
 (ג) חרב : אחי חרב מלומדי מלחמה : יחרבו : מלשון חורב : ויאשבו : מל שמשון :
 במותיכם : כממות העשויות למס'ס העומדים : ונשטו :
 כלל המקומות סס : (ד) ונשטו : יסיו שמתה
 כי לא יהיה עוד מי יכוא לסקיער כס : חמניכם : לורת חמה סיו עושים להס לכלל כי סכדו לחמה
 וכן נאמר וישבת וגו' אשר נהנו מלכי יסודס לשמס : (ט) לפני גלוליהם : כחוקם סרעס סס
 ספוט : (ח) ונתתי ור' : רל ססס יסיו ולא : יקניו : (ו) למען יחרבו : רל סרובין יסיו
 נדל

ונשברו גשבתו גלוליהם ונגדעו חמניהם ונמחו מעשיכם: ונתפל
חלל בתוככם וידעתם פראני יהוה: והותרתני בהיות לכם
פליטי חרב בגוים בהורותיכם בארצות: וזכרו פליטיכם אותי
בגוים אשר נשברו שם אשר נשברתי את לבם הזונה אשר סר
מעלי ואת עיניהם הזנות אחרי גלוליהם ונקמו בפניהם אל
הרעות אשר עשו לכל תועבתיהם: וידעו פראני יהוה לא אל
חנם דברתי לעשות להם הרעה הזאת: כי כה אמר אדני יהוה
הכה בכף ורקע בגרד ויאמר אחי אל כל תועבות רעות בית
ישראל אשר בחרב ברעב ובדבר יפלו: כי הרחוק בדבר ימות
והקרוב בחרב יפול והנשאר והנצור ברעב ימות וכדתי חמתי

רשי

(א) וזכרו פליטיכם אחי: את הכזי ואת רחמי שהייתי מרחם עליכם כשעוונת לפני בחרתם:
אשר נשברתי את לכם כוונה. אשר נכנעתי אללם חספם שונה לכם וסרו אלי ואחיב לכם ולא
אבו: ונקמו כפניכם. מנחם חכרו עם רחמי כוגדים ואתקוטעו (כס קט) יתקוטעו על עמם
פל אשר לא טעמו אלי ויהי וידנקו ויזנו מן וכן תרגם האלקים דמדנקין וככי ואנקו דמדנקין
דמיניד כלעז: (וא) ורקע. ענינו יורט עליו מכה רגלו על הארץ ומרדד את הקטע והוא
דרך חלל: ואמר את. נפקת יגון ואני: (יב) והנצור. הנאסף אל העיר יצורו עליו:
ובלתי חמתי. אשלים כל חזוני וחמתי כרתם:

מצורת ציון

מצורת דוד

ונשבתו. ענין כטול כמו שכתבנו (ישי' יד): גדול כלאון שיחרכו וישממו ומזכותיהם וגו' אל
ונדעו. ענין כריתה כמו שקיים נדעו (שם ט): מפשיכם יהיו נמוחים ונשחתים: (ז) ונפל חלל.
ונשחו. ענין המסה ונשחתה כמו וימת את כל רב חלל יפול בתוככם: וירעהם. או הדעו שאני
סיקוס (כרל'ית 1): (ז) ודערתני. על נותר: כי וסכל בידי: (ח) ודערתני. אבל אשאר
פליטי. ענין המלטה כמו ויכח פליטי (שם יד): סכס כמס שיביא לכם בין הגוים אשפים פליטי
בהורותיכם. ענין פזור: (ט) נשבו. מלבן חרב כשתפוס פזורים בחרתיה הגוים: (ס) וזכרו
שכי: נשברתי. פנינו שברנו רוח ופלטנו: את פליטיכם. הפליטים מכם זכרו כי בהיותם בין
לכם. מלכם וכן ואת פליטיכם כמו כלהי את הגוים אשר נשבו עם וזכרו ומפרס שיזכרו את
שעיר (מות ט) ושירובי מהשם: חזונה. ענין אשר נשברתי ונעלמתי מלכם הוניה ולתוספת
ספרה ולכן נקראת מנאפת בשם: זונה על כי נילוצ אמר אשר סר מעלי: ואת עיניכם. רץ
כרה מדרי הלניעות: ונקמו. ענין כריתה כמו ונעלמתי סוגות אחרי ירידתו כי רץ או יצור
אקתה. ענין לקמן כ: אל הרעות. על העלנו ירידת. נמי מלכם הוניה ומעוטיכם הזנות:

רעות רץ כעבור הרעות: (ו) אך הנם. וקמו כפניכם. יכרתו בעיני עמכם. רץ הם
כחם כמו ואלו הארזן (מות כס): (יא) ורקע. יפסעו כריתיהם על עמכם על הרעות אשר עשו
ענין שטיחה וכדוד כמו כסף מרוקע (ירמיה י'): להוכיח על כל תועבותיכם שעשו מאו:
מח. כמו הלה ויאמר על השמחה ועל השער: (י) וידעו. או יתנו לב לדעת אשר אני שי
כחלמן כשחלם גמול המעשה: לא אל חנם וגו'.
(יב) והנצור. מלבן מלור: רחם
כף כלאש יעבו כמקוננות: ורקע כרגלך. כעש

רגלך בחרך כי אז נראה כאלו מרקע ומרדד הארץ והוא ענין זכר והכלות: ואמר את. אמר
כמתחזק החל על כל תועבות הרעות שעשו בית ישראל אשר בעבורם יפלו בחרב וכרעב וכדבר:
(יב) הרחוק. המרחיק עמו מן המלחמה ויכרח לאלוהים הגוים להמלט מכם סכס לא ימלט מן
סכר וימות כס: והקרוב. המקריב עמו למלחמה ויפול בחרב האויב: והנשאר והנצור
שנשאר כשעיר וזכר הנצור כשעיר כי השייכים לרים עליה סכס הוא ימות כרעב מחסרון סלמם

בם: וידעתם פראני יהוה בהיות חקליהם בתוך גלוליהם
סביבות מזבחותיהם אל כר נכבדה רמה בכל ראשי ההרים
ותחת כל עין רעון ותחת כל אלה עבתה מקום אשר נתנו
שם ריח ניהח לכל גלוליהם: יד ונמית את ידי עליהם ונתתי
את הארץ שממה ומשמה ממדבר דבלתה בכל מושבותיהם
וידעו פראני יהוה:

ז והי דברי יהוה אלי לאמר: כי ואתה בן אדם כה אמר
אדני יהוה לארמת ישראל קין בא הקין על ארבעת כנפות
הארץ: כי עתה הקין עליך ושלחתי אפי קיך ושפטתיך בדרךך
ונתתי עליך את כל תועבותיך: וקלא תחוס עיני עליך ולא
אחמול כי דרכך עליך אמן ותועבותיך בתוכך תהיו וידעתם
פראני יהוה: כי כה אמר אדני יהוה רעה אחת רעה הגה באה:
ימן בא בא הקין הקין אליך הגה באה: כי באה הצפירה

סארבע ק

רשי

(גי) אלה. פללון כלעז: עבתה. לי ען עבות לקמן כ) טעפיו מרובין: (יד) שטמה.
מחין יושב ומשמה. תמהון:

ז (ב) בא הקין. שאמרתי ונשחתם כלך ונשחתם וגו' העדותי וגו' כי אכד תאכדון (דברים ד)
ונשחתם בגומעויהם תחילת וסס נשחתו כס תחיל ד' מאלות ומ' משכנכו לה עד שנכסה
הכות ות"י עמד סבית: (ה) רעה אחת רעש. רעה שלמה מיוחדת למעלה מכל הרעות הוא
חורכן סבית: הגה כלה. טעמו כחלף הוא לשון פועלת: (ז) באה הצפירה. טעמו למעלה

מצורת דוד

ובלתי. אשלים גם כל חמתי: (גי) וידעתם (גי) רמה. גבוהה: רעון. ענין לחות ורעיונות כמו
וגו'. כשיביו חלליכם בין גלוליהם מקום הרעש כשמן רעון (הגלים כב): אלה. שם אילן סרק:
שם המספט או הדעו שאני כי הנאמן כשחלום גלול כעין גדול כמו ועקף ען עבות
גמול המעשה: אל כל. התלום יסיה על כל (ויקרא כג): גיחה. מלבן נתת רוח:
נכסה רמה וכרלשי וגו': אלה עבתה. אילן אלה המרוכס בענפים וקלועים זה כזה: ריה
הוא הקטרס שמעלה רוח להיות לה לנחת רוח ואמר זה לפי מחשבת עובדיה: (יד) ונשיתי
וגו'. להכות כס: ומשמה. תמהון סכל יתמוסו מן היותם כסל יתמוסו
מקוננות שוממות וכן יסיה בכל מושבותיכם: משם מתחיל
וידעו. או ידעו שאני כי נאמן לשלם גמול: (ב) כנפות. קלות: (ד) תחוס. מלבן חס
ז (ב) לארמת. על אדמת ישראל כל קן וסוף: על ארבע. רץ לא תשאר חף
עיר אחת מא"י: (ג) עתה. רץ כוונן קרוב
יבוא הקין עליך: כדרכך. כפי דרכך: ונתתי
עליך. רץ אלס לך: (ד) כי דרכך. גמול דרכך: ותועבותיך. תשלומי תועבותיך ויבואו
כתוק: וידעתם. או הדעו שאני כי נאמן לשלם גמול: (ה) רעה אחת רעה. רץ רעה
שכח אחת מיוחדת שרעות סכס כלה וזה חורכן כס"מ: (ו) קין בא בא הקין. כפל
סכר לחוק הענין: הקין עליך. כאלו הסעורר מן הסניה לכוח אלק וכנה כלה: (ז) באה
הצפירה

אלה ישב הארץ בא העת קרוב היום מהומה ולא יהי תהום
 עתה מקרוב אשפך חמתי עליך וכביתי אפי בך וישמתיך
 כדרכיך ונתתי עליך את כל תועבותיך * ולא יתחם צני
 ולא אהמול כדרכיך עליך אמן ותועבותיך בתוכה תהיון
 וידעתם כי אני יהוה מכה * הנה היום הנה באה יצאה הצפירה
 צין המטה פרח הודוין * החמס קם למטה רשע לא ימחם ולא
 מהמונם ולא מהמדם ולא ינה בהם * יב בא העת הגיע היום
 הקונה אל ישימה תמוכר אליתאפל כי חרון ארפל המונה
 כי המוכר אל המוכר לא ישוב ועוד בתיים חתם כירחון

רשי

גביה וכו' וכו' לטון פעולה ככר בלם טלפורה ככר כל ושקט מאור הסחר והתפארת כל : ולא סד
 הרים . ולא לאיבתחולא לרובי עוריא וסד ל' אטקת הכרזה לקום לבנות אל ראשי סהרים כמו סידד
 הסכתי (יבטיה עו) וענו עלך סידד (ירמיה נא) השמעת קול נוסאוי מאח פניכם אל סנה ועוטני
 הקוים : (ח) מקרוב . כמחרס : (ו) הנה היום . הנה בא היום . הנה באה . הרעה :
 יצאה הצפירה . עלה הסחר של יום הרעה : צין המטה . להכות אתכם : פרח הודון . נתגלה
 נביכר ונר הרעה : (יא) החמס קט וגו' . החמס אשר בידכם הוא קט עליכם למטה רשע
 להחמס : לא מס . כך אמר הקב"ה למשחית איך וקול להשחיר נפש (מרכשי ישראל) כי אין
 טובה ואלה לא להם ולא מהמונם : ולא נה כסם . אין כסם נוהס אחרי מנבע ונותן לב אלו .
 כמו וינהו כל בית ישראל אחרי ה' (שמואל א' ז) ולטון ארמי הוא ויתנכילאו לפלתי ל' תחום
 וגיטעוין ומחם סכרו לטון יללה וכן וינהו כי בית ישראל פירט לטון יללה ואין כתיבה רק היא
 יסוד : (יב) והמוכר אל יתאכל . אע"פ שדרך המוכר שדכו להיות פלח אל יתעלכ כי סופסם
 להגלות : (יג) כי המוכר אל המוכר לא יכזב . משיגלה כגולה לא יכזב ויראה עוד השדה שסדר
 ולמה יתאכל : ועוד כתיים חיתם . כל ימי חייכם לא ישובו אל מקומם : כי חיון אל כל המונס

מצורת ציון

כמו יסוב ויפאר (שופטים ז) : סרובת . סלפירס וגו' . אתה יוכב הארץ כלה עליך
 עני רשע וכלבול : הד . הוא מל' סוד וסדר : סוקר של יום הרעה : קרוב היום מהומה .
 (א) צין מלשון צין והוא גלוי ספרת כמו ויץ קרוב היום של מהומה : ולא סד היום . לא
 צין (כמדבר ז) : (יא) מהמונם . המון פס רב : יסיה סוד וסדר על סהרים כ"א גשול ועטוף
 מהסרים . הוא מלשון המיים : נח . מלשון נסי עמתי החללים : (ח) עתה מקרוב . ר"ל מיד
 ויללה וכן וינהו וגו' אחרי ה' (שמואל א' ז) : כומן קרוב : ונתתי עליך . ר"ל אשול לך :
 (יג) חיתם . נפסם כמו וחיתו כחור הראה (איוב
 ג)

הדשו ותגיוו אשר אלו ס' מהכס ננמול טעון ולא בא כמקדם : (י) הנה היום . הנה הקרה היום
 וסנה בלם : יצאה סלפירס . יללה סהחר מיום הרעה : צין המטה . המטס סוכול להכות כסם
 יונאוי צין הוא קרוב לפסות פרי ופרי המטה הוא סהכסם בו ועל סכשדים יאמר וכן יאמר
 בלשור ומטס הוא קרוב לפסות פרי ופרי המטה הוא סהכסם בו ועל סכשדים יאמר וכן יאמר
 פרי סודון וכו' סליון וסלכונן : (יא) החמס . כי איש חמס קם להיות מטס סהכסם כרשע
 וסלכריות רב : לא מס . ר"ל אין סליון כל מלחון סכשדים ולא מהמון פס סרס אכר יפס
 שבה ואל : וסא נה כסס . ר"ל הנה סהחר וסחיד כי לא כנה זרועם עבו מטס כסשו כ"א יד פ
 עמסם אל מהמייים כקול סליון סהכסם וסחיד כי לא כנה זרועם עבו מטס כסשו כ"א יד פ
 סהכסם וסחיד כי לא כנה זרועם עבו מטס כסשו כ"א יד פ
 סהכסם וסחיד כי לא כנה זרועם עבו מטס כסשו כ"א יד פ
 סהכסם וסחיד כי לא כנה זרועם עבו מטס כסשו כ"א יד פ

ספר

אל כל המונה לא ישוב ואיש בעונו חיתו לא יתחוקו : י תקעו
 בתקעו ותכוין לכל ואין תקו למלחמה כי חרוני אל כל המונה :
 יו החרב בחוץ והדבר והרעב מבית אשר בעודה בחרב ימות
 ואשר בעיר רעב ודבר יאכלנו : יו ופלטו פלמייהם והיו אל
 החרים פיוני הנאיות פלם המות איש בעונו : יו פל החרים
 הרפינה וכל ברבים תלכנה מים : יו חגרו שלים וכפתה אותם
 פלצות ואל כל פנינים פושע וכל ראושיהם קרחה : יו בספם
 בחוצות ישליכו וזהבם לנהה ינהה בספם וזהבם לא יוכל
 להצילים ביום עברת יהוה נפשם לא ישבעו ונמעייהם לא ימלאו
 ברמכשול עונם היה : כ וצבי עדיו לגאון שמתו וצלמ' הועבותם

רשי

גו' . אר כנייה מתכין על כל אחרגוסתהון למוכב כתיובחאל ולא חיוין : ואיש כעונו חיתו . כל
 אחד מהס חיתו ונפשו דקוה בעונו : לא יתחוקו . לא יתחוקו לכם על ילם סרע לשוב לתוהם *
 (ד) תקעו בתקעו . כגיבא עליהם סר יכינו עמלם למלחמה ואין יולא להלחם : (טו) ביוני
 סגאיות . דרך היונים להקבץ בגאיות וסומות סס וסיו סומים על סהרים אשר ויטו סס איש
 כעונו . כיוני סגאיות אשר כולם סומות : (ז) תלכנה מים . מועית חיומ : (טו) לנהה יסיה .
 לסקון יסיה להס : (ב) וצבי עדיו . על הקב"ה אשר לגאון שמתו להס סוא בית סמקדם סקקל
 גאון פוזה כמו שחלמ' לקמן כד) כניי מחלל את מקדשי גאון עוכס סס ללמי חוססות פשו ט

מצורת דוד

סדה סוס שמכר להחוק כס : ועוד כתיים
 חיותם . ר"ל וסע"פ סיהיו נפסם עוד כתיים
 לא ישוב אליו אף כולל המכירה : כי חיון . כי
 כשחלמ' החיון ספול על כל המון עמה לא סיה
 מי סכ לה' וכל איש סיהם נפשו קסורה בעונו
 ולא סהפדר ממנו לכן לא יתחוקו לשוב לארסם
 להחוק כנחלתם : (ד) תקעו בתקעו . סוס
 כבא סלויב יתקעו סס כסופר להשמיע את ספס
 לנהה אל סמלחמה מול סלויב וגס יטיו כל
 דבר סמלחמ' אל סמלחמה אכל אין מי סולך
 למלחמה : כי חרוני . על כל המון עמה וסכחתי
 מורך כלכסם ויירלו לגשח אל סמלחמה :
 (טו) החרב . חרכ סלויב סיהם כחון לעיר
 וסדכר וסרעכ יסיו נמכסים כחון סער : אשר
 כסדה וגו' . אשר יסיה כסדה וגו' : (טו) ופלשו פליטסם . סמלטים מהס ימלטו וסיו סודרע
 סהרים ופסנו כקול כסי כיונים סמלחמות כעמקוס וטולס יסנו : איש כעונו . כ"א יסמ
 כעונו ר"ל יתורס למר עוט סעו אלה : (ז) תרפינה . יחלשו מלחלם : תלכנה מים
 מועית חיומ כאלו סמססם וסיו למים : (יז) חגרו שקיס . דרך חלל ועשר : ואל ס
 פים . ככל פים : קרחה . כי יערטו שער רשסם לך לער וסלל : (יט) לנהה . לחוק
 ולחמוס : כספם וגו' . ר"ל לפס יפליט כספס וסכס לפי סל יטלו לסליל את נפסם
 כיוס כוא עכרת ה' כי סלויב לא יקה כספ וסכס למפיון נפס : נפשם לא יכעו . ר"ל לא ימלאו
 להס לקנות כסס להסכיש ספסם ולמלחות סמעים : כי סכסול . כי סכסול סרע סוס כעונו ולא פל
 סמס : (ב) וצבי עדיו . סדר קסושו אשר סמכו סלל כיוטסם לסייה להס לגאון ולספארת סס

מצורת ציון

(ג) : חיון . כנאס : בתקעו . כן יקרא סמוע
 על כי יתקעו בו : חרוני . חרון ספי : (טו) סבית .
 מכפנים : יאכלנו . יסחיתנו : (טו) ופלשו . עין
 סמלטה : אל סהרים . כהרים : סגאיות . מל
 גיא ועמק : (ז) תרפינה . מלשון רפיון
 רעדה וסרדה כמו ועמוסוס
 יתפלגון (איוב ט) : קרחה . ענין מריטס סשער
 וכן כלה קרחה (ירמיה מו) : (יט) לנהה .
 לרחוק ולתפוס כדהס וסוא מל גידדה וסרחהקס :
 עברת . מלשון עכרה וסע : (ב) וצבי . סר
 סרד ויוסי וכן ללכי ולכבוד (ישעיס ד) : עדי .
 מלשון עדי וקסושו וכן ועדיה עדי (לקמן כג) :
 לגאון

ספר

ב

שקצויהם עשו בו על כן נתתיו להם לנדה: כי נתתיו ביד
 הזרים לבזולרשעי הארץ לשלל והקדשה: כי והסבתי פני מהם
 לחלול את צפוני ובארבה פריצים וחללוה: כי עשה הרחוק כי
 הארץ מלאה משפט דמים והעיר מלאה חמס: כי והבאתי רעי
 גוים וירשו את בתיהם והשפתי גאון עוים ונחלו מקדשיהם:
 כי קפדתי בא ובקשו שלום ואון: כי הוה עליהוה תבוא ושמועה
 אל שמועה תהיה ובקשו חוץ מנביא ותורה תאבד מפיה ועצה
 מקניהם: כי המרד יתאפל ונשיא ילבש שממה וירי עם הארץ
 תהבלנה מדרבם אעשה אותם ובמשפטיהם אשפמם וידעו כי
 אני יהוה:

ח י יהוה וישנה השליש בששית בששית בחמשה לחדש אני יושב

וחללוה ק

רשי

פל כן גוי: (כב) את לפני. את המקום שהיית לפני עס בימים: (כג) עשה הרחוק. גבלת
 אתו הוא שלט בגולה אכזרים נזיקים: משפט דמים. חיובי קטול: (כד) רעי גוים. רעים
 סגנוים ואכזריים: ונחלו. ויתנולו לאחרים: מקדשיהם. כתי סיכילי כמותו שהו ועודים
 שם לאון בית זמס: (כה) קפדה בל. כמו (שעה לח) קפדתי בלוצר חיי לאון כריתה:
 (כו) הוה על סו. מלוצר על מלוצר הוה אחר סוים וממס חברו לאון שבר: ותורה תאבד
 מסכן. כרגיל בסורח כמו שנאמר ותורה יבקאו מפיו (מלאכי ב):

מצורת ציון

מצורת רוד

פגאון. ענין דממות: (כא) תוריים. נכרים: כסמ"ק: וצלמי. ר"ל וסס העמידו בו ללמי
 החללות. מלי תולין וכיוון: (כב) והסבתי. תועבותם המצוקיים: נתתיו להם. ר"ל לפנים
 מלאון סכוכ וספס: צפוני. מלאון סכוכר וכן נתתיו לנדס כי כשימס ירלו שתעבתי בו
 תלפון אתך (משל ב): פריצים. רשעים ספורים להרחיקו ממני למסחי ביד האויב:
 גדר האמת והיכוסה: (ג) הרחוק. שלללות
 גמו ורחוקות סכך לוצר (ישעים ט): (ד) והשפתי. עשאוכו תולין וממס: (כב) והסבתי. סלקתי
 אכטל כמו שבת טובה (שם יד): ונחלו. מלי שכניתי משם ואח"י חללו מקום הלפון שלי וש
 מלל: (כח) קפדה. ענין כריתה כמו קפדתי סייכל וקס"ק: החללוה. כפל סככר וכדכך
 פלוצר חיי (שם לח): ואון. וליגו: (כו) ורע. סמתלפון סמכפיל לחכר: (כג) עשה הרחוק
 ענין שבר כמו עד יעבור סוות (תללים ט): סכן שלללות לחכר סגוים: משפט דמים
 (כו) תבהלנה. מלי כסלס וממד: סלס חייבים מיתה: חמס. כולס רלויס לחמס
 ותפל: ושלל: (כד) רעי גוים. ר"ל גוים רעים ואכזרים
 סס סכשדים: והסבתי בלון עוים. אכטל בלון
 פוי ספנים סס ישרל: ותללו. ותללו ויכו כתי מקדשיהם סס סכוכ וסכיל ובית קס"ק:
 (כה) קפדה בל. כריתה בל לסס וכלכר יבקאו שלום לא ימלחו אותו: (כו) הוה על סוים תפל.
 שם אחר זס וסמוכס לס: ושמועה. ר"ל שמועה רעס: ובקשו כלומר סס יבקאו חלל לא
 ימלחו: תאבד. כי מוגדל סלכות יסחמו מסס מעיינות סחכמס. מבחן. כי על סככ לסלכות
 ופוצרס כי שפתי סכך סחמו דעת ותורס יבקאו מפיו (מלאכי ב): וקוצים. תלכד ומוקיים:
 (כו) ונשיא. סוי ספלך וכפל סענין כתיס לחווק: שמוכס. תמוסן לכב: מדרכב. כמו
 דרפס כן חמס סמכס ומשפט סרלתי לסס אכטסס ולי ידש יי חמי סס סחלון לסלס נמל.
 ח (א) בשנה שבתי. לגלות יסיכין: בששי.

בשנה

כביתי וקני יהודה יושבים לפני ותפל עלי עם יך אדני יהוה:
 כי ואראה והנה דמות כמראה אש כמראה אש ומתניו ולמפה אש
 וממתניו ולמעלה כמראה זהר בעין החשמלה: כי וישלח תבנית
 יד ויקחני בציצית ראשי ותשא אתי רוח ביד הארץ וביד
 השמים ותבא אתי ירושלמה כמראות אלהים אל פתח שער
 הפנימית הפונה צפונה אשר שם מושב סמל הקנאה המקנה:
 כי והנה שם כבוד אלהי ישראל כמראה אש ראיתי בפקעה:
 כי ויאמר אלי כן אדם שאני עיניה דרה צפונה ואשא עיני
 דרה צפונה והנה מצפון לשער המזבח סמל הקנאה הוה
 בבאה: ויאמר אלי כן אדם הראה אתה מהם עושים תועבות
 גדלות אשר בית ישראל עושים פה לרחקה מעל מקדשי

סמח חס קרי

רשי

ח (א) בשנה השטית. לגלות יכנים: (ב) כמראה מתניו וגו'. חכור להטחון כפסוק זס:
 (ג) בציצית ראשי. כשערי רלמי פלוצריל בלע"ז: כמראות אלהים. סרלתי חללו
 נוכח אותו ומכילתי לירכוסים: שער הפנימית. הפונה לפונה. שער העורס שהיא פנימית להר
 וסתי יסו לו סערים לכל רוחותים: אלס הקנאה מתקנאה ומקניט להקב"ה
 סתמטו סס להקנאות להקב"ה להרגיוו וכן ת"י אלס קנאת דמרגיון: (ה) שא לא עיניך דכך
 לפונה. להר הכית מחון לעורה שהרי כפתח שער הפלפוי של עורה מבחון הוה עומד ודרך לפונה
 לשער חוץ לעורה הוה: מצפון לשער המזבח. כסר הכית מלפון לאותו שער העורה הפלפוי
 ואומר חמי שהוה אותו שער מחון כנגד שער המזבח: בבאה. כשאלס בל ליכנס לעורה מלואו
 שם כבואס אללנעריאל"ס בלע"ז: (י) לרחקה מעל מקדשי. כדי שאלרחק מעל מקדשי:

מצורת רוד

מצורת ציון

בדומה השמי: ותפל. חתה עלי סס סח ח (א) ותפל. ענין תמים: (ב) ורר. האלה
 חזק סכוכס: (ג) והנה דמות. והנה לפני לורה כמראה אש וחורר ומפרס מורחא מתניו
 ולמטס כעין אש: בעין חתשמלה. סוה חוך וסנין מן האש אשר מעט יביגו פללות וירמו
 על סככס סרלכוסס שאון להשילג וגס חתמלה סוה מלס מורכבת חס מלס ר"ל סחוק וכלוס
 פוך מן המלול בו: (ג) וישלח. סדמות סככס סוכוסי תכנית יד ולקח אותי כשבר כרלש:
 וחשא. סרוח סרמוו בלוצר וסכילי לירכוסים: כמראות אלהים. ר"ל לא הביאו כחמת רק
 כרלס לו כמראה סכוכס חללו הביאו: שער הפנימית. סוה שער העורס שהיא פנימית להר
 הכית: הפונה לפונה. כי ד' סערים סוה לעורה אחר לכל רוח: סמל סקנאה סמקנה. ספל
 סקנאה ולחוספת ביור חמר סמקנס ר"ל סמקניט ומכניט למקום לסיוותו כמסכן ביתו: (ד) והנה
 סס. כבולל אל הפתח סכילי רליתי סס ככוד ה' כמו סמראה סרלחתי ככקנה וסס חלמל
 ככוד אשר רליתי על וכל ככר (לעל ג): (ה) דרך לפונה. לרוח לפון: מצפון לשער
 סמוכס. שער הפלפוי קרוי שער סמוכס לפי שהוה מול סמוכס ומלפון לשער חולס לו
 כחלל סר הכית הוה מושב סמל סקנאה סוה: בבאה. ככולל חרס ליכנס כעורה מלואו כדכך
 כתיסו: (ו) וראה. סוה כס"א סכללס כי שאל אותו אס סוה חולס מס סס עשוס:
 חרובות גדולות וגו'. ר"ל סחוטטות סגדולות אשר סמס עשוס סס מעיורת סכמל חוץ
 קנאות

ועוד תשוב תראה תועבות גדלות : ויבא אתי אלהי אלהיך ותראה
 ויבא אתי ותראה תועבות גדלות : ויבא אתי אלהיך ותראה
 בקיר ואחת בקיר והגדה פתח אחד : ויאמר אלהיך בא וראה
 את התועבות הרעות אשר הם עשים פה : ויאבוא ויראה
 והנה כל תבנית רמש ובהמה שקץ וכל גלגול בית ישראל
 מחקה על הקיר סביב וסביב : וישבעים איש מקני בית
 ישראל ויאזניהו בראשון עמד בתוכם עמדים לפניו ואיש
 מקמרתו בידו ועתה ענין הקמרת עליה : ויאמר אלהי הראית
 בראשם אשר וקני בית ישראל עשים בחשך איש בתדרי
 משביתו כי אמרים אין יהוה ראה אתנו עוב יהוה אתה ארץ :
 ויאמר אלהיך עוד תשוב תראה תועבות גדלות אשר תהמה
 עשים : ויבא אתי אלהיך שער בית יהוה אשר אל הצפונה

רשי

(ז) אל פתח החצר . הקיריני עד פתח אותו שער עלמו : דר אחד בקיר . חומת העורה :
 (ח) חצר גא בקיר . וכנכח את החצר : והנה פתח אחד . דרך המזרח רחית פתח לשכח אחת :
 (י) שקץ . עשוין לשקץ ע"ל : מחקה . תקוקים על הקיר : (יא) ויאזניהו בן שן . תשוב
 ידע ולמדיו דרו סימנו לפיכך הקפיד עליו : ועתה ענין הקמרת . תמוד קטור ענין הקמרת
 לשון עתה מכנית וכן העתרת עלי דכריס (לקמן לה) וכן ועתה רחוקות שיהא (משלי כד)
 בן חכרו מנחם כמתלווק אחת שלשתן ופירוש ענין (מרכית) כהם אך כל אחד לשון כ"ע :
 (יב) בחדרי משכיתו . מאוכס בלשון אכני שם לשון וכתתי כפי (שמות לב) : (יד) אל פתח

מצודת ציון

קנאזי כלא אל (שם לב) : (י) דר . נקב כמו כוננת הוא למען הרחוק אותו מעל מקדשי כי
 חור פתח (שש"ט יא) : בקיר . ככותל : (ח) חצר . לא אשרה שכינתו במקום הסמל : ועוד וגו' .
 ענין חפירה כמו חצר בחושך בתים (איוב כד) : ומלכד זה תשוב לראות תועבות גדלות מה :
 גא . עתה : (י) חבנית . דמות : רמש . בן (ז) אל פתח . כחלל הפתח כי מתחלה הביאו
 ויקראו בריות קטנות קברי רגל שאין הלוכס נוכח אל הפתח מבחוץ ומהם הביאו כחלל הפתח :
 וכן כל רמש אשר הוא חי (בראשית ט) : בקיר . באלה מכותלי העורה היה בו חור :
 שקץ . הוא שער : מחקה . מל תקוקים : (ח) חצר גא בקיר . עתה תפוד בקיר במקום
 (יא) מקמרתו . המהבת שמקטורין כס : ועתה . חצר להחריב את החצר : והנה פתח אחד .
 ענין רכיו כמו עתרת שלום (ירמיה לג) : עני . ר"ל מלאכי שם פתח אחד פתוחה ללשכת אחת :
 עשן : (יב) משכיתו . מלשון סכך . ור"ל לרוץ (ס) בוא . דרך הפתח וראה וגו' : (י) כל
 ברלפת אכניס וכן וכתומם כנגבם במשכיתו חבנית . ר"ל בן מין חבנית רמש וגו' : וכל
 (משלי יא) כי הדרך לפתח רלפת אכניס בחדר גלולי . וכל שאר הגלולים של בית ישראל אשר
 נסתרו יעבדו להם : מחקה . כל אחת מהן סתם
 תקוקים על הקיר מהלשכס הריא ככל סביבם :
 (יא) ויאזניהו . הוא היה הראש על כולם : שוברים . היו עומדים לפני הנזרות הסס וכל
 אים היה בידו המחטת שמקטור כס ומרכית ענין הקמרת עולה למעלה : (יב) הראית . אם
 ראתה . כלומר עוד יותר היית מתפלגת אם היית רואה מה שמעם עושים בתוך ר"ל כהסתר
 במקום מולנע ר"ל בחדרי משכיתו כי על הסמה מעשים מגונים מאד וסתירו עלמם מכני אדם
 כעם עשות ומי לא יראה כי אמרים אין ה' רואה מעשה סכריות כי עובי את הארץ ביד
 מפרקת סתים ולא יבחי כס : (יג) חצרות גדלות . סתם שלחית : (יד) שער בית ס . זה

והנה שם הנשים ישבות מבכות את התמוה : ויאמר אלהי
 הראית בראשם עוד תשוב תראה תועבות גדלות מאלה :
 ויבא אתי אלהיך בית יהוה הפנימית והגדלתה היכל יהוה
 בין האולם ובין המזבח כעשרים וחמשה איש אחריהם אל
 היכל יהוה ופניהם קדמה והפיה משתחיותם קדמה לשמש :
 ויאמר אלהי הראית בראשם הנקל לבית יהודה מעשות את
 התועבות אשר עשו רפה כירמלאו את הארץ חמם וישבו
 להכעיסני והנם שלחים את יהומורה אל אפם : ויגס אפי

רשי

שער בית ס' . חוך הלל העורה אל פתח הסיכל אשר בלפון דאמר מר שני פשפשו סיו כבית
 החלופות אחד בלפון ואחד בדרום : מבכות את התמוה . דמות אחד שמתמוה אותו מפניו וסיו
 עניו של עופרת וסס נחוכין מחוס הסיסק וגראה כאלו כוכס ואומרת תקרובת הוא שאל . תמוה
 לשון הסיסק כמו על ידי חוס למוס (דניאל ג) ואחונה אום ימרה (שם) מבכות את התמוה
 פייש"ט פולרי"ר לאלקאל"ץ בלע"ז : (טו) ויבא אתי אל חצר בית ס' הפנימית . היא העורה
 כי הר כבית נקרא החצר החלוס ועד עכשו בתוכה היה עומד אלא שהוא כנכס כשער הלפני
 והרחבו כבית החלופות את ללס התמוה וחור והוליוכו למרחק לפני הסיכל והמנוח : ופניהם קדמה
 וגו' . משמע שאלה ופניהם קדמה יודע אני שאלחוריהם אל הסיכל אלא מגיד סהים אחריהם
 מגולה שהיו פוערין עלמם ומתרייין לפני מעס : משתחיותם . כשתי חיבות הוא משמש לשון
 הסתתה ולשון הסתתים בן הוא כירובלמי משתחיתם הסיכל ומשתחיתם לחמה וכן ת"י ואלוין
 מתחלנין ובגדין ומנחם חכרו לשון שחוט כמו שמי ועבורה (ישעיה נא) : (יז) הנקל לבית
 יהודה . המעט להם וקל בעיניהם שאר עבדות שבידם : מעשות את התועבות . אים סיו חדילים
 מעשות את כל התועבות אשר עשו בביתו סס : בי מלאו את הארץ חמם . ונקל בעיניהם אותו
 עון וישוכו להכעיסני בתוך ביתי כתועבות האלה : והנם שלחים את יהומורה אל אפם . וכנס
 שלחים אל חומתם את רית רש של זמורס וז שסס מומרים כרוח הוואל מפי עבתת כלומר

מצודת דוד

שער הסיכל וחור ומפרס אשר אל הפונים ר"ל נסתר כי שמה יספין האולר : (יד) מבכות .
 אל הפשפס הפלפוי כי שני פשפשו היה לו מלשון כבית : החטוי . בן סמו על סס הסיסק
 להסער הגדול אחד בלפון ואחד בדרומו : שששים בו כמו למוח לאחונה (דניאל ג) :
 מבכות את התמוה . שם הללס שהיו הנשים (יז) הנקל . בלס סה"א במקום אשר וכן הלבו
 עסקיות אותו מפניס ועניו סיו עשויות מן אהו (יוסע י) : מעשות . כמ"ס סלולס ור"ל
 עשרת וסיו נחוכין מחוס הסיסק וסיה נראה להרוסים כאלו כוכס ומוריד דמעות וסיו אונות
 שהוא שואל תקרובות : (טו) הראית . כה"א השאלס כי שאלו אים השגית לראות : סאלה .
 אשר ככר רחית : (טז) אל חצר בית ס' הפנימית . ר"ל חצר הפנימית של בית ס' וסווא שארה
 כהנים : פתח הסיכל ס' . ר"ל מול פתח הסיכל כחלל העורה בין האולם ובין המנוח : בעשרים
 ר"ל עמדו כעשרים וחמסס אים : משתחיותם . היא מלס מורכבת מסהסתה ומסתתתים ור"ל
 סיו משתחיתם הסיכל לכנותו כי רעו אחרים למולו והתרייו וסיו משתחיתם לשמש : (יז) הראית
 כה"א השאלס . הנקל . ר"ל אשר נקל ל"ס יהודס המעשים עששו מלו מבלי עשות את
 התועבות האלה אשר עשו סס כלומר ובי אל די להם כמס עששו מלו : וישוכו . להכעיסני
 כתועבות האלה : העבם שלחים . וכנס עתה סס שלחים אל אפם רית רש כומר כרוח הוואל
 מפי סכענת כמת יתרייו וסווא תקן סופרים ובראוי אל אפי : (יח) תם אני וגו' . ר"ל כמו
 ססס

אעשה בחמה לאתחום עיני ולא אחמל וקרא באוני קל גדול ולא אשמע אותם:

מ * ויקרא באוני קול גדול לאמר קרבו פקדות העיר ואיש קלי משחתו בידו: * והנה ששה אנשים באים | מדרד שער העירין אשר | מפנה צפונה ואיש כלי מפצו בידו ואיש אחד בתוכם לבוש בדים וקסת הספר במתניו ויבאו ויעמדו אצל מזבח הנחשת: * וכבוד | אלהי ישראל נעלה מעל הכרוב אשר היה עליו אל מפתן הבית ויקרא אלהאיש הרבש הבדים אשר קסת הספר במתניו: * ויאמר יהוה אלו עבר בתוך העיר בתוך ירושלים והתיותו על-מצות האנשים הנאנחים והנאנקים על

סמליו קרי

רש"י

בזאת זכ אל תניסם יטוב ומתם פירס והסג סולחים את המורה אל הכס מנין דוסי וקלון הוא לפירושו השם כוח מקשרתם ופסס קרובם ויחומם למלאכת דוסי נקבים ואתוריסם אל היכל ה' יורה על הענין:

מ (א) קרבו פקדות העיר. סקרינו את הסקידים אשר הפקדתי לשהת את העיר: (ב) ששה אנשים. רבותינו פירשו במסכת שבת ק"ף ח"ף ותימה משחית משכר מכלה: ספצו. שהוא משכר את הכל כמו ופסן את עולגין (תהלים קלז): וקסת הספר. פיקס הם לחות משחוסין בשעור והותרין כס כעט: אצל מזבח הנחשת. הוא מזבח אבנים שעשה שלמה תחת מזבח הנחשת שעשה משה כמדבר: (ג) מעל הכרוב. מעל הכפורת שהכניסה סתיה שורה שם עד סנה והתחיל לסתלק וללאת לחון מעט מעט עשר מסעות וזה מסע הראשון מן הכרוב למפתן בית קדשי הקדשים: (ד) והתיותו. ורשמת רוסם: על מלחות האנשים.

מצורת ציון

מצורת דוד

מ (א) פקדות. מל' פקיד וממונה: (ב) מפנה. שם עושים שלא כהוגן כן גם אני העשה בחמה מלפון עיני: ספצו. משכר ומפסן וכן מפן אתה לי (רמיוס ח'): ברים. פשתיס כמו מדובד (ויקרא ו'): וקסת. הוא מכלי הכתיבה: (ג) נעלה. ענין סוקן כמו ונעלה הענין (כמדבר ט'): הכרוב. סם הכרובים שעל הכפורת וקראם בשם סוולל כרוב וכן כי רוח הקים (לעיל א'): ספתן. אסקופס כמו סדולג על הספתן (לפנים א'): (ד) והתיותו. ענין רוסם וסיוון כמו ויתו על לדותו השער (ש"א כ'): מצות. מלפון מלח: והנאנקים. גם הוא ענין אתה כמו

בזאת. בתוך ששת האנשים סיס עוד איש אחד מלוכס בגדי כד וסכאורד אשר כמתין סיה תלוי קסת המיוחד לסופר והוא מכלי כתיבה: ויבואו. אלה הששה עם הויס לבוש סבדים: מובח הנחשת. הוא המזבח מאבנים שעשה שלמה תחת מזבח הנחשת שעשה משה מדרד: (ג) וכבוד וגו'. שהכניס נסתלק מן הכרוב שעל הכפורת אשר סיה עליו וירד אל מפתן בית קדשי ומסס קרא אל סאיש וגו': (ד) בתוך העיר. ולתוספת ביחוד אמר בתי ירושלים: והתיותו. תרכוס סימן על מלחות הדיקים סנהאנים ומעטרים סעבור כל התוספת

סמליו

כל-המועבות הנעשות בתוכה: * ולא לה אמר באוני עברו בעיר אחריו והכו על-תחום עיניכם ואל-תחמלו: יזמן בחרו ובתורה וסוף ופשים תהרנו למשחית ועל-פל-איש אשר-עליו תמו אל-תגשו וממקדשי תחלו ויחלו באנשים הזקנים אשר לפני הבית: * ויאמר אליהם ספצו את-הבית ומלאו את-החצרות חללים: צאו ויצאו והכו בעיר: * יהי כהפותרם ונאשאר אני ואפלה על-פני ואועק ואמר אהה אדני יהוה המשחית אתה את בר-שארית ישראל בשפכה את-חמתך על-ירושלים: * ויאמר אלי עון בית-ישראל ויהודה גדול במאד מאד ותמלא הארץ דמים והעיר מלאה מפנה כי אמרו עוב יהוה את-הארץ ואין יהוה ראה: * וגם אני לא-תחום עיני ולא אחמל ברבם בראשם נתתי: * והנה האיש | לבוש הבדים אשר הקסת במתניו משיב דבר לאמר עשיתי באשר צויתני:

אל ק עינכם קרי ככל אשר קרי

רש"י

סלדיקוס כדי להיות לאות שלא יפגעו כס המשחיתים: (ה) ולא לה אמר בלוי. ששתי המחלים: (ו) וממקדשי תחלו. מן העומדים לפני מקדשי ורבותינו אמרו אל תקרי וממקדשי אלא וממקודשי מן המקודשים לי סם אותם תקוין תמו סהתס כסס מלסויקס חור וגוה לחכלס לפי סאמרס מרת סדין לפניו מה סתתו אלו מאלו סרי לא מיוח ססס כדאיחא במסכת שבת: (ח) ונאשאר אני. וסארתי אני: (ט) מלאה מפנה. דין מעוקל:

מצורת דוד

מצורת ציון

סנעשות בתוכה: (ה) ולא לה. סם ששת האנשים כמו אקת אסיר (תהלים קכ): (ו) תחלו. סכאים ככלי מפלס: אסר כלאוי. ר"ל ששתי יוחלו. מלפון התקלס: (ח) ונאשאר. כמו כסתיס מדבר להס: אחריו. אחרי לבוס וסשאר: אהה. ענין לטון לעקת ולסס: ככדים: והכו. כלאשי העיר: (ו) למשחית. לסשחית מן העולס: ועל כל איש. אכל על כל מי סיסיס עליו סדיןן אל תגשו אלו לסכותו

וממקדשי תחלו התחילו לסכות מהאנשים העומדים לפני מקדשי: ויחלו. התחילו לסכות סדיקוס ספמדו לפני הבית אשר קטרו לגלולים כס"ס ושכטיס איש מוקני וגו' ואיס מקטרתו בידו (לעיל ח'): (ז) ספצו את הבית. כאומר אל תחובו לעומות כס"ס ונאלו תלרות כס"ס מן חללים וחס"ל לזו וסכו בעיר: ויצאו. אחר סססו כחלרות וילאו וסכו בעיר: (ח) ונאשאר אני. לא נשאר כ"א אני כי לא רסס סימן א' על אחד כי לא מלא לדיק וז"ל אמרו סנעבשו על סלא מיוח כסס: ה"סשחית. וכי שחחית את כולס כפת תספוק תמתך על ירוסלים: (ט) בית ישראל. סם סנשארס כחללס אחר גלות מלכות אפרים ונעטלו למלכות יסודס: דמים. אשיס סופכי דמים: מפנה. סטיית מספס: עוב ס'. ביד מערכת סססויס: ראה. מה הנעשה בלחן: (ו) וגם אני. כמו ססס אומרים סאין אני רוסס כן לא תחלס עיני לחוס עליוס: דרכם. גמול דרכס אשלס על רלשס: (א) משיב דבר. סיה משיב סתופס אל ה' סמכתו: עשיתי וגו'. כאומר ססס כ"א לזית לרסוס כ"א על מלחות הדיקים ולא על וולתס והנה כן עשיתי כי לא רשמתו על מלחות וולתס ומן סלדיקוס סנה כל מללחתי:

סמליו

י וְאָרְאָה וְהָנָה אֶל־הַרְקִיעַ אֲשֶׁר־עַל־רֹאשׁ הַכְּרֹבִים כַּאֲבֹן
סִפִּיר כְּבִרְאָה דְמוּת כְּפֹא נִרְאָה עֲלֵיהֶם: וַיֹּאמֶר אֶל־הָאִישׁ ו
לְבַשׁ הַבְּדִים וַיֹּאמֶר בֹּא אֶל־בֵּינֹת לְגַלְגַל אֶל־תַּחַת לְכָרוֹב וּמֵאָה
הַפְּנִיָה גַחְלִי־אֵשׁ מִבֵּינֹת לְכָרֹבִים וּרְק־עַרְהֶעִיר וַיְבֹא לְעֵינָיו:
וְהַכְּרֹבִים עֲמָדִים מִיָּמִין לְבַיִת בְּבֹאֵי הָאִישׁ וְהָעֵנָן מֵלֵא אֶת־הַחֲצֵר
הַפְּנִימִית: וְיָרֵם כְּבֹד־הַהוֹד מֵעַל הַכְּרוֹב עַל מַפְתַּן הַבַּיִת וַיִּמְלֵךְ
הַבַּיִת אֶת־הָעֵנָן וְהַחֲצֵר מֵלֵאָה אֶת־זִנְהָ כְּבוֹד הַהוֹד: וְקוֹל בְּנִיָּן
הַכְּרֹבִים נִשְׁמַע עַרְהֶחֱצֵר הַחֲצִינָה פְּקוֹל אֶל־שְׂרֵי בְרַבְרוֹ: וַיִּוָּה
בְּצִוְתוֹ אֶת־הָאִישׁ לְבַשׁ־הַבְּדִים לְאֹמֶד קַח אֵשׁ מִבֵּינֹת לְגַלְגַל

רש"י

י (א) על ראש הכרובים. של ראש ד' חיות המרכבה וכפרתה זו חור לקראתם כרובים לפי
שנפסכו פני השור לפני כרוב כמה שכתוב כפרתה זו ואמר רבותינו יחוקאל כקם רחמים
והסכו לכרוב אמר לפניו רשע' אין קטיגור נפסד סניגור: (ב) בינות לגלגל. בין אופנים כג
מקום שנאמר ויאמר ויאמר אינו אלא לדרוש הקב"ה אמר לגלגל והוא כקם מן הכרוב לתת
לו כדי שישמנו הגחלים ותקל הגזירה וכן הוא מפורש בענין וישא ויתן אל מפני לבוש הכרוב:
ורק על העיר. לא ורקם מיד ואמר שקבלם לבוש הכרוב לא השליכם עד לאחר שש שנים לקבלתו
שנתעממו הגחלים כד"ו על שש שנים ותדע שהרי נבואה זו בשנת הששית נאמרה והעיר חרסה
כזבת אחת עשרה: (ג) מימין לבית. כדרום: החצר הפנימית. היא הכרוב: (ד) על משקן
כבית. הוא הסילוק עמו האמור למעלה: (ה) החצר החיצונה. הר הבית יכול מפני שהקול

מצורת דוד

י (א) אל הרקיע. על הרקיע: הכרובים. (ב) בינות. תרגום של תיבוק הוא רביא: (ג) בינות. המרכבה וכן נאמר שם ודמות על ראשי
מלי' בין: לגלגל. למ"ד במקום ה"ה הידיעה החיה רקיע (לעיל ה') וקראם כרובים כי תיבוק
וסם האופנים וקראם כרובים הכללי: לכרוב. כמו הכרוב: הפניך. כן יקרא פיסת סיד כמו מלא
תפניכם (שמות ט'): לכרובים. כמו הכרובים: דמות אדם והנה (סס): כאבן ספיר. על
(ד) ירם. מלשון הרם ופולק: הכרוב. הרקיע היה דבר מוכיר חזקן ספיר כמראה
קראם בשם הכללי: שפתן. אפקופס: גנה. דמות כהן: נראה פולס. על הכרובים כרקיע
פנין אשר ממעל להם ופעל הדבר לתוספת ביאור:
(ג) ויאמר. היושב על הכסא ולקצר סמך על

המנין וכפל מלת ויאמר יורם על סודו: אל בינות לגלגל. אל בין האופנים: אל תחת לכרוב.
ר"ל אל חלק המקום מהם שהוא תחת לכרוב והוא כפוליו האופנים: ובלא ר"ל כרובים שם
תושבי ידך למלא חפניך גחלי אש מנין הכרובים וזרק אותם על העיר והוא סימן השתתה
כאליהם חלש: ויבוא לעיני. לבוש הכרובים בא שמה ואני ראותו בא: (ג) מימין לבית וגו'.
כשנא שמה לבוש הכרובים עמוד הכרובים צרות דרומי מהבית: והענין מלא. הענין היה מלא
חל התור הפנימית והוא עזרה כהנים: (ד) ירם כבוד ה'. השיטה נסתלקה מעל הכרוב שעל
המכרות וירדה על משקן בית קס"ק: החוצר. הוא התור הפנימי: את גובה. הכרם וירחיה
מכבוד ה': (ח) וקול בנים הכרובים. ואז היה נשמע קול כנפי מוליכי המרכבה כשהם עופפים
חשש ופחדותן יגעו הכהנים וכו' ומשמעים קול: עד התור החיצונה. הקול לא היה נשמע
אלא עד התור החיצונה והוא פורת נשים וכשהגיע שמה היה נפסק הקול: בקול אל שדי כדברו.
נמקום שהיה פקול בשמע היה חוק מלאך קול אל שדי כדברו מסיני שנאמר שם חל הכרובים
וגי' קול גדול (זכרים ה'): (ו) רחי כלותו. מיד כשלוס המקום ביה את האיש לבוש הכרובים
שנמקום עמוד בין האופנים וישע יד לקחת האש מנין פרוצנים מיד בא ועמד אלא האופן ר"ל

מִבֵּינֹת לְכָרוֹבִים וַיְבֹא וַיַּעֲמֵד אֶעֱלֵה הָאֹפֶן: וַיִּשְׁלַח הַכְּרוֹב וַיֵּד
יָדוּ מִבֵּינֹת לְכָרוֹבִים אֶל־הָאִישׁ אֲשֶׁר בֵּינֹת הַכְּרֹבִים וַיִּשְׁאֵל הַיָּהוָה
אֶל־חֲפְנֵי לְבַשׁ הַבְּדִים וַיִּקַּח וַיֵּצֵא: וַיִּרְאֵה לְכָרֹבִים תְּבִנֹת יְהוָה
אָדָם תַּחַת פְּנֵיהֶם: וַיִּרְאֵה וְהָנָה אֶרְבַּעַת אֹפְנִים אֶעֱלֵה
הַכְּרוֹבִים אֹפֶן אֶחָד אֶעֱלֵה הַכְּרוֹב אֶחָד וְאֹפֶן אֶחָד אֶעֱלֵה
וְאֹפֶן אֶחָד וַיִּמְרָאֵה הָאֹפְנִים פְּעֵץ אֶבֶן פְּרִשִׁישׁ: וַיִּמְרָאֵהוּ
דְמוּת אֶחָד לְאֶרְבַּעַתָּם כַּאֲשֶׁר יִהְיֶה הָאֹפֶן בְּתוֹךְ הָאֹפֶן:
" בְּלַכְתֶּם אֶל־אֶרְבַּעַת רַבְעֵיהֶם וַיִּכְבוּ לֹא יִסְבּוּ בְּלַכְתֶּם כִּי הַמָּקוֹם
אֲשֶׁר־יִפְנֶה הָרֹאשׁ אַחֲרָיו וַיִּכְבוּ לֹא יִסְבּוּ בְּלַכְתֶּם: " וְכָל־בִּשְׂרָם
וַיְבָרְכֵם וַיְרִידֵם וַיְכַנְּיֵהֶם וְהָאֹפְנִים מְלֵאִים עֵינַיִם סָבִיב לְאֶרְבַּעַתָּם
אֹפְנֵיהֶם: " לְאֹפְנֵיהֶם לֵהֶם קוֹרָא הַגַּלְגַל בְּאֹזְנֵי: " יד וְאֶרְבַּעַתָּה פָּנִים

רש"י

נמוך ת"ל בקול אל שדי כדברו אלא משכוח מגיע לחזר החיצונה הוא נפסק: (ט) והנה ארבעה
אופנים. לפי שבמציאת תחת מן הפנים הווקק למור ולגשות כאן כל מעשה החיות ראשונה שלא
תחלמר מרכבה אחרת היא: (יב) וירידהם. של אופנים הם החור שהמרכבה מתגלגלת בתוכן
סקורין כו"ל גלגל בעל"ז ויונתן חרסג ואשדתהוון. ובספרים: לארבעתם אופנים. לארבעת
אופני החיות: (יג) להם קורא הגלגל באזני. חטי שמעתי שהמלאך היה קורא את האופן
גלגל: קורא בגלגל. להם נקרא שם גלגל:

מצורת דוד

מצורת ציון

בין האופנים: (י) וישלח הכרוב. אחד מן ענין הכרם וזריחה: (ז) וישלח. ענין הוטה
הכרובים הוטי ידו בין הכרובים אל האש אשר וישא. ענין לקיחה כמו ושא ברכה (תהלים כד):
בזיכר: וישא. לקח משם אש ונתן אל חפני לבוש הכרובים: ויקח. לבוש הכרובים לקח האש
מיד הכרוב ויולא משם: (ח) וירא. היה נראה לרדיו יש: יסבו. מלשון סבוב והספה:
שם אל הכרובים תבנית יד אדם ויולא תחת (יב) בשרם. על גופם ויאמר בלשון שאלה:
כנפיהם אשר בו לקח אחד מהם את האש: ויבאם. כן נקרא אחורי הגוף כמו על גבי
(ט) אופן אחד. אל כל כרוב היה אופן אחד: חרשו חורשים (שם קטע): עינים. גוונים:
בנין. כגוון: אבן תרשיש. הוא מראה התכלת: (י) מיראיהם. מראה ליוסם של ארבעת
האופנים היה אחד זה כזה והיו כמראית האופן העשוי בתוך האופן זה ממורה למעבר זה
מלפון לדרום שאז יכול הוא להתגלגל לכל רוח מבלי סבוב וחרוטה: (יא) בלכתם. זה יסרם
המקרא שלפניו לומר הנה סבב בעבור זה על ארבעת לרדיוסם כחפן לכתם ילכו ולא יסבו בלכתם
הואיל והיו מתגלגלים לכל דך אשר יפסד הראש הוא הכרוב שהוא העניין וראש התנופה:
אחריו ילכו. אחר הראש ילכו האופנים ולא היו מסבכים עומם בלכתם כי יכולים היו ללכת
לכל דך מבלי סבוב: (יב) וכל בשרם. של גופי החיות: ויבירם. הוא הגובה מאחורי האופן
מלאים עינים סבוב. היו מלאים הרבה גוונים מחולקים בכל סביבם אבל מראיהם פשוטים
במיוחד אל האופנים היה ענין אכן חרשים כח"ם למעלה ומראה העיקרי המיוחד אל האופן
היה כחמלי אש כח"ם ודמות החיות מראיהם כחמלי אש (לעיל ה'): לארבעתם אופנים. ו
היה לכל ארבעת החיות ולאופניהם שמלכד המראה כמיוחד להם היו מלאים מהרבה גוונים
חולטים: (יג) לאופנים להם. ר"ל לאופנים שהם שמעתי באזני קול קורא אותם בשם

אדני יהוה מלליכם אשר שמתם בתוכה המה הנשר והיא הסיר
 ואתכם הוציא מתוכה: חרוב יראתם וחרב אביא עליכם נאם
 אדני יהוה: והוצאתי אתכם מתוכה ונתתי אתכם בידוורים
 ועשיתי בכם שפטים: בחרב תפלו על גבול ישראל אשפות
 אתכם וידעתם פיראני יהוה: היא לא תהיה לכם לסיר ואתם
 תהיו בתוכה לבשר אל גבול ישראל אשפת אתכם: וידעתם
 פיראני יהוה אשר בחקי לא הלכתם ומשפטי לא עשיתם
 וכמשפטי הגוים אשר סביבותיכם עשיתם: ויהי פהנבאי
 ופלטיוהו בן-בניה מת ואפל על פני ואועק קול גדול ואמר
 אהה אדני יהוה בלה אתה עשה את שארית ישראל: ויהי
 דברי יהוה אלי לאמר: בן-אדם אחיה אחיה אנשי גארתך

רשי

פל דתיכס בוטריא טליט בעז: (ז) הוציא. כמו להוציא ולשוף ביותם הבתים כי בגלות
 תלכו האבות והבנים ואין יורש את הבתים: (ח) חרב וראתם. כשפיתם לעורר למחך מלכים
 כמו שנאמר בלדקים וימדר בו לשלוח מלאכיו למלכים לקמן ו: (י) על גבול ישראל. כסוף
 הגבול והוא כרלתה ארץ חמת היא הגבולית שם נשפט דקדוקי ביד נבוכדנצר כמו שנה' כספר
 (מלכים ב כה) שם שפט את בניו שם נקר את פיטו והוא סוף הגבול שנה' כנרגלים וכמסה
 מקומות עד לבא חמת (במדבר ו): (יא) לא תהיה לכם לסיר. השמרת נתחם עד גמר
 דיבולם: ואתם תהיו בתוכה לגשר. שנותחו בתוכה ותשכרו בתוכה ככשר כסיר ובתוך קלת:
 אל גבול ישראל אשפות אתכם. ולא בתוכה תמותו: (טו) אחיה אחיה. גלות שומרון וגלות

מצורת דוד

מצורת ציון
 (ז) הוציא. כמו להוציא או כמו הוציא: פגרי החללים דימה העיר אל הסיר ששפטים
 (ט) דרים. עמים נכרים: שפטים. משפט כה את הכשר כי כן שמתם כה פגרי חללים:
 גמול: (י) על גבול. סמוך לגבול: (יא) אל ואתכם. אבל עליכם נדתי להוציא מתוכה ואתכם
 גבול. כמו על גבול: (יב) אהה. הוא ענין הוציא מתוכה ללכת גולה ולא יתקיים אמריכם
 לשון וילה: בלה. כמו הכלה כה"א התימה: בעלמס: (ח) חרב יראתם. מתוך מלך ככל
 (טו) גאלתך. כן יקרא הקרוב על כי הוא ראו יראתם וחרב אביא עליכם ממנו: (י) על גבול
 גבול ישראל. סמוך לגבול ישראל אשפות אתכם והוא
 כדכיל בחרך חמת כמ"ם ועליו וגו' רכלת
 וישפט מלך ככל את בני דקדוקו וגו' ואת כל חורי יבוס: שחט מלך ככל ואת עניו דקדוקו עוד
 (ירמיה לט): וירעם. או תדעו שאני ה' הנאמן לכם גמול: (יא) היא. ירושלים לא תהיה
 ועומתם כסיר השמרתה בכשר ההבס בתוכה עד גמר הכשול כי לא תהיו כה עד יום סמיחה:
 ואחם. אבל אתם תהיו בתוכה דומה לגשר המלחמה בתוך הסיר כי שמה תהיו נמקום ומכיסם
 (יב) וירעם. או תדעו אשר אני ה' הנאמן לכם גמול על אשר לא הלכתם בחוקי: ובמשפטי
 שנים וגו'. לעוד ע"ז כמותם: (יג) כדבבאי. כאשר נבאתי הנבואה היתה כי כמראש
 הנבואה הים נראה לו כלו מתנבא הדבר הזה וכאשר אזה"ו המקום כמ"ם למעלה לכן הנבא
 עליכם וגו'. ובלשוננו. הוא אחד מן השמים שעמדו כפתה שבע: מת. מיתם פתאומית:
 פליט וגו'. להסתחרות ולבקע רחמים: בלה אתה עשה. וכי אתה עושה כלה את השחרית
 לכל יותר מי ועל שראשו מות פתאים והיו מראשי העם תכש שמה כן ימותו כולם: (טו) אחיה
 אחיה אחיה גאלתך. אמר שלם פעמים אחד נגד גלות ארץ ונולון ולכן נפתלי בניו פקח בן
 ישיבו כמ"ם (במ"ב טו) ואתה נגד גלות אחי עכר סידן כמ"ם (כד"ה ט) ואתה נגד גלות

ונלכית ישראל בלה אשר אמרו להם יושבי ירושלים רחוק
 מעל יהוה לנו היא נתנה הארץ למורשה: יי לכן אמר פה אמר
 אדני יהוה כי תרחקתם בגוים וכי הפיצותם בארצות ואתי
 להם למקדש מעט בארצות אשר באו שם: יי לכן אמר פה
 אמר אדני יהוה וקבצתי אתכם מן העמים ואספתי אתכם מן
 הארצות אשר נפצתם בהם ונתתי לכם את-אדמת ישראל:
 יי ובאו שמה והסירו את דל שקוציה ואת פל תועבתיה ממנה:
 יי ונתתי להם לב אחד ורוח חדשה אתן בקרבכם והסירתי לב
 האבן מבשרם ונתתי להם לב בשר: כל מען בחקתי ילכו ואת
 משפטי ישמרו ועשו אתם והיו לי לעם ואני אהיה להם
 לאלהים: יי ואי-רב שקוציתם ותועבותיהם. לפס הקד דרפם

רשי

גנים וכל בית ישראל שכלו בגולה: אשר אמרו להם. אשר אמרו עלי ה' יושבי ירושלים שלא
 גלו עם יבוסים שהמלך עמיס נבוכדנצר את דקדוקו ועתה הם משחקים על אחיהם גמול ואומרים
 עליהם רחוק מעל ה' (טו) למקדש מעט. לבתי כנסתא דלמון יתכן תנין לבית מקדשא:
 (יט) לב גבר. לב דך וזוח ליכוע: (כא) ואל לב שקוציהם וגו'. ואתם אשר אל כל שקון
 ותופעה לכם הולך ששאלו ירושלים שלא גלו וטועים בעובדי כוכבים ושקולים: דרבים כדכאם
 חתי. שאלו עליהם חרב ושכי וילכו בגולה:

מצורת דוד

מצורת ציון
 יבוס בניו יבוסים ויבוי יבוסין: וכל בית
 ישראל כלה. הוא הגלות הכללי בניו כושע בן
 בן אלה כמ"ם במ"ב יז: אשר אמרו להם. ענין פזור כמו כי נפץ הסם (ש"ה יג):
 אשר יושבי ירושלים אמרו על כל אנשי הגלות
 האלה הם הם רחוק מעל ה' וממקדשו והשלימים
 לארצות רחוקות ולא ישיגו בהם משפת וכל
 ה"י ככללה נתנם לנו למורשה והנחנו נשב כבולה
 עד עולם ואי"כ שמתים הם בלרתם וחושבים
 לרשת ארצם וכאומר איך אי"כ תושק על מות האנשים כרשעים הסהם: (טו) לכן. הואיל
 ואומרים שלא אשיגו בהם משפת אמרו להם כה אמר ה' עם כי הרחקתם ממקדשי ומארצם
 להיות גולים בגוים ועם כי פורתם באלות העמים אבל סנה מהשגחתי לא רחוק כי בהארצות
 אשר באו שמה אהיה להם למקדש מעט ר"ל אשרה שבעתי בבתי הכנסיות שלהם ועם כי רחוק
 מן מקדש שטוף המקדש בגדול אשר בירושלים יהיה להם במקומו מקדש מעט: (יז) לכן אמר
 הואיל ואומרים שאנשי הגלות האלה לא ישיגו לעולם לארצם וכה יירשו לכן אמר ה' אהיה כה
 אמר ה' וקבצתי וגו' ר"ל כן אמר ה' וכן אעשה וחקבן אתכם וגו' וזו אחויר לכם את אדמת
 ישראל ועל ימי המסות יאמר: (יח) והסירו וגו'. ר"ל השקולים והתועבות כעשיתם כה עתה יסירו
 התוכה כלומר או לא ישיגו בעש כה עוד: (יט) לב אחד. ר"ל לא יהיה עוד לכם חלק ומסופק
 להאמין כה' כי בכל לב יאמינו כה': ורוח חדשה. ר"ל חדש ללכת בחוקי: לב האבן. לב קש
 באבן: סבשם. ר"ל גמול: לב גבר. כך כבשר ר"ל מוכיע וזוח: (כ) למען. בחופץ ש"ה
 בחקתי ושמרו משפטי בלכם וישבו אותם: והיו לי לעם. להאמין כי ולשמוע מלתי: ואני אהיה
 לכם לאלהים. לטעול ולהשיב אותם: (כא) ואל לב וגו'. ר"ל הכל באנשים חששים השוארים
 בירושלים אשר לכם כולך אל מוביות השקולים והתועבות לא ישתח כה לעולם לרשת חלקם
 גמול דרכם אתם כדכאם ויגלו ממנו למקד טונם:

בְּרֵאשִׁים נָתַתִּי נָאם אֲדַנִּי יְהוָה: כִּי וַיִּשְׂאוּ הַכְּרוּבִים אֶת־בְּנֵימֵיהֶם
וְהֵאֱפִינִים לַעֲמֹתָם וַיִּכְבְּדוּ אֶל־הִי־יִשְׂרָאֵל עֲלֵיהֶם מִלְמַעְלָה:
כִּי וַיַּעַר כְּבוֹד יְהוָה מֵעַל תֵּיבַת הָעִיר וַיַּעֲמֵד עַל־הַהָר אֲשֶׁר מִקְדָּם
לָעִיר: כִּי וָרוּחַ נִשְׁאַתְנִי וַתִּכְבְּאֵנִי כַשְׂדִּימָה אֶל־הַגּוֹלָה בְּמִרְאָה
בְּרוּחַ אֱלֹהִים וַיַּעַל מֵעַל הַמִּרְאָה אֲשֶׁר רָאִיתִי: כִּי וַאֲדַבֵּר אֶל־
הַגּוֹלָה אֵת פְּלִדְבָרֵי יְהוָה אֲשֶׁר הִרְאֵנִי:

יב * וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: בְּ־בְנֵי־אָדָם בְּתוֹךְ בַּיִת־הַמְּרִי
אֶתָּה יֹשֵׁב אֲשֶׁר עֵינַיִם לָהֶם לִרְאוֹת וְלֹא רְאוּ אֲנֹנִים לָדָם לִשְׁמֹעַ
וְלֹא שָׁמְעוּ כִּי בַיִת מְרִי הֵם: וְאֶתָּה בְנֵי־אָדָם עֲשֵׂה לָךְ כְּכִלִּי
גּוֹלָה וְגַלְיָה יוֹמָם לְעֵינֵיהֶם וְגַלְיָת מִמְּקוֹמָהּ אֶדְמֶקֶם אַחַר
לְעֵינֵיהֶם אוֹלֵי יְרֵאוּ כִּי בַיִת מְרִי הֵמָּה: וְהוֹצֵאתָ בְּיָדְךָ כְּכִלִּי

רש"י

(כב) וישאו הכרוכים. לאחר שגמר דבריו אולי נסתלק: (ג) על הכר אשר מקדם לעיר.
סוף הר חותים שהוא כמורתו של העיר וזה מסע שלישי: (כד) במראה כרות אלהים. נדמה
לי כאלו עכשיו הוא מחזירני מירושלים לכלל:

יב (ג) כלי גולה. כלי לשנות ומקדה קטנה ללוש כה חרטה אות לבית ישראל שבושלים
שעשו כן ולא יטרו ללוש בלבן כגומא על גבי קרקע והללוים נכנסים בתומו וסוף לא
שמעו לו והולכו לכן והוא הכתוב בספר קינות ויגרם בחלן שני [ארכה ג] במדרש קינות: וגלה
יומם. מיום אל יום שנים שלשה ימים נהוג בעלמך כאלם המכין נעדיו לגלות שיראו בני הגולה
וישאלו מה מעשך ואתה תגיד להם שסימן הוא ללדקוה ועמו ושלחו להם אלו את שלוחיהם ויודעו

מצורת דוד

כג יס (שמות טו): נתתי. כמו חתן כי דברי (כב) וישאו הכרוכים. הרימו כנפיהם להסתלק
הנבואה כדורה כאלו כבר נעשתה: (כג) ויעל. מן המקום ההוא: לעמטם. לעומת הכרוכים
נסתלק: (כד) נשאתני. ענין לקיחה כמו ישא כשוא להם: עליהם. על הכרוכים: (כז) ויעל.
נסתלק מעל תוך העיר: על ההר. הוא הר
התים העומד כמצורת העיר: (כד) ורוח.
רוח הנבואה לקחני משם והביאתי אל הרך
כשדים: במראה כרות אלהים. במראה

חמר

הנבואה נראה לי כאלו הביאתי אל הרך כשדים כי באמת הם היה אכל מתחלה ורצה לי במראה
הנבואה כאלו כה לירושלים כח"ש ותבא אותי ירושלמה כמראות אלהים (לעול ח) ועתה נראה
לי במראה הנבואה כאלו חזר למקומו: ויעל מעלי. ואז נסתלק מעלי המראה אשר רציתי:
(כה) אל הגולה. אל אנשי הגולה למען ישלחו הדברים לקרוביהם לירושלים: את כל דברי ה'
וגו'. כל הדברים אשר הכארוה בשם הששית שאז הובא לירושלים כמראה הנבואה:

יב (ב) בתוך בית המרי. על אנשי הגולה יאמר: אשר עינים להם. אשר יש להם עינים
לראות בהם ואינם רואים ר"ל הלא בעיניהם ראו גלותם מן ההרץ ולא לקחו מוסר:
ולא שמעו. אל דברי הנביא המוהירם: (ג) כלי גולה. כלים המיוחדים לאנשי גולה וסוף תרמיל
וכד וקצרה וכדומה: וגלה יומם. בעלם היום שהוא תהיה גולה לעיניהם ותחזר ומפרש הרך יהיה
הגלות ואמר שתהיה גולה ומועתק ממקומך אל מקום אחר ר"ל מביטו אל בית אחר העומד
ממרחק והוא לרמו על גלות ירושלים כאשר יפרש בענין: אולי יראו. ר"ל אולי יתנו לב על מה

שיראו הרמו והוא לרמו על בית מרי המה ואינם מקבלים תוכחה הגיבוי כפה וכאומר לכן עשה הרמו
הזה אולי תועיל כזה וחק שכל הנבואה הוזה והרמוים האלה נאמרו על יושבי ירושלים עכ"ל אולי
מס יקחו מוסר ויכטע לכבם: (ד) והוצאת כלך. כלי הגולה שתעשה על גלם היום
לפניהם

גּוֹלָה יוֹמָם לְעֵינֵיהֶם וְאֶתָּה תֵצֵא בְעֶרְבַּ לְעֵינֵיהֶם כְּמִצְאֵי גּוֹלָה:
ה לְעֵינֵיהֶם חֲתַרְתִּיךָ בְּקִיר וְהוֹצֵאתָ בוּ: ו לְעֵינֵיהֶם עַל־כַּתֵּף
תֵּשֵׂא בְעֵלְמָה תוֹצִיא פִּנְיָךְ תִּכְסֶּה וְלֹא תִרְאֶה אֶת־הָאָרֶץ כִּי־
מוֹפֵת נִתְתַּקֶּה לְבֵית יִשְׂרָאֵל: וַאֲעֵשׂ כִּן כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִי כְּלִי
הוֹצֵאתִי כְּכִלִּי גּוֹלָה יוֹמָם וּבְעֶרֶב חֲתַרְתִּי־לִי בְּקִיר בִּיד בְּעֵלְמָה
הוֹצֵאתִי עַל־כַּתֵּף נִשְׂאֵנִי לְעֵינֵיהֶם: ה וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי בְּכַתֵּף
לְאָמֶר: בְּ־בְנֵי־אָדָם הֲלֹא אָמְרוּ אֵלֶיךָ בַּיִת יִשְׂרָאֵל בַּיִת הַמְּרִי מָה
אֶתָּה עֹשֶׂה: י אָמַר אֲלֵיהֶם כֹּה אָמַר אֲדַנִּי יְהוָה הַנְּשִׂיא הַמִּשְׂא
הַזֶּה בִּירוּשָׁלַם וְכָל־בַּיִת יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־הֵמָּה בְּתוֹכָם: יי אָמַר אֲנִי
מוֹפֵתְכֶם כַּאֲשֶׁר עֲשִׂיתִי כִּן יַעֲשֶׂה לָהֶם בְּגּוֹלָה בְּשִׁבְי יִלְכוּ:
יג וְהַנְּשִׂיא אֲשֶׁר־בְּתוֹכָם אֶל־כַּתֵּף יֵשֵׂא בְעֵלְמָה וַיֵּצֵא בְּקִיר
יַחְתְּרוּ לְהוֹצִיא בוּ פִּנְיָו יִכְסֶּה יַעַן אֲשֶׁר לֹא־יִרְאֶה לְעֵין הוּא אֶת־

רש"י

לאחיהם וקרוביהם אשר הם כל אשר ישמעו מפיו וכן כל יומם שמקרא לטון יום יום סוף דבר
הנבואה יומם רבים כך שמעתי משמו של רבי מנחם ואתה דבריו: אולי יראו. שמה יביט
אפולכרדיט בע"ז: כי בית מרי המה. לפיכך עדיין הוא שמה: (ד) כמצואי. קומיאל אשואיש
בע"ז: (ה) חתר לך בקיר. סימן ללדקוה שאלך דרך מחתרת מערה כי ירא ללאת דרך
בפרכסיה מפני הכשדים: (ו) בעלמה תוליא. לעשתתך תוליא את כלך: (ז) כלי הוצאת
ככלי גולה יומם. יום יום הייתי מראה להם שאני מתקן לעלמי כלי גולה: (ח) הנשיא המשא
סוף. על המלך ללדקוה את מראה המשא סוף לטון נבואה: (יב) פניו יכסה. מתחת כליש

מצורת דוד

לעניניהם כמו שמוציאים כלי גולה ר"ל פענין דרך (ח) חתר. ענין חפירה וכן חתר לא בקיר (לפני
הוצאת כלי גולה: ואתה תלך. ר"ל תלך סוף ח'): בקיר. כמותל: (י) בעלמה. ענין חושך
בערב ממקומך אל מקום האחר: כמצואי גולה. אפלה כמו ועלטה הים (בראשית טו): מופת.
כדרך היוצאים לגולה שיוצאים חף כליהם ולא סימן וחות: (יב) לעין. כמו בענין למד
ימתו עד יאיר היום: (ה) חתר לך. עשה לך חתירה בקיר הבית ודבר בו יוליא את עלמו
והוא לרמו על ללדקוה שאלך מן העיר דרך מערה: (ו) על כתף תשא. את כלי הגולה ומעלמלו:
בעלמה תוליא. הכלים והמעלמלוים תוליא באופל החושך מבלי קחת כיד דבר המחזיר כדרך הולכי
גולה: פניך תכסה. כאלם השוב להראות פניו: ולא תראה. כי ככלל העינים יכוסו העינים
ולא יראה דבר: כי מופת. ר"ל עשה כן כי אותך נתתי למופת לבית ישראל כמו שתשם אתה
מנהג גולים כן יגלו הם ויעשו כמו עשית: (ז) ככלי גולה. בענין דרך הוצאת כלי גולה:
יומם. בעלם היום: ביד. עם ידי חתירתי בקיר ללדקוה דרך בו: (ח) הלא אמרו. הלא
שאלו אותך על מה אתה עושה הדברים האלה וכאומר הם שאלו ואתה לא השבות להם:
(י) אמור. השוכה על שאלתם: הנשיא המשא וגו'. ר"ל על הנשיא הוא המלך עליו מרמו
משא הנבואה שהוא מס שיקרהו בירושלים אותו ואת כל בית ישראל וגו': בתוכם. ר"ל בתומו
העיר: (יא) אני מופתכם. אני לכם למופת: כאשר עשיתי. ללכת כדרך הגולים: כן יעשה
לכם. וחזרו ומסרם שילכו גולה כשבי: (יב) והנשיא. וזה המלך ללדקוה: אל כתף. על הכתף
ישא כלי הגולה ומעלמלוים באופל החושך וכן ילך מן העיר: בקיר. ישבו לו חתירה בקיר להוציא
כי את עלמו ועל המערה יאמר כי דרך בו כרה: יען אשר וגו'. ר"ל למען לא יראה סוף
ענינו את עם ההרץ כשואו בורה שהוא לו לבושת ולכלימה לבן יכסה פניו:

הארץ: י ופרשתי אתרשתי עליו ונתפש במצודתי והבאתי
 אתו בכלה ארץ בשדים ואותה לא יראה ושם ימות: י וכל
 אשר סביבותיו עזרה וכל אנפיו אורה לכל יונה וחרב אריק
 אחריהם: יו וידעו כי אני יהוה בהפיצי אותם בגוים ויריתי
 אותם בארצות: יי והותרתני מהם אנשי מספר מחרב מרעני
 ומדבר למען יספרו את כל תועבותיהם בגוים אשר באו שם
 וידעו כי אני יהוה: יי ויהי דברי יהוה אלי לאמר: יי בן אדם
 לחמה ברעש האכל ומימיה פרנה וכדאנה תשתה: יי ואמרת
 אל עם הארץ כה אמר אדני יהוה ליושבי ירושלים אל אדמת
 ישראל לחמם בדאנה יאכלו ומימיהם בשממון ישתו למען
 תשם ארצה מפליאה מחמם כד הישבים בה: י והערים

רשי

סוף כורה מן העיר לים: (יג) ופרשתי את רשתי עליו. מערה היתה לו מיתו עד פרטת
 יריתו וילך דרך המערה מה עשה הקב"ה כיון כי אחד לפני חיל כשדים וכלן לפניו על גג
 המערה וסך ורופים אוחז וכשאל לדיקו מן המערה בערבות יריתו ראוהו ויאל ותפסוהו
 ואותה לא יראה. כי כדלה בלחץ חמת דבר אהו משפטיו ועור את עיניו ואח"כ הביאו לכל
 שמה שחמך סכר (מלאים בל כ"ה ויכרמיו לט): (יד) וכל אנפיו. שריו ומתחם פתח טו
 לשון כופים: אורה לכל רוח. אפד"י בלע"ז וסך יוחנן בן קרה ושרי החיילים שגלו למלרים
 ושם הטיגתם הרבו על כנוכלדל כשהחריבו את מלרים: (טו) למען יספרו את כל תועבותיהם
 ויאמרו כעוניהו לקיטו כי כואת וכואת עשיתו ואלודיע כי לא על חנם כליתי: (יט) במלאה
 מעושה: מחמם כל שישים כס. כעון חמם וישימי:

מצודת דוד

מצודת ציון

(י) ונתפש. ענין ליהם: במצודתי. שם (יג) ופרשתי וגו'. וארוץ מערה היתה לו
 כלי מכלי הדיים וכן מלודים וחמרים (קס"ג): מיתו עד ערבות יריתו וכרת דרך בו ומדמן
 (יד) אנפיו. כענין וכן אתה וכל אנפיו (לקמן) אחר הגוף ממעל על המערה ורדפו כשדים
 (טו). ועל התפסות החיילות והמיתו (יז) וכל אנפיו. המערה מלאה את
 מעות כענין (ישעיה ט): אורה. ענין פור המלך ויאל ותפסוהו: בבילה ארץ כשדים.
 כמו זריתי פש (מלאים ב): רוח. ל"ה פחה לכבד שביא מחרץ כשדים: ואותה לא יראה.
 ועבר: אריק. מלשון ריק ויאל אוליא וחרוקן: כי כ"ז עור את עיניו עד לא הביאו לכל ואל
 חרב מחיקה וכן ענין חורק (ש"ה א): כן לא ראה את ככל: (יד) אשר סביבותיו
 (יה) לחסך. מלכין: ברעש. ענין תועות המסככים אותו להיות לו עור: וכל אנפיו
 הרעה: בריגה. ענין חרדה ופחד: אצלות חיילותיו אפול לכל רוח וחרכ האויב
 (יט) בשממון. תמסון לב: השם. מלשון אשלוף מתערה לרדוף אחריהם: (טו) כי אני
 שממה. ה' הגלמן לבלס גמול: בהפיצי. כעת אפוסם
 בגוים בהארות העמים אז ודעו שאני ה':
 (כו) והותרתני. אשחז מהם אנשים מעשים אשר יקל לספרם: למען יספרו. השאריהם הסם:
 אשר בלו סם. כשני גמול: וידעו. האומות ודעו שאני ה' גלמן לבלס גמול: (יה) ברעש
 האכל. הרעה עמקן לפניסם כאלו תאכל ברעש: (יט) אל עם הארץ. סם אנשי הגוים: ליושבי
 ירושלים. על יושבי ירושלים: על אדמת ר"ל אוחס סיושבים עדיין על אדמת ישראל
 לא גלו ממנה: בשממון. בתמסון לב ועכ"ל: למען תשם. ר"ל דאנתם על כי תסיס ארסם
 שממה מן הכשמים הממלאים אותם כעון מחמם אל סיושבים כס:

הנושבות תחרבנה והארץ שממה תהיה וידעתם כי אני יהוה:
 כי יהי דברי יהוה אלי לאמר: יי בן אדם מה המשל הזה לכם
 כד אדמת ישראל לאמר יארכו הימים ואבד כל חיון: יי לכן
 אמר אליהם כה אמר אדני יהוה השפתי את המשל הזה ולא
 ימשלו אתו עוד בני ישראל כי אמר דבר אליהם קרכו הימים
 ודבר כל חיון: יי כי לא יהיה עוד כל חיון שוא ומקסם חלק
 בתוך בית ישראל: יי כי אני יהוה אדבר את אשר אדבר
 דבר ויעשה לא תמשך עוד כי בימיכם בית המדבר אדבר דבר
 ועשיתיו נאם אדני יהוה: יי ויהי דברי יהוה אלי לאמר: יי כי
 אדם הנה בית ישראל אמרים החיון אשר הוא חוה ליםים
 רבים ולעתים רחוקות הוא נבא: יי לכן אמר אליהם כה אמר
 אדני יהוה לא תמשך עוד כד דברי אשר אדבר דבר ויעשה
 נאם אדני יהוה:

רשי

(ב) הנושבות. ל"ה אשוי"ש כלפי: (בב) מה המשל הזה. למען אהם מושלים כן חמיד
 נכסים למשל דבר זה: יארכו הימים. ולא תחל הפורענות ובתוך כך יאבד החיון הרע שהביאום
 נכאום לנו וישתחך וישתקט: (בג) וישלח. לשון משל: (בד) כי לא היה עוד כל החיון שוא.
 לא יוכלו עוד נכאום שחקר להכניח אתכם שלום על שקר כי מהרה אקרב את דברי נכאום
 האמת לטוב: ומקסם חלק. דכיינ"ל בלע"ז קסם של חלקקות: (בה) חמשך. שר"ל אלונומ"ה
 כלפי: (בו) לימים רבים. כנוכחם לא התקיים אלא לזמן מרובה:

מצודת דוד

מצודת ציון

(ב) הנושבות. המיושבות מלגשים: תחרבנה. שממה: חמסם. ענין גול ועושק: (כ) הנושבות.
 תהייה הרעות: כי אני ה'. הגלמן לשלם מיושבות כהנשים: תחרבנה. מלשון חורבן:
 גמול: (בב) מה המשל הזה. ר"ל למען אהם חלוקת המלך וכן מה יתאונן אדם חי
 מושלים המשל הזה על ענין אדמת ישראל: (בג) חיון. נכאום: (כד) השבתי.
 יארכו הימים. של כי ייעודי הנכאום היו לזמן רחוק היו אומרים הנה כחריכות הימים יכיה
 יאבד כל הנכאום כי לא יזכר בה ובדרך לען אמרו בלשון סהוב כן אדם המרחיק לעשות
 דבר מה שלא יזכר בה בזמן שקבע ולא יעשה: (כג) קרכו הימים. ר"ל היעוד הרע הזה
 יכיה בזמן קרוב ויהיה איך דבר כל הנכאום ולא תשכח: (כד) כל חיון שוא. ר"ל מעשה
 לא יוכלו נכאום שחקר להכניח אתכם שלום על שקר כי מהרה אקרב את דברי נכאום
 האמת לטוב: ומקסם חלק. דכיינ"ל בלע"ז קסם של חלקקות: (בה) חמשך. שר"ל אלונומ"ה
 כלפי: (בו) לימים רבים. כנוכחם לא התקיים אלא לזמן מרובה:

יג ויהי דבריהוה אלי לאמר : א בראדם הנבא אל נביאי ישראל הנבאים ואמרתי לנביאי מלפני שמעו דברייהוה : א בזה אמר אדני יהוה הוי על הנביאים הנבלים אשר הלכתי אחר ידחם ולכלתי ראו : ד כשעלים בחרבות נביאיך ישראל הוי : ה לא עליהם בפרצות ותגדרו גדר עדי בית ישראל לעמוד במלחמה ביום יהוה : ו חזו שוא וקסם כזב האמרים נאמייהוה ויהוה לא שלחם ויחלו לקים דבר : ז הווא מחוה שוא חיותם ונקסם כזב אמרתם ואמרים נאמייהוה ואני לא דברתי : ח לכן כזה אמר אדני יהוה יען דברכם שוא וחיותם כזב לכן הנני אליכם נאם אדני יהוה : ט והיתה ידי אל הנביאים החזים שוא והקסמים כזב בסוד עמי לא יהיו ובכתב בית ישראל לא יכתבו ואל אדמת ישראל לא יבאו וידעתם כי אני אדני יהוה : י יען ובענין המעו את עמי לאמה שלום ואין שלום והוא

רשי

יג (ג) הנבילים . שטחים : רוחם . כמו רנוס : (ד) כשעלים בחרבות . כשבווא אדם על פני השוכה בורח השועל דרך פק אחרת ואינו עומד בפניו להלחם : (ה) לא עליהם בפרצות . לא עליהם מעשים טובים שחובלו לעכב את כרעה מלכא : (ו) חזו . לאון נבואה : ויחלו לקיים דבר . ואף סבורים לקיים דבריהם לאון תולת ויש אומרים איקויריאו'ם כלפי'ם לאון אחר לאון המתה : (י) והוא כנס חין . וכנס עמי כטנים בנין מחילה והנביאים טמים

מצורת ציון

יג (ג) הוי . הוא ענין לאון יללס : הנבילים . יג (ב) אל נבואי ישראל על נבואי השקר ואמר : ספתחים וכניסו כמו וכל נבל ודבר (שס לב) : רוחם . ענין רנון : (ד) כשעלים . מלכס לאמר שמעו דבר ס' כאלו ס' שלחם : טס חיס מה : בחרבות . מלאון חורכה : (ג) הוי . יש להחלוק על הנביאים האלה הנבילים : (ה) בפרצות . מלאון פרס ושבר : ותגדרו אשר סוליס אחר רנוס לומר מה שיש עם גדר . ענין בנין כותל : ויהלו . מלאון תולת רנוס ומה שלא ראו בנבואה : (ד) כשעלים ותקוה : (ט) בסוד . ענין קנון ואסיפס כמו כול בפרלת החורכה אין מי עומד למולו לעכבו כסוד משחקים (יכמים ט) : (י) השעו . מלאון סעפה מליכנס שמה אכל כולס יברחו דרך פרלה אחרת וכמו השועלים ססס כן סיו נביאיך אלה ישראל

מצורת דוד

וכאשר יפרש במקרא שלאחריו : (ח) לא עליהם בפרצות . אהם הנביאים הנבילים את עמדתם בפרצות לעכב על החויב לכל יבוא . רל לא עמדתם תפלה לפכס הסורענות : ותגדרו . מלת לא משמעה כשתיס לומר לא גדרתם גדר במקום הפרלה רל לא החורחם את ישראל למוטב לעשות חסוכס : לעמד . למען ויכלו עמוד כמלתמה מול החויב כעת כול מה' תשלום גמול עטון : (י) חזו שוא . בשוא נבחו ובכזו קסמו כי גס סקוסס לא ידעושו : האמרים . כדכריסס אמרו נאוס ס' ולא כן הוא כי ס' לא שלחם : ויהלו . רל ואך אי'ס מנעתיס תולת אל טס סתקייס סדכר שאומרים : (י) מחוה . נבואת שוא נבואתם כי לא היתה נבואה : ומקסם כזב . רל אף הקסם לא ידעתם : (ח) הנני . סנס אף חלחם עמכם : (ט) ירי . מכת ירי : בסדר לא סיו בקבואת עמי להכנס יחד עמכם להחשב עם ס' כמותם : ובכרבו ונו' . להיות נכתב עמכם להיות בטולם סנלחי כמ'ס כל הכתוב לחיים כירושלים (יעשים ד) : לא יבאו . כחוק סנלחיס כענין סנלחיס : כי אף ס' סנלחיס לשלם גמול : (י) יען ויעני . סנלחיס לחוק ולומר כעבוד

כזה חין יהי והנם טחים אתו תפל : יא אמר אל פתי תפל ויפל היה ונשם שומף ואמנה אבני אלגביש תפלה ורוח סערה תבקע : יב והנה נפל הקיר והוא יאמר אליכם איה הפנים אשר טחתם : יג לכן כזה אמר אדני יהוה ובקעתי רוח סערות בחמתי ונשם שומף באפי יהוה ואבני אלגביש בחמה לכלה : יד והרסתי את הקיר אשר טחתם תפל והעפתיהו אלה ארץ ונגלה יסודו ונפלה וכליתם בתוכה וידעתם כי אני יהוה : טו וכליתי את חמתי בקיר ובפחים אתו תפל ואמר לכם אין הקיר ואין הפחים אתו : טז נביאי ישראל הנבאים אל ידו שלם ותחיים לה חיה

רשי

אחוז תפל קרקס דומה לסיד ואינו מתקיים לפני השמים : תפל . איזמירן כענין וי'א בלשקוניאל כענין : (יא) ואמנה . כמו וחתן : אבני אלגביש . אבני כרד גדולות ואומר אפי לפי טקן מזהירות ככל אבני (גביס) כרד הוא דומה אוחן אל גביס סהיא אכן טוכס כענין סנלח רחמות וגביס (איוב כח) ורכותיו אמרו אלגביס שפמדו כחויי על גב איה וחו מסס רכיתו סנלח ומסר לא נקר אלה (שמות ט) אוחס סנלחולו לירד לא סנישו לארץ : תפלה . על הקיר : (יב) איה חיה . כך כשתכא סרפס יאמר לכם איה סנלח סנלחטתם : (יד) הקיר . חיה

מצורת דוד

מצורת ציון

זה הענין לכד ראוים סס לגמול טעונס סוס : טעמא ומתס : חין . הוא מלאון מחילה סמוכר חסעי את עמי . סיו מעשים אוחס לאמר שלום כדור'ל : פחים . ענין מריחה לסחוס סנקב יסיה לכס וכעבוד זה אחזו כדרכס ולא עשו דכר שאינו מתוקן כל זכרו קרוי תפל וכן סיהלל חסוכס : ואין שלום . רל ובשקר סנעיתו סנלחס כי אין שלום מיוסד לכס : והוא כונס חין . תפל מכלי מלת (איוב ו) : (יא) היה . כמו רל סנלחוליס ססס סיה כונס חין סהוא כותל לכינס גרועס ותלוסס וסיה סנבואס ססיו אומרים : וחתן : אלגביש . הוא כמו שתי מלות אל גביס ודנס . סס טמים על סטולס סיה תפל שאינו מתוקן סכלכחו ליפות סכותל ולכחליקו רל מייסוס סנבואס כמליס נאותס ומיוספת לסות מקובל על סב : (יא) אמר ונו' ויפל . רל אמור אל עמי תפלה למס אהם טמים הננין הלא תדעו סיפול ולא יתקיים כולמר מה תועלה כיוסי המליסס כלא אין ממש סנבואס : יהיה גסס שוטף . סנס אף יסיה גסס שוטף וכן אף אתן אפי אלגביס סתפולס עמיס וגס רוח ספרס סתבקע את הקיר רל אף יבוא אריכ חוק יסיה אי'ס נרדס לכל כסול סנבואס : (יב) והנה נפל סקיר . כסיופול סקיר הלא יאמר מה תועלת סיה כעית רל כסיופול סנבואס הלא יאמר מה תועלת כיוסי המליס ומטיב סדכור : (יג) ובקעתי . רל כן אפסס ואבקע את סקיר כתמתי ע'י זוח ספרס ובפתי סיה עמיס שוטף ואבני אלגביס אוריד עליס כחמה לכלותה רל אביח לייב חוק ותבועל סנבואס : (יד) והעתידי . את סקיר אפיס עד סכרן כי תפול למטה : ונגלה סדו . על כי תפול סכותל מנעל שול סכוד יסיה אי'ס נרדס כחוק סקיר רל אבטל את כל דכרי זה גס אהם עמי תפלה תגלו כחוכס רל כסיופול סחויב ותבועל סנבואס אז יכלו סנלחוליס ססס : כי אפי ס' . סנלחיס לשלם גמול : (טז) וכליתי . אשליס את חמתי כקיר רל אבטל את כל דכרי סנבואס : ובשחיס . רל כננלחוליס המייפוס נכואת סקיר כמליסס נאותס ומיוספת : ואמר לכס ח' אוחל לכס אין סקיר רל כנס לא מתקיימס סנבואס ואין תקוים אל סעמיס אוחז סס סנלחוליס ססס די אז יכלו גס כמס : (טז) נביאי ישראל . יפרס אמרו לומר כטנים וסעמיס סס סנלחוליס סנלחוליס : כי אפי ס' סנלחיס לשלם גמול : (י) יען ויעני . סנלחיס לחוק ולומר כעבוד

שְׁלֹם וְאֵין שְׁלֹם בְּאֵם אֲרֵנִי יְהוָה : י וְאֶתְּהָ בְּדָאֵלִים שֵׁים פְּנִיקֵ
 אֶל־בְּנוֹת עַמֶּךָ הַמִּתְנַבְּאוֹת מִלְּפָנֶיךָ וְהִנְבֵּא עֲלֵיךָ : י וְאֶמְרָתִי
 פֹּדֵד־אֲמַרְךָ | אֲרֵנִי יְהוָה הוּא כְּמִתְפֹרֶת פְּסָחוֹת עַל | פֶּל־אֲצִילֵי יָדָי
 וְעֲשׂוֹתֵי הַמִּסְפָּחוֹת עַל־רֹאשׁ פְּלִיקוּמָה לְצוּרֵד נִפְשׁוֹת הַנְּפֹשׁוֹת
 הַצְּוֹרֵדְנָה לְעַמִּי וְנִפְשׁוֹת לִכְנָה תְּחִינָה : י וְתַחֲלֶנָּה אֲתִי אֶל־
 עַמִּי בִשְׁעָרֵי שְׁעוּרִים וּבִפְתוּחֵי לַחֵם לְהַמִּית נִפְשׁוֹת אֲשֶׁר לֹא־
 תִּמְוֹתְנָה וְלַחִיּוֹת נִפְשׁוֹת אֲשֶׁר לֹא־תְחִינָה בְּכֹזְבְּכֶם לְעַמִּי שְׁמַעֲנִי
 כֹּזֵב : י לָבֶן פֹּדֵד־אֲמַרְךָ | אֲרֵנִי יְהוָה הִנְנִי אֶל־כְּסָתוֹתֶיכֶם אֲשֶׁר

רש"י

ירושלים : (יח) הווי למתפרות כסות . קוטרא"ש בלע"ז כמין כסות קטנות הווי חופרות ותולות
 לנשאלים אליהם על אצילי ידיהם וקוסמות להם כחותן כסות קסם שקרים ולמי שהם חפלות
 אומרות קסם טוב ולמי שרעות אומרות קסם רע אצילי"ש חישל"ש בלע"ז : אצילי ידי . כמו
 אצילי ידים כמו תלמי שדי (הושע יא) ועשות המכספות . על ראשי הכהנים אף הם לקסו
 בהם ולא ידעתי מה הם מתוך שנאמר וקרעתי אותם אומר אני שהן של בגד ויונתן חרגס פת
 כומרים . וכן הרגס בנות עוללות מהפין פת כומרין המספחות . כמו פסתי נא (ש"א ב)
 לישאטמל"ץ בלע"ז ויש לעשות פלטר"ש : לצורד נפשות . כן כן דות הנפשות לניהס
 שמויקות ידי הרשעים לקסו להם שלום ומרפות ידי לדיקו לקסו להם רע : הנפשות
 המודדות וגו' . תמיכה הוא : ובפשות לבנה תחיינה : לבס כמו לן שאתם טעלת שבר על
 כך ומתפרסות כן : (יש) בשעלי שמורים . כמו מי מדד בשעלו מים (ישעיה מ) אונ"ג
 יאל טרא"ש בלע"ז (שמות ט ח ע"ש) ל"א לשון מדה : ובפתוחי להם . א"י חישל"ש בלע"ז
 שאתן טעלות כשכרן : להמית נפשות אשר לא תמותה . כלומר לאמר על הנפשות אשר

מצודת דוד

ענין השלום : (יח) למתפרות . מל' תפירה : ואין שלום . ר"ל ובשקר יבטוחו כי אין שלום
 בסתות . ענין כרים העשויים למטות המטה מועד להם : (יח) המתנבאות מלכין . אשר
 ובדד"ל ובה למעשה כרים וכסות (ג) : כודות מלכין ואומרות כנוואס : (יח) רותי המתפרות
 אצילי . הם כתי השמי תחת הכרעות וכן תחת כסות . יש להתאון על המתפרות כסות וגו'
 אצילות ידך (ירמיה לח) : ידי . כמו ידו כן היה דרכם לתפור כסות קטנות והיו תולות
 ונפלה המים וכן וקרע לו תלוי (שם כב) : להשאלין על אצילי ידיך ובחותן כסות היו
 המספחות . הוא כמו מטפות והוא כעין לעיף קוסמות ולמי שחפלות אומרות קסם טוב ולמי
 כמו המטפות והקריטים (ישעיה ג) ולפי שהן שחפלות אומרות קסם רע : על כל וגו' . של
 נדקות ולמדות על הראש אמר מספחות מל' כשאלין : ועשות המספחות . ענין מספחות היו
 ספתי נא (ש"א ב) : לצורד . מלשון לדיק עשות לקסו קסמים להשיגם על ראש כל
 ולדיק : לבנה . שכן : (יש) ותחללנה . מל' קומה . ר"ל על ראש כל אדם מהבאים לשאלו
 קולו וכיון : בשעלי . כן יקרא האגרוף וכן קמ"ס . ויקרא האדם קומה על כי הוא לבד
 נוי מדד בשעלו מים (ישעיה מ) : בפתוחי . הולך בקומה וקוסה ולא כן שאר הכריות :
 פתחן לצורד נפשות . ר"ל לרמות אותם להטיל עליהם עון
 עון אשמה כמו שמאמינים בקסמים : הנפשות

והי מהראוי לצוד נפשות של עמי להשחיתם ענין הקסם ולהחיות דם נפש עמלקין לקחת על אס
 שבר להספרים כה וכו' הנון הדבר שבעבור הכשר תחטויו אנשים : (יח) ותחללנה . אתן
 מחללים אותי בפני עמי להסיר מלכם בנחמן ה' לפנות אל הקסם ואתו תשבו כשבר מלא
 אגרוף שמורים ובתחיות להם : להמית נפשות . לקסם שאל לשפט מיתה על נפשות אשר
 בלמת לא תמותה ולשפט החיים על נפשות אשר בלמת לא תחיינה ולא יהיה א"כ כדכרתי :
 בכוזב . ר"ל כדבריהם האלה תאמרו ותשפטו בעת תבואו אל עמי ומשפטו כוזב ומחמינים להם :
 (כ) תגזי . הנה אני אפנה אל הכסות הלך אשר אתן מצודות ממס את הנפשות להספיס
 פנפים

אֲתַנְּנָה מַצְדוֹת שֵׁם אֶת־הַנְּפֹשׁוֹת לַפְּרָחוֹת וְקִרְעֵתִי אֲתֶם מַעַל
 וְרַעֲתֵיכֶם וְשַׁלַּחְתִּי אֶת־הַנְּפֹשׁוֹת אֲשֶׁר אֲתֶם מַצְדוֹת אֶת־
 נַפְשֵׁים לַפְּרָחוֹת : כ א וְקִרְעֵתִי אֶת־מִסְפָּחוֹתֵיכֶם וְהַצְּלַתִי אֶת־עַמִּי
 מִיַּדְכֶם וְלֹא־יִהְיֶה עוֹד בְּיַדְכֶם לְמַצְדָּה וְיִדְעֵתֶן כִּי־אֲנִי יְהוָה : כב יֵשֶׁן
 הַכְּאוֹת לְבִד־צִדִיק שֶׁקֶר וְאֲנִי לֹא הַכְּאֲבָתִי וְלַחֹק יָבִי רָשָׁע
 לְבַלְתִּי־שׁוּב מִדְּרָכֵי הָרַע תְּחִינָתוֹ : כג לָבֶן שׁוּא לֹא תְחִינָה
 וְקָסֶם לֹא־תִקְסַמְנָה עוֹד וְהַצְּלַתִי אֶת־עַמִּי מִיַּדְכֶם וְיִדְעֵתֶן כִּי־
 אֲנִי יְהוָה :

ידי ויבוא אלי אנשים מזקני ישראל וישבו לפני : ביהיה דבר
 יהוה אלי לאמר : בן אדם האנשים האמה העליו גלויהם על
 לבם ומבשור עונם נתנו נבח פניהם האדרש אדרש להם : י לבן

רש"י

לא תמותה הלו וימותו ולאמר על אשך לא תחיינה יחיו כי קסמיכם שקר ועמי מקבלים את
 דברי כוזב שלכם : (ב) לפרחות . להיות פורחות על ידיך לניכוס : ושלחתי את הנפשות .
 פתרגמו ואשכית ית נשאת דחתן מהשקן ית נפסימן לאבדותהא : את נפשים . את האנשים
 להיות הנפשות פורחות : (כב) יעו הכחות לכ לדיק שקר . כשאתם קוסמות לו רעם הוא
 מטער ולכו נכא :

יד (א) ויבא אלי אנשים . כולם בלב אחד לרעם לכך לאמר ויבא ומדעם אגדה אומר על
 שם שפק"ה גלה און הנביא תחילה סנה יבואו אליך מלוי ופלוני : (ב) העלו גלויהם
 על לבם . לבם אל גלויהם לעבוד : נתנו נכח פניהם . להיות להם פ"ז תמיד למורא ולאלוה :
 האדרש אדרש . התראה כי אני אדרוש להם ואשכית על דכריסם הרבה תמיכות מתקיימים :

מצודת דוד

אנשים להוליא ולהפריח מהם נפשות : וקרעתי . ענין חתמות ופירסות כמו פתות אותה פתים
 כי הקרע אותם מעל הכרעות אשר שמתן (ויקרא ב) : שם . ר"ל בהם : לפרחות .
 פליסם אותם הכסות ר"ל שמתרב ירושלים מלשון הפתחה ועפופה : ושלחתי . כן יאמר
 ותחבטל כל התחבולות והכובים כאלו יקרעו מעל הכרעות והיו כלא היו : ושלחתי . או אשלת עו : (בא) בצורה . מלשון לדיק ולקידה :
 חפשי את הנפשות אשר אתם מלודות ר"ל או לא (כב) הבאות . ענין שזכרם כמו וככה לבס
 תוכלו עוד לרמות ולהטויל : את נפשים לפרחות . מל' מלכות ותלי :
 אמר לתוספה ביור את הנפשות הילדות בידך להוליאן והספיקון מן גרוף להיות אבדות
 בעונם אותם אשלת חפשי : (בא) וקרעתי וגו' .

ר"ל גם התחבול של המספחות התבטל כאלו הקרעם והיו כלא היו : והצלתו וגו' . לכל יסו
 נלדיס בידם להכבילם בעון הקסם והטוספת ביור אמר ולא יהיו עוד בידך יהיו נלדיס :
 כי אני ה' . שהכל בידי : (כב) ישן . בעבור שיש משכרות לב לדיק לעשו כמלחמי שקר שאמרו
 לו מות תמות : ואני . אבל אני לא הכאכתי לנו כי לא גזרתי עליו המיתה : ולחוק . והיו
 שוסקות לחוק ידי רשע להבטיחו על השלום וסוים זה קסם לבגלתי ישוב מדרכו הרע להשוב
 סחיים ע"י המושנס וא"כ עשו רעם גם לדיק גם לרשע : (כג) לא תחיינה . לא תבגלו עוד
 שאל : וקסם וגו' . מוסכ על שאל לומר וקסם שאל לא תקסמנה : והצלתו וגו' . לכל יסו נלדיס
 בידך : כי אני ה' . שהכל בידי :

יד (א) ויבוא אלי . כה אלי קבולת אנשים מקני ישראל : וישבו לפני . הסתכבו לפני :
 (ג) הצלו וגו' . ר"ל מחשבות לבם לפ"ז וגד פניהם נתנו משכול עין פ"ז כאומר לא
 פנפוסם לבד כי שפיים גם בטעל : האדרש . ובי מסלרף שאהים דרשם להם למלא מהאלותם
 פנפים

דבר איתם ואמרת אליהם כה אמר ו אדוני יהוה אלהי ישראל
 ישראל אשר יעלה את גולגולתי אל לבו ומכשול עונו ישים נלח
 פניו ובה אל הנביא אני יהוה בעיני לך בה כרב גלגולתי ה למען
 תפוש את בית ישראל בלבם אשר נודו מעלי בגלגוליהם כלם :
 ו לכן אמר ו אל בית ישראל בה אמר אדוני יהוה שובו והשיבו
 מעל גלגוליתם ומעל כל התועבותיכם השיבו פניכם : ו כי איש
 איש מבית ישראל ומנהג אשר יגור בישראל ויגור מאחרי ועל
 גלגוליו אל לבו ומכשול עונו ישים נלח פניו ובה אל הנביא
 לדרש לו כי אני יהוה בעיני לך בי : ה ונתתי פני באיש ההוא
 והשמותיהו לאות ולמשלים והכרתיו מתוך עמי ויבועתם בראני
 יהוה : ה והנביא כריפתה דבר דבר אני יהוה פתיתי את הנביא
 ההוא ונתתי את ידי עליו והשמדתיו מתוך עמי ישראל :

סבא קרי

רשי

(ד) בעיניו לו . שוייט רטונדיץ בע"ז הע"ס סבוא כל לפי כרוכ גלגוליו כן ת"י : (ה) למען
 תפוש את בית ישראל וגו' . כדיל לקרבה ית בית ישראל למתן תועבתו בלבו : גורו . כש
 מור אחיו (בראשית מט) פורניק אשיכרין בע"ז : (ו) שובו . מדרכיכם : והשיבו . את
 לבכם : מעל גלגוליתם . אשר העליתם אל לבכם : השיבו פניכם . אשר שמתם ממשל פניכם
 לזכותכם : (ז) בעיני לך כי . משתחיל ליה כמזמרי אדרש לו : (ח) ונתתי פני באיש ההוא .
 אחרי כן אם לא יפוש אל דברי הנביא : פני . מישאירא"ש בע"ז : והשמדתיו . תרגום
 יונתן ואשויט : (ט) והנביא כי יפתה דבר דבר . שאינו אמת : פתיתי . פתחתי לו פתח
 לאיש שירא ומכאן יש ללמוד כהא לטעם פותחין לו :

מצורת ציון

(כס) : (ד) בעיני . עיני אמירם כמו ומס' כתמים : (ד) דבר תוסס . דבר עמס : ובא
 מענה לשון (משלי עז) וכלה לומר אקבל מענהו אל הנביא . לשאלו ממנו דבר ס' : בעיניו לו .
 ודוגמתו ועתה להס' (ישעיה יט) וסי' יקבל אקבל מענהו אשר לו להשיב עליו פס כי כח
 פתח תפלתם : (ח) חפשי . עיני אחויה : גורו . לשאלו במחשבות רוב גלגוליו : (ח) למען תפוש .
 עיני הפירש כמו מורו אחר (סס ח) : ר"ל לא אשיב לו למלכות שאלתו רק למען לאחז
 (ז) בענה . אקבל כמענה : (ח) פני . עיני אותם בלכותם להתקרב אלי אשר כולם פרשו
 כפס כמו אכפרה פניו (בראשית לב) על שם מעלי במחשבות גלגוליתם כי גרחתם שאקבל מענם
 שהכנס יוכר כפי האדם : והשמדתיו . מל' ואשיכס ידפו שיש אלהים בישראל : (ו) שובו .
 שמוון : (ט) יפתה . מלשון פתוי והפתה : אתם מעלמיכם : והשיבו . את נשיכם ונשיכם :
 והשמדתיו . עיני אכדון וכליון : חשיבו פניכם . לכל תתכלתו כסס ובהומר אם
 כי יפשו או אשיב על מענם למלכותם : (ז) לדרש
 לו כי . לדרש את הנביא בדברי : בענה ח
 כי . אקבל המענה אשר לו להשיב עליו כעבור כבוד שמי : (ח) ונתתי פני . ר"ל אולם לא
 למלכות שאלתו כי אדרבה עוד אחן פני באיש ההוא ואתן אותו לשמחתי לטות למסח לבי מרי
 שאלו יסיו כמותם לדרוש כדבר ס' במחשבת עבודת גלגוליתם : ומשלים . מן שפתון שיבוא עליו
 יקחו משל לסדמות אלה שמועות אחרות : כי אני ס' . נאמן לשל גמול : (ט) והנביא כי
 יפתה . ולא הנביא כדרכו יסיה נפתה מלבו וידבר דברי מנפשו להשיב אל השואל שימלא שאלתו :
 אני . כמו האני יתחבר ס"א התיישה וכמוהו רבים ור"ל האם אני ס' פתיתי את הנביא לדרש
 בקר כתמים כלה הכתרים חפשי אכן אסס די עליו להסותו ואשאריו עתה עמי ישראל :

תשאנו עינכם בעין הרד"ש בעין הנביא יהוה : י למען לא יתעו
 עוד בית ישראל מאחרי ולא יטמאו עוד בכל פשעיהם היד
 לי לעם ואני אהיה להם לאלהים נאם אדוני יהוה : י ויהי דבר
 יהוה אלי לאמרה : י בן אדם ארץ כי תחמאלי למעל מעל
 ונמיתני ידי עליה ושברתי לה ממה לחם והשלחתיה רעב
 והכרתיה ממנה אדם ובהמה : י והיו שלשת האנשים האלה
 בתובה נח הנאצר ואיוב המה בצדקתם ינצלו נפשם נאם אדוני

רשי

(י) בעון שדורש כעון הנביא . כתוב דחתי למיך ולא חליף כתוב נביי שקרא יסי : (יג) משה
 יחס . משען לחם : (יד) נח דניאל ואיוב . לפי שאלו ג' ראו ג' פולמות נח ראה טעולם נביי
 ומרוב ובניו ודניאל את כהמ"ן או את עמלו החילס שר על כל השמים לופך סוסך לגוב אריות
 וחור לגדולתו וכן איוב ראה את פלמו מיושב ומרוב לשיך סבילו דוגמא לדורו של יכניה
 שראה את הכית בכניו ומרובו ובניו שני וכן אמר להם הקב"ס חיכה יתורה אני מראה לכם
 אתם יכניה וגלותו אלו תחטא לי אחת מארלות בנימי וגורתו פליה אחת מארנות שפטים אלה
 לא רעב או חיס רעב או מרוב או דבר כמו שמתורין כפרשט וו : זכ אחר זכ ושלשת הסדקים
 אלו כתוסס לא ילילו לא בן ולא בת ואני אחי ארבעתן על ירושלים ואשאר לכם מעניכם אשר
 שם והע"ס שאינכם כתוסס ולא שסס ראו"ס לסלס אלא לחסס אתכם כשיגלו אלכסס ותראו
 מעשיכם הרעים שתתמוס על פרשט אשר כהתלי עלוסס כי תראו שלא סיה כדי לסוכלס עוד
 (כרי זכ מסל"ך סד"ר פרש"ס ז"ו כול"ס לש"ץ ז"ס ארץ לי"שכ"ו ורח"ס שאל"ו לשון הר"ב
 וסוד"ר ר"א"ס שספ"ר ז"ס חס"ד תר"ח מארבע"ס שפטי"ס מא"ו ופ"ד ארץ כי תחטא
 לי וגו' וסיו שלשת האלס כתוסס מו דניאל ואיוב לפי שג' האנשים האלס סילוס הקב"ס משלש
 (א) וסיו שלשת האלס הכתוב סכח את אלו נח גמולס משלשן מחיס רעב מין אחס אומר
 כפרשט שכתס יתיני כקשו כל מחיות ליכנס ולא כיתון הקב"ס דכתיב ויסגור ס' בעדו (סס ז)
 ארץ ויסגור אלא מחיות כד"ס וכבר פוס אריותא ולא תכלוין [דניאל ז] ארי נח ליכנס וסיו סיו
 כסות דוב נח ליכנס וסיו רגליה מתעטטלות וכר' ככ"ר מן כרעב מין שאלמר מן האדמס אשר
 אררס (בראשית ט) אלא למד ככ"ר באקוס שמושכ פפרס רעטון סירדו לעולם ותמלא שכימי נח
 סיה אחד מסס ומכיל רש"ס מן האדמס אשר אררס מן סהרוב זכ המבול ועוד ססיו כני דורו
 מבקשן לידווג לו וסיו אומר"ס ארץ אם מניחן אותו ליכנס אלא שסילו הקב"ס אומר הקב"ס

מצורת רד

(י) ונשאנו עינכם . סס יסכלו גמול עונס ס' (י) ונשאנו . מל' משא וסכלו כעין סדרס כעון סכניא
 סה : כעון הדורס . כגמול פון שדורס כדבר ס' : כל נפגי כפ"י סדמיין לברתה על דמיין נאמר
 במחשבת עבודת גלגולית כן יסיה גמול פון סכניא : וכן ספ"ך כפרשט (סס מד) : (י) ימי . מל'
 שמשקר : (יא) למען לא יתעו וגו' . כשיבולו חושה ומריש סהאך כד"ך שחיו יכר .
 שאני משלס גמול : חיו לי לעס . או יסיו נקראים עמי : לאלהים . להילס ולהושיעם :
 (יב) לשלס מעל . ר"ל אם סתועס יסיה לכתס ולשקר כי : ונמיתני . או אסס ידי פליס להכותס
 ואשכור לה משען לחס ולתוספת ביחור אמר וסלחתי כה רעב וסכרתו כי יסוחו כפרשט :
 (ד) חיו . וחק אם יסיו כהאך ססיו שלשת האנשים סלדקים סלסו וסס נח דניאל ואיוב
 תוסס בלדקתם . ר"ל אורח סדון סוא ססס יללו אה עלמס בלדקתם לכל יכראו כרעב אכל ארץ
 אורח סדון מחייבת לסגן על כולס (וכבר אלו סלסלס לפי שנה לכד נאמר מן סמבול ולא סגין
 על כל בני דורו ודניאל לא סגין על כל בני עמו כי סוא לכד סיה כגדולה כככל ואיוב לא סגין
 על כל בני עמו כי סילס נאכדו ונאמר סוא לסס ס"ך אכר ח"ס יסיו שסחמס יכר ח"ס

מלכות

יגה: **י** לך יהיה רעה אעביר בארץ ושללתי היתה שמימי
מבדי עובר מפני החיה: **יז** שלשת האנשים האלה בתוכה חיי
אני נאם אדני יהוה אספנים ואספנות יצילו תמה לבדם יצילו
והארץ תהיה שממה: **יח** או חרב אביא על הארץ והיא ואמרת
חרב תעבר בארץ והכרתי ממנה אדם ובהמה: **יח** ושלשת
האנשים האלה בתוכה חיי אני נאם אדני יהוה לא יצילו בנים
ובנות כי הם לבדם יצילו: **יט** או דבר אשלת אל הארץ והיא
ושפכתי חמתי עליה בדם להכרית ממנה אדם ובהמה: **כ** ונתן
הנאול ואיוב בתוכה חיי אני נאם אדני יהוה אספן אספת
יצילו תמה בצדקתם יצילו נפשם: **כא** כי כה אמר אדני יהוה אף
כר ארבעת שפמי | תרעים חרב ורעב ויהי רעה ודבר שלחתי

רשי

אין חיי מניחו לזכר אלה נחמי היום ודגים לים ימלא סה"ד בגלם האם סוף נח (פס 1)
בעצמו של וים דניאל כשפס ככנסם וכודלני לסיכל דימי ויוקוס הרב יויוקוס וכתיב לדניאל
והגלה לדניאל סגלה שלמים לפי שזאלו מלא רוח חממה מן הרעב שהרי עד שלא נכבש
יובלים דימי דקדשו לר עליה וכודלני שלם שנים שזאלו ויתוק הרעב בעיר [מלכיס ב כס
וגם בירמים נכ] ויתוק הרעב מן החיות מנין וסגר פוס אריות ולא חלוגי [דניאל 1] וכן אחת
מואל חוב שגמלם משלשן מן הרעב מנין לדברי האומר איוב דימי יעקב הים מלינו שהיה רעב
דימי מן החיות מנין דכתיב ומקטבו פון בלחן [איוב 1] פון גדורו של עולם מן שהרעב מנין ופלה
כלותי ולא יתמול [שס טו]. והיו שלבת האלשים האלה בתוכה נח דניאל ואיוב הוי בלדקתם
יצילו נפשם. מפני מה לא הוכרו במיתת הרעב ביום או בנות שלא יאמר כסא אם ביום אם
בנות יצילו כמו שהוכרו בני שפטים הכתובים דוגמא לדניאל שהוא אחד מהם וזכור היה מדורו
של יכניה ולא נמלטו עמו לא ביום ולא בנות ועליו נתגבר [ששעי טו] כה אמר ה' לשריסי אבר
ישמרו את שבתותי: (טו) לו יום. אם חיים: (יז) חרב. גיוסות למלחמה: (כא) אף כי.
לשון קל וחומר וכ"ס הוא וכן בכל המקרא כמו הנס אמתו פס ביהודה ויחיה ואף כי לך
קמלם [ש"א כג] וכן כרש"י וו [לקמן טו] סנה בהיותו תמים לא יעשה למלאכה אף כי אם
האלהה וגו': שפמי. מ"ש גושטיא"ש בלע"ז:

מצורת ציון

אזכר אף כי לכו מוטב בדרך האלה: (פו) לו. שורת דין מתייבת להגן על אחרים: (פז) לו
ענינו כמו אם וכן לו החיות אולם (שפטים ח"ט רע"ב) ר"ל אם גמול העון ויהי אבר אעביר
ח: וישכלחה. ענין מיתת והכדון: (כא) אף בלחן קטלות חיות עורפות וכל עמה ותהיה שמי
בי. שטט כמו כ"ס קח"ו וכן אף כי כתיב סוף מעלי עובר עם מפחד החיות: (טו) שלשת.
פ"א ר"ל אף אם בתוכה ימלאו שלבת האלשים האלה
האמורים למעלה: חי אני. הריני נשכח ה
אני אם שורת דין מתייבת מילינו בנותם בין בנים בין בנות רק בנות רק בנות לזכר יצילו: (יז) א
מכ. אם גמול העון יהיה אבר אביא על הארץ אחי חרב: ואמרת וגו'. כפל הדבר לחוק.
(יח) לא יצילו. ר"ל אין שורת דין מתייבת להליל בנותם ביום ובנות: (יט) או דבר. אם
גמול העון יהיה אבר אביא דבר אל הארץ: בדם. להפסיד אותה כי מותו הדבר הוא שפסיד
פסד מהאויב המוסד: (כ) אם בן וגו'. ר"ל אם בן וגו'. ר"ל אם שורת דין מתייבת להליל בנותם בין בן
בין בת: (כא) כי כה אמר ה'. אבר כן אמר ה' אבר כל שכן הדבר שכנס אבלה על יובלים
בגמול שוכס את ארבעת שפמי לשריסי לשריסי ש"ס הוא שאין שורת דין מתייבת שריסי פי

אל ידושלם להכרית ממנה אדם ובהמה: **כ** והנה נותרה פת
ממנה המוצאים בנים ובנות הנם יוצאים אליכם וראיתם את
דרכם ואת עליותם ונחמתם עליהרעה אשר הבאתי על
ירושלם את כל אשר הבאתי עליה: **כ** ונחמו אתכם כי יתרא
את דרכם ואת עליותם וידעתם כי לא חנם עשיתי את כל
אשר עשיתי בה נאם אדני יהוה:

טז ויהי דבר יהוה אלי לאמר: **כ** בראשם מה יהיה עין הגפן
מכל-עין תזכורה אשר היה בעצי היער: **ג** היקח ממנו עץ
לעשות למלאכה אס-יחמו ממנו יתד לתלות עליו כל-כלי:
ד הנה לאש נתן לאכילה את שני קצותיו אכלה האש ותוכו נחר
היצלח למלאכה: **ה** הנה בהיותו תמים לא יעשה למלאכה את

רשי

(כב) נותרה. איירטמא"ש בלע"ז: המוצאים. כשבי ויבואם כאן: עלילותם. מפשיס:
טז (ב) טה יסיה ען הגפן מכל עץ. מה שזו מכל שאר פליס: הוטררה אבר סיה כפלי היער.
לא על גפן הכרמים שפסה פרי אני אומר לך אלא על זמורה גפן בגדילי ביערים:
(ג) היקח ממנו וגו'. אינה ראוי לך: כל כלי. שוס כלי: (ד) הנה לאש נתן לאכלה.
ארכי"ר בלע"ז הנה באלתין ען התמים ואינו ראוי לבלום פסה עוד אני מוסיף על השאלה סנה
אם נתנו זמורה ממנו בלשם ואלכלה האש כשני קצות הקיסם עד כי נחר תוכו: נחר. כשחר מן
בלשם כדור"ר בלע"ז נחר לשון ופליס מרס [איוב 1] ויש טעמין אבאר"ט בלע"ז כמו [כתיבס]

מצורת רוד

מהם יולל בנות הצדוקים: (כב) ומה נותרה (צ"ח ח): (כב) שלמה. שארית כמו פליס
כה. ר"ל פ"זי כחסדי תשאר כס פליטה וסס וברוד (איכה ב): בנים ובנות. ר"ל קטיס
ככנים והננות המולאים מירושלים ללבב בגולה: וקטנות וכן או כן יגה או כה יגה (שמות כח)
הנם יולאים אליכם. אל מול בני הגולה יאמר לא תאכלו (ויקרא ד): (ד) לאכלה. על השכרס
הנה הם יולאים מירושלים לבוא אליכם בגולה: עליהם. מעשיהם כמו ועולו למו (איכה א):
טז (ב) הוטררה. כן יקרא עץ יען הכפן וכן יכרתו ממש זמורה (במדבר יג):
(ג) יתד. הוא כעין מסמר: תלות. מנשן
תליס: כל כלי. שוס כלי וכן כל חלב וכל דם
לא תאכלו (ויקרא ד): (ד) לאכלה. על השכרס
שכחתי עליהם על כולם יסיה לבס תחמויין:
(כג) ונחמו אתכם. הכאים סנה ינחמו אתכם
על הרעב כי תראו את דרכים הרעים ופלי
הדבר לתוספת ביאור: וידעתם. אז תדעו
אבר לא תחנם עשיתי את כל הרעב שפמי
כה ר"ל בגמול העון:

כז (ג) טה יסיה וגו'. ר"ל מה הוא הגרעון של פן הגפן מכל שאר פליס: הוטררה וגו'.
ר"ל לא על גפן הכרמים בעלת פרי אני אומר אלא על הזמורה בגדילי ביער שהוא עץ
גפן מדברי שאינו עושה פירות: (ג) היקח. וכו' יוקח ממנו עץ לפיכך למלאכה וכו' יקחו ממנו
עץ לשבות יתד לתלות עליו שוס כלי כהמים וכו' על כי הפן הוא חלב וכן ויחיו ראוי
לבלום: (ד) הנה לאש נתן לאכילה את שני קצותיו אכלה האש ותוכו נחר
והיצלח למלאכה: (ה) הנה בהיותו תמים לא יעשה למלאכה: (ח) בריווח תמים. סנה

כראש אלתתך יחד ונעשה עוד למלאכה : י לכן פה אמר אתי
יהוה באשר עיניך בנען היער אשר נתתו לאש לאכלה מן
נתתי את ירכי ירושלים : ו נתתי את ירכי בהם מהאש יצאו
האש האכלים ויבעתם כי אני יהוה בשמי את פני בהם :
ו נתתי את הארץ שממה יען מעלו מעל נאם אדני יהוה :

מזו ויהי דבר יהוה אלי לאמר : ב קראדם הודע את ירושלים
את ירושלים : ב ואמרתי פה אמר אדני יהוה לירושלים מכה יהי
ומלדתיך מארץ כנעני אביך האמרי ואמר חתית : ד ויולדותיך
ביום הולדת אותך לא לכת שבה ובמים לא ירחיק לטשע

כ"ח תר רישון

רש"י

פ (ס) וכן יחזר פלי אפי (שם יט) חכרו מנחם עם שלמי חסד : היצלה . עוד למלאכה :
(1) בן נתתי . את ירושלים שתי קטנים חלס כלש שתי גלות כנגלה יוסיקס גלו פמו מורס
המלוכה ומן הפרתים כמו שאלמר [בגדול] א] חכרו גלה יכוסו כנו חכרס והמסגר ותוכו נחר
לדקויה כותרת בה ככר נגתי פלו מלא חפך גחלי אש וגו' על ספיר [לעיל י] : (2) מהאש
יצאו . על פקבתי אריותא דסיבין מנו אחתא עכרו ועמתיא דתקופין כלשתא ישיבין :

מזו (ב) הודע . סיביווייר בלעז : סברתיך . כמו מנחותיך ומנחם חכרו לשון הולדה וכן
סידר עלי חסם מכרותיכם [בראשית מט] לכד ממכרו [דברים ית] אש מאת חכרו
[מלכים ב] כ"ג כולם לשון הולדות : אברהם ושרה משם נעלו גדולתם ובי
תה נתנו לה קבר : (ד) ביום הולדת אותך . טובא"ש בלעז שכמרתו בן במלרס סייתי עלי
שום תיקון ולפי שדומה סדכר לילדס הזכיר בלן תקוני הולד : שרך . כמו שרך : לטשע .
למחטא לחת סכלע [לקמן כד] שטישת כישא חרעטו אלמני"ט בלעז ומנחם חכר למחסי לשון
מצורת ציון

פ"פ יוסיקוס ויכוס ואם כשהו עדיין נתקבס שלא גלו מן חסם חוקתי עליהם סאויב וגם
וכ"כ עתה שגברו משט המרסס : (1) כיואש יצאו . ר"ל עם מי נעת פלר עליהם מן אכור
לחר כשבה את ארמון סיה אז גולוס מיר המכלל כל האומות כדכר הנכול כלש אולם עתה
כנול ר"ל המכלל גם סוא את האומות כלש סוא יחלל וישחית גם אותם : בשמי . בשמי
כעסי נכס אז ידמו שאני ס' סואמן לבס גמול : (ח) יען . כטבור שפלו וכחבו כס' :
למן (2) הודע . ר"ל חמוך לנס תועבותיכם להחיות עמכם : (3) סברתיך ומלדתיך . אן
מגדך ומקור מולדתך סום מארץ כנעני . ר"ל כרוע מעשרך אתה ויכרת בלן מנחך
ואקוס תולדתך סום מארץ כנעני כי מעשרך דומים למעשיכם כלעו חסם למדת : אביך
סאלמרי . וכאלו אביך סיה מנחשו סאלמרי וכאלו חתך סיהס מכנות חת כי מעשרך מוריס כלש
ק סוא : (4) ושרדתיך וגו' . כלאמר בלן און סכרואו לבגוד כי כי אני סכנתי עמך כי
מולדותיך

והמכה לא המלחת והחתי לא החלתי : ה לא חסמה עליך עין
לעשות לך אחת מאלה להמלה עיניך ותשלכי אל ירכי
השדה בנעל נפשך ביום הולדת אותך : ויאעבר עליך
ואראך מתבוססת בדמך ואמר לך בדמך חיי ואמר לך
בדמך חיי : וירכבה כצבחה השדה נתתיה ותרכי ותגדלי ותבאי
בערי עדיים עדיים נכנו ושערה צמח ואת ערם ועריה : ויאעבר

רש"י

מנחם : לא המלחת . מכלן שמוחין את סוולד כדי שימקס כשמו : והחלל . לשון כריסס
כנגדים וכן ופרפל חתולו [איוב לת] סוא שמלפין את הולד : (ד) לחמלה . לחוס : בגעל
אכניוויסל"ט בלעז : (1) מתבוססת . זכפת . כמו יכוס לרינו [תהלים ס] : בדמך חיי .
אף כנוולך זה לא תמותי וסבינה לומר כ"ס לפי סכדס פסח ודס מילה נגאלו לי אחר מתבוססת
סוילא"ס בלעז : (2) בערי . לי מכלול ומנחם סירס כעדי עדיים לשון עד כמו כטוח כ"י עדי
עד חנק"א אסגלא בלעז אכל דוגס פטר אותו לשון עדי ומשקל עדי עדיים סוא מן " שמות
ארי חריים לני צדיים נדי גדיים : ככנו . סוריס"א אסיי"א"ב בלעז : ושערה לחת . סיסי

מצורת דוד
מולדותיך ר"ל החולדס ערך ותוספת ביאר
לחר כיום הולדת אותך סיה אז לא נכרת שרך
הדרך כסיוג לכרות המשי סיוגל מן סכטור ולה
לחמו אותך כסיהס להחליק את ככרס ולא מלחו
את ככרך כי הדרך סוא למולח את ככר הגוף
לסקבותו ולחמו : החתיל לא חתלת . לא כרסו
אותך כנגדים ליישר האכרס וכדרך ששבים
תקון הולד (המשול את ישראל כסיוסם במלרס
ובגאולה חסם לילדס סגולדס ככרס מקום סלא
מלאה מי יחמל עליה לפסוח לה תקון דת הילדס
ענת סוולדס וכמו סילאה מכסן סמלאה מגופלת
כדס הילדס בן סולבס ע"פ סכדס ועכר עליה
אדס נכדו ורחה אותה כענין רס וחמל עליה
סלא תמות ואמר לה כככסתה סחתי עם סחתה
מונעל כדס ותסיה עוד לרכבה כי הולד כיום
וגוה וכסיוסוה על פני סכדס גדלה עד סכגיסה
לפרקס להיות ראויה לגבוין ועכר עליה סוב סאדס סככד סוא ורחה כי בן סוא לקחס לו לאסס
ושטף ממנה לכוךר כדס והלניסס וקטסה א"כ סחומל סיה עבה עתה חמלתי סככסה והסכס . וכן
עסס המקום עם ישראל כי אחרי סות יוסף ואחיו סיו עם כני עמסה א"כ עמסה סכד סכרסס
וגל מלאו חוון וחומל והכסולו ע"ס סכדס לעסוד עכוותס וכל הקב"ה וחמל עליהם והכניסם על
סגאולס והפרס והרכס וככוא חוון סוילאס ממלרסס וקרכס לפני סר סיני ונתן להם סחורסס
לכלל לקחס לו לאסס ככמנסס וקדוין וכויעים לארץ סקדוסס ועסס א"כ עמסה סכד סכרסס :
(ח) לא חסמה עין . סוא עין אדס לא חסם עליך לעשות לך אחת מאלה סקוקים שמוסם לולד
כיום סולדו : להמלה עיניך . להיות חמל עליך להעסק עמך וככל סככר כמ"ס לתוספת ביאר :
בנעל נפשך וגו' . ר"ל כיום סגולדת סוכולת על פני סכדס כמו סכיהס גופך מנועל ומלכלך
כדס בלעז : (1) מתבוססת בדמך . מהנגללת ורמוסס כענוף דס סילא עמך כעת סלידס :
בדמך חיי . ר"ל אף סאלתה מנועל כדס לידס סכ"ז חתי ולא תמותי כעבור כעבור והלכלך וככל
סככר לחוק ספנין ור"ל כשוד סכדו ישראל כמלרסס את כל סכדסת ככדס מעשיס ככרך סיה
סכשיס נטוחו על סכדן וככניסם סכאולס כמ"ס ורודס לנס בלן מלרסס וגו' [לקמן כ] :
(2) רכבה . סעמל סיה סכניסס סחריסס לרכבס לרכטת כמ"ס וככנת ככנת סכדס ר"ל סכשק

מצורת ציון
פני כ"ס וק"ו : אכלתיו . סככסתו : וירי . כסיוסו סוד סלס עד לא מלסס כו סאלס לא
מתייבס : (1) פני . ענין ככס כמו ונתתי פני
לעיל יד) :
מזו (2) סברתיך . מנורותיך כי גיכ"ק מתחלף
וקן עלי חסם מכרותיכם [בראשית
מט] : (ד) שרך . סוא סכטור כמו סכרך און
סככר (ס"ה ז) : למשע . ענין סחוקס כי
סלקת סלריו [בראשית כז] אלא שטישת
לחורוסי
פ"פ יוסיקוס ויכוס ואם כשהו עדיין נתקבס שלא גלו מן חסם חוקתי עליהם סאויב וגם
וכ"כ עתה שגברו משט המרסס : (1) כיואש יצאו . ר"ל עם מי נעת פלר עליהם מן אכור
לחר כשבה את ארמון סיה אז גולוס מיר המכלל כל האומות כדכר הנכול כלש אולם עתה
כנול ר"ל המכלל גם סוא את האומות כלש סוא יחלל וישחית גם אותם : בשמי . בשמי
כעסי נכס אז ידמו שאני ס' סואמן לבס גמול : (ח) יען . כטבור שפלו וכחבו כס' :
למן (2) הודע . ר"ל חמוך לנס תועבותיכם להחיות עמכם : (3) סברתיך ומלדתיך . אן
מגדך ומקור מולדתך סום מארץ כנעני . ר"ל כרוע מעשרך אתה ויכרת בלן מנחך
ואקוס תולדתך סום מארץ כנעני כי מעשרך דומים למעשיכם כלעו חסם למדת : אביך
סאלמרי . וכאלו אביך סיה מנחשו סאלמרי וכאלו חתך סיהס מכנות חת כי מעשרך מוריס כלש
ק סוא : (4) ושרדתיך וגו' . כלאמר בלן און סכרואו לבגוד כי כי אני סכנתי עמך כי
מולדותיך

עֲרֹךְ וְאֶרְאֶה וְהִנֵּה עִתָּךְ עַתְרֵי דְרִים וְאֶפְרַשׁ פְּנֵי עֲרֹךְ וְאֶכְפַּל
 עֲרֹתָךְ וְאֶשְׁבַּע לְךָ וְאָבִיא בְכֶרֶת אֶתְךָ נֶאֱמַר אֲדֹנָי יְהוִה וְהִירֵד
 לִי : וְאֶרְחֶצֶק בְּפָנַי וְאֶשְׁמַח בְּמִיךְ מַעֲלֵה וְאֶכְפַּל בְּשִׁמּוֹן :
 וְאֶלְבֶּשֶׁךָ רִקְמָה וְאֶנְעֵדֶךָ תַּחֲשׁ וְאֶחְבֹּשֶׁךָ בְּשֵׁשׁ וְאֶכְפַּל מִשִּׁי :

רש"י

נערו : (ח) דרים : אמיטיאם כלפי : (ט) ואסכך . לשון משיחה וכל ענין אינו אלא לשון
 חבל ויועץ פירש את כולה ואין להוסיף על התרגום וכן פירש פנחס בן יוסף ומלכותך וזו
 תחתונתך וילדותך מלפני כענאי המן איתגליתי אל הכרס אכוכון בין כתיב וסודותים
 דלחון נחמין למלכים וכדע מרמס אלא פרוק יתכון וכוונת אככתכון אלא מתוך ית אמרתי
 ואבני ית חתני . וילדותך כיום הולדת אותך וגו' . והך כד נתתו אככתכון למלכים חותבין
 בארעא דלא דולקון משעבדין ומעטן להון כות כנישהא דישראל דמיא לולדא דרטיס על אפי כרה
 דלא איתסק כרטיס וכמילא לא איתסקיף לאיתקאסא וכמילא לא איתמלח וכאסוריס לא איתאסי
 לא חסס פליך פין וגו' . לא חסות עליכון פניא דפרעה רשעא למעמד לכון עבא חדא לאנתא
 לכון משעבדכון להנאא עליכון וגור עליכון גזירה גמורה למרמס ית דכוריון כהרעא לאכדא
 יתכון כפידן דהויתון כמלרים : ואעבר עליך וגו' . יאל דוכרון קיום אככתכון קדמי איתגליתי
 למשקכון ארי גלי קדמי ארי לחון מעטן כשיעבדכון ואמרי לכון דמא דמחולא לחוס עליכון
 ואמרי לכון דמא דמחולא לחוס יתכון : רבבה כלמא סהסס נתתיך . ריבכת כלמתי הקלא
 ויכתיכון וסגיתון ותקפיתון והויתון לרעין ולכשטין ועבדכי אככתכון תקיף עידן פורקן כנישהון
 מעט ארי לחון משעבדין ומעטן . רבבה כלמא סהסס נתתיך . כמו שנאמר [שמות א] וכני ישראל
 פרו וישראל וירכו . ואת ערוס ועריה . מן סמולת . ואסכך עליך ואלכך . ואיתגליתי על מסס
 ככאסי ארי גלי קדמי ארי מחא זמן פורקלכון ואגית כמימרי עליכון ואפדיתו חוכיון וקישית
 כמימרי למפרק יתכון כמו דקישית לאככתכון אמר ה' אלכיס למחוכיון עם משמש קדמי . ואפרס
 כני . כוף כגדי . ואשבע לך . לכן אמור לבני ישראל אי ה' הוולחתי אתכם [שם א] ואין לכן
 אלא כשעס כמו באמר [ש"א ג] ולכן נשבעתי לבית עלי . ואבוא בכרית אתך . הכס דס בכרית
 אשר כרה ה' עמכם [שמות כד] : וארחצך כמים . ופריקות יתכון משעבד מלכא ואפדית
 תקוף מרמא מנכון וככרית יתכון כמחולא : (י) ואלבשך רקמה . ואלבשית יתכון לכוש ליורין

מצורת ציון

מגולה כמו מקורה הערה (ויקרא ח) : (ח) דרים . ספרס והכרס כמלרים כמ"ס וכני ישראל פרו
 עין האכס וחוכה : כנפי . הוא שולי הכנף : וישראל וירכו ויעלמו כמאד מאלד (שמות א) .
 (ט) ואלבשך . עין כרחה ורמית הענף : ותרבי . כהיותך ע"פ השדה סיית מגולת ומחולא
 ואסכך . מלכון סיכה ומשיחה : (י) רקמה . ותגדלי כקומה ופאת לזמן כהואי להתקשט
 מעבה רוקס כחלון הגוויס : ואנעלך . מלכון כקשועיס יפוס סס ימי הכערות : שדים כגול .
 נעל : תחש . סס כרית כמו ועונות תחשבים הסדוס שלך היו גדולים כל לרכן ושיכך כמקוס
 (שמות כס) : ואחבשך . עין חגורה האזור בית הכרחה היו מלמיה וסס סימני נערות :
 כמו ויחבש את חמורו (כרלשית כב) ור"ל קשר ואת ערוס ועריה . ועוד סיית ערומה מבלי
 אזור
 כמות כעט שולדת ר"ל סהיו מוכיון כחולסוסין
 וגדולים כעט וכה זמן כפולולא אכל היו ערוסס
 מבלי זכות ומע"ט : (ח) ואעבור . ואלו עכרתי עליך ואליתי כככר את כעט כהואי להראית לך
 אהכס וירידות ר"ל לקחת אותך לאשם : ואפרש . ופרשתי עליך כוף כגדי לחסות כללי והוא ענין
 נשחין וכן ופרשת כנפיך (רות ג) : ואכסה ערותך . לכל תהיה ערומה כגלי ערוס : ואשבע
 לך . בלא להגיד לך : ואבוא . כרתי פתך כרית על זאת : ותחיי לי . ר"ל וכהן כן סיה כי
 סיית לי לאשם ר"ל כעט הוא זמן כפולולא לקחתך מארץ מלרים לחסות כללי ועבתי עמך
 נפלאות כללו סיית רלוי לסס ותחיי לך חמירה וכשפתיי לך וכרתי עמך כרית לחיות לי לסס
 וכן סיית עמי : (ט) וארחצך . עד לא לקחתך לאשם רחמתי אומר כמים להסיר מעך כשעול
 ויכלתך ובשתי ממך דס סלידס וסכתי אותך כשמן ר"ל עד לא קבלת הסורס יחיתי אותך
 (הקדש ולכנס סמולות כמ"ס וקדשתי סיוס ומתא וככוס סמולות [שמות יט] : (י) ואלבשך .

כמ"ס

וְאֶעֱדֶךָ עֲרֵי וְאֶתְנֶה צִמְדִים עַל־יְדֵיךָ וְרִבִּיד עַל־גִּרְתְּךָ : יי וְאֶתְנֶה
 נֹס עַל־אֶפְךָ וְעִנְיָלִים עַל־אֹזְנֶךָ וְעִמְרַת תַּפְאֶרֶת בְּרִאשְׁיָה :
 יי וְתַעֲדֵי זָהָב וְכֶסֶף וּמַלְבוּשֵׁךָ שֵׁשִׁי וְכִמְשִׁי וְרִקְמָה סֶלֶת וְדִבְשׁ
 וְשִׁמּוֹן אֶבְרָתִי וְתִפְסִי בְּמֵאָד מֵאָד וְתַצְלַחִי לְמַלּוּכָה : יי וְיֵצֵא לְךָ
 שֵׁשׁ בְּנָיִים בְּיַפְיָה כְּנִי | לְלֵיל הַיּוֹם בְּהַרְדֵי אֲשֶׁר־שָׁמַתִּי עֲרֹךְ נֶאֱמַר
 אֲדֹנָי יְהוִה : יי וְתַבְבַּתִּי בְּיַפְיָךְ וְתִזְוֵי עַל־שִׁמְךָ וְתִשְׁפְּכֵי אֶת־

סיהר י יחיר

רש"י

תחמדת פחיתון : ואנעלך תחש . איתגליתו יטייביון כלפי ויכתיב חסן דיקר כרגליון :
 ואחבשך כשש . איתגליתו נשעו"י כלפי וקדשית מנכון כהניא למהו משמשין קדמי כמלשין
 דבון : ואכסך משי . שוי"אס כלפי ויה כהנא רכא כלבושי לכוטין ומרסא אגדה ואלכך משי
 אלו ככעט עני כבוד דכתיב (שמות יג) לא ימיש עמוד סעטן יומס : (יא) ואערך עדי .
 איתגליתו כלפי ותקני יתכון תיקון פתגמי איתגלית פתיכון על תרין לוחי אכניא : ואתגה .
 ע"י משה : צמדים . ותנחמס דכור כנגד תכירי חמשה כנגד חמשה : (יב) ואתן מוס על
 אפיך . ויכתיב ארון קדמי כניטין : ועניללים על אוזניך . לשון מוס ועני קרי מעל עליוטון על סס
 הכיו מוקשין כעניול : ועטרת תפארת כראשך . ומלאך שליח מן קדמי מדבר כרישיון סנא
 ויעבר מלכס לפעוס וכו' כראשס [מוכס כ] : (יג) ותעדי ויכ וכסף . ויכתיב מוכס כניטין
 מתקן כדכס וכסף ויריעות כון לכוטין וזורין ומנא דטכ כסולתא וכדכס ובכמה אולכית יתכון
 ויתרתון ותקפתון לתדא ואללחתון ובליתון ככל מלכותא : סלת ודכס זשמן אכלת . סמן סהיס משתגס
 לכל סעעמס לסלת ודכס זשמן אכלת ומרס אגדס י"ג דכרס י"ס כאן וכנגדן אמר לסס הקב"ס
 לסינא י"ג דכרס סמון כתרומת המשכן ואפע"כ הוא פורע לסס כנגדן לפתיד לכל י"ג דכרס
 [ישעיה ד] וגלח ה' על כל חסון כר ליון וגו' וסוכס תהיה ללל יומס מחוכר וגו' מורס וממטר :
 ותפסי . ל' יופי : (יד) כי כליל הוא . לשון מכלול . ד"א כי כליל הוא כי שסס סיה ד"א כי כליל
 קרוינא כלפי כמו נור דמתרגמין כלילא : (טו) ותזוני על שמך . כערת על סס סיופי סילא
 לך : ותשפכי את חמורתי . סרלית יפך לכל פונר עד נשפסס פלוסס תלות זנותך לפתות

מצורת רד

מצורת ציון

לכתי אותך כגדי רקמה ושתי כרגליו עלים אזורו : בשש . הוא פתים : (יא) צמדים .
 מעור תחש ותגמתי אותך כחזור משש וכסיתו סס כחוננים על הזרוע וכן וכו' למידים על
 אותך כמנכוס משי : (יא) ואערך עדי . קשתי ידוס (כרלשית כד) : ורביד . ענק לתכשית וכן
 אותך כקשועיס וקמתי על ידך למידי כרובע ויכס רביד כוסכ (שם מל) : גרוך . אולכך
 ירכיב נתתי על גרוך : (יג) וענילים . סס וכן קרא כגרון [ישעיה נח] : (יב) גוב . סס
 זמני סלון : בראשך . נתתי על ראשך ר"ל אז כעדי כנתון על כחוסס : וענילים . כן יקראו
 (יג) ותעדי . קשתי עליך עס העדי כנתתי לך ומלבושך סיה סס ומשי ורקמה ואלת סולת
 ודכס זשמן ועשית יפס עד מאלד ויכתיב מללחת
 עד הגעת למלכות ר"ל מתחלס קישת סמולת וסמפעסס וזמי נתתי לך ארץ גת חלב ודכס
 ומאלד נגולת ואללחת לסעמיד מלכיס אדיריס : (יד) ויצא לך . כין הגוים נתפרסס כמך כמרכות
 יפך : כי כליל הוא . ר"ל כיופי כמך סיה כל סיופי סלככר להיות : בהררי . כסיפת סהוד
 וכהרר אכס עליך כמרכות סעדי ורוב סקעונוס ר"ל נתפרסס כמך כמרכות סללחתך
 כסיס כך ככעור סרוכה כככת סהכר כשמתיי עליך לתת כך כח לעבות חיל : (טו) והבשר
 כסיפך . ר"ל תכנת סלל אמלכך כי כנתת כרוב יפך וכעבור זס זמית על כנתון סס סיופי סילא
 לך שסין ססדכך לסיח כמלס יפס סס : ותשפכי . כליח תלות זנותך כדכר סלככר כגלי לעין סל :

תונונתך ער-בל-עובר לוייה: יו ותקחי מבגדיך ותעשי לך
 קבוצות שלאות ותזני עליהם לא באות ולא יהיה: יו ותקחי כלי
 תפארתך מזהבי ומבכסי אשר נתתי לך ותעשי לך צלמי ובר
 ותזני-בם: יו ותקחי את-בגדי רקמתך והבסיס ושכני וקמרת
 נתתי לפניהם: יו ולחמי אשר-נתתי לך סלת ושמן ודבש
 האכלתך ונתתיהו לפניהם לרבים נוחח ויהי נאם אדני יהוה:
 יו ותקחי את-בגדי ואת-בגותיך אשר ילדתי לי ותובחתי להם
 לאכול המעט מתונונתך: כא ותשחמי את-בני ותתנים בדעברי

סוחר י יחיר י' מונונתך קרי

רש"י

אחר לזנות עמם: לו יסי. ומשנאו לו את הסקרת להם פלמך ולכל אשר שאל ונתן לו הים
 ויונתן תרגם ולא כשר לך למיעבר כן כאלו הים כתיב לא יסי וכל מאל הים על פני המדבר ועל
 שאר פנויות וזות שעברו שגשו על דין במדבר כמו שכתוב [דברים כה] כל הנחלים אחרך
 ומזינו כפסיקתא זה שגשו על דין שפשוט פולטו ספיו כולם עוכדי זרם: (טו) בבות עלאות.
 מסכות כגדום ממוחין של מינו זבועין פלטר"אם כלפי: לא באות. לא היתה ראויה זאת
 לנא. טוץ אכני"א וזון אחי"א כלפי: (יו) צלמי ובר. לפי שדימה אותה להקדש וזה
 דימה את הלל לזכר הטהר עמם: (יא) ולחמי אשר נתתי לך וכו'. יוס שעשו את העגל ירד
 להם המן ונתנו מזנו לפני העגל ואעפ"י ויהי כיום מחו ולא פסק וחק כן אפסוד כספר עורא
 [תמיס ט] אף כי עשו להם עגל מסכה וגו' ואתה ברחמך הרבים לא עזבתה וגו' ומנן לא
 מנעת מתיס כדו סוף למנופו מהם ולא מנעתו אף כן ויהי נאם ה' אלהים הים הלאה ולא פסק
 מליד ליום מחו כך דרש רבי תנחומא: (כ) אשר ילדת לי. היו לו תמס כיום ארכעה מהם
 לעבור עזרם וזה וזה מקלה לכות הספר וזה להקריב אחד מכניו למנן מקריב לו את זה
 שהקלה למנו תורס כמדבר רבי תנחומא ואני אומר אשר ילדת לי אלו הכזרות וכן סוף אומר

מצורת ציון

1: (פו) בבות. מקומות גבוהות כמו כתיבי על כל עובר. על כל מי שעבר עליך הים לו
 ארץ [דברים לג]: סלוואת. ענין הולך הגוונים תלות ונתן כי לכולם תשקת ר"ל בעתת כמריבת
 כמו ונעלות בנות ומעולות [יובע ט]: הלחתך ופרסום שמך ותשבת שלח הסור ממך
 (יח) וקשרתי. הוא מיני כובס מעורכבים ולכן ענדת עטי"ם בגליו ולכל מין עטי"ם
 ונתנים על כליה להיות: (יט) גירוח מלשון הרחית: (כו) ותקחי מבגדיך. מן הכגדים
 מת רוח: (כא) בהעביר. מלי העברה והולכה: ששיתי לך מהם לקחת ופשיה לך מקומות
 גב גבוהות כמקום פרסום ומהכגדים הם עשית
 עליהם מכסאות מנומרות חלופי הגוונים ועליהם
 ויהי ר"ל העמידו העטי"ם כמקום פרסום וטוס ככסף וזהב אשר נתתי להם וזה עכדו לו: לא
 בלות ולא יסיו. מעשית בלום לא כל פדיון בעולם ולא יסיו נעשית עוד וזמתן: (יז) כלי
 תפארתך. כלי קישוטי: והעשי לך. עמם עשית דמות ללמי זכר וזית עמם כדרך וזה
 מופלגת כתלות הנות והספק ר"ל מהכסף והזכב אשר תחביתו להם עשו ללמי עטי"ם
 להשתחות להם: (יח) והבסיס. כהם כסות את כוונם עמך: ושמי וקמרת. הבמן והקמרת
 ששיתי לך נתת לפני הוונים: (יט) האכלתך. אשר נתתי לך למאכל: ונתתיהו. אתה נתת
 את כל אחד מהם לפני הוונים להיות להם לית טעם ולגדת רוח ר"ל מה שנתתי לך הבלח
 להרכן לפני העטי"ם: ויהי. ר"ל כן הים בלחתי לא תוכלי להכתיבן כי אני הוידע ועד:
 (כ) ילדת לי. ילדת מזני: להם לאכול. להוונים להיות להם למאכל: המעט. ויו מעט
 בעיני עמם. הלכות אחר סודת עד שם עשית את זאת: (כא) ותתנים. נתת אותם להם
 כהם עשית תולך אותם להם למאכל ר"ל ענין פנימיותם ל' למנו כמות הספר אותם ששקת
 להם

אותם להם: כג ואת כל-תועבתיה ותנחיק לא זכרתי את-ימי
 געוונך בהיותך עירם וערה סתבוססת בדמה היות: כג ויהי
 אחרי כל-דעתך אוי אוי לך נאם אדני יהוה: כי ותבגדי לך גב
 ותעשי לך רמה בכל-רחוב: כה אל-פלראש ורדך בניית רמתך
 ותתעבי את-יפוד ותפשקי את-רגליך לכל-עובר ותרבי את-
 תונונתך: כי ותזני אל-בגדי מצרים שכגדי גדלי בש"ר ותרבי את
 תונונתך להכעיסני: כי והגדה נפיתי ידי עליך ואגרע חקך ואתה
 כנפש שנאתך בנות פלשתיים הנבלמות מדרבך וקח: כי ותזני

סוחר י' יחיר י' מונונתך קרי

רש"י

כספר סוף [לקמן כ] ואתמא אותם כמתנות כסעביר כל פטר רחם: (כב) את ימי פוורך.
 את חסדי אשר פשיתי שמך בגלויס: (כג) אוי אוי לך. ווי לך על דחכת ווי לך על דלא חכת:
 (כד) ותבגדי לך גב. גופה ענין כיוסם ומונה: חבגו. לשון ענין: (כה) ותפשקי את-רגליך.
 לפי שדימה אותה לזונת דבר בלשון תשמיש שיש פסוק הרגלים אחי"איש"ם כלפי: (כו) גדלי
 כפר. כפלי אכר תשמיש: (כז) חקך. מונונתך כימי שפוט השופטים: ואהנך כנפש
 שמתוך. כימי שששון: הנבלמות מדרכך וזה. ת"י דאלו שלחית לוחותי ונני אחי"אש"ם ולא סיו

מצורת רח

מצורת ציון

לעטי"ם: (כב) ואת כל וגו'. פס כל התעבות וסוות שפסית לא זכרת כעת הסוף הטובה
 שששיתי שמך כימי נטורין כשהיית ערומה מכלי לבס וסוית מתגלגלת וכמוסב כעטוף הדס שולח
 מתוך כעת הלידה ר"ל לא זכרת הטובה שששיתי שמך כהו"אך ממלגים טעונת שמך: (כג) ויהי.
 מלשון שכן: בשר. כן יקרא אכר התשמיש ר"ל וזה אי"ב יהיה אחר כל רפתך מהו כגמול
 שתקבל סנה אוי אוי יסיה לך רבות פעמית לפי מרכות כדעס: (כד) וחבגני. כי סנה בניית לך
 מקום גבוה להיות נראה לכל הזונים לכוח שם: רמה. כנין רוס עשית ככל רחוב להיות מקום
 מוכן לזנות ככל מקום: (כה) אל כל ראש דרך. ככל ראש דרך מסדריים בניית ענין רמה ונראה
 לזנות למען יסיה מאלל לכל אי"ב עוכר ועב: וחבגני. את היית מתשכ ומתמס יסין להרחות
 לכל מי שילכה ולא היית מסתיר אותה כדרך שמשחייים דבר נחמד ויקר: ותפשקי. שרחת
 רגלך וזה מוס לכל עוכר להיות מוכן לו לזנות ומחד הרבות פנות ר"ל פשית שפחות לעבדים
 ככל מקום ובפרסום רכ ואתה כפלאך תעבת הלחתך כי פ"י מעשין תסיס לקחת ממך כי
 כל כעטי"ם שרחית ענדת: (כו) ותזני. וזית עס כני סאריס הקרונים לחרך על כי סמה גדלי
 כשר ר"ל גדלי אכרי המגנל וכן נחמר כהם אשר כשר חמוריס כשרם להכעיסני. ר"ל מרכה
 אשם וזוט מתלות להכעל לגדלי כשר ר"ל ענדתם סמילי מזרים: להכעיסני. ר"ל מרכה
 היית בזנות עד שא"א שתיס הכל לחי"אנן כ"א הכוונס היסה להכעיסני וזאתן כן על מצורת
 הספוי"ם: (כז) נפיתי ידי. להכות כך: ואגרע. מנעתי שמך חוק סמון קמפתי לך
 ומסרתך אותך כגלון שוא"ך לפשות כך. רלונס. וסבנא"יס סיו כנות פלשתיס אשר כהם כגלמות
 ומתבייבות מדרכך דרך וזה כי כן דרך נשים לזעות שיהם מתבייבות כשחיות סגלנת ספקר
 סחנות וכאזכר וסנה כנות פלשתיס סנה טוכות וכסרות ממך ור"ל חסרתי מישראל רוב הטובה
 שששיתי להם מלי וספרתך כיד פלשתיס ספוי"ם שמך כמעש"ם: (כח) ותזני. עב"ז לא

למנן

אֶת־מִזְבְּחֵי אֱלֹהֵי אֲרָץ כְּנָעַן כַּשְׂדִּים וְגַם־בָּזֹאת לֹא־שָׁבַעְתָּ׃
לִמָּה אָמַרְתָּ לְפָתַךְ נָאִם אֲדֹנָי יְהוִה בְּעִשְׂתֶּךָ אֶת־כָּל־אֱלֹהֵי
מִעֶשֶׂה אֲשֶׁר־זוֹנָה שְׁלַמְתָּ׃ לֹא־בְקִנְיֹתֶיךָ נִפְדָּה בְּרֵאשׁוֹן כָּל־דְּרוֹךְ
וּרְכִישְׁךָ עֲשִׂיתִי בְּכָל־רְחֹב וְלֹא־יְהִי־יְמֵי כְּזוֹנָה לְקַלְמֵךְ אֲתָנִן׃
לִי הָאִשָּׁה הַמְּנַאֶפֶת פָּתַח אִישָׁה תִּפְחֵן אֶת־זִרְעֵי׃ לֹא־לְכָל־זָנוֹת
יִתְגַּדְּנָה וְאֵת־נֶתֶת אֶת־נִגְדֶיךָ לְכָל־מֵאֲהַבֶיךָ וְתִשְׁחַדְתִּי אוֹתָם
לְבֹאֵ אֲנִי מִסְּכִיב בְּתוֹנֹתֶיךָ׃ לֹא־יְהִי־יָדְךָ תִּפְחֵן מִן־הַנְּשִׂאִים

רש"י

הולכים בדרך וחתך : (כח) מבלתי שבעתך . מתוך שלא שבעת בחוסכות מלרים : והזונים : 4
זנות האלהאשרא' אל'ים בלע"ז : (כט) אל ארץ כנען כשדומה . כשדומה לא מלך כנען הם
וכן כירובי . הוספת לזמי כשדום על של כנענים כסוי סמוכים לך זנות להם כבר וזנות חרסם
ותרבי זנותן כשדומה ודמית לכנענים השטופים כע"ז והסגית ית עשוותך לאתחכמה לעמא
דענין למסך בנימוס כשדלי ולי גראה כנען כמו סוחר כמו כנען כידו מאזני מרמה (הובע יב)
שכן קורא ארץ כשדים ארץ סוחרים כמו שחומר (לקמן יז) ויבאחו אל ארץ כנען בעיר רכלים
שמו : (ל) מה אמלם : מקולקלת וכן סיפורים סומללים [נחמיה ג] וכן כי אמלם אני (החלים
ז) : לבתך . כמו לכך : שלמת . טיבה שליט עליה : (לא) בבנותך נכך . כמו כננות ז'
כנין : לקלם חתן . לדבר ולהתחיל באתן יפה שנותנים לה וכן כל לבן קלם לי דבור מול"ץ
בלע"ז : אמתן . הוא לי כסירות לאו"ץ בלע"ז : (לב) האשה המנאפת . את האשה המנאפת :
תחת אישה תקח את זרם . כסוטה תחת כעלה טוהנת עינים כסוטה : (לג) גדה . מוסר :

מצורת ציון

(כט) כנען . ענינו תגר וסוחר כמו כנען כידו לקחת מוסר וזנית את בני אביר על כי לא היית
מאזני מרמה (ס' יז) : (ל) מה . המלה היא ככעס מונות בני מזרים : והזונים : ועמסה זית
זלה להסגלת הדבר וכן מה רב עוון (החלים) וגם כס לא שבעת : (כט) וחרבי . והכרית
(ל) : אמלם . גורם וכרותה כמו כי אומלל אני לזנות עם אנשי ארץ סוחרים וחזר וזכרם שהמה
(ס' ז) : לבתך . מלבן לב : שלמת . מושלת כשדדים כסוי אנשים סוחרים וכן ואמר כס
ובכרמית : (לא) קלם . ענין לעג כמו וקלסה ויבאחו אל ארץ כנען בעיר רכלים שמו (לקמן)
לכל הארצות (לקמן כ) : אמתן . כן יקרא מתן (י) : וגם בואת . חף צונות הוא לא שבעת
הזונה כמו לא תביא חתן וזנה (דברים כג) : ותשקת עוד לזונים אחרים ר"ל חף שחכרתך
(לג) גדה . על מתן הזונה יאמר וקרוכ הוא כיד פלבתים לא עונת דרך ועדת לסביל
ללבן דנווים המזכר כדכ"ז : והשחיר . מלי אביר וכשדים ותשקת עוד לסביל יתר כע"ז :
בחד

מצורת רוד

מרבית חשב הנות ט"ז כן . ואחריו . כאן
שיבוא אחריו לא יסיו וזה מה האופן : ויחזק .
ענה ויכר כמה הוא הספק ואמר כמה שמתן
מתן להזונים ולא נתן לך חתן מהם אבזה
חבים כהסך משהר הזונות ר"ל מהר"ו הוא
שהאליס העובד יבטיע טובה לעובדיו ואתה
יית כהסך כי אתה מקריב להם קדמות
ותייסס כהסך וזה משלך : (לח) לבן . הואיל
וכן עשית מאהבת הזנות לכן אתה הקדויה זונה
אמיתית שמש דבר כ"ז : (לז) יען כהסך נחשתך .
כעבור שחמתךך היא ערות אשה היא
כתחיתיה הנה אותה גלת לכל דבר כהסך
כבוא מגולה ונראה : ותגלה ערותך . ככל
דבר כמ"ה לחוסתה כח"ו : בתוונתך . כעבור השקת הזנות סביב כן כל מאהבך : ועל כל .
וכעבור כל הנובעות המאוסים שמשית : ודמי . ר"ל כעבור גמול כרח"ו להיות כשעור עון דפי
כין אבר שחשת להם לתחיל : (לז) אשר ערכת עליהם . אבר נעמה עליהם וקבלו כח"ס
מתן : על כל . עס כל אשר שאלת : וגלית ערותך . וזו כניוין שבושים לזנות להעמידם
פרומה בגלי מרוב וגוי . תחיל גמול עון פולחן ועון הדם של הכנים שחשת להם לתחיל :
(לח) בירם . כ"ז הכאים שנין : והרשו . הם ירשו ככניוים ככניוים שמשית להיות טוין
לזנות : ונתצו . ככל דבר כמ"ה : עירום וערים . ערומה בגלי מרוב כאשר שיתם מ"ה
שלקחת ר"ל פלוי יפרו פ"י שמשית ויקח מתן כל המרד ששכר : (מ) והעלו . פלח

בְּתוֹנֹתֶיךָ וְאֶחְרֶיךָ לֹא־זוֹנָה וּבְתֵתְךָ אֲתָנִן וְאֲתָנִן לֹא־נִמְלֶךְ
וְתִהְיֶה לְהַפֵּךְ׃ לֹא־לְכָן זוֹנָה שְׁמַעִי דְבַר־יְהוָה׃ לֹא־כֹה־אָמַר אֲדֹנָי
יְהוִה יַעַן הִשְׁפַּךְ נְהַשְׁתָּךְ וְתִגְלַה עֲרוֹתְךָ בְּתוֹנֹתֶיךָ עַל־מֵאֲהַבֶיךָ
וְעַל־כָּל־גִּלְוֵי תוֹעֵבוֹתֶיךָ וּכְדָמִי בְּיָדְךָ אֲשֶׁר נָתַתִּי לָהֶם׃ לֹא־לְכָן
הֲנִי מִקְבֵּץ אֶת־כָּל־מֵאֲהַבֶיךָ אֲשֶׁר עָרַבְתָּ עֲלֵיהֶם וְאֵת־כָּל־
אֲשֶׁר אֲהַבְתָּ עַל־כָּל־אֲשֶׁר שָׁנֵאת וּקְבַצְתִּי אֹתָם עֲלֶיךָ מִסְּכִיב
וְגִלְתִּי עֲרוֹתְךָ אֱלֹהִים וְרָאוּ אֶת־כָּל־עֲרוֹתֶיךָ׃ לֹא־וְשַׁפְּטִיתִי מִשְׁפַּחַי
נְאֻפוֹת וְשִׁפְכֵת דָּם וְנִתְהַיְתֶיךָ דָּם חַמָּה וּקְנָאָה׃ לֹא־נָתַתִּי אוֹתְךָ בְּיָדָם
וְהִרְסוּ נִבְךָ וְנִתְצוּ רַמְתֶּיךָ וְהִפְשִׁיטוּ אוֹתְךָ בְּגִדֶיךָ וְלָקְחוּ כָּל־
תְּפֹאֲרֹתֶיךָ וְהִתְחַוְּדוּ עִירִים וְעָרִיחַ׃ מִהֲעַלְוֹ עֲלֶיךָ קָחַל וְהֲנִימוּ אוֹתְךָ
בְּאָבֶן וּבְתַקְוָה בְּחַרְבוֹתָם׃ מִיִּשְׂרָפוּ בְּתִיךָ בְּאֵשׁ וְעֲשׂוּ־בָךְ

רש"י

בתוונתך . מרוב זנות סביב כן פשית כן : (לד) לא זונה . לא זונה לכל זונה כוונתך :
(לז) השפך נחשתך . הוא לשון זולת שקורין סוד"ן בלע"ז וכן הרבה כמדד טהרות נחשתו
של תנור הספק נחשתך מרוב חלואות זנות סביב מקורך זכ' ועל כל גלוי תועבותך
יען כל גלוי תועבותך : וכדמי כנין . וכעני דמי כנין חשש לך כדעס הואת המפורשת
כענין הני מקבץ גוי' : (לז) ערבת . מאל"ס בלע"ז : (לח) ונתחיד דם חמה וקנאה .
ואכניך להזני כחמה וקנאה ודעס : (לט) והרסו נכך . כנייני גובה נימוסך : רמתוך . לשון
כמות : (מ) ובתקוד . חן לו דמיון וי"ה וינשטניך אטרופיר דכניט"ו בלע"ז :

מצורת רוד

מרבית חשב הנות ט"ז כן . ואחריו . כאן
שיבוא אחריו לא יסיו וזה מה האופן : ויחזק .
ענה ויכר כמה הוא הספק ואמר כמה שמתן
מתן להזונים ולא נתן לך חתן מהם אבזה
חבים כהסך משהר הזונות ר"ל מהר"ו הוא
שהאליס העובד יבטיע טובה לעובדיו ואתה
יית כהסך כי אתה מקריב להם קדמות
ותייסס כהסך וזה משלך : (לח) לבן . הואיל
וכן עשית מאהבת הזנות לכן אתה הקדויה זונה
אמיתית שמש דבר כ"ז : (לז) יען כהסך נחשתך .
כעבור שחמתךך היא ערות אשה היא
כתחיתיה הנה אותה גלת לכל דבר כהסך
כבוא מגולה ונראה : ותגלה ערותך . ככל
דבר כמ"ה לחוסתה כח"ו : בתוונתך . כעבור השקת הזנות סביב כן כל מאהבך : ועל כל .
וכעבור כל הנובעות המאוסים שמשית : ודמי . ר"ל כעבור גמול כרח"ו להיות כשעור עון דפי
כין אבר שחשת להם לתחיל : (לז) אשר ערכת עליהם . אבר נעמה עליהם וקבלו כח"ס
מתן : על כל . עס כל אשר שאלת : וגלית ערותך . וזו כניוין שבושים לזנות להעמידם
פרומה בגלי מרוב וגוי . תחיל גמול עון פולחן ועון הדם של הכנים שחשת להם לתחיל :
(לח) בירם . כ"ז הכאים שנין : והרשו . הם ירשו ככניוים ככניוים שמשית להיות טוין
לזנות : ונתצו . ככל דבר כמ"ה : עירום וערים . ערומה בגלי מרוב כאשר שיתם מ"ה
שלקחת ר"ל פלוי יפרו פ"י שמשית ויקח מתן כל המרד ששכר : (מ) והעלו . פלח

מפכה אשה זונה השושלת במקומה בלא עונת זונה ככדכוס רב על כי לא יחלף מי ימנה
כידם : (לז) בבנותך . כמה שחבנה לך מקום כרח"ס כל דרך מסדרתם למען יסיה נחאל לה
עונת וכן מקום יכר לזנות עתך ובענין כס עשית לך ככל רחוב להיות מקום מוכן לזנות ככל מקום .
ולא היית כזונה . ר"ל לא היית כשאר הזונות המלגעות על מיטות האתן למען יכרו לה וכזה
אין חזקה על הזנות כ"א על שכן האתן כי אתה לא שאלת אתן כי תמדתך על הזנות לבד
ר"ל הנה מהר"ו הוא שהאליס העובד יבטיע טובה לעובדיו ואתה הנה על חנם עכדת להם :
(לב) האשה המנאפת . ר"ל אתה היא המנאפת כעלם אשר תגוף מאהבתה הניאוף וזאת חוס
שכ כהסוף יוכר תחת כענין ויפין חסרה משמש ע"ז תקח את זרם לזנות עמסה :
(לז) לכל זונה . בדרך הוא אשר עתהין אתן לזנות ואתה נתת אתן מלך לכל הזוככים
איתך : והשחיר . נתת להם בחד לבוא אליך מכניב לזנות פתך : בתוונתך . כעבור מרבית
הק שוטת ט"ז ע' : (לד) יחד כן . כדרך שכן הוא כהסך משאר נשים זנות הוא שפטר
מרבית

בביתיה: מי ולא בדרבין הלכת וכתובותיהן עשיתי כמעט
 קט ומשחתי מהן בכל דרבין: מי חייא נאם אדני יהיה אם
 עשתה סדם אחותך היא ובנותיה כאשר עשית את ובנותיה:
 מי תהיה הנה עון סדם אחותך גאון שבעת לחם ושלוח השקם
 היה לה ולבנותיה וידעני ואכיון לא החזיקה: והתגברנה
 ותעשינה תועבה לפני ואסור אתהן כאשר ראיתי: מי ושמרון
 פחצי המאתה לא חמאה ותר בי אתה ועבותה מהנה ותצדקי
 את אחותך בכל תועבתך אשר עשיתי: מי גסאת ו שאי
 כלסתה אשר פללת לאחותך בחמאתך אשר התעבת מהן
 ותצדקנה ממך וגם את בוישי ושאי ברמתך בצדקתך אחותך:

יחיד י יחיד

רשי

(מא) והשבתך נאשה. מהיות עוד זונה: (מג) הא. כמו סכס: ולא פשית את כומס.
 אש"ס שאני נתתי דרכך כראשך לא עשית עמה לתת לב על תועבותי לבזבז מס. כל זמן
 כמקרא לאון פלס הוא יב וטובה ויש לנעם: (בד) כל המשל. לאון משל ומידס הוא:
 באמה כהה. ס"א של כלהו אינה מוסק ס"א לפי שאינה שמחשת כלום אלא כלס כן כהה:
 (מו) בת אמן. אומס של כענן אשר ורשח את אלס: בעלת אישכ וגיטס. אשר פרט
 תועבות עד כי געלה והקיאס הארץ את יושביס האמות והכניס יחד: ואחות אחותך. סדוס
 סכסוכס ל"א: אמכן חתית וגו'. ס"א כלה אמכון שרס בני חתית סות ולא עכדת כטובדכיון
 ואטכון אכרסס בני אמודלי ולא סליך בעלתהון: (מז) על שמאלך. לפי סמלת יהודס כגטל

מצורת רוד

ויחזקך. ענין בקיעס כי תרגומו הוא ויבטויןך יעלו פליך קפל רכ ויבגמו אותך כלכן ויבקשו
 וכן ויבקשו המיס (כמות יד) ת"א ואתכטו מיל: נופך עם סכרס: (מא) שפסיס. מספס
 בהרבותס. מלסון סרס: (מב) והשבתך. טורענות: לעיני נביס רבות. למען יכוס לך
 ענין בטול וסכסס כמו סבת טובס (ישיב יד): ללויס: ודשבתך. אכירי אותך מהיות עוד
 (מג) והנחתי. מלסון מוטס ויחמר כן על זונס כי לא יפנס עוד מי אליך: לא חתני.
 סקקטס הכעס וכן והנחתי חמתי (לקמן כ"א): כאומר אס חתיס מואוסס בעיני הכל התהלך
 קנאתי. כעסי: ענין מוטס: מלת חתן הואיל ולא יפיל ר"ל כהיותך גולה
 (מז) ותרגוי. ענין כעס: (מח) כוא כמו סנס ומטולעל לא תלך עוד אחר העי"א ולא תקריב
 וכן ה"א לכס (בראשית י"ז). חוסס. ענין לסס קרענות: (מט) והנחתי. וכאשר אלס
 גנות ורעס: (נד) חטשי מלי משל ומלויס: כגמול תוט חמתי אשר סיחס כך ותסור כעסי
 (פח) געלת. ענין קחס. וסלטס אל חתון וכן מתך ואקטוס מן כעסס: (סג) ימי נעורייך.
 שורו
 טוכוס ספסית עמך צומי נעורייך: ותרגוי לו.
 סכעסס אותי בכל אלס סדכריס: וגם איי.

מצורת ציון

כמו שפסות אתה אשכס כן גם איי וסנס גמול דרכך נתתי כראשך: ולא עשית. אמר דרך
 חייס ודי לא עשית את חומס הסיס נופך על כל שחר התועבות שפסית: (סד) כל המשל.
 כל סממשל פסיס יחמר עליך כדרכך משל כמעטס סלס כן סחס מעקס כהס ר"ל כמעטס
 אכסי כענן סגנרס מן סלרן כן מעקס יסרלל סנכריו כמקומס: (סה) בת אמן את. את
 כמעשיך את יכירת סחל בת אמן אשר הקיאס את אישכ וגיטס סס מלכס ויחר סכס ר"ל
 דומס חתס כמעשיך לנכסי סכעני אשר כעונס גלו מן סלרן כמ"ס ותקיא סלרן את יושביס
 (ווקרל ית): ואחות אחותך את. כמעשיך את יכירת סחל אחות אחותך וסיס סדוס ובטותיס
 אשר כעונס קיקרו אנשיסן ובניסן כי סכו תמו: אמכן חתית. כחועבותך נרלס כללו אמכן
 סיחס מנותת ות וכללו איכיון סיחס מנכסי סממורי: (סז) ואחותך. והינכס אחותך סומרון
 כגדולס מתך כרבי סכסיס וזכוכוכיון סיח יושכת כשמאלך כחלת מלסון ואחותך כדוס כקטסס
 מתך כמסכר סלסלטון סיח יושכת כמיך כחלת כדוסס וס"כ חתס כמלועינין סדוס יוסך

המורה

ובנותיה: מי ולא בדרבין הלכת וכתובותיהן עשיתי כמעט
 קט ומשחתי מהן בכל דרבין: מי חייא נאם אדני יהיה אם
 עשתה סדם אחותך היא ובנותיה כאשר עשית את ובנותיה:
 מי תהיה הנה עון סדם אחותך גאון שבעת לחם ושלוח השקם
 היה לה ולבנותיה וידעני ואכיון לא החזיקה: והתגברנה
 ותעשינה תועבה לפני ואסור אתהן כאשר ראיתי: מי ושמרון
 פחצי המאתה לא חמאה ותר בי אתה ועבותה מהנה ותצדקי
 את אחותך בכל תועבתך אשר עשיתי: מי גסאת ו שאי
 כלסתה אשר פללת לאחותך בחמאתך אשר התעבת מהן
 ותצדקנה ממך וגם את בוישי ושאי ברמתך בצדקתך אחותך:

יחיד י יחיד

רשי

דרומי של איי סיס מנאל כל שחר סככסיס על סמאלס: (מז) ולא בדרבין סלכת. וסלואי
 בדרבין סלכת ולא סכפכת ויחר מסס וכן ולא יותן לא לעכרך (מלכיס ב ס) וכן ולא אס עודמי
 מי דיהונתן (סמולל א י"א) אכלויאויס כלע"ו: כמעט קט. סיו טועותך לפני אלו לא סכעכת
 מסן. אכל את ותכחתי מסן וכן ת"י ויש סותרין ולא בדרבין סלכת כמסמעו כמעט קט סח
 טועותיכס בעיך ותכחתי מסן. קט סיקר"ט כלע"ו: (ג) ותגברנה. סיא ובנותיה
 כמו סמפורס כחיוב ארץ מנמס ילא לחס וכל הענין עד סממור סככת תורת רגל סמלוינו סאין
 חליס אלא לחסורו: ואסור אהין כאשר רלחתי. דרכן כענין סח"ל כסדוס (בראשית ית) סרלס
 גל וסרלס וגו': (גא) ותצדקי את אחותך. קודס סכעכת ויחר מתן סיו נדמות לחובס וכיון
 סככעכת ויחר מתן סכית אותך כדקקיות ונתת לכן סתחון סס לומר יס סככעסוך ויחר ממני:
 (גב) אשר פללת. אשר סכפכת לכן קודס סככעכת מתן סיית לומרת עליהן כרלחית כן לפורטיות:

מצורת רוד

ובמרון נכמת: (סז) ולא וגו'. ר"ל לא למדת שורו עבר ולא געיל (איוב כ"א): (מז) ובנותיה.
 חתן ולא סלכת בדרבין ולא עשית רק כביעור סס סכפריס ססמוכיס לכן: (מח) קס. סיא
 טועותיך אשר סיו כביעור מעט וקטן למולך מלסון קוטן ופלא סט"ן ועס סחמר כמעט אחר
 אכל סכפת ויחר מתן בכל סדכריס וסעניס: קט למעט ויחר: (ספ) גאון. מלסון גלואס:
 (פח) אס עשתס וגו'. כ"כ מהתועבות: ושלוח השקס. ככל סדכר כמ"ס לרוב סלסוס:
 (פס) הנה זה וגו'. ר"ל וס לנד סיח עון חחויקס. ענין אחיכס ועל סלדקס יחמר:
 סדוס ולא סכחיו ויחר: גאון וגו'. ר"ל (ג) ותגברנה. מלסון גככות וגלואס: (גב) שאי.
 סתגלס כעבור סכוכט וסלסוס ססיס לס ולא מלסון מסל וסכל: סללת. ענין מספס כמו
 חחויקס יד עני לתת מחסורו: (ג) ותגברנה. ופללו אלהיס (ס"א ב): סתעבת. מלי חטוב:
 וכעבור חוכ סגלואס לא חכסס כמלואי וסכפת סדכריס סכעניס לפני וסול סילוף סמגונס:

מצורת ציון

ואסיר. וכעבור אלס לנד ססיוטיו אהין מן סעלס כמו ססיס נרלס לי מוס סוא סמול
 סרלוי לכן: (גא) סמרון. מלסון: ותצדקי. כמריית סחוענות סעיות סלדקת את סומרון
 כי למול מעשיך נכסכת סיא ללדקת: (גב) גם את שאי. כמו סככסס סומרון כלימת סכני
 וסגלנו כן סכלי גם את סכלויס אשר ספסע על סומרון. כי כהיות סומרון כלימת ספסע
 ידובליס חותס לגמול כלימת סכניס מרובס לכן אחר סכלויס ססיס כענמס סכלי את על כי כחסחתיך
 אשר סכעכת ויחר מלסון חתיס סיא נכסכת ללדקת ויחר מתך וכאומר וסל לס סכפס
 כלימת מרובס א"כ כל ככן סרלוי לך כלימת מרובס: וגם את בוישי. ר"ל כלה חטוב
 סגלוי כלימת סרלוי לך גם כעבור אשר סלדקת כמעשיך את אחותך כי סלל כחלת
 כרשי"ג גם סכס וסכ"א נכסכות למורי ללדקת:

המורה

בְּחַבְתִּי אֶת־שְׁבוּתְהוֹן אֶת־שְׁבִית סָלַם וּבְנֻתֶיהָ וְאֶת־שְׁבִית
 וּשְׁמֵרוֹן וּבְנֻתֶיהָ וּשְׁבִית שְׁבִיתְךָ בְּתוֹכֶנָהּ : יי לְמַעַן תִּשְׂאֵי
 כְּלִמְתֶךָ וּבְכִלְמַת מַלְךְ אֲשֶׁר עָשִׂיתָ בְּנִחְמְךָ אִתָּן : יב וְאֶחְזִיקְךָ
 סָלַם וּבְנֻתֶיהָ תִּשְׁכֵּן לְקִדְמָתוֹן וּשְׁמֵרוֹן וּבְנֻתֶיהָ תִּשְׁכֵּן לְקִדְמָתוֹן
 וְאֵת וּבְנֻתֶיהָ תִּשְׁכֵּינָה לְקִדְמָתְכֵן : יג וְזֹאת הִיְתָה סָלַם אֶחְזִיקְךָ
 לְשִׁמוּעָה בַּיּוֹם גְּאוֹנֶיךָ : יד בְּמִרְם הַגְּלָה רָעַתְךָ כְּמוֹ עֵת
 חֲרַפְתָּ בְּנֻת־אָרֶם וְכָל־סְבִיבוֹתֶיהָ בְּנֻת פְּלִשְׁתִּים הַשְּׂאֵמוֹת
 אֹתְךָ מִסְּבִיב : יה אֶתְּזַמְתֶּךָ וְאֶת־הוֹעֲבוֹתֶיךָ אֵת נְשֵׂאֵתִים נָאִם
 יְהוָה : יז כִּי כֹה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה וְעָשִׂיתָ אֹתְךָ כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתָ
 אֲשֶׁר־בָּיִת אֵלֶּה לְהַפֵּר בְּרִית : יח וְזָכַרְתִּי אֲנִי אֶת־בְּרִיתִי אֹתְךָ

שְׁבִיתוֹן ק' ב"ט שְׁבוֹת ק' וּשְׁבוֹת ק' וְעֵשִׂיתִי ק'

רש"י

(ג) את שְׁבוֹת סָלַם . חֲרַפְתָּ את הָאָרֶץ מִגַּפְרִית וּמַלְא וְחָזַק כֹּה יוֹשִׁיבִים : בְּתוֹכֶנָהּ . כְּמוֹ
 כְּמוֹן : נד) בְּנִחְמְךָ אִתָּן . כִּשְׁכַסְעַת מִן הַתְּחִיב וְנָתַת לֶהֱן תַּחְתּוֹן פֶּה ד"א נִחְמַךְ אִתָּן כִּשְׁכַסְעַת עֵלֶיךָ
 הַרְעַם הַחֲמוּמָה הַכֹּה לִנְדִיב לִנְדִיב לִקְוֵה : (ג) וְזֹאת הִיְתָה סָלַם חֲמוּמָה וְגו' . כְּתוּבָה :
 לְשִׁמוּעָה כְּפִיךָ . לְהוֹכִיחַ רַבִּים וְלִמְרֹד הוֹסֵדוּ שֶׁלֹּא תִסְבְּחוּ סָלַם לִי כִּשְׁמוֹעַ חֲדָשָׁה :
 בְּיוֹם גְּאוֹנֶיךָ . כְּסִיּוֹת גְּדוּלוֹתֶיךָ : (ג) כְּמוֹ עֵת חֲרַפְתָּ בְּנֻת אָרֶם . כְּמוֹ בְּנֻתֶיךָ כִּשְׁמֵרֵי
 אֶתְכֶם בְּיַד מַלְכֵי אָרֶם שֶׁבָאוּ עַל אֶחָד כְּיוֹמֵם הַכֹּס הַחַל ה' לְשַׁלֵּחַ יְבוּדָה לְעֵין מֶלֶךְ אָרֶם וְגו'
 [מ"ב עו] וְכִדְשֵׁי [כ"ח] וְיִתְהוֹוֶה ה' אֶלְהֵינוּ בְּיַד מֶלֶךְ אָרֶם וְגו' וּפְלַחְתִּים פִּשְׁטוֹ כְּעִמֵי סַפְּלָה וְגו'
 [ס"ג] : הַשְּׂאֵמוֹת . לְשׁוֹן כְּיוֹן וְלֹא קִרְיָא אֲל"ף . וְיִבֵּן . מִתְרַגְמֵינִן וְכַע : (ג) נְשֵׂאֵתִים . נְשֵׂאֵת
 חֲמוּמָה . וְלִשׁוֹן נִקְבָה הוּא כְּתוּבָה מְקוּמוֹת כַּסְפֵּר וְגו' : (ג) וְעֵשִׂיתִי אֹתְךָ וְגו' . וְעֵשִׂיתִי לְךָ כְּעַם
 בְּנִחְמְךָ אֲשֶׁר עָשִׂיתָ : אֲשֶׁר בְּנֻת אֵלֶם וְגו' . אֹתְךָ שֶׁקְבֵלָה עֵלֶיךָ בְּמוֹרֵךְ לְעַנְךָ כְּבִרְתֵי ה'

מצורת דוד

מצורת ציון

(ג) וּשְׁבִיתִי . מְלֵאן סָבֵב : שְׁבוּתוֹן . מַלְי' (ג) וּשְׁבִיתִי . חֹלֶם אֲשִׁיב לְהַרְלֵם אֵת הַבְּטוּיִם
 סָבִיב : בְּתוֹכֶנָהּ . כְּמוֹן : (ג) לְקִרְתָּן . מִלְּמַסְבֵּן : אֵת שְׁבוֹת . אֵת כְּנֵי הַסָּבִיב : וּשְׁבוֹת
 מְלֵאן קוֹדֶם : (ג) גְּאוֹנֶיךָ . עֵינֵי גְבוּהַת וּמַמְלַל כְּסִיּוֹתֶיךָ . כְּנֵי הַסָּבִיב עַל הַסָּבִיב מִן : בְּתוֹכֶנָהּ .
 רַב וְכֵן גְּאוֹן יַעֲקֹב (תְּהִלַּת מו') : (ג) בְּנֻת אֶתְךָ אֲחֵר שֶׁתְּגַלֵּי וְתִלְקֵי כְּמוֹתֶיךָ תִּשְׁבִּי כְּמוֹן ר"ל
 אָרֶם . עֵרֵי אָרֶם : הַשְּׂאֵמוֹת . עֵינֵי כְּיוֹן כְּמוֹ כְּעַת שִׁכּוּבֵן סָן וְהִי יוֹשִׁיבֵי מַמְלַח אֲחֵל לֹא
 בְּשֵׁט עַם [לְקָח] (כ) וְהוּא מְלֵאן אֲרָמִי כִי תִקְדֵם לָכֵן כִּי לֹא טוֹבֵה אֵת מִן : (ג) לְשִׁמְךָ .
 וְיִבֵּן עַם (כְּרַשִׁית כֹּס) ת"א הַטַּעַם עַם : ר"ל כֹּל הַיּוֹמִים הַלְלוּ חֲשִׁבֵי גְבוּהַת לְמַעַן תִּשְׂאֵי
 (ג) אֵלֶה . עֵינֵי שְׁמוֹעַ כְּמוֹ אֵלֶם וְכַע (כֹּסֶט) כְּמוֹ שֵׁט מִנְחָמַת אֹתוֹן לְבִיּוֹת לֶהֱן תַּחְתּוֹן פֶּס
 לִמְרֹד הוּא לְמֹלֵה אֲנִי לְדָקָה : (ג) וְאֶחְזִיקְךָ .

ר"ל וְכִמּוֹן שֶׁחֲשׁוֹב סָלַם וְשְׁמֵרוֹן לְקִדְמָתוֹן לְבִיּוֹת מְיוֹשְׁבוֹת בְּאֶבְיָס כְּסִיּוֹ אֵל תִּשְׁבִּי גַם אֵתָהּ וְלֹא
 קוֹדֶם לָכֵן הוֹחִיל וְלֹא טוֹבֵה אֵתָהּ מִן : (ג) וְזֹאת הִיְתָה וְגו' . ר"ל וְכִי לֹא זָכַרְתָּ כְּפִיךָ כִּשְׁמֵרֵי
 מִמְּשַׁלְתְךָ אֵת הַשְּׂמוּעָה שֶׁמִּשְׁמַע מִהַסִּיכַת סָלַם וְכִאוּמֵר וּמְדוּעַ אֲנִי הַתַּעֲבָה מִן : (ג) בְּמִרְם
 וְגו' . מוֹסַף לְמַעַל לִמְרֹד יוֹם גְּאוֹנֶיךָ הִיָּה עַד לֹא תִגְלַה רָעַתְךָ לְעֵשִׂיתָ כְּרַשִׁית עוֹד בְּיַת
 מְחִיךְ כְּדַבֵּר ה' לְעֵינֵי הַבּוֹחִים וְהִיָּת מִיִּיבֵר אֲבָסִים בְּנִחְמְךָ עוֹבֵה סָלַם : כְּמוֹ עַת . ר"ל עַד
 לֹא תִגְלַה כְּמוֹ שֶׁתִּגְלַה כִּשְׁמֵרֵי מִתְרַגְמֵינִן אֲרֵם וּפְלַחְתִּים בְּקִרְתָּ אֹתְךָ גְבוּהַת כְּיוֹ אֲחֵר כְּעַם
 וְיִתְהוֹוֶה ה' אֶלְהֵינוּ בְּיַד מֶלֶךְ אָרֶם וְגו' וְכִדְשֵׁי [כ"ח] וְיִתְהוֹוֶה ה' אֶלְהֵינוּ בְּיַד מֶלֶךְ אָרֶם וְגו'
 וְעֵשִׂיתִי אֹתְךָ וְגו' (ס"ג) כִּי אֵל הַרְעוֹ לְעֵשִׂיתָ כְּנִי וְיִתְרֵךְ מִתְרַגְמֵינִן כְּמ"ב וְכִדְשֵׁי
 וְשֵׂאֵמוֹת . הַסִּיכַת אֲחֵךְ מִסְּבִיב לְקַחַת הַעֲרִיב וּלְהַגִּיל הַבְּטוּיִם : (ג) אֵת וְזָכַרְתִּי . אֵת נְשֵׂאֵת
 חֲמוּמָה שֶׁעֵשִׂיתָ מְלֵאן הַשְּׂאֵמוֹת פֶּה תִשָּׂא וְכַע : (ג) וְעֵשִׂיתִי אֹתְךָ . הַטַּעַם מִן

גמל

כְּיוֹם נְעוּרֶיךָ וְהִקִּימְתִי לְךָ בְּרִית עוֹלָם : טא וְזָכַרְתָּ אֶת־דְּרָכֶיךָ
 וְנִכְלַמְתָּ בְּקִרְתְּךָ אֶת־אֲחֻזְתְּךָ הַגְּדוּלוֹת מִמֶּךָ אֶל־הַקְּצִינּוֹת מִמֶּךָ
 וְנִתְתִי אֶתְהוֹן לְךָ לְבָנוֹת וְלֹא מִבְּרִיתְךָ : סב וְהִקִּימְתִי אֲנִי אֶת־
 בְּרִיתִי אִתְךָ וְיָדַעְתָּ כִּי־אֲנִי יְהוָה : סג לְמַעַן תִּזְכְּרֵי וְבִשְׂתִי וְלֹא
 יִתְהַלַּךְ עוֹד פִּתְחוֹן פֶּה מִפִּיךָ בְּלִמְתְּךָ בְּכַפְרֵי־לֶךְ לְכִי־אֲשֶׁר
 עָשִׂיתָ נָאִם אֲדֹנָי יְהוִה :

יז א יְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לְאָמַר : ב בְּךָ אֲלֵם חוֹד חִידָה וּמִשְׁלַל
 מִשְׁלַל אֶל־בְּרִית יִשְׂרָאֵל : ג וְאִמְרַתְךָ כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הַנְּשֹׂאֵר
 הַגְּדוֹל גְּדוֹל הַכְּנָפִים אֲרָךְ הָאָזֵר מְלֵא הַנּוֹצָה אֲשֶׁר־לֵו הַרְקַמְתָּ

רש"י

לְהוֹכִיךְ וְגו' (דְּכִרִים כט) אֵךְ לֹא הִסִּיר אֲנִי הַבְּרִית מִלְּמוֹכְרוֹ כִּי אֵין אֲנִי כְּמוֹתְךָ : (ס) וּזְכַרְתִּי
 אֲנִי אֵת כְּבוֹדִי . אֲשֶׁר הִיָּה עִמָּךְ כְּיוֹם נְעוּרֶיךָ : (סא) וּזְכַרְתָּ . כְּסִיּוֹתֶיךָ לְךָ אֵת דְּרָכֶיךָ הַרְעִיִם
 וְנִכְלַמְתָּ מִלְּפִי עַל בְּנִמְלַת לִי רַעַה וְאֲנִי גוֹמֵלךָ טוֹבָה : בְּקִתְךָ אֵת חֲמוּמֶיךָ . כְּשִׁתְּכֹס לִירַע אֵת
 הַחֲמוּמָה אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֶיךָ הַקְּצִינּוֹת וְהַגְּדוּלוֹת : לְבָנוֹת . לְעַרְוִירִים לְךָ מִשְׁעוּבָדִים לְךָ כְּמוֹ סָלַם
 וְכְבוֹדֵי וּכְפִרְתָּהּ : וְלֹא מִמְּכָרְךָ אֵת הַבְּרִית אֲשֶׁר כְּרַתִּי אִתְךָ אֲלֵךְ אֲלֵךְ בְּחַסְדִי וּבְרַחֲמֵי
 שִׁלְחֵי שׁוֹמֵר אֵת כְּבוֹדִי וּמְדַרְשׁ אֲבָדַם דְּרָבִי תַנְשׂוּמָא וְלֹא מִכְרִיתְךָ לֹא מִפְּטַרְמוֹרִיא עֵלֶיךָ לֹא
 נִתְתִים לְכַנְסֵם אֲחֵיךָ בֵּין הַכְּתָרִים וְהֵם הַשְׁלוֹן קָדוֹב לְעַמִּי שֶׁכֵּן קוֹרִין עַתָּה לְקַרְבוֹת פְּטַרְמוֹרִיא
 כְּנַעֲזִי וְכֵן קוֹרִין כֹּל דְּבַר שֵׁיב לֹא אֲדַם מִנְחַלֵּת אֲכּוּמוֹ : (סג) לְמַעַן תִּזְכְּרֵי . דְּרָכֶיךָ כְּסִיּוֹת
 לְךָ : וּבִשְׂתִי . לְסָרִיס עִמָּךְ אֵלַי : בְּכַפְרֵי לְךָ . כְּסִלְמֵי לְךָ אֵת אֲשֶׁר עָשִׂיתָ מְטוֹבֵי וְתַדֵּי כִי לֹא
 מִמְּוֹלָךְ הַטוֹב הַעֲיֻבוֹתֵי לְךָ :

יז (ב) עוֹד חִידָה . הַנּוֹעַם שֶׁבְעֵינֵי כְּלָטוֹן חִידָה הִיא שְׁבוֹת מְדַמָּה אֵת גְּבוּדָה לְעַם וְאֵת
 מַלְכֵי יְבוּדָה לְמַחְתָּה אֲרָסִים : (ג) אֲרָךְ הָאָזֵר . כְּמוֹ כַּף אֲלִיָּא כְּנַעֲזִי לְשׁוֹן אֲחֵר כְּמַשְׁטוֹ

מצורת דוד

מצורת ציון

גְּמוֹל רַעַה כְּפִי הַשְׁוֹן אֲשֶׁר עָשִׂיתָ אֲשֶׁר בְּיַת (ד) לְבָנוֹת . לְרַעַה לִמְרֹד לְפָרִיס הַנּוֹכְנוֹת אֵל
 הַלֵּלָה שֶׁשִׁכַסְעַת כְּמוֹרֵךְ עַל קְבֵלַת הַמְּרֹדֵה לְהַסֵּר
 הַבְּרִית שְׁכַרְתִּי אֵת עִמָּךְ : (ס) וּזְכַרְתִּי . ר"ל יז (ב) חוֹד חִידָה . פִּשְׁטוֹ דְּכַר סָלַם קָסָה
 אֲחֵל לֹא לְעוֹלָם אֲקַלְקֹף כִּי חוֹבֵר אֵת הַבְּרִית
 אֲשֶׁר כְּרַתִּי עִמָּךְ כְּיוֹם נְעוּרֶיךָ כְּמַעַמְדֵךְ הַר סִינֵי
 לְבִיּוֹת לְךָ לְאֶלֹהִים לְעוֹד וְהוֹשִׁיעֵי : וְהִקִּימְתִי .
 אֲקִיִם לְךָ אֵת הַבְּרִית לְבִיּוֹת לְנֹלֵת : (סא) וּזְכַרְתָּ .

וְכֹאֲשֶׁר תִּזְכּוֹר אֵת דְּרָכֶיךָ תִּכְלַמְתִּי וְהִיָּה כְּעַת שִׁתְּךָ תַּחַת מַמְשַׁלְתְךָ הַחֲמוּמָה הַגְּדוּלוֹת מִמֶּךָ
 לְדַקָּה אֵל הַקְּצִינּוֹת מִמֶּךָ לְבִיּוֹת אֵלֵי כְּאֵלֵי מְשׁוּבְעָדִים אֵל תִּכְלַמְתִּי בְּחֲלוֹתֶיךָ שֶׁאֵתָהּ גְּמַלְתִּי
 עַד־וְאֲנִי גְּמַלְתִּיךָ טוֹב : וְנִתְתִי . אֲנִי אֲחֵן אֲתֶכֶן לְךָ לְבָנוֹת לְבִיּוֹת נְעֻמּוֹת אֵלֶיךָ לְבִיּוֹת נִקְרָאוֹת
 בְּנֻת יְרוּשָׁלַיִם אֲחֵל אֵין הֵם בְּנִמְלֹת מִמְּכָרְךָ אֵת בְּרִיתִי כִּי בְּחַמַת לֹא שִׁמַרְתָּ כְּרִיתִי אֲחֵל כְּחַסְדִי
 אֲשֶׁכָּה מִהַ שִׁעֲבָה : (סב) וְהִקִּימְתִי . אֲקִיִם כְּרִיתִי אֲשֶׁר אִתְךָ וְזוֹ תַדַּע שֶׁאֲנִי ה' הַבְּחִימֵן
 הַהַבְּטָה : (סג) לְשִׁמְךָ תִזְכְּרֵי . כְּשִׁתְּכֹס אֲתֶכֶן בְּרִיתִי אִתְךָ תִזְכְּרֵי שֶׁאֵתָהּ לֹא קִיַּמְתָּ הַבְּרִית וְהִיָּה לְךָ
 עוֹשֵׁ טוֹבָה וְלִמְעַם וּמִפִּי הַבְּלִמָּה הַיְהוּי לֹא יְהִי לְךָ עוֹד תַּחְתּוֹן פֶּה לְהַתְרַעַם עַל הַבְּרִית
 שֶׁעָבַדְתָּ עֵלֶיךָ כִּי תִכְלַמְתִּי לְהַתְרַעַם הוֹחִיל וְאֲקִיִם הַבְּרִית עִם שֶׁאֵתָהּ לֹא קִיַּמְתָּ : בְּכַפְרֵי לְךָ . כְּעַת
 אֲכַפֵּר לְךָ עַל כֹּל אֲשֶׁר עָשִׂיתָ מִן הַרְעוֹת אֵת חֲרַפְתָּ שֶׁאֲנִי מִקִּיַּם הַבְּרִית וְזוֹ תִכְבֹּי וְתִכְלַמְתִּי :
 יז (ב) חוֹד חִידָה . חֲמוּר הַנּוֹעַם כְּלָטוֹן חִידָה דְּכַר אֹתְךָ כְּמַל : (ג) הַנְּשֹׂאֵר הַגְּדוֹל . יִשְׂרָאֵל
 וְיִסְרָאֵל שֶׁקְרָאוּ גְדוֹל לְפִי סָבִיב גְּדוֹל הַכְּנָפִים ר"ל כְּנֵי יוֹחֵתוֹ כִּי גְדוּלִים מְדַמָּה :
 אֲרָךְ הָאָזֵר . גּוֹף הַכְּנָף הִיָּה אֲרוֹךְ : מְלֵא הַנּוֹצָה . גּוֹף הַכְּנָף הִיָּה מְלֵא נְטוּחַ : אֲשֶׁר לֹ
 פִּרְקַסָּה . אֲשֶׁר מְלַחֵם טַעֲמוֹת פִּי כְּיוֹן פִּרְקַסָּה כְּחִלּוֹף הַגְּזוּמִים כְּמוֹ עוֹלָה כְּעוֹסֵם וְעַל לִי יִשְׂרָאֵל

גמל

בא אל-הלבנון ויקח את צמרת הארז : את ראש יניקתיו
 קטף ויביאהו אל-ארץ כנען בעיר רכלים שמו : ה ויקח מרובע
 הארץ ויהנהו בשדה זרע קח על-מימם רבים צפצפה שמו :
 יו צמח ויהי לגפן סחת שפלת קומה לפנות דליותיו ארזו
 ושרשו תחתיו יהיו ותהי לגפן ותעש בדים ותשלה פאתה :
 יג יביא נשר-אחד גדול גדל בגפנים ורב נוצה והגה הגפן הואת

פארות ק

רשי

לבן אכרים משם : הרקמה . נולחו נאה ומלוירת : את למרת הארז . כל טוף האילן וכלע"ז
 נמי"א הוא מבל סגולה את יסוקים וכו' : (ד) את ראש יניקתיו קטף . גדולתו ומלכותו
 ספסיל יניקתיו כמו ענפיו : ויביאהו אל ארץ כנען . אל ארץ הגרים היא ככל : (ה) ויקח
 מורט הארץ . את לקיטו בנו : בשדה זרע . כירושלים בעיר מלוכה : קח על מים רבים .
 נשר על מים רבים כלומר נתן לו גדולה ומתבלה כל סביבו : צפצפה . מין אילן ערכה טעמו
 מרובים האל"א בלע"ז : (ו) סרחת . כמו [שמות כז] וכרה העודף גדולה : שפלת קומה .
 לעמוד למך ככל : דליותיו . זמורותיו : ארזו . אל מלך ככל : תחת מלך ככל :
 בדים . מוטות . ותשלה . ותגדל : פארת . ענפיו רבים : (ז) ויהי זר אחד . מלך מלרים .
 בפנה מרבים . לבן נענון כמו לשד ולכפן [אזכור] רעבו ונתחו שרבו הנפן הואת לאותו
 פסוק (תוספת) ויש מפרש כפנה כמו אכסה וכו' הסוך וכדכרי רבותיו יש מן הדומה לו שקרון

מצורת ציון

מצורת דוד

רוקם בחלף הגושים : הלבנת . שם יער : אל בלכנון . אל יער הלכנון ומשם לקח הספיף
 צמרת . קן יקרא ספיף העליון העולה למעלה : הגבוה האילן הארז שהוא הגבוה שבעצים ר"ל
 מכולם וכן ענפים היתה למרתו (לקמן י"ג בא לירושלים וקח את מוכה : (ד) את
 לא) : (ד) יניקתיו . ענפיו הרכות והקטנות ראש וגו' . כרת ראש ענפיו הרכים העליונים
 כמו ויעל כיוק לפניו (ישעיה ג) : קפף . ענין הם השרים : אל ארץ כנען . על ארץ כבדים
 כרותה כמו עודנו נחבו לא יקטף (אזכור ת) : יאמר שהיא ארץ כותרים כמים אל ארץ כנען
 כנען . ענין תגר וכורר כמו כנען בידו מאזני כבדיעה (לעיל יז) : בעיר רכלים . על ככל
 מרמה (ישעיה יג) : רכלים . כותרים כמו רובלת ויאמר : (ה) מורע הארץ . מהארץ היא עממה
 בעמים (לקמן כז) : (ה) קח . מלבן לקיחה : אשר זרע כה : בשדה זרע . כשדה טובה
 צפצפה . הוא מין ערכה וכדכריל הפלפס לזרעים : קח . לקחה וזרעה סמוך למים רבים
 פפולה (סוכה לג) : סרחת . ענין יתרון ורכי לבוא בה מרכיב הפרעיות : צפצפה שמו .
 כמו וכרה העודף (שמות כז) : דליותיו . קן יקראו הענפים שררם לעלות למעלה והוא מל'
 דלו ענין למרום (ישעיה לח) וכן באורך דליותיו : (ו) ייצמה . הורע שהוא למח והיה לאילן גפן
 (לקמן לא) : בדים . הם הענפים הגסים וכן : (ז) ויהי זר אחד . ענין ותשלה . ענין
 הפחטות כמו תשלה קלירים (תהלים פ) : סדליות עולות למעלה גבוהים כ"א כדכר דליו
 פארות . הוא הסוך מן פלרות והם הענפים הגדולים : ושרשו . שרשי האילן הוא השריש
 סדקים . תחת האילן וכדכר עץ הגפן ולא התפשטו
 למרחוק כדרך שאר האילנות ר"ל המשילו רק במקומו אבל למוזו יכנס : ותחי לגפן . ר"ל
 גם כתיב הגפן היה לו כי פתחה והגדילה הרבה כדים וענפיה הרבים התפשטו למרחוק
 וכדכר עץ הגפן ר"ל במקומו היה לו משל רב : (ז) גדל בניפס . הוא פירוש על מה
 שקראו גדול : ורב טוה . הרבה טוה היה בו אבל לא היה מלא נוצה ולא היה לו ארץ פלפס
 ולא פרקמה כמו כנען הראשון ועל מרשה יאמר :

ספס

בפנה שרשיה עליו ודליותיו שלחה לו להשקות אותה : מערנות
 מפעיה : ה אל-שרדה טוב אל-מים רבים היא שתולה לעשות
 ענה ולשאת פרי להיות לגפן אדרת : פ אמר פה אמר ארזי
 יהיה התצלה הלא את-שרשיה . ינתק ואת-פריה יקוסם ויבש
 כל-טרפו צמחה תיבש ולא-בורע גדולה ובעם רב למשאות
 אותה משרשיה : והנה שתולה התצלה הלא פגשת פה רוח
 נקדים תיבש יבש על-ערנת צמחה תיבש : יי ויהי דבריהנה

רשי

אסיפת ספס כנפיה ופנים הוא כמו כנפס האמ"א בלע"ז : דליותיו שלחה לו . ושלוחים
 שלחה לו לבוא אליה ולהשקות אותה : מערנות מפעה . מהענויות מים שעשה לה הנשר הראשון :
 (ח) אל שדה זרע וגו' . כלומר ועל חנם עשה זאת כי אל שדה טוב היחס שמוס : לגפן
 אדרת . לגפן חקיק : (ט) אמר . כל האלפ"א בית"א במקרא זה ותמיה אני כי אינו נמנה
 במסורת : ינתק . הנשר הראשון : ואת פריה יקוסם . כמו יקוף הם בני לקיטו שמתן לעניו :
 מרפי . עלי פילי"א בלע"ז : ולא בורע גדולה ובעם רב . יבא הנשר שגני לעזרתה : למשאות
 אותה משרשיה . לזכות העוקרות ומכישות אותה משרשיה : (י) והנה . עתה שחלם כדמנה :

מצורת דוד

מצורת ציון

בפנה שרשים עליו . אכסה כל שרשים על הנשר
 הכוח לנטוח עליו : ודליותיו שלחה לו . הושיעה
 דליותיו אל הנשר הכוח הכוח יקח אותה מן
 המים המנוכסים בין הערבות הפשויות לנזק
 נעושה עשה לה הנשר הראשון (כי כן העודף
 נעושה כביד הכישיע כעין ערבות) . ר"ל שנת
 ומלכיו אל פרעה להחיות בידו המנוכה שהמליט
 ר"ל : (ח) אל שדה טוב . כלומר הנב הגפן
 טוב טעם מלך כי הלא נעושה היא ע"י הנשר
 הראשון כשדה טוב וסמוך אל מים רבים למטן
 שפות ענפיה ולגדל פרי לזכות מעממה נפן
 גדולה ותוקם מכלי בעתון הנשר הבני ומכלי
 השקלתו מן המים הכאים כפועל מעשה הנשר
 הראשון ר"ל הלא מכלי פרעה יוכל לעמוד
 במלכות : (ט) אמר . על הגפן ההוא : התצלה .
 כמו התללה ותחסר ס"א התימם ר"ל ובי תללה
 בעתון הנשר הבני הלא הנשר הראשון ינתק
 ייקור את שרשים ויכרת פריה וממילא יתייבשו הואיל ונכרתו מן האילן אין להם יעקב הוא
 כפס הפרעיות ר"ל יני יקור המלכה ויחטט בני נדקיו : כל ערפי נחש . כל העלים
 בלחמו כס ותייבשו הואיל ונקטרו שרשים ר"ל העם יהיו גולים : ולא בורע גדולה וגו' . ר"ל
 הנשר הבני לא יבוא נעזרתה בורע גדולה ובעם רב לעמוד כמלחמה מול הנשר הראשון
 כגא לעקור ולסייע אותה מתקום אשר נשרבו שרשים ר"ל לא ישוור לו הפרע מול ר"ל :
 (י) והנה שחלם . ר"ל חף אם תשאר שחלם ולא יקור . שרשים וכי תלחם כהשקאת פסדך
 הבני הלא כאשר ינע גם רוח הקדים הלא תתייבש : על ערנות למחה תיבש . ר"ל חף שהיא
 פומדה סמוך הערבות הפשויות לנזק למחה מקום ימלא גם מים מנוכסים עכ"ל תתייבש כי
 אין דבר עומד כתיב רוח הקדים כי הוא יתייב גם המים הפשוטים בין הפרעיות ולאחר
 כהא אין לנשר הבני מקום להשקותם כ"א המים שבין הפרעיות ואם רוח הקדים תייבש גם
 לפני מלך ה מים להשקותם ומה הוא ארץ בעתון ר"ל חף אם ר"ל לא ישפם מנו רשע רק

אני לאמר: י אמרנא לבית המרי הלא ידעתם מה אלה אמר
הנה בא מלך בבב ירושלם ויקח את מלכה ואת שריה ויבא
אותם אליו בבבלה: י ויקח מנרע המלוכה ויבחר אתו ברית
ויבא אתו באלה ואת אילי הארץ לקח: י ידעית ממלכה
שפלה לבלתי התנשא לשמר את בריתו לעמדה: יו וימרר
בו לשלח מלאכיו מצרים לתתלו סוסים ועסרוב היצלה הימלט
העשה אלה והפר ברית וגמלט: יי יראני נאם אדני יהוה אם
לא במקום המלך הממלך אתו אשר בזה את אלתי ואשר
תפר את בריתו אתו בתוך בבל ימות: י ולא בחיל גדול ובקהל
רב יעשה אותו פרעה במלחמה בשפך מלחה ובכנות דיק

רשי

החצלה. אסבר שחלה זו שנגדה כמו שטעה ראשון: (וב) מה אלה. מה המידע הוא
ושיטה לנס: ויקח את מלכה ואת שריה. הם למרת הארז ויחוסו ושריו: בבבלה. הוא
עיר הבבלים: (יג) מורע המלוכה. זדקו: אולי הארץ. שרי הארץ: (יד) לעמדה. למען
יקיים: (יז) בשפך מלחה. כשיבא נכודנלר וישפך סוללה על ירושלים: להבירות נפשות

מצורת דוד

מצורת ציון

נעשה: (יג) באלה. כשכונה: אילי. ענין ימנע ממנו שבוכה לא יתקיים ע"י פרעה:
הזקק כמו כיד לא גוים (לקמן לא): (יא) שחלה. (יב) לבית המרי לבית ישראל הממרים בו: הלא
כוח הל העשר ששופטין מול העיר לעלות עליה ידעתם. הלא חובלו לדעת ולהכין מה הם אלה
לשלהם נב: דיק. הוא המגדל הנכונה מול הכרמים על מה ירמזו: אמור וגו'. ר"ל אמור
העיר פתרון הכרמים: מלך ככל. והוא פתרון הכרם
גדול הכאבן: ירושלים: הוא פתרון הלכטון:

שם מלכה ואת שריה. הוא פתרון למרת הארז וקטופת סיונות ועל יכויון ושריו יאמר שלקחם
ר"ל בגולה: (יג) מורע המלוכה. הוא פתרון מורע הארץ ועל זדקו ויאמר כסיוס בן יאשים
כי י"ג המלכה תחת יכויון: ויבחר אתו ברית. לכל ימרוד בו: רבא אותו באלה. השבים
אחריו על זאת: ואת אילי הארץ לקח. שרי ירושלים לקח להיות בידו לערובו שלא ימרוד בו
זדקו: (יד) להיות. את הפתרון לקח למען תהיה רק ממלכה שפלה להיות נכונה לו לכל
יתנשא למרוד בו רק לשמור את הכרית שבת עמו להיות לה עמידה וקיום וזהו פתרון נאם
לככל: (טו) ישרד בו. אחר מרד בו זדקו ושלה מלאכיו למצרים לתת לו סוסים ועס רב
לחיות בערותו מול ככל וזהו פתרון הכרם השני והשלחת הדליות להשקוה מן המים שבין
הכרמות ר"ל לחוק בידו המלוכה שהמלך י"ג: היצלה הימלט. וכי יצלה בעתון מלך הכרמים
אז יהיה מלט מיד ר"ל הארץ העובש הדברים האלה: והפר. וכי המסר כרית ראוי הוא
להמלט: (טז) אם לא. הוא ענין לאון שכונה: אשר כוח את אלתי. כוח שבטוה שהשביטו
והכר עליה: את. עם המלך הממלכו בחוך ככל ימות. (ועס שכבר אמר במקום המלך חור
לומר טוב אתו בחוך ככל לפי שארבו הדברים כאמרו אשר בזה וגו' וכן דרך המלך) וזה
פתרון נחוק הכרמים וגו' ור"ל כפי יעקור מזדקוהו שרבו המלוכה כי לא יעורר עוד מי מורשו
ויקח שרי טעם כי שמת את כונו ונגלה את הטע: (יז) ולא בחיל גדול וגו'. ר"ל לא יספך
וכוח פתרון ולא כונו גדול ובקהל רב כי לא יקיים הכתחה לישראל לשבות עמו מה שאמר
עמו שרפה לכו בחיל גדול ובקהל רב: בשלחמה. כעס הוא ענין מלחמה ככל כשיספך סוללה
מול העיר לבגש ובשיטה דיק ללכדו למען סכרתי גם נפשות רבות הם לא יקיים שרפה

השפחה

לדברית נפשות רבות: י ובוה אלה לחמר ברית והנה נתן יד
ובל אלה עשה לא ימלט: י לכן מה אמר אדני יהוה תי אני
אסר לא אתי אשר בזה ובריתי אשר הפיר ונתתיו בראשו:
: ופרשתי עליו רשתי ונתפש במצודתי והביאותיהו בכת
ונשפטתי אתו שם מעלו אשר מעל בי: כא ואת כל מברחיו
בכל אנפיו פתח יפלו והנשארם לכל רוח ופרשו וידעתם כי
אני יהוה דברתי: כג פה אמר אדני יהוה ולקחתי אני מצמרת
הארז הרמה ונתתי מראש ינקותי רך אקמה ושלתתי אני על
הרנבלה ותלול: כג בחר מרום ישראל אשתלנו ונשא ענף
ועשה פרי יהוה לארז אדיר ושכנו תחתיו כל צפור כל בנה

סברחיו ק

רשי

דמות. להרוג את בני העיר: (יח) נתן ידו. הכתיב כאמונה ונבא ידו ככרית: (יט) ונתתי
בראשו. הוא סמיו ענינו: (ב) ופרשתי עליו רשתי. כמו שפירשתי למעלה בחלת הספר
(לחלו יב) שיומן לבי הולך על גג המערה: ונשפטתי. ואתוכח עמו: (כא) ואת כל מברחיו
כתרגומו וית כל נברחיו ומתחם חכרו עם כחה דודי [סוף ש"ס] וזה פתרונו ואת כל הברחים:
בכל אנפיו. ככל כושיהם כלומר ככל כחם כחרכ ופולו: יפרשו. שפארפודין לע"ז:
(כב) ולקחתי אתי. ולקחתי את מלך המשיח: ונתתיו. כתרגומו ואקיימוני: דך תקטף. חין
דך להרטיב אלא מן הרך שגדל אשתקד שקורין גרישי"א כלפי: ותלול. לאון תל שדך תל

מצורת ציון

מצורת דוד

הכתחה לכוז מצורת ישראל: (יח) ובוה אלה. העיר ללכדו כמו ויבנו עליה דיק (ישיה נב):
והנה זדקוהו שבוה את השבועה למען הסר (ב) בצדוהי. הוא הדעת שלדין נב:
הקדית שבת עם ר"ג: והנה נתן ידו. מתהלס ונשפטתי. ענין ויכוח וכן כי כלש ה' נבטס
נתן ידו והוא תקיעת הכף לקיים הדבר ואתי (ישעיה סו): סעלו. ענין חטא ופסע
עשה כל המרידות האלה לואת לא ימלט מיד
ר"ל: (יט) לכן. הואיל וכן עשה לכן כס אמר
ה': אם לא. הוא ענין לאון שכונה: אלתי
אשר בזה. ר"ל השבועה אשר כוח דומה אלי
כאש נכעט לי וכוח אותה וזהו על כי נכעט
כסס ה': ובריתי. הכרית אשר הפר הוא כאלו

הפר בריתי אשר כרתי עמו: (ב) ופרשתי עליו רשתי. ארזיל שכרית זדקוהו דרך מערה סומך
לו הקדיש לבי הולך על המערה ממעל ורדפו הכרמים אחר שלבו לתפשו ובשיטה לפתח המערה
מלאו את זדקוהו יולא מן המערה ותפסוהו: ונשפטתי אותו עם. ככלל אחרת עמו על המעל
שמעל כי לעבור השבועה כי עם ישכ פמאר זהו יתשב ליוכות כי בזה יודע לו ששעט בו:
(כא) ואת כל מברחיו. כל הברחים מעליו ככל חיוותיו יפלו כחרכ האויב כי יביגם והשארים
מזה ואת כל מברחיו. זה ככוח הדבר תדעו שלי ה' דברתי
דברכים האלה ולא כדאם הכוח מלכו: (כב) ולקחתי אתי. אל חק עקף מספיק העליון מאלף
הארז הרמה ואתי חתן אותה כמקומה ר"ל כימי המשיח חק מורע דוד ואפילו כושיהם:
מראש ינקותיו. מן הענפים הכרמים שהם כדאם הספיק העליון מהם הכרות עקף דך אשר
תללה לנטיעה: ורשלתתי אתי. אטע אותו: על הר גבוה תלול. למען יהיה נראה למרחוק ועל
המשיח יאמר ושל דבר כתי"ש: (כג) בחר מרום ישראל. כהר הגבוה שבכל ארץ וישראל הוא
ירשלים עם אשתלנו: ונשא ענף. יגדל פנינים ויעשה פרי יהוה דומה לארז חק ר"ל ישיש
ל פרנס פוכה וגדולה: וישכנו תחתיו. תחת העליון הוא יבטנו כל לעזר ועל כפף השטע

כָּל־דְּלִיתָיו תִּשְׁפֹּנֶנּוּ : כִּי יִדְעוּ כָּל־עַצְי הַשְּׂרָה כִּי אֲנִי יְהוָה
הַשֹּׁפֵט הַזֶּה . עֵינַי נִבְּחָה הַנְּבִחָתִי עֵינַי שְׁלַל הַדּוֹבֶשֶׁתִי עֵינַי לֶחַד וְהַנְּבִחָתִי
עֵינַי יָבֵשׁ אֲנִי יְהוָה דִּבַּרְתִּי וַעֲשִׂיתִי :

יח יוֹהֵי דַבְּרֵי יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר : כִּי מִה־לָּכֶם אֲתֶם מְשָׁלִים אֶת־
הַמִּשְׁלָל הַזֶּה עַל־אֲדַמַּת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אֲבוֹתַי יֵאָכְלוּ בָסֶר וְשִׁנֵּי
הַבְּנָיִם תִּקְהִינָה : כִּי חִי־אֲנִי נְאֻם אֲדֹנָי יְהוָה אִם־יִהְיֶה לָכֶם עוֹד
מִשְׁלָל הַמִּשְׁלָל הַזֶּה בְּיִשְׂרָאֵל : יִהְיֶה פְּלִהֲנֵפֶשֶׁת לִי הַנְּהָה כִּנְפֵשׁ
הָאֵבֶב וּכְנִפֵּשׁ הַבֵּן לִי־הַנְּהָה תִּנְפֵּשׁ הַחֲמָתָה הִיא תִּמּוֹת : ה וְאִישׁ
בְּיִהְיֶה צָדִיק וַעֲשֵׂה מִשְׁפָּט וּצְדָקָה : וְאֵל הַדְּרִים לֹא אֲכַל וְעֵינָיו
לֹא נִשְׂא אֶל־גְּלוּלֵי בֵּית יִשְׂרָאֵל וְאֶת־אִשֶׁת רַעְיוֹ לֹא מִמָּא

רש"י

לחיות נכסו ותולו איזמללים כע"ז : (בג) השכנה . דגשות סט"ן משמש תחת ט"ן שנים
כאלו כתיב תכונתו : (כד) השפלותו ע"ן גבוה . את האומות שהיו מושלים בישראל : הובשתי
ע"ן את . לדיקומו ודעו : והפחדתי ע"ן יבש . יסוכין בשלם בלא בליט ויליד ככנל את ודוכנל
והוא ופתי פתח יסודם למשול :

יח (א) יהיה דבר ה' אלי לאמר : (ב) מה לכם אתם מושלים את המשל . השאלתו
כע"ז : אבות יאכלו בשר . פתי עד שלא נתחבל בייגורין כע"ז : ושני הכניס
תקנינה . האלזיכויט כע"ז כן דרכו של הקב"ה האבות הושלים והכניס לוקים שהיו במה
שנים תשאו מלכי ישראל קודם שגלו ואף אלו לא נדאגו ללוקת כעוטי : (ג) משל . כמו למשול :
(ד) כל הסופות לי סוס . ומה ילקח סוכן שלח תשאו לי הכל שלי הוא : (ו) אל הסוסים לא
אכל . כעורו לא פלח לעשותם לאכול וכתי מתיס : אל גלו . שאר פגרות אלוים כגון הכפול

מצורת ציון

(כד) הובשתי . מלשון יבשות : לח . מלשון כולל מנפיש הגדולים ר"ל כל האומות ומליקיס
לחוח ורטיבות : והפחדתי . ענין הפגמת הכרת : יסיו נשעיס לו וסרוס לעבודתו : (כד) כל ע"ן
יח (ב) משלים . מלשון משל : בשר . כן יקרא השדס . הס מלכי האדמה : השפלותי ע"ן גבוה .
פתי שלח נגמר כבולו וכן וסוכר גומל . הס מלכי האומות : הגבתי ע"ן כפל . סס
סיה לנש (יבשתי יח) : תקרינה . ענין חליבת מלכי בית דוד : הובשתי וגו' . כפל הדבר
שעניס לחקר המחל וכן אס קסס הכרול
(בג) אמי ח' . הגאמן כמלחמו :
(כד) יח א מה לכס . ר"ל מה לריתם לבעות וש
(קבלת)

מצורת דוד

אדמת ישרא' : אבות . חכו המשל אכלו סוס האומות המקרה את הכניס
ושכ"ז לא קבו מייסם : ושני הכניס תקריס . פס כי לא אכלו הטסר ור"ל סיחקו אשר אבותיו
משאו ושיו כל ימיסם ככלוה ולא קבלו גמול ואחזנו כניסם שאין אנו מתיסם כחשאים כמובס
היוו נלקיס כעוים : (ג) אם יסיו וגו' . ר"ל אם יסיו עוד מי מנס להשגיל המשל הוה וכאומר
כן אודיע לכס חושן משפטי ותראו שהדין עמדי : (ד) לי סוס . סמס שלי וכאומר והסס מהדקר
הוה שכ"ז מהכס את שלו ורואס כקיומו : כנפש סוכ וגו' . כמו נפש סוכ כן נפש סוכ סוס
שלי כחון ספסר (וכפל הכע"ן כנפש סוכ וכנפש סוכ בל הסורות על דמיון גמור וכן כחון
כעפסר) (גלגלית מד) : היא תמות . כי אלו חין לתכנס מעתה אכל כולת הסעף מדוע תסור
הוא כח"ז מהכס את שלו ורואס כקיומו : כנפש סוכ וגו' . כמו נפש סוכ כן נפש סוכ סוס
ע"ן סרסות ועוד יעשה סוכס כעשות משפט ולדקס : (ו) אל הסוסים וגו' . עתה מפרס מה סס
סרסות סוסס מוכר סוסס ואמר שלח אכל כהסרס מוכתי תקריבו : פכ"ס של סוסס ואף ל'
כח סריו וסססל כגלו כית קרבל סס ססס"לס : לא עמא . לזות עמא :

ואל־אשה נדה לא יקרב : וְאִישׁ לֹא יִנָּה חִבְלָתוֹ חֹבֵב יָשִׁיב
גִּזְלָה לֹא יִגְדֹל לִחְבוֹ לְרַעֵב יִתֵּן וְעִירֹם יִכְסֶה־בְּגָדוֹ : ה בְּנִשְׁקָה לֹא־
יִתֵּן וּתְרִבִּית לֹא יִקַּח מִעוֹד יָשִׁיב יָדוֹ מִשְׁפָּט אֲמַת יַעֲשֶׂה בֵּין
אִישׁ לְאִישׁ : כ בחקותי יתקד ומשפטי שקר לעשות אמת צדיק
הוא חיה יהיה נאם אדני יהוה : והוליד בן־פריץ שפה דם ועשה
אח מצחד מאלה : י והוא את־כל־אלה לא עשה כי גם אל־
הדרים אכל ואת־אשת רעהו ממא : יב עני ואביון הנהה גולות
גול חבל לא ישוב ואל־הגלולים נשא עיניו תועבה עשה :
יג בנשקה נתן ותריבית לקח ותי לא יחיה את־פלת־תעבות האלה
עשה סות יומת דמיו כו יהיה : יד הנהה הוליד בן וירא את־כל־
חמאת אביו אשר עשה וירא ולא יעשה כהן : טו על־ההרים

ירמיה קרי

רש"י

שבחמוון והסגלוס שכניס אל וסכדן : (ז) יונה . לשון אונאה כלומר שום איש לא פונס : חבלתו
חוב ישיב . אס חכל שלמת רעשו כחובו ישיב אותס לו ככוח חכל (ז) ועשה אח מחזר
מאלס . תרגס יונתן ועמיד לחחוכי מחדל מאלין : (יא) והוא אח כל אלו . אח כל סינכות
האלס עשס חכיו : (יב) תועבה עסס . משכס וכור : (יד) ויראה ולא יעשס כסן . ראה בלס

מצורת דוד

לא יקרב . לכוף עינים : (ו) לא יונה . לפשוק (קבלת י) ור"ל שחלם ככרול לכרות הפן :
ולקחת מה מעלו : חבלתו חוב . כאכר חכל (ז) יונה . מלשון אונאה ועניו קחת ססון כמו
שלמת רעשו כחובו ישיב לו ככוח השמש ולא עידי סיננס (לפניס ג) : חבלתו . ענין משכון
סכר על מלות התורס : לחבו לרעב יתן . ולא כמו אס חכל חחכל שלמת רעב (שמות כט) :
עבר על מה שחמסס התורס ולא תקפון אח דקר (ח) בנשך ותרכית . שייסס ענין ריבית חכל
מחחיק סכניון (דכניס טו) : וערס . מי שהלך לשון נשך ולומר כנסך ותרכית גלולס כמ"ל את
ערס מכלי לטוס כסרו כנגד מעלו : (ח) לא יתן . כססך לא תתן לו כנגד ובמקריס לא תתן
יתן . לא סלוס למי על נשך : לא יקח . כפת התבלוין לא לקח תרכית ואף אס סלוס נתן
סלמת והנכותס : (יב) יונה . מלשון אונאה . מל

במקרה) : מעול ישיב ידו . עתה חמר דרך כולל שלח עשט טול וסס הדכריס אסרסס התורס :
סשפס חמא . עתה מפרס סעוונת סשפס ואמר עשסס משפט חמא כין אלו לזיס ולא סססס אר
הסשפט : (ס) בחקותי יתקד . אף סמלות ססס חקן סחין סעניס ידוע וסססן סוכיב עלסס עכ"
סלך כסס ועשסס : וששפטי סמר לעבות חמא . ר"ל לא עשס משפט כתי עס סעוונס להנקס כו
כ"ל סמר את הסשפט לעבות כו לגד סלמת וסרליו מעלי כוונס חמרת : צדיק סול . סלוס
אמר כוה לדיק יתכס ולקן חיס יחיס כעוסיז וכעולס ססססו : (ז) והוליד . וסס לזיק כסס
יולד כן סרין ססוקר דס : ועשס את . ועשס לחחיו מחלד מאלס סעוכריס כגול וסדומס :
(יא) והוא אח כל אלו . כל אלו סעוונת סוכריס לא עשס : כי גס . ר"ל לא סיס די לו שלח
ספס סעוונת אלו ססס עסס את רעב כי גס אכל כהכריס מוכתי תקריבו עוסיס : (יב) יונה .
יבך מסס סק : חבל . מה סמשכן כחובו לא סוכיב ככוח סכמס ועכר על מלות התורס : נשא
סיו . להסחכל כסס להפגות לבו אליסס : חויצבה עסס . עסס הדכריס סעוונס כעיו ס'
(יג) בנשך וגו' . ר"ל לקח כין רכית קלולס כין אכר רכית : חוי . וסי אלוס כוה רכיו לחח
כוכות חכיו כחמת לא יחיס סוולל ועסס את סעוונת סללו סעוכרות וזין כידו וכות מה להספסר
ספסס וכות חכיו : בית יומת . אף על כי יומת כסעלו יסיו עוד טון מיתתו של גללו וסעונס
כעולס ססססות על י חחף לנשך . גגכרוס מיתס לעמיו וז"ל סעוונת עמיו קבל כל גבוס סמלס :
(יד) חנה סולד כן . וססס אף כפס סוכ יולד כן וסלס כעיוו כקססס חכיו סמלית : ודמית

לא אכל תעני לא נשא אל-גורו בית ישראל את-אשת הער
 לא טבא: ^ט ואיש לא הונה חבר לא חבל וגולה לא גזל לחמו
 לרעב נתן וערום כסה בגד: ^י מעני השיב ידו גשף ותדפית לא
 לקח משפט עשה בחקותי הלך הוא לא ימות בעון אביו היה
 יחיה: ^{יא} אביו כרעשק עשק גזל גזל אח ואשר לא טוב עשה
 בחוק עמיו והנהמת בעונו: ^{יב} ואמרם מדע לא-ישא הבן
 בעון האב והבן משפט וצדקה עשה את כל-חקותי שכר ועשה
 אתם היה יחיה: ^{יג} הנפש החמאת היא תמות בן לא-ישא בעון
 האב ואב לא ישא בעון הבן צדקת הצדיק עליו תהיה ירשעת
 ירשע עליו תהיה: ^{יד} והרשע פי ישוב מכל-חמאתו אשר עשה
 לשכר את-כל-חקותי ועשה משפט וצדקה היה יחיה לא ימות:
 כג כל-פשעיו אשר עשה לא יזכרו לו בצדקתו אשר-עשה
 יחיה: ^{טו} החפץ אחפץ מות רשע נאם אדני יהוה הלא בשובו
 מדרך וחיה: ^{טז} כי ושוב צדיק מצדקתו ועשה עול ככל התועבות

הרשע קרי חמאתו קרי מדרכו ק

רש"י

שאל טוב לשנות בן איפולייס גלפ' (יו) מעני הסיב ידו. חמאת לו רשע:

מצורת דוד

מצורת ציון

(יב) נשא. מלשון משא וסבל: ^א ופי כי ראה אותן לא חמד כהן ולא עשה כמסך
 במעלו (טו) לא חבל. ר"ל לא נשאר הכנה כידו
 כחול הסמט: (יז) מעני הסוב ידו. מעשות רשע ולפי שנקל לעשות רשע על כי אין בו כח
 להציל נפשו לכן אמר מעני: ^{יח} הוה. הוה הסוה לא ימות בעון אביו אלא חיה יחיה בעולם סוס
 ובעולם הבמות ור"ל לא כחחמרו אתם סבגים ולקיס בעון אבותם: (יח) אביו כי עבד. ר"ל
 אביו הוא אבד עבד וגזל אחיו ועבד את אשר לא טוב ר"ל עשה את הרע בתוך עמיו כפרס"י
 והנה כלמת מה הוא בעונו אכל דבן למה ימות מה עשה: (יט) ואמרם מדוע וגו'. ר"ל והא
 תשאלו לומר מדוע תחמרו אשר סבן לא יבא עונם בעון האב וכאלו יאמרו הלא אנתם הלוקים
 בעון אבותינו: והבן משפט ולדק עשה. כאומר הכל אמרי מהם כאבד עשה סבן משפט
 ולדק ושאר בלבו את כל הקוים ועבד אותם ולכן חוה יחיה בעונו: ובעולם הבמות ולא יבא
 שון אביו וכלומר אכל אתם הלא פשעתם כי ולכן לרפתי לכם גם עונות אבותיכם וכא"כ פוקד
 נתמלאת הוה הסבל ועתה נתמלאת ע"י הברוך: (כ) חיה תמות. ולא מי שלא חטא: לא
 יבא. לא יכבול עונם בעון האב וגו'. צדקת הדין. מעשה הדין מן הדין תהיה עליו לבד
 הלא אב וכאשר ישוב מכל חמאתו ולא יעשה עוד ורמור עוד את כל הקוים וגו' הנה יחיה
 ולקח הנמול בעלמו: (כא) הירשע כי ישוב וגו'. בל לכויל רח"ס לאמת המשפט הוה אמר
 ולא ימות משום החטאות עשה מלוי: (כב) אשר עשה. מלוי עד לא ישוב: לא יזכרו לו.
 לקבל עוונת גמול עונם: בצדקתו אשר עשה. אחרי שובו על ידו חוה וכלומר אם החוטא
 עמיו ישוב ויעשה צדק לא יזכרו לו מעשיו כ"כ הוה בלא יזכרו לכן הכוונה צדק: (ג) החפץ.
 וכי חפץ בנפשות סרסע כחמלו בלא חפץ הוה שיטוב מדרכו יחיה ואם יזכרו הרהבות מה
 תועלת בחפזם ופשיטת דרש: (טז) ובשוב צדיק מצדקתו. והאבד הדין יחיו מצדקתו

עשה רשע יעשה וחי כל צדקתו אשר עשה לא
 תזכרנה במעלו אשר מעל ובהמאתו אשר חטא גם ימות:
 כה ואמרם לא יתכן דרך אדני שמעו נא בית ישראל הדרבי
 לא יתכן הלא דרכיכם לא יתכנו: ^ב כי בשוב צדיק מצדקתו
 ועשה עול ומת עליהם בעולו אשר עשה ימות: ^ג כי ושוב רשע
 מרשעתו אשר עשה ויעש משפט וצדקה הוא את-נפשו יחיה:
 כה ויראה וישוב מכל-פשעיו אשר עשה חיו יהיה לא ימות:
 כה ואמר בית ישראל לא יתכן דרך אדני הדרבי לא יתכנו
 בית ישראל הלא דרכיכם לא יתכנו: ^ד לכן איש פדרכו משפט
 אתכם בית ישראל נאם אדני יהוה שובו והשיבו מכל-פשעיהם
 ולא יהיה לכם למכשול עון: ^ה כי השליכו מעולכם את-כף
 פשעיהם אשר פשעתם גם ועשו לכם כב חדש ויום הדין
 ולטה חמתו בית ישראל: ^ו כי לא אחפץ בקמת הפת נאם
 אדני יהוה והשיבו וחיו:

צדקתו ק יחיד ר

רש"י

(כד) כל צדקתו וגו' לא תזכרנה. פירשו רבותינו במתחרט עליהם: (כט) לא יתכן. כפז
 לא יתכן חפזתם גלפ' (ל) שובו וסביו. שובו אתם והשיבו את אחריכם כעורכי' גלפ':

מצורת דוד

מצורת ציון

יעשה עול כדרך התועבות אשר עשה הרשע (כד) במעלו. עיני חטא ופסע: (כה) יתכן. מלשון
 מייקרו יעשה גם הוא: וחי. בתמים סהם ראוי סכנה ומהוקן וכן חותם הכנית (למן לח):
 יחיה בעבור הדין שפסע בראשונה הנה כלמת (לא) ורוח. עיני רלון כמו אל אשר יסיה
 לא כן הוא כי כל דקויו אשר עשה בראשונה שמה הרוח ללכת (לעיל ח): (לב) במות
 לא תזכרנה כדי שיהיה בעבורם אלא בעבור מעלו סמת. קרלו מה ע"כ פסו:
 אבד מעל ובעבור חמאתו אשר חטא בעבורם חא
 ימות ואדויל זהוה כחוסה על הראשונות ומתחרט עליהם: (כה) ואמרם. ואם תחמרו לא
 יתכן דרך ה' כמה שבועת את האדם לפי מעשיו האחרונים כי תחשבו לומר שמהלכו הוה
 לחשוב את הראשונים עם האחרונים אלו מול אלו ולפיכך יהיה המשפט: הדרבי. וכי דרך
 משפטי לא יתכן כלמת דרכיכם לא יתכנו: (כו) בשוב צדיק. כי בשוב צדיק מצדקתו ועשה
 עול ומה בעבורם בלא בעת עבדו את העולם ימות ולעונם תחשב לו בלא יוסף לחטא:
 (כז) ובשוב רשע. וכאשר ישוב רשע מרשעתו וגו' בלא כהסבה ונמשפט ולדק תהיה הוה ח"י
 בעו סכסכלת שיהיה לה סתגברות על כח סתמרי: (כח) ויראה. וזוה"ל יראה כענו בלא
 טוב עשה בראשונה ושוב מכל הפשעים עשה ח"י סתמרי יחיה ולא ימות כי אז יוסף בחשובה
 ומע"ט: (כט) ואברו. וא"ך יאמרו וגו': הדרבי. סהם דרכי לא יתכן וגו' כלומר בלא הסכל
 שחייב דרך משפט: (ל) לכן. כואיל והסכל מחייב כן לכן אבשע גם אהסם כל איב כפי הדרך
 סתוא עתה זו לואת שובו אתם בעלמכם והשיבו את בניכם ובניכם: ולא יהיה וגו'. ר"ל השון
 אשר כידכם לא יהיה לכם למכשול כי לא יזכר עוד ומהיו נשפטים לנמות וכפי המעשים האחרונים:
 (לא) השליבו וגו'. ר"ל התחרטו עליהם ויובלט כוה: לב תדע. להיחרב לעבודתי: ילמת
 תמות. כי אם לא תשובו סנה תמותו וא"כ למה תגרמו לכם המיתה והכאבון: (לב) כי לא
 אחפץ. ר"ל מה שאני שאל על הסכוסה כוה על כי אין חפצי במיתה סמה אשר ימות כעש:
 חשיבו. לכן סבינו פלמיכם מן הפסע ותחיו:

יח יא אתה שא קנה אלנישאי ישראל : ו אמרת מה אמן
 לביא בין אריות רבצה בתוך פפרים רפתה נוריה : ו תעל אחד
 מנה פפיר היה ויכמד למרר טרף אדם אכל : ו ישמעו אליו
 נים בשחתם נתפש וביאהו פחחים אל ארץ מצרים : ו תרא
 כי טחלה אכרה תקותה ותקח אחד מגריה כפיר שמתהו :
 ו ותהרף בתוך אריות כפיר היה וילמד למרר טרף אדם אכל :
 ו ידע אלמנתיו ועריהם החריב ותשם ארץ ומלאה מקול

רשי

יח (ב) טח אמן לביא : כמה כיסה חכמה אמן אתה לדיקור שמעלה לגיח ו : בין הריות .
 מדי יהודה : (ג) ותעל אחד מגריה . על בני יאשיבו נאמר קניס ו והאשון הוא
 האוחז : אדם אכל . נול חל יבראל כי יבראל נקראו אדם כמו שגמרא ואתה לאני נאן מרשתי
 אדם אתה [לקמן לד] ולפי מהל כל חיה בטעמה טעם כשר אדם מתגרס בלביס לעולם :
 (ד) וישבעו אליו נים . פרט מלך מרים : בשחתם נחש . גומין מופרין ומכנין סיהם בקב
 וסחיה ופלת כחוכם : בחחים . כמין טעמה כרזל נוקנין חוטמו ומכנין אותו כין : (ה) ותרא .
 אמו נכסה יבראל : כי טחלה . לשון מולי : ותקח אחד מגריה . יהויקים : כפיר שמתהו . מלך
 כל כפיר שנקמה ארי כחור וגבור : (ו) וידע אלמנתיו . מפנה את הנשים והורג את כעלין
 יים שפרין אלמנתיו כמו אלמנתיו וידע לשון פגור והכס כמו וגבור ממרחק וידע [תהלים קלח] :
 ועריהם החריב . שנתן מס על הארץ לתת לפרעה ככל שנה כמו שגמרא [במלכים ב גב] :

מצורת ציון

יח (א) שא . ענין סרעה קול : (ב) טח . על גבוי יבראל . על גבוי יבראל
 הטלה היא תורה על הספלה וכן . כס מלכי יודם יהואחז יהויקים ויאלי
 מה אריות כן וכו' לביא תהיה (ה) : לביא . כן תקרא
 אש האריות וכן וכו' לביא תשרדו (חוב ד) : בית יאשיבו המלך יאמר מה מאלד הוא תבונה
 רבצה . ענין הסכינה לנחם : כפרים . כן תקרא
 ארי כחור : רבתה . ענין גדול ואימון כמו
 אבר טפתיו וכנתי (אכס ט) : גוריה . כן
 נקראו ילדי אריות הקניסין וכן כזו גורותיו
 (קוח ט) : (ג) וילמד . ענין הרגל כמו למדו
 לנחם דבר שקר (ירמיה ט) : (ד) וישמעו .
 ענין חסיפה כמו וישמעו באלו את הטם (ב"א
 יח) וכו' לפי שארשפת הטם כה ע"י השמעת
 קול המלסך : בשחתם . כור וגומא כמו כשתה
 שבו (תהלים ט) : נתפש . ענין ליריס :
 בחחים . הם הסכנות שמשמים בלחיי החים
 למחכה ע"י וכן ונתתי חמים בלחייך [לקמן
 לח] : (ה) גוהלה . מלשון תהלת ותקום :
 שמתו . מלי סימה : (ו) וידע . ענין סכורה
 כמו וידע כסה את אבי סכות (בפועים ח) :
 אלמנתיו . כמו אלמנתיו וכלה למד במקום
 סדיים וכן התיאור מנחה (איוב לח) והוא כמו
 מנחת וכלה סדיים במקום סלמ"ד או יתכן
 סכוא מלשון אולם : החריב . מלשון חורבן :
 ותשם יאמר : (ז) ותהרף . הריבג הטחלה כעין
 מלכי האומות ודומה להם : במיר סיה . הרגיל ענמו למרוץ
 שרף לפסוק הארשית שד סאל נס בני אדם ר"ל ששק גם את יבראל : (ז) וידע אלמנתיו .

יח יח ויתנו עליו נים סביב ממדינות ופרשו עליה רשתם
 בשחתם נתפש : ו יתגדו בסוגר פחחים ויביאהו אל מלך ויכח
 וביאהו במצודות למען לא ישמע קולי עוד אל דברי ישראל
 אמן כגפן בדרמה על מיס שתולה פריה וענפה היתה נמו
 רבים : ו יהיו לה ממות עו אל שבמי משלים ותנפה קמתו
 על בין עבתים וירא בנכהו ברב דליתיו : ו ותמש בחמה לארץ
 השלכה ורחם הקדים הרביש פריה התפרקו ויבשו ממה עזה
 אש אכלתהו : ו נעתה שתולה במדבר בארץ ציה וצמא :

רשי

(ח) ויתנו עליו נים סביב ממדינות . וישלח ס' בו את גדודי כסדים ואת גדודי ארס ואת גדודי
 מואב ואת גדודי בני עמון [שם כד] . ויתנו עליו נים . ויתחכמו : (ט) בסוגר . ת"י בקולרין :
 במצדות . להיות כלאו סס : (י) אכך כנפן . עוד זה מן הקינס : ברטך . לשון דמיון ומהל
 כלומר דומה אהס למו סהיהו אמו כגפן שהולה על מים : פריה . כמו פורה ראש (דברים טו)
 ל' עובס פרי : כמים ריים . ע"י מים רבים : (יא) ממות עו אל שבמי משלים . בלשון הקיפין
 ומלכין כגרון : עבתים . חילות שפטיסם מרובין : (יב) ותמש . כל נתיסס ועטובה הוא דבר
 שטעמו כפיוור על פני כל הארץ : ורחם הקדים . גזכודלד : הוביט פריס . שחט את בני

מצורת דוד

וכר והרס אלמנות בני עמו והחריב פריהם : ותשם . מלשון שמוון : (ט) בסוגר . תכליס
 ותשם . א"י והאכיס הממלאים אותה ועשו . כסודים : במצדות . ענין מגדל גבוה וחוק כמו
 שפסח משחר קול שגנתו ולפי שהמשילו לכסיר . מלכות סלעים (ושעיה ג) : (י) ברטך . כמו
 אמר לשון סטפל ככסיר אריות שמתריד כקול . כדמותך וכו' מלשון דמות זכרה : שרזלה .
 שגנתו : (ח) ויתנו עליו נים . האומות מסביב . כעוטה : (יא) מסות . מלשון מטה ומקל : עו .
 שמדינות רבות נתנו עליו מוקס ופרסו עליו . ענין מוקס : שבמי מלשון שבת ושכרית :
 רשתם ונתפס כהשתה אבר עשו עליו ר"ל ללחמו . עבתים . ענין קליעה וכן עקף עץ עבות (ויקרא
 ט ולכדו אותו כמ"ס ויכלת ס' בו את גדודי . ענין קליעה הגדולים כמו למנות
 כסדים ואת גדודי ארס וגו' (מ"ב כד) : דליותיו . ענין פקירה
 (ט) ויתגדו בסוגר . הלוכדים אותו נתגדו . כמו ולא אחז (ירמיה מב) : רביש . מלשון
 ככלים כסודים כשלאות והתיאורו אל מלך . ענין חסיפה כמו ופסטיסין
 ככל לשהוא יביאיהו כמלכות להיות כלאו סס למען . ענין סכורה כמו ופסטיסין
 לא ישמע עוד קולי על פרי יבראל ר"ל דעתם . ענין ציה : (יג) ציה . ענין שמוון :
 סיה להיות אכור כמאסר לעולם למען לא ימבול . כדים

עוד יבראל ולא יפחדם כקול שגנתו (אבל כאלה לא בא לבל ולת יבכ מצדות כי מוח
 כדרכ כמ"ס (ירמיה כג) : (י) אכך . בית מלכות דוד ככללה סיהם כגפן כדמותך וכו' וכלו
 יאמר אל מול כל אחד מהמלכים הנה כעבור דמות כ"א מכם חדמה בית המלכות לנפן
 הנוטעם סתור למים לכוא כה מרכיב הרטיבות : פריה ופנסה . פריה וכן ענפס סיהם
 גדלה מן המים הרבים אבר השקתה ר"ל הטובה והממשלה כל לה על כי היתם מורס דוד :
 (יא) מסות עו . ענ"י סיו מעות עו ומחוק להיות מן שבמי מוסלים לרדות ולקוות כין את
 המורדים ככה ר"ל הממשל סיהם חוק להכניע ויכבוט את כל הקניסין למול : ותגבר קמתו .
 גכסה קמות : על כין עתים . על הסעוף העליון והוא הארשתי העומד בין העבותים סס
 הסופים שהתכפשים הקלטים אלס כאלה ור"ל קומת הנפן עלה למעלה על כל הסעופים העליונים
 חזל חלילות : וירא נככה . כעבור רוב נככה סיה נראה למרות עב רוב דליותיו הגטוסים
 והגכוס ר"ל גדלה מעשלתה על מפשלת כל המלכים וסיהה מפושלתה צעולה כחור סגבורים
 וסכה : (יב) ותמש בחמה . והכס כגפן כואת נעקס ממקומה בחמה רבס והכללה לארץ .
 ורביש . ככברו ויכבו ענפיה ספיו כמעות חוקות : אכילתו . שרף כ"א מן הפסטים ור"ל
 סשו קליעה נעקס והשאלה ללך ותיאור שסך כל טוכטה וספסל ומשלה : (יג) שרזלה

י ויהי אש כמטה בדיה בדיה אברה ויהיה בה מטה עז
שבת למשול קונה היא ותהי לקונה:

כ * ויהי בשנה השביעית בחמשי בעשור לחדש בא אנשים
מזרני ישראל לדרש את יהוה וישבו לפני: * ויהי דבר יהוה
אלי לאמר: * בראדם דבר אתוקני ישראל ואמרת אליהם פה
אמר אדני יהוה הלדרש אתי אתם באים תיראני אסדר ארש
לכם נאם אדני יהוה: * התשפט אתם התשפוט בראדם את
תועבות אבותם הודיעם: * ואמרת אליהם פה אמר אדני יהוה
ביום בחרי בישראל ואשא ידי לזרע בית יעקב ואודע להם
בארץ מצרים ואשא ידי להם לאמר אני יהוה אלהים: * ביום
ההוא נשאתי ידי להם להוציאם מארץ מצרים אל ארץ אשר

רש"י

לקומו: (יד) וחצא אש ממש נדיס. מעון מליכס וזרס כח לה סרעס: קונה היא ותהי לקונה. אליה היא כנחלת ותהי לאליה:

ב (א) לדרש את ה'. על לרכוס וחס אלו בומע לו נס אלו לא נפסס על עבירות שבידס שהרי ככר מכרנו ואין לו עלוט כלום עכד שמכרו רכו וחסה שגרסה בעלה כלום יס לוס על זה כלום. ומסוף הענין חתה למד מתשובה שביכס והפולה על רוחכס וגוי [לקמן פסוק לב]:
ג) אם אדרס לכס. כנכסכס ובסוף הספר הוה [לו] הוה אומר אדרס לבי ו חתה מן השקומות שהלזרים אודעו שסבקי חוהי בו על סרעס ועל כוונת כוס הוה אמר ולא יעשה מדרס תנומה:
ד) התשפטו אתם. לטון ויכות: (ה) ביום בחרי בישראל. הרי סחיסה סמלה זו ככוסה לפי סקוס קרוב לתע מלות כוס מהסיו כמזרים עד יהוקאל ויהיה אכנסו מהסס עליכס ועל ידי

מצורת דוד

י"ד בדיה. כס העניס סגיס וכן חפס כמדכר. הגסן הוה נטועס הוה כמדכר כלרן
בדיס [שיל יז]:
ג) הדרש. הוה ענין הפלה וכן אפי עתה נספק כל הטובס (יד) וחצא אש. מן אדרס אל אל [היוס ה]: (ד) התשפטו. ככדיס סהיו כמעות יולס אל אש וברף הוה סריס ענין ויכות: (ו) תרחי. ענין חסוס כמו תרחי ולא נבחר כה מעס חוק ובכס למכול ע"י לרדית גלבי [קבלה ב]: ובה. מלבן זוכס ונוספס: ולקוח בו את הסודריס ר"ל כעבור גדול כפי הנהגלה פשטו כה ולקח ממנס טובכס וגס מן סממלה לא נבחר כס ואין כס עוד כה לעמד מול הקמיס עליס: קונה היא. אמורה הוה לקונה וכן סהוה לקונה לקון כה על סממלה סהוה:

מצורת ציון

ב (א) בשנה השביעית. לגלות המלך יוביטון: בחמשי. כחדס התמיס: לדרש את ה'. ר"ל להספל למיו ולהתקן לו על ירוכליס סלה תחרס: וישבו לפני. סתפככו לפני:
ג) הדרש. הוה כה"ל סהאלס סאלר סהס כחלס לדרוס חוהי כהסלה סהו דעו סריני נכסע חו ח"י הוה סהיס נדרס לכס לקבל סתלכס: (ד) התשפטו. סהס חתוכס עמסס להודיעס סהדין עמדי וזה עכס הודיעס גס תועבות חיות עס מה סבוטיו סהס: (ה) ביום בחרי בישראל. כחכר סוחרת בישראל כסוחס כמזרים: ואשא ידי. או נבחרתי ידי כשכוספס להוילס סכס: ואודע להם. נודעתי להם סכס כהכרחה סכנותי על סהדין ונבחרתי ידי כשכוספס להכר סלס ח"י ה' חליכיס ר"ל ח"י סהיס למכיו ומכניז עליכס לא כגויי סהרלות סכסס סוטגניס כחלמיס סטרחה סמיס וזריסס סל מעלס: (ו) ביום סהוה. ר"ל בו ביום כככסתי להם סלסיס לכס לעכיו ומכניז או ככעתי להוילס סמזרים אל חרן אשר נבחרתי חוהס להם סהיס

תדמי להם וכת חלב ודבש צבו היא לכל הארצות: * ואמר
אלהם איש שקוצי עיניו השליכו ובגלולי מצרים אל התפוח
אני יהוה אלהיכם: * וימרדכי ולא אבו לשמע אלי איש את
שקוצי עיניהם לא השליכו ואת גלולי מצרים לא עזבו ואמר
לשפה חמתי עליהם לכלות אפי בהם בתוך ארץ מצרים:
* ואעשה למען שמי לבדתי חתל לעיני הגוים אשר היתה בתוכם
אשר נודעתי אליהם לעיניהם להוציאם מארץ מצרים: * ואוציאם
מארץ מצרים ואבאם אל המדבר: * ואתן להם את החקותי
ואת משפטי הדעתי אותם אשר יעשה אותם האדם הוי בהם:
* וגם את לשבתותי נתתי להם לחיות לאות עיני וביניהם לדעת
כי אני יהוה מקדשם: * וימרדכי בית ישראל במדבר בחקותי
לא יחרכו ואת משפטי מאסו אשר יעשה אתם האדם הוי בהם
ואת שבתתי חללו מאד ואמר לשפה חמתי עליהם במדבר
לבקלתם: * ואעשה למען שמי לבדתי חתל לעיני הגוים אשר

רש"י

שהיו פהס מרכיס לפשטו נתפורסס ועל זה נלמר סנלס סודרס וגוי [שלי י]: (ו) ואמר אליכס. סהדין נביא כנוסח וו קודס סנגלס סק"ס על טעה כפסס חוסו סנחמר לע"י [ש"א ב] כנגלס נגליתו אל בית חכין כמזרים וגוי: (ח) וימרד כי. סס סרעסס חוכס סל ישרלל סמחו ככלשת ימי חפלה כמו סנל' וחמוסיס עלו כפי ישרלל גוי [פסוח יד] אחד סממסס וי"ל אחד סממסס מלות: (ט) לבלתי סהל. סנל יתחלל סמי מחרת סנודעתי להם וסכעתיס להוילס וסכרו מזרים סכס עמי אלו סייחי סמחיס סיו אומריס חויכיס סכלתי ויכולת כידו להוילס: (יב) לחיות לאות. אות גדול הוה לכס סנחתי חת יוס מנחתי להם למנחה ס"י סיכר גדול סקדסתי לי: (יג) בחקותי לא סלפו. נכו חוהי כעגל ופרסדיס מלקבל חת סהורס

מצורת דוד

ונת חלב ודבש ויהי כמלכות לכל הארצות: * ואמר אל
אלהם איש שקוצי עיניו השליכו ובגלולי מצרים אל התפוח
אני יהוה אלהיכם: * וימרדכי ולא אבו לשמע אלי איש את
שקוצי עיניהם לא השליכו ואת גלולי מצרים לא עזבו ואמר
לשפה חמתי עליהם לכלות אפי בהם בתוך ארץ מצרים:
* ואעשה למען שמי לבדתי חתל לעיני הגוים אשר היתה בתוכם
אשר נודעתי אליהם לעיניהם להוציאם מארץ מצרים: * ואוציאם
מארץ מצרים ואבאם אל המדבר: * ואתן להם את החקותי
ואת משפטי הדעתי אותם אשר יעשה אותם האדם הוי בהם:
* וגם את לשבתותי נתתי להם לחיות לאות עיני וביניהם לדעת
כי אני יהוה מקדשם: * וימרדכי בית ישראל במדבר בחקותי
לא יחרכו ואת משפטי מאסו אשר יעשה אתם האדם הוי בהם
ואת שבתתי חללו מאד ואמר לשפה חמתי עליהם במדבר
לבקלתם: * ואעשה למען שמי לבדתי חתל לעיני הגוים אשר

מצורת ציון

ב (א) בשנה השביעית. לגלות המלך יוביטון: בחמשי. כחדס התמיס: לדרש את ה'. ר"ל להספל למיו ולהתקן לו על ירוכליס סלה תחרס: וישבו לפני. סתפככו לפני:
ג) הדרש. הוה ענין הפלה וכן אפי עתה נספק כל הטובס (יד) וחצא אש. מן אדרס אל אל [היוס ה]: (ד) התשפטו. ככדיס סהיו כמעות יולס אל אש וברף הוה סריס ענין ויכות: (ו) תרחי. ענין חסוס כמו תרחי ולא נבחר כה מעס חוק ובכס למכול ע"י לרדית גלבי [קבלה ב]: ובה. מלבן זוכס ונוספס: ולקוח בו את הסודריס ר"ל כעבור גדול כפי הנהגלה פשטו כה ולקח ממנס טובכס וגס מן סממלה לא נבחר כס ואין כס עוד כה לעמד מול הקמיס עליס: קונה היא. אמורה הוה לקונה וכן סהוה לקונה לקון כה על סממלה סהוה:

הוצאתים לעיניהם: כי וגם אני נשאתי ידו להם במדבר לבלתי
הביא אותם אל הארץ אשר נשאתי ידו להם לבשר צבי היא
כל הארצות: כי עין במשפטי מאסו ואת חקותי לא הלכו
בהם ואת שבתותי הללו כי אחרי גלוליהם לבם הלך: כי ותחם
עני עליהם משחתם ולא עשיתי אותם בדה במדבר: כי ואמר
אל בנייהם במדבר בחוקי אבותיכם אל תלכו ואת משפטיהם
אל תשטרו ובגלוליהם אל תמאאו: כי אני יהוה אלהיכם
בחקותי לכו ואת משפטי שמרו ועשו אותם: כי ואת שבתותי
קדשו יהיו לאות ביני וביניכם לדעת כי אני יהוה אלהיכם:
כי ובמדבר הבנים מחקותי לא הלכו ואת משפטי לא שמרו
לעשות אותם אשר יעשה אותם האדם וחי בהם את שבתותי
שלו ואמר לשפן חמתי עליהם לבלות אפי בם במדבר:
כי והשיבתי את ידי ואעש למען שמי לבלתי החל לעיני הנזים
אשר הוצאתי אתם לעיניהם: כי וגם אני נשאתי את ידי להם
במדבר להפיץ אתם בגוים ולרדת אותם בארצות: כי עין
משפטי לא עשו וחקותי מאסו ואת שבתותי הללו ואחרי גלולי
אבותם היו עיניהם: כי וגם אני נתתי להם חקים לא טובים

רש"י

והוצאתי מן הסן: והא שכתתי חללו. ילאו מן העם ללקוט פן: (בא) וימרו כי הכניס. שכתו
פל דן וכן הולמים לבעל פסוק [במדבר כג] לאחר שמתו דור המדבר: (כג) להפיץ אתם.
הוא כעמדתם להפיץ כי תוליד כנים ונני בניו וגו' [דברים ז]: (כח) נתתי להם חקים לא
טובים. מפרשים ביד ילמד להכשל בפנים וכן ת"י ופירש"י ביד ילמדן עשה ואילו ועכ"ל

מצורת ציון

פלו: (ח) ותחם. מלבן חם ותחם: מלרש פן יאחז מעלי יכולת כי להביאם
(כ) ולרדת. ענין פסוק כמו וריתי סבא ללך כען אכדס וכלס במדבר: (טו) נשאתי
מלאכי ידי כשנושה עליהם: לבלתי הכיא וגו' וז
סיה בעבור עון סמרגלים כי אז גזר פליהם
על יעוה אל הארץ: (טז) אחרי גלוליהם. אחרי העבודה זרה שעבדו במדבר: (יז) ותרש
עני. ר"ל אף כליס סיו חייבים לכל עיני חסם עליהם מסיות משחית אותם ולכן לא כלתים
מדבר: (יח) אל כניסם. סניסם של הדוד טילאו ממלרים סם כסלים אל הארץ: בהחיי
אבותיהם. שגדלו מלכס אשר לא לוס ס': (יט) אני ס' אלהים. ולכן שמעו אלי ולט
בחקותי ומשפטי שמרו ללככס ועשו אותם: (כ) וחי לאות. למען סיו לאות: (כא) ויהי
וגו'. סם סולמדים לבעל פסוק וקרת ועדת: (כב) והשיבותי את ידי. סכנתי ידי מלהכיס
פם: (כג) גם אני. ר"ל כמו ססם בגדו כי פן סלמתי גמול וסכנתי לסם במדבר לספין אותם
בגולס כי גלול ככית סמרגלים סיותס כתשעה ככס כוקבעס סילוס ססיו ככיס לודרות כחורט
סם כעבור סלל עשו סני כן ארול: (כד) יען וגו'. ר"ל אולס לא כעון זס כלכד סיו סמרגלות כ"ס
הני: (כח) נחתי לסם. סמרגלס ביד סולמות לטעם סמסס סוקיס לא סילוס וסמסס סמ

למשפטים לא ידו בהם: כי ואממא אותם כמתנותם בהעביר
כל פטר בהם למען אשמים למען אשר ידעו אשר אני יהוה:
כי לכן דבר אל בית ישראל בן אדם ואמרת אליהם בזה אמר
אדני יהוה עוד זאת נדפו אותי אבותיכם במעלם כי מער:
כי ואביאם אל הארץ אשר נשאתי את ידי לתת אותה להם
בראו כל גבעה רמה וכל עין עבות וינפחו שם את זבחייהם
וינתנו שם פעם קרבנם וישלכו שם רים ויחזייהם ויפכו שם
את גוסייהם: כי ואמר אלהם מה הפלמה אשר אתם הפאים
שם ויקרא שמה במה עד היום הזה: ל לכן אמר אל בית
ישראל בזה אמר אדני יהוה חבדדך אבותיכם אתם נממאים
ואחרי שקוצייהם אתם זנים: כי ובשאת מתנותיכם בהעביר
בגויכם באש אתם נממאים לכל גלוליהם עד היום ואני אברש

רש"י

גידון דלא חקן וגמסין דלא יתקישו בסון: (כו) ואממא אותם כמתנות. אותם מתנה
שחקתי לסם לקדס לז כל ככור סמרגלס ביד ילמד להעבירס ללותס ככורות למוך סיו חוקיס
לא טובים: למען אשמים. אשמים ואחריו אוחס. אשמים. לשון סתמס וכמפרשו לשון אשמה
טופס כול סכאל"ף אינס משקרי התיכס: אשר ידעו. כשלינא עליהם סרעס: (כו) עוד זאת.
סוסיפו לעשות כסכניאותים אל סארץ: (כח) ויקרא שמה כסם. לשון גנאי כלומר כסם סיו
מחשבת: (ל) חבדדך אבותיכם וגו'. לשון תמיה וכי כך סדון סבדך אבותיכם אוחס נממאים
ואני אברש לסם להשיב על סאלתס: (לא) ובשאת מתנותיכם. ובלוקחת מתנותיכם סהיו לסם

מצורת דוד

לא ישיגו בעבורם את החיים כי אם סכליון (מלאכי כ): (כו) פטר. ענין פתיחה כמו
והאכדון ועל כגויות והסמדות יאמר: פוטר מים (משלי י): אשמים. מלי שמעון:
(כז) ואממא אותם. סרחקתס ממני כדבר עמא סרחקתס כמה ססיו מעבדוים
בעבור מתנותס וחזור ומפרש כמה ססיו מעבדוים
למוך כל עטר כחם סם סככורות ספתחו כחם
אחס: למען אשמים. ר"ל סרמוק ממני סיו
למען סיו סממס ויהיס תופלת סוממותס למען
אשר ידעו ויכירו אשר אני ס' אהמתי: (כו) עוד
ואת. ר"ל גם כולת כמה סאלתס סרפתס אותי
חכסו אותי גם אבותיכם כפת מעלו כי:
(כח) ואביאם. ר"ל וסוה כסככאתי אותם אל סלכך אשר כסכפתי לתת לסם וכסכאלו כל גכסם
כחם וכסכס וגו' סיו וזכחיס סם לע"ז וכס נחט קרבנס כסכפיס אותו וכס סמו רית קטורת
סכלס לנחת כות וכס נתו סיון: (כט) ואמר אליהם. ר"ל כססיו עוודיס ללכת להקריב לע"ז
וכו' אומרים כנול אל ככמס סמרגלי לסם מס מעלת ככמס כולת להקריב ככס כמס כחם
כשכור סאלתס סם כסליס סם כלומר סלל און לקריב למוכס ככס כמה סכול מלסון רוממות
וגכסות כ"א גם כעבור ככס סמה אס אלהים סן ססימס ולא כעבור סככולו לחם סם כי מס
סעלס ורוממות יס כוס: ויקרא. עכ"ז לא שמעו אלי ויהיס נקרא ככיסים ככס כמס מד
סיוס סוה ולא חורו ככס: (ל) חבדדך. וכי כעבור סאלתס נממאים ללכת כדכך אבותיכם
אחרי סכיליס לחם ווריס נכדס כדכך לחס סוונס סרת כעלס: (לא) ובשאת. וכעבור
כפלת סממאים וסוד ומפרש כמס סאלתס סמרגלס כריכס ככס. לכל גלוליהם כס לחם

מצורת ציון

פלו: (ח) ותחם. מלבן חם ותחם: מלרש פן יאחז מעלי יכולת כי להביאם
(כ) ולרדת. ענין פסוק כמו וריתי סבא ללך כען אכדס וכלס במדבר: (טו) נשאתי
מלאכי ידי כשנושה עליהם: לבלתי הכיא וגו' וז
סיה בעבור עון סמרגלים כי אז גזר פליהם
על יעוה אל הארץ: (טז) אחרי גלוליהם. אחרי העבודה זרה שעבדו במדבר: (יז) ותרש
עני. ר"ל אף כליס סיו חייבים לכל עיני חסם עליהם מסיות משחית אותם ולכן לא כלתים
מדבר: (יח) אל כניסם. סניסם של הדוד טילאו ממלרים סם כסלים אל הארץ: בהחיי
אבותיהם. שגדלו מלכס אשר לא לוס ס': (יט) אני ס' אלהים. ולכן שמעו אלי ולט
בחקותי ומשפטי שמרו ללככס ועשו אותם: (כ) וחי לאות. למען סיו לאות: (כא) ויהי
וגו'. סם סולמדים לבעל פסוק וקרת ועדת: (כב) והשיבותי את ידי. סכנתי ידי מלהכיס
פם: (כג) גם אני. ר"ל כמו ססם בגדו כי פן סלמתי גמול וסכנתי לסם במדבר לספין אותם
בגולס כי גלול ככית סמרגלים סיותס כתשעה ככס כוקבעס סילוס ססיו ככיס לודרות כחורט
סם כעבור סלל עשו סני כן ארול: (כד) יען וגו'. ר"ל אולס לא כעון זס כלכד סיו סמרגלות כ"ס
הני: (כח) נחתי לסם. סמרגלס ביד סולמות לטעם סמסס סוקיס לא סילוס וסמסס סמ

חוקאל כ

לכם בית ישראל כי אני נאם אדני יהוה אלהי ארץ מצרים
 לא העלה על דעתכם היו לא תהיה אשר אתם אמרים היתה
 כגוים במשפחות הארצות לשרת עין ואכן לי כי אני נאם אדני
 יהוה אלהי מצרים ביד חזקה ובזרוע נמייה ובחמה שפוכה אמלך
 עליכם לי והוצאתי אתכם מן העמים וקבצתי אתכם מן
 הארצות אשר נפוצתם גם ביד חזקה ובזרוע נמייה ובחמה
 שפוכה לי והבאתי אתכם אל מדבר העמים ונשפמתי אתכם
 שם פנים אל פנים לי באשר נשפמתי את אבותיכם במדבר
 ארץ מצרים בן אשפט אתכם נאם אדני יהוה לי והעברתי
 אתכם תחת השבט והבאתי אתכם במסרת הברית לי וברותי
 מכם המרדים והפושעים כי מארץ כנעניהם אוציא אותם ואל
 אדמת ישראל לא יבוא וידעתם כי אני יהוה לי ואתם בית
 ישראל בודאמר אדני יהוה איש גלגליו לכו עבדו ואתר אב-

רשי

לחם לי והלחם לוקחים אותם ממני לטעור כבורותיכם לע"א (לב) והעלה על דעתכם והעולם
 על דעתכם: היו זה היום כי כבר קבלתם עליכם מדעתכם ביום יחוש. כמ"ש (יהושע כד)
 ויאסוף יחוש את כל שבטי ישראל וכל העין: גרוה כגוים. נכרוק עולנו מעל זואריו מאחר
 ששלחנו מעליו: (לה) מדבר טעמים. הוא המדבר שהלכו בו הרעבים שנה. לכן יבוא (יהושע כ)
 וסולמיה המדבר: (לו) תחת השבט. שהיו כעושים לי ולמסרי: במסרת הברית. כברית
 שמכרתי לכם: (לה) וברותי. לשון כריס: מארץ מצרימה. מארץ גוהם אוזיא אותם
 ואתם במדבר: (לם) לכו עבדו. ואל תלכו לאומות שהם נקראים על שמי כבואכם אל

מצורת ציון

(א) (לב) רחובם. ענין רגון ומחשבה: נטמאים עד סיום: ואני. וכי עבדו זה אהיה
 (לה) ובשפמתי. ענין ויתו: (ז) השבט. נדרש לכם לקבל תפלתם: חי אני. סריני
 ששרביט: במסרת. כמו במסרת והוא מלשון נכנע חי אני אם אהיה נדרש לכם: (לב) והעלה.
 זאכר וקשור: הברית. כריתת הברית: ועכ"ו הדבר העולה על מחשבותיכם לא תתקיים
 (לה) וברותי. פלגון כבוד וקיות כמו כבוד והוא מה שאתם אומרים הואיל והמקום שלח
 ידי אותנו מעל פניו נהיה אי"כ כגויה הארצות לעבוד
 פסילי עץ ואבן כמותם ולא נהיה עוד כאלהם

מוטמאים ממנו אבל נהיה נפוצים למקרי הזמן ולמערכות השמים כמו האומות (ג) אב אל
 הוא ענין שופט שכנע וומר שכ"כ יתלך עליהם ביד חזקה. ר"ל שיזוף אותם כהתם
 שפוכה לעבוד את ה': (לד) והוצאתי. כי אוזיא אתכם מן העמים אשר נטעמו הם וחזרו
 לדתם כמתחבה הזאת: ביד חזקה. אכניד ידי עליהם והאסור עליהם תתתי כרת כלב העמים
 לגרסם והאזיאם מאלרם: (לה) אל מדבר טעמים. ר"ל אל מקום שיהיה שם מעלי מלוא
 שם מן האומות שלא יראו כנגלת הטעמים והמורדים: ובשפמתי. שם אהותם עמכם פנים
 מוליים כן אהותם עמכם: (לו) והעברתי. אטעור אתכם אחד אחד כדרך מוטה האל
 שמעבידים זה אחר זה החת השבט כמ"ש כל אשר יעבור תחת השבט (ויקרא כו) והוא על
 דרך משל: במסרת הברית. כמאורי קשר הברית שלא תללו שוד ממנו: (לז) וברותי.
 אכרו מכם את המורדים כי לבלתי נמדבר: מארץ מצרימה. מקום שהיו דרים כן
 קאומות: כי לי ה'. טמאן כמאמר: (לם) לכו עבדו. ר"ל עבדו הטעמים לגד טמא

חוקאל כ

אתכם שמעוים אלי ואת שם קדשי לא תחלו לעור במתנותיכם
 ובנדולתכם: כי בהר קדשי בהר ו מרום ישראל נאם אדני
 יהוה שם יעבדני כל בית ישראל בלח פארץ שם ארצם ושם
 אדרוש את הרוגמתיכם ואת ראשית משאותיכם בכל
 קדשיכם: מא ברית ניהח ארצה אתכם ברוציאי אתכם מן העמים
 וקבצתי אתכם מן הארצות אשר נפצתם גם וקבצתי בכם
 לעיני הגוים: מכ וידעתם כי אני יהוה בתיבאי אתכם אל אדמת
 ישראל אל הארץ אשר נשאתי את ידי לתת אותה לאבותיכם:
 מג וזכרתם שם את דרכיכם ואת כל עלילותיכם אשר נטמאתם
 בם ונקמתם בפניכם בכל דעותיכם אשר עשיתם: מד וידעתם
 כי אני יהוה בעשותי אתכם למען שמי לא כדרכיכם הרעים
 ובעלילותיכם הנשחתות בית ישראל נאם אדני יהוה:

רשי

סנויא לשלול לו חורס ומאחר שהוא חומר דברי אינכם שומעים אלי כענין שא"ל (לקמן ג)
 והכך להם כשיר טגבים וגו' שומעין את דבריך ואינם שומעים אותם: במתנותיכם ובנדולתכם.
 שאחת מפרישים סבוכות כגם כבורס כאשר זויה אתכם ומשקרא שמי על הדבר אתם מקריבים
 אותם לעבודת אלילים: (מ) משאותיכם. כמו משארותיכם לשון מוון כמו שארס כסותם
 ומאטם לא יגרע (שמות כה) וכן חכרו מנהס: (מג) ונקמתם. לשון קטטה לי אחר כתרעט
 ותדנקו. וכן ת"י טהאחיס דמוי"ד בל"ז (כמו לעיל ו ט):

מצורת דוד

ומנהס ולא חוסיפו לעבוד אותי: ואחר. ר"ל
 וזהו הואיל אם אינכם שומעים אלי מוטע לעבוד
 לעכורס לנד: במתנותיכם ובנדולתכם. ר"ל
 כמה שאתם מתנדבים מתנות לביט ה' וכמה
 שאתם עובדים ע"ז כגו ע"ז בלח הלול ה' כי
 כע"כ תבוא הסורעניות עבדו הגלולים
 ויאמרו הבריות על מה עשה ה' ככה לארץ
 שאתה ומה חרי הלח המם מתנדבים מתנות
 לביט ה' ולכן מוטע לעבוד לעכורס לנד ולא
 יסיה עוד הלול המם כהכח הסורעניות:

(ב) כי כבר וגו'. אלא כבר קדשי וחזרו ומקדש כהר הכס של ישראל הוא מקום המקדש
 שם יעבדוני כל בית ישראל כולם הכאים כארץ ר"ל הדיקים המהוקקים בדת ישראל הכאים
 כארץ ביום המשיח: שם אלרם. שם אקבל קרבנותיכם כרגון ושם אדרוש לשלול את
 תרונותיכם ואת מיטע התנותיכם כראוי לי בכל קדשיכם ושם קדשי המוכת קאמן לאזיס:
 (מ) בריח יחומ. עבדו הכח ריח הקטרת הכח לנתת רוח אהיה מרזח לכם וזה יסיה
 בזמן שאזיא אתכם מן העמים וגו' ונקדשתי ככם. על ידכם אהיה מקודש לעיני העמים כי
 ידלו שירי מלח לי: (מב) אני ה'. טמאן כמאמר: (מג) וברותי. ר"ל אל הדט שאר
 ה'. אשר נשאתי וגו'. להשכע על הדבר: (מד) ונקמתם. כהארץ שהיא: ונקמתם
 פריכם. תכרתו בעיני עממכם ר"ל אתם תשפטו הבריות על עממכם עבדו כרעות אהי עשיתם:
 (מד) כי אני ה'. טמאן כמאמר: למען שמי. למען כבוד שמי: לא כדרכיכם. לא כמלח
 דרשיכם אשר הכס רעים ונשחתים:

כא * יהי דברי יהוה אלי לאמר: * בראש שנים פליק יתקן
 תימנה והתקף אל דרום והתבא אל יער השדה נגב: * ואמרת
 ליער הנגב שמע דברי יהוה כה אמר אדני יהוה הנני מצית
 בקר אש ואכלה בקר כל עץ לח וכל עץ יבש לא תחבבה להבת
 שדה ונצרב ברה כל פנים מנגב צפונה: * ויראו כל בשר כי
 אני יהוה בערתי לא תחבבה: * ואמר אהה אדני יהוה המה
 אמרים לי הלא ממשל משלים הוא: * ויהי דברי יהוה אלי
 לאמר: * בראש שנים פליק אל ירושלים והתקף אל מקדשים
 והתבא אל ארמתי ישראל: * ואמרת לארמתי ישראל כה אמר
 יהוה הנני אליך והוצאתי חרבי סמעה והכרתי מפה צדיק
 ורשע: * יען אשר הכרתי מפה צדיק ורשע לכן תצא חרבי
 מתערה אל כל בשר מנגב צפון: * וירעו כל בשר כי אני יהוה

רשי

כא (ב) דרך תימנה. ארץ ישראל בדרומה של כנל: אל יער השדה. אל בית מקדש שעתיד
 לסיות יער וכשד להרסם להטך ט שטלים: (ג) וצבר. לשון לרבת השחין
 (ויקרא יג) ועל שפתו כהא לרבת (משלי עו) לשון כוים: כל פנים מנגב נפוס. כל האנשים
 בדרומה של כנל כהא בלשון ל' לרבת רעיוני בלשון: (ה) במשל משלים הוא. כלשון מתכבד
 להס בלשון משל וחדש כגון יער ואש אוכלת לח ויבש: (ו) ויראו דבר סי' אלי לאמר. הנהא
 להס כנראה מפורשת שאמרתי לך שיש פניך דרך תימנה אני מפרש לך שיש פניך אל ירושלים:
 (ז) והתקף. והתבא וכן אל תימנה (מיכה ג) ולא תיפק על בית יסחק (עמוס ז): אל מקדשים.
 הוא יער השדה. שני חורבנים: (ח) צדיק ורשע. הוא הלח ויבש: (ט) יען אשר

מצורת צפון

כא (ג) החתף. הוא מלשון נטישה והוא
 יעוון (מיכה ג): (ג) מצית. ענין הכערה
 כמו ותלת כסככי יער (ישעיה ט): ואכלה.
 זכרם: לח. מלשון לחות ורעיונות: החבבה.
 מלשון כנוי: להבת סלכת. עינים אחד וכה
 ככל לחוק: וצבר. ענין שריפה כמו כהא
 לרבת (משלי עו): (ד) כל כשר. כל חסד:
 (ה) אהה. ענין לעקב לשון לעקת יללם:
 (ו) מתערה. וכוא תיק מהרב וכן וישלפה
 מתערה

הרמנים בלכת האש ר'ל גם הדיקים יכלו עם הרמשים כמו שפען הלח נהרף בקרן עין סיבם
 והאויב יאכר כל האומות השובים מנגב לכלל העומדת בלשון פעולם: (ד) ויראו כל כשר
 בעבור חוקי התכרה ידעו כולם שמהם נעשה ולא במקרה ולכן לא תחבב עד ושרוף הכל
 (ה) חמה. בני עמי אומרים עלי הלא הוא מדבר במשל וזכר איך להסך המשל לפי דעתם
 ולטובה: (ו) אל ירושלים. כחומר איך חזר עמך נכונה כחומר כמות שיהא: אל מקדשים
 יאמר על האולם והסבול וביח קדש הקדשים: (ח) חנני אליך. כהא אני אלהים עמך: (ט) יען
 בעבור שאכרות מן דיוק ורשע ועשייתו כך קומה גדולה ושמותו פליס חייבים ועונו לרשע
 לכן יקו גם כל האומות השובים מנגב ככל השומרת בלשון: (י) כי אני יהוה

מל

הוצאתי חרבי מתערה לא תשוב עוד: * ותקף בראש האמה
 בשברון מתנים ובמרידות תאנה לעיניהם: * יהי כה אמרו
 אליך על מה אתה נאנה ואמרת אל שמעיה כה פליק ונמס
 בל לב ורפו כל ידים וכהתה כל דיוח וכל ברבים תלכנה שים
 הנה באה ונהלתה נאם אדני יהוה: * יהי דברי יהוה אלי לאמר:
 בראש שנים פליק ונצרב ברה אמר תרב חרב היחדה
 ונמסרוטה: * למען טבח טבח היחדה למען יהיה לך ברק
 מרטה או פשיש שבט בני מאסת כל עץ: * ויהי אתה למרטה
 לתפש בקר היא היחדה חרב והיא מרטה לתת אותה ביד
 חרב: * יען ותילל בראש פיה היא היתה בעמי היא בקל נשיא

רשי

סכרתי מן. ודעתי כי יאמרו האומות לאיכם אלקי פליס ואגרם את נכודלך כולם וסא
 פתחתי ונלרנו כה כל פנים סדוויים: (יד) חרב חרב. שתי חרבות חרב מלך כנל ראשונה
 ואחר כך בני עמון יוד שמעל כן נחמס סדוויים את גדלים ואת כהאסים אליו משארית
 סכרם כמו שמורש (כרמיהם מל): מרומה. סורטיאס בלשון. ומתחם חכרו לשון שלים וכן
 ויתן אותם למורטס וכן כולם: (טו) דיה לם ברק. לסיות לם ברק וסדוויים פלדורט בלשון:
 או נשם. לשון תמיסס כוא שחא לם לו למתו עוד: שבט בני מאסת כל עץ. שבט סלס
 מכס כה את בני ליכור קבס מכל הסכטים ומואסת הוא פכת כל משע וכל עץ כי אינם אלה
 לכולם: (טז) ויהי חמה. את השבט: למרטה לתפש כק. למלחמת שחא סתם וסגונו לתופסת
 כק: דוא סודס חרב. הוא השבט חרב חסד ומורטס הוא לתת אותה ביד נכודלך לסר
 כס: (יז) ותיילל. לשון יללם: כי הוא. סכרם תמיסס בפני וכל נשיאס וסריכס: מוגח

מצורת דוד

כא במקרה: לא תשוב עוד. פד הצרית כל
 כשר השובים מנגב כנל וכחומר תשאיך אש
 סימם כל במקרה כי במקרה לא תחמיד כ"כ:
 (א) האמה. פסה אנהא כהאם סלעטער
 בשברון מתנים. ר'ל אנהא גדולה וכהא נשכרו
 סמתנים ונפלו מוכבד סלחוס: ובסריויה. ר'ל
 כמריכות לב תלחנ לטיני ישראל: (ב) אל
 שמועה. בעבור השמועה סכאס אליו מירושלים
 מחורבנה ולכן נמסו כל סלכנות ורפו ידי סלחוס
 ודוח כל מרת כהתה וסופסלו ופרכי כל סלחוס
 יעונו ודעת סככלם כמו סמיס שמיס ואינם
 נמיס: תנח כהא. ר'ל כהס סיה קרופס כלא
 ככר כהא וסויהס: (ד) חרב חרב. על חרב
 ר'ל יאמר וככל המלם כדך סמקוק וכן משי משי (כמיס ב): תנח מרופס. לפס לתת לסכר
 סהלודס: (טו) למען ענת וגו'. סהלודס סיה למען סמיס חריפס לעבוה כס וסמריכוס סיהס
 למען ויהי לם ברק להכיל סלחוסים: או נשם. או שמה תלמדו נשם על סכרם סיהל כי לל
 סליו תנח כהא על סלחוסים: שבט בני. כחומר לח כן סוא חך דעו סהכרם סתול לכרות שבט
 בני ר'ל אובלסי ישראל וכוא מקרא קור: מאסת כל עץ. פתח תלחס כל עץ ולא סכרות לחס
 ר'ל לא תלך פתח על האומות לסכריתם ולפי סהמשל חת ירושלים ליער אשר ל' שבט ויבש
 גם סלחוסות כהס עץ: (טז) ויהי חמה למרטס. סלויב נתן חת סכרם למלחמת לחס למען סמיס
 דלחסי ללחוס ביד: דוא כחודס חרב. ר'ל סכרם סיהל חרוד לחס חריש לחס סכרם
 סל לחס ביד ר'ל סמרת למייל למריח סריכוס וסכסיל לחסי: (יז) יען ויהי

מלשון צפון
 מתערה (ש"א יז): (יב) ורפו. מלשון רפין
 ויאמר על כנכל ומתיאש: וכחתה. ענין
 עבירות וחוקך כמו כס סהנג (ויקרא יג):
 ונתיחת. מלשון סיס: (יד) היחדה. משל
 חדיס וסנון: מרומה. ענין לסות והלחוח כמו
 נחזות סמוצ (מ"א ז): (טו) ברק. להס
 ווסר כמו וברק חנית (חוס ב): שבט
 סריכוס: (טז) לתפש. ענין לחריש. בקר
 כק סיד: דוא כחודס חרב. כמו ספך סיה
 חרב סודס וכן כל רכיס עמיס (תהלים סט)
 (יז) ותיילל. מלשון יללם: מנדי. מנין ספך
 ולסיס

ישראל מגורי אל הרב היו את עמי לכן ספק אליהם: יי פי
למן ומה אמנם שבט מאסת לא יהיה נאם אדני יהוה: יי ואמה
קר אדם הנבא ויהי בה אל-בה ותכפל הרב שלישה הרב

רשי

אל הרב . קבולת עמים באים לתרב היו סביבות עמי כן תי מגורי לשון אוגר בקין כן משכל
[משלי י] אגרה בקירי מאלסה [שם ו] נהרסו ממגורות [ויאל ה] סודו טרם כמגורה [חגי ב]
ומתם חכרו לשון ויכא כמו ויגר מואב [במדבר כב] : לכן ספק אל ירך . לשי ולקיה :
[ית] כי בתן . כי בוחן רב בנרות שאר פורענות הרבם נכחטו כפן שבט ודבר ועד ומה :
ובוא הם גם שבט מאסת לא יהיה . ומה הכי עוד על בני אס גם שבט מואסת זו הנבא עליו פס
שאר הבוחן : לא יהיה . עוד בני בעולם וכן תי לא יתקומון אכל שאר הטקאל לא הרגם כד
וכי בעמי ובמעמי בו לבנות רכיש רחמי כספרי פתרונות ולא נתישבו לי והפיטו שיבד
כמוכס [בשבת ראשונה יוצר] ומואסת כל עץ הדקירה המונה מסייעי שקרא את החרב מואסת
כל עץ ויומון כן חרנם או נשג וגו' על דהדיוו שבטא דביה יהודה ובנימין לשבטא דישאלא כד
גלו על דפלתו לעשותו ותכו איוון למעטי כתר ללמי איעל חף הוא מפרס או נשג לשון תפוסה :
כי בתן ומה אס גם שבט מאסת לא יהיה . ארי איתמיתו עליון בניו ולא תכו כלומר כבד
הרב כחון שלא ישובו ומה יהא כסופיון אס גם שבט מואסת לא יהיה אחר ואף שבטא דביה
יהודה ובנימין מגלא יגלון וכסופיון ישיאל לא יתקומון מלכות שבט שסיסה מואסת כתיביתם
ומעלתו עליהם ועל פרעם פכאה עליהם אף הוא לא תהיה ולא תקום עוד אפתרנו לי אחר לא
נשג וגו' או שמא נשג כי אחר אלי שבט בני מואסת כל עץ מלכי יהודה מואסי ע"א הם כמו
אמנוט באיזה שאלה [ד"ס ב] ומהם עליו הוכב ואסא ויהושפט ותוקיסו ויהאיהו שכברו כל
ע"א שבטאם שחתו ידו ואף אלו ישובו כתיביתם : ועק וסיל . ואל תיש על אלת כי היא
תהיה בעמי ולמה כי בוחן כבד כחון הדבר למי שלא ישובו תשובה סוגנת ומה אס גם שבט
מואסת לא יהיה ומה אמתין עוד חסילו אס בואו לשבט ולמלחום בע"א לא יתקיים הדבר בידם
כי ימהרו לשבט לרשפתם והוא שאמר לירמיה אס ישוב ולא ישוב : [יש] הנבא וסך כף על כף .
כדרך הסופדים ומה היא סגנונה : ותבפל חרב שליחתם . אני אמרתי חרב חרב חרבו של
נכודנלר להרביד וירושלים וחרב בני עמון בגדליה עוד יש חרב שלישיה כפולה כשתיסן סללו וחרב
הללים תהיה והיא חרב סתלל סגדול המפלת הללים רכיש : החדרת להם . בכל אשר תאלל
תדרוך תחכם כמדרי חדרים סרי ויומון כן קרה ושרי חסילים ילכו לפגרים שם תשיגם חרב וכן
ככל שמקומות אחר ומלפן מהם אל מרים בנרות כמו שאמור בענין פל כל שפויים נחתי אמת

מצודת דוד

בקול ועשה יללה כי החרב היא תהיה בעמי
ואף היא תהיה בכל ישיאל סם השמים
והשכולים : טעמי אל חרב . אנשים מאוסים
בחרב היו עם עמי לכתוב בהם ולכן הכה כבף
על סודך דרך לער ואכל : [יה] כי בתן . כי
שחרב יהיה ותחוק דבר סחודו והסוד והמה
תחוקה כ"כ אס גם תמאם לבנות שבט בני
הם אוכלי ישראל וכמו שמואסת פל עץ סם
אוכלי האמות א"כ לא יהיה לורך כלל אל
החרב ולמה א"כ תחוקה : [יש] וחרך כף אל
כף . דרך לער ואכל : ותבפל . אמור כנבואה אשר חרב השלישית תהיה כפולה ומרובה חמתי
פחרכות שעברו ר"ל גלות דקירה תהיה קסה מגלות יהויקים ויהויכין : חרב הללים היא
שחרב סהיה תפיל הללים רכיש וגם תפיל חלל סגדול ועל סתך לדקיס יחבר כי גם הוא נלקח
בש"י ושב נפאכר אכל בעמי סגולות סראשנות עם כי כסבו סמלכים לא סרכו לסבות כסם :

מצודת

מצודת דוד

תללים היא חרב חלל הנחל החדרת להם : י למען למנו לב
ותרבה המכשלים על כל שעריהם נחתי אבחת חרב אה
עשויה לברק מעשה למבח : כי התאחזי הימני השימי השמימי
אנה פניה מעדות : כי ונס אמי אבח כפי אל כפי ותנחתי חמתי
אני יהוה דברתי : כי ויהי דבר יהוה אלי לאמר : כי ואמה בך
אדם שיש לך שנים דלים לבוא חרב מלך בבל מארץ אחר
יצאו שניהם תד ברא בראש-הדרך עיר ברא : כי ברה תשים

רשי

הרב: (ב) למוג . לשון הנעה לשון אחר לשון דבר נאם : והרבה המכשלים . והרבות המכשלים
וכן כל הרבה שבמקרא לשון הרבות הוא לשון פעול : אבחת חרב . יש פותרין טעמת ע"ת
תחת אל"ף כ"ט ב"ה ויש פותרין כמו אבחת לשון כעסה ולא יתכן כי תהיו באבחת אינה יסוד
ולא באה אלא למימכה וכו' כבשתה מן היסוד ואני אומר אבחת חרב השמעת קול הרעו הרב
לשון נחמה גלאשמינוט בל"ז כי נו"ן כנחיה יסוד נופל הוא כמו נו"ן כנחיה ותכא במקומה
אל"ף כמו (איוב יג) ואחוזי כחוניכס אסוך שמן (מלכים ב יד) ומתם פירש כמו חומת חרב
ואין לו דמיון אלא פתרונו לפי עניו : אה עשויים לברק . או ואל כי עשויים הוא ללכת מרומם
ומזרקה : מעשה לטבח . ועשויים כמלה עד תפסם ככף לטבח כיוס המלחמה ויש פותרין
מפסע על ל מיעוט שמתמטת כממשנני אותה ועטות הוא בידם כי חכרון יהיו ודמאות ספי"ת
יורה עליה כי אין המ"ס שורש כתיבה כמ"ס של מעונה ומצוה ומעוטת ומעלת ספירים [ש"ה ה]
ומתם חרב מעשה לשון מחסכה כמו [דניאל ב] החיב עטה ועטם אכל דוגם פותר אותו כמו
עטה אור כסלמה [תהלים קד] : (בא) התאחזי . אל מקום אחד או לימין או לשמאל :
מעדות . מומנות : (בב) וגם אני אכה כפי אל כפי . אני אומר לך ככה כף אל כף וגם אני
כמוך מוקדן עליהם ואכה כפי אל כפי אך חמתי כוערת כי וסניחותי אותה : (בד) שום לך שנים
דרכים . כמו שבוה מסיים המקרא : ויד ברא בראש דרך עיר . פנה לך מקום בראש דרך שאתם
כך ועש לך מין דרך מסולשת לפרשת דרכים אחד פונה לימין ואחד פונה לשמאל : יצאו
שניהם . שני הדרכים : ויד ברא . מקום פניו מן הקוליס והכדקיס אירעטי"ד בל"ז ודוגמתו

מצודת דוד

החדרת להם . ר"ל החרב סהיה שמודה בחרב
סוחד לבוא עליהם : (ב) למען למוג לב . הכיאה
תהיה למען המס לב סלגשים ולהרבות סמכשולים
ועל כל שערי עריסם אתן עמחת חרב כי ככל
עריסם ירבו בחרב : עשויה לברק . החרב
עשויה לעטש למען סיות לס ווסר להכפיל
לסיות וסיה מעוטפת כבגד לכל יסוד סחודו
כאלו אל החרב יחמר את החרב סיואלת מככל
לך כאלה מן הדרכים או פנה עלמך אל סיומן
ר"ל ליהודה סיושב ציומן או סיושיו עלמך אל
סמאל ר"ל לרפת בני עמון סיושב כסמאל :
אנה סניך ומעדות . מומנות ללכת : (כב) וגם
אני וגו' . כאומר אכל כמו סניוחי לך סנבא
ס ידעתי שעל יהודה סתך סמרכ וכוס תנוח חמתי מאשר קפתי עליהם : אני ס דברתי
וע יס : (בד) שום לך . עטש לך שני דרכים לבוא כאלה מסס חרב מלך ככל : טעמי אחד
סיה ככל : ויד עטש . פגרא מקום פיוחד על סדרטים ססס וכסחלגה דרך סיוול מן ססר

מצודת דוד

מצודת דוד

לְבֹא אֶרְבֵּב אֶת רַבַּת בְּנוֹי עַמּוּן וְאֶת יְהוּדָה בִּירוּשָׁלַם בְּצוּרָה :
 כִּי בִי עֲמַד מִלֵּךְ בְּכָל אֲלֵי אֵם הַדָּרְךְ בְּרֹאשׁ שְׁנֵי הַדְּרָכִים לְקַסֵּם
 קַסָּם קַלְקַל בְּחַצִּים שְׂאֵל בְּתַרְפִּים רָאָה בְּכַבֵּד : כִּי בִימֵינוּ הָיָהוּ
 הַקַּסָּם יְרוּשָׁלַם לְשׁוֹם פְּרִים לִפְתַּח פֶּה בְרִצְחַ לְהַרִים קוֹל בְּתוֹרְעָה
 לְשׁוֹם פְּרִים עַל־שְׁעָרִים לְשַׁפֵּךְ מִלֵּלָה לְבָנֹת דִּיק : כִּי וְהָיָה לָהֶם
 בְּקַסּוֹם־שׂוֹא בְּעִינֵיהֶם שְׁבַע־שָׁבָעוֹת לָהֶם וְהָיָה מִקְבִּיר עֵץ
 סִיחִיר ו'

רש"י

בספר [יחזקאל] עלה לך השרה ובראת לך שם ועוד כי הר יהיה לך כי יער הוא ובראתו [סס]
 ומנה הכרם בולס לשון כרירה כמו כרו לכס אים [ש"א יז] כהא לשריט בלע"ז: (בה) דרך
 תשים לבוא וגו'. סו' שתי דרכים הללו למלך בכל הולא מאלכו על מנה ליקר או לירושלים או
 לרבת בני עמון לאיוו משתיכן שפול לו גורל בקמיוו עליה כמו שפורש כי עמד מלך בכל וגו':
 (כ) אם סדק. קרפ"ר בלע"ז: קלקל בחלים. ליהט בלהט חלים ורק חן כלפי מעלה והיא
 פונה מאלוים לימין או לשמאל ולמקום סה"ל. פונה הוא הגורל. קלקל בחלים חכרו מנהם עם
 נתסה קלל [לעיל א'] ועם לא לעוים קלקל טרפ"ר בלע"ז וכן ת"י קלקל בחלים קתה בגרריא:
 וכל הנכשות הפקלקלו ויה לעוים קלקל טרפ"ר בלע"ז וכן ת"י קלקל בחלים קתה בגרריא:
 שאל בתרפים. ללס שמדבר במכשפות ויה עשה וכוונתה שאל עושהו כחוטה עשה יש בו כדור
 לעולם: ראה בכבד. יש בקיאים קוסמים בכבד: (כ) בימינו היה הקסם ירושלים. כל
 גורלותיו קסמו לו לבא וירושלים: לשום כרים. שלעוים ממונים ראשי גייסות: לשום כרים
 על שערם. אלה גויים שלך שב על שער פלוגי: לשפך סלה. בוסכין עפר וסולין וזוכיין תל
 גבוה וזוכיין אותה קטין שכוכיין תלי המגדלים לעמוד עליו ולהלחם בכני העיר: (בה) והיה
 להם. לישראל מה עששה וכוונתה: בקסם שוא. ולא יחמינו סיללת אך בחמת: שבעי
 שבעות להם. ארבעים וחמש פעמים קסם להם וכוונתה: וכל הקממים כונו זה כזה: והוא

מצורת ציון

(ש"ב יח): ברא. מלבן כרירה כמו כרו לכס
 אים (ש"א יז): (בה) את רבת. אל רבת וכן
 זאת יהודה כמו וירדה אל מדין (שופטים ז):
 בצורה. מלבן מכלל: (ב) לקסם קסם. ענין
 כשוף: קלקל. ענין לעישה וזוכך כמו והוא
 לא פנים קלקל (קהלת ז) והוא מלבן נחומת
 קלל (לעיל א'): ותרפים. ללמים מגידים
 עתידות ע"י כשוף כמו ותגובו רחל את התרפים
 (בראשית לח): (ב) כרים. כענין חילים שפויים
 מכלול וכהם מנגמחים בחומה להפילה כחומר
 כיוספיו וכן וסיה עליה כרים (לעיל ד): סלה.
 הוא תל העשר מול החומה לעלות עליה ולהלחם
 על העיר: דיק. כענין מגדל מען מול העיר
 והוא מתחולת המלחמה: (כח) שבעי שבעות.
 מלבן

מצורת דוד

שם כדור ר"ל את המקום הזה כדור: (בה) דרך
 השיס. דרך אחד תשים לבוא כה התרב אל
 רבת בני עמון: ואח יכודס. ר"ל וגם תשים
 דרך אל יהודה יושב: בירושלים הכזרה וחושב
 להשכב בה: (כ) כי עמד וגו'. ר"ל הדבר הזה
 כא לרמו אשר מלך בכל עמד בלאתו מאלכו
 על אם סדק והוא המקום אשר יתפרשו משם
 הדרכים אילך ואילך הנחשבות לפנות אל מול
 המקום סה"ל: בראש. בהתחלת שני הדרכים
 המתפרדים: לקסם קסם. העמידה עם היתה
 למען קסם קסם לדעת איה יקר ויליץ: קלקל
 בחלים. לעש וזכך כדול בחלים עד סה"ל מוסר
 ביוצר והרואה ויכל לראות בו כוא במראה ודרך
 בעלי הקוסמים לראות בו ולקסום: שאל
 בתרפים. שפויים המה כזרות חדם ומגידים
 עתידות ע"י כשוף: ראה בכבד. כי יש בו
 כח וכוונתה: (כ) בימינו היה הקסם לקסם
 כרים. להעמיד חלים מנגמחים מול החומה
 לשכרם ולכתתם: לפתח פה ברלח. לורו את
 העם שירלחו את בני העיר: להרים קול בתרועה.
 לשפך וגו'. סס עיני מלחמה: (בה) והיה להם.
 לישראל היה בעיניהם קסם שוא ר"ל

סס

לְהַתְּפֹשׁ: כִּי לְכֹן בֹּדֵה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה יַעַן הִזְכַּרְתֶּם עֲוֹנֵיכֶם בְּהַנְלֹת
 פְּשָׁעֵיכֶם לְהַרְאוֹת חַטֹּאתֵיכֶם בְּכָל עֲלִילוֹתֵיכֶם יַעַן הִזְכַּרְתֶּם
 בְּבֶקֶף הַתְּפֹשׁוֹ: לֹא וְאֵתָה חָלַל רִשְׁעֵי נְשִׂיאֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־בָּא יוֹמֹ
 בָּעֵת עֵץ קִץ: לֹא כֹה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הַסִּיר הַמְצֹנֶפֶת וְהָרִים
 הָעֵמֻרָה זֹאת לֹא־זֹאת הַשְׁפֵּלָה הַגְּבִיָּה וְהַנְּבִיָּה הַשְׁפִּיל: לֹב עֵנָה עֵנָה
 עֵנָה אֲשִׁימְנָה גַם־זֹאת לֹא הָיָה עַד־בָּא אֲשֶׁר־לוֹ הַמְשַׁפֵּם
 וְנִתְּמִיו: לֹב וְאֵתָה בְּר־אָדָם הַנְּבִיא וְאִסְרָתָּ כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה

רש"י

מוזכר עון להתפש. וכוונתה בקסמו את קמיוו היה מוזכר עוונות שזכר ישראל שיהו מודיעים לו
 עמון ומולך שביניהם שיהו מומיין את תוכחות הנביאים: להתפש. שיהו ישראל נחמסים בידו:
 (כט) יען הזכרם עונם. שאלם מחדשין פכיות מיום אל יום ועוונותיהם הראשונים מוזכרים
 על ידיהם: בהגלות פשעים. החמשים: להראות חטאותיהם. הישנים: יען הזכרם. לפני
 לדעת לפיכך: בבקף התפשו. כיד מלכא דככל התמסרון: (ל) חלל רשע. חייב להיות חלל
 ברשעך: גשייא ישראל. לדקויו: בעת עון קץ. בעת נתמלאת ססאה וכשע סטון סלחרון
 הממלא את ססאה: (לא) הסור המלנפת וגו'. כתרנמו אפדי מלנפתא משריה כהנא רבא
 ואכנל כהנא מלנפתא מלנא אמר דין ודין בחתריה לא יתקום: השפלה הגבה וגו'. גדליה
 בר אחיקם דלא סות דליה יכבינה לדקויו גדליה הוא תעדי מוים: (לב) עוה עוה. לשון
 עי סהסם לשון מוזכר אמר מורכס פעמים ושלם אשימנה. ככר יטלה מיכניה ותגה לדקוים
 ומלדקוים נתנן לגדליה סרי שמים. ומנחם חכר עוה עם עוהה וסתי העלכה [אסתר א'] שעינו
 ורכשענו [סלמיון קן]: גם זאת לא היה. גם לגדליה לא התקום עד בא ישמעאל בן נתני:
 אשר לו המשפט. אשר עליו שמי להפער קמיוו ומשפטי: ובתתיו. צידו:

מצורת דוד

מה עלה בקמיוו לעלות ירושלים היה בעיניהם
 שוא כי חשבו שלא יוכל לכבשה כאלו הכשדים
 נכשמו להם שבעות רבות שלא יכבשו אותם:
 והוא מוזכר עון. אבל כ"א מאנשי ירושלים
 היה מוזכר אית סטון לפני המקום כעשותו כעסם
 כעסם להיות סבה שיהיה נתפש ביד האויב:
 (כט) יען הזכרם עונם. בעמר שאלם מוזכרים
 עוונותיהם הראשונים כמם שאלם מגלים פשעים
 התדשות לעשותם בפרסום: להראות. למען

מצורת ציון

מלבן שבעים: (כט) עלילותיהם. משפטים:
 (ל) חלל. מחולל והוא ספון סקדוס: בא. בא
 ענין שקיעה כמו כי בא הכשע (בראשית כח):
 יומו. שמשם תקרא יומו כמו לרות היום
 (בראשית ג) ור"ל הלחתו סתאירס כעמם:
 קץ. סוף: (לא) המצנפת. כובע מיוחדת
 לתאבוס ומשלים: (לב) עוה. מלבן עוות
 ועקום

יהיו נראים חטאותיהם אשר מאז כסבת כל עוונותיהם שחדשות וכפל סדכר כמ"ס: יען
 הזכרם. בעבור שאלם מוזכרים עוונותיהם לכן התפש בכף מלך ככל: (ל) ואתה חלל רשע.
 אתה רשע המחולל מן סקדוס ועל לדקויו יאמר: בא יומו. שקעה שמשו וסלחתו בעת
 עבדותו סטון המשלים את סקן וממלא את ססאה: (לא) הסור המלנפת. אתה לדקויו סכר המלנפת
 וסכר את סעטרה מעל ראשך כי לא תמלך עוד ולא תמשול בישראל: זאת לא זאת. ר"ל
 הדעה הזאת אשר באה ליהויקום וליסויכין לא היה כזאת הדעה סכאה עלך כי כגלגל יהויקום
 מלך כנו יהויכין וכגלגל יהויכין מלך לדקויו אחי אחיו ממספרתו אבל אתה סגלה לדקויו לא
 כבאר מי מולך ומשל ממספרתו: השפלה. יהויכין סככר גלה והוספל אותו אגביה כי
 מורשו ילא וזכנול ומלך המשיח: והגבה. לדקויו סהוא מולך פתח כעמלה ורוממות אחת
 אכסיל כי יגלה מאלכו ולא ימלך מי מורשו: (לב) עוה עוה עוה אשימנה. את המלכות סהיא
 אעשה מעוות ומעוקם ועל לדקויו יאמר וכפל המלה שלם פעמים לומר סעד עולם לא ימלך
 מי מורשו: גם זאת לא היה. ר"ל גם סהכבה הזאת סויהו ליהויכין שאל מורשו וזכנול לא
 יהיה סגבה שלמה עד כוא מורשו מלך המשיח אשר לו משפט המלכה ולו אתן סגבה שלמה
 וכל

אל בני עמון ואל חרפתם ואמרתי הרב חרב פתוחה למבח
טרומיה להכיל למען ברק: יד בחזות לך שוא בקמס לך כוב
לת אתה אל ציורי חללי רשעים אשר בא יום בעת עון
קין: לא השב אל מערה במקום אשר נבראת בארץ מכרותיך
אשפט אתה: יד ושפכתי עליך זעמי באש עברתי אפיח עליך
ונתתיך ביד אנשים בערים חרשי משחית: יד לאש תהיה
לאכלה דמך יהיה בתוך הארץ לא תזכרי פי אני יהיה דברתי:

רשי

(לג) אל בני עמון ואל חרפתם. אשר שמו כנפול גורלו של נבוכדנצר בקסמיו לכה על ירושלים וחרשו
אותי וזה עמי לאמר יד ע"א שלם רמה: להכיל. להפיל חללים רבים: למען ברק. למען לא
יתברך מראה לטעם שלם חללים: (לד) בחזות לך שוא. קוסמי עמון חוו להם שוא לאמר לא
יבא עוד עלי: להת אתך אורח אל זוארי חללי רשעים. להטעותך ולתת את זוארך כזוארי חללי
רשעים של ישראל: אשר בא יום וגו'. יום שלם: (לה) השב. כמו שב שברי הדין
רעה. המחוי עד טוב הרב ששל ישראל אל חרש וחל"כ כשיגמור נקמתו בישראל ישוב עליך
ובמקום אשר נבראת וגו': (לו) חרשי משחית. אומנין לקעלא: אנשים בערים. מוכנין עמון
כשגמון להכל ולהשחית: אפיה עליך. לשון נפוחת אש במפוח (וס ימי"ס רבי"ס שפרש"י
פרש"ס ו"ו כה"ש"ר כתר"ב למעלה עכ"ל) אפיח עליך כש"ס לשון כני"א
מזכיר אל"ף על הדר"ב. להת אתך אל זוארי חללי רשעים כב אל חרש וגו' אפיה עליך
איו טפל לשון זה אלה על מתכת וכן חרשי משחית וזאת כשני טפל נבוכדנצר נאמר ונאש
ו וכן משמע הנבא ואמרת כה אמר ה' אלהים על בני עמון ועל חרפתם כלומר [שחרפתם
שמתרסים ביו] על ל"ג [כשכיל ר"ג] כני עמון מתרסים את ישראל על שהתריסו נבוכדנצר:
חרב חרב פתוחה. חרב נבוכדנצר הכפולה לאת בני סדרכים על ירושלים ועל בני עמון כמ

מצורת דוד

ועקום: אישגנה. מל שימה: (לג) פתוחה.
שופה מתערה כי בסיחה כתרס כאלו היא
סגורה: להכיל. ענין החוקם וסכל כמו כי
מוכה וגו' קטן מהכיל (מ"א ת): (לד) בחזות.
ענין ראיית הכוכבים כמו החוים כוכבים
(י"ש טו): אל זוארי. עם זוארי ר"ל דומה
לסם: בא. ענין שקיפה: יומם. כן תקרא
שמה ור"ל שמה הלחמה: (לה) תערה.
שוא חיק סרבי: מכרותיך כמו מכרותיך
ומלודותיך (לעל עו): (לו) זעמי. ענין כעם:
עברתי. מלשון עברה וקלף: אפיה. ענין
שפיכת האור להבעיר האש: בדורים. מעשירם
אש: חרשי משחית. אומניי השחתה:
שחשט

מצורת ציון

(לג) ואל חרפתם. על חרפתם אשר חרפו את
ישראל כמה שהלך ר"ל על ירושלים מפני הקסם:
חרב חרב. כפל המלה לתוק: פתוחה. שופה
שוא מתערס לענה וכאומר הנס גס עליך
תעבור: מרופה להכיל. שוד היא מלועשה
להחיק ולהכיל הרב רב ולמען הרבות כרוקס
וזהרם להכיל אנשים: (לד) בחזות. כעבור
כי חווי הכוכבים חוו לך שוא ובעבור פי
הקוסמים קסמו לך כוב לאמר שלא תשיג חרב
מלך ככל לך לזוה"ס' להת אתך עם זוארי אל
חללי רשעי ישראל לסיחה דומה לסם אשר
עקש שמהם והלחמה כעת שחשם את פטון
המכילים את סקן וממלא את ספלה: (לה) השט
אל תערה. וכי אשיב חרבי אל תערה לכל
תסנוג שוד בחמת לא יסיה כן במקום אשר
נברחה בחרן מגורך שם אשפט אתך בחרב מלך ככל:
זעמי. באש עברתי. כהאש הבערה שאפיה עליך אפיה
עם הגבר העכר והעם: אנשים בערים. יודעים להכעיר את האש: חרשי משחית.
אומנים בקולים כמלאכת השחתה: (לו) לאש. שיבערו כסודים: בתוך סרבי. יום ככל
גארץ לג יסיה נראה לעינים ולכן לא תהיה מוכרת שדי לקחת נקמתך: כי חיי' דפרש
לן כן יסיה:

כב * יהי דבריה זה אני לאמר: * ואתה בן אדם התשפט
תשפט את עיר הדמים והודעתה את פלתי עבדתי: * ואמרתי
בה אמר אדני יהיה עיר שפכת דם בתוכה לבוא עמה ועשתה
גלולים עליה למטאה: * בדמך אשר שפכת אשמת ובגלוליה
אשר עשית טמאת ותקריבי ימיה ותבוא עד שנתיה על ידן
נתתיה חרפה לגוים וקלסה לכל הארצות: * ה תקרבות והרחקות
מך. יתקלסו בך טמאת השם רבת המנומה: * תנה נשיאי
ישראל איש לזרעו היו בך למען שפך דם: * י אב ואם תקלו בך
לבר עשו בעשק בתוכך יתום ואלמנה חונן בך: * ה קדשי בית
ואת שבתתי חללה: * אנשי רכבי היו בך למען שפך דם ואר

רשי

כפרסה פעליונה. הכי פורענות לבני עמון. בחזות לך שוא נקסם לך כוב. אתה סכור כי של
ידי קסמך כל הכל וזוא וכזה אתה מלוי שחרב נהנס אל זוארי חללים רשעים שכל יומם
בניורה מלפני בעת תשלום קולם: השב אל חרש. כלומר העת יבוא שחבו סחרי אל חרש
ותקבל חרש פורענותה מיד מלכי מדי וזו אפיה עליך באש עברתי וחסיה נהנס ביד נפחים
שועים שסח חרשי משחית שיבואו להדרס ולהרוקס כאלה מלוא ושמחתיך:
כב (ב) התשפט את עיר הדמים. ירושלה. והודעתה. מפיך ס"א והודעתה אותם:
(ג) עיר שפכת דם כחמה לזוא עתה. הכי זס מקרא מפורס וזו סירובו עיר שפכת
דם כחמה אמר ה' אלהים לזוא עתה: ועשתה גלולים. כמו ואשר עשתה גלולים וגו':
(ד) עד שנתיה. גזירת וזמנתם [דכריס ד] בניוא שאמר משה: וקלסה. דכס שהכל דכריס
בין פרלדין. כלפ"ו: (ה) יתקלסו בך. ומה ס"א הקלס: טמאת פסם. זו ס"א טמאת את
שמה שהיו נקראים עם קדוש כיום לזוארם וגרמו עליהם להקרנות עם טמא שפתיס (י"ס"ס ו):
(ו) איש לזרעו. כל דאלים גבר: (ז) אב ואם תקלו בך. כל הפועלות שפכרת קדושים
חסיי שהוכרו עליהם נמו כאן: (ח) קדשי בית. ולא כמו שאמרתי ללזואכס תוכחו (ויקרא

מצורת ציון

כב (א) התשפט. ענין ויבות: (ג) עתה.
מלשון עת זמן: (ד) אשמת. מל
אשמה רשע: וקלסה. ענין לנע כמו לחרס
ולקלס (י"מ"ס כ): (ה) רבת. מלשון רבוי:
המרופה. ענין הרעשה קול: (ו) חקלו. מל
קלות וכיוון: רגני. מלשון חונאה ועשק
המנון: (ח) חללה. מלשון חול והוא סוף
הקדש: (ט) רכיל. ענין לשון כרס: (י) סרס

מצורת דוד

כב (ב) חרפתם. כה"א ספלה ר"ל האם
רוצה אתה להחכה עם חגי עיר הדמים
סאופנת דם חגים נקיים: והודעתה. או
סודע לסם כסיומת את כל תועבותי: (ג) עיר
שפכת דם. ר"ל זאת העיר שבעבר סהיו
שופכים דם בתוכה סככה לזוא עתה וזמן תשלום
במוצה: ועשתה. ועוד עשתה עלים דברים
תעוטים ומאוסים כגלל של רעי למען עמא את
העיר הזאת להרחיק מעל פני: (ד) אשמת.
עשית בעלת אשמה: טמאת. את העיר:
תקריבי ימיה. כעמך הקרבת ימי הגמול והסתלומין: וחברת וגו'. כפל סוכר כע"ס:
על כן. כעבור עוק מסתך אל פעמים שחרשו אותך וילעגו בך: (ח) יתקלסו בך. ילעגו
עליך: טמאת פסם. אתה ישראל טמאת סמך בעשות מעשים כאלו ואתה בעלת רבת המנומם
הכמת מעקת וילת העשקים בך: (ו) איש לזרעו. כשנשואים סיו בך כ"א לפי מה זרעו
וטבלי מעשים הובל: למען שפך דם. עם כח סרוב: (ז) לבר עשו בעשק. ר"ל כל שם
שפכו עם סר פשו בעשק ובגול: (ט) למען שפך דם. סמנת סרילזוא יסיה למען יסיה את

ההרים אכלו בך זמה עשו בתוכך: י ערות אב גדה בך ממאת
 הנדה ענר בך: יי ואיש את אשת רעהו עשה תועבה ואיש
 את בלתי טמא בזמה ואיש את אחתו בת אביו ענה בך:
 יג שחד לקחו בך למען שפך דם נשד ומרפית לקחת ותבצעו
 העיר בעשק ואתי שכחת נאם אדני יהוה: יד והנה הביתי כפי
 אל בצעק אשר עשית ועל דמך אשר היו בתוכך: יו העימה
 לבד אסתיחוקנה ידוך לימים אשר אני עשה אותך אני יהוה
 דברתי ועשיתי: יז והפיצתי אותך בגוים וזריתך בארצות
 והתמתי ממאת מכה: יח ונחלת בך לעיני גוים וידעת כי אני
 יהוה: יט ויהי דברי יהוה אלי לאמר: יי בראדם היו לי בית
 ישראל לסוג פלם נחשת ובדיל וברזל ועופרת בתוך פור סיגים
 כסף היו: יב לכן פה אמר אדני יהוה יען היות פלכם לסגים לכן
 סלסוג קרי

רש"י

(ט) ואל ההרים אכלו בך. ובטוריא פלחו כך לטעותא: זמה עשו. עלות של רשעה:
 (יב) ותבצעי רעך בעשק. העשרת את אהבך בעשק ששקת מן העמים. לשון אחר ותבצעי
 לשון גול כמו וזלע בך גלף ה' (ההלים ו) וכה פתרונו ותגלו לרעך בעשק: (יג) הביתי
 כפי. לקחתי ווי וקויה: אל בצעך. כאן למדנו שהגול קשה מן הכל שעליו נחתם גזר דין:
 (יד) אשר אני עשה אותך. מועל לך כפעלך: (טו) והתמתי. וכלותי: (טז) ונחלת בך.
 התחלתי בעלמך על מה שעשית: (יז) סלסוג. תערוכות פסולת המעורב בכסף וזהו זרין

מצודת ציון

ההרים. כההרים אל במקום ציון: ומה. האזור עליו: ואל ההרים. כההרים אכלו
 עניו גנות וכעס כמו כי זמה עשו (הושע ו): מתקדמות העכו"ם הנזכרים שמה: (ז) ערות
 (י) ענו. ר"ל אכזבו ולכן תחשב לה כענוי: אב וגו'. ר"ל גלפו עם אשת אביהם: ממאת
 (יב) ותבצעי. כן נקרא חמדת העובר כמו הנדה. ר"ל הנדה כעומהא אכזבו למשכב הזנות:
 וישו אחרי סלע (ש"ה ח): (יג) בצעך. כן נקרא גס העשק כמו בולע בלע רב לביתו
 נקרא גס העשק כמו בולע בלע רב לביתו: (יד) והנה הביתי כפי. ענין פור:
 (הצדוק ב): (טו) וזריתך. ענין פור:
 והתמתי. מלשון תם והשלמה וכליון: דס. כי מפני העוהד הרגו נפשות נקיים:
 נשך ותרכית. לשון נשך אומר בכסף ותרכית: (יח) לסיג. כן
 נקרא פסולת הכסף כמו הגו סגים ומכסף (משלי כה): נחשת ובדיל וגו'. שמות מיני מתכת
 מחולפים: טר. כן גם כהלו שמקקין בו הכסף והזהב

לכך. על עמדה להתחוק: אם תחוקנה ידך. לעשות גזרות כמתמה בעת בוא המים ימי
 הגמול אשר אני עושה עמך: ועשיתי. יכון הדבר בידו אלוו כבר עשיתי: (טז) והתמתי.
 בזה חמיק וחכלה עומתך מנך: (טז) ונחלת בך. תהיה מחוללת בעוון כפני הגוים וזהו חתע
 שאני ה' הולחן בלם גמול: (יח) לסיג. מתחלה כשהולחמים מולחם כיון שמתכחש בכסף ואחבר
 נתחם בכור. רועה לומר כאשר הכאתים אל הארץ נספכו להיות סיג כי קלקלו מעשיהם:
 כל בית ישראל נעשו בתוך הכור נחשת ובדיל וגו' ר"ל כולם קלקלו בארץ עם כי יש
 התחלפות מה כהכעס נפשות ויתר מ"ה כולם היו כסגים אל מול הכסף אל אחד כהם מיישר
 לרכו

הנני קבץ אתכם אל יהוה ירושלם: כ קבצת כסף ונחשת
 וברזל ועופרת וברזל אל יהוה פור לפחת עליו אש להנתיך מן
 אקבץ באפי ובחמתי והנחתי והתמתי אתכם: כא וכנסתי אתכם
 ונפחתי עליכם באש עברתי ונמכתם בתוכה: כב כה יהוה כסף
 בתוך פור כן תמכו בתוכה וידעתם כי אני יהוה שפכתי חמתי
 עליכם: כג ויהי דברי יהוה אלי לאמר: כד בראדם אמר לה את
 ארץ לא ממחרת היא לא נשמה ביום זעם: כה קשר נביאיה
 בתוכה בארי שואג מרר מרר נפש אכלו חסן ויקר יקדו
 אלמנותיה הרבו בתוכה: כו כהנית חממו חורתי ויחללו קדשי
 בן קדש לחל לא הבדילו ובין הממא למהור לא הודיעו
 וכשבתתי העלימו עיניהם ואחל בתוכם: כז שרית בקרבך

רש"י

להתיכו באש לרפו: כור. שגורפין בו וסכ: (ב) קבצת כסף. כאשר יקבץ האורף את כל
 הכסוים אל תוך כור: לפחת. לנפת: להנתיך. וילקח מתרנס ותחין: (כד) לא נשמה
 ביום זעם. לא נתן גשם הראוי לה לעהרה ביום זעם וסירס הדבר כתרנומו לא אהעכידו פה
 עובדיו כטון דוגמן עלה ביום לוע: (כה) קשר נביאיה. נקשרים יחד בעלמ רעם: נפש
 אכלו. שהיו נושלין שחד ומחויקום ידי מרעס להרוב ולגלול ולכזו ונכחין להם שלום: חסן.
 ממון: (כו) חממו חורתי. עליהם היה להכות ולהכות ולהודיע חק ומשפט ולא עשו כהי וז

מצודת דוד

דרכו כאשר מתהלם: (יט) אל תוך ירושלים. והסכ כמו וסור לוסכ (שם ו'): (כ) לפחת.
 להנתיך חתם שמה כאלו היה הכור: (כב) קבצת כסף. מלשון הפחה ונשיבס: להנתיך. מלשון הפחה
 ויליקס: (כא) ובנסתי. מל' הכנסה: ונפחתי. מלשון הפחה: עברתי. מלשון עברה ועס:
 ונמכתם. מלשון הפחה: (כד) נשמה. מלשון
 גשם ומער: (כה) קשר. ענין אגודה כהכנסה
 אמת: חסן. ענין חוק כמו וחסן הוא כאלוים
 (עמוס ב): ויקר. ענין כבוד: (כו) חממו.
 ענין הסרה כמו נחמכו עקיבך (ירמיה ג):
 ויחללו. ענין כיוון: ואחל. מלשון חלול:
 טחו

העיר בלרות המזור: וידעתם. אז תדעו שאני ה' שפכתי חמתי עליכם ונגמול בך ולא במקרה:
 (כד) אשר לה. על ירושלים: לא מעהרה היא. לא עשית תשובה לעהר עמך מן עוון לכן לא ירד
 בה הגשם ביום זעם ה' וחרון אפו וכמ"ס ומה חף ה' וגו' ולא יהיה מער (דברים י"א):
 (כה) קשר נביאיה. בתוך העיר יש קשר נביאיה הסקר המתנבאים על השלום: בארי שואג.
 כמו חכמי השואג בקול לנטייל איהם ורח"ו: טורף טרף כן המה מכהילים האכזבים כקולם ודכריוס
 וזכס הם מטיחם ועורפום אותם מן העולם: נפש אכלו. אכלים הנפשות ולוקחים מהם
 החווק ומיחם והלמנות כי יהרגו אביהן ר"ל הם מסבבים כל אלה כי בהשענם על
 דבריהם ומחלו לעשות תשובה ואלה הפורעניות כעוים: (כו) חממו חורתי. הסירו חורתי מהם
 כי לא למדו עמהם ועל הכסוים ללמד החורה כמ"ס כי שפתי כהן ישמרו דעת ומורה יקשו
 מפיו (מלאכי ב'): ויחללו. בניו קדשו ולא עשו הבדל והפרס בין דבר קדש לדבר חולין:
 לא הודיעו. ההבדל שביניהם: ומשברתי. מחלול השכתות העליומו עין ולא מיוח כמתחללים
 אותם: ואחל בתוכם. נעשיתי כיוסם מחולל ולא מקודש: (כז) שרית. השרים אשר נקרבס
 הפס

בְּיָמֵי מַדְי מִרְחֵק לְשַׁקְדֵּימָה לְאֶבֶד נִפְשֹׁתָם לְשָׂעַן בְּצַע בְּצַע :
כִּי וּבִיאִיהֶם מִחוּץ לָהֶם תִּפְּלֵ חַיִּים שְׂוֹא וְקַסְמִים לָהֶם בְּזֶב אֲמִיִּים
כִּי אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה וַיְהִי הַיּוֹם לֹא דָבָר : כִּי עַם הָאָרֶץ עֲשָׂקוּ עֲשָׂק
וּנְזָלוּ גִזְלָן וְעֵנִי וְאֲבִיוֹן הָיוּ וְאֶת־הַדָּגַר עֲשָׂקוּ בְּלֹא מִשְׁפָּט : לֹא אֲבַקֵּשׁ
מֵהֶם אִישׁ גֹּדֶר־גֹּדֶר וְעַמֵּד בְּפִרְצָן לִפְנֵי בְּעַד הָאָרֶץ לְכַלְתִּי
שְׂחִתָּהּ וְלֹא מִצְאֵתִי : לֹא וְאֲשַׁפֵּךְ עֲלֵיהֶם וְעַמִּי בְּאֵשׁ עֲבַרְתִּי
כְּלִיתִים דְּרַפְסָם בְּרֹאשֵׁם נִתְתִי נֹאם אֲדֹנָי יְהוִה :

כג וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר : כִּי בְּרֹאשֵׁם שְׂמִים וְשִׁים בְּנוֹת
אֲמִיִּי אֲחַת הָיוּ : וַתִּזְנֶנָּה בְּמִצְרַיִם בְּנַעֲוֵי־יָהוֹן וְגַם שָׂמָה מְעַכְּו
שְׂדֵי־יָהוֹן וְשֵׁם עֵשׂוּ דְבִי בְּתוּלֵיהֶן : וְשִׁמּוֹתָן אֶהְלֶה הַגְּדוּלָה

רש"י

תתם שהמכות מן המצוינות ללמוד : ואחל : ומתחלתי : (כו) למען בלעז כלפי : לתפוף ממון .
(כז) כחוד ללס תפל : דומין לטוהי כנין כטיט שאינו : מנוכר כל לזרכו שאין בו תכן והוא נפטר
מאלו ככל עליו בשמים ולשון תפל כל דבר המחובר תקון :

כב (ב) שתיים נוס . תרתין מדין דליון כרתיון נשין : בנות אס אחת . שתיון מכנסים
אחת תלקו לשתיים כומוי דתבעס : (ג) שמה מעכו . כני מצרים את שדיה לי ומשון
[ויקרא כב] : ושם עשו . המצרים את דדי כתוליון כלומר למדוס את דרכי תועבתה . עשו
אשטיוניוירטי כלע"ו : (ד) ושמותן . כטיוו אהלה ואהליכס : ושמותן . הראשונים שמרון

מצודת חזק

(כב) פחו . ענין מריחה לנסות הנקב : הפל . המה בראשית כי יערפו טרף : לשפך דם
כל דבר שאינו מתוקן כל לרכו קרוי תפל וכן
והנס עמים אותו תפל (לעיל יג) : חיים . (כז) ונביאיה . נביאי ששקר : שדו ללס תפל
מתנכאים : (כח) הוני . מלשון אונאה ועובק
ממון : (ל) גדר גדר . הכותל תקרה גדר :
בפרץ . סדר הכותל : (לא) עברתי . מלשון
עברה וזעם : בליחים . מלשון כליון :
כג (ג) מעכו . ענין כחיטה והחיטה כחמשת
סיד וזוגתו ומשון וכתות (ויקרא
כג) : שריון . סם דדי הלאה : עשוי . גס
סוף

לקחו משלם : ואת הגר עשקו . עם כי ראוי להכני : בלא משפט . כל אלה נעשה ככמה
העדר המשפט ואיש כל סוטר כעניו יעשה : (ז) ואבקש מהם . בקשתו ביוסכ איש גודר
גדר הפלס לכל יבוא האויב טעירה או מי לעמוד כפרץ לכלי תל לבוא ר"ל בקשתו כי
מחזיר את ישראל כחשוכה או מי עומד כהפלס לפני עליהם לכל השחיתים ונסה לא מלאחי :
(ח) ואשפך . לכן אשפך עליהם זעמי ואכלס בלש עברתי וגמול דרכם אתן כרלשם :
כד (ב) שתיים נוס . ר"ל שתי מלויות כלו מכנסים אחת וסס מלוות יפודה ונלוות
אפרים : (ג) ותזננה . בעת נעויותן כשהיו במצרים זע עשכס : שמה . כהיותן
במצרים מעכו הוואפוס את שדיהן והוא ענין התחלה הוואת וכדנ"ל וכי מס עשה לה ערכי
הלו וכי מפני שמיצק לה בין דרוה וכי (כתובות לו) : עשוי . המצרים משמחו וכתבו הדדים
בגדן כחלות והוא כפל ענין כמ"ש ור"ל עוד היו במצרים התחלו לעבוד עמו"ס של מצרים
ולפי ששעו סם דבר מועט לכן אמר מפכו ועשו שאין כס ונות ממש : (ד) ושמותן . כשם
כמוי : אהלה כגדולה . כגדולה כשכן נקראת אהלה ואהליכס סיס סם אחתה כטעולה מל"ס

וְאֶהְלִיכָה אֶחְתָּהּ וְתִהְיֶנָּה לִי וְתִלְדֶנָּה בָנִים וּבָנוֹת וְשִׁמּוֹתָן
שְׂמֵרוֹן אֶהְלֶה וּירוֹשָׁם אֶהְלִיכֶה : ה וַתֵּן אֶהְלֶה תַּחְתֵּי וְתַעֲבֹב
עַל־מִטְאֵה־כִּיָּה אֶל־אֲשׁוּר קְרוּבִים : י לְבִשֵׁי תְכֵלֶת פָּחוֹת וּסְנָיִם
בַּחוּרֵי חֲמַד כָּלֶם פְּרָשִׁים רַבְבֵי סוּסִים : י וַתֵּתֵן תִּזְנוּתֶיהָ עֲלֵיהֶם
מִבְּחַר בְּגֵי־אֲשׁוּר כָּלֶם וּבְכַל־אֲשׁר־עֲנָבָה בְּכַל־גִּלּוּלֵיהֶם נִשְׂמָאָה :
ח וְאֵת תִּזְנוּתֶיהָ מִמִּצְרַיִם לֹא עֲזָבָה כִּי אוֹתָהּ שָׂכַבּוּ בְּנַעֲוֵי־רִיָּה
וְהִמָּה עֲשׂוּ דְבִי בְּתוּלֵיהָ וַיִּשְׁפְּכוּ תִזְנוּתָם עֲלֶיהָ : ט לָבֶן וַתִּתֵּי
בְּיַד־מִטְאֵה־כִּיָּה בְּיַד בְּנֵי אֲשׁוּר אֲשֶׁר עֲנָבָה עֲלֵיהֶם : י הַמָּה גִדְּו
עֲרוּתָהּ בְּנִיָּה וּבְנִיָּתֶיהָ לָקְחוּ וְאוֹתָהּ כְּתִיב הִרְגוּ וַתִּהְרָשׁוּם לְנִשְׁוֹת

רש"י

סוף שאינו מנכס אהל שנספית אהל מחחילה לעגלו ירכסם וכית כעל לאחזק ואפ"ס ששומרון
לא כנחם אלא כמי שמרי קורא את מלכי ישראל על שם שמנכסית נפסית ראש : אהליבה . על
סם שאלה סיס כס ומקדשי : (ה) ותעבב . ומתאוס אשור"י כלע"ו ל"א דיש"שירא : אל
אשור קרוכני . שהיו סכניס לה ושלחו להם לכוות להם לעור . זס סיס מנכס בן גדי (מ"ז טו)
שמן מס לעול מלך אשור לכוות ירו אתו להחיות כהמלכס כידו והכילו מדמה סדכר לאהס
מנכסת שאלס סיו עובדים להקד"ס לא לערכו למלכי אשור : (ו) ותתן תזנותים עליהם . לב
ניאוסס וכו' וזוהי נחם עליהם שהיהס מתאוסס להם : ובכל אשר עבדו וגו' . ככל האוזות
אשר כנכתפס עמסס למדס דרכיהס ונמאס בגלויהס : (ח) ואת הזנותים ממלכיס לא עזבס . גס
על מלכי מצרים סמכו . שמליו (מ"ז ו) כהובע כן אלה אשר שלח מלכיס אל סוף מלך מצרים :
כי אותס סטנו וגו' . ומלכו וישפטו הזנותס עליס תלזות וזוהי ככס כס מישי נעוריס : (ט) לבן
נחמס וגו' . שכת כמרכיב וסגלס אותס : (י) ותהי סם לניס . לוקח מסן קללס לכל הוואפוס

מצודת חזק

קמ"ב חזקאל כג כג
אקמס ממנס : והיחנה לי . לקחתי אותן לי . סוף ענין סחיטס וכחיטה כחמשת סיד וכן סמני
אגסיס : ושמותן . שומרוני . שומרוני אהלס . זו . עושה את כל מעטרך (לפני ג) : (ה) ותעבב
שהיה סם כטיוו שלס אהלס סם סעלמי סוף
שומרון ונקראת אהלס ע"ש שהיה כס אוהל
לעגלי סוסכ וכאומר אהל שלס ולין לי חלק כס :
אהליבה . ע"ש שהיה אהלי כס והוא כהמ"ק ור"ל לקחתים לי לעס וסס פרו ורכו וגדלו
והליתו : (ה) ותעבב . תשקק תשק סנוות על תלזות מלכיס וחוור ומכרס תשקק סיס אל
כני אשור כאלו סיו קרוכניס אלוס : (ו) לבשי תכלת . לפי שהיו מלוכניס לנע תכלת וסיו
פנות וסגנוס וכולס סיו כחוריס תמודיס ופכריס ולתוספת כיואור אמר רוככי סוסיס ולא
סולכי רגל : (ז) ותתן תזנותים עליהם . ר"ל לכן נחם רוח גוטיס עליהם ותשקק להם לכל
סנכמריס מכני אשור : ובכל אשר עבדו . ולכל מי שחשק נעמאה ככל תועבותיהס כהמלוכיס
כגלל על דעו כי כן זנתס ואלפס פמסה ר"ל סכרס מעלי וחשק נפסילי אשור כרלזותס
מרכיב סללחס וכמו שחשק כן עשתס ועבדס לפסוליהס : (ח) ואת הזנותים ממלכיס . חשק
סוואת וסגנוס לה ממלכיס לא עזבס כי כני מצרים סככו עמס כנענריס כדכר חיבה והמס
שמככו וככמו דריס כעודס כחלס ולכן נחקמס אהכסס ככלס וגס סס פככו תלזות ונותס עליס
מלכו ולכן לא עזבס אותס ר"ל שלס עזבס פסילי מצרים על כי כורגלס ככס מלכו : (ט) תהי
פכרתי ונחס כיד מלכיס ולתוספת כיואור אמר כיד כני אשור אשר חשק להם : (י) המה .
פס כי סיו אלוכניס פכ"ו עשו כס משפט וגלו ערוותס וסו קלון פטוסיס לאלה וזנס שמשפיעיס
כגדיס ומלוכניס ואתס ערוותס ככני ככריות : לקחו . ככני : ותהי סם לניס . סדכר סס
סיס טעלת לפיות סם וסרכוס לניס לכל יפסו כמפסיוס וגס סיס תועלת לעשות כס שפס

ישמיעים עשו כה : ותרם אחותה אחליכה ותשחת ענקתה
 פמנה ואת תנוניתיה מונני אחותה : י אל בני אשור ענבה
 פחות ומננים קרבים לבשי מכלול פרשים רכבי סוסים בחור
 חמד בקם : י וארא כי נטמאה דרך אחד לשמיהו : י ותקף אל
 תנוניתיה ותרם אנשי מחקה על תקיר צלמי כשדיים חקקים
 בששור : יו חגורי אזור במתניהם סרוחי טבולים בראשיהם
 כראה שלישים בקם דמות בניי כבל בשדים ארץ מלדתם :
 יי ומענב עליהם למראת עיניה ותשלח מדאכים אליהם
 כשדיתה : יי ויבאו אליה בניי כבל למשפך דדים ונטמאו אותה

כשדיום קרי ותענבה קרי

רשי

לסוכר ממהו כרו מס פתח ללונית על וימתה : רשומים . כמו שפטים . ויטפסו כס בלפי
 (יא) והרא אחותה חליכס . את כל כרעס אשר בלס לאחותה על זנונים ולא יראה : וחשחה
 שנתה . תחנה וויטייר בלפי : (יב) אל בני אשור ענבה . זס אחו שנה אל מלך אשור
 לעורס (סס עו) : (יד) ותוקף אל תנוניתיה . להחיות ללמים שלא רתה אותה אלא דמותה
 חוקק על הקיר כשור וכוות לא עשה אחותה : צלמי כשדים . דמות אחי כשדים שמשנין
 בלבושיו : בששור . מיני יורד : (טו) חגורי אזור . קן דרך לבושי כשדים : סרוחי טבולים .
 זמירי כובעים גדולים וממס יי כמו ויטעלו את הכתונת כדס (כראשית לו) ופתחו סרוחי
 טבולים . כן הוא סרס סודק (שמות כו) מן הסלגת לבוסס . טבולים אין לו דמיון ופתחו
 לפי סטני . וכן תי מתחין קולסין : שלישים . גבורים : (טז) למראת עינים . כשדיל בראתה
 דמות סרתן : (יז) ויבאו אליה בני כבל למשכך דדים . כרתו יחד כרית וזמרו חיי עוס פלסר

מצורת ציון

פחת ומננים . ענין עקרה : (יב) מכלול . סממל סרתי וריל סקוס סמרה ביד אשור
 מלשון כל וריל כולו ככל סיוסי וכן ענבל יוסי
 (תכלס ג) : (יד) אנשי . כמו אכמים : סחקה . וכנוסיה וסס בני גד וכני רלובן שגלו תחלס
 מלשון חקיקה ויור : חקיר . סכותל : צלמי . ואלסס זכולון ואלסס פתלי שגלו לחריסס ואלפי
 דמות זורה : בששור . שס מין לבע חבוך וכן
 ומתו כשכר (יכמים ככ) : (טז) אזור . חגורה :
 סרוחי . ענין סודק ויתרו כמו וסרת סודק
 (שמות כו) : טבולים . מלשון טבילס וריל
 סרוחי : שלישים . ערים כמו ומתה שלישי
 (סס עו) : (יז) דדים . ענין אכסס ומיכס :
 ותקפ

י היו פחות ומננים וכלו היו קרובים אליה : ועל יו כיו מלכססס וטלמיס
 סבוליס ככל מיני יוסי וסו פרשים ולתוספת ביאור אחר רוכבי סוסים וכולס סיו כמורי אגד
 לוס חקקס לסס : (יב) ורא . רליתי כמו שחקקס לסס ונתה כעועל ונעמלה ודרך אחד
 לשתחין כמו שפתסס אכסס קן ששה וכליכס ריל גס סרס חקקס לססלי אשור כעבור מרכיס
 פולחנסס וכמו שחקקס אותס קן עכדס לסס : (יד) ותוקף . עוד סוסופס על הונוסיה לחשק
 גני שאל רלחס כמיניס וקכ כשרלחס אכמיס חקוקיס על הקיר ללמי אכמי כמיניס חלויס
 כלכס כשכר : (טז) חגורי אזור . כאלו חגוריס על מתניסס בלזור וכלו כראשיסס סלנסס
 גדולת עוסדת וטולת מחלחריסס וססס סיו טבוליס זכריסס כמי לכתוביס : סראח שלישיס
 כלס . כל צלמי כשכדיס סיס במחלס ערים וטוליס : שפאת . זס סיס דמות בני כבל
 שישכיס כשכדיס אין מולדתם : (טז) ותענבה . חקקס לסס כעבור מרלס עיניס מרלחס יי
 ללמי פרסס וטלמיסס : תשחחה וגי . שיקולו לטת סוסס : (יז) למשכך דדים . לכתב סוסס

ועתותיהם חלמיהם גם ותקע ופשה מהם : י ותגל תנוניתיה ונצל
 את ערותה ותקע בפשי מעליה באשר נקעה בפשי סמל
 אחותה : י ותרבה את תנוניתיה לזכר ארמיני ועוריה אשר ונתה
 דמיון סמרים : י ותענבה על פלגשיהם אשר בערך חסרם
 בשלם וירטת סוסים ורמסם : יי ותפקדי את ופת ועוריה בעשות
 ספצורים דרוד לקמן שדי ועוריה : יי לבן אחליכה קוד אמי
 אהי ירוח הקני סעד את מתרביד עליה את אשר נקעה

רשי

סל חקיקס סממל על מלמי מלודך גלודן (שפסס גע) וסכילין על פלחס וסלחס את כל כיו
 פתסס ודונת סלמר סכילת אכמי ששוקס על סקיר לפי סמלך רחוקס כלו ולא סיו בני כודל
 רעליס אללס כמו סמלוד [סס] פלך רחוקס בלו אלי וסכיל רלות מיניס פסס אחת ותתכס
 פלו וספיד . סקכיס סל סדכר כמיס פסס ימיס בליס וסכא כל אשר כתיב וגו' [סס] וכדל
 גו [כ] ולא כמול פלו סדכר חקיקס כי גסס לכו יוסי פלו קף וסל יסודס וגי : ותקע ופסס
 ססס . סמרד כסס יסיקיס ולדקיס וסקס אשליקיל בלפי : ותקע . כמו (כראשית גכ) ותקע
 קף דך יקכ סוקסס לאון חבור ותקיסס קן בלך סול וכן ככסחלוס קן סלך יסל גו [כ]
 קסיס ככאר סלמר סמסס סרפסס [ססליס פ] לי קליש וכלל סולמי חרסס [ליכס ל] לי קול
 וכן ככפסס סרויס [שפסס י] לי פופיס ומספס פלרס [סס י] לי קלך סמי קן ומלכות :
 (יז) רלכר את יי נוריס . פלחס סל לככ חלוח בני מלריס סלח דקיסו פליסס סמל [לפי
 פ] ויסרד ט ללוח מלכמי מלריס : (ג) ותענבה על פלגשיסס . למן רכמי סמסיס סררניס
 ללחס : מישר ככר חגוריס כרסס . אכר חמסיס : ודמית מוסיס . למן רכמי סמסיס סררניס
 ספסיס יתיר ככאר כל זכריסס כככססס : סראחס . קלוח סררס כמו זכס פיס סכר [מבוקס
 ג] : (טז) ותפקדי . חוקרי : כעשות . למן כמיסס : (כב) את מלכסין . את כשדיס
 אכר פכרו סל חקיקס : את אכר נקסס נספך ססס . אכר חכר לדקיסו וסלחס וסרד כסס :

מצורת דר

כדרך אכסס ותיכס ונפול חותס כמסככ פונת : ותקע . פקין סרסס כמו ותקע כף דך יקכ
 דמססס כס . וכלכר ופמלח כס ככססס אחריסס
 זכר עטלסס רלונס סככת פלסכסס לסס ריל
 וסול סלכסס לא נכאר כס רלון כי ספל פכסס
 כסי רלונס : (יז) ותגל תנוניתיה . וכלכר ונתה
 ונתה לטכות ככרססס ונתה סל סמי פרות
 לטלכיס חקק מלמיס : ותקע . סל פרס נכמי
 ורלס עטלוס וסיתס סטלס ככדי כמו סכרס
 נמי ספל לחתקס אכסס וסלחסיס וריל ככסכסס
 פולחס ככמיס ורעניס קוספס פלחס אלוסיס
 פולחס לקכל פולחיסס ללוחס וכלכר ונתכס
 לחרסס ונכרד זכ כרס נכמי פפסס כמו סכרס
 חלמיס : (יז) חרבה . וסל סררסס עוד את
 תנוניתיה לזכר אח כעכסס כיי נוריס אכר ונתה בלך מלריס : (ג) ותענבה . חקקס לא
 ככסכסס ידיות לסס ללגס סמוכט וסכככ סמסל : מישר וגי . אל אכר אכר סמסיס
 בלסס גדל ככל חבור ורמית סוכס עכסס זכוככ כורס ספיקס זככ סוסיס ודך פסס
 סמלגת כחלית ספסקר לסחלוחס בללס : (כא) ותפקדי . זכרת את פונת סמסיס
 ככרדין ככס ספיו דרך מלמיסס וסמסיס ככמססס סוד חכמי חלמיס : לשקן סדי חמדין
 ללמן ספסיס ספס פוסיסס גודס כיי נוריק לכן חקקס עוד כסס וסל סדכר ככרס בל
 סמסיסס סל מלריס חרביס סיס סמלגלס סמל סול : (כב) ותי מלכסין . ללמי חקק

מצורת ציון

פחת ומננים . ענין עקרה : (יב) מכלול . סממל סרתי וריל סקוס סמרה ביד אשור
 מלשון כל וריל כולו ככל סיוסי וכן ענבל יוסי
 (תכלס ג) : (יד) אנשי . כמו אכמים : סחקה . וכנוסיה וסס בני גד וכני רלובן שגלו תחלס
 מלשון חקיקה ויור : חקיר . סכותל : צלמי . ואלסס זכולון ואלסס פתלי שגלו לחריסס ואלפי
 דמות זורה : בששור . שס מין לבע חבוך וכן
 ומתו כשכר (יכמים ככ) : (טז) אזור . חגורה :
 סרוחי . ענין סודק ויתרו כמו וסרת סודק
 (שמות כו) : טבולים . מלשון טבילס וריל
 סרוחי : שלישים . ערים כמו ומתה שלישי
 (סס עו) : (יז) דדים . ענין אכסס ומיכס :
 ותקפ

י היו פחות ומננים וכלו היו קרובים אליה : ועל יו כיו מלכססס וטלמיס
 סבוליס ככל מיני יוסי וסו פרשים ולתוספת ביאור אחר רוכבי סוסים וכולס סיו כמורי אגד
 לוס חקקס לסס : (יב) ורא . רליתי כמו שחקקס לסס ונתה כעועל ונעמלה ודרך אחד
 לשתחין כמו שפתסס אכסס קן ששה וכליכס ריל גס סרס חקקס לססלי אשור כעבור מרכיס
 פולחנסס וכמו שחקקס אותס קן עכדס לסס : (יד) ותוקף . עוד סוסופס על הונוסיה לחשק
 גני שאל רלחס כמיניס וקכ כשרלחס אכמיס חקוקיס על הקיר ללמי אכמי כמיניס חלויס
 כלכס כשכר : (טז) חגורי אזור . כאלו חגוריס על מתניסס בלזור וכלו כראשיסס סלנסס
 גדולת עוסדת וטולת מחלחריסס וססס סיו טבוליס זכריסס כמי לכתוביס : סראח שלישיס
 כלס . כל צלמי כשכדיס סיס במחלס ערים וטוליס : שפאת . זס סיס דמות בני כבל
 שישכיס כשכדיס אין מולדתם : (טז) ותענבה . חקקס לסס כעבור מרלס עיניס מרלחס יי
 ללמי פרסס וטלמיסס : תשחחה וגי . שיקולו לטת סוסס : (יז) למשכך דדים . לכתב סוסס

נפשך מתם הבאתים עליך מסקיב: כג ככל וקל נשלים
 פקוד ושוע וקוע כל בני אשוד אותם בחורי חמד פחת ומגנים
 כלם שלשים וקראים רכבי סוסים כלם: כד ובאו עליך הין
 רכב וגלגל וקדקדל עמים צנה ומגן וקבע ישמו עליך סביב
 ונתתי לפנים משפטי ושפמוה במשפמיהם: כה ונתתי קנאתי
 בך ועשו אותך בחמה אפה ואוניגה יסירו ואחריתך בחרב תפול
 תמה בגיך ובנתך יקחו ואחריתך תאכל באש: כי והפשימוה
 את בגדיך ולקחו בלי תפארתך: כי והשפתי זפתך מפה ואת
 זנתך מארץ מצרים ולא תשא עיניך אליהם ומצרים לא

רשי

(כג) פקוד וטוע וקוע. ת"י עם מדינות ומקרא מסייעו [במספר ירמיהו כ] על הארץ מרתים עלם
 עליה ולא יושבי פקוד והסותרים אומרים לשון פקודים ושרים ושלטונים: וקראים. שמו"ץ
 כלע"ז: (כד) הין. פירש דונש אחד מעלי סמלחמה הוא ואלי אומר לשון הקפת מחנות כה
 ואלוים כליכס [במדבר לג] ולמשריון מקפנכון סוף מנחם פורש כמו לזה וסוחרה אמת
 [תהלים אף] ואין דונש מורה לו והכרנוס שתרנוס וייתון עלך כחתי וינא מסייע דונש סוף כה
 כהאן ויש ממשט סוף כמו חוף מן והכילו כניך כחוף [ישעיה מע] שפירושו זרועו וכן וכלו פליך
 סוף [כאן] וענינו חול כמו זרועות הנכב [דניאל יא] שפירושו ומיילות הנכב: ונתתי לפניס
 משפט. מה שעלי לשפוט אששה אותם שלוחי לשפוט המשפט: במשפטיהם. משפט שלא
 תכתתי כחורתי והוא המשפטו נמוסוסים ורזוס זה סמוי עינים שפירו את עיני דנקיסו: (כה) אפך
 ואוניך. הם תפארת הפרלוק ולכס המשיל הכהנס והמולכות: ואחריתך. שאר העם: ואחריתך
 תאכל באש. ושפר ארעך שהן אחריות לישטן עליהן למרסס: (כו) את בגדיך. נגדי פסוס:

מצודת ציון

(כג) פקוד וגו'. שמות עיירות כנבל: אחם.
 ענוס: פרות וכוניס. מין שרס. שלשים.
 שרים ומובלים: וקראים. ר"ל גדולים הנקראים
 לכל דבר חשיבות וכן נאוי עדה קראוי מועד
 [במדבר עז]: (כד) הין. ת"י במחני יזיח:
 צנה ומגן. שם כלי מלחמה עשויים להליל ולהגן
 שנתת חרב והמת: וקובע. הוא כלי מגין על
 הראס כמו ונתן קובע נחשת על ראשו [ש"א
 ז]: (כה) קנאתי. ענין כעס כמו סם קנאווי
 בלא אל [דברים לב]: אפך. הוא החוטם:
 [וי] והפשימוה. ענין הסרת המלנוס:
 [בז] והשפתי. ענין כעול ומנועה:
 ופריה

מצודת דוד

לכות מאכבוך את אשר נמשכת אחריהם ופרת
 רלוקך מעלתך מסכת ההכסה להם ולא נאשר
 כך רלון כי הכל עשית לפי רלונס: והבאתים.
 אותם אכיו עליך להלחם כך ככל סביבך:
 (כג) בני ככל וגו'. עכשו ופרש מי הם
 הבאים: אחת. יבואו עמם: (כד) הין.
 כהאן והוא שם כלי לכל כלי המלחמה: רצב
 וגלגל. כרכב וגלגל הם אופני כרכב: ישישו
 עליך. ר"ל את אלה ישימו על עמם לנזח
 פליך מסביב: ונתתי. לחסור בידם המשפט
 והם ישפטו אותך כמשפטיס שישפו כך כלאו
 הם שלוחים לשפוט משפט: (כה) ונתתי קנאתי
 בך. אתן כך כעסי ויעשו עמך משפט כחמה
 ויסירו ממך אפך ואוניך כדרך משפט הזומת

תופרי עוד: כה כי בה אמר אדני יהוה הנני נתתך ביד אשר
 שגאת ביד אשר נקעה בפשך מהם: כס ועשו אותך בשגאת
 ולקחו פלגי עיניך ועובדי ערם ועריה ונגלה ערות ננינה ונתתך
 ונתונותך: ל עשה אדה לך כזונתך אחרי גוים על אשר נממאת
 בגלגליהם: ל"י בדרך אחותך הלכת ונתתי כוסה בידך: ל"ג ביה
 אמר אדני יהוה פום אחותך תשתי העמקה והרחבה תהיה
 לצחק וללעג מרבה להכיל: ל"ד שברון ויגון תמלא פום שמה
 ושממה פום אחותך שמרון: ל"ה ושתית אותה ומצית ואת
 חרשיה תגרמי ושדך תנתקי בי אני דפרתי נאם אדני יהוה:
 לה לכן בה אמר אדני יהוה יען שכחת אותי ותשליכי אותי
 אחרי גיך וגם את שאי זפתך ואת תזונותך: לו ויאמר יהוה

רשי

(כח) אשר שגאת. כשדים שמרדת כס: (ל) עשה אלה. לשון פעול פייס"ט בלע"ז:
 (לכ) מרבה להכיל. יתירה מלהכיל כמו מלכול: (לג) ושממה. תמרון. (לד) ומצית.
 לשון מוץ עד המלית אישור"אש בלע"ז: ואת חרשיה. דיימה כוס המשק פורענות לשראל
 כלוי חרס שמשכתכר אין לו תקנה כך משתחא תשועתם ישבר הכוס ולא ישוק להשקות עוד
 וכשהוא מדבר כשהקאת האזנות קורא אותו זכב שאלמר כוס זכב ככל ביד ה' משכרת כל הארץ
 [ירמיוס אף]: תגרמי. כמו ועלמותיהם יגרם [במדבר כד] לא גרמו לבקר [לפניה ג] רינגי"ר
 בלע"ז גורר כשינוי את סביבות העלם או הכרס לרדות מעליו בשר הדבוק בו ומנחם חכרו לשון
 ככרס וגם כן פתר ועלמותיהם יגרם וכן לא גרמו לבקר: (לה) שאי זפתך. ככילי חוכי עלת

מצודת ציון

לא תפנה עוד אל האלילים ולא תזכור באלהי
 מלרים: (כח) ביד אשר שגאת. הם הכשדים
 שמרדת כס: אשר נקעה. אשר סרתה נפך
 מהם לשגאותם וכל הדבר במ"ש: (כס) ועשו
 אותך. יעשו עמך דברים בשגאה ויקחו כל
 עשרך אשר יעמל ואספו ויעשו אותך ערוס
 וערים מבלי לבוש: ונתתי. או יסיה נגלה
 חרפה וזנח כי יגמולו המעשה יגולה וידע
 מעשה העון: וזפתך ותזונותך. ככל הדבר
 כמ"ש לפי מרבית הזנות ויאמר על עבדות
 הכסילים המזולפים: (ל) עשה אלה לך. אלה

מצודת דוד

כדכרס נעשו לך כגמול שזינת אחרי גוים ויפרש
 נקלסם לללוס: (לא) בדרך. לפי שהלכת בדרך אלהה אחותך לכן אחז בידך את כוס החמה
 לשתותה כמו ששתתה היא [המשיל חמה ה' לבוס מלא יין המשכר ומכלכל דעת האדם]:
 (לב) כוס אחותך. הכוס ששתתה אחותך תשתי גם אחת: העמקה. אשר היא עמוקה ורחבה
 ומחוקת הרבה: תהיה לחמך. הכריות יתקו כך ויעגו עליך כשעור גדול עד שתהיה כדונס
 להכיל וסכול כל לחוק והלעג: (לג) שברון ויגון. לא כדרך שזתי כוס יין ססס שטרס
 ומכוללים אבל הם שמתים כי סיון משמת אבל מכוס החמה תהיה מלאה משברון ומיגון: כוס
 שמה ושמוס. הכוס סוס יסיה תמחוון לכב ושמוון דוגמת כוס אחותך שומרון: (לד) ומצית.
 תמאן הכלועס: ואת חרשיה. חרסי הכוס תשברי כשיך לנעוס סחרסוס למאון כל הפלוג:
 ישירך תנתקי. מרוב השכרות וכלכול הדעת תמבלי בעלמך לנתק ולתקוע שדך: כי אני
 דברתי. וטולחי כן יסיה: (לה) והשליכי. כהרס המשליך דבר אחריו גופו לכל ירכשו ולל

קחל יתן אתה לעוה ולבו : מי ורגמו עליה אכן חלה וקרא
 אותה בחרבותם בניהם ובנתיהם יתנו ובתיהן באש ישרפו :
 והשבת זמח מן הארץ ונאפרו כל הנשים ולא תעשינה
 כזמתכנה : כס ונתנו ופתכנה עליהן ותמא נקדוהן תשאנה
 ודעתם כי אני אדני יהיה :

כד * ויהי דבר יהוה אלי בשנה התשיעית בחדש העשירי
 בעשור לחדש לאמר : בן אדם כתוב לך את השם היום את
 עצם היום הזה סמך קלך בכל אלירושלם בעצם היום הזה :
 ומשל ארבות המרי משל ואמרת אליהם כה אמר אדני
 דעה שפת הסיר שפת וגם יצק בו מים : ד אסף נתתיה אליה

כתב קרי רש"י

(טו) וברא . לשון קליטה וכן ובראותו דיער יהיה לך כספר [יבוסעין] : ורגמו עליה אכן .
 שרנה כנייה וכוונתה וכוונתה כתיבן הוא משפט נחמדות וכוונת אהבה כתיבתה הוא משפט
 שופת דס : (מט) ונתנו ונתתה עליהן . יבוסעין יתנו את המשפט ונתתה כדלשון :
 כד (מ) בשנה התשיעית . לדקדוק : (ב) סמך מלך ככל . היום לר עולם : (ג) שפת הסיר .
 על פי הכתוב במקום מושבה היא קרויה שפיתא בלשון המשנה שאלו"ל מקום שפיתא
 שתי קדויות ועוד שנינו אחד שפת את הקדושה ואחד נותן לתוכה מים ואחד נותן לתוכה חלבין
 לדעו ששפיתא היא הוכחה על פי הכתוב עד שלא יתן לתוכה כלום . והדוגמה זו על ירושלים
 שאמרת [לעיל] עליה היא הסיר עתה כה הנה שתייה לסכור ותחת כחוכה לכסר וכן נזכר
 ויתנה על האור ומתהם ס' לשון שמים : וגם יקו בו מים . הם לרבי המור . יקו כמו ששן :
 (ד) אסף נתתיה אליה . מיראת סמור אספו לתוכה כל ראשים ושריה : כל נחת עוב . כל נפת

מצורת דוד

(טו) קחל . אסופת עים : לעוה . עין חרדה
 ורעד כמו וביית לעוה (דברים כח) : ולבו . לרעד ולנוח : (טו) ורגמו עליה אכן קחל .
 מלשון כזה ושלל : (טו) רגמו . עין השלכה
 אכנים כאלו גאלן ירגמו אותם (ויקרא כ) : וסוף זכרית אותן עם חרבותם : (מח) והשבת
 וברא . עין כריתת כמו כי יער הוא ובראתו . ומה . עם המשפט סוף אכעל ומה מן הארץ
 (יבוסעין ו) : בחרבותם . מלשון חרב : כי כולם יפחדו מפחד המשפט : ונאפרו . יקבלו
 (מח) והשבת . עין כעול : ונאפרו . מלשון מוסר : ולא תעשינה . כמו הוזה ששבתין ר"ל
 מוסר : (טו) תשאנה . מלשון משא וסכל : לא יעבדו עוד מי לעבדים : (טו) ונתנו .
 כד (ב) עצם . גוף הסדר יקרא עליו וכן לא קחל העולם יתנו עליכם בעול ומתתם ומתני
 נכתב עליו מחר (תהלים קלט) : תועבותיך המאוסים כגולל של רשע כהה אהן
 סמך . עין סקרוו : (ג) שפת . עין העמדה
 הסיר על סכרה כמו שפת הסיר כדגולה (מ"ב
 ד) : הסיר . סקרוו : יצק . ששן : אסף . כד (א) בשנה התשיעית . ללוח פתח
 סכס

שם סיום . ר"ל כהם הוא בשבת ראשון או שני וכו' ולחוספת ביאור אמר את עלם היום סוף
 שפוא עומד בו היום לכוזיע אשר מלך ככל פתח . פל ירושלים לאור עליה כעלם היום סוף
 ותכלית סכונם היה כזה ככתיב כי הניחא סוף ככל וכתב מה אפסכה בירושלים וכשכשמו
 מפי סכונדים כי כן היה ואמרו בו ולא יפנו עוד אל מול נבואי הסקר : (ג) ומשל . אהו
 מל אל בית ישראל הממרים כי : שפת הסיר שפת . סוף והעמד הקדושה על מקום מעמדה
 על סכרה וגם ששן בו מים להכבשל ונפי ששם אמרו בשאל הוא הסיר ואחתו כבשר (לעיל וז)
 פל אה . שם הוא כהם המל לומר סיום הוא תחלת המאור שפוא סכסו אל סכסו כמו
 נשפיתיה סקרוו על סכרה ויקת סכסו כס הוא סכסו לא כשאל : (ד) אסף נתתיה אליה .

ולתתה טוב ידך וכתה מבחר עצמים מלא : * מבחר הצאן
 לקוח וגם דור העצמים פתחיה רתח רתחיה גם בשלש עצמיה
 בתוכה : ולכן פדה אמר אדני יהוה איני עיר הדמים סיר אשר
 חלאתה בה וחלאתה לא יצאה ממנה לנתחיה לנתחיה הוציאה
 לאיפל עליה נורל : י כי דמה בתוכה היה על עצמים סלע

רש"י

נכר אמתן וגבר עידי קרב כתי' : (ה) מבחר האין לקוח . קח אהה נזכרנלך את מבחר
 חיליך ככיתובים כן ת"י ואינו מיושב על עין הסיר וכן לדיך לפותרו מבחר ישראל יסורו ויכסו
 כחוס : וגם דור העלמים תהיה . סדר וערך העלמים תחת האר האכרים כלומר ילחמו
 הגבורים כשכל החלום ויכסו אלו עליהן : דוד . לשון עריכה וכן יצק נאספ כדור (ישעיה
 כב) שורת סוף כפיית וכן שורה חרבה דלה ומתהם ס' כמו אני אנדיל המדורה : רתח רתחיה .
 ואחר כפייו טולס לתוכה וקרכו כלי המנור והמלחמה אל העיר : (ו) וחלאתה . זוכמתה כמנולין
 מעל סיה על ידי הרחמתה שקורין אבקומ"א כלע"ו . כלומר לא ילחו ממנה רעשים כסה :
 לנתחיה לנתחיה . גלות אהה גלות הוולא ושלל אל הכבדים ארז ארז לבדו : לא נפל עליהם
 נורל . לא כשאר קדירות שמואלין נתיחיון יחד לתתם לפני כל אחד ואחד חלקו וגורלו . וי"א
 מדלל ויפחד בה חיובא לא נפל עליהם נורל של מקום : (ז) צחיה . ששעות : לא שפתה

מצורת דוד

מצורת ציון

כנסם כס הנתחום הראוי לה : כל נחת טוב . כנסו כמו ואין ארז יחאף אהם (שופטים יט) :
 וחורר ומפרס ירך וכתה כסה נתחום טובים נהחיה . אכרים כמו ונתח אהוה לנתחין (ויקרא
 ואלים כסר : מבחר עלמים מלא . את הסיר . כהה כגלל : וכתה . כהה נחת סוד
 מלא משאר מבחר האכרים . (ולפי שהאכרים מלמעלה : עצמים . ר"ל אכרים : (ה) דוד .
 מנתחום לשי העלמות יקראו האכרים ככס מלגון מדורה והכרים כמו מדורה אה (ישעיה
 עלמים) : (ה) מבחר האין לקוח . ר"ל הכבד ל) : רתח רתחיה . עין הכשול כחתן שמעלם
 כתיבם כסור יהיה מוכתר האין מהשמיים כעין אכעכועות וכן ירתיה כסור מלגלה (איוב
 והכתרים כגלל : וגם דוד . שם תחת הסיר מה) : (ו) חלאתה . עין זוכמת ודומה לו
 מדורה העלים שמקום עליה יכער עלמים : כמקראות של אחריו : (ז) צחיה . עין יכע
 רתח רתחיה . ר"ל כל כך תכער האה ותרתיה כס

קמים להתכבל ור"ל כפת ותחיל המנור ותאספו בה כל בני הערים שנתרפו וגם שרי העם
 והאפסיה ואחר לשבות מדורה מעלמים לרמו על עלמות החללים הפהרים חנס פקדנה ע"י
 המלך והכרים כסה מעשירים האם ומפואים סכוכותיה ולרזה המנור ואחר רתח וגו' לרמו
 ככיר וקצה לרזה המנור עד כנס הגבורים החוקים כעלמים יכלו ויפלו בה חרוב כרעם
 ופדבר : (ו) לכן . ור"ל הוולא וכתה לי אכרה הדגד כה אהר ס' וכו' : אי וכו' .
 חיו לך ירושלים אשר נשך כן דמי נקיים : סיר . אהה ססיר אשר נשאר כה וזכתתה ולא
 יצאה משנה וזכתתה כי לא סעברת ממנה כדרך מעשירים וזכתתה ססור ר"ל עדיין עומדת העון
 אלך ולא עשית תשובה כמך לה העון : לנתחיה לנתחיה הוציאה . ר"ל כמו שאין לך
 לשון ססיר כזאת כל הנתחום כהת אחת כי יכער עמיה גם הוומחא הוכחית כשלי ססיר
 אהה ויוליס נתחום נתחום מה שמוע ראשון נוטל תחלה מבני כפול גודל לדעת מי ראשון
 אר כן לא גלו אהה ירושלים ככת אחת כי מהם גלו עם יקווקים ומסע עם יחזיקין ומתה
 עם לדידו ולא גלו עם נורל כיה מי כבא בידו ראשון גלה תחלה וכיאות לא היה כן
 צעורה האלו פשוט יותר מאלו כי כאתה דרך אחד להם : (ז) כי דמה . דם הנקי הנשפך
 כסיה כרובה כהה כהה אהה על יבשות ככלס לטיות מתקיים ולא ככתה אהה על עפר הארץ
 לטיות ככלס וככס כעסר הארץ ר"ל ששט דם נגליו וככרסוה וזל כשבו לשבתה ככתה נגל

יזח

ה

יהודה: לכן הנני פתח את־פתח מואב מה־ערים מעריו מקצהו
 צבי ארץ בית הישיבות בעל מעון וקריחמה: י לבני־קדם על־
 גני עמון ונתתיה למורשה למען לא־תנוכך בני־עמון בגוים:
 י ובמואב אעשה שפטים וידעו כי־אני יהוה: י בזה אמר אדני
 יהוה יען עשית אדום בנקם נקם לבית יהודה ויאשמו אשום
 ונקמו בהם: י לכן בזה אמר אדני יהוה ונמיתו ידי על־אדום
 והכרתי ממנה אדם ובהמה ונתתיה חרבה מתימן ודדנה בחרב
 יפלי: י ונתתי את־נקמתי באדם ביד עמי ישראל ועשו באדום
 כאפי וכן־מתי וידעו את־נקמתי נאם אדני יהוה: יו בזה אמר
 אדני יהוה יען עשית פלשתים בנקמה וינקמו נקם בשאט
 בנפש למשחית איבת עולם: יו לכן בזה אמר אדני יהוה הנני

וקריחמה קרי

רשי

ונמאסו לתת כיד נכודולר כשאר הגוים ומדעם אגדה שנכנסו להיכל וקפלו אורת הכרובים שאר
 שלמה על קיר ההיכל כמעט כשאר אים ולויות [מלכים א' ו] והויחם לחון אמרו ראו אלו סהים מראים
 שלמים כלועטים במה היו עוסקין: (ט) הנני פתח את מכליו ארץ מואב אשר כספר כסוף
 בגולם הוא הסתף סוף בגול ארלם כמו [שמות בן] ולכתף השנית אל הסתף דמתכנס לעיבאל:
 (י) לבני קדם אפתח אותם שיבאו על בני עמון דרך ארץ מואב: (יג) ודרדנה ויתבי דדן:
 (יד) ביד עמי ישראל. הם יהיו שלוחי לנקום נקמתם: (טו) יען עשית פלשתים בנקמה. כשנאם

מצורת ציון

מצורת דוד

הוא אדום: (ט) כתף. ענין עבר ולד וכן הגוים. כמו שלל העמים ועושים המה להנהגת
 ולכתף השנית [שמות כז]: צבי. ענין חמדה מערכות השמים כן גם בית יהודה ואין דבקה
 ודבר: (יב) ויאשמו אשום. מל אשמה ורשע: כהם השגתה ס' יותר מכלל האומות וכאומר
 (טו) בשאט. ענין כוונן: איבת. מל אובס ולכן נמסרו ביד ר'ל כיתר האומות ולא האמינו
 ושנאם שכנעו עולם נמסרו: (ט) את כתף מואב
 מהערים. את עבר מואב מן הערים והתוספת

בזאת אמר מעריו מקאסו ר'ל אפתח את ערי מכלרי מואב העומדים בקדם בגולו המונעים
 את האויב לבוא באלו וכאשר יפתחו שערי הערים הם יבוא האויב באלו לכל אשר יתאוה:
 צבי ארץ. ר'ל הערים הם חמדת והדר ארלו ושמות בית הישיבות וגו' כי הם ערי המבצר
 שנקלס בגול מואב: (י) לבני קדם. ר'ל את הערים הם אפתח לבני קדם הם פדם ומדי
 כעת יבאו על בני עמון ואתן אז את בני עמון לנס למורשה בחופן שלח חזקר עוד בני עמון
 בין האומות כי ימדדו מכל וכל: (יא) ובמואב. ר'ל וזו גם במואב אעשה שפטים כי יסיו
 נמסרים גם הם ביד בני קדם וזו ידעו שאני ס' הנאמן לשלם גמול: (יב) יען עשית אדום
 בעבור עשית אדום מה שעשה בעת נקמתי נקם אל בית יהודה בעת שגלו מאלרס ודבר
 המשעם הוא מה שנאמר ביום עמדך מנגד וגו' [עובדים ח] וכל הענין: ויאשמו אשום.
 אשום הם ועשו נקמה למסרם ביד האויב כמ'ם סם: (ג) ונשיתו ידי. לנסות בה
 והכרתי וגו'. כי תהיה שמה: מהימן. מפאת הדרוס תחיל החרוב ואלו אמר ססלל החרב
 מפאת הדרוס עד א"י העומדת בלפנים: ודרדנה. אגשי עיר דדן והוא עיר גדולה בארץ
 אדום: (יד) ונתתי וגו'. ר'ל עוד יבוא זמן שאקם באלום ביד עמי ישראל ועל כרך גדול
 יאמר הבא מאלום וזה וסיה לעתיד ונמ'ם ועלו מושיעים וגו' (ס): ועשו. ישראל יעשו
 בה כפי אפי ונתתי עים: וידעו. אז ידעו שהיא נקמתי ולא בה במקרה: (טו) יען עשית.
 בעבור העשו פלשתים עם ישראל כאלום הנקם מן האויב וזהו מה שנאמר ובה וכל גלילות
 יאקח וגו' אשר כספי וחסני לקחתם וגו' [ויאל ד] וכל הענין: וינקמו נקם. עמו נקמה כמות

איתם

ספר די על־פלשתים והכרתי את־נרתים והאבדתי את־
 שארית חוף הים: י ועשיתי כם נקמות גדלות פתוכחות חמה
 וידעו כי־אני יהוה בתתי את־נקמתי בם:

כו * י והיו בעשתי־עשרה שנה באחד לחודש היה דברי־הזהר
 אלי לאמר: י בן־אדם יען אשר־אמרה צר עליך וישלם האח
 גשברה דלתות העמים נסבה אלי אמלאה חרבה: י לכן בזה
 אמר אדני יהוה הנני עליך צר והעליתי עליך גוים רבים כהעלות
 הים לגליו: י ושחרת חומות צר והרסו מגדליה וקחתי עפרה
 ממנה ונתתי אותה לצחיח סלע: י משמח חו מים תקיח פתוך

סחצי הספר

רשי

אפוך כאלם הטוקס נקמו כאויו: (טו) את כרתים. פתח דחויני לאשתלחה חומר אני
 למה תראיתי במקום אחר קורא אל פלשתים כרתים הוי יובצי חכל הים גוי כרתים [אפס ב] ואני
 קורא כן לאומה אחרת נראה כעניי שיש גבול בפלשתים ששמו כרתי וכן אני מואב כספר [שמואל
 א ח] בגדוד שברך את לקגל אהמו פשטנו על נגב הכרתי: חוף סים. מארקיא בלפ' סם
 פלשתים שובצין במקצוע דרומית מערבית של גבול א"י של הים התיכון:

כו (א) בעשתי עשרה. לנדיקוי: (ב) ירושלים. שהיתה במזרח: האח. לשון קול שמהם:
 גשברה דלתות הפמים. עיר שכל האומות היו נכנסים לה לפיכך משתה משבר כי
 לא יך המלך מעלים עד חלוד: גסבה אלי. משתה כוסכס סחורת העמים אלי: אמלאה
 החרבה. אהמלא אני מן העיר ירושלים החרבה: (ד) וסחיתי. ועקרתי כמו בית גלים יסח
 ס' [משלי ען] ונחתם מל וגו' [דברים כח]: לצחיח סלע. לפי שהיתה בנייה בסלע בתוך
 הים כשתתן ויסח פפרס אל הים נשאר הסלע חלק וכן ת"י לטעיטות קיף גלי: (ח) משמח

מצורת דוד

מצורת ציון

אחת כנפסם לסיכות הם למשמית לישראל כאלו
 הים איבת טולם בנינים וכלו סרעו להם
 משולם: (טו) נופח ידי. לנסות בהם: את
 כרתים. סם משפתה גדולה מפלשתים וכן גוי
 כרתים [אפס ב] ועל שאמר והכרתי אחר
 כרתים והוא לשון נופל על לשון: שארית וגו'.
 ר'ל אף שארית לא ישר מפלשתים היושב על
 שפת הים: (יז) בתוכחות חמה. כעונם יסורים
 הכאים כחמה גדולה: בתתי. בעת אלתן כם
 נקמתי אז ידעו שאני ס' הנאמן לשלם גמול:
 כו (א) בעשתי עשרה שנה. לגלות המלך
 יסויני ולמלכות לדיקס: באחד לחדש.

החורבן כן היתה כחודש החורבן: (ב) גשברה דלתות העמים. דלתות סכין כל האומות
 וכנסין כהן לסחורה סהם עתה הגרסה כ"א מהדלתות כי לא סלך המלך מעלים עד אשר
 נזכרה: גסבה אלי. כל המסחר סהים בה סהם עתה חסוב אלי ואלי יבואו כל סחורי האומות:
 בשלאת החרבה. ר'ל אהים ממואל במסחר רב משבת החרבה כי כל הסחורה שביבאו לה סהם
 כחורבנה ויבאו אלי: (ג) הגני עליך צר. הנה אני אלוס כן אתה צר: נרים רבים. הם
 א"י בכל: כהעלות. כמו סהים מעלה את גליו כרכו עלום בעת הסערה: (ד) וסחיתי.
 אקור עפר עות כיון המגדלים ואתן את העיר לנסות בה יבשות סלע ר'ל תהי מלאה גוי
 אכנים וכלים מהספת המגדלים: (ה) משמח חמוים. ר'ל לא תהיה עוד מלאה מחמוים
 יתקיים ס' מל לא ידחו קי ר'ל יידי גוים ויפרשו שפס פדשתות לגבם: בחרך סים. קי

הים כי אני דברתי נאם אדני יהוה והיתה לבו לגמס. ובנותיה
אשר בשדה בחרב תהרנה ודעו כי אני יהוה: כי כה אמר
אדני יהוה הנני מקיא אדני נבובראצר מלך בבל מצפון מלך
מלכים בסוס וברכב ובפרשים וקהל ועסדרב: בנותיה בשדה
בחרב יהרגנתן עליהן הין וישפה עליהן כלל והקים עליה צנה:
ויהי קבלי ותן בחמותיה ומגדלתיה ותין בחרבותיה: משפעת
סוסיו יבסוף אבקם מקול פרש וגלגל ורכב תרעשנה חומותיה
בבואו בשערה במבואי עיר מבקעה: בפרסות סוסיו ירמס
את כל החיותיה עמה בחרב יהרג ומצבות עזר לארץ תרד:
וישאלו חיה ובהו רבקה ויהרסו חיותיה ובתי המדתה ותצו

רשי

הרשים. קל סלק ישעו סדינים את חרמי מחרותם לעבס: (ו) ובנותיה אשר נכסו.
קפריס המסוכרות לה סוכותיה: (ח) והקים עליה לנה. ויקים עליו די מויין כהרסין:
(ט) ומחי קבלי. הוא אחד מהמכות המלוך לורוק אכנס גדולות ומכס כנגדו חילוקי
דפוריירא כלפי ויש לעוים קבלי דאברלעיא ויש לעוין סודיירא כלפי: בחרבותיה
בחרבות חורבן טיבא פמו: (י) משפעת סוסיו. כהם סוסים הרבה שגלים אבק כנגלהם
ועולם ופסח עקני ומתוך הארץ הוא קרוי שפעת. וכן ופעת מים חסך (איוב כג) דלאחבין
כלפי: במבואי עיר מקעה. כמה ועלין לקרא דמתרעא תשור שפלתה חומותה:
(יב) רבלתך. סחורתך:

מצורת ציון

(ו) ובנותיה. ר"ל הכפרים וכן עקרון ובנותיה
ליוכע עו: (ח) ריק הוא מגדל הנבנה מול
עיר לכבש: מלח. הוא תל הספר מול
החמה לעלות עליה להלחם על הפיר: צנה.
הוא כעין מנן עשוי להילחם מחרב וחיות:
(ט) ומחי קבלי. שם כלי מלחמה עשוי לורוק
בו אכנסו להכות בחומה כנגדם כי מתי הוא
תדגמו של הכאה וקבלו הוא תדגמו של נגד:
ותן. מלבון נתיב וכו' בחרבותיה. שם
כלי עשוי לסדר בו וכן ואל החרב (ירמיה לג):
(י) משפעת. ענין קמו כמו שפעת גמלים (ישעי'
ס) אבקם. הוא עפר הדק כמו לאבק דק
(שם כט): פרש. כן יקרא רוכב הסוס הרגיל
כום: וגלגל. היא אוהן המרכבה: תרעשנה.
מלבון רעם ודודו: מבקעה. מלבון קבוע
ואתו: (יא) בפרסות. הם המעלים שגרנלי
ספוסים וכן מפרסת פרס (ויקרא יח): ירמס.
מלבון רמיס ודמיס: חרבותיה. הם שחוקים
וכן וותות חסין לך דמתין (מלכים א' ס):
ויצוה. ר"ל סקנות נשעים והוא מלבון קבוע:
היהרסו. ענין חורסו וכן רכלת פפסיס (לקמן כו):

מצורת רוד

זור יכסו בים: כי אני דברתי. וכידי לקיים
דברי: והיתה. תהיה לכלל נגוסם הם הכפרים.
(ו) ובנותיה. הכפרים הסמוכים לה אשר נכסו
יסרום האויב את אנשים: כי אני יהוה. הולחן
לשלם גמול: (ז) מלך מלטים. ר"ל מלך מובל
על מלטים: וקהל ועס רב. כהל הדבר כהם:
(ח) בנותיה. ארשי הכפרים המזדמים כהם
יסרום נחרב: צנה. ר"ל אנשים לבוים נוס:
(ט) ומחי קבלו. כלי המלחמה הכיאי יתן מול
חומותיה לורוק עמה אכנסו לכבר החומות:
בחרבותיה. ככלי העשוי לנתן בו: (י) משפעת.
ממרכיב סוסיו יכסה אוזן האבק המלחמה
היילת רגלי הסוסים: בבואו. כעת יבוא
בשעריך מפלי מונע כמו כבאים כל הוויים אל
עיר שנקבטה חומתה ר"ל לא יוכל מי לעכס על
המקומות קבוצות והמקומות הרד כל אחת
ומשל

ענין חורסו וכן רכלת פפסיס (לקמן כו):

ואכני העצירה ועפרה בתוך מים ישימו: י והשבתה המון שירה
וקור כנוריה לא ישמע עוד: י ותתירה לצחיה סלע משמח
חרמים תהיה לא תבנה עוד כי אני יהוה דברתי נאם אדני
יהוה: כי כה אמר אדני יהוה לצור הלא ומקול מפלתה באנק
חלל בהרג הרג בתוקף רעשו האיים: כי יורדו מעל פסאותם
כל נשיאי הים והסירו את מעליהם ואת בגדי רקמתם יפלטו
חרדות וילפשו על הארץ ישבו וחרדו לרעים ושממו עליה:
י ונשאו עליה קינה ואמרו לה איה אבדת נושבת כפיים העיר
ההללה אשר היתה חוקה בים היא וישביה אשר ירגו חיותם
קבלו ישביה: יי עמה יחרדו האין יום מפלתה ונכחלו האיים
אשר בים מצאתה: יי כי כה אמר אדני יהוה בתי אתה

רשי

(טז) וחרדו לרעים. לנכרים כן יבא עליהם גם הם כשנכר. לרעים לשון שר כמו
(ישעיה נח) רועם סוס פורי רעם (איוב כו) על רגשי ארץ (תהלים לח) על דכאי ארץ ומתנס
פירש לשון רעם כמו כי רעם בלשו [סל ל]: רשמו. לשון תמוה: (יז) נושבת ממים.
יי נוקדין רפי וסחרין מיושבת מים קדמונים ויש נוקדין דגם וסחרין מיושבת בחוקה פ"י
ימים לסוכות לה. וכן תרגם יונתן וכן הוא: אשר נתנו חתומם. כניבות לכל הושיבים:
חתימתם. לודסר'ימנט כלפי: (יח) האין. כמו פאיים: מצאתך. מיליתך כגולם:

מצורת רוד

ומשל לארץ ולא תחמוק כהן: (יב) ואבניך
וגו' מכנין הכתם והחומות: בחור מים ישימו.
(יד) לצחיה. ענין יוכס: משמח. ענין פריסס:
חרמים. רשתות: (טז) באנק. ענין אנתס
וגיחה טיבא כעת יליאת הנפס וכן יהנק חלל
מגלי אבני המטול: משמח חרמים. הלידים
יסרום שמה רשתות לנגס כאומר לא ידורו
כה עוד חוזרים ויבאו להתענג כביר וקול כור
כי מתה ידורו שם ליידי דגים נגוסם ופסלים:
לא תכנס עוד. לסיפת כהיתם: כי אני יהוה
דברתי. וכידי לקיים: (טז) סקול מפלתך.
חוקל כיוצא בעולם על מפלתך כעת יאנחו כך
חלני חרב כעת יהרגו כך הרג רב או ירפאו
ויחדדו כל יושבי א"י הים כי יחדדו שלא יקרה
לכם כמקור: (טז) יחרדו וגו'. כעבור לער ואלגות: חרדות ילכשו. יכיו מוכנסים כחרס
כגולם כמסככ את הנוף: וחרדו לרעים. ככל רעם ויכיו כחרס: ושפטו עליך. יתמו
בתמון לבב על מפלתך: (יז) ונשאו. וימוו עליך קול קינה ויאלמרו עליך ארץ נלכדת עיר
כמיובבת בחווק רב מן פמים אשר סביבה: חוקה כים. בחוקה מכל העמים הווכסו כים:
יהא ויוכסו. ר"ל הוא היתס חוקה כעבור כים הכביג: לה ויוכסו כיו חוקים וגבורים:
אשר נתנו חתימתם. פחדם סיהת מוטלת על כל יושבי הים על האיים: (יח) יחרדו האין.
יכבי האיים יחדו כיום מפלתך: מצאתך. מילית כמו אל תחת (ירמיה נח): (יח) האין.
כעת אתן אוהן לניות עיר נחרבה דומה כפרים אשר לא תמיכבו בחוק מטולס כעת חלפם
עליך אל פהסום ופיה דגים יכפור ר"ל כניבותו עליך פמים רעים (לכד לחך):

מצורת ציון

(יג) והשבתה. אכעל: המון. מלבון המים:
שיריד. מלבון שיר: כנוריה. שם כלי נגון:
(יד) לצחיה. ענין יוכס: משמח. ענין פריסס:
חרמים. רשתות: (טז) באנק. ענין אנתס
וגיחה טיבא כעת יליאת הנפס וכן יהנק חלל
מגלי אבני המטול: משמח חרמים. הלידים
יסרום שמה רשתות לנגס כאומר לא ידורו
כה עוד חוזרים ויבאו להתענג כביר וקול כור
כי מתה ידורו שם ליידי דגים נגוסם ופסלים:
לא תכנס עוד. לסיפת כהיתם: כי אני יהוה
דברתי. וכידי לקיים: (טז) סקול מפלתך.
חוקל כיוצא בעולם על מפלתך כעת יאנחו כך
חלני חרב כעת יהרגו כך הרג רב או ירפאו
ויחדדו כל יושבי א"י הים כי יחדדו שלא יקרה
לכם כמקור: (טז) יחרדו וגו'. כעבור לער ואלגות: חרדות ילכשו. יכיו מוכנסים כחרס
כגולם כמסככ את הנוף: וחרדו לרעים. ככל רעם ויכיו כחרס: ושפטו עליך. יתמו
בתמון לבב על מפלתך: (יז) ונשאו. וימוו עליך קול קינה ויאלמרו עליך ארץ נלכדת עיר
כמיובבת בחווק רב מן פמים אשר סביבה: חוקה כים. בחוקה מכל העמים הווכסו כים:
יהא ויוכסו. ר"ל הוא היתס חוקה כעבור כים הכביג: לה ויוכסו כיו חוקים וגבורים:
אשר נתנו חתימתם. פחדם סיהת מוטלת על כל יושבי הים על האיים: (יח) יחרדו האין.
יכבי האיים יחדו כיום מפלתך: מצאתך. מילית כמו אל תחת (ירמיה נח): (יח) האין.
כעת אתן אוהן לניות עיר נחרבה דומה כפרים אשר לא תמיכבו בחוק מטולס כעת חלפם
עליך אל פהסום ופיה דגים יכפור ר"ל כניבותו עליך פמים רעים (לכד לחך):

עוד נחרכת בערים אשר לא יושבו בהעלות עליך איתחלתם
וכסוף המים הרבים : והורדתיה את יורדי בור ארעם עליהם
והושבתיה בארץ תחתיות בהרבות מעולם את יורדי בור למען
לא תשבי ונתתי צבי בארץ חיים : כח בקלות אתה ואיגד
ותבקשי ולא תמצאי עוד לעולם נאם אדני יהוה :

כז ויהי דברי יהוה אלי לאמר : ואתה בראשם שא על צד
קניה : ואמרת לצור השבתי על מבואת ים רכלת העמים
אלאיים רבים כה אמר אדני יהוה צור את אמרת אני כלילת
ימי : ד בלב ימים גבוליה בגיה כללו יפיה : ה ברושעים משגיר בגו

מחשבות ק

רשי

(א) בהעלות פלך את החום . כלסקותי ערך משריית עממין דסגולין כמו סומא
והמוניק עממין סגולין כן תי' וכמשמעו בתחילה נתנה ביד נבוכדנצר וסוף עלה סים ועכבה :
(ב) את יורדי בור . עם יורדי נהינס : אל עם עולם . עם שאר האומות אשר עם מעולם :
בהרבות מעולם . ערים אשר חרכו מאז סדום ותנחומים : ונתתי לצי בלדך חיים . והאין
ספפארה כירובלים : (גא) בלהות . סירבו וינתן כדלא כות וספותרין תומרים לשון מקום מרקד
שטורים ומזיקים :

כז (ג) על מבואת ים . על הנמל שהספינות באות עד החומה והבערים והנהכה ברכים ויבטין
על סים ואינס מקום נמל ואין הספינות יכולות לקרס אלוהם . מבואת יום סורט
גלעז : רכלת העמים . כך סים מנהגם סחורים הכאים לה זה מלפון וזה מדרום לא היו רבאין
לעשות סחורה זה עם זה אלא יושבי העיר לוקחין מזה ומוכרין להם : את אמרת אני כלילת ימי .
עד עכשו הכל אומרים על ירובלים כלילת יופי (אויכב ג) משום כל סהרן [תהלים מת] עכשו את
מתאמה את כלילת היום סוף גמר סיומי כלול כי : (ד) בניך . ארכלתך לשון בנין :
(ה) ברושים משגיר . לפי שהיה בנוש סים וניס אגדה סמאילה הנביא לפסיה משוכח

מצורת דוד

מצורת דוד
(א) מלשון מורכב : תחום . (ב) ותרדהך . זו אוריד אותך עם שאר
עומק המים : (גא) בלהות . הוא סוף מן יורדי בור אל העם הבוכים עם מעולם להיות
בסלות וכן לעת ערב והנה כלשה (ישעי כו) : כמותם : והושבתך . אושיב אותך בלדך
ואיגד . ואין לך :
(ג) מבואת . מלגז פיאה : רכלת . סותרת שהוא חורכה מימות עולם והוא הקבר וכל
כמו נעיר רחלים שמו (לפול יו) : סדכר כמי' כדך המוליה : את יורדי בור .
בליחה . מלשון כל וכן מכלל יופי (תהלים ג) : עם שאר יורדי בור ובוה להם : למען לא
(ד) בלב . הוון סדבר יקרא לך ע"ש לך ככל תשבי . ר"ל סדורכה תסיס באותן שאלת תסיס
חי עוד מיושבת לעולם כמותם אשר לא ישובו ע"ש
סלדמה : ונתתי צבי . התמדה וסדדר אתן בלדך חיים וסיה אי' הקרובים כן ע"ש טכס יחי
סמחיס כוונן סמחיס ר"ל לא ככתשכה זור סיהא תמלא סמחכות ירובלים כי בסוף הוא סיהא
תאכד וכל סדכר סיס כס : (כא) בלהות . לך אתן כסלה וסמד ולא תסיס עוד כעולם :
וחבקשי . וחס מי יבקש אותך לא תסיס נמלא לני עוד לעולם כי לא תשכך לקדמתך :

כז (ב) שא . סרס קול קינס וילנס על זור : (ג) לצור . על זור : על מבואת ים . על הנמל
מקום הספינות באות : רכלת העמים . הספפארה סחורים אל העמים להביאם
אל חיים רבים : צור את אמרת . ר"ל אהה זור אמרת אני כלול ככל מיני יופי : (ד) בלב
יוסי . ר"ל וחס על כי נבולך הוא בלב סים ר"ל במקום עומק סים ותקון וסמר ימיס לפי
סמחיס סיו יטלים לפרוש לכמה ימיס : בניך . הבונים אותך שמו כך כל סיוסי סיהא לך :
(ה) ברושים סגול . לפי סלד יכנה סים וסלכנס כמקטעה סמאילה לספיה סגולת

סמאילה

לך את כל לחתים ארו מלבנון לקחו לעשות תרן עליך :
ואלונים מבשן עשו משומיה קרשה עשו שן פתאשרים מאי
בתים : וישש ברקמה ממצרים היה מפרשה להיות לך לגם
תבלת וארגמן מאי אלישה היה מבקש : ה יושבי צידון וארוד היו
שמים לך חכמיה צור היו לך המה חבליה : זקני גבל וחכמיה

כחיים ק רשי

סככידו משה כתוכס ועכפה כרות קדים : משגיר . סור תלגא : את כל לחתים . סלוחים
סעסית סלחיס מסס : ארו מלבנון . עם יער סהארוס מליוני כו : תרן . הוא הפץ סוקוף
וגבו התקום כספיה ככו תולין סמסרס סקורין כע"ז וכו נקיס כראשו סהכל
סמושכין כו סספיה כנסס ויולא כו מס"ט כע"ז : (ו) אלונים . מין פץ סרק סקורין קייסריא
כע"ז : משומיה . סס קרטי' סרסכוס כראשס סמנסיס כסס סלחיס ריו"ש כע"ז : קרשה .
הוא סקסס סרסכ סכראש ססי של ספיה אל מול סתורן סכראשס אשר כו סמסכין את סספיה
לכל לדדיס ומסוויין אותס אל סדכך וככ . סמוכל אוחו כו וכלשון מססס קכרטי'ט וכלשון לע"ז
כוכריינא"ל כע"ז : עשו מן כח אכריס . חי אכסר לו לסיות אלא של פך וסו כח אכריס
כאלו הוא תיכה אחת לשון סדכר וסאכור (ישעיס מל) סניסס ח"י אכסרועין וסח קכרטי'ס סל
זור סמסול לקרס של אכסרוע וסלופס ככן ע"י . סמסמריס לני וסחוק כי כן ח"י דסין דלסכרועין
סמככין ככך דסיל בית חופסח לא תיסרונ כסוויס לא יפול אכל וינתן סירס סקכרטי'ט כזה לפי
פני סויר עי קרטי' סעריס : (ז) שש כרקמה . כגד שש עשו כע"ז כע"ז קמעות : מפרשך . הוא
סקורין כלשון אכסכו ועגל וכלשונו כע"ז : להיות לך לגם . לפרשו על כלונס סהרו
ולסכניסו על סתורן . נס כלשון סמכס כלונס וכלע"ז . סורק"א : הדיח מככך . לאוסל זלג על
פני כל סלחיס : (ח) הרו סטויס לך . תופס מטוער לטנחיק : חבליה . אוחו סקכרטי'ט כליון
ולייכר סלחיס : (ט) זקני גבל . אוחי כנטין כמו סנחמר ופטי מירס וסככליס [מ"א ס] :

מצורת דוד

מצורת דוד
סככידו משה וטכפה ע"י רות קדים ובעטור
ככדוקה לא וכלו מנסיגי סספיה להליס ולכן
אמר סנה כרוביס ככאים משגיר סמוכחריס
כמינס מסס כנו אותך את כל לוחות וסכרי
סספיה : מלבנון . מייער להגיון מקום סהרוס
סחכוכיס מסס לקחו ארו לעשות סורן עליך :
(ו) מבשן . מקום אלונים טוינס מסס עשו לך
מטוסיס להוכנס כסס סל סספיה : קרשה . הוא
סקרס כרסכ סמסימין כלחורו סספיה וע"י
מנסיגוס סספיה אל מקום סהרלה . סקרס סוף
פשו משן מה סככיולו עדה אכוריס מן סלחיס
סל כתיס כי מנכב בני אכור סיס להביא מתי'
קלו : (ז) שש . הוא ספסלן סעוב : לגם .
כתיס מן ספיל ביותר מוכח : (ז) שש
כרקמה . ויעס על שש עשוים כמעספ רוקס
ככסה ממזריס מקום כשס סופס סיריעס סיהא
פרשו פלך להיות לך לגם הוא סוילון שעל
סתורן סמקבל כרוח להולך סספיה : תבלת
וארגמן . ויעות ככעוה כככס סחלת וארגמן
סמנכליס מתי' אלויס סמוכחריס מחד מוס
סיס למככס על סספיה לכסות אכסיה לגל

יכס סמכ וסכר וססחור מורס סמער : (ח) יושבי צידון וארוד . סכיו כקוליס כסנחכ
ספיה כס סיו מסיטיס ומוליקוס את סספיה : סככידן זור . על כי כאלו אל זור ידכר לכן
אמר סמכידן זור וכו ר"ל חובלי סספיה מוסיי חבלי סוילון לעסות מול כרוס סכיו סכסיו
סרובס סיו סמכידן לר כי סם ומללו סמחיס מוסלחיס : (ט) זקני גבל וסככיה . סם סם
קטיליס

היו לך מחזיקי בדרך כל-אילות הים ומלחיהם היו לך רעל
 מערבך: פרים ולוד ופוט היו בחילה אנשי מלחמתך מגן ורובע
 הלודי-בה המה נתנו הדרך: יא בני ארור וחילה על-חומותיה
 סכיב ונפדים במגדלותיה היו שלמיהם תלו על-חומותיה סכיב
 המה כללו יפיה: יב תרשיש סחרתה מרב כל-היון בדרך ברור
 בריל ועופרת נתנו עובדיה: יג יון תביל ומשך החמה רכליה
 בנפש אדם וכלי נחשת נתנו מערבך: יד מבית העגמה סומים

רשי

מחזיקי בדרך. מתקני בדרך שלא יכנסו בהם המים פטיטורס טחלאל"ל בלע"ז: כל אילות
 הים ומלחיהם. הספינים שלהם: היו כך. היו סכיבך לאוט אל המדינות הרחוקות להביא
 הכחוס לתוכך: לערב מערבך. לאון ערובה גרטיאל בלע"ז סס כל זרכי האדם שהוא חי
 בהם ומומו הוא ערובה וכללתו לחייו: (יא) בני ארור וחילך. שאר חיל בני אדם שיוכנס
 תוכך: וגמדים. ת"י אף קטוקלי שמעתי משמו של רבי מנחם על שם שירודים בים עד
 הנהוס ומשערים גומדי אמות עומקו וקראו גמדים אנדי"ם בלע"ז ויש פותרים שם נסיס
 ונמנסין במדת אמה: שלשיהם. כס אשפות שמתנין בהם הים כמו [רמיה נח] הכרו הליס
 מלאו בלע"ז קויכרי"ס בלע"ז: תלו סרנה תלי תליס: (יב) תרשיש. יס שמו תרשיש:
 מרב כל הים. שהי סתוך ובטוחים הכחוסים שאלאו כך סחרה סרלויס להם: בריל.
 השטי"ן בלע"ז: עובדיך. חוקך ועחריך כמו [נחמיה ג] ויעזרו ישראלים עד הנומיס ומומו
 של אדם הוא חוקי המעמידו על רגליו: (יג) בנפש אדם. עבדים ושפחות למכר:

מצורת רוד

וביו נחלים כמ"ם וכוני חרס והנכלים (מ"א ה): בקיאים במלאת הכנין ולכן הם היו כך לחוק
 בחזיקי. בלשון חיוק ותקון: בדרך. מקוס ולתקן בדרך ספינים מקומות כרעוים: כל
 השכר והרעוע כמו בוד הכית (מ"ב כג) ויקרא סס מנהיגי הספינה כולם כלא אילך לסחור
 ולתקן כדק על כי לרין כדיקה והפוס אחר השכר סחורתך כי הרבה סחורה נמלה כך: (י) וחי
 מוליכי הספינה כמו ויראו המלחים (יונה ה) והוא מוליכי הספינה כמו ויראו המלחים (יונה ה) והוא
 ענין ערובו כמו מוזלת עטור קודש (שמות ל) כעבורך במחיר העובר שנתת להם בשכרם: תלו
 ע"ם שמויכי הספינה מערכי"ם המים עם כן. כן סיה מנהגם לתלות כלי מלחמה על
 המגדלים כמ"ם אלק המגן תלוי עליו (ס"ג) המגדלים כמ"ם אלק המגן תלוי עליו (ס"ג) המגדלים כמ"ם אלק המגן תלוי עליו (ס"ג)
 ועבר והסחורים עורכים כי סחורים מתחייבים ד: המה. כלי המלחמה האלה נתנו הדרך
 זה לזה כהקפדותיהם את הסחורה זה לזה ועבר ואל על פירך: (יא) וחילך. וגם אנשי חילך
 הוא ענין סחוריהם כמו התערב נל את האונו מלחמתי: על חומותיך. עמדו על החומות
 וגו' (יב"ד לו) וכן מי הוא זה ערב את לנו מלחמתי: על חומותיך. עמדו על החומות
 נגשת אלו (ירמ"ל ל): (י) בחילך. מלשון חיל ועבר והסחורים עורכים כי סחורים מתחייבים ד: המה. כלי המלחמה האלה נתנו הדרך
 ועבר: וכובע. הוא כלי מגין על הראש: העשה במחנה האויב ובטבור קטנותה לא ראם
 תלו. לאון הליס: (יא) וחילך. ענין ללכות על החומה נתנו כך כל היופי הראו לך:
 עם: ובמדים. כן יקראו אנשי מדה קלרה והוא מלשון גמד ארבע (שופטים א) שרלי לומר אתה הזרוע: שלשיהם. הן כעין מגינים:
 (יב) עובדיך. הוא הסחורה ויתכן שהוא מל עשירה ומרבות הון וחור ומפרש שם כסף
 ויעזרו את ירשלים (נחמיה ג) שהוא ענין חיוק האושי"ם ססס היו סחורין וחור ומפרש שם
 וכן סחורה הוא חוקי המעמידו על רגליו: (יג) בנפש אדם. עבדים ושפחות למכר:

והגרשם. שם מקום מולא ספוי"ס ימלא שם אנשים רוכבים בגבורה רכב שם פודים יתן

ופרשים ופרדים נתנו עובדיה: יו בני דרך רכליה איים רבים
 סחרת ידה קרנות שן והובלים השיבו אשכרה: יא ארם סחרתה
 מרב מעשיך בנפך ארגמן ורקמה וכיין וראמית וכרפד נתנו
 בעובדיה: יב יהודה וארץ ישראל המה רכליה בחמי מנית ופננ
 ורביש ושמן וצדי נתנו מערבך: יג דמשק סחרתה מרב מעשיך
 מרב כל-היון פנין חלבון וצמר צמר: יד ויו ויון מאולף בעובדיה
 נתנו ברור עשות קרה וקנה במערבך היה: כ דרך רכלתה

והבנים ק

רשי

(טו) ורך. זקומך: קרנות שן והבנים. קרני יעלים ועלמי פיל וטווסים עופות שמתן סאין בלע"ז
 השיבו אשכרה. הכילו לך תבור: (טו) ארם סחרתך. גלכנים טובות האחרות במקרא
 וארגמן ורקמה וכו': מרב מעשיך. מתוך שהיו יודעין כנשיאך וברון שמרני להם מעטס
 טי והפארת לתכשט: בנפך. אוקרמוקלי"ל בלע"ז: (יז) בחמי מנית. שם מקום שחטיס
 יפות כמו ועד כואף מנית (שופטים יח) ומ"א חטין יסין וגסין סמגרים כמנין וי"ה חטני דריתוס
 לבון קטולת מניינים סרבה ערוק"ש בלע"ז וחכרו כפסיקתה מה הדם רחם בעלין אף לאה
 דרובס כנניס ולא ידעתי מהו. מפי ר"ם מלאתי שאלא במקרא תרגום וירושלמי כחתי מנית
 ופננ חושל"ל וקמח שער דחושלי סגמגמ"ל אנו סוניס שטוריס קלופיס אומר לני מנית לבון
 מנית מאלל מוזמן ואף לפי נקוד דגש דרכו של יונתן לתרגם סהיבה פעס ומשמעה פעס מדרשה
 וכן תרגם וגם שם העיר המוסי [לקמן לט] אנו טוקדיס שם המוסי לא מסיק ה"א והרגס ואף
 לתמן יתראון קטולי קחחא דסגיאלן איתרגושתה: ופננ. רליתי כספר יוסף הכסן עך אפרסמון
 הוא פננ וכו' מניין כיריתו וע"ם רית הטוב נקראת יריתו כאלסמ"א בלע"ז: (יח) ביין חלבון.
 יין לבן מבושל ומוחס סכרו עם חלב חטיס [הבליס קמו] לבון טוב: וצמר צמר. ועמר
 מילת כנינא כיוס סגולד הטלה וטיהרתו אמו כלחיתתה עובין כסות ומכניין אותו
 ככניין כקרכיס כדי שיבא למרו נקי: צמר. לבן כמו החמות לחורות [שופטים ה]: (יט) ויון
 ויון. מדינות הס' כואול. טעם של שיהיו: ברור עשות. פשוט כעששת מ"ם בלע"ז וכן

מצורת רוד

שם וכל חלה הכילו ונתנו לך כסחורה: (יד) ופרשים. הם רוכבי הסוסים בגבורה
 (טו) רכליה. סחרו עמך: סחרות ירך. ונוריות: ופרדים. הם הנולדים מן החמור
 סחרות מקומך הובל מלי"ס רבים: השיבו אשכרה. כ"ל הכילו ותזרו והכילו לך לתבור: (יז) (י"ט) נז): קרנות שן. כן הפיל גדול כקין:
 (טו) ארם. אנשי ארם סחרו עמך מרוב המלאכות היקרות כעשבים ארם: בנפך וגו'. לפי שהכילו רבת
 ר"ל במחיר טופך וארגמן וגו' אחר נתנו כסחורתיך כי בתמורת מעשה המלאכות היקרות
 כעשבים כך נתנו כל אלה: (יז) המה רכלוך. ומוחה כמו אשכר יקריבו (הבליס עב):
 (יט) בנפך. שם אלק יקר: ארגמן גרדים לבעים ארגמן והוא שם לבע חבוב: ורקמה.
 גרדים מעשה רוקם כחלוף כנוונים: זבדין. הוא הפשתן הטוב: וראמית וכרפד. שמות
 חלני יקר: (יא) מנית. שם מקום וכן ועד כואף מנית (שופטים יח): ופננ. הוא אפרסמון:
 וצדי. הוא נטף המוזכר כסממני הקטורת והוא סרף חילין וכן כלרי חין כגלעד (ירמ"ל ה):
 (יח) חלבון. שם מקום: צמר. ענין לוכן כמחמדות ממקום למקום לסחור: בעובדיך
 ר"ל גם כס סין בין סחורין וכהילו לך סחורין

בבגדי חפשי לרכבה : בא ערב ובד נשיאי קדך המה סתרי בגדי
 בכרים ואילים ועמודים בס סתריה : בב רכבי שבא ורעמה המה
 וכליה בראש כל בישם ובכל אבן יקרה וזהב נתנו עובדיה :
 כחן וכנה ועדן רכבי שבא אשור כדמד רבלתה : כד המה
 רכביה במכבליים בגלמי תבלת ורקמה ובגני ברומים פחכליים
 חבשים וארוים במרכלתה : כה אגניות פרשיש שרותיה מערבך

רשי

[יוחא לד ז] והוא פרוזא הנדושה : (ב) בבגדי חפשי לרכבה . כלבט דיקר לרחיק :
 (כא) בכרים . ככסים ויית כחורין וכן הרגס מאה אלף כרים דמיטע מלך מואב (מלכים ב) :
 (כב) אשור כלמד . יית מדין אחר ומדי : (כד) במכבליים . כדכרים שהם למלול פרמיט
 כלע"ז ומס הס המכללים גלמי תכלת ורקמה טליתות של תכלת מוקמות : ובגני ברומים .
 כחכשטי פאה שגומין אותם בלרגון שקורין אשקריין כלע"ז והם מחוסין עוד ומלויין לני
 צמיט מסמין שורות שורות ואילוין והם כלשון ארמי קמטרין וכלשון עברי כרומים והם חבשין
 ואסורין כחכלי נון לני : וארוים . ת"י אשי סדסן . אותן בלרגים סיו תנוים כמדלני פן
 סדס ומצויין אותן לתוך המגדליו והקמטרלות שבתוכן וכן החכשטין שבתוך הקמטרלות הכל
 יחד לסחורה וכן פתרון הלשון כלשון קרה ובגני ברומים החבשיות כחכלים וארוים בתוך פה
 ארז שהברומים הם הקמטרלות והיו אסורים בחפלים ונתונים כמדלני סדס שהוא מצוי ארז
 ומכלולם שבתוך הכרומים קרא יותן וכוספין דלרזא כלמילין די וסרזא תכשטין הלריכין
 שצורה נאה דמתחין כקמטרין מנחיס כקמטרלות והמגדלים שבתוכם כמו שאלו שוין תיבה
 ומגדל כופרייט"ס כלע"ז : (כה) אגיות הרבים שרותיה . הם סיו לך לפרס ומיטור כסס
 שהמיטור הוא דרך כנבשה להכניא בו סחורה לשער היובשת כיבשה סיו לך תחת אגיות תרביש
 סמילס להכניא מערבך לתוכך : שרותיה . לשון שרון ומיטור ודוגמתו עלו כשרומים [רמיס ס] :

מצורת רוד

מצורת ציין
 מלכיר ומלכיר כמו שמו פתח : כחורה : ברול עבות . כרול טוב המלכיר וקדה
 קדה וקנה . שמות מיני נוסח : (ב) חפשי . וקנה כ"א מהם היו כחחורין כי גם כלה
 כן חורין כמו לחפשי ילחשו (שמות כא) : סחרת : (ב) בבגדי חפשי . ר"ל כבגדי יקרים
 לרכבה . למרכבה : (כא) ערב . הם הערביים
 סוכנים כמדבר : מקומן : בכרים . ארז המרכבה : (כא) סחרי ידך . הם סחרי
 ככסים כמרים : וערדיים . הם הכרים מן
 העוים : (כב) בראש . ענין מיעב כמו ראשית
 נביות (רמי' מט) : (כג) כלמד . זה מדי
 כתי' : (כד) במכבליים . מלשון כל ור"ל כלול
 ככל הויפי : בגלמי . ענין כריכה וכן ויקח
 אליהו את חדרתו ויגלס (מ"ב ד כ) ופי' ששאה
 כריכה אחת : ובגני . מלשון גניס והטמיה :
 ברומים . תיבות עשויות מעור קשה לגנו כהם
 דברים המודים : חבשים . ענין קשר ותקון
 וכן פלךר כחוב עליך (לעיל כד) : וארוים .
 כמו וארוים כי ארבה' מתחלף וענינו דברים
 מושמים על החוט כמו זוארך כחרוים (ש"ה)
 יפים ואלים : וארוים . עדי וכן ומרגלות
 חרוים כחוט לעדי הולחל : במרכלתך . ר"ל
 אגניות : (כה) שרותיה . מלשון שירס והם הכנס
 אגניות

בא אלס פ"י כחחורין עם כולם סחרת : (כח) אגיות תרביש . הספינה הסוללות על ים
 תרביש

ותמלא ותכבדי מאד בלב ימים : כי במים רבים הכי יאוך השמים
 אתך רוח הקדים שברך בלב ימים : כי הונך ועובדיה מערבך
 כמחנה והבליה מחוזיקי ברךך וערבי מערבך וכל אנשי
 מדינתך אשר יך ובכל קהלך אשר בתוכך יפלו בלב ימים
 ביזם מפלתך : נח לקול ועקת הבליה ירעשו מרגשות : כס וירדו
 מאינוותיהם כל תפשי משוט מרחים כל חבלי הים אלה ארץ
 יעמדו : ל והשמיעו עליך בקולם ויעקו מרה ויעלו עפר על
 ראשיהם באפר יתפלשו : לא והקריחו אגיה קרחא ותגרו
 שקים ויכו אגיה במרגש מספד מר : לב ונשיאו אגיה בגיהם

ס"א במקום ה'

רשי

ותמלא ותכבדי מאד . הכניא לתוכך משאיו רכ והכנידו משאך יותר מדלי : (כו) במים רבים
 הכניאך שפטים אתך . כדרך האניות הגדולות שמפליגין אותן לתוך פלגות ים ומחוך שנתמלאת
 וכבדות בא רוח הקדים ושברך כלב ימים ולענין דוגמת סעור ומחוך שנתמלאת עובר גכה לכך
 וכן עליון פורעניות : (כח) מרגשות . כמו ומגשגש לערים [כמדכר לה] : (כט) אל הארץ
 יעמדו . מס לנו עוד בלניות לסימן עליון סחורס עוד : (ל) ותפלשו . יתגללו : (לב) ונשיאו

מצורת חד

מצורת ציין

הרשש סיו כשיירות שרן להכניא סחורין ר"ל אגניות סולכי אורה כידל וזה הלשון ידוע
 רבות פסוקות כאלו לך עם סחורה כשיירה של
 אגנים : ותמלאי . חוד לראשית הדברים
 שהשילה לספינה חכמה ולכן אמר הנה מרוב
 הסחורה נפסית מלאה וכדכד מאד כשהיית כלב
 ימים : (בו) השמים אותך . מנהיגי הספינה
 המשויש אותך ע"ס המים הם הכניא אותך
 כמקום מים רבים מקום סכנה ורוח הקדים
 העוים ככרוחות שבר אותך כלב ימים ומתמת
 מרכית המים וכדכד מאד הים קשה להילס :
 (כג) הונך . עשרך וסחורין ומנהיגי הספינה
 ומחוזיקי הכדק וסחרי סחרתך ואנשי המלחמה
 שרן ועם כל קהלך אשר בתוכך מעם הארץ כולם
 יפלו כלב ימים כיוס שיכוח מפלתך יטורו
 אותך רוח הקדים ר"ל ביזם שיכבשה האויב
 יטלו כל שלס ויאכד כל זכר למו מעלי
 שרית : (כד) לקול . לשמיעת קול עקת
 מנהיגי הספינה ירעשו מרגשי הערים הסמוכות
 אל מקום הספינה כשכרה : (כס) כל תושבי
 שאסו . כל הכניסו לאחוז המשעות והמלחיס
 והכניסו ירדו מן האניות ועמדו על הארץ כי יפחדו עוד ללכת כספינה שלא יקרה להם
 כמקרה הספינה הריח והוא ענין מליזה : (ל) והשמיעו . ר"ל ישמיעו קינס עליך כקולם
 ויעקו עקת מרה : ויעלו עפר . כן סיו מנהגם לעשות דרך לער וזבל : יתפלשו .
 יתגללו כחפר וגם סוף דרך לער וזבל : (לא) והקריחו . ימכשו עליו סעבות רחיס
 רשאל סמקום קרה : ובבו אליו . יכשו עליו כפם כפם יפשו מספד ממ : (לב) ונשיאו
 חליו . ירישו עליו קינס כקול נבי סכוח אללס ויקוטו עליו וכן יאמרו מי כחור וגו' ר"ל מי
 יח סעיר להיח ששכס כלר ופי' כסוס סח"א דוסס וככרתם כחור סיו ולין מי לסכביל פליס

קִיָּה וְקִיָּה עֲלֶיךָ מִי כְצוּר בְּדַמְּהָ בְּתוֹךְ הַיָּם : אִי בְּצֵאת עֲזֻבְתֶּךָ
 מִיָּמִים הַשְּׁבֻעֹת עֲפִים רַבִּים בְּרַב הוֹגֵף וּבְעֲרֻבֵיךָ הַעֲשָׂרָה
 מִכִּבְיָרְאִין : אִי עַת וְשִׁפְרַת מִיָּמִים בְּמַעֲמָקֵי מַיִם מַעֲרֶבֶךָ וְכִי
 קִחְלֶךָ בְּתוֹכָהּ נִפְלוּ : אִי כֹל יִשְׁבֵי הָאִיִּים שָׁמְמוֹ עֲלֶיךָ וּמְלִכְיָהֶם
 שָׁעֲרוּ שְׁעַר רַעְמוֹ פָּנִים : אִי סִחְרִים בְּעַמִּים שָׁרְקוּ עֲלֶיךָ בְּלִנְתוֹת
 הַיָּת וְאִינְךָ עֵד־עוֹלָם :

כח * וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר : בִּגְוֹאֲלִים אָמַר לְגִיד צֹר
 בַּדְּאָמַר וְאֲדֹנָי יְהוִה יַעֲזֹר לִבִּי לִבְּךָ וְתֹאמַר אֵל אֲנִי מוֹשֵׁב
 אֱלֹהִים יִשְׁבַח בְּלִב יָמִים וְאַתָּה אָדָם וְלֹא־אֵל וְתַתֵּן לִבְךָ בְּלִב
 אֱלֹהִים : בִּהְגֵה חֶכְם אֶתָּה מִדְּנָאֵל בְּלִי־חַחֹם לֹא עֲמָמְךָ :
 בְּחֻקֶּיךָ וּבְתַבּוּנֶיךָ עֲשִׂיתָ לָךְ חֵיל וְתַעֲשֶׂה זֶהָב וְקָסָה

רש"י

אֵלֶיךָ בְּיָמֶיךָ . בְּיָמֶיךָ שְׁלֹס : בְּדַמְּהָ . כִּךְ שֶׁס־רַחֲסֵי אֱדוּס כַּמְנוּן שְׁנֹאֲמַר מִשָּׁא דְחַח [שְׁעִים כַּח]
 וְיָת לִית דְּדַמְּי לֵס . כְּדַמְּהָ כְּדוּגְמַתָּה : (לג) בְּצֵאת עֲזֻבְתֶּךָ וְגו' . כֹּל זֶה יִקְוֶנוּ עֲלֶיךָ בְּקִינְתָּם :
 (לה) רַעְמוֹ פָּנִים . וְעוֹמֵי פָּנִים וְכֵן בְּעֲבוּר רַעֲפִימָה [שְׂמוּחַל א א ח] וְכֵן כֹּל תְּלוּסָה תוֹרַעַתָּה :
 (לו) שָׁרְקוּ . שׁוֹכְלִי־כַּלְפֵי כִךְ שׁוֹרְקִין עַל דְּכַר שְׁחָלֶף וְהֵלֶךְ לוֹ :

כח (ב) מוֹשֵׁב אֱלֹהִים . עֲשֶׂה לוֹ כְּצוּר עַל הַיָּם כַּמְנַנֵּן כַּמִּין ז' רַקִּיעִים וְשֶׁב לוֹ עַל הַסְּלִיחַן :
 (ג) הִגֵּה חֶכְם אֶתָּה מִדְּנָאֵל . דְּנִיאֵל כֹּל יָרִי לְשִׁבְתוֹ אֱלֹהִים וְלִדְנִיאֵל פְּגִיד וְאַחַת
 וְנַחֲמוּחַן אֲמַר לְנִסְכָּא לִיב [דְּנִיאֵל ב] וְלֹא קִבִּיל עֲלֵיהֶם וְהִתֵּה עוֹשֶׂה עֲמֶךָ אֱלֹהִים : כֹּל חַחֹם לֹא
 מַחֲמוּךְ . לֹא עֲמַחוּ מִמֶּךָ קִנְיֻרִין כִּסּ מַקְמַתְרִין כְּלוּמַר שְׂמֵחַ חַחֹם אֶתָּה כְּדִנְיָאֵל שְׁנֹאֲמַר כִּי וְכֹל
 כִּי לֹא אֲנִס לָךְ [דְּנִיאֵל ד] : (ד) עֲשִׂיתָ לָךְ חֵיל . קִינְתָּ לָךְ וְכַסִּין : וְתַעֲשֶׂה זֶהָב וְקָסָה : וְכַסִּיתָ :

מצורת ציון

דִּלְלוּ : בְּדַמְּהָ . עֵינֵי כְרִיחָה וְחוּרְכֵן כְּמוֹ נִס
 חַחֵן תְּדוּמֵי [רַמִּי חח] : (אח) שְׂבֻעֵי . עֵינֵי עַתָּה יִפְרֹשׂ דְּכַרְוֵי לְוַמֵּר כִּסּ עוֹדֵךְ בְּשִׁלְתֵךְ
 זַעַם דַּפֵּס וְכֵן בְּעֲבוּר רַעֲפִימָה [שְׂמוּחַל א ח] : כֹּלֵחַ חַחֹרְכֵךְ מִן הַיָּמִים שִׁבְכָת כִּסּ בְּשִׁבְכָת
 (לו) שָׁרְקוּ . עֵינֵי בְּשִׁבְכָת קוּל בְּקַבְוֹן הַסְּפִיחִים עֲפִים רַבִּים בְּמַכְרִיחַ הַכַּחֲרוּחֹת : בְּרַבּוּ . פֶּס
 וְכֵן יוֹשְׁבֵים לְשִׁרְקָה [יַחֲכֵס ו] : בְּלַהוּת . כּוֹף רֹבַע עֲשָׂרָה וְסַחֲרוּתָךְ הַעֲשֵׂרָה מְלִכֵי אֲרָץ :
 (לד) עַתָּה נִשְׁכַּרְתָּ . וְשִׁתָּה עַתָּה שְׂהִיא נִשְׁכַּרְתָּ
 כַּח (ג) עֲמָמְךָ . עֵינֵי הַסְּסַתֵּךְ וְהַסְּכֵי עֲשֹׂו
 אֲרִיס לֹא עֲמַחוּבו [לְקַמֵּי לל] : קִהֵף אֵיב לֹא יַעֲדֵךְ כּוֹלֵס נַפְלֵו כְּחוּכָךְ :
 (ד) חֵיל . עֵינֵי כַח וְאוּמָן כְּמוֹ הַמְּאוֹרֵי חֵיל [לח] שְׂבֻעֵי עֲלֶיךָ . יִתְמַחוּ עַל מַחְלַתְךָ : שְׁעֵרֵי
 [תְּחִלִּים יח] : וְתַעֲשֶׂה . עֵינֵי קִבְוֹן וְחִסְפָּה כְּמוֹ שְׂעֵר . יִתְמַחוּ חֵיל וְרַחַת מַחְרוּחַ עֲשֵׂרָה כִּי יַעֲמָדוּ
 וְהֵת נִסְכָּס אֲשֶׁר עֲשֹׂו כַּחֲוֹ [כְּרַחֲשִׁית יב] : כֵּן יִקְרָה לְכֹס מַקְרָךְ וְיִהְיֶוּ עֲשׂוּמֵי פָּנִים כְּדִרְךָ
 חֵילֶךְ
 הַמְּלִירַ שְׂבֻעִים בְּעַלְמוֹ : (לז) סַחְרִים כְּעַמִּים
 הַסְּחֹרִים שְׂכִין הַכְּאוּמוֹת שְׂבֻעֵי עֲלֶיךָ קוּל שִׁירְקָה

שְׂבֻעֵי נַקְטָן הַסְּפִיחִים וְסִדְרָךְ לְשִׁבְכָתָה כְּשֹׂאֲוֵן כְּאֵבְדֵךְ דְּכַר חַחֹב : בְּלַהוּת חֵיית . חֵייתָ מֵנֵחַ
 מַכְּלָס : וְחֵינְךָ . לֹא חֵייתָ עוֹד עַד עוֹלָם לְחוּר לְקִדְמוּתְךָ :
כח (ב) לְגִיד צֹר . עַל מוֹשֵׁב צוּר : אֵל אֲנִי . רִל כַּעַל יוֹטֵל רַב כֹּחַל : בְּרַעֲבֵי אֱלֹהִים
 יִשְׁכְּתִי . רִל לִפִּי שִׁיר לִי מִקּוֹם מוֹשֵׁב נִכְדָּל וְשׂוֹמֵר מַחֲשֵׁיבִים וְכַמוֹ הַלְּהִיבִים יוֹשֵׁב כְּשִׁמְשֵׁים
 כִּי אֲנִי כְּמוֹסֵי שְׂבֻעֵי בְלִב יָם וְאִין מִי יוֹכֵל לְבוֹא אֵלַי : וְאַחַת . אֲבַל אֶתָּה אָדָם וְאִין
 לָךְ יוֹטֵל כְּמוֹ לֹאֵל וְאִין נַתָּ לָךְ לְשִׁבְכָתָה כֹּלֵל אֱלֹהִים וְכַלוּמַר מִה רַחִית לְשִׁעוֹת זֶכ : (ג) הִגֵּה
 חֶכְם וְגו' . וְחַחֵר כִּיֵּחַ הַחֵיפִס וְכַלוּמַר כִּחְכָם אֶתָּה מִדְּנָאֵל וְכִי אֵל דְּכַר חַחֹם וְכַחֲרָ לֹא
 כַּסִּיתָ מִמֶּךָ כְּמוֹן מִיֵּחַ כְּדִנְיָאֵל וְכִי לֹא אֲנִיס לָךְ [דְּנִיאֵל ד] : (ד) בְּיַחֲמוּךְ וְכִי בְּיַחֲמוּךְ עֲשִׂיתָ

לך

בְּאִי־חֻקֶּיךָ : בְּלִב חֻקֶּיךָ בְּרַב־לִלְתָהּ הַרְפִּית חֻלְיָהּ וְהִגִּידָה לְבִבְךָ
 בְּחִלְיָהּ : יִלְכֹן כּוֹף אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה יַעֲזֹר לִבִּי אֶת־לִבְכָהּ בְּלִב
 אֱלֹהִים : יִלְכֹן חֲנִי מִבִּיא עֲלֶיךָ זָרִים עֲרֻצֵי נְוִים וְהִרְיָקוּ מִרְבוּחֶם
 עֲלֵי־יָפִי חֻקֶּיךָ וְחִלְיוֹ יִפְעֵתְךָ : בִּלְשַׁחַת יוֹרְדוּךָ וּבְתַתָּה מְמוֹתֵי
 חֻלֵּל בְּלִב יָמִים : * הָאָמַר תֹּאמַר אֱלֹהִים אֲנִי רַפְנֵי הַרְגָה וְאַתָּה
 אָדָם וְלֹא־אֵל בְּיָד מַחְלֶלְךָ : * מוֹתֵי עֲרָלִים תִּכְמוֹת בְּיָד זָרִים כִּי
 אֲנִי דִבַּרְתִּי נֹאם אֲדֹנָי יְהוִה : * וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר :
 * כִּי־אָדָם שְׂאָ קִינָה עַל־מַלְכָה צוּר וְאַמְרַתָּ לוֹ כּוֹף אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה
 אֶתָּה חוֹתֵם תִּכְנִית מְלֵא חֻכְמָה וּכְלִירֵי יָפִי : * בִּיעֲדֵן בְּרַחֲמֵיךָ
 הַיָּת בְּלִיאָבוֹן יִקְרָה מִכֶּתֶךָ אָדָם פְּמִדָה וְיִהְיֶה הַרְשִׁישׁ שְׁחַם
 וְיִשְׁפָּה מִפִּיר נֶפֶךָ וּבְרַקַת זֶהָב מְלֹאכֶת תִּפְיָה וְנִמְקְבֶיךָ בְּךָ בְּיָוִם

רש"י

(1) יִתְרִיקוּ חֻקֶּיךָ . כַּתְּשָׁמְטוּ וְתִיֵּא מַשְׁכֵּךְ זְכוּר שֶׁכַּעַל כְּשִׁים . שְׁלֵשׁ עֲשֹׂו עֲלֵיהֶם אֱלֹהִים וְכַפְּלָה
 כְּשִׁים יוֹאֵשׁ כֵּן אֲחוּיִבו שְׂאָ [דְּרִיֵּס כד] וְהֵת יוֹאֵשׁ עֲשֹׂו הַסְּפִיחִים וְחִירָס וְכַנְּדוּלָר : יַעֲפֵתְךָ .
 הוֹעֲפֵתְךָ לְשׁוֹן תּוֹאֵר פָּסִים . וְהַסְּדַרְשׁ דּוֹרְשׁוּ יוֹפֵי עַתָּךְ : (א) מַחְלֶלְךָ . כְּמוֹ הַדּוּרְךָ : (ב) חֻכְנִית .
 סִינְטוֹרִיאֵד כְּלָפִי : אַחַת חוֹתֵם חֻכְנִית וְגו' . אַחַת כּוֹף מֵלֵא חֻכְמָה לְחַחֹם וְשִׁבְכָת כֹּל חֻכְנִית
 וְזִרָה : (ג) בְּעֲדֵן בְּן אֱלֹהִים וְגו' . כְּכַנִּי עֲטוּן וְחַפְטוּקוֹן אֶת מַתְּסָךְ כֹּלֵל עֲטוּן גִּתָּה דְּרִיֵּי אֵשׁ
 עֲרִי עַל שׁוֹתֵלָה גִּתָּה וְיִקְרָה מִתִּיכֵךְ לָךְ כֹּל אֲכַנִּין עֲטוּן מַסְדְּרִין עַל לְבוּשְׁךָ : מַסְבַּחְךָ . מוֹפְתָךְ לִיא
 לְטַעַם כְּסִיף : מְלֹאכֶת תִּפְיָה וְנִמְקְבֶיךָ לָךְ כַּכְּטוֹר כּוֹס יוֹדֵעַ סִינְטוֹ שְׂחַתְּגַלָּס

מצורת דוד

לָךְ כַח וְאוּמָן וְהַסְּפִיחִים זַעַם וְכַפְּלָה כְּאֵל־רוּחוֹךָ : (ח) חֵילֶךְ . עֵינֵי עוֹשֶׂר כְּמוֹ יֵשָׁא אֶת חֵיל דְּמַשְׁךָ
 (ח) בְּרַב . וְכִי בְרַב חֻקֶּיךָ חֻכְנִית הַסְּפִיחִים
 שְׂבֻעִית וְכִי בְרַב חֻכְנִית עֲשָׂרָךְ עַד שִׁבְכָת לְבָךְ
 כַּעֲשָׂרָךְ וְכַלוּמַר הֵלֵךְ כֹּל כַּח מִיד ס' וְהֵת לָךְ
 לְהַתְּלוּחַת כּוֹס : (י) חֻרְךָ אֶת לְבַבְךָ . נַתָּה אֶת
 לְבַבְךָ לְשִׁבְכָתוֹ כֹּלֵל אֱלֹהִים : (י) זָרִים . מַשִּׁים
 נִכְרִים לְאוּמוֹת חֻקִּים כִּסּ הַסְּכִיִּים : חֻרְיָךְ .
 יִשְׁלַו הַרְכָּס מִתְּעַרְסָה עַל יַד חֻקֶּיךָ רִל לֹא
 חֵיפִים נְעוּר לְהַמְלֵךְ כִּיֵּי חֻקֶּיךָ : וְחֵלְלוּ . יְכַוּ
 וְהֵת בִּינְתָךְ וְלֹא יִמְנַעוּ חֻקֶּיךָ מִדַּס כְּעִבוּר כִּיֵּיִס
 הַמְּנַאֵל כִּי : (ח) לְשַׁחַת . אֵל כּוֹר סְקֶרֶךָ וְזִרִיד
 חֻקֶּיךָ חֻרִיב וְתַמוֹת נִס אֶתָּה עֲטוּן מִיתָת שְׂאֵר
 חֻלִּים פֶּס כִּי אֶתָּה כֹּלֵל יָמִים מַקְוִים מַחוּר :
 (א) חֹמֶר . וְכִי לִפְנֵי הַסְּפִיחִים לְהַרְגֵן תֹּאמַר
 אֱלֹהִים אֲנִי וְלַמַּת הַסְּרַגוּי וְכַלוּמַר אֵשׁ אֱלֹהִים
 אֶתָּה לֹא יוֹכֵל לְהַרְגֵן : וְאַחַת . אֲבַל כֹּלֵלֵת אֶתָּה
 אָדָם וְלֹא אֵל בְּיָד הַסְּפִיחִים אֲחֵרָה לְהֵלֵל וְהַכּוּ :
 (י) פּוֹתֵי עֲרָלִים . כְּפִיתָת רַעֲפִים עֲרָלֵי לָב כִּי
 תַתַּת גַּם אֶתָּה כּוֹר זָרִים וְלֹא מִיתָת עֲלֶיךָ : כִּי אֲנִי דְּכַרְתִּי . וְכִדִּי לְקִיִּים דְּכַרְתִּי : (יב) חֻקֶּיךָ
 חֻכְנִית . לֹרֶס מוֹכֵן וְתַמְטָן כֹּלֵל דְּכַר חוּרְךָ וְתַפְרֵס מֵלֵא חֻכְמָה וְגו' : (יג) בְּעֲדֵן בְּן וְגו' .
 לֹא חֻסַּרְתָּ דְּכַר חֵלְלוּ סִינְטוֹ עֲטוּן בְּן וְגו' : מַסְבַּחְךָ . עַל בְּלִיטוֹס הַמַּכְּכָה אֲחֵרָה סִינְטוֹ קִבְּעַת
 כִּי אֲנִי יִקְרָס וְכִסּ לְוַדֵּס וְכִסּ שְׂמַתָּה לְפָנֵי יָקָר : וְחֵי . לָב כּוֹס כִּסּ קַטֵּעַ כִּי : מְלֹאכֶת

לך

הבראה כוננו: י את כרוב ממשח הסוכה ותתקף בנה קדש
 אלהים היות בתוך אבגראש התהלכת: יו תמים אתה בדרבך
 מיום הבראה עד נמצא עולתה בך: יי ברכ רבלתך מלו חובך
 חכם ותחטא ואחריה מחר אלהים ואפדה כרוב הסוכה מתוך
 אבגראש: יי גבה לבך בפינה שחת חכמתך על יפעתך על

רשי

ועשית כך מלאכת תופים ונקבים הסוליאין רוח נקול זמר [כחפן] וכס סיס לך להטובן:
 (יד) את כרוב ממשח הסוכה. את שוף מדס כלומר שוף הגדול הסוכך כנפשו סכך רב כלומר
 מושל ממשל רב ממשח לבון גדול כמו אנשו מדות [כמדכר יד] דמהרמטין גברי דמשתח:
 ותתרוך כסר קדש אלהים סייח. ונתתי לך מקום לקנות לך שס כננין הר קדש שסייעת את
 שלמה בעלי ארוס: בתוך אבני אש התהלכת. קיית לך וכוון עם מלכי ישראל שהם כמלאכי
 הסרת: (נו) נמצא עולתה בך. כחמך אל אני: (נז) מלו. כמו מלאו: ואחלך מסר
 אלהים. גרמת שאחמה חוקך שלח חוכך עוד כננין בית: ואבדך. כמו ואחלך: מתוך
 אבני אש. שלח הטול חלק עם הדייקים ורבותיו כמדס אגדס דרסו פטיין סוס בלדס הראשון
 וכן המר כניחא לחירס מה נתגליח כרקיטר שחא בעדן גן סייח כמו שסיס אר"ס כל אבן יקדס
 ונ'. כי כל החסות האלס עשיתי לא"ס וסחוסם כטכולן וכס סייח מניס אחרון. מלאכת חפין
 ונ'. כוח ששיתך ל ולה כזוינת וכן כסתכלתי וכראתי תופים ונקבים כאל"ס. את כרוב
 המשח. שחא אתה כלוחו הכרוב שהיס גדול כממשח הסוכך כולו מקדס השמים ועד קדס השמים
 וסחא נתתך לסיות ככרדי קודש כאל"ס נתתי לו: (יו) שחת חכמתך על יפעתך. שפגליח

מצורת ציון

רעיס: כוננו. מלשון כנס: (יד) את. כמו
 אתה: כרוב. כי יקרא פני אדס כי תינוק ת"א
 רעיה ולפי גודל מעלתו קראו כלשון כרוב הסוכר
 ככרובים שעל הארון: במשח. הוא פנין גדול
 כמו למשיחו (יט) (שע"י מה): הסוכך. מל'
 סכך והגנה: (ס) תמים. מלשון תם וישר:
 (ש) מלו. נתמלאו: ואחלך. מלשון חלול
 וכיון: ואבדך. כמו ואחלך: (יז) על.
 פירו כמו עם וכן ויבאו האנשים על השמים
 (שמות לט): ישערך. עשר כינתך: לראשח.
 מלשון

מצורת רד

תפין. מעשה תופים ושאר כלי עון המלאים
 נקבים שסיו כך חללו סוכנו לך ביום שנבראת
 ר"ל אין דוגמתם ולא סיס מי ראו להטענ
 כסס אל"ס אתה: (יד) כרוב ממשח. אדס רכ
 המעלה גדול כחשיכות המנין כסכך כנישו של
 עמו ולפי שקראו כרוב לרוב מעלתו וככרובים
 נחמך סוככים ככופים: (שמות כט) לכן אמר
 לשון סוכך: ונתתך. ר"ל ואני נתתי לך כל
 המעלה וסבדולה על כי סייח פעס כסר קדש
 של אלהים ר"ל על כי מלך אור שהיס בנימי שלמה
 סיס מסייע כננין כהמ"ק סנגנס כסר קדש של
 אלהים הוא הר הסוכים כמ"ס ויסי חיובס נתן

לבלמה פני ארוס ונ' (מ"א ס): בתוך אבני אש התהלכת. ר"ל שהיס מחסלך כחכסר אתה
 וכאלכס רכס עם מלכי ישראל וסס דוד ושלמה ססיו מחוקים ומסוריס כאלכני אש: (סו) תמים.
 גס אתה סייח תמים כדרכך מיום סכראך ר"ל מיום עמך. על דעתך ואמר כלשון ספגס וכן
 ומכטן אמי אמתס (אויב לך): עד נמלא. עד שיה סייח שנמלא כך עולתה שנתגליח מאד:
 (סז) ברב. כעטור מרכיב ססחריס סכך נתמלאו חוך מקומות ארץ חמס וסוסק כי
 עסקו לכל ככלים ככעטון סעכ"ו לא יענטו ככוח על כי ימלאו כס ססחריס מרובים ויש עם כי
 להסתחר: ותחטא. וכוס חטאת גס אתה על שלח מתיח בידס: ואחלך מסר אלהים. וכן
 אחלל ואכיס אותך להרתיקך מסר אלהים ר"ל עוד לא יוכר לך סככות מה שהיס סמך ססול
 מסייע כננין כהמ"ק: ואבדך. אככד אותך אתה כרוב ססוכך מתוך חכרת מלכי ישראל
 כשנמלס לאכני אש ר"ל מה שהיס כמעלה גדולס ומנין על פמך סכל סיס כוחס ססיס
 שלח כחכרת ואסכת מלכי ישראל אכל עתה אחלך ואסוכך מן כמות ססול ולא חנן עוד:
 (ח) בישך. כעגור יסין גהס לך וכוס שחת חכמתך עם אסר כינתך כי כחלוס מעגרת לך
 ססכוס וסניס: על לך סכנתך. לך סכך אומר מכסל סמנטס לבנת על סכך

ארץ השלכתיה לפני מדכים נתתיה לראיה בך: יי מרב ענינה
 בעול רבלתך חללת מקדשך ואיצא אש מתוכה היא אכלתה
 ואתנה לאפר עד הארץ לעיני פלראיה: יי קד יודעת בעמים
 שממו עליה בלחות היית ואינה עד עולם: יי ויהי דברי יהוה
 אלי לאמר: יי כן אדם שים פינה אל צידון והגבא עליה:
 יי ואמרת בך אמר אדני יהוה הנני עליך צידון ונגברתי בתוכך
 וידעו כי אני יהוה בעשותי בך שפמים ונקבשתי בך:
 יי ושלחתי בך דבר ודם פחוצותיה ונפלד חלד בתוכה פחורב
 עליה מסביב וידעו כי אני יהוה: יי ולא יהיה עוד לבית ישראל
 סלון ממאיר וקוץ מכאב מפל סביבתם השאמים אותם וידעו
 כי אני אדני יהוה: יי כה אמר אדני יהוה בקבצי את בית

רשי

ביפעתך: לראיה בך. להסתכל כנוסתך. לראוס כמו לראיה: (יח) חללת מקדשך. קדושתך:
 אש מתוכך. דכני גאוס שילאו ספין לאחר אל אני ל"א ככרנמו ואייחי עממיח דתקיסין
 כאשח מחוץ ודוק: (יט) שססו. חמסו: (כג) ונפלל חלל כחוסס כחכך עליס מסככי. על
 אשר ידלו חכרכ מסככי כחון יפלו ויכסי סכיר יסוסי כעוחיס להיות חללס כחוסס. ונפלל כמו
 לא פלתי [כבראית מח] לא סכרתי וכמו אחויכטו פוליס [דכריס לג] ידונו עמאס לכוית חללס
 כחוסס: (כד) ולא יסוסי עוד לבית ישראל ונ'. לפי שניכא על פמון ומואכ ופלסחיס וארוס
 ואר וידון שהס ככניו א"י סכרכו ומאחר שיאכרו כולס לא יסוסי סלון וקון ליכרל כלל
 סטיטוסס שוכיכיס. וסירע להס: סלון. מין קמטוסיס וחמוסיס סול: כומאיר. עיין סכאכס
 כמו לרפת ממחרת [ויקרא יג] פויגיכע כלפי: השאמים אותם. ככוחיס אותם:

מצורת רד

אתן אותך לפני מלכים להסתכל בך כביוצך
 כי דרך האויבים להסתכל בפני האדם בעת
 נזיונו למשן הכליו: (יח) מרב ענין. שנתגליח ולא
 יחיר: בעול רבלתך. ששקרו כל הכאים ולא
 מתיח בידס וכעטור וס חללת וכנות ארמוך
 כי חכרכ מעתה: ואיצא אש. ר"ל דכני
 הגאוס סכוער כחא חלית או מתוך כי לא
 חוכל להסגרות עוד ויכאס הסיח חלכל אותך
 כי כוס סעון סהיס נאכד מן סעולס: ואמתך
 לאפר. לפי שכמליל האכדון לשריפת אש לכן
 אכר ואתך לאפר ור"ל סהיס מוסלל לעפר: לעיני ונ'. כולס ירלו ככשתך: (יט) כל

ידעתך. כל סידעיס וככוריס אותך כין סלומות ימסו על מפלתך: בלחות סייח. סהיס מלסח
 מסכסל ולא תמלא עוד עד עולס לבוס לקדמתך: (כא) שים פינך. סככ פניך אל מול ידיון:
 (כב) חנני עליך. סנס חני אלהס עניך: ונגברתי כחוכך. ע"י סדון אשכס כחוכך
 חכיס מכוכד: כי אני ס'. סחלמן ליפרט: בעשותי. כעת אשכס כס מפסס או ידס
 סלוי ס' ושי ארסיס מקודס כעניו ככריות כרלוחס סלוי מכלס כמול: (כג) ודם. כולס
 מן סכרוסיס: ונפלל. הרכס חללס יפלו כחוסס כחרכ חלויכ ככא עליס מסככי וידעו סלוי ס'
 סחלמן לילס כמול: (כד) ולא יסוסי עוד לבית ונ'. כשיגלו סלומות סכס לא יסוסי מלא עוד
 לבית ישראל סלון ונ' פלל סטיטוסס אכר כנו אותם כי כולס יפלו ונ' ידעו סלוי ס' סכל

ישראל מן העמים אשר נפצו כם ונקדשתי כם לעיני הנוגים
 רשבו על אדמתם אשר נתתי לעקב: כי וישבו עליה
 לבטח ובנו בתים ונמנו כרמים וישבו לבטח בעשיתי שפמים
 בכל השאמים אתם מסכיבתם ודעו כי אני יהוה אלהיהם:
 כמ פשנה העשירית בעשתי בשנים עשר לחודש היה דבר
 יהוה אלי אמר: ב בן אדם שים פניו על פרעה מלך מצרים
 והנבא עליו ועל מצרים ככה: ו דבר ואמרתי בך אמר ו אדני
 יהוה הנני ענין פרעה מלך מצרים הננים הגדול הרבין בתוך
 יארו אשר אמר לי יארי ואני עשיתי: ו נתתי חיים בפחיה
 והדבקתי דגתי יאריה בקשקשתיה והעליתיה מתוך יאריה ואת
 כל דגת יאריה בקשקשתיה תדבק: ו נמשתיך המדברה

סחיים קרי

רשי

(כה) לעברי לשקב. כמו שניתנו לעקב נחלה כלל מזרים ופולת ימה וקדמה ואוניה ונגס

[בראשית כח]:

כח (ג) התנים הגדול. לפי שכל גדולתם של מזרים וכל שוכט שבה ע"י יאור גילום הוא
 לעיניו כי י"י לי יאור מספיק כל לרבי: ואני עשיתי. כגבורתי ובחכמתי הגדלתי גדולתי
 וזאת: (ד) חיים. כמין עכבות כרול איננים כלע"ו: דגת יאריה בקשקשתיה.
 אינטיאקורטיים כלע"ו כלומר אתן כלל כל גבורתי ללאת עמר בתלמתי ויפלו כולם:
 (ה) ונשתיך המדברה. אווהאורא"ו כלע"ו ו יאור אובדן כל דגים כיון שנטשו על פני

מצורת צינ

(ה) נפצו. ענין פוזר:

כח (ג) חתנים. כמו התין כנזין וכן נקרא
 מין דג סדומה לנחש כמלחיתו וכן
 את התנינים הגדולים [בראשית ח]: הרבין.
 ענין הכיכס לנח: יארי. נחל מזרים נקרא
 יאור ולפי שהמזכיר ממנו כדיות סדום להסקות
 הארץ לכן אמר ואוריו נלשון רבים: עשיתי.
 ענין גדולה ורוממות כמו שמת ישראל כעשוי
 (תהלים קמט): (ד) חיים. הוא מכלי לדים
 וזו זקנים לחיי כדג להעלותו מן המים וכן
 וכתוח תקוב לחיו (חוב ט): מלחיה. הוא
 התלק סאלל הסס: הרבקותו מל דבוק וזכור:
 בקשקשתיה. סס סדומים כדג על כשרו כעין
 לבוש כמו ספיר וקשקשת (ויקרא יא):
 (ח) ונשתיך. ענין פוזר כמו וינטשו בלתי
 שופכים

כח (א) בשנת לדקים: בעשירי. כחש
 ולמכות לדקים: בעשירי. כחש
 בעשירי: (ג) הנני ענין. הנה אני אלה
 עמר: התנים הגדול. לפי שכל שנה מזרים
 סיס כמה שישור משקם שדויהם מכלי מער
 השמים לכן כמשל מלכה לתנין ועמם נשאר
 דגים: לי יארי. יאור הוא לי להסקות דדתי
 ואין לי לזרך כמעט השמים: ואני עשיתי.
 אני גדלתי ורוממתי את עמתי בחכמתי ובטוב
 ידי: (ד) ונתתי חיים. לפי שהמטילו לתנין
 שהוא דג אמר בו לשון הטוב כלדיית הדג

החיים חיים בלתי להעלותו מן המים: והרבתי. אדבק בקשקשתיה את דגת היאור:
 העליתיה. אפול חוקר מתוך היאור ועם כל דגת יאוריה אשר תדבק בקשקשתיה כי כולם
 יישו נשכחים אתיה וריל כנסול המלך יפלו כל הסס: (ח) ונשתיך. אפוז חוקר בעדבר
 וישר לכן הטוב כבדן סדומים שהם כמלכים על היכסה וריל שיננס אותו ואת עמו פן

פסוק

אתה ואת כל דגת יאריה על פני השדה תפול לא תאסף ולא
 תקבץ לחית הארץ ועוף השמים נתתיך לאכלה: ו ודעו כל
 ישרי מצרים כי אני יהוה ישן היותם משענת קנה לבית ישראל:
 ו בתפושם בך בפפך תרוץ ובקעת להם כל פתה ובה שענם
 ענין תשבר והעמדת להם פרי מתנים: ו לכן כה אמר אדני
 יהוה הנני מביא עליה חרב והכרתי מקד אדם ובהמה: והיתה
 ארץ מצרים לשממה וחרבה ודעו כי אני יהוה ישן אמר יאור
 לי ואני עשיתי: ו לכן הנני אקיה ואל יאריה ונתתי את ארץ
 מצרים לחרבות חרב שממה מפגול סנה ועד גבול פוש:
 לא תעבר ביה רגלי אדם ורגל בהמה לא תעבר ביה ולא תישב
 ארבעים שנה: ו נתתי את ארץ מצרים שממה בתוך ארצות
 נשפות ועדיה בתוך ערים מחרבות תהיון שממה ארבעים שנה
 ותקצתי את מצרים בגוים ונריתים בארצות: ו כי כה אמר

בג קרי

רשי

היכסה מתים: (ו) משענת קנה. כמה פעמים סמכו פליסם כימי פתחיה וכימי נכודללר ולא
 בשעלו להם כקנה זה שהוא כך ואינו סומך את השען עליו: (ז) בתפושם כך ככף. ככף קרי
 כאלס שמהלך ובשען על מקל: תרוץ. תלץ: ובקעת להם כל כחף. כחפוסים כאלס סנסמן
 על קנה ושכר והאדם נופל עליו והקרומיות נכנסים לו כחפוסיו: והעמדת להם כל
 מתנים. מאחר שחכר יערכו לחוק את מתניהם ולעמוד עליהם וברי אתה כאלס שחכרו
 כשען עליו והוא חלש ואומר לו החחוק על מתניך כי לא תסמוך עוד עלי וכן ת"י ולא תהא
 לכוון לבית סומכו ויש מחליפין והעמדת להם לזה העמדת ואינו רואה את דכריהם ומנחם חכרו עם
 מעמד רגלים כמוי: (יא) ולא תשב ארבעים שנה. ארבעים ושנים ענין רעבון נגזרו כחלוס
 כרעה כנגד ג' פעמים שנתה החלוס. שבע פרות ושבע שגלים [בראשית מח] ראה וספרו ליחף

מצורת רוד

כעולם: על פני השדה תפול. כעת המלחמה
 ולא תאסף אל הקבר: (ג) כי אני ה'. האמון
 לבלם גמול: יען. על כי היו לבית ישראל כמו
 ההשענה שעל הקנה שאין בו די להשעין את
 השעון כי קבל ישכר ויתרוץ: (ז) בתפושם כך.
 כעת אחוץ כך ככף נשכרת ותדודי הסכרים
 נכנסו ככחף ובקעו אותו: והעמדת להם. כי
 כהשען האדם על המשענת הוא ככחף משען ולכן
 אמר כאשר נשכרת העמדת כל המתנים להיות
 שהמשענו למשענת אמר לכן הטוב כי ור"ל הנה הכענת להם עורה מול האויב ולא עזרת להם
 וזהו ח"כ הכענתך להם לרעה כי עי"ז סופך האויב להיות כסס: כי אני ה'. הנחמן לבלם
 גמול: יאור. לי. יאור הוא ללרבי להסקות שדתי ואין לי לזרך כמעט השמים: ואני עשיתי.
 אני גדלתי ורוממתי את עמתי בחכמתי ובטוב ידי: (ד) הנני אלק. הנה אני אלהם עמר
 אס יאוריה. ריל אחריב מימך ותכיר עוכתך: לחרבות. להיות חרבה ולחוספת ביאור אמר
 שחסיס חרבו של שמוון: מפגול סנה. היא החחלה גבול מזרים: (יא) לא תעבר כה.
 מפגול השמוון: ולא תשב. לא חסיס מוכבת כאלס: (יב) בתוך ארשת. ריל דומה לאל

פסוק

אֲדֹנָי יְהוִה מִקֵּץ אַרְבָּעִים שָׁנָה אֶקְבֹּץ אֶת־מִלִּים מִן־הַעַמִּים
 אֲשֶׁר־נִפְצְוּ שָׁמָּה: י' וְשִׁבְתִּי אֶת־שְׁבוֹת מִצְרַיִם וְהוֹשַׁבְתִּי אֹתָם
 אֶרֶץ פְּתוּחַם עַד־אֶרֶץ מִבְּרֹתָם וְהָיוּ שֵׁם מַמְלָכָה שְׁפֵלָה: י"ו מִן־
 הַמַּמְלָכוֹת הַתְּחִיָּה שְׁפֵלָה וְלֹא־תִתְנַשֵּׂא עוֹד עַל־הַגּוֹיִם וְהַמַּעֲמָתִים
 לְבִלְתִּי רְדוֹת בְּגוֹיִם: י"ז וְלֹא יִהְיֶה־עוֹד לְבֵית יִשְׂרָאֵל לִמְבַטֵּחַ
 מִזְכִּיר עוֹן בְּפָנֹתָם אַחֲרֵיהֶם וְיָדְעוּ כִּי אֲנִי אֲדֹנָי יְהוִה: י"ח וְיִהְיֶה
 בְּעִשְׂרִים וְשֵׁשׁ שָׁנָה בְּרֵאשִׁיטוֹן בְּאַחַד לַחֲדָשׁ הַיָּהּ דְּבַר־יְהוָה אֵלַי
 לֵאמֹר: י"ח בְּיָאֲדָם נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל הֶעֱבִיד אֶת־חֵילוֹ
 עֲבָדָה גְּדוּלָה אֶל־צֹר פֶּלֶךְ־אֵשׁ מִקְרָח וְכָל־כְּתָף מְרוּמָה וְשָׂבַר
 לֹא־יִהְיֶה לוֹ וְלִחְיָלוֹ מִצֹּר עַל־הַעֲבָרָה אֲשֶׁר־עָבַד עֲלֵיהָ: י"ט בְּבֹן
 כָּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הִנְנִי נֹתֵן לְנְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל אֶת־אֶרֶץ
 מִצְרַיִם וְנִשְׂא הַמִּנָּה וְשָׁלַל שְׁלָלָה וּבָבֹן בֹּזֵה הָיִיתָ שָׂבַר לְחֵילוֹ:

רש"י

כ"ט עני פעמים ויוסף אחר לו כ"ט הפלות הרקות וסרעות וכ"ט השבילים הרקות [ש"ס] כ"ט
 ארבעים וכתים לרעב ולא היה להם אלא שמים שנה' כי זה שמים הרעב [ש"ס] אשיר
 יעקב למצרים פסק הרעב. כ"ט כ"ט השלשיות ורש' שנה' וכן ורש' וחס' וגו' [ש"ס] א.
 והארבעים נפרעו להם עשאו ולא חשב ארבעים שנה. חשב ש"ח אש"ח' כ"ט א.
 [י"ד] מבורתם. מבורתם. ל"א כמו חולדות. וכן חכרו מנחם: [ט"ו] לברתי רדות כגוים.
 ג' בן ממלה כמו ורדו רדנת הים [ש"ס] א: [ט"ו] ולא יהיה. מל"ס לבית ישראל עוד
 למצות המזכיר להם עון שאמר להם הקב"ה לא חסיתם לראותם כיד [שמות י"ז]: [י"ז] וידי
 בעשרים ושבע שנה. למלכות נבוכדנצר אותה שנה נתנם מלרים כיד קן שנינו כ"ט ע"י
 כספר הזה הרבה נבואות כתובות מוקדם ומאוחר: [י"ח] העבוד את חילו. על אור עבודת
 גדולה: כל ראש. אגשי חילותיו: מקרה וכל דתך מרוטת. ערך מלרים על העיר ימים
 רבים ועורחוס ויניעם כגוף משאות עלים ואניעם והוא לכד את לך כ"ג למלכותו כ"ט
 שמינו כ"ט מוקרה קאלכ"ז כ"ט א: מרוטת. פליא' כ"ט א: ושכר לא היה לו. לאחר

מצודת ציון

ודריתים. שנים עין פיזור: [י"ד] ושבת. ארלות ג' אית: [י"ג] מקן וגו'. ר"ל מחוק ע'
 מלשון הסנה: שבות. מלשון שבי: פתרום. שנה אקבלס ולא כדן הוון: [י"ד] ושבת.
 היא מלך מלרים: מבורתם. כמו מבורתם אשיב בני השבי של מלרים ואשיב אותם לארץ
 וכן מבורתיך ומולותיך [לעיל עו]: [ט"ו] רדות. פתרום לארץ מבורתם. [ט"ו] סן הממלכות
 עין ממלה כמו ורדו כ"ט [ויקרא כו]: משאר הממלכות חסיה שפלס ולא התבאר עוד
 [ט"ו] בנבונת. מלשון הפנס וסוכו: [י"ח] אל על הגוים למשול כ"ט: והמעשיתים. אמנים
 ארשים לכל המלכו כגוים כיד חוקם כ"ט מלרים
 צר. על אור: מקרה. עין חלק מכלי שער אגשי מלחמה: [ט"ו] ולא יהיה עוד. מעשה לא
 כמו קרה הוא [ש"ס] יג: מרוטת. עין תלישת ער יבטחו ט ישראל כי לא יהיה לאל ידו לטות
 השור מן כבשך וזופס לו כי ימיע ראשו [ש"ס] לעד: למבטח וגו'. לכתונן המזכיר פון ישראל
 האמור על תלישת השמר: [י"ט] ונשאו. עין נקחה
 נקחה

[י"ח] בעשירים ושבע שנה. למלכות ר"ל כ"ט כ"ט: בראשית. חלדס הראשון: [י"ח] העביר
 את חילו. הכרית את חילו לעבוד עבודה גדולה על אור לאור עלים ימים רבים ולא ראש מסך הים מקרה
 וגו' מעורח מלך הארבים ששאו על הראש ועל סתף לבנות דיק וכדומה: ושכר. לא היה
 להם שכר כגלל לך על כעבודם וגו' ר"ל לא מלשן כ"ט פתך שווי כעבודם: [י"ט] ג' אית

וּפְעַלְתוּ אֲשֶׁר־עָבַדְתֶּם לִּי אֶת־אֶרֶץ מִצְרַיִם אֲשֶׁר־עָשׂוּ
 לִי נֶאֱמַר אֲדֹנָי יְהוִה: כ"א בְּיָוִם הַהוּא אֲצַמִּית קָרָן לְבֵית יִשְׂרָאֵל וְלֹא
 אֶתֵּן פְּתוּחַן כִּיָּה פְתוּכָם וְיָדְעוּ כִּי־אֲנִי יְהוָה:
 ל" וְיִהְיֶה דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: כ"ב בְּיָאֲדָם הַנְּבִיאִים וְאֶמְרָתָה כִּיָּה אָמַר
 אֲדֹנָי יְהוִה הִלִּיפוּ הָה לְיוֹם: כ"ג כִּי־קָרֹב יוֹם וְקָרֹב יוֹם לִיהוָה יוֹם
 עֲנֹ עַת גּוֹיִם יִהְיֶה: כ"ד וּבָאָה חֶרֶב בְּמִצְרַיִם וְהָיְתָה מַלְחָמָה בְּבוּשׁ

רש"י

שאלו שלש פלס הים ושפטו מסך לפי שגור עלים ועל שללה ליאכד כ"ט: (כ) פעלתו
 אשר עבד בה. שכן פעולתו אשר עבד כמלותו כבוד חתן לו את חרן מלרים: אשר עשו לי.
 מלרים רעב כמלכותם שהכעיתו את עמי בעזרתם הכל: (כ"א) ביום ההוא אלמתי קרן. לא
 מעתי ולא מלתי פירוש מקרה זה מה הוא למת קרנה של ישראל כמלכות מלרים שברי ישראל
 גלו ח' שנים לפני מפלת מלרים ואמר חזי ביום ההוא מוכב על פרשה של מעלה מקרן ארבעים
 שנה אקבץ את מלרים ואותו השבון כלם בשנת שמלך בלשאר ומיטו בדניאל כמלכות שנה החתולו
 מלכי פרס להחזוק ונגורם מסלם על ככל שנה' [דניאל ז] בשנת חדא לנשאלר וגו' דניאל חלם
 חוס וגו' קדמיא כלרים היא ככל [ש"ס] וכתוב [ש"ס] חוסה כותה עד די מריתו גסה וגו' וארו חוס
 ארזי חנינה דמיא לדוב היא פרס וכתוב [ש"ס] וכן אמרין לס קומי אכלי כשר שניא. כלומר
 תפסי המלוכה ומלכות פרס היא למיתת קרן לישראל שנה' [ששים מה] ככורש הוא יכנס עירי
 וולותי ישלח ומנין שארבעים שנה של מלרים כלו כמותו ספרק. מלרים נתנם כיד נבוכדנצר כ"ט
 לנבוכדנצר כ"ט שנה שנהאמר נבואה זו ויחזקאל. כ"ט ארבעים שנה כ"ט שנים ושכ"ט לא
 מסך ארבעים וחמש לנבוכדנצר ושפטים ושגל לאויל מרודך כדאמרין כ"ט מגילגל וש"ס אחת מסך
 עלתם להם ול"ט כדאמרין כ"ט שנים מקוטעות היו: ולך אתן פתחון פס כתיבס. וכן ויחזקאל
 יסא פתחון פס כשירלו נבואתך מתקיימת:

ל" (ב) חת. כמו אכס כ"ט ליום כעתידי לכל על אותן האומות: (א) עת גוים. עתן חכר
 עממיא: (ד) והיתה חלמה כ"ט. לאון רכד כשיבטמו מפלת מלרים יחרדו לנפסם

מצודת רד

המנס. יקח המון עמם כש"י וגו' חס ויסי' לקיחה: חמנה. מרכית עמם: (כ"א) קרן.
 לשכר על עבודת אר: (כ"ב) פעלתו. שכן פעולתו אשר עבד כבוד חתן לו את חרן
 מלרים: אשר עשו לי. כאומר אולם לא על חס הפול מלרים כ"א כגמול אשר עשו לי ש"י
 מחמת קנה לבית ישראל כ"ט למעלה: (כ"א) ביום ההוא. מוכב על מה שאמר למעלה
 מקרן ארבעים שנה אקבץ את מלרים ואמר ביום ההוא אלמתי קרן ממלה לבית ישראל כי פי
 שנה שלמו בשנת מלך בלשאר כי כ"ט מלך מ"ט שנים וכ"ט למלו כ"ט את מלרים ארזי
 נשאר ומשנות ח"י שנים אויל מרודך כ"ט מלך כ"ט שנים אלא כשגלו שנה אחת כמלכות ארזי
 כי שנה הראשונה עלתם להם ול"ט כ"ט שגלו מ' שנים אלא כשגלו שנה אחת כמלכות ארזי
 וזו נאמרה לדניאל נבואה לחון פרס כ"ט שנה חדא לנשאלר וגו' וז"ל דניאל לדוב
 [דניאל ז] ועל פרס יאמר וטובת כ"ט פרס על ככל ביתה למיתת קרן לבית ישראל כי פי
 לחון פרס ילאו חפשי מתחת יד ככל: ולך חתן. ר"ל או הוכל לפתוח סך לכוניות גם
 מלך כי או יבטמו לך כמלכות שנהאמר מתקיימת: וידעו. וזו ידעו ש"י חתן כמלכות
 ל" (ב) ודניאל. עשו יללג ואמרו אכס על ה"ה ככ"ט כ"ט יוס הסודעיות: (ג) וקרוב
 יוס ל"ה. ר"ל יוס הקרוב כ"ט ל"ה עמנו מלך כמלכות ולא נמקרת: יוס
 פן. ר"ל יוס חתן כ"ט וקרוב כ"ט עת גוים. כ"ט קן כמלכות: יוס
 (ד) ויבא חרב. על מלך כ"ט: והיתה פו. ר"ל כ"ט יוסל חלל רב כמלך: כ"ט חלמה

בגלל הלל במצרים ולקחו המונה ונהרסו יסודיה: " כולו ופחם
 יודו וכל הערב וכוב ובני ארץ הכרית אתם בחרב יפלו: ובה
 אמר יהוה וגילו סמני מצרים וברד נאון עזה ממגדל כונה
 בדרב ילודיה נאם אדני יהוה: ונשמו בתוך ארצות נשמות
 וערו בתוך ערים גחרבות תהינה: " וידעו פיראני יהוה בתתי
 אש במצרים ונשברו כל עוריה: " פיום ההוא יצאו מלאכים
 מלפני בצים להתריד את כולו בטח והיתה תלחלה בדם פיום
 מצרים כי הגה באה: " כה אמר אדני יהוה והשבתי את המון
 מצרים מיד נבוכדראצר מלך בבל: " הוא ועמו אתו עריצו
 טים מיבאים לשחת הארץ והביקו חרבותם על מצרים ומלאו
 את הארץ חלל: " ונתתי יארים חרבה ומכרתי את הארץ
 ביד רעים והשבתי ארץ ומלאה ביד רעים אני יהוה דברתי:
 " כה אמר אדני יהוה והאבדתי גלגלים והשבתי אלילים טנה

רשי

פן יעלה מלך ככל פלוס: (ה) וכל הערב. ת"י וכל סומכות כל העורבים עדות מרים
 נרשעה בלפ"ו: ארץ ככרית. כרותי כרית למצרים לפזור לה: (ח) בתתי אש. תמתי אש:
 (ט) מלאכים מלפני. גדודי גייסות כבלימותי כשיירות רבות להתריד את כוש ריבכת
 קפת: בצים. כמו וזים מוד כמים (במדבר כד) וכן תרגומו ויגון כלגיגון: (יב) ונתתי

מצודת דוד

נחת ועד: (ה) הערב. מלבון הערבות: כבש על פי וכלו כי נסין כולו גם לכול עליהם
 (ו) נאון. ענין רוממות ומחמה: עזה. ענין ולקחו המונה: מוכב למעלה למת כבש היתה
 טווק: (ז) גחרבות. מלי חורבה: (ח) מלאכים. הלחה כעת יפול חלל במצרים ויקחו את המון
 שלוחים: בצים. כספיות כמו ולי ארץ עמה ככני וסודות חמותיה יהיו נהבים:
 (י) עיני: (ג) להתריד. מלבון חרס: (ח) וכל הערב. הערבות האומות אשר בתוכן:
 (י) והשבתי. מנין כטול: (יא) עריצו. ענין ובני וגו'. כני האללות סיהו להס כריות
 טווק כמו כטול ענין (יב) ויריקו. כרית עמם: אתם. כולו ועלו חרוב עם
 מלבון ריק ר"ל יפלו וירוקו מתעם: מצרים ודומה להס: (י) סמני מצרים. האומות
 חרבות. מלבון חרב: (יב) חרבה. מלבון סיוו למצרים לעזרה מול האויב: דוד וגו'.
 שרד יוכב: ומכרתי. ענין מטרס וכן וימכרם ממבל חוקק תרד לארץ בשל המלך. המגדל
 ביד אויבים (סופטים ב): והשבתי. מלבון שנה. כוא התלה נבול מצרים: (ז) ונשמו
 שממון

לכל נבול כעת אתן אש חמתי במצרים וכל שחיס יכרו: (ט) יצאו וגו'. גדודי גייסות
 יצאו בים כבלימותי להתריד את כוש היובכת כעת ותהיה לו הלחה ככוש כתיב למעלה: פי
 פסל כל. כאומר אש סיהו בדם הלחה כשמעם מפת מצרים ויך לא יעלמו עמה הלחה
 כי כיה עתה ככל הסורעיות אל עמם: (י) והשבתי. אבטל המון עם מצרים ביד רע:
 פי הוא יאבד כהב: (יא) וזא ועמו אתו. ר"ל פרעס ועמו אתו אשר אתו ויבכתו ביד רע:
 עריצו גוים. עמים חוקים יהיו מוכאים ביד רע לשחת ארץ מצרים ועל הכעדים יאמר: ויריקו.
 יעלמו הכובים מתעם על מצרים: (יב) יארים חרבה. מרנית היארים תחיב ר"ל אשם
 יעלו ממנה ולא יוכל להס עוד טנה מן היארים וכלו נתיבבו: ומכרתי. אבדתי חלקו ביל
 סכבדים שמה אשם רעים ומכרתי: והשבתי וגו'. את חלקו ואשם ממלאי חותה אשם
 שמה פי' אשם גרים ומכרתי: מני פי' דבתי. וכירי וקיים דברי: (יג) והאבדתי

ונשיא מארץ מצרים לא יהיה עוד ונתתי ידאח בארץ מצרים:
 י והשבתי את פתלם ונתתי אש בצען ועשיתי שפמים בנא:
 י ושפכתי חמתי על סין מעוז מצרים והכרתי את המון נא:
 י ונתתי אש במצרים חיל תחיל סין ונא תהיה להבקע ונה צרי
 יומם: " בחורי און ופיר כסת בחרב יפלו והנה בשבי תלכנה:
 י ובתחפתם חשך היום בשברי שם את ממות מצרים ונשבת
 בת נאון עזה היא עין יכמה ובנותיה בשבי תלכנה: י ועשיתי
 שפמים במצרים וידעו פיראני יהוה: כ ויהי באחת עשרה שנה
 בראשון בשבעה לחודש היה דברי יהוה אלי לאמר: כא כן
 אדם את ירוצ פרעה מלך מצרים שברתי והנה לא אהבשה

החול קרי

רשי

ארים. ארץ סיאורים סיא מלרים: ומכרתי. כתרנומו ואפסר: (יד) ועשיתי שפמים בנא.
 אלכסנדריא: (טו) להבקע. חומתה חנקט: צרי יומם. לרים יכאו עליה זוס יוס: (זו) והנה
 ככני תלכנה. שמיסן המדינות און ופי כסת: (יח) חשך סיום. ימע סאור: ענין יכסנה.
 לרס חנא עליה ותכסין ותחשך כיום כסוי עני: ובגזרתה. וכסרנאל: (כא) את זרוע טרסה
 מלך מלרים שכרתי. ככר פסל אחרת שנתתי חילו ביד נבוכדלצר ככנה סרכיות ליסחוקס כמס
 שנאמר כספר (צ"מס מו) למלרים על חיל פרעה נכס מלך מלרים אשר כיה על נכר פרת
 ככרנמיס אשר ססה נבוכדלצר וגו': והנה לא חכשה. מאלומו סיום והלאה כמה שנאמר כספר
 (מלרים ב כד) כסומו ולא כוסף עוד. מלך מלרים ללאת מאלרו כי לקח מלך ככל מנהר פרת
 פד חל מלרים וכבשונו זכ טמנאל ורמיה גם סווא על אוסה סמס כלשון רפואה חין לה שנאמר
 (ירמיה מו) עלי גלעד וקחי לרי תחלת כח מלרים לשוא סרכיות רפואות תעלה חין לך. לא חכשה

מצודת דוד

וגו. ולא ותפסקו שמה כאלילים: ונשיא וגו'. שממון: (יד) בנא. סיא אלכסנדריא כתיב:
 ר"ל ובשיא אשכיות מארץ מלרים: לא יסיה עוד
 ר"ל עד זמן מרוכה לא יסיה עוד תשלוס ארבעים
 שנה כתיב למעלה: ונתתי ידאח. תמיד יסיה
 גם פחד ורעד משאר עממים: (טו) טעו
 מלרים. סכוא טווק מלרים סיהו פור כלורס
 וחוקס: אה סמון נא. את סמון פס נא פי
 סיהו כח רכת פס: (טו) ודל החול סין. פיר

פ"ו תרעד כרעס: תחתי להבקע. ר"ל חסיו טוח ומכנת להבקע חומתם פם כי סיה פיר
 כלורס: צרי יומם. סלרים יכאו עליה כלור סיום לככס ולא בליגם כנגבים: (יז) והנה
 כני סחלים תלכנה ככני: (יח) חשך סיום. מי שגא פליו לרס נדמס לו כללנו ימע ממנו
 סאור סיום וכן זיס חושך ואפסל (יול ב): בשברי שם. כעת אכבור שם מועות מלרים
 ר"ל מועות ספול סככריו על כלומות: ונשבת כס. כתחמתם יכועל ממעלת חוקס: חיה
 פעיר תחפתם סעני יכסס אוסם כי מחד יחשך לה: ובגזרתה. כעוה פעיר ככני תלכנה:
 (יט) כי חיו פי. סהמון ללסל נמל: (פ) בנאות פסרס שס. לללות סיוחין וולמלס
 דלקיס וסיה שט סחוקין: בראשון. כהרס כרלשון: (כא) את זרוע וגו'. ססס ככר
 סכרתי אה אחת מסורעות על פרסם ר"ל ככר מסכרתי פסס ביד רע ככנת ד ליסחוקס כתיב
 כירמיה פ"ו וכת"ב כ"ד לקח או חלק נדול מאלרו: והנה לא חכשה. פדיון לא קשר
 חתומה על סכר לחת רפואה לא ששור כסוס כרכיס לקשרס סיעכ לחוק אוסה למען חוכל
 ללחם סכר ללחם עוד ר"ל לא נהר מלרים אל כרעס ולא לקח פסס טקס ועדין ללחם

דת רמאות לשום התול להבשה לחזקה לתפש בתרכ: כן ללן
 כדאמר ו אדני ידוע הנני אל פרעה מלך מצרים ושברתי את
 זרעתי את החזקה ואת הנשברת והפלתי את החרב מידו:
 כן והפצתי את מצרים בגוים וזריתים בארצות: כי ותוקתי את
 זרעות מלך בכל ונתתי את חרבי בידו ושברתי את זרעות
 פרעה ונאק באקות חלל לפניו: כי ותוקתי את זרעות מלך
 בכל וזרעות פרעה תפגנה וידעו כיראני יהיה בתמי חרבי ביד
 מלך כדכ ונמה אותה אל ארץ מצרים: כי ותפצתי את מצרים
 בגוים וזריתי אותם בארצות וידעו כיראני יהיה:

לא יירי באחת עשרה שנה בשלישי באחד לחדש היה
 דבר יהיה אלי לאמר: ב בן אדם אל פרעה מלך מצרים
 ואלהמוני אלמי דמית בגדלך: ה הגה אשר ארו כלבנון יפה
 ענה וחדש מצל וגבה קומה וברן עבתים היתה צפרתו: ד גים

רשי

לשון קטנים שקורין פלס כשכר: לשום התול: מפסס כנדים ורמיה כמו (לעיל טו) וסחל
 לא התול: לתפש בתרכ: שיהא לו עוד כח להלחם: (כב) ושברתי את זרעתי: אשכור את
 השנית ותפוצה שתיכן שברות כלומר ככר לקח מלך בכל מלך האחד עוד האסור לו יתר המלכות
 כולו: (כד) ותוקתי: לשון חיזוק: (כה) והחוקתי: לשון אחיזה שאותו בידו לטופסם שלא
 תפול ופוטו ויכתי וזרעות פרעה תפולנה שאיט אותו כסן:

לא (ב) אל מי דמית בגדלך: כהתגדלך לגדוי אל מי יסית פטר לדמות: (ג) הגה אשר:
 שפלתו ככר: ארו כלבנון: סיס: חורש סלא: יער מסכן אל גדול: ובין
 ענבים: פל רענן: צפרתו: ימיאל כנפי: (ד) מים גדלוהו תחוס רמתו: כפמתיא בני

מצורת ציון

וכן ולשברת לא הכשחם (קמון לר): התול: ידים: (כפ) ונגי: הים הני אלהים עם פרעה:
 ענין כבידת המטלה וכן וסחל לא ההלת ושברתי: אי אשכור את שתי זרעותיו את
 (לעיל טו): לחבשה: לקשר: (כד) ונאק: החוקק שלל שכרם מלא וגם את השכרת
 ענין אהבה כמו יאנק חלל (ימיים נח): אשכור עוד לכל יסיה לס רעואה כלל וזהו השלל
 לא (ב) דמית: מלשון דמיון וסחלום: את שחרב מידו כי לא יוכל מעשה להחיותם
 (ג) חורש: ענין פסוק וכן כשוכח
 המורש וסחלום (ישעיה י) וירל יער בעל
 שטיים: סצל: מלשון אל: עבתים: ענין תלא מתחת ידו ולא יוכל עוד לעמוד נגדו
 קלישע כמו ונאק סך עות (ויקרא כג): כמלחמה: (כד) ונתתי וגי: רל אי אתן
 צפרתו: כן יקרא סספיא הענין שחילין בידו סכה להבד את מלרים: ונאק: קרעם
 הטולס
 האקים כלהם נשס: (כה) תפולנה: כחוקק ששכיר: כי אי ס': הלאמן לשלס גמול:
 בתתי: כסת אתן חרבי וגי ויטס לותס אל ארץ מלרים להכות סס: (ט) כי אי ס':
 סחלמן לשלס גמול:

לא (א) באחת עשרה שנה: היא שנת החרבן שיהא שנת ירא לגלות יסויכין והמלחמת זקקים:
 בשלישי: כחדש השלישי: (ב) ואל הטונו: אל הטון פשו: אל וגי: רל אל מי
 הסטלכתי ימית כנסך ככוב הטול שיש לך: (ג) הגה אשר: כלומר סלא גדול ענף סיס
 אשר כי ס' ארו כלבנון רל מוכתר כמלרים כלה כטוב מכל פלי כלבנון: ייש סף סיס
 נבל ייש סף וספל ספיא מתכר ועשה לו כרס: וסך ענבים: סספיא סלנין סיסס סן
 סספיא

גדלוהו תהום לממתהו את נהרתיה הלק סביבת מפעלה ואת
 הערתיה שלחה אל פלעצי השדה: ה על יפן גבהא קמתו מבד
 עצי השדה ותרבינה סרעפתו ותארבנה פארתיו ממים רבים
 בשלחו: י בסעפתיו קננו כל יעוה השמים ותחת פארתיו ילדו
 כל תחת השדה ובצלו ישבו כל גוים רבים: י וייה בגדלו בארץ
 דליותיו כיהיה שרשו אלמים רבים: ה ארזים לא צממיהו כנגד

סא במקום די סרעפתיו ק רשי

כסומותא חקיק ית מלכוה טעבוד לתחות מלכותיה וית שלטוניה מני על כל מדינת ארעה .
 ומרסס אגדה וכות פכותים סיהא למרתו מסיכן זכה לגדולה לפי שזמנע מעלת דור הפלגה סנא'
 מן הכרץ הווא ילא אכור (כרואית [כשנעשו כל כחי העולם קליעה אחת לכוז בעלה למרוד כו
 אז סיהא למרתו נרואה לעלמה ולא כשגלגלה עמה: מים גדלוהו תחוס רוממתו: על שזמנע
 לקול יוטה כן אמתי שירד לתחוס ושכו אגשו יוטה מן החמס אשר ככפוס: תעלתיה: פוסיין
 בלעז: אל כל עיי השדה: להסקותם וסדוגמא כתרנונו סל יוהן סא אחרלה דמיי אחרוא
 כלבנון וגי (כעמוד): (ה) סרעפתו: ענפיו: פארתיו: זמורותיו: ממים רבים כשלתו .
 פארתיו עיי מים רבים: כשלתו פארתיו: כלומר בגדלו פארתיו ולשון סילוח טפל כסס כמו
 ומשל פארות (לעיל טו): (ו) בסעפתיו: ענפיו: קננו: לשון קן: (ז) וייה: לשון יופי:
 דליותיו: אף סס לשון ענפוס הכטום לאורך לכל דה כמין דליות סכרס שטורלא'ס בלעז:
 (ח) לא עממיו: לא כרו תלדו: כלומר לא סיס כסס אחד נחס ממנו: בגן אלהים: כלומר

מצורת חר

פכותים סס הענפים המתפשטים הקטעים אלה
 כאלס וזהו דכר הטון פאר: (ד) מים גדלוהו:
 המים השקן אותו וגדלוהו ותחוס ריטו למעלה
 כרוב הגדול: את נהרתיה: רל כ"א מנהכות
 סתחוס סיה הולך סביבות מעט של הלאו
 לספקות: ואת תעלתיה: אחת המים ססס
 פלגי מים קטנים שלחם סתחוס אל כל עיי
 סכרס להסקותם וענין המלל הוא סיהו כמחריב
 מלך גדול מכל מלכי הארמה ויהי מושפע כעובה
 מרובה וספעת כל האמות היו נחשבים כמעט
 קט למול הספעתו: (ח) על כן: הוואל ורוב
 המים השקק אותו לכן נבסה קומתו וגי ורבו
 ענפיו ונתארכו להפשט למרחוק: טמים רבים
 כשלתו: רל כל זה סיה מסכת המים הכרוב
 סתחוס סיה מסכת כו: (י) בסעפתיו וגי:
 כל הטפות עשו לעמון קן ומקום מרוד כין
 ענפיו: ורחת פארתיו: סס הענפים סכמכות
 לארץ ותחתיהם ילדו כל מית סכרס לכויות

מצורת ציון

הטולה למעלה וכן אמרת הארו (לעיל ט):
 (ד) רפפתיו: מלשון הלמה: שפחה: מלשון
 נטיעה: תעלתיה: אחת המים כמו מפלה
 סכרס (ישעיה ז): (ה) גבתא: אלף במקור
 ס"א: ותרבינה: מלשון רבו: סרעפתיו:
 סעפתיו ורל ענפיו דתכן סהוא מלשון כרוב
 שרעפי (תהלים לד) סהוא ענין מחשבה כמו
 סמלת ספיא משותף לנטיס כמ"ס סעפס
 סלתי (סס קיט): פארתיו: גס הוא ענין
 ענף וכן מסעף פארס (ישעיה ז): (י) קננו:
 מלשון קן והוא מדור העופות: (ז) וייה: מל'
 יופי: בארץ: עס אורך וכל סבי"ת כמקום
 עס וכן סרק אר כמס (כמדכר יב): דליותיו:
 סענפים סכמס וכן לענות דליותיו (לעיל ט):
 (ח) עשטריו: ענין סכרס וכסוי וכן על סתוס
 לא פמנך (לעיל כח): בגן אלהים: על גן
 סען

פיקוס מכוסס: ובצלו: תחת ללו ישבו כל הגוים ורל כעבור מרבית הספעה גדלה
 משלתו מכל מלכי הארמה וספספס בחליות רחוקות וכל האמות סיו כנעס לו: (ז) וייה
 בגדלו: יפה סיה בגדלו עס אורך דליותיו כי חילן גדול נחשכ לו לופי אורך דליותו ולא זה
 סולת זס: כי סיה שרשו: רל וכל זה כלה כעבור סיהו שרבו סמון אל מים רבים רל
 רמה ממלתו וממלת סריו כעבור מרבית ספסע: (ח) ארזים לא פיימיו: לא סר ארזים
 סן ארזים שייחורו ויפס את סלתי סס כי סול פועל על סלס ויותר נבלס ונלס ססס:
 כרואס

אלהים ברזשים לא דמו אל מעפתי וערמנים לא יהו בפראתיו
 כל עין בגן אלהים לא דמה אליו בפיו: יפה עשיתו ברב
 דליותו ויקנאוהו כל עצי עדן אשר בגן האלהים: לכן כה אמר
 אדני יהוה ען אשר נבהת בקומה ויתן צפרתו אל גין עבותים
 ורם לבבו בגבהו: י ואתנהו ביד אל גנים עשו יעשה לו
 פרשעו גרשתיהו: י ויכרתהו זרים עריצי גנים וימשהו אל
 הרים ובכר גאיות נפלו דליותיו ותישברנה פראתיו בכל
 אפיקי הארץ וירדו מצדו כל עמי הארץ וימשהו: י על מפלתו
 ישכנו כל עוף השמים ואל פראתיו היו כל חית השדה: י למען
 אשר לא יגברו בקומתם כל עצי מים ולא ייתגו את צמרמם
 אל גין עבתים ודא יעמדו אליהם בגבהם כל שתי מים פי

רש"י

בכל העולם: וערמונים: קטיוני'ם בלש"ן: (ט) כל עני פדן. כלומר כל המלכים המנוכחים:
 (ז) יען אשר נבסת בקומה. כך אמרתי לאשור. (יא) ביד אל גנים. ביד קשה שבגנים ביד
 נבוכדנצר נתחיו דלומר מר טהר ראשונה כש נטוה: עשה יעשה לו. נבוכדנצר ככל רגזו:
 (יב) וימשהו. ויפלוהו לארץ כמו [במדבר יח] ויטש על המחנה: (יג) על מפלתו ישכנו וגו'.
 תכרומו על מפלת קטיוני: (יד) עצי מים. טהר רכוס וחלשים אלה שטענסיס רכוס וארוכין
 שחמת לחלומות המים חין לם לדמות טמון לארזי פדן כלומר לא היה לו להתגאות על ישראל
 ולא יעמדו עליהם: אל בין עבתים. לא יתגאו לכחות גבורתם שחיו מים אל עני עבותים:

מצורת דוד

סעון ואמר: דמה. מל דמיון: (ט) ויקנאוהו. ברזשים. חילי כרום לא היו דומים אל סעין
 מלשון קנאה: (יא) אל. ענין חזק כמו אלי הארו הסוא: וערמנים. חילי ערמון לא היו
 גבורים [למן לב] (יב) וישששו. ענין פזור כענפי הארז הסוא: כל טן. משאר מין
 כמו וינעשו בלחי [שופטים טו]: גאיות. מל' העלים: לא דמה וגו'. ר"ל לא היה מלך
 גיא ועמק: אפיקי. קן יקראו המקומות הנגרים בעולם גדול ממנו ושריו משלו יתיר ממלכת
 שם המים בחזק ענין כאפיקים כנגב (תהלים האומות: (ט) יפה עשיתו. את הכרו הכו
 קבו): ענין עוביה כמו וכה נעש עשיתו יפה כעבור מרבית סדליות אשר ט
 אכין (ש"א י'): (יד) מליהם. ענין חזק כמו וכן קנאו בו כל עני פדן אשר הם בגן האלהים
 ואת העטופה בתוך הסעון ר"ל סיה מושל הרבה כעבור מרבית שריו שהיה ידם חזקה וכל מלך

האדמה נתקלפו בו: (י) כה אמר פי. של מלך אשור: ויתן למרתו. הסעין העליון יתן
 אל בין הענפים הקלופים שהוא דבר פאר: ורם לבבו. מחד נתגלה בעבור גבשו:
 (יא) ואתנהו. לכן נתחיו אותו ביד התקין שבענפים הוא ר"ל הוא פשה לו מה שכלבו
 ובעבור רשע גרשתי אותו מן העולם פי' כי: (יב) ויכרתהו. פמים נכרים חוקים שבאומות
 הם כרתו אותו ופזרו ענפיו: אל הסרים. על הסרים ובכל המקום נעלו ענפיו והייס
 מצורות בכל אפיקי הארץ כמקום נעלם כי היו דרוסות כרגלי אדם: ירדו. לא ישבו עוד
 בללו ועזבו אותו: (יג) על מפלתו. על הענפים שנפלו כרץ יכנו העטופות: וחית השדה. ר"ל
 בעבור שנתגלה כרום ממלתו נתחיו ביד ר"ל ואבר אותו ואת עמו מהם הלכו שבו ומסס
 נפלו כחכ ע"פ השדה והיו למאכל לעוף השמים ולחית הארץ ולא יתאבל עוד כגוים ולא
 יפיו עוד ככעיים לו: (יד) למען וגו'. ר"ל המשפט הוא נעשה בו למען וקחו מוסר וכל
 ספסיס שחיו המים לא יגברו לרסיס לבכס כעבור גודל קומתם: ולא יתנו. ר"ל לא יתגאו כעבור
 שפלותם טמון אל בין עבותים: ולא יעמדו אליהם. ר"ל לא יהיה פמידס וקיום אל החזק

כלם נתנו לפות אל ארץ תחתית בתוך בני אדם אל יורדי בור:
 כה אמר אדני יהוה ביום רדתו שאלה האבליתי פפתי עזי
 אתההוים ואמנע נהרותיה ויכראו מים רבים ואקדר עליו לבנון
 וכל עצי השדה עליו עלפה: יו סקול מפלתו הרעשתי גוים
 בהורדי אתו שאלה את יורדי בור וינחמו בארץ תחתית כל
 עצי עדן מכחר ומזבל לבנון כל שתי מים: י גסיהם אתו ירדו
 שאלה אל ספסיס יתרב ורעו ישבו בצלו בתוך גוים: י אל ספסיס

רש"י

(טו) ביום רדתו שאלה. כשהשפתי את מלך אשור ביד אחיבו: האבלתי. עליו חללים רכוס
 סהיו סמוכין עליו: כסתי עליו את הסוס. כסיתי בשבילו את הסוס שהיה רגיל להסקות ולגלס
 כמו שאמר למעלה רוממתהו אותו היום כסיתיו שלא יעלה ויכנס את תכערתו כלומר החלש
 את עוזריו: ואמנע נהרותים. סהיו הולכין סביבות מעטה: ויכלאו מים רכוס. סהיו מאריך
 סארותיו כמו שאמר למעלה ותארכנה פארותיו ממים רכוס: ואקדר. בשבילו לבנון. ואקדר
 לבון שחרות: וכל עצי השדה. סהיו תעלותיו שלוחים אליהם כמ"ס למעלה: עליו עלפה.
 בשבילו ספק לתלומות כהדם שמתעלף ורומו פורחות פשמי"ד בלש"ן: (טו) וינחמו בלרץ
 תחתית. שאר יורדי ניבנס קבלו תנחומים אמרו אף זה כמוט: (יז) ורעו ישבו כללו. ועחוריו
 אשר ישבו כללו: (יח) אל מי דמית ככס. אתה פדעס אל מי מעלי עדן דמית שהיא ככס גדול

מצורת ציון

אשר בסם בעבור נבחות העלים שחיו המים ואת חילי הארץ לקח [לעיל יו]: (טו) שאלה.
 וכאומר כוס יראו כי יסור החזק כעבור מרבית בור סקבר: האבלתי. על אבילות: ויכלאו.
 סגלוס. ר"ל כל המלכים המושלים רכי השפט ענין מאסר וכן כלאו ולא אלא (תהלים פח):
 יקחו מוסר ולא יתגלו עוד כי יראו סגלוס ואקדר. ענין שחרות כמו שמש וירח קדרו
 מסיר בחזק: כל כלם. לפי שכולם מעותדים (יואל ב): עלפה. ענין העדר הרבה ותלשות
 למות ולדת אל ארץ תחתית וכוף סקבר כמו כניך עלפו (ישעיה נח): (טו) הרעשתי
 ולהיות בתוך שאר בני אדם ודומה להם מלשון רעש וחרדה: שחתי מים. ר"ל שסמים
 ולהוספת ביאור אמר אל יורדי בור וכלאו יאמר מסקים אותם: (יז) הרש. ענין חזק ר"ל
 והואיל וכולם עומדים למיכה מה ענין להתגאות כמרבית הממשלה וספסע: (טו) ביום רדתו.

ביום שהורדתי את אשור אל בור סקבר האבליתי עליו אנשים וסחוסם שהיה רגיל להסקות כסתי
 עליו שק להתאכל עליו והוא על דרך משל: ואמנע. נכרות הסוסם סהיו סקקות אותו
 נענתי אותו לבל ישכח הואיל ואין עוד זוכר להם: ויכלאו וגו'. מי הסוסם ככלאו במקומם
 ולא ילאו עוד: ואקדר. פני לבנון כשחרו על מפלתו: עליו עלפה. כעבור מפלתו נתעלפה
 כל חמת הספסיס לגודל התרדה לפי שהמשילו לרזו אמר שעלי לבנון התאכלו עליו ור"ל כל
 שריו ונכריו התאכלו על מפלתו: (טו) סקול מפלתו. משמיעת קול מפלתו הכעשתי גוים כי
 חרדו שלא יקרה להם כמקרהו: בהרדיי. כוס יפרס מה הוא המפלה ואמר בעת הורדי אותו
 אל השאלו עם שאר יורדי בור ודומה להם: וינחמו. כקבר קבלו תנחומין: כל עני עדן
 וגו'. ר"ל המלכים וסרסיס סהיו מרובים כשפט כרלותם כרלותם שמי גסי אמר
 נלקס כמוכס כי כן סדק כשארם רואה שאלה סגלוס עליו נה גס על גדולים ממנו תחשב לו
 ותסו בו מנין חזק כגוים סולם ירדו שאלה: (יח) אל מי דמית. מוסב לתחלת הסעין האמר
 אל מול פדעס אל מי דמית: כגדלך וכאומר סלף אשור סיה גדול מך ומס עלתה כי ואמר עתה
 אל מול פדעס אל מי דמית לפיות ככס כמסו ככדך יחירס ובגודל רב בתוך פני מן וכאמר

דמיך ככה בכבוד וכבוד בעצמיהו והורדת את עצמיהו אל ארץ סחלית בתוך ערלים תשכב את חמלי חרב הוא פרעה וכל המונה נאם אדני יהוה :

לב * ויהי בשתי עשרה שנה בשני עשר חדש באחד לחדש היה דברי יהוה אלי לאמר : בן אדם שא קינה על פרעה מלך מצרים ואמרתי אליו כפיר גוים נדמית ואתה פתנים בימים ותנה בנהרותיה ותדלחמיים ברגליה ותרגש נהרתם : כה אמר אדני יהוה ופרשתי עליה את רשתתי בקהר עמים רבים והעלוקה בחרמי : ונמשתיך בארץ על פני השדה אמילך והשכנתי עליה פלעוף השמים והשבעתי מןה חמת קלי

רשי

כאשר בכבוד וכבודו וסבי ראויה סכודתו שאלו וקף אתה והוכרת עם עלי עדן עם שאר מלכס חוקים : אל ארץ תחית גיבס : לב (ב) כפיר גוים נדמית ואתה כתיים נמיים . סיה לך לרבוך חוך יאורוך כמשפט הדגים ולא לאת אל כשכסם והנחית בלך ונדמית כעמך לכפיר שלעס כיבסה ויולא למקוף עקף : ותגב כנהרתך . ותלך חוך עם נהרותך לשון גוים מכען (הסלים כב) כי גיח ירדן (אזוב ט) ואורב ישראל מגיח ממקומו (שופטים כ) לשון דבר טובע ויולא מביח מסתרים : ותדלח . לשון עכירס : ברגליך . רגלים לא סך חך ועשיתי לך רגלים כחית החך לעבור מימי הארלות ולרפס נהרותם והדוגמא כהרגוס ונתן ולגתהא נחשיתך ואשתחא עממיח כסוכותך ואתהתחא מדויחנות : (ג) בחרמי . לשון מזדס והכנס יש במקרא יגורו כחכמו (הקוק א)

מצורת דוד

פחיו : (יח) ככה . כמו כן : שרלים . ערלי חף אם דמית לאשר סהס הגדול מכוס הלא נב ר"י שעים :

לב (ב) אליו . כמ . עליו בע"ן : כפיר . הוא ארי בחור : נדמית . מלשון דמיון : ערלים . עקבך עם ערלי עין עם שאר הנגלים : בתוך כתיים . כמו לחיין וכו' דג גדול כדמות נחש : ותגב . מלשון גיחה והדפה בקרן או כוח עיני עפוס והולאה כמו כי אתה גוים מכען (תגלים כב) : עיני דרכים . עיני דרכים עם עכירת המים ודומה לו במקרא שלחתינו : ותרגש . עיני דרכים ותיים עני משין נרפס (משלי כה) : (ג) בחרמי . עיני רשת כמו משעת הרמים (לעיל כו) : (ד) ובשתיך . עיני פור כמו וינטשו כלתי (שופטים טו) : אמילך . עיני שכלה כמו ויעילו את הכלים (יוס א) : ותגב השכנתי . עיני האיס : השבעתי . מלשון שניעה

הדלח מים כרגליך . תוכל לרדוך נמים ויעבור אותם ותוכל לרמוס הנהרות הנמכרים מן המים חבל אין לך כח כיבסה וכפל סדכר כח"ט : (ג) ופרשתי וגו' . כאומר מעתה לא תמבול גם סכ כי אהרוב עליך רשת עם קפל עמים רבים שסם יעלו אותך מן המים בתוך הרשת אשר שפתי עליך ר"ל נ"י יקיא את הכסאים וסם יאכדו אותך בתוך ארץך : (ג) ובשתיך .

הארץ : * ונתתי את בשרך על ההרים ומלאתי תנאית רמחה : והשקיתי ארץ צפתה מדמה אל ההרים ואפקים ימלאו סמך : וכפיתי בכבותך שמים והקדרתי את כבדיהם שמש בענן אכפנו וירח לא יאיר אורו : * כל מאורי אור בשמים אקדירם עליך ונתתי חשך על ארצה נאם אדני יהוה : * והכעסתי לב עמים רבים בהביאי שברך בגוים על ארצות אשר לא ידעתם : ונחשמותי עליה עמים רבים ומלכיהם ישערו עליה שער בעופמי חרבי על פניהם וחרדו לרגעים איש לנפשו ביום מפלתה :

רשי

מזדס ותדמס (קסלת ז) : (ח) ומלאתי הנחיות רמותך . השלכתך כמו רמה כס (שמות טו) ו"א רמותך לשון רמה . כמו וירס תולעים ויכאס (גס טז) : (י) והשקיתי ארץ סמך . ארץ אשר אתה לך ככ על פני מימי יאורוך כמו (אזכב ג) לפו מים על ראשי (מלכים ב ז) וקף הכרול אותה ארץ אשקט מדמך : אל סהרים . הנכוסים שסס : צפתך . טופסוטמ"ט כלפ"א : ואפקים . ראוי"ס כלפ"ט : (ז) וכפיתי בכבותך שמים . כשתכסה תכערךך יעלה העשן ויכסה השמים ויחשך המאורות כלומר כל שומעי שפתך תחבלו וישתוממו כי ידלגו איש לנפשו לאמר גם עליו יעמוד המשחית : (ח) כל מאורי אור כשמים . שרים של מעלה מלויך : (ט) והכעסתי לב . כלומר ידגו ויחרד לגס : בהביאי שברך . בחיותותי תבזי קרנך לבני עממתי : (י) והשמותי . לשון תמסון : בעופמי חרבי על פניהם . לשון טוף פורח בשלמי פליך חיל שטחי דרך חלס : וחרדו לרגעים . לשכרים פן גם עליהם יבא השכר . ל"א לשון רגס פנפס חכרו מנחס : איש לנפשו . כל אחד על עממו שיימומ"ס כלפ"ז :

מצורת דוד

לחור אותך נאריך ואשליך אותך ס"פ סהדס כי תפול כנלחמתה ותביס למאלל לשון סמסים ולחית סארך : (ה) על סהרים . כי השעות והחיות ישאוס שמה לאכלס : רמותך . הרוממות סהים : לך יביס מושלך כעמקים ר"ל עוד לא תתגבס כסוחרך מושלך כסגר מוכס בתוך העמקים : קטו) : (ז) בכבותך . מלשון ככו : והקדרתי . (ח) ארץ סמך . ארץ שמי הלאור אופס עליה לכשקותה סהס אז אשקט אותך מדמס וכ"כ יתרכס הדס עד תחלך גם על סהרים : ואפקים . מקומות המים ומלוא מדמי סהרוגים שך והמים תהסך לדס : (י) וכפיתי וגו' . כי כשככיס נר המחיר הוא מעלס עשן ולפי גודל סגר כן הוא מרית סעשן והסמיל את פרעה בגדול הלחנתו לך ולכן חמר כשאלכסה אותך יביס עשן רכ ויכוסו השמים עם הפשן : והקדרתי וגו' . הוא ע"ד סספגס מרוב חרס כהס עלוי כי השועד בתוך לרה דומה לו כל העולם כחושך : (ח) כל מאורי אור . כל סוככיס המחירים אשר בשמים אעס חושך למוך : (ט) והכעסתי . דרך סלדס לכפוס כעלמו כסכא לו פטר : בהביאי . סכסס סוס יביס כסויס סעס סכר מכתך כאלרות סוים סתווקים אשר לא ידעתם : (י) והשמותי . אהמים על מלתך עמים רבים : ישערו וגו' ר"ל כעבורך יחרדו כמו מרוח סערה : בעופמי . כעת תמוסך חרבי על פניהם ר"ל כעת יחלף כד דרך חלס כי סח יקרא סהר"ט : וחרדו לרגעים . ככל רגס שיימומ"ס כפ"ד : איש לנפשו

מצורת ציון

לחור אותך נאריך ואשליך אותך ס"פ סהדס כי תפול כנלחמתה ותביס למאלל לשון סמסים ולחית סארך : (ה) על סהרים . כי השעות והחיות ישאוס שמה לאכלס : רמותך . הרוממות סהים : לך יביס מושלך כעמקים ר"ל עוד לא תתגבס כסוחרך מושלך כסגר מוכס בתוך העמקים : קטו) : (ז) בכבותך . מלשון ככו : והקדרתי . (ח) ארץ סמך . ארץ שמי הלאור אופס עליה לכשקותה סהס אז אשקט אותך מדמס וכ"כ יתרכס הדס עד תחלך גם על סהרים : ואפקים . מקומות המים ומלוא מדמי סהרוגים שך והמים תהסך לדס : (י) וכפיתי וגו' . כי כשככיס נר המחיר הוא מעלס עשן ולפי גודל סגר כן הוא מרית סעשן והסמיל את פרעה בגדול הלחנתו לך ולכן חמר כשאלכסה אותך יביס עשן רכ ויכוסו השמים עם הפשן : והקדרתי וגו' . הוא ע"ד סספגס מרוב חרס כהס עלוי כי השועד בתוך לרה דומה לו כל העולם כחושך : (ח) כל מאורי אור . כל סוככיס המחירים אשר בשמים אעס חושך למוך : (ט) והכעסתי . דרך סלדס לכפוס כעלמו כסכא לו פטר : בהביאי . סכסס סוס יביס כסויס סעס סכר מכתך כאלרות סוים סתווקים אשר לא ידעתם : (י) והשמותי . אהמים על מלתך עמים רבים : ישערו וגו' ר"ל כעבורך יחרדו כמו מרוח סערה : בעופמי . כעת תמוסך חרבי על פניהם ר"ל כעת יחלף כד דרך חלס כי סח יקרא סהר"ט : וחרדו לרגעים . ככל רגס שיימומ"ס כפ"ד : איש לנפשו

מצורת ציון פחיו : (יח) ככה . כמו כן : שרלים . ערלי חף אם דמית לאשר סהס הגדול מכוס הלא נב ר"י שעים :

כי כה אמר אלהי יהוה חרב מלך בבל תבואה: יי בחרבות גבורים אפיל המנה עריצי גוים כלם ושדרו אתי גוים מצרים וישמד בלחמונייה והאכרתי את כל בהמתה מעל מים רבים ולא תדלחם רגל אדם עוד ופרסות בהמה לא תדלחם: יי אז אשקיע מימיהם ותהרחתם בשמן איליה נאם אלהי יהוה: יי בתי את ארץ מצרים שממה ונשמה ארץ ממלאה בהפתי את כל יושבי בה וידעו כי אני יהוה: יי קינה היא וקיננה בנות הגוים תקננה אותה על מצרים ועל כל המונה תקננה אותה נאם אלהי יהוה: יי ויהי בשתי עשרה שנה בחמשה עשר לחודש היה דברי יהוה אלי לאמר: יי בראדם נהה עליהמן מצרים והורדה אותה ובנות גוים אדם אל ארץ תחתית את יורדי בור:

רשי

(יב) מעל מים. על שר מדינת שהיית טוכס: (יד) אשקיע מימיהם. שלא תעבס רגל כהם וישקע טיע ויסי המים ללוים וקיים כשמן המוק: (טו) ארץ ממלאה. ארץ שהיא פתה ממולאה מכל טוב: (יז) גרה. ככה וקון: והורידה אותה וגו'. הנהגה גזי ועל כל מכחי הטורט שירדו לכר שחת. כאן הראשו קדוש כרוך הוא לוחקאל שכל מכחי הטורט יורדין לגיכס:

מצורת ציון

(יב) בחרבות. לשון חרב. חמוך. סמוך. עמך: עריצי. ענין חווק: ושדרו. ענין חשק: (יג) תדלחם. ענין רמיסה עם העכירה: ופרסות. כן יקראו הנעלים שברגלי ההכמות: (יד) אשקיע. ענין נפילה הדבר בעומק כמו ששקע כיואר מלרים (עמוט): (טו) ונשמה. ממשלת מלרים: (יז) והאכרתי וגו'. כי הארץ יקחם ולא ילכו עוד על המים רבים לשקוח מימיו כהיות דועים על העשבים הגדלים בשפת המים: ולא תדלחם. עוד לא ידרכו במים לעשות אותם עכורים לא רגל אדם ולא מרבות כהמה כי אכרתי הכל: (יח) או אשקיע. כל אחד יחד כעבור נסכו ביום מפתח פי יחד שלא תעבור סהר גס עליו: (יא) חבואך. תבוא עליך ואל מול מלרים יאמר: (יב) בחרבות גבורים. הם הכשדים: כלם. כל הכאים עליך יהיו החוקים שגוים: את גאון מלרים. את ממשלת מלרים: (יג) והאכרתי וגו'. כי הארץ יקחם ולא ילכו עוד על המים רבים לשקוח מימיו כהיות דועים על העשבים הגדלים בשפת המים: ולא תדלחם. עוד לא ידרכו במים לעשות אותם עכורים לא רגל אדם ולא מרבות כהמה כי אכרתי הכל: (יח) או אשקיע.

מצורת רוד

כעל וימלא שם יי לפטר את שמים או אשקיע ואל חמוך נהרותם להיות ללוים תבלי עכירות כמו שמן שלול: (טו) בחתי. זה יבית בעת אהן את ארץ מלרים להיות שמשם וחרר ומפרש הארץ תהיה שמה ויריב מהכרות הממלואים הוא. סגולה כוחה היא קינה ולכן קבלו הקינה שהיא ואתן בנות הגוים תקינה אותם: על מלרים. כאומר אל תקונו קינה שהיא על עורבן ארצות אחרות כי על מלרים לבד כי היא מיוחדת לה לפי יאוריה: (יז) בשתי עשרה שנה. למלכות ארצות אחרות: בחורבן: בחמישה עשר לחודש. הוא סוכר למעלה כשי עבר חדש: (יח) גרה. אומר נסי וקינה על המון מלרים: תהרדה. ר"ל אומר כספרי קינה שירד והסדרה תהיה אל ארץ תחתית האמור כסוף המקרא: אהיה. ר"ל היא תרד דאסונה ואח"כ ירדו גוים אדירים וסאורדס תהיה אל ארץ תחתית הוא קצר להיות שם עם יורדי בור אשר מעולם ויאמר על המלחמה שגדולה אשר תהיה לפטר כיפי המשיח:

חוקאל לב

כי ממי נעמת רדה והשכבה את ערלים: ב בתוך חלית ירדו יפלו חרב נתנה משכו אותה וכל המוניה: כא ידברו אלי גבורים מהוך שאול את עוריו ירדו שכבו הערלים חללי חרב: כב שם אשור וכל קהלה סביבותיו קברתיו כלם חללים הנפלים בחרב: כג אשר נתנו קברתיה בירכתי בור ויהי קהלה סביבות קברתיה כלם חללים נפלים בחרב אשר נתנו חתית בארץ חיים: כד שם עילם וכל המוניה סביבות קברתיה כלם חללים הנפלים בחרב אשר ירדו ערלים ואל ארץ תחתית אשר נתנו חתיתם בארץ

רשי

(יט) ממי נעמת. כלום נעמת משאר הערלים אף אתם רדה לבור וסאכסס אותם: (כ) חרב נתנה. להכר נתנה מלרים: (כא) ידברו לו. ידברו עליו ועל עוריו: ארץ גבורים מתוך שאלו. כרם המקרא ודרשבו ידברו לו את עוריו עם עוריו כלומר גם על עוריו אתו ידברו ארץ הגבורים ששאלו. וכסס יאמרו עליסם: ירדו שכבו הערלים וגו'. כל לו ולי ולסס וקר הסמוכין לבור אינם אלא לשון על: (כב) שם אשור. גיכסס: סביבותיו. בתוך שאלו קטרויות מוכים כי מסס לא יאל לנח קנר: (כג) בירכתי בור. כעמקי בור. בתוך עמק: ויהי קהל. בתוך שאלו סביבות קבורתם: אשר נתנו חתית. אשר נתנו סכר בארץ ישראל:

מצורת רוד

(יט) ממי נעמת. על פרעה יאמר שבו חוקים: (יא) נעמת. מלשון נעים ונחמד. תהיה הסודס ממי נעמת רלס לומר ובי אתם ערלים. עליו לב וכן ת"י כשעיה: (כא) ארץ גוים ותניב מן כל הסופלים בחרב מלחמה וכן גם אתם רדה אל הקבר ושכב עם הרשעים (כב) בירכתי. ענין סוף ואחרית כמו ולירכתי ערלי לב כמוך: (כ) בתוך. ארצי מלרים יפלו בתוך שר חללי חרב ודומס לסס וכסל הדבר רבה פעמים כדרך מלינת הסבואה: חרב

מצורת ציון

נתנס. עדת מלרים תהיה נתנס להכר ואתם הסורגים משכו אותם וכל המון עמה אל חרב: (כא) ידברו לו. ר"ל החוקים שנגבורי פרעה כשיוסו בשאלו ידברו משם אל פרעה עם עוריו סנס ככר ירדו אל הכור ושכבו שמה הרשעים ערלי לב שהיו חללי חרב וכלו סם יספרו שרלו את כולם בשאלו וכוף ענין מלרים: (כב) שם אשור. כמקום המלחמה שהיא יפול גם אשור וכל קהלה: סביבותיו קברותיו. סביבות קברות המון מלרים יהיו קברות קכל אשור ר"ל סמוך לסס: כלם חללים. כל סנקכרים שמה יהיו החללים הסופלים בחרב ולא מת מי מהם מותת עשמו: (כג) אשר נתנו וגו'. ר"ל אשר כעבור זה שיפו חללי חרב לכן נתנו קברותיהם כסוף עומק כבור כי כן סדרך לקבור חללי חרב מלחמה לעשות חפירס גדולה ועמוקס ומשליכים את כולם לתחתית הכור משל"כ איש יחידי המת על מעטו סדרך הוא לקברו ממעל ולא כעמק רב וצוה יפרס אמריו לומר ארץ יהיה מהאפשר שיסו כולם סביבות מלרים סלל רבים ימותו במלחמה וארץ יהיו כולם סמוכים למלרים אמר לפי שיסו כולם מתי מרב לא יכנו קברים: ויהי קהל. ר"ל לכן יהיה כל קהל סביבות קברותם של חללים הסופלים בחרב ולא מת מי על מעטו ולכן לא ירבו קברים: אשר נתנו חתית. ר"ל זה יבא לסס כגמול שנתנו סכר ומתתה רבה בא"י סקרוים ארץ חיים (ע"ש שנס יחי המתיס ענין החתית) וזה כי אשור סגלה את עשרת הסבשים ולכן יקבלו גמולס משלס: (כד) שם עילם. כמקום המלחמה שהיא יפול גם עילם וכל המון עמה: סביבות קברתם. סביבות קברות מלרים יהיו קברות עילם: בלם חללים. כל מתיסס יהיו חללים הסופלים בחרב וא"כ יקברו רבים בקבר אחד ויהיו סמוכים לקברות מלרים: אשר ירדו. ר"ל על כי ירדו על ארץ תחתית כהסס ערלי לב ולא סכו קודס סנסרנו: אשר נתנו. גוס יפרס כמה סיו עליו לב ומה סכשיו ואמר על אשר נתנו סכר ועמתם בארץ חיים פי גם עילם כל לשורה ר"ל לנור סל פיר

היום וישאו כלפתם את יודי בור : כה בתוך חללים נתנו משכב
 לה ככל המונה סביבותיו קברתה פלם ערלים חללי חרב פר
 וכן תהיתם בארץ חיים וישאו כלפתם את יודי בור בתוך
 חללים נתן : י שם משך תבל וכל המונה סביבותיו קברותיה
 פלם ערלים מחללי חרב פינתנו תהיתם בארץ חיים : כי ולא
 ישכבו את גבורים נפלים מערלים אשר ירדו שאול בכלר
 מלחמתם ויתנו את הרבותם תחת ראשיהם ותהי עונותם על
 עצמתם פיהות גבורים בארץ חיים : כה ואתה בתוך ערלים
 תשכב ותשכב את חללי חרב : כה שמה אדם מלכה וכל

רשי

(כז) נתנו משכב לס : לפולס : (כו) מחללי : כמו סרזי : (כז) ולא ישכבו : אלו המכרס
 עם גבורים שמתו מיתת טלמס כי נופלים וגרועים יהיו מערלים אשר מתו מיתת טלמס ורדו
 ככלי מלחמתם שאול : ויתנו : וקבריהם את חרכותם תחת ראשיהם לסימן להודיע כי לא שלטו
 כסס חרב : ותהי טווחתם על טלמותם : לא נחרכו מעונם כלום שלא כפרס עליהם חרב הריגם
 שלא נהרגו וזה הוא טעמו כי תהיה הגבורים כסס סתם בחרץ חיים : (כח) ואתה נתון
 ערלים : לפרסם הוא תומר : את חללי חרב : ולא פס המתיס מיתת טלמס :

מצודת ציון

כמו חתם קשתות (ימינו נח) : (כד) וישאו : יושבים כמיש ועולם נכח אשפה (ישעיה כב) :
 מלשון משא וסבל : (כו) מחללי : מלשון חלל וישאו : ולכן ישאו גם המס את הכליות הרחוקים
 וסר : (כז) נפלים : על טענתם יאמר : לס ולסיות נאכלים בחרב עם שאר יודי בור
 חרכותם שגלו בחרב : (כח) בתוך חללים : בתוך שאר
 חללי חרב יתנו לה משכב לסיות דומה לסס
 פמה שסיס כל המונס סביבותיו של מלרים סקבורתו כי כל סרשעים ססס יהיו חללי חרב
 ורכים יקברו בקבר אחד ויהיו כולם סמוכים לקברות מלרים : כי נתן : על כי נתן סכרס
 בחרץ חיים לכן ישאו הכליות הרחוקים לסס עם שאר יודי בור אשר כל אחד מהם סיס נתון
 בתוך חללי חרב כחפירה עמוקה ורחבה ופעל סדבר וכדבר המליס : (כז) שם משך חבל :
 כמקום המלחמה סתיו יעלו גם משך ותוכל : וכל המונס : המון כל אחת מסן : סביבות
 סביבות קברות מלרים יהיה קברות כל אחת מסן : בלם ערלים : כל סרשעים ססס יהיו חללי
 חרב ולכן יקברו רכים כחפירה אחת ויהיו כלם סמוכים לקברות מלרים : כי נתנו : כזה יפרס
 גמה סרשיעו ואמר על אשר נתנו סכרס בחרץ חיים (כי גם סס יתכן ספורו להלויי סכל על
 סכרל או כניו אסור או כחורכן בית סרלשון או כשני) : (כז) ולא ישכבו : חללי סלומות
 ססס לא ישכבו כקבר עם הגבורים מערלי סלכב הנפולס כמיתת פלמס אשר ירדו אל
 סכרל עם כלי מלחמתם ר"ל סקברו אהם עם כלי מלחמתם וסמקברים נתנו את חרכותם
 תחת ראשיהם לכבוד ולספרת (כי כן סיה דרכס לפשות כזאת להודיע סרגיל סיה ללכס
 כמלחמה ופתי מיתת עמו ולא סכרס) ור"ל חללים ססס לא יסקבו עטתם ולא ירדו לסס
 סכרס סכרל סיה : וחרו עונתם : כחומר אכל כדבר אחד הסס גרועים מחללי חרב כי
 סס ככר קבלו עונם סס על עונם סחליל וסרנו כחכר אכל אלו לא קבלו עדיין עונם כלל וכל
 עונותם ססס על עונותם וסכוס סס לקבל עונם ססעונות יסכרו סעונות : כי תחית
 כחומר ומה סס סעונות אשר סגבורים ססס נתנו סכר בחרץ חיים : (כח) ואתה : אל מול
 פרסס יאמר אכל אחס סכבר בתוך ערלי סלכב סללו אשר סעונות יסכרו עונותם וגם סכסכ
 עם חללי חרב ולא תקבל סככוד סקבלו סס כי חענש סכני מספסס כי מאל סרעס לפשות
 יאמר סטלס : (כט) שמה אדם : כמקום מלחמה סתיו יסול גם אדום ומלטים וכל

נשיאיה אשר נתנו סגבורתם את חללי חרב המה את ערלים
 ישכבו ואת יודי בור : ל שמה נסיכי צפון פלם וכל צדני אשר
 ירדו את חללים כחיתם סגבורתם כושים וישכבו ערלים
 את חללי חרב וישאו כלפתם את יודי בור : י אהם
 יראה פרעה ונחם על כל המונה חללי חרב פרעה וכל
 חיו נאם אדני יהוה : י פינתתי את חיתותי בארץ חיים
 והשכב בתוך ערלים את חללי חרב פרעה וכל המונה נאם
 צדני יהוה :

לג * ויהי דבר יהוה אלי לאמר : * בן אדם דבר אל בני עמך
 ואמרת אליהם ארץ פיראביא עליה חרב ולקחו עסיה הארץ
 איש אחד מקציהם ונתנו אתו להם לצפה : י וראה אתה חרב
 באה על הארץ ותקע בשופר ותהויר את העם : י ושמע השמע
 את קול השופר ולא נהר ותבוא חרב ומקחהו דמו פראשו
 יהיה : ה את קול השופר שמע ולא נהר דמו כי יהיה והוא
 סתתי ק

רשי

(ל) בהתותם סגבורתם גוסיס : כלחנודתהון סגבורתהון כהתן : (לב) כו נתתי את חתתי
 בחרץ חיים : כי חתני את מורתי כח"י ולא נתת עוד תהית אדם כה :

לד (ב) לצפה : כלוי"ל כלע"י : (ג) וראה את סכרס : סמה סגיוסות : (ד) דמו כחלשו
 מצודת דוד

מלויס : אשר נתנו סגבורתם : ר"ל סכ כל חרבותם : מלשון חרב : (ל) נסיכי : עין
 סגבורתם נתנו עם שאר חללי חרב ודומה לסס סכרס כמו נסיכי סיוון (יסובע יג) : צדני :
 ולא סועיל לסס סגבורת : סבה : ר"ל גם סמה כמו לדוים ופעל סח"ס : (לא) ונחם : מלשון
 יסכבו עם ערלי לכב סללו ועס שאר יודי בור סתמוסין : חילו : לכחות עמו :
 סמתו מיתת פלמס אשר סעונות סמה עדיין על לב (ג) מקציהם : ת"י מכויוסין : לצפה : עין

לעשות : (ל) שמה נסיכי צפון : כמקום המלחמה סתיו יפלו גם נסיכי צפון כולם איה לא נסדר
 וגם כל איה צדני אשר ירדו לקבר יסכבו עם חללים ודומה לסס : כעת יסכברו
 יתכיוסו סגבורתם אשר לא סועיל לסס להלל מיד סכרס ולפי סתיו מפורסוים סגבורת אמר
 כן : וישכבו ערלים : ערלי סלכב סללו יסכבו עם שאר חללי חרב ודומה לסס וישלו הכליות
 סרלויס סס עם שאר יודי בור מחללי סכרס אשר וקברו ככיוון כחפירה אחת רכים עטס :
 (לא) אותם : כל חללים סללו וראה פרסס ויהיו לו סתמוסין על כל המון עמו (כי כן
 סדק כסרלסס אדם אשר סרס סכרל עליו כה גם על אחרים סכסכ לו סתמוסין) : חילו :
 סכרס : כזה יפרס על מה יהיה סתמוסין ואמר על כי יהיו חללי חרב פרסס וכל חילו : (לב) כי

תסיה סמלחמה סתיו לקבל סס סגורל כמקום סרשע סס סעשעס : וסכסב : וגם סוח יהיה
 מוככ בתוך שאר ערלי סלכב עם שאר חללי חרב ופי סוח המוסככ פרסס וכל המון עמו :
 לב (ג) כי אבוא : אשר אבוא לפי סככל כה סגורל כמקום : חרב : ר"ל איה חרב : ונחמו
 חורו : יתנו חורו לסיות כופס לרלות אס קרסס לכו"ל סעירס : (ג) וראה : וכאכר רלסס

סכר כל ותקע או כשופר לסיות לסיוון וסחור כזה את סס לסיות נסכרסין מן סכרס :
 (ד) ולא סכר : לא קבל סחורסס לסיות כשור וכעבור זס לקחו סכרס וסכרו : דמי כחלשו
 ר"ל מן מיתתו על פלמו אכל און להאשים את סלופס כי סח פסס את עמו : (ח) סח קל

ויהי נפש מלמ: ויהצפה כיראה את החדב באה ולא תקע
 בשופר והעם לא יזהר ותבוא הרב ותקח מהם נפש הוא
 בעונו נלקח ודמו מיד הצפה אדרש: ואתה בן אדם צפה
 בתהיך לבית ישראל ושמת מפי דבר והזהרת אתם ממני:
 באמרי לרשע רשע מות תמות ולא דפרת להזהיר רשע
 מדרך הוא רשע בעונו ימות ודמו מידה אבקש: ואתה כר
 הוזהרת רשע מדרך לשוב ממנה ולא שוב מדרך הוא בעונו
 ימות ואתה נפשך הצלת: ואתה בן אדם אמר אל בית
 ישראל בן אמרתם לאמר כר פשעינו וחטאתינו עלינו ובם
 אנחנו נמקים ואך נחיה: יא אמר אליהם חראני | גאם | אדני
 יהיה אסדתחפץ במות הרשע כי אסד בשוב רשע מדרך
 ויהי שובו שובו מדרךכם הרעים ולמה תמותו בית ישראל:
 י ואתה בן אדם אמר אל בני עמך צדקת הצדיק לא תצדיקנו

רש"י

יכיה . עון מיתו ידע מיד פלמו ששע כפסו : (ח) והוא מזה נפשו מלט . אם
 נוסר טיב נולט : (ז) צפה נתחך . כלותו סופה הניתן להזכיר שלא תאכד נפש בן נתחך
 להזכיר את ישראל : (ז) בן אמרתם . לפיך חין אתם חפלים לשוב ככסורין אתם שלא תופיל

מצורת ציון

ענין הכנסה והלוי : (ז) נמקים . מלשון השופר שמש . כי הלא שמש את קול השופר
 המקס המזכיר וכו' לא קבל האזכרה ולא נשמר לך
 עון מיתו עליו : ודא . אכל אם היה הוא נוסר כלאזכרת השופר והיה נשמר היה מלט נפשו
 וכו' אמר סוהיל ויהי בירו מלט נפשו ולא מלט לכן מקבל עונם על מה שהפקיר נפשו :
 (ז) והצפה . אכל סופה אשר ראה את החרב בלא ולא תקע בשופר להזכיר את העם וא"כ
 לא היה העם נוסר להיות נשמר : הוא בעונו נלקח . ר"ל עם כי בוודאי הומת בגמול עונו כ"א
 לא היה בו עון לא היה כח ביד החרב ללקחו עכ"ז אדרוש דמו מיד סופה לעונם אותו על אשר
 לא הזכיר ובהם התקלה על ידו סוהיל ונטמו עליו וכו' ומה שכתבתי : (ז) צפה נתחך . נתיי
 אותך להיות כלופה לישראל וכלשר השמע מפי הפורעניות המיועדת לבוא תזכיר אותם כמי :
 (ח) באמרי . ר"ל לכן באמרי על הרשע אתה רשע כנס מות תמות ואח"כ לא דכרת את זאת
 להזכיר את הרשע לשוב מדרך עם כי הרשע הסוא ימות בעונו מ"מ אבקש דמו מדרך כי אולי
 היה נוסר אם הוזהרתו : (ט) ואחא . אכל אם אתה הוזהרת את הרשע להיות נוסר מדרך לשוב
 ממנו וכו' לא שב מדרך כי פשעו וחטאתיו הם עלינו ר"ל באמת עשית פשעים וחטאים : ובם
 וא"כ חין דבר רע בל מן האזכרה אכל בל באמת דבר טוב כי אתה בלתי נפטר על ידך כי
 את לא הוזהרתו היה עליך עונם על ההפסד כי אולי היה נוסר אם הוזהרתו : (י) בן אמרתם .
 וכו' אמרתם לאמר כי פשעו וחטאתיו הם עלינו ר"ל באמת עשית פשעים וחטאים : ובם
 ובגמולם אנו נמקים בלתי ולא על חנם ואין אסתר שמיים ר"ל להיות נאלים מן הספק כי לא
 חלמינו שחשבונו מועלת וכלו אמרו כוס סוהיל וכן הוא נמסר כפשינו וכאשר אבדנו אבדנו :
 (יא) חיו א"י . הכינוי נכבד אם חפצי במיתת הרשע כי חפצי בשוב מדרך הרשע למען יחיה ר"ל
 חין כוונתי בכבדא העונם להנמקם בו ראלו הייתי חפץ במיתתו אלא הטובים היו לעוררו לשוב
 מדרך הרשע למען יחיה ולכן באה מדרשיכם הרעים ולא תמותו בהמנועם מן ההשגה :
 (יב) צדקת הצדיק . מלקט שמש פלדיק מלו . לא חילי לחנו מן העונם תראוי לכו' עליו

ביום פשעו ורשעת הרשע לא יבשל ביה ביום שובו מרשעו
 וצדיק לא יוכל לחיות ביה ביום חטאתו : י באמרי לצדיק חיה
 יחיה והוא במח על צדקתו ועשה עול כל צדקתו לא תזכרנה
 ובעולו אשר עשה בו ימות : י ובאמרי לרשע מות תמות ושוב
 מחטאתו ועשה משפט וצדקה : יו חבל ישוב רשע וגילה ישלם
 בחקות החיים הלך לבלתי עשות עול חיו יחיה לא ימות :
 יו כל חטאתו אשר חטא לא תזכרנה לו משפט וצדקה עשה
 חיו יחיה : יי ואמרו בני עמך לא יתכן בך אדני והמה ברכם
 לא יתכן : יי בשוב צדיק מצדקתו ועשה עול ומת בהם :
 י ובשוב רשע מרשעתו ועשה משפט וצדקה עליהם הוא
 יחיה : י ובאמרתם לא יתכן בך אדני איש כדרך אשפוט
 אתכם בית ישראל : יא ויהי בשתי עשרת שנה בעשירי
 סדרקותיו קרי חטאתיו קרי

רש"י

לכס תשובה : (יב) לחיות בה . בלדקה : (יג) לא תזכרנה . להלילו מלפניו על פניו כסו :
 (טו) חבל . עכוס שזויתו להשיבו ככל השמש : (יח) וכות בהם . בשכילם ישנם :

מצורת דוד

ביום פשעו כ"א ענש יענש : ורשעת הרשע . המקס והמספ : (טו) חבל . ענין משכון כשו
 וכן רשעת הרשע ששעה מלא לא יהיה לו למכשול אם חבל תחבול שלמת רשך (שמות כב) :
 להמנע ממנו העונות הראוים לבוא עליו ביום (טו) יתכן . מלשון הכנס ומתוקן וכן תוחם
 טובו מרשעו : וצדיק . אכל הלידיק לא יוכל לחיות
 כעבור דבר הרשע ביום שיחטא ר"ל דבר הרשע מהלך ממנו החיים ביום חטאתו עם שאין מהלך
 ח"י הרשע ביום שובו וכו' אמר עם כי שניהם עשו רשע ופשע עכ"ז מזה מהלך החיים וזוה ח"י
 מהלך כי הכל תלוי בזמן הסוס : (יג) באמרי לדיק . ר"ל לכן באמרי על הלידיק שיהיה וזהו
 בעת על הלידיק ששעה ישוב לעשות עול בשבטו שהמקום יספר לו על העול בעבור ששעה הלידיק
 מיימים רבים : כל לדקתיו . כנס כל הלידיקות ששעה מאלו לא תזכרנה לו להגן עליו מן המיתת
 אכל לא ימות בגמול בעול אשר עשה : (יד) ובאמרי לרשע . ובאמרי על הרשע מות תמות וכו'
 שב מחטאתו ולא עשבו מעשה ועוד עשה את הטוב : (טו) חבל ישוב רשע . הרשע הזה כשחבל
 בחובו שלמת רשעו ושוב לו כבוא השמש וכלם את הגולה אשר גזל מאת רשעו ומעשה הליך
 בתוקות הבורם המכילים את החיים לבל פשות עוד את הטוב : חיו יחיה . כנס הרשע כזה יחיה
 אלא ימות כפי בגיורת : (טז) אשר חטא . מאלו לא שב : לא תזכרנה לו . להיות מת על ידס .
 ששפט . סוהיל ועשה עשה משפט ולדקת לכן יחיה : (יז) ואמרו בני עמך . ואם יאמרו לא
 יתכן דרך משפט ס' כמה ששפט את האדם לפי מעשיו האחרונים כי יחשבו לומר מהלך חיו
 סוף לחשוב שהשופט עם האחרונים חלו מול חלו ולפיכך יהיה המשפט : והמה . באמת החושבים
 כן דרכם לא יתכן : (יח) בשוב לדיק . כי כשישוב לדיק מלדקתו ועשה עול הלא הוא מת בעת
 שבתו אותם ולטובם תחב לו שלא יוסיף לחטוא : (יט) עליהם . הלא הוא יחיה בעבורם
 לטובם משפט ולדקת כאשר חבל : (כ) ואמרתם . ואין תאמרו לא יתכן דרך ס' והאומר הלא
 כשכל מחייב דרך משפט ולכן אשפט גם תחכם כל איש כפי הדרך שבו עשה בו וכו' אמר
 לואה שובו מדרשיכם הרעים ומוכס לו תהלת הענין אמרו ישראל כי פשעו וגו' ואין חיים :
 (כא) בשתי עשרת שנה . מוסר על לגלותו ר"ל יב שנה לגלות יחיו כן שאלו גלה יחוקאל עמם :
 בעשירי . כהמשך העשירי ובהמשך החמישי שפניו היה הסורין ותתחדש השנה כהמשך השני כי
 משפט שנת העולם הוא מחטיו ומנין השנים הם מנין :

בַּחֲמֹשֶׁת לַחֹדֶשׁ לַגְּלוּתְנוּ בְּאֵי-אֵלֵי הַפְּלִיט מִירוּשָׁלַם לֵאמֹר
הִכְתָּה הָעִיר: כִּי וַיִּדְיִיְהוָה הִיָּתָה אֵלַי בְּעָרֵב לִפְנֵי בֹאֵי הַפְּלִיט
וַיִּפְתַּח אֶת-פִּי עַד-בֹּאֵי אֵלַי בְּבֹקֶר וַיִּפְתַּח פִּי וְלֹא נִאֲלַמְתִּי עוֹד:
כִּי וַיְחִי רַבְרִי-יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: כִּי בְּרָאִים יֵשְׁבֵי הַחֲרָבוֹת הָאֵלֶּה
עַל-אֲדַמַּת יִשְׂרָאֵל אֲמַרְיִים לֵאמֹר אֶחָד הֵיחָ אֲבָרְהֵם וַיִּירָשׁ אֶת-
הָאָרֶץ וַאֲנַחְנוּ רַבִּים לָנוּ נִתְּנָה הָאָרֶץ לְמוֹרָשָׁה: כִּי לָכֵן אָמַר-
אֲלֵהֶם כֹּדֵד-אָמַר וְאֲרָנִי יְהוָה עַל-הָרֶם תֹּאכְלוּ וְעֵינֵיכֶם תִּשְׁאוּ
אֶל-גְּלוּלֵיכֶם וְדָם תִּשְׁפְּכוּ וְהָאָרֶץ תִּירָשׁוּ: כִּי עֲמַדְתֶּם עַל-
חֲרָבְכֶם עֲשִׂיתֶן תְּוַעֲבֹה וְאִישׁ אֶת-אִשְׁתּוֹ רָעוּהוּ מִמַּאֲתָם וְהָאָרֶץ
תִּירָשׁוּ: כִּי כֹדֵד-אָמַר אֲלֵהֶם כֹּדֵד-אָמַר אֲרָנִי יְהוָה תִּירָשׁוּ אִם-

רשי

(צב) ויפתח את פי. כמ"ס בראש ספ' (לשיל ג) ונחלמות ולא תהיה לנס לאיש מוכיח ואח"כ אמר
לו (לשיל ד) ביום קחתי מנס את ממונו וגו' ויבא הפליט אליך וגו' ביום ההוא יפתח פיך את
פליט ותדבר ולא תחלם עוד: עד כאן חזקאל בברך. כלומר כבוד בואו אלי בברך כמו לפני בואו
אלי בברך: (בד) אחד היה אברהם. זה אחד מאברהם דכריס שהיה רבי עקיבא דורש ואין
ר"ש בן יוחי תלמידו דורש כמותו. וכך היה ר"ש דורש אברהם שלא נעשה אלה על מזה אמת
ידע את הארץ את שלטונו על מזה הרכה כל שכן שלנו נחם הארץ למורשה. הוא שהניח
שפינס: (בד) על הסם תחלו וגו' והארץ תירשו. בתמיס אס נטויות אין אהם שומרים:
על הסם תחלו. את מחללי הפטוקים אהם אכולים על ידי רעותה שהורגין את בעלי ממונ
ועטוין את ממונס: (בו) עמדתם על חרכס. כלומר כל בעמונס מתחוקתם על חרכס:

מצורת דוד

פכתי (לשיל כח): (כא) הפליט. פניו המלטס מירושלים. הנמלט מן ההרגים בא
כמו ויבא הפליט (כראשית די): (בב) ויד. אלי לאמר לי שכותה העיר ר"ל שכתבוהו הסם
כח חזק סנווא: (בד) החרבות. מלשון אהבים: (בב) ויד ס'. רוח הנבואה כהא אלי
חורכה: למורשה. מלשון ירושה: (בו) על. כהערכ שלמי היום ההוא: ויפתח את פי
מרכס. כמו בהרכס וכה על במקום הכי"ת וגו'. ר"ל על שומן שבה אלי הפליט בבוקר
כמו דבר כי הנבואה לומר שמתה אוכל לפתוח פי
להוכיח אף מלכי על כי מתה יבמשו לי
ר"ל עד הבוקר דבר כי הנבואה שפתח פי: ויפתח פי. ר"ל וכן היה כי מאל נפתח פי ולא
נאלמתי עוד כי בנזח הפליט ראו שהאמת עמדי ופתח פי וכנ"ס ביום ההוא יפתח פיך את
הפליט וגו' (לשיל כד): (כד) ישבי החרבות האלה. וחזק ומפרש על אדמת ישראל ויאמר
על מתי מעט הנשחטים כחך אחר החורבן: אחד היה אברהם. הלא אברהם היה יודעי
פכ"י נחמה לו אי' למיכה והנחמו כנשחטים סה הלא לרבים נחשב למולו וכל הארץ נהמה לו
למורשה כי השבו הוא ונשאר בה יירשו את הארץ למשול בה כמוהו וכלו יאמרו אף אם אי
היה מנסר הלא אברהם היה אחד וירש את הכל: (כה) על הסם תחלו. זהו מין עשיר
שהיו נחמים לבדו וכלו סביבות הסם בסמוך לה ואמרו שהסדים אכולים את הסם וזה הבשר
ובאלו נחמים בשלנו אחד כהחרכבות וההכר רכה והחורס הסיכיה עליו כמ"ס לא תחלו על
הסם (ויקרא יט): ויעיבם תשאו. שנים אהם אל גלולים לעכס עבודת אלוהת: ודם תשפכו
וכי עושים אתם מחלות שמתו וכשבו ומה לכם להדמות אל אברהם: (בו) עמדתם על חרכס.
ככל עפ עמדתם חגורים חרכסם להיות נטוים להרוג נפשות: עשיתן תועבס. משכב איכור:
ממאנס. כמסכב סנווא: (בו) ויהי לא. הוא פניו כעטס כמו אם לא כהשר דברתם (משדבר

לא אִישׁ בַּחֲרָבוֹת בַּחֲרָבוֹת יִפְלוּ וְאִישׁ עַל-פְּנֵי הַשָּׂדֶה לַחִת
נִתְתִּי לְאֲכָלוֹ וְאִישׁ בַּמִּצְדוֹת וּבַמִּצְדוֹת בַּדָּבָר יִמּוּתוּ: כִּי וַתִּתְּנִי
אֶת-הָאָרֶץ שְׂמֵמָה וּמִשְׂפָּה וְנִשְׁבַּת גִּזְאוֹן עוֹזָה וְשִׁמְמוֹ הָרִי
יִשְׂרָאֵל מֵאֵין עוֹבֵר: כִּי וַיִּדְעוּ כִּי-אֲנִי יְהוָה בִּתְתִי אֶת-הָאָרֶץ
שְׂמֵמָה וּמִשְׂפָּה עַל-כִּלְתוּעַבְתֶּם אֲשֶׁר עָשׂוּ: לִי וְאַתֶּם בְּן-אָדָם
בְּגַן עֵמֶךָ הַגְּדִבְרִים בְּךָ אֵצֶל הַקִּירוֹת וּבִפְתָחֵי הַבָּתִּיִּם וּדְבַר-חַד
אֶת-אֶחָד אִישׁ אֶת-אֲחִיו לֵאמֹר בֹּא-נָא וְשִׁמְעוּ מִה הַדָּבָר
הַיּוֹצֵא מֵאֵת יְהוָה: לֹא יִבְוֹאוּ אֵלֶיךָ כַּמְבוֹא-עִם וְיִשְׁבּוּ לִפְנֵי
עֵפִי וְשִׁמְעוּ אֶת-דְּבַרְיָךְ וְאוֹתָם לֹא יַעֲשׂוּ כִּי-עֲנֵבְכִים בְּפִיהֶם הַמָּה
עוֹשִׂים אַחֲרָי בְּצַעֲם לֶבֶם הַלֵּךְ: לֹב וְהִנֵּה לָהֶם כְּשִׁיר עֲנֵבִים יִפְה
קוֹל וּמִמֵּב גִּזְוֹ וְשִׁמְעוּ אֶת-דְּבַרְיָךְ וְעוֹשִׂים אֵינֶם אוֹתָם: לִי וּבְבִאָה
הַנִּה בָּאָה וַיִּדְעוּ כִּי גָבִיא יְהוָה בְּתוֹכָם:

רשי

עשיתן תועבס. משכב זכור: (בו) אשר בחרבות. בערים הפלורות שמונן לסויות מריכות:
ואשר במצודות. מתחבל לסממן מן הכרס אשלה כס את הדבר: (ל) הנדברים כן. מתולוצין
כן: (לא) וישבו לפניך. כאלו הם עמי: ענבים. שחוק כמו טונב: בצעם. גולתס:
(לב) והנה לם כשיר ענבים. וזה את להון כומר אכובין: (לג) ובבאה. הסעס אליס:
דבה כהס. כי אמת מוכנת סיה לכא או ידע כי לא שחוק סיו דכרין כי גביא אמת סיה כהס כהס:

מצורת דוד

יד: אשר בחרבות. סיוטס בערים הפלורות
פד יפלו בחרב והסוכנים ע"פ השדס יפלו
המה ותיח השדס תחלס והנסתרים כמצודות
ובמצודות ימותו בדבר: (בח) שמפחה. כי לא
ישאר מי מסס: ונשבת. יבוטל הגאון והגאות
שהיה לםס מחיתון הקפס: שאין עובר. מגלי
ימלא סם מי עובר: (כס) כי אי ס'. הגאון
לשלא גמול: על כל תועבותם. בעבור כל
תועבותם: (ל) הנדברים כן. ר"ל דכרי ליטות
לגב: אצל הקירות. כן דרך המספרים דכר
סתר לעמוד סמוך אל הקירות מקום שאין אנשים
פוגרים או לעמוד כפתחי כהתם כי יבוא האחד
כפתח הכירו והוא יולא אליו אל הפתח וזהם
מספרים דכרים נסתרים: איש את אחיו. ר"ל מגלים מסתורים אם לה כחלים אכובים: באו
נא. דרך לגב יאמרו כלו פתח ושמו פני סניכא מסו הדבר סיולא מחת ס': (לא) ויבואו
אליך. והמה כחלים אליך כמנוח עס ר"ל רבים כחסיס אהת והמה מתעכבים לפניך כאלו הם
פמו והכרים על דכרי והמה שומעים את דכרין אכל לא יעשו אותם: כי ענבים וגו'. רק
המה עושים כפיהם את דכרין לדכרי לגב והתולוצס סוהך אהת חמדס סוה הללון אחר חמדו
ואין מתחבטס לקבל דכרין ולעשותם: (לב) והנה לם. סהס דכרי כנחאת כעייסס כשיר הלגב
למחות הפלוצס ככעל סשיר יס לו קול יספ ומגנן כטוב כסכרעט כעייסס שחרכס שחשך
לשמוע אכל אין מה לפשות כי אין לו לא זואה ולא אוקרס: רשעו. כן פס שמועים את
דכרין שמועת כהון לכד: ויששים אינם חותם. סוה כמו כהון ולינס טושים אותם: (לג) ובבאה
ובבאה הנחל שמועם סלשם מיידע על סנסעת עשות ממלךך: ויהי כהס. ר"ל או יתמס

די

כמו וסגרו על מסגר (ישעיה כד): (בו) במצודות.
ענין מגדל חוק ומגדל כמו מולדת סלטים (כס)
ג): ובסערות. חפזים בקרקע כבנין.
(בח) ומשפחה. מלשון שממון וכפל הדבר לרוב
השממון: ונשבת. ענין כעול ומיעס: גאון.
מלשון גאות: עוה. ענין חזק: (ל) הקירות.
מלשון קיר וחול: חד. אחד ופעלס האליף
לקר וכן סוה כלשון ארמי: גא. פתס:
(לא) ענבים. ענינו לגב והתול כן תי':
בצעם. ענין חמדס כמו מס כעס דכרי
(תסלים ל):

חוקאל לד

לד * יחד דבריהוה אלי לאמר : ב בראדם הנבא על רעוי
 ישראל הנבא ואמרת אליהם לרעים כה אמר ו אדני יהוה הוי
 רעוי ישראל אשר היו רעים אותם הלוא הצאן ירעו הרעים :
 ו את החלב תאכלו ואת הצמר תלפשו הפריאה תזבחו הצאן
 לא תרעו : ו את הנחלות לא תוקתם ואת החולה לא תרפאתם
 ולנשברת לא חבשתם ואת הנדחת לא השבתם ואת האבדת
 לא בקשתם ובחוקה רדיתם אתם ובפרך : ו ותפוצינה מבלי
 רעה ותהיינה לאכלה לכלחית השדה ותפוצינה : ו ישנו צאני
 בכל החרים ועל כל גבעה רמה ועל כל פני הארץ נפצו צאני
 ואין דורש ואין מבקש : ו לכן רעים שמעו את דבר יהוה :
 ו חיאני נאם ו אדני יהוה אסלא יען היות צאני ו לבו ותהיינה

רש"י

קד (ב) על רועי ישראל . על פנטי ישראל . אשר היו רעים אותם . את עלמם היו משנים
 ממזון חזיריים אשר תחתיהם : הלוא הלאן ידעו הרעים . הלא משפט הרועים
 לרעות את הלאן ולא לרעות את עלמם : (ד) את הנחלות . את הכחושות מאין כח דלורשאים
 כלע"ז שריכות חיוון לתמוך בכן ביד : לא חכמתם . לקשור שברי העלם זה עם זה כמשפט
 הכופאים : ואת הנדחת . שדחת מתוך העדר אל החוץ . רדיתם . יכרתם : (ו) ישנו אצני .

מצורת דוד

מצורת ציון

לד (ב) דעי . ענין קריאה לעור . ויאמרו סגס כהם נבואת הנביא וזו ידעו שסי
 כשמה כמו ועגלון איש כריא (שופטים) נביא כחוכם ודבר סי' הים כפיו ולא היו דברי
 (ג) : (ג) הנחלות . ר"ל חלב כחכר מן
 האיכרים : חבשתם . ענין קישור כריכת
 המעלות על השבר כמו והנה לא חכשם (לעיל)
 (ד) : הנדחת . מלשון דחיים : רדיתם . ענין
 שלטנות וממשלה : ובפרך . ענין עבודה קשה
 המפרכת ומשכרת את הגוף כמו לא ידעו בפרך
 לעיניך (ויקרא כג) : (ה) ותפוצינה . ענין
 פזור : (ו) ישנו . ענין תעיים בדרך כמו
 משנה עוד בדרך (דברים כו) : (ח) לבו . ענין
 זכחתם למאכל : הצאן . אשר הלאן לא רעיתם
 כראוי ר"ל הרעים היו עוסקין לענג את נפשם

וגזלו עשירי העם ולא חששו בתקנת יתר העם : (ד) את הנחלות . את הכחושות כחמד מאיכריון
 וריביון חיוון סגס לא תוקתם אותן : ולנשברת . את הנשברת ביד או כרגל סגס לא קשרתם
 עליה כריכת מעלות : הנדחת מן העדר : לא שכתם . אל הכיר : האבדת . אשר לא
 נודע אנה הוי : לא בקשתם למלוא אותם : ובחוקה . משלם עליהם כחוקת הוי ונפשות
 מנחם עבודה עקר ר"ל לא חוקתם העמיים והגבילים לקחת משפטם מיד שופקים וכן
 משלם כהם לעשות עמכם מלאכתכם ולא חששתם להדריכם בדרך הישר ולהסיר מכם
 הדעות המשובשות : (ח) ותפוצינה . ונפלו הלאן מסכת היותם כלי רועים משניה עליהם כראוי :
 ותהיינה . והסכת כנפון היו למאכל לכל חית השדה כי בלא למקום חיות העורפות ובעבור
 זה נפצו עוד יותר לברוח סגס והנה מיד החיות : (ו) ישנו אצני . ולזה מהם חושים כהרים וכנכחות
 אינם יודעים אנה הם הולכים : ואין דורש . להספס יחד : ואין מבקש את האובדות ר"ל
 מעור זה כלנו בגולה והסחיתים האומות והנס הולכים נעים ונדים ואין מי מחוירם לטעם
 שמו ישי עשמים : (ח) אס לא . הוא ענין שטתם מנס ולא אמר וסי' הוא כללם כחומר

חוקאל לד

צאני לאכלה לכלחית השדה מאין רעה ולא ידעו רעוי את
 צאני וירעו הרעים אותם ואת צאני לא רעו : * לכן הרעים
 שמעו דבר יהוה : כה אמר אדני יהוה הנני אל הרעים
 ודרשתי את צאני מידם והשבתים מרעות צאן ולא ירעו עוד
 הרעים אותם והצלתי צאני מפיהם ולא תהיון להם לאכלה :
 י כה אמר אדני יהוה הנני אני ודרשתי את צאני ובקרתים :
 י כבבקרת רעה עדרו ביום היותו בתוך צאנו נפרשות בן אבקר
 את צאני והצלתי אתהם מכל המקומות אשר נפצו שם ביום
 ענן וערפל : י והוצאתים מן העמים וקבצתים מן הארצות
 ותביאותים אל אדמתם ורעיתים אל דהני ישראל באפיקים
 ובכר מושבי הארץ : י במרעה טוב ארעה אותם ובחרי מרומ
 ישראל יהיה נהם שם תרביצה בנה טוב ומרעה שמן תרעינה
 אל דהני ישראל : י אני ארעה צאני ואני ארביצם נאם אדני
 יהוה : י את האבדת אבקש ואת הנדחת אשיב ולנשברת

רש"י

הולכות עופות על פני כל ההרים כלומר נפשו הפקר לעשות איש איש כדלוננו ולא כוחתם אותם
 ולא שפעתם בין איש לרעהו : (ח) וירעו הרעים אותם . את עלמם : (י) ולא ירעו עוד הרעים
 אותם . את עלמם : (יא) ובקרתים . גיון בקור חולים : (יב) נפרשות . כשכן נפולים והוא
 הולך ביניהם ומאספם יחד : ביום ענן וערפל . כי כן דרך הלאן להספור ביום העמוץ :

מצורת דוד

מצורת ציון

אם לא יהיה כי חזי יהיה כואת וכואת : פאין
 רעה . מסכת היותם כלי רועים משניה כראוי :
 אותם . את עלמם רעו להשמין את כשכם :
 (ג) לכן וגו' . על כי חרכו הדברים באמרומי
 הוי וגו' לכן אמר טוב לכן הרועים וגו' וכן
 הוא דרך המקרא : (ד) הנני . הנה אני אפנה
 אל הרועים לשלם להם כגמולם : ודרשתי וגו' .
 ר"ל אעתישם על אכוד הלאן : והשבתים .
 מהיות עוד רועים אצני ולא ישמינו עוד את
 עלמם בחלב הלאן ר"ל אקח מהם השכרה ולא
 יתענגו עוד בגזל העמיים : (יא) הנני אני . כאומר עם כי יכלו הרועים הנני אני קיים ואפי
 אדרוש את אצני ואחקר אחריכם : (יב) בבקרת . כמו שהרועים חוקר בעדרו ביום היותו בתוך
 אצנו והעם נפרשות שזו דרכו לחקור לדעת אם לא נעדר מה מנחם כן אבקר את אצני ואילו
 אחסם ממקרי כל המקומות אשר נפצו שם ביום כוא עליהם הגלות המר והחשך ולפי שהאגילם
 הלאן אמר לשון הטוב כהם שדרכם להספור ביום ענן וערפל : (יג) באפיקים . במקום
 המים ובמקום המיושב והמנוחה : (יד) במרעה טוב . ר"ל אפשיע להם טובה מרובה וכפל הדבר
 דבת פעמיים לפי מרכיב הטובה וההשפעה : (טו) אני ארעה . ר"ל אני בעצמי אשביע על
 תקימם : (טז) אשיב . אל העדר : ואת השמנה ואת החוקם . המתחוקת על חכמתם להדפס
 ולקכות

אחלש ואת החולה אחזק ואת השמנה ואת החזקה אשמד
 ארענה במשפט: י ואתנה צאני פה אמר אדני יהוה הנני שלמ
 בין ישה לשה לאילים ולעתודים: יי המעט מכם המרעה המוב
 הרעו ויתר מרעיתכם תרמכו בגליתכם ומשקעמים תשתו ואת
 הנותרים בגליתכם הרפשו: יי וצאני מרמם בגליתכם תרענה
 ומרפש בגליתכם תשתנה: כ לכן פה אמר אדני יהוה אליהם
 הנני צאני ושמפתי בין ישה ברעה ובין ישה רעה: כא יען בצד
 ובכתה תהדפו ובקרניתם תנחו כל החולות עד אשר הפיצותם
 אותנה אל החוצה: כב והושעתני לצאני ולא תהינה עוד לבן
 ושמפתי בין ישה לשה: כג והקמתי עליהם רעה אחד ורעה
 אתהן את עבדי דוד הוא ירעה אותם והוא יהיה להן לרעה:

רשי

(טו) ואת השמנה ואת החזקה . הסודפת וזוחפת את חכרותי: (יז) בין שם לשם . בין בעלי
 אגרופים לחלשים: (יח) המעט מכם . את אשר החזקות שבעם רעות המרעה הטוב והנורא
 לא תרמכו המותר כנגליתם ותחללו אותן שאר לאני אלא שאף מותר מרעיתם תרמכו כנגליתם
 ולא די לכם אלא ששקע מים תשתו אלא שטותרים כנגליתם תרמסו: ומשקע מים המים
 שלולים ששקע הטיט ולא נעקרו כנגליתם וסדוגמא כתרוממו טועיר לכן דפרטו טכני ומותר
 פרטו כולן שמשיתו ומשתי מתקן אהן שתי ית מותריה שמשיתו שתי: (יט) וצאני וגו'
 ופמי מותר מילל שמשיתו אהן ומותר משתי שמשיתו שתי: (כ) שיה כרים . חוקס . רעה .
 מיגרא כלפי: (כג) עבדי דוד . מלך מרעה:

מצודת דוד

שתי שכיב לטו: (יז) ואתה . כמו ואתן: ולסחתה אותה אשמד ותרענה כמשפט הראוי
 (יח) תרפשו . ענין דריכה כנגל: ומשקע . והכוון ר"ל אהך נקם מהעשוקים את העניים:
 ענין נפילת הדבר כעומק כמו ושקעה כחור . בין שם לשם . בין שם החלופה ובין שם
 מזרים (עמוס ט): תרפשו ענין דריכה . חוקס: לאילים ולעתודים . בין מן החלשים
 ורמיהם כמו מעיני נרפם (משלי כ): (ב) ברעה . בין מן העתודים: (יח) הפעם . כאלו אל
 שמה כמו ועלנו איש כריא (שופטים ג): החזקות ידבר המעט לכם שאתם רועים המרעה
 רעה . כחושב כמו ומשמן כשרו ירזה (ישעיה ט) עובד אלא שגם המרעה שהותרתם תרמכו
 (י): (כא) ובכתה . כוח רוחה כיד ממעל כנגליתם שלא יטנו ככם שאר האלן: ומשקע
 במקום הנורו גנוף: תהדפו . ענין דחיפה מים . מים שלולים ששקעה הטיט אותם תשתו
 וכחלה כמו אשר תדמנו רוח (תהלים ח): ואת כוונת הדבר כנגליתם לעבור אותם:
 תחללות . כחלוקות באתה מן החלוקים: (יט) וצאני . ר"ל ושאר האלן בעל כרחם יאכלו
 המרעה הסודפת כנגליתם וישתו המים ההמוסים
 כנגליתם ר"ל מושלי העם לקחו לעלמם מיטב
 האלן ושחיתו עוד השאר ככה לחלק העניים: (כ) הנני אני . ר"ל ככה אני כוח המושל על
 פולס ואשפט בין שם כרים המוקת לרעה: (כא) בצד ובכתה . אתם השמנים והחזקים
 תהדפו כלד ובכתה ותגנחו בקרן את החללות עד אשר פרכתם אותן לטוס אל החושב:
 (כב) הרושעתי לאני . אני אושע את לאני ולא תשיים עוד לכם לכוז ואשפט בין שם
 שחוקס ובין שם החלופה: (כג) והקמתי . אשמד עליכם רועה אחד והוא ירעה אתהן
 כמשפט כחלי ואת עבדי דוד אקים והוא מלך הכשית ככה מרעה דוד: ורא ירעה אותם וסוף
 שיש לכן לפי . כמל הדבר רעת שמנים למר כהוא לנד יסיס המושל והסליע עליכם:

כי ואני יהוה אהיה להם לאלהים ועבדי רדו נשיא כחוקם אני
 יהוה דברתי: כה וכרתי להם ברית שלום והשפתי חיה ורעה
 מן הארץ וישבו במדבר לבטח וישנו ביעורים: כו ונתתי אותם
 וסכיבות נבעתי ברכה והורדתי הגשם בעתו נשמי ברכה יהיו:
 כז ונתן עין השדה את פרוי והארץ תתן יבולה והיו על אדמתם
 לבטח וידעו כי אני יהוה בשבתי את ממוצות עלים והצפתים
 מיד העברים בהם: כח ולא יהיו עוד בן לגוים ותית הארץ לא
 תאכלם וישבו לבטח ואין מחיר: כט והקמתי להם ממע רשם
 ולא יהיו עוד אספי רעב בארץ ולא ישאו עוד כלמת הגוים:
 ל וידעו כי אני יהוה אלהיהם אתם והמה עמי בית ישראל נאם
 אדני יהוה: לא ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם אני אלהיכם
 נאם אדני יהוה:

לה * יהי דבריהוה אלי לאמר: כ בראדמם שים פניה עליתך
 ביעורים קרי

רשי

(כד) וישנו ביערים . הרעס יונתן ויתפתקון כחורבא יש לסותרו כלשון טיט: (כו) ונתתי
 אותם וסכיבות נבעתי . תהי נתינתם כנרעה ונתתי כמו והשכנתי: (כז) כושע לשם . קיום
 פיהא לשם עולם: אספי רעב . טעמי רעב מחמת כושת רעבון וטוני: (כח) אדם אתם .
 אינכם ככהמות בעמי:

מצודת צין

(כד) לאחלים . להושיע ולהליל: תבדי דוד . (טו) נבעתי . סוף א"י הגבוהה מכל הארלות:
 כוח מלך המשיח ככה מרעה: אני ס' דכרת . (כו) יבולה . ענין למר וכן ארץ נהנה יבולה
 א"כ כודלף כן יסיס: (כז) וכרתי . או אכרות שם סו: פסות . כס כדי העול והוא מלשון
 עמסה כרית שלום ליהוים מתמידים לשבת מעט: (כח) פפע . מלשון קיעס: אספי .
 כשלוש: והשכנתי וגו' . ר"ל חית השדה לא יקחו אותם וכמ"ל לא ירעו ולא ישחיתו (ישעיה
 יח): וישבו כמדכר . אף כמדכרות וכיערים
 מקום החיות ישבו כעת וישנו שמה וערכה להם
 פתח כי לא יתירדם מי: (כו) ונתתי אותם . אתן אותם כבקומם וכל סכיבות נבעתי אתן
 כרע: כבתי . כוונן שיש לנרד בו: נשמי כרעס יסו . כי מאל יכוון נמאת הארץ: (כז) כי
 אני ס' כהלמן כמחמרו: כפסות עולם . מה שכבידו עליהם האומות ואתו כמשל מן השור
 שמשמים עליו כדי העול לתרום את האדמה: (כח) ודית הארץ . ר"ל פריה הגוים האכזורים
 שבהם או יאמר גם החיות המזיקות שלא ירעו עוד ולא ישחיתו: (כט) פפע לשם . ניעס
 ויפס וסדורה להיות עם תפארת בין העמים: ולא יסו וגו' . ר"ל לא ימלאו עוד כחך אשמים
 כבא עליהם כליון כרעס: ולא ישאו . לא יסבלו עוד כלימה מן הגוים כי לא יערכו עוד ככוח
 כהרעות הגוים כעבור הלהם לשאת חרפתם כדרך כבא כחך כגרים: (ל) וידשו . או ידשו שאני
 פמסס וסמה עמי כחכיב לי: (לא) ואתן לאני . ומורו ומפרס לאן מרעיתי האלן שאני רועס
 אתם דפו שאלם אתם ר"ל אינכם בעמי ככהמות אלא חשבים וכדרך כן אדם ואני מיוחד שמי
 מליכם להקרא אלהיכם ולא כיייתי מיוחד שמי מליכם אם הייתם בעמי ככהמות:
 לה (ב) על סר שער . סוף ארץ אדום כיושבת כדמותם של א"י אולם כהטאה כסיה
 תמנעם מל פל א"י פלס כנגלם ופי טעלוחיכם ספר שער ומסע נערדו לך אמר

שעיר הנבא עליו : ו אמרת לו בזה אמר אדני יהוה הנני אלקי
 הרשע ונמיתי ידי עליך ונתתיך שממה ומשמה : י ערף
 חרבה אשים ואתה שממה תהיה וידעת כי אני יהוה : י יען
 היות לך איבת עולם ונגר את בני ישראל עלי ידי חרב בעת
 אידם בעת עון קץ : י לכן חיראני נאם אדני יהוה כי לדם
 אעשה ודם ירדפה אסלא דם שנאת ודם ירדפה : י ונתתי את
 הר שער לשממה ושממה והכרתי ממנו עבר ושב : ה ומלאתי
 את דהריו חלקיו נבעותיה וגיאותיה וכל אפיקיה חללי חרב יפלו
 בהם : ט שממות עולם אהנה וערף לא תישבנה וידעתם כי
 אני יהוה : י יען אמרה את שני הגוים ואת שתי הארצות לי
 תהינה וירשונה יהוה שם היתה : יי לכן חיראני נאם אדני יהוה

סחשובנה קרי

רשי

לה (ה) וחגר . ותשל כמו (מיכה ה) ובגרתי גיאל אכניס שהיו מסגינין אותם לאויביהם
 כשהיו בורחים דרך ארלם וזה שאמר (עובדיה ה) אל תעמוד על הפרק בעת אידם
 כשמסרתם ביד אויב בעת פון קץ . כשנגמר קץ עונם ונתמלא סחם : (ו) לדם אשך .
 נוכל מהרב : דם שאלת . כוית את הכוכבה שעבודתי היות מסורה לסם וזאלת להיות מכלל
 עמך כדם קרבן עבודתי וכלוך דם הכוכבים ירדך ויאל דם מילס שאלת ויאל רוחים אתה ואל
 כשאל כל אדם ורוחיים ירדוך . ויאל דם שאלת אחיך שהוא עשך דומך : (ט) ועירך לא
 תשכנה . לא כמו שאמרתי למלרים (לעיל ט) ושכתי את שכות מלרים . ואחרי כן אשיב את שכות
 בני עמון (ירמיה מע) וזו היא שאמר (מלאכי א) ואת עשו שאלתי ואתן את כריו שממה שעתידים
 לשממו עולם : (י) שני הכוכבים . ישראל ויחודה ומרדך אגדס רבי תחומא דורכו כלפי שהלך
 עמו אל ישמעאל להתחתן בו כשהיו שיעור על יחאק על יבוסת אכרסס ויסרוג ישמעאל את
 יחאק וחסים אני גואל כדם ואכרוג את ישמעאל וזה יקרבתי ימי אכל אני [כראשית כן] ואינ

מצודת ציון

לה (ג) ומשמה . מלאון שממה וכפל הכתר על הר שער : (ג) הנני אלקי . סנה אני אלחם
 לרוב השמון : (ד) חרבה . מלאון עמך : ונמיתי ידי . להכות כן : (ה) ואתה .
 חורבן : (ה) איבת . ענין שאלת כמו ואיבת ר"ל כל הארץ ככללה : כי אני ה' . הנאמן
 אשית [כראשית ג] : וחגר . ענין הולס ושפיסה לשלם גמול : (ח) יען . בעבור שהיה לך על
 כמו ומינס הנכרים אלה (שמואל ב וד) : ישראל שאלת גמורס מימות עולם והולת דמי
 אידם . ענין לער ומקרה רע כמו סלל איד לעול ישראל ע"י חרב בעת כוול עליהס אדום כחורבן
 (אויב לא) : (ח) נבעותיה . מל' נבעס וסר : בית השני בעת כוול העון שממלא את סחם
 ונאחיריה . מלאון גיאל ופמך : אשיקך . סס ומשלים את הקץ : (ו) לדם אשך . אעשה את
 המקומות אלקי מלאס דמי הכוכבים : ודם . אכני שופכי
 דם ירדפוך : אם לא דם שאלת . וכי לא שאלת
 שופכי דם ומאלך נשמרת מסס והנה פתה שופכי דם ירדפוך וישגינך : (ו) את הר שער . ר"ל
 הארלות שחולדותיהס מרס שער ומסס נפרדו : לשממה ושממה . כפל המלס יורס על מרביס
 השמון : (ח) את הריו . כי יבוסו על ההרים וסס יביגס האויב ויסרגס : (ט) שפמות עולם .
 שד עולם היתה שממה ועירך לא תשובנה לקדמתן : כי אני ה' . הנאמן לשלם גמול :
 (י) יען . בעבור שאלת את שני הגוים וגו' הס יסודה וישראל ואלתום הס משהס חסיס
 ל' ואנחתי יבוס אתן עד עולם : וד' סס סיה . כחומר אכל לא כן יבוס כי ס' סיה ס' ר"ל
 מקום שקדשו סיס סס ואלי ארץ יעובד כידך :

ושיטי

ועשיתי באפך ובקנאתך אשר עשיתה משנאתיך כם ונדעת
 כם באשר אשפמך : י וידעת כי אני יהוה שמעתי | את צל
 נאצותיך אשר אמרת על דהרי ישראל לאמר | שממה לנו
 נתנו לאכלה : י ותגדילו עלי בפיקם והערתם עלי דבריכם
 אני שמעתי : יי בזה אמר אדני יהוה בשלמה בלה ארץ שממה
 אעשה לה : ט בשמחתך לנחלת בית ישראל על אשר שממה
 בן אעשה לך שממה תהיה הרשעיר וכל ארזם פלה וידעו כי
 אני יהוה :

לו * ואתה בן אדם הנבא אל דהרי ישראל ואמרת הרי ישראל
 שמעו דברי יהוה : בזה אמר אדני יהוה יען אמר האויב עליכם
 האח ובמות עולם למורשה היתה לנו : ג לכן הנבא ואמרת בזה
 אמר אדני יהוה יען ביען שמות ושאף אתכם מסביב להיותכם
 שממו קרי

רשי

אני את יחאק ואת ישמעאל : וד' סס סיה . יודע את מחשבתך : (יא) ועשיתי כאשך . כאחוס
 אלה שפמתי לישראל אעשה לך : ונדעתי כם כאשר אשפך . אז יכירו את גבורתי :
 (יג) והערתם . הכריתים וכן ופתר עין הקטרת (לעיל ח) לשון רכיו : (יד) בשממה כל הארץ .
 כשאלו אני את מלכותי כי אז תשמע הארץ כענין שנאמר ה' מלך תגל הארץ (תהלים לו) את
 שממה אעשה לך :

לו (ב) האח . שממה : ובמות עולם . ארץ ישראל שהיה גובה וניוו של עולם : (ג) שמות
 ושאף אתכם מסביב . (שכינס) סיו משתוממים ותומכים לשחוק ולראות כסוף מורכבם
 ותאפס ותאכיס ומלפנים לסיכותם מורסש לשארית הגוים :

מצודת ציון

(יא) ועשיתי . אעשה לך כפי אשך וקנאתך אשר
 פסית להם מרס השאלת שיש לך עליהם ר"ל
 אעשה פמך בערך שפמתי עמו : ונדעתי כם .
 אהיה נודע ויכיר בין בני ישראל למשגית כאשר
 אשפך על מה שפמתי לו : (יב) וידעת . אז
 תדע ששמעתי את כל דברי כויוך שאלמת על
 הריו ישראל הנה שפמו כי אנשיהם נתמו לנו
 לאכלה ולא נכאר סס מי מהם : (יג) ותגדילו .
 ואשר הגדלתם עלי בפיקם לדבר גדולות ודברי
 גאווה ואשר הכריתם עלי דכריתם כדברי חורף
 סנה חס שמעתי את ככל ואין דבר נעלם מפני
 (יד) כשמוח . בעת שהיהס שמחה ככל הארץ
 אז אעשה חורף שפמס שיגולס מלכות שמים ותתרכס אז השמחה בעולם כמ"ס מלך תגל
 הארץ וגו' (תהלים לו) : (טו) כשמחתך . בערך השמחה שהיה לך על נחלת בית ישראל
 של אשר נעשית שממה בערך סוס אעשה שממה על שמחתך : וכל אדום סלס . הכאים מהר
 שער ונפרדו על פני האדום : כי אני ה' . הנאמן לשלם גמול :

לו (ב) עליהם . על שמותיהם אשר הולת אסוף ענין לשון שמחה : ובמות עולם . גבוהת
 עולם סיה ח"י סבגס מכל הארלות סיה סיהנו לנו למורסס : (ג) יען כיען . הספל לחוס
 ונאחיריה סס סס סגרים גולת פלישה ונאחיר יחאק כסוף הענין : שבויה ושאף
 ססס

מורשה לשארית הגוים ותעלו על שפת לשון דברתם: י לכן
 הרי ישראל שמעו דבר אדני יהוה כה אמר אדני יהוה להרים
 וגבעות לאפיקים ולגאות ולחרבות השממות ולערים הנעובות
 אשר היו לבו ולעג לשארית הגוים אשר מסביב: ה לכן כה
 אמר אדני יהוה אם לא באש קנאתי דברתי על שארית הגוים
 ועל אדם פלא אשר נתנו את ארצו להם למורשה בשמחת
 כל לבב בשאמ נפש למען מורשה לבו: י לכן הנבא על
 אדמת ישראל ואמרת להרים ולגבעות לאפיקים ולגאות כה
 אמר אדני יהוה הנני בקנאתי ובחמתי דברתי יען כלמת גוים
 נשאתם: י לכן כה אמר אדני יהוה אני נשאתי את ידי אם
 לא הגוים אשר לכם מסביב הנה כלמתם יצאו: ה ואתם הרי
 ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל כי קרבו
 לבוא: ה כי הנני אליכם ופנתי אליכם ונעבדתם ונורעתם:
 והרביתי עליכם אדם כל בית ישראל כלה ונשבו הערים
 והחרבות תבנינה: י והרביתי עליכם אדם ובהמה ורבו ופרו

רשי

חזעלו על שפת לשון. ועשו כחורבנות כל מדברים ומדוככים [ס"א ומתככים] כגם לאמו
 טאל סרי שממו: ודבת פס. פאלמאריט כלפי: (ה) למען מנרשה לבו. לפי שאלו
 גירושם לבו שטעמם לירוש:

מצורת ציון

(ימני ב): ודבת. ענין אומרים וע"פ רוב אהכס מסביב. ר"ל האומות מסביב השמו אהכס
 יאמר על האמרים הרעם ענין כי שמעתי דבת וכלנו אהכס למען תסיו למורשה לשארית הגוים
 רכוס (סס כ): (ד) לבו. מלשון ציון: הכארים כביעותים: חזעלו. סייחם עולוס
 (ה) קנאתי. ענין כעס: כלא. כמו כלם על שפת ולשון ר"ל כולם היו מספרים ומדברים
 כה"א: בשאם. ענין כיוון וכן באשכ כעס: ודבת פס. כל עם מהעמים דברו ככס
 (לעיל כה): סנרשה. מל גרובין: (ח) תשאו. דברי גנות: (ד) לבו וגו'. לפי שחרבו הדברים
 תמטו ותגדלו: (י) תבנינה. מלשון בנין: לוח אמר שוב לכן וכן דרך המקרא בכל מקום:
 וסנרשתי הנעובות. מיושבות: (ה) אם לא. הוא ענין
 שבוים וגזם ולא אמר: באש קנאתי. ר"ל כחוק
 כעסי: להם. לפיכך: בשאם נפש. ככות אותם כעס: ל"ץ מנרשה. למען לגרם אותם
 לפיות סיו לציון ר"ל לא סיו עיקר הכונה לטובת עמם ר"ל לבנות את ישראל: (ו) יען.
 ענבור שסכלתם כלומה מן הגוים: (ז) אני נשאתי את ידי. כן הוא דרך שבוים וכמ"ס וגם
 אני נשאתי ידי להם (לפיל כ): אם לא. הוא ענין שבוים: כלמתם. הכלימה הרחיקם להם
 יסכלו הם: (ח) ענפכם תתנו. לא תסיו עוד שממה ר"ל תגדלו ענפים ותשאו פרי למאכל
 לפני ישראל כי קרבו לבוא אל ארצם: (ט) כי הנני. סכס אני נשאתי ונפנה אליכם ותסיו
 נעבדים כעבודתם וסיו חרשים לא כמו שפיתם לעבד שממה ומשמה: (י) כל
 בית ישראל כלה. ר"ל אף בני עשרת השבטים ישובו סנה: ונרשבו ספרים. סייחיים מיושבות
 כהמשים: (יא) ופרו. יצאו פירות. ר"ל יולדו בנים וננות וכל בשמחת מדברים להחיות סנרש:

חזקאל

והשבתתי אתכם כקדמותיכם והיטבתי מראשיתכם וידעתם
 כי אני יהוה: י והולכתי עליכם אדם את עמי ישראל ורשוד
 והיית להם לגתלה ולא תחוסק עוד לשכלם: י כה אמר אדני
 יהוה יען אמרים לכם אכלת אדם ומשפלת גויה היית:
 י לכן אדם לא תאכלי עוד וגויה לא תכשלי עוד נאם אדני
 יהוה: י ולא אשמיע אליך עוד כלמת גוים וחרפת עמים לא
 תשאי עוד וגויה לא תכשלי עוד נאם אדני יהוה: י והי דבר
 יהוה אפי לאמר: י בן אדם בית ישראל ישכים על אדמתם
 ויטמאו אותה בדרכם ובעלילותם כטמאת הגויה הייתה בדרכם
 לפני: י ואשפך חמתי עליהם על הרים אשר שפכו על הארץ
 ובגלגוליהם טמאוה: י ואפיץ אתם בגוים ויזרו בארצות בדרכם
 ובעלילותם שפמתים: י ויבוא אל הגוים אשר באו שם ויחלדו
 את שם קדשי באמר להם עם יהוה אלה ומארצו יצאו:
 י ואחכול ערשם קדשי אשר חלדו בית ישראל בגוים אשר

סאת קרי גוייד ק וגוייד ק תשכלי ק וגוייד ק רש"י

(יב) לשכלם. לגרם יושבין מקרבו טוח קרוי טעול: (יג) אכלת אדם את. לימודם ס"א
 סארן סאלת לסעתי את יושביה סאלטויים כלו כה וסיודיים כלו כה: (יד) בן אדם בית ישראל
 טביס וגו' טעמלת סידס. סמשלם סכחוב לגדס ספעלס מלפס מתי ססכר וסלכ לגוב אלס:
 (כ) ויבוא. לפי סלמר בית ישראל כלס ספרסס קרלס כל ספרסס כלסון יסיד ומדסס אלס
 סקריס כל ספסס כגולס ומפס חון מס סיו אומריס סכנלס סרי אלו פס ס' ולא סיו לו יכולת
 לסילס. כמדסס איכס כתי: ויחללו את סס קדשי. ססעילו את כבודי ומכו סמילול כלמור

מצורת דוד

חזשבתי. אוסיכ אהכס כהלכס כמו שיכנס
 ענין קדס ואיסיכ עמכס עוד יתר ממה ססיס
 לכס כרלכונס עד לא גליתם: וירעחם. אז
 חדעו סלתי ס' סלמון כחלמתי: (ב) הולכתי
 טליכס. כללו יאמר אל סריס מעתס אולין
 טליכס אדם וסחר ומפסס את פמי ישראל וסס
 יסרו: לשכלם. לסיות חרדיס וגרוסיס מרן:
 (ג) יען. ענבור ססלומות אומריס על מקומות סיי
 לכלות וללכד בני אדם כי מתחלת נלכדו וכלו כה ככנפס יושבי סארן ולחל"ל כלו כה כה
 ישראל אשר יסבו תחנם: וסככלת גוייד סייח. דרכן לסכל וללכד סיוס סיוסיס כן וסו
 ככל פנין כמיס: (ד) אדם לא תלכלי עוד. כסיטובו ישראל ללרלס לא יכל עוד כן: וגוייד
 לא תשכלי עוד. ככל סדכר כמיס: (פ) ולא אשמיע וגו'. ר"ל לא יכלימו עוד אותך כדכר
 וס ולא סכנלי עוד חרפס כעטור וסל כי מולו לא תכשילי עוד את גוייד לסיות ללכדיס כן:
 (ח) כפססתי סידס. כמו טמלת סידס סעיוי סיו מנחוקת מכפלה כן סיהס דרכס עמלס
 לפני עד לסרתיקס: (י) ואשפך. לכן ספסתי עליכס חמתי כעטור דס סכקי אשר ספכו וכעטור
 סמלס את סארן כנלולייס: (יא) בדרכם. כגמול דרכס ומפסיכס ק סעמתיס: (כ) ויבוא
 אל כגריס. וכלמר כל אל כגריס כגלו כיוסיס נחללו על יודיס סס קדשי כי כגריס ססס
 כפדו סליס ססס פס ס' אלס וסכ"ו יסל מלרס ונכנתי יכולו לא ססלרס כלרלו: (כא) אשר

חזקאל

חוקאל לו

באו שמה : כי לבן אמר בבית ישראל כה אמר אדני יהוה לא
 למענכם אני עשה בית ישראל כי אדלשם קדשי אשר
 חללתם בגוים אשר באתם שם : כי וקדשתי את שמי הגדול
 המחולל בגוים אשר חללתם בתוכם וידעו הגוים כי אני יהוה
 נאם אדני יהוה בהקדשי בכם לעיניהם : כי ולקחתי אתכם
 מן הגוים וקבצתי אתכם מכל הארצות והבאתי אתכם אל
 ארצתכם : כי וורקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל
 טמאותיכם וכפר גלוילכם אמהר אתכם : כי ונתתי לכם לב
 חדש רוח חדשה אתן בקרבכם והסרתי את לב האבן מבושרכם
 ונתתי לכם לב בשר : כי ואתרדחי אתן בקרבכם ועשיתי את
 אשר ברחי תלכו ומשפט תשמרו ועשיתם : כי וישבתם בארץ
 אשר נתתי לאבותיכם והייתם לי דעם ואנכי אהיה לכם
 לאלהים : כי והושעתי אתכם מכל טמאותיכם וקראתי אל
 הדגן והרבייתי אותו ולא אתן עליכם רעב : כי והרבייתי את פרי
 היצן והתנבת השדה למען אשר לא תקחו עוד חרפת רעב
 בגוים : כי ונקרתם את דרכיכם הרעים ופעלילכם אשר לא

רשי

חוביכם פליס פס סי חלס ומאלו ילכו ולא סיה יכולת כידו להליל את פשו ואת ארטי :
 (כב) לא למענכם וגו'. התשובה שארבעים : (כג) וקדשתי את שמי. ומס סוף סקודים
 ולקחתי אתכם מן הגוים : (כד) מים טהורים. הכפר עליכם והעביר טומאותיכם כסוית מי
 טהאת המעטרין טומאת המת : (כו) לב חדש. יר שמהחדש לטובס :

מצודת ציון

תום : (כה) וורקתי. ענין הויה כמו וורקו בני חללו. ר"ל אשר נתחלו על ידוים : (כב) אני
 אהסן (ויקרא ח) : מים טהורים. כן וקראו מי עש. את האמור בענין הוילוחס מלרין הממים
 אפר פרה כי מטכר עומאת המת : (כו) ורוח. והביאס אל חרס : אשר חללתם. אשר נתחלו
 ענין לרין כמו סני נותן בו רוח (ישעיה לו) : על ידוים : (כג) וקדשתי. מתח אקדס את
 חסרתי. מלבון סכרס : (ל) והתנבת. ענין שמי סגדו וגו' בהקדשי. בעת אהיה מקודש
 למס ושמי וכן ואלכל תנבת שדי (דברים לב) : על ידוים לענין הגוים אז ידעו הגוים שאני ה'
 ונקטס סמוכל ככל : (כד) ולקחתי וגו'. וכוס אקדס
 שמי כי אקח אתכם מן הגוים וגו' : (כה) וורקתי
 וגו'. ר"ל הכפר טוים ומעביר טומאת חטאתס כסוית מי אפר פרה סמעביר טומאת המת :
 (כו) לב חדש וגו'. ר"ל לב ישר ומזכרע ולרין טוב : לב האבן. לב חסוק קופס כלבן : לב
 שר. לב נכנע ורך ככסר : (כז) ואת רוחי וגו'. ר"ל אחזיר לכם רוח סגולה מס סהיס
 קסבר כל ימי סגולה. תשעתי. ר"ל אעיר לככם סתלכו בחוקי ולסמור את מספטי כל
 ולסחוס : (כח) חס. להאמין כי ולסמור את מלותי : לאלהים. לעזור לכס ולסחוס אתכם :
 (כט) והושעתי וגו'. ר"ל חרמיק אתכם מכל עומאת סעון סהייתס רגילים בו כי ישיר לכסס
 נסיות נסרים מסס : וקראתי אל סדגן וסרכייתי אתו. ר"ל אלוס סיערס ורכס : (ל) למען וגו'
 ר"ל למען סגל חסכס שדי בגוים פרתס רשנ כי מאלו לא יקדשו לכס מעירי לחס : (לא) וורכרתם

חוקאל לו

שצאם ונקמתם בגוים על עונותיכם ועל תועבותיכם : כי לא
 למענכם אני עשה נאם אדני יהוה וידע לכם בישו והכלס
 בדרכיכם בית ישראל : כי כה אמר אדני יהוה ביום סהרי
 אהבם מכל עונותיכם והושבתי את הערים ונכנו אחרבות :
 כי והארץ הנשמה מעבד בית אשר היתה שמימה לעיני כל
 עובר : כי ואמרו הארץ סלזו הנשמה היתה פגור ערן והערים
 החרבות והנשמות וההרסות בצורות ישבו : כי וידעו הגוים
 אשר ישארו סביבותיכם כי אני יהוה בניתי הנהרסות נביעתי
 הנשמה אני יהוה דברתי ועשיתי : כי כה אמר אדני יהוה עוד
 זאת אדרש לבית ישראל לעשות להם ארבה אתם כצאן
 אדם : כי כצאן קדשים כצאן ירושלם כמיעדיה פן מהייתה
 הערים החרבות מלאות צאן אדם וידעו כי אני יהוה :

רשי

לא) ונקמתם בגוים. דמוי"ר כלפי"ו כמו התחכו בעלמס הנכחס על הנמול סרס אפר
 נמלתס לפני זאמי נומל לכס טובס : (לד) והארץ הנכסמ סעכד. סלכן אפר סיהס סממס פד
 סנה סהיס נסגדת וסרעס : (לה) הויה כגן עדן. סככו נספסס לסיח כגן עדן : והערים
 סחרכות. זס יסיד רכיס סככו כלזרות יסנו : (לו) אדרש לגיית ישראל. אחרסס לכס
 נספלתס כדורכס אחי על זאח : ארבה אהס. אדס כלאן לרוב : (לח) כצאן קדשים. סהיס
 נכל לורטילס כעוערי ספחיס לבון אחר כסרגומו אסניוון כלזכא וללחטין כעעירא כלומר סלל
 יסיו פוטוסיס נוכדים עליס :

מצודת דוד

וכאשר תזכרו דרכיכם הרעים אז תכרתו בנימי
 עמיים ר"ל אתם תספשו סכריתס על עמיים
 כעבור הדעות ספסיתס ותאמרו סכדין נכרתס
 כיוולס : (לב) אני עבד. את סגולס סואת : (לד) הנשמה. מלי סממס : תחת. כמקוס :
 יודע לכס. יסיה יצוע לכס סלון סגולס (לה) הלזו. סואת וכן יאמר כלאן זכר סלזס
 למענכם כי נוכו והכלמו מדרכיכם אפר לא
 טוביס ואיכס כדלוס להכיל סגולס : (לז) ביום
 סכרי. ר"ל כסלכפר פליס : והושבתי. לסיח
 מיושבת כלזכיס : (לד) הנשמה. אפר סיא
 מווממס סעכד אז כסריכס וכסריכס : (לח) ואמרו.
 סעככיס דרך כס יתמכו ויאמרו סנה סלרין
 סואת סריתס כסמס הויה עתה כגן סכטויה כעדין : כצורח יסנו. נתיככו כלזכיס וכמגדלס
 כצומות פד סממס כלזרות וחוקי : (לו) יודע הגוים וגו'. ר"ל הגוים סכסלויס יכירו לדעת
 סחי סוא בניתי את הנסרסות וטעתי סגזמס ולא נעסס כדכר כמקרה : אני ה' דברתי. אני
 סוא סמדכר כן יסיה זאמי סוא סעכס סככ : (לז) עוד זאח אדרס וגו'. ר"ל עוד כדכר זס
 אהיס נדרס לכס למלות מכלותס כירכס על זאח : ארבה אהס. ר"ל וסוי סהיב סלכרס
 זאחס כני אדס כרני סלון : (לח) כצאן קדשים. כסכפר לרין קדשים וסוד ומפרס לרין
 יודעלס כמועדיס ר"ל כלאן סמוכס לורטילס כמופדי ה' להקריב על סמוכס : כן סהיכס
 כסכפר כוס סהיכס סעריס וגו' : צאן אדס. ר"ל מרדית כמי אדס ולפי סדךר סלון לסכרעס
 סעל סכר מלת לרין כדךר סלולס סלגת סרני : כי סי. סילמנן כמחמרי :

לך * היתה עלי ירידתה ויציאתי ברוח יהוה ויניחני בתוך
הבקעה והיא מלאה עצמות : * והעבירני עליהם סביב סביב
והנה רבות מאד על פני הבקעה והנה יבשות מאד : * ויאמר
אלי בן אדם התיינה העצמות האלה ואמר אדני יהוה אלהי
ידעת : * ויאמר אלי הנבא עליהעצמות האלה ואמרת אליהם
העצמות היבשות שמעו דברי יהוה : * כה אמר אדני יהוה
לעצמות האלה הנה אני מביא בכם רוח וחיים : * ונתתי
עליכם גידים והעליתי עליכם בשר וקרמתי עליכם עור ונתתי
בכם רוח וחיים וידעתם כי אני יהוה : * ונבאתי כאשר צויתי
והירקל בהנבאי והנה רעש ומקרבו עצמות עצם אל עצמו :
חוראתי והנה עליהם גידים ובשר עמה וקרם עליהם עור
מלמעלה ורוח און בהם : * ויאמר אלי הנבא אל הרוח הנבא

רשי

לך (א) ויהיה עלי יד סי ויולחי כרוח סי וגו' כל יד סי שייבוא לבן כפיס הוא שסי
כרוח כוס אלה לך כמשתגע אל מקום הכרות חסן : והיא מלאה עצמות . רבותיו
אמרו שהיו מבטן אפרים שילאו ממזרים לפני סקן והרגום הכי גת כנולדו כנך כמו האמור
[כדס"א] : (ב) והעבירני על פסס סביב . לבקעה ילא הנבאו להוכיח לפי שסיס כן :
(ג) התיינה . כנראה בעיניו שיוכלו לחיות : (ד) ונתתי עליכם גידים וגו' . וכספר [ליוכ] י
הוא אומר עוד וכבר תלבושי תהלו ואת"כ ובעצמות וגידים הסוככי אלא למס הים אלו
דומים לאדם שפוטע וחוזר ולוכד שמש שפוטע אחרון לוכד ראבון אכל כחלתו כריית סולד עוד
וכבר תהלו ואת"כ עצמות וגידים : וקרמתי . ל' קרום היקרוטארייט בלש"ן : (ז) ויהי קול
וגו' וכנס רעש . העצמות ססיו סופחין זה לזו : עצם אל פלמו . עצמות אל אחר כל שקום

מצודת ציון

לך (א) ברוח . ענין רלון : ויניחני . מלשון
הנחה : הבקעה . העמק : (ז) וקרמתי .
מלשון קרום כעין קליפה וכדנ"ל קרום שעלה
נוחמת מכה (חולין מג) : (י) רעש . ענין נדנד
ותנפס : (ח) ויקרם . נעש קרום :
ומתי .
לכם כבינות למען יראה איכותם וכמותם ולא
שפסידו בין הפלמות לפי שסיס כסן : והנה רבות . ר"ל רחמי שמהם רבות מאד ויכבות
חלד : (ג) התיינה . הוא כפי"ה כהאלו כי באלו הם אפסרי בחייו העצמות כאלה : אלה
ידעת . כלאמר כנס לפי הטבע אין מקום בחייו אולם אם רלונך בחייו כנס כן יסיה וצי א"כ
יודע רלונך אלא אלה ואת"כ ידעת הם יחיו : (ה) מביא בכם רוח . ר"ל כהעצמות יבוא רוח
ואיך נובך ומזו יבוא משע חיות כהעצמות להטעט ולהתקרב זה לזה כמפורס בענין :
(ד) ונתתי וגו' . אחר שיתקרב העצמות כ"א נמקום כהריו לו אתן עליכם גידים לחבר ולקשר
העצמות זה בזה : וקרמתי . אהבה עליכם קרום כל עוד ואחר זה אתן ככם רוח החייו והתאחז
עיס וקיימים : כי הני סי . והכל גודי : (ז) ויהי קול . מן הכוח והאויז כטעם : והנה רעש .
שסע נדנד ותנפס מן העצמות וקרבו כ"א אל העיס סדכו כו ככחוח חו : והנה עליכם .
ר"ל ענין עופים גידים וגו' : ורוח און כסס . ענין לא הים כסס רוח חיותי :

מלרע

בן אדם ואמרת אל הרוח בן אדם ו אדני יהוה מארבע רוחות
באי הרוח ופתי כהרוגים האלה ויחיו : והנבאתי פאיש צווי
והבוא בהם הרוח ויחיו ועמדו על ירגליהם תיל נדוד מאד
מאד : * ויאמר אלי בן אדם העצמות האלה כל בית ישראל
הנה הנה אפרים יבשו עצמותינו ואברה תקומו נגורנו לנו :
י לכן הנבא ואמרת אליהם בן אדם יהוה הנה אני פתח
את קברותיכם והעליתי אתכם מקברותיכם עמי והנבאתי
אתכם אל אדמת ישראל : * וידעתם כי אני יהוה בפתחי את
קברותיכם ובהעלתי אתכם מקברותיכם עמי : * ונתתי רוחי
בכם וחיים והנחתי אתכם על אדמתכם וידעתם כי אני יהוה
דברתי ועשיתי נאם יהוה : * ויהי דברי יהוה אלי לאמר :
* ואתה בן אדם קח דף עץ אחד וכתב עליו ליהודה ולבני
ישראל חברו ולקח עץ אחד וכתב עליו ליוסף עץ אפרים וכל

חבריו קי

רשי

שנתפסו היו קופצין ומתקרבין כל אחד ואחד אל מקום חבורו : (ט) מארבע רוחות . כל מקום
שהלכו שמתוסיס לבוט לד' רוחות העולם חסס יתקבלו ויכלו : וסרי . כמו נפתח נפש פתח
[ישעי"א נד] : (יא) העצמות האלה כל בית ישראל הם . רמו ודוגמא לכל בית ישראל כגלותם
המה שסרי הם אומרים יבשו עצמותינו כלרות אכדס תקומו ומס סוחיל לתפוע עוד ד"א כולס
אלו משל ישראל היו ומפני שהחיותם פכשו הם אומרים אכדס תקומו ולא נחיס עוד שית
כשחיו המתים : (יב) לכן הנבא . שתיוד חני לכחיותם כנית : (טז) ואתה כן אדם קח לך
פך אחד וגו' . וכתוב עליו ליכודס ולבני ישראל חבירו . אריכע תיבות כללו עליו לומר פך
זה ליכודס ולשכט כנימין שגלו עליו פך אחד וכתוב עליו זס ליוסף פך אפרים ובאר השפת

מצודת דוד

(ט) מארבע רוח
לבוט לד' רוחות
כגופי ההכרזה
ישראל הסם
ויסמן על כל
התים ויתייכשו עצמותיש ואכדס א"כ תקומו מס שאלו מקום אל הגאולה
סוחיל ואלו : לעלמנו ולא נסיה כחכרת סלכוס סרוזיס את סנאולס ואלו יאמרו מס
א"כ תועלת * עס סנאולס : (יב) הנה אני פותח וגו' . כיוון סנאולס אפסח קברותיכם
ולשכלו תהכס חסס חיים וקיימים אהם עמי וכלאורי סוס סחחיס כעצמות סקקס סיה ללות
על סחחיס ספסידס : והבאנו וגו' . ואת"כ נס אהם תרלו סנאולס : (ג) וידעתם כי אני סי
כפחתי וגו' . ר"ל כפת אפסח את קברותיכם ופלטס אתכם משס אהם עמי או תדפו שחיס
פ' סלכין כחאמרי : (ד) ונתתי רוחי ככם . אתן ככם רוח סחיוני ותסלרו חיים וקיימים
ואויזי סחכס כמחוס על אדמתכם ולא תדפו בלפי סי סלכין כחאמרי חני דכרתי וחי פחיו
כלכר דכרתי : (טז) עץ אחד . סחיתכ עץ אחד : ליהודס ולבני ישראל חבירו . סעלות סלולס
כקוב עליו כלאורי סקן כסול סרמו על יכודס ועל בני ישראל חבירו סס בני כנימין ססחכרו
על ליות מלכות אחת : ולקח פך אחד . ועוד לקח פך אחד : ויכתוב עליו ליוסף עץ אפרים
וגו' . כלאורי פל יוסף כדפו סקן ססולס וסולס אפרים ססל סחאק ססלסל יסלל וקראת סל

מלרע

قطعة شظية / إدراج وجد(ت) مع كتاب fragment/insert found with book

לוי היתה עלי ירדיתה ויוציאני ברוח יהוה ויניחני בתוך
הבקעה והיא מלאה עצמות : והעבירני עליהם סביב סביב
והנה רבות מאד עלי פני הבקעה והנה יבשות מאד : ויאמר
אלי בן אדם התחינה העצמות האלה ואמר אדני יהוה אתה
ידעת : ויאמר אלי הנבא עלי העצמות האלה ואמרת אלהם
העצמות היבשות שמעו דברי יהוה : כה אמר אדני יהוה
לעצמות האלה הנה אני מקיא בכם רוח וחיים : ונתתי
עליכם גידים והעליתי עליכם בשר וקרבתי עליכם עור ונתתי
בכם רוח וחיים וידעתם כי אני יהוה : ונבאתי כאשר צויתי
והדקול בהנבאי והנה געש ומקרבני עצמות עצם אל עצמו :
והנבאתי והנה עליהם גידים ובשר עליהם וקרבם עליהם עור
מלמעלה ורוח אין בהם : ויאמר אלי הנבא אל הרוח הנבא

רשי

לוי (א) היתה עלי די ויוציאני ברוח ה' וגו' כל די ה' שייבואה לון כפייה היא שהיה
ברוח כופה אותה לוך כמשתגע אל מקום הברות חפן : והיא מלאה עצמות . רבותיו
אמרו שהיו משגע אפרים שיאלו ממזרים לפני סקן והרגום הכי גת הולדים בלדן כמו באמר
[כדףא ז] : (ב) והעבירני פלוס סביב . לקבעה ילא הכניסו לתוכה לפי שהיה כהן :
(ג) התחינה . כנולדה בעיקר שובלו לחיות : (ד) ונתתי עליכם גידים וגו' . וכספר [לויב ז]
הוא אומר עוד וכשר תליכני תהלי ואחזיכ ובעלמות וגידים הסוככני אלה למס היה אלו
דומים אדם שפוט וחוזר ולובס שמש שפוט אחרון לובס ראשון אכל בתחלה כריית סולד עוד
וכשר תהלי ואחזיכ טלמות וגידים : וקרבתי . לי קרום אקרויטארייט בעל"פ : (ז) ויהי קול
וגו' והנה רעש . הפלמות שהיו טופחין זה לזה : עצם אל עצמו . פלמות כל אחד כל מקום

מצורת ציון

לוי (א) ברוח . ענין לון : וניחתי . מלבן . לוי (א) די ה' . כח חוק הנוחה : ויוציאני
ברוח : הבקעה . העמק : (ז) וקרבתי . כוליא אותי ממקומי : ברוח ה' . ר"ל
מלבן קרום כעין קליפה וכדכ"ל קרום שלם . כנולדה היתה כדלון המקום לא מרלוי כ"ה
מהמה מכה (חולין מג) : (ז) רעש . ענין נדנדו בע"כ : והיא מלאה עצמות . ארז"ל שהיו מבני
ותטפס : (ח) ויקרבם . נעשה קרום : אפרים במהרו את סקן ללאת ממזרים וסכנוס
וסחי : אפי גת : (כ) והעבירני . העביר אותי כמון
לפי שהיו עין הפלמות לפי שהיה סקן : והנה רבות
מחר : (ג) התחינה . הוא כפיא השללה כי באלו
ידעה . באומר הנה לפי הטבע אין מקום בחייו אולם
וידע להנך אלא אתה וא"כ ידעת אם יחיו : (ה) מן .
ואור נוכח ומה יוצא מעט חיות כהפלמות להטוטע
(ז) ונתתי וגו' . מחר שיתקבצו הפלמות כ"ל למקום כדלוי הרפלים גידים להכיר וקבצו
הפלמות זה בזה : וקרבתי . אעשה עליכם קרום כל עוד ואלו . אתן ככם רוח החייו והשחור
עיים וקיימים : כי הני . והכל כירי : (ז) ויהי קול . מן סרויף האור הטוב : והנה רעש .
שם נדנדו ותטפס מן הפלמות וקרבני ל"א אל הנה סדוקו כי כסוף חו : (ח) והנה עליכם .
ד"ל ענין ענינם גידים וגו' : ורוח אין ככם . עדיין לא היה ככם רוח חיותי :

פירוש

בן אדם ואמרת אל הרוח בדהאמר ו אדני יהוה מארבע רוחות
באי הרוח ופתי בתרונים האלה ויחיו : והנבאתי כאשר צויתי
ומבוא בהם הרוח ויחיו ויעמדו על רגליהם חיל גדול מאד
מאד : ויאמר אלי בן אדם העצמות האלה פל פית ישראל
הנה הנה אמרים יבשו עצמותינו ואבדה תקותנו נגורנו לנו :
כי לכן הנבא ואמרת אליהם בדהאמר אדני יהוה הנה אני פתח
את קברותיכם והעליתי אתכם מקברותיכם עמי והנבאתי
אתכם אל אדמת ישראל : וידעתם כי אני יהוה בפתי את
קברותיכם ובהעלתי אתכם מקברותיכם עמי : ונתתי רוחי
בכם וחיים והנחתי אתכם על אדמתכם וידעתם כי אני יהוה
דברתי ועשיתי נאם יהוה : ויהי דברי יהוה אלי לאמר :
והנבאתי בן אדם קחדך עין אחד וכתב עליו ליהודה ולבני
ישראל חברו ולקח עין אחד וכתב עליו ליוסף עין אפרים וכל

חבריו קיי

רשי

שנתפזרו היו קופצין ומתקבצין כל אחד ואחד אלל מקום חבורו : (ט) מארבע רוחות . כל מקום
שהלכו כשמותיהם לבוט לדי רוחות העולם משם יתקבלו ויכילו : וסחי . כמו טופח בלש פהם
[ישעי נד] : (יא) העצמות האלה כל בית ישראל הם . רמו ודומה לכל בית ישראל כגלותם
מהם שהיו הם אומרים יבשו עצמותינו כגלות אבדה תקותינו ומס טוחל לתבועה עוד ד"ל כולם
אלו מכל ישראל היו ומפני שהחיים פכשו הם אומרים אבדה תקותנו ולא נחם עוד שנית
שכחתי מהמים : (יב) לכן הנבא . שתייד חיי להחיותם שנית : (יג) ואתה כן אדם קח לך
עין אחד וגו' . וכתוב עליו ליהודה ולבני ישראל חבורו . ארבע חיות כלו כתוב עליו לומר ען
זה ליהודה ולבנת בנימי שלום עליו ולקח עין אחד וכתב עליו זה ליוסף עין אפרים ובאר השפת

מצורת רוד

(ט) מארבע רוחות . ר"ל מ"מ שהלכו כשמותיהם (ט) ויחיו . מל הפה ונשיבם : (יא) נגורנו ענין
לבוט לדי רוחות העולם משם יתקבלו ויכילו ויבשו . כתיב כמו אמרתי נגורתי : (יד) והנחתי .
נגופי ההרגום האלה ויחיו : (יא) כל בית
ישראל הם . ר"ל המש מרמזים להיות לאות
וימין על כל בית ישראל המים כגולה : הנה אומרים . מתי כגולה אומרים שהם עד שאל
הכזה כגולה כבר נהי מהים ויחייבשו עלמותיט ואבדה ח"כ תקותנו מה שאלו מקיים אל הגולה
הואל ואנו נכרתנו לפלמנו ולא נחם כהכרת האנשים סרואים את הגולה וכלו יאמרו מה
ח"כ חועלת לנו עם הגולה : (יב) הנה אני פותח וגו' . כומן הגולה אפתח קברותיכם
ואעלה אתכם משם חיים וקיימים אתם עמי ובאומר הנה פתחי כפלות בקרעו היל לאות
על הפתח הפתוח : והנבאתי וגו' . וא"כ גם אתם תהיו כגולה : (יג) וידעתם כי אני ה'
כי הלאה במאמרי : (יד) ונתתי רוחי בכם . אתן ככם רוח החייו ותשאלו חיים וקיימים
והחיוב האכם כמנוחה על אדמתכם וזה מדעו בלוי ה' הלאה כפלארי אי דכתי וחי פשוטי
כאשר דברתי : (טז) עין אחד . חתיבת עין אחד : ליהודה ולבני ישראל חבורו . הפלות האלה
כתוב עליו לאומר הען הסוף מרמו על יהודה ועל בני ישראל חבורו הם בני בנימי שפתח שהחבורו
עליו להיות מנוחה אתם : ולקח עין אחד . ועוד לקח עין אחד : ומיטב עליו ליוסף עין אפרים
וגו' . כלאמר על יוסף מרמו סקן סרוי וכו' אפרים סנה שואף שאלות ישראל נקראת על

בית ישראל חברו: וקרב אתם אחד אל אחד לך לעין את
 והיו לאחדים בידך: ויבא אשר יאמרו אליך בני עמך לאמר
 הלא יתגיד לנו מה אלה קד: ויבדל אתם קד אמר אדני
 יהוה הנה אני לקח את עין יוסף אשר ביד אפרים ושבת
 ישראל חברו ונתתי אותם עליו את עין יהודה ועשיתם לעין
 אחד והיו אחד בדי: ויהיו העצים אשר תכתב עליהם ביד
 לעניהם: כי ודבר אליהם קד אמר אדני יהוה הנה אני לקח
 את בני ישראל מבין הגוים אשר הלכו שם וקצצתי אתם
 ככביב ותבאתי אותם אל ארמתי: כי ועשיתי אתם לגוי אחד
 בצרף בקרני ישראל וטלה אחד יהיה לכלם למלה ולא יהיה
 עוד לשני גוים ולא יתצו עוד ששתי מטלכות עוד: כי ולא יפארו
 עוד בגלגלים ובשקוציהם ובכל פשעיהם והושעתי אתם מכל
 מושבתיהם אשר חטאו בהם ומהרתי אותם והוילי לעם ואני
 אהיה להם לאלהים: כי ועבדי דוד מלה עליהם ודועה אחד

סברתי ק חברי ק יהיו ק

רשי

הכנים שני אחר ירבעם שביס מכנת אפרים: (יז) והיו לאחדים: חמי אחרים לשני הפנים
 סוף פן אחד בידך: (יט) הנה אני לקח את עין וגו'. שלא יהיו עוד לשני ממלכות:

מצורת ציון

מלבן מנחה: (יט) עין ר"ל שנת מלוכה ולפי שמו לפי שגור הכהן היה עליהם וירבעם הנה
 ששה מל מל חזו לבן עין: עליו ר"ל עמו מאפרים ומרמז הפך הכות עליו ועל שאר
 כמקור לו: את. עס: (כב) יתצו ענין חלוקה הכנים שהתחברו עמו להיות תחת ממלכתו:
 כמו ותתן לארבע רוחות (דניאל יא): (יז) וקרב אתם. תקרב העמים זה לזה להיות
 (כג) ובשקוציהם. מלבן סקן והטוב: וכלים לך כאלו המה התוכת עין אחד: חזק
 לאחדים בידך. כביהיו עדיין בידך יתחברו יחד
 ע"ס נס ויהיו חתיכה אחת בלחת: (יח) הלא
 תגיד. ר"ל כלא מהדאיו שתגיד לנו למה אלה
 משכני

לך על חס תרמו כוס: (יט) את עין יוסף. ר"ל שנת מלוכה יוסף אשר הוא ביד אפרים: ושבת
 ישראל חברו. ר"ל וגם אלה שבת ישראל שהתחברו עמו והתן אותם עליו ר"ל עם אפרים
 האנס להיות עם שנת מלוכה יהודה והפכה אותם לכנת מלוכה אחד וכן תקום הדבר כי
 תקום: (ב) והיא הפנים. ר"ל הפנים ההם אשר תכונן עליהם הכדורים כאלו תחזק בידך
 לטובים: (בא) דבר אליהם. נעת אשר תחזו הפנים ההם בידך תדבר אליהם כה אשר ה'
 וגו: (כב) נצח אחד בלבן. כביהיו בלבן והורד ומפרס כהרי ישראל כס ארבע לגוי אחד
 ולא יהיו עוד חלוקים לטובים לטובים יהודה עם לבד ועשרת הכנים עם לבד: ולא יהיו וגו'.
 ככל הדבר נ"מ: שד. ר"ל פד עולם: (כג) ולא יפארו עוד. לא יהיו עוד נשמתים
 בעפרים ויבחר הכנים שטמאו כנס כפיות כגולה: והרשעתי וגו'. כי רבים מהם נשטמו
 בין כוים כמכותיהם כיוון הגוים והרשעו כמותם ולכן אשר לזכות אותם להוליהם
 חס להורד ליה ישראל ואתה אותם מעומתה פנים כי אסלת להם ומחו יהיו לי לפס להחזיק
 כי ולבחר את מלתי ואני אהיה להם לאלהים לטובים להם ולטוב אותם: (בר) ועבדי דוד.
 מלן סבבים טבה מרע ידי ישיה מלן פליטה: הודעה אחד. כי לא יפלט עוד בני ישראל

משכני

יהיה לכם ובמשפטי ילכו וחקתי ישמרו ועשו אתם: כי וישבו
 על הארץ אשר נתתי לעבדי לעקב אשר ישכרבה אבותיהם
 וישבו עליה המה ובניהם ובני בניהם עד עולם ודוד עבדי
 נשיא להם לעולם: כי וברתי להם ברית שלום ברית עולם יהיה
 אותם ונתתים ודביתי אותם ונתתי את מקדשי בתוכם
 לעולם: כי והיה משכני עליהם והייתי להם לאלהים והמה יהיו
 לי לעם: כי וידעו הגוים כי אני יהוה מקדש את ישראל בהיות
 מקדשי בתוכם לעולם:

לח * יהי דבר יהוה אלי כאמר: כי בן אדם שים פניה אל
 גוג ארץ המנוג נשיא ראש משה ותובל והנבא עליו: כי ואמרת
 קה אמר אדני יהוה הנני אלקיך גוג נשיא ראש משה ותובל:
 וישוכב בלתי ונתתי חחים בלתייה והוצאתי אותה ואת כל
 חילך כוסים ופרשים לבשי מקדש פלם קהל רב צנה ופלו
 ותפשי חרבות פלם: ה פרכם בוש ופוט אתם פלם מנו וכובע:

רשי

(פה) לעבדי לעקב. כסין נחתים לעקב בלא מלרים:

לח (ב) אל גוג כך כס סמלך: המנוג. כס האומה כד"א גומר ומנוג [כראשית י]:
 (ד) ושובבתוך. ארעה אותך טובה אנוכישיר כד"א כל סמלך כשריות לבו נקרא
 טובה כמו [ישעיהו וז] וילך טובה כדלך לבו: ונתתי חחים בלתיך. דרך מיה לסוליה כחיים:

מצורת דוד

הכנים מלך לעולם מכלתו: וחקתי ישמרו. ר"ל השלחט שכיני וסול מלשון
 ישמרו כלב ויעשו כסופל: (כה) לעולם. ר"ל

עד עולם לא תפסק המלוכה מורע דוד: (ב) גוג. כן כס סמלך: המנוג משך
 (כז) ברית שלום. שיטבו כאלהם כשלום והכרית
 הוה יסיה עמם עד עולם: ונתתים. ר"ל
 אתן אותם במקומם ולא יזונו משם: לעולם.
 ולא תהרע עוד: (כז) והיה משכני. משכן
 שכיני יסיה עליהם וחסיה להם לאלהים לעוור
 ולהושיע וכמה יהיו לי לעם להחמין כי ולבחר
 מלתי: (כח) וירש וגו' כמות וגו'. רלס לומר
 כשיחמיר מקדשי כחוס לעולם או ידשו הגוים
 שאני כי הקדשתי את ישראל להיות עמי:
 (ב) אל גוג ארץ המנוג. מלת אל משמכת
 בשמים כאלו אמר אל גוג אל ארץ

המנוג: נשיא רלס. ככל המלה כשמות גרדטים
 וכן אדמת עפר (דניאל יב) ועל גוג יאמר שהוא
 כביא נס על משך ותובל: (ג) חגני אלקי. הנה חמי אסנה אלקי חתה גוג נשיא וגו':
 (ד) ושובבתוך. ארץ בלבך להיות טובה ומורד וחתן חמים בלתיך למשך אותך פ"י כד"א
 כמובנים החיות אל מקום ככלה ר"ל חמי את לבך אל הדבר והוליה אותך ממקורם עם ארבע
 כמכרית כוסים ופרשים וכולם יהיו מלוכבים כמלכותי פלך יהיו עם רב כגוה וכמנו וסלם
 תפשי חרבות כדלך חמי מלחמה: (ח) אשם. וישו אתם כעצרתם: כלם פנו וכובע. טלם

שול

חוקאר לח

י צמר וכל אנפיה בית תוגרמה ירכתי צפון ואת כל אנפיו
 עקיה רבים אתה: י הכן והכן לך אתה וכל קהלך הנקהלים
 עלך והנית להם למשמר: י מימים רבים תפקד באחרית
 הימים תבוא ו אל ארץ ו משובכת סחרב מקצת מעמים
 רבים על בני ישראל אשר היו לחרבה תמיד והיא מעמים
 הרצאה וישבו לבמה כלם: ועלית פנימה תבוא כענן לכסות
 הארץ תהיה אתה וכל אנפיה ועמים רבים אותה: י כה אמר
 אדני יהוה יהיה פנים הוא יעלו דברים על לבך והשבת
 מהשבת רעה: י ואמרת אעלה על ארץ פרוזת אבוא השקטים

רשי

שנתיים לפי ארצה הוא לאת גם אני אתן כלכך סהרין ויו המוכר חתך מלכך לנא על
 א: (י) וכל ארסי: וכל כנעני: (ז) הכן והכן לך: הכן חתך והכן לך חתים: הכן
 שדמן: והיות לנא למשמר: דרך המלכים לתת לך על חילותיהם חתך יליו ולהעמיד במחיות
 שלא יאזע מחיות על הלו בליה: (ח) מימים רבים תפקד: מימים רבים ששחלת לי תפקד
 פנה לפני לומר שנותך להביך נמולך והאחר באחרית המים לנא אל א: המוכבת מחרב
 ששבו וישבים מן הגולה אשר גלו הם ע"י חרב האויב: אשר היו לחרבה תמיד: זה כיום רבות
 ומשך לנאך עליהם חזרו: והוא מעמים כוואה: ויהי לך לבס על לב שיהא מעמים הולאה
 והמולאה מן העמים לא יעונם כידך: (ט) כשוואה: כחך המכסה את חלך שואה כראיה
 כנעני: (י) ועלו דברים: יסקון סהרין מהשבת רעה להלום כנעני: (יא) על חתך פרוזת:
 יושבי כפרים מאין חומה שבוטחים כעמדם ואינם יראים להסוף אל ערי מנזר: פרוזת: כמו
 מפרי סהרז (דברים ג) מאין חומה: אבוא: אל השוקטים והלחם מה הוא מנעמם:

מצורת ציין

פלא: (י) אפיה: כנעני וכן וכל אנפיו (לעיל) יבואו כענן וכונע: (ז) ירכתי אפן: יושבים
 (כ) ויאמר על התפשוטות החילות: (ז) הכן: כפאת אפן: עמים רבים חתך: יבואו עמך:
 מלשון כנעני: קהלך: אסופת עם: (ח) תפקד: (ז) הכן והכן לך: הכן עמך והכן לך חתים
 ענין זכרון כמו זה: קדך (בראשית כא): ו"ס אתה וכל קהלך סהלכסם עליך לעונה:
 משובכת: מלי סוכס: (ט) כשוואה: ענין והיות לנא למשמר: כי שמירת החול מן הטון
 חוסך כמו אהב אהב ומכאה (איוול ל): אתך: מוטל על ראה הנכח: (ח) מימים רבים תפקד:
 עמך: (יא) פרוזת: כן יקראו הכרים אשר תהיה נזכר להפרע מתך על מה ששנית מימים
 אין חומה להם וכן פרוזת תבן יושבים וזכרים רבים וזוא כי כמה עזרו אל האויב כנא על
 כ: השקטים: מלי סבקע ופנתה: ובריה: ישראל: באחרית שנים: כסוף השנים תבוא
 סא: אל חתך אשר שבו יושבים להתיישב בה ממקום
 שגלו ע"י חרב האויב: סקבצת מעמים רבים:

שמה נקלו בה מן העמים הכרים שהיו פזורים בהם בגולה: על בני ישראל: פתח יושב מתך
 היה חלך ואמר על בני ישראל אשר היו לחרבה תמיד: ר"ל זה זמן רב: והוא: העדה
 שיושבת עתה בה הולאה מן העמים ממקום גלותה ועתה שבה פתאום וע"י מרכות העם
 (ט) ועלית: אהה תמלה עליהם למלחמה ותכחו פתאום כחך ככל פתאום וע"י מרכות העם
 הכים כעין המכסה את חלך וזכור ומפרס מי הם אשר יהיו כעין ואמר אתה וכל אנפי חתך
 ועמים רבים אשר עמך: ומוסר למעלה באחר מימים רבים תפקד כי באחרית השנים תבוא
 מ"י וכן תקני נמולך מלשם: (י) ביה סהר: בעת שיבטו ישראל אל ארממה: יעלו דברים
 גז: ר"ל חרבה סהרין: (יא) על חתך פרוזת: על השובטים כפרי סהרין: אבוא
 שקטים: לנא אל השוקטים כעמדם וישבים לנא ר"ל אינם נעמדם מן השוטים להחלוק

חוקאר לח

ישבי לבמה כלם יושבים באין חומה ובריה ודלתים אין להם:
 י לשלל שלל ורכו בן להשיב ידה על חרבות נושבות ואל-
 עם מאסף מנוים עשה מקנה וקניו יושבי על טבור הארץ:
 י שבה וידן וסחרי תרשיש וכל כפיריה יאמרו לך השלל
 שלל אתה בא הלבן בן הקמלת קהלך לשאת ו פסה ויהב
 קמנת מקנה וקניו לשלל גדול: י לכן הנבא כד אדם
 ואמרת לגוג כה אמר אדני יהוה הלווא ו פנים יהוא בשבת
 עמי ישראל לבמה תדע: י ובאת ממקומך מירכתי צפון אתה
 ועמים רבים אתה רכבי סוסים כלם קהל גדול ותיל רב:
 י ועלית על עמי ישראל כענן לכסות הארץ באחרית הימים
 תהיה והביאותיה על ארצי למשך רעת הנזים אתי בהקדשי בך
 לעיניהם גוג: י כה אמר אדני יהוה האמת יהוא אשר ידברתי
 בקרבים קדמונים כד עבדני נביאי ישראל הנבאים בימים ההם

רשי

(יב) להשיב ידך פל חרכות מוכות: להשחית שנית את סהרם שהי חורבות פד סהר ושכשו
 נחישנו: ואל עם מאסף: מעמים המושבים פתח מקנה וקניו: על טבור הארץ: פל גונס
 וחוקן הארץ: כעבור זה שהוא אמצעו של אדם ומכופע מכל לדיו: (יג) וכל כפיריה: סוחרים
 חרישין כסה כנעלים לאת ולשוט ככפירים ככל המדיות וידעין אינם מקום טבור: יאמרו
 לך השלל שלל אהה כה: כלומר מי הגיד לך את מקום טבור הידעת כי לארץ מלאה שלל ובו
 אתה סולך וסם באתת המלא הון עתך: (יד) חרע: מ"י טורענות גבורתי כלומר תדע ותכיר
 מי הוא מעום ומכפתם: (יז) האתה הוא: באתון הימים יאמר הקב"ה הלא הוא אותו אשר
 דברתי בימים קדמונים כד עבדני נביאי ישראל: ענין יחוקאל וזכרים [יד] חתך הוא הנבא על

מצורת רוד

כפרי המנזר כי לכם בעוה מן האויב ולכן הם
 יושבים: מכלי חומה סביב ואין להם כריח ודלתים
 וכאומר הוליל וכן אכנס אותם בקלות רב: (יג) סביר: הוא סביר וכדלול ופיו סתום
 (יב) לשלל שלל: תחבו לשלל שלל ולהשיב
 ידך לנא שנית למלחמה על החרכות שנתיישבו
 מקרוב ולפי שכבר נא פתח בעזרת האויב כמ"ס
 למעלה לכן אמר להשיב ידך: מאסף מנוים:
 סמולכסיס ענין הגוים ממקום גלותם: עשה

מקנה וקניו: מאספים מקנה כקד ואין וסאר דברים סנקנים: על טבור הארץ: על מוט
 הארץ אכסה ולפי שטבור הוא כאלמע הגוף קורא למקום סכסעו כגשן טבור: (יג) וכל
 כפיריה: ר"ל סרים וגדולים: השלל שלל: כס"ס סאלס אס כה אתה לשלל שלל וכלוא
 יאמרו סנה מוכנים אהנה לקוח שלל מידך: (יד) לכן: סוליל וכן יסיה סכנל וגי: חרע:
 ר"ל יסיה ידום וגלגל לך שיוכסם לנעת ולינס כפיריה מן האויב: (טז) כענין: ר"ל כרבת עם
 כענין ככל לכסות את הארץ: תדעה: סדכר סוס: והביאותך: ר"ל חפיר את לכן לנא על
 ארצי למשך ידעו אותי סגוים ויטרו כי בעת אסיה מקורע לטייחס על ידך אתה גוג כי
 כסיסס כו חפסע יקורע סמו כדול: (ח) האתה הוא: סנה אתה הוא אשר דברתי
 קדך כשם קדמונים כד עבדני ייבאו וגו ופל יפסיס ויחוקאל חכרים יאמר: שנים: ר"ל זה

שנים להביא אתך עיניהם: יי והיה ביום ההוא ביום בוא נול
 על אדמת ישראל נאם אדני יהוה תעלה חמתי באפי:
 י ובקנאתי באש עברתי דברתי אכלא ביום ההוא יהוה רעש
 גדול על אדמת ישראל: י ורעשו מפני הים ועוף השמים
 ותת השדה וכל הרמש על האדמה וכל האדם אשר
 על פני האדמה ונהרסו ההרים ונפלו המדרגות וכל החומה
 לארץ תפול: כי וקראתי עליו לכל דברי הרב נאם אדני יהוה
 הרב איש באחיו תהיה: כי ונשפמתי אתו בדבר ובדם וישם
 שומה ואבני אלגביש אש ונפרית אממיר עליו ועל אנפיו ועל
 עינים רבים אשר אתו: כי והתנדלתי והתקדשתי ונודעתי לעיני
 גוים רבים וידעו כראני יהוה:

למ * ואתה כן אדם הנבא על גון ואמרת כה אמר אדני
 יהוה הנני אלקיך גון נשיא ראש משה ותבל: י ושבתתיה

רשי

מלחמות גון ומגו והספתי את כל גוים וגו' ורבותיו אמרו ה'לד ומיד הם הסתכלו עליו חס
 מיס האמור כהן אל תקרי מיס אלה מיס מי כנאים נתנכלו כנאלה אתה כפרתי [אכל לא
 כסגון את]: (יט) רעש גדול. פי קולות ורעמים כמו סהא אומר: (ב) ונפלו המדרגות.
 חס שמעתי מהם סעלים הוקפסו ותלוים ונראים כנולעים ואני אומר הם תלו המגדלים כמזכרים
 כסוב וזרקו העפר כחמש להגביה התל וסבו מדרגות מדרגות אשקלו'ם עלע'ו כדי שיפחדו
 הספר ולאחר ככבס וס נטעין המלגנים מעמידו המדרגה: (כא) וקראתי עליו לכל הרי הרב.
 לבא חרב כס עליו וקדלתי וימנתי ומה היא החרב שאקרא עליו חרבס של פלמס חרב איש
 בחתו: (כב) ואבני אלגביש. אבני כרד המאויחות כאלגביש סובים שמס גביס כטעין סתאר
 [אויב כח] רלמות וגיטו ורבותיו אמרו אל גב איש אבני כרד סהתילו ליד על המיט וסמרו
 כחיר של גב האים משה סהתפלו סל ירדו כפני סל' [שמות ט] לא נתר אלה לא גביס לארץ:

סצורת ציון

(יט) ובקנאתי. ענין כעס: עברתי. ענין שלם רבות כי כנולו יעבור ומן רכ מימי הנכחיים
 כפרס חתס: (כ) רעשו. ענין נדנד ותנוסס הסס: (יט) ובקנאתי. כעבור קנאתי דברתי
 חוקס: הרמש. כן יקראו כריות קטנות קלוי כלש עברתי: אס לא. הוא ענין כעוטה וגו'
 הרגל וכן רמש ולסור כנף [תכליס קמה]: ולא אמר: (ב) ורעשו וגו'. הוא ענין מליט
 המדרגות. ענין מלכות כמו כסתר המדרגה ור'ל חרדה גדולה חסיה כעולם: ונפשו המדרגות
 (ג'ס ב): (כב) ונשפמתי. ענין ויטח כמו כי העשבים יעלות ככן על העלויות וסכל הוא ענין
 כלש ה' כשפט [ישעיה סו]: אלגביש. אבני כרד ויורה על גודל החרדס: (כא) וקראתי
 כרד דמות אל אכן יקר סקראל גביס וכן והספתי. על גון אקראל ביטול חרב על כל הרי
 אבני אלגביש [לפ' יג]: ונפרית. סס סתין מקום סהוא סס כמ'ס למסלה סהוא וגו' על
 הרי ישראל: חרב איש בחתו. החרב הכאס כסות:

למ

(ב) ושבבתיה. ענין מרד וסליכס כדברתי חסיה חרב איש כלב חתו לגודל המסותה סירא
 סלכ: (כב) ונשפמתי אתו. חתוכה עש כסכחת עליו דנד וסיתת דס וגבס סוסק וגר
 סוססם ולאכרס חס חתכ לויכס כי כוס וידיס ססכטו לו: (כג) והתנדלתי. ואלו חסיה מנדל
 ומקודס וטרס ומסורס לעיני גוים רבים וידעו סכל סלר ס' וזין עוד וולתי:

רשי (א) חתני אלך. קסא אפי חקס אלך חתס גון וגו': (ב) ושבבתיה חפיר

וששאתיה והעליתיה מרבתני צפון והבאותיה על ידיו ישראל:
 י והביתיה קשתה מיד שמתלה וחציה מיד ימינה אפיל: י על-
 הרי ישראל תפול אתה וכל אנפיה ועמים אשר אתה לעיני
 צפור כל כנף ותית השדה נסתיה לאכלה: י על פני השדה
 תפול בי אני דברתי נאם אדני יהוה: י ושלחתי אש כמגו
 ובישבי האיים לבטח וידעו כראני יהוה: י ואת'שם קדשי
 אודיע בתוך עמי ישראל ולא אחל את'שם קדשי עוד וידעו
 כראני יהוה קדוש בישראל: י הנה באה ונתתה נאם
 אדני יהוה הוא היום אשר דברתי: ט ויצאו ישבני ו עמי ישראל
 ובערו והשיקו כנשק וכמנו וצנה כקשת וכחצים וכמקל יד
 וכרמח ובערו בהם אש שבע שנים: י ולא ישאו עינים מן-
 השדה ולא יחטבו כן היערים כי כנשק יבערו אש ושללו את-
 שד'יהם ובוזו את-בוזיהם נאם אדני יהוה: י והיה ביום ההוא
 אתני לגו ו מקום שם קבר בישראל גי העברים קדמת הים

רשי

למ (ב) וששאתיה. כמו והשאתך על עמי כמו [תכליס טע] לא יביא אויב זו: (ג) ולא
 חלל את סס קדשי. ספלותס כל ישראל חלל כמו הוא כחמור להס פס ס' אלה
 [לפ' ל] ולא יכול להילס: (ט) והשיקו. כמו טטר ססיקוהו כלבון מכסה: כנשק.
 חלנרמורא'ס עלע'ו: (יא) אתן לגו מקום סס קבר. מקום סיהא סס קבר להס לפי סהוא
 מורטו כל יפס כסכה חס פרות אכיו לסיכך וסס לקבורה: גי העברים. גי כסס עוכרס חס יס

סצורת רד

אכיר לכך להיות כוכב ומוכר ואכית אותך סלג: רששאתיה. ענין הסתה וסתינו כמו
 וסעלה אותך עמקומך מפלח לפון: (ג) והביתיה. הנהס סביאני [כרלסית ג]: (ד) אנפיה.
 אכס כקשתך למען ספול מיד סמאלך כי כס חיל כלכות עס: לעיני. כן יקרא עוף דורס וכן
 עמחוקוס חס סקת ור'ל לא תלל עס כלי לעיט הריס [ישעיה יח] ותסוססות כולור אמר
 סמלחמס: (ד) לעיני. לטפוט הדורכיס ולחית לפור כל כנף. ר'ל כל כעל כנף: (ו) אחל.
 סדה חתך למחלל: (ח) על פני סדה ספול. מ'ל חלול: (ט) ובערו והשיקו. מ'ל כעורה
 כמקום סמלחמס: כי חני דכרתי. וכן יקוס: וסוסק וכפל הדכר כמ'ס: כנשק. כלי ויין
 (ו) ובישבי האיים לבטח. סס כהלס'ס עס גון כמו כק בית סיער [ישעיה כג]: וברסח.
 ססיו ויכטיס כעטס כחלכותס על האיים: כי חנית: (י) ישאו. ענין לקוהס: יחשבו. ענין
 חניס: סהואן כמלחמי: (י) אודיע. חרסס כריתס וחחוך כמו מוטעט ענין [כדריס כט]:

לא איתח עוד את חמי לטיות מחולל כי כשאלן
 המקום נוקס נקמת עמו יחללו כגוים חס כסס כחמרס מלגי יטולת לא ישעס נקס: כי חני
 ס' קדוס כ'סרלל. סלני ס' סקדוס סוכן כ'סרלל: (ח) הנה כלס. עתה כלס סומן וסיתס
 סתכעוטה וזוה היום אשר דכרתי וסידתי גו חטוטס: (פ) כנשק וגו'. ר'ל כידות סכלוס
 ססס ססס סל פן: ובמקל יד. הוא כלונס חרוך וכרלשו כעין חתט כרול וכו סוכרס
 חכביס כוריקס: שבע מיס. כי יסיו רביס מלד: (י) חס סלויסס. חס חלומות חכר
 סללו חלוחס כוסי כגולס: (יא) אתן לגו. ר'ל לאכסיו: מקום סס קבר. הוא כמו ססוך מקום
 קבר סס כמו כל כרע אויב כקדס [תכליס טד] ומספוטו כל אויב כרע כקדס ור'ל אתן לפס
 חקטס קבר סס כ'סרלל כרלס: גי ססגריס. כגיט ססופריס כו אל קדמת סיס למורתי סל

חזקאל למ

והסמת היא את העברים וקברו שם את גוג ואת כל המלכות
וקראו גיא המון גוג יי וקברום בית ישראל למען טהר את
הארץ שבעה חדשים יי וקברו כל עם הארץ ותיה להם לשם
יום הנבדל נאם אדני יהוה יי ואשלי תמיד יבדילו עברים
בארץ מקברים את העברים את הגותרים על פני הארץ
לטהרה מקצה שבעה חדשים יקברו יי ועברו העברים בארץ
וראה עצם אדם ובנה אצלו ציון עד קברו אתו הנקברים אל

רשי

נגזר להניח משם מידת גימטר תמיד : קדמה סיס . ת"י במדנת יס גימטר : וחסמת היא
את העברים . וכוונת סוף את העברים כמו לא החסום (דברים כה) כרוז פגרים שיפלו שם
יחדלו את העובדים מפטר לפיכך יעברו עליהם ויקברו אותם ומנחם פתרו כספרו יחסמו את
השם מלכיה ריח הפגרים : (ג) וקברו כל עם הארץ . שמו שם : והיה להם לשם . כל
האומות יספרו את שםם לככת ולהסד חין לך כלומה זו רחמים יי לך אדם שקורב את אויבו
שעמד עליו להורגו : (ד) ואגשו תמיד . השנים המותמדים לך יכדילו ויבאלו כדי לעטר בלחך
ללקט את המספרים : מקברים את העברים . מקברים עם העובדים את הפגרים החוסמים
ומעבדים את המעבר שהעובדים את סיס מקברים אותם להנאחם : את העברים . עם העובדים
כך שפתי וכן ת"י : את כותרים על פני הארץ . רחוק מן המעבר האין העובדים את סיס
מתפקדים כהם לקברם וקברום אלה המותמדים ומובדלים לך : מקצה שבעה חדשים . יכלו
מרבית הפגרים הנלחים לעינם להקבר ומחו והואה יקרו בלחך מקום המסמרים כחוחים ובין
הקולים ויקברו מה שמלאו : (טו) ועברו העברים בלחך . הולכי דרכים שיראו פלס אדם יבנו
אליו ליון סימן שיש בלחך פלס של מת כדי שיפרכו ממש הולכי דרכים וטובי טהרות פד בלחך

מצודת ציון

(יא) גי . עמק : וחסמת . ענין כתימה וכנייה סיס : וחסמת היא את העברים . משלת מרבית
כמו לא החסום (כס כה) : (ד) יבדילו . ענין הפגרים תחתם ותסגור את העובדים שמה כי
שבעה חדשים יתכנס כולם ולגדולה תחשב להם שפ"כ המון רב נקמו נקמת יבדילו : (ד) ואגשי
תמיד יבדילו . ענין חפז ודרישה : (טו) ציון . כסוף יהיה נככת מהגלי בני אדם ולכן יקברו
ציון וזאת כמו מה כיוון הלו (מ"ב כג
כ"ד)
בטוב כבוד כי אם לתפן טהר את הארץ ושבעה חדשים יתעסקו נקבותם כי רבים יסו :
(יג) כל עם הארץ . כולם יתעסקו נקבותם : והיה להם לשם . מה שכולם תעסקו נקבותם
שבעה חדשים יתכנס כולם ולגדולה תחשב להם שפ"כ המון רב נקמו נקמת יבדילו : (ד) ואגשי
תמיד יבדילו . אחר שכנסו יתעסקו נקבותם שבעה חדשים יבדילו עוד ארבעים להיות תמיד
עובדים בלחך לחשב את הברונים לקבור עם העובדים וכפייתם את הפגרים הנותרים פ"כ
הארץ לעטר אותם כי פוכי דרך סימנו וזינו מה שמלאו בדרך מהלכם מ"ג במקרה בלחחתי
והאנשים המובדלים פיו מתפזים על סימני הברונים לקברם : מקצה . מסוף : שבעה
חדשים . יתחילו לחקור ולחם אחר הברונים כי באשך שבעה חדשים יקברו אותם הנראים
לעין כל : (טו) ועברו . ובאשר יעברו האנשים העובדים בלחך בדרך מהלכם : וראה . אם פי
מחם יראה שלם מחדם יבנה אליו דבר מה להיות ליון וזאת למען ימלאו אותו האנשים
המובדלים שמקברים : עד קברו אתו . כיוון יהיה עומד שם עד יקברו אותו המקברים עם
האנשים המובדלים : אל גיא . גיא המון גוג יקברו בו נקמו כל הפגרים :

חזקאל למ

גיא המון גוג : יי וגם יבדילו המונה ומדירו הארץ : יי ואתה בך
אדם בדה אמרו אדני יהוה אמר לצפור פל פנתה ולכל חית
היבשה הקבצו ובאו האספו מסביב על זבחי אשר אני וזבח לכם
זבחה גדול על הרג ישראל ואבלתם בשער ושתותם דם : יי בשער
בפורים תאכלו ודס נשיאי הארץ תשתו אילים פרים ועתה דים
פרים מריאי בישן פלם : יי ואבלתם חלב לשבעה ושתתם דם
לשפרון מזבחי אשר זבחתי לכם : יי ושבעתם על טהחני סוס
ורכב גבור וכל איש מלחמה נאם אדני יהוה : יי ונתתי את
כבודי בגוים וראו כל הגוים את משפטי אשר עשיתי ואת ידי
אשר שמתו בהם : יי וידעו בית ישראל כי אני יהוה אלהיהם
במדעים יהוה ותלעה : יי וידעו הגוים כי בעונם גלו בית ישראל
על אשר מעלו כ"י ואסתר פני מהם ואתנם ביד צריהם ויפלו
בחרב פלם : יי כמטאתם וכפשיעתם עשיתי אתם ואסתר פני

רשי

אנשי התמיד המובדלים לחקור וקברו אותם : (טו) וגם כס פיר המונס . וגם פיר שמה פיר
הזויה מרוב אדם הוא פיר כדכעם וגם סוף חיל וכיצד שם יקברו : ומדירו בלחך . יבדילו את
הלחך את טהרותם ותמומותם : הבונה . לא עפיק סוף לפי ס"ה"א אחרתם משמתם שם דבר
המונע כמו בומים : (יח) אילים כרים ועתים פרים . מלכס ודוכסס בלעוים זכרים : מריאי
בכ"י . שור של פטח קרוי אלמרי"י בלשון פרי : (כא) את משפטי . את פורענותי וישעליא
בלכ"י : (כב) וידעו הגוים כי בעונם גלו בית ישראל . כשיראו את גבורתי ויראו כי לא מקולג

מצודת רוד

(טו) ונכבס פיר המונס ר"ל כמו שהניח הסוף יקרא
גיה המון גוג לזכרון שם מקום קבורתם כי העיר
הסמוכה לאותו גיה תהיה בשם המונה על סם
המון גוג הנקברים כשמוך לה : ומדירו בלחך .
ר"ל ועי"י יהיה כל הארץ טהור מטומאה כי כל
הטומאה יעלה אל המקום שהוא הנודע ומפורסם
בקריאת שם הגיור ושעיר הכטומה לו על סם
מרבית הברונים הנקברים שמה : (יח) לצפור
כל כקף . כל כעל כקף : על וכמי וגו' . הוא
חיל המון גוג : (יח) אילים כרים וגו' . ר"ל

מצודת ציון

(טו) ונכבס פיר המונס ר"ל כמו שהניח הסוף יקרא
גיה המון גוג לזכרון שם מקום קבורתם כי העיר
הסמוכה לאותו גיה תהיה בשם המונה על סם
המון גוג הנקברים כשמוך לה : ומדירו בלחך .
ר"ל ועי"י יהיה כל הארץ טהור מטומאה כי כל
הטומאה יעלה אל המקום שהוא הנודע ומפורסם
בקריאת שם הגיור ושעיר הכטומה לו על סם
מרבית הברונים הנקברים שמה : (יח) לצפור
כל כקף . כל כעל כקף : על וכמי וגו' . הוא
חיל המון גוג : (יח) אילים כרים וגו' . ר"ל
מבומים וממנים כאלים וככרים וגו' והוא ענין מלוא : (יח) לשבעה . להיות שבע ממש :
לשכרון . ר"ל יהיה די יותר מן הנוקד עד לשכנתו וזאת בלשון המליצה כאלו הוא יין
המשכר : (כ) שם ורכב . ר"ל העופות והחיות יכנסו מהכוסים הפולסים כמלתה ומזכבותם
ומקבלת הגבורים וכל איש מלחמה וכפל דבר בדרך המליצה : (כא) ונתתי את כבודי . זה
אמריכם כבודי בין הגוים ויראו משפט פהקם ששעתי כהם וזה מכת ידי אשר שמתו כהם :
(כב) כי אני ס' אלתיכם . כמושיע אותם מיד הקמים עליהם : כן יהיה . כי מאלו לא תנוסם
פוד כיד החומות ולכן ידעו מאלו שאני אלתיכם : (כג) כשיראו גבורתי ידעו שלא
תקבלו יד לא שבהתי את ישראל בלחתי אלא בגלו כעבור עונם על אשר מעלו וזבחו כי ולכן
שכחתו פני מהם ונתתי כיד אויביהם וכמעט כולם יפלו בחרב : (כד) כמטאתם . נמא
שפלתם וכפשיעתם כי עשיתי עמכם ובסתרות פני מהם לגלי לרשות בלחתי כדכס המעור

מהם: כח לזן פה אשר ארני יהיה עתה אשיב את שכבתי יעקב
 ודחכתי כל בית ישראל וקנאתי לשם קדשי: כי ונשו את
 כלמתי ואת כל מעלם אשר מעלתי בשבתם על אדמתם
 לבמה ואין מחירי: כי בשוכבי אותם מודעמים וקבצתי אתם
 מארצות איביהם ונקדשתי בם לעיני הגוים רבים: כי וידעו כי
 אני יהיה אלהיהם בהגלותי אותם אל הגוים וכנסתים אל
 אדמתם ולא אותיר עוד מהם שם: כח ולא אסתיר עוד פני
 מהם אשר שפכתי את דחתי על לבית ישראל נאם ארני יהיה:
 מ * בעשירים וחמש שנה גלותנו בראש השנה בעשור
 לחודש בארבע עשרה שנה אחר אשר הפתה העיר בעצם ו

שבועות ק חסר א'

רשי

די סיס שלא הוכתרים אלא בעונם הכתרים פני מהם וגלו: (בח) וקנאתי לשם קדשי ולכשתי
 קנאת השופה וקס למען שם קדשי שלא יתחלו עוד וקנאתי לשם קדשי כשכל שם קדשי כמו
 המקנה אהם לי [במדבר יא]: (בו) ונשו את כלמתי. כהטיבו להם ולא אגמלם כדעתם או
 יסאלו כלמתי ויטבו מלכרים פניס ומתנם סי' ונשו כמו [תהלים לב] אשרי רבוי פסע לי כפרס:
 (בח) ולא אותיר. אהד מהם בגולה:

(א) בראש השנה בעשור לחדש. איוזי סנה כר"ס שלה בעשור לחדש הוי אומר זה יובל
 שחכר הכיה כשנה שלשים ושש כיוכל שהתחיל במסומה עברה שנה ולאשיכו ולכסו
 פרעם פקרה סיה רחוי סיוכל לסיות וסיה שנה פקרים וחמש גלות ימינה שגלה בעשירים ושש

מצורת ציון

(בח) שבוע. מלי כפי הגולה: וקנאתי. עיני את פניו מאל סמיווכר על פיו למען לא יכמרו
 מקמה כמו כקנאו את קנאתי (שם כס): כחמיו: (בח) לכן. סואלי וככר קבלו הגתול
 (כו) ונשו. כמו ונשאו מלשון מכה וסכל: לכן כה אחר וגו': את כמות. את כני הכני
 (כו) בשוכבי. לכן השכס: (בח) ובנסתיש. כל יפקב: וקנאתי. איוקס וקמת שם קדשי
 מלי הכנסה:

(א) בעצם. עיני עומות סדכר וגופו וכן
 לא נכחד מלמי ממך (תהלים קלט): על אדמתם לבטח ומכלי מחירי או יסאלו את
 ויסתו

כי המקבל טובה מרובה ממי שנמל עמו רפה סנה כסיווכר כדכרעה יכלס מאל כקבלת הטובה
 ולכן אמר כקבלו הטובה יכלמו מן המעל שטבו סס: (כו) בשוכבי. כעת אשיב אתם
 לארצם מנין הגוים: ונקדשתי כס. כהשבוטש שלפסע להס אהיס מקודש לעיני גוים רבים כי
 לא יתללו עוד ממי לומר מכלי יכולת לא כוסיס: (בח) ירדשו וגו'. או יכינו שאני ה' הוה
 סמנינו אותם ומסל כס: בהגלותי. ר"ל כמה סהגלותי אותם אל הגוים ולא מאלו מנות עם
 כי סיה רכ כחם וסמניס את כולם על אדמתם ולא אשיב מי מהם כחלק סאויב ולא
 יסלכו לסחיק ככס מזה יכירו וידשו שאני ה' אלוהיס סמנינו אותם ומסל כס: (כס) ולא
 אסחיר. אהו כחמל מן אדם שאס איוו רוסה למלחות סאלת מי מחכיר פניו ממנו לכל יראשו
 ולא יסחיר פניס ממי סירכה למלחות סאלתו: אשר. ר"ל אשר ואת אעשה להם אסמון דוח

(א) לגלותנו. הוה גלות יסויכין כי או גלה יחזקאל: בראש השנה בעשור לחדש. איוזי סיה
 סיס כר"ס שלה סוה בעשור לחדש ו סיה שנה סיוכל סהתחלת כיוס"כ בעשור לחדש
 סגשוי כי ספרכנה רחם כשנת שלשים יובל כח"ס סס וסו סיס כשנת החמיסית לגלות
 יסויכין

היום הוה היתה עלי נד יהיה ויבא אתי שמה: כ כמראות
 אלהים הביאני אל ארץ ישראל ויניחני אל הר גבוה מאד ועליו
 כמבנה עיר מנוב: ויביא אותי שמה ורדה איש מראהו
 כמראה נחשת ופתיל פשתים בידו וקנה המדה והוא עמד
 בשער: ויבדד אלי האיש בך אדם ראה בעיניו ובאזניו שמע
 ושים לבך לכי אשר אני מראה אותך כי למען הראותכה
 הבאתה הנה הנך את כל אשר אני מראה אתה ראה לבית ישראל:
 ה והנה חומה סחויץ לבית סביבו סביב ובני האיש קנה המדה
 שש אמות באמה וטפת וימד את רחב הבנין קנה אחד וקומה

רשי

כיוכל יד של יאשיכו מרח עד ליא ויסויקס יא: יד ה'. חוק חוקו לסולכיו על כתי:
 ויביא אותי שמה. אל העיר ססוכתה סוה ידוסיס אותה סנה סרלסו בנין ככיה [לע"ל]:
 (ב) כמראות אלוהיס הביאני. לא סולכיו סס אלא סרלסו כאלו אנו סס: אל סר כספ מאל
 כסן סוה עמיד לסיות כגוס סנא' [שפיה כ] וסא סמכסות: כמכנה עיר. ככיון עיר: מנוב
 כדרומו סל סר: (ג) כמראה נחשת. כעין זו סחיות וסוליס כעין נחשת קלל [לע"ל א]:
 ופתיל פשתים בידו. למודית קרקע איו יספ סתכל פשתים: וקנה סמדה. למוד כו את עוב
 סחומה וסורך וסוכת סשפריס: (ד) לכל אשר אני מראה אתך. עיני ככיון: ה הבאתה סנה.
 כככל: (ה) והנה חומה סחויץ לבית. בנין בית אהד סרלסו כלסון סכר וסומה מתוך ככיו
 ככיו כך מפורס ככופ סכספר סשפיר כדרוס וסכית כלסון: שש אמות כלמה וספס. בית אמין
 כלמחא וסיה אמתה וספך כך ח"י זו סיה אמה כיוסית כת סכה סהיה אמה וסופה כלמה כת
 חמסס: רחב ככיון. עוסי סחומה: וקומה קנה אחד. וזו סיה חומה חילונה סהיה ככיו סר
 סכית וסיה סיהה מוכס כמו שסנינו [כמדות] כל סתלים סכיו סס סיו כגוסיס חון מכותל

מצורת רוד

ויסויכין וסמרה סוהת סיהה כשנת כ"ס לגלות (ב) ויניחני. מלי כסנה: כמכנה. מלי בנין:
 יסויכין וס"כ סיהה כשנת סיוכל וככר עכרו יד' (ג) וסחיל. חוט כפול וסור כמו כפתיל סתל
 סנה מעט ססוכתה סעיר כיומו לדיקס כי סוה
 מלך יא סנה אחר גלות יסויכין: יד ה'. כח
 חוק סכיוסלה לסולכיו בעל כתי: שמה. ר"ל
 אל העיר ססוכתה סחומרה למעלה: (ב) כמראות

מצורת ציון

ויסויכין וסמרה סוהת סיהה כשנת כ"ס לגלות (ב) ויניחני. מלי כסנה: כמכנה. מלי בנין:
 יסויכין וס"כ סיהה כשנת סיוכל וככר עכרו יד' (ג) וסחיל. חוט כפול וסור כמו כפתיל סתל
 סנה מעט ססוכתה סעיר כיומו לדיקס כי סוה
 מלך יא סנה אחר גלות יסויכין: יד ה'. כח
 חוק סכיוסלה לסולכיו בעל כתי: שמה. ר"ל
 אל העיר ססוכתה סחומרה למעלה: (ב) כמראות

אלהיס. ר"ל לא סהוסי כלמה אלא נדמה לי כמרה סכיוסלה כאלו הביאני אל ארץ ישראל
 וסס סיהה אותי על סר כגוה מאל וסוה סר ככיה: ועליו. וסמוך על סר סוה סיה סכיון
 עיר וסיה ידוסיס וסיהה מנוב סר: (ג) ויביא וגו'. ר"ל וכלכר סיהה אותי סנה רלחתי וסנה
 אה סוה סחילך סדוכר כי סיהה מראה כמרה סוהר וסוכות וכעין סנא' כסיות
 וסוליס כעין נחשת קלל [לע"ל א]: וסחיל פשתים בידו. למוד כו מודתה ככיון: וקנה
 סמדה. גס סיה בידו קנה סמדה [וסולכך גס [לע"ל למוד כו על ידו מדה מרובס כי כקנה יס
 סורה רכ למוד מדה מרובה כי יעטרך ככל פסס לרכוס סקוס סכלס מרת סקוס [למען
 למוד מוס ולסלן וסס כי סיהה כמרה סכיוסלה מ"מ סרלסו כחוקן ככילות אל סחוסת ולכן סיה
 בידו סחיל ארוך וכו מוד מדה מרובה כפסס אהת ולח"ו מוד סחיל כהנה סמדה לעת
 כמה כו וסס מדה סחוסה ממלל סקוס וקסה לבער ולמלס עם סקוס: ולא כן כפתיל כי
 אשכר כלסו סכיון לבער ולמלס לפי מדה סקוס: ורוא. סחילך סוה סיה סומד כבער
 סל חומה סר ככיה: (ד) ראה כענין. סעור סמדה: ובאזניך סמע. סוה סדכר סמדה:
 ושים לך. להכין סדכריס: למען סרלסוה. למען סרלסוה לך בנין בית סעמדי: וסבאח.
 כככל אל סמקוס סוה: חדר וגו. כדי [למסס ולחוק סחוסת: (ה) והנה חומה סחויץ לבית
 חומס' סחויץ לבית. ככל סכיוו וסוה וספס סר סכיה: שש אמות וגו' ר"ל סכיו סקוס

קנה אחד : ו יונבוא אל שער אשר פניו דרך הקדמה ויעל
 במעלתו וימד ו את ימין השער קנה אחד רחב ואת סף אחד
 קנה אחד רחב : ו והתא קנה אחד ארץ וקנה אחד רחב ובין
 התאים תיש אמות וסף השער באצל אלם השער מבהית קנה
 אחד : ו ימד את אלם השער מבהית קנה אחד : ו ימד את
 סבעלותיו ק

רשי

מזרחי שהכין סורף את הכרס עומד ככר המכסה וכו' : (ו) ויבוא אל שער אשר פניו דרך
 הקדמה . כיום לתוך הסיקף וכו' לו לשער עזרת נשים המזרחי היא נקראת חצר החילוגה ככל
 הפנין הוב לפי ספרא לפי עזרת ישראל : ויעל במעלתו . כשפוט הכר סורף ועולה מן החיל
 התחתון עד עזרת נשים עברה מפלות כלותה שטינו [סס] לפנים ממנו החיל עבר אמות
 ופתיס עברה מפלות סיו סס וכו' : סף השער . הוא מוזהב השער : קנה אחד רחב . שם אמות
 ימכסה את כל עובי החומס סביב קנה אחד פתיס למעלה : ואת סף אחד . מוזהב הסביב א'
 זאפון ואתה מדרוס : (ז) והתא . הוא יליע בקירין אפנדיין בלפי ויהי שלש מיתין השער
 ושלש מן השמאל כמו שאמור בענין התאים סמוכין לכותל המזרחי של עזרת נשים מהחון
 בלפי סר הכית ומסוכין הני למד שם מכתון מזה ככתוב אחר כל הענין ויבטי אל החצר
 החילוגה מכתן הני למד שכל האמור למעלה סיה חוזה לה שדעין לא נכנס לחומס : והתא קנה
 אחד אורך וכו' . חללו של כל אחד ואחד שם אמות מרובע : ובין התאים חמש אמות : כתיבס
 המפסיקים בין התאים עובי ס' אמות וכו' וכו' וכו' כתיב חמש אמות : וכן ענינו במסכת
 מדרש כותל התא חמש : וסף השער מאלל אולם השער וכו' . שלפניו מן השער סיה עובי אולם
 מהוכר לשער כמו שמופסר בענין בולע לתוך עזרת נשים עבר אמות ובראשו לדתות ומזוזה וזה
 באתר וסף השער שהוא אלל אולם השער : מבהית . כלומר לזר פתיס : קנה אחד . רחבו
 לכתי עובי חומת האולם אחד מיתין ואחד מהמאל עובי החומס של אולם מיתין ולשמאל קנה
 אחד כמו שמופסר והולך : (ח) וימד את אלם השער מהכית . לפנים מן השער : קנה אחד .
 עובי חומת והשמאל שהאולם נטון פליסס : (ט) וימד את אולם השער במנה אמות . שפך

מצורת ציון

אגודל יחד : (ו) במעלתו . סס המדרגות מהחיק שם אמות גדולות שכל אמה מסס סיה
 שפולין דרך כס : סף . כן וקראו מוזהב הפתח במדה אמה של חול ספרא בת המכה שפתיס
 וכן וירעבו הספסיס (עמוס ט) : (ז) ורחא . ענין ועוד עפת יותר א"כ סיה מדה קנהו שלשים
 חדר מה וכן אל תא הכתיס (מ"א יד) ויקרא וסס שפתיס : הבנין . ר"ל בין החומס ספרא :
 כן על כי הוא כנבול גוף הבנין והוא מלי התא וקושה קנה אחד . למען יהיה נראה מכתון כל
 לבס (במדבר לד) שהוא ענין גבול : אולם . ענין בניית הכית ולא יעלומס החומס ספרא מנין
 בית שער ועשוי כמין כספ מעשל : מהכית . הכוואס לכן היתה נמוכה כי וכו' ויהי וספסיס :
 מכפסיס

מזרחי והעורס ספרא נקראת בענין חצר החילוגה ספרא חילוגה לעזרת ישראל : ויעל במעלתו .
 עד בלא נא אל השער סוף במעלות כי ספר הוא סוף סורף ועולה בלפי המערב וסיו כס מעלות :
 קנה אחד רחב . כמדת עובי החומס ספיה סת קנה ומדה חומת סר הכית : ואת סף
 אחד . ר"ל וכן מדה ספף האחד שמוזיל וסיה קנה אחד רוחב : (ז) ורחא . כל תא סיה קנה
 אחד אורך וכו' ומכפר התאים סיה שלש מיתין השער ובלשם בממאלו כמפורסר בענין וספ
 בענינים לכותל העורס ופניו וכו' ספיה ספיה : ובין התאים . כותלים המפסיקים בין תא לתא
 סיה בני תחבס אמות וכן הכתיס החילוגים מזה ומזה וכן הכתיס שלפניס אכלל מחזיריסיס
 סיה לבס כותל העורס לכותל : וסף השער מאלל אולם השער . כי לפנים מהשער סיה בנין אולם
 כמפורסר בענין וכתליו סיו נמשכין בלפי פתיס מלדי השער מזה ומזה ולכן מוזהב כראשן
 הפטימי ולכן אחר כרא ממשוזה השער שאלא האולם לזר פתיס ספיה סת קנה אחד וכמדה
 ספרי ספריס : (ח) מהכית . ר"ל העומד בפנים חלל העורס : קנה אחד . על עובי החומס
 אחר : (ט) וימד וכו' . שפך בליטתו לפנים :

אדם השער שלמה אמות ואילו שתיים אמות ואולם השער
 מבהית : ותאי השער דרך הקדים שלשה מפה ושלשה מפה
 קנה אחת לשלשתם ומדה אחת לאולם מפה וכו' : ו ימד
 את רחב פתח השער עשר אמות ארץ השער שרש עזרת
 אמות : ו יגבול לפני התאות אמה אחת ואמה אחת גבול מפה
 ואילת ק

רשי

בליטתו לתוך עזרת נשים : ואילו . ארטובלומין בלפי כל אילים האמורים בענין סס כמין
 אילות עגולין פסוי מאכני גזית ועומדין ככתה אחד מיתין ואחד שמתאל במקום ספסיס במקום
 פשוות וכן תי' [בפיס ו] ויטעו אמות הכפסיס אילות ספרי וקרוין אילים על כס עגולין כלה
 ובלתון : ואילו ספיה אמות . עובי עגולין ועומדין כסוף חלל האולם דבוקים זה לכותל מיתין וזה
 לכותל שמאל נמלא בליטת האולם ואילים שלו כשם אמות לתוך העורס לפנים מן השער : ואלת
 השער מהכית . לפי האומי שער עזרת ישראל סיו בולטיס ומפסיס לזר ספסיס עזרת נשים מכוויס
 בענין פירוס כאלומי עברי עזרת נשים סהס סיו משוכין לזר פתיס ושערי עזרת נשים מכוויס
 כנגד עברי עזרת ישראל נמלא אולם כנגד אולם ודבר נוי סוף זה : (י) ותאי השער . הוא אשר
 דרך הקדים שכותל מזרחי של עזרת נשים שלכס סיו מפה ובלשם סיו מפה שלכס לדרוס ובלשם
 לפסון סמוכין לכותל עזרת נשים ופתיס לזר הכית ומדה חללו וכותל המפסיק בין כל אחד סיו
 למעלה : ומדה אחת לאולם . העבויין בלפי האולם מכפסיס : מפה ומפו . מיתין ומשמאל מדת
 ספיה אמות : (יא) רחב פתח השער . רחב חלל הפתח וכן ענינו [סס] כל הפתיס רחבין עבר
 אמות : אורך השער . הוא חלל האולם השער מן האפסן לדרוס : שלש עשרס אמות . עבר כנגד
 חלל הפתח ואמה והני לכאן ואמה וכו' לכאן ואל תתמה שאלל הפתח קורבו רחב ואלל חלל
 האולם קורבו אורך הפתח נוכחו הוא ארכו והרוחב מכף אל סף ואלל לפי במשך בליטתו
 חללו מן המזרח למערב פתוח ממדת חללו מן האפסן לדרוס סיו שמונה אמות וכו' קנה אחת
 סמדה ספיה סורף וכו' עדות לדבר במסכתא דמלכים [א] ו[ב] והאולם על פני כותל הכית כי
 אמה ארכו על פני רוחב הכית נמלא מן האפסן לדרוס קרוי להיכל רוחב ואלולם קרוי אורך לפי
 שהיכל מדתו מן המזרח למערב יתירס על האפסן לדרוס ואלולם חלף למדה סמדה יתירס
 קרויס אורך : (יב) וגבול לפני התאות אמה אחת וכו' . הפתוח שמכאן ומכאן לשער סיו משוכין

מצורת דוד

אילת . כמוזות שמדמו כראשי ספתיס נמשך מכפסיס : (א) ואילו . כן וקראו החזויות על
 בליטתן לפנים ספיה אמות סרי בין הכל עשר כי סיו עגוליס כאלל אלה : (ב) כפה . מכתן
 אמות . (בלל רוחב המוזהב סיה קנה אחד וכן עד פס הגוא (חזק לח) : (ג) וגבול .
 לככות עובי הכותל ועס כי סיו עגוליס בלפי
 סקראס אילוי מ"מ לא סיו במרחק סוף : ואלם השער מהכית . לפי שאולם הוא בית שער ודרכו
 לסיח ממחן לשער וכמו ספיו אומי חצר הפנימי לכן אחר ככס האולם סיה סיה מכפסיס לא
 כדרך החלומות ועעס כן למען יכיס האולם סיה מול אולם חצר הפנימי וזה דבר נוי ופאר
 וכתלי האולם סיו משוכין מחלל השער אמה והני מזה ומזה כמפורסר בענין : (ד) ותאי השער .
 כספר תלי השער העומדיס כפתיס המזרח סיו שלכס מהשער מזה ושלכס מזה : לשלשם .
 לבלס הכתיס שמוס ומה : לאילים . ספשוות התאים שמדו כפתיס סיה מזה ומזה : (יא) את
 רוחב . קוא רוחב חלל פתח השער ממוזה למוזה : א-ך השער . הוא החלל שבין כתיס אולם השער
 (וחין לתמוס על קצוות לתלל כפתיס בלבן רוחב וחתלל האולם קורא בלבן אורך כי בלפי סקורא
 בענין לגוסי השער בלבן אורך רחוי א"כ לקרוא מהספף להספף בלבן רוחב אכלל האולם הלא משר
 ככילוס לפנים סיה עשרס אמות ובין הכתיס סיה י"ג אמות וספיה סיה מדה רחוי לקרוא
 בלבן אורך : (יב) וגבול . לפי הפתוח הפתוח סיה מקום פני אמה אחת יתירס מזה ספיה
 פני לזר פתיס עמונו כי כתיס האולם סיו נמשכות מחלל השער ולכן אמה אחת ומחלל הפתוח
 פתיס לזר פתיס עמונו סוד אמה יתירס א"כ סיה סנטול ספיה אמות ומחלל : ויסח וכו' .

והתא שש אמות ספו ושש אמות כפי : י וימד את השער
 סגן התא לגו רחב עשרים ותש אמות פתח נגד פתח : י ויעש
 ארבע יקלים ששים אמה וארבע איל החצר השער סביב א סביב :
 ועל פני השער היאתון על דפני אלם השער הפנימי חמשים

סמיתון ק

רמי

מן כנגד האולם שלשים אמה לנפון ואמה לדרום כנגד פי שהוא מניח מכוך מכנגד חלל
 השער אמה ומחלה לנפון וכן לדרום ועשבו מסרש בהתאים כמחון משוכים לנפון אמה אחת יותר
 מן האולם וכן לדרום אמה אחת נמצאו משוכים מחלל רחב הפתח שתי אמות ומחלה לכאן ושתי
 אמות ומחלה לכאן וזהו לנפון ונבול אבומייל בלע"ז מקום פניו וכותל התא עובי חמש נמצאו עובי
 כותל הפנימי של התא הפנימי ועובי כותל הפנימי של האולם כלים זה כנגד זה כותל האולם עובי
 שש וכותל התא חמש וכו' ומכך אמה אחת לתוך כנגד מדי כותל האולם וכן לדרום : (יג) ויבד
 אה השער מגג התא לגו . מגג התא שלפון השער לגג התא כנגדו השער : עשרים וחמש
 אמות . עובי כותל התא חמש וכן עובי כותל התא שמהל שני הרי עבר ושתי אמות ומחלה
 [שהתא] מכוך מחלל הפתח לכאן וכן לכאן הרי ע"ו וחלל הפתח עבר אמות הרי כ"ה וכו' וכן מדה
 רחב השער הן כנגד שלש עברה אמות של חלל האולם מכפנים ושני כתלים קנה מחלל וקנה
 מחלל הרי כ"ה פתח נגד פתח . פתח התא שאלל השער כדרום מכוון כנגד פתח התא שאלל השער
 כנפון שלל אה הם הפתחים האלה פתח ככותל כנגד החוץ אלל שלשני הפתחים הסמוכין
 לשער היו להם פתחים פונים אל שער חויר כעין שניהם וכן הוא אומר למטה ואל אליהם לפניהם
 לשער למטה שפתחים פונים לבער : (יד) ויעש את אילים ששים אמה . גובהן של אילים של
 סבי האולם גבוהים ששים אמה : ואל איל החצר השער סביב . וכן לכל אילי החצר כגבול אולמי
 הערים סביב סביב אהף כנפון ונדרום היו לה עשרים עשוין כמנתיב השער הזה כמו שמפורש
 בענין : (טו) ועל פני השער האיתון . גובהו של השער הזה והוא קרוי שער האיתון לפי שהוא
 ממשם כניסה ויציאה לכל באי העיר איתון תרגום של בואה : על לפני האולם השער הפנימי .
 עם גובהו של האולם השער שהוא לפנים מן השער : החמשים אמה . ומנוכה שער הערים כבענין
 שהם חמשים אמה אני למד שלפני האמור כאן הוא גובה [בלומד שער האיתון גובהו כי אהם
 של פני כל האולם השער הפנימי של האולם אהף ככופו של האולם הוא שער כמו שמפורש כבר

מצורת ציין

מצורת דוד

ר"ל מקום פניו מכילי בנין : (טז) ויעל פני . ר"ל וכן אמה אחת נבול בעבר השני והתא .
 הוא ענין גובה ע"ש שפני האדם הוא גבוהה ר"ל חלל התא היה מרוחק שש אמות מהתלת
 בגוף : האיתון . ענין בואה כמו אהף כוקר גבול האמה היתורה על הגבול הפנימי שמוטו
 וישיש כב) : על . כמו עם : לפני . ענין כי האמה של הגבול וממם של עובי כותל התא
 גובה הרי שש [ויתכן שאל לומר בזה שגם כותלי
 חיצונים מזה ומזה מהתלות היו בני חמשה אמות
 כי למטה לא פירש כ"א בין התלות] ושש גו' . ר"ל וכן היה מרוחק שש אמות כבעבר
 הכני : (יז) מגג התא לגו . ר"ל מגג התא כבעבר הוה לגג התא שמוטו כבעבר השני :
 רחב עשרים וחמש אמות . כי הגג הוא מה שלל החלל בין הכתלים וא"כ לא והובט הכותל
 חמשה אגבול אמה ועוד אמה ומחלה ממול גבול הפנימי וכן מעבר הכני הרי ע"ו אמה ועבר
 מחלל פתח השער הרי כ"ה אמות וסיה עשוי כעין חקרה מגג לגג וסיה נראה כעין שער
 ובאשר הוא כהצורך : פתח נגד פתח . ר"ל פתח השער הזה היה מול פתח שער הסנייה
 לפנים שהיה עבר גתלום : (יח) את אילים . הם מווחות השערים וסיה גבהן ששים אמה :
 ואל איל . ר"ל וכאדה הריא היה אל כל המווחות החצר עכברי השער מזה ומזה : סביב כבוב .
 כי גם כרות הפנימי והדרומי היו עשרים כמפורש בענין : (יט) ועל פני . ר"ל גובהו של שער
 האיתון הוא השער הדרומי האמור בענין ויקרא כן לפי שהגבוהים להשתנות באים דרך גו שהוא
 מכוון מול פתח הסיכל וכיה קר"ק : על לפני . עם גובה האולם השער הנמשך לפנים : החמשים
 אמה . ר"ל זה קנה שיש גובהם חמשים אמה וא"כ גבון המווחות שער אמות למטה מחלל

השער

אמה : י וחלונות אמות אל התאים ואל אליהם לפנימח
 לשער סביב א סביב וכן לארמות וחלונות סביב א סביב לפנימח
 ואל איל המדרים : י ויבאני אל החצר החיצונה והנה לשכות
 ורצפה עשוי לחצר סביב א סביב שלשים לשכות אל הרצפה :
 י והרצפה אל כפתף השערים לעמדת ארה השערים הרצפה

רמי

כמסוק ז) : (טז) וחלונות אמות אל התאים . התאים האלה לא היו להם פתחים אל החוץ
 אלא זה פתוח לזר וכן מליו כמסכת מדות כתאים כסביכות הכולל שלשה פתחים לכל אחד וא'
 אחד לתא מן הימין ואחד לתא מן השמאל ואחד לתא של גבול ולתאים שחצר שלל היו אלא
 ג' תאים זה אלל זה ולל היו להם תאים על גביהם היו לאמזעים בני פתחים א' לתא מן הימין
 וא' לתא מן השמאל ולחיצון של לז השער היו בני פתחים א' פתוח לאמזע וא' ללד השער וכן
 לתא החיצון של כתף השני מזה ומזה לבער כמ"ש למעלה פתח נגד פתח והיו להם חלונות
 שקופות אמות פתחים ללד החיצון ובתומו ללד פנים כלומר קרבים ללד פנים ורחבים ללד
 החוץ אל המורה . וממם פתח שקופים לבון השקפה כמו [שיר ו] מי זאת השקפה [מהלם קב]
 כי השקף ממרום קדשו וכן [שמות יב] אל המבוקף גם כן פתח לבון השקפה : ואל אליהם
 לפניהם לשער . ואל כתפות פתחים של בני תאים הסמוכים לשער מזה ומזה שהיה פתחן אל חוץ
 אויר השער פתח התא הפנימי מלפון לשער ופתח התא הדרומי מדרום לשער וכתפות הפתחים
 שמוס ומזה לפתח התא הם האילים והיו כהם חלונות פתוחים לחויר הפסק רוחב השער שהם
 משקיפים בין התאים ואותו חויר קורא לפניהם לשער שני שגבם לבין חויר גליעת התאים שמתאן
 ובמתאן נראה שהוא נכנס לשער : וכן לאלמות . וכן היו חלונות לאלמות של כל שער ושער :
 וחלונות סביב סביב לפניהם . כחומה ללד העיר מכפנים : ואל איל המדרים . ת"י טוחרת
 טוקרות כראש האיל הים פשו כעין כותרות דומה לדקל כי כמבואר דבלמה הן מתורגמות אורת
 ריקנין זומייל"ש בלע"ז : (יז) ורצפה . סלוק"ץ בלע"ז ורצפה אומר אתי שהיא עליה סביב
 כחותש ששנינו [במדות] חלקם היתה כראשונה והקוטב נוסע ערל ועל אותה פעליה היו הלכות
 קובדל"ש בלע"ז וצמה שאמור בענין והרצפה אל כתף השערים ותחתיהם כנגד גובה השערים
 אנו למדין שהרצפה היתה עליהם היא : (יח) והרצפה אל כתף השערים . גובה עברי החצר הים

מצורת דוד

מצורת ציין

השער : (טז) וחלונות אמות . כהתאים היו גובה : (טז) אשפות . ענין סיומה כמו אשפת
 חלונות פתוחות ור"ל לא היו פתוחות מכילי אונות (שס לג) : אל התאים . ר"ל כהתאים אל
 כתיבה כלל אלא היו פתוחות כמחלה בסירה במקום ב"ת וכן ואל הארון [שמות כה] :
 ע"ה לנזח האורה דרך כה : ואל אליהם . הם המווחות : לארמות . מל אולם :
 החלונות הם היו כמווחות הסונות לפניהם : ואל איל . ובאלו הוא המווח : (יח) לשכות .
 לשער כי תא הקלונה שאלל השער מזה ומזה היו חדרים כמו וביאים [לכהה ז"ל ט] : ורצפה .
 פתחים זה מזה זה ומזה אל חלל השער החיצון כהם מ"ה אמות כמפורש למעלה ובתומו
 הפתחים הם היו החלונות [אולם ביתר התאים יתכן שלל היו חלונות ממווחות כי לא היה כהם
 רב אורה] : סביב סביב . ר"ל כן היה לתאי הקלונים של כל שער ושער : וכן לאלמות . גם
 לכל האלמות היו חלונות אמות : וחלונות . עוד היו חלונות בכל התאים אשר מסביב והם
 יתנו לפנים לחלל ע"י כי כותל ע"י היה להם לכותל מאחוריהם וככותל הריא היו חלונות כי
 הפתוח לא היו מקווחות וסיה האור רב כעין : ואל איל . בכל מווחה הים כותרת ממעל בלורת
 אילני תמר : (יח) אל החצר . מתחלה עמדו בשער ועתה הביאו חלל החצר : והנה לבנות .
 ר"ל ראיתי וסיה גם לבנות : ורצפה . עליה מרופפת באבנים עשויים גבוהה על שמונים
 שומרת חצר סביב בארבעת רוחותיה וסיה כבענת אל הכותל ועל הרצפה הריא עמדו
 שלכות והיו גבוהים כמספר : (יח) ורצפה אל כתף השערים . הרצפה עמדה בכתף השערים
 לעמדת

התחזקה : י ימך רחב מלפני השער התחזקה לפני החצר
 הפנימי כהיון מאה אמה הקדים והצפון : י והשער אשר פניו
 הנה הצפון לחצר החיצונה מדר ארפו ורחבו : י ותאו שלושה
 ספו ושלושה ספו ואילו ואלפו תיה כמדת השער הראשון
 חמישים אמה ארפו ורחב חמש ועשרים באמה : י ותלונו
 ואלפו ותלנו כמדת השער אשר פניו הנה הקדים וכמעלות
 שבע עלותו : י ואלפו לפניו : י ושער לחצר הפנימי נגד
 השער הצפון ולקדים וימד משער אל השער מאה אמה :

חמשי ק' ואילו ק' ואלטיו ק' חולוניו ק' ואלטיו ק' ותשריו ק' ואילטיו ק'

רשי

פסיק העלים טלם היותם סכנת כל החלז והיו לכתות הספר מה ומה כנגד גובה הספרים :
 ורצפה התחזקה : כתיבת תיבה זו מכל התחזקה כמקרה בכל מקום הטעם כוון זה כתיב
 לחזקו בלין תחזקה זו רצפה שחת אחרת אלא רצפה היות ותחזקה של רצפה היות לעומת
 גובה הספר י"א של תחזקה ס"א של כיתא וכס"א של עזרתה ושל החלטה שכן יתירות :
 (ט) וימד רחב : חלל עזרת נשים : מלפני הספר התחזקה : זה שער המפורש למעלה : לפני
 החצר הפנימי : עד עזרת נשים : הקדים והלפון : לשתי דוחותיה חללה מאה אמה : (ב) מדר
 ארפו ורחבו : כמדת שער הקדים כך מפורש בפניו : (בא) חמשותף חלל מאה אמה ארפו : גובהו :
 ורחב חמש ועשרים : מנג החלז לגבו : (בב) ואילטיו לפניו : ואולם הספר לפני המעלות
 קודם שיבנה אולם היות גובה המעלות : (בג) ושער לחצר הפנימי : לעזרת ישראל : נגד השער
 החיצונה מכוונת : וימד משער : התחזק עד העליון מאה אמה הוא רחב חלל עזרת נשים :

מצורת דוד

פי תחיל להערים לא היתה הרצפה והם כן
 פמדה ככתף הספרים מה ומוס : לעזרת ארץ
 הספרים הרצפה התחזקה : ר"ל תחזקה הרצפה
 מהספר מהו הכל היות כמדת הספר המורה
 סימנך רחבון : ארפו : ר"ל גובה הספר :
 חמש ועשרים : כן היות מדת רוחב שער החיצון
 כמ"ט למעלה : (בב) חולוניו וגו' : חולוני תאו
 הספר וכותלי האולם והסתרות אשר בהמונות
 ממעל שפיו כזורת אילני המר הכל היות כמדת
 של הספר המורחי : ובפעלות וגו' : כי הכר
 היות סוף רחב : (בג) חמשי ועשרים : כתיב
 היות היות חמש מעלות : ואילטיו לפניו : כתיב
 האולם היות לפניו המעלות ועליו בפעלות עד
 לא יבואו אל האולם : (בג) ושער לחצר הפנימי : כתיב
 השער של חצר הפנימי היות מול שער מחצר
 החיצונה : לצפון ולקדים : כן היות כפאת הפון
 וכן של מורת : (וכו) שער המורחי מע"א עמד
 כחלום היות חלום : ואילטיו לפניו מע"א עמד
 מול זה אכל שער הפנימי של ע"ג ע"ג לא עמד
 בחלומות חלום כמות שער הפנימי של ע"ג ע"ג
 מאה גס הוא עמד כפאת לא היות ע"ג זה מול
 זה וכן שער המורחי מע"א עמד כפאת לא
 עמד גס הוא בחלומות חלום כמות שער
 נגד (כתיב) : השער אל שער : משער ע"ג

וי חולוניו הנה השער והנה השער דרך הדרום ומדר אילו
 ואילטיו כמדות האלה : יח וחלונים לו ולאילטיו סביב
 בהחלונות האלה חמישים אמה ארף ורחב חמש ועשרים אמה :
 יט ומעלות שבעה עלותו ואילטיו לפניו ותשרים לו אחד ספו
 ואחד ספו אל אילו : יט ושער לחצר הפנימי דרך הדרום ומדר
 משער אל השער דרך הדרום מאה אמות : יח ויבאני אל החצר
 הפנימי בשער הדרום ומדר את השער הדרום כמדות האלה :
 כט ותאו ואילו ואילטיו כמדות האלה וחלונות לו ולאילטיו סביב
 סביב חמישים אמה ארף ורחב עשרים וחמש אמות : ל ואילטיו
 סביב סביב ארף חמש ועשרים אמה ורחב חמש אמות :
 לא ואילטיו אל החצר החיצונה ותשרים אל אילו ומעלות שמונה

אילו ק' ואילטיו ק' ואלטיו מ' עלותיו ק' ואילטיו ק' אלו ק' ותאו ק' ואילו ק'
 חלונים ק' ואלטיו ק' ואילטיו ק' ויליד ק'

רשי

(בד) וחולוניו דרך הדרום : לילך החלונות : (כה) בהחלונות האלה : דרך רבי תחזקה ס"א
 יתירה זו לשון כסה חלונות וכות רחבות מכוון וקורות מכפנים לומר לא לזרוע אפי לרף של
 חלונות העשויות לסככים אולם קורות מכוון ומחמונות מכפנים : (כו) עלותו : כמו מעלותו :
 אל אילו : מל רחב כהיות דקל מלויב : (כז) וימד את שער הדרום : של חצר הפנימי :
 (ל) ואילטיו : ארפו לפניו : סביב סביב : כותל היות ספוי אולמים חלונים נוכחין ככותבי
 וחלונות כללו היות מכפנים ס"א למעלה מהחלום כי החלום היות מכפנים כחצר הפנימי : ספוי
 אולם הספר היות גובה אל החלונות כמ"ט בפניו וא"א ספוי החלום והאולם פונים למקום אחד
 לפיות פתחי החלום נפתחו להך האולם ספוי הכוס הפנין כל מדות הספרים החלונים
 ובפניו ולא חלק כיוונה אלא כליעת החלונות : (כי) החלום היות מכוון ובסה חלום וכותל
 וע"א חמות של רחב הספר פונים למכוסות ואחת אמה וכל החצר הפנימי אינו אלא מאה על
 מאה כמו שפורש בפניו ס"א : (לז) ואילטיו אל חצר החלונות : אולטיו של שער הפנימי לא

מצורת דוד

מצורת ציון

לשער ע"א מדר מאה אמה : (בד) דרך הדרום : לשפת : עד : (כו) עלותו : מעלותו :
 כרות סדרותי כעזרת ספוי : כסדות האלה :
 של שער המורחי והלפוני : (בח) וחלונים לו :
 ר"ל החלונות ספוי לכל חתי השער ספוי ולכותלי האולם מכפניו כיו כמו החלונות של שער המורחי
 והלפוני : ארף : ר"ל גובה הספר : ורחב : של השער החיצון : (כז) ומעלות : מספר המעלות
 שפלו כסס אל הספר היות כיה ככנס : ואילטיו : כתיב האולם היות לפניו המעלות : ותשרים לו :
 לכ"א היות כזורת כזורת אילן תמר אחד מן הענב מהו ואחד מהענב מהו וחזרו ומשכס
 הסתרות היות בהמונות ממעל : (כח) דרך הדרום : כרות סדרום : משער אל השער : ר"ל
 משער חצר הפנימי אל שער חצר החלונות כרות דרום : (כח) כמדות האלה : כמדות הספרים
 המורחים : (כט) ותאו וגו' : גס לשער חצר הפנימי היות חלום ואילטיו אולם חלום כמדות כל
 הספרים מע"א : לו : לכל אחד מחתי השער : ולאילטיו : לכותלי האולם מכפניו : ארף : ר"ל
 גובה הספר : ורחב : של שער החיצון : (ל) ואילטיו סביב סביב : כחלל ע"א ככל ג'
 סדרותי כמורת וכלפון ונדרום היות חלונות נכפנות אל הקיר ופתוחות לפניו : ארף : הוא
 סומך פס הקיר : ורחב : הוא סומך לפי חזק החצר : (לא) ואילטיו : כותל אולם
 הספר הפנימי היות נמשכן כלפי החון וכדבר אולם וס"א אינו גובה מול אולם שער ע"ג הוא
 דרך יו' (ואילטיו שער עזרת אבנים היות נבנות להן מחתי השער וכמ"ט כקונטרס בפני סבתי) :
 אל חליו : כמחמונות ספסל היות כזורת כזורת אילן תמר : ופעלות שפס ספניו : כמחמה מעלות

מעלן : יב יביאי אל העצר הפנימי דרך הקדים וימד את השער במדות האלה : יג ותאו ואזן ואלמו במדות האלה והזנות לו ואלמו סביב ו סביב ארך המשים אמה ורחב המש ועשרים אמה : יד ואלמו לעצר החיצונה ותמרים אל אילן מפו ומפו ושניה מעלות מעלן : לה יביאי אל שער הצפון ומדד במדות האלה : לו תאו אזן ואלמו והזנות לו סביב ו סביב ארך המשים אמה ורחב המש ועשרים אמה : לו ואזן לעצר החיצונה ותמרים אל אילן מפו ומפו ושניה מעלות מעלן : לח ולשבה ופתחה באילים השערים שם ידוהו את העלה : לט ובאתם השער שנים שלחנות מפו ושנים שלחנות מפו לשחמו אליהם העלה והתמאת והאשים : ס ואלה הפתח הוציח לעולה לפתח השער הצפונה שנים שלחנות ואל הפתח האחרת

סעליו ק' ותאו קרי ואילו ק' ואלמו ק' ואלמו ק' ואילו ק' סעליו ק' תאו ק' אלו ק' ואלמו ק' ואילו ק' אלו ק' סעליו ק'

רשי

היו לז פנים כמו שהיו אולמו של שער החיצונה אלא כמתוך היות בולט : (לז) ארך המשים אמה . גבשו המשים אמה : (לו) ואילו לתר החיצונה . אשכפי ארקהים כלעז' ואולם השער קרוי אילים כאן : (לה) ולשבה . היתה אלא שער הפנימי בעזרת ישראל : ופתחה . של לשכ אל חלי השער לזד השער : באילים העברים . יש כפרשה סבוקים קורין לכתפות השער אילים סייבליים כלעז' : שם ידוהו את העולה . העולה הבהטת כלפון : ידוהו את העולה . ירחו את הקדיש : (לט) ובאולם השער : הפנימי : שנים שלחנות . כמזרתו ומים כמעטו וזע"פ כן היו משובין אל תוך התר החיצונה קדושתן כלפניו : (מ) ואל הכתף מחוץ . ואל כפר פתח האולם מחוץ לחלו האולם לתוך חללו של פתח של [סא"ח של זד] עזרת ישראל : לעולה לפתח השער הפנימי . ככונס לתוך השער ועולה כמעלות פתח העזרה : שנים שלחנות . לכתף

מצורת ציון

(לח) ידוהו . ענין החלה ושיפוע נמים : עלו מע"ז אל השער ההוא : (לב) דרך הקדים . (לם) אלוהם . חללם כסמוך לפס :

אלמו . לכותלי האולם מסביב : (לד) שמו ומפו . כהעבר מזה ובהעבר מזה : (לה) אל שער הפלון . של התר הפנימי : (לו) תאו וגו' . מוכב אל המקרא שלפניו לומר כמדות האולם המזכיר מדד את תאו וגו' של השער ההוא : (לז) ואילו . מנוחת האולם פניו המעברים החיצונה ואל המקום שיפוע המנוחת ופני כותלי האולם וזכר המנוחת ואל האולם והוא הוא : (לה) ולשבה . ר"ל כחלל ש"ח מול שער הפנימי עמדה לשכ את פתחה היות מול מנוחת העברים ולפי שהיו שני שערים אחד פנימי ואחד חיצוני וכמ"ל למעלה כע"ז לכן אחד השערים : שם . בהלכה היתה היו מדושים קרבי העולה בהשטות כלפון והיו היתה בית המעברים : (לם) ובאלם השער . כחלל האולם הנמשך מן השער ההוא עמדו שנים שלחנות כהעבר מזה ובנים מהעבר מזה . ר"ל פנים במזרתו ובנים כמערכו : לשחמו אליהם . לשחמו אולם כסמוך לשכ העולה וגו' שם ק"ק העטוין בחיטה כלפון ועם כי הים שמוך לחלו עזרת נשים מ"ז קדושתו כלפניו כי הים מקודש כקדושת העזרה : (ס) ואל הכתף . בהעבר האחת מן האולם חוץ לו כשעוין כמעלות לפתח שער הפנימי ר"ל שער הפנימי שהיה רחב " אחת ומשקלות הפס פי צין התאים ושם עמדו שנים שלחנות : ואל כתף וגו' . וכן כהעבר האחרת

אשר לאדם השער שנים שלחנות : ס ארבעה שלחנות מפו וארבעה שלחנות מפו לכתף השער שמונה שלחנות אליהם ישחמו : טז וארבעה שלחנות לעולה אבני נזיות ארך אמה אחת והצי ורחב אמה אחת והצי ונבה אמה אחת אליהם ויניחו את הפלים אשר ישחמו את העולה גם והזנבה : טז והשפתים מפח אחד מוכנים בבית סביב ו סביב ואלה שלחנות בשער תקרבן : טז וכחוצה לשער הפנימי לשכות שרים כהצר הפנימי אשר אל כתף שער הצפון ופניהם דרך הדרום אחד אל כתף שער הקדים פני דרך הצפון : סז וידבר אל זה הקשפה אשר פניה

רשי

הפתח למזרח או למערב : ואל הכתף האחרת . אשר לפתח האולם שני שלחנות : (טב) אלוהם ויניחו את הכלים . עליהם מיחוס הסכינין והמזרקות שמקלני כהם את הדם שהיו מוכנים לזוהמים שם קדשי קדשים כלפון : (טג) והשפתים עפה אחד . עוקליות של כדול קטועין כעמודי נוסין בכנית המעבדים כלפון לתלות ולהפסיק כהם את הקדשים כוח שנינו כפחוס עוקליות של כדול היו קטועין כעמודים וכתלים כהפן תולין ומפשיטין וכן ת"י ועוקליו נפקין פקר לת : מוכנים כנית . קבועים כחוך חלל העזרה כנית לגיו : (מד) ומחוצה לשער הפנימי ומחוץ לחלל האולם השער לתוך חוץ חלל הפנימי כמו שמעורב במקרא כסומו : לשכות שרים . לבנות לויס מעוררים : ומניחה דרך הדרום . פתחה לזד דרום : אחד אל כתף שער הקדים .

מצורת דוד

של אולם השער עמדו שנים שלחנות : (טא) פתח . מהעבר מזה כי כחלל האולם וכן כחלל סכיני התאים : לכתף השער . לכל כתף מכתפי השער : שמונה . ר"ל בין כולם היו שמונה ואלם כסמוך לפס ישחמו קרבנות שחיתתן כלפון : (טב) לעולה . להניח עליהם כהר העולה והיה כהר שאר הקרבנות וזכר עולם לפי שהיה ראשונה ומיחידית והיתה כולל להקריב : אבני נזיות . השלחנות היו מאבני נזית וזכו על כי האכן מקרב וזכר

מצורת ציון

הכשר מן הכרתון : אלוהם ויניחו . גם עליהם יניחו את הכלים אשר ישחמו עמם הם הסכינים : אשר וגו' והזנבה . הוא הסוך אשר ישחמו גם את העולה והזנבה ר"ל שאר מיני זבח ומוכב הוא פני הכלים לומר עליהם יניחו את הסכינים המיוחדים גם לשחיטת שאר מיני זבח אבל לא כל לומר שיהיו שם שאר מיני זבח : (טג) והשפתים עפה אחד . ענין וזין מכדול היו קבועים כרביעיות של ארו הקבועים כעמודים נמוכים וכלשו עפה אחד מן הרביעיות של העמודים וכן היו תולין הקרבנות להפשיט עורן וכן עמדו כנית המעבדים היא כלשכ פתחה באילים השערים מזכרת למעלה : מוכנים כנית . העמודים עם רביעיות הארו והשפתים היו קבועים בהלכה היתה נכסם כולל ארבעת הדוחות : ואל השלחנות . הם ארבעת השלחנות מאבני כנית שמתדו כהלכה היתה עליהם יהיו מיחוס כהר הקרבן : (מד) ומחוצה לשער הפנימי . מחוץ לחלל השער של חוץ הפנימי (או של השער הפנימי יחמר שהיה נת עבר אמות) שם היו לשכות המעוררים ומחר ומערב כעמדו כחלל חוץ הפנימי לא מחוץ חלל השער כלפי הכתף כע"ז : אשר אל כתף . ר"ל אשר עמדו ככתף שער הפלון מזה ומזה : פתחיהם שם כלפי הדרום : אחד . לשכ את עמדה ככתף שער הקדים ופתחה פנה כלפי כלפון : (טז) וידבר אלי . כמאלף הדובר כי : זה כלשכ . ר"ל קבולת השלחנות אשר פתח כ"ח כלפי הדרום היא לדרך משרתי המקום לפס המעוררים משמרת כנית דובר כסמוך פניה

חזקאל מא

אשר לבית למעלה סביב ורחבה ונסבה למעלה למעלה למעלה
בנינוסב לבית למעלה סביב ורחבה ונסבה למעלה למעלה למעלה
לבית למעלה וכן התחוננה יעלה על העליונה להיכונה:

רשי

בנין . ואורכן על גבינו עשרים אמה כנגד רחב בית קדשי הקדשים כפי י"א ככל פדר . וכן
היה חד עשר כתיב . (ס"א ל"ג פעמים ג"ס י"א על גבינו וכת"י חד עשרה
כסידורה וכתיב שני וכו' עד כוח הא . ותו (ל) : ובאות בקיר אשר לבית ללעות . קירות
פלות היוונים היו רחבים שלד מחילת האדם . החלונות בלוח וקובות בקיר כלדו הפנימית
והיו אשר לבית ללעות . כלדו אשר לתוך האדם וכו' להיות אחושים בקיר הבית קבועים כחוקה
פופר"ס ג"ע" : ולא יכיו אחושים בקיר הבית . רחבים כל לד קיר הסיכל היו בלוחות וקובות
על כנסות שהיו קיר הסיכל כולט לתוך האדם . כמו שאמור כנין בלוח (מ"א ו) כי מנרעות
נתן לבית כבוב חולה . הו"ט התחוננה חמש בלוחות רחב חלל ועליהם שש שהיו כותל הסיכל
כעם מלמעלה אמה . לפיכך חלל התיכונה שש בלוחות רחבה והשלישית שש בלוחות רחבה . והיא
היתה פליה של התיכונה שש בלוחות רחבה כעם בלוחות רחבה . והיא
שארם ולא יכיו אחושים בקיר הבית לא היו מוקפין בקיר הסיכל כשאר רחבי הקירות מוכים
סקבועים ככותל גבוש שוקבים ככותל ותוקפים רחבי הקירות נקבים : (י) ורחבה . והלעות
היו הולקין ומרחיבין למעלה כמו שפירשתי החלונות רחבה מן התחוננה אמה וכן פליונה מן
החלונות אמה : ובנסבה למעלה למעלה . ומנסבה מסיב שקודין ויין ג"ע" על בנין אכנים
הוא כמין עמוד ומעלות פולות כו והעולה כהם דומה לו כהולך ומקפ סביבות עמוד אכנים והוא
שארם כנין בלוח וכלוים ועל אל התיכונה חף הוא מ"נורם ובמסיבתא כמו וכנסה למעלה
למעלה וכן מסיבה עולה למעלה עד נג הא העליון כמו כהוא מפורסם והולך שהמסיבה עולה
מן התחוננה להלמי ומן החלונות לעליון : כי מוככ הבית . ללעות : למעלה למעלה סביב
סביב לבית על כן רחב לבית למעלה . על כן באמרנו ורחבה למעלה רחב בית תוך
הלעות למעלה העליונה רחבה מכוון : וכן התחוננה . ת"י וכן במסיבתא כלקין מן הרשיית

מצורת ציון

הבית ויזיע שהיה מקום לטו : (ז) ובנסבה . פעמים . ר"ל מספר הלעות והכלול ל"ג פעמים
מלשון סבוב ויאמר על בנין המדרגות שהיה כי כנספר הוה היו כי במספר הוה אמה ע"ג
התחוננה עמוד והעולה כה מסבב את העמוד אמת ובל"ט ע"ג ומלאו כל הרוחב ונלפון ודדום
בדרך הלוכו או יאמר על בנין המסיבה והוא כה בנין חמשה ע"ג חמשה וחמשה ע"ג אורך ר"ל
חד מה שהיה מסבב כל הלעות מלפון ומדרום : י"א אמות הרי לחמשה י"א אמות ובשת הכתלים
של העליונה . אל העליונה : לתיכונה . לחלונות כמו ובכרית התיכון (כ) וזאה המ"ד
נקום ב"ה כמו יבנת לכסא (הטלוט ט) ור"ל בדרך

ובאות בקיר אשר לבית . רחבי הקובות שחת הקירות הלעות היו בלוחות ונסבות בקיר אשר
אל הבית ר"ל כתיב הסיכל וית קרק : לצלעות סביב סביב . ר"ל כן היה לכל קורות הקירות
הלעות אשר היו מסבב לבית אחושים אל הקיר כגוף זכ כי היה נפתח מעובי הקיר כנסות
גובה נלע התחוננה ועל העליונה במתחת היו מוחים קורות הקיר שחת התחוננה שהיא רחבה
התיכונה ובכלות גובה התיכונה היה נפתח עוד מעובי הקיר ועל העליונה שחתת היו מוחים
קורות הקיר התיכונה שהיא רחבה מעובי הקיר ועל העליונה שחתת היו מוחים
כמ"י מנרעות נתן לבית וגי' (מ"א ו) ועי"ה היה לכס חוק רב ולא ימושו : ולא יכיו אחושים
בקיר הבית . ר"ל לכל יכיו אחושים בקיר הבית בדרך האחיים שהגלים סבועים לעשות כנין כש
ומא שבעים חורים וקבים בקיר וכסם מניכים רחבי קורות התקרה שאין צוה תוק רב כי ככל
יש"ט : (י) ורחבה . ר"ל בנין הלעות היו הלוחות והנרעות כי החלונות והנרעות

מצור

חזקאל מא

חזקאל מא
חזקאל מא
חזקאל מא
חזקאל מא

רשי

ועליהם באורח מופתא וכן יפלו על ידי מסיבה מן התחוננה אל העליונה דרך התיכונה
(ח) וראיתי לבית גבס . לא פירש שיעורו אבל במסכת מדות שינוי על רום מלח אמה :
בנוסדות הלעות מלו הקנס . יסוד הלעות היה מלא הקנס : שש אמות אלוה . ת"י רוח יסוד
פחית הכלל בתוך הארך היה רחב שש אמות לכל למעלה מן הארך היה רחבו חמש אמות כמו
במסובב בענין במקרה של אחריו : (ט) רחב הקיר אשר ללע אל החון . ממילת האדם הסמוכים
לחבר היא מחילת מערכתי : חמש אמות . וכן שינוי במסכת מדות שאותו כותל הוא חמש :
ואשר מנה . ומקום פניו היה מונח במקלעות הפתון והדרום שאלל המורה והמערב שאין האדם
מקיפין את כל הבית ולאחוריו מקום פניו היו פתחי האדם שבמקלעות מנרעים כמו שאמור
בענין ופתח הלע למנה כי לא היה להם פתחים לתאים לא ללד החלזר ולא ללד הסיכל אלא
לאותן שבמקלעות מנרעים לפנות ובמנרעים דרומית היה הפתח ככותל רחבו פתוח לאחוריו מקום
המונה ובאחוריו פתח נכנסין לו וממנו לתא השני ומן השני אל השלישי וכן סביב שכן שינוי כמס'
מדות שלש פתחים לכל אחד וא' לתא מן הימין ואחד לתא מן שמאל ואחד לתא שכל גביו ואף
י"ת כן ואשר מונח ואחר שביק לשון אחר ואשר מונח כלומר וכן אחורו של ל' פנים מן הלעות
לד בית מונח מקום פניו היה מונח בין האדם ובין הבית ובאחוריו מקום היו פתחי האדם כמו
שפורסם בענין ופתח הלע למונה ורחבו היה חמש אמות כמו שהיו אומר ורחב מקום המונה
חמש אמות כדפירשתי לעיל שלא יכיו פתחים סמוכים לבית כלל ואחור יהיה בתיכונה וסביב חמש
אמות וכן ת"י ואחר שביק : בית ללעות אשר לבית . נגד אורך רחב הלעות בקרן פחית סביב
סביב ככתוב במקום המונה חינו בד' פנות כמשמעו אלא כלומר מכאן ומכאן דרום ופסון וזאת
דרומית מזרחית וזוית לפנות מזרחית : (י) ובין הלעות רחב עשרים אמה . לשכות היו בחלז

מצורת רוד

כשעור מה שפחת עובי קיר הבית וכן פליונית בדרך התיכונה : (ח) בוסדות . מלשון יסוד :
מהחלונות : ובנסבה . בנין מעלות היה עד מלו . כהם סו"י במקום אל"ף ור"ל קנס שלם :
למעלה למעלה לכא אל הלעות שהיו ממעל : אצילה . ר"ל גדולה הוא מענין ואל אלוהי כה
כי מוככ . חוזר הוא על רחבת המקרה שאמר ישראל (שמות כד) : (ט) ואשר . ת"י ואלו
ירחבה ויפרס כזה לומר כעבור שהיה כותל הבית מסובב למעלה למעלה כגדעון עובי הקיר להיות
שמש קירות התקרה כמ"י למעלה . ולתוספת ביאור אמר סביב סביב לבית וכל ג' הכוחות ועל

כן נרחבו הלעות הבית למעלה החלונות מהתחוננה והעליונות מהחלונות : וכן התחוננה .
מוככ על ונסבה לומר וכן בהמסיבה שהיא על העולה מהתחוננה אל העליונה בדרך התיכונה
אלא היה לה מסיבה אחרת כן ת"י או ובנסבה יאמר אל המסיבה התבאר למעט כחשבון רחב שבעים
אמה . ור"ל המסיבה גבסה למעלה ללכת דרך כה למעלה ללעות . ר"ל ללעות שומדות ממעל
כי גיעה גבסה עד גובה הלעות העליונות ועל זה אמר וכן התחוננה וגי' ר"ל וכן עלם העולם
אל העליונה מן התחוננה בדרך התיכונה . ר"ל מלכד סדק שהיה אל העליונה מן המסיבה היה
עוד דרך מן התחוננה אל העליונה דרך התיכונה לעלות שמש דרך מעלות ובלעות המערב לא
שה אלא דרך עליה הסו"י כי שם לא היה מסיבה : (ח) וראיתי לבית . רחבתי שהיה לבית
גובה לעלות ממעל ללעות כן היה מסבב בכל רוחותיה : שפירתי הלעות . יסוד כתיב הלעות
שגבסה בתוך הקרקע היה מלא הקנס ולתוספת ביאור אמה שש אמות אלוה ר"ל אמות גדולות
כמ"י עשרים כי היה מלא הקנס כמ"י למעלה : (ט) רחב . עובי כותל הלע סבוע לתוך
היה כה חמש אמות ויסוד מתחת בלעט לסל"א אמה אמת : ואשר מנה . היה מונח מקום
פניו לבנין הלעות אשר היו אל הבית והם היו במקלעות דרומית מזרחית לפנות מזרחית בין בית
הלעות ובין הלעות כמ"י כגוף בנין הבית וכלא גבסה בארש : (י) ובין הלעות . לשכות

והארץ עד החלונות והחלונות מכסות : יי על מעל הפתח ועד
 הבית הפנימי ולחוצץ ואי כל דקור סביב | סביב בפנימי
 ובחיצון מדות : יי ועשוי כרובים ותמרים ותמרה בין כרוב
 לקרוב ושנים פנים לקרוב : יי ופני אדם אל התמרה מפו ופני
 כפיר אל התמרה מפו עשוי אל כל הבית סביב | סביב :
 מהארץ עד מעל הפתח הכרובים והתמרים עשויים וקיר
 הקיר : כא התיכל מוונת רבעה ופני הקדש המראה בפראה :
 בקור עלי

רשי

כד מוונת הפתח בתוך חלל טובי הפתח חופס כפן [פא"ח] מלאחי : סביב סביב . כלומר מש
 ומזה כשני לדי חלל הפתח : והארץ עד החלונות . מקרקעית החומה עשוי כותל וקרי ארו
 כנגדו ועולה למעלה עד החלונות וגם החלונות מכוסות כי נמצא שאף החלונות היו אטומות
 מכפנים כמין שאלמר (כאן) וחלונות אטומות אל הבית [פא"ח] וכל זה מכפנים לפי ששני עתין
 פליו לפיו וזכ שכל הבית טוח בזהב ואין יכולין לטוח וזכ על גבי אבנים : (יא) על מעל הפתח .
 כגובה : ועד הבית הפנימי . כל הבית קדש הקדשים עד כולו : ולחוצץ . לזד הסיכל : סביב
 סביב . בכל כותליו : בפניו ובחיצון . בבית קדשי הקדשים ובסיכל : מרות . מחופה וקרים
 גדולות עשויות מרדס : (יח) ועשוי כרובים ותמרים . ואותו הארו מאייר כרובים ודקלים :
 ושנים פנים לקרוב . אחד פני כסור ואחד פני אדם זה פנים לכאן וזה פנים לכאן וכשתיים
 התמורה בין כרוב לכרוב היה פני הספיר לה מכאן ופני אדם מכאן כמו שאמור בפני :
 (יט) עשוי אל כל הבית . לבית קדשי הקדשים : (ב) וקיר הסיכל . וכן לקיר הסיכל :
 (כא) מוונת רכסה . אפי שומעתי בכנין שלמה מוונת רכסה ששני לה מוונת משני לדרין ומשני
 מתחת ומשקוף ממעל ואפי אמר שהמוונת היו מרכעות : המראה כמראה . ת"י חוסי כחצי

מצורת ציץ

כאליים מתוך כותל רחבים מלפסה וסולטים שלשה כפרים סוכרים במקרא שלפניו היו מוונות
 זבלים כלפי מעלה ועשויות לחוק וכן אחיק אל וחלונות אטומות ואחיקים . ר"ל לכולם היה
 פני אחיק (לקמן מ) : שחוק . ענין לוח וכן דמות וזורה אחת (ואחיקי הסיכל וזית קס"ק
 ת"י נכרין דארוה : (יא) כרובים . פלגוף תיגוף היו בחללי שללנות ושהלונות היו כגובה ממעל
 כי תרגום אל תיגוף הוא רבוא : ותמרים . לזרת : (ב) הסף : על המוזה היה ממוסע
 חלקי פמר : (כא) רבעה . מרכבת ור"ל לא לוח עץ ארו למען יהיה טוח לנפשות וזכ כי על
 עבולס

פצורת דוד

סביבות המוזה : והארץ . וכן מקרקע הבית עד
 החלונות וגם ממעל להלונות היו מכוסות כולתי ארו : (יא) על מעל הפתח . ר"ל על הכותל
 אשר מעל הפתח ועד הבית הפנימי הוא בית קס"ק ולחוצץ הוא הסיכל החולו לו ובכל הקיר בין
 בפנימי הוא בית קס"ק בין בחיצון הוא הסיכל הכל היה מחופה בלחות עץ עשויות מרדס אחת
 זה כזה . ובכל דבר לומר שלא היה מקום פניו מבלי לוחות ארו כי כל הבית היה מחופה וזכ
 והיה לזרז אל הלוחות : (יח) ועשוי כרובים . על הלוחות הסס היה חקוק לזרת כרובים ותמרים
 ולפני סוכב היה בולט במקום בליעת הלוחות וקופו במקום שקיעתן והיה אפי כראה הלוחות
 על לפי סוכב : והמרה בין כרוב לכרוב . היה חקוק כרוב מזה וכרוב מזה וכימיסס התמורה :
 ושנים פנים לקרוב . לכל כרוב היה שני פנים האחד פני אדם והשני פני כסיר יואו ארי בתוך
 (ועל כי המונת גוסס היה ככל אדם קדש כרובים עס כי היה לזכ גם פני כסיר) : (יא) ופני
 אדם . כרוב מזה היה פונס פני אדם אל התמורה ובכרוב מזה היה פונס פני כספיר אל
 התמורה מזה ופני האדם היה פונס אל התמורה מזה וכן היה סוכב וסוקן : עשוי . בתמונה
 שאלה היה עשוי בכל הבית מסוכב : (ב) סאמרי . מקרקע הבית עד הכותל אשר מעל הפתח
 שיו עשוי לזרת ככרובים והתמונים : וקיר הסיכל . כן היה צבג קיר הסיכל ובכל דבר לומר
 שאלה היה מקום פניו מבלי לזרים : (כא) וחיצול מוונת רכסה . משה הסיכל לא היה טלול

בב המזבח עץ שדוש אמות גבה וארפו | שפתים אמות ומקצועותיו
 לו וארפו וקירתי עץ וידבר אלי | זה השלחן אשר לפני יהוה :
 כג ושפתים דלתות התיכל ולקדש : כד ושפתים דלתות לדלתות
 שפתים מוסבות דלתות שפתים לדלת אחת ושתי דלתות
 לאצרת : כה ועשויה אליהן אל דלתות התיכל כרובים ותמרים

רשי

יקדים כמראה פסא כבוד שראיתי במרכס על נזר כזר ואזר נוגס ראיתי בבית קדשי הקדשים :
 (כב) המזבח עץ . ת"י פחורא דלקבל מדכחא לטונו לומר שלחן קורא מזבח שמכפר בזמן
 סוס כמזבח קר שמעתי : ומקצועותיו . רגליו גבו וארכו ככתוב במקרא הוא גבו גוף השלחן :
 וקירותיו . מהגרותיו : (כג) ושפתים דלתות . לכל פתח סוגרים זה לעומת זה אחד כמזנות
 לפניות ואחד כמזנות דרומית : (כד) ושפתים דלתות לדלתות . לפתח הסיכל שני שתי זוגות
 דלתות כמו ששנינו במכתב מדות ארבע דלתות סיה לו שתיים מכפנים ושתיים מהחון החלונות
 נפתחות לתוך הפתח לכבות טוביו של כותל שסיה שש אמה ודלתה רחבו חמש כשיעור הדי רוחב
 הפתח וכנסו אמה לפנים מן המוזה נמצא טובי הכותל חמש אמות מגולס וכשהדלת החיצון
 נפתח לפנים היה מכסה אותה והפנימיות נפתחות לתוך הבית לכסות אחד הדלתות של הבית
 סיה טוח בזהב חוץ מאחר הדלתות רבי יסודס אומר אף הפנימיות היו עומדות בתוך הפתח
 וכמין איסטרימטא היו נקפלות לאחוריה אלו שתי אמות ומחלה ואלו שתי אמות ומחלה ות"י אמה
 מוזה מכאן ות"י אמה מוזה מכאן שאלמר וזתיים דלתות לדלתות שתיים מוסבות דלתות וגו' וזתי
 פירשו בין פנימיות ובין חיצונות עומדות בתוך טובי הכותל ואלו ואלו כנוסות חצי אמה לפנים
 מן המוזה הפנימיות נפתחות לדלת החיצונות והחיצונות לדלת הפנימיות כליד שני דלתות של חמש
 אמות נפתחות זו כנגד זו בתוך חמש אמות רחב של טובי הכותל של חליות היו וכנגד חליון היו
 נקפלות לאחוריה כשפותחין אותן כמין פנקפלות של פץ שפותחין עליהם כעט כרזל נקפלות ו
 אשרי זו נמצא כשנקפלות עמדו על שתי אמות ומחלה וכשנפתחות ו לעומת זו מכסות חמש

מצורת דוד

מצורת ציץ

כ"א בתמונת רכוב וטוביו היה ששה אמות וזו פגולה אכל לא היתה שום שללעות :
 סיה כן הרוחב כי המוזה עס הכותל שכלד (כב) ומקצועותיו ענין זויה כמו ולמקצפות
 הפתח אל סיה כ"א חמשה אמות כמ"ס למעלה : מהשכן (שמות כו) : (כד) מוסבות . מלאשן
 ופני קדש . ר"ל פתח קס"ק רחב המראה

שלה כמראה אשר רחב הפתח הסיכל וזה בתמונת המוזה שלא היו עגולים כ"א בתמונת רכוב או ר"ל
 כפנים בחלל הסיכל הנקרא קדש המראה סיה המורה החולקת אורה לכל הבית סיה כמראה
 ר"ל כמזורה המאור של כל אדם שעומדת סמוכה אל השלחן כי בן עמדס המורה סיה סמוכה
 אל השלחן ועיין בקוטרס בנין הבית : (כב) המזבח . ר"ל השלחן שעומד מול המזבח כי ת"י
 ור"ל השלחן סיה עשוי מלוחות עץ ועליו סיה לפי הוסיב : ומקצועותיו לו . ר"ל הרגלים שבהרכב
 המקצועות אשר לו וגם ארכו זהו גבו שפוח שפוח השלחן וגם קירותיו הסס השתלים הקבועים
 מהרגל לרגל מתחת גב השלחן הכל סיה מעץ ועל סתן סיה לפי וזכ : ר"ל המלאך
 שדובר בו : זה השלחן אשר לפני ס' . ר"ל מה שראית עומד לפני בית ס' הוא קס"ק סיה זהו
 השלחן : (בג) ושפתים דלתות . כמסך טובי המוזה סיה קבועות שתי דלתות סלחות מוסבה כלפי
 פנים והאחת כלפי החון : (כד) ושפתים דלתות לדלתות . ר"ל כל דלת היתה
 חלוקה לשתיים וכיון קבועות זו לעומת זו חלק אחת כמזנות לפניות ואחת לעומתה כמזנות דרומית
 ובכאן נבגרות סיה שותמות כל חלל הפתח : שתיים מוסבות לדלת . ר"ל אלו השתים סיה הדלתות
 מוסבות התיי אפי חליות לפרס ולומר שתיים לדלת אחת וגו' ר"ל כל חלק מכל דלת היתה
 חלוקה עוד לשתיים פ"י חליות והיתה נקפלת לאחוריה וסוכב חליות אח חליות והיה אפי ככל חלק
 דרומית הדלת ובכאן נבשטות ובגרות סיה שותמות כל חלל הפתח ועיין בקוטרס בנין הבית :
 (כז) מליצן . כמו פליסן ותחר ומפרס פל דלתות הסיכל וכן פל דלתות קס"ק סיה חקוק לזרת
 כרובים

באשר עשוים לקירות ועב עין אל פני האולם מתחזק: יו תחזיקים
אממות ותמרים בכו ומכו אל כתפות האולם וצלעות הבית
העבים:

מב * יוציאני אל החצר החיצונה תדרך תדרך הצפון ויבאני
אל השפה אשר נגד הגרה ואשר נגד הבנין אל הצפון:
* אל פני ארץ אמנות המאה פתח הצפון והרחב תמימים אמנות:

רש"י

אמות של פני הטול: (בה) ועב פן אל פני האולם. ועב פירש' בלש"ן לטון קירות כתיב
לנוכחות של חרו סיו קבועים מכותלו של היכל לכותל של אולם כדי שלא יבעט בן שניו כחפכת
שדות וחו ועב וזא מכותל הכית וכו' אל פני האולם מהאזן: (בו) אל כתפות האולם. לשתי
פניו הפתח: וצלעות הכית והעבים. והראוי ללפות וחת העובים. ואמרו רבאנו ז"ל לפות
כית אל המלספן והעבים אלו המריצות ומה בן מריצות קורות ומה בן מלספין ארזים שמתין
בראש הכתלים להניח פניהם ראשי הקורות:

מב (א) ויוציאני. מן החצר הפנימי: אל החצר החיצונה. כשער הפסוק שהוזכר למעלה ושער
לחצר הפנימי נגד השער הפסוק והוא היה נתון בחמש אורך פורת ישראל שהוא מאה
אמה: ויבאני אל השפה אשר נגד וכו'. אל אחת מהשכות הראשונות אז נמי אל מקום
השכות קביר' בלש"ן הם השכות השומדות לפסוק הכית המובדלות עשרים אמה מן התאים
כמו שאמרו למעלה ובין השכות רחב עשרים אמה סביב לבית ואין אדם יכול ליכנס לאותן
לשכות ולא לאור רחב עשרים סביבהם ובין התאים אלא דרך החצר החיצונה כמו שפירש
למעלה בפניו שברי אחר שחצר הפנימי מאה על מאה מרובע לפני הכית למורה ואחר על רחב
כית לקדים אמה מאה אמה נמצא רחב הכית סתם את רחב החצר הפנימית ואינו יכול ליכנס
לפנים מלודי השכות אלא לפסוק ולא לדרוש לבד הדרך לבוא לאותן השכות דרך החצר החיצונה
הפנימית: אשר נגד הגרה. אותן השכות היו כנגד כל מאה אמה של אורך הכית מן המורה
למעבר כמו שאמר בפניו בשכות הללו והנה על פני היכל מאה אמה: (ב) אל פני ארץ
אמות המאה פתח הפסוק. אל פתח השכס שהוא פונה לפסוק לחצר החיצונה והוא כנגד ר'

מצורת דוד

פכי: (בה) ועב פן. כמו ועב פן: כחפכת על הקירות והעבים הם הקירות השוככות על
פניו וזלעות. הם הקירות השוככות על
ראשי הכתלים ועליהם מתיחס ראשי קורות
התקרה והוא מלשון ללע וזל כי המה בגדדי
פכית: והעבים הם קורות התקרה שהמה
עבים קאת:

מב (א) וצורה. זה היכל וכית קה"ק:
הבנין
אלוהי תמר היו בכתפות האולם מים ומים
על המזוזות מעל כדרך שהיה בכל המזוזות: וצלעות הכית. ר"ל גם הראוי ללפות הכית הם
קורות המושכות על הכתלים והעבים הם קורות התקרה שהמה עבים קאת:

מב (א) ויוציאני. סוילו מן היכל אל החצר החיצונה דרך תדרך דרך הפסוק.
אשר פתחו מול הגורס ומול הבנין אל אותן השכות שפתח לפק רחוקים עשרים אמה
מיחד כותל המסיבה כתיב ובין השכות רחב עשרים אמה (לעיל מא): (ב) אל פני וגו' והכתיב
וגו'. ר"ל כתיבו אל פתח הפסוק מול כותל החצר החיצונה אשר לפניו אורח הלל אורך
מאה אמה כרוחב התאים אמה כי רחב השכות היו י' אמה ורחק מאה אמה כתיב בפניו
פניו א"כ מרחקים מכותל תדר מלפניו המה אמה כתיב ר"ל אורח היכל המלפניו המה אמה
ומעבים

נגד העשורים אשר לחצר הפנימי תגד רחבה אשר לחצר
החיצונה אתיק אל פניו אתיק בשלשים: י ולפני השכות
מהלך עשר אמות רחב אל הפנימית תדרך אמה אחת ופתחיהם

רש"י

אמה רחב עד הכותל פסוק של חצר החיצונה. ואורך מאה אמה שברי השכות מתחזקת מן המורה
למעבר מאה אמה ורחבו מן הפסוק לדרום חמשים אמה כמו שאמרו למעלה בפניו וחלל החצר
החיצונה מאה אמה רחב כמו שאמרו למעלה וימד משער אל שער פתח אמה נמצא לפני השכות
הלל אורח אורך מאה אמה רחב חמשים: (ג) נגד עשרים אמה לחצר הפנימי. כל זה סימן
מקום השכות אלל עשרים רחב אורח אמה לחצר הפנימי סביב לבית כמו שאמרו למעלה
ובין השכות רחב עשרים אמה: ונגד רחב אמה לחצר החיצונה. שאמרו למעלה שפנים ביתם
החצר מוקפת סביב לה: אתיק אל פני אתיק. לא ידעמו מהו. (תוס') אתיק אל פני אתיק.
החצר הוא עמוד כמו שפירש רש"י נמי לשל והאתיקים סביב לשלשם שם עמודים והשכות
השלויות סיונו כי לשכות פלמס שמדבר מהם וקורא אותם פליונות לפי שהם בגובהם כל כך כמו
שפי' רש"י גבי ומתחת השלשם האלה וכתי פירש על הסדר והשכות השלויות שם בגובהם של
כך שנים מהם סיו קירות כלומר אינם רווחות לפי שהאתיקים היו מעמקים כהם עכן דרך
הכניסה לתוך מלכת בנינים לעשות עמודים על פני שלשי החומה ומשם ואילך כלים ומשפטים
ולכן השלשית אינה קרסה וסינו דקאמר כי משולבות כהם ואין להם עמודים לפי שאין לכוין
חיצוק כמו מלמטה ואין להם עמודים כעמודי החלרות כלומר עמודי לשכות אלו אינם כשאר
עמודים שאחר עמודים מיושבים אלא החומה לתיקוף הכל הרי כעמודי החומה בגובהם לתוך ולפנים
לכך אוחלים מן הבנין (כפרסא ז' בפסוק ו') על כן נאלץ כדאמרו דחוקן לפי שהם כעובי החומה
וטלמים לתוך ולפנים מתחזקים בשלשם: מהתחזקות ומחזקותיהם. ללד הארץ [כך]
מלאתי בשם אשל גדול: בשלשים. תרגם יונתן מהלחין משפס שבו. אותן לשכות משולבות
שלש וז למעלה מו גס המתקראות מוכיחין כן שהוא חומר והשכות השלויות קירות מהתחזקות
והשכותות ואזי לא יוכלו להכין בשלשם המתקראות הללו כלל מהו כי יוכלו לחזקם מה הם אוחים
אתיקים וסיף אוחלות מן השלויות ואינם אוחלות מן המתחזקות ומן השכותות ועפס שהוא טתן
לדבר כי משולבות כהם ואין להם עמודים לא ידעתי להכין בו: על כן נאלץ. ת"י דחוקן
[ואני' ל"א כ"ה ל"י ל"א ר"ב ו"א ע"ר כ"ל הבנין הו"ה א"ל כ"ו שהראוי מן השמיים]:
(ד) ולפני השכות מהלך פשר אמות רחב אל הפנימית דרך אמה אחת. נראה בפניו לפי שמלל

מצורת דוד

ומהמים רחב ופניו כגונטרם כתיב פכית וכו' הבנין. שלשות והמסיבה: (ג) רצפה.
(ג) נגד עשרים וגו'. ונתן סימן על מקום ענין השלשם האנים למדך הרגל: אתיק. עמוד
השכות הם ואומר שער מהם סיו מול הלל מרובע בולט מסכותל רחב מלפנים וסוף וכלה
אורח עשרים מהלך שלפני יסוד כותל המסיבה מלמעלה והוא פשו לתחוק וכן והאתיקים (לעיל)
וכו מ"ס ובין השכות רחב עשרים אמה (לעיל מא): בשלשים. מלשון שלשם: (ד) שחלך.
מא): התמימי. ר"ל עבר הפנימי מהשכות

היה פונה מול הלל החצר הסה: ונגד רחבם וגו'. ר"ל והעבר מהם סיו מול שלשם מהלך
הפני' ורחבם פשו לחצר סביב (לעיל מ): החיצונה. ר"ל עבר החיצונה מהשכות סיו פונה
מול כוליהם סיו: אתיק אל פני אתיק. ר"ל עמודי השכות שפס סיו זה לשומה זה עמוד
עשרים מול עמוד מכתון: בשלשים. ר"ל כן היה בעבור השכות שם סיו שלשם פניות זו
פ"ג זו והיה כענין גבוה ולכן סיו עמודים כעולים זה מול זה לתחוק סביבן: (ד) ולפני השכות
וגו'. ר"ל הכנה לאור הלל עשרים שלפני השכות סיו לו מהלך פשר אמות רחב בית החלופות
לבוא אל עבר הפנימית מהשכות והלך שם דרך פלמס מהמם אחת רחב חסו לפי שאל היה
דרך לבוא חלל עשרים השפס שבפניו הפנימי לא מהלך הפנימי כי לא היה שם מקום
לשכות פתח כי כותל המורה של בית החלופות נשכר עד המקלט ושם סיו המלמטה לסמין הסכרים כתיב
קשיקק פניו פכית ולא היה מקום על פתח ולא מלאך החלופות כי בית החלופות וכו' כותל

לצפון: והלשכות העליונות קצרות כיריבולו אתיקים מהנה
מהתחתנות ומהתיכונות בנין: ופי משלשות הנה ואין להן
עמודים כעמודי החצרות עלפן נאצל מהתחתנות ומהתיכונות
מהארץ: ונגדר אשר לחוץ לעפת הלשכות בדרך החצר החיצונה
רש"י

החלונות רחב מאה מלפון לדרום ומסן הלכות רחב חמשים ולפניהם חויר חמשים לצד מלפון הר
כאן כל רחב החצר נמצא כל רחב החצר כחוס שאין חויר בין הלכות לבין חויות בית החלופות
כלום ואין מנזל ליכנס בו לאויר הפערים שבין הלכות והתאים נמצא כי חויר עשרים אמה
המפסיק בין התאים והלכות הוא ט"ו אמות שאחורי בית החלופות ומוסף עליהם חמש אמות
וחמש תמזר א"כ נמצא חויר חמש אמות בין חוית החלופות לחוית הלכות הרי עובי כותל המפסיק
בין חצר הפנימי ובין חצר החלונות הבא מן המזרח למערב כותמו שברי עוביו שש אמות ורחשו
כלל לאותה חוית לסוף מאה אורך של חצר הפנימית אל חוית בית החלופות לפיכך אין מנזל לאותו
חויר עשרים לא בפנימית ולא בחלונות אלא א"כ הים משפע וכונס כשהיה מכלל סוף חומה שבין
שתי החצרות שופע בתוך חצר החלונות או בפנימית בעובי החומה אמה כדי כניסת אדם וכנס
לתוך חויר חמש אמות שבין חצר החלופות לכותל הלכות והולך בכותו חויר לצד מערב חוית אמות
ושש כלה משך בית החלופות וכנס לתוך חויר רוחב עשרים וזהו שאמר מהלך עשר אמות רוחב
לכא אל הפנימית ודרך אמה אחת שברי נכנס בו דרך פתח אמה אחת ששופע וכונס בתוך החומה
ולמה קורבו מהלך רוחב אלה הים לו לומר מהלך עשר אמות אורך לפי שלענין שבין החלופות
הוא רחב לפי שבני החלופות מן המלפון לדרום ט"ו אמה ומן המזרח למערב אינו אלא ח' אמות:
ופתחוהו למלפון. ופתחי הלכות הללו למלפון מלאחי וזהו פירוש של פתח המלפון הכתובה למעלה
שם קולר הדבור וכאן פירשו: (ה) והלשכות העליונות וגו'. (ו) כי משלשות הנה וגו'. (ז) לא
בכתיב בכה כלל: בי וכלו אתיקים. כמו יחלו וכלים וממעים בחויר הלכות: (ז) ונגדר

מצורת ציון

ר"ל דרך ושביל: (ה) קצרות. מלפון קצר חצר הפנימי תתמו כל רוחב חלל עשרים האמה
ור"ל לרות ודמוקות: ויבכר. כמו יחלו וכלו וכו' ועוד נכנס אמה אחת ככותל הלכות כמ"ס
ענין המעטת החלל וכדו"ל כמה לוחות בקונטרס בין הבית ובפאת המערב הים סתם
אולות בדרון (ב"ב יד): והתחיבונות. מקום המיוחד לנשל ק"ק ולבוית דרך כיפה
מהמלמעות: (ו) נאצל. ענין הפרשה כמו שאלל כותל הלכות ואורך הפרלה הים סתם
אללת לי בככה (בראשית כ): (ז) ונגדר. כותל מול האמה שכנסה הכותל הים ככותל הלכות
ועוד אמה להלן ומשם הים פרלה רוחב אמה
באורך חמש אמות כלפי המערב עד כלות הכותל הים המכסה עובי כותל בית החלופות ובאשר
נראה בצורה ועיין בקונטרס בנין הבית ו"ש ולפני הלכות ר"ל נכנס לאורך החלל שלפני הלכות
הים לו מהלך עשר אמות רחב כנזל אל עבר הפנימית מהלכות חמשה בתוך הפרלה מול כותל
מזרחי של בית החלופות וחמשה מול חלל בית החלופות לכותל המערבי והולך א"כ שם כתיוב דרך
אמה של הפרלה: ופתחיהם. פתחי הלכות ההם היו בעבר המלפון מול רפעת חצר החלונות:
(ה) והלשכות העליונות. הלכות האלה שעמדו בעמלה הבר כלפי המערב היו לרות ודמוקות
מכפנים כי החתיקים שהיו מכפנים כמ"ס למעלה הם מעטו מוחן את החלל וזמר ופירש מן
התחתנות ומן התיכונות מעטו בנין החתיקים את החלל אבל מן העליונות לא מעטו את החלל
כי לא עלו שמה כי כבר נתחוק הבנין כמה שהיו החתיקים כהתחתנות ותיכונות: (ו) כי
משולבות הים. כל ליתן קטם למש היו החתיקים בפנים למעט החלל ואמר לפי שבנין הלכות
היו משולבות שלשה עליות זו ע"ג זו ע"ב זו ע"א וזו ע"ב וזו ע"א וזו ע"ב וזו ע"א וזו ע"ב וזו ע"א
לכן בעמודים כלפי החוץ לכד כדרך עמודי החלונות כי לא יתחוקו חללים: על כן וגו'. ר"ל אין תועלת
החלל וזהו האורך לשבות עמודים גם בפנים לכן נלקח ופרש מהלכות הלכות התחתנות והתיכונות
מהאריך ר"ל כלפי רפעת התיכונות מעטו החתיקים את החלל אבל לא כלפי התקרה כי החתיקים
היו הולכים וליים עלים ולא הגיעו עד התקרה כי כבר נתחוק הבנין ועיין בצורה:
(ז) ונגדר וגו'. ר"ל כותל הנראה מחוץ שלפני הלכות ולתוספת ביחוד אמר דרך חצר החלונות.

ר"ל

אל-פני הלשכות ארבו חמשים אמה: ה בראשית הלשכות
אשר לחצר החיצונה חמשים אמה והנה על-פני התיכונות אמה
אמה: ומהתחתית הלשכות האמה המבוא מהקדים בבואו להנה
מהחצר החיצונה: ברחבו גדר החצר בדרך הקנים אל-פני
הגזרה ואל-פני הבנין לשכות: י ודרך לפניהם כמראה
הלשכות אשר בדרך הצפון בארץ בן רתגו וכל מצאיהן
ומתחת הלשכות קרי המביא ק

רש"י

אשר לחצר וגו'. המפסיק בין הלכות והחצר החלונות של צד מזרח: ארבו חמשים אמה. מן
המלפון לדרום: (ח) כי חויר הלכות. מן המלפון לדרום חמשים אמה: והנה על פני הסיכל.
מן המזרח למערב כנגד האולם והסיכל וביית הכפרת והתא אמה: (ט) ומתחת הלכות
האלה. איני יודע אם בא ללמד שהיה להם חמילות מתחתיהם או בא ללמד שהיו לשכות במזרח
החצר ולפי שהסר הולך ומשפע לצד המזרח קודם לו ומתחת הלכות האלה שאלו כתיבו ואלו
כשפולו וכן הוא חומר וכשפולו של חצר אל המבוא אשר מהקדים בכאן להסר מהחצר החלונות:
(י) ברחב גדר החצר וגו'. הבא מן הקדים של חצר החלונות וסוכב אל המלפון דרך מקדש
לפניית מזרחית של חומת הפנימית מנחון לכא לאותן הלכות שבמלפון מולל על פני גדר החצר
כותל מזרח של חצר הפנימית שהוא מערבית לחלונות כנגד הגזרה וכנין שבפנימי: לשכות.
סמוכות לאותו כותל ועומדות בחלונות. מלאחי: (יא) ודרך לפניהם. לפני לשכות הללו יש
דרך רחב חויר חמש אמה כמראה דרך הלכות אשר בצד המלפון הכתובה למעלה
בארבן. של לשכות המלפון ארבן של אלו וכן רחבן: וכל מולאיהן. כמולל לשכות המלפון

מצורת דוד

מצורת ציון

ר"ל סונוס לחצר החלונות אל פני הלכות
למזרחן: ארבו. אורך הכותל הים הנראה מחוץ
הים חמשים אמה כי אמה אחת היתה נכסה מעין הכוהן ע"י כותל חצר הפנימי כאשר נראה
בצורה ויהי האמה שהפרלה אלה כי באמת הים אורך הכותל ג"א אמה כי מכותל חצר הפנימי
עד כותל חצר התיכונה הים מאה אמה והחלל ממנה עד הלכות הים חמשים אמה א"כ נשאר
חמשים על הלכות ועוד אמה אחת שהיו נכנסות בעובי כותל חצר הפנימי אמה הים הים נכסה
מעין הכוהן אבל בפאת המערב הים נראה באמת ג"א אמות ועיין בקונטרס בנין הבית: (ח) כי
אורך וגו'. ביה יתן טעם למש לא הים נראה כל אורך הכותל ואמר כי בנין הלכות הנראה לחצר
חלונות הים חמשים אמה כי כותל חצר הפנימי כסה אמה אחת מעין הכוהן: (ולפי שאמר מלת
אורך הכותל לכן אמר כן גם על בנין הלכות עס כי הים אורך ענין לשון רוחב): והנה על פני
הסיכל. ר"ל והנה הם עמדו לפני הסיכל בחורך מאה אמה כמדת הסיכל כי מלת סיכל כולל
הסיכל והאולם ובית קסק והלעלל מחזוריו וכותל הלעל: (ט) ומתחת הלכות האלה. ר"ל כשפולו
הסר כלפי המזרח אל הלכות האלה שעמדו שם הים דרך ביאה לכן הים מעבר סמורה שבא
לפן מחצר החלונות כי כמו שעמדו לשכות בפנים הים מול המסיבות מזה ומזה כן עמדו לשכות
כשפולו הסר מזה ומזה וסיו כמדות לשכות העליונות ועמדו ל אמה חותקים מכללי חצר
החלונות ורוחב הלכות היו נכלעות אמה אחת בעובי כותל חצר הפנימי ובאורך היו נכלעות חצי
אמה בעובי כותל תח המזרחי כבעבר כמראה הכוהן ו"ש: המביא מהקדים וגו'. ר"ל כבא
הים י"א אמות ועיין בקונטרס בנין הבית וצורה ו"ש: המביא מהקדים וגו'. ר"ל כבא
אליהן מהחצר החלונות הים דרך ביאה מן המזרח באותן י"א אמה: (י) ברחב גדר החצר.
ר"ל הסיכל נראה גדר החצר בפאת המזרח מולל הלכות הסר מאבות מוגדר ולמערכ כלפי
הגזרה ובבנין: (יא) ודרך לפניהם. לפני הלכות הסר בפאת המלפון ולפי שזכר למעלה פאת
חצר החלונות כמראה דרך הלכות אשר עמדו בעמלה הסר בפאת המלפון ולפי שזכר למעלה פאת
מלפון אמר דרך המלפון: בארבן כן רחבן. הוא מקרא קצר ויון משלחו שר"ל כארבן של
החלונות כן ארבן של אלו וכרחבן כן רחבן: כל מולאיהם. ר"ל וכן היו שות כחמונם כמסוס

מלפון

אשר ראיתי בבאי לשחת את העיר ומראות פמראה אשר
ראיתי אל נהר פניו ואפל אל פניו : ו וכבוד יהוה בא אל הבית
דרך שער אשר פניו דרך הקדים : ו ותשאני רוח ותבאני אל
החצר הפנימי והנה מלא כבוד יהוה הבית : ו ואשמע מדבר
אלי מהבית ואיש היה עמד אצלי : ו ואמר אלי בראדם את
מקום פסאי ואת מקום פפות רגלי אשר אשבון שם בתוך פני
ישראל לעולם ולא ימאאו עוד בית ישראל עם קדשי המה
ומלביהם פונותם ובפגרי מלביהם פמותם : ו בתתם ספם את
ספי ומזותם אצל מזותי ותקור ביני וביניהם ומאאו את שם
קדשי בתועבותם אשר עשו ואכל אתם באפי : ו עתה ירחקו
אתונותם ופגרי מלביהם מפני ושכנתי בתיכם לעולם : ו אתה
בראדם הנה את בית ישראל את הבית ויכלמו מעונותיהם

רשי

מתות המולחמות בחשע מחות : בבאי לשחת את העיר . כפרסת והותית תיו שאל' שם קדשו
פקדת העיר ושם פירש את דוגמת מרכבה : (ו) מדבר אלי . מתמלל עמי כבוד הוא לומר
כלפי מעלה מדבר כמו מתדבר כלומר ביו לבין כבודו מדבר וקול כל אלי : (ז) ובפגרי מלביהם .
שהיו פתוחים סמוכין לבית הספרות כמו מלוינו במלכים בשלמה ובעמלוהו ופעמים שהיו קורבין
אותם בגן ביתם כמו שהוא מפרש ואמר בתתם ספם את שפי . מלאתי : (ח) ואכל . כמו ואכלס
ולותי : (ט) עתה . על כרחם ירחקו את וטהם שהכלתי לי הקף גבול גדול כפי : (י) אתה

מצורת דוד

אל נהר . על נהר : (ח) ותשאני . עיני לקוחס ומראות . גם ראיתי עתה מראות כמו המראה
וכן ותיסם ינשאו (תיסם ב) : (ז) כפות רגלי . אשר ראיתי אל נהר כבר הוא המראה האמורה
כמו שיקרא שמיית היר קף כן יקרא שמיית כתחלת הספר : ואפל על פני . להשתחות לה :
הרגל : ובפגרי . כן יקרא גוף המת : במותם . (ד) וכבוד ה' . אשר זה נכנסה שפינה אל
כמו נכנסתם וזו מלשון כבוד ומזבח : (ח) ספם . הסיכל בדרך שער המרחי של סר הכית :
כן יקרא גם המפתח וכאשר יקראו המזונות וכן (ח) ותשאני רוח . ומקום עמדי בשער סר
ודיע על ספם (שופטים ט) : ואבל . מלשון הכית : (ו) ואשמע . בחצר הפנימי שמעתי קול
ליוון והסתחה : (ט) מפני . ר"ל ממקום משכן מדבר בסיוכל ומשם באה הקול לאזני : ואיש
שמיני הוא המלאך הדונר בו : (ז) ויאמר אלי . ר"ל
הקול המדבר באה לאזני וגלא מדבר אלי : אי מקום כפאי . לפי שראה המראה שראה כנסר
כבר ושם נאמר שראה את הכסא וגם ראה את המקדש לכן אמר הנה הראיתך מקום כפאי
אשר בשמים ומעל ואת המקדש שהוא מקום כפות רגלי וחתו בשל מכן אדם סיושב על הכסא
ורגליו יורדות לנות על הכרפוף אשר מתחת לכסא : לעולם . כי לא תהרר עוד : ולא יפמאו .
כי לא יעמאו עוד את שם קדשי לא המה ולא מלביהם כמו שפמאו מהו כמותם אשר עמי' וכמו
שפמאו בפגרי מלביהם וזמר ופמאו כמותם ר"ל כמה שהעמידו כמות לעמי' במקום קברות
פגרי המלכים : (ח) בתתם . ר"ל ומה שהיו כונים מפתן ביתם עם מפתן ביתי כסמול' וכן
העמידו ממותם אלל ממות ביתי ורק בנין הכותל ביתם מפתק בנין ביתי ובנין בתוים : ויהא .
וכוס עמאל את שם קדשי בתועבותם אשר עשו כתיבם הסמוכות אל ביתי כי מנחם והמון
פקדו בנין ביתם ושם העמידו כמות לעמי' : ואבל . ולכן כליתי אותם בלתי : (ט) עתה ירחקו
וגי . ירחקו מלכם וזות שפי'ם ולא יעמאו עוד כמות על קברות פגרי המלכים והף מקום
קברות פגרי המלכים ירחקו מכותי כי ינעו בו קדשם ימירם ולכן אשכון כתיבם לטולם ולא
הנה שפיטי פנייהם : (י) את בית . את פסל בנין פניו שראית : ויכלמו מעונותיהם

ומדדו את תכנית : ו ואסגכלמו מפל אשר עלו צורת הבית
ותבניתו ומוצאיו ומבאיו וכל צורתו ואת פל חקתיו וכל
צורתו וכל תורתו הודע אותם וכתב לעיניהם וישמרו את כל
צורתו ואת פל חקתיו ועשו אותם : ו זאת תורת הבית על
ראש הדר כל גבלו סביב סביב קדש קדשים הנה זאת תורת
הבית : ואלה מדות המזבח באמות אמה ואמה ומפח ומיק

צורתו קרי צורתיו ק' תורתו ק'

רשי

כן אדם נגד וגר ויכלמו מעונותיהם . כהראותי למו חסדי שלימי מואסם פגוס . מלאתי : ומדדו
את תכנית . ומדדו על ידיך שאלה מורס את תוכן השכון הכנין : (יא) ואם נכלמו . שיתקישו
ויכסו פניסם מכל אשר עשו או סודע אותם את מה שאלו עמיד לעשות להם : צורת הבית
גבול הכנין היתך הוא מלפניו ועד אחוריו סדורים לארבע רוחות : ותבניתו . השכון תליו
ולשכותיו : וכל צורתו . כרובים ותמורים וזיליס וזילימס . מלאתי . וכל צורתו כהרא לא
פורס : וישמרו . וילמדו עיניי המדות מסך שידעו לעשותם לעת ק' . מלאתי רלויס היתה ביהם
שפיס של מורא כביאה ראשונה של יהושע לכה כזרוע ובנס כדדרכיון עד יעבר ובנין זה מלשו
היה רלוי לס כשפלי מן הגולה לגלות עולם אלל שגרס החטא שלא היתה תשובתה הוגת על
מנת שלא לחטוא וילאו כרשות כורס ובנו לעמון ויש אומרים כככל נכסלו ככרבות : (יג) ואלה
מדות המזבח . שמשפס למעט ארבע עשרס אורך בארבע עשרס רחב : באמות אמה אמה
ועפס . באמה כה ששה שהיא אמה ועופס באמה כה חמשס : ודיק האמה . אלל היסוד שלו
נמדד באמה של חול שהיא כה חמשס חיק לשון חיקוי קביעות והוא היסוד באמה חול ולא
אמה ועופס שהיא אמה כה ששס וכן שפיט כמנחת שפיסוד והסוכב והקרתו נמדדן באמה כה

מצורת דוד

למשן יסיס להס כלימה על העונות שפשו כי כפת שכיני : תכנית . מלשון הכנס ומתוקן :
הספר להס בנין בית העתיד ויכרו כנין הראשון (יג) ודיק . מלשון חקוי וקביעות וזו היסוד
שהחרכ פגוס ויכלמו כוס : ומדדו את תכנית .
ר"ל ותשבו בלבם מידות הכנין המוכן ומתוקן :

(יא) ואם נכלמו וגו' . ר"ל כהתלה הספור ראש בפניסם אס כפת היתו כשיוכרו כנין הראשון
כהחרכ פגוס ויכלמו מכל המעשים הכעים אשר עשו לו זורת הכית וגו' הודע אותם זלס חקוי
פנייהם מעלס וסכלס לא ידעו אל חוסף דבר עוד כוס : צורת הבית . וזו המורה ככללו כללו
החמר שיהיה בה הסיכל והולס וזית קר"ק והלרות ולכות ולענות והולס : ותבניתו . מוכן
עמידה ר"ל כללו תחמר בית קר"ק כמערכו ואתיו הסיכל וגו' והלכות והלגנות מוס ומס
וכדונס : ומצאיו ומבאיו . מדת הפתחים שיוצאים ונכאים דרך כסן : וכל צורתיו . לורת כל
חדר וחדר : ואת כל חקתיו . מה שראוי להשתמש בכל חדר וחדר : וכל צורתיו . לורת
פיתוחים שעל סקירות וסס הסמורים וככרובים : וכל תורתיו . מקום עמידה הכביה והעם
וכתב לעיניהם . כל הדברים האלה כתוב לעיניהם למען למדו בו : וישמרו . וסס ישמרו בלבם
כל לורת הבית ככללו וזל כל חקתיו מה שראוי להשתמש בכל הדר וזו יזכו לעמוד בתחום
וישפו אותם לעתיד : (יג) ואת תורת הבית . ר"ל מה שמכר במקרה שלפניו זלס הית עיני
למוד הבית : על ראש הסר . ר"ל והכו הכנין השומד על ראש הסר וכל גבולו מסביב הוא קודם
הקדשים ועל סר הבית יאמר כי כל החתום הכסבים והלוים יקרא קדש כמי' והיה תרומת
הקדש (לקמן מח) וזכר הבית יקרא למון קדש קדשים וכאשר יקרא סדכיר קדש קדשים למו
כל בניי המקדש : ונה זלס תורת הבית . זלס הית למוד הבית לדעת שמקום סר הבית
הוא קדש קדשים למו לחתום הסהנים וטלוים : (יג) ואלה מדות המזבח . וזו מוכת העולם
שפראסו לו : באמות אמה אמה ועופס . ר"ל באמות גדולות שכלל אמה יס אמה הית של
חל שהיא כה חמשס ועוד עפס אחר : ודיק האמה . אלל גובה עליות היסוד סר
במדת האמה הפאפו של חול כה חמשס עפסיו (שני הספחים הספרים היו עופים במד

האמה ואמה רחב וגבולה אל שפתה סביב ונת האחד וזה נב
 המזבח: יי ומחיק הארץ עד העזרה המחתונה שתיים אמות
 ורחב אמה אחת ומהעזרה הקטנה עד העזרה הגולה ארבע
 אמות ורחב האמה: יי וההרואל ארבע אמות ומההרואל
 למעלה תקרנות ארבע: יי וההרואל שתיים עשרה ארבע בשתיים
 ומההרואל ק' וההרואל ק'

רתי

חמשה: והיק האמה: זה סיוד: ואמה רחב: זה סוכב: וגבולה אל שפתה סביב ונת
 האחד: אלו הקרנות ונת האחד מאמליעתו מדרו ונת לכל רוח כרי אמה על אמה: וזה נב
 סוכב: וכאמה זו הים נמדד נב מוכה זוכה אמה ארכו ואמה רחבו כרוב כר: מורה
 בשידוריו ובמחנות מפורש יותר לפי הכשון חיק האמה כגובה פלה אמה ורחב רחב כנס
 פנימה סוכב אמה כח חמשה: אכל פלייתו שטינו פלה חמש וכנס אמה אינו באמה כח חמשה:
 וגבולה אל שפתה: הקרנות בין לרחב בין לגובהן באמה כח חמשה: (יד) ומחיק הארץ: פי
 סיוד מקרקע הארץ: עד העזרה המחתונה: עד נג מלכן כראשון: שתיים אמות: ולא הים
 כן כבית עולמים שש שטינו מציא מלכן של ל"ב על ל"ב וגובה אמה ואלן גובה שתיים: ורחב
 אמה אחת: כשהיה מלכן כשני עליו הים מלכן כשני שלשים על שלשים נמלא היטה לו סביב
 סביב רחב אמה והוא הסיוד הרי פלה שתיים וכנס אמה והוא הסיוד י"ח עזרה מהמתחא י'
 רחב שתיים ממלא את הכלן חלוקי אכנים ופח וסיד וקויא וממחה וסופך ומחליקו למעלה
 וברי הוא כמין רחב: ומהעזרה הקטנה עד העזרה הגולה ארבע אמות: מנג מלכן התחתון
 פד נג מלכן שתיים אמות גבוה: ורחב האמה: היא כניסת הסוכב פלה ארבע וכנס אמה
 וזה סוכב והתחתון קורה קטנה לפי שאין גובה אלה שתיים והעליון גובה ד': (טו) וההרואל:
 הוא גובה נג המוכה מן הסוכב ולמעלה וכבית עולמים לא הים אלא שלש י"ח אף הוא ומדכח
 ארבע אמות: (טז) וההרואל שתיים עשרה ארבע: מקום המערכה עם עשרים ארבע על כ"ד

מצורת ציון

קן הרצל (מנחת לו): וגבולה: הם הקרנות
 שיהם כגובה המוכה ולתוספת ביאור אמר על
 שפתה: זרה: הוא חצי האמה וכן ונת ארבע
 (שמות כח): נב: שפת הגובה וכן ותבני לך
 נב (לפיל טו): (יד) העזרה: רפוס בנין
 המוכה קורה בשם עזרה: (טז) וההרואל:
 הוא כמו האריאל וכאם ה"א במקום האל"ף
 וכשמיטה י"ד וכן יקרא שם המוכה כמו והיתה
 לי כהרואל (שתיים כט) ונקרא כן פ"ש ש"ד
 עליו השם מחלל מן השמים ורפאל עליו כחרי:
 רעט
 כשלים הקרקע עד כלות גובה הדפוס התחתון
 שיהא עשוי לסיוד כ"י שתיים אמות: ורחב: ר"ל הים רחב אמה מסביב להכניס לפנים
 את הדפוס שעליו וזכו כניסת הסיוד: מהעזרה הקטנה: מנג דפוס האשון הקטנה כי לא
 היתה כי אם כגובה שתי אמות ומנג עד נג הדפוס הגדול כ"י ארבע אמות והוא הסוכב:
 ורחב האמה: הים מסביב רחב האמה הפשוט כח כ" טפחים להכניס למי את הדפוס שעלי
 וזכו כניסת הסוכב: (טז) וההרואל: הוא גובה נג המוכה מן הסוכב ולמעלה: ארבע אמות:
 ארז"ל נפרק ליהוה וקומץ זרעו קרנות ארבע קאמר ר"ל דמיים התחתון בקרנות הסיוד
 כדומיהו כ"י מנג המוכה ולמני ארבע אמות והוא עד כלות אמה העליונה מסוכב כי עד שם
 קרה למעלה כי כגלות ד' מהנג כ"י חוט הסיוד קרה סוכב באמצע המוכה א"כ הגג עם הסיוד
 פ"י ארבע הגג שלש וקרנות אחד: ומההרואל: ולמעלה: למעלה מנג המוכה ה"ד קרנת
 ארבע המקטנות: (טז) וההרואל: שפת המוכה הוא מקום המערכה כ"י א"כ אמה על י"ב אמה

עשרה רחב רבוע אל ארבעת רבועיו: יי והעזרה ארבע עשרה
 ארבע בארבע עשרה רחב אל ארבעת רבועיה והגבול סביב
 אותה חצי האמה ותחילתה אמה סביב ומעלתהו פנות קדים:
 יי ויאמר אלי בך אדם כה אומר אלני יהיה אלה חקות המזבח
 ביום העשותו להעלות עליו עולה ולזרק עליו דם: יי ונתתה
 אל הפתחים הללו אשר הם מדרע צדוק מקרבים אלי נאם

רתי

וזכו י"ב כ"ב: אל ארבעת רבועיו: שמאלתיים הוא מודד י"ב לכל רוח כ"ד על כ"ד
 כך מסוכב כוכחים וכן שטינו כמסכת מדות המוכה הים ל"ב על ל"ב פלה אמה וכנס אמה זה
 הסיוד נמלא שלשים על שלשים פלה חמש וכנס אמה זה סוכב נמלא עשרים ושמונה על עשרים
 ושמונה מקום הקרנות אמה מזה ואמה מזה נמלא עשרים ושש על עשרים ושש מקום הלך רגלי
 הכהנים אמה מזה ואמה מזה נמלא כ"ד על כ"ד מקום המערכה: (יז) והעזרה ארבע עשרה
 ארבע: נג המוכה עם מקום הקרנות ועם מקום רגלי הכהנים כ"ח על כ"ח וי"ד האמורים כ"ח
 מאמליעתו מודד כמו שמפורש אל ארבעת רבועיו: והגבול סביב אמה: י"ח וגדולת ורבותו
 פשוטו על הקרנות: חצי האמה: מאמליעתו מודד נמלא אמה על אמה: והחיק לה אמה
 זו כניסת הסיוד: ומעלתהו פנות קדים: וכנס שעולים בו הים כדרוס כדי שיהא בעולה בו
 פונה למוכה של הפינות היו דרך ימין וכשאתם נותן ככנס כדרוס בעולה בו ופוסל דרך ימין
 פונה למוכה: (יט) הכהנים הללו: אשר משכנע לוי: מדרע דוק: לפי שהם כפן גדול ששמש

מצורת דוד

מאמליעתו לכל רוח ויהי א"כ כ"ד על כ"ד: (טז) רבוע: מרובע: רבועי: לדדיו וכן על
 רבוע: ה"י מרובע בארבעת לדדיו: (יז) והעזרה: ארבעת רבועים (לפיל ח) והוא מלכון רבע כי
 הוא דפוס נג המוכה מקום המערכה עם מקום כל ל"ד הוא רבע כי ארבע לדדיו י"ב:
 הלך רגלי הכהנים עם מקום הקרנות כ"י י"ד (יח) ומעלתהו: ככנסים שסוף אל המוכה:
 אמה על י"ד כן ה"י האמליעת' אל כל ארבעת
 לדדיו והיה' אם כן כ"ח על כ"ח: והגבול

מצורת ציון

הקרנות שהיו כגבולה מסביב לה בארבעת המקטעות היו חצי האמה מאמליעת' לכל רוח והיו
 א"כ אמה על אמה: והחיק לה: החיק אשר לה הוא יסוד המוכה בל"ט אמה מסביב ויתכן
 שבה לומר לפי שמהל לא בל"ט יסוד ככל סביבו כי במקום שהי' מנהלת יסוד' לא כ"י יסוד
 כן ארז"ל (מדות פ"ג) לכן אמר לעתיד יהי' הסיוד מסביב כי אז לא תהי' מקום המקדש והמוכה
 מיוחד לבוס שבת וכאשר נראה בצורת חלוקת הארץ: ומעלתהו: לא שהי' בו מעלות כי הבור'
 אמר' ולא תעלה במעלות על מוכה' (שמות כ) אלא אמר ומעלתהו לשון רבים כי שלשה ה"י או
 כנגד הגדול והחד פנה לסיוד והחד פנה לסוכב כן ארז"ל (ובחיים סב) ואמר שבו פנות קדים
 ר"ל היו נמוגות כרוח אשר העול' כהם יפנה אל המוכה כי כל הפנות הוא דרך ימין והכא
 ברוח דרום ימיש הוא כלפי המזרח אם כן כשיי'ו הכהנים בדרוס יפנה העול' כהם אל המזרח
 כן אמרו רז"ל (שם) וכן יהי' בנין המוכה דפוס התחתון יהי' ל"ב אמות ויהי' אמה אחת
 גאמתו ועליו יתרו דפוס י' על י' וארבע אמות קומתו יהי' א"כ משוך לפנים אמה בכל ל"ד
 חסו כניסת הסיוד ועליו יתרו דפוס י"ח אמות קומתו יהי' א"כ משוך לפנים אמה בכל ל"ד
 אמה בכל ל"ד וזכו כניסת הסוכב ובארבעת המקטעות יתרו דפוס אמה על אמה כגובה אמה
 וכן הקרנות וימלאו כל הדפוסים האכנים ועפר וסיד ויהי' נעשה הכל מק' אמה וישמטו לוחי'
 הדפוסים ויבין הקרנות יהי' מקום הלך רגלי הכהנים ועוד אמה לפנים נמלא יהי' מקום המערכה
 כ"ד על כ"ד ושיון כקוטרם כנין כנין: (יח) אלה חקות המוכה אמה על ל"ב מקום המערכה
 לחוכו פמשה ביום השלמת עשייתו למען יתה הגון והחיו להעלות עליו עולה ולזרוק עליו דם:
 (יט) ונתתה וגו'. בשמו שיעמוד כתיבה יהי' החוק נעשה על ידו כי הוא כ"י כסן: אל
 הכהנים הללו: הכהנים הבלוי' משכנע לוי: אשר הם מדרע דוק וגו'. כי הם יסוד נכחרים
 למדד ולשאת פטורה המוכה וכע"פ וסכנים שלים בני דוק וגו' טעם יקרנו חלי לשמחה
 לקמן

יחזקאל מג

אֲדֹנָי יְהוִה לְאֲדֹנָי פֶּר בְּנֵי-בָקָר לְחַטָּאת : כ וּלְקַחְתָּ מִדָּמֹ
 וְנִתְּתָהּ עַל-אֲרָבַע קַרְנֹתָיו וְאֶל-אֲרָבַע פְּנֹת הָעוֹרָה וְאֶת-הַנְּבִיל
 סָבִיב וְחַטָּאת אִתּוֹ וּכְפַרְתָּהּ: כ א וּלְקַחְתָּ אֶת הַפֶּר הַחַטָּאת
 וְשָׂרְפוּ בַמַּמְקָד הַבַּיִת מִחוּץ לַמַּקְדָּשׁ: כ ב וּבַיּוֹם הַשֵּׁנִי תִקְרִיב
 שְׁעִיר-עִזִּים תָּמִים לְחַטָּאת וְחַטָּאת אֶת-הַמִּזְבֵּחַ כַּאֲשֶׁר חַטָּאת
 בַּפֶּר: כ ג בְּקֹדֶשְׁתָּךְ מִחַטָּאת תִּקְרִיב פֶּר בְּדָבָר תָּמִים וְאֵיל מֶדֶד
 הַצֵּאן תָּמִים: כ ד וְהִקְרַבְתָּם לִפְנֵי יְהוָה וְהִשְׁלִיכוּ הַכֹּהֲנִים עֲלֵיהֶם
 מֶלַח וְהִעֲלוּ אוֹתָם עֹלָה לַיהוָה: כ ה שִׁבְעַת יָמִים תַּעֲשֶׂה שְׁעִיר-
 חַטָּאת לַיּוֹם וּפֶר בְּנֵי-בָקָר וְאֵיל מִן-הַצֵּאן תְּמִימִים יַעֲשׂוּ:
 כ ו שִׁבְעַת יָמִים וּכְפַרוּ אֶת-הַמִּזְבֵּחַ וְטָהְרוּ אֹתוֹ וּמְלֹאוּ יָדָו:
 כ ז וַיִּכְרוּ אֶת-הַיָּמִים וְהָיָה בַיּוֹם הַשְּׁמִינִי וְהִלָּאָה יַעֲשׂוּ הַכֹּהֲנִים
 יִכְמוּ ק' יִדְיוֹ ק'

רש"י

ראשון במקדש בימי שלום נקראו על שמו: (ב) על ארבע קרנותיו. של מנחה: פנות הטורס.
 גג המנחה: וכפרתהו. תקנה אותו מדרך חול שבו להכניסו בקדושה להיותו ראוי לכפר עליו
 מזה ולתן: (ג) במפקד הבית. ת"י באתר דתו לביטא כלומר במקום קדוש ושכן במקדש
 בבית מקום שהבית כלה כמו [במדבר לז] לא נפקד ממנו אדם והוא פר המולאים כדרך שבאו
 במשכן ושברך אותו פר ולא נאכל וכן דברו רבותיו במנחות מולאים הקריבו בימי עזרא כדרך
 שהקריבו בימי משה: (ד) תקריב שער עזים. זה לא היה כמשכן ובמולאים של לפ"ל כו
 הם על פי הדיבור: (ה) מחטא. מלטהר: (ו) תמימים יעשו. לעולם:

מצורת דוד

מצורת ציון

פנות. מלשון הפנים וסוכו: (ב) פנות. מל' פנה כן בקר. מוסב על ונתתסגו': (ג) ונתחת
 פנה וזויות: וחטאת. ת"י ותדכי והוא ענין טברה: וכפרתהו. הוא ענין קנות ועש"ז
 יקרה המזק כפור כי כסון הוורק מקנה את אלכבו מן הדם בשפת המזרק וברז"ל ובעי
 לפסוקי ידיו כשהוא גברה [ג'עין טו] ובעי המנחה: וחטאת וגו'. כזה חטאת את המנחה
 ונתקנה להטעיר ממנו דרך חול להכניסו בקדושה: (כ) ישראל. למי אשר המסור אותו הוא
 שפתי כלם ולחוטפת ביחוד אשר מתוך למקדש: (כב) וחטאו. זורקי הדם יטהרו את המנחה
 בזריקת דם השעיר כאשר עטרו אותו ביום הראשון בזריקת דם הפר: (ג) בכלותך
 מחטא. כאשר תשלים לטהר את המנחה בזריקה מכלי מוס. (ד) והקריבתם: זהו
 דם השעיר: תקריב זהו הכהן אל הטורה: תמים. מכלי מוס. (ד) והקריבתם: זהו
 הסקע"ק שכל המנחה: והשליכו וגו' מלח. כמ"ס על כל קרבן תקריב מלח [ויקרא ז] עלה
 לה'. שיהיו כליה לאישים: (כה) שבעת ימים. כדרך שעשו ביום השני כן יעשו עד כלות
 שבעת ימים שער לחטאת ופר ואיל לעלות: (כו) יכפרו. וקנתו אותו להטעיר ממנו דרך חול
 להכניסו בקדוש: ומלאו ידיו. כזה יהיו את המנחה: (ז) ויבלו. כאשר יבלנו שבעת
 ימים הוא מתוך לקרינתו וביום השמיני ומלאו והלא' יעשו הכהנים על המנחה את עולותיהם
 וגו' ואפי' אפי' מרוס לכם פ"י הקרנות הללו:

רש"י

יחזקאל מג מד

עַל-הַמִּזְבֵּחַ אֶת-עוֹלֹתֵיכֶם וְאֶת-שְׁלֹמֵיכֶם וְרִצְאוֹתֵי אֲתָלֶם נְאֻם
 אֲדֹנָי יְהוִה:

מד * וישב אתי ה' שער המקדש התיצון הפנה קדים והוא
 סגור: * ויאמר אלי יהוה השער הזה סגור יהיה לא יפתח ואיש
 לא יבא בו כי יהוה אלהי ישראל בא בו והיה סגור: * את
 הנשיא נשיא הוא ישב בו לאכול לחם לפני יהוה כדרך אולם
 השער יבוא ומדרבו יצא: * ויביאני ה' שער הצפון אל פני
 הבית וארא והנה מלא כבוד יהוה את בית יהוה ואפל אל
 פני: * ויאמר אלי יהוה בן-אדם שים לבך וראה קשינה

רש"י

(כו) ורצאתי. לשון רצון:

מד (ב) סגור היסוד. רבותיו העמידו המקדש הזה כשפסגה הדרומי שהיה לשער הסוכל שפסג
 פתח קטן כך שנינו במסכת מדות שני שפסגין היו לו לשער הגדול אחד בדרום וא'
 בלשון שדרום לא נכנס בו אדם מעולם ועליו מפורש ע"י יחזקאל השער הזה סגור יהיה: בא בו.
 לפ"ל: (ג) את הכבוד נשיא הוא וגו'. את הכבוד אני נותן רשות: נשיא הוא. ומשבו ואין
 דרכו לישב ולאכול עם שאר הכהנים בלשכות: הוא ישב בו לאכל לחם. כדרך הללו: מדרך
 אולם השער יבוא. כשהוא נכנס לתוך החצר הפנימי כדי ליכנס לשער קטן זה לאכול בו דרך
 אולם השער הטורה שבמזרח יכנס לתוך העזרה וכו' בדרך ישוב כשישוב יאל באותו הדרך שבכנס
 ולפי שהוא אומר למטה בענין [לקמן מו] ובכל עם הארץ לפני ה' כמועדים כאל דרך וגו' שנים
 לפנות העזרה קפנדריא לפי שאותה ביאה לראיית פנים ולדרך להראות יפה הולך לומר כאן
 כביאות של כל ימות השנה שלא יעשה קפנדריא לפי שאין ביאה זו לראיית פנים כמו של רגלים
 וכן הסוד עוד למטה בענין פעמים רבות. מלאמי. את הכבוד כ"ג שוא הוא ומחשיבותו יבא
 רשאי לאכול בשר ולחם קדשים באותו שער שפותחו לו בשעת אכילתו: מדרך אולם השער יבוא.
 דרך אולם שער מזרחי יכנס לעזרה ויבא עד אותו שפסג לאכול בו לחמו: ומדרבו יאל. שאין זה

מצורת דוד

מצורת ציון

מד (א) וישב אתי. המלך הדוכר כי הסיב
 אותי אל דרך שער המקדש החיצון
 הוא הסוכל שהוא חיצון לבית קדשי הקדשים
 ולחוטפת ביחוד אשר הפונה קדים ר"ל אל השער
 הפנימי למזרח אל האולם לא אל השע' הפנימי אל המער' לבית קדשי הקדשים: והוא סגור.
 רבותיו ז"ל העמידו המקדש הזה כשפסג הדרומי (מדות פ"ד) כי שני שפסגין ר"ל שני פתחים
 קטים היו לשער הסוכל מזה ומזה כאשר הוא בלור': (ב) בא בו. דרך שער הסוכל: והיה
 סגור. לכן י"י סגור הוא ואין מי בא בו כעבור שסקמוס ג"ס בא בו: (ג) את הכבוד יבוא
 אל את הכבוד הוא מלך משיח הואיל והוא נשיא ואין כבודו לשבת במקום הסם לאכול בקדשים
 עמהם לכן ישב בחלל השער שהוא לאכול בבשר הקדשים לפני סוכל ה': מדרך אולם השער
 יבוא. כאשר יבוא לאכול בחלל הפסגה שהוא יבוא אל החצר הפנימי מדרך אולם השער ר"ל שיבוא
 דרך אולם הנמשך מהשער ולחון אכל לא יבוא שמה דרך פתחי הלשכות התחתונות הפתוחות
 לחצר הפנימי שאין אולם לפניהם כ"א יבוא כפומבי דרך השער הגדול ומשם יבוא לחלל האולם
 לשבת בחלל הפסגה: ומדרבו יאל. מדרך השער שבא כן יאל דרך שם ופך ששכ"י יולך עם
 הפסג כמועדים יולא עמהם דרך נכח השער שבא מ"ס והכניא בתוכו וגו' [לקמן מו] היה כבואו
 לבדו מזה הוא כדרך שבא: (ד) ורצאתי וגו'. כי מתהלך הפנימי מדרך אולם השער ר"ל שיבוא
 וישתה סמינו משם ויבואו בדרך שער הלשון שבמזרח הבית והוא הפסגה הדרומי הסגור
 לשכין סדכרים: ורצאתי פניך. מדה כל דבר ודבר:

לכל

ובאונקד שקע את פלא אשר אני מדבר אתה לכל חקת בית
 יהוה ולכל תורתו ושמת לבך למבוא הפית בכל מוצאי
 המקדש: ו ואמרת אל מרי אל בית ישראל פה אמר אדני
 יהוה רב לכם מפליתועבתיכם בית ישראל: ו בהביאתם בגר
 גר ערלי לב וערלי בשר יהוה במקדש לחלו את ביתי
 בהקריבכם את לחמי הלב ודם ופרו את צריתי אל כל
 תועבתיכם: ה ולא שמרתם משמרת קדשי ותשימון לשמרי
 משמרותי במקדשי לכם: כ כה אמר אדני יהוה כל צור
 ערל לב וערל בשר לא יבוא אל מקדשי לכל בן זכר אשר
 בתוך בני ישראל: כי אם הלויים אשר רחמו מעלי בתעות
 ישראל אשר תעו מעלי אחרי גלגליהם ונשאו עונם: י והיו
 תרותיו קרי

רשי

ראוי לקמנדוריו כשאר שערים וכל היום שלא כשפת חכילת הטיח יסיה סגור (א"ח): (ז) בני
 נכר. שנתוכרו מעשו לנצחי שבשמים וכו' מומר לעכו"ם וכן ערלי נכ: וערלי כנר. כהן שמתו
 אחיו מחמת מילה: (ח) והשימון לשמרי משמרותי במקדשי לכם. תשימון לכם לדעתכם במקדשי
 אשתי רחמיים שאינם ראויין להיות שומרי משמרותי: (י) כי אם הלויים אשר רחמו וגו'. כי אם הם
 תעשו לכם סלויים אשר רחמו מעלי ועשו מומרים לעכו"ם ועכשו חזרו כסם: ונשאו עונם.
 נגשת עוד אל מוכני אל פקודות של שערי הכית. פקודות קומנדוסא"ש גלגלי שומרים וטועים.

מצודת דוד

מצודת ציון

קרינו לחמי (כמדכר כח): (ז) מרי. ענין לכל חקות. מה שראוי להשתמש בכל חדר
 מרד וסרוכ: (ז) שרלי. ענין שתימה וכן מחדרו: ולכל תורתיו. מקום פמידת הכהנים
 פלה אונס (ימיו ו): (ח) והשימון. ענין וסעם: ושמת לבך. תשים לבך ואל מבוא
 פשים: (י) הלויים. ר"ל הכהנים בני לוי: הכית להבין מקום הביא אל הכית ככל הפתחים
 בתפתח. מלשון תועה והובאל מהתועה מדרך שיהיה כהם מן המקדש ויבוא שלא לבוא
 שישר כשפסע סדרותי אל כל כשפסע הפלוי יבולין לבוא
 ודרך ביא למלך המשיח וכן לכל העם כמ"ס
 ונבוא עם הארץ וגו' (לקמן מו): (ז) אל מרי. אל עם המרי וחור ומפרש אל בית ישראל:
 רב לכם. וכן רב ה' לכם מה שעשיתם כל תועבותיכם אתם בית ישראל: (ז) בהביאתם.
 בשם שגשגו הייתם בהללכם הבהאתם כהנים בני נכר ר"ל שנתוכרו מעשו וחור ומפרש שה'
 פרלי לכ ר"ל אטום מלדעת את ה' ומסס היו ערלי כנר כי לא מלו על שמתו אחיו מחמת
 מילה וסלויים הם (ימיו ו): וסס הביאו אותם להיות במקדשי לעבוד עבוד' לחלו וחור ומפרש את
 ביתי: בהקריבכם. כמה שאתם מקריבים ע"י כהנים כאלה: את לחמי. הוא החלב והדם
 כהם כוס הפרו את כתיבי להוסיף אל כל התועבות שיש בידכם הוא עבודת הפסילים ור"ל לא
 די שעבדתם הפסילים אלא שעוד תוסיפו לחלו עבודת מוכני על ידי כהנים כאלה: (ח) ולא
 שמרתם. להמנות כהנים כהנים לעשות קדשי: והשימון לשמרי. שמתם לקיות שומרי
 משמרותי במקדשי אשתי סהיו לכם ר"ל שומרים לכם לפני העכו"ם: (ס) ערל לב וגו'. ר"ל
 בין שלבו אטום מלדעת את ה' ובין מי שלא נמול על כי מתו אחיו מחמת מילה: לכל בן נכר.
 כזה יפרש מומר מה שאסרתו בן נכר אין סגור' על איש מגויי הארלות כי סגור' הוא על כל מי
 שנתוכרו מעשו לנצחי שבשמים אשר הוא בתוך בני ישראל ועשה עבודת העכו"ם: (י) כי אם
 סלויים וגו'. ר"ל כי אם כבוא אל המקדש סלויים אשר רחמו מעלי כדבר התעות של ישראל
 אשר תעו מעלי לנצח אמרי גלגליהם או כעת בואם אל המקדש יבטלו נמול עונם לכל בשר

במקדשי משמרתם פקודות אל שערי הפית ומשמרתם את
 הפית המה ישחמו את העלה ואת הובנה לעם והמה יעמדו
 לפניהם לשרתם: י יען אשר ישרתו אתם לפני גלגליהם והיו
 לבית ישראל למכשול עון עד כן נשאתי ידי עליהם נאם אדני
 יהוה ונשאו עונם: י ו לא יגשו אלי לכתן לי ולגשית עלי כד
 קדשי אל מקדשי הקדשים ונשאו כלפתם ותועבותם אשר עשו:
 י ונתתי אותם לשמרי משמרת הפית לכל עבדתי ולכל אשר
 יעשה בו: י והכהנים הלויים בני צדוק אשר שמרו את משמרת
 מקדשי בתעות בני ישראל מעלי המה יקרבו אלי לשרתני
 ועמדו לפני להקריב לי חלב ודם נאם אדני יהוה: י המה יבאו
 אל מקדשי והמה יקרבו אלי לשרתני ושמרו את
 משמרותי: י והיה בבואם אל שערי החצר הפנימית בגדי
 פשתים ילבשו ולא יעלה עליהם צמר בשרתם בשערי החצר

רשי

יהיו: (יא) המה ישחמו את הפלס. פכודם הכהנה נורים ובעבדים ונכסים: (יב) למכשול
 סין. כומרים לעכו"ם להמשיכם לכך: (יג) והכהנים הלויים. משפט לוי: בני צדוק. לפי שהיה
 כ"ג שמיים ראשון במקדש בימי שלמה נקראו על שמו: בתעות. קאליטארי' כלפי' (יא) אל
 כשרי שהלך הפנימית. לפני ולפנים כו"ס: ולא יעלה עליהם צמר. הכלת שהיה כמשיל ובאצנט

מצודת דוד

מצודת ציון

שפת עבודת המונח: (יא) והיו במקדשי. ורק שישר ללכת דרך אחר: (יא) פקודות. ענין
 יסיו במקדשי שמרתם כדבר המונח על שערי מניו וגונכות כמו להיות פקודים בית ה' (שם
 סבית וגם יהיו משרתים את הכית בדבר הלריך (כט): (יג) לכתן. ענין שירות ועבודת:
 בו: המה ישחמו וגו'. הוואיל ובשמיטה כהנם
 כור יבולים גם המה לעשות: לפניהם. לפני
 מכוילי הקרבנות יעמדו להפחם בדבר הקרבנות: (יב) יען. כעבור שפשו עבודת הפס לפני
 הגלויים וסבילו את ישראל בשון עכו"ם: נשאתי ידי. הוא ענין שטועה כשרמת סודים
 למעלה וכן אכר נשאתי את ידי (שמות ו): ונשאו עונם. את זה יבטלו כגמול עונם:
 (יג) לכתן לי. יגשה לי בדבר עבודת המונח: ולגשית וגו'. ר"ל לא יגשו אל כל הקדשים נוסף
 על קדשי הקדשים כולמר לא לנד אכורים סם כעבודת קדשי הקדשים כי אכורים סהם אף
 בעבודת קדשים קלים: ונשאו. יבטלו כליותם ככא"ו לכם וגמול תועבותם אשר עשו:
 (יד) ונתתי אותם. ורק אתן אותם להיות שומרי משמרת הכית על כל הפכוד' הלריך אל הכית
 ועל כל הדבר שטע' בו וולת עבודת המונח: (יג) והכהנים הלויים. אכלו ככהנים מבני לוי
 מודע לדוק שמיים בימי שלמה: אשר שמרו. ולא וזו מעבודת המקום זמן שתעו בני ישראל:
 (יג) אל שלתי לבתמי. וכו' סודו לתם הפנים שעל השלחן: ושמרו וגו'. ככל דבר סעבוד:
 (יא) והיו וגו'. ר"ל כיוס"כ כביטואו סככטיס הגדולים אל שפרי החצר פנימית וסוף הסוכל
 להמת קדשי הקדשים נקרא חצר (לפי שה' כסיל עבר גדול ופני שפספין מה ומה כמ"ס
 למטה לכן אמר שפרי): בגדי פשתים. פס בגדי הלגן ככ"ג משמרתם כגן כיוס"כ עבודה
 פשים: ולא יעלה עליהם צמר כי פשים אל יבאו פכודם כשמהם בגדים שיש עין אמר:

לפניהם יהיה וראשית עריסתיכם תתנו לכחן להניח ברכה אל ביתה: לא כד נבנה ומרפה סך העוף ומר הבמה לא יאכלו הכהנים:

מה * ובהפילכם את הארץ בנחלה תרימו תרומה ליהוה קדש מן הארץ ארף חמשה ועשרים ארף ארף ורחב עשרה ארף קדש הוא בכל גבולה סביב: ב יהיה מזה ארף הקדש חמש מאות פהמש מאות מרבע סביב וחמשים אמה מגרש ה סביב: ומן המדה הזאת תמור ארף חמש ועשרים ארף ורחב עשרת אלפים ובה יהיה המקדש קדש קדשים: קדש מן

החמשה ק

רש"י

קדש וכן כל לשון חמשה שהוא על הקדש: (ל) להניח. אפס"ר בלפ"ו כמו [שמות ח] ומה בכל גבול מלרים: (לא) כל כלה וערסה וגו'. לפי שהתרה להם מליקח חטאת העוף שהיא נבלה וערסה בולרן להויריס על שאר נבלות ועריפות כך וכדו רבותיו:

מה (א) ובהפילכם את הארץ בנחלה. שעתידים להלוק את א"י לייב רעפות לא לחלוקה הכלואה שהיה לרב כפי מניינו ולמעט כפי פקודיו וכו' ב' כבשים או ג' בהמות אחת עכשו החלקים שים ובסודות הכרס מפאת ים עד פאת קדים כמו שמפורש בסוף הספר: תרומה לה'. לננות כהמ"ק הוא נו: (ב) יהיה מזה. מן התרומה כו' ויהי לנורן הקדש להכר הבית חמש מאות קנים והמותר לכהנים לכהנים כמו שמפורש בסוף הספר: (ג) מן המדה סוחה. בקנה המדה שנמדד בו ריבוע הכר הבית ס' מאות על ס' מאות כמ"ש בענין של המלה [מ"ב] לר' רוחות מדדו רוחמה לו סביב חמש מאות קנים וגו': תמור ארף חמש ועשרים ארף. קנים ורחב עשרת אלפים קנים ולפי שלא פירש בפסוק ראשון מה סך חמשה ועשרים ארף א"ש קנים אם אמות הולרן לומר שכ"ס ארף מדות בקנה המדה שנמדדו כ"ס ס' מאות על ס' מאות על כר הבית ומדדו אלפים הללו לתרומה: (ד) קדש מן הארץ. כרס את המקרא מותר הקדש

מצורת דוד

לדעתך (שמות כג): עריסתיכם. פנין בלש האשיות עריסתיכם. חלק ראשון עשוקם עד ועיסה כמו מראשית עריסתיכם (במדבר טו) שלא תאכלו ממנה ועל הכלה ואמר: להניח להניח. מלשון נהנה:

מה (א) תרימו תרומה. ענין הפרשה כמו לכהנים כי זה יס' סוכה להכרות ברכה בתיך ויקחו לי תרומה (שמות כה): ולא יחפר הטובר כי עוד יוסף: (לא) לא (ב) מגרש. פנינו מקום פניו מבלי וריסם יאכלו הכהנים. פירשו רז"ל לפי שהתורה להם מליקח חטאת העוף שהיא נבילה ועריסם הולרן וחילנות

לסויריס על שאר נבלות ועריפות שלא נחשב שה"ס הותר להם משל חולין: מה (א) ובהפילכם וגו'. לפי שט"ס רוב וחלק הארץ בנחלה ע"י הפלה גורל לכן אמר לשון כספילס ועם כי החלוקה שהיא לא תהיה ע"פ הפלה גורל. או יאמר זה השלשן של פירושם וברז"ל ביום אחת מקיל נחלה [כ"ב ק"ג]: קדש מן הארץ. החלק הוא יהיה קדש פלגות הארץ: ארף. ממוחה למערכ: ורחב. מלשון לדרוס: בכל גבולה. ר"ל כל השטח הוא פמטיב: (ב) יהיה מזה. מהשטח הוא יהיה מקדש מעטו חמש מאות וגו' ויהיה מרובע סביב ומהו כל הבית: מגרש לו סביב. בכל ארבעת כוחות יהיה מגרש חמשים אמה: (ג) ומן המדה הזאת תמור וגו'. לפי שלא פירש למעלה מה ימורו סודת התרומה א"ש בחמות א"ש קנים לכן פירש ואמר ומן המדה הזאת ר"ל במדה שנמדד אה כר הבית דהיינו בקנים וכמ"ש ויהי את רחב סמך קנה אחד (לעיל ח) כו' המדה המוד כהו"ך של חמשה ועשרים ארף וגו': וכו' כאלמתי השטח שהוא יהיה המקדש הוא כר הבית שהו א קדש קדשים מול כל שטח הרעפות שהיה סביבה קדש. כל השטח שהו הוא קדש מן נבלות הארץ ויהי אל הכהנים וגו':

שם

הארץ הוא לפניהם משרתי המקדש יהיה הקרבים לשרת את יהוה והיה להם מקום לבתים ומקדש למקדש: והחמשה ועשרים ארף ארף ועשרת אלפים רחב יהיה צדדים משרתי הבית להם לאחזה עשרים לשכות: ואחוזת העיר תתנו חמשת אלפים רחב וארף חמשה ועשרים ארף לעמדת תרומת המקדש לכל בית ישראל יהיה: והנשיא מזה ומזה תרומת המקדש והאחוזת העיר אל פניו תרומת המקדש ואל פני אחוזת העיר מפאת ים ומהפאת קדמה קדמה קדמה וארף לעמדת אתה

סוחה ק"י

רש"י

אמר מן הארץ הוא יהיה לכהנים משרתי המקדש וגו': קדש מן הארץ. סוף התרומה הולח: לכהנים משרתי המקדש יהיה. סעודף על חמש מאות על כר הבית י"ב ארף ומאחזים וי' למורה וכנגדו למערכ והמקדש כאלמ"ו וי' אלפים וי' מאות וי' למשון וכנגדו לדרוס: והיה להם מקום לבתים. סעודף הוא סביב המקדש: ומקדש למקדש. וי' מאות על ס' מאות כאלמתיים יהיו מקדשים לנורן המקדש אשונטרניא"ה אלשיטוה"יר"א בלפ"ו: (ה) וחמשה ועשרים ארף. קנים חוק"ך אלפים רחב תרימו רעופה אחת אלל וו כדרומה על וו לנורן כלום כך מפורש בסוף הספר שהוא כדרוס. מלאחי. כ' לשכות יהיה ללוים כהקף המקדש לשמור סביב ולעו ומותר הרעופה יעבו לנריסס חוס': (ו) ואחוזת העיר. סיקף העיר ואחוזת מושב חול שלם לבנות כס' ישראל בתים: תתנו חמשה אלפים רחב. כדרומה של עניים ואורן כמדה כ' רעופות מאלה כל התרומה מרובעת כ"ס על כ"ה אלפים: לעמדת תרומת הקדש. כלומר כמדת ארף רעופות תרומת הקדש: לכל בית ישראל. אוחה רעופה שלישית הטיס מושב לורים: (ז) ולנשיא מזה ומזה לתרומת הקדש ולאחוזת העיר. בסוף הפרשה הוא חולק את א"י ממוחה למערכה לייב רעופות י"ב למנין השבטים וכל אחת עשרים וחמש ארף קנים רחבה וארץ כאוורן כל ארץ ישראל רעופה אחת לתרומה ארבע מן הגבול מזרח ועד גבול מערב ורחבה כ"ס אלפים קנים כשאר כל חלק וחלק ומאוחה רעופה הוא חורס כאלמתיים שלם רעופות הללו האמורות למעלה כסס כ"ה אלפים על כ"ה אלפים וסעודף עליהם למורה עד סוף גבול הארץ וכן למערכ יהיה לנשיא מזה ומזה למורה ולמערכ: אל פני תרומת הקדש ואל פני אחוזת העיר. כנגד כל רחב ג' רעופות סוכות וסוכות לתרומת הקדש של רעופות הללו האמורות למעלה כסס כ"ה אלפים על כ"ה אלפים וסעודף עליהם למורה עד סוף גבול הארץ וכן למערכ יהיה לנשיא מזה ומזה למורה ולמערכ: אל פני תרומת הקדש ואל פני אחוזת העיר. כמפאת ים ומה. שפערכ תרומת הקדש והעיר עד מערכ הגבול: ומפאת קדמם קדמם. ומפאת המזרח

מצורת דוד

ודדו להם. ששטח הוא יהיה להם מקום על בתים וחילנות וכן ומגרש לערים (במדבר לה): ומקום מוהות על המקדש: (ה) וחמשה וגו'. (ד) ומקדש. ענין חומה כמו ויקדשו את קדש רז"ל ומסחר לו יהיה עוד רעופה חמשה ועשרים בגליל (יבוע כ): (ו) לעמדת. ר"ל כמות קנה ארף וגו' ויהיה ללוים וגו' לסיח להם לאחזה: והאופנים ששמותם (לעיל י'): (ז) אל פני רז"ל עשרים לשכות. ר"ל כהרעופה שהיא יעבו כ' לבנות סעודף לאחוזת הכהנים לבנות כסס כלום כסוכרים למשן יהיו קרובים אל הבית והספר יהיה לנריסס ולנתיים: (ז) ואחוזת העיר. חלחל העיר. ר"ל מקום ארס מלאות למאכל ליוכפי העיר: לעמדת הקדש. כמדת חוקך תרומת הקדש: ואל אחוזת סככטים וסלויס: לכל בית ישראל יהיה. אחוזת העיר יהיה לכל הכבשים זה כוס: (ז) ולנשיא. ואל הנשיא הוא ערך הנשיא אליו יותן אחוזת נחלה מזה ומזה לתרומת הקדש ומהו לחצות הכהנים וסלויס ולאחוזת העיר ולחצות ביתור אמר אל פני תרומת וגו': מפאת ים. מערכ מערכ כלפי מערכ המורה כלפי מערכ: וארף. כל חלק הבית ששטח מזה ושטח לחצות אחד חוקים. במדה אחד מן השלטים אל שבטים אשר יהיו מגבול המערכ אל גבול המערכ

שם

החלקים מנבול ים אל נבול קדימה: ה לארץ יהיה לה לאחוז
 בישראל ולא יוננו עוד נשיאי את עמי והארץ ותנו לבית
 ישראל לשבתיים: כ כה אמר אדני יהוה רב לכם נשיאי
 ישראל חכם ושר חסירו ומשפט וצדקה עשו הרימו נרשתיכם
 מער עמי נאם אדני יהוה: י מאוני צדק ואיפת צדק ובתי צדק
 יהי לכם: יי האיפה והבת תכן אחד יהיה לשאת מעשר החמר
 הבת ועשירת החמר האיפה אל החמר יהיה מחבתי:
 יג והשקל עשרים גרה עשרים שקלים חמשה ועשרים שקלים
 עשרה וחמשה שקל המנה יהיה לכם: יד ואת הירומה אשר

רשי

למזר מזה לעומת אחד החלקים של שטחים המפורשים בסוף הספר שם מנבול ים של א"י עד
 נבול קדים: (ח) לארץ יסיה לו לאחוז. ת"י דא ארעה תהא לרבה לאחזתה: ולא יוט.
 ל' אוחא ממון שגולין אח נתלת: (ט) הריכוז גרשתיכם. סלקו את שאתם מנרכיב את עמי
 ממתלת: (י) ואיפת. למדת היכס: ובת. למדת סלת: (יא) הבן אחד. לשון מנין כמו
 ותכן לנטיס תתנו [שמות ה] מדה אחת זו עשירית לחומר של יבש שהיא שלשים סאים זו עשירית
 לחומר סלה: איפה וכת. לשון מדה: החמר. כור מו"י בלע"ז: לשאת. כמו לקחת וכן ת"י
 לניסכ: לשאת מעשר החמר. תבי הכת וכן עשירית לחומר יבש: האיפה אל החמר יסיה
 מתכנתו. פסוק חשבון הכת והאיפה לפי גודל החומר יסיה. מלתי. אם יוסיפו בחומר יוסיפו
 ככת אם יפתחו מזה ופתחו מזה שיווין מעשרו לו: (יב) והשקל פשרים גרה. כי מעין עשרים
 שקלים חמשה ועשרים שקלים פשרה וחמשה שקל. הרי ששים שקלים: המנה יסיה לכם. לזכיר
 בלע"ז ומתוס חכרו לשון מנין וכדי ים כאלן מלתיס וארבעים זו מלאן ששים מנה של קדש כפול
 וסויפו עליו בימי יחוקאל שנות כרי מלתיס וארבעים וכשתלקו ככתיב לשלם ולא כתב ששים

מצודת ציון

לפי: שפאת. מעקר: (ח) לארץ. כמו בחרן המזרח ועיין בקונטרס בנין הכית בתלתו וכו' וכו'
 וכן הנה"ד במקום ב"ה וכן יסכת לכסא (ח) לארץ. בתוך הארץ יסיה לו זה לאחוז
 (תהלים ט) משפטו בכסא: יוננו. מל' אוחא (ט) חלה מרכיב לא יעשקו עוד כנשואים את עמי
 וזהו ענין עושק כמו ואיך לא יוננו (לעיל יח): לקחת מה משלם כי יסיה די לכם כנתלת לחוזתם.
 (ס) ושר. ענין עושק: גרשתיכם. מל' גרושין והארץ. ושר הארץ יתנו לגבי ישראל חלק
 וסלסה: (י) מאוני. כף מאוני משקל: ואיפת. לכל שבת זה כזה: (יא) רב לכם בשרו ובראל.
 זהו מדה היכס כת ג' סאין וכן ויין בתיס עשרים אף אתם המלכים שתייתם קודם החורבן סיה זמן רב
 סלה כת ג' סאין וכן ויין בתיס עשרים אף אתם המלכים שתייתם קודם החורבן סיה זמן רב
 (ד"ס ג ב): (יא) חכן. ר"ל חשבון כמו ותוכן סיה לכם מה שהייתם ועשיתם את עמי אבל פתח
 לנטיס תתנו [שמות ה]: לשאת. לקחת כמו ונתיס ונשאו (מייכה ב): החמר. מדה של ל' הפרישו מעל עמי את המכיסים מה שתייתם גורמים
 סאין וכן וחומר עשורים (סופע ג) מתכנתו. ומעליס עליס: (י) מאוני זקן. ר"ל לא
 חשבו: (יב) והשקל. שם משקל: גרה. שם חשבו: ר"ל חשבון וזו כחשבונו: (יא) תכן אחד
 עשטע משה וכן עשרים גרה השקל [שמות ל]: יסיה. ר"ל חשבון זו כחשבונו והאיפה עשירית
 חבנתו. הוא ליטרא וכן שלשת מניס וכן לקחת את הכת מעשר חממר עלה ואת האיסה
 מעשר חממר ביכש ר"ל שיכא ככס שטור חשבון זה לא פתוח ולא יותר: אל החמר וגו'. ר"ל
 לפי מדה חממר יסיה חשבון של כל אחד מהמדות האלה אם יוסיפו בחמר יוסיפו גם ככס לפי
 ספקן וכן אם יפתחו משה: (יב) והשקל. משקל סה"ל יסיה פשרים גרה: עשרים שקלים
 פרי. כגון סה"ל יסיה סה"ל חומר כתי פלשו חכן מר שקלים וחכן מרש שקלים וחכן פרי

ישראל הארץ אשר אתה נתת לאבותינו ואתה נתת לנו
 השמים לכפר בעד בית ישראל: י כה אמר אדני יהוה
 בראשון באחד יחדש תקח פר בר בקר תמים וחפאת את
 הפקדש: יי וקח חפרו מים החפאת ונתן אל מוונת הבית
 ואל ארבע פנות העזרה למזבח ועל מוונת שער התצר
 הפנימית: יג וכן תעשה בשבעה בחודש מאיש שנה ומפתי
 וקפרתם את הבית: כו בראשון בארבעה עשר יום לחודש יהיה
 לכם הפסח חג שבעות ימים מצות יאכל: כז ועשה הנשיא
 ביום תהא בעדו ובעד כל העם הארץ פר חפאת: כח ושבעת

רשי

שבעין ומפתי קמו כל ר מנחס שנתך מדבר: (יח) בה אחד ה' אלסיס בראשון בחד
 להרב תקח פר בן בקר תמים. כוא פר סמלוסיס האסור כראש ספנין ולימד כלן שיכי המלוסיס
 בחד כניכן: חפאת. וסכת: וכן תעשה בשבעה כחד. ים לומר וכן תעשה כל שבעה וכן
 כוא לומר למשה שבעת ימים יכפרו על המזבח ירבותיו כך מפרשו כנתוחו וכן תעשו פר
 בליתו לאלל בשבעה שבעים שחדו דבר וסורו בית דין אללם שחלג מוחר וסכו בשבעה שבעים
 שס רוב לטור על פיסס שפתיכן פר כעלס דבר: מאיש שוגס ומפתי וגו'. הרי זה מקרא
 שפסוק וכפרתם את הבית מלתי שוגס ומפתי אחד שבעים ימי סמלוסיס שיכא סמוכת שיתון
 יצילו העולות והשמותם ויתכפרו כמותן שיכרלל מפורסם הכית מפורס: (כא) שבעות ימים.
 פ"ה שמתחילן מתנו לספור שבעה שבעות מלתי: מצות יאכל. מצות יאכל זו כנה: (כב) ועשה
 סכניא ביום סהא וגו'. רטחיש אמרו שנקבו לגנו ספר יחוקאל שכי דכרו כותרין דכרו מורס
 כרס וכו' לרוב מניס כן חקיס בן גוריון שיכס כעליס ודכרו וכוונתו ועלם ממנו מה שדרג
 נקרבנות האלה פר ב"ד כניסן למס ולומר חני שמה כהרבעס עשר כניסן של פסח רלשון שמתין
 זו הכית שטוד ופר זה כה חתה פגל כן כקר שפרכיכ אהרן כצמי למלוסיס ומגיד שאם לא
 כקריכו כצמי למלוסיס יקריכו כ"ד כניסן כדי שיהתק לטברס קודם יו"ס לפי שפלו קרבנות

מצודת ציון

(יח) חבים. שלם ממוס: חפאת. ומסר: לכו אל המקדש וסגו חגים וכו' וכו'
 (יט) פתח. צות: העזרה. כן יקרא דפוס כתיב סדכר כמיס: חרא יפסס. ר"ל משלו כיואל אח
 סמוכת כמיס ומכסרה סקטנה (לעיל מג): כל אלה: (יח) בראשון. כחדס הראשון: חקח
 (ב) שנה. מל' שנגס: ושתי. שטס וככל: פר וגו'. כוא ספר סמור למעלה ונתתה וגו'
 וכו' פתח. כוא פנין קווח וכן וכפרתו (ס): פר כן בקר לחפאת (לעיל מג) ועשה כה לומר
 (כא) שבעת. כמו שבעת כלה ר"ו וכן למעלה שפתיך יסיה כה' לחדס בראשון ופרישו שס
 לשפת. שפכר למעלה: חפאת. כוז תעקר את סמקדס: (יט) הבית. כוא סכילל: שנות כעורה

מצודת דוד

למנה. צות מדפוס כתיב ג' סוכות: חראי סכניית. כיואל סכרת אנשים: (ב) וכן תעשה. ר"ל
 וכן חתך כקרבנות ככל חקך שבעה ימים כיוס סכדס יוס אחר יוס אולם לא כפנין אולם לכתיב
 כרלשון כי בשבת יסיהס לוס לכתיב סכיר לחפאת וזר וזיל למלות כמיס סס: מאיש שנס ומפתי.
 ר"ל כקרבנות הללו יבואו לטכיר טעון ממי ששגס ומפתי ר"ל ממי שנגס כקודש כמקום פליו ל
 נשות ילכס וסיה וזת כנגס או כככלות סדס: וכפרתם. ככס חקתו את הכית כן סתלל
 סל סכנסין סס סלל כרשות: (כא) חפאת. ותן סכלת קרבן סכס: חג שבעה. ר"ל כל יסיה
 שס סכס סכס ימים יאכל מלתי: (כב) ועשה הנשיא. ר"ל כיואל מכלו: ביום סהא. כ"ד
 לחדס סלשקן: כעוד. לכסר כפדו וכעד כל פסס: פר מלתי. וס יסיה סמקדס סכנסילס
 כן יסיה סכנסילס יסיהס כחלד למדס בראשון וסלשו לר סכנסילס (גם שכלם ועליל לא סס

קרימו שלישית האיפה מתמר הקטים וששיתם האיפה מתמר
השערים: יי וחק השמן הבת משמן מעשר הבת מן הכר
עשרת הבתים חמר ביעשרת הבתים חמר: יי ושה צבת קר
הצאן מן המאמית סמאקה ישראל למנחה ולעולה ולשלמים
בכפר עליהם נאם אדני יהוה: יי כל העם הארץ יהיו אל
התרומה הזאת לנשיא בישראל: יי ועל הנשיא יהיה העולות
וכפונה ותקפו בתנים ובשפרות בקל מועד בית

רשי

קוליס יסיה לכס סמוה אום לפסות ממנו חקל שליטתו ומקל רביטתו ומקל מנס של חול
מתולה וכן ה"י הלחות מ"י עשרין סלעין מני כספא עשרין וחמס סלעין רבנות מ"ה כ"י
סלעין כולקון שיתין מנין ומני רבא קודשא יי לפון: (ג) ששית סלעים וחמס סלעים: הכי
אתר פס' ספוחת לא יפחות מכן וזו היא האמתו מין רבס אתר מ"י: וששיתם: והחלקי אתר
מ"י כליפס לתרומת חומר הספורים: (ד) וחק השמן: למעשר: הבת השמן וז' הבת סלע
מדת השמן זו הוא מעשר הבת יי מן הכור. מלאהו. הכיבור סבכת מספרת מן הכור יי
כ"ל מעשר ככת מן הכור פסירתה של בת של הכור סודין מור"ס כלפ"ז ת"ה זו משמעת של
עלמה ועל אחרים כמו עבודה הקודש ועבודה בני מררי סל"א: עשרת רבתי. יי ושה
החומר וזו יתכן לטול הימנו עת אחת למעשר: כי פשרת סתים חמר. לפי החומר יי לכס
פשרת בתים וכן ה"י חד מן פשרת סל"א ביהא כסכא ארי פשר בתין כורא (טו) ושה אתר
מן האלן. מיוחד סבלאטו וכן חמר משה מכת נדריכס לטויל"ר כלפ"ז: מן המלחים מתקבל
ישראל. דכבו רבותיו לפנין סנסכסו ממותר ב' מלות סנסתיירו ככור ספסל לטו יין של ערלה
או של כלי הכרס מכלן לפרסו ולכלי הכרס סנסל"ן במלחים: במשקה ירבל. מן המלח
לישראל כל קרבנותיו יסיו משקס הכאול לישראל כל עיקר ספסודס קרובים על ס' סנסקס
סאכילה וס' סנסתיים סחא מן סמותר לישראל: (טז) אל סנסרומס סוחת. סלמורה למע
על סם סלחן סני: (יז) ועל סכאול. חומר ארי סנסכיא סום ככאן גדול מדכר וכן כל סנס

סודרת רוד

סודרת ציון

סל לק חמר כל אלו שלג סנסקולות ביתד י: (ג) וששיתם. מלשן סס ר"ל סחלקו לקס
יסכב למסל מנס ולא יעוותר חת סנסקל א"כ סנסתי: (ד) חכר. סן נקרא סנסדן וכן כורי
סנסס סיא סכס סקלס סנסקל סוא ד' זוז סני סנסרי סלף ד"ס ב' ב': (ט) סנסקס. ת'
למנס ר"ס זוז כי מנס של חול סוא מלס זוז
ובל קדס ספול סרי מלחיס וסוסף כס וסוקלס וסמ"ס וסוח סלמותרו יסוקס (א"כ סל) ועל
סנתו מלכר סני ר"ס זוז: (ג) ששית סל"ס סנסתס חומר כדכך ססל"ס: (ד) חנסכך. יין
ג'ו. וסוא חלק אחד סנססס חכו סלמורו ח"ל לנסכיס: סנסרי. מלשן ועד ז' סל"סס
שין רכס לא יפחות מלחד וסס"ס: וששיתם.
חמו חלק ששית מותר סנספוריס ר"ל ב"ן מלחיס ב"ן סנספוריס חתס חלק אחד סנסס
(ד) וחק השמן. ר"ל סנסט מעשר סנסמן: חבת סנסמן. ר"ל סנת סוא מרת סנסמן ויתנו חת ס'
וועשר מן סכור וסוא סנסר זוזו לפי סנסכרס בתים סוא חמר א"כ סנת סוא חלק מעשר סנסמן
כי פשרת סכתיים חמר. ר"ל כי נס סיום סנסדס כך סיא עשרת בתים סנס מרת סנסר וכן יסיו
לסמור: (פ) ושה אתר ג'ו מן סלמלחיס. יי סניסס לו מלחיס לכן יכיא סס חת לקרנן למת
סניס: סנסקס יסרל. ה"י מנסועה דוסרל ר"ל סנססות סניסס וסנססרס סניסס יכיא
סנסרנסות וכן סכלתן סניסס יכיא למנות ור"ל למור מן סמותר לישראל וסלמור מן ס'
לכסודת יסרל כי ספסודס נקרא ס' סנסקס וכן אל סנססס ג'ו (סנסר ח): (ט) ס' כל
סנס ג'ו. חן ס' נקי מנס כולס יתנו סנסרומס סואת וס' על סכאול בישראל סוא סנסרן ס'
סניו למת סנסרומס סואת: (י) ועל סכאול יי. וסלגד סנסרומס יסיו סניו על סכאול סנסס
סנססות דין סנסכיס סכאול סנסס ג'ו: ועל סניו. ככל סניס סנס סניסס וסנסס

יש יחזק יעשה עולה ליתיה שכעת פרים ושכעת אילים חסימס
דיום שכעת הימים וחמאת שעיר עזים דיום: כי ומנחה איפה
לכר ואיפה לאי יעשה ושמן הין לאיפה: כי בשביעי בחמשה
עשר יום לחדש בחד יעשה כאלה שכעת הימים בחמאת קעלה
וכמנחה וכשמן:

מו * בוד אמר אדני יהוה שער החצר הפנימית הפנה קדים
יהיה סגור ששית ימי המעשה וכיום חשבת יפתח וביום החודש
יפתח: כי ובה הנשיא דרך אולם השער סחין וסער על סמוות

רשי

ועל סמווד לפסות כמו סלמור לפסול ועל סכאול יי ספולות וסנסתס וסנסן כתיס ג'ו:
(כב) שכעת פרים וסכעת אילס סמומיס ליום. וסנסרס אחרס פרים כני ככר סניס ואלו אחד
אין לי להעמיד מקרא זה אלא סכסס פרים וסכסס איליס לסכעת סיומיס סר ליום ואלו ליום וס'
ללמד סלון פרים סנסכין וס את ז' ואלו סלוליס סנסכין ז' את ז' וכן סניו סנסמות חך לא
סכילו מן סנסקל סוס רל"ס אלא סנסקל סנ"ל למעס (מ"ו) וכיום סנסדס סר כן כקר סמומיס
וסנת סכסס ואלו וסמ"ל ח' אף זה כ"ל ללמד כן וכן סניו סכסס פרים וסכסס איליס ליום לריוף
דכר יוס כניומו פולוס סנסס פרים לסכעת ימיס: וסמאת סניו פריס ליום. סניו סרגולס:
(כד) ומנחה חוקס לכר. מנחת סנספ"ס חוקס לכר וסניו יודע מס סוא סכרי אחרס חורס
לפסס פסרומס יוס לומר חוקס קמת סלול"ל סלת עסכין מן סכאול סנספ"ס שלג סלון: ואיפס
איל. ח' אף זו קמת סלול"ל מנס סני עסכרומס סלת מנסס כל לרכס כמו סניו סני הלחס
דניו פסרומס מלסל סלון: ואיפס לכר. למדך סלס לא מלז סלס מנסס כל כך יכיא מל
זרון לסלס: הין לאיסס. לא ידעתי למס וי"ל לא סוקריס סכין כולו אלא סנסות סיו סכין
וקריב סמן לפי ספלת סנססס סוכס לכר סנסססו ואלו סנסססו לפי סנסות סל סין:
צ"ל (מ) שער חתור סנססיית סנסס קדים ג'ו. סנו ככותיו סנססס מדות סני סנסססו לפי
לסער סניסל אחד כדרוס וסחד כלסון סנסדרוס סניו סנסרס כקלס (לפיל מד) חוס לא
יס' ג'ו וסיו סכור: (ב) דרך אולם סנסר סמן. כמו סלמור למסל וסלמורו אל סנסר

סודרת רוד

סודרת ציון

סנססר ימי סמולחיס סניו סנסכין ואל סיס לפסות אחד סלוקיס וסוא כמו לפסות ככל
סנסר ז' ס' וס' סנדול יסיו ככור סכית סוס
סלחרון יכיו ימי סמולחיס כ"כ: (ג) יעשה.
ר"ל סכאול יכיא מלסו: שכעת פרים ג'ו. סס
קרבנות סמולחיס ואלו זוכרו כלן סקרבנות סלמורות כנסרס סניו כלוח סוכס לכל יוס: ליום
סכעת הימיס. ר"ל לכל יום סככעת הימיס: (כד) ומנחה ג'ו. סס סוכסס אחרס סניו
אחר למנות וסמן וסלן כין סר ללול וכו כדכר סקרבנות סלמורס סנסרס וסין ככלל סוא
קרבנות סל סמולחיס סנסתיור אולס ר"ל דכבו ככל אלה: (כז) כשביעי. כנסד סכביעי: יסשח
כאלס. יכיא קרבנות למולחיס כל סכעת הימיס סנססר סלמור סכסס: כסמאת ג'ו. כל אלו
יכיא כסכות סנססר סלמור סכסס אכל כסכעות וכריס וכיוס"כ לא לוס לסוכף קרבנות סנסס
סל סלמור סנסרס לפסות מס ככיל סמולחיס וכסמניו ערלת ככר סלמו ימי סמולחיס:
צ"ל (ט) שער חתור סנססיית. סוא סער עורת חניס: יחיה סכור ג'ו. לפי סלל יסיו רגילין
לכוח לנסמ"ס כמות סחול לא סכס ולא סכאול: יי סנססס. כן יקראו ימי סחול
סנסרומס לפסות ככס מלכס: וביום סכנת יספת. כי או יסיו רגילין לכוז לסנססות לס' לכן
סנת סער סנסרומס כי ככואל דרך סס יספתו מל סנת סניסל וכית סק"ק: וביום סנסדס. יסחד
ל' יוס סכאול סנסדס וסוא ר"ח וכן מחר חדס (ס"א ח): (ב) וצב סכאול. סכסתי סנסר
סכאול יכיא סכאול דרך אולם סנסר סנססס אל סחין סניסס וסלמורו אל סער סניססס (לפיל ס)

מִשְׁעַר וְעֵשָׂה תְּהַנִּיחַ אֶת עוֹלָתוֹ וְאֶת־שְׁלֹמֹי וְהִשְׁתַּחֲוֶה עַל־
 מַתָּן מִשְׁעַר וְיֵצֵא וְהִשְׁעַר לֹא־יִסְגַר עַד־הַעֶרֶב : וְהִשְׁתַּחֲוֶה עַם־
 הָאָרֶץ פֶּתַח הַשְּׁעָר הַהוּא בְּשַׁבְּחוֹת וּבְחֻדְשֵׁים לִפְנֵי יְהוָה :
 י וְתַעֲלֶה אִשְׁרֵי־יִקְרַב הַנְּשִׂיא לַיהוָה בְּיוֹם הַשַּׁבָּת שְׁעֵה כְּבָשִׂים
 תְּמִימִם וְאֵילֵי תְּמִים : ה וּמְנַחֵה אֵיפָה לְאֵיל וּלְכַבָּשִׂים מְנַחֵה מִתַּת
 יָדוֹ וְשָׂמֵן הֵינן לְאֵיפָה : וּבְיוֹם הַחֹדֶשׁ פֶּר בְּרֶבֶקֶת תְּמִימִם וְשֵׁשֶׁת
 כְּבָשִׂים וְאֵיל תְּמִימִם וְיָדוֹ : י וְאֵיפָה לְפָר וְאֵיפָה לְאֵיל יַעֲשֶׂה
 מְנַחֵה וּלְכַבָּשִׂים בְּאִשְׁרֵי תִשְׁנֵי יָדוֹ וְשָׂמֵן הֵינן לְאֵיפָה : ה וּבְבֹא

רשי

הַחֹדֶשׁ דֶּרֶךְ אֲלוֹם הַשְּׁעָר עַל פְּזֻרָה כְּלוֹמַר יִכְנַס בְּדֶרֶךְ שַׁעַר מִזְרָחִי שֶׁהוּא מִשְׁמַם כְּנִסָּה וְיֵצֵא
 וְכֹל לוֹ לְאֹתוֹ הַשְּׁפָסֶס : וְעִמָּד עַל מִזְוֹת הַשְּׁעָר . אֹתוֹ שַׁעַר הַקָּטָן הוּא הַשְּׁפָסֶס : אֵת עוֹלָתוֹ וְאֵת
 שְׁלֹמֹי . עוֹלָת רֹאשׁ וְשְׁלֹמֹי חֲגִיגָה וּמִקְרָא זֶה מוֹסֵף עַל יוֹם טוֹב (כך מֵאֲתִי כְּפִירוּסִים מְדוּיָקִים)
 וְעִמָּד עַל מִזְוֹת הַשְּׁעָר שַׁעַר הַפְּנִימִי הוּא הַשְּׁפָסֶס כְּדֹאמַר מִר אִי־שַׁעַר קָרְבָנוֹ שֶׁל אֲדָם קָרַב וְאֵינוֹ
 עוֹמֵד עַל צִבּוֹ : לֹא יִסְגַר עַד הַעֶרֶב . וְלֹא לֹא יִסְגַר : (ג) וְהִשְׁתַּחֲוֶה עַם הָאָרֶץ . כָּל הַיּוֹם
 וְגַם כָּל כֹּחַ וְלַעֲרֵב וּבְנִחוּ : (ד) בְּיוֹם הַשַּׁבָּת שֵׁשֶׁת כְּבָשִׂים . לֹא יִדְעָתִי לֹאֶם בְּהַרְי אֲחִישׁ
 הַרְסָה שְׁנֵי כְּבָשִׂים (בְּמִדְבַר כַּח) וּבְיוֹם הַשַּׁבָּת שִׁבְעָה בְּשַׁבַּת בְּרֵאשִׁית וּמִתְעַד יוֹם טוֹב וְאִזְוֹר אֵינִי
 שֶׁכֵּת זוֹ אֵינִי שֶׁכֵּת בְּרֵאשִׁית אֲלֵא יוֹשֵׁת שְׁטֵטוֹן כְּכַשִּׁים וְשְׁנֵי אֵילִים וְכֹל וְלִמְדָר שְׁאִין מַעֲבִירִין
 זֶה אֵת זֶה וְהֵם לֹא יִמָּא כְּכַשִּׁים יֵבֵא שֶׁהֵם וְהֵם לֹא יִמָּא שְׁנֵי אֵילִים יֵבֵא אֶחָד כְּמוֹ שֶׁדִּבְרָה הַחֲמִישִׁ
 לַעֲנִין כֹּלֵה חֹדֶשׁ : (ה) מִתַּת יָדוֹ . לִימָד שְׁאִין מְנַחֲתוֹ מַעֲכוּת זוֹ אֵת זוֹ : (ו) וּבְיוֹם הַחֹדֶשׁ פֶּר
 בֶּן כֶּקֶר תְּמִימִם . מִקְרָא זֶה דִּבְרָה בְּרִמּוֹתַי בְּמִנְחוֹת פֶּר מִה תִּל (לְמַדּוֹ) לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר כְּתוּרָה [ש]
 וּבְרֵאשִׁי תְּדַבְּרִים וְגו' פְּרִים בְּנֵי כֶּקֶר שְׁנַיִם מִנִּין שֶׁהֵם לֹא מֵאֵל שְׁנַיִם יֵבֵא אֶחָד לְכָךְ נֶאֱמַר פֶּר
 וְשֵׁשֶׁת כְּבָשִׂים מִה תִּל (לְמַדּוֹ) לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר כְּתוּרָה בְּכַשִּׁים מִנִּין שֶׁהֵם לֹא מֵאֵל שְׁנַשִּׁים יֵבֵא שֵׁשֶׁת
 לְכָךְ נֶאֱמַר וְשֵׁשֶׁת כְּבָשִׂים וּמִנִּין אֲשִׁילוֹ אֶחָד תִּל וּלְכַבָּשִׂים כֹּאשֶׁר תִּשְׁנֵי יָדוֹ . מֵאֲתִי : (ה) וּבְבֹא
 כְּבָשִׂים . בְּיוֹם הַחֹדֶשׁ וּבְשַׁבַּת בְּרֵאשִׁית שְׁאִין יִשְׂרָאֵל מִטּוֹשִׁים עַל הַרְאִים וְהוּא כֹּל לַשְׁתַּחֲוֹת :

מצורת רוד

מצורת ציין

מִן (ב) שַׁחֲוֹן . הוּא הַסְּקוּפּוֹס וְכֵן כְּתוּבָה אֵל וְכֹלֹמַר שִׁפְתָּחוֹ הַשְּׁעָר עַד לֹא יִבּוֹא אֶל חִלּוֹ אֲלוֹם
 הַשְּׁחֲוֹן (ס"א ס) : (ה) מִתַּת . מִלְּשׁוֹן שַׁעַר וְלֹא יִמְחִינוֹ לַשְׁתַּחֲוֹת עַד שִׁבּוֹא אֶל פֶּתַח
 הַשְּׁעָר וְזֶהוּ כְּעִבּוֹר כְּטוֹב הַשַּׁחֲוֹת : וְעִמָּד . הַשַּׁחֲוֹת
 רְכִיבִים עַל כָּל הַפְּרִים עַל כָּל רֵאשֵׁי הַחֲדָשִׁים : יַעֲמוּד סִמּוֹךְ לְמִזְוֹת הַשְּׁעָר רִצֵּל הַשְּׁפָסֶס הַדְּרוּמִי
 (ו) תִּשְׁנֵי יָדוֹ . לְשׁוֹן זֶה יִמָּאֵר עַל עֶרֶךְ הַשְּׁעָר מַעֲבַד הַסִּיבּוֹל כִּי שֵׁם מִקְוֹם כְּנִי"ם אֵת הַשַּׁחֲוֹת
 וְכֵן עַל פִּי אֲשֶׁר תִּשְׁנֵי יָדוֹ הַטּוֹדֵר (וּמִקְרָא טו) : כִּי־אֵל הוּא יִשָּׁב כֵּן (לַעֲלֵי מַד) : וְעִשִׂי . בְּרִיחוֹת
 עוֹמֵד שֵׁם יַעֲשֶׂה הַכְּסִיטִים אֵת עוֹלָתוֹ וְאֵת שְׁלֹמֹי וְזֶהוּ
 כְּמִשְׁךְ יָמִי הַמְּלֹאחִים מְקַרְבֵנוֹ הַעוֹלֹת אֲף כְּשֶׁכֵּת
 אֲלוֹם שְׁלֹמִים לֹא טוֹבֵר בְּקִרְבָנוֹת הַמְּלֹאחִים וְאִמָּר שְׁלֹמֹי אֵם הַשַּׁחֲוֹת נִדְכָה בְּרֵאשִׁת : וְהַשְּׁעָר . הוּא
 הַשְּׁעָר הַמִּזְרָחִי הַנּוֹפֶת : (ג) וְהִשְׁתַּחֲוֶה . כּוֹס יִתֵּן עֵסֶם לְמוֹס לֹא יִסְגַר הַשְּׁעָר וְאִמָּר לְפִי שֶׁשֶׁ הַאָרֶץ
 יִשְׁתַּחֲוֶה מוֹל הַסִּיבּוֹל דֶּרֶךְ פֶּתַח הַשְּׁעָר הַהוּא בְּשַׁבְּחוֹת וּבְרֵאשִׁת כִּי אֵל יִסּוֹר דְּבִלְיִין לְבוֹא אֶל הַמִּקְדָּשׁ :
 (ד) בְּיוֹם הַשַּׁבָּת . וְזֶהוּ כְּמִשְׁךְ מִן יָמִי הַמְּלֹאחִים : שֵׁשֶׁה וְגו' . וְזֶה כְּשִׁבּוֹל הַמְּלֹאחִים מְלַכֵּד אֵת
 הַקְּרִיבָנוֹת שְׁלֹמֹת כְּתוּרָה הַרְאִים חוֹכֵם לְיוֹם : (ה) מִתַּת יָדוֹ . כְּפִי תַחֲתֵי יָדוֹ רִצֵּל לְפִי הַרְסַחַת יָדוֹ
 אֲדַלֶּת לְבָנִי : (ו) וּלְכַבָּשִׂים וְגו' . רִצֵּל לְכַבָּשִׂים יֵבֵא מִנְחָה כְּפִי הַשַּׁבָּת יָדוֹ וּמִרְכִּית הַשְּׁעָר שֶׁשֶׁסֶס :
 (ז) וּבְבֹא הַטּוֹדֵר . כֹּאשֶׁר יֵבֵא הַטּוֹדֵר לְמַדּוֹ בְּשַׁבַּת הַקְּרִיבָת קְרִבָּתָא :

רשי